
UNIVERSITAS GOTHOBURGENSIS
1891

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
100178 6930

Fornk.
Nord.

Olaus Rudbeck

ATLANTICA

III

Olof Rudbeck d.ä.

Bibliofilupplaga
om ett hundra numrerade exemplar
tryckt i Uppsala år 1947
av Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB
på papper från Grycksbo Bruk

ARKIVEXEMPLAR

Ex. B

OLF RUDBÄCKS

ATLANDS

Eller

MANHEIMS

Tridie Del,

Vti hwilcken beskrifwes

Wåra Fäders äldsta Skrifter på Stenar, Böök och Näfwer, Och när de detta begynt att giöra.

Sedan

Gyllende Talets bemärkelse för hwart åhr, wåra himmels teckns ursprung och betydning, och huru de äro komne till the Greker och Latiner. De sex första Tider eller Åldrar efter Noe flod, och huru wåra Atlänningars första regements skapnad warit, hwad uttåg och krig äro skiedde under Satur eller Bore och under hans sons Jofurs eller Thors regemente, och om wåras Schyters, Phenicers och Hamaisors uttåg under dem till Indo-Schytien och Phenicien, eller in i Canaans- och Juda land,

Förutan många artiga Gåtor uttydde, som här tills fördölgde legat.

OLAUS RUDBECKS

ATLANTICA

SVENSKA ORIGINALTEXTEN

På uppdrag av Lärdomshistoriska Samfundet utgiven

av

AXEL NELSON

Tredje delen

UPPSALA OCH STOCKHOLM

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

Photius ex oratione Diogenis in quendam Cappadocem:

Non venit Scytha telo vectus per Istrum aut Tanaim, sed in universam Terram & Mare.

Tryckt med understöd av Humanistiska Fonden

UPPSALA 1947

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI AB

40496

Den Stormächtigste

Furste och Herre,

H^err^ CARL

Den TOLFTE,

med Guds nåde
Sweriges, Göthes och Wendes Konung, Storfurste till Finland, Hertig uti Skåne, Estland, Lijfland, Carelen, Bremen, Verden, Stetin-Pomern, Cassuben och Wenden, Furste till Rügen, Herre öfwer Ingermanland och Wissmar, Så och Pfaltzgrefwe wid Rhein i Beyern, till Jülich, Clewe, och Bergen Hertig.

Stormächtigste Konung,
Allernådigste Herre.

Såsom min aldrastörsta underdånige skyldighet war, att in för Eders Kongl: May:tz glorwyrdigst i åminnelse, oförliknelige kiäre Herr Fader, Konung Carl den Elloftes fötter nederläggia min Andra Deel af Atlantica, till ett aldraödmiukast kienneteckn, moth den |5| oändeliga nåd och gunst Hans Kongl: May:t Salige mig dess aldraringaste tienare städse uti sin liifstid bewiiste, den jag aldrig kan påtänkia utan mine ögons och hiertas rörelse; Altså för Eders Kongl: May:tz fötter att nederläggia min tridie deel af Atlantica, fordrar min äfwen aldradiupaste skyldighet, betänkiandes den öfwermåttan nåd och gunst Eders Kongl: May:tt ifrån dess Barndom hafwer täckts genom dess liufliga ansichte och ögon låta emot mig dess underdånigste tienare Konungsligen liisa, förhoppandes Eders Kongl: May:tt den aldranådigast mildeligen sig behaga låter: önskandes att Gud den aldrahögste, som detta Eders Kongl: May:tz Rijke och Fädernesland hafwer ifrån äldsta werldennes tiider, för alla andra Riiken i werlden, bewaradt för fremmande Herrskap, och låtit dess Japhets Konungsliga barn effter barn besittia deras Fäders arf och thron, dess effterkommande så förökt, att the genom mächtiga uthtåg hafwa större delen af werlden underkufwadt, här och thär mächtiga Riiken inrättadt, och

våra Fäders Kunglige Barn sig thär nedersatt, Sweriges Riike till ewigt beröm: att Gud, som moth werldennes sidsta ända hafwer detta Eders Kongl: May:tz Riike med den aldrastörsta nåden bekrönat, att dess Helige Ande nu hwilar i Norlanden, nå-|*6*|digast och täcktes Eders Kongl: May:tt till högsta ålder med hälsa och sundhet, nådigt och rättwiist regemente wälsigna, och från all fiendskap bewara, och att aldrig på Sweriges thron måtte fattas den af Eders Kongl: May:tz länder kommen är; Guds allsmächtiga Namn till ewinnerlig ähra, Eders Kongl: May:tt till ewigt beröm, och oss allom till nytta och fromma, förblifwandes jag städse till min död

Eders Kongl: May:tz

Underdånigste och trognaste
Tienare
O. R. |*11*|

Höglärde Män

Och

Förnäme Ledamöter uti åtskillige

Europæ Rijkens delar.

De Höglärde Män, som hafwa uti sine för werlden kundbare uthgångne wärck utlåtit sina tanckar så berömligen om mitt ringa arbete Atlantica, och det än dageligen giöra, så ock dem, som hafwa hafft öfwer några dess rum twijkesmåhl, ther till brachte af de gamlas skrifter, som icke i alla rum så just öfwer ens stämma till orden öfwer Personers och Orters namn, och derföre sina tanckar med mig meddela welat, dem jag förklaradt, och de der med wäl til freds ställte, hafwer jag städse orsak at tacka. En Man eller twå finner jag, som mena at jag någorstädes är mot mig sielf, det de där af fattadt, at en gåta, twå eller tre, äro annorledes på det ena rummet uttydde, än på det andra; men det måste de intet strax tänkia mig ther til orsak wara, utan wåra Fäder och gemena man, som rike äro både af de gamlas gåtor, så och deras åtskillige uttydning. Ty somlige gåtor eller liknelser äro af de gamla så ställte, at man kan dem lämpa till åtskilliga ting, och tå skal man akta grant om Personen, hans giärning, rummet, och mera, som hänger till den sakens kundskap; Till exempel, den Gåtan som wåre Fäder talat, och fins uti åtskilligas skrifter och på riimstafwarne: 'Oden beetar sina Hästar i Belgbunden.' Denna hafwa somlige uttydt på Solens gång om Sommaren längst i Norden, när hon här stadigt är uppe till 10, 20, 30, och på somlige orter mot 90 dagar; menandes henne då beeta sina hästar, emädan Jorden då är här i sin grönska, att Hästarna kunna hafwa beet, såsom är wiist i Atl. Tom. I. c. 8. p. 355 [= s. 224]. Tom. II. p. 84 [= s. 96]. Andra åter säya, att Solen beetar om Winteren sina Hästar, och då hwilar i Belgbunden, emädan ɸ Bälgbunden står på Runstafwarne mitt i Winteren, då det förriga åhret lychtar, och det andra begynner, och ther hoos det ordspråket. Hwilken |12| uttydning är rättare: ty tå säges Solen rätt hwila och sofwa, emädan hon längst i Norden på en, twå eller tre

månar intet stiger op af sin säng att låta see sig, och dess hästar stå då i sine stall, att af årets insamlade frucht sig såsom giöda och hwila, att så mycket starckare på nya åhret draga dess wagn. Det stämmer och in med de Grekers och Latiners skrifter, som wiist är i Atl. Tom. II. pag. 28, 84, 241, 243 [= s. 43, 96, 252, 254]. Hwilckendera uttydning man antager, så förstås hon likwäl om Solens wistande här längst i Norden, antingen på många dagar öfwer Jorden eller under, i anseende till Kimi uti Sverige, och intet till någon annan ort i Söder. Och således måste den goda Läsaren mycket wäl och ofta läsa Atlanticam igenom, om han wil rätt döma om henne, det jag ock i min första Deels Förtahl warnadt. Ty jag finner af deras omdöme, som henne ofta igenom läsit, heelt andra tanckar, än af dem, som mächta fåå äro, hwilka bladradt här och ther, och stuckit in näsan ibland bladen. En förnimmer jag ändteligen willia att Atlands öö skulle legat wid Africam, och en annan, att Kimmernäs skulle warit Jutland, fast de gamla enhälleligen skrifwa, att Norrstiernan hafwer hwilat öfwer högsta kullen på Atleberget, så ock öfwer Kimmersnäs, hwilken sedan genom en flod förgången wara skulle. Men de kunna intet wäl finna sig, emädan alla tecknen till Atland öö äro än i dag behållne, både till Norrstiernan, till Malströmen, till Atlebergets omhwälfning, så som en theater, rundt om Swerige, Östersiöns längd och bredd, Sweriges hela längd till 5000 stadier, Hufwudstadens lägenhet mitt i landet, 2000 stadier från den ene ändan, och 3000 från den andra, och alla de andra till 100 teckn, som i Tomo I. och II. äro wiiste. Till att swara en sådan, huru hon skal nu finnas igen, som förr af en flod är förgången, wil jag här intet annat swar gifwa, än en Bonde swarade sin Siälesörjare uti ett lustigt giästebod, när de kommo att tala om Atland, och Bonden hörde honom påstå at hon wore af en flod förgången, sade Bonden, wårt Atland är wårt fädernesland, och så är |*13*| det förgånget, som wår kiäre Kyrkiofader sade, att hela Jorden war förgången i Noe flod, hwilken likwäl ännu står qwar, på hwilken wi mången lustig dag så ock sorgedag haft hafwe. Wid detta Bondens kloka swar tystnade hela laget. Men den som enwetnare är, och wil att hon ändteligen fordom skulle warit i Africa, eller thär inwid, och förgången, honom undrar iag att han icke tagit sig före Phaëtontis reesa med Solens wagn att begrunda, så hade han kan skie funnit sig bättre i saken, att när Phaëton fick styra Solens wagn och hästar, så kom han resande från söder till norr, och tå stod Norrstiernan öfwer Atleberget i Africa, och i det samma han slog så skamlöst på hästarna, at de kommo til att skiena, då tog piskestierten om Norrstiernan, och ryckte henne af rummet, kastade henne hiit norr, Solens wagn stötte så hårdt med wagns tistelen mot Atleberget i Africa, att det fördes med wagnbonkarna

öfwer wästerhafwet, och blef stående under Norrstiernan, Herculis stabbar kommo emellan hiul-eckrorna, och den wänstra tömen tog hela Jutiska Kimmernäs, och den högra tömen Berget Caucasum liggiande emillan Pontum Euxinum och Caspiske hafwet, och flytte dem alla här längst up i Norden, och Solen föll uhr wagnen, och drunknade i Östersiön, och alt således kom i Atlands ööns ställe, som med så stort dundrande och brakande blef hiit flyttiad med Norrstiernan och heela himmelen, det stora Wästerhafwet med swallande och stormande, hwar af de sedan sade Atlands öö wara förgången genom en flod. Detta skulle wäl låta giöra sig hoos desse twänne Män, om icke de äldsta, såsom Orpheus, som allt sitt hafwer af wår Norska Baldur, och af Orpheo Hesiodus och Homerus, Pindarus, Æschylus, Plato med andra äldsta samhälligt lärde, att Norrstiernan hafwer med Atlands öö, och det Berget, öfwer hwilket hon ännu hwilar, aldrig flyttiadt sig. Nog sagdt dem klokom. Jag förblifwer städse alla Lärdas tienstskyldige

Olf Rudbäck.|1|

D. A.

ATLANTICÆ

TOM. III.

Cap. I.

Om wåra Yfwerborne Fäders älsta Skriffter och hwad Gräkerna och andra Folck där utur tagit.

§. I.

Såsom iagh i min första och andra Atlandz eller Swearikes beskrifningz dhel, hafwer uthlåfwat att der Gudh den Högsta skulle spara mig lifwet, willia låta i liuset komma alla wåra Fäders uthog till Siös och Landz och hwad dhe bedrifwit uthi Fremmande Land, och med samma omak göra en Chronologie eller tiders uthräkning, ifrån första Werldennes begynnelse och tillse hwad wåra Fäder hafwa hafft för en tanka om Werldenes skapnat så och Syndefloden och sedan om det nordiska Regementetz första instichtelse, och huru alt detta kommer öfwerens med andra Hedniska skriffter och med den tijdens uthräkning som de Lärda hafwa giort öfwer den Helga Skrifft; Altså will iag genom Gudz nåd den begynna, önskandes att det måtte lända Gudz Nampn till ähra, och en san uplysning uthi de gamla Hedniska genom Gåtor förmörkade Skriffter och Sagor.

§. II. Man hafwer uthi detta mål samma omdöme med rätta att förwänta, som andra Scribenter, de sina egna Fädernes landz handlingar beskrifwa, att hwad de taga uthaf ett landz egna Scribenter uthi så älsta som senare tijder, derutinnan troor man dem sanningen nemmast råkat, emedan dem Fremmandom icke altså noga kan bekant wara hwad uthi en annars Land är hänt, eller des Landz beskaffenhet, Språk, Lagar, Seder och Rätter anlangar. Detta omdöme finner man uthi åtskilliga Lärdas Skrifter. Ty tror man mera hwad

Judarna, Chaldeerne, Ægyptierna om sina Landzorter och Folk skrifwit, än det Latinerna och Grækerna tala, efwen så tror man mera hwad Grækerna och Latinerna om sinas Landh och Riken skrifwa, än det Ægyptierna, Chaldeerna och andra om dem förmäla. Nu hafwa wåra Scribenter samma rätt att påstå, att hwad wåra Fäder hafwa om wåras bedriffter, Lagar och seder och sielfwa Landzorten skrifwit, i det böra de så wäl troos och wittnesbörd gifwas som de andra uthi sina.

Men kan man förskaffa der ofwan uppå Fremmande Mäns bewittnande och sina owänners och fienders witnessbörd, som wåra Fäder hafwa |2| underkufwat, så kan ingalunda slå felt, att icke det sanningen mera träffar och giör wissheten om wåra Fäders land, Rijken och bedrifter, fullkomligare. Wij willia så icke allenast indraga wåras Skriffter, uthan alla Fremmandes till att bewitna hwad de om oss skrifwit hafwa.

§. III. Uthaf wåras är det beklagande som Ericus Scroderus Anno 1637, af ett gammalt stycke på pergament skrifwit, förmäler således uthi sitt förthal till den gunstiga Läsaren fram för sitt Lexicon Latino Scondicum. 'Det hände Anno Ch. 1001. Att Oloff som war den oöfwerwinliga Enwaldz Konung här i Norden, och kallat för S. Petri Skatt skull Skott-Konung, han kunde klarligen förstå att Runnebookstäfwerna som då än brukades, woro orsaken der till att den Christna Religionen som wid pass för 185 åhr sedan genom Konung Biörn den tridie wart införskaffat i Swea-Rike, hade ingen fortgång, ty kallade han tillsamman en Rikzdag, och rådgiorde med alla Riksens Stender om icke wåra Norska Runor som i en så långan tijd brukade äro, måtte helt och hållet i grund förstöras. Och om icke Påfwens Sylvestri II. (som lefde Anno Christi 997.) ifrån Rom, trägna begäran att de Latinska Bokstäfwer skulle i deras ställe brukas, måtte hörd blifwa? Här om blef en widlyfftig träta, hwilken dock sachtades genom åtskilligas öfwerläggiande, serdeles såsom Sigfridus, nyligen ifrån England, genom des Konung Mildred efterlåtande, inkallat, der på hårt dref att man aldeles skulle utrota de Giötiska Runer, genom hwilka den wederstyggeliga Hedniska Afgudadyrkan om Toor och de andra Barbariske Afgudar i de Swenska Rune Skriffter woro beskrifne. Det war knapt slutit, för än det blef fullbordat: söktes derföre alla böcker tillsamman och kastades på elden, hwarigenom then Hedniska Afgudadyrkan småningom aftog, och den Christna läran här i Norden tiltog. Men med dessa Hedniska Scriffter, blef och största delen af alla gamla Giötiska Historier och Sagor upbrända, hwilket en sådan skada war för Swea-Riket, att ingen inföd Swensk kan det nånsin i pennan beskrifwa eller med tungan beklaga. Ty the lärda Scribenter af denna tijden förmena att ibland andra Skriff-

ter skulle wara upbrändne Jorunders, Gissurs, Skulebergmans, och den stora Atles Skriffter, hwilka icke allenast med Skalldeqwad och Sagor på Runska skrifne prytt wårt Giötiska Språk, utan och hafwa lemnat Allmanacher på Runestafrar, så och Sweriges Lagar på balkar med Runor ristade att de måtte ewiga wara. Altså äro wåra Runer med monga effterdömen och skrifna böcker för 636. åhr förkastade, och de Latinske emottagne. Äro och inga Ättebackar eller begrafnings högdar sedan med Runestenar sirade och upprättade, utan aldeles förgiätne på 600 åhr, in till des Johan Bureus en flijtiger gamla handlingars utgrundare, hafwer dem Anno Chr. 1598. genom Runestafwar och Runestenars igenomläsande låtit uhr mörkret i liuset komma.' Ericus Scroderus nämner näst tillförenne: 'att dessa Runestafwar skola wara af den Schytiska eller Gothiska Magog upfundne, och Tysse, Manni Fader, Ger-Männernas Förste, Anno Mundi 1799 i händer lefwererade.' Men han nämner intet uthaf hwilka han det hafwer, med mindre han icke det funnit uthi samma stycke på pergament skrifwit, uthur hwilket han säger sig detta tagit som angår Runeskrifternas upbrännande, det han i det |3| gamla Archivet funnit, hwarest han war trodder att ingå och upsökia gamla Sagor och Skrifter. Dock är här mycket märkiandes att han nämner den stora Atles Runstafwar den iag af wåras, Plinii och Wormii Skrifter wijst Atl. Tom. 2. pag. 163 [= s. 177] wara ibland de förste som Runestafwar utskurit och af honom nämbd Atle Runestaf, och pag. 185 [= s. 198] honom wid pass emillan An. Mundi 1800. och 1900. först till en rätt wissheet med Gyllenetalet kommit, hwilket gyllene tal ofelbarligen och oryggeligen wiser Runestafwarnas ålder, så och de 16 Runors ålder, som brukade äro att skrifwa med wara äldre än många andras Folks bookstäfwer, besynnerligen de Europers, som än i dag äro i liuset framkomne.

Och stannar så min Mathematiske uthräkning som en fast grund är, in på samma tijd som han säger Magog funnit Runorna An. Mundi 1799. Detta, med det iag i min första och andra deel, så af Runstafwen, som Appollodoro, Platone, Eusebio, Diodoro Siculo och andras Skrifter hafwer wijst om wåra Runors ålder, wiser nogsamt huru åldriga wåras Bookstäfwer äro för alla andras Folkz i Europa, och rätteligen kallade, de gyllende äpplen som Atlas förwarade och länte Hercul. se Atl. Tom. 1. p. 858 [= s. 542] & T. 2. Hwilket nogsampt borttager den twikan som en Lärd Man hafwer hafft om wåra Runor, hwilkens mening den Högwälborne Her. af Staterna i Holland Gisbertus Cuperus hafwer låtit genom Bref IV. Non. Junii 1690. till Wälborne Her: Anvojen Christof. Constantin. Rumpfium förstå, (dock förtigandes hans nampn) att han mig det communicera skulle, som och skedde genom Claris. Prof. Bilberg, hwars ord dessa äro. 'Jag hafwer efftersökt de Danskas Runestenar och andra Norska

stenar med Runor uthuggna, hwilka de utropa för hela wärlden för de älsta effterdömen som kunna finnas. Men iag hafwer wijst att de äro nu uthi dhe Christnas tijder uthugna, och kunna ingalunda äldre skattas än efter Saxonis Grammatici tidh som wid Anno 1204. eller 1207. doo. Jag hafwer wissa teckn till detta, som intet kunna fela, men detta lärer falla otroligt för dhe Norska.'

Denna, den lärda Mannens mening kulslår icke allenast detta M. S. som förmäler hwad uthi Påfwens Sylv: 2. och Olof Skott-Konungz tijd är hänt, som lefwat hafwa mehra än 200 åhr för Saxonis tijdh och hwad iag uthi min 1. och 2. Atlant. del hafwer talt om Runabokstäfwernas upfinnande och des ålder. Uthan och |4| Saxo sielf beskrifwer i sitt förtal, så och sin siunde Book p. 138. Steph. edit. K. Harald Hilletandz Runor, som han låtit hugga i en Klippa uthi Blekinge, hwilken lefde wid pass An. Chr. 600. se Atl. Tab. Chron. 2. sub literis *C. O.* Der till med så finner man i dag otaliga många Runstenar, som liggia under Kyrkiogrunder halfwa och hela inmurade, sedan K. Biörn med alfwar lätt införa den Christna Religion wid Carol. Magni tidh och Ludov. wid pass An. Ch. 800. Så att nya Upsala Domkyrkia, som ibland de senaste kom till att upbyggias, för det att gemene Man ingalunda wille tillstädia att Afguda offret och Templet wid gamla Upsala skulle förstöras, kom först till att upbyggias An. 1287. som sees af Påfwen Alex. 4 bref An. 1257. Kon. Valdemar 1270. Architectens inkallande An. 1287 etc. som läsas i Chron. Episc. Schefferi, under hwilkens grund mera än 26. Stenar med Runor finnas inmurade, som den lärda Karen kan see tillika med några 100 andra stenar, hwilka liggia under de äldre Kyrkiona i Swerige, och stinga sina finger in i bokstäfwerna, om han will giöra sig omak och komma i Swerige för än han så obetänksamt dömer om wåra Runor. Och skall han få see ändå äldre stenar medh Kungars nampn, som giort uthtog i Græcien och Judæam och Asiam, så och skriffter med Runebookstäfwer skrifne, såsom det Secr. Örnhielm låtit utgå angående Riketz skilna emellan Swerige och Dannmark af Konung Amund Slemme som lefde wid pass Anno Chr. 900. och det Halpap låtit utgå som stannar på Anno Christ. 7 à 800. förutan Runemynt af Konungar som lefde Secul. 400 och 500. Men för alt, Runestawar som hafwa numerum aureum af ᚠ och flera efterfölliande numerar, som wisa des oemotseyeliga grund mot werldennes ålder, der om läses i Atlant. Tom 1. & Tom. 2. ifrån pag. 159. in til 219 [= s. 172—231] och flerestädes. Dessa skall han ögonskenligen få se och handtera sielfwa originalen. Är således nogsampt kulkastat denna Lärda Mannens twikan. |5|

§. IV. Än hafwer och en Man skrifwit om wåras Runer eller bookstäfwer, menandes dem intet äldre wara än näst för Christi tijd med den senare Odin

inkomne, hwilkens nampn iagh förtiger, emedan han brukar mot åthskilliga Lärda att skrifwa såsom försmädares maneer plägar wara, och är det nogh att han sigh der igenom sielfwer skiämt, ty må således hans nampn intet nämnas att icke hans feel må allom uptäckias, serdeles effter han är döder och om de döda må man intet annat än gått förmäla. Lijkwähl will iagh intet förbijgå hans meningar att dem beswara. Först menar han att den swarta myllan som sätter sigh åhrligen uppå en umkastat Sand, Leer eller annan Jordhög, eller sedan der en Sten är uprester; lärer intet så wist utwijsa dess ålder, att man någon säker tijdh kan utseija när han är upkastat: men bekräfftar intet denna sin mening medh något skiäl, hwarken genom sin egen förfarenheet eller någon annans, ey heller swarar på alla mina egna som andras förfarenheeter och Exempel, dem iag hopetals indrager in Atlantic. Tom. 1. serdeles cap. VI. p. 125 [= s. 81], altså är intet wärdt att iagh uprepar mina förriga skiäl, uthan han wijser sigh antingen lijtet eller intet läst min Atlant. Tom. 1. och mycket mindre den 10. gångor igenom luppit, som iagh lijkwäl begiärt om någon wille fälla om henne sitt omdöme. Men iagh kan deremot många indraga (der så fordrades) de der sedermera sielfwa hafwa försökt, denna swarta Jordennes årliga tillökning, och aldeles gillat, det som hwar Bonde elliest förfarit hafwer, som städse Jorden rörer och brukar. Doch will iagh lijkwähl twenne Lärda Mäns utom Landz wittne indraga, såsom Superint. Conradi Tiburtii, hwilket är tryckt pag. 11. ibland den 3. delens Testimonia Cl. Viror. 'Dett merkelige (Ol. Rudbeks) påfund att upsökia en Jordz och Landz ålder, sedan den är omkastat, af den tillwexande eller förökte swartmyllan, det iag sedan offta försökt, ja och in på den Luneburgeske Skogen, hwarest månge Backar och Grafwar med Händer upkastade äro, och altijdh funnit detta påfunde medh Swartmyllan wara sann.' Den andra är D. Major, som således talar i sin Cimbria pag. 59, der han hafwer afmålat twenne Jordhögar, dem han genomgrafwit säjandes således. 'Uthi dem hafwa wij detta funnit 1. under det gröna Gräset funne wij 4. eller 5. Tull tiock Swartmylla, och det som der under war bestodh af en gulachtigh, feet och styf Leera.'

Är således den goda Mannens mening om Swartmyllans ålders owissheet och deraf fölljande Runestenarnas upsättes tijdh, med sina Skrifter af intet wärde, effter han ingen sin eller annar förfarenheet indrager. Och är intet mot mig att Atin eller Odin hafwer på-|6|funnit Runerna allenast han skillier med mig och Islenderne sielfwa emellan den senare Atin eller Atle, som kom tillbaka från Ponto, och den äldsta Atle eller Odin som först war i Swerige hwar om iagh talt i Atlant. Tom. 1. pag. 195. 827 [= s. 125, 522] och Tom. 2.

Det andra skiälet om wåras Runers ålder att de äro genom Opim förde till

de Græcer, som iag af åthskillige Græker och andra skäl, som han kallar Hieroglyphiska och menar andra Lärda Män knapt lära troo, dem rör han icke en gångh wedh eller kullkastar, utan menar att wåra Norske hafwa folgt de Grækers gamla 16 bookstäfwer effter, och det will bewijsa af en gamal Islendare som den andra delen af Edda hafwer sammandragit lefwandes wijdh pass Anno Chr. 1216. som så talar. 'Danska tungomålet hafwer 16 Bookstäfwer, lijkasom de Græker hafwa hafft.' Denna Islendarens ordh om den goda Mannen dem rätt betrachtat så äro de intet moot, det iag skrifwit, utan med migh, ty han säger att de äro lijka de Grækers 16 gambla Bookstäfwer, men nemner intet att wåra äro af de Grækers, eller de Grækers af wåra. Det iag bewijst af många skäl, men serdeles af Runestafwen i min andra Atlantices del, den han ändå intet läst när han det skriwit, och kan skee och lijtet den förstått om han icke dess bättre woro wistader uti Solens och Månens gångh. Hwarföre såsom han lijkwäl gifwer mig anledning med en eller 2 andra som äro enfaldige i Runstafwens och Månens och Solens gångs kunskap, skall iagh än fullkomligare för dem enfalldigom bewijsa wåras 16 Runors ålder för de Grækers, och att de dem härifrån bekommit, ja, det som för hwarken i den första eller andra delen är omtalat, att de icke allenast brukat wåra Bookstäfwer utan och dem som dem härifrån dijt utfört, samma sätt att dem inom ormslengor skrifwit, och brukat samma ordformer om dem uti flera mål att nämna och tala.

§. V. Att wijsa wåra Fäder intet tagit wåra Runor hwarken af dhe Göther som woro farne här ifrån och satt sigh wijd Euxiniske botn, ey heller af de Græker, ey heller de Latiner, ey heller af de Hebræer, så upsätter iag här först en Tafla pag. 16 [= s. 25] hwar uthaf de kunna see huruwijda desse Bookstäfwer de öfwerens komma uthi (1) dess rijtning eller afmålning, och (2) till det andra uti dess utahl, och (3) till det tridie uthi dess ordning, och (4) det fierde uthi dess betydning att räkna medh. |7| Och såsom den Lärda Werelius hafwer till en del en sådan tafla giort i sin Runegraphie cap. 13. pag. 69. till att derigenom kullkasta den Lärda Conringii mening som meente wåra Runer warit tagne af wåra Göther, som sutto wijd Euxiniske bottn, ty will iagh samma Tafla här indraga med hans ordh, och allenast tilleggia de Hebræiska, Phæniciske och Latiniske Bookstäfwer. Så talar han i sin Runograph. Scand. cap. 3. pag. 9. 'Wij williom nu öfwerwäga then meningen, som månge Historiæ Skrifbenter medh sitt wittnessbördh bekräffta, att Ulfila skulle warit then förste, som Runerna, eller the Göthiske bookstäfwer påfunnit hafwer. Thenne Ulfhila war the Göthers Biskop, och lefde uthi Keyser Valentis och Valentiniani tijd, hwilken thet nya Testamentet, eller, som andra betyga, hela Bibelen, uthaf thet Grækiska tungomålet in på Göthska uttolkade, och

medh Göthiska bookstäfwer afskref. Uthaf thesse Ulfhilæ bookstäfwer menar Herman Conring en Höglärd och uti de gamle Saker wäl förfaren Man, att wåra Runor skola hafwa sitt uhrsprung. Tit. de Orig: Juris Germ. cap. 5. thet är sanningen lijkmätigt, skrifwer han, att the Nordlendske Folken inga Runor hafft hafwa, för Vlfhilæ tijdh, ty han hade intet hafft behof att uptenkia några nya bookstäfwer om Götherne hade hafft någon skrift tillförenne. Men att han hafwer the nya Göthiska bookstäfwer upfunnit, thet skrifwer Socrates uti sin Kyrkiohistoria lib. 4. cap. 23. Isidorus Hispalensis uthi sin Crönika, Era 415. Paulus Diaconus uti sin åthskillige historia: förutan flere wittnen, som ey giörs behof här att införa. Uthaf thesse Vlfilæ ny påfundne Göthiske bookstäfwer, hwilka någre Göther till Swerige hemresandes med sig forde äro Runerna upkomne, fast än the på åthskilligt wijs wridne och ritade äro: Hwilket nogsampt bewises af then lijkheet alla Runerna hafwa medh de Grækiske bookstäfwer. Och är thet allom kunnigt att Ulfhila war the Göthers Biskop uthi Keyser Valentis Regementz tijdh, etc. Och än skrifwer han: Thet bewiset, som någre lärde Män, till Runernas stora ålders bekräfftande, af K. Haralds Runeklippa, om hwilken Saxo Grammaticus uti förtalet på sin book förmäler, införa, är af intet wärde. Emedan och thess ålder mycket twiflachtig är, och sielfwa Skrifften tå Saxo lefde, af then långa tijdsens förderfwande förnöt war. Men lätt thet så wara, att the Göthiska Runor wore fast äldre än the Grekiske bookstäfwer, är thet ther hoos sant, att then Swenska Lagen ihogkommer the Göther som bodde i Grekeland och Thracien, så måste samma lagh wara skippat och stadgat efter Keyser Valentis tijdh. Ty han war then första som intogh Westgötherna uti Thracien, och Moesien, hwarest the såtto, in till Theodosii then andras Regementz tijdh: Men Östgötherne kommo först in i Ungeren uthi Keysers Marciani tijd etc.' Uppå dessa Conrings ord swarar Verelius således: 'Hoo är som icke weet, att såsom alla tingz, the ther af menniskio wett, och snällheet äro upfundne och utarbetade, äfwen och så Bookeliga konsters och wijsheetz begynnelser, i förstonne warit släta och ringa, och effterkommanderna altijdh lagt något till thet förr upfundna, att thet omsider är färdigt, och fullkommeligit wordet, som i begynnelsen intet war af stort wärde. Jemnförom nu wåra Runor medh Ulfhilæ ny upfundne Bookstäfwer, och thet skall straxt skönjas hwilkom thera ålderens förmon tillkommer. The gamle |8| Runerna äro allenast sexton till talet, medh hwilka the alle sine ordh, fast än icke så beqwämligen uthförde. Men om Ulfhilæ Runor skrifwer således en Lärd Man dock utan nampn, then B. Vulcanius hafwer låtit uthgå: Ther af är thet, att intet ABC är fullkomligare än the Göthers, hwilka allestädes ifrån hafwa tagit till låhns, thet som hörer till ett rätt och naturligit målföre. Och än säger han. Men Gö-

therna äro här lyckelige uthi, så wäl som uthi the twåliudande Bookstäfwer. Mera sådant kan man och läsa hos Franciscum Junium. Skulle nu wåra Runor wara tagne af den springkellan, som D. Conring menar, skulle wij icke allenast hafft ett fullkomligit Runa ABCD, utan och lijka skippat med Ulphilæ Runor till radsättning, talet, mynderna, merkelsen, och stafwenamnen. Men uthi thetta kommer intet thera öfwerens. Begge slags Runornas gamla radsättning åthskilies af the rum och ställen stafwerna hafwa uti räkningetalet: nemligen wåra Runor uthi Rijmstafwens gyllende tal: och Ulfhilæ Runor uti the Evangeliske Capitels och verser tal. Hwilka ingenstädes komma öfwerens. Wåra gamla Runor sade iag tillförenne warit 16, hwilket och här effter af Runestenarna skall bewijsas. Men Ulfhila hafwer hafft 25 stafwar, hwilka om the till mynderna och skapnade äro åthskillde ifrån wåra, eller ey, behöfwer man icke framsökia något bewijs, utan öpna ögonen och besee them begge.' Nemligen af then Taflan som Verelius indrager pag. 69. den iag här förökt med det Hebraiska, Phæniciska och Latiniska ABCD, hwarest under Num. 1. är det Phæniska, N. 2. det Grækeska, N. 3. det Ulphilaniska eller Giötiska uthomlandz, N. 4. det Hebraiska, N. 5. wårt Runiska eller Giötiska innomlandz, N. 6. det Latinska.

1. Af dessa seer man nu först att alla intet komma öfwerens i myckenheeten. Ty wåra äro intet mera än 16 som alla Runestenar än i dag uthwijsa, och läses af Wormii literat: Run. cap. 15. pag. 83. så och Werelii Runog: cap. 7. pag. 84. ty de öfrige 3 finnas intet på några Runstenar uthi språketz skrifwande, utan på Runstafwarna updichtade till att fylla det 19 talet i månans 19 åhrs omgång och wijsa Månans instemningh med Solen till Ny och fylle, på samma dagar i hwart 19 åhr. Der emot äro de Hebraiskas och Phæniciskas 22, de Latiners 23. Grækers 24. men uti reknande 27. Ulfilæ 26.

2. Uthi ordningen seer man att de äro åthskilda. Wåra hafwa ᚠ (*F*) till första bookstafwen, der alla de andra hafwa *A*, och till den andra hafwa våra ᚢ (*U*) men de andre *B*, till den tridie hafwa wåra ᚦ (*tzh*) men de andra *G* och altså fort.

3. Seer man och skapnans olijkheet ibland dem alla. Alla wåra hafwa en enfaldig staf ᛁ (*Is*) på hwilken alla knä äro giorde till de andra Bookstäfwers åthskillnat: men de andra hafwa merendels ingen rät staf, utan äro hijt och dijt krökte.

4. Uthtalet är och åthskilt: ty wår första Runa kallas uti gyllentalet Fro, af Fro eller *Satur* (*Saturno*), som först säges funnit på Räkninge-|9|talet, derföre och i Gyllentaletz betydning till hwart åhrs wäderlek, der ᚠ (*F*) står, är rimet Fro Frede God. *Saturnus pacis Deus.* Denna Gyllentaletz betyd-

ning lofwade iag i min andra deel, att i denna tridie ihogkomma, som och skall skee längre fram i sitt rum, då iag och kommer att tala om de Himmelska tekns namn och skapnader som mäst af alla Lärda brukas, att de och härifrån komne äro. Uthi Hebreiskan som synnes mot ᚠ (*F*) nästan swara, är ו *wau* och i Grækiskan π *pi*, och φ *fi*; i Latinen *F ef*. De Phænicer och Græker komma nästan öfwerens uthi Bookstäfwernas uthal, och huru det är tillkommit är wijst i Atlant. T. 1. cap. 38. emedan Phænix eller Cadmus som de 16 wåra med sig uthförde, ökte dem med några af de Hebreers och stälte dem i samma ordning som de Hebreer och nästan samma uthal, och kom således de Græker att dem på det sättet bruka, som sees af Hebreiska ordet *Aleph*, mot Grækeska *Alpha*, Hebr. *Beth* mot Grækeska *Betha* etc.

5. Uthi räknande föllia wåra just alla Bookstäfwer åt in till Tiugu, och sedan begynna wij åter af ett, eller lyckta wij i tolf, och åter begynna af ett, som är wijst i Atlant. 2 deel cap. 9. p. 639 [= s. 656]. Men Hebreerna när de komma till sin tionde bookstaf י *jod*, leggia de den första bookstafwen Aleph der till så att de blifwa 2 i selskap, och kalla den elfwa, och sedan mot jod den andra bookstafwen Beth, och kalla den 12, och altså bortåt; som alt kan förstås af Taflan. Hwilkas maner först Phœnicerna och sedan Grækerna och effter dem wåra Göther uthomlandz effterfölgt. Men de Latiner hafwa giort *I*. till den första i Räkningen, och *V*. till den fempte och *X*. till den tijonde, *L*. till femtio och *C*. till 100. och *M*. til Tusend. Men huru många Bookstäfwer wåra Göther uthomlandz behållit af dem de här från innomlandz tagit, och huru Phœnicerna och Grækerna wåra 16 ombytt något i dess skapnat, kan läsas i Atlant. 1. deel cap. 38. p. 831 [= s. 524]. När man det med betenkiande fliteligen will igenom läsa, så skall man nogh grundeligen det förstå, så att man intet behöfwer bekänna med den Mannen som iag indragit, hwilken säger det iag där skrifwit, är Hieroglyphiskt för hans ögon, det är så mycket på Swenska sagt, att hans förstånd hinner intet dijt att det uthgrunda, utan måste låta der med bestå.|10|

§. 6. Nu till att wijsa, oss af inga dera dessa hwarken de Hebreer, Phœnicer, Græker, Latiner eller Göther uthomlandz, tagit wåra Bookstäfwer, så hafwer nu Werelius klarligen nog bewijst och iagh här af denna Taflan; men intet är kraftigare och fullkomligare, än när man går till gyllende talet, ty det wijser grundeligen uthaf sielfwa tiderna att wij af ingendera tagit wåra Bookstäfwer. Ty hwad först Göthernas bookstäfwer utom landz anlanga, som kallas Ulphilæ upfund, hwilken lefde wijd pass 300 eller moot 400. åhr effter Christum. Om wij då ifrån honom skulle hafwa fått Bookstäfwerna, så skulle wij då begynt Gyllentalet att räkna, jämwäl insatt till första begynnelsen af Räknande hans första Räknings bokstaf ᛆ (*A*) och altså nu skulle i detta hundrade Åhretz tal

wara på Runstafwen *IZ* en dubbel bookstaf som betyder 17 den wij intet hafwa, utan på Runstawen är nu ᚾ *n*, som betyder 8.

Icke heller kunna wij hafwa dem hafft af Latinerna, ifrå Julii Cæsaris tijdh; ty då skulle wij hafft *I* till första Bookstafwens begynnelse och nu skulle wij hafft *VI* till gyllentalet, der wij nu hafwa 8.

Skulle wij hafft dem af Grækerna, och begynt räkna ifrån Metonis tijdh, som wedh pass 300 åhr för Christi tijdh lefde, och fant på Grækernas gyllende taal, då skulle wij begynt af α och nu denna tijdh wijd pass hafwa ιδ till gyllental som är 14. der wij hafwe ᚾ (8). Skulle wij haft Bookstafwen af de Hebreer wijd Konung Davids tijd, af hwilkens 119. Psalm, man finner deras Bookstäfwer i räkning talet, och den första wara א, då skulle wij begynt wårt gyllental af samma bookstaf, och nu skulle wij hafwa יא som bemerker 11. men wij hafwa ᚾ (8). Skulle wij hafft dem af de Hebreer wedh Mosis tijd, då skulle wij nu hafwa gyllentalet יט det är 19, men wij hafwa ᚾ (8).

Skulle wij hafft utaf dhe Phænicer, nemligen Cadmo, som rättade de 16 Græcers till uthalet och ordningen i räknande, effter de Hebreer och sedan tillökades af Palamede och Simonide af hwardera 4, så att de blefwo 24 stycken, ehuru somliga Lärda mena, att de öktes näst för än Cadmus dem stälte effter de Hebreer, effter och några mena Palameden lefwat näst för, eller rätt i Cadmi tijdh, som alt widlyfftig läses i Atlant. T. 1. cap. 38. och sees af I. Chronolog. Tafla under lit. *ff* och *k k*, så faller lijkwäl allas dessa ålder wedh Mose tijdh, och föllo nu då wårt Gyllental på 19, som nu lijkwäl är 8.

Altså när wij effter denna tijdz gyllental som är ᚾ 8 uträkning, tillbaka gå på Runstaf-|11|warna, så stannar wår första Bookstaf i Räkningtalet på ᚠ *F* som betyder num. *I*. och wijsar Werldennes ålder emellan 1633. och till 1945. som giör en månans omwexling i sin omgång på 312. åhr, som sees af Atl. T. 2. cap. IX. hwilket handlar om Runestafwerna, och der wijdlyffteligen läsas kan, men särdeles pag. 640 [= s. 657] och wijsar så ett oryggeligit skähl, att wij hafft för än någon annan i werlden bookstäfwer, nemligen så wijda man än af wissa skäl och bewijs det uthleta kan, det som och sees Atl. T. 2. cap. 5. pag. 186 [= s. 199]. Ty hwad som Josephus och andra tala om de Stenar, som skolat ståt för och effter Noæ flodh behollne medh bookstäwer skrifne, är ingen som dem afritat, eller kan seya hwadh styl det warit, der wij nu allenast tala om sådanna som i dag antingen i Skriffter eller på Stenar, Metall eller Trä hugne och stuckne äro.

§. VII. Det andra är intet ringare skiäl, att wijsa oss af ingendera dessa Folken hafft wåra Bookstäfwer, ty om wij wed Mosis tijd, Cadmi, Palamedis, Simonidis etc. hafwa tagit dem af någondera deras, så hade wåra Fäder begynt

äfwen att räkna sitt gemena Räkninge tal, så och wårt Gyllende tal, ja och wår första dagtal i wickan af *A* såsom desse Folken giort, och sedan der till med hafft full taal till de 19 Bookstäfwer uti Gyllenetaletz Räkning, emedan deras stijga til 20. Bokstäfwer och der öfwer; men såsom wåra Fäder de äldsta intet påfunnit mera än 16. Bok-stäfwer uti skrifwande, och dem fattades ännu 3 till att upfylla Rächningen i gyllentalet, så hafwa de updichtat 3 Bookstäfwer som aldrig brukades i skrifwandet. Där om i Werel. Runogr. så och uthi Atl. Tom. 2 nogsamt är wijst och tahlt. Det de intet behöfft giöra, der wij af dhe Hebreers, Phænicers, Grækers, Latiners, Chalders, Syrers etc. och Göthers uthomlandz, hafwa skulle tagit i förre eller senare tijder några Bookstäfwer.

§. VIII. Men twert om wijses det lijkmätigt att några Folk, serdeles de Græker och Phænicer tagit sina Bookstäfwer af wåra Fäder, effter de äldre warit, och i mycket komma öfwerens uthi sielfwa deras skapnat med wåra, så och af det att Opis som utfor med Gudarna till Grækland hade med sigh wåra Bookstäfwer i en Koppartafla stukne, som skedde för Mosis tijdh som wijst är i Atl. T. 1. cap. 38. och af dessa andra effterfölljande mechta tänckwärdiga skiäl wijdare skiönias skall, hwilka i första och andra Atlantices delar intet äro omrörde.

Såsom 1. att wåra Fäder och deras afkommo som utfore til the Græker, Cananeer |12| och Ægyptier hafwa brukat samma sätt och wijs, att deras Bookstäfwer hugga uthi Ormar eller Drakar de döda till åminnelse, eller i andra måhl, så och med samma ordesätt att tala om de Döda eller andra tingz ombytelser på samma sätt som wij, här i Swerige. Olaus Magnus lib. 2. cap. 15. p. 59. säger, 'att de finnas, som troo att de stora upreste Steenstodar, hade fordom warit Jättar, och för det de hafwa bespottat dem som först införde den Christna Gudztiensten, äro de igenom S. Olofz böner wände i dessa Stenar. Andra troo fullt och fast att dessa Stenar fordom warit Bergztroll, och genom S. Olofz böner wände i sådana Stenar.' Och Messenius i Tom. X. Scandiæ illustratæ Not. 494. och 495. säger att Konung Harald för det han straffade sin Broder Konung Olof, blef 3 dagar dereffter upswälgd, eller som andra seija wänd i en Drake. Och derföre ligger under Sanct. Olofz fötter en Drake. Och i Not. 495. att Sanct. Olof wände Bergztrollen uthi stora stenar.

Detta sättet att tala om Konungar, Domare, Krigzkiämpar och andra som äro döde, att de äro wände i Stenar, Drakar och Ormar, brukas än i dagh. Anno 1689. fan Erich Anderson i Skiölsta i Waxala en stor och skiön Urnam uthi en af de Ättebackar, som liggia på höger sidan om wägen, ifrån Upsala till Waxala Kyrkia in moot Gränby, af de gamlas Orichalco giord, med tu Ansichte gutin, som sees af följande Figur n. 1. pag. 17 [= s. 26] der dess femtedehl

till sin omkriss så och diupheet är allenast afrijtat, emedan hon ey kunde för dess storleek heel afmålas: hwilken berättade att der wedh stodo 2 stora Stenar, som fordom warit Domare, men wände uthi dessa stenar. Denna hade Anno 1690. Academiens warande Rector Gref Carl Wrede lust att se, såsom och Prof. Acad. Dorpatensis Swen Cameen, med fleera andra som mig följde; och som wij kommo till den orten besågo wij de 2 Stenar, och frågade Erich Andersson, hwad han wiste berätta om dem, swarade han, att Barn effter Barn wetta seya, det twenne Domare, för en falsk uthgifwen Domb, äro af Konungen där til dödz dömbde, och sedan wände i dessa twenne Steenstodar. Uplandz Landz Secreteraren Dikman, när han i Rooslagen war wijd Edzbroo kyrkia, och sågh der elfwa stoora Steenstodar stå upreste, frågade han Landtmännen hwad de betydde? swarade de, att der war fordom een heel Brudskara wänd i dessa Stenar, och i wargar. För några dagar sedan när några fremmande här woro tillijka medh Mons. Bilovio att besee åth-|13|skillige Antiquiteter, och hwad som är funnit uthi de Dödas ättekullar, berättade han, att mångestädes der ännu de gamlas Dombplatzar uthe på stora Fälten äro behollne, med sina tolf Stenar, och man frågar Almogen hwad de betyda; swara de, att Domarena äro uthi dessa Stenar wände. För en tijo åhr sedan, när iagh reste til Wittulsängen en half mijl härifrån Upsala, så står en Steen i åkeren wijd wägen, der jämte en lijten Bäck är, som flyter från en Kiälla, rijtader med Drakar och Runebokstäfwer, så frågade iag af Bonden Mattz Ersson, hwad han wiste att seija om denna Stenen, han sade effter de Gamblas berättelse, så ligger här een stor Krigzman, som effter sin dödh är wänd i denna Stene-Draken. Då swarade iagh, tror det gemena Folket eller I, att det skall wara sant, han swarade att många af de gemena och serdeles wåra Fäder hafwa det trodt, och der som någon af de klokesta och käckesta Konungar eller Krigzkiämpar äro i sådana Drakestenar wände, så hafwa gemene Man dyrkat sådana Stenar som Gudar; och att gifwa sina Barn som de ärnat till Krigzmän, mod och krafft, eller de siuke hälsa, hafwa de tagit deras kläder och swept om dessa Stenar, och gnidet dem der på, eller skafwat med Knifwen små sand af dem, och gifwit dem in. Sådana Stenar hafwa stådt på Gambla Upsala Högar, men för Afguderijt skull äro de dädan tagne först i Christendomen; Men iag med andra troo intet detta att de i Stenar äro wände, uthan såsom några af mina Fäder som klokare ha warit, hafwa mig sagt, att när sådanna stora och Manhafftige Män döö, seijas de wändas i Drakar och Stenar, efftersom deras nampn inhuggas och rijtas i Drakar och Ormar, dem till ewig åminnelse. Och emedan deras Kroppar aldeles förgås, så lefwer deras åminne lijkwäl så länge en sådan Steen med deras nampn och gierningar är warachtig och oförgengelig. Detta

bekräfftas genom andras berättelse och wissa skiähl, och uthwijsar hwarföre så många af äldste Konungar och Wäldige Mäns stenar som hafwa warit fordom dyrkade äro borttagne. Snorro i Förtal. och p. 7. och 12. talar om Konungsteenar, så och wåra Sagor om dem som wijd Gambla Upsala och här omkring hafwa stådt, som alla äro bortagne, och af dem en deel finnas lagde till grunden under nya Upsala Dombkyrkia, hwarest man af dem stycketals kan see, där ändarna liggia fram uthom steenmuren och den som i Scheff. Upsal. Antiq. pag. 197. står afmålat och här p. 18 [= s. 26] n. 2. |14| uthi Wästerås uthi min Sahl. Faders Biskop Joh. Rudbeckii tijdh, när han dijt kom stodh ännu en sådan Steen uthi Lectoris Theol. Trägård, östernorr om Domkyrkian, som nemmast är detta nya Gymnasium. Hwilken han måste låta bortföra och nedergräfwa, emedan den wijdskeppelsen ändå hoos fattigt Folk war behollin, att de om nättren gingo där in och swepte sina kläder om Stenen. Äfwen det samma berättade mig Mag. Törnwald ifrån Östgiöthland, att der och några Runstenar woro, som de i lijka måhl missbrukade. Detta hafwa och de Christna giort, sedan den store Domkyrka här i nya Upsala bygdes som hafwer bekommit 3 nampn af S. ERIC Sweriges Kung, S. OLOF Norriges Kung och S. LARS, hwars beläter af Sten huggna stått wijd hwar sin Kyrkiodör, men sedan den reena Gudz ordz läran inkom genom Konung GUSTAF den första, Sanct. ERICS beläte nedertagit och nedergräfwit, men de 2 andra stå än i sina rum, emedan gemena Man brukade att swepa sina siukas linkläder om Sanct. ERICS Belete hwilket än kan synas af Pedestaren eller stenfoten som Belätet stått uppå, att det är så slätt såsom det woro slijpat.

Detta är orsaken hwarföre de förnemsta Kungliga och stora Kiämpars och Siökiempars (*Cimbrorum & Sicambrorum*) Runstenar uthi de Hedniske tijder upsatte, äro för wijdskieppelse och Afguderijs skull, som Ericus Schroderus i sitt Lexico Scandico pekar på uthi Konung Olofz tijdh Anno Christi wijd pass 1000. nederbrutne, nedergrafne eller till sand och aska förbrende, det ännu uthi mångas munnar, man effter man spöries skedt wara. Äfwen såsom dett berättas och säges i ERIC Sägersälles Saga att de ofrade och Dyrkade den Stenen som honom till ära effter hans dödh war satt, emedan han en mächta Segerwinnare war, och giordes effter sin dödh till en Gudh som sees af Secr. Örnhielms Hist. Ecclesiast. Men uthi Olof Skottkonungz tijdh, blef hans Steen äfwen förstörd, der hans Slächtinges Kong Olof Styr-Biörns Runsteen är behållin, effter han intet achtades, ty han af Erich Segerselle wart öfwerwunnin, fast han elliest war een Kiäk och stoor Kiempe och Krigzman, som alt läses uthi Kung-Sagorna och dessa Konungars egenteliga Sagor. Och således är och begynnelsen skedt till Afguderij att dyrka de döda Menniskior

till åminnelse satte stenar, det Lapparna ännu giöra, se Scheff. Lappon. Detta kommer öfwerens med det Wijssheetenes Book uthi |15| 14. Cap. 15. vers. 'Ty en Fader när han sorgde och greet för sin Son skull then han för bittijda mist hade, lätt han giöra honom ett Belete, och begynte nu hålla honom, som ändock Menniskia war, för en Gudh, och stichtade för sina tienare en Gudztienst och offer. 16. Sedan wart med tijden sådan ogudachtigheet hållen för en Lagh att man och måste wyrda beleten effter Tyranners bodh. 17. Sammalunda, hwilka Folket icke kunde närwarande hedra, therföre att the så fierran bodde, låto the uthmåla ansichtet af fierran Landh och giorde ett skiönt belete effter then härliga Konungen, på det the medh flijt måtte giöra honom till willja, så frånwarande som närwarande.' Och i 20. vers. 'Men meniga hopen som genom sådanna skiön wärk upväckt war, begynte hålla then för en Gud, som lijtet tillförene för en Meniskia hedrat war.'

Drakarna eller Ormarna som på dessa Stenar äro huggne äre mästedelen 2. stora som binda sig om hwar andra som en waleknuut, uthi hwilka Bokstäfwerna äro uthuggne som sees af Fig. 5. p. 18 [= s. 27]. Fig. 16. p. 20 [= s. 33]. Fig. 20. p. 21 [= s. 34]. Fig. 6. p. 23 [= s. 28] förutan att ibland finnas 2, 3, 4, eller flera små Drakar som mechta slängia sigh igenom hwar andra som sees af Fig. 2. 3. p. 18 [= s. 26]. Fig. 18. p. 20 [= s. 34]. Fig. 9. p. 23 [= s. 29]. Fig. 11. 12. p. 24 [= s. 30]. Olaus Magnus l. 1. c. 31. hafwer 2 serdeles som seijes intet långosedan än stått qwar i Wästgiötland effter de twenne Bröder, hwilkom i deras ungdom war af en Spåman spått, att de skulle blifwa omsider hwar annars Banemän, men de till att giöra spådomen om intet, reste wijda kring i werlden den ena i öster den andra i wäster, men omsider på sin stora ålder kommo heem, och råkades så okienda i ett Herberge, der deras Hundar begynte bijtas, och de omsider derföre at slåss och huggas, och då när de skulle dö af sina såår, kiende de först hwarandra. Deras Fig. är den 10. p. 24 [= s. 29].

Af det att wåra Fäder hafwa låtit upresa och uthugga, antingen medan de lefde, eller Barnen effter deras dödh, dem till åminnelse, på sina Ättebackar eller Ättekullar sådana Stenar med Drakar rijstade, och inlade nehr i Grafwen deras Skatter som sees af Snorro Sturles. om Ingve Frej pag. 10. 'Der Frej blef kranck och förnam att han skulle dö, betenckte han itt råd, och lät några få sine Wenner komma till sigh: de låta giöra en stor Hög och en dör på honom och tre windögor ofwan, och när Frej war dödh, bore de honom lönligen i högen och sade för de Swenska att han lefde. Och de togo wara på honom uti 3. åhr i Högen, och all Skatten af Landet slogo de in i Högen til honom, Guldet igenom det första windögat, och Silfredh genom det andra och Kop-

|16|

N. 2. *Græca*	N. 3. *Ulf-bilana*	N. 4. *Hebraica*		N. 5. *Scandica*		N. 6. *Latina*	
α	a	א	1	f	1	I	A
β	b	ב	2	u	2	II	B
γ	g	ג	3	tzh	3	III	C
δ	d	ד	4	o	4	IV	D
ε	e breve	ה	5	r	5	V	E
ς	qu	ו	6	k, g.	6	VI	F
ζ	z	ז	7	h	7	VII	G
η	h	ח	8	n	8	VIII	H
θ	tzh	ט	9	i	9	IX	I
ι	i	י	10	a, æ.	10	X	
ια		יב	11	s	11		
ιβ		יא	12	t, d.	12		
ιγ		יג	13	b, p.	13		
ιδ		יד	14	l	14		
ιε		וה	15	m	15		
ις		וד	16	au	16		
ιζ		וז	17		17		
ιη		יח	18		18		
ιθ		וט	19		19		
κ	k	כ	20				K
λ	l	ל	30				L
μ	m	מ	40				M
ν	n	נ	50			L	N
ξ	ghi	ס	60				
ο	u	ע	70				O
π	p	פ	80				P
ϛ	e long.	צ	90				Q
Ϙ		ק					
ρ	r	ר	100			C	R
σ	s	ש	200				S
τ	t	ת	300				T
υ	f		400				
φ	o		500			D	
χ	wety		600				U
ψ	hv vel qhv		700				X
ω	ch		800				Y
ϡ			900				Z
͵α			1000			M.	

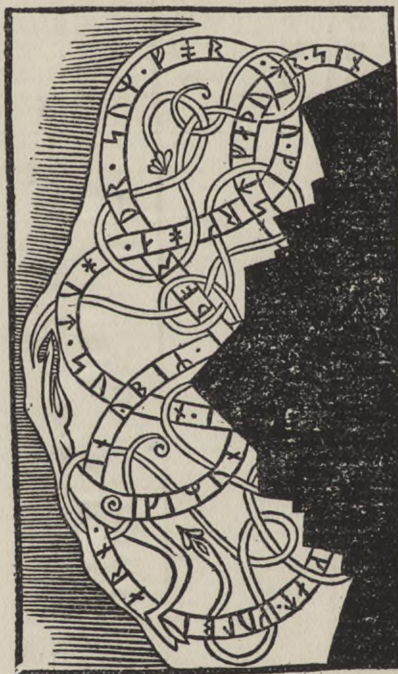
Figura 1.

|17|

Fig. 2. Fig. 3

|18|

[18]

Fig. 4.

Fig. 5.

[23]

Fig. 8.

Fig. 6. [23]

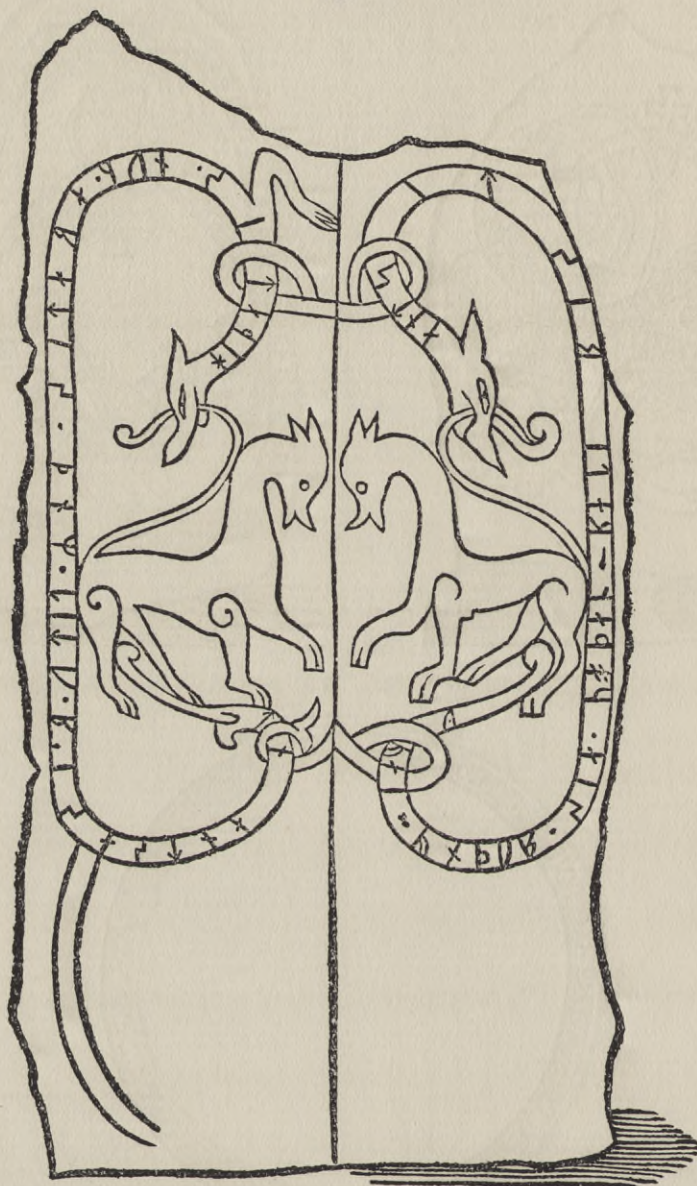

Fig. 7.

[23]

Fig. 9.

Fig. 10.

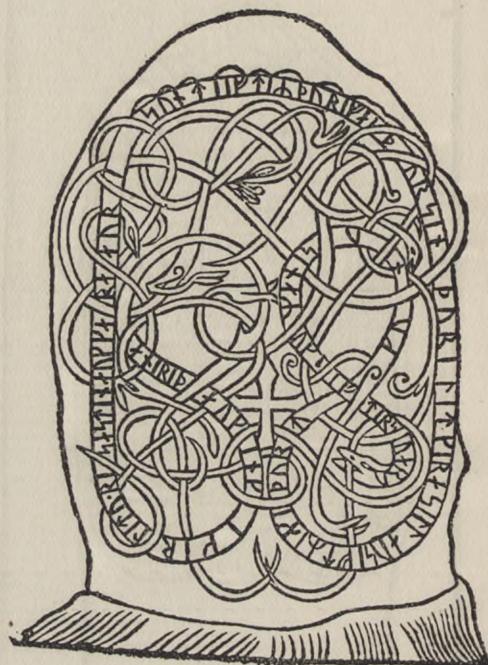
|24|

Fig. 11.

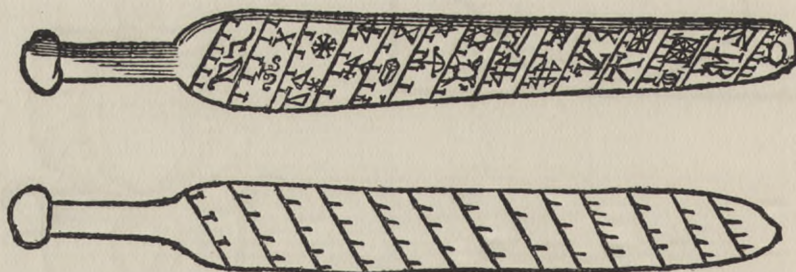

Fig. 12.

[24]

Fig. 13.

|19|

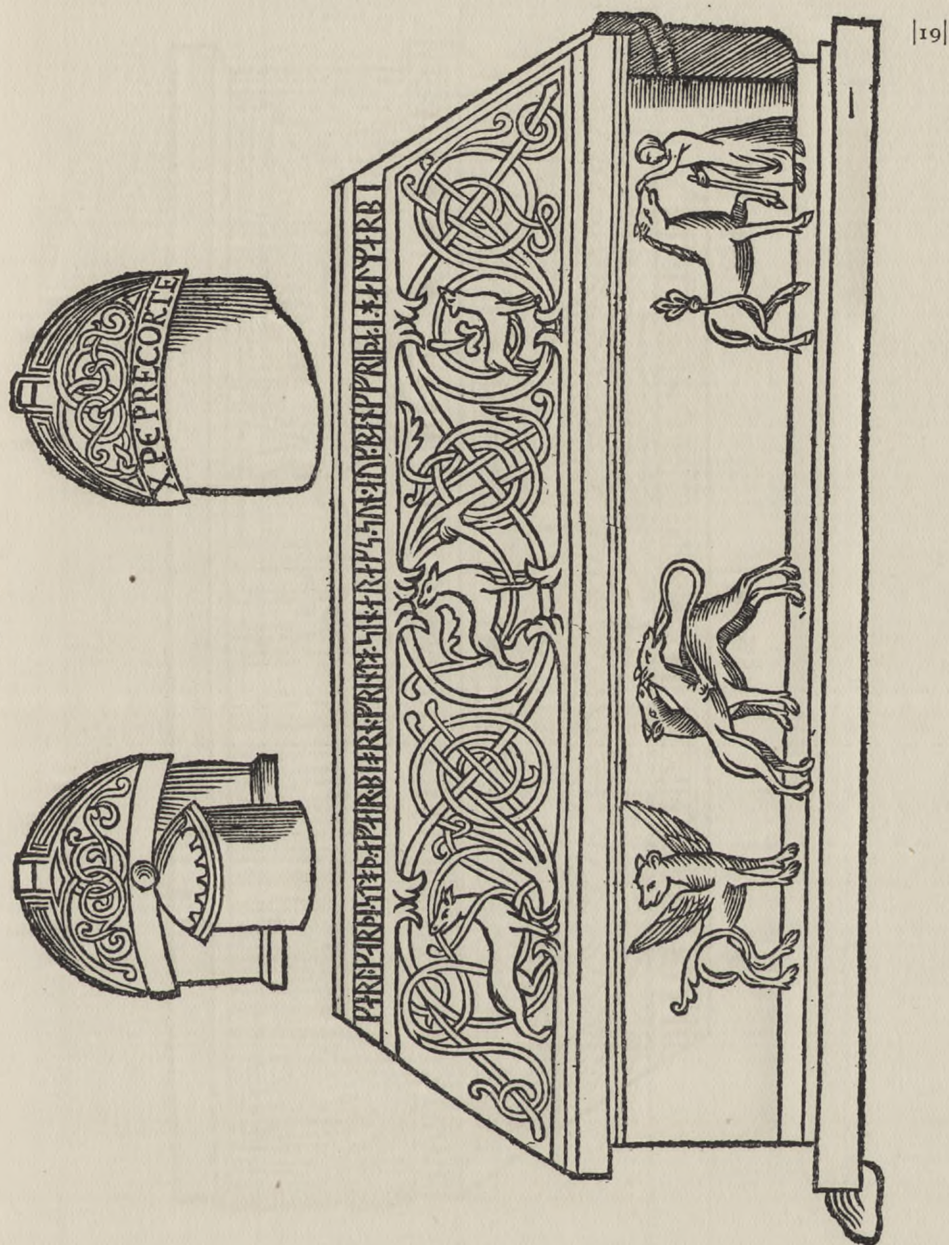

Fig. 14.

[19]

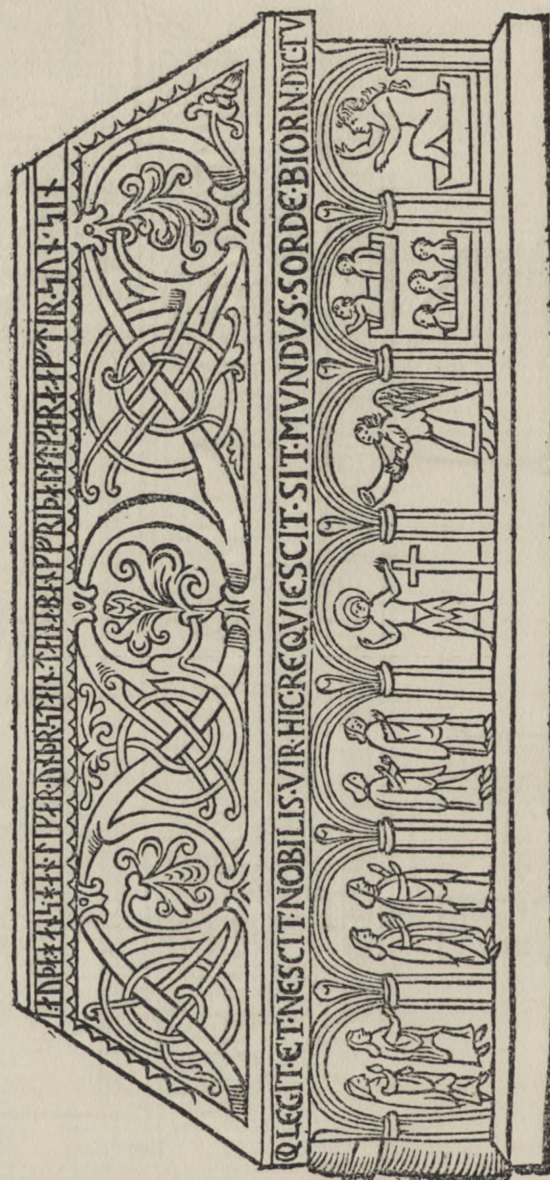

QLEGIT·ET·NESCIT·NOBILIS·VIR·HIC·REQVIESCIT·SIT·MVNDVS·SORDE·BIORN·DICTV

Fig. 15.

|20|

Fig. 17.

Fig. 16.

Fig. 19. [20]

Fig. 18.

Fig. 20. [21]

Fig. 21.

|21|

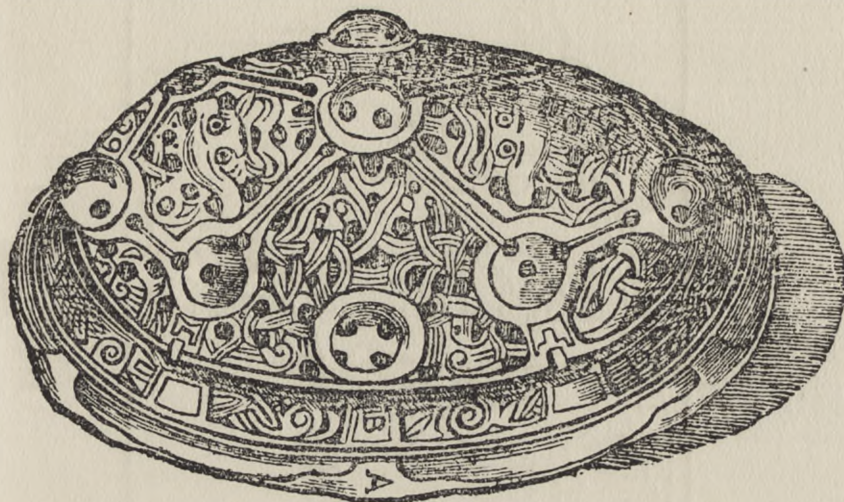

Fig. 22.

|22|

Fig. 23.

parpenningar genom det tridie.' Det och Judarne giorde som sees af Konung Davidz graf i Joseph Flavio indragen. Ja än i dagh finnas sådana skatter af Guldh, Silfwer och Koppar, nedergrafne fordom i mångas Ättekullar der de omkastas, som nu högt förbudet är, att efftersökia hwar om mehra skall talas när iag kommer till att röra |25| om de dödas begrafningar. Så är nu det ordspråket kommit, att Drakarna seijas liggia på Gullet, som sees af Verelii Runog. cap. 7. pag. 125, och derföre Gullet kallat på gamla Swenska; Fofnis bedur: det är; Gullet är Drakasäng. Uti Edda Myth. 71 står, 'att Fofner han begaf sigh till Gnitaheide och der bodde, och blef wänd i en Drake och lågh på Gullet.' Det är, han doo, och lades neder i en Kulle, med sitt Gull, och honom till åminnelse en Steen upreest med en Drake uthuggen. Se således tala de Fremmande om wåra Scythers Drakar, som sees af Martiali Lib. XII. Ep. 53. fol. 586. öfwer en girig skrifwen. 'Du ligger på ditt gottz, som en stoor Drake, den Poëterna siunga hafwa förwarat den Scythiska lunden.' Och notæ in Lycophron. pag. 323. tala af Festo. 'Drakarna kallas af ordet Δρακειν, det är, see, af hwilken orsaak de dicktas förwara Gull och skatter.' Festus far will i ordetz ursprung, ty intet komma några skatter tillsamman af det en seer på dem, utan man icke drager dem tillsamman, altså är det Giötiskt, af ordet draga (*corradere*) dedan ordspråket; draga ihop, som Myran, gullet. Derföre äro Drakarne och Ormarne kallade de Dödas wårdna, eller som nu skrifwes Wålna, för det de achtat deras skatter, och döda been eller aska; ty huru heliga wåra Fäders griffter och kullar fordom warit, sees uthaf wåra Lagar och af det som Scytherna swarade Dario, att de hade inga huus eller ägodelar som de woro rädda om, uthan han monde men komma till deras Fäders griffter; så skulle han förnimma hwad Karlar de woro (det woro önskande att alla som bära Christi Nampn så redda woro att röra de Christnas grafwar). Så wittnar och Marm. Arundelian. p. 273. och 148. 'De gamla hafwa under största straff icke willia sälja sina Dödas griffter.' Pag. 148. 'D. M. P. Ælio etc. ingen må sälja eller bortskenka detta Grafzställe: om det skeer så skal den böta til Prästerna 30000. peningar.' Pag. 273. 'Ancilla Merei dotter etc. Det tillåtes ey honom eller hans Arfwingar att nogon inleggia i denna Grafwen: men legges nogen där in skal han gifwa til Öfwerheten 1000. penningar.'

Detta bewittna och de Græcer och Latiner 'att rummetz wålna dyrkades under en Orms lijknelse.' Och Servius in Æneid. 5. 'Intet rum är som icke hafwer sin Wålnad, som gemeligen genom en Orm eller Drake wijsas.' See och huru när Persius talar lijka den Runsteen i Wårfrukyrka indragen af Verelio Runog. c. VIII. p. 60. 'Lifstein ristade Runerna på twenne wackra

Drakar effter Fadren och Sonen.' Der Persius Sat. 1. v. 127. säger: 'måla twenne Drakar, rummet, i Barn, är heligt.'

Huru långt tillbaka detta sättet hafwer warit att rista Bookstäfwerna i Ormar eller Drakar, och seija de döda wara i dem wände, sees af Cadmo som lefde wedh |26| Mosis tijdh, hwilken war af wåra Fäders Slächt, som wijses af Atl. Tom. 1. Chronol. 1. T. *Ee. Ff.* Om denna skrifwer Ovidius Metamorph. 4. pag. 203. genom en mycket artig Gåta, huru han med sin Hustru woro i Ormar wände.

'Jag önskar att iagh (sade Cadmus) i en långh Orm wändas måtte. Ordet war intet utsagt för än han kände sigh utsträckias i en lång Tarm, och kände sigh få håla Ormfiäll på Kroppen, och blå brokuta ränder och fleckiar, faller så kul omstupat, och begynna låren att slengia sigh som Ormstiertar i krångel, men ännu wore armarna oskadde, dem han utsträcker med gråtandes ögon, och ropar til sin Hustru, kom hijt min Käresta stackars Maka, medan ännu nogot är behållit af mig, så tag mig i din famn och hand; han wille än mera tala, men Tungan blef och i tu klufwin så att han i ställe för att tala, moste som en Orm wäsa. Hustrun tager på honom medh handen, ropandes; min kära Cadme, bia, och afklädh digh denna stygga Spökeskapnaden. Min Cadme, hwad är detta, hwar är nu din foot, din hand och armar, din fergh och hyy, ja alt? ak för hwad wilia och icke Gudarna mig wända i en sådan Orm. Rät som hon detta sagt, kyste de hwar andra, tagandes hwarandra om halsen, med kärliget famtag; alla som där hoos stodo förskrektes. Men de i twenne Drakar wände, slängde sigh om hwar andra och kröpe til Skogz. Nu fly de inga Menniskior mera, ey heller skada nogon, och dätt de fordom warit, wisa dessa stilla stående Drakar.'

Strabo p. 46. der han talar om Jasonis resår, säger: 'Strax de kommo in uthi den Illyriske hafzwiken, så stannade de der, som Cadmus med sin Hustru Harmonia fordom woro i Ormar wände.' Apollod. Athen. p. 176. 'Cadmus med sin Hustru Harmonia, blefwo i Drakar wände, och sedan sände af Jofur till Glysis wall.' Lact. Placid. pag. 217. 'Cadmus med sin Hustru är i Drakar wänder.' Dyonys. Pereg. fol. 21 & 167. 'Wijdh Cadmi Ättekulla, är Cadmus och hans Hustru Harmonia uthi hijt och dijt bögda och flätade Ormar wände.'

Jag kan nu ingen påminna mig, som hafwer råkat på at giöra en något sånär lijkmätig uthydning af de Lärda, öfwer denna Cadmi wändning i Drakar eller Ormar, mehra än den Lärda Bochard i sin Can: lib. 1. cap. 23. pag. 502. 'Cadmei (säger han) de blefwo uthkiörda af Boëotia genom de Argiver, och kommo till Encheleas Illyriens Folk, der de emillan Floderna Drillana och Narona bygde Staden Buda (Buthën vel Butuam) när in till ett rum som kallas

Kuligæ (Κύλικες, Cylices), der som de seija att Cadmus och Harmonia worto i Ormar wände, emedan som där stodo twenne Ormar på Stenar hugne, upsatte af dhe Phænicer dem begge till ähra och åminnelse.'

Här skulle nu den Lärda Bochard stannat, ty denna rätta uthydningen, förnam han här i Swerige, om iag ey far will, när han samma tijdh war i Hennes May.tt Drottning CHRISTINÆ Hoff medh andra Lärda uthi deras Collegio, när iagh och der war, men han går något wijdare |27| och säger: 'detta war ett teckn att han war ifrån de Hever i Judæa, emedan på Syriska är Hevæus en Orm.' På detta sättet skulle alla våra Runstenars döda Menniskior wara ifrån de Hever, och skulle till detta ringaste någon af de Græker och Latiner skrifwit och wijst, att Cadmus war af deras slächte, och nembt att han bleef i en Hevæum wänd; Men här finnas i de indragna Skriffter ideliga Götiska ordh, såsom först Drake der om reda är talt. Sedan hans egit nampn *Cadmos*, det är så mycket som Koppar eller Messingz gaddar eller tänder, och dädan *Cadmia* Kopparmalm. Som Bochard Can. lib. 1. cap. 19. på pekar. Gad är allom kunnigt på wårt måhl wara een tand, udd, eller spess, dädan Ormgad; Mäs, eller Messing är det de Gambla kallat *Orichalcum* som war hårdare än Koppar och brukades både till Werjor och Steenhuggare tygh, därföre än i dagh kallas Mässyl ett Jern der med man uthugger Fijlar, Raspar och andra tygh, ihopsatt af Mæs Mässing och Syl dett är hwass, och spessigh. Ty i första tijder wiste man än intet af Jern och Ståhl, som i andra rum widare omtalas skall, och synes så *Cadmos* bekommit, det namnet, af det han war den som lärde dem med een Gadmæs, hugga Bookstäfwer i steen och annat ämne.

Staden som han bygde kallas *Buda*. Således kallas hoos oss icke allenast huus Bu, Budar, uthan Köpmans bodar och Byar, såsom Bodena, norbuda, westerbuda af Bua, boo, war af effterföliande ord äro utsprungne, Bukot, Koya, Bulaus, Huus löös, Bustadur, Boställe, see Verel. Lex. *Kullige* kallas Cadmi grafz högh; här kallas alla dödas Ättehögar och Backar, Kullar, och den Stora Byn emillan Belinge och Skyttunge kallas i alla Cronans och Acad. Jordböcker, Kulligio och Kålligie, af den mäckta stora Kullen som een Konungh ligger begrafwen uthi och är Kulle een Högh, och Giö Jord, af hwilka twenne ordh Culle-gö är i hopsatt.

Detta ordet hafwer derföre warit mörckt för de Lärda som sees af Bochard, i samma rum. Lijka mörkt är och det ordett *Pagæ* för de Lärda, som sees af Notis till Lychophronem pag. 288. 'De dödas Graaf högar som äro på Bergen eller under Bergen, kallas Pagæ.' Een Baka är på wårt mål een Jordhögh, dedan Ätte-backar, hela Slecktens begrafningz högar.

Några af de Gambla skrifwa att Cadmus med sin Hustru wore wända i

Lejon som |28| Ptol. Hephest. skrifwer lib. 1. pag. 306. och Photii Bibliot. pag. 182. Men detta är intet emot det förriga, ty den som will igenom see wåra Runstenar, så skal han finna, att innan om Ormarna eller Drakarna, så hafwa wåra Fäder rijtat Lejon, Hästar, Grijpar, Hundar, Falkar och andra diur, williande der medh afmåla den dödas Manhaftigheet i strid, eller Snällheet till Häst att wara een Ridderman, mackt i Siöröfwerij, qwickheet i Jegeri och mera sådant. Och såsom Cadmus war icke allenast den, som ombytte Bookstäfwernas ordning och utthal; uthan och war een stridzbar Hielte, så är han med Lejon Skapnadh behedradt; iagh will allenast Konungz Styrbiörns Steen indraga, som är i Koppar stuckin genom Reg. Antiq. Bureum, och sedermera i Trä, af Antiq. Hadorphio, som finnes wid Söderby uthi Ogynö Sochn (*Ogygis territorio*), hwarest han sitter på een Häst med Spijra i den ena handen, och Wärjan i den andra, och in under een Grijp, hwilken skillies ifrån Lejon af munnens Skapnad, och der uthom äro 2. Drakar. Pag. 21 [= s. 34] Fig. 20. denna Styrbiörn nemnes uthi Adamo Bremensi, Snorrone ok wåras Historier, och wart Christen som synes och af Stenens Skrifft. Och lefde wid pass An. Christ. 900. se Atl. T. 1. Tab. Chron. 2. lit. *No.* Hidendis Steen pag. 23 [= s. 28] Fig. 6. hafwer 2. Lejon och 2 Drakar. Flera lärer man få see uthi Sal. Hadorfii Runstens Book, som nu effter hans Dödh lärer uthkomma genom Secreteraren Peringskiöldh.

Af alt detta kan man förstå, hwar af dett sejes att Skiep är wänt i Steen, nembligen att den Dödas lefwerne hafwer warit att strida till Siös, eller lefwa af Siöröfweri, och derför honom till ähra ett Skepp inhuggit i Grafsten, såsom många sådana hoos oss finnes. See och Stenen i Gambla Upsala Templetz dör lagder, som fins ritat uti Atl: T. 1. Tab. 3. Fig. 6. äfwen hafwer Homerus Odys. N. p. 317. om Phæacum Skep, sejandes: 'Hastigt stötte Skeppet an, och när Nicudur kom där til, wände han dätt i en Sten, och rotade den wäl nedan til.' Det är, han satte Stenen så diupt i Jorden at han stod wäl fast.

Sedan att een Drake är wend i een Steen, sees af Lact. Placid. pag. 238. dett är een Drake är uthuggen på Stenar, som här otalige finnas. |29|

Af alt detta seer man att omöjeligen kan een komma fort i de Syrers, Ægyptiers, Grækers och Latiners Gåtår och gamble handlingar att dem förstå, der han icke giör sigh kunnigh uthi wåras sett att tala, skrifwa, och sielfwa Språket; så och allahanda gambla effterdömen af Stenar och andra tygh.

Såsom än widare det som Nonnus den Gambla Grækiska Poëten skrifwer δ. v. 410. 'Att Cadmus slog i hiel een Drake med een stoor Marmorsteen, och sedan stack all hans hals sönder medh ett hwast swerd, hwelket förut spådde att han effter sin dödh skulle bekomma een Drakes Skapnad.' Om Draken hade

warit hielslagen af en stoor Marmorsteen, hade intet giordz behof att sedan sticka Wärjan igenom hans hals. Ty kan man see af denne Gåtan att Cadmus han ristade i Marmor een stor Drake, dett war att dräpa Draken medh een stoor Marmorsteen, och sedan hela hans hals, dett är Kroppen, som på Ormen är smal som een hals med Bookstäfwer uthdelade, genom een hwass Wärja; det är Gadmæs eller Mæsil, och såsom han nu sielf uthögg een Drake, så fick han och till ähra en Grafsteen effter sin dödh med 2 Drakar, der uthi han och hans Hustrus nampn uthugna woro. Än widare skrifwes af Lact. Placid. pag. 205. och Apoll. Athen. p. 168. att Cadmus han ihielslogh een Drake och af hans Gaddar giorde han Menniskior eller Krigzmän. Phot. i sin Biblioth. pag. 459. säger 'att af Cadmi Drakas tänder, blefwo bewäpnade Krigzmän, som sedan sloges sin emillan,' och Plutarch. Tom. 2. p. 563. will, 'att de Spartaner hade sin härkomst af dessa Draketänder.' Bochard i sin Can. L. 1. cap. 19. Arbetar mycket på Gåtan att henne förstå, och kommer så wida, att Cadmus hafwer uthskrifwit Knektar, och dem bewäpnadt med Koppar eller Messingz Spetzar. hade Bochard lengre warit i Swerige, och förståt huru wåra Fäder fordom hafwa utskrifwit Knektar, så hade han kommit till rätta grunden att förstå denna Gåtan. Olaus Magnus lib. 7 cap. 4. pag. 225. Förmäler huru Soldater i hastigheet uth skrifwas, genom en afmålat hastigt ridandes Man: 'Här seer man (säger han) een Man på een flengiande Häst, som hafwer en staf eller Kafla i handen, som är Bränder på den ena ändan och wedh den andra fastbunden, så offta som Fienden höres wara kommen till Siöstranden eller i Grentzerna, så blifwer aff Landzhöfdingen, och andra gamlas och Klokas inrådande, en sådan Bodkafle med en ung Man hastigt uthsändh, att innan 3. 4 eller 8 dagar, skall af hwar By 1. 2. 3 eller och alla komma tillsammans, till den och den orten, medh 10. eller 20. dagars kost, widh straff att hans By skall brännas, der han icke kommer, det som Bodkaflens brända ända betyder, eller och hängias dett som repet utwijsar.'|30|

Huru denna Budkafle skall gå, sees af Westman. LL. cap. 5. Thingm. Balk. Suderm. LL. eod. Tit. cap. 2. Helsing. LL. cap. 2. och särdeles Upl. LL. cap. 1. där så står: 'Nu skär Länssmader Budkafla upp emot Kungens brefwi etc. Komber Budkafle östan i By, gånge ut wästan: komber Sunnan gångi ut Nordan u By.' Huru nu Budkaflan skars wises af Figur. 13. pag. 24 [= s. 30]. Där en Orm eller Drake är skurin på den ena Ansols och den andra Solrätt, på det han som honom förde, kunde alla wisa att han gick effter Lagen, ifrån öster i wäster eller annorledes. Ty om Fienden kom ifrån östan, måste han gå uth åt wester med Budhkaflen, att der sambla Folket som sedan kunna med macht möta Fienden; kom Fienden Sunnan ifrån, så måste han gå i Nor. Uthi

samma Draka upskars Tender eller Gaddar för så många man som hwar By skulle utgiöra, medh sitt Bomerke, att man kunde innan en dagh eller 2, wetta huru många tillsammans komme.

Och detta är som säges om Cadmo att han utsådde Drake Tender här och där utpå Landet, dätt är, han upskar i Draken een Tandh för hwar Krigzman han wärfde ut på Landet att strida. Hwilka sedan Kiempade sin emillan och af dem som Stridbareste woro och öfwerblefwo, hade de Spartaner sitt ursprungh.

Den stenens rum medh de 2. Drakar som Cadmo och hans Hustru till åminnelse äro huggne, finnes afteknat i den Taflan som Bochard i sin Can: cap. 23. införer, emillan Åån Naron och Drillan mot 42. och 43. el. grad. och 43. och 45. meridian. hwilket rum och sees af min Tab. 2. Atl. T. 1. widh 42. merid. 44. Elev. gr.

Och woro wärdt att någon Potentat eller Rijk Man giorde den omkostnan, att sökia ett så gammalt effterdöme. Och om ingen annor dätt giör, så lärer Englendderna dett sigh förtaga, som så många ädla Grækeska Stenar och Monumenter, serdeles det Arundelianiska Marmorstycke, hafwa ifrån Grækland låtit hempta till Oxfort, så och här ifrån Swerige Runstenar och på samma ort upsatt, och är iagh säker att om de denna upsökia och igenfinna, lära de see hans skapnat instämma medh wåra Fäders Runstenar, och dem de till sigh utfört. Så och förnimma om någon åth-|31|skilna är emillan de Phæniciska Bookstäfwer som Cadmus af wåra Runor, dem bakwendandes, giorde, och de nu kallade Phæniciska, här i min Tafla aff Bocharto ok Scaligero utdragne.

Epaminondas som lefde in wedh Cadmi tidh eller något tillförene, som andra willia, han hade äfwen en sådan Drakesten öfwer sin Graaf: så talar Svidas pag. 962. öfwer hans nampn. 'Sedan Epaminondas (effter slachtningen emillan de Athenienser och Mantinenser) blef af Såren dödh, wart han begrafwen der Slachtningen stodh och öfwer hans Graf blef uprättat een Stodh, och hans Skiöldh, som hade en uthuggin Drake på sigh, hwilket skulle betyda att han war af de Sparter afkommen.'

Wij willia nu gå lengre tillbaka, och wisa att och Jofur (*Jupiter*) som war Saturs Son, här i Swerie födder, som både i Atl. T. 1. och 2. nogsampt af wåra och de Grækers egna Historier wijst är, och derföre rätteligen af den älsta Grækiska Hist. Skribenten Herodoto kallas Scyternas Fader, han är afmålat med sin Moder och så i 2 Drakar wände effter deras ödh, fast dett är effter de Gamblas sätt uthi en Gåta beskrifwet. Så säger Athanagoras pag. 19. 'Jofur när han wille besofwa sin Moder Freja; wände hon sigh i en Drake,

och sedan blef han och i een Drake wändt och inweklade de begge sina Stiertar så mekta i språng hijt och dijt, att det sågh uth som een Wahlknut. Och en sådan art af Drakars sammanblending synes i Mercurs Drakestaf.'

Denna Jofurs och Frejas ålder war långt för Mosi tidh, ty hon faller på A. M. 2200. widh pass, som sees af Atl. T. 1. Cron. Tafla. Att Freja således blef wänd i en Drake; när Jofur henne wille besofwa, der öfwer kunde nogon tenkia, att hon af Sorgh skulle blifwit död, och henne på Grafstenen til en åminnelse en Drake uthuggen, tillika med hennes Sons Drake, aldeles såsom på wåra Runsteenar än i dagh finnes och sees aff pag. 18 [= s. 26 f.] Fig. 2. 3. 4. etc. och sedan hennes nampn på Stenen af hennes Son Jofur inhugga låtit, såsom mångastädes i de Romerska och wåras Grafstenar läses, att den och den Sonen sin Fader eller Moder denna Stenen låtit rista. Men dett är icke att strax där af sluta, att Sönerna eller Döttrerna haft med deras Fader umgenge eller Äcktenskap, emedan begge Drakarna slängia sig om hwar annan. Ty ehuru wäl hoos Hedningarna, som af Mosis, så wäl som Hedniska skrifter läses, att Föräldrar och deras Barn hafwa fordom hwar annan Äcktat, och af så wäl några wåras, som de Grækers skrifter läses att Jofur eller Thor skulle tagit sin Moder Freja til Hustru, så kan dock icke af Drakens eller Ormens inweklade Stierter sådant slutas, ty här |32| äro 1000. sådana, som hafwa Ormslengiar, der en Fader hafwer satt åth sin Son en Grafsten, eller Sonen åt Fadren, eller Dottren åth Modren, 4, 5, 6, och flera Bröder åth Fadren. Uthan det är Athanagoræ missförstånd, som intet kient wåras Runstenar; ty är likare, (dett som skrifwes om Jofur att han besof sin Moder Freja) till förståendes, att när Jofur war dödh efter sin Moder, som intet annat är än en sömn, och han höls af wåra Fäder Skytherna för odödeligh, så lades han i samma Graf, som aff oss kallas Sofwekammar och hwilokammar, med Freja, som för dödh war, och således under en Gåta begges tilsamman liggiande, genom ett besofwande, beskrifwin. Fare nu een kringh hela Werlden, eller läse igenom alla Lärdas reseböcker, som hafwa wandrat hela Asien, Persien, Ostindien, China, Tattariet, Rysland, Javan, Ægypten och hela Africam, och sedan i wäster hela norre delen af America och den Södre, ja och hela Europam igenom, så skall han finna att ennu uthi ingens Book af en så stoor myckenheet såsom, Baldej Malabar, Strauzens Reisebook, Tavarnier, Spons, Blaus Atlas, Adisons Westbarbarej, Hieronymi Morenland, Leonis Africa, Furers Reiseschreibung, Meriani Historia Indiæ Orientalis & Occidentalis, Martinii China, Neuhofs Itinerarium Chinense, Olearii Persianiske Reise, Sanctis Reisebeschreibung, Sievers Grönland, Welscens Reisebeschreibung, Francisci Ost und Westindische Lustgard, Walters Scultzens Reise,

Pindi Reisebuch, Marci Veneti Regnum Orientale, Haitonii Histor. Orientalis, Martiniers Reise, Flaminii Asiatisce Reisebeschreibung etc. Särdeles uthi Merians arbete, som alla fulle äro af Figurer och afmålningar, skall igenhittas en sådan Steen med inweklade Drakar afmålade, som här i Swerige till 1000. och der öfwer finnas, så att man och der af kan klarligen see, att Jofur här är födder, så wähl som Freja, af ett så härligit och gammalt i Steenar monument, att de i Drakar äro på Stenar uthugne. Ja, det är och mekta tänkwärdigt, att ehuru wäl de Danske och Norske genom deras egne Historier, så wäl som Främmandes, där om widare i wåras uthtogh talas skall, erkiänna sigh utur Swerige komne; likwähl intet i hela Danmark eller Norie, sådan artiga inweklade Drakestenar finnas med Runor huggne, som här i Swerige. Det man kan see af Wormii Danska monumenta, der först i Seland äro allenast 6. stycken, men ingen med Drakehufwud eller inweklade stiertar, utan släta |33| och räte Linier, och 2. af dem har i den ena endan bögde Linier. På Fyn och Laland afmålar han 10. Stenar, men ingen finnes med Ormhufwuden och inweklade Stiertar; ey heller af de 35, som han uthi sin Cimbria eller Jutland och dess Öjar anteknat, uthan allenast en pag. 331. och 332. som är Kung Gorms Steen, hafwandes wäl ett Lejon med en inweklader Orm, men uthan några Bookstäfwer i Ormen uthugne.

Af de 27. han i Scone och Boringholm afritat, är allenast en med Ormstiertar ihopweklat uthan hufwuden och Skrifft in i Ormarna.

Utaf de 50. han utur Norige tagit, är ingen medh Ormeslängor, utan en här i Swerige uthi Frösö i Jamtland, der en Orm biter sigh i stierten. Men twert om här i Swerige, äro några hundrade med inweklade Drakar och i deras halsar och kroppar uthugne Bookstäfwer, så att man kan wäl säja det som iag af den mekta gambla Gräken Appoll. Ath: i min Atl. 1. deel indragit hafwer, när Hercul han hade röfwat de Gyllende Äplena här uthur Norden af de Yfwerborne som Draken förwarade, och dem till Gräkeland utförde, så blef honom af Minerva pålagdt, att han dem åter hijt införa skulle; hwilket, hwad war det annat, än att de Nordeska som sina Gyllende Äplen, det är sina Skriffter till de Dödas manliga bedriffters ewiga åminnelse, och Solens och Månans gånger på Stenar och stafrar i Drakar uthuggit, skulle här för sig allena behålla. Och således är det och skett; så att, i hela werlden inga sådana Stenar så prydsamma och konstiga med Drakestiertars inweklande finnas, och uti sådan myckenheet som här i Swerige; och skulle här effter nogon finnas uthomlandz, så lära de uthwisa att wåra Fäder eller dess afkomne dem dijt satt, och ingen lärer komma till rätta att dem läsa om han icke kenner wåra Runnor; man kan see ett Exempl. af Plutar. Tom. 2. Socratis Genio

p. 577. der Theocritus införes talandes; 'Jag wille gerna wetta hwad som fans uthi Alcmenæ graf som hoos Eder ypnades, emedan du war då der tillstädes, och Agesilaus sände dijt att wadh för ofwerlefwor funnes, skulle sendas till Staden Spartam. Så fans ett Armband af Koppar och twenne Krukor af Leer och Jord som för den långa tidens skull hafwer blifwet hård som steen, och een Koppar Tafla som hade många och underliga Bookstäfwer, mycket gamla. Hwilka ingen igenkende fast de woro klara, sedan Koppartaflan wart rensadt. Ty de hade een särdeles skapnat och heel Barbariska, och temlig lijka de Ægyptiers. Ty sende Agesilaus een Afskrifft af dem till de Ägyptiska Präster om de kunde läsa dem.' Sedan pag. 578. säger Plutarchus att |34| sedan Prästerna ingensökt åtskilliga gamlas Skriffter och Bookstäfwer, wart funnit att desse woro af de slagen som Hercules Amphitrionis Son brukat wed Protej tidh. Se huru wäl detta swarar mot Apollodori oc Diodori Siculi och andra Grækers, och wåras Skriffter och Sagor, som seja att denna Hercoles war som röfwade med sigh de gyllende Äpplen här uhr Nordan som han måste åter sända tibaka: och nu är lijkmätigt effter Alcmena war hans Hustru, att han henne till åminnelse denna Koppartafla med wåras Runor skrifwit, ty hade det warit Grækiska, Hebreiske eller Ægyptiska, så hade de Lärda Män den tiden wäl strax kunnat läsit dem. Men i det han säyer, att de woro temligh lika de Ægyptiers, så kan man och der af sluta att de warit wåre Runor, emedan som Isis som dem påfunnit här i Norden, hon reste ut genom Ryssland och in i Gräklandzland, sedan genom mindre Asien, Canaan, och så in i Ægypten och lärde de Ægyptier skrifwa, det wijst är af de Grækers och wåras Skrifter i Atlant. Tom. 2. cap. 6. p. 477. 510. 550. 557 [= s. 488, 520, 564, 591]. Hwilket skedde widh pass under Joseptz tidh eller som somlige willia wid Isac och Jacobs tidh (Vos. Idol. 7. c. 10. p. 176.) der om widlyfftigare längre fram wisas skal, såsom och Isidorus i sina Böcker, der han om allahanda tingz första begynnelser skrifwer, säger Lib. VIII. pag. 198. 'Isis war Kung Jonachörs dotter Drottning uti Ägypten, som kom ifrån Gräkland (nembligen Nordan ifrån igenom Gräkland) och lärde de Ägyptier att skrifwa Bookstäfwer.' Effter denne Isis hafwer en hamn in widh röda Hafwet sitt nampn, der om Plin. lib. VI. 29. p. 273. säger: 'att der finnas Stenar upresta med okunnoga Bookstäfwer'; denna wår Isis, hon war den som först fan på Troldom att genom ritade Bookstäfwer på Keppar molka Smör uthur Fähuus weggiarna, rida på Runekeppar och flyga hijt och dijt i wädret, wända Folk i Wargar och andra wildiur, sambla Råttor, Flugor, Mygger, Löss och Loppor på Folk, som i åtskillige Sagor om henne berättas, derföre och hon uthi Wiliam Siodz Saga, sättes främst ibland

de Nitio Trolkieringar, såsom en Förstinna för alla andra hwars nampn här införas.|35|

1.

Fyrst situr Isia
Og Arinnefia,
Flagda och Flumma (Flegda og Flamma)
oc Flotsocka
Skrucka oc Skinbrok
oc Skitenkiapta
Buppa oc Blåtonn (Kupa, Blåtanna)
oc Belsylgia (Beleigla).

2.

Hier er och Surter, (Setter)
Hake oc Hruner (Halte oc Hrymner)
Skotte oc Þrymer.
Skurkur (Sorkner) oc Hrotte
og Modi, Glumer, (Glamer)
og Geeter, Gartanne
Grymner (Germer) oc Brusee,
Drottur og Kaufwer (Hoswer).

3.

Þa er Glossa
oc Gullkiapta
Gialp oc Gripandi
oc Greppa hin femta
Dumba och Kumba (Dumbrok)
oc Detti, Klefa (Klessa)
Syrpa oc Swartbruner (Snartbruner)
oc Surpnefia (Snarpnefia).

4.

Snurter (Slotte) er hin fyrsti
Slangi (Skange) annar
Hunddys (Hundwis) Grube,
oc Hialltanni
Slinne oc Slänge

Snodwijs, Krabbe (Snaudirs)
Ide, Audnar
og Anger, Þrafe (Anger, Þrasse).

5.

Fenia oc Menia
Frask oc Taska (Tuska oc Fruska)
Heida oc Bridia
oc Holskrupa, (Holuskoppa)
Flaska oc Flimbra
Flakiapta (Flyiakiapta) oc Elldidur
Opin oc Geil (Opingeil)
Ispret annar Snurter (Isporta og Smorti).

6.

Sulki og Slamme
og Sidhottur
Hniker, Bialke (Bruse)
og Beinskafen,
Bradaxli (Baxle) annar Liotur
Hrugner, Halltange (Hallta)
Hradner (Tange Hraudner) wagnhofdi
Storwirker.

7.

Nu er Stålhans
og Stritramur,
Granne og Skolle (Wolssgram og Skotti)
Grydur og Gerdur (Girder) |36|
oc Fiskreke.
oc Kampi (Kamba) Kolfrosti
og Kiaptalange
og Flånge og Dumbur.

Sådant om Isias trolleri, bewittnar och Lucianus pag. 496. edit. Amstel. pag. 350. i sin Philopseude. Der han otroliga Trolldomssaker upräknar, att Trolkonsten hon lärdes af Iside och särdeles nemner Pancraten som det af hänne utlärt, huru han tagandes ett Dörjärn eller en Sopqwastkiep, eller en

Stamper och der på dragandes kläder, genom nogra Skaldqwädz ord, eller Runor (uthan twifwel dem der på skrifwandes) giorde där af en lefwandes Menniskia, som bar up watn til dem och förättade alla tienster som medan de åto behöfdes. Den han, sedan när han wille, wände til sin förra skapnat igen, nemligen Dörjärn, Kepp eller Stamp. Se huru detta stämmer in med Salom. Zevi Theriaca Judaica pag. 60. mig länt af Cl. Prof. P. Lillieblad, huru ibland Judarna finnas än i dagh i Poland och annorstädes de som af en Leerklimp giöra sigh ett litet Beläte som äfwen sådana tienster dem bewiser.

Isis målas derföre af de Gamla med 2. Ormar i handen, eller och öfwer des hufwudh, eller under fötter, som sees af Walerio Flacco uthi Illust. Cupero indragen i des Harp. pag. 80. Atlant. Tom. 2. p. 498. 509. 510. 511 [= s. 508, 519 ff.].

Hwadh Isia eller Jo uträttade sedan hon kom in uthi Ägypten och i andra Länder med sina Ormar på Runekaflar ritade, skall förmälas längre fram i sitt rum, så wähl som hwad slagz Bookstäfwer de Ägyptier af henne fått.

§. VIII. Hwad nu detta sättet anlangar att rita Bookstäfwer eller Runor uthi Drakar och Ormslänger, som och Cadmus brukat, så och att uthskrifwa Knektar och dem på Runekaflar antekna, om han dett af sina Fäder som här uthur Riket foro bekommit, eller han dett sielf här uthi Swerige erfarit, så synnes likare dett senare, emedan han såsom Conon i sin 37. Narrat. wittnar honom 'hela Europam runt om beseglat' och Nonnus A. vers. 138. widlyfftteligen beskrifwandes hans reesa ifrån Söder till Norr och åter tilbaka, säger: 'Cadmus som for hijt och dijt ifrån det ena landet till det andra under himmeltekne Oxen etc.' Sedan berättar han och huru han kom til Floden Nilum tilbaka nordan ifrån. Apollodor. lib. 3. p. 176. säger fuller om Cadmo: 'Således feck Cadmus riket Illyrien, och aflade en Son som blef kallat Illyrius, och intet longt der effter blef han med Harmonia i Drakar wände |37| hwilke sedan af Jofur blefwo till Glysisswal sände.' Wara sändh till Glysisswal så och fara till Hels (*ad Inferos*) talas hoos wåra Skalder, så wäl som hoos Gräkerna, både om dem som medan de lefwa fara hijt up up under Norden, så wäl som sedan de äro döda. Hwar om är talt i Atlant. Tom. 1. 536. 553. 554 [= s. 335, 346 f.] och widare skall wisas när man kommer att berätta om åtskillige af de gamlas Gräkers och andras resor. Men om detta skall utydas om Cadmo således, att han hade först sigh och sin Hustru till åminnelse upsatt den Stenen med Drakar inhugne, och sedan rest hijt Norr, såsom man kan af åtskilliga wåra som de Romarers Stenar wisa, att den och den hafwer medan han lefwat, satt sigh til åminnelse en Sten, med sitt och stundom fleras nampn, och sedan rest till andra utrikes orter; eller och om dessa Drakestenar

Cadmo och hans Hustru effter deras tillbakakomst till Illyrien och effter deras dödh äro upsatte, hafwer man ingen än så wiss effterrettelse bekommit.

Det är och merkeligit det som Schedius de Diis Germ. cap. 18. pag. 305. införer 'att Xenophon bewitnar det Cadmus hafwer infört till Gräkland Bookstäfwerna som äro likare de Galathers och Männers Bookstäfwer än de Phænicers.' Detta hafwer wäl Schedius tagit af Ann. Viterbiensis Xenoph. æquivoc. p. 118. hwilkens Skriffter de Lärda reda hafwa wijst, warit mestedels updicktade af honom, och andra tillägnade, men så kunna de likwäl intet neka att i honom finnes mycket, som är wärdt att läsas; såsom ibland annat dätta, hwarest han och detta tagit. Ty de Galater och Menner, såtte i den lilla Asien och Phrygien, och woro här uthur Norden komne, som reda endels wist är i Atl. Tom. 1. cap. 36. pag. 788 [= s. 495]. Och widare här effter wisas skall, hwilka dett Gotheska språket med des Bookstäfwer uthan twifel brukat; woro nu Cadmi Bookstäfwer dem likare än de Phæniciska, så kan man klarligen se att de hafwa waret wåre Runer, ty uthi Atl. Tom. 1. cap. 38. pag. 831 [= s. 524] hafwer iagh wijst huru de Phæniciska äro våra Wändruner, till största delen i sin skapnat like och een deel förwände af Cadmi och hans Bröder Phænicis effterkommande, som och Diod. Sicul. lib. V. pag. 156. bewitnar: 'de Phænicer äro intet de förste som Bookstäfwerna påfunnit, uthan dem något ombytt i skapnaden', ja om man wil tillse de Samaritaners eller Cuters mynt, så och de Phænicers som äro fundna i Africa och Spanien af hwilka en stoor del finnas i Vincentii Musæo de las Medalas desconocidas Espanolas genom Her. Sparvenfelts stora flijt och åhoga uthi Antiquiteterne migh tillhanda sändt så |38| och i Stephano Morino de primæva lingva, och de Prof. Svede migh hemfört uthur Italien och Franckrike, ifrån Luca Fanensi uthi Room; så äre der på rena Gothiska Runer, som här framwisas. ᚢᚠᚦᛋᛚᛘᛁᛅᛏᚱ och de twänne af Ulfilæ och de Göthers som woro uthomlandz och sina Fäders Runor förökt, nemligen ⊙ᛟᚤ.

Dessa kunna och jämnföras mot Taflan pag. 16 [= s. 25] så och Atl. Tom. 1. Tab. 27. Fig. 97. 98. och således detta Scedii taal inthet ringa som gifwer tillkänna, att Cadmi Drake bookstäfwer måste warit wåra Runer. Elliest talar och Kircherus om dem i sin Oedip. Tom. 2. Clas. XI. cap. 1. pag. 487. nemnandes några Skriffter fundne uthi Caravacenske Klöstret, som några hafwa ment warit medh Arabiske Bookstäfwer skrefna, men han, med en annan Lärd man säger: 'Dessa Bookstäfwer äro ingalunda Arabiske, ey heller hafwa i dett ringesta något gry eller minsta puncktz känneteckn af dem: utan dett äro gambla Phæniciske Bookstäfwer af Götherna förderfwade, ibland hwilka några Latinska Bookstäfwer finnas.'

Här uthaf seer man och att Kircherus med andra erkänna en likheet, emillan de Phæniciska och Gothiska. Men det han säger att Gotherna hafwa deras fördärfwat, dät måtte man förstå om dhe senare tijder, effter Christi tidh, som widare längre fram wisas skall; ty wåra Runer hafwa, som ofta wijst är, hafft i alla tijder lika skapnat; men af Cadmo och dess effterkommande än mera fördärfwade; ty hwadh som Götherna effter Christi tidh, uthi dem ombytt, synnes af Bookstaf ⊙ᛟᚢ och kanskie några flera.

§. XI. Uthaf detta som nu widlyfftigt talat är om dessa Drakar eller Ormar i Stenar wendne eller hugne, kan man och förstå, det som Ovidius Met. lib. XI. v. 55. och Lact. Plac. lib. XI. Fab. 1. tala om Orpheo, hwilken som wijst är i Atl. Tom. 2. pag. 441. 442 [= s. 453 f.] hafwer warit af wåra Fäder Släckte, som och Thysius i sina Notis til Justinum lib. 2. cap. 2. pag. 54. tillstår: säjandes: 'Det är kunnigt att Orpheus war een Thrase eller Skytthe.' Att han och låtitt sigh till åminnelse hugga med Ormeskapnat uti een Steen, som Ovid. af förberörde rum artigt införer genom een Gåtha, sedan som de Skytiska onda Kieringiar hafwa giort af medh honom, och hufwudet flöt uthföre strömen, hwilket en Orm wille upäta, eller som Placidius säger upsleka hans blod: så talar Ovidius; 'här kommer på Stranden uthi Sanden en grym Orm, som will nappa honom i Hufwudh och hans drypande wåta hår; men Baldur war strax tillstädes, som den gapande Ormen och ypna käftar wände i hårdan Sten. |39|

Se huru mechta wähl det, som iagh tillförende wijst, att de Bookstäfwer som funnitz i Alcmenæ graf och woro wåra Runor, instämma medh Herculis grafsteen, som war af wåra Gothers Släckt, Tab. Cron. 1. lit. *KR.* och röfwade här ifrån wåra Gyllende Äpplen eller Runer, hafwandes äfwen till sin åminnelse bekommit en stor Kulle eller Backa, och öfwerst på dem en sådan Ormslängiander Steen, och såsom han war en meckta Stridzbar Hielte och öfwer hela Werlden uthropat Krigzman, woro Runebookstäfwer nu honom till ähra med Gull Zirade, så talar Silius Italicus lib. II. pag. 91. 'Dädan for han till Kullen som war högst uppå Berget, hwilken Amphytryoniades (dät är Hercul Amphytrionis Son så kallat, men Modren wiste wäl hwars rätta Son han war, nemligen wår Gothiska Jofurs) hade upkasta låtitt at Siömennen kunde den see långt ut på Hafwet och i den med heder des brända Been och aska hwila, där springer uthur en förskräcklig Orm med Gyllende brokuta ränder Zirat.' Ett äfwen slikt skrifwer Virgilius om Anchises Æneæ Faders grafsten, som war af Trojanernas Släckte, hwilka woro wåra Göthers afkomne, som wijst är Atl. Tom. 1. Tab. Cron. 1. lit. *R.* och *X.* beskrifwandes så artigt Anchises Orms mångfaldiga och inweklade slängier, lika som han sielf hade set den artigaste Run-

sten här i Swerige: så talar han lib. V. Æneid. vers. 84. der Æneas biuder sin Faders brända been, widh dess Ättekulle fara wähl: 'Rätt som han dässa ord fälde: kom een Orm underst uthur Kullen, siu Krokar hade han, siu slängiar wälfde han, han omgrep liufligen Ättebacken och kröp ibland Stenarna, wakra blå märken hade han och dem isprängde med glimmande Gullet äfwen såsom man ser Solen gifwa de tusende färgor uthi Regnbogen.' Således med Gull ziras nu Bookstäfwerna, på de dödas Grifftstenar, det man och här i Domkyrkian see kan. När man uthan afwund alt detta läs och betänker, så kan man see, så af det iagh af wåras, som Grækers Historier, så och Släcktregister, uthi min Atlant. Chron. Taflor infört hafwer, att de förnämsta Konungar och Kämpar, så i Græcien som i andra Land, här uthur Norden af wåra Atlantiske Schyters och Göthers härkomst äro, dett och detta sättet med Ormestenars upsättiande, öfwer deras Grifter klarligen bewittnar, och alt således bekräfftar de märkeliga orden som Diodor. Sic. lib. 3. p. 136. indragen Atl. Tom. 1. cap. 27. pag. 685 [= s. 430] och cap. 34. pag. 765 [= s. 481] talar: 'Därföre räkna icke allenast många Hieltar och Konungar af de Gamla, ibland åhtskillige Barbariske Folk, sina Förfäders utkomst ifrån denna Atlantiske Släkten, uthan och de förnämsta Hieltar af Gräkerna.' |40| Bewittna och dessa öfwer 2000. Stenar i Swerige än behåldne, att hon är den rätta Atlantica och än i dagh ey fördränkt, från hwilka de Gamla Hieltar hafwa hafft sitt ursprungh.

Om dessa wåra Segerstenar, de Döda till åminnelse här i Swerige upsatte, talar och merkeligen Ælianus uthi sin XII. Book som han sammandragit af gamla Historier och 23. Cap. pag. 217. sejandes: 'Ibland alla Menniskior hörer iag inga dristigare till att undergå alla farligheeter och beswär, än de Hieltar, derföre de och dem, som till stridh och örligh medh Krantzar krönte framträt, manligen fäktat och falne äro, till ähra sammansatt Schaldqwäd och wisor. Ja de upresa dem och Bauta eller Segerstenar, uthi hwilka äro Bookstäfwer ristade; beskrifwandes deras berömde giärningar, såsom de Græker upsättia sina Framlednas dygdiga Lefwerne, effterkommanden till efterdöme. De hålla före een stor skam och nesa att fly, ja, så att de offta ey willia fly uthur de Husen som falla omkull eller nederrifwas. Ja icke en gångh uthur dem, som reda stå i liusan låga. Många akta intet att Hafwet häfwer sigh af storm eller Ebba flodh uppå dem och deras huus: somliga kasta sig i stora Strömar med fult Harnisk bewäpnade, med dragna Wärjor, eller Spessar i handen, såsom de wille fäckta med Strömen och Wågen.' Ælianus som lefde wid Keysarens Adriani tijd han skrifwer detta så klarligen om wåra förra Hieltar, rätt såsom han sielf skulle hafwa warit i Swerige, eller läst allas wåra gamblas Sagor igenom. Och lärer Ælianus inthet hafwa detta, af de tijders Historier,

som han lefde uthi. Ty då war reda Hieltarnas (*Celtarum*) nampn såsom bortdödt, och dhe Swenskas, Tyskarnas, Fransosernas, Änglendernas, Italienernas, Spaniorernas, Slawernas etc. nampn i allas mun bekant; så att om denna seden att uprätta de dödom Segerstenar, hade warit allgement i Tyslandh, Frankrijke, Spanien, Italien, Ängland etc. Så hade han wähl upnämdt dessa orter wid sina nampn, och woro wähl ännu många 100. Stenar af dem behåldne i de orter. Wåra Konungar hafwa genom åthskillige Lärde Personer, som uthrest låtit sökia att finna sådana Stenar, särdeles denna wår alldrig tillfyllest Elskelige och Berömlige Konung Carl den XI. hwilken hafwer med stoor omkostnat, genom en Lärd, Skickeligh och oförtruten man Herr Sparfwenfelt låtit sökia i hela Europa så och i Africa in wid det Medellenske hafwetz strander, om några sådana Stenar som wij till sådan stor myckenheet här i Swerige hafwa, skulle finnas antingen med Runor eller andra Skriffter uthugne; men inga funnitz. Dät är mäkta betänkeligit att allenast 3 slagz Folck skulle detta sättet så allgement brukat, nembligen wåra Fäder, de Gräker, |41| och Romarer. Ty hoos alla de andra i hela Werlden kan iagh än intet påminna mig sådant i algement bruk warit. Man har fuller funnit stundom uthi Ägypten och några flerestädes, stora Steenpelarer, med allahanda Diurs beläter ristade, sina Konungar eller Afgudar till Dyrkande upsatte, men de äro ändå mycket sällan fundne. Styrker så denna myckenheten och gemena bruket hoos dessa tre stora Folken, så wåras som de Gräkers och Latiners Historier om de första och stora Riken och Monarckierna i hela werlden. Det är allom nu bekant att Scytismus eller dett Skythiska Regementet här i Norden war först och störst effter floden (Föruthan den Chaldeska i Söderlanden) och när som deras afkomne foro här ifrån Atland uthföre, så togh sedan de Persianer Rijket emot som ärkenna sigh af Schyterna; men än hafwer man inga sådana Stenar funnit i deras Landz beskrifningar. Om hwilket alt mera här effter talas skal. Gräkernas Rike som effter dem upkom hafwer en myckenheet af sådana, efwen som de Romarers eller Latiners som der på folgde, doch uthan Ormslängiar. Nu nemner intet Ælianus något hwarken om de Gräkers eller de Romares Stenar, som likwähl wed hans tijdh i myckenheet funnes; kan man altså se att denna hans Saga hon är tagin af de älsta tider både af dätt ordet *Celter* och *Celtia*. Hwilket nampn Europa bar uthi första tijderna effter Babiloniska förbistringen. Se Atl. Tom. 1. cap. III. 39. 62. [= s. 30, 44] så och der af att han inga Romerska Stenar ihogkommer. Jag hafwer länge sökt war detta nampnet *Celta* skulle hafwa sitt ursprung och om någon ort funnes ännu af sådant Folkz nampn behållit. Hwad nampnetz ursprungh anlangar, så äro dessa tijders Lärda Män i åthskilliga meningar, somliga willia dem heta af

dett de hafft gålt Hår; andra af det de brukat Hästar för sina wagnar; andra af det de åto Miölk, som sees af Carol. Steph. Lexicon, och Bochard. Phaleg. men såsom de hafwa inthet hafft sigh wårt Språk bekant, så är dett intet under att de ey råkat på dätt de Gamla så klarligen hafwa utmärkt, om Celtarnas nampns betydning; såsom där Carol. Stephanus af Strabone menar dem heta Celtas af deras makt och styrkia. Hwilket är rätt Götisk, ty Kielte eller Hieltæ är en Stark och mäktigh man, såsom Davidz förnämsta och starke Män, de som nemnas Chrön. 12. och 13 Cap. kallas af oss Hieltar. Hwilket den Latinska utholkaren hafwer inthet kunnat lempeligen med ett ord uthtryckia, uthan med flere, såsom *Potentes*, *Principes*, *fortissimos*, *egregios Pugnatores*, |42| dett är mäcktige, Förstar, starka och uthwalda Kempar.

Derföre och Appianus säger dem heta Hieltar af en, som först het Hielte och war Polyphemi Son, hwilken war Neckens (*Neptuni*) och Europæ (*Europæ*) Son. Denne Polyphemus han hafwer på Gräkiska sitt nampn, betydandes en mäckta berömlig Mann för dess storlek och styrkia, som skräckeligen beskrifwes af Poëterna, och boro flera sådana Jettar för dess storleek och manligheet samma Polyphemi nampn, som läses hoos Poëterna och andra. Dessa hafwa först bott öfwerst här i Nordan och därföre kallade Hieltä Skyther (*Celto Scythæ*) Atl. Tom. 1. cap. 3. pag. 64 [= s. 45] hwilkas Säte uthtryckeligen uthwisas af den gamla Hypparco, indragen af Strabon. lib. 2. p. 75. Atl. Tom. 1. cap. 3. p. 62 [= s. 45] talandes: 'Dessa Hieltar de bodde alt ofwan in till Borystenen där Solen lyser hela Natten.' Detta begynnar ofwan Torne Atl. Tom. 1. pag. 304. 394. [= s. 192, 247]. Tab. VI. 65. el. gr. 44. middags lin. och där är dett älsta Jettehem där Hieltarna bodde och än en ort behållin uthi samma Landskap under 60. El. gr. 50. middagzlin. see Burej. Jans. och Blau Tafla och min Atlant. Tom. 1. Tab. VI. 51. midd. 60. El. som kallas Celtis Häradh uthi Landskapet Europæ. see och Plinium, huru nätt han dätta rum beskrifwer indragen Atlant. Tom. 1. cap. 25. pag. 657 [= s. 413] seijandes: 'på deras (de Norska Yfwerbornes Landh) är udden Lyternäs moth de Hieltar (Celter) och Granwijken der som Riphelske Bärgen lycktas, och Stiernorna lijka som trotta stå stilla.' Det är den mindre Carlwagnen, med sin Norstierna, som synas lijka som altijd stå stilla, mot de andra Stiernornas lopp. Om dessa Hieltar, skall widare talas, när man kommer om de första uthtogen, och huru hela den stora Europa fick sitt nampn *Celtia* först af dessa Hieltar och dess första Moder Europea Nicudurs Hustru, fast annat Folk bodde uthi henne, som hade dett gamla Latinska språket; om hwilket iagh talat i Atl. Tom. 1. cap. 3. pag. 73 [= s. 51]. Och derföre rätteligen dessa Hieltar först beskrefne af sitt gula Hår, som altijd de Swenska beskrifwas af,

see Atl. Tom. 1. cap. 22. p. 549 [= s. 344], när de först kommo uth; men sedan, med de andra Folken, som de funno uthe för sigh, beblandade, och woro Swarthårade; så och för Solenes och Jordenes omwexlingh, sedermera ombytt färgen. Ty nu seer man få i Tysland hafwa gult Hår och än mindre i Franckrike och Spanien.

Dessa Hieltar äro som Ælianus skrifwer om, af de älsta Skriffters berättelse, som hafwa bott här i Swerige, där Solen lyser hela Natten och gifwer fölliande känne-|43|märken som först, att de uprest sina bortmiste Manhafftige Hieltar och Kämpar Segerstenar. Hwilket reda märkeligen wist är, intet finnas hwarken i Ryssland, Tartariet, Pålandh och andra omliggiande Land, uthan i Swerige, Danmark och Norie, som fordom woro under Sweriges Upsala öfwer-Kungh.

2. Säger Ælianus att de höllo för största skam, att fly. Detta bekräfftar wåras, som och de Grækers och Latiners Historier, hwilka alla indraga woro förlångt, se allenast af Tacit. indragen Atl. Tom. 1. cap. 24. p. 640 [= s. 401] 'att de och hålle för största skam lemna effter sig sin Skiöldh.'

3. Dätt wåra Hieltar intet acktat, att husen föllo på dem, ey heller woro redda att brinna up i Elden. Hwilket wises af samma Atl. Tom. 1. Rum, uthur Snorrone pag. 17. 'Att wår Konung Håkon, fast han öfwerwan sin Fiende Jorunder, så hade han dock ingen lust att dö på Sängen af sina många sår, uthan lade sigh på sitt Skepp lastat af Folk, wapen och Wärjor och hissade Seglet, sättiandes hela sitt Skepp i brand. Hwilken gärningh alla högst prisade.' Flere sådana Exempel läses alt förmånga i wåra och de Norskas och Danskas Historier, att Konungar och andra för än de wille gifwa sigh i sina Fienders händer, eller bidia Fredh eller qwarter som nu kallas, låto de sig bränna inne.

4. Att de sprunge i Strömar med Wapn och Wärjor, och flera sådana swåra öfningar hade, kan läsas i Atl. Tom. 1. cap. 22. pag. 556 [= s. 347]. Seer man så af detta Æliani mycket härliga rum, huru de Gräkiske Scribenter sielf hafwa och talat om wåras Runestenar dem Dödom till ewig heder satte.

§. X. Widare hafwa och de gamla Hedningarna här i Norden brukat desse Drakar och Ormar, att skära uthi Messing och Trä, med wissa Bookstäfwer eller Runar, när de hafwa williat Trolla, fara up i Lufften, såsom sees af den Runekaflan som är afritat i Atl. Tom. II. hwilkens art wår Habaris brukat och lärt Pythagoræ samma konst, see Atl. Tom. II. cap. 6. pag. 506 [= s. 516] så och när de willia Trollat en att älska sigh, eller bytha ens skapnat genom ögonens förwillande i Kattor, Hundar, Wargar etc. Derföre den ringen som Lapparna spelar på sin Trumma med, att åthskilliga Trollkonster förrätta, är giort i Orms liknelse, bitandes sigh i Stierten, som på somligas Trummor klart wises, och kallas derföre Orm, see Skeff. Lappon. c. XI. p. 130.

Om kärlekz uptändande genom sådane Runstafwar lääs Tyriols wijsa och Sturlögz Saga cap. 22. om Froste, som kastade den ristade Runstawen i Snäkols Kungz Dot-|44|trens knä. Uthi Egils Saga. cap. 8. huru Arinœfia wände sigh i en Fluga och i Cand. Petri Salani notis till samma rum att Busla wart wänd i en Hynda, Kolo och Æger i åtskilliga wildiurs skipelser. Hwilkén konst Oden den älsta, och Isia dem här i Norden först lärde, som sees af Snorre pag. 5. hwilken konst Männerne sedan skemdes wid som Snorr. pag. 6. talar, lemnandes den åth Qwinfolken. Se samma konst, hafwer Mercur som war Atles Dotterson medh sig utfört, som läses i Atl. Tom. 1. cap. 32. pag. 729 [= s. 457] hwilken wände 3. Qwinfolk uthi Nattfoglar. Så talar Ant. liberalis met. cap. X. pag. 422. 'Leucippa, Arcippa och Althatoe öfwergifwandes sitt Fädernes huus, höllo sig uppe med lustigt lefwerne i Skogarna, och åto Wijndrufwor, och Lagerlöf: till dess Mercur med sin Ormstaf wände dem i Foglar, en Lädermus, en Nattskräfwa och en Uhf och dessa tre fly Solen.' Denna Gåta kan på trenne sätt uthtydas, som våra pläga dätt giöra; nemligen 1. Att antingen Mercur han genom Runor och Satans konst, lät dessa trenne Qwinnor synas under sådana Willdiurs skepnat, effter de lade sig på Skörlefnat, som klarligen synnes af de orden att de öfwergofwo sina Fäders huus och höllo sig i Lundar, Bärg och Dalar, de åte Wijndrufwor och Lagerlööf, det är älskade fylleri, och dansade med Lagerbärs krantzar på hufwuden. De flydde Solen, dett är, de wandrade intet med ärligit Folk om dagen, uthan med andra Skiökior och Horor uthi Lundar och Skogar om nätterna, tordes derföre intet låta se sig i Menniskie hampn, uthan i sådana Foglars hampn som komma om qwällarna och nätterna fram.

2. Eller dessa qwinnor till åminnelse, för deras lösachtiga lefwerne, blef af Mercur på Stenar effter deras dödh, inom Mercurs Ormslängiar, deras odygdh med Bookstäfwer beskrefwen, och der til medh de genom dessa tre Nattfoglars skapnat uthmärkte.

3. Eller och af Mercur, uthi dess Skrifter, på pergament, eller i en Book dem till åminnelse afmålade.

Dätt första sättet, fast dett är något swårt att troo, så äro dock wåre Historier fulla där af, huru de innom Ormars slängior med Runor sådant giort, och således troligit, emedan och af den Heliga Skrifft Exod. cap. 7. wises att Trullkararna i Ägypten wände sina Stafwar i Ormar, men Gudz finger genom Mose Staaf upswalg dem. Dee wände och Nili flodh i blodh och kommo en oendeligh hoop Klossor uthur Floden att betäckia Landet, men af Stofft kunde de inga Loppor giöra; och kom denna Trolkonsten utomlandz med Isia, som sagt är, hwilken |45| något för Moses tijdh uthfor till Ägypten med sin Orme-

staf och Trolrunor, och de Ägyptier samma konst lärde. Dock om iag min mening skall säya i detta rum, så synnes dätt wara likast att Mercur här innom sina Ormslängiar hafwer på Pergament eller i Book beskrifwit deras lefwerne. Ty om dett första skulle hafwa hänt, så hade Historien förmält att de sigh sielfwa hafwa i sådana Diur wänt, eller och sökt Mercur der om, på dett att ingen skulle märkia hwart de togo wägen, och då hade de kunnat, så wähl om dagen som om natten farit bort till att sökia sin olofliga wällust. Man seer och der af, att sedan som de reda sökt denna wällusten och i Lundar och Skogar lagt sig på fylleri och dantzande, då kommer först Mercur och wänder dem i dessa Nattfoglars skapnat, det är beskrifwer då forst dem till skam, deras skamlösa lefwerne. Men hade dätt skiedt uthi Steen, så hade Mercur nemt, dem wara i Steen och Ormar wände, såsom man reda om Jofur, Cadmo och de andra hört. Detta kommer öfwerens medh Ant. liberal. met. cap. 23. pag. 450. 'Der Mercur han förnimmandes att Battus war twetalegh slog honom medh sin Ormstaf och wände i en Steen, hwilken stundom är warm, stundom kall. Wars rum och steen än i dagh wisas dem som där om fara.' Här kan man see, att Battus effter han lofwade sig först och swor Mercur att han inthet skulle någon uppenbara de många Oxar Mercur hade för enom bortagit, men sedan Mercur frästandes honom, såsom obekant och honom mutandes, frågade om han wiste något af de bortagne Oxar; han då intet tiga kunde, blef Mercur wred och drap honom, och sedan en Segersteen eller Grafsten med Ormslängior honom till åminnelse upsatte.

§. XIII. De swar som Afgudarnas Präster hafwa gifwit dem som frågade Afgudarna om något, hafwa och warit inom Ormars och Drakars skapnader och liknelse i Koppar och Trä med bookstäfwer ristade eller skurne, och sådana Ormar eller Drakar hafwa de kallat Swinkar eller Bythingar, af orsak att altijdh deras swar war swikfult och ombyt i meningen. Dädan än i dagh många bruka dätt orspråket att tala om den, som enom i lofwen eller annat bedrager eller swarar bedrägeliga; han är en Swinker och han gaf mig Ormswar. Eller gaf mig ett Bytingswar. Såsom och om den som myket Sluger och Kloker är, eller kan Spå förut, säjes han är en Byting så kloker, han är Bytingz sluger, han är en Byting att spå. See Tryllis Wijsa, och Ol. Trygges Saga cap. 3. der som talas om |46| Kung Valdmars i Ryssland Moder att hon war een mäckta 'Spåqwinna och hade Pythonis anda.' Detta ordet *Python* mena somliga wara af dett Grækiska ordet *Pytho*, dett är ruttna. Men dätta hafwer ingen liknelse till spådoms anda och art. På Swenska är Byta, *mutare*, som hafwer åthskilliga bemärkelser. Byta är dela, Math. 27. v. 35. 'The bytte hans Kläder.' Byte är och Krigzrof, se Verel. Lex. Bytingh

kallas och den, som gemene Mann tro, att när någon aflar oäckta Barn och dett i Skogen försätter, eller blifwer af Skogzrån bortstulit, blifwer ett annat Barn i dess ställe Bonden i stugun brackt, som aldrig lärer tala eller förstånd bekommer, och talar han något som meckta sällan skeer, så tro de dett wara af någon anda, och betyda något särdeles. Äfwen en sådan tancka hade Gästgifwaren i Ramsta An. 1649. om en Dräng wid pass en 14. åhr gammal, den iagh sågh, så offta iagh reste emillan Upsala och Wästerås, den stadigt satt natt och dagh på en stool och runkade af och an, men aldrig talte ett ordh. Således säjes och Oden och Baldur warda Bythingar, när de wisa sigh i andra Diurs, och särdeles Ormars skapnat, hwilket förståås när de gifwa sina swekacktiga swar, ristade, som då wanan war, inom Ormslängiar. Denna Baldur som serdeles blef af större delen i wärden dyrkat, för dätt de mente att han gaf de wissesta och minst swikafulla swaren, se Atl. Tom. 1. c. 34. och war här i Norden födder, blef för sin Orm skull kallad B a l d u r B y t h i n g, som sees af Æliano lib. 2. cap. 26. och lib. 3. det som Gyrald. Hist. Deor. Sec. VII. p. 197. af honom utdragit bewitnar, sejandes: 'Baldur Bything, säger Aristoteles, kallas af Crotoniatis den Norska Yfwerborne Guden.' Denna Ormen beskrifwes af Hygino genom en artigh Gåta i dess 140. Fab. pag. 208. 'Den stora Draken eller Ormen Bything war Jordens son. Denna gaf för Baldurs tijd dem swar på Bargassen som rådfrågade Gudarna. Denna han måste förgås sedan Latona födde sin son, nemligen den tiden som Jofur han belägrade Latonam Norska wende-punctens (Poli) Dottr, hwilket när Juno dätt fick wetta, lagade hon så att Latona skulle föda sin Son där Solen inthet kommer up. Den Bythingz Ormen när han förnam att Latona war hafwande, förfölde han Latonam wiliandes henne dräpa; men Nordanwädret förde Latonam effter Jofurs befalning till Nicudur. Hwilken henne förswarade och gömde. Förandes henne sedan till Öen Ortygiam som och kallas Delingur (Delos, Skython, Skythia) den han med Hafzwågarna förgömde. Och när Ormen intet fan henne igen drog han tillbaka till Gudarnas bärg. Men sedan lät Nicudur watnet aflyta på Öen och kallades så Öen Delingur. Där hölt Latona Olioträd i handen och födde Baldur och Dejan, hwilken Volcër skänckte pijlar. Men fyra dagar effter som de woro födde hemnades Baldur dät hans Moder moste lida, (nemligen att Landzflychtig wara) ty kom han tillbaka till Gudarnas bärg Bargasen och dräpte så den stora Bythingz Ormen.' |47|

Denna Gåta innehåller många tänckwärdiga saker, om man skulle alt uthläggia, men dem Lärdom är intet ondt att prädika före, altså wil iagh korteligen henne förklara.

Först innehåller hon huru såsom denna Baldurs (*Apollinis*) moder här i

Norden blef födder, och således beskrefz dess moder wara Norska wendepunktens Dotter, äfwen som Jo eller Isia, hon Atl. Tom. 2. p. 563 [= s. 577] kallas och den Norska wändepuncktens Dotter af Gräkerna, på det alla i wärden måtte wetta deras Fädernesland. Denna Baldurs födelse, det är, förste Afguderijs insticktelse, på Öen Deling, som här nu i en Gåta afmålas, beskrifwes af Herodoto med klara ord indragen Atl. Tom. 1. c. 34. pag. 758 [= s. 477]. 'Delingarna, berätta att Baldurs helgedomar fördes uthi en Hwetehalms kärfwa inswepat ifrån de Norske Yfwerborne in till Skyterne (nemligen, som då bodde wid Mäotiske träsket) och sedan ifrån dem genom det ena Landskapet till det andra alt uthi wäster, och sedan dädan i söder till staden Dordona, sedan till Melienses. Dädan till Öen Eubeam och sedan till Carystum, hwilka förde dem till Thenum och de sedan till Delum: och på detta sättet är Baldurs Helgedom och dyrkan kommit till Delum.'

2. Sedan är öfwermåtton artigt att han skrifwer Baldurs aflelse här i Norden, där Solen dem inthet går up eller dem skiner. Dät är ofwan Törne, där hon i 30, 40 in till 90 dygn om Winteren intet synnes. Jämför detta med dät iag i Atl. Tom. 1. pag. 91. 98. 411. 385. 435. 522. 534 [= s. 61, 65, 257, 242, 272, 326, 334] skrifwit hafwer och Atl. Tom. 2. pag. 74. 610 [= s. 87, 626].

3. Beskrifwer han äfwen Baldurs moders färdh genom Nordanwädretz tillhielp, om hon skulle komma söder till Delum, äfwen såsom Jo eller Isias resa i Atl. Tom. 2. pag. 500. 501 [= s. 510 f.] beskrifwes af de Gräker och wara fortsatt genom Nordawäder söder till Ägypten.

Korteligen nu att förstå hela Gåthan, när man den igensöker uthi alla Sagor och sägner, är det så, att sedan Isia upfunnit Trollkonsten med Runorna (Atl. Tom. 2. cap. 6. p. 510. 511. 550 [= s. 520 f., 564]) och andra begynte och öfwa sigh i den att giöra Spådomar, så sökte Latona Baldurs moder denna konsten uthföra in uthi Græcien och winna där medh penningar hoos de Gräker, och ett stort nampn, men Byting som war een arg Trolkar, wille dät inthet, uthan meente denna Konsten för de Yfwerborne Norska böra behållas långt upp i Lapmarken; dock genom Jofurs Konungens effterlåtelse, fördes hon likwäl dit uth, och såsom Bythingen efftersto Latonæ liif, för denna orsaken skull, ty blef han af Baldur sedan dräpin. Elliest är aktandes, att, genom Bythingen förstodz icke allenast denna Personen, uthan särdeles Ormen eller Draken uthi hwilken Spådoms bookstäfwernas skores, antingen i Steen eller Trä. Der-|48|före sades denna Draken wara Jordens son, uthan Fader, emedan både trän och stenar är Jordenes afföde, uthan någon fader. Sedan förstås fuller här i denna Gåtan att Byting af Baldur dräpin blef. Men elliest, när man säger att en Bything Orm eller Drake blifwer dräpter, så är förståendes

Fig. A. |49|

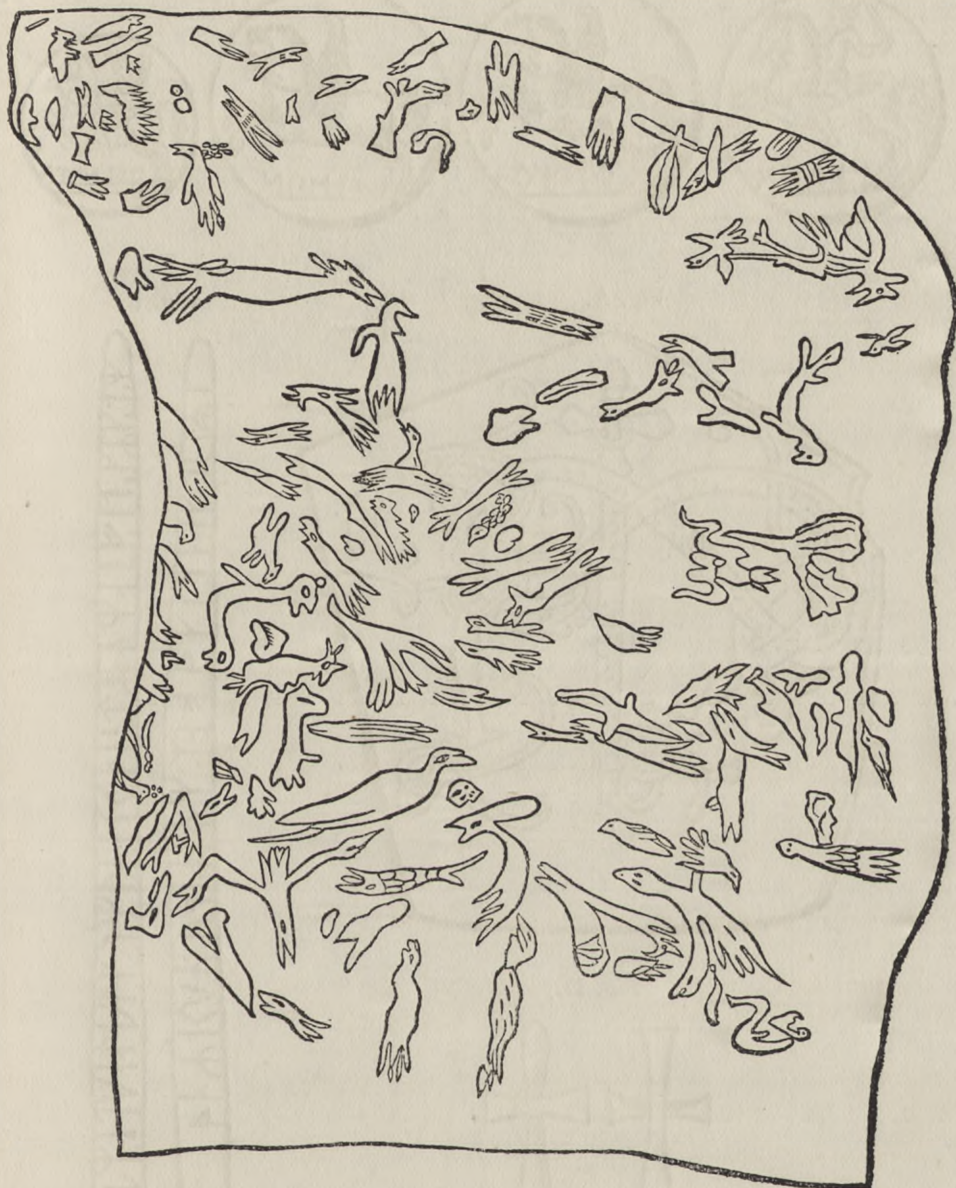

Fig. B. [49]

|50| Fig. A.

Fig. B.

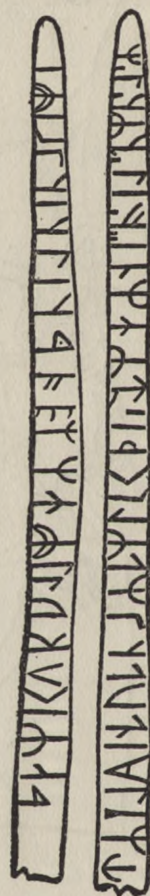

Fig. D.

Fig. C.

Fig. A.

Fig. B.

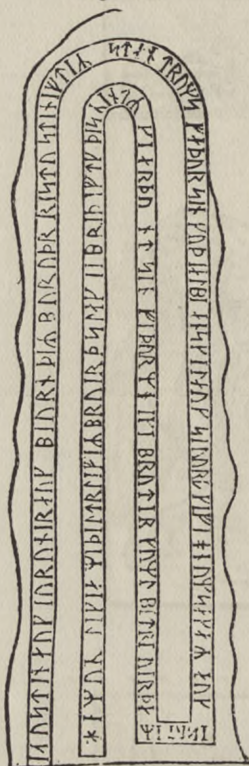

Fig. D.

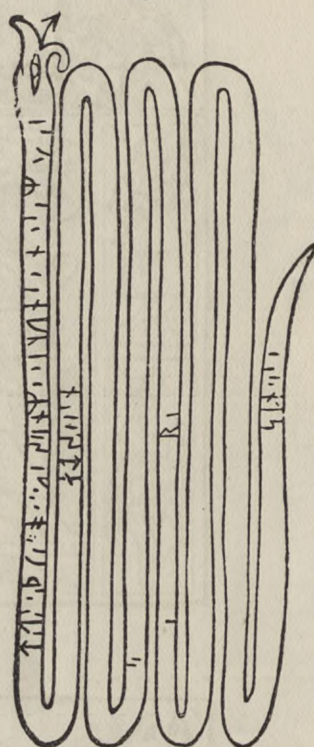

Fig. C.

Fig. A.

Fig. B.

[52]

[53]

Fig. C.

Fig. D.

Fig. A.

Fig. C.

Fig. B.

[53]

Fig. D.

Fig. F.

Fig. E.

Fig. B.

Fig. C.

|54|

Fig. A.

Fig. E.

[54]

Fig. D.

Fig. F.

Fig. A.

Fig. B.

Fig. A.

Fig. C.

Fig. D.

Fig. B.

Fig. E.

att när man först uthi stenen hafwer uthuggit en Drake, eller uthi Trä uthskurit, eller på Perman honom ritat, så säges Ormen födas, men när man begynnar rista Runorna eller Gaddar uthi honom, som wist är uthi dät som för är omtalt om Cadmi Drake, och de andras; då seyes han dräpas. Och hafwer man klarligen dätt att se, af de twenne Runstenar som äro genom S. Hadorphium och Secr. Peringskiölds stora flijt igensökte, see pag. 21 [= s. 35] Fig. 22. och pag. 22 [= s. 36] Fig. 23. Hwilka mäkta artigt wisa dät som talades om Cadmo, att han med sin wärja stack genom Drakens halss. Ty här seer man, huru en Dwärg, med sin stakota Sax eller wärja, renner genom Drakens eller Ormens kropp, som inthet annat är än att wisa Wärjans skarpheet, och att Bookstäfwerna igenom en Järmisel uthuggas. Sådana artiga Monumenter skall man knapt finna i hela Wärlden, som så uthwisa och kunna förklara de gamla Gräkers, Ägyptiers, Latiners och andras Skriffter.

§. XIV. Uthaf dätta kan man och förstå dät Hygin. p. 2. Poëtic. Astronom. cap. XIV. pag. 382. talar om den stora Läkiaren Æsculapio, hwars beläte och Pausanias beskrifwer åthskillige städes sig i Gräkeland funnit med en Orm i handen, således: 'De säya att han har en Orm i handen, för denna orsaken, att när han skulle läkia Kloker, blef han i ett lönligt rum inkallader, och hade en staf i handen, och när honom frågades hwad han giorde, syntes att en Orm kröp upföre stafwen, denna Ormen slog han offta och dräpte. Sedan kom en annan Orm som hade ett Gräs i sin mun, dätt han lade på hans hufwudh. Genom detta och denna örten giorde han Kloker lefwande. Och der igenom är kommit att effterkommande Läkiare hafwa brukat Ormar i deras Läkiedom.' Här beskrifwes tämligen klart, huru som Æsculapius han först hade en oskurin Runstaf i handen, den han sedan först ristade med en Orm uppå, och således sades Ormen winda sigh up åt stafwen. Yterst säges att han offta slog Ormen och honom drap, dät är han ristade in de Läkierunor med hwilka han skulle upwäckia Kloker och honom Läkia; dät den andra Ormen beskrifwes hafwa hafft en Ört i munnen, der igenom afmålas Trolkäringarnas art, att de och bruka under ett skeen Örter och annat, på dät gemena Man icke skola hålla dem för aldeles widskipelige. Lääs mera om sådant hwad C. P. Salanus i Egils Saga omrörer till pag. 58. der som en |57| Drottning af Jotunhem läker ens hand, som för en godh tijdh tilförene war af Egil afhuggen, och den tillsätter frij och färdig, så och hwad iag om Disa eller Isia hafwer skrifwit Atl. Tom. 2. pag. 503. 508. 509 [= s. 513, 518 f.]. Lääs och här om Runa Capitle i Edda där man finner 16. eller 17. arga Runor att skrifwa uthi Trolwäsende, ibland wilka läses och om Läkierunorna. Man seer och här uthaf, huru illa de Lärda hafwa uthtolkat Æsculapii staf, menandes att det skulle betyda, att

de Siuka monde stöda sig med Käpp, eller att såsom Ormen lägger bort sitt Skin, så skal den Siuka giöra när han blifwer bättre från sin siukdom, och mera sådant som inthet rimar sig. Af Baldurs Orm kan man nu och få kunskap, hwad dät hade att betyda, att widh hans trifot fans altijd Ormar, Bytingar, som gofwo dem swar, hwilka rådfrågade Baldur om något uthi Delingo. Hwilken Dyonys. Perieg. pag. 23. v. 441. således beskrifwer. 'Där ligger Draken Delphins till Afgudens trifot med sin kringweklade stiert, med oendeliga omswepningar uthi det skiöna Templet, dit Baldur offta kommer.'

Uthi Grutero p. 91 finnes ett artigt monument där 3 Jungfrur stå, hafwande twenne af dem, 2 stora runda Stenar, med krokuta rader hijt och dijt skurna, med denne öfwerskrift. IN HONOREM DOMUS DIVINÆ DIS MAIRABUS VICANI VICI PACIS. På samma bladh är ännu en Steen med denna skrifft H. D. D. DEABUS MAIR JULIUS REGULUS LEGIONIS. Men Gruterus hafwer ingen uthtolkning hwad det ordet *Majrabus* skal betyda, utan menar att det de i handen hafwa skal wara något blomster. Hwilket dock icke till dät ringesta hafwer een sådan skapnat. Se dessa 3 Major eller Afgudinnor äro de wåra Skalder och Edda i sin XV. Mythologi kallar 3 Meyar. 1. Urd. 2. Werande. 3. Skuld. 'Hwilka Meyar sade Menniskiorna hwad dem i allan lifztijd skall hända och huru länge de skola lefwa.' Hwilket alt skedde genom Runornas skrifwande innom Ormslängiarna. Derföre beskrifwes och Jofurs med de andra 12. Gudarnas dömande om alt Menniskiornas wäsende under Asketrä uthi den XIV. Mytholog. så wäl som deras Lagar och Domar kärandes tal och swar, alt innom Ormars slengior skrifwit sejandes: 'En lijten Orm som heter Ratethask kryper up och nedh på Asketrä och bärer afwundz ord emillan Örnen och Mordhugger: Men så många Ormar är uthi Kwelgelmer hoos Mordsticker att ingen tunga kan dät uthseya: doch äro de förnämste Goen och Moen, Grabucker och Gräwolodur, Ofner och Swafner.' Alt detta nu uthtyda hinner ey tijden, allenast märk dät att genom Örnen förstås Jofur högsta Domaren och Ormen mordhugger är den skyldiga, som tänker dräpa sin Nästa och will muta |58| Domaren. Och genom de andra oendeliga Ormar, förståås allas kärande och swarande tal som och Domarens slut som kortast med Runor innom Ormslengior ristades i Trä: därföre än i dag, effter de gamlas sätt, kallas war och en omgång eller mening i Lagen Flaka, dätt är spån eller ett stycket Bräde eller spiäla af ordet Flängia, afflängia. Dädan Flaka, en tillia eller tun Balkståk, och såsom af många Flakor i hopsatte, blifwer en Balk, så kallas och i Lagen en heel Balk som består af många Flakar, såsom Kungbalken, Ärfdabalken etc. Och på sådan Flakar hafwer Lagen warit fordom innan Ormslängior skrifwen, på sådant sätt som Burej Runsten i Solna N.

144 se p. 51 [= s. 62] fig: *B* och ett stycke mig för många år sedan af en Flaka wist är se p. 51 [= s. 62] f. *D*. Såsom nu Menniskiornas trätomål, är ingen ända på, så måste och ingen ända wara på Domarnas dömande, hwarföre säges Ormarna wara oendeliga.

Jag will nu komma till mit förra om dessa 3 Gudinnor, som Gruterus [inthet] (inthet under) kunde förstå hwad de woro, effter honom inthet wåras gamla handlingar woro bekante, icke heller hafwa de gamla rätt förståt skrifwa deras nampn, som der af sees, att den ena Stenen hafwer *Majrabus*, den andra *Majr*, men när man läs Atl. Tom. 1. cap. 32. p. 734 [= s. 461] och Tom. 2. p. 479 [= s. 490]. Så finner man att Mercurii 9 Modrar nämnes M a j o r, ty de äro många, men när en nämnes, kallas hon M a j r eller M æ r.

§. XV. Här uthaf lärer man och warföre hoos dee Gräker den älsta de Atheniensers Lagläsare kallas Drake (Carol. Steph. Lex. ex Gell. 11. 18) 'Som war för Solonem, hwilkens Lagar Solon afskaffade, emedan de så hårda woro undantagandes hwad som angek dråp. Ty uthi alla mål war lika hårt straff, antingen några hafwa trätt sin emillan, eller råkat stuli Kål och Ärter, måste han mista lifwet. För den orsaken sade Demades att Draken skreef inga Lagar med bleck, uthan Blodh.' Om man will nu jämnföra detta med wåra gamla Lagar, skall man finna att denna är kommin här Nordan ifrån, ty inthet besked hafwa Gräkerna om hwarföre deras älsta Lagförare hafwer hetat D r a k e, ey heller hwad det förstås genom Drake nampn uthi Lagförande.

Men hoos oss finnes än i de gamla Lagar detta straffet oombyt. Jag wil allenast indraga Uplandz och Westgotalagen som är ibland de älste. LL. Upl. Tit. de Securitate publica cap. 38. 'Taker Mader Tiuf med fulli tyfr, half mark eller half mark mera: etc. Hini twe skulu swärja att han sander tiufwer är, ok thär tha wid waru han tok, med them Tiufnade ok sidhän mughu the han Galgha ok gren lata ok ther uphängia.' Cap. 49. §. 1. 'Stiäl Madher kor af akri mera än skiul |59| ok witnes tyfr til half mark alla mera, tha är both 40 marker: ellä misti lif sit äptir aterfangum, ok han heti Agnabaker:' §. 2. 'Stiäl mader Rofwor, Artir, Bonor, Nytter eller Aldin, lagwinnis til sak sinnar swa ther sum fore annan thiufnadh:' Westgöth. Lag. Thiuf. Balk. 1. Fl. §. 3. 'Twer äru Thiuwer ondeste, och fuller Gortiuwar.' 2. Flock. §. 1. 'Stiäl till halfmark eller halfmark mere, warder i handum takit, or husom dragit, eller laga ledza a kommin tha hengin therföre och lösäs aldrig:'

Det är här wed merkeligit, att de Athenienser hafft denna Lagen i aldra älsta tijder, som Gellius och andra bewittna; men intet undrandes att de den här ifrån bekommit, när man wäl betänker dät iagh i Atl. Tom. 2. pag. 117

[= s. 129] af Strabone, och andra deras egna Landzmen Gräkerna wiser, dem tillstå, att Gräklandh war först besatt af de Gothiska Tracer eller Schyter;

Sedan att Plato och de andra förmäla, dät Gräkiska Landskapet *Attica*, så och staden *Athen* feck nampn af wår Atin, hwilket som wist är af de Lärda wara ett främmande ordh hoos dhe Gräker;

Till det tridie att Nicudur eller Atin när han med Atlantiska Skytherna intog Græcien, då bestormade han och Staden Athen, hwilken då först feck det namnet. Se Atlant. Tom. 1. cap. 40. 871. 872 [= s. 550]. cap. 7. pag. 300 [= s. 189].

Och sist att ifrån den tiden så hafwa de Athenienser, så och Dellingarna fram för andra Gräker hafft en serdeles wänskap med våra Yfwerborne Norske, och sändt dem stora Offer och gåfwor, som Diodor. Sicul. talar, indragen Atl. Tom. 1. c. 7. p. 290 [= s. 183]. c. 9. 417. 419 [= s. 260 f.].

Om alt detta som iagh för talt om wåras Runor, huru gambla dee äro för alla andras, som man af klara skäl hafwer wijst och att de innom Bythingz Ormar eller Drakar skrefne äro, wittnar och mächta härligen Tzetzes, hwilken, på dät detta skulle allom så mycket kunnigare wara uprepar uthi 3 sina Böcker nästan ord ifrån ord dett samma, som han uti ett ställe förmäler, såsom Chil. 5. v. 805. Chil. 10. vers. 445. 465. Chil. XII. v. 40. 125. dock klarast uthi Chil. 10. v. 440. 'Jag hafwer sagt och uthytt allom Sagan på det att alla må klarligen wetta, att de Gräkeska bookstäfwer hafwer inthet Palamedes, icke heller Phænix, ey heller Cadmus upfunnit, hwilket somliga af dhe Gräker obetänksamt skrifwit, och öfwertalt och mig Tzetzem att således skrifwa, men iagh hafwer sedan inthet tänkt skrifwa alt dät de mena och dät som galit är. Om Cadmus hade funnit Bookstäfwerna, och dem fört till Gräkland, säger mig för än han kom till Gräkland, huru han feck detta Afgudiska swaret. Cadme gå till den Bythingz Afgudaormen som har en glimmande staf i handen: och mera hwad som Afgudens swar med gyllende Bookstäfwer innehåller.' Af detta tänckwärdiga rum så kan man klarligen taga att detta warit en |60| Runstaf på hwilken Runorna eller Bookstäfwerna innom en Orms skeppelse warit skurne, när man öfwerwägar det som för är talat om den Yfwerborne norska Baldurs Bythingz orm och de andras Ormar. En sådan staf med Runor innom Ormskepelse skurin är mig för åhr sedan skänkt af Prof. Juris Aurivillio $5^1/_2$ foth lång och twå tumar tiok, där Ormen slänger sig runt om Stafwen åpföre, som han här på Bodkaflan pag. 24 [= s. 30] fig. 13. sig uthwisar. Men denna han innehåller det som wisar åretz omlop, Solens och Månans gångh med Gyllenetalet.

§. XVI. Såsom nu nogsampt wist är, att Afgudarna genom deras Präster

sitt swar gofwo genom sådana Ormars skepelse, som således skurit war, att man kunde uthtyda dät på twäggehanda sätt, ja, och flera sätt, det som mäkta bedrog Folket. Så hafwa de och genom ett Diurs skepelse benemt Swinker, hwilket war såsom af åthskillige Diurs leder eller delar ihopsatt, förestält bedrägeliga och swijkfulla Gåtor, som läses uthi Statio lib. 1. Th. v. 66. och Pingn: mensa Isiaca p. 70. på hwilket ordz ursprung de Lärda nog arbeta, som sees i den Lärda Vossii Etymol. där han säger somliga ment ordet *Sphings* eller Svinkr kommit af Gräkiska σφίγγειν, dät är, Binda eller fästa en. men Wossius är sielf intet till fredz där med, uthan säger: 'Sannerligen Sphinkr kallas derföre, såsom Euripidis Scoliastes af Socrate wisar: att dät war en Spåman som gaf en sådana swar, som woro onda eller swåra att förstå.' Altså kunde det inthet komma af det ordet Binda en; går man så till wårt Göthiska ord swika och swinka, dät är twätalig wara, bedraga en, som än i dagh brukas, så seer man hwar och Gräkerna fåt sin Swink. Swinker kallas och den som drar Kappan på båda axlarna, som swiker en i handel och wandel, som befriar en Jungfru och henne öfwergifwer, som gifwer twekacktiga Domar eller swinkuta swar i åthskilliga frågor.

§. XVII. Uthaf dessa Ormskepelsers inskrifwande, kan man nu förstå det iag af Hieron: i Atl. Tom. 1. cap. pag. 559 [= s. 350] indrager: 'att Pythagoras han hafwer och rest hit Nor till Hels, eller Wärdennes ända och sedt Hësiodi Siäl bunden wid en Kopparstabbe och Homeri Siäl af ett trä uphängd full med Ormar om sigh, för dätt de för mycket talt om Gudarna.'

Hwad är dätta annat än det Hesiodi |61| nampn och lefwerne (den de kallat dödas Lijf eller Siäl) är med Runor på en Kopparstaf eller Koppartafla innom Ormskippelse, uthritat och med några ord honom förbrot, det han andra uthomlandz uptäckt de hemligheter, som wåra norska Fäder williat sielf behålla af sina Gudars och Fäders konstycken. Äfwen så Homeri lefwerne hafwa de med många Ormars skeppelse, uthi Trä eller Böök skurit, emedan han mycket mera skrifwit än Hesiodus, och Kopparen war dem fördyr och swår att alla hans bedriffter der i rista. Men elliest är honom äfwen så med ord förbrådt, det han så alt uppenbart.

Dät är beklageligit att i K. Oluf Skotkonungz tijdh, så många Skriffter i Stenar, Koppar, Trä och på Perman skrifne skulle så warit förstörde, see p. 14 [= s. 23]. emedan fullkomligen troligit är, att där sådant woro alt behållit, skulle man mycket större Lius kunnat gifwa i de gamla Gräkiska och Latiners skriffter, hwilket, som sagt är skedde för det Folket hafwa brukat så mycken widskepelse wid deras Gudars och Konungars stenar, och derföre äro de antingen nedergräfne, eller förbrände, eller uthi Grundwalar af många

Slot och Kyrkior lagde, eller sönderslagne; såsom man än kan se af de Stycken, som af händelse dock sällan här och där finnas. Ett stycke är funnin af en artigh Sten i Jäder wid Arboga, den gemena Man klappa byke på, som är så full med Hieroglyphiska diurs skapnader som nogon Ägyptisk Pyramid eller steen. Se p. 49 [= s. 59] Fig. *A*. af P. Salano afritat. Och såsom förbenämd är att de brukat sina Konungz stenar att slå stycken af dem till att bota Siuka där med, see så wittnar och Lucianus i sin Philopseudes pag. 472. att andra annorstädes slikt effterfolgt, sejandes: 'Dät kom en Babylonier som botade Midam, uthkörandes af hans kropp förgifftet i dätt han läste några ordh öfwer honom och hängde widh hans foot ett stycke af een Steen som han uthslagit af een dödh Jungfrus grafsten.'

§. XVIII. Huru ijlsnidiga dee Norska Afguda Präster och de som med Troldom hafwa umgåtz, hafwa warit att gifwa dem swar som Afgudarna om något frågat, föruthan på detta sättet som förberört är, skal iagh och berätta om ett annat sätt, nemligen, huru såsom de hafwa först på en Böökkäpp, eller Runkäp så tiok och till een ända spessigh att en lagligh stor Orms-skin eller Ålskin kunde trädas där uppå, och sedan inskurit på den, sådana Bookstäfwer eller ordh som de hafwa welat och inbillat de gemena Man Gudarna dem swarat eller med dem de willia någon Trolkonst föröfwa; sedan hafwa de flåt en Orm eller Åål och |62| dragit dess skin öfwer denna Runekäppen, och när skinnet begynt torkas, så hafwer dät krympt sig ihop, effter alla Bookstäfwernas diupheet, och när det wäl torkat war, skars det up ända effter Käppen och uthwiste så alla Book stäfwer som woro på käppen skurna. Ett sådant skinn är mig fordom wijst, och menar iagh det som mig är wordet An. 1693. genom Prof. S. D. Skunkz Son mädelt ifrån Småland, och funnit i Lekery Sockn, hwilkas Bookstäfwer p. 50 [= s. 60]. Fig. *B*. som på ryggen af Åålen, äro från Lit. A till B och under buken ifrån C till D, synnes wara af samma slag, genom någon widskepelig Menniskia till sådant wäsende brukat.

§. XIX. Såsom nu wijst är huru Runebookstäfwer äro af wåra norska Fäder i Steen hugne, så och i Koppar, det Plato bewittnar, af Disas, Æfians, eller Opis Tafla Atl. Tom. 1. cap. 22. p. 536. [= s. 335] som kom här nordan ifrån til Dellingö i Gräkland, så will iag och förmäla om hwadh Trä wåra gamla Fäder mäst brukat att rista sina Lagebalkar, Runestafwar, och Siökorter på, nemligen hälst Böök och Runträ. Det och dem Fremmandom bekant blifwit, som synnes af Kirker. Ædip. T. 2. Cl. 2. cap. 2. p. 66. 'De norska hafwa ristat sina bookstäfwer i Böökbräden, hwarföre de och än i dagh kalla een tillhopa bundin pappers hoop, som antingen skrifwen eller tryckt är en Book, och bär samma nampn dätta Trä, uthaf hwilket bräderna tagna äro,

nemligen, Book.' Orsaken att de så gärna Böökträ där till brukat, är icke allenast des hårdheet, uthan och att de sett, in uthi trädet när det blifwer söndersågat och hyflat, wara ådrar eller ränder inthet olijka Runebookstäfwer, menandes att Gudarna dem sådant igenom dässa ådrar wiliat wedh handen gifwa, att de för Bookstäfwers lijkheet skull, det trädet Böken där till bruka skulle. Gamla Skeppare hafwa fordom, (för än Siökorten äro upfundne såsom de nu förtijden i så högt stånd och wärde komne, genom Trycket på perman och papper) haft enfaldeligen slätt och rätt, de förnämste uddar eller näss och hamner i Siön, på sådana Bräden uthskurne och anteknade; men huru de under seglandet eller rooende sielfwa hafwa aftagit sådana Näs och hamnar på Bräden, hafwer iag en gång seet, när Skepparen Knägubben lefde, det iag och då lärde, och aftog iag Siöfarten emillan Upsala och Stockholm på samma sätt, den sedan i Koppar stuckin är. Hwilket sätt iag sparar till en annan gång att beskrifwa, där Gudh mig länger behagar lifwet förunna.

§. XX. Det andra Träet som de där till brukat är Runebärssträ, och hafwer derföre sitt nampn af Runorna, hwilket de högt |63| derföre wärderat, emedan det för alla andra Trän hafwer den naturen, att när man ristar Bookstäfwer i barken och trä drifwer en tiok safft uth effter hwar bookstaf, och blifwer så hård nästan som een steen, så wisar sigh hwar bookstaf alt större och större, såsom trädet åhrligen tilltager i wäxten. På hwilket sätt de och skära sina Runepåkar, dem de brukat i Krig och är den rätta Herculs Klubba. Där emot skeer annorledes uthi andra Trän här i norden, när i dem blifwer inskurit Bookstäfwer, så wäxer af den Safften som årligen upskiuter, nytt trä, och täcker Bookstäfwerna. Dock är likwäl artigt att se, där man ett sådant trä råkar af händelse uppå att klyfwa, så skillier sig det senare som wuxit hafwer in uthi Bookstäfwerna helt och hållit ifrån bookstäfwerna i den ena halfwa delen af trädet diupa och rena för sigh, och det som öfwerwäxt wordit uthi den andra halfdelen af trädet höge och pukute Bookstäfwer, såsom de med flijt således hafwa warit giorde.

Uthaf det förra sättet, att i Böken inskära innom Ormslängiar bookstäfwer, eller Siökort, kan man nu förstå, wår Orphei taal, som han införer i sin 1153. etc. versen, där han förtällier, huru Bokan i hans Skep talar honom och hans Sälskapt till, att de skulle intet längre sägla i det farliga och klippefulla, med Siöwildiur upfylta Haaf, sedan de komne så långt up under Norstiernan öfwer Kimmers näs, uthan laga sig hem åt: seyandes: 'Uthaf understa diupet så talar Boken dem till, när de nu satte Skeppet från Landet, hwilket den kloka Atin hade med sin Yxa tilret, ja då blefwe wij alla förskräkte, när Boken ropade; iagh önskar, dät iagh längesedan hade blifwit uthi Euxiniske hafwet i kraas

sönderstött moth dess grymma blålysande Klippor, än iagh skulle lida dessa Konungars oförståndiga wäsende, och dät uthgutna Blodet som allestädes söker hämna sigh och lägger oss skada och börda på börda, och måste således uthstå den dräptas hämd med slingrande och skakande genom den grymma wågen, lärer och kasta mig på dessa heliga Klippor, eller föra mig uthur Wästerhafwet ifrån dessa Atlantiske hafz Wildiur in uthi wårt Medelänska hafz hamnar; när Boken dätta sagt hade, tystnade hon twärt af.' See, här införer Orpheus effter wåra Skalders art Boken tala, äfwen som wij än i dag bruka att seya; Thordöns Bokan eller Lagbokan säger annat, än det du menar, då man enom swarar som will giöra hwad honom lyster, och ey effter Lagh lefwa. Äfwen så står på Friherr Schytens Epitaphium i Doomkyrkian *Saxum loquax*, det är Stenen talar, hwad som den Döda i sin lifztijd hederligen och redligen uthrättat hafwer. Således talade nu här Boken i Orphei Skep med sitt utskurna Siökort, |64| hwilket wiste dem att när de nu kommit ofwanföre Kimmers-näs eller Nortkijm, så kunde de inthet längre i Norden komma för Isen skull och de farliga många Siöwildiur (see Atl. Tom. I. cap. 37.) uthan måste nu wända sitt Skepp tillbaka och låta sigh styra effter Bookens uthskurna Siökort.

Äfwen är detta förståendes om Tordöns Boken, uthi det älsta Afguda tämplet Tortona i Gräkland der om Steph. Byzantius i Fragment. de Dodone af Cl. Gronovio uthgången pag. 6. talar. 'Hafwer fordom den gamla Booken i Tortona swarat.' och af Euphorione: 'Wij kommo til Jofurs förutspående Book i Tortona.' Detta *Tortona* hade sin Afgudh och Stadznampn af wår Thor och Tortona, som sees af Didymo till Homerum i Gronov. Exercit. pag. 7. 'Tortona stadh är af de Norskas Yfwerborne Thesprotia (Þyssbrote).' Är således intet annat förståendes om att Booken gaf dem frågandom swar, hwad hända skulle, än att Afguda Prästerna uthskuro innom Ormskepelse bookstäfwer, uthi en Booktafla hwadh dem frågandom hända skulle. Om Thors afguderi och denna hans Stadh Þortona skall widare talas uthi dess uthtogh uhr Swerige.

Är således nu widlyffteligen wijst så i den I. min Atlant. deel, och den andra så och denna tridie huru Bookstäfwerne äro för andras Folk i wärden här i Norden upfundne, och hwarföre Isia och Knæ säges wara dess första uphoof, (Atl. Tom. I. cap. 38. p. 854 [= s. 540]. Tom. II. cap. VI. p. 551. 563 [= s. 565, 577]) och för hwars orsak Mercur säijes warit hennes Fader eller rättare sagt Lärmästare, och han Bookstäfwernas uphofzman och huru hon dessa Bookstäfwer fört med sigh uthomlandz till Grækland, Phænicien och Ægypten, och huru de första Fäder uthi dessa Länder, wåra Atlingars

afkomne, brukat samma sätt att dem innom Ormskepelse skrifwa så på Grafstenar, Koppartaflor och i Trä, brukat och samma ordformer att tala, såsom det, att de Döda äro i Ormar wände, lijka så och deras Skep; Ormar hafwa gifwit swar ifrån sig på Gudarnas wägnar; Drakar hafwa skrifwit Lagen; Boken hafwer talat och mera sådant, nu till sluut på detta kan man och af ett härligit Plutharchi rum, så och den Helga skrifft se; det iag uthi min Atl. Tom. I. c. 38 p. 854 [= s. 540] wiser att Bookstafwen |, är den första bookstafwen i anseende till grunden för de andra, emedan de med sin Knän skapas uppå honom; men elliest är ᚠ i räknande, uthtalande och skrifwande Fro (*Saturno*) till ähra satt till den första, som alt finnes i Gyllenda talet, see Atl. T. 2. p. 204. 219 [= s. 218, 231]. så talar Plutarch. Sympos Lib. IX, pag. 738. 'Mercur den första Guden i Ägypten säyes funnit på Bookstäfwerna, derföre giöra |65| de Ägyptier foglen Ibin (Storken) för den första Bookstafz merke: men iagh tycker dät wara oklokt giort, att de hafwa ett oskiäligt Diur, som hafwer hwarken liudh eller måhl, williat denna äran giöra och den första Bookstaf det tillskrifwa.'

See här huru blinda de Lärda hafwa warit uthi denna saken, inthet förståendes hwarföre dätta är skett. Denna Fogelen som hoos oss kallas Stork, och finnes boo om Sommaren här i Swerie, dock allenast uti Södre delen, nemligen Skåne och Småland, flygandes om Hösten moth winteren till Ägypten, och de andra Söderländerna; åter kommer om Wåren igen. Den afmålas för det han är den snällesta Fogel, som upsöker Ormar att förtära, med een Orm uthi munnen, som slänger sig kring dess långa Näf, äfwen som Ormarna målas sig slängia kring Mercurs staaf. See här pag. 54 [= s. 66]. Fig. *E*.

Nu såsom denna Fogels nampn är *Ibis*, så wille Mercur där igenom låta Ägyptierna förstå att *I*, som är första bookstafwen uthi Ibis nampn, betyder det, att *I* är och grunden eller stafwen till alla Bookstäfwer effter wåra Runors art att skrifwa, det intet annat Folk mera brukat än wåra Norska, och hwad andra Folck uthomlandz hafwa af dem tagit och effterfolgt, uthan twifwel i första tijder, som för widlyftigen är wijst, men sedermera med tijden hoos dem alt ombyt och förderfwat, såsom man nu kan see af allas Folcks bookstäfwer i hela werlden, emedan ingen brukar mera | för een Staf och grund till alla de andra i sina Abcd, mera än wåra Norska i sin Runeskrifft, som stå oryggeliga på wåra Runstenar än qwarra, och betyga de gyllene Äplen som Hercules röfwade hädan, och måste åter föra tillbaka, oss till ewig heder allena lämnandes. Genom Foglens långa och räta näf, wille och Mercur låta förstå Bookstafwen |, effter de warandra så lika äre, som en Kepp eller Staf. Sedan genom Ormens slengiande kring näfwet wille Mercur wisa, att såsom han giör åt-

skilliga knän och krokar mot des näf, så äro och knäna i Runorna mot stafwen | (*Is*). Genom Ormen wille han och låta förstå att alla Bookstäfwer innom Orms skepelse hoos oss skrifwas. Se således kan man nu see hwarföre | säges förste Bookstafwen och grunden i anseende till alla de andra, och det effter wårt sätt genom Mercur utfört, som nogsamt i min första och andra Atl. deel wijst är, och om inthet rum mera woro än detta, så kan den som uthan afwund will sitt förstånd bruka, klarligen see, att Mercur här ifrån detta utfört; ty man weet att de Græker, Latiner och Hebræer, räkna |66| sin första Bookstaf af *A*, och sluta Gräkerna sin med *O*, som sees af deras Skriffter, så och de ord wår Herre talar om sig i Johannis Uppenbarelse 1. Cap. 8 vers. 'Jag är A och O begynnelsen och ändan.' Sedan kan man och see af Christi ord i det Gräkeska språket af Nya Testamentet, att Gräkerna hafwa fordom wettat att *Is* är grunden, och Knäna giöra åtskilna på alla de andra Bookstäfwerna, där Christus säger Mathei 5. v. 18. 'Icke dät ringesta Jota ey heller Knä skal i Lagen förgås för än alt är skett.'

Uthi wårt nu uthtolkade nya Testamente, står uthi ställe för Jota, ordet Bookstaf, och för Knæ, ordet Prick hwilket är nästan lijka. Dock wiser det förra ordet Bookstaf merkeligen wårt gamla sätt att skrifwa, ty Book uthtrycker ämnet, nemligen det trädet Böken uthi hwilket wåra Fäder fordom skurit sina Runer, och Staf wiser uth | (*Is*), hwilket är som een Staf på hwilken alla Knä eller hörn stödia sig, effter wåra gamlas Runesätt att skrifwa. Uthan hwilken staf man de andra Knän fordom ey giöra eller wäl läsa kunde. Men nu sedan wij följt Latinernas och Tyskarnas art att skrifwa, och tryckia, kunna wij intet så egenteligen kalla *I* stafwen, emedan de merendels uthan staf äre. Ty fordom (som än på några Runstenar merkias kan, see pag. 56 [= s. 68] Fig. *B*) der han som den huggit hafwer, lemnat sitt arbete halfgiort, äre nogra stafwar uthugne, således | | | | |, men inga Knän på dem komne, hwar af kan sees att han först alla *Is* eller stafwar huggit, att stödia Knän på dem. Twärt om hafwer åter fordom den som williat wijsa konstycke uthi Runeskrifwande och bry den effterkommande att ey dem kunna så lätt läsa, när han först hade med Krijta eller Kål uthsatt alla stafwarna eller *Is*en, och tillritat alla Knäna eller krokarna, huggit sedan uth alla krokarna, och när de färdige woro, strukit bort alla *Is* eller stafwarna till Exempel ⸝ᛍ| ′× ᛌ ′ı|^⸝|⸜ här fattas alla *Is* som borta äro, kan och derföre ey läsas. Sätter man nu stafwen eller *Is* till på alla Knän således ᛅᚱᛁᚴ ᚼᚢᚴ ᛋᛏᛅᛁᚾ så läser man, Arik högg Steen. Sådana stenar finnas up i Hälssingeland. Och införes här en p. 50 [= s. 60] Fig. *A* allenast att see arten, och alt således är rätteligen stafwen *Is* kallader staf. Men nu intet, emedan i Latineska och

Tyska trycket, äro många Bookstäfwer de der ingen staf hafwa, såsom *c*, *e*, *o*, *æ*, *s*, *g*, *a*, *x*, *u*, *n*, *m*, *y*. Det andra ordet prick, wisar åter mera wår nu denna tidz art att skrifwa och tryckia, ty wid pass 7 â 800 år effter Christum, är uthi wår Runeskrifft inkommit prickar |67| uthi ᛔ, ᛂ, ᚵ, och ᚤ, och i den nyligare Latinske och Tyske skriffter inkomne prickar och krokar öfwer *å*, *ä*, *ö*, *i*, *u*, *y*, det wåra älsta Fäder intet afwetat.

Öfwer detta förbenemde urgamla Gräkiska ordspråke indragit af Ewangelisten Matthæo, säger den Lärde Johannes Leusden i sina antekningar, att de Lärde intet kunna komma öfwerens hwad det skall rätteligen förståås med det Gräkeska ordet Κεράια *Corniculum*, det är Knä eller Horn, 'ty somliga willia der igenom förstå de sielf-liudande Bookstäfwerna (vocalës) andra de krokar som finnas nedan för raden som uthi g, p, q, andra maccaph' som är en rad som binder twenne ord tilsamman, men alla dessa meningar de kullkastas, säger han, och menar att det skall wara de krokar som i Hebräiska bookstäfwerna af Judarna brukade äro i Mose och Esdræ Böcker och manuscripter och särdeles dessa siu שמבעוגץ. Men detta lärer intet gå gärna an för S. Leusden, för ty först tillstår han att det är ett Gräkisk ordsprååk och sedan på Gräkiska af Mattheo skrifwit, *Jota* uthtrykt och ey *Jod*, *Keraja* och ey *Kærœn*; sedan skulle dätta ordspråket wara talt om det Hebreiska eller Gräkiska språket, behöfdes intet *Jota* upnämnas, ty effter den seden och arten som både Hebreerna och Gräkerna hade wed den tiden att skrifwa, war intet *Jota* någon staf då i deras språk, som synnes af begges språks Bookstäfwer. Der til medh såsom ordspråket, will låta förstå att icke ringesta af Bookstäfwerna som något hade i Lagen att betyda skulle förgås: Så kunde inthet Jota, eller Krokarna som sutto fasta wid Bookstäfwerna, upfylla Ordspråketz mening, uthan det skulle så ståt; icke Jota, eller de andre Bookstäfwerna, eller deras fasta Krokar, eller punckter, eller streck, öfwer, mit uthi eller under dem, skall förgås. Hwarföre om någon will rätt se effter, och läsa wåra Runors första uphof Atl. Tom. I. cap. 32. så seer han af Is och Knæ, som rätteligen effter Gräkeska språket seyes *Jota* och *Keraja* äro alla wåra Runor uprundne, och är *Is* borta så weet man intet hwad Runa eller Bookstaf det är; är Knä eller hörnet borta, weet man ey heller hwad Bookstaf det är, och flera prickar, krokar, puncktar, streck, finnas ey i wårt älsta Runa abcd, och alt således är dätta ordspråket ett gammalt Giötisk ordspråk utkommit till Gräkerna som innehåller hela grunden af wår Skrifft, att intet Jota eller des Knæ skall förgås, ty när de båda äro borta är ingen Bookstaf mera. Sedan kan intet Gräkarnas ABCD, dölia Cadmi konstycke, emedan I hoos Gräkerna, är den nionde Bookstafwen som Leusden tillstår, äfwen som hoos oss, men Cad-

mus på det han skulle inbilla gemena Man såsom han dem påfunnit, giör han | som är stafwen, till den största |68| Bookstafwen som det woro tree ||| tillsamman, och sedan på det denna Bookstaf intet skall wara den nionde, setter han Bookstafwen ç emillan, att han må blifwa den tionde i talet effter de Hebreers sätt, förandes dem alla effter deras art i ordning, som för är wijst, see och pag. 16 [= s. 25].

§. XXI. Af alt detta som förbenämbdt är om Ormslängierna och i dem ristade Runorna, så kan man nu see hwarföre Atin eller Minerva som och kallas Pallas, bärer på sin Klädedräckt så många Ormar, som sees af dess Beläten af Augustin. här p. 53 [= s. 64 f.] Fig. *CDE* uthi ädla Steenar af de gambla ingrafne, emedan allom bekant är, at Minerva af de Wijsa kallas alla Skriffters förståndare och Läremestare, och alt sådant innom Ormeslängiar skrifwit, och är märckeligit at uppå den ena dess hufwudz Stålhatt, är en Orm, intet olijkt, såsom han wore med Runebookstäfwer inskrifwin, ey annat betydandes, än at uthur Hufwudet, bör förståndet flyta till at skrifwa hwad som märkeligit och tänckwärdigt är. Elliest hwad de andre Diurs Beläten anlangar, som Minerva bär, skola wij omtahla när man kommer till dess Capitel, som rätteligen Atin eller Minerva beskrifwer. Elliest är och en Orm eller Drake Minerva helig hållen, som Plutarch. i sin Isid: pag. 379. talar: 'Gräkerna säya rätt att Venadis är en Dufwa helig, Atin en Drake, Baldur en Korp, och Dejan en Hund.' pag. 381. 'Phidias tillade Minervæ Beläte en Drake.' Pausanias, Attic. lib. 1. pag. 43. 'Atins Beläte står räter med en Kappa uthi Bröstet. Och bär det Mardusæ hufwud giort af Elfenbeen, i handen har det en Staf och wid Fötterna en Sköld: och wid ändan på Stafwen en Drake.' Den som nu läs alt hwad föreskrifwit är, han behöfwer här ingen Tolck.

§. XXII. Dät woro och wärdt, att sökia om icke Kiempen Attila Tulle, som mördade med några andra den stora Keysaren Julium, hwars mynt fins i C. Patini Svetonio pag. 56. det iag har pag. 52 [= s. 64] låtit afmåla, som förer en Drake eller flygande Orm i sitt Wapn, och twert öfwer honom en Staf, lijk en Runstaf, war af wåra Kiempars afföde (*Cimbris*) emedan alla tre hans Nampn, som äro Göthiska, det gifwa wid handen. Sedan och den Runestafwen med Draken som knapt skall finnas på någon af de Romarers mynt. Och till det tridie, hans stora Skägg, det wåra Fäder alt in till denna dag wid pass An. 1653. brukat, hwilket ey heller lärer finnas på någon Romersk ansichtes penning wid den tijden, som Julius Keysaren lefde. Att wåra Konungar så och alla ståndz Personer så wäl som gemena man brukat stora Skägg wisas så wäl af wåras som de Grækers och Latiners Historier samt afmålningar och Beläter: men effter år 1653. wid pass äro wid Hofwen först Skäggen begynt

afleggias, och sedermera andra ståndz Personer, men hoos gemene man äro de än behålne. |69|

§. XXIII. Föruthan detta, som wijst är om Ormslängars på Grafsteenar, Runstafwar, Lagar, Böcker, etc. ristande, så hafwa och wåra Fäder brukat uthi Naflan på deras Skiöld af Koppar giord, ett eller 2 Medusæ hufwuden med Ormar alt igenom hwar andra slängde, som sees afmålat pag. 21 [= s. 35] Fig. 21. Hwilken är ihopsatt af en dubbel botn, *A B* innom hwilken de inlagt en liten plåt af Koppar, Silfwer, Böök eller Runneträ, skurin med några Runebookstäfwer att giöra sig hårda; så at ingen Wärja eller Skått kunde på dem bita, och detta sade de sig lärdt af Hin Hårde, eller Hårda Guden, den derföre Gräkerna och Latinerna kallat *Durum* och *Sævum Deum*, hwarom wijdare i sitt särdeles Capitel tahlas skall. Denna Naflan satt mitt på Skölden. Sådana äro mig några skiänckte, fundne uthi de dödas Krukor. Är och ett annat lijkmätigt stycke, mig skenckt af Metal (*Orichalco*) giort och förgylt, med 3 Hunde eller Kattehufwuden, och många Ormslängior ihopbundit, som är funnit up i Helsingeland, uti de döda Hedningars Griffter, och der hoos en stor Spetz, dem H: Högwyrdigheet Ärchie-Biskopen Doct. SVEBELIUS mig sände. Men hwad detta egenteligen hafwer warit, och hwad dhe 2. holen som gå mitt igenom, wid *A* och *B* skulle betyda, och at hela denna skapnaden är iholig in uthi, hafwandes ett fingers widd, så att begge sijdors wägg är med 3. Hufwuden och sina Ormslängiar utarbetat, har iag än intet kunnat utgrunda eller där om kundskap bekomma.

Sådana art af Skölder hafwa och wåra Fäders afkomne, som där utomlandz sig nedersatt, brukat, som sees af den stora Konung *Agamemnon* eller Agamynnur, som war Öfwerkung för alla Gräkiska Kungar, hwilken förde det 10. åhrs långwarige Kriget mot de Trojaner, som war af wår Jofurs afkomme, hwilket sees af Hesiodo, Apollodoro och andra, ty hans Fader war Plisten, Pelops Son, som war Tantali Son, hwilken war Jofurs Son, men Homerus kallar honom Atrei, Plistenis Broders Son, hwilket kan lijka wara; ty de andra Gräker skrifwa, att Atreus tog honom till sin Fosterson, effter sin Broders Plistenis död. Dennas Agaminnurs Skiöld, beskrifwer Homerus rätt kosteligit, säjandes i sin Iliad. Λ. pag. 94. v. 32. 'Han feck en skiön Sköld, som kunde wähl täckia hans hela Kropp, hwilken hade 10. Koppar Cirklar runt om sig, och der innom 20. Kupor af Teen, sniöhwijta, men mitt uthi war en af swart Metal, innehållandes Mardusæ Karkönetz förskräckeliga hufwud så att en måtte bäfwa och darra där wid, om hwilket runt |70| omslängde sigh en blåachtig Drake, hafwandes tre Hufwuden faste wid en Halss.' De 3 Hufwuden som här Homerus nämner Draken hafwa stämma mycket artigt

öfwerens med denna wår Figur *A* p. 56 [= s. 68] som och har 3 Hufwuden hängiandes wid en Draka; men denna är förgylt, den Homerus skrifwer warit blå. Elliest den Skiöldens nafla som är afrijtat pag. 21 [= s. 35] och funnin up i Dahlarna i Rätwijk, beståendes af 2. Botnar, *A* och *B* af Metal eller en Messingz art (*Orichalco*) han hafver intet allenast ett Karköns hufwud mitt uthi, som Homerus skrifwer, utan 2 Karköns hufwuden med dreflig många Ormslengiar, och allenast 9 Kupor, som klara äro att räkna, där Agamennonis hafwer hafft 20 effter Homeri beskrifning.

§. XXIV. Så finner man och, att de gamble hafwa warit wane, att inuti och kringom Ringar på fingren och armarna dragne, rista Runor. Ty en sådan hafwa funnitz i Alcmenæ Herculs Moders graf, har iag förr omrört pag. 33 [= s. 45] och lärer den Kopparring som är satt på Forssa Kyrkiodör med Runor ristat, och afmåhlat pag. 23 [= s. 27] Fig. 8. wara af samma art, hafwandes man sådana 2 eller 4 här i Swerige funnit i dhe dödas Ättebackar och askekrukor, som innehaft deras brända Been: Jemwäl för 2 åhr sädan en slijk hittatt i en åker wid Wattholma i Lena Sochn giord af Messing, och uthan omkring alt med Runebookstäfwer rijtat.

§. XXV. Effter iag tilförende något widlyftigt hafwer beskrifwit de dödas Ormslängiande Steenar; så will iag och wijdare bekräffta, det iag i min Atlant. Tom. II. cap. XI. p. 661. 662 [= s. 679 f.] wijst att wåra Fäder Hedningarna hafwa haft på sina Stenar korss, i Hedningdomen så wäl som i Christendomen, det och de Ägyptier på sina stora Pyramider brukat, de som reda uthi dhe äldsta Tijder effter Israels Barns utgång uthur Ägypten upsatte woro långt för Christi tijd. Hwarom läsas kan uti Kircheri Oedippo och Gronov: Ammi. Marcel. Hwilka Korss om de woro uthritade effter den storleek som Pyramiden hafwer i sitt Mått, skulle somlige wara större och somlige smärre än dhe som på wåra Runstenar finnas. Dessas skapnad wijses pag. 50 [= s. 60] Fig. *D* och kan man klarligen see af wåra Runstenar, at intet alla i Christendomen satte, hafwa Korss, ty K: Styrbiörns Steen indragen pag. 21 [= s. 34] Fig. 20. som hafwer det ordesättet: Christus hielpe hans Siähl hafwer intet Korss, och twärt emot den Hedniska Stenen pag. 21 [= s. 35] Fig. 22. som är full med Hedniska kiänneteckn och Odens eller Baldurs Korpar, |71| hafwer ett stort Korss, och åter den andra Hedniska pag. 22 [= s. 36] Fig. 23. denna lijk, hafwer intet Korss.

§. XXVI. Nu will iag komma till de Skrifter som finnas på Pergament, af wåra Fäder skrefne, som röra om de älsta tyder ifrån Skapelsen och in till den stoora Alexandri Magni eller Keysarens Julii tijd, ehuru wäl några af dem intet så långt komma, fast de än bära lijka som ens Persons nampn, som

dem skulle skrifwit hafwa. Wij finna hoos oss ingen äldre, än den som ännu är i minne hoos dem som de äldste Sägner och Sagor kunna förtälja, och de kalla Semnoner, Semunder, Semunner, Semonner, etc: effter hwart och ett Landzskaps art att tahla; den somlige af Is-länderna meena warit 'Sämund Sigfrus son, som och kallas Frode, hwilkens Skriffter bestå allenast i Skaldeqwed, upfylte med mörcka Gåtor, så att de knapt i denna dag kunna förstås af de Skalder som nu lefwa i Island, emedan Språket denna tijden är något förwärrat'; som sees i Cl. Resenii förtahl till Edda Snorronis pag. 60. denna han skall wara Född i Is-land An. Chr. 1057. see Cl. Resen. Addenda pag. 93. Men när man seer till Sæmunders Skrifft och Skaldeqwäd till sielfwa orden och dhe saker han beskrifwer, särdeles den som kallas Voluspa, och lycktar sin Skrifft wid de tijders omdöme, som stanna inmoth Trojanernas förstörning; Så måste man stanna i samma omdöme, som den mycket lärda Resenius i samma rum pag. 87. indrager, säjandes: 'Dess utan kan ingalunda twikas, att icke Saxo haft en annan Edda som warit äldre och fullkomligare med Gåtor och Sagor upfyllt, än Sëmunders och Snorres Edda. Detta bekiänner och Magnus Olai, med effterfölljande ordh: uthaf dhe gamlas Skaldeqwäd, och Asarnas eller Gudarnas åtskilliga Nampn, och särdeles Odins, så och andra ting, är klart att en annan Edda är utkommen mycket äldre, eller en Skrifft af åthskilliga Gåtor och Sägner, af sielfwa Asarna eller Gudarna, och deras Barn och Barnabarn, som är förkommen, hwars korta tillsammandragne afskrift, denna wår Edda är; ty dhe få nampn der finnas mot dhe många Oden fått hafwer af åthskilliga dess Giärningar och händelsser, som Edda bekiänner, dhe wittna detta sant wara. Med detta instämmer och M. Brynolfus Svenonius Biskopen i Skalholt på östre Is-land, uthi sitt Bref till Stephanum Stephanium An: 1642, hwars Ord så lyda: att iag de Norskas, Danskas, och Swenskas Mäns mångfaldiga mannliga, så innom som uthomlandz bedriffter; som gifwa en oändelig anledning att mycket skrifwa, må gå förbij, så äro intet annat än små Aflefwor af de Norskas gambla wijssdom behålne. Hwar äre dhe stora wijssdoms Skatter tillsamman skrifne af Semunder den wijse? och hwar är den ädla Ejdas Skaldeqwäd, hwilkens Skriffter wij icke till tusende dehlen hafwa behåldne? |72| och om wij icke hade Snorro Sturlesons korta afskrifft af henne, så wore alt förkommit. Hwar är Ari den store Historie Skribentens Skrifter alt ifrån Odens in till hans tijd? Hwar är Gunlogz Muncks Skriffter. Jag will intet upräkna alla deras Skrifter som i Hedendomen lefwat hafwa, Thoraller från Sidon och hans Spådomar, Erich Rode och hans Effterkommande som uptäknat alla dhe stora farliga Siöresor dhe giort i Wäster.'

Uthaf dessa Lärda Mäns omdöme, seer man nu uthtryckeligen, att denne

Sämunder, som lefde 1050, måste alt hafwa sitt af en annan äldre, och lijkast af Asarnas eller Gudernas egna Skriffter; hwilket är lätt at wijsa; ty intet kunde denna Sämunder dickta det som skulle just träffa de äldsta Tijderna, utan han icke haft af andra: Ty fattar iag den meningen; att såsom ibland våra första Fäder, som kallades Konungar och Gudar, war en benämd Semnon, eller Semun, see Atl. Tom. I. pag. 222. 265. 397 [= s. 142, 167, 248], af hwilken en Konungslig Slächt, så och dhe älsta och ädlesta i Rijket kallades Semnungar, som iagh af wåras och Taciti ädla Skriffter wijst hafwer Atl. Tom. I. pag. 599. 600 [= s. 376 f.] och än i dag af mångas Sägner tahlas om hans Skaldeqwäd och Wijsor, att andra som af hans Skriffter äro kloke wordne, hafwa bekommit dess nampn, efter dhe dem effterfölgt och wijdare förökt dess Skriffter, genom andra Tijders händelser; och således synnes denna Semunder hafwa antingen sielf sig tillegnat detta nampnet, af den förra eller och Folcket honom den Åhran gifwit; han warder och kallat Frode, hwilket uthi wåra Segner som och Is-ländernes, wara egenteligen Fromaders (*Promethej*) och Frodes den wijses (*Protej*) nampn, som kunde allehanda konster, så och wända sig i allahanda Diurs skapnat. Detta hafwer fordom intet warit så ogement, som läses om Jasone, Hercule, Ulfvila och Mose etc. see Atl. Tom. I. och II. att dhe för lijka giärningar skull, fingo bära slijka Personers nampn. När man och will tillsee alla de Skriffter som dessa Semungar tillskrifwas, så kan man klarligen see, att den älstas Styl och senares, gå nog långt ifrån hwarandra, och sluter den älsta sin Skrifft, långt för Trojanernas tijd, en annan mot Trojanernes tijd, en annan mot Alexandri Magni, och den längstas, som iag till lähns hade af Kongl: Archivo, genom S. Secr. Hadorphium, den rörer och de Christnas förste tijder. Håller iag alt således med dhe Isländarer, som Cl. Resenius och Magnus Olai peka på, att den älsta Semunders Edda, är af Gudarne skrifwen, hwilket gifwer nogsamt tillkiänna, att det måtte wara af Guden och Konungen |73| Semnons och hans Slächt, som bekräfftas af ett herligit rum uthi Diogenis Laertii Förtal Lib. 1. pag. 1. 'Dhe bokeliga konsters utsprung mena åtskilliga wara komne ifrån de Barbarer. Ty hoos Perserna seja de dheras Magos, hoos dhe Babylonier och Assyrier dhe Chalder, hoos Indeanerna deras Gymno-Sophister, hoos dhe Celter eller Kaller Drottarna och dhe som kallas Semnodiar (Semnongar) det Aristoteles i sin Magico, och Sotion i sin 13. Book tahlar.'

Hwar nu dhe första Hieltar och Kaller haft sitt hemwist, och Semnoner deras Drottar, Diar eller Gudar warit, är wijst här pag. 40. 42 [= s. 51, 53] och i Atl. Tom. I. 498. 530 [= s. 312, 331]. cap. 37. pag. 809. 830 [= s. 509, 524] och T. I. p. 816 [= s. 514]. Hwad nu denne Semunder den älsta inne-

håller, skall wijsas när iag kommer att tahla om dhet som i älsta Tijderna är skiedt.

Den andra Skrifften, som wåra, dhe Danska, Norska och Isländarnas kalla Ejda eller Edda, dess nampn willia somliga, doch mächta fåfängt, draga af Latinska ordet *Edo*, andra af Gräkiska ordet *Thæthe*, som sees af Cl. Resen. pag. 59. 60. Men han säger widare sielf, sedan han åthskilligas meningar uprepat, att en Swensk Hamaiza som sees af Swea Kung Sigvard Ringz Saga, skulle hafft det nampnet, den Saxo kallar Heitha, hwilken skulle lemnat effter sig många sådanne Gåtor och Sagor, warandes mycket wijs och klok i sådant; See detta, när man öfwerwäger, så stämmer detta in med det Snorro i sin Edda tahlar om Eiduna (som är nu den rätta Eida) som war Brages Gudens den stora Skaldens Gudinna, som förwarade dhe gyllende Äpplen, dem Tyfwen Hercul en gång bortröfwade från henne, om hwilken läses Atl. Tom. I. pag. 858. 861 [= s. 542, 544], see denna är den första som hafwer lagt sig på att beskrifwa dhe första Tijders händelser, och hafwa sedan flera, såsom Semunders, Snorros, Saxonis och andras Heitha eller Eida, bekommit af dem dhet nampnet, emedan dhe sådanna Gåtor tagit af hennes Skriffter, eller och wettat dem man effter man att förtällja. Af dessa hafwer nu Snorro, som föddes An. 1179. (see Cl. Resen. pag. 95.) tagit sina ihopsatte Gåtor och Sägner, hwilken och, är af andra tillökt, som sees af Cl. Resenio, Cl. Verelio, och det iag anmärckt i mit I. och II. Atl. delar.

Dhe andras wåras Skriffter, som endels äro uthgångne i Tryck, heller än här lära uthkomma, som till ett stort tahl, förwaras i Kungl. Archivet, behöfwes intet nu at framdraga, uthan när man kommer till dhe Tijder, som dhe någons Konungz märckeliga Giärningar beskrifwa. |74|

Cap. II.

Om Gyllende Taletz Runors bemärckiande.

§. I.

Jag hafwer i min förra dhel lofwat ihugkomma, hwad wåra Fäder hafwa tagit sig för Spådomar före, om hwart Åhrs wäderleek, eller annor händelse, af dess 19. Åhrs Gyllende tals omlöpande Runor, men hwad de om de 312. Åhrs ombytelse i Gyllende taletz Runor, hafwa hafft någon Spådom, det hafwer iag än intet kunnat förnimma.

Effter de åthskilliga underrättelser, som iag om Gyllende taletz Runors bemärkelse, erhållit, såsom af Häradzhöfd. Teten, Prof. Aurivill. Adjunct: Murich, Dn. Pet. och Nicolao Salanis, och andra som sådant af dem som Runestafwarna wäl förstå, hafwa utforskat och mig medelt; så kan man see att deras ordsätt och utolkningar intet alla af lijka ålder äro, när man seer till arten af Språket, och orden som nu eller fordom i bruk warit. Desse Gyllende tals betydningar, äro och endels att finna i Vormii monum. Danicis, så och Sal. Verëlii Runographia, och gamla Burej. M. Scr. dem iag skall i sina rum anteckna, och will här införa först, hwad gemena Man hafwa wid dem i acht tagit.

Den första Gyllentaletz Runa eller Bookstaf är ᚠ. 1.

H. Tet. Fro Fride Roo
P. Aur. Fro Frede Roo } *Saturni libera pax.*
Frej Frode Ruu
A. Mur. Fros Frede Fast, *Saturni pax tutissima.*
P. Sal. Fugle Frende Roo, *Avibus æque ac consangvineis pax.*
N. S. Fros Fre Frände Fragur, *Saturni opes amicorum celebritas.*

Uthydningen finnes i P. Auriv. sådan, när Året hafwer denna gyllende tals Bookstafwen ᚠ.

Frej Frode Ru ett gåt år gifwer, Säll är then som tå lefwer,
Gott är tå gästa Wänner och Fränder, ty tå gifz fult up åt alla i sender.

Af detta seer man nu, at såsom uthi Fros eller Sadurs tijdh, war alskiöns Fred och Roo, och Gyllende tijden, at skaffa sig Rijkedomar och Ägodelar, det honom til åminnelse hans namps Bookstaf ᚠ, är giord till den första Bookstafwen eller tahlet i Räkningen, begynnelsen till första Tijderekningen, till första dagen i Åhret, till första dagen i Weckan, så och för den orsaken, att ifrån hans tijd är Åhrs-räkningarna effter |75| Solens gång begynt, der man förr räknade Tijderna genom dagar och Månar, som wijst är i Atl. Tom. I. p. 768 [= s. 483]. Tom. 2. p. 191 [= s. 204]. hwarföre och honom till ewig åminnelse trodde dhe, att när åhret feck till Gyllende tahl, hans Bookstaf ᚠ, så skulle de hafwa Frid och Roo, winna Penningar och Ägodelar, lust och glädie hoos alla ehwem de kommo hoos, och derföre kalla dhe sig Sälla, som då lefwa.

ᚢ. 2. Urans ur ur Westan werst.
Uri wästan werre
Urians ur i Westan
Uhr i westan Wäder.

Utholkning.
Uri wästanwäder passlig Winter betyder,
Litet man tå åker, men mästedels man tå rider.

ᚦ. 3. Þor þora þra
Þore qwinne qwal
Þore þrott þryd
Þor þhora qwal
Thorsten qwinneqwal.
Þus woldur qwinna qwilla. Vorm.

Utholkning.
1. Thor qwinneqwal onder och länge
hotar qwinnor med hårdt Barnefänge.
2. Det åhret ypnas många Horor som för legat i Synd.

ᚬ. 4. Ol skål i Åhr
Odin oder ol
Oos legger i Wedio
Oar oast Ohl.
Adlingautur, Assgardz Jofur,
Wallhallar wisir.

Utolkning.
1. Ol skol i åhr then sälsamme Dreng
Hotar Sädessmannen med mycken skölie Regn.
2. Alla menniskior fruckta o-åhr, och dedan Siuk-dom och Döden.
3. Os-qwahl, oro, osund Lufft, Oos i hwarie wrå.

ᚱ. 5. Ol sprenge Häst
Radmar radar runer
Rytter i Häste spräng
Riddar rotar ross.
Rider kwäda Rossum wesla. Vorm.
Reid snudug for, Jors erfidi. Verel.

Utolkning.
1. Här efter följjer Ol spränge Häst
Med stort oföre hotar han oss mäst.
2. Dät åhret kommer en sådan ymnogheet af Sniö, att mången skämmer sin Häst i Sniön. Annars är gåt åhr för Spåqwinnor och Trollkiäringiar.

ᚴ. 6. Kati Köne werst
Kön i Katie wersta
Kåne Kone werst
Kona Kwinno kyr. |76|

Utolkning.

1. Kote Köna wärst är sällan blid
Ty gifwer hon mäst ond foder tid.
2. Dät åhret finnes många som umgås med Horor, hwilka skola ångra sig at de så förslöst sina Penningar.
3. Att den som då giffter sig, han får en rolig och lustig Hustru.

ᚼ. 7. Eti Bonde bäst
Ett i huset bäst.
Harde Harjan Herjar.
Hårdwal i Boo bäste.

Utholkning.

1. Eti Bonde bäst iag säger försan
Misswäxt på Säd i somliga Land.
2. För misswäxt skull, nödgas Almogen uthtog giöra, och härja andras Land och Riken.
3. Dät åhret finnas inga många som willia läna den andra något, ty alla hafwa då litet sielfwa, derföre är bäst för den som sitt har behållit, at han släpper lite till en annan.

ᚿ. 8. Naud giörer nappa kosti. Vorm.
Nöd enda kost
Nogr niotr naud
Nikur nytiar nokwan
Nordanwäder kallast.
Naud dungur kostur. Verel.

Utolkning.

1. Nöd enda kost will det samman laga
Hafwa något sielf, är tå gott tilltaga.
2. Emedan swårt åhr är, tager mången till en annars Oxe, eller drager i Siöröfwerij att skaffa sig något.
3. Det åhret blås stadigt Nordanwäder och affryser Säden.

ᛁ. 9. Iis bro breda
Iis tryg Skipa

Isi itar Idrottar
Is fyrsta Skip.
Is kollum bro breda. Vorm.

Utolkning.

1. Iis bro breda, pläga många hata
Ty giör han liten Sniö och en slät Iissgata.
2. God Winter och god Sommar, att om Winteren fara Säker öfwer Iisen, och om Sommaren med Skiep till Siös.
3. I detta åhret kommer så mycken sleprighet på Iisen, att man för hallkan ey får bruka sina Oxar.

ᛅ. 10. Åhr bla bredast
Aare gunna gamman
Ard algrein akur
Abads aat andast.
Aar er gumna godi. Vorm.

Utolkning.

1. Åhr bla bredast gott Sädes åhr gier,
Gifwe Gudh wij wore det wärde åhren fler.
2. Alla trän, Örter och sielfwa Säden bär det Åhret breda Blan, och blifwer myckit fruchtsampt, så att största Rijkedom för Åbon är i öfwerflödig Maat det Åhret. |77|

ᛋ. 11. Sool himmel höga
Sool skadar Saud
Sool isknä bog
Sool skya skioldur. Verel.
Sol er landa liomn. Vorm.

Utolkning.

1. Sool himmel höga snäller och wijger
Högt hon på Himmelen om åhret stiger.
2. Soolen stijger mycket högt, och drifwer Molnen offta till Regn, blifwer godt och ymnogt åhr, men skadar Söderna.
3. Blifwer mycken bläst samma Åhr.

ᛏ. 12. Tiuren wärst ledast.
Tyr taker Rani
Tider winter är ledast

Tyre Trasen tryg
Tyr einhander As. Verel.

Utolkning.

1. Tiuren wärst ledast, ett grymt Creatur
Primar en ond fodertijd effter sin Natur.
2. En tidig Winter som förderfwar Säden att hon ey mognar, och att Boskapen ey länge får gå i beet, så at man nödgas genom Krig och Örlig sig föda.
3. Landzknechten winner mot Siöröfwarena.

ᛒ. 13. Biorken håltune grönast
Biorke lunde grön
Baldur byter fä
Biork brumar frodast Verel.
Bonden beter best.
Biarkan er lauf grenst lima. Vorm.

Utolkning.

1. Biörken holtune grönast, är skapnad paslig skön
O huru önska alla, at Biörken blifwer grön.
2. Detta åhr blifwer Löfskogen skön för att bryta Löf åth Söderna, och alla som gå till tingz, winna något till bytes, och är ett godt Tingz åhr.
3. Detta åhr gifwer och godt Wärkie att hugga.

ᛚ. 14. Lag är Landzens ähra
Laug skipa fold Verel.
Lang laga fiske
Landbo lite lijf.

Utolkning.

3. Lag är Landzens ähra, jag säger försan
Säll är then som then wähl achta kan.
2. Detta åhr är knapt Sädes åhr, men godt att fiska och fahra till Siös att handla, så och att sökia lag och Rätt.

ᛘ. 15. Man gammal ökar Jord
Morsk mordar manna
Mikla manna mulök
Mager mulökar

Gammal man mulöka Vorm.
Madur er moldur auka. & Verel.

Utolkning.

1. Gamal man Jord ökar iag säger i nöd |78|
Betyder mycket gammal Folks död.
2. Krig och örlig dödar mången detta åhr så och hunger, så wäl som mången gammal ökar mullen med sin död.

ᛦ. 16. Unger man ting söker
Aur bendur bogien
Aur mager tingz ägor.
Aunger äskar Ägn
Yr er bendur bogie. Verel.

Utolkning.

1. Unger man Ting söker rijker och arma
Träta om Godzet, och äro rätt karga.
2. Detta åhret sökia många unga till Tingz, att willja hängla under sig deras Godz som i förra åhret genom ålder, siukdom eller krig äro afsomnade.
3. Gått åhr att Skiuta Diur och Fogel.

ᛏ. 17. Al maga intet duger
Aflagt ok olagit
Al man alitur alfur

Utolkning.

1. Om den maga Mästaren intet säja kunde
Ty primar iag om honom ingalunde.
2. Fast de förra åhren många dödde, och de Unga mycket Godz sig skaffat, så skall dock magan alt förtära, effter som han uhr alt lag är.
3. Såsom dyr tijd blifwer detta åhret, så sökia alla till Älfwarna om föda utur Strömar och Siöar.

ᛯ. 18. Twe maga al sluker
Twe sommar bäst.

Utolkning.

1. Twe maga gifwer förfarenhet med
Ett odrygt åhr på Foder och Säd.

2. Detta åhr blifwer Gudz gåfwor på Åker och Äng dock blijr alt så flytt, at alt går åth såsom hwar och en hade twå Magar, och blifwer bittig Winter och seen Vår, att Boskapen ey får länge gå i wall.

ȸ. 19. Þorsten i belge bund
Belgtor betar i belgbund
Bagge betar i belg badmur.

Utolkning.

1. Þorste belge bong plägar alla man ähra
Medan han sig wäl med tijden kan nähra.
2. I detta åhr gifwer Säden nog, fast hon blijr liten till Skyletalet, och kunna Boskapen släppas wall i Mars månad, och gå uth uth i Helgomässa.
3. Det bästa åhret, så at Fåren och små Boskapen gå ut i Mars månad, och Oxar med Hästar i Aprilli, och Barnen löpa nakuta och löga sig i Majo. |79|

§. II. Således är nu wijst, hwad våra Fäder Hedningarna hafwa hafft för antekningar, och många ännu i dag af dem som Christna äre, hafwa wid Gyllendetaletz omgång, hwad hwart Gyllende taal till sitt åhr betyda skulle, uthi wäderlekens omskifftning, uti åhretz fruchtsamhet eller misswäxt, uthi Regementet och Domare wäsende, i fred, Krig och Örlig, och kan man ännu finna åtskillige af wåra Bönder som äro heel kloka der uti, såsom, medan iag detta på stunden skrifwer den Hög Wälborne Herren Carl Gyllencreutz Uplandz Lagman, mig berättade, kommandes ifrån Commission öfwer Allmenning Syning wid Dannmora om en Bonde Anders Bengtson i Kulla, som hafwer honom wijst en gammal Runstaf, och alt hwad der på war att i acht taga, och särdeles Gyllende taletz betydning. Jag hafwer med flijt sökt i Vormio och andra af de Danska och Norskas Skrifter, så och af Islendaren Rugman om något skulle finnas här om i de Is-lenska skriffter, men än intet kunnat någon underrättelse finna, om de detta Gyllende taletz bemärkiande skulle hafwa i acht tagit. Ehuruwähl iag tycker intet annars kunna wara, än icke dhe något här om wetta måste, emedan de af wåra Göther sitt ursprung hafwa.

Hoos de Græcer, Latiner, Chaldeer, Ægyptier, Hebreer, och andra, hafwer iag och med flijt sökt, om denna Gyllende tals betydning, men kan intet påminna mig att iag än något hoos dem igenfunnit. Och ehuruwäl iag intet tror att denna Solens och Månens tillsamman stemning i Ny och Nedan effter

hwar sitt åhrs Gyllende tahl hafwer nogot mera at betyda, än andra fåfängia Planeters ihopa stemningars betydelser, så hafwer iag dock intet welat förbij gå alt hwad wåra Fäder hafwa hafft för tankar om Himmelens och dess stora Kroppars lopp, effter de af de Gräker så mycket för deras klokheet der uthinnan äro utropade, som nogsamt wijst är i Atlant. Tom. I. och II.

Cap. III.

Om Himmels täcknen att de förnemsta först äro här i Swerige upfundna.

§. I.

Plinius i sin [7.] Books 56. Capitel, der han upnemner allahanda Konsters och wetenskapers första upfinnare, så talar han och om Himmelstecknens upfinnare, 'att Atla Libyæ Son funnit Stiernornas nampn och teckn aldraförst, men somliga willia att dhe Ägyptier, som-|80|liga de Assyrier dem påfunnit.' Här utsluter Plinius de Gräker och Latiner och andra Folck. Hwilken denne Atle warit hafwer, är nogsamt bewijst i min Atl. Tom. 2. cap. 5. p. 162. 164 [= s. 175, 177] och att han kallades wårt landz Lybiæ Son som här i Nordan låg, sees af cap. 4. pag. 85 [= s. 97] och huru wårt Landz belägenhet up wed Torne hafwer gifwit dem bästa lägenheten och tillfälle att först achta uppå Solens, Månens och Stiernornas gång, är i begge Atl. delar nogsamt bewijst.

Nu williom wij ytterligare wijsa att de förnemsta och angelägnesta Himmels tecknen äro här i Norden först updichtade, och sedan utförd till de Assyrier, Ägyptier, Gräker och Latiner, undantagandes dhe som i senare tijder äro tillökade, sedan såsom Stiernorna i södre delen af Werlden genom Seglation äro blifne bekante, och utaf dhe Lärda uthomlandz namngifne dem wij intet tillägna wåra Fäder på funnit.

När man wähl öfwerlägger de orden af Plutarcho indragne, Atl. Tom. 1. cap. 8. pag. 336 [= s. 212] och Tom. II. cap. 5. p. 163 [= s. 177] som bewittna, 'att de Fremmande som hijt komo, lärde mera uti Stiernekonsten än någor annorstädes i Werlden, ehuru långt dhe och wandrade der effter.' Så kan man nu see att Plutarchus här giör alla andras wettenskaper i Werlden, uthi denna konsten ringare. Och alt således, måste de Ägyptier, Gräker och Latiner gifwa i detta måhl oss effter. Plinius indragen Atl. Tom. II. cap. 5. pag. 164

[= s. 186]. 'Dhe himmelska Kroppars sneda gång, (nembligen i Zodiaco) hafwer Anaximander Milesius, Olympiade 58. upfunnit, såsom det föregifwes. Sedan fann Cleostratus alla Himmelska teckn, och aldraförst Wädurens och Skyttens. Men Atle fann på hela Himmelens gång, långt tillförenne.' Plinius säger wähl att Anaximander wed 58. Olymp. det är wid pass Alexandri Magni tijd, och Cleostratus der effter upfunnit Himmels-tecknen, men sluter lijkwähl att Atle långt tillförenne, hela himmelens gång upfunnit, hwilket och af oss uthi effterfölljande skähl wijsas skall.

Gå wij till Homerum som långt för Anaximandrum och Cleostratum lefde, så seer man honom indragen Atlant. Tom. I. cap. 8. pag. 320 [= s. 202] utnemna Carlwagnen (*Currum*) af wåra Fäder så kallas, som han än idag hoos oss nemnes, dess utan, Siustiernorna, Orion och Booten. Går man till Herculem, som röfwade dhe gyllende Äpplen, eller som andra säja at Atle gaf honom lof dem att taga, och lärde Hercul Stiernekonsten Atl. Tom. II. cap. 5. pag. 205 [= s. 219] så war det än mycket längre tillbaka inmot Obeds Judarnas Domares tijd 'hwarest då Draken nemnes, som förwarade dhe gyllenda Äplen här i Norden, och sitter emillan den mindre och större Carlwagnen', see Hygin. poët. Astron. 3. pag. 36. det är öfwermåttan märckeligit, att wåra Fäder sökt på twenne sätt att beskriwa dhe gyllende |81| Äpplen, allenast här i Norden under Drakes skeppelse förwaras. Nembligen, först på sina Runsteenar, som kallas Applen med sina Bookstäfwer förlengiandes och förwarandes Gudarnas lijf. Hwilka ristade woro innom Drakars och Ormars mångfaldiga slengior; see Atl. Tom. I. cap. 39. pag. 858. 863 [= s. 542, 545]. Sedan kallades österhafwe en Drake, som slengde sig kring hela Öön att förwara dessa Äpplen, som Solinus och andra indragen i Atl. Tom. I. c. 23. p. 565. 567 [= s. 353 f.] betyga: och är rätt märkeligit, at de twenne Holmar som liggia rätt i munnen och i hufwu på Draken eller Östersiön kallas af P. Class. Drake ögorna och af Blau, Janson, Bureo och andra Drake-öna. see och Atl. Tom. II. Fig. [pag.] 106 [= s. 118].

Till det tridie så hafwa de up i Himmelen kallat samma Stiernor som slengia sig om beggie Carlwagnerna en Drake, och intet wijdare rum gifwit, honom än emillan 51. och 73. Elev. graden, som kan af Globerna sees, just öfwer Swerige, så wijda som Swerige och dess Östersiöö sig sträcker. Hwad för åthskilliga Sägner om honom är skrifwit, huru han dijt up är sätter, kan man läsa i Hygino och andra, så ock få höra roliga ännu hos gammalt Folck Segner om honom, hwilka intet, alt så just stemma in med hwar andra, uthan genom tijdsens långwarachtigheet blifwit på ett och annat sätt tillökte eller förminskade.

Wår östersiöös Drake tillijka med Herkul, finnes rätt artig af ett gammalt Monument afritat i Begeri Specilegio antiquitatis pag. 154. den iag här låtit afmåla pag. 97 [= s. 109], hwarest han står med sin Lejonhud och Klubba i den ena handen och i den andra handen ett Äpple, och der under en Drake, uthur hwilkens Buk och fötter flyter en stoor Ström. Denna Drake hafwa somliga af Gräkerna som där läses, meent wara en Wahlfisk, eller en Hund, som dock ingen lijknelse der till hafwer, och fört Jonæ Historiæ som låg i Wahlfiskens Buuk i 3 nätter, in på Herculem, effter han kallades en Son på 3. nätter födder eller giord. Om hwilket dock de äldsta Gräker intet wetta at tahla. War och lång tijd emillan Herculis tijd som lefde wid A. M. 2700. och Jonæ Prophetens wijd Rehabeams tijd A. M. 2940. Hwad och skrifwes om en Wahlfisk som Hercul slogz med och dräpte, utlägger Paleph. lib. 1. de incredib. tämlig wackert, hwar om iag widare i sitt rum förmäla skall. Om Propheten Jona läses intet att han dräpt någon Wahlfisk. Hwarföre när man rätt beser denna Herculs afmålning, och märker att han i den ena handen har gyllende Äplet, och |82| Draken som den förwarade, seer up åth Äpplet, såsom han det intet mista wille, och betänker des stora Flod som ett Haaf flyta uhr dess Buuk och Been, så kan man klarligen see, att där igenom hafwer Konstnären willat afmåhla Solini uthtydning om wår Drake, Östersiön, som instämmer med wåras Segner. Atlant. Tom. I. cap. 22. p. 566 [= s. 354].

§ II. Wij willia nu komma till dhe 12. Himmels tecknen, och wijsa, att hwarken de Chalder, Assyrier, Gräker och Latiner, nämt eller beskrifwit, för hwad orsak skull de hafwa lämpat Stiernorna uppå Himmelen så tillsamman att de gifwit dem en Gumses, Oxes, Twillingars etc. skapnat, och det i anseende till Solens och Åhretz omlopp, och icke dem gifwit andra Beleters skapnat, af de kiäckaste Konungar och Kiämpar i werlden, såsom dhe lijkwäl några af dem på Himmelen upsatt. Sedan skall wijsas att dhe intet kunna lämpa dem till sina Länders egenskaper, ty om dhe woro dicktade af dem, som de fullwist äro, i ansende till en rätt Huushållares nytta, att achta på alla tijder om åhret, hwad som giöras skall, så borde dessa Himmels teckn till större delen sättias på andra rum i Himmelen, i anseende till dheras Landskap, som liggia så långt i Söder mot wårt Swerige.

Jag will så begynna på det första Himmelska tecknet, som är Steenbocken eller Bockhorne, när Solen i honom ingår, genom hwilken wåra Fäder hafwa afmålat sin Julebock, och derföre på första Åhretz begynnelse afmålat hans Horn, där utur dhe sig lustiga giort. Då rådslogz och om Krig och Örlig, som det åhret förrättas skulle hwilket Bockteknet särdeles betydde. See Atl. Tom.

I. pag. 262. 280 [= s. 165, 176] och Atl. Tom. II. cap. 9. pag. 617 [=s. 633]. Dhe Assyrier, Ägyptier, Gräker och Latiner, hafwa intet begynt sitt Åhr i första tijder af Solens ingång i Steenbocken, ey heller brukat dricka och giöra sig lustiga uthur Bockzhorne, utan i senare tijder effterföllgt wåra, som widlöftigen är wijst: Atl. Tom. I. och II.

Effter Steenbåcken föllier Wattumannen, som afmåhlas uthösa utur en stoor kruka wattnet. See när Solen i honom lyser, då kommer 13. dagz töö, Göja skakar sin Pälls och gifwer mästa Snön, Dagzmejan begynner smälta Sniön, och ofta Floderna ytterst i Wattuman sig spörja låta. Detta kan Ägyptierna sig ingalunda tillägna; ty Nilus begynner först flöda när Solen kommer i Kräftan, där till med gifwer Himmelen Ägypten aldrig Regn, utan det |83| räknas för stort under, see Atl. Tom. 1. och 2. i de andra Söderländren såsom Gräkland, Assyrien, Italien och Hispanien, där någon Sniö kommer, smälter han af reda, när Solen är i Steenbocken. Och är det märkiandes, at Wattumannen han wänder sitt ösekar, som Wattnet uthgiuter reda in uthi tecknet Fiskarna, mot Mars månaden, då här Floderna begynna att flöda.

Det tridie Tecknet, hafwa wåra mäckta naturligen ställt till wägz, att nu när det feta watnet begynnar af Landet och Åkrarne, flyta i Strömar och Siöar, då stijger Fisken up mot det feta Watnet, och begynner att leeka, då wåra sökia bästa Fiskafånget, emedan först leker Lakan, sedan Gäddan, Gösen, Iiden, Aspen, Laxen, Braxen etc. Och altså stält Fiskens teckn på Himmelen, näst Wattumannens watns uthgiutande, och såsom i 2. Månar största Lekarna äro, altså hafwa de och sett den ena Fisken emillan Wattumannens och Fiskens middagz linie, och den andra, emillan Fiskens och Wädurens middagzlinie. Uthi Ägypten är deras bäste Fiske, när Nilus begynner flöda, som är i Junio och Julio. Och altsåledes kunna de intet funnit på detta Himmelsteckne.

Det fierde Tecknet Wäduren, hafwa wåra satt nämre in mot Oxen, än in til dagjemningz middagzlinien, så at Wäduren hafwer allenast den 28. 29. 30. och 31. Mars sitt teckn i den Månaden på Himmelen och sin hela Kropp i April. Hwilket betyder, att man då först släpper uth dhe små Söderna till beetz, sedan all Sniön är afgången, såsom Swijn, Får, Getter, Giäss, Hönss. Detta Himmels tecknet, kunna inga af Södreländerna sig tillägna; ty i Tysland kunna de hafwa Boskapen hela Winteren igienom ute. Och af nya Testamentet, seer man att Juletijden när Christus föddes, woro Herdarna i Judæa uthe med sin Boskap, som ligger emilla Assyrien och Ägypten.

Det femte Tecknet Oxen hafwa wåra Fäder äfwen så artigt tillstält, så at han kommer att swara mot halfwa April och halfwa Maj, och det för den or-

saken, at såsom Fåren, Swijnen, Gettren etc. Dhe äro nögde med liten beet, och skawa den af när Jorden, ty kunna dhe förr släppas uth, när Gräset är ny wäxt. Men Oxen, Koon och Hästen willia hafwa munnen full, ty hafwa de sätt deras Himmels-teckn nämre in på Sommaren. Detta tecknet kunna ey heller Söderländerna till sig räkna, ty uti Februario och Martio, kunna dheras Hästar och Oxar gå uthe, och länger bort, som uthi Gräcien, Italien, Hispanien, Assyrien, Judäa och Ägypten hela åhret. Dess utan, hafwa wåra |84| Fäder, genom Oxen williat förstå, att då kiöres i Åkren för Sommarbruket att såå Kornet, hwilket en Måna tillförenne såås, i Tyssland och i Judea, men i Ägypten reda stiger i Ax.

Det siette Tecknet, hafwa wåra Fäder afmåhlat genom 2 Twilingar nakuta, att när Solen till dem kommer, så kunna Barnen gå uthan kläder, och waska sigh i Watnet; där de för, most än för kiöld skull gå klädde, så och att Siömännen nu kunna natt och dag fara till Siös, men de hafwa egenteligen genom dem williat afmåhla de twenne Twillingar, Gasten och Baldur, som woro de kiäckaste Siömän, af hwilka Gaster skulle om Natten hålla Skiepwackt, och Baldur om dagen, om hwilket wijdare skall tahlas, när iag kommer om dess Släcktz Fäder at förmähla. See detta tecknet komer ey heller Söderländerna till. Ty i Äthiopien och Ägypten kunna Menniskiorna gå nakna, hela åhret, och bada sig i Floderna, kunna och alla Siömen segla hela Wintren, som nu hela Werlden bekant är. Elliest war hoos dem det gement i Månan Mechir, som är wår Mars. see Atl. Tom: II. pag. 316 [= s. 324]. Men i wår Östersiö och här i Mälaren, aldrig för än Solen stijger i Twillingarna.

Det siunde Tecknet, hafwa wåra Fäder giort till en Kräfta, effter Solen då wänder tillbaka, och giör Kräftegången. Lämpandes det algemena ordspråket, at gå Kräftegången til Solen, som säjes om alla dem, som antingen, stijga up i ähra och myndighet, eller Rijkedomar och annan Lyckonnes goda, och sedan olyckeligen blifwa förnedrade eller sitt goda mista; at såsom hon nu högst kommit i Nordan, och der hela natten dem uplyser, måste och nu wända om, och genom långa nätter sig förgiömma. Detta Himmels-tecknet kunna och de andra Söderländer sig tillägna, emedan och för dem alla Solen då wänder tillbaka, men iag kan intet påminna mig ännu, hoos dhe Gräker och Latiner, att de brukat samma ordspråket, till Solens omwändningz tijd om Sommaren. Der till med, giör hon aldrig hoos dem ett så högt upsteg på Himmelen, mycket mindre hoos dhe Assyrier och Ägyptier, att hon hoos dem gier liusa Nätter, och således icke heller hoos dem en så diup Kräftegång.

Det ottonde tecknet, hafwa wåra giort af ett Lejon, eller en Hund, emedan såsom den tijden, alt hwad man af Diur, Fisk och Fogel slachtar, strax, der

det icke steekas och kokas, ruttnar och skiämmes af Solenes hetta, och förtäres, såsom af ett Lejon |85| eller Hund, som äro dhe twenne hetzigaste Diur, att jaga andra och dem förtära. Dedan den Månen kallas och så Rötemånan, Hundemånan och Hundedagarna. Detta tecknet kunna och Söderländerna till sig lämpa, men intet till en Måna, såsom wåra Fäder det giort, uthan till 3, 4, 5, och flera Månar, altsom dhe liggia längre söder till, emedan hettan där mycket längre warar. Dhe och derföre mästedels äta Fruckt af Rötter och Trän den tijden. Sedan hafwa och wåra Fäder genom Lejonet och Hunden som äro de förnämste Jägare diur, som andra hinna och jaga, och aflå dem huden af köttet, wiliat afmåla Skördemannen med sin Lia som i denna månaden jagar, Skogar och Ängiar, afflår all Jordenes hud och håår; som är Gräset och Löfwen; ty målas och Eida Jorden, alles wår moder åka med Lejon hafwandes mogna lutande ax i handen; see Atl. Tom. 2. p. 299 [= s. 307].

Det nijonde tecknet, hafwa wåra Fäder giort af en Jungfru, eller Hustru, som hafwer ett Ax i handen, betydandes, at då är wår Skiördetijd, som är i Augusto; detta tecknet kunna ey heller dhe Ägyptier och Assyrier sig tillägna, ty i Aprill, Majo och Junio bärgas deras Säd, see Atl. Tom. II. p. 316. 317. [= s. 324 f.]. dhe andre i Gräcien, Italien, och Hispanien, skiära och en månad förr än wij sin Säd.

Det tijonde Tecknet, hafwa wåra Fäder, rätt klookt satt strax effter Skiördetijden, nemligen Wågen, som swarar mot månan September och October, ty strax Bonden eller Åkermannen fått in sin Säd, och en deel der af uthtröskat, hafwa de hållit sin Marknan, och det alt genom Spanmåhls förwäxlande, mot Kiött, Sallt, Fisk och andra waror, och det genom wägande, ty i wåra gamla Lagar, nämnes offta Säden uthmätin och förwäxlat pundetahls genom wicht. Hålles och derföre ännu i Stockholm, den största Marknan i heela Rijket, uthi Septembri och Octobri, då ifrån Öster och Wästerbotn och hela Östersiön, alla Fiskekiöpmän, med många hundra Farkostar, aff allahanda slagz salta och torckat Fiskewahror inkomma, at dem förbyta eller försällja. Se denna Kiöpmanskapen kommer intet de andra främmande i Söderländerna till pass i denna Månaden, emedan deras Skiördetijd långt föruth går.

Det elofte tecknet, hafwa wåra Fäder sätt Skorpion, hwilket är ett Diur som stinger, dödar och dräper, som och sees af Syr. 26: v. 10. Luc. 11. v. 12. Apoc. 9. v. 3. 5. 10. Deut. 8. v. 15. gifwandes där med tillkiänna, att då dödas |86| Solenes och Jordens krafft; Solen längst up i Swerige, går under Jorden och ligger som döder och begrafwen i 20, 30, 40, in till 90 dygn, och Jorden all frussin, betäckes med Sniö, och gifwer ingen wäxt, utan är såsom en död kropp utan Lijf. Detta tecknet kunna dhe Ägyptier och Assyrier icke heller dicktat

eller sig tillägna, emedan deras Säd och andra Örter som såås om Hösten, wäxa då härligen, emedan reda i Månen Chæja som är mot wår Januarium eller Februarium Säden begynner skiuta axen, see Atl. Tom. II. pag. 316 [= s. 324].

Det tolfte Tecknet, hafwa wåra Fäder satt Skytten emedan det är bästa Jagaretijden, ty på den ny fallna Sniön, synnas så wäl sporren effter alla diuren, Sniön är nu intet för mycket fallen, att man icke kan wäl komma fort för honom i Skogen, ingen skara än kommin på Sniön. Men i Januario och Februario, faller så mycken Sniö, att man intet kan komma fort med Jagande. Detta tecknet kuna ey heller de Ägyptier och Assyrier dichtat, ty Ägypten weet ey hwad Sniö är, uthan särdeles under, om han synnes, som doch smälter strax han kommer. Assyrien weth och litet der af och kunna så intet jaga på Sporejacht. Uthi Italien och Gräkland skier der någon gång i Januario, doch sällan, och intet warar länge för än han afsmälter, och då är Solen i Stenbocken.

§. III. Den nu will läsa med betänckiande, dessa 12. Himmelska Teckn, som wåra Fäder dichtat till wissa Stiernor i himmelen, att när Solen något dera nalkades, så gofwe det sin åhrs tijd wid handen, hwad en Huushåldz man då och då förrätta skulle, och hängia de så artigt tillsamman som en kedia, och i en sådan ordning, at intet dera är uthom en Huushållares rätta bestälning til hwar sin tijd, bakfram satt, utan alt effter hwart Landz beskaffenheet. Hwad skulle och en Menniskia annat behöfwa, än att anteckna til Solens gång mot Stiernorna och Jorden, det som skulle lända en Åkerman eller Huussbonde til tienst, ty Gudh den högste sade Menniskian i Paradijs, att hon skulle bruka Jorden, och detta är fuller det största och förnämbsta, som större delen aff alla Menniskior måste gripa till, och är grunden och underhålle för alla andra ståndz Personer.

Går man nu till de Gräkers, och Latiners och Ägyptiers skriffter, så finner man där intet som tiänar til en Huusshåldzmans förrättningar, mot hwar sin tijd om året, hwilket kan hoos dem läsas, särdeles Hygin. Poët. Astron. såsom först, effter wåras ordning i Åhrs räkningen om Stenbocken eller Bockzhornet, säger han fuller pag. 403. 'att Jofur hade satt Bocken eller Geeten ibland Stiernorna, effter hon warit hans Amma. Men dhe Ägyptier säja att Guden Fan, när han flydde för den stora Jetten Typhen giömde sig i en Flod, och wände |87| sin framdehl i en Bock, men bakdehlen i en Fisk, hwilket Jofur förundrade; och satte så honom ibland Stiernorna.' See här är intet något som wijser hwad då förrättas genom Bockhornens betydande mot Åhrsens tijd, som wåra hafwa, och derföre är lijka om de hade welat dichta detta tecknet på himmelens Stiernor, Norr eller Söder, Öster eller Wäster, emedan dhet intet hade att underrätta om Rijksens styrelse eller en Huusshåldzmans

förrättande. Men will man tillsee wåra Segner, och dem jämnföra mot Edda 19. och 38. Mythol. och det iag om Jofurs Bockar skrifwit, Atl. Tom. I. cap. 29. pag. 705 [= s. 442] och Atl. Tom. II. cap. 6. pag. 498 [= s. 508]. så får man rätt see hwarföre Jofur han sätte sina Bockar ibland Stiernorna på första Månan i åhret, ty då Rådslog han med sina under Konungar eller Rådh, wad för Krijg dhe det åhret sig företaga skulle, hwilket Bocken betydde: och är artigt, at detta tecknet kallas intet allenast Bocken eller Hornet, uthan Bockzhornet, willjandes där igenom låta förstå, at man den tijden giorde sig icke allenast lustig, i den stora Juhlefästen, genom hornetz offta uthtömande, utan och hwad som dhet åhret genom Thors Bockar uthi krig förrättas skulle.

Går man till det andra tecknet Wattumannen, så wijser Hyginus att dhe woro owissa om hwem person han skulle wara: 'somliga meent att det war Ganymedes (Kannemader) Jofurs skänckeswän, som honom räckte kannan att dricka. Hegesianax åter säger at det war Deucalion, emedan på hans tijd wart en stor Flod. Eubulus menar åter att det war Cecrops, som brukade wattnet i Offren förr än man fan på Wijn.' See så owissa äro dhe om person, och der till med intet som tiänar en Huussbonde till sitt förrättande. Hwad Deucalion anlangar, så begynte intet floden när Solen stod i Wattumannen, uthan när hon war i Skorpion. Eller effter några fåås mening, när hon stod i Oxen. Wåra åther wijsa genom Wattumannens ösekar Trettondagz töö, då de äro mycket rädda, när det på står många dagar, ty då sätter sig mycket wattn på Åkrarna, och när sedan frost kommer, skiämmes all Säden; derföre pläga goda Åkermänn, och dhe som idkesamme äro, gräfwa genom Sniödrifworna, där dhe liggia, at wattnet flyter in i Dijkena, och där Iis möter watnet, hugga med Iisbillar eller yxor, rännlar fram. Men att Wattumannen eller Giöia häfwer uth Sniö nog uthur sin kruka uthi den Månan, hålla dhe för ett godt teckn till god Åhrswext. Atl. Tom. II. pag. 292 [= s. 300].

Det tridie Tecknet Fiskarna, säger Hyginus at 'Diogenetes Erythracus menar, att när Venadis Gudinnan med sin Son Astrild woro rädda |88| för Jetten Tyfwen, kommo dhe till floden Euphratem i Assyrien, och wände sig i Fiskar.' See här är ingen betydning eller något skiähl som angår Solens lopp och wärkande mot Jorden, och tiänar till en Huussmans nytta; ty kunde man måla på detta sättet Fiskarna hwarest man wille på Himmelen. Men wåra Fäder hafwa satt Fiskarna på Himmelen, den tijden som Fiskarna i största leeken äro, och derföre Huussbonden lagat uti Månan tillförenne, sina Näät till redz att dem bruka. Derföre seer man på Runstafwen i Atl. Tom. II. pag. 165 [= s. 178] att när Solen är i Bockhornet (*Capricorno*) så stå många Bockhorn rijtade. När hon är i Wattumannen, står där ett Näät upsatt, at Huussman då dem

tillreder. På andra Runstafwar, som äro af dem giorde, som kunnat bättre Rijtarkonsten, finner man en Man med en Wattukruka; uthi Sal. Antiquariens Rhenhielms Runebook, den han gaf Rijkz-Drotzen Gref M. Gabriel De La Gardie, hwilken en gammal och snäll Runestafz skiärare utskurit, den war med alla tecknen myckit wäl uthsat. Wijdare när Solen är i Fiskarna, är en Fisk och Fiskiarbåt ritat. se pag. 166 [= s. 179] Atl. Tom. II.

Det fiärde Tecknet Wäduren, säger Hyginus pag. 391. 'att somliga mena med Hesiodo och Pherecyde skulle wara det gyllende Skinne, och betyda den tijden som Säden utsåås.' Här hafwer nu Hyginus den endesta Bemärkelsen om åhrsens tijd, nembligen, Sädestijden. Men han fahr will, uthi alt. Ty först, war det gyllende Skinne, intet någon Wädurs Skinn, som längre fram wijsas skall. Sedan så utså Söderlenningarna sin Säd intet uthi Martio, när Solen är i Wäduren, icke heller bruka dhe någon Gumse eller Wädur, att plöja och nederså sin Säd med, ty Plinius Lib. XVIII. c. 7. p. 422. säger: 'Wintersäden, såsom Hwete, Råg, Korn, såås när Siustiernorna gå neder.' Det är i Octobri och Novembri. 'Sommarsäden såås för än Siustiernorna upgå, såsom Hirss etc. (det är i Januario och Februario). Och det här uthi Italien. Men i Gräkland och hela Asien såås alt när Siustiernorna gå neder.' Detta är och wijst om dhe Ägyptier och Judar. Hafwer så Hyginus intet råkat på Gumsens betydelse, dens Teckn dhe här ifrån tagit; hwilken betyder som för är sagt, at när Gräset är i första upwäxten, så kunna Gumserna och Fåren, Getter och Swijn, dem wij kalla små Boskapen, först om Wåren utsläppas, emedan de närmare kunna afgnaga både den gambla Stubben som står qwar effter förra Åhrs-grässwäxten, så och det som ny upwuxit är, än Oxar, Koor och Hästar, dem wij kalla stoor Boskapen.

Det femte Tecknet Oxen, säger Hyginus pag. 394. 'Att Euripides menar wara nämt efter Oxen som förde Europam till Ön Cretam. Andra effter Io eller Isia som wart wänd i en Oxe.' Om denna Sagan |89| huru Jo wart wänd i en Oxe, är af wåra Skalder, så och Segner och Edda mycket att säja, men är nog det som läses i Atl. Tom. II. pag. 486, 341. [= s. 497, 350]. Hyginus hafwer här intet, hwad detta Tecknet skulle gifwa Åkerman wid handen. Men wåra Fäder wijsa icke allenast dess betydelse, at i denna Månan släppes uth stora Boskapen, såsom Oxar, Koor, Hästar, emedan då beten är större wuxin, utan ock att då plöjes Åkren och utsås Säden med Oxarna, uti Jo eller Isian, som är den rätta stora Oxen eller Jorden, som lärer Menniskian huru hon sig skall bruka, se Atl. Tom. II. pag. 166 [= s. 179]. Ty hafwa wåra Fäder på sin Runstaf ristat för Martio ett Belete af små Boskapen, antingen en Gumse, Får, Bock eller Swijn, som sees Atl. Tom. II. pag. 166 [= s. 179]

och för Solens teckn i April, af store Boskapen, en Oxe eller Häst, som sees på samma blad.

Det siette Tecknet som är Twillingarna, säger Hyginus pag. 397. 'Att större dehlen af Astrologis säja dem wara Gastur och Baldur twenne Bröder, som dräffeligen hafwa älskat hwar andra. Och hållit alt hwad de giort med samkat och enigt Råd; och derföre Jofur satt dem upp ibland Stiernorna. Och att Necken dem gifwit twenne Skiut, hwar med dhe skulle wara dhe Siölidande till hielp. Andra säja, att dessa Twillingar skulle wara Hercul och Baldur. Andra, att det war Driptelman och Jasiona, hwilka korn Gudinnan älskade. Men Homerus säger, att Baldur han skifftade lijfwet sitt med sin Broder, så at de hwar sin dag lysa skulle.' Här wijser Hyginus, huru ostadiga dhe Gräker och Latiner hafwa warit i sin mening, hwilka dessa Twillingar skulle wara. Der till med, när man seer på deras afmåhlningar, finner man på Globerna, så wähl som på somliga wåras Runstafwar, och dhe som på Pergament rijtade äro twenne nakuta Barn. Men uthi Hygino pag. 441. stå 2. Karlar Hercules med sin klubba, och Baldur med sin harpa. Men Hygini afmålningar äro intet rätta, det wij nu af wåras Segner och dhe älstas Gräkers wijsa skole. Af Tacito uthi Atl. Tom. I. pag. 628 [= s. 393] är wijst att Gaster och Baldur dhe woro födde i Swerige på Tyndaro wid Narwala up i Helsingland, dädan dhe blefwo kallade *Tyndarides*; hwilka dem sedan dyrkade för stora Siögudar. Hwilket och Diodorus Siculus bewittnar lib. 5. pag. 119. säjandes: 'Wästerhafwetz Inbyggiare Hieltarna, dhe dyrcka aldrahögst Dioscuros, dät är Twillingarna Gaster och Baldur, till hwilket folk, dessa Gudar ifrå mechta långa tijder tillbaka, skola wara komne ifrå Wästerhafwet.'

Sagan om dem, är sådan hoos oss, att dhe woro twenne Bröder, som och Gräkerna witna, hwilka ifrån Barndomen öfwade sig med simmande, derföre målas de nakna, att dhe och kunde gå långa stycken på Siöbotn, ifrån den ena Farkosten till den andra, och ohappandes |90| stole sig in på sina Fienders farkoster, så att dhe natt och dag intet kunde wara säker för dem; och altijd woro dhe waksamme, så att den ena wachtade deras Skiepp eller flåtta om dagen, och den andra om natten. Och skall än effter dheras död synas den enas Ell om qwällen och den andras om morgon wid masten på Skeppen, när det stormar som för är i Atl. Tom. I. pag. 628 [= s. 393] förmält. Se alt detta gifwer lius uthi det wåra och Gräkerna i Gåtewijs om dem förtällia; såsom först, att Necken gaf dem Skiut; Skiut hoos oss är både Häst och Skuta. see Atlant. Tom. I. pag. 720 [= s. 452]. Med en Skuta kan man hielpa den som lijder Skiepzbrot, men icke med en Häst, om han icke will wäta näsa sin. Sedan kan man förstå, hwad Homerus, med det dhe delte sitt lijf sin emillan,

på det dhe skulle lysa hwar sin dag. Här uthi far Homerus endeles willt, ty dät är förswårt för en Menniskia wackt hålla ett helt dygn igenom; uthan så hänger det ihopa, att den ena wachtade öfwer Skeppet eller deras flåtta om dagen, och den andra om natten, hwilket och deras Göthiska nampn utwijsa, nembligen Baldur eller Bålldius (*Pollux*) som bär Solens Baldurs (*Apollinis*) nampn, han achtade Skeppet om dagen, och Gaster eller Gastor om natten. Ty allom är i Swerige bekant, at dhe som resa eller färdas om Natten, eller Spöken som då synnas, kallas Gastar, Nattgastar; dädan är kommit att Schyt bi Nackt, kallas den Officeraren, som måtte draga försorg och wacht om Flottan nattetijd. Däd öfriga hafwa Gräkerna intet fått någon kunskap om; hwarföre Twillingarnas teckn sättes på Himmelen i Majo, nemligen derföre, att då är Östersiön altijd säker yppen, så där wid Narwala och Tyndaro, som uthi west och Österbotn, att de kunna gå till Siös, och intet fruchta för Iisen och watnes kiöld, utan fälas up och neder i Siön, dät en Skieppare och Båtzman måste wänja sig wid. Här måste iag förtälja, det som wed dhe orter detta åhret warit owanligit, så att mann i Mannaminne intet kan det sig påminna, i det hafwet fullt med Iis in till Junium, så att dhe Skutor som pläga i Majo, komma där ifrån till Stockholm, måst spara till Junium. Och hafwer i hela Europa detta åhr sådan kiöld warit, så att Donau den stora Floden i Tyssland intet blef löös från Iisen mera än 3. weckor för än han geck löös här i Upsala åhn i Aprili. Men mera under, att där uthe Franckrijke, Sawojen och Italien diupare Sniö fallit än här i Swerigie, och i Wildau i Pryssen, som Awisorna förmäla, mycken Sniö fallit i Junio, då här ett lagom Regn kom, som ligger likwäl på 60 mijl länger Norr. |91|

Om det siunde Tecknet Kräftan, förmäler Hyginus, 'att Jofurs hustru Juna, den satt på Himmelen, när Hercul skulle slåss med Draken Hydra Lernæa, då Krabban nöp Hercul i bene, och derföre Krabban till åminnelse af Juno, till Teckn upsatt.' Men Hyginus med alla de andra, wetta intet hwad thet betyda skulle, at hon inkom i det rum komma skulle, när Solen är högst på Himmelen; nembligen, förty hon då måste wända tillbaka och gå Kräfftegången, hwilket ordspråk Gräkerna obekant warit. Och det är rätta Skählet hwarföre Krabban är sätt på det rum i Himmelen.

Det åttonde Tecknet Lejonet, säger Hyginus, 'att somliga welat det wara i det rummet satt, emedan det är en Konung för andra Diur; andra säja, derföre att Hërcul han slogz med Lejone.' Här säjas ingen rätt orsak, hwarföre det i den Månan Julio skulle wara satt; men skulle det, antingen för det at Lejonet är Konung för andra Diur, eller Hercul med det kiämpat, så motte det warit satt högst på Himmelen wid Norstiernan, eller och öfwerst uti dhe

12. Himmelska teckn, emillan Twillingarna och Kräftan. Hafwa så icke heller Gräkerna här rätt råkat på Solens ingång i Lejonet, som betyder endels Solenes starckesta hetta i Rötmånan, och endels at Menniskian då som en starck Jägare eller ett Lejon, begynner afflå Jorden sitt hull och håår, det är Gräset och Säden.

Det nijonde Tecknet, Jungfrun, säger Hyginus, pag. 401. 'att Hesiodus menar wara Jofurs och Domis dotter, men Aratus Asators och Morgonrönans dotter. Och för dess flijt och Rättfärdigheet, kallades sielfwa Rättfärdigheten. Men andra mena denna Jungfrun wara lyckan. Andra, Korngudinnan. Andra, Erigon Icarii dotter. Andra, Baldurs dotter, född af Chrysistino.' See så twiksamma äro nu dhe Gräker om denna Jungfrun, af ingen annan orsak, än at de intet påtenkte det hon bär mogna Ax i sin hand. Hwilket wijser wår Skiördetijd, och ey dhe Söderländers, för hwilken orsak skull, hon af wåra Fäder, är i det rummet satt på Himmelen. Ty hafwa dhe nämmast af Gräkerna råkat på, som mente att hon war Korngudinnan.

Om det tijonde Tecknet Wågen, hafwer Hyginus alzintet, hwarföre hon är där satter, heller hwem hon till åminnelse wara skulle: hwar af man och klarligen seer, att Gräkerna hafwa om somliga teckn ingen kunnskap, om somliga mycken tweekachtighet.

Det elofte Teknet Skorpion beskrifwer han således: p. 402. 'At när Orion jagade inbillandes sig at wara den starkaste och kiäkaste Jägaren, hade han sagt åt Dejan ok dess moder Latona, sig wilia dräpa ok förgöra alt hwad |92| som Jorden hon födde af sig. Då blef Jorden bewekt, att sände uth Skorpion och dräpa Orion.' Öfwer denna Gåtan hafwer Hyginus intet att säja, och kunna Gräkerna och Latinerna, mycket mindre dhe Ägyptier och Chalder, komma till att henne förstå, utan anledning af wår Landskaps ort mot Solenes gång, och wåra Fäders Gåtors kunskap. Orion på gambla Swenska, skrifwes Aurion, men uthtalas för *au*, nu, så wähl som fordom, genom *O*, hwilket sees Atlant. Tom. I. pag. 33 [= s. 26] och annorstädes. Aur eller Or, är Pijl, Skäckta, Skott, see Atlant. Tom. I. pag. 406 [= s. 254] och Jon är en Menniskia, see Atl. Tom. II. pag. 446 [= s. 459]. är så Or-jon en Skytte eller Jägarman, hans Belete är gifwit de Stiernor, som stå emillan Twillingarna och Kräftan, när Solen är högst på himmelen, och begynner sin häftigaste bronna att öfwa. Afmålas således Solen genom Orion, såsom den hetzigaste Jägaren, hwilken skulle alt afbränna och förgiöra, det Jorden föder af sig, där hon skulle hela åhret för oss gå i Orion högst på Himmelen, ty då skulle hon ofwan Torne, aldrig hela åhret gå neder, och i Swerige aldrig någon natt blifwa mörk. Men Jorden hon bad Skorpion att dräpa Orion, det är Solen, hwilket

skier för oss, särdeles up i Helsingeland och Lappland. Ty när Solen kommer i Skorpion, går hon under Jorden, och lika såsom där ligger döder och begrafwen i tre Månar, i medlertijd, får Jorden åter swalka sig, genom Winteren och dess Sniö. Se detta kunna intet alla de andra Söderländerna i Chalden och Ägypten, sig tillägna; ty Solen dräpes ey där aff Skorpion, att hon går under Jorden till någon tijd, eller många dagar, ey heller hwijlar sig där Jorden, ty alla Åkrar, Ängiar och Skogar, hafwa hela Åhret sin grönska, så at Boskapen får gå uthe; Men här är Jorden frusin och all med Sniö öfwertäckt. See detta hafwa dhe gamla artigt uthi Steenar låtit uthskiära, som sees af Clariss: August. Senens. I. pag. 173. här afmålat pag. 52 [= s. 64] Fig. *D.* hwarest ofwan till står ett krönt Lejon, betydandes Solens största hetta och lijff, och der under Skorpion, Solens död. Hwilket än klarare är att finna i Cl. Begeri Spec. Antiquitat: pag. 54. och här pag. 56 [= s. 68] Fig. *C.* Där Skorpion han hafwer fattat Solen med sina kloor, och henne såsom sönderkramar. |93|

Det tolfte Tecknet är nu Skytten, den Hyginus säger pag. 402. 'Många ment warit Oxeman (Centaurus). Men andra neka dät, emedan ingen Oxeman hafwer brukat Boga att skiuta. Men der frågas hwarföre han hafwer Hästefötter, och en Satyrs rumpa. Somliga säja att han är Grode, Euphemis dhe 9 Majors Fosterson, som Solitheus förmäler: och honom bott i Helicons Fiällar hoos Majorna, och der sig förlustat, och stundom hafft lust at jaga.' See här är och en twekan hoss Grekerna, dock och de som nekat, att det intet warit en Oxeman för det han målas med boga, är ret sagt, ty Oxeman afmålas med en Man, hwars ansichte och halss är en Menniskia lijkt, men til Benen, Ryggen och Fötterna, en Oxe: betydandes rätteligast en Åkerman, som brukar Oxar till Åkerbruket. Elliest skulle blifwa en mächta swag Jacht, att jaga Älgar, Hiortar, Harar och Räfwar med Oxar. Hwarföre de som afmåla Skytten med Hästefötter och Menniskio ansickte med Boga i handen, och wistas wid Helicons fiell, giöra det rätteligen. Hwar Helicons fiell är, som dhe älsta beskrifwit, här i Swerige, och dess nije Major, sees uthi Atl. Tom. I. pag. 360, 733 [= s. 227, 460]. Tom. II. pag. 316, 317 [= s. 325 f.]. och af samma nampn detta Bärget här i Swerige burit, äro andra Bärg utomlandz af wåra Thracer eller Skyther lijka nämde, som läses i samma rum. Detta Tecknet kunna icke heller Söderläningarna, till sig ägna eller lämpa, ty såsom för sagt är, hos oss är bästa Jachten när Sniön kommer, hwilket är uthi Novembri och först i Decembri, och derföre Skythen då satt till Himmels teckn; (see Atl. Tom. II. pag. 165 [= s. 178] under *XVI. XXI.*) elliest kunna dhe som utomlandz äro, äfwen som hos oss jaga om Sommaren och Hösten alla tijder, men aldrig på Spårjacht bättre än i Novembri, för än mycken diup Sniö faller.

§. III. Detta som nu är sagt om dhe 12. Himmelska tecknen, uthi hwilken Solen går, och wåra Fäder dichtat till att ställa sina Regementz Sysslor, och en Åkerman sina åhrliga förrättningar till hwar sin Måna, skola wij än wijsa genom andra härliga Åminnelser och Tecken, såsom hoos dhe Ägyptier, Gräker, Latiner, finnas i Stenar hugne eller grafne, och att dhe aldeles äro dicktade effter wår ortz belägenheet, den dhe fått kunskap om af wåra gamla Fäder, Gudar och Hieltar som till dem utog giort, effter dhe så mycket undrat öfwer dess belägenheet, och sådana underliga åhrsens omskifftningar, i det dhe hört Solen stundom aldrig gå neder, stundom länge wara heelt borta, och mehra sådant. Derföre och dhe Lärda i dessa tijder, mycket lijte, eller och nästan intet kunnat utgrunda och uthtyda, hwad dhe Beläten som på dessa Stenar finnas afrijtade, skulle betyda. |94| Jag hafwer derföre dem låtit här afrijta pag. 50 [= s. 61] Fig. *C.* pag. 51 [= s. 61 f.] Fig. *A. C.* utagin af Clariss. Gronovii Förtal till Aug: Senens. så och pag. 52 [= s. 63] Fig. *A.* af Aug. Sen. part. 2. pag. 33. och Begeri Ant. Spec. pag. 97. och will så införa, huru wijda dhe hafwa kommit att uthtyda den Stenen som här pag. 50 [= s. 61] Fig. *C.* är afrijtat, hwilkens uthtydning Cl. Begerus af Cl. Pighio, således beskrifwer pag. 99.

'Denna förtäckta Afmålning betyder, en rätt Huusshåldzmans eller Åkermans ämbete, hwilken finnes på en gammal Marmorsteen, och i Rom förwaras, uthi Octaviani Zini huus, när in till Pompej Theater och Floras Feld.

A. betyder Solens upgång, B. Solens Natur. C. Dhe 3. Solens tijder. D. Månens nedergång. E. Månans natur. F. Månens 4. tijder. Ny, andra qwarteret, fylle och nedan. I. Korpens flitigheet. K. Een Åkerman. L. Oxen betyder Jorden. M. Wärjan i Oxen stuckin, Åkermans arbete att plöja och grafwa. N. Bloden som är Jordens frucht. O. Hunden, som är wänlig och trogen. P. Ormen, försichtighetens Beläte. Q. Lejonet, genom hwilket machten förståås. R. Krabban som betyder Skapelsen. S. Skorpion, som betyder Fruchtsamheten. T. Kornaxen, Jordenes frucht. V. ett Natteträd, med Skorpions fruchtsamheet. X. ett Dagzträd med Oxens hufwud, betyder arbete. Denna afritning ihogkommer D. Joachimus Camerarius I. Fil. Norimbergz Stadz förnähme Läkiare, i sin Book at uthtyda om en Åkermans arbete tryckt i Norimb. 1577, uthi quarto.'

Huru långt denna uthtolkningen i många stycken, går ifrån sielfwa Naturen, och sedan i mästedels styckena intet hänger tillsamman, kan en see af min andra Atlant. deel, och det som nu sagt är, om Åhrsens tijder, och än wijdare af dhe andro Afmålningar, som nu och komma till at utydas. Men iag undrar intet på sådana lärda Män här utinnan, emedan dhe ingen rätt kunskap fått

om wår Ortz belägenheet, wåra Åkermäns bruuk, Runstafwen och wåra Gåtor, Sagor och Segner och Solens med Månans lopp. Altså willja wij här begynna rätta uttydningen.

Att *L.* Oxen som där slachtas, betyder Jorden, är af Camerario rätt sagt, det iag i Atl. Tom. II. pag. 319. 321. 367 [= s. 328 f., 377] widlyftigen wijst. Uti Fig. *C.* pag. 51 [= s. 62] och Fig. *B.* pag. 52 [= s. 63] är något borta uppå somliga Beläter, som utan twifwel är sönderstött och förkommit, och således intet mera afrijtat än som Målaren funnit, såsom Knifwen i Åkermans hand är borta, pag. 51 [= s. 62] Fig. *C.* och än mera Hufwudet på Åkerman och Oxen, pag. 52 [= s. 63] Fig. *B.* men i Fig. *A.* äro dhe hela; uti Fig. *A.* p. 51 [= s. 61] hafwer ännu Åkerman intet satt Wärjan eller Knifwen i Oxen.

A. är Solen, men de hafwa intet märckt att hon där uti Fig. *A.* pag. 51 [= s. 61] hafwer siu Strålar, i Fig. *C.* åtta. Strålar, och Fig. *C.* pag. 50 [= s. 61] |95| 10. Strålar, hwilka betyda så många Månar som Solen hos oss i Swerigie öfwer wår Horizont synnes, såsom ofwan Skytingzberg eller Nortkims tresk 8. Månar, och wid Kongis träsk 10. Månar, jämför detta med det som är i Atl. Tom. II. pag. 529 [= s. 539] af Virgilio, Pontano och wåras Segner talat.

B. är Solens Natur säger Camerarius, men här intet förstått hwad Ormen betyder, som slänger sig upföre 3 gånger kring ett Beläte, det är Solenes sneda gång hijt up till Nordan i dhe 3. åhrsens tijder, hwilket och de 3. Altaren *C.* Betyda, det som Camerarius tillstår, emillan hwilka några kieppar stå upresta, aldeles lijka wåra Runestafwar. Dessa 3 åhrsens tijder, komma allenast wåra Fäders åhrs Räkning till, som sees af Tacito och andras indragna Rum, i Atl. Tom. I. pag. 101. 652 [= s. 67, 410]. Atl. Tom. II. pag. 164. 411. 613 [= s. 177, 423, 629].

D. Säger Camerarius, wara Månans nedergång, emedan dess Hästar läggia sig åt Jorden, men bör här hoos achtas, att intet den dageliga nedergången här förstås, ty äfwen hafwer Solen sin dageliga nedergång; utan här förståås, att när Månan är i Ny och Nedan, och af honom ey mera synnes än en half Ring, då är han här i Norden i dhe 6. Nordeska Himmelska teckn, derföre står hoos honom i Fig. *C.* pag. 51 [= s. 62] under ᛉ en Biörn, hwilken kallas Månans tärna. Ty så lenge Månan gör i dessa 6. Månar sitt fylle i dhe 6. Södre Himmelska Teckn, synnes han sällan i fylle hoos oss, och då är Biörnen framma, hwilken om Hösten går till at hwijla sig uthi sitt Ide öfwer winteren: äfwen som Korpen som står under Solen, han följjer Solen. Ty när Solen går ifrån dem i Lapland och Helsingeland, så flyger Korpen i söder, som skier först i Novembri; men här neder i Swerige, finnes han hela Winteren, åter kommer han igen ytterst i Februario. Som och från Umo Lars Rangius

mig berättade. Biörnarna liggia och intet uthi något Ide uthi Africa och hwijla, ty där är ingen Winter.

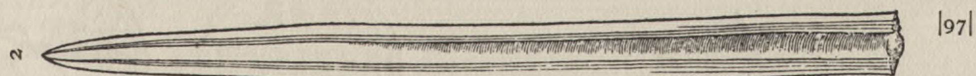
Om Korpens betydande, hafwer här Camerarius intet som tiänar till Solens gång, och seer man att dessa Afmålningar om Jorden, Solen och Månan, äro egenteligen komne längst ifrån Norden: Som både förstås af Solenes 7. 8. och 10. Strimor, såsom Korpens följande med Solen på dhe orter, ty han är den sensta som afflyger med Solen, och den första som med henne där igenkommer.

E. Säger Camerarius wara Månans natur. Men hafwer intet achtat, at Ormen slänger sigh der om Beläte fyra gånger, |96| hwilket wijser Månens sneda gång up mot Himmelen, innom dhe fyra Wickor och fyra Tijder, Ny, andra qwartere, fylle och Nedan. Hwilket och dhe fyra Altaren under *F.* betyda, det Camerarius råkat uppå. Men wingarna på Belätet, med kieppen har han förglömt, som wijser Månans hastigheet genom dhe tolf Himmelska Tecknen mycket fortare skie, än Solens, som innom ett åhrs förlopp, det först fullbordar, då Månan reda mera än tolf gånger lupit igenom dem alla.

K. Wara Åkermanen, är Camerarii uthtydning god. Men att genom Wärjan *M*, skall förstås, när Åkerman gräfwer och plöjer Jorden, är intet, ty han tillstår att *N* Blodråparna är Jordens fruckt, hwilken är förnämsta Säden, hwarföre förstås rättast genom Wärjan, Lijan, genom hwilken man afskiär all Jordennes gröda och Säd på Jorden, och då slachtas Oxen, see detta wittnar både Lejonet och Hunden, hwilka bägge Belätens uthtydelse Camerarius ey förstått, ty Gräset och Säden uti Ägypten och andra Söderländer afskiärs några Månar tillförende, men hoos oss när Solen är i Lejonet afslåås Gräset, och i Hundadagarna som begynnas i Julio, och lycktas i Augusto afskiära wåra säden. Derföre såsom man seer af samma Figur, at Kornax wäxa ur rumpan på Oxen, så och i Figur *B.* vid *11.* p. 52 [= s. 63] Där en Man står, afplåckandes axen af Oxrumpan, så står åter i Fig. *A.* pag. 52 [= s. 63] wid ε. en Skiära wid Oxens rumpa, betydandes, att med henne afskiärs Säden. *R.* som är Krabban wid Oxens knöpar, och Skorpion som afbiter hans Skaap, hafwer Camerarius ey heller på råkat, utan är förståendes, när Solen kommer i Kräfftan, giör hon Kräftegången, och då förswinner Oxen eller Jordens krafft; emedan musten då borttorkas i Jorden, och när hon kommer i Skorpion, så dödas heel och hållit Solens krafft, som är afmålat af dhe gambla, genom ett Skaap eller Mans hemliga ting, Jorden besåendes: läs Atl. Tom. II. pag. 265, 293, 294 [= s. 276, 301 f.] och då hwijlar Solen hoos oss längst i Norden under Jorden, och Jorden då heel steel och såsom död. Derföre kommer och Cammerarius intet till rätta med dhe twenne Trään *V.* och *X*, hwilkas rätta uthtydning denna är, som swarar mot alt det andra som iag wijst hafwer. Dät Trädet *X.* som haf-

|97|

2

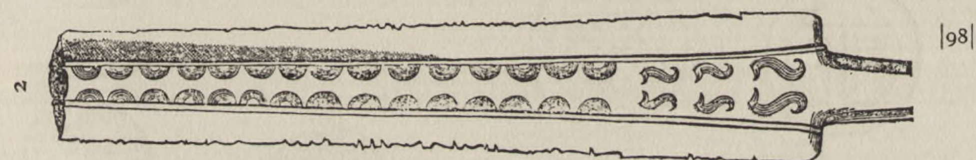

1

|98|

2

1

|99|

7

8

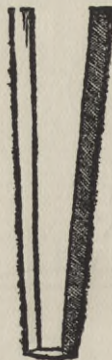
9

10

9

10 1

11 2

12 3

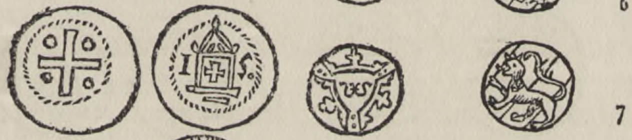
13 4

14 5

15 6

16 7

23

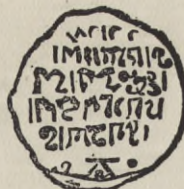

22

21 20 19 81

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
DIVVS ANTONIN
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
CA
COLO
A
27

|102|

1

6

2

3

4

5

3

4

5

6

7

8

9

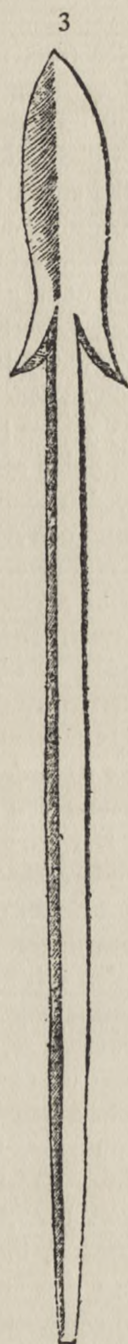
1

2

3

4

wer först ny uthslagna bladen med Oxehufwud och en uprätt Fackel wid dess Stamm, betyder at när Solen kommer i Oxen, då begynna Träna i Swerige genom Solens fackla och wärma först slå uth och gifwa sina Blan och Blomma, hwilket skier mot Aprilis ända och Maj begynnelse. See detta kommer intet dhe andra Ländren till; ty i Martio |105| begynner reda Mande, Äplen, Päron, Körssbär och andra Trän, up i Tysland och Franckrijke, uthslå och blommas, i Februario, uti Italien och Hispanien, och i December och Januario, uti Ägypten, på dhe Trän som fälla sina Blan; annars stå dess Pomeranser, Citroner, Lagerbär, Myrter och andra Trän gröna heela Åhret.

Trädet *V*. som är fullt med mogen frucht, och Skorpion wid Stammen och en nederstielpt utsläkt Fackla, wijser åter wår Fruchtz mogenheet i Swerige. Ty ytterst i Septembri och först i Octobri, då blifwer först wår Frucht mogen, då Solen af Skorpion dödas, och hennes Låga som en omstielpt Fackla, under Jorden utsläckt. Kommer altså denna afbild intet Söderlännigarna till, ty i Julio och Augusto, hafwa dhe åtskilliga mogen frucht i Tyssland, då Solen är i Kräfftan och Jungfrun, och uti Grācien, Italien, och Hispanien långt föruth. Uthi Africa, sitter Citroner, Pomerantzer och annan frucht heela Åhret på Träna. Fara derföre dhe och wil, som uthtyda dhe 2. Kararna *G*. och *H*. således, at *G*. betyder Solens upgång om dagen, och *H*. dess nedergång om Natten; ty af dhe 2. Fackler wid Träna *V*. och *X*. kan man förstå, at den upräta facklen, är Solens uppewarande om Sommaren, och dess då långa dagar här i Norden, medan Örter, Säd och fruchten wäxer och mognas. Och sedan genom den stupade Facklen, de långa Nätter hoos oss, när alt är dödat.

Här äro ännu några Figurer, som intet af de andra Lärda äro uthtydde, som wijdare skola förklara, hwad som sagt är om Sweriges belägenheet och art mot Solen och Månan; såsom och, hwad den släta och räta Ormen betyder, som ligger under Oxen, nembligen, såsom Jorden hon räknas orörlig, mot Solen och Månan, så är och hennes Orm rätt liggiande neder, der före på dhe Runstafwer som hafwa Ormslängior om sig, förstås genom sielfwa Stafwen som rätt är, Jorden, som stilla står, men genom de 2 Ormar, som slänga sig snett up före Stafwen, så är innom den ena, skurit alla dagar i weckan, eller Solens gång, såsom hon slänger sig snett från Söder till Norr, genom alla Himmelsteckn; och innom den andra Ormen är ristat Gyllendetalet Månans gång. Aldeles på sådan sätt, såsom kan sees af den Runstaf iag bekom af Prof. Jur. Aurivill. ty är och på Fig. *A*. p. 52 [= s. 63] under β. Mercurs Ormstaf, intet i det rummet förståendes om hans Embete i Krig och fred; utan den är rätt en Runstaf, som betyder Solens och Månans slengiande i sin gång, mot den räta Stafwen som betyder Jorden. Jämför detta, |106| med

det som är skrifwit i Atl. Tom. II. p. 215. 216 [= s. 227 f.] om Mercur hwad han hielpte till åhrsdagarna i Runstafwen.

Uthi Fig. *A*. pag. 51 [= s. 61] seer man at wid Solen *A*. och Månen *D*. stå twenne Furuträän, ⺊⺊, betydandes, att här i Norden om Winteren, är Solen och Månan wände i Furu (see Atl. Tom. II. 228, 353 [= s. 239, 363]) då när man i deras Lius och skiens frånwarande, måste bruka lysa och wärma sig genom Furubrasan. Twärt om wijser genom ✱✱✱ tre Palmträä som wäxa uthi Africa, Solenes wärma och hetta om Sommaren uti dhe Ländren, som och Lejonet *Q*. betyder, och åter Tuppen *Y*. Solens bittida upgång här hoos oss i Swerige, wid dess orter Gästrijkland och Melpa, der Solen wid första Hönseroop, emillan 1. och 2. om Natten är uppe. Örnen *Z*. med sine Liung-eldz strålar, betyder och Sommaren, effter Tordön då skier, som Skorpion *S*. på andra sijdan twärt emot Winteren betyder.

Uthi Fig. *A*. pag. 52 [= s. 63] är artigt att see Solens *A*. dödande hoos oss om Winteren, när hon är wänd i Furu wid *X*. där en Dödskalle är mitt i Furun afrijtat; och under henne en Mann, upwijsandes åth henne twenne krokuta Been i handen wid *8* och wid *y* en Kryckia, som alt betyder Solenes nedergång emot Winteren, att hon som en gammal Gubbe går med krokuta knän och stöder sig på en Kryckia, emedan då all hennes macht förswinner, see Atl. Tom. II. pag. 630 [= s. 646]. Wid γ. betyder Pijlen, syfftandes åth Oxens hufwud, att då Solen är i Skytten, är Jorden hoos oss heel dödat, och som ihiel-skutin. Derföre och Örnen β. står neder wijd Oxen, utan sina Liung-Eldz wapn, dem han up i Himmelen förwarat hafwer till Sommaren. Månan ofwan *D*. är i Ny, men under *D*. i sitt fylle, som är nemmare Oxen, betydandes at om Winteren Månan altijd mot Norden i fylle och i Solenes bortewarande gifwer dem sitt Lius. α. är en Mans Beläte (*Priapus*) afmåhlandes åter Solens igenkomst, när hon med sin krafft om Wåren af nyo besår Jorden, och det när hon kommer i Fiskiarnas teckn, som här med δ är antecknat. Ty då afsmälter Sniön, som fyller Floderna, och kommer Fiskiarna till att leeka. Dhe 7. Stiernor som äro afmålade emillan *A*. och *D*. synas skola bemärckia dhe 7. Planeter och 7. dagar i Weckan. Om Skorpion *S*. och Hunden *O*. är tillförende uthtydning giord.

Uthi den Fig. *B*. pag. 52 [= s. 63] är märkiandes, att under *1*. åker Solen mot Sommaren upåt Himmelen med 4. Hästar, effter hon då wijser sin krafft i Jorden, och under *2*. står Korpen som kommer i Helsingeland igen med henne. Och wid *3*. en Kar som håller up Facklen, och der wid 3 grönskande Trän, som stå på den sijdan som ner åt hwälfwer; hwilket nogsamt wijser att, såsom förr är sagt, intet dagens omgång betydas genom Fackletz upresande,

utan Solens |107| upgång till Norr om Sommaren, och de 3. grönskande Träna, dhe 3 Månar som uthi Helsingeland Löfträna hafwa sina Löf behållna; ty såsom Solen när hon är högst på Himmelen och stijger i Kräftan i Junio, så står det första Träet med sina Blan öfwerst på kullen, af Himmelen och Jorden afrijtat, och då begynna Träna der uppe grönskas, som läses af Schefferi Lapponia, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 416 [= s. 428], det och mig, genom min Son Pr. Olao Rudbeck af den 11. Junii 1695. Hwilken tillijka med Herr Professoren Theol. Joh. Bilberg och Prof. Math. Spole, äro upskickade af Hans K. Mtt. att ackta på Solens gång i Solstitio, och aftaga åthskilliga Örter, Foglar, Fiskar, och Diur som på den orten finnas.

Dhe andra 2 Trän, betyda Julium och Augustum, ty i Septembri golna reda bladen och affalla, hwilket här neder hoos oss, skier ytterst i Septembri och Octobri, och är i denna Målningen heller Figuren rätt märkeligit, som ey står i dhe förra, nembligen wid Num. *6.* en Mann som är bundin för bägge ögonen, ståendes under N. *5.* den Man som hafwer lutande Ax i handen, och N. *4.* Solenes wagn, som åker uthföre med twenne Hästar allenast, hwilket betyder Solenes aftagande krafft mot Winteren, och at Säden nu är infördt i Husen; och genom den bundna Mannen för ögonen, att åhretz (*Ori*) ögon, som är Solen och Månan (see Atlant. Tom. II. pag. 272. 273 [= s. 283 f.]) äro för dem som boo ofwan Törne, både under Jorden; och än ytterligare är att ackta, att det högre öga är diupare förbundit, som är Solen, än det wänstra som är Månen, ty på den orten som Solen är 40 dygn borta, är Månen 3 dygn innom en Månadz förlopp. Och där Solen är 80. dygn borta, är Månen allenast 6 dygn. See hwart man nu wänder sigh, så seer man att alla dessa afmålningar de äro skickade och updicktade att afmåhla och beskrifwa den särdeles Solens och Månans gång, här i Norden, och Jordenes Skickelse med sina Trän, Frucht och Säd, alt till Åkermans nytta, och de hastiga omwäxlingar som här på desse orter skie: hwilket dem Lärdom uthomlandz fallit otroliga.

Wijdare på Oxen står uthuggit dessa ord, NAM A SEB ESIO, hwilket de Lärda mena skulle wara Persiska, emedan in under dem stå dessa Latinske ord, DEO SOLI INVICTO MITHRÆ. Det ordet MITRA, hafwa Persianerna brukat att gifwa Solen. Är så intet olijkt, at det är Persiska, men ingen hafwer det uthtydt. Nu såsom Persianerna ärkiänna sig hoos dhe Gräkeska och Latinska Skribenterna, af wåra |108| Skyther komne, och Axen betyder Jorden, och Jorden är hoos oss fordom dyrckat under namnet, Sif, Sibba, Sebbe, Sef, Sif, Sibilla, etc. see Atl. Tom. II. pag. 398 [= s. 409] så finner man strax igen hwad dessa ord betyda NAM A SEB ESIO. Det är, namn å Jordens Gudinna. På Latin, *Nomen possidet Terra Dea* sive *Nomen ejus est Terra*

Dea. Om As, Esia, (Esus, Hesus) Asynia, Æsar, Gudarnas nampn, see Atl. Tom. I. pag. 729. 819. 207. 464. 763. 808. 712 [= s. 457, 517, 133, 291, 479, 508, 446]. Atl. Tom. II. pag. 548 [= s. 562]. Och detta swarar mot den Latinska underskriften, som detta betyder, Solen den oöfwerwinnerliga Guden Mithræ till offer. Ty Jorden hwilken åhrligen afmåhlas såsom hon slachtas skulle, när all Grönska och Säd med Frucht afskäras och afplåckas, är intet annat än som ett Offer hoos wåra Fäder räknat, mot Solen, som i sitt wäsende synnes som oföranderlig, derföre hon och kallas Oöfwerwinnerlig, oomskifftelig, och med flera sådana ord.

Skorpion i denna Figur wid Num. *9*. och Ormen wid Num. *10*. och Hunden wid N. *8*. och Karen som plåckar Axen uthur Oxrumpan, äro förklarade. Fara derföre och dhe willa, som uthtyda fruchtsamheten genom Skorpion, hwilket twärt emot, både af Gudz ord så och alla dessa afrijtningar wijses uthtryckeligen honom betyda, den som stinger en till dödz. Och måtte wåra första Fäder lärt kiänna så Skorpion som Lejontz natur, när dhe gingo hijt Nor effter den Babyloniska förbistringen uthur Chalden, hwarest både Lejon och Skorpioner finnas i myckenheet.

Kircherus han indrager i sin Oedip. Tom. I cap. 7. pag. 217. en deel af den Figuren som här pag. 50 [= s. 61] Fig. *C*. af Cl. Begero och Aug. Senensi är afritade och utolkar där samma Figurs beleter; men hafwer uthi somliga stycken mindre råkat på än Camerarius, dock uthi Oxen och Skorpions betydande hafwer han bättre råkat än han; nemligen 'att när Solen är i Oxen så tiltager Solens kraft så att gräs och örter wexa. Och när hon kommer i Skorpion så aftager hon och genom Kölden dödas dess kraft. Det Skorpion utwisar som omfattar hans Knöpar.' Men han hafwer ändå inthet kunnat betänkia dee orter och Landskaper i wärlden på hwilka detta skeer, hwar effter dätta och är dicktat. Ty uthi Italien och Room der Kircherus bodde, händer detta ingalunda; emedan reda som allom bekant är, att när Solen är i Wattumannen och Fiskarna, det är Januario och Februario, begynner alla reda Örter och Trän blommas uthi Italien; och icke heller kan Solens och Jordens kraft när Solen går i Skorpion der igenom Frost och Sniö då dödatz; ty som af Plinio reda wijst är, såås deras Wintersäd först när Solen är i Skorpion och då |109| upwexer. Men hoos oss uthi Sweriges norre delar Helsingland och Lapland, moste de så sin säd när Solen är i Jungfrun, om hon skal komma up och wexa innan Solen kommer i Skorpion, ty då är reda där uppe Jorden frusin, diupt til en half eller hel aln, och all med Sniö teckt. Efwen så om Wåren kommer där inthet Blommor fram, eller blan på Trän för en Solen

kommer uthi Oxen. Men här hoos oss uthi södre delen af Swerige komma gräset knapt up när hon är i Wäduren.

§. IV. Jag hafwer tilförenne wijst att när Solen är i Lejone, så afmålas icke allenast genom Lejonet Solens starka hetta, uthan och mera Menniskians Lejons mackt, som då i den måna som ett grymt jagande Lejon och en flygande Fogel i en hast afkläder och afflår hela Jordenes hud och hår, hwilken min utolkan iag wiser komma oss i Swerige til och af wåra gamla Fäder dicktat, som nu widare skal bekräftas af en Sten funnin i Room af Petro Stephanio der Kircherus Oedip. Ægypt. Tom. I. Synt. XV. pag. 461. afmålar, på hwilken är uthuggin en Oxe liggiandes, uppå hwilkens rygg twenne grymma Lejon liggia, bitandes och afrifwandes Oxen dess huud, och mitt uppå ryggen står en Sphinker som hafwer ett Menniskie ansichte och bröst, med twenne wingar, men nedre delen består af twenne Oxelår och been med Klöfwar. Utydningen öfwer denna utskurna Stenen hafwer Kircherus endels råkat uppå, men ey i alt, sejandes 'Sphinken synnes inthet annat bemerkia än Nili Flodens wålna och Förståndare när han skal flöda; genom Oxen förståås Jorden eller de som bruka Åkeren, hwilken af Lejone som är Nili öfwerflödande betecknas. Men såsom denna afmålning synnes mera wara af Gräkernas art än de Ägyptiers, så will man det lemna der hän.' Om den Lärda Kircherus hade Känt Swerige, och wåra gamla Fäders gåtor och afmålningar, särdeles den som fins på ett Calendarium på Pergament ihopwikit fram och tilbaka som en rynkt Kiortil, war på i Julio är afmålat en liggiande Oxe, på hwilken ett Beläte ligger med menniskie Ansichte hwars framfötter äro Oxeklöfwar som stiga ner i Oxen, men baakföttren med rumpan ett Lejons, som afrifwer huden att håren flyga af, hafwandes wingar på ryggen. Så hade wisserligen Kircherus sagt att denna Stenen han är af de Swenskas art, mera än af de Gräkers och Ägyptiers, och kommer öfwerens med den som Kircherus indrager Synt. XX. pag. 338. som är af de Ägyptiska lycktor och förwaras uthi Storfurstens Cabinet af Hetrurien, där en meckta hoper af sådana gamla och sälsamma Stenar och målningar förwaras. Denna lycktan hafwer en Oxe på hwilken en Menniskia ligger bak på des lender och |110| aflåt ett stycke af des hudh hållandes ett Löfblad i handen, som hänger fast wid huden. Här utyder och Kircherus genom Oxen Jorden, och genom Löfbladet, Jordenes gröda ok fruchtsamhet, och det är rätt. Och kan denna afmålningen, alla orter i wärlden, och dem som bruka Jorden, tilägnas; men den förra afmålningens utydning hafwer Kircherus intet i alt råkat på. Ty att han genom Lejonet wil afmåla Nilum i det rummet far han wil, emedan först att Nilus begynner flöda när Solen är i Kräftan och warar intil hon kom-

mer uthi Wågen; sedan så afflår inthet Nilus Jorden huden, uthan twert emot, hwar gång han flyter, så ökar han Jordenes hudh och giör den fruchtsam, så att ju högre han stiger på landet i Ägypten, ju flera orter blifwa då i Ägypten frucktsamma, emedan de aldrig få Regn, hwilket och Kircherus på samma blad 461. tilstår, säjandes, 'att der igenom får icke allenast hela Ägypti land rikeligen sin föda uthan och större delen af Wärlden blir af deras Säd spisat.' Hwilket ey Abrahams allenast Jacobs och Josephs Historia utwiser, uthan och de Gräkers, och kallas derföre Ägypten Constantinopels, Gräklandz och den mindre Asiens Kornhuus och wisthuus. Är altså inthet Lejonet Nilus, ty sluter så Kircherus rätteligen att han lemnar denna utolkningen androm. Hwarföre wilia wij wisa att hon kommer våra Fäder til som Swerige bebott. Swinker med Menniskie ansichte ståendes på Oxens rygg, är Menniskian som brukar Oxens rygg, det är det öfwersta på Jorden, Åker och Äng: Oxebenen och Klöfwarna, betyda den Månen April, då Solen stijger i Oxen, då Menniskian här i Swerige, kiör up Jordens Rygg med Oxar, och den besår; men Lejonet som afflår huden, är, när Menniskian här i Swerige i Julio, då Solen är i Lejonet, afflår Jorden dess hud, Örter och Säd. Wingarna på Menniskian, betyda den hastigheet som hon här uthinnan brukar. Således finner man och uthi Fig. *C.* pag. 51 [= s. 62] den Mannen som slachtar Oxen, hafwa wingar, genom hwilken Camerarius med Begero, och andra rätteligen förstå en Åkerman. Ty när man betäncker, att andra Diur, som hafwa sin föda af Jorden, som Oxar, Hästar, Får, Getter, Swijn etc. när dhe äta och afflå Jorden des hull och hår, så går det småningom till efter handen, ifrån första Wårdagen, in till October, men när Menniskian, med sina kloor, Lijan och Härfwen, kommer der öfwer, så är det innom en dagh heller twå bestält. Ty afmålas hon rätteligen med wingar. Äfwen så målas Mercur med wingar, emedan hans befallningar i Krijg och Örlig, måste hastigt skie, och Siöhästen |111| (*Pegasus*) med wingar, ty ett Skiep med Segel flyger och som en Fogel.

§. V. Jag will nu och ihugkomma dessa våra Tijders Almanachor heller Calendarium, som äro antingen på Pergament skrifne af Munckarna heller andra som woro i bruk, först Christendomen inkom i Swerige, wid pass Anno Chr. 800, då Runestafwerna begynte effter handen afläggias, hoos dhe Lärde, så och dem som på Papper tryckte äro, sedan Tryckerij är i gång kommet för 200. eller 300. åhr sedan, och låta see hwad som är behållit, af dhe gambla wåra Fäders Himmelsteckn och deras uthtolkning; och såsom Switzerna, ärkiänna sig af dhe seneste Swenska, som hafwa genom ett stort uthtåg, sätt sig i Tyssland, in moth Italien, så will iag och införa deras Almnachor, på det man må see huru wijda de och bekräffta dem här ifrån komne, emedan åt-

skillige Huusshåldz mäns gerningar och arbeten, som komma öfwerens med hwar månadz Himmelsteckn, höra oss här i Swerige till, och kunna intet lämpas just till deras Landskap, utan dhe måtte behållit det i deras Almnachor alt sedan dhe här ifrån uthdragit. Almanachan är således tyttlerat: *Neuer Bauren Calender, auf dess Jahr MDCLXIII. gedrucht zu Solothurn 1692.* Denne förde mig Herr Ceremonie Mästare Sparwenfelt tillhanda.

Sedan will iag jemnföra Hermans Werwes Almanacha i Stockholm, tryckt An. 1651. och And. Thuronis Prof. Aboensis Almnacha, tryckt i Stockholm 1665. och Steph. Furmans, tryckt i Stockholm 1668.

Uthi Januário hafwer den på Pergament skrifwen, som hörer Acad. Bibliotek till, en Wattuman, uthur hwilkens munn en stor Ström flyter, så och uthur hans hemliga ting, hafwandes millan sijdan och armen en Kruka som utgiuther Watn.

Uthi en annan Pergamentz Almanacha, sitter en Qwinna, hafwandes under den högra armen, en stoor Säck den hon klämmer, och uthur honom kommer Sniö uthflygandes, under wänstre armen, en Kruka, som giuter Watn från sigh. Och en som sitter och binder Näät och Ryssior.

Werwes hafwer Wattumannen, som äfwen utgiuter Watnet uhr Krukan som en Ström, men derhoos en Fisk, som stijger up moth Strömen.

Thures, Furmans och Switzernas, hafwa och en Watuman; alla dessa, måhla hoos detta Himmelstecknet ett Bord fullt med math, och en Spijs med Eld uppå, och dem som dricka och giöra sig lustiga, wid en brasa, undantagandes Switzernas, hon hafwer ingen Braassell. Men iag troor att de der i Januario, skola wähl behöfwa den så wäl som här. Af alla dessa, hafwer ingen behållit af wåra Runstafwar, hwad den Månans Huussmans arbete angår, |112| mera än den som hafwer en Mann som binder sitt Näät, och det swarar rättast moth Wattumannen; med mindre man icke will och förstå genom honom, det somliga af Böndren uthtyda, att såsom han utgiuter watn, så utgiutes och öhlkannan, och uthtömes mången Öhltunna lustigt i samma Måna, ty dhe fijra då sin Julhelg in till 20 dagen, då och i Runstafwen, stå omwända horn, och omstielpta Öhltunnor, see Atlant. Tom. II. pag. 165 [= s. 178].

Uthi Februario, hafwer Acad. Calend. 2. Fiskar, och en Man sittiandes och drickandes utur ett Horn, och bakom, ett hängiandes Näät. Det andra, hafwer lijka så 2 Fiskar, Men en man som drager utur Siön, fiskar med Nätet. Werwes, hafwer 2 Fiskiar, och en man med sin Hustru, som wärma sig wid en god brasa, och en annan, som bär twenne ihopweklade Näät under armarna. Thures, hafwer wed dhe 2 Fiskiar en man som allena wärmer sig. Furman, har 2 Fiskar, och en som qwistar Wijndrufwe Träna, hwilken målning intet

kommer oss till i Swerige. Switzerna, hafwa en som hugger af Träna, och en annan som updrager Fisketyg uhr Siön, hwilken komer öfwerens med wåras.

Uthi Martio, hafwer Acad. Cal: en Gumse, och en Man som afskiär Trän på qwisterna, det andra, M. S. en Man som går wall, med Fåren. Werves, een som Spasserar uth med sin Hustru, och en Bonde, som bär en Äggiekorg på Ryggen, emedan Hönsen då mäst wärpa. Thures, en Man som qwistar Trän. Furman, en Man som gräfwer i Trägården, och twänne som plantera Örter, och ränsa Ogräs. Detta kommer icke heller oss till i Swerige, uthan han hafwer några Målningar infört i wåras Almanacher, som komma Tysland till. Switzernas, hafwer en Man, som afhugger Trän, hwilket är behållit af wåras arbete i den Månan.

Uthi April, hafwer Acad. Cal: en Oxe, och en Man som gräfwer i Trägården, och således är det Arbete en Måna senare här i Swerige än i Tyssland, såsom Furmans Almanacha utwijser. Det 2 M. S. hafwer en som med Oxar och Koor, går wall, så och med Oxar kiör i Åkeren. Werves, hafwer och himmelstecknet Oxen, och en Man som kiör med Oxar i åkeren, och en som såår. Thurin, hafwer Oxen, och en som bär Blomster i en Kruka. Furman, hafwer wed Oxen, en som går wall med Kona, och den som dem molkar, och en som kiör i Åkeren med hästar. Switzernas, hafwer och under Oxen en som går wall med Oxar och Koor, och kiärnar Smör.

Uthi Majo, hafwer Acad. M. S. Twillingarna, med ett blått trekantigt Segel sin emillan, och sedan en rijdandes på en Häst, med Hvölk på handen. Den 2. M. S. hafwer Twil-lingarna, sittiandes i en Båth, den ena i Framstammen, och den andra i Baakstammen. Werves, hafwer |113| wid Twillingarna, en Man, som seglar i en Båth och en som molkar en Koo. Thures, hafwer Twillingarna sittiandes och badandes i ett stort Watnkar, och en Man rijdandes med Höök på handen. Furman, hafwer wid Twillingarna, en stor Båth, med många Menniskior uthi roende. Switzerna hafwa allenast en Man som rijder.

Uthi Junio, hafwer Acad. Cal. M. S. en Kräffta, med Menniskioansichte, och röda Strimor, som går tillbaka; betydandes Solens tillbakagång, och en Man som plåckar af Blommor. Det 2. M. S. hafwer äfwen en Kräfta med Menniskioansichte, gåendes tillbaka. Werwes, hafwer wid Kräftan, en som klipper sina får, och en som plåckar och bär Blommor i handen. Thurinus hafwer wid Kräftan, en som bär hopsamkade örter. Furman, hafwer wid Kräftan, en stor hop Får, som klippas. Äfwenså Switzerna.

Uthi Julio, hafwer Acad. Cal. wid Lejonet, en Man med stoor Lija, som

afslår gräset. Det 2 M. S. hafwer ett Lejon, med Lija i handen, som afslår gräset. Werwes, hafwer wid Lejonet, en som slår af gräset, och en som räfsar det ihop. Äfwen så och Furman, Turinus och Switzerna.

Uthi Augusto, i Acad. Cal. under Jungfrun, en Qwinna hafwandes Ax i den ena handen, och Blåklint i den andra, sedan står en Man som afskiär Säden. I det 2. M. S. är en Jungfru med ax i handen, och Kornkrantz kring hufwudet, och lijka så en som afskiär Säden, och en som Såår sin Åker. Lijka så hafwa Werves, Thurinus, Furman, och Switzerna.

Uthi Septembri, i Acad. Cal. står en man med Wågen i handen, och 2 Karlar, som trampa Drufwor i en Wijnpress; detta kommer intet wår Landzort till, uthan dem i Frankrijke, Italien, och andra Söderländer, hwilken Munken, som Calendarium skrifwit, fört utan ifrån med sigh; emedan detta Calend. står skrifwit framför Dawidz Psalmer, med Munkestyl på Latin präntat. Uthi det 2 M. S. står näst Wågen, en Mañ med en pyndarwicht, hafwandes på den ena wågen, en Säck med Korn, och på den andra en Tunna med Fisk. Hwilket kommer wåra Helsingar och Botnkarlar till. Uthi Werwes, wid Wågen, står en Man, som fyller en säck med Säd, en Pijga med en korg Äpplen på hufwudet, och en man, som bär en Korg med Rofwor. Thurinus, hafwer wid Wågen, en Man som såår sin Åker. Furman, en Man som plöjer sin Åker, och en annan, som tager fruchten af Träna. Switzerna, hafwa en som trampar Wijnprässen. |114|

Uthi Octobri, hafwer Acad. Cal. Disas eller Dianas trehufwuda Beläte, det första med ett Hundansichte, det andra Oxes, och det tridie Menniskios, som i Atl. Tom. II. pag. 330. 332 [= s. 339, 341] är förklarat, och der wid en Trollkäring, rijdandes på en Häst, see Atl. Tom. II. pag. 299 [= s. 307]. Det andra, M. S. har en Skorpion, som sticker ett Menniskio-ansichte igenom med Stierten, och hafwer som Solen strålar kring sig, men äro swarta. Werwes, hafwer wid Skorpion, en Man, som slår en Oxe för hufwudet med yxan, honom slachtandes. Och sedan, en som afpläckar Wijndrufwor; Detta senare, kommer oss ey till. Ey heller Thurins, såsom och Furmans, som hafwa en Drufpräss. Switzernas hafwa en Oxe, som kiör up en Åker, och en Man som sår sin Säd. See här kan man se reda åthskilnan emillan Hälsingarna och Upländningarna, som såå i Augusto sin Wintersäd, och åter dhe i Skåne, Danmark och nedre i Tysland, som så i September, och Switzerna, som så i October.

Uthi Novemb. hafwer Acad. Cal: en Skytte, med spent Boga, och en som slachtar en Oxe. Det 2. M. S. hafwer Skytten, och där hos en som jagar med Häst och Hundar, att skiuta Älgar och Harar. Werwes, hafwer til Skyttens teckn, en hel Menniskia, och intet med Hästekrop ihopsatt, sedan en Skytte,

som bär en Hara på Ryggen, och en Pijga som bär skutna Foglar i en korg. Thurinus, hafwer äfwen lijka Skytte tecknet, och en som slachtar en Sugga. Furman, hafwer lijka Skyttetecknet, och sedan de som slachta Oxar och Swijn. Switzerna, hafwer under Skyttetecknet, som med Hästekropp är skapat, Manfolck och Qwinfolck, som skiächta Lijn.

Uthi Decembri, hafwer Acad. Cal. Stenbocken, och der hoos Janum med 2 hufwuden, som dricker uthur 2 Horn, med en Konung sittiandes wid ett Bord, utprydt med allehanda Rätter. Hwilket är i Atl. Tom. II. pag. 275 [= s. 285] förklarat. Det 2 M. S. hafwer wid Stenbåcken, en som rijder på en Båck, hållandes det ena Hornet i handen och det afbrutna dricker han utur. Werwes, hafwer wid Stenbocken en Gryta hängiandes öfwer Elden, och en som slachtar Julegalten. Thurinus, hafwer en Getabock till Tecknet, och sedan en som bakar Julebullan, heller Julegalten i Bröd. Furman, hafwer en som åker i Släda, och twå som löpa på Skridskoor. Switzerna hafwa och behållit Julegalten af wåra Fäder, som dhe då slachta.

§. VI. Huru nu alla dessa 12. Himmelska Teckn, äro antecknade på Himmelen, af wåra första Fäder, är nu merendels sagt, och huru just dhe swara måth en Huusshålzmans |115| och Regentz hwar tijd om åhret, sysslor att i acht taga;

Hwad dhe andra anlanga, så äro en dehl, uthi de förra mina Atlantiske delar framdragne. Såsom Carlwagnen, den som kallas Thors wagn, den han åker uppå. See Atl. Tom. I. pag. 320. 356 [= s. 202, 225]. Siustiernorna, nämnes och i samma rum, dem Thor håller i sin hand. Om foglen Fanin, hwij han i södre Himmelens deel är satt, see Atlant. Tom. II. pag. 422. 426 [= s. 433, 437].

Solens Skep (*Argo Navis*) som är och i södra Himmelens del satt, är beskrifwit af Edd. Myth. 43, 44, 45. och Atl. Tom. II. pag. 236, 315, 658 [= s. 247, 323, 676]. Solens kusk Phaeton, med dess stortning i Siön Oridon, och i södre Himmelens deel afmålat, Läses i Atl. Tom. II. pag. 56, 70, 75, 234, 315, 658 [= s. 69, 83, 88, 245, 323, 676]. om hela Zodiaco heller Ormen Jormunder, der i de 12. Himmelska Teckn, äro afmålat see Atl. Tom. II. pag. 658 [= s. 676]. 'Huru Thor han bröt af sig en Tå, och kastade den up åth Himmelen, och giorde en Stierna af, som kallades Orvandils tå,' läses i Edd. Myth. 56. Om denna Stiernan kan iag intet påminna mig läsit hoos Gräkerna eller Latinerna, förutan många andra, som förmähles uthi wåra Fäders Sägner, som än intet äro inkomne i Edda eller Semnons Sagor, och woro altförlångt at alla förtällja.

Elliest, hafwa och wåra Fäder, några af Himmels-tecknen, icke allenast

uthlagt til en Åkermans nytta, uthan och till de Himmelska kroppars gång och förwäxling, som sees om Skytten, Atl. Tom. II pag. 617 [= s. 633] och om Julebocken pag. 393, 659 [= s. 403, 677] etc. om Oxen, pag. 626, och 632 [= s. 642, 649].

När man nu alt detta öfwerwägar, så seer man det klarligen, at wår Konung Atle, som och Plinius bewitnar, hafwer infört alla Himmelska Tecknen i sin tijd. Hwar af Runstafwen och sitt nampn bekommit, at han kallas Atle Runstaf. see Atl. Tom: II. pag. 163 [= s. 177] och är intet undrandes, det Plutharchus hafwer om wåra Fäders klokhet bewitnat, som här främst i Capitlet indragit är. Och hwad Pytheas, som af alla Gräker och Latiner tillstå, at han sielff i Norden warit, bekänner, Atl. Tom. II. p. 243 [= s. 254], 'att han af wåra Barbarer, lärde och underwijstes, hwarest Solen hon hwijlar.' Och således mächta tänckwärdigt sagt af den widt bewandrade Huberto Langeto. Atlant. Tom. II. pag. 112 [= s. 124] 'Jag hafwer (säger han) wandrat genom större delen af dhe Christnas Landskap, men ingen Resa faller mig så kiär och liuflig, at ihugkomma, som den iagh hade till dhe yttersta Nordeska Länder: där såg iag många ting, hwilka ingen hafwer kunnat mig lära här uthi wårt Landskap; iag hade icke heller trott det, om andra sådant mig williat berätta.'

§. VII. Hwad tijd nu den kunskapen om Himmelska Kropparna, och om dem ihopdick-|116|tade Skapnaden uthi Menniskior och Diurs lijknelse, är uthkommin till dhe Gräker, Chaldeer och Ägyptier, mena somliga, att Hercul som war Thors och Allkmenä Son skulle dem utfört, men Lucianus som inkom, en lijten Book skrifwit om Stiernkonsten, menar att Orpheus det giort, hwilken uthi sin Astrologia säger, pag. 984. 'Att denna wetenskapen är mächta gammal, och intet nyligen till oss kommen, uthan är dhe aldraäldsta Konungars påfund, som Gudarna älskade.' Se huru artigt detta instämmer med wåras och dhe Gräkers Skriffter, ty alla dessa Konungar, och Hieltar, hwars Beläten äro på Himmelen dichtade, äre utaf wår Thors och Atles afkomme, det som endels wijst är uthi min Chron. Tafla, och här och där i Atl. Tom. I. och II. af de Gräkers och Latiners egna skriffter. Wijdare (äfwen såsom Plinius här indragen pag. 79 [= s. 93] säger at somliga mena dhe Assyrier, andra dhe Ägyptier, men för dem alle, skulle Atle denna wetnskapen upfunnit) så talar och Lucianus pag. 985. 'Att de Äthioper först funno denna wettenskap. Och att Månen intet hade sitt egit lius, utan hade det af Solen och att några Stiernor, hade en Särdeles gång, dhe man nu kallar Planeter. Denna wetenskapen lärde dhe sedan Ägyptierna, men heelt ofulkomligt.' Pag. 986. säger han. 'Dessa Ägyptier, dicktade sedan mehra till, ty hela Himmelen med alla Stiernorna delte dhe i 12. delar, och gaf hwar del sina Diur, antingen

effter Hafz diurs lijknelse, eller Menniskiors, eller Willdiurs, eller Foglars, eller Boskaps lijknelser, etc.' Pag. 987. 'intet långt der efter, antogo dhe Lybier samma konst. Denna konsten kunde och dhe Chaldeer och Babylonier, och mena sig först funnit denna konsten. Men iag (säger Lucianus) att hon mycket senare är till dem kommen.'

Hwilket Lucianus så om deras, som dhe Äthiopers, Ägyptiers och Lybiers inbillning, alt omkull kastar, med effterfölljande ord. Säjandes: 'men Gräkerna, hafwa icke dhet ringaste, uthi denna Stierne wettenskapen bekommit, hwarken af dhe Äthioper eller Ägyptier, uthan Orpheus Oëagri och Calliopes Son, han hafwer först dem detta lärdt, intet med klara ord, utan genom fördolda Gåtor och widskepelser. Hwilken wetenskap han genom Schaldeqwed och sin Harpa dem framstälte.' See och Atl. Tom. II. pag. 459 [= s. 471].

O hwilka märckeliga ord äro dessa Luciani, som bekräfta alt hwad som wij härtils talat. Ty när man will taga för sig dhe Himmelska Kloten heller Globerna, som än i dag giöras, så innehålla de först, de 12. Himmelska tecken, som wijsa uthtryckeligen, alla de wärck och arbeten, som en Konung och Huushåldzman uthi Sweriges Rijke, mot hwar sin Måna, bör i acht taga; sedan dhe förnämsta Hieltars och dess Diurs beläten, som i wåras och dhe Gräkers Sägner om dem förmähles, och dem till åminnelse på Himmelen dichtade. Till det Tridie, så är allom bekant, att Orpheus war en Skytte af wåra Fäders Släckt och Ätt, Atl. T. II. p. 441 [= s. 454] |117| och bodde in wed Pontum Euxinum, der wåra Göther sig nedsatte, och kallades effter dem, den mindre Skythia eller Getia, hwilken och twenne gånger warit hijt till Swerige, och bekiänner sig här bekommit otroliga wetenskaper. (Atl. T. II. p. 26 [= s. 41].) Och alt således hafwer han hädanfört denna kunskapen, effter Luciani bekännelse till dhe Gräker, hwilken lefde i samma tijd, som Hercul, Thors och Alcmenæ Son lefde, och den tijden här i Swerige war, när han den fågne Theseum frelste. Och stämmer så detta wäl tilsamman, att dhe begge uthfördt denna kunskapen. Nu kunde en undra, hwarföre icke Grekerna, Ägyptierna, Chaldeerna, och dhe andra behållit, den nyttan af alla Himmelska Tecknens betydelse, om dhe dem af oss bekommit. Detta beswaras läteligen, ty såsom desse 12 Tecknens betydelse, intet kunde lämpas till dheras orter, hwarken i sående heller upskärande, seglande, fiskiande, jagande, heller mehra sådant, altså, kunde dhe dem intet komma till gangz, derföre måste, Hercul, om hwilken Gräkerna artigt tala, föra de gyllende Äplen, (det är, Runstafwen) tillbaka till dhe Yfwerborne Norska, effter Minervas inrådande. Och således och Orpheus, intet welat uti alt underwijsa Gräkerna. Uthan större dehlen, dem afbildat, genom mörka Gåtor och widskiepelser, hwilket dhe intet för-

stodo. Detta iag och uthi alla 12 Himmelska Tecknens betydande, nogsamt wijst.

Till at bekräffta wijdare det Lucianus säger, att de Gräker ingen ting hafwa af de Ägyptier, Ethiopier, Chalder, eller af andre, som fordom eller nu skulle hafwa giort och wändt wåra gamla Himmels teckn, til de Bibleska Historier och diur, såsom de 12 Himmelska Teckn, antingen till dhe 12. Propheter heller 12. Apostlar, heller och Gumsen, till den Gumsen som Abraham, slachtade i sin Sons Isaachs ställe; Oxen, till den Oxen som Adam skulle först offrat till Gud den Högsta. Twillingarna, till Isachs Twillingar, Esau och Jacob; eller Dawid och Jonathan, och altså bårtåth, som sees af Philippi Cæsii Cælum Astronomicum. Så kan man see först, att dessa Bibliska Himmels teckn, nyligen äro dichtade, och finnes hwarken i Jobs Historia, heller dhen Helga Skrifft, där några upräknas, heller andra Skriffter, Orphei, Homeri, etc. som långt lefde för Propheterna och Apostlernas tijd. Sedan af Kircheri Oedipo, Tom. II. part. 2. cap. 7. pag. 20. där Ägyptierna hafwa en dehl af wåra Himmelska teckn, och en deel af sina updichtade tillagt. Hade nu Gräkerna, hafft dem af dhe Ägyptier, så skulle och dessa wara införda i dhe Gräkers Astrologier och wåras Glober, som än brukas. Hade och Ägyptierna |118| och Äthiopierna, så wähl förstått Solens och Månans gång, som wåra Fäder, så skulle dhe aldrig så länge brukat att räkna sina åhr, först, genom dagen, och sedan genom Månar, för än dhe fingo wetta Solens år, och der til med långt för funnit på Gyllendetalet, det som lijkwähl, dhe mycket seent bekommit, som wijst är, pag. 10 [= s. 19] och flerestädes. Atl. Tom. II.

Men at wåra Fäder, så bittigt, ok i första tijder, funnit på Solens och Månens rätta gång, är ingen annan orsak, än at Solen ok Månan på en wiss tijd hos oss ytterst i Swerige, är borta, så att dhe af en wiss punkt mot Horizonten och något Berg eller högt Trää, kunde märckia, när Solen igenkom och Månan, Atl. T. II. p. 161, 163 [= s. 174, 176] och således ifrån den stunden och punkten, räknat wissa dagar, uthi dess hela omgång. Der till med, skulle och de Ägyptier, Äthiopier, Chalder, satt Tecknens betydelser, effter deras Landzortz beskaffenheet, i Sående, Skärande, Jagande, Fiskiande, Seglande, och mehra sådant. Men dhe hafwa dem låtit stå, som wåra Fäder dem brukat. Will altså, iag till öfwerflöd, allenast ett af dhe förnämsta Himmelztecknen, indraga, och wijsa att de Äthioper, Chalder, Ägyptier, Gräker och Latiner dem här ifrån bekommit, ty de tillstå alla, att Atlas dem först påfunnit, och derföre, in till denna dag, afmåla dhe honom, bära Himmelen med alla dess Stiernor och Himmelska Teckn på sin rygg. Hwem will nu troo det, att om Atlas skulle warit en Konung i Afrika, Äthiopien och Ägypten, och hans

Drake, med bägge Karlwagnarna skulle der förwarat de gyllende Äpplen, och sielfwa wändepunchten, att icke Atlas, wisserlig hade genom dhe Stiernor, som finnes öfwer Africas orter, afmålat der en Drake, med bägge Karlwagnerna. Men såsom wijst är, att Atlas war en Konung i Swerige, så hafwer han och sig till åminnelse, satt sina Carlwagnar med Draken, rätt öfwer Swerige, see Atl. Tom. I. cap. VII. och VIII. och Tom. II. cap. IV. p. 77 [= s. 89] etc. och derföre, dhe gambla Gräker och Latiner, rätteligen sagt, som Apoll. Atheniens., Æscylus, Euripides, Clem. Alex., Pausanias, Ovidius, Lucanus, etc. alla i förbenemde rum, indragne, att bägge Carlwagnerna dhe förwara den Atlantiske wändepunckten i Norden, det alla Globerna än wijsa och synnas för allas ögon, stå mitt öfwer Swerige, med dess Himmelske Drake, på Himmelen, äfwen så widt som Östersiön dess Jordiske Drake, som han af wåra och Solino rätteligen kallas, uthi Nor och Söder på Jorden, stijger och sigh utsträcker, och derföre märckeligen, af den gambla Apoll. Atheniense slutit, som inkom, alla de äldstas Skriffter, för sin tijd ihopdragit, att dhe gyllende Äpplen, dhe woro intet, som somliga mena, uthi den Lybien och Atlandes bärg som är i Africa, uthan i den Yfwerborne norskes Lybia och Atlantiske berg.

Fördenskull, när en nu rätt öfwerlägger, hwad sagt är och jemförer med Luciani ord om Orpheo, |119| och Apoll. Atheniens. Om Hercule, kan man strax see, hwarföre, både dhe Gräker, Chalder, Ägyptier och Äthioper, först så seent hafwa kommit, at förnimma Solens åhrs gång. 2. Så sent bekommit Gyllendetalet. 3. Ingen kundskap hafft ännu om dhe 12. Himmelska Tecknens betydelser, mot hwar Månadz skickelse, uthi ett Regementz stånd, och Huushåldz wäsende. 4. Icke den ringesta wetenskap, om Gyllendetaletz betydelse, när den hwart åhr omwäxlas, hwilket alt iag med flijt sökt igen hoos dhe gambla Matematiske Gräker, som är Aratus, Geminus, Achilles Tatius, Hipparcus, Ptolomæus, Theodorus Gaza, Maximus, Isacus Argyrus, Andreas Cretensis, så och hoos Poëterna, men intet funnit, uthan det allenast, som wåra Runestafwar och Bönder hafwa märckt, mot wissa Stiernors upgång, och af deras klarheet eller mörkhet, hwad wäderleek då skulle infalla; och en dehl af dem, ännu i Christendomen, moth wissa Helgedagar, gifwit effter dem sina nampn, såsom Trettondagz-töö, Pålzmässuren, Jacob-wåthatt, Olzmessakroken, Bärtils dimba, Mathes skeggz uthlåckande Barnen, Twillingarnas Badstugu, Wintergatans klarheet etc. Hwilket och dhe Gräker och Ägyptier hafwa i acht tagit, efter sina Landskaps beskaffenhet, såsom Geminus hafwer den 25 och 27 dagen, effter Solens ingång i Kräfftan, då Hunden synnes gå uppå Himmelen, så blåser i Ägypten östsunnan, och det i 3. weckor, när Cronan stijger up, medan Solen

är i Wågen, kommer Storm. När Harpan stijger up, medan Solen är i Skorpion, så kommer Regn. Sådant mera, kan man där läsa uthi Gemini Book. Äfwen så: Ptolomeo, och Calendario Romano. Men det är märkeligit, at man kan se dessa hafft den tijden kunskap af wåras Runstafwar, det iag min andra Atlantiske deel i några rum wijst, såsom och nu af Calendario Romano, uthi Petavio, pag. 102. fines den i Rom intet antecknat, någon Sniö falla uthi Januario, men Ptolomæus, som war i Ägypten, hafwer satt den 20. och 24. Januario, Sniö och Uhrwäder, som ligger 150. myl länger bort i Söder än Italien, den lijkwähl aldrig får Sniö heller Regn, uthan det räknas för ett särdeles under, någon gång, at der faller Regn; ty kan man klarligen see honom tagit detta af wåras Runstaf. Äfwen så sätter Ptolomæus 29. Julii, att Fruchten eller karterna på Träna, begynna synns, är och ifrån wåra orter tagit, ty uthi Ägypten, är hon då reda mogen. Man weth, at i Franckrijke, Italien och Spanien som längre Nor äro, är mången slagz frucht reda i Julio och Augusto mogen. Geminus, han införer i sin Almnach, |120| när Solen är i Skorpion, kiöld och frost, och att blana falla af Träna, och när Solen är i Skytten, så sätter han warma, Dunder och Liungeld. Den är wist alt för enfaldig, som här intet kan see, att det förra hafwer han tagit af wår Runstaf, och det senare af dhe Ägyptiers. Ty elliest woro att giöra Sommar af Winter, och Winter af Sommar. Ptolomæus, sätter att Tranorna synnas den 5. Augusti och den 15. September Swalorna. Det förra hafwer han utryckeligen tagit af wåras Runstaf, som längre bo Norr, som up i Angermanland och Pitho och Umo, ty då begynna Tranorna komma från Norr och Kimi Lappmark til dem; men i Swerige, först i Septembri, och intet i Ägypten, för än i Octobri och Novembri, hwilket kan sees af Hesiod. Op. & Die. lib. 2. v. 446. att när Tranan hörs hoos dem komma tillbaka från Nordan, tå är tijd för dem att köra i Åkren, då tillstundar deras Winter med Regn beblandat; som är i Octobri och Novembri, see Plin. indragen pag. 88 [= s. 101]. Swalorna flyga hädan den 10. och 15. Sept. altså kunna dhe intet än synnas i Ägypten, för än ytterst i Octobri och Novembri.

Phil. Cæsius under Oxens teckn pag. 37. säger, 'att Under hans Teckn så födas Swine Herdar, ty hafwer och en Stierna fått nampn effter Herderna uthi Oxen. Dedan Manilius tagit, det han skrifwer, att dessa Stiernor dhe föda sina Heerdar. Och när dessa stijga up åth Himmelen, så föddes Eumeus, Ulyssis Swineheerde.' Jämför nu detta med det som sagt är pag. 88 [= s. 101] så seer man klarligen att detta Tecknet ähr intet dichtat hwarken i Äthiopien, Lybien, Ägypten, Chaldeen, Phänicien, Gräcien, Italien, eller Tysland, ty större delen af alla dessa orther, kunna hafwa sin Boskap och Heerdar uthe

hela åhret, och till det ringaste kunna dhe släppa dem ut i Februario och Martio, när Solen är i Fiskarna och Wäduren; men wij aldrig för än hon kommer i Gumsen och Oxen. Emedan uthi förra månarna Jorden är frusin til en aln eller twå diup och med Sniö öfwertäckt, så att Swinen intet kunna komma åth Jorden mycket mindre med tryna gräfwa neder i Jorden effter gräsröttren.

Det synnes såsom Ulysses, hwilken och wid Orphei och Herculis tijd lefde, detta Tecknetz betydelse med sig utfört, hwilken i 7. åhr war här i Swerige, som i sitt rum wijsas skal. Elliest hafwer Cæsius något råkat på af wåra Fäders dicktan om Himmelssteckns rätta betydelse, såsom om Krabban, säjandes, när han sedt att många hafwa olikliga och fåfängia uthtydningar om henne: 'Det är lijkligast och troligast, att Krabban, som andra mena, är i det rummet satt, där Solen hon wänder tillbaka.' Hade Cæsius kiänt wårt ordspråk, gå Kräfte-|121|gången, hade han förr råkat på, detta Tecknetz retta betydelse. Uthom alt detta som nu är förmält, att dhe Ägyptier intet sielf älskat sådana Gåtor, som Skalderna dichtat, om Gudarna och dheras Himmelska Teckn, ey heller de Romare, ty dhe hafwa ey heller sådant achtat; som sees af Macrobio och Eusebio Atl. Tom. II. pag. 18 [= s. 33] hwilka Gåtor lijkwähl innehålla alla Gudars, Konungars och diurs beskrifwelse, huru och af hwad orsak dhe äro komne att blifwa Himmelska teckn. Hwarföre om några af de gambla Skribenter tillskrifwa Ägyptierna något sådant dichtat, så är det förståendes om främmande Skyther, Phryger och Gräker, som där sigh nedersatt, och bekommit Borgarskap. Ty om man jämförer detta med det som skrifwit är om Saturno, Sarapi, och flera i min Atl. Tom. I. pag. 700 [= s. 439]. Tom. II. pag. 326. 327 [= s. 334 f.] hwilken Ägyptierna intet dyrkade, ey heller flera andra af hans Slächt, för än lång tijd effter Trojä förstöring; uthan fremmande, som där af Skyterna och Gräkerna bedde, dhe fingo lof det at giöra, doch utom deras Stadzmurar; så kan man och nogsampt see att Ägyptierna intet hade först uptänckt dessa Himmelska teckn; mycket mindre dhe Chaldeer och Lybier, emedan man än sämre aflefwor hafwer af dheras om de Himmelska Kroppars kunskap. Elliest seer man och att de Araber intet hafwa alla dhe Himmelska teckn som wåra bruka, dät Cæsius wijser pag. 59. Säjandes, 'iag finner ey utaf hwad skiähl, dhe Araber hafwa sätt i Twillingarnas ställe, twenne Påfoglar.'

§. VIII. När iag nu sluttit detta Capitlet, genom dhe ord om Swijneherdarna, tagna af Manilio, uthi Cæsio, hade iag lust att see Manilium sielf, och sökte hoos en och annan effter honom, och fann den omsijder hoos Prof. Obrect, uthi hwilken iag utan förmodan bekom ett stort witnessbörd, som bekräfftar alt det iag härtils tahlat om wåra Fäders Himmelzteckn, i det iag kommer

öfwer den mycket berömda Josephi Scaligeri anmerckningar till Manilii Sphæram Barbaricam, hwarest han efftersöker, hwadan denna *Sphæra Barbarica* eller Barbariska Himmelska tecknen skulle hafwa fått sitt namn, och införer så af den Lärda Judens Abens Ezras skriffter, som lefde wid* pass Anno Chr. 1150. dhe Indianers, Persers, och de Barbarers Himmelska teckn, och säger så att somliga mena att dhe Ägyptiers Himmelska teckns Sphæra skulle kallas Barbarica, och derigenom skillias ifrån den Gräkeska, som Firmius tahlar, så och Nigidius.

Men när han omsider wijst åthskilligas willfarelser, och hwaruthinnan den Indianiske, |122| Persiske, Barbariske, Ägyptiske och Gräkiske Sphæra intet komma öfwerens uthi alla Himmelska tecknens lijknelser, ey heller nampn, upgång och nedergång, säger han: 'Det är att märkia, att wij af Nigidio, Manilio, och Ptolomæo, kalla den Sphæram Barbaricam, som de Alexandriner i Ägypten hafwa brukat, hwilka woro dhe Macedoniske Gräker. Men sielfwa Ägyptiernas teckn äro så åtskillde ifrån dhe Gräkers och Indianers, som dhe Persers, om hwilken åthskilnad, är ett härligit rum uthi Achille Tatio.' Som således talar: 'Dhe Barbarer, (det är de Skyther) dhe hafwa funnit på Stiernornas åthskillnad och nampn. I de Ägyptiers Sphæra, är intet Draken funnen, ey heller hans nampn, ey heller bägge Calwagnerna, ey heller Cepheus, utan dhe hafwa satt andra Beläten och deras nampn. Äfwen så i dhe Chalders.' Ty sluter så Scaliger med dessa ord: 'Derföre måste den Barbariske Himmelska Tecknens Sphæra, annan wara än dhe Ägyptiers.' O, o, hwilka härliga ord. hwad skulle den Lärda Scaliger skrifwit, om han sedt wåra Runstafwar, och lärt wåra gamlas Sagor, och hoos wåra åldriga Bönder, wåras Himmelssteckn, då hade han wist råkat på hwadan dessa Himmelska Teckn äro komne, med deras Göthiska eller Skytiska nampn. Och om han hade kommit ihog hwad för slagz Folck af de Gräker och Latiner rätt warit kallade Barbarer, som sees af Atlant. Tom: I. pag. 192. 685 [= s. 122, 430] der Plato kallar wåra Atlantz inwånare, Barbarer; och här pag. 115 [= s. 126] af Pythea med samma ord, och Österhafwet kallat, pag. 445 [=Atl. I s. 278] af Adamo Bremens. det Barbariska hafwet, och wår första Konung hetat Bore, af wår Edda och Diod. Siculo, hwars afkomne kallades Borebarn och Bores ätt: Och hade läst Furus Skald och Edd. VI. Mythol. som bägge således tala: 'Bores Söner togo Yme Kempe och flytte honom mitt uthi Afgrundz swalget, och giorde utaf hans döde Kropp, Jorden, men af hans blod Siögar och watnet, af kiöttet Jorden, af benen Bergen, af tänderna, Stenar och Klippor. Utaf hufwudet giorde dhe Himmelen, och satte under hwar knut en Dwerg, som hettä Östan, Wästan, Sunnan, Nordan. Sedan togo dhe Gnister som hade uthspridt sig

af Muspezheime, och satte dem på Himmelen, både ofwan och Nedan, till att uplysa Himmelen och Jorden, dhe gåfwo dem och wissa nampn, och plasser att uplysa Jorden. Somlige åfwan i Himmelen, somlige inunder, och försatte dem wissa ställen och gånger. Då blefwo dagar räknade, och Månar effter hwar och ens Menniskias sysla och sedan Åhr.'

See denna Båre, (som på gambla Swenskan skrifwes Baare, emedan *O* är af *A* ᛆ, dubbelt ihopsatt således, ᚼ. see pag. 16 [= s. 25]) han är den af hwilka hela Skythiske Slächten eller Barn, kallas Borebarn och af honom denna Barbariske Himmelske tecknen fått sine namn. Af honom hafwa och dhe Gräker och Latiner, sedan kallat Nordanwädret *Boream*. Och af honom är dhe 2. Himmelska Teckn |123| nämmast till Norske wändepunckten kallade Carlwagnen eller Biörnen, tagande en liknelse, af dhe 4 stycken liusa Stiernor uthi honom, som stå som 4. Juhl i en wagn eller Biörn. Och såsom en Biörn hoos oss, kallas dhe dreffligen starka wagnar, på hwilka dhe föra stora Klåckor, Qwarnsteenar, och andra obäkeliga Stenar, af 8. 10. 20. och 30. Skepp. wicht, altså hafwa dhe och kallat dessa Stiernor en Biörn eller Wagn, emedan han måste draga hela Himmelen med sin wändepuncht, såsom en stoor och obäkelig tung Kropp, den Atle eller Thoor är Kusk till, och åker kring med.

Därföre talar Clem. Alexand. märckeligen Strom. lib. V. pag. 563. (Atl. Tom. II. pag. 77 [= s. 90]) 'Dhe twenne Carlwagnar, bära och skiöta Atles wändepunckt.' Äfwen så uthi Grotii Excerptis de Tragicis incertis (det Högwelb. Herr Gouver. Olivecrantz mig öfwerskickade) 'begge Carlwagnarna de förwara Atles wendepunckt.' Och Plutarchus af Æscylo. 'Atle han står såsom en Stålpe, bärande den swåra och stora Jorden med hennes Wändepuncht på sina axlar.' Mera kan i samma rum läsas. Detta bewittnar och Mess. Cronicon Svec. lib. IV. pag. 9 infört Atl. Tom. I. p. 320 [= s. 202] och Ol. Magnus, Scefferus. Olaus Petri, Stephanius in Saxonem Atlan. Tom. I. pag. 356 [= s. 225]. 'Att Thoors eller Atles lijknelse, war som ett nakot Barn, och satt uppå Carlwagnen och hade 7. Stiernorna i handen.' Dedan Homerus rätteligen säger, att Biörnen hoos oss kallas och Carlwagnen. (Atl. Tom. I. pag. 302 [= s. 190]). Det och Scaliger, pag. 334. öfwer Manilium, af Probo öfwer Virgilii Georgicon, förmäler, 'att i dhe Barbarers Himmelska Tecken, kallas bägge Ursæ (Elice och Cynosura) Plaustra', det är på Swenska, Wagnar.

Den som will nu i Spæra Barbarica Manilii och Scaligeri, jemföra alla Himmelska teckn, så de Indianers som Persers, mot wåra som kallas egenteligen Barbariske och mot dhe Ägyptiers, som Kircherus hafwer i sin Oedipo.

Tom. 2. och mot dhe Gräkers; och mot alla dhe nampn, som dhe Chaldeer, Araber, Judar, och andra dem gifwit, som sees i Cæsio, så skal det klarligen finnas, att dhe Barbariska som där finnas, äro alla dhe wåra Fäder dichtat, och än wed samma namn behålna, och att de Gräkers, som dem genom Herculem och Orpheum af oss bekommit, det Luciani ord härligen bewitna, komma nämmast in till wåra Himmels teckn; där näst dhe Persers, som woro wåra Skythers afkomme; men lijkwähl gå mera från oss, än dhe Gräkers; sedan dhe Fremmandes, som iag förmälte, hwilka hade sat sigh i Ägypten, det som bekraftas av Scaligeri ord: 'att dhe Gräkeska Macedoner, som sutte uthi Ägyptens Alexandria brukade dhe samma, och således |124| dhe Ägyptier i senare tijder, blandat dem med sina Teckn. Men dhe Indianer gå långt ifrån wåras teckn. Jag will allenast ett exempel indraga; Dhe öfriga kan en sielf utsökia hoos föreskrefna Skribenter. Uti Kräftans linie på Himmelen, och första 10. grader, inhåller wår Barbariske Glob.

'Den stora Biörn eller Carlwagnen. Twillingarnas hufwuden. Den mindre Hunden och en deel af den större. Och Skeppet. (Ringhorna.)

Den Perseska hafwer den större Biörn. En som inweflat i Kläder siungandes och dantzandes.

Den Indianiska, hafwer en wacker Yngling, påklädder, och wid hans ansichte ett krokut finger, men hans Kropp, lijk en Häst och Elephant, med hwijta fötter, hängiandes af hans kropp såsom Träsqwistar fulla med frucht, boendes i en grön Löfsahl, full med Kanel.'

Dhe Ägyptiers (som hafwa blandat sina uthi senare tijder medh wåra genom dhe Macedoner) finnas uthi Kircher. Ædipo Tom. 2. således afmålade. Twillingarna, den mindre Biörn, en Man med Båckhorn i Skallen, hafwandes Båckskin öfwer lijfwet, en Orm i wänstra handen, en Geet på högre armen, och en Staf i högra handen. Sedan en Man med Warge eller Hundeansichte, som bär en Kättil i högra handen, och Pijl i wänstra.

Här seer man nu, att dhe Indianer ingen ting hafwa af wåra Teckn lijkt; Men Perserna och Ägyptierna, hafwa Biörnen behållin. Eliest det iag ofta sagt och wijst, att wåra Fäder hafwa fordomdagz de Himmelska tecknen sätt effter en Regentz och Huusshålzmans syslor och arbeten i hwar måna, så sluter iag detta Capitlet och bekräftar det med Achillis Tatii bookz yttersta ord pag. 164. seijandes: 'Fordomdagz werderades denna Stierne-wetenskapen mycket högt af dem som öfwade Åkerbruk och Seglation. Ty uthaf wisse Stiernors up och nedergång, så utmärkte de tiderna att segla och hwad wid Åkerbruk tiänte.'

Cap. IV.

Om den första Åldren eller Gyllende Tijden som begyntes strax effter Skapelsen.

§. I.

Det är bekant, huru åtskilliga Lärda, så i förra Tijder, strax effter Christi upfarelse till Himbla, så och i senare af dhe andeliga, hafwa sökt att wijsa Menniskiorna, serdeles Hedningarna, som ingen troo willia sättia, hwarcken till det gambla eller nya Testamente, och hwad där i förmähles, att dheras egna Skriffter skulle dem öfwertyga i många stycken, huru dheras Fäder i långa tijder tillbaka, hafwa wettat af många stora och förnämliga Händelser, som förmähles i den helga Skrifft, fast de icke af dem altijd med så klara ord och så många omständigheeter äro antecknade, som dhe uthi den helga Skrifft |125| beskrifne finnas, lijkwähl nogsampt klara och rena, att dem beweka och öfwertahla, dät dhe den helga Skrifft och den rätta läran skulle emot taga. Ibland andra af de gambla så seer man det uti det herliga wärket, som Eusebius i sin Præpar. Evang. hafwer giordt, som lefde wähl 300. åhr wid pass effter Christum. Och åther ibland dhe nyesta, det som Hvetius hafwer skrifwit och uthgångit är. Hwad Hvetii wärck angår, finnas dhe, som intet honom rätt förstå, och mena, att alt det som finnes uthi de Gräkers och Latiners Skribenter, af stora Konungars och Hieltars märckeliga giärningar, som kommer öfwerens med dhe märckeliga giärningar hwilka i Gudz ord beskrifwas, skall Hvetius meena, att dhe Gräker och Latiner hafwa updichtat sig dessa Konungar och Hieltars nampn, som aldrig lefwat, och tillägnat dem dessa märckeliga giärningar, som likwäl hoos Judarna äro hände. Men Hvetius giör detta intet, fast han brukar några slijka ordformmer, på hwilka dhe sig stöta, ty man kan see af hans Propos. IV. pag. 100. att i brädden står wäl således: 'Tautus och Moses är alt en.' Men i sielfwa Texten säger han: 'uthi de Phœnicers gambla Skriffter finna wij, att Moses ligger fördold under Tauti person, hwilken war hoos dem dyrkat för en Gudh.' Men pag. 102. säger han: 'Sanchoniates hafwer mycket tagit af Tauti Böcker, som ingalunda äro af Mosis Skriffter, utan heelt wederstyggeliga.' På samma Blad står i brädden, 'Adonis är den samma som Moses.' Men pag. 103. och 104. 'Det är intet undrandes att under Adonidis nampn (som war en Konung) hafwa dhe gambla Mythologi, blandat tilsaman Moses och Solens natur, som äro helt åtskillde.'

Flera sådana exempel äro ända igenom att finna i Hvetio, men af dessa twenne kan man nogsampt see att Hvetius intet will, att 2. 3. eller flera personer,

antingen dhe bära ett lijka nampn eller olijka, att dhe för en giärning skul eller annan som dem tillskrifwes, skola wara alt en person, utan det är alt genom willfarelse kommit, det den enas giärningar, äro tillegnade en annan, genom ett owist ryckte. Ty är det mächta wähl giort af dessa Lärda Män som andra, att de willat genom Hedningarnas Fäders egna Skriffter beweka dem til att sättia Troo til Gudz ord, emedan så många märckeliga och underliga giärningar i dem förmählas, som stödia sig i den helga Skrifft, och bewijsa att dhe wisserliga äro i werlden sigh tilldragne. Men hade dessa Lärda uthdragit dessa Hedniska Konungars Slächtregister och af första begynnelsen, wijst huru dheras Slächter Barn från Barn, swara emoth Judarnas Slächtregister, så hade det gifwit en större wissheet, när man sedt att den som hafwer tillegnatz en annars Mans giärning, |126| hafwer lefwat wid samma tijd, som den hwilken den bedrifwit, och således lätteligen falska ryckten ombytt sanningen till Personen, men intet giärningen, uthan den bekräfftat, som iag wijst Atlant. Tom. I. och det till sin wissa tijd.

Hwarföre såsom detta intet är skiedt, af några Skribenter de iag härtill dagz kommit öfwer, så will iag nu försöka hwad mina ringa kraffter förmå, och begynna så af den första Åldren effter Skapelsen, och see hwad som Menniskian hoos wåra Fäder och andra Hedningar, wettat genom Sägn, Barn ifrån Barn förtällia, som instämmer med den helga Skrifft; ty om dhe skulle hafft alt af Moses Böcker och den andra helga Skrifft, så hade de intet kunnat gådt ifrån Sanningen, uthan folgt des ord: men såsom man weet, det plägar gå till, när den ena Menniskian förtälljer den andra något, antingen förminskar han det han hört, eller ökar hon på, och antingen giör hon det med rena gemena ord, eller och genom lijknelser och Gåtor.

§. II. Hwad wåra genom Sägner hafft om Himmelen och Jordens, samt Adams och Ewas Skapelse, och huru dhe dicktat, det alt wara skiedt här uthi Norden, ja än skönt Himmelens lius och Stiernor kommit under Gnisters liknelse från Sunnan uthur Muspelheim, är wijst af Atl. Tom. I. pag. 541 [= s. 339]. Tom. II. pag. 452. 459. 466. 468 [= s. 464, 471, 478 ff.]. Atl. Tom. III. pag. 122 [= s. 132] huru och Gräkerna, särdeles Hesiodus och Homerus, hafwa effterfölgt wåra Fäders dicktan uthi detta Skapelsens wärck, och ey den Helga Skrifft, är förtält Atlant. Tom. II. pag. 456. 471. 475 [= s. 468, 482, 486].

§. III. Först effter Skapelsen och Adams tijd, hafwa wåra Fäder räknat Gyllende tijden, som sees af Voluspa, St: 7. pag. 392. 'Oeser (Gudarna) råkades wid Ida bärgetz dahlar, där bygde dhe Kojor och Tempel, upsatte Smältugnar, och tillredde allahanda Smedietyg, höllo sig lustige och spelte

Taffel, och fattades dem intet Gull. In till dess dhe 3. mäcktiga Mardusor kommo uthur Jättenheim.' Af Edd. Myth. LXVI. till en dehl indragen. Atlant. Tom. I. pag. 693 [= s. 435] finnes 'att under Frodes tijd', (dät är Saturs) men intet Frode Fridlofz Son Konung i Danmarck, hwars tijd och gierningar, Saxo blandar tillsamman med den äldsta Frode, see Atl. Tom. I. pag. 692 [= s. 434] och Tom. II. pag. 361. 366 [= s. 371, 376]. Tom. III. pag. 74 [= s. 86], 'War en sådan Roligheet, att ingen skadde den andra eller togz lijfwet af, fast han hade slagit sin Fader eller Broder ihiel, och om han än funnit Baneman bundin eller lös. Ingen Tyf eller Röfware fans den tijden så att en gång låg en lång tijd på Jällans Heden en stoor Gullring, den ingen rörde. Han hade och en qwarn benemd Grotta, på hwilken hans twenne Pijgor Fenja och Menja mahlade Gull, Silfwer, Frid och Roo, och hwad han önskade, och fingo dhe intet längre tijd att sofwa än Göken teeg. Men på sidstone mahlade dhe Krig och Örlig, att Kung |127| Mysing, kom med en Krigzhär, och dräpte Frode och förde dem till sitt Skiepp. Sedan befalte han att dhe skulle mahla honom Salt, det dhe och giorde till dess att Mysing med Skieppet i Hafwet, sank tillijka med Qwarnarna. Dädan är Hafwet fått sin Salta, och Gullet och Silfret, hoos Skalderna kallas Feniæ och Meniæ miöhl.' Hesiodus, som för är wijst och hafwer effterfölgt wåras Skriffter, indragne Atlant. Tom. I. pag. 693 [= s. 435], talar således: 'att Gudarna dhe inrättade Menniskiornas (som åthskillige Språk talte) Gyllende tijd, hwilka lefde under Satur när han regerade i Himmelen. Dessa Meniskior lefde som Gudarna, heel säkre och i frijd, utan Sorg och bekymber. Deras ålderdom, war dem ey beswärlig, utan de wore altijd lijka friska på foten. Dhe woro lustiga i sina Giästeboden och Samqwäm, och döde sin koos såsom i en sömn: allting war dem godt, och Jorden bar dem Frucht af sig sielf utan arbete; och lefde i mycken Roo. Men sedan Jorden giömde dessa undan, så blefwo dhe af Jofur wände i Wåhlnader och Tomptebusar, som skulle draga försorg för Menniskiorna, hwilka achta uppå dheras Gierningar onda och goda, farandes af och an på Jorden.'

När man nu jämförer dessa Hesiodi ord, med wår Voluspa. Och sedan den helga Skrifft, så kan man see att wåra Fäder, som räknas för det aldraälsta Folcket, intet derföre att de woro äldre än andra, emedan dhe alla äro Adams och Noachs afkomne, uthan derföre att dheras Regemente hafwer warit af de älsta på Jorden, och för deras Wijsshet, Rättrådighet och Manlighet för bekante än andra, hafwa och i detta måhl, hafft mehra kunskap genom Segner än de senare Folcken. Ty hwad denna Gyllende tijden anlangar, som Edda förmähler, att han så säker war, att ingen Illgerningz man blef straffat, (hwilket

Hesiodus ey förmähler), Hade de genom Sägner, af sin Fader Japhet och dess Son Atle, att Adams son Cain, ihielslog sin Broder Abel, och Gudh, den Högsta war så nådig att han blef ostraffat, och wijte satt, att ingen skulle honom röra. Äfwen tahlar Lamech om sigh. Sedan talar och Edda om Smältungnar och Smedietyg, (det icke heller Hesiodus hafwer) hwilket wåra Fäder genom Segn haft effter Tulbalkain som brukade att smida allahanda Koppar och Järnwärck. Genes: 1. cap. 4. Elliest i det öfriga om dheras Roo uthi denna Gyllende tijden stämma Edda och Hesiodus mächta wähl öfwerens fast wåra mera genom fördolda lijknelser, såsom genom dheras Qwarn som malte Gull och Silfwer det giöra. |128|

Cap. V.

Den andra Ålder, kallad Silfwertiden.

§. I.

Den andra ålderen, som kallas Silfwertijden hafwer Edda afmåhlat genom den andra Jungfrun, som heet Menja, och malade Silfwer, men på sidstone Salt uthi ett Skiepp, till dess Skieppet med alt Folket druncknade. Afmålandes här igenom i detta rummet Noe flod, uthi hwilken dränncktes alla Menniskiorna, undantagandes han med sin Hustru och Barn, för det Salte som malades, genom hwilket Orätt och Wåld afmåhlas, hwilken är bitter som Salt. Elliest, betyder och Salt Krig och Örlig hoos Skalderna, som effter Floden upkom. War så Gullet eller Gyldene tijden afmåhlat genom dhe Fromma, som i förstone under Setz afkommo lefde, men genom Silfret och Saltet Cains afkommo, för hwilkas öfwerwåld och orätt, i det dhe wålltogo af Qwinnosläckte, hwem dhe wille till Hustrur, som tahlas Gen. 6. v. 2. det Edda genom Segn afbildar genom Mysing som dräpte Frode, det är hans gyllende tijd, och med wåld förde dessa Jungfrur till Skiepz, till att mahla Salt, det är röfwandes hwem dhe wille sig till Hustrur, upwäckiandes haat, afwund och örlig. Denna Silfwertijden beskrifwer och Hesiodus, men icke genom sådana artiga Gåtor, utan genom klara ord, säjandes: 'Sedan giorde Gudarna en mycket sämre Folcksläckte i Silfwertijden, som hwarken i kropz storleek eller förstånd, war moth Gyllentijden. Utan Barnen af 100. åhrs ålder, lågo i Askegrufwan, wid Modrens bröst, heel owettiga, och när dhe blefwo omsijder fullwäxte, lefde dhe i Sorg och wånda för dheras galenskap. Ty dhe kunde omöjeligen hålla sigh ifrån wåld och orätt på hwar andra, icke heller dyrckade dhe Gudarna,

eller giorde något Offer som wanan war. Ty dhe fruchtade intet för Gudarna som bodde i Hollinbo.' Under dessa orden, att Gudarna fördärfwade i sin wrede dessa Folcken, förstås Noe flod, såsom twert emot dhet Hesiodus afmåhlar under gyllende tijden, att dhe som då dödde, skiedde dem såsom genom en Sömn, under hwilket förstodes Gudz Barn, som wäl och Gudfruchtigt lefde.

Under dessa twenne tijder, innehåller den helga Skrifft, ifrån Adam in till Noæ flod 10. leder, och hwad som i dess 1656. åhr förlupet är. Om hwilka 10. leder, wåra Fäder ingen mera underrättelse hafwa, än om fyra; men i dhe Chaldeers och Ägyptiers sägner, som sees af Syncello, finnes och 10. leder, hwilka fast dhe andra nampn effter sitt Språk hafwa, synes lijkwähl wara dhe samma som den helga Skrifft upnämner, hwilka iag här i sin ordning mot hwar andra jämnföra will, hafwandes uth-|129|räknat dessa Chalders tijderäkning, som är genom dagar skiedd, mot den helga Skrifft, som dem innom rätta åhr beskrifwer; men iag, hafwer intet fört dem aldeles i effterfölljande Tafla mitt moth hwar andra, emedan intet finnes i Syncello när dhe äro födda, uthan allenast hwar och en huru länge han regerat, hwarföre måste iag gå baklänges ifrån Noæ flod, hwilken under Xixutri namn säjes hoos de Chaldeer skedt, när han regerat 180. åhr, och således stannar Alorus uthi den 10. Leden och synnes wara Adam, som och är den 10. från Noach. Och såsom den helga Skrifft åter, ey talar om någons Regemente, uthan huru gammall hwar och en warit, när han födt sin förstfödde Son: Altså har iag måst begynna räkningen öfwerst ifrån Adam till Noach. see Taflan pag. 131 [= s. 141].

Hwad dhe fyra Leder som wåra Fäder hafwa, och mig är meddelt genom Antiq. Secret. Peringskiöld, af dess Ättebook, så äro dhe utdragne af Odens Skaldeqwäd kallat Waftrudners Mal, den långt för Christi tijd skrefwen är, och är An. Christ. 1100. här i Swerige igenfunnen, och då af Islendaren Semunder Frode här afskrifwin. Hwilkens ord sålunda lyda på Swänska som nu brukas.

28. St. Säg till dät fämte
Emedan du räknas för den wijsesta
Och derföre kallas Waftruder.
Hwem är den älsta af Asarna (Gudarna)
Eller af Ymes Slecht
Som är skapat af begynnelsen

29. St. Ingen weet, huru många åhr förfluto
För än Jorden blef skapat
Då Bergelmer är född

Hwilkens Fader war Thrudgelmer
Och Farfader Aurgelmer.

30. Säg till det Sexte
Effter du kallas wijser
Om du Wafthruder annars dät weet,
Hwadan hafwer Aurgelmer sitt ursprung
Ibland Jättarnas afwel
Tu wijsa Jätte.

31. Utur Elliwagen
Utsprunge etter droppar
Som wäxte så högt
Att där blef en Jätte af.

Af dessa fyra Leder som är Yme Jätte, Aurgelmer, Thrudgelmer, och Bergelmer, så kan man intet sluta huru många åhr warit ifrån Yme Jotun, (genom hwilken wåra Fäder afmålat en Gåta, huru Äfwa wart af honom födder och hela Werlden skapat, see Atl. Tom. I. pag. 541 [= s. 339] Tom. II. pag. 84. 454. 468 [= s. 96, 466, 479]) och in till Bergelmer som war Noach under hwilken Floden skiedde (Atl. Tom. I. pag. 7 [= s. 11]) emedan inga åhr, tilläggas huru länge dhe lefwat.

Utaf dhe Ägyptiers och Chaldeers, kan man icke heller det wist giöra, emedan dhe intet |130| beskrifwa alla 10. Leders eller Personers tijd, när dhe födde äro, eller när dhe äro blefne döde, utan allenast dheras Regementz tidh in till Xixutrum, hwilken är Noach (Atl. Tom. I. pag. 5 [= s. 9]) och löpa alla dheras Regementz åhr tillsamman, effter Syncell. uträkning pag. 32. 1183. åhr, och 6 Månar, 25. dagar. Men effter min uträkning, giort effter hwar persons Regemente, som Syncellus införer pag. 18. således.

Den 1. dhe Chalders Alorus regerade 10. Sarer.
2. Alasparus, regerade 3. Sarer.
3. Amelon, regerade 13. Sarer.
4. Amenon, regerade 12. Sarer.
5. Metalarus, regerade 18. Sarer.
6. Daonus, regirade 99. Åhr.
7. Evedorachus, regerade 18. Sarer.
8. Amphis, regerade 10. Sarer.
9. Otiartes, regerade 8. Sarer.
10. Xixutrus, regerade 18. Sarer.

TABULA Cronol. ÆTATIS I. & II.

	An Mundi	1.		Yme Jotun
	Adam Skapas	40		en Jätte
		80		af Iis ska-
		120		pader
	130. Seth föddes			
		160		
		200		
	235. Enos			
		240		
		280		
		320		
	325. Kenan			
		360	Alorus.	
	395. Mahalael		98. åhr	
		400	regerade.	
		440		
	450. Jared		Alaspa-	
		480	ras 21. åhr	
		520		
		560		
		600		
	627. Enoch			
		640		
		680	Amelon.	
				Aurgelme
	697. Mathusalem			s. Hin gam-
		720		ble
			Amenon	
		760	180. åhr	
		800		
		840		
	874. Lamech		Metalarus	Trudgelmer
		880	177. åhr	s. Hin wijse.
930. Adam dör.		920		
987. Henoch up-		960		
tages		1000		
1042. Seth dör.		1040	Daonus	
	1056. Noach		99. åhr.	
				Bergelmer.
		1080		
		1120		
1142. Enos dör.		1160	Evedo-	
		1200	rachus.	
1235. Kenan dör.		1240	177. åhr	
		1280		
1290. Mahalael		1320	Amphis	
dör.		1360	99. åhr	
		1400		
		1440	Otiartes	
1417. Jared dör.		1480	78. åhr	
		1540	Xixutrus	
	1556. Sem, Cham,		177. åhr	
	Japhet.			
		1580		
1651. Lamech dör.		1600		
1656. Noæ Flod		1640	Xixutri	Bergelmers
		1660	Flod	Flod

Finner iag wara 1230. åhr och 25. dagar. Ty pag. 32. säger Syncellus att en *Sar* hölt 3600. dagar. En *Nerus* 600. dagar, och en *Sossus* 60. dagar, hwar af man seer att dhe Chaldeer och Ägyptier, för Floden hafwa all sin tijd räknat genom dagar. Och effter denna dagars uthräkning hafwer iag funnit 1230. åhr och 25. dagar, om iag annars rätt uträknat. Nu tillägger Syncellus på samma blad 1057. åhr, som skulle warit förr än Alorus tog an Regemente, och sluter så ifrån Skapelsen till Floden 1242. åhr, men det är feel effter

hans Räkning, ty 1183. åhr 6. Mån.
och . . . . 1057. åhr.
de giöra . . . . . 2240. åhr. 6. Mån.

Hwilket intet instämmer med den Helga Skrifftz räkning, som hafwer Floden 1656. altså tycker mig, att där man will tillsee den helga Skrifft, att Cain han bygde en Stad, och kallade den Hanoch, effter sin Son Hanochs nampn, hwilken war den tridie i Leden från Adam, och förr kunde inga Regementen blifwa, för än så mycket Folck födt war, att dhe behöfde regeras, och Städer bygdes, där dhe till sammans bodde. Nu innan Hanoch war så stoor, at han steg i Äcktenskap och aflade Barn, så faller hans Sons Yradz tijd mot Kenan Enos tidh, wid pass emillan 325. som han föddes, och det 400. Åhr talet, och synnes då lijkt att Adam hafwer såsom aldra äldst den tijden antagit Regemente: och altså, när man afdrager de 1230. Regementz åhren effter min uthräkning, ifrån dhe 1656. åhr in till Floden, så blifwer det 426. åhr öfwer, ifrån den tijden werlden Skapades, och in till det Adam antog Regemente och Städer bygdes, och på detta sättet, stämmer dhe Chalders och Ägyptiers tijdräkning tillhopa med den helga Skrifftz. |132|

Huru Floden är wid denna Gyllende och Silfwertijdens ända skiedt, och det genom åtskilliga, så den helga Skriftz samt de Ägyptiers, Chalders, Gräkers, Latiners och wåra Fäders Skriffter, och Noachs åthskillige nampn, är förmält, Atl. Tom. I. pag. 5. 8. 193. 769 [= s. 9, 11, 123, 479].

Cap. VI.

Om den Tridie Ålderen, som war Steentiden.

§. I.

Den tridie Ålderen, Steenålderen kallat, (*Ætas Saxea*) beskrifwer Voluspa, pag. 392. således.

St. 9. Då gingo alla Gudarna tillsamman,
Gunheil och God, till sina Kungliga stohlar,
Och öfwerlade hwilken af dem skulle skapa Dwärgarna
(Det är ett mindre slagz Menniskior, som ey woro så stora som Jättarna)
Af Ymes blod och hans blå läggiar (Been).
St. 10. Då blef Motsogner där till satt
Och Thuren den andra.
Då blefwe utur Jorden många Menniskior
Skapade såsom Thurin sade
St. 11. Nyr och Nidi, Norder och Suder,
Öster och Wäster, Al-tiofur, Dwalen,
Biwor och Bawor, Bumbur och Nori,
An och Anar, Aj, och Miodwitnir.
St. 12. Weige och Gandalfur, Windalfur, Thräin
Thelkur, Thoren, Tror, Litur och Witur
St. 13. När och Nyradur, nu har iag Dwärgarna
Som äro regerande och rättrådande beskrifwit
Fili, Kili, Funden, Nale
Heiti, Wili, Hanar, Svijar.
St. 14. Frair, Hornborin, Fogur og Löne
Aurwangur, Iare, Eckinskialde,
Tid är Dwärgarnas tal, i Dwalens sälskap
Menniskiornas Barn til heder förtälia.
Hwilka ifrån Sala stenar resandes
Forde Aurwanger här till Jorwallen.
St. 15. Där war Drupner och Dolgthraser
Har, Haugspore, Skewangur, Gloe
Skiroir, Wirwir, Skaffidur, Aj.
Alwur och Ingwi, Eikinskialdi
St. 16. Fialar och Froste, Finnur och Gunnar
Dätta skall så länge Menniskian lefwer
Barn till Barnabarn dem till heder förtäljas.

Denna ålderen beskrifwer Edda således Myth. XIII pag. 154. 'Där näst sätte Gudarna sig på sin höga Thron och betänckte hwar utaf Dwärgarna hafwa fått sitt ursprung, innom Jordennes Mull, och mudd, såsom Matskana in uti ett Aas. Dwärgarna dhe hade fått Skapnat och liflig rörelse in uthi Ymes kiött, och wordo först Matskar, men effter Gudarnas befallning, blefwo

dhe förnufftige Menniskior, och fingo Menniskiors Skapnat, och bodde uti Jorden och Stenarna.'

Denna tridie Steenålderen, hafwer Hesiodus intet nampn på, ey heller sielf beskrifwer, utan han synes blanda den med Koppar ålderen, men dhe andra gamla Gräker och Latiner hafwa något där om, som strax wisas skall. |133|

Denna tridie Ålderen, hwarföre han uthi Sägnerna kallas Steneålderen, är orsaken, att sedan Noæ Flod gått öfwer, så stannade Arcken på högsta Berget Ararat, och såsom Noach med sin Hustru och Barn, intet torde gifwa sig neder för än Jorden war torr; altså afmålas uti Voluspa och Edda, dätta Menniskio-slächte effter Noach, som både till Storleken och ålderen, war mindre än dhe som lefde för Noæ flod, genom Dwärgar, hwilka förmälas, blifwit skapade af Ymes blod, dät är Noæ flodz watn, och Ymes blå läggiar eller Been, dät är dhe höga Bergen, som synnas långt ifrån, blåachtige som en Sky, på hwiken Noachs Arck stannade; och att dessa Dwärgar bodde in uti Bergen; emedan en lång tijd effter Noæ flod, tordes intet hans Effterkommande boo neder på Slätten, som wijst är af Atlant. Tom. II. pag. 154 [= s. 167] och hädan är kommit att denna ålderens Menniskior, sades af våra Skalder att dhe woro aflade af Bergen. Dädan hafwer Apoll. Athen. lib. I. pag. 23. 'Deucalion (den gambla, som kallades Skytha, see Atl. Tom. I. pag. 6 [= s. 10]. Tom. II. p. 531 [= s. 541], intet den yngre, som lefde wid Mosens tijd, see Tab. Cron. I.) med sin Hustru Pyrrha kastade Stenar baak om sig, och af dhe Deucalion kastade hwart Manfolck, och de Pyrrha kastade, wart Qwinfolck.' Hwilket afmålar artigt Noachs nedergång af Berget, i det när han geck neder, lemnade han Bärget bak effter sig, och Sönerna dhe fölgde honom bak effter, som Seedwanen war, och deras Hustrur fölgde bakeffter dheras Moder, lijka såsom dhe woro födde och krypte uthur Berget.

Virgil. i sin Eclog. 6 v. 41. hafwer allenast dessa få ord: 'Hädan äro Pyrræ kastade Stenar.' Och i sin Georg. 1. v. 61. 'På hwilken tidh, Deucalion han kastade på den toma Jorden Stenar, af hwilka Menniskiorna dhe föddes, ett starckt och hårt slag.' Juvenal. Sat. 1. 'Ifrån den tiden Deucalion, när Floden kom, med ett Skiep steg uppå ett Bärg, och dhe blöte Stenar fingo lijf, och Pyrrha wijste Manfolcken dhe nakuta Pijgor.'

Men ingen af dessa kommer wåra Gåtor så när som Ovidius, att dessa Steenar kallas Jordenes eller Yme Jotuns been, see Atl. Tom. II. pag. 457. 458 [= s. 469 f.] hwilket han utan twifwel, förnummit af wåra Göters gåtor, hos hwilka han en lång tidh wistades i deras Stad Tomtana när han war Landz-flychtig från Rom; säjandes: Metamorph. lib. 1. v. 393. där han näst för, talt om Noæ eller Deucalions flod: 'Den stora Jorden alles wår Moder, hwars

Stenar i hennes Kropp, menar iag kallas Been: dessa befalte wåra Fäder kasta bak om Ryggen. Och Titania (Pyrrha) fast hon blef något rörd af sin Mans (Deucal.) Spådom, så war hennes hopp doch tweksamt. Ja, bägge twikade på Gudarnas förmaning. Men hwad skada har man att |134| man något försöker? dhe stijga neder af Berget; taga Hättan på hufwud, och kasta om sig sina Kiortlar, och effter befalning, kasta Stenar bak om sig. Stenarna (hwem skulle detta troo, om icke den fasta ålderen woro där till wittne) begynte bortläggia sin hårdheet och miuknade, att antaga en Skapnat: strax när dhe begynte wäxa, blef dheras Natur wekare, och syntes liknelse till en Menniskia, och af dät som miukare och Safftigare war, blef kiöttet. Men dät som war hårt och ey wikas kunde, blefwo wändt i Benen: dät som ådrar war, blef till ådrar behållit. Och innom en kort tijd, ware effter Gudarnas befalning af dhe Stenar som Mannen kastade Mannfolck, och af dem hans Hustru kastade, Qwinfolck. Dädan är detta starcka och hårda Slächte kommit, som kunna utstå arbete. Och wij hafwa således gifwit Skiäl till wåras första upkomst.'

Under denna tridie Steenålderen, så förmäler Voluspa, åtskilligas nampn, af hwilka en stor hoop äro, hwilkas betydelse än ingen påfunnit, som sees af dem som lagt sina anmärkningar till Voluspa. Dock är en deel klare, såsom dheras nampn, hwilka hafwa gifwit Wädren, Strömar, Berg och åtskilliga förnämste Slächter deras nampn. Jämför detta med det som wijst är, Atl. Tom. II.

Till exempel: Voluspa införer Nyr den som gaf Månens Nytänning Namn, Nidi, Månans nedan, Nord den som gaf Nordanwädret sitt nampn, Östen, Östanwädret, Wästen, Wästanwädret, Söder, Sönnanwädret. Ty intet hafwa Wädren gifwit sig sielf nampn. Detta hafwer och Hesiodus effterfölgt, som i sin Theog. v. 380. säger: 'af Asathor med Morgonrönnan blefwo Wädren födda, såsom Öster, Wäster, Nor, och Söder.'

Utaf dätta Hesiodi rum kan man och klarligen taga det han intet wäl förstått wåra gamla Fäders Gåtor, eller och att emillan deras tijd och honom, andra som dem förwärrat, honom förtält; ty emedan han beskrifwer effter åt, dhe Personer som gifwit Wädren sina nampn, Solen och Månan, och uti förra werserna, beskrifwer åtskilliga andra Personers nampn, som lång tijd effter blefwo födde, och dem som giordt uthog och Reesor, eller Krig och Örlig, hwilka intet strax effter Floden begyntes. Men Voluspa hafwer artigt, först beskrifwer han Ny och Nedan, och Wädrens nampn, ty uti ett Land och Rijke, fast icke mehr än några Personer lefde, så kunde dhe intet hwar annan uttolcka, Tijder och Stunder, och Reesor hijt och dijt, utan att nämna Ny och Ne-

dan, dagar och wickor, och hwart dhe skulle resa till Nordan eller Sunnan eller Wästan. Hwar af man |135| mäckta härligen see kan de Yfwerborna Norskas stora Klokhet i dichtande, och såsom Plutarchus och andra tala, öfwergåt många Land och Rijken där uthi. Det woro önskandes, att wij hafwa hafft behållit alt hwad i K. Olof Skottkoningz tijd är upbränt. Hwad lius skulle wij då hafwa i wåra Fäders Skriffter.

Eljest far Ovidius wil der uthinnan att han förer alla fyra åldrarna för Noæ eller Deucalionis Flod, där allenast twenne af dem nemligen Gyllende och Silfwertiden hos de äldre så Gräkers som wåras Sagor beskrifwes för floden, ty uti den femte ålderen som är den fierde uti Hesiodo nemnes klarligen Thebæ och Trojæ Stadz förstöring som skedde mot Konung Dawidz tijd.

Wij wilia nu åther uthi en Tafla upsättia, de förnemste Hufwuden af de Slächter som finnas i denna Steneålderen, så i den heliga Skrift, som de Chalders, Gräkers och wåras in til Kopparålderen.

I. Under den 1. raden eller Colum. är Tideräkningens Årtal utsat, och på hwad grund den är giort läses i Atl. Tom. I. cap. XL. p. 870 [= s. 549].

II. III. I andra och tridie raden är wår Frälsares Christi Släcktz register, tagin af Chrönike-bookens 1. Capit. och Lucas 3. Cap.

IV. Den fierde är wåra första Konungars eller Gudars Slechtregister, tagna af Hesiod. Theog. pag. 149. v. 133. och Apoll. Athen. c. 1. p. 2.

V. Den femte är tagin af de Ägyptiers som finnas i Chron. Alexand. pag. 107. och Syncell. pag. 19.

VI. Den siette är tagen af wåra egnas Fäders Langfegdatal utur ett M. Script. af Hans Excell. Rikzdrotzens Magni Gabriel. De La Gardi Biblioth.

VII. Den siunde är af Isländernas Langfegdatal den Cl. Verelius infört i sina Notis til Gotriks Saga pag. 46. och finnes större delen af dem i Eddas förtal.

VIII. Den ottonde är af ett Langfegdatal funnit uthi den gamla Stenii Prof. Mathes. Biblioth.

IX. Det nionde Slechtregister är af Messenii Biblioth. det han uthi ett Klöster i Tysland, om iag rätt mins, funnit, det och af mig infört i Atl. Tom. I. Tab. Chron. I. under Bookstafwen *R*.

X. Den tijonde är uthi Hans Exell. Tottens Biblioth. funnit.

XI. Den elofte är af mig medelt af Adjunct. Phil. Murich.

XII. Den tolfte finnes uti Danielis Langhornii gamla Ängelska och Skåteska handling. p. 33.

XIII. Den trettonde är af Johan. Magni Gotiska och Swenska Historie. |136|

TABULA CHRONOL. ÆTAT. III. & IV.

Columnæ

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	11.	12	13.
1620	Noac			Vulcanus 350	Noac.	Noac.	Bure.	Noac.	Kiolen	Nokva	Noac	Noac
1660	Sem				Iaphet	Iaphet	Bore	Iaphet s. Atin s. Neptun	Iaphet	Iaphet	Iaphet	Iaphet.
1700	Arphax-ad.				Iaphan	Iaphan	Nicudur	Iaphan s. Niord.	Atle	Iaphan	Iaphan	
1740	Sala				Zechim	Zefin	Atle	Labar s. Frej	Niarve	Labat	Labat	Magog.
1780	Eber				Cyprus	Cipper	Ingve	Ion. Zefin.		Zebbe	Jon	Sven. Gog
1820	Phaleg		Cælius		Kelius	Cælius	Aser	Bore. Kippe.	Ingve	Bure	Barihi	Thor. Ger-mun. Ubbe
1860	Ragahu		Hype-rion				Iappi	Vran. Kolle.		Bore	Ysran	
1900	Saruc		Sol & Luna				Sif mun-dilfare	Aster.	Iappe	Tor: Asathor.	Esdra	Ubbe
1940	Nachor			An. M. 2006.			Solen	Rad.	Hercolle	Radman	Raj.	
1980	Thara			Sol 86.			Othin	Habor	Atin	Kabar	Abirt	
2020	Abra-ham	Abra-ham		Agatho-demon 56			Tore Gau-te.	Othin.	Sigge mundilfar	Otin	Othin	Sigge.
2060	Isac		Saturnus	Satur-nus 40.	Satur	Satur	Sadur	Gauthe	Sadur	Gautr	Ethec.	Erik.
2100	Iacob	Isac.		Osiris 35.	Dari.	Iupiter	Sigge-mundilfar.	Sadur	Othin	Fro	Aurthac	
2140	Iudas		Iupiter.	Typho 29 Orus 25.	Erichon	Tardon.	Bore.	Tys. s. Iu-piter.	Manna-thor	Jofur	Elthac	
2180	Phares		Darda-nus	Mars 23. s. Thu-les.				Mannus s. Mader.		Tordan	Majr.	
2220	Esram	Iacob.									Semon.	
2260	Aram	Iudas		Anub. 17 Hercul. 15.								
2300	Amina-dab	Joseph.		Apoll. 25.								
2340	Nahon											

Huru iag denna Taflas uträkning och uppå hwad grund iag henne giort, är wijst Atlant. Tom. I. cap. XL. p. 868 [= s. 548]. nu will iag här wijsa den Helga Skrifftz uträkning, huru den kommer öfwerens med dhe Ägyptiers och våra första Fäders första tijder. Mot Noach finnes i den 5. Colum att de Ägyptier sättia Vulcanum och som Sync. pag. 18. hafwer af Manethone, att han skulle regerat i 9000. åhr, då hwar måna kallades ett åhr, hwilka effter denna tijdz Åhrs räkning effter Solens gång han uträknar till 724 1/2 åhr. Denna Vulcanus, hafwer Wossius rätteligen påråkat wara Noach i sin lib. 1. de Idol. pag. 101. emedan Ägyptierna kalla honom sin första Konung, och Noach war den tijden såsom Hufwud för alla Menniskior. Men andra skähl införer han ey icke heller någon uthräkning, huru den skulle swara mot |137| dhe Gräkers, helga Skrifft och andras Skrifter, eller hwarföre Noach skulle kallas Vulcanus. Dät är allom bekant, att af dhe Gräkiske och Latinske Historier och Poëter, är Vulcanus räknat för en Smed, den dhe på Gräkiska kalla *Hæphæston*, och sökia på åthskilliga sätt att få igen ordetz eller hans namns ursprung, (som sees af Vossio, Lillio Gyraldo, och Nathali Comite) så att det skulle swara mot hans arbete och gierningar, och mena somliga hans nampn betyda af Gräkeska ordet *Apto* uptända, och *Æstuo* förstöra, men Latinska ordet *Volcanus*, skulle wara antingen förwänt ord af *Tubalcain* som fann på Koppar och Järnsmide, och lefde för Noæ tijd. Gen. 4. eller att han skulle nämnas af *Volare*, det är flyga, emedan Elden flyger genom Wädret, eller af *Violentia* (Wåld) emedan Elden mächtig är, och det han kallas *Claudus* (halt) skulle skedt där af, att Jofur hade kastat honom neder af Himmelen, och då brutit benet af sig; så ostadiga och owissa äro dhe i ordetz ursprung, emedan det intet finnes någon rätt grund i deras språk, icke heller swarar mot alla hans Gierningar, så och hans Beletes afmåhlning. Uti Euseb. præparat. Evang. indragin af Lill. Gyraldo, målas han med en blå Hatt, genom hwilken dhe Gambla uthtydt Himmelen. Sedan af Nat: Comit: pag. 101. 670. att han giorde Menniskior, Hundar, huus och allahanda sådant, hwilket war intet allenast en Smedz arbete, utan åthskillige Konstmästarers. Hade dhe läst Edda, och Furuskald, och bättre öfwerlagt hans giärningar, så och wårt Språk, hade dhe bättre råkat på. Edda i sin 3. Mythol. pag. 134. gifwer 'Atin det 12. namnet Jolkur, (säjandes) han smidde Himen og Jord, lofted och alla eign theira. (Det Furuskald säger:) Wolkur, han smidude Himen och Jord, och fäste glimmande gnister i Himine:'

Sedan om Thor-Asathor Ed. cap. 3. pag. 111. 'Han smijdudu ein Stopul med Tygl och Griöt, than är winna skilde till Himens'; Smida är egenteligen Smedarnas arbete, men här betyder det, byggia och mura, det är, han bygde

en Stapel eller Thorn af tegel och gryte, som skulle nå up till Himmelen. Homerus i sin Iliad. Σ. pag. 174. beskrifwer hans arbete när han skulle smida en Skiöld åth Achillem, äfwen så: 'att han uppå Koppar-Skiölden utarbetade dreflig konsteligen Himmel och Jord, med Solen och Månen och alla Stiernor, Hafwet och alla Strömmar, Berg och Dalar, alla Diur och Foglar, och huru de gingo med dem wall i Skogar och Ängiar etc.' Hwilket förlångt är, att här alt införa.

Af detta Homeri rum, kan man klarligen see, hwilken i Servio bekännes sin wetenskap fått af Orpheo, och wår Orpheus af wår Norska Baldur, att han och bekommit detta, huru Jolkur han smidde Himmelen och Jor-|138|den, hwikens nampn och gierning, eller snarare sagt, hela Skapelsens wärck, han afmålar genom en annan Jolkur eller Wolker som det utarbetat kosteligit i en Kopparskiöld, och ehuru Achillis Sköld hade kunnat warit tämligen stoor, så är dock intet möjeligit att alt det Homerus skrifwer kunnat fått sitt rum på honom, med mindre det måste så grant warit, såsom det man nu kallar, Miniatur arbete. Wijses här således så af Edda, Furuskald och Homero och dhe andra, att genom Jolkur eller Wolker, förstås icke allenast en Smed, utan en Arbetzman och Mästare, som giör allahanda arbete; fast han ingen Eld brukar, såsom Timbra, Snicka, Swarfwa, Måla, etc. och är rätta ursprungz ordet Götisk af Wella, det är, sättia tillsamman. Dädan wälla Järn, när flera Järnstycken ihopsättias. Walcka kläde, när det måste uthi Walckqwarnen drifwas så tillsamman, att af 120 alnar blijr allenast 80. igen. Håårwalck kallas den Jungfrurna mycket nätt fordom wirckat af Pärlor, Gull eller Håår. Dedan är Vaul, Vel, Viel, Vol, en konst i allahanda ting att bruka, och beskrifwes märckeligen i Bret: Strengl. indragen i Verel. Lexic. Scythoscandium pag. 287. 'Wel fyllgir lewisum manni, Wel lägir hardan hug: Wel bryter storar borgir: Wel fellir stora stolpa: Wel lyptir þungri byrde, ok med Wol er Fisker tekin er skirri baro er, oc med Wel ferr mader þurrom fotum um haf: oc morgum lutum stodar manni Wel oc Þiönkan: med Wel Fädis margr madurr, Wel legir Haufdingia reide, oc med Wal gätr säkr madr haufudh sins ok fear, oc med Wel glädz säll, sa er waner war at grata wesall, ok med Wel rider nu sa prudur, er wanr war at ganga fatoekliga oc tad er engi fräde ma gefa, þa gefr þad iduliga Idn.' Uthi en Wijsa om alla Konster:

Welkan nokwa styras,
Welkan märan ridas,
Welkan Rike rekas,
Welkan fylke brytas. etc.

Utaf samma ordet Wel ihopsättes åtskilliga andra ord som tagas så i ond

som god mening, som läses i Werel. Lexic. Wiel findni. Gaut. S. Krigzkonster, Krigzpuss. Wela Kaup. Skälmstyckens förseliande. Såsom när en Commendant säljer bort sin Fästning åth Fienden för Penningar. Wälalaust utan konst och bedragerij, Welrädi försåt. Wolradur, bedrägelig. Welamader, en bedräglig Konstnär. af Woelcan, är nu de Latiner *Volcanus* och wårt Wolk, Folk, Wolke, Wolker, dedan alla som arbeta och något konstigt giöra kallas Arbetz-Folk.

Äfwen synnes hans Gräkiska namn ἥφαιστος komma af Göteska ordet, fästa och åfesta, binda tillsamman som äfwen betyder som wella: dedan Gen. 1. v. 8. kallas |139| Himmel som Gudh skapat Fäste. Stora Städer och Slott, Fästen och Fästningar, och en förlofwat Man och Qwinna Fästeman och Fästemö. Eller likare är det af tilsammansatte orden Å-feste emedan han kallades Fästes eller Himmelens Son, och att han kom neder A-feste.

Uthi det indragne Homeri rum, är och märkiandes, hwarest han afmålar Volcer hafwa skapat Himmel och Jorden, nembligen, längst under Nordan, som wij i Atl. Tom. I. och II. pag. 454 och 468 [= s. 466, 480] af wåra och de andra Poëter wijst. Ty han införer Thetin Achillis Moder hafwa bestält detta sköna wärcket, hwilken war Ogges eller Jofurs Hustru, och bodde längst Norr i Swerige, hwar af Thetisfiord är nemd, see Homerum, Orpheum och dhe andra, Atl. Tom. I. pag. 685. 686 [= s. 430 f.] och Tom. II. pag. 42 [= s. 56]. Sädan genom den 186. v. där han säger, om Himmelens Stiernor, att han afbildade på Skiölden Biörnen, den dhe där Karlwagnen kalla, som där går omkring och är allena af Stiernorna som intet wäter sina Fötter i stora Norska hafwet. Huru det förstås, läs Atl. Tom. I. pag. 303 [= s. 191]. Tom. II. pag. 485 [= s. 496] hwilket uthtryckeligen afmålar Swerige ifrån Sunde in till Norstiernans wändepunckt.

Är således nu wijst att *Vulcanus*, som han och rätteligare skrifwes med *O*, *Volcanus*, i Walleriani Keisarens mynt, (Voss. Id. p. 1. 101) är en Ämbetzmans Ähretyttel, och kan uthi Skaldekonsten alla dem tillägnas, som antingen inrätta ett Rijkes Styrelse, eller Skiepzbyggeri, eller Städers upbyggiande, eller hwad Konster och Handtwärkerij det wara kan. Och särdeles stora Konungar och Uphofzmän till någon särdeles wärckan.

Ty kallas, som man nu af Edda och Homero sees, Gudh den Högsta som alt skapat Volcer, kallas och Adam Volcer, effter han inrättade första Huusshållet på Jorden. Sedan Tubalcain, effter han fann på Koppar och Järnwärck Gen. 4. v. 22. Sedan Noach, efter han bygde Arcken, och inrättade efter Floden, såsom af nyo heela Huusshålls wäsende och Regemente. Sedan Thor-

Asathor, för det han bygde Babylons Thorn. Flera skola wij wijsa, när wij komma länger in i Wärcket.

Men hwarföre han kallas halter, är det att alla som hugga med Yxa, eller smijda med Släggia, eller tröska Säd med Slaga, dhe nicka och bocka sig med Hufwudet, äfwen som han hade brutit af sig det ena beenet. Elliest uthtyda wåra Fäder denna Vulken, som är Noach, och Toraster att dhe haltade, emedan Noachs afkomne och hela Jordenes natur, hade effter Floden mycket aftagit, både i |140| Menniskiornas stoorlek, som länge lefwande, som sees af Gen. Cap. II. Och att Babylons Tohrn blef intet halfgiort. Ty man säger ännu om ett halfgiort arbete, att det haltar.

Nu, hwilkendera Volcanus förstås i detta rum, synnes klart af hans tijd och ålder; Tijden sätter Syncellus effter dhe Ägyptiers utsago strax in på Floden, och säger honom lefwat 9000. åhr, och är således (som och Vossius betygar) Noach, hwilken Mose Gen. 9. v. 29. säger lefwat 900. och 50. åhr, och såsom Syncel. wijser att de 9000. åhr äro Månader, som Ägyptierna då räknat, så blifwer hans ålder effter Syncelli uthräkning 724. Nu säger Moses att Noach lefde effter Floden 350. ty gifwa wij och i 4. Columnen Volcano 350. åhr, emedan som Syncellus här förgätit att afdraga hans ålder för Floden. Chronicon Alexandrinum hafwer en annan Volcanum, som han tillsammans blandar med denna, som sees pag. 105. där han säger honom warit en dräflig Krigzman, och fört mång örlig, och fallit med sin Häst, och derföre blifwit halt, hwilken skulle lefwat effter Mercur, Jofurs Son, hwilken kommit till Ägypten effter Misraim, Chams Son, Noachs Soneson. Kan således denna ey wara Noach, ty Noach läses ey warit Krigzman, ey heller den tijden förtz Krijg, så och derföre, att denna lefde effter Jofurs tijd, och ey längre regerat än 4. åhr 7. Månar och 3. dagar.

Effter Volcanum sätter Syncell. så wäl som Chronic. Alexand. Solen kommit till regemente, och faller så hans tijd mot Werldenes ålder. 2006. utaf de Gräkers Historier och Poëter, seer man att Hyperion (Mundilfore) som war Cœli eller Urani (Bures eller Ures) Son, hwars begge Barn war Solen och Månen. Men såsom de intet sättia en wiss tijd när de lefwat, och lijkwäl tillstå att de wore utaf wåra Norska Fäders Slächte, see Atl. Tom. II. p. 55, 64 [= s. 68, 77]. Så hafwer iag måst som förr wijst är giöra min Chronologisk och Slächtz Register Tafla, och den baklänges uträkna, emedan och så i wårt Långfegdatal, synnes som en Person eller 2. skulle fattas effter Habor. (Tab: Cron: 1. lit. *R.*) med mindre icke deras Leders ålder warit längre att man skulle wid den tijden gifwa dem en 5. eller 6. åhr mera |141| än 40. som alla de andra hafwa; och då skulle man strax finna huru alla Historier månde giöra en mächta artig

tillsamman stämning. Doch willia wij intet röra den Taflan för de få åhren skull, ty man skall ändå finna, hwad för en härlig tillsamman stämning skall afblifwa.

Och är först märkiandes, att så wåra som Isländerna, och Ängeländernas gambla handlingar, hafwa emellan Noach och Celius, (den Latinerna kalla *Cælus*, och wåra Kolle, Kelius, Bure, Uran, Gräkerna *Uranos*, och Finnarne *Ure*, Änglenderna *Ysran*) 4. eller 5. Leder med sina nampn, hwilka Chaldeerna, Ägyptierna, Gräkerna och Latinerna ey af wetta, undantagandes att Gräkerna nämna Japhet, som i Hesiod. och Apollod. Ath: kallas Urans eller Cæli Son; hwilken hafwer wäl namnet effter Japhetz Son; Men måste wara den som i 8. och 10. Col. kallas Jappe, Asers eller Bures Son, ty då blifwer det en sammanstämning.

Denna Celius, hade som sagt är, effter Diod. Sicul. Hesiod. och Apollod. Athen: utsaga, många Barn, ibland hwilka Mundilfare (*Hyperion*) war en, som hade Solen till sin Son, och stämmer öfwerens med Edda, och till Col. 8. swarar mot An. M. 1900, men i 10. Col. kommer Mundilf. mot 2140. hwar af man seer nogon åtskillnad; altså will man tillse, hwilken af dessa hafwer aldrawissaste tijden råkat. Af Chronico Alexandrino, Syncell. och Atl. Tom. I. p. 768 [= s. 483] seer man, att för Solens tijd, är inga Solens åhr räknat, utan dagar, ty gafz Mundilfarens Son namnet Solen, emedan han påfunnit rätta Åhrs dagen, och Solens rätta åhr inrättat, och hans Syster Månan, som dess gång uträknat; nu kan man ingen wissare och fastare underrättelse hafwa i detta mål, än af Runestafwen, ty, (som widlyftigen är wijst, i Atl. Tom. I. och II.) när man utkastar en dag på 132. åhr, af Solens åhr, ifrån Jultijden, som den stod i K. Olof Skottkonungz tijd, eller nu der Hedendomen wore qwar, ifrån Distingen som fordom folgde Julen åth, uthräknar och så ifrån Gyllende talet som det nu står till baka in till den första Gyllenetaletz Bookstafwen ᚠ, så kommer Solens Konungens tijd, som Solens åhrs tal påfann och Månens tid, emillan An. M. 1800, och 1900, see Atl. Tom. II. pag. 165 [= s. 178] under Colum. 4. och 5. och pag. 640 [= s. 656], och en sådan grund och wissheet till att finna igen Konungen Solens Regemente, är ännu aldrig i några Skriffter funnitz, ey heller af andra Skähl, såsom här af wår Runstaf wijsas kan, och wijser och detta hwadan de Ägyptier och Gräker detta hafft, ty alla wåra Historier förmäla, att wijd Saruc Abrahams Farfaders |142| tijd, skulle wåra giort ett uthtåg till Ägypten, som wijdare i sitt rum förmälas skall, och nu faller Solens Regemente wid Abrahams tijd, altså hafwa dhe då utfört med sig under hans Regemente Solens rätta åhrs dag, eller till det ringaste förmält der om, ty huru sent de Ägyptier, Gräker, Latiner, och andra Folck

utomlandz, hafwa inrättat sin åhrs dag effter wåras, begynnandes om Winteren ifrån Solens ingång i Capricornum eller Steenbåcken, är wijst Atl. Tom. I. 90. 120. 697 [= s. 60, 78, 437]. T. II. 188. 204 [= s. 201, 217]. Sedan är och detta ett oryggeligit och oemotsäjeligit skiäl, att Solens åhrs begynnelse, med Månans der på fallande fylle wed Distingen är skedt, sedan Solen med Månan kommit up af Oridon eller Östersiön, där Glyss finnes, sedan hon sig där nederstört, hwar om wåra och de Gräkers och Latiners Historier och Poëter aldeles tillsamman stämna, som wijst är Atl. Tom. II. 55. 64 [= s. 68, 77], hwilket sker åhrligen, och synnes allenast för de Swenska som boo wid Torne, alt emillan Lule, Callis, Torne, Kimmi, Jo in till Cajania (emillan 40. och 44. middagz lin. som är mot 60. Tyska mijl, och under 65. och 66. Elev. grader. See T. VI. Atlant. Tom. I.) in wid Siöstranden, och uppå Bergen så långt som de kunna·see Hafwet, så att hwarken något Folck på andra orter i Swerige i Norr eller Söder, Öster eller Wäster, myket mindre någon Landz ort i hela Werlden, kan berömma sig af denna Solens och Månens störtning i Oridon, och af dess upkomst där uthur, och där på följande Åhretz begynnelse. Till det tridie, så wijser detta äfwen så oryggeligen att Hyperion (Mundilfar) med sina Fäder, så wäl som Barn, Solen och Månen, äro här födde, emedan dhe så af Historien som sielfwa denna Solens och Månens anmärckiande, att störta sig i Oridon, så wäl som att der ifrån Åhrligen upstijga, skier intet på någon ort i hela Werlden, mera än up i Swerige wid Torne. Hafwa wij således igenfunnit en sådan rätt märckelig tillsammanstemning af wåras Sagor och Runestafwer, när Solens Regementes rätta tijd hafwer warit; Hwar igenom man finner och igen, när hans Far och Farfader, och hans Broder och flera till hans Slächt lefwat, fast man icke kan nämna just Åhr och Månad, ty det är omöjeligit, icke heller angelägit, allenast man så mycket weet att i hwad hundrade åhrs tal de lefwat. Hwilket nog är till Historiernes kunnskap.

Wijdare finner man nu huru Satur utaf alla wåras, Isländernas, Gräkernas och Chaldeernas Historier, så enhelleligen bekommer sin tijd emillan An. Mund. 2000. och 2100. så att och man sig deröfwer förundra kan, ty, såsom iag, (det i Atl. Tom. I. Cap. XL. p. 866 [= s. 547] wijst är) hafwer måst, (effter wij ingen wiss effterrä[tte]lse i wåra älstas Historier, såsom och i Saxone sees, hafwa om wåra |143| Konungars Regementz tijdh) utsökia alla Konungars Slechtregister, och gifwa hwar deras Led, som lefwat effter Christi tijd 30 åhr, och dem som för dess tijd lefwat 40. åhr, begynnandes räkna tibaka ifrån nu wår stora Konung Carl den XI. tijd, så lång som Slächtregistret hindt, och blef så en ypning på 2. Leeder emillan Habor och Othin som är

wid pass An. M. 2020. och 2060. Hwilken uträkning gaf likwäl så många tijders och dess personers tillsammanstämning, som wijst är Atlant. Tom. I. Cap. XL. det ingen kunnat troo; så kan som iagh sade, en wäl sig öfwer det förundra, att emedan iag då intet hade utdragit de Chalders uträkning, den Syncellus af Manethone som lefde wijd Alex. Magni tijd, införer pag. 19. hwilken wisserligen minst tänckt på wåras Historier, utan iag nu, den först jemfört med min, hwilken begynner ofwan ifrån Noæ flod, att min som begynner nedan ifrån denna tijden, skulle stöta och komma tillsamman i en person Satur nemligen, innom 100. åhrs ålder; och icke denna Satur allenast, utan och flera medfölljande såsom

Den Gräkerna kalla *Uranum* och Latinerna *Cælum* i 4. Columm. och wåra, Isländerna, och de Danska kalla Kelium, Celium, Uran, Kolle, Bure, och Änglenderna *Ysran*, i 6. 7. 9. 11. 12. Columm. som är alt en person, han kommer att lefwa emillan 1900. och 2000. ålderen.

Othin uti 8. 9. 11. och 12. och Atin som är alt en person, emillan 1900. och 2000. ålderen.

Zeus Gräkernas, och Latinernas *Jupiter* i 4. Colum. som är alt en med wår Thysse, Thare, Jofur, eller Juppis uti 6. 7. 9. och 11 och *Osir* i den 5. Taflan wid 2100. och 2200. ålderen.

Den Chaldeerna kalla *Mars* eller *Thule* i 5. Colum. emedan han kom här ifrån Thule. (see Chron. Alex. p. 105, 106.) och Tacitus med wåra, kalla Mannen Mader, Mannathor, i 9. 10. Columm. och Änglenderna *Mair*, i 12. Columm. hans tijd faller 2200. och 2300.

Elliest måste man intet undra att en person stundom, ey allenast bär åtskilliga namn, effter hwart och ett Språks natur, utan och innom ett slagz Språk, det i Atlant. Tom. I. och II. nogsampt wijst af åthskilliga Scribenter. Som Noach, han kallas här Vulcanus, för det som sagt är, att han bygde Arcken, och såsom förnyade och upbygde Folketz Slechter effter floden. Han kallas och Bure, ty han å nyo uprättade Kunglige Stammen och Menniskiorna, såsom en Fatebur. see Atl. Tom. I. p. 195 [= s. 124]. Berghielmer, för det han stannade med Arcken öfwerst på Bergzklinten. Hwilken gaf ett anseende såsom en Hielm på ens hufwud. Kiölen kallas nu den understa stora Syllen på ett Skiepp på hwilken hela Skieppet bygges, men fordom kal-|144|lades hela Skieppet Kiölen, af dess förnämsta deel. dädan feck Noach kallas Kiölen, af sitt Skiepp, så och effter han war som en grund, till det nya Menniskioslechtet. Äfwen så är hans namn Nokva, som hos wåra kallas ett Skep, (see Edda i Skepz kenningar) dedan Necken Siöguden under Neptuns nampn.

Japhet kallas i 8. Column. Bore, i 9. Col. Atin, bägge betydandes en stoor Fader för många stora Slechter. Dhe öfrige kan en see alt af Taflan, och kunna ihogkommas wed tillfällen.

Cap. VII.

Om Koppar eller Aske-Ålderen.

§. I.

Denna Ålderen beskrifwer Voluspa pag. 393. således:

'Då kommo tre Gudar älskelige och mächtige, till ens boning, och funno in wed Siöstranden, twenne älendiga utan all förstånd och krafft Asker, och Emblan, dhe hade hwarken Siäl eller wett, ingen Blod, intet Mål, intet fagert Ansichte. Ty gaf Atin dem Siälen, och Heiner förståndet, och Lödur bloden och en wacker Skapnat.

Jag wet hwar Asketrä står som kallas Ygdrasill, som hafwer styfwa borst med Aska bestänckt, dedan Dagg och Regn faller öfwer Dalar och Ängiar, hon står altid grön öfwer Urdalzbrun. Dedan äro de trenne Mör komme, som all ting i Werlden wetta, och stå under Norre Hemmelens Wändepunckt öfwer dess Haf, den ena kallas Wari, den andra Är, den tridie Skal wara. Dessa giöra sina Lagar tillsamman, och förordna om Menniskiornas lefwerne, och alt hwad dem hända skall. Dessa minnas de första Örlig i werlden, när Gullweigan blef med Yxor försedd. Och hon blef i Hars Holli (Odens Hollin) förbrend, Heide het hon, som blef tre gånger födt, tre gånger brend, och lefwer ändå, kommandes till hwars gård hon wille. Voluspa den goda het hon som kunde Spå, och rista Trollerunor på Kaflar, och kunde Trolle-Skallder, och Beswärningar, som altid giöra onda Kiäringar beswär.'

Edda i sin 7. Mythol. indragen Atl. Tom. I. pag. 540 [= s. 338] säger: 'Bores Söner gingo wid Siöstranden och funno tre Trän, och skapade där af Mannen. Första Bores Son gaf honom Andan, den andra Lijfwe, och den tridie Hörsel och Syn, och blef Mannen kallat Asker och Konan Embla. Och tädan är Mankönet kommit, och war dem Boning gifwit under Jorden mitt uthi, och bygde sedan mitt i Landet Asgard. Där bygde Atin och hans Atlingar, der ifrån wår Ätt är kommen, och är täd ett Säte som kallas Hlidskalf, och när Alfader ther sitter i Högsäte, seer han om alt Landet, och allas åthäfwor. Hans Hustru hete Frig Fiorgans Dotter, och af dessas Ätt ähr Asarnas Slächte, som bygde det gambla Asgard.'

Hesiodus Op. & Die. v. 143. Atlant. Tom. I. pag. 544 [= s. 341] säger: 'Men Thor han skapade det tridie slagz Folcket hårt som Koppar, olikt det Försilfrade slaget, utaf bara Asketrä, grymt och hårt Folck. Hwilka lade sig på intet annat än att föra Krijg och örlig. De äta intet, uthan hade hårdare Hierta än en Demant: stora och stygga woro dhe, mächta starka woro dhe och, hafwandes oöfwerwinnerliga Lemmar, |145| förandes Kopparwapn, och hade Kopparhyddor. Och arbetade i Koppar. Ty ändå war inthet det swarta Järnet kommit i bruk. Och dessa förde Krig sin emillan och foro in ynder Jorden där Kölden är starkast: och fast de woro förskreckeligen stora och starka, moste de likwäl döö, och lemna Solens lius.'

Huru Hesiodus detta slagz Folcketz Skapelse af Asketrä uthi Kopparåldren hafwer tagit af wåra Fäders Skrifter, och hwad för en just sammanstämning det gifwer till tijden sees i Atlant. Tom. I. pag. 544 [= s. 341].

Dät Hesiodus förmäler, att de i den Ålderen fört Kopparwapn, så finnes der til här i Swerige många gambla Effterdömen, såsom en Kopparyxa, den i Hans Kongl. Maijtz. gamla Archivo förwaras, såsom och en Kopparwärja, tämlig tiock och stoor, här afmålat i sin rätta storleek, pag. 98 [= s. 109] n. *2*. hwilkens ena dehl effter hon intet rum fick, finnes p. 99 [= s. 110] n. *10*. sedan en mindre funnin wid Götheborg, hwars halfwa deel iag sielf hafwer till att wijsa Främmandom, och är afrijtat pag. 97 [= s. 109] n. *2*. den andra delen med den större Wärjan, är och i Konungens gambla Archivo. Förutan alt detta, som är i de Dödas ättebackar och Knokor med deras afbrända Been och Aska funnit, äro och Koppar-knifwar, Koppar-spessar och Koppar-naglar fundne.

Denna Koppar ålderen, han begyntes såsom sees af nästföljande Tafla, när wår mächtiga Konung Mader eller Man liknades wara skapat af Asketrä för dess hårdheet, och att de den tijden begynte och bruka sina Pijlar och Klubbor af Asketrä, där om talt är i Atl. Tom. I. cap. 22. pag. 540 [= s. 338] och lycktades denna ålderen in mot Thebæ och Trojæ Stadz förstörning.

Under denna Ålderen är och märckiandes, att Voluspa Spåqwinnan måste hafwa lefwat, ty hon nämner sig sielff, hafwa detta tillsammansatt. Men hwad sedermehra, som finnes om den 6. Ålderen skrifwit, menas warit tillagt af någon annan, ty af de M. Skriffter iag sedt, är ett mig wijst, som just lycktar med denna ålderen, och stod i bredden skrifwit: Här lycktar Semnons Edda. Om Semnon nu intet länger haft af Voluspas Skaldeqwäd eller intet, lemnar iag androm. Men det hade lijkwähl detta M. Script. iag omtalar, nemligen, Spådomen om Jordens förgängelse genom Eld, nästan såsom denna Resenii Voluspa ifrå 43. St. in till ändan hafwer, som är tryckt i Kiöpenhambn 1665.

Det är märckeligit som Voluspa här säger, att hon wijste dem att skiära Runakaflar, och att Trolla och bruka Widskiepelser. Hwilket bekräfftar märckeligen, det iag talt om wåra Rune bookstäfwers ålder, och om Isas trollkonst, och när man jämförer nu dessas alla |146| Åldrar, som är Solens, Månens, Frodes eller Sadurs, Isis, Atles och Mercurs: hwilkom allom blifwer tillegnat Runstafwens och Runebookstäfwernas påfund, hwilka lefwat emillan An. M. 1860. in till 2380. att dhe måtte något hwar tillagt, genom deras anmärckningar, om Solens, Månens, Planeternas, och de Himmelska Stiernors och Teckens gång, emedan omöjeligit warit, att på en kort tijd, för en allenast sådant uthachta, ty allenast att upwackta Månans omgång, när han ombyter sitt Gyllende tahl, en gång inom 312. åhr, fordras en god tijd, så wähl som att uträkna en dagz omskifftning för Solens gång på 132. åhr, och sådant mera. Ty hafwa dhe som den tijden lefde, giärna welat hwar och en af dem behedra med det att de funnit på Runorna och Runestafwerna. Ty kan icke den Isis som utfor till Ägypten, wara första Bookstäfwernas påfinnare emedan hennes tijd faller wid 2300. ålderen, där reda Runestafwen wijser sitt Gyllende tahl wid 1900. ålderen, utan en annan Isis, kan skie den, som nämnas här pag. 35 [= s. 46] och denna senare, som for ut till Ägypten, för det hon lärde Ägyptierna Runerna så wäl som Trollkonsten, så hafwer hon bekommit den ähran att wara dess påfinnare, med mindre icke som somliga af de Lärda mena att Isis for ut An. M. 2100 och såsom de den tiden ännu lefde til 3 a 400. år, så kan det wara samma Isis.

Här är och wäl merkiandes att förutan den sammanstemning som Voluspa, Edda och Hesiodus hafwa om wårt Norska hårda och starka Folk och Jättar att de woro af Asketrä skapade, så instemma de och i detta att dessa hade mitt under Jorden sina boningar, hwilket de Latiner utolkat altid genom *Inferos* eller *Infernum* som war wid Jordenes ända under Norske wändepunckten (Atl. Tom. I. pag. 524 [= s. 327]. Tom. II. pag. 586 [= s. 601]) och tillegger Hesiodus en då ett Tekn, nemligen der den swåra Kölden hon herskade. Hwilket widare skal omröras, när iag kommer talandes om desse Jettars Krig och Örlig.

Hwad de trenne Mör anlangar som Edda beskrifwer wara födde under denna Norska wendepunckten som skulle styra alla Menniskiors lefwerne. Dem erkenner och Hesiodus i sin Theog. v. 211. 215.

'Natten hon födde dess uthan öde och Asparlundarna, hwilkom war pålagt att uthom det stora Westerhafwet ackta de gyllende Äpplen och de Trän som dem bära. Der til med födde natten de 3 grymma Gudinnor som bestyra Menniskiornas lefwarne, Clotho, Lachesin och Atropon.' Att genom Natten

förståås det mörkret som så lenge warar alt på en tid eller halfwa året under Norstiernan och Sweriges yttersta ända i norden wed |147| Kimi, är wijst i Atl. Tom. II. pag. 468. 459 [= s. 480, 471] etc. Och derföre wåra af de Fremmande kallade Mitternachtz folke. Och när detta jämföres med det iag om de gyllende Äpplen af Apòll. Athen. och andra wijst Atl. Tom. I. pag. 346, 565 [= s. 218, 353] som äfwen säja, dessa gyllende Äpplen längst uthi norden under Natten, der Atlas han stödier Norske wendepunckten, förwaras. Så seer man huru artigt detta swarar mot Hesiodi och Voluspæ tal, att man och förnimmer hwarrest dessa 3. Gudinnor födde äro, nemligen up under Norstiernan och dess longa Nätter.

Ty måste den som will de gamla wåras, som och de Gräkers och Latiners Historier och Skalder läsa, mycket grant ackta, när han will wetta hwar ifrån en Släckt är kommen, eller war en särdeles Giärning är giord, huru dhe det beskrifwit genom sådana Tecken på Himmelen eller på Jorden, som allom kunniga warit; såsom när de williat beskrifwa de Gudar eller Gudinnor som här ifrån kommit, så hafwa de dem kallat, antingen Norstiernans, Nattens, stora Wästerhafwetz, Jordenes underboningz, Kiöldens, det stadiga Liusetz, etc. Barn. Äfwen så äro åtskilliga afkomne i Söder beskrifne, af deras Berg eller Floder, och kallade Nili, Boristenis, Euphratis Barn, såsom Judarna Zions Döttrar af Zions Berg.

Til denna och de nästföliande åldrars Tafla, se pag. 150 [= s. 160], hafwer iag utdragit dhe längsta och största Slächtregistren som man i de älstas Skriffter funnit, hwilka merendels äro uthi min Atl. Tom. I. Chron. Tafla I. indragne undantagandes Homeri Fäders, Hippocratis och Arcesilai den fierdes, af hwilka när man dem med dessa tre senaste jämnförer, de iag nu införer, kan åter see hwad för en härlig tijdz tilsammanstämning man finner, uthaf den grund iag til min I. Chron. Tafla i Atlant. Tom. I. hafwer tagit, nemligen, att allena igensökia de största Slächtregistren och hwar Led af dem gifwa allenast 40. åhr. som wijdare sees Atlant. Tom. 1. C. 40. Ähr således uthi den 2. Column. wår Frelsares Christi Slächtregister. I den 3. är och des Slechtregister insatt, men effter den Helga Skrifftz åhrtals uträkning, på det man skulle see huru de 40. Åhr hwar Led gifwin i den 4. Column. stannar mot åhrs uträkningen i den 3. Column. just uthi Zorobabels tidh An. M. 3420. Uthi 4. Column. är Ägyptiernas Konungars tijdz uträkning effter Syncellum, emedan man intet fåt en fulkomlig Slechtz register, uthan huru en Konung effter den andra regerat alt in til Zoe (Zethes) och huru den swarar mot Judarnas och Chaldeernas Konungars tijd, sees i Atl. Tom. I. p. 884 [= s. 558]. Uthi den 5. Columnen är wåra Konungars |148| Slecktregister, hwilken är

tagin af Hesiodo, Apollodoro, Herodoto, Edda, Langfegdatal så wåras som Islendernas, de Norskas så och Englendernas skriffter, som sees uthi nestföljande 2. Tafla pag. 151 [= s. 161] på det den Gunstige Läsaren kan see, hwar utinnan de nogot skilias uthi Personarnas nampn, så och hwad som fattas i somligas skriffters Leder. Ty uthi Hesiodo och Apollodoro under den 4. Column. finner man ey lengre än in till Memnon som gick tilbaka från det Trojaniske Kriget til Swerige, och är och nogon åtskilnat emillan Cælus som war Saturs och Japhetz Fader in til Dardon, mot den 5. 6. 7. 8. 9. 10. och 11. Column. Men uthi Dardon komma de alla öfwerens, och sedan kommer den 6. 7. 8. 9. 10. och 11. Column. öfwerens, alt in till Auden s. Atin. An. M. 3700. undantagandes nogra enda Personer som synnas fattas i 6. 7. 10. och 11. Column. Den 12. Columnen är af Langhorns Alb. Antiquiteter hwilken alt ifrån *Mair* (som är wår Madr eller Mannus) går ifrån oss in på deras Konungz Slächtregister in til Brutus. Men sedan ifrån An. M. 3020. hafwer iag indragit wåra Konungz Slächtregistrer, så wida Englenderna hafwa der om fåt kunskap nemlig ifrån Stræseg som är wår Sefsmeg alt in till Auden An. M. 3700. och den jämfört med Westmonasteriensis Engelska handlingar, Beda och den nu gamla M. S. utgågne Slechtzregisters Tafla i England af Emundo Gibson mig af Prof. Obrect. länt. Hwilkens fins i 13. Column. så att man kan see hwad ringa åtskilnat finnes uti de Engelska gamla Skriffter af wåras Konunge Slechtlinie. I den 14. är wåra Konungar som utomlandz regerat, och i den 15. de som innomlandz warit Konungar, begge af Johanno Magno utdragne: och moste ingen undra att begge Johan. Magni inthet komma öfwerens med de andra Konungar Slechtens namn som stå uthi 4. 6. 7. 8. 9. 11. 12. 13 Column. emedan, Johan. Magnus hafwer inthet folgt Hufwuderna i Slechterna uthan allenast fört in uthi sin Historiæ de Konungar som nogot merckeligit beskrifwit, antingen de hafwa warit Öfwer-Konungar, eller af de 12 Under-Konungarna eller Näsmen och Näs-Kungar. Dock när wij komma till sielfwa utågen och alla merkeliga gierningar, skola wij wisa uthi hwad som Johan. Magnus, stemmer öfwerens med det stora Kungliga Slechtz register, och uthi hwad han kommer öfwer ens med tideräkningen.

Uthi den förra Taflan pag. 150 [= s. 160] 8. Colum. är Hippocratis Slächtregister tagen af Tzetz. Chil. 7. v. 945. hwilken effter de Lärdas skriffter skulle lefwat wid An. 1. Olymp. 80. som sees af Könungz Biblioth. som faller mot Cyri och Crœsi tijd, nemligen emillan 3380. och 3420. hwilket och instemmer med denna min uträkning effter hwar Ledh, gifwandes dem hwardera 40. åhr. Och war Hipocrates den |149| stora Lekiaren den 26. i Leden ifrån wår

|150|

1.	2.	3	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
2180	Phares	Iacob.		Sadur						
2220	Esram	Iudas. Iacob in Ægypt.		Tys. f. Iupiter						
2260	Aram	Phares	Athortes Cencenes	MANNUS						
2300	Aminadab	*Ioseph moritur.*	Venephes *Magna fames*	Gautis						
2340	Nason	Esrem. *novus Pharao.*	Usaphædus Msebidus	As				Ocea. f. A·		
2380	Salmon	Aram *Mose natus*	Semempsis	Atin. Atl.				Inachus	Belus	
2420	Boos		*Lues & prodigia*	Electra *eam Ioue*		Alcinæ c. *Nept.*	Taigete	Io f. Isus	Ægyptus	Ninus
2460	Obed	Aminadab *Mos mirac.*	Benaches	Dardanus		Æthus. c. *Apoll.*	Lacedemō	Epaphus	Lynceus	Zames
2500	Iesse	Nason *Og R. Basam*	Boehus *multi terræ hiatu perierunt*	Erichon.		Linus	Amyclas	Lybia	Abas	*Arius*
2540	David		Keachos *Apis cultus.*	Troes		Pierus	Cynortes	Agenor	Acrisius	*Azalius*
2580	Natan	Salmon	Binotris *mulier regnas*	Ilus	Assaracus	Oeagrus	Perieres	Cadmus	Danae	*Baleus*
2620	Matatā	Boas *Debora reg.*		Laomed.	Capis	Orpheus	Leucippus	Polydor	Perseus	*Armamites*
2660	Menan	Obed	Tlas	Titheus	Anchises	Dres	Arsinœ	Labdacus	Elychtrio	*Belochus*
2700	Meles		Sethenes	Minnur	Æneas	Eucles	Æsculapius	Lajus	Alcmena	Baleus
2740	Eliakim	Iesse *Iepte filiam immolat*	Chæres	Tros	Sylvius	Lamonids	Podalirius	Oedipus	Hercul.	*Altades*
2780	Ionas	*Simson cum leone*	Nephercheres	Loride	Æneas syl.	Philoterpus.	Hippolocus	Polynice.	Hyllus	*Mamites*
2820	Ioseph	David.	*Nilus melle fluit.*	Henred.	Alba	Euphemus	Sostratus	Thorsandr.	Cleodeus	Machates
2860	Iudas		Smedes Phuneses	Vigetor	Athis	Epiphrad.	Dardanus	Tisamenes	*Aristomac.*	Sphærus
2900	Simeon	Salomon	Nephelceres	Vigenet	Capys	Melanop.	Crisamis	Autesion	Timenes	Mamitus
2940	Levi	Rehabeam	Amenophtis	Mader *bel. cum Sesac.*	Capetus	Apelles	Clemitades	Theras	Cissius	Sparetus
2980	Matatā	Abiam Assa	Osochor. Pinaches	Magne	Tiberinus	Mæon.	Theodorus	Samus	Theostes	*Astacadis*
3020	Iorem	Iosaphat Ioram	Susennes.	Sesmeg	Agrippa	Homerus	Sostratus	Telemacus	Merope	*Amuntes*
3060	Eliezer	Ahasia *Reg. 70. occidūtur*	Petubases	Balvic.	Romul. S.		Chrysarmis	Chalciopeus	*Aristomid*	*Belochus*
3100	Ieso	Ioas	Osorcho	Vale	Aventinus		Theodorus	Eumenid.	Caranus	Balepar.
3140	Her	Amas. Urias	Psammus	Lieding	Numitor.		Sostratus	Ænesidam.	Cænus	Lamprid.
3180	Elmadā	Iotam Achas	Zet f. Zoc.	Atra	Rhea		Nebrus	Theron	Tyrimnus	Myrsus.
3220	Kosam	Hiskias		Ravain	Romul.		Gnosidius	Arideus	Perdicca	Caudaul.
3260	Addi	Manasse		Odderman	Numa p.		Hippocratea	Polynest.	Philip.	Gyges
3400	Melchi	Ammon		Mader f. Hermad.	Tul. Host.		Heraclid.	Battus 1.	Æropas	*Ardis*
3340	Neri	Iosia		Seaf	Anc. Mar.		Phænuret.	Arcesil. 1.	*Alceta*	*Sadyates*
3380	Zalathiel	Iojacim		Scoldvej	Pris. Tarq.		Hippocrates.	Battus 2.	*Amyntas*	*Aliattes*
3420	Zorobabel	Zorobabel		Boo	Serv. Tul.			Arcesil 2.	*Alexandr*	Cræsus.
3400	Resia			Tetvin	Tarq. Sup.			Batt. 3.	*Amynt.*	
3500	Iohanna			Geata				Arcesil. 3.	*Arideus*	
3540	Iuda			Gudulf				Battus 4.	*Amynt. Xerx. temp.*	
3580	Iosech			Fin				Arces. 4.	*Alex.* Magnus	
3620	Semej			Fridulf					Perdiccas	
3660	Mathati			Freavin					Philip. Mac.	
3700	Math:			Fritiv.					*Alex.* Magnus	
				Audeo						

TABULA CHRONOL. II. ÆTAT. V. & VI.

2.	2. *Scr.Sacr.*	3. *Scr. Sacr.*	4. *Hesi. Apol.*	5. *Syncel.*	6. *DeLaGar.*	7. *Werelii.*	8. *Stenii*	9. *Messen.*	10. *Tott.*	11. *Muric.*	12. *Langh.*	13. *Joh. M.*	14. *Esmuns Historia*	
180	Phares	Iacob.	Cælus	Sadur Osiris	Sadur	Satur	Sadur	Sadur	Sadur	Fro				
220	Esram	Iudas. Iacob *in Ægypt.*		Typho Orus	Iupiter	Iupiter	Sigge-mundilf.	Tyr. f. Iupiter.	Othin	Iofur		Erik.		
260	Aram	Phares		Mars f. Thule			Boree	Mannus f. Madr	Mannu-thor	Tordan	Mair	Vdde		
300	Amina-dab	*Ioseph moritur.*	Iapetus ux. Asia.	Annubis Hercules			Borbar-minnir	Gautis	Burbar	*B*use	Semon	Ale		
340	Nason	Esrem. *novus Pharao.*		Apollo				As				Oden		
380	Salmon	Aram *Mose natus*	Atlas	Ammon Troes			*At*le	*At*in	Atin	Ale	Boibus	Carl		
420	Boos		Electra cum Iove	Sosus f. Vesosis			Gletra	Electra	Toreas	Torgaut	Ogomū	Björn Götar		
460	Obed	Aminadab *Mos mirac.*	Dardanus	Iupiter	Darius	Dardanu	Tordon	Dardan	Tordon	Tordon	Sethebiri	Sigge		
500	Jesse	Nason *Og R. Basam*	Erichton		Erichon	Ericho	Erichon	Erichon	Heradr	Ereckr	*A*tinus	Berich		Humulf
540	David		Tros		Troes	Tros	Tros	Tros		*A*stor	Helsius	Gapter		Hamble
580	Natan	Salmon	Ilus.		Ilus	Ilies	Ilus	Ilus	Bure	Kapper	*B*rito	Augis Amale		
620	Matatã	Boas *Debora reg.*	Laomed.		Laomed	Laom,	Laomed	Laomed	Baldur	Bore	Lotring	Balte Gautrek		
660	Menan	Obed	Tithonus		Priamus	Priamus	Titheus	Titheus		Baldr	Madaus	Filmer Tanaus		Gothil
700	Meles	Iesse	Memnon		Memnon	Memni	Minnur	Minnur	Mymu	Braudr	Mempi-cius	Zenta Sagil		Sigtrud.
740	Eliakim	*Iepte filiam immolat*			Tor	Troe f. Tor	Tros	Tros	Tros	Tros	Ebbraco	Penaxa-goras		Skæring
780	Jonas	*Simson cum leone*			Hlorida	Hlorida	Lorid	Loride	Loride		*B*rutus	Telef.		Svibdagr
820	Joseph	David.			Eirride		Henred	Heured	Eiurade	Einradi				
860	Judas				Vingetha	Winget	Vigetar	Vigetar	Vige-thor					Asmund
900	Simeon	Salomon			Vingen	Vingen	Vigen	Vigeren		Vigge-nar				
940	Levi	Rehabeam			Moda	Modis	Moda	Mader f. Fylm	Filmad	Hermas-der				
980	Matatã	Abiam Asa			Mage	Mage	Mago	Magne	Mage			Euripils		Vfve
020	Iorem	Iosaphat Ioram			Soskef	Seskef	Sefsmeg	Sefsmeg		Sifsmag	Stræfeus		Iceaß	Hūding
060	Eliezer	Ahasia *Reg. 70. occidūtur*			Bedvig	Bedvig	Bedvig	Baldvig	Baldvig	Radvig	Bedvi-gus		Bedvig	Regner
3100	Ieso	Ioas					Vala	Vala	Vala	Vala	Gvalas		Hvalæ	Hote-brad.
3140	Her	Amas. Urias					Leding	Lieding	Lieding					Attil
3180	Elmadã	Iotam Achas			Atra	Atra f. Annars	*At*ra	Atra	Oddern	Atin			Hathra	Hotter
3220	Kosam	Hiscias					Hravain	Ravoin	Radvai	Hravaj	Hadras			Rorik
3260	Addi	Manasse			Ithermã	Itterman	Itterman	Odder-min	Udder man	Otter-mun	Ittermo-nus		Itermon	*A*ttil
3300	Melchi	Ammon			Here-moth	Eremod	Heremo f. Madr	Madr f. Hermad	Mader	Filimadr	Here-modius		Here-mod.	
3340	Neri	Iosia					Seaf	Seaf	Sif	Seaf	Sche-phus		Seaf. *Westmon.*	Botvil
3380	Zalathiel	Iojacim			Scealdva	Scaldum f. Sciold	Sceldoci	Scoldvei	Sioldr	Scioldu	Scaldius		Sceldvej	
3420	Zoro-babel	Zorobabel			Beaf	Beaf f. Baur	Boo	*B*oo	*B*ore	*B*ore	*B*eovinus		*B*eavi	
3460	Resia						Tetoin	Tetvid	Tiudvin	Tiotvin	Tetvas	Tamyris	Tetvaj	
3500	Iohanna				Eat	Iat	Geata	Geata	Ieat	Giotun.	Getas	*A*ntin.	Geatæ	
3540	Iuda				Godulf	Gudolfr	Gudvulf	Gudvulf	Gudolf	Gudolf	Godul-fus		Godoulf	
3580	Iosech				Fin	Finr	Fin	Fin	Fin	Fin	Finnus		Finni	
3620	Semej						Fritivulf	Fritivuls		Fritivull	Fridule-phus		Fritivulf	
3660	Mathati				Frevalaf	Frialaf f.	Freavin	Freavin	Freavin	Freavin	Freluph	Antheas Gothilas		
3700	Math:					Fridleif	Fritavald	Fritivulf	Frialaf	Frialaf	Fridolus	Situlc.	Freavini	
3710					Voden.	Voden f. Odin.	Atten	Auden	Atin	Odein	Odinus	Drögote Tanabonta	Frthivel Wodeni	

Atle hwars Dotter Taigeta (eller Deiegeta) Jofur hade til Hustru och aflade Lacëdæmon, hwars Son Amyclas war; etc.

Uthi samma Taflas 7. Column. är den stora och namkunnige Skaldens Homeri Slechtregister, hwars Syskonebarn Hesiodus war intet mindre namkunnig, hwilket är tagit af Apollodoro och Svida, see Atl. Tom. II. p. 441 [= s. 453]. Hwars ålder (uti den aldrig tillfyllest berömda Gräkeska Marmor Taflan, som är förd genom Änglendernas flijt til Oxfort) finnes, (see pag. 173. och 166.) när man tilbaka räknar, ifrån Alexandri Magni tijd, som där settes på 81. åhr tilbaka ifrån den tijden Taflan är uthuggin och in til Homeri som är 643. Så stannar Homeri ålder in mot An. M. 3060. uthi min Tafla, ty när man afdrager effter Marmor Taflan i Oxenfort Alexand. Magn. 81. åhr af Homeri 643. så blifwer 562. åhr emillan dem begge. Nu är Alex. Magni tijd allom Historie Skrifwarom, så af den Helga Skrifft som andra Gräkers och Latiners och wåras att den war wid An. M: 3660. wid pass som sees i min Tafla: när iag nu gifwer Homeri Slechtz Leder ifrån wår Kung Atle war sina 40. åhr så faller hans tijd mot 3060. när iag åter afdrager 3060. af 3660. så blifwer 600. år emillan Homerum och Alexandrum Magnum, och när iag afdrager 562. af 600. så blifwa 38 åhr igen, hwilket är än ringa åtskilnat uthi så många 100. åhrs omlopp, särdeles emedan uthi Oxfortz Marmor står att Alexand. Magnus föddes på det 81. åhret för än Taflan är uthuggin och uträknat: altså om man legger hans medålder til som är 30. så komma de så mycket nämre ihop.

Den 9. Column. innehåller Arcesilaj IV. Slechtregister af wår Jonachers Slecht, hwilken iag tagit af Schmidii Pindari Python. pag. 134. som merkeligen uträknat hans tijd tilbaka nedan ifrån Christi födelse til 464. åhr. Hwilken när man dem afdrager från An. M. 4000. på hwilken Christi födelse infaller, så kommer hans tijd på An. M. 3536. när man åter effter mit sätt gifwer wår Archesilaj Fäders Led 40. åhr och begynner ifrån wår Atle eller Jonacher som hans Stamns Hufwud är, hwilken nästan i samma tijd lefde, så stannar hans tijd An. M. 3580. och är således 44. åhrs åtskilnat. Hwem skulle tro att sådana 2. åtskilliga sätt at räkna den ena ofwan ifrån, den andra nedan ifrån: den ena effter wår Slechtz Leder gifwandes den 40. åhr, och den andra effter åtskilliga Personers tilsammanstemning och hwar och ens Regementz tijdz uträkning skulle så just innom 100. ja 30. och 40 åhrs ålder tilsamman stella och förenas. |152|

Cap. VIII.

Om den femte som kallas Giödingz-Ålderen.

§. I.

Denna Ålderen beskrifwer Voluspa i den 23. Str. således:

'Åter kommo alla Gudarna tilsamman i sitt Kungliga Säte att öfwerleggia om Aserna (Giödingarna) skulle hemnas dhe förderfwelige rådslagen eller de skulle låta sådant stå, och giöra sig goda dagar med lustiga Gestebod. Men Oden han högg til och sköt mitt i hela Folckhopen, och wart så dät största örligh i hela Wärlden, och blef Gudarnas fridz almenwäg genombrutin.' Voluspa är i denna beskrifningen mycket kort och synnes nogot fattas, emedan hon emot de andras åldrarna i denna här så kort är, och inga Gudars eller Giödingars nampn anteknar, hwilka likwel uthi Sägnarna nemnas, ock i sina rum skola ihogkommas. Synnes och orsaken wara af det som för sagt är, att Voluspa i den nestförgående Ålderen lefwat och den samma hennes Skaldeqwäd tilsätt, nogot utlemnat. Om denna Ålderen talar Hesiodus således i sin Op. & Di. v. 195.

'Sedan Jorden hade öfwerteckt och bortgömt dessa så giorde Jofur Saturs Son det fierde slagz Folket på Jorden som alla föder, hwilka woro Rättferdigare och bättre än de förra, manliga Kämpar af Gudarnas Ätt, som kallas Giödingar, mot det förra Gudasläckte, fälandes kring hela Jorden. Dessa förde swåra och stora Krig, somliga wid Tebas som siu Portar hade, och Cadmi rijke. Andra som kommo longt ifrån genom det stora Hafwet til Troja, för den sköna Helena skul. Hwilka blefwo der och slagne, men dem gaf Jofur Saturs Son ett Land til att besittia och föda sig långt ifrån andra Rijken, ytterst wid Werldens ända, hwilka bodde där uthpå de lycksaligas Öjar i fred och roo, som sälle Giödingar: Där få de smaka Jordennes gröda som tre gånger om åhret bär dem sin Säd.'

Denna ålderen han begyntes under Dardans och hans Sons Ericons stora utog, emillan 2340. och 2460. wid pass effter dess Farfaders Atins och Faders Jofurs befalning, hwars Slächt är och af Homero införd i Atl. Tom. I. pag. 793 [= s. 498] der Homerus Atins nampn beskrifwer under Bores tyttel, på det allom skulle wara bekant att de woro här ifrån Nordan komne, (ty Niord kallas och Boreas hoos de Gräker och Latiner såsom och hoos oss war brukeligit att alla Konungar til Äretyttel nemdes Borne, det och Diodor. Siculus witnar indragen Atl. Tom. I. pag. 365 [= s. 230]) och stemma så aldeles Voluspa och Hesiodus in om denna åldrens stora Krig och örlig, ty ehuru i

nestförgående ålderen några utog skedde som i sina rum wisas skal, så woro de endels utan blodz utgiutelse, i det en och annan sökte sig ymniga Länder att beboo, eller och förde allenast små Örlig, såsom Abraham förde med de små |153| Konungarna i Canans Land, men kommo inthet mot de 10. åhrs Krigen som hålles wid Troja.

Uthi Hesiodi beskrifning är och til merkiandes, att han säger, att de Giödingar som woro qwarra effter den ålderen, sedan det Trojaniske Kriget war förbi, de fingo sina Säten ytterst wid Jordenes ändar i de Lyksaligas boningar, der Jorden tre gånger om året bär dem Fruckt. Diodorus Siculus med andra i Atl. Tom. I. pag. 415. 416 [= s. 259 f.] beskrifwa på åtskilliga sätt Jordennes frucktsamheet här i Norden, men nemner allenast twå gånger om åhret, och på hwad sätt det sker är där wist: men huru Hesiodus hafwer kommit til att nemna tre gånger, kan iag intet annars see, än att Hesiodus hafwer förnummit, det lengst up i Norden blifwer på 6. 7. a 8. wickor Säden mogen, det och på andra orter i Swerige skeer, som sees af Olao Magn. Oleario, Scheffer. Lapponia indragen, Atlant. Tom. II. pag. 416 [= s. 428]. det och min Son Prof. Ol. Rudb. Jun. bewitnar, som uppå Hans Kongl. Majtz. nådige omkostnat hela Wester och Öster-Botn i denna Sommar 1695. omrest, att aftaga alla Örter och Diur som på de orter finnas, och ey annorstädes; att emillan den 8. och 13. Junii sådde dee sin Säd wid Torne, och ehuru denna Sommar hafwer så kall warit, icke allenast här i Swerige uthan och uthi hela Europa, att på 70. åhr, mins ingen sådan warit, så blef likwäl Säden der uppe mogen att de den 18. August. begynte att skära henne, nu seer man af Plinio Atl. Tom. II. pag. 417 [= s. 428] att i Ägypten som räknas för den skönesta Sädesort i hela werlden, så mognas deras Säd först innom 6. och 7. månar. Och uthi Peloponeso och Gräkland innom 8. och mera månar. Ty hafwer Hesiodus så slutit, blifwer wåra Gräkers säd innom 8. Månar först mogin, och de Norskas inom 1 $^1/_2$. eller 2. månar, wisserligen få de skära 3. eller 4. gånger om året. Hwad eljest de andra wåra Gräkers och Latiners Skriffter förmäla om de Lycksaligas Öjar (*Beatorum insulis*) och Glysiswal, läses i Atlant. Tom. I. cap. IX. XV. XXIII. som alt instämmer med Hesiodo.

Elliest det han förmäler att de effter Trojaniske Kriget kommo tilbaka til dessa Öjar, instemmer meckta wäl med det Eddæ Myth. talar och det Plato indragen uti Atl. Tom. I. p. 298 [= s. 187] säger 'Att Jofur han kallade, sedan de stora Krigen och öfwerwålder ändade woro, alla Gudarna til den Atlantiske lycksalige Öjar, uthaf hwilken han såsom af en Thron mit på Jorden, kunde skoda alt hwad de andra togo sig förre.' Af wåra Historier är nu bekant att Memnon och Thor, med hela sitt föllje kom tillbaka, från det Trojaniska kri-

get, sedan och |154| Menelaus med Helena, som Homerus förmähler; Ullysses, Æneas, Antenor och flera andra, som alt i sina rum wijsas skall. Är och rätt mächta tänckwärdigt, att sedan dhe kommo tillbaka, effter Trojæ förstöring, finnes icke en af dhe Gräkeska eller Latinska Skriffter, som Tytlera någon Konung uthom wårt Land med Jofur, Neptuns, Herculs, eller Plutens äretyttel, emedan det war allenast wåra Fäders sedh, att det giöra, och att sådana Tyttlar woro dessa Giödingar gifne, emedan dhe alla woro af wåra Sadurs, Jofurs, och Atles afkomme; men hoos oss här i Swerige, äro samma Tyttlar ännu beholdne in till K. Erich Segerselles, och K. Olaf Skotkonungz tidh An. wid pass 800 effter såsom samma Konungars ähretyttlar äro här i Swerige först gifne och brukade. see Atlant. Tom. I. pag. 715 [= s. 448].

Dät är och märckeligit, att Hesiodus han kallar dessa Hieltar som förde dhe stora Krijg och Örlig, i denna Ålderen *Semideos*, det är halfwa Gudar eller Giödingar, emedan deras Fäder woro af wåra Konungar och Ätter, dem alla trodde wara odödeliga, men dheras Hustrur som dhe togo uthomlandz i Gräkland, Phænicien, eller Ægypten kallade dhe dödliga Menniskior; och alt således höllo dhe deras Barn för halfwa Gudar, eller Giödingar, såsom ett blandat afwel. Att wåra för alla andra i dhe äldsta tijder trodt Menniskians odödelighet, sees af wår Edda, Herodoto, Valerio Maxim. Lucano, etc. see Atl. Tom. I. pag. 206. 207. 498. 537. 818 [= s. 132 f., 312, 336, 515] och Tom. II p. 367 [= s. 377]. Ty höltz både Satur, Jofur, Neccen, Atin, etc. som uthog giorde, för odödeliga Gudar, intet för det såsom de aldrig skulle dö, ty det wijses af dheras Krig wid Troja, (see Homer. Iliad. Φ) så och dheras Grafställen i Creta och annorstädes, utan för det at dhe trodde dem åter stijga upp och wijsa sig under andra Menniskiors Skapnad, det man seer af Edda, så uthi den förra deras som senaste tillbakakomst utan ifrån, wid Alexandri Magni tijd, (Atl. Tom. I. pag. 207 [= s. 133]) så och af det the många gånger wijste sig i sin egen Skapnat, (utan twifwel genom Satans wäsende) uthi stora Slachtningar att sina Wänner hielpa, der om här effter offta förmälas skall. Och det war en orsak, hwarföre dhe kallade dem Gudar, så och derföre, att dhe woro ett stort och starckt Folck, såsom oöfwerwinnerliga; och endels derföre, att många af dem i dhe tijder brukade Trollkonst, så till att winna Seger, som att i hastigheet kunna på en dag wijsa sig på åthskilliga orter, det som wår Norska Habor lärde Pythagoram. (Atlant. Tom. II. pag. 506 [= s. 516].) Här wid är nu mächta tänckwärdigt, att ifrån den tijden |155| som wår första Jofur eller Thor uthgick, med de andra 6. Underkonungarna, som war Baldur s. Frej (*Apollo*), Tyr (*Mars*), Brage eller Heimdal (*Mercurius*), Atin (*Neptunus*), Vidar (*Vulcanus*), (Atlant. Tom. I. p. 784 [= s. 493]) och alt in til

den tiden den 4. eller 5. Jofur kom tilbaka ifrån Trojaniske förstörningen, så kallades altid dessas 6. Underkungars Öfwerkung, J o f u r, och sedan effter hans bortresa förswan hans nampn hoos de Gräker, och derföre skrifwa de i sina Skrifter, att effter den tiden besof han ingen af deras dödeliga Menniskior Qwinnor och Döttrar, som Apollod. lib. 2. pag. 68. säger: 'af Niobe som war den första af dödeliga Menniskior den Iofur krenckte föddes Argus.' (Niobes tijd, see Atlant. Tom. I. Tab. Cronol. 1. lit. *Dd.*) Den yttersta medan wåra Konungar woro uthe, war Alcmena (Tab. Cron. lit. *Kk*) som Apoll. lib. 2. p. 94. witnar, 'Den Iofur krenkte och födde den Grekiska Herculem.' Men för än Jofur for ut så hade han af wåra Gudinnor eller Drottningar monga Hustrur som sees af Apoll. lib. 1. pag. 7. seijandes: 'Iofur han togh Iona sig till Hustru och aflade Ebba, Ioledejan, och Argan: och sedan hade lägerssmål med många så dödliga som odödliga Qwinnor.' Detta witnar och Diodor. Sicul. Bib. IV. pag. 223. 'Den första Jordeska eller dödeliga Qwinnan war Niobe Phoronei Dotter som Iofur besof och den yttersta war Alcmena. Hwilken de som Sägnerna upteknat hafwa seya wara den 16. ifrån Niobe. Med dennas afwel begynte Iofur att afla Menniskior eller Giödingar, och i denna senesta (Alcmena) wände han igen: wille ey heller sedan hafwa med någon Menniskia beställa eller afla Barn, att icke hans Sleckte skulle blifwa alt för swagt och slät.'

Uthi detta Diodori rum måste wara misskrifwit 16. Leder för 6. ty man finner intet mera en 6. af allas Slechtz Taflor, det och tilsammans stemningarna med deras gierningar och Gifftermål uthwisa. see Tab. Chron. I. lit. *Dd. Kk.* Denna årdningen att wåra första Konungar och Jättar intet wille beblanda sig med de smärre slagz Folcken, på det att deras art intet skulle komma af sigh, hafwa de hållit alt in til den senare Auden som kom tilbaka i Alexandri Magni tijd, som Herwara Saga mycket artigt wijser: 'Uthi the gambla Böcker finnes så skrifwit, att Jättahem kallades det som låg nårr om Gandwijk och söder om Lumbzland:' (Cod. R. Archivi har: Ymes land för sunnan) 'och för än the Tyrkiar och Asianer kommo hijt i Norlanden, bygde och besutte thesse Nordiske Landskapen, Resar och somt Halfresar. Beblandades tå allehanda Folck tillsammans. Reserna togo sig Hustrur uthur Manheim, somliga gifffte och dijt sina Döttrar.'

Detta hafwa en deel af Helsingarna behållit in till den tijden An. Christ. 1500. som Gouverneuren öfwer det Landskapet, Herr Baron Welling mig berättade. Därföre och dhe än för alla andra i Swerige är mycket |156| stora och långa, och dedan det ordspråket kommit: d u l å n g a H e l s i n g, när man seer en stor och lång Menniskia.

När man alt detta om Jofur och hans Giödingar öfwerlägger, mån icke

den älsta Gräkiska Historie Skribenten Herodotus rätteligen i trenne rum införer effter Skythernas egen bekiännelse, att Jupiter war dheras Fader, och första Fäders ursprung. Så tahlar han Lib. IV. pag. 264. om wår Konung *Indatyr*, (den uthi Langfegdatahl kallas Atvin, Tetvins Broder: uthi Justin. lib. 2. cap. V. pag. 69. och i dess Varior. Notis til Justin. af Orosio, *Attyrus*. Af Herod. lib. IV. *Accirus*. af Ctesia. cap. XVII. *Scytharcæs*. af Jornand. cap. X. *Antriregirus*. uthi Joh. Magno lib. III. cap. VI. *Antinus*), när han med wåra Schyter geck tillbaka undan Darium och ey wille fechta, 'då sände Darius ett Säningebod till honom, säjandes, du Lycksalige Herre, hwarföre flyr du alt undan, emedan du kan enthera af dessa willkor mottaga? om tu är Man att fechta med mig, så stå; Men ärkiänner du dig ey wara min maka, så stanna endå, och bär hijt till din Herre Jord och Watn, till gåfwor, och kom att tahla med honom. Här till swarade Kung Indathyr. O persa, så står min sak, att iag in till denna dag intet hafwer flydt, för någon Menniskia, icke heller flyr iag nu för dig, icke heller skall iag giöra nu annorledes, än iag plägar i fredztijden giöra. Men att iag intet strax på stunden håller Feltslag med dig, det är orsaken. Wij hafwa här inga Städer, eller Åkrar, för hwilka wij måga wara rädda att du dem förstöra skall, och derföre, nödgas wij inthet att dem förswara. Men om du will alt stadigt följa oss effter till dess du kommer til wåra Fäders Griffter, så rör man dem, då skall tu förnimma om wij äro Karar att fechta med tig eller ey; förr lära wij det intet giöra, om icke annor nöd det fordrar. Detta ware sagt till en god Wänskap, och Fred. Hwad Herradömet anlangar, så ährkiänner iag ingen annan Herre, än Jofur wår första Fader, wid Skythernas Kungliga Säte.'

Denna Kung *Indathyr* ehuru wähl han åthskillige namn hafwer, så är det dock en person, såsom sees kan när man läser alla förbenemde Historie Skribenters Skriffter, och öfwerlägger så tijden, som Darii Sänningebodz tahl, till Skythernas Kung, så och hans swar, så finner man det alt ett wara.

Det andra rummet är i Herodoto i samma Book, pag. 226. där han handlar om Skythernas första Säte, där dhe sig nedersatte uthi dess uthog, säjandes: 'Skytherna säja, att deras senaste afkomne här på orthen är således begynt, uthi detta Landskapet, (nemligen Scythia minore eller mindre Scythien emillan Borystenem och Macedonien) när det öde war, så war der en Man benemd Thorgiote, som war Iofurs och Borystenes Dotters son, således berättade om Thorgiotes härkomst,' och pag. 227. säger han: 'På detta sättet säja Schyterna sig här på orten kommit och ifrån hwilken, nemligen, dheras första Kung Thorgiote in till Darii tijd, när han giorde uthtog mot dem, att det wore

förlupne 1000. åhr och intet mehra.' Pag. 240. 'dhe Kunglige Schyther kalla Iofur sin Fader (Papa)' see Atlant. Tom. II. pag. 401 [= s. 413]. |157|

Här äro många tänckwärdige saker, men man spar dem till andra rum längre fram. Allenast will iag här påminna först, huru artigt wåra Schyther wijst sigh wettat deras Regementz tijd där på Orten, att den rätt uthräkna effter Solens åhrs gång, det man sällan, ja knapt någorstädes hoos dhe gambla i dhe äldsta tijder skall finna wara uthräknat af de andra Folcken, uthan alt med så många 1000. dagar eller Månar, dhet dhes effterkommande sedermehra uthräknat till Solens åhr. Sedan är här en dräflig och otrolig tillsammanstämning, när man seer effter den Helga Skrifftz uthräkning, att Darii tijd, faller i Daniel Proph. 6. Cap. på An. M. 3434. och effter den som öfwer Herod. Hist. en Cronol. giort An. 3442. effter Joh. Magni Historia, och andra wåras Skriffter mot An. M. 3485. och 3450. går man nu till min Cronol. 1. Tafla som effter Lederna uträknat är, så faller Tetvin som war Antyrs (eller denna *Indatyrs*) Broder och Scoldvei Soneson, den Herodotus kallar *Scolopitis*, emillan 3420. och 3460. när man nu af dessa 3400 åhrs tahlet, afdrager dhe 1000. åhr, som Schytherna säja sig kommit till den orten att sittia. och beboo genom dheras Konung Thorgiote eller Tordon, Jofurs Son, så blijr det An. M. 2400. när man nu söker min Atl. I. Cronol. Tafla under Bookstawen *S*. så får man mot An. 2400. att Tordon (*Dardanus*) som är alt en med Torgiote, som war Jofurs Son, och Atles Dotter-Son, just lefwat den tijden.

CAP. IX.

Om den Siette som kallas Järn-Ålderen.

§. I.

Så talar Voluspa Stroph. 25.

'Så gingo åter alla Gudarna till deras Kungliga Säte och öfwerlade; Hwem hade blandat Himmelen och Hafwet tilsamman, och hwem hade gifwit Möen Atin alla Jättar i wåld.

Thore Guden han swal up af wrede hwilken sällan sitter stilla när han sådan ryckten hörer. Det uphofz alla edzsworna Fredzband och låfwen. etc.'

Denna beskrifwer Hesiodus således (Op. & D. V. 170) 'O, att iag intet lefde i denna femte Ålderen utan antingen för dödh, eller effter den tiden född. Nu är det hårde Järnsleckte. Hwilka hwarken natt eller dag hafwa roo, ifrån

arbete och beswär: ja de sättia Gudarna mycket att giöra och stora beswär draga men likwäl måste här blandas gott ibland ondt. Och skal Jofur och en gång giöra ända på detta Släckte.'

Af Voluspæ tal synnes såsom den Ålderen blandas något med den förra emedan det stora och namkuniga Kriget som stod wid Troja och wid ändan på Hesiodi fierde Ålderen den wij giort til den femte, dijt Krigzhärar kommo ifrån alla werldenes snart sagt ändar både til |158| Landz och Watn, hwilket Voluspa meckta artigt afmålar genom Himmelens och Hafwetz sammanblanding. Sedan att Thor han war meckta wred, och rörde sig wed detta stora Kriget, emedan alla Fredzförbund uphäfdes, såsom sees af Homero, Darete Phrygio, och åtskilliga M. S. af wår Trojemanna Saga; huru han hielpte de Trojaner i många stycken mot de Gräker. Denna ålderen synnes Voluspa lykta strax effter det långa 10. åhrs warande Trojaniske Krig, emedan många merkeliga ting som wid Trojanernes tijd hende, uthi Voluspa genom Gåtor upräknas, de man til sina rum sparer. Sedan hafwer Voluspa allenast en Spådom antecknat förut, om Wärdenes undergång genom Eld och om en ny Himmel och Jord.

Hesiodus han lycktar sin Järnålder i sin egen tijd som war wid An. M. 3000. men nemner inthet om några märkeliga gierningar, såsom hans egna ord wisa. Hwilket och andra Historier nogsamt tilkenna gifwa, att sedan hördes intet af nogot stort och namkunnigt Krigh för än emillan An. M. 2900. och 3000. då Sesac Konungen i Ägyptien slogz med Rehabeam Judarnas Konung och wåra Skythers K. Mader. wid hwilken tijd Hesiodus lefde. Gifwa alt således tiderna, så wäl som de merkeliga ting som sig tildragit hafwa, nogsamt tilkenna att Voluspa för sin Skrifft och Skaldeqwäd ändat, än Hesiodus sin.

Nu wilia wij tilsee om tijderna det och medgifwa kunna, det som de gamla Lärda indragne i Atlant. Tom. I. pag. 559. 684 [= s. 349, 429]. Tom. II. pag. 26 [= s. 41]. Tom. III. pag. 60 [= s. 73] hafwa sagt om Hesiodo och Homero, att de sina Sägner om Gudarna tagit af Orpheo, det och Athanagoras Atheniens. pag. 18. bewitnar, säjandes: 'uti många stycken hafwer Homerus tagit af Orpheo men särdeles om Gudarna det han skrifwit.' Orpheus han lefde in wed dätt Trojaniske Kriget An. M. 2620. see Tab. Chron. 150 [= s. 160] hwilken sitt effter Servii och andras ord tagit af den Norska Baldur hwilken lefde 2460. och war Orphei Fars, Fars, Fars Fader. Voluspa hon lycktar sin egen Skrifft uthi 3. Ålderen, där hon talar om Mannen som war af Asketrä Skapat, see här pag. 144 [= s. 155]. Hwilken lefde An. M. 2260. altså kan man klarligen see att effter tijdernas medgifwande så hade wår Norska Baldur sit af Voluspa, som lefde 200 åhr effter Voluspa, och såsom Orpheus

åter mot 200. åhr lefde effter Balder, och Homerus med Hesiodo som woro af Orphei afkomme lefde mot 400. åhr effter honom, så hade de alt detta kunna bekommit effter hwar andra såsom ett Arf. Eliest hade och Homerus och Hesiodus inthet kunnat lidit straff af wåra Norske |159| Helles-ungar, för det de om deras Gudar uppenbarat, uthan icke de den kunskapen af dem olofligen ut bekommit.

Den spådomen Voluspa antecknat om Werldenes förgängelse genom Eld, och att den skulle åter ny blifwa, förmäler och Justinus Mart. fol. 105. af den gamla Gräken Sophocle, 'Att werlden skulle genom Eld förgås.' Och Athanagoras Atheniensis fol. 18. förmäler att 'Stoici tro att Werlden skal förgåås genom Eld och åter ny warda.' Hwar ifrån de fått den meningen wiser nogsamt Strabo indragen Atl. Tom. I. Pag. 819 [= s. 517] att de Kaller som här ifrån utfore hwilket widlyftigt läses i samma Capitel, den tankan om Werldenes förgängelse med sig utfört.

Cap. X.

Huru Regementet här i Norden först inrättat är.

§. I.

Uthi min först Atl. deel 2. Capitel hafwer iag widlyfteligen wijst åthskilliga Teckn af den Helga Skrifft så af andras Skriffter, hwar igenom Folken i Wärlden måste skilias åt och kennas ifrån hwar andra, så att iag det inthet behöfwer på nyt uprepa; allenast wil iag de twenne förnemsta Teckn här uptaga, som egenteligen altid måste på tenkias, när man wil tala om det ena Folketz åtskilnat ifrån det andra, och när de hafwa giort utågh att man kan dem igenkenna, på de orter de sig nedersat att beboo, om de äro af samma slagz Folck, dedan de skrifwas wara komne: nemligen Språket, och Sagan, (Historien). Til Språket moste man det ackta, hwilket nogsamt är bekant, att Språket hoos Folcken, hwilka ju lengre de äro ifrån hwar andra, ju mera skilias det åt; såsom om man wil taga det Westindiske Språket och jemnföra med wårt eller det Ostindiske och Sineciske, så skal man knapt finna ett ord det andra likt, betydandes samma ting, ibland ettusende ord. Men såsom Norska och Danska de äro oss nämre, så äro och på wåra ord ingen nestan skilna. Ja en Dansk och Norsk förstå en Wesmanlenning och Uplenning i Swerige, men hwarken de eller wij i Wesmanland och Upland en Dalkar, när han egenteligen sit Språk

talar, som boor emillan oss och de Norske, af det att orden af honom bryta sig mera in på det gamla wårt Språk som i förtiden talades. Änglenderna, Hollenderna och Tyskarna up i Tysland, gå åter längre ifrån wårt Språk, dock icke widare att man icke finna kan alla ordens moder igen i wårt Språk. Är fuller så intet ont att igenkenna det ena Folcket ifrån det andra, när Språken så skilias i uthalande, att den ena |160| thet förstår den andra. Nu, om så hafwer warit wid Babyloniska tornetz bygnat, att Folket hafwer der ifrån warit skingrat genom Gudz almackt, och alla behållit et Språk, huru skulle man sedan i långa tiden der effter kent igen, att ett mecktigt Folck hafwer kommit ifrån det och det Landskapet, och åter nedersatt sigh i ett annat Landskap, emedan de som dit kommo och de som där för sutto, så wäl som alla de andra Folcken som der om kring bodde, talade alla, alt ett Språk. Se då hade man inthet kunna genom Språket wist nogon åtskilnan på Folcket eller hwadan de kommit. Om nogon åtskilnan hade warit i Folcketz stoorleek, Klädreckt, Seder, Gudztienst, det kunde fuller i förstone wisa en åtskilnat, dock bytes den gemenligen om, såsom man af dageliga förfarenheten seer, Men Språket låter intet så lätt byta om sig. See på Judarna som äro kring hela Werlden nästan förströdde, de behålla allenast twå ting, nemligen, en deel af sin Gudztienst och Språket.

Skulle och Språket wid Babyloniske tornetz bygnat, allenast ombyt sig til ordetz utalande, men inga nya ord hoos hwart slagz Folck blifwit updicktat, så hade man ändå kunnat finna åtskilna på wart Folck, och ärkent af hwem de woro afkomne. Såsom til exempel, wil iag indraga ett ord; wij kalla ens Boo, Stad, Land och By, Gard. Ryssarna kalla det *Grad*, Judarna *Kir*, och Phænicerna *Gard*, Gräkerna *Chorea*. Frågas nu hwilka komma nermast i detta mål tilsamman? ingen närmare än wåra och Phænicerna. Nu kan man strax see, särdeles när man får en stoor hoop af sådana ord, uthi hwilka Phænicerne och wåra tilsammans stemma, att antingen måste de warit komna här ifrån eller wij af dem: nu åter att det uthwisa, är inte att giärna giöra, uthan allenast genom sielfwe Sagarna (Historierna) eller gamla Sägner.

Wil man gå til sielfwa Språket och sökia det, så är och en frågan. 1. Hoos hwem man det i Landet sökia skal, och til det 2. hwilka ord, och til 3. Huru man ursprungen til Ämbetz orden igensökia skal. Hwad det första anlangar måste man inthet sökia igen ett Landz rätta och gamla Språk in wed Siöstäderna eller Gränsserna, ty där blandas ett Språk mera genom Handel och wandel, och Örligz tillfällen, än up i Landet och på de långt aflegne orter. Icke heller up i Kungliga och Förstars Håff, ty ehuru wäl somliga af Konungar och Förstar sökia med flijt sit Rikes moders mål rent i Cantzlierna behålla, så äro dock många hwilka utomlandz wandrat, som inthet kunna sitt taal när

de hemkomma i Håfwen, särdeles hos Jungfrurna at framföra, med mindre där |161| uthinnan skall wara blandat allehanda främmande Språkz ord, tyckiandes då att deras Taal skal dem smaka som en wähl pepprat och Canelat Söthgrööt; icke heller hoos andra Lärda som mycket reest, hwilka sin Lärdom genom Predikande, Orerande och Disputerande, sedan framföra skola, tyckia icke heller det kunna giöra uthan främmande Ordz insmygande. Mycket mindre må man det hoos Kiöpmän och Handtwärckare sökia; ty dhe uptänckia dageligen nya och Fremmande ord på sitt Godz, att det må hafwa åtgång; såsom det man fordom kallat Mantel, det är sedan kallat Kiortel, menn nu *Manto*, åth åhre lär det få heeta *Scurvus*. Och ehuru många kunna wähl bruka sitt Moders måhl tämlig reent, så beflijta dhe sig lijkwäl större deelen i alle högre Stånden, att på åthskilliga andra sätt än fordom warit, binda sina ord tillsamman. Såsom fordom, när en Främmande inkommit till en Wärd, och han willjat budit honom sittia, har han ey flere ord brukat, än dessa: gå sätt ehr. Men denna tiden måste mann säya: behagar min Herre icke sättia sig neder, eller hwijla sig, eller hafwa sin roo, eller sökia sitt accomodement.

2. Är således intet att sökia ett Landz gamble Språk uppå dessa förbenemde ställen, uthan man måste först med Æsopi Tupp som ransakade hela Hofwet igenom effter Pärlor, och på sidstonne fann uthi en Dynghög den aldrabästa Pärlan; äfwen så måste man hoos dhet gemeneste Folcket, som minst hafwa warit till Hofz, Academier och Scholar, eller wandrat med Kiöpmän och Solldater uthomlandz, sökia ett Landz rätta Språk. Sedan upleta alla gambla Skriffter, Historier och Wijsor, och om Stenar i Rijket finnas, på hwilka Språket för långa tijder sedan är uthuggit dem utgrunda.

Wij willja indraga ett af dhe gemenaste ord som gemene Man bruka, och sellan eller aldrig kommer att ombytas, emedan det intet tienar att införas för höfligt Folck uthi samtahl och skriffter, får derföre så mycket mera wara ombytt och orört, och behålla sin Antiquitet eller Ålder obrydd och oförryckt. Den Lärda Mannin Meninski uthi sitt stora och kosteliga Lexicon, som hafwer alla Turkiska, Persiska och Arabiska ord, han säger, att hos dhe Perser, kallas, *Fijs*, *Fes*, och *Fesan*, det granna wädret som går ifrån Menniskians lijf, nedan ifrån, uthtydandes med så många höfliga ord hwad det wara skal. Hade Menniski warit här i Swerige, han skulle intet så mycket beswär och omak hafft att finna ordetz betydning, om han råkat en |162| Bondedräng eller Bondepijga. Nu är det underligit, att detta ordet skal finnas hoos Persianerna och oss, som liggia så widt belägne ifrån hwar andra, och alla dhe Folcken som liggia oss emillan, hafwa heelt andra ord der på; såsom Gräkerna,

pordæ, Latinerna, *crepitus*, Italienerna, *petto*, Fransoserna, *un pet*, Hispanierna, *pedo*, Tyskarna, *furtz*, Slawerna, Ryssarna och Pålackerna, *perdizh*, *perz*, *ubsdeni*, Finnerna, *pieru*, Ungrarne, *fingas*. Måste således fordom antingen wij kommit från Persien, och det hijt fördt, eller Persianerna ifrån oss. Nu är ingen wäg mehra igen, än fly till Historierna. Hwilka bewittna, som sees af Justino, Herodot., Jornande och andre sampteligen, att Persianerna tillstå sielf att dhe äro wåra Schyters afföde. Hwad mehra är att achta om ett Språk, sees i Atl. Tom. I. pag. 27 [= s. 23]. om Jove pag. 705 [= s. 442] och flerestädes.

Hwad nu det tridie anlangar, att igensökia Ämbetzmäns och andra slijka Ordz uhrsprung, måste man tilse huru de beskrifwa ens persons gierningar, och om han af dem fått det nampnet. Såsom Kung Dan i Danmarck, han blef kallat Mikillater. Hwilket ord hafwer twenne åthskilliga bemärckelser, Mikill, är det wij nu kalla mycky, och Later, är både den som ingen ting tager sig före att giöra, är och den som af sina många och stora gierningar wijser sig stoor och stålt, med stoora Later eller åthäfwor. Nu berömmes så i wåras som dhe Danskas Sagor Dan, att han märkeliga Krig fört, och Danmark af honom först fått sitt Rijkes nampn, derföre den som will uthläggia Mikillaters rätta uhrsprung, han måste gå till hans gierningar och dem öfwerläggia. Äfwen så den Gräska Hercules, han räknades fuller wara Amphitrionis Son, och feck först det nampnet Alcides, men såsom han lade sig på allahanda märkeliga Krigz öfningar, och wardt en stoor Härs anförare, blef han af wår Jofur hans rätta Fader kallader Hercul, eller Heracle, effter wårt måhl, effter han war af Jofur, och anförde en Krigzhär. See wijdare om detta nampnet, Atlan: Tom. I pag. 750 [= s. 471] der du finner detta ordet heelt främmande warit hoos dhe Gräker och Latiner til sit ursprung.

När man nu går till dhe äldsta Historiers Schribenter, så hafwa dhe gemenligen i acht tagit detta, att både skillia dhet ena Folcket ifrån det andra, såsom och att inhämpta Folcketz uthogh ifrån den ena Orten till en annan, genom dessa tre ting. 1. Folcketz Gudztienst. 2. Språket. 3. Städers och Byars nampn. Såsom Plinius lib. 3. cap. 1. pag. 126. säger: 'Det är helt wist och kunbart det dhe Celter ifrån Celtiber uthi Lusitanien äro komne, emedan dhe till deras Gudztienst, Språk eller måhl, och Städers nampn skillias ifrån dhe andra uthi Bätiska landet.' Äfwen så Strabo, pag. 595. wijser, att 'dhe Trojaner woro komne ifrån dhe Skytheske Thracer af många ord, såsom Xanthus, Arisbo, Rhese, Ase, etc.' see Atlant. Tom. II. pag. 116 [= s. 128]. |163|

Elliest hwad Sederna anlangar, så bytas dhe snarare med tijden om, än Språket, Gudztiensten, Städers och Byars nampn. Såsom Paulus Varnefridus pag. 847. säger om wåra Norska Qwinnors stora tuckt och blygdsamheet:

'Att dhe togo rutit och illastinckade kiött, och lade emillan sina Bröst, på det att dhe skola wara i fred för Mannfolcken:' Skulle man nu döma att wåra Swenska här i Norden intet skulle wara af wåra gambla Fäder här uthsprungne, emedan ingen Hustru eller Jungfru wid denna tijden det nu brukar, skulle man fara hiskeligen will. Icke heller kan man strax döma, att der man funne någon nu denna tijden, som hade en Balsambyssa eller Jasmin och Oranie flaska giömd emillan brösten, att locka någons näsa dijt, att wåra Qwinnor skulle wara komne ifrån Franckrijke, Hispanien eller Africa, der öfwerflödigt sådanna wälluchtande wattn och Balsamer finnes och i bruk äro.

§. II. Wij willia nu komma till wåra första Fäder, som sig nedersatt här i Swerige effter det Babyloniske Tornetz förbistring, och tilsee huru dess Regemente inrättat är. Ehuruwähl som både i den första och andra deel Atlant: serdeles cap. 5. p. 154. 160 [= s. 167, 173] Tom. II. wåra Fäder genom Gåtor hafwa afmålat, icke allenast dheras Fäders första uhrsprung, warit här i Norden, uthan och sielfwa Himmelens och Jordens, med alla Diurs skapelse här skiet; och huru dhe Lärda Greker och Latiner, wåras Gåtor och Skriffter effterfölgt. Hwilket och Tacitus, som så mycket om wåra Swear skrifwet, wid pass Christi tijd, med heelt märckeliga och tänckwärdiga ord, bewittnar, indragne Atlant. Tom. I. pag. 599. 607. 608 [= s. 375, 380 f.] der han tahlar om det stora Alheriars tinget wid Jultijden och dhe allmenna offren wåra Fäder dhe hade för händer här wid Samnaåån uthi gambla Upsala: 'Att de hålles derföre på den orten, lijka såsom der ifrån woro dheras första Fäders ursprung, och deras Gudh som alt regerar der bodde, men alla andra woro honom undergefne och lydige.'

Men såsom den helga Skrifft gifwer oss klarare wid handen, att alt Folck kommo effter Noæ Flod till Senaar att bygga sig ett Torn, och att dhe blefwo där ifrån förskingrade, som skiedde wid pass An. Mund. 1758. så willia wij tillse, hwilka af dem kommo hijt Norr att Swerige besittia. Mose i dess 1. Books 10. Capitel, 2. v. säger: 'Japhetz Barn äro thesse: Gomer, Magog, Madaj, Jawan, Thubal, Mesech och Thiras. Men Gomers Barn äro thessa: Ascenas, Riphat och Thogarma. Jawans Barn äro thesse: Elisa, Tharsis, Chithim och Dodanim. Uthaf thessom äre uthspridde Hedningarnas öyar i theras Landom, hwart effter sitt måhl, Slächte och Folck.'|164|

Af dessa ord, som och dhe Lärda öfwerens komma, wijses klarligen, att af Japhet och hans Barn, äro öijarna besatte, hwilka inga andra räknas hoos dhe Lärde, än England, Yrland, Swerige, Danmarck och Finnland. Men hwilka af dessa upnämde Personer egenteligen Swerige och Finnland, först intagit hafwa, är mechta klart att see af Propheten Ezechiels cap. 38. v. 2.

der Gudh den Högsta befaller honom Prophetera mot Gog och Magog: 'du Menniskio barn: wändt tig emot Gog, som i Magogz land är, och en Förste af the Herrar i Mesech och Thubal, och Prophetera om honom. 3. vers. och säg: Thetta säger Herren, Herren: Sij, iag will till tig Gog som en Förste är af the Herrar i Mesech och Tubal. 6. vers. Ther till Gomer och hans Häär, sampt med Thogarma som Norr uth ligger med allom hans Häär. 14 vers. Therföre Prophetera tu Menniskiobarn och säg till Gog: Thetta säger Herren, Herren: Mån tu icke märckiat när mitt Folck Israel säkert boor. 15. vers. Så kommer tu ifrån titt Rum, nemliga the Ändar Norr uth.' Uthi det cap. 39. v. 1. 'Och tu Menniskiobarn, Prophetera emot Gog och säg: Thetta säger Herren Herren; 2 vers. Sij iag will tig Gog, tu som en Första äst af the Herrar i Mesech och Thubal: Sij iag skall bära tig omkring och utlocka tig, och hemta tig ifrån the Ändar Nordan effter, och låta tig komma in på Israels Bärg. 3. vers. och skall slå Bogan utur tina wänstra hand, och bortkasta tina pilar utur tina högra hand. 6. vers. Och iag skall kasta Eld uppå Magog och uppå them som i Öijarna säkre boo, och the skola förnimma att iag är Herren.'

Här nämnes och beskrifwes *Magog*, *Gomer*, *Thogarma*, *Thubal*, *Mesech*, klarligen, att dhe boo ytterst wid Nordans endar, eller som Latinske version, hafwer wid Landzbreddan i Nordan; sedan att dhe boo på Öjarna, som här i Norden, inga andra räknas af alla Lärda, än Swerige och Finland. Och till thet Tridie wåra Skythers art att Skiuta, i dät dhe hafwa Bogan i wänstra handen, och Kolfwen i högra, som än i dag up i Dalarna, Helsingland, Finland och Lappland skier.

Wijdare willie wij öfwerläggia dessa orden, i det den Helga Skrifft uthi Mose Böcker, intet nämner Gog, uthan här uthi Propheten Ezechiels Book, och hwar man skall igenfinna dessa Folcks rum och ställen här i Norden, om några aflefwor af dem qwar äro, och hwarföre Gog säjes wara en Förste för de andra Herrar, Mesech, Thubal etc. Gogs och Gygurs nampn, är hoos oss alla, stora och Mannhafftiga Konungars och Anförares och Giettars ährotyttel. Som sees af Edda uthi alla Kiempars nampn. Gaukur, Gokur, Gogur och Gygur: see och Verel. Lexic. och derföre den förste af wåra Fäder, effter han war en Giette, kallades han Gog, som sees af ett M. S. uthi Christiern Classons på Wijkhuus Biblioth. funnit, Laga-fell i Mannaskiähl:

'När Göge afföde understodo att Iller och Wrånger togo öfwerhanden, och fläste drifwu mycklo |165| wald, skipade the ena Rättungar af wittrum och snellum Manne samtycke, then the kallade Lag, och att en öfwer alle skulle wara Höfdinge, och the skepadu att Stadga och Lag skulle wara hans och alla

Manna rättungar, honom waldu aller Madher å Borä ting, och sedan kalladhu the han Konunger och Swea och Götha Redhari och Höfdingi.'

Uthaf honom och hans afföde, äro många orter i Swerige nämde. Såsom Goge-näs uthi Giotlunda och Närkie.

Gog-holm.

Gog-hammar uthi Grodingz Swartlösa Härad i Upland.

Kog-sta uthi Skiptuna Semigohundari i Upland.

Gogge-bole uthi Almunge Nordinge-hundari i Upl.

Kaugge-bole uti Danmora Atlad härad, Upland.

Gog-sta uti Dingtuna. Tu-hundari i Wässmanland Skultuna Norbohärad.

Kauke-boda uti Arnäs Sochn Angerm. wid Jettenstad.

Gigurs-garden, uthi Ströms Sochn i Jemtland.

Kaukel-öö, uthi Illmula Wasa land.

Gog-berga uthi Bro, Frötuna i Roslagen, Upland.

Gog-lunda uti Stegtomta Jonåkers herad i Södermanl.

Kauke-bole, uti Hedmora Näss-hundari i Wesmanl.

Gogs-siö, uti Hammardal i Jemtland.

Kauks-näs, och Kogs-åås uti Rettans-herad, Refsundz Tingzlag.

Gogei, och Kogge-träsk i Skiellesta och Ume.

Oräknandes dhe iag ey hint utdraga af alla de andra Sweriges Landskap, emedan dessa äro allenast utaf Upland, Sörmanland, Wässmanland och Jemptland uttagne. Uthi Norige är Gogs-wijk, Snor. pag. 628., uthi Finnland Gogs-holm, s. Kågs-holm och Gogs-reek, Scheff. Lappon. pag. 47. Här seer man och att *O* skrifwes nu för *au*, som altid fordom skiedt är. Och *G* för *K*. der Latinerna bruka *C*. Denna Gogs eller Kauks Jettes affödo, äro dhe samma som Tacitus och Hesiodus kalla de stora och Mannhafftige *Caucones* see Atlant. Tom. I. 585 [= s. 366] och Tom. II. pag. 117. 118 [= s. 129 f.] och Jornandes de Reb. |166| Gothicis, beskrifwandes Sweriges (*Scandinaviæ*) Folck cap. 3. pag. 612. 'Gogkönen (Cogeni) är ibland alla dhe Folcken som boo på Öön Schanö, mycket större än de andra': Finnes och många både fordom och än i dag, som bära detta Gogs nampn till egenteligit namn, så wäl som ährotyttel. Såsom på 493. Runsten Gog. 557. Runst. Gaug. Snor. Sturl. pag. 693. Geig. 541. Runst. Giog. 549. R. Gaugkun. 535. R. Gogi-Þor. 46. Runst. Gågr: och dedan kallas alla Manhafftiga Stridzmän än i dag Käcke och Raske Hieltar.

2. Magogs nampn eller Mangog, som på wårt måhl betyder en mächtig Hielte, see Atlant. Tom. II. p. 118 [= s. 130]. Det finnes alldraförst på den temlig stora Öön, som ligger längst i Norden på Swerige wid Pindari Herculs

Stabbar, see Atl: Tab. 6. under 44. middagz linien 71 1/2. högd. Som dreffeligen artigt swarar mot den Helga Skrifftz beskrifwelse, nembligen, 'wid Nordans ända eller yttersta sijda.' Denna kallar P. Class. Magogrs-öö; Witt Mager-öö. (Swerjes gamla Tafla Maggor-öö.) Oxfort nya Tafla och Blau Siöspegel: Maggeren. Bureus Magger-öö. Och ligger hon så till, att alla som segla till Ryssland, måste henne förbij, och derföre uthi alla tijder blifwit bekant. Äfwen så ett Näs af Swerige, intet långt der ifrån i Öster, under 51. midd. lin. 70. högdes gr. benembd Gog-ör, dhet är Gogs-näs eller Stenklippa, den Sanson kallar Kog-er. Wit. Koggr. Gambla Sweriges Tafla Kegg-rö. Vagenar. Kegor. Pet. Class. Gog-öö. Blau, Kegor, Offte oster haven.

Elliest uthaf Magog hafwa dessa orter nampn, Maggogs-by i Bro i Wessmanl. Magogs-åås, i Orsa i Dalarne. Maggole-bo i Tuna Dahlarna. Magog-sta i Säter. Magogs-torp i Anesta Sochn. Förutan andra Norr uth, som iag ey än hint utdraga, utan besparer til bättre tijd, dhe iag i Auctario om Gud unnar mig helssan indraga skall.

Utaf Meser äro nu Finnarna, som och ligga längst Norr. Af hwilken Finnarna, sig kalla *Mesar*, ty Finne nampnet är dem af oss gifwit. *Mæseko* ligger strax in wed Åbo Hufwudstaden i Finnland, under 44. middl. 61. högdz grad. den Sweriges gambla Tafla, kallar *Mesecko*. Sansson, *Maskou*. Wit. *Mask*-öö. Hela hwijta Hafwet kallas af Wagenar *Golfvo de Mezena*. Blau, *Mesensko golfo*, under 60. middagzl. 66. högdz grad. Sedan är der en Flod, som och heter *Mesenaa*, 59. middl. 65. högdz gr. *Meseko* Träsk, under 47. middl. 70. högdz gr. som Wit: och Bureus kalla *Masko*-Träsk. *Mesan-Jotæ* under 48. middl. 63 1/2. hög. grad. *Mesika* och *Mæsia* uti Ulfby och Satagunda. *Mesek*-by i Sibbo och Tawaste. *Me*-|167|*seck-Kensola* uthi Lapwesi och Wijborgz Lähn. *Mesekeala*, uthi Jäski Sochn och Jäsygy Härad. *Mæsaklaxi*, 50. middl. 60. hög. grad.

Utaf Tubal hafwer iag intet funnit merra än Hufwudstaden Tubol. Pet. Class. som ligger mot Obium floden i Permia i Ryssland, den Oxfortz Taflan kallar *Tobol*, och Landet kring *Tobolsca* under 80. middl. 65. högdz grad. och Massa i sin Tafla har och *Tobol*. see Atl. Tom. I. Tafl. 2.

Utaf Togarma finner iag intet namn igen mera än ytterst udden på Pet. Class. Tafla, som ligger wid *Gogs*-ör, eller *Kogor*.

Uthaf Gomar, är en Udd längst i Nordan på Swerige, som kallas Gomaro, in wid Magogs-öö, see Tab. 6. Atl. den i Witz Tafla orätt är skrifwen, nembligen Cam-öö, och i Bur. Camaro. see och Atl. Tom. I. pag. 395 [= s. 247]. Sedan längst i Söder af Swerige är Gomar-öö, eller Gomarei i Pet. Class.

och Hugo Allards Tafla wäster om Helsingborg. Gommer-stad i Tuna i Södermanland. Gomar-giärde och Goma-råd i Hiuleta i Södermanland. Gomor-åås i Gundmundråd i Helsingeland.

Således är nu til att finna dessa Japhetz Söners nampn, effter den Helga Skrifftz beskrifwelse här ytterst i Norden, huru wähl dhe swara emot wåras Skriffter och dhe Fremmandes Landtaflor.

Wij willia nu tillse hwad andra Fremmandes Skriffter om dem förmäla, och huru när dhe instämma med Paulo Veneto, som giort en märkelig resa genom hela Asien, Indien, in i China, hwilken förtälier i sin 1. Books 67. Capitel, att ofwan China och Tattariet längst Norr, nembligen, emillan 50. och 60. högdz grad, andra 65. högdz grad och 150. och 160. middagzlin. Mena dhe i China wara Gog och Magogz Land, den dhe kalla *Lug* och *Mungug*, eller som andra mena *Gonung* och *Minibul*: andra *Ung* och *Mongul*. Men såsom Paulus Venetus intet sielf där warit, utan förnummit af de Chinesiske, att Gog och Magogz Land, skulle wara längst Norr, fruchtar iag att han intet råkat på dess rätta belägnheet till Middagz linien, utan dhe som honom detta förteldt, hafft det af de Folcken, som handla ifrån Ryssland på dhe orter; Såsom han bekiänner i det 63. och 64. Capitlet, att Camlat som där giörs uthi China, af Camelehår och Bomull, föres till alla orter i hela Werlden. Säger sedan att Folcket mot de orter Gog Magog äro snällare och wakrare till Skapnader, och mäst alla Christne. Där emot de Chineser och Tattare alla swartlettiga, med platta Ansichten och swart hår, intet skiägg, utan några små borst, som på Kattorna kring munnen, och ögona intet större ypnade, än som man skore med en knijf twenne skråmor öfwer näsan, såsom man i Nyhofs China seer dheras åtskillige Beläten och här pag. 169 [= s. 179] *A*.

Altså är intet olijkt om Gog och Magogs namn skulle wara wände i *Ung* och *Mongul*, eller |168| *Gonung* och *Minibul* eller *Lug* och *Mungug*, att Rysserna som handla med Chinenserna, hafwa berättat dem i Marci Pauli Veneti tijd, att Gogz och Magogz land, ligger längst i Norden, under 55. och 65. högdz gr. såsom Swerige, och är i samma högd belägit, som det wises på åtskilliga Landtaflor; Men i middagzlinien måste dhe farit will, hwilket gemenligen plägar skie. See Atlant. Tom. I. pag. 402 [= s. 251]. Sedan och att de äro wackra till Skapnaden, och alla mäst Christne, wetta inga i denna tijd berätta om dhe Folck eller Tattare, som skulle hafwa bodt ofwan China. Och således utan twifwel hafwa Chineserna med Paulo Veneto af Ryssarnas berättelse ment att Gog och Magog legat längst här i Norden, men satt dem strax öfwer sig. Hwilket doch i anseende till Nordeska wändepunckten, när man drager alla Middagzlinier uti honom tillsamman, intet aldeles så galit torde wara af

|169|

A

B

C

D

|170|

III

IV

Fig. 1.

A
B
C
D
E
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
30
70

|171|

A

B

Æ D

1

o. 147.

4.

5. 6.

7. 8. 9.

10. 11. 12. 13.

14. 15. 16. 17. 18.

B A

19. 20. 21. 22. 23. 24.

25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

F 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48.

49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58.

59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. G

148. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 149.

82. 83. 84. 85. 86. 2. 87. 88. 89. 90. 91.

92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101.

102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110.

111. 112. 113 114. 115. 116. 117. 118.

119. 120. 121. 122. 123. 124. 125.

126. 127. 128. 129. 130. 131.

C 132. 133. 134. 135. 136.

137. 138. 139. 140. D

141. 142. 143.

144. 145.

146.

o. 150.

3 H

CC C B |172|

D

E

A

Æ [17

|173|

A

B

C

E

D

F

I

G

H

L

K

A

B

|174|

C

|175|

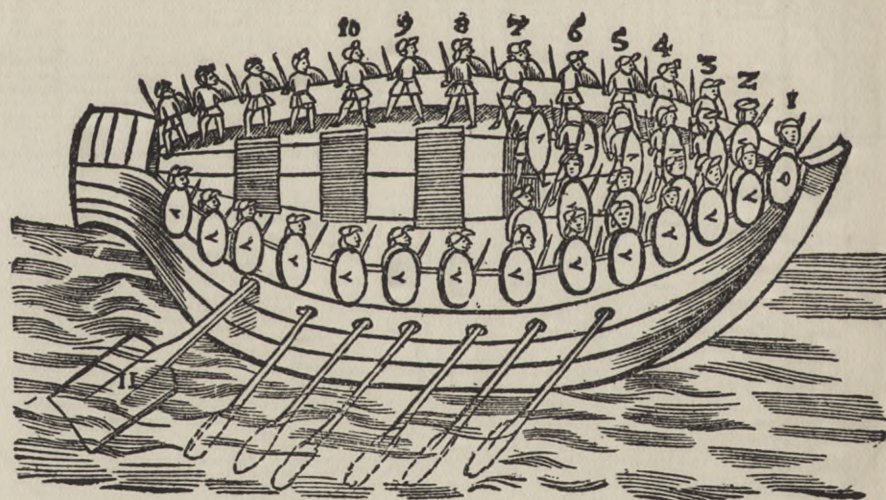

A

[17

B

C

A

B

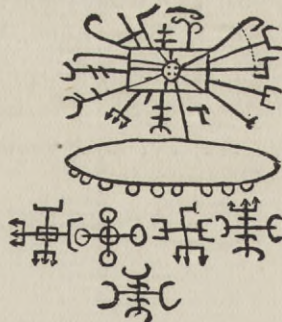
D

C

G

Chinenzerna sagt, och af dem inbillat, som sees af dhe Landkort, som hafwa den Norska Polens Landskaper afrijtat. Hwars stycke rätt under Norstiernan *C*. (pag. 170 [= s. 181] Fig. *Æ*) fins afrijtat, på hwilken wid *D*. ligger den Tattarens Land, som intog det Chinesiska Rijket, som ligger nedan för *E*. mera i söder och under den 180. middagzlinien, hwilken med sin Compas Magnetnål wijser ända på Norstiernan *C*. och går sedan twert öfwer i Söder till Issland under *B*. och såsom Swerige ligger under Bookstafwen *A*. i samma längd med Issland, och ey långt från samma Meridian, så synes intet Chinezerna så orimligit sagt för Paulo Veneto, att dessa Gogz och Magogz folck liggia längst i Norr, mot Chinezerna, ty till Sweriges och Isslandz länder pekar deras Magnet nål, ända i Norr. Hwar af och Paulus Venetus i det 61. Capitel af första Booken (hwarest han och talar om Tatterna, så och klarligen om wåra Lappar som rida och åka med Reenar, de han af oförstånd som Martinier och andra, kallar Hiortar, emedan deras rätta nampn är dem obekant och att de om Sommaren drefligt jaga och skiuta Fogel, hwilka om Winteren för deras stora Köld där är, alla flyga sin koos) kommit att säija om wåra Norska öjar, 'dem liggia så långt i Norden att den Norska wändepunckten synnes luta till Söder nedan *E*.' och Swerige med Issland wid *A*. och *B*. synnas för dem liggia på andra sijdan om Norska wändepunckten *C*. altså synes den norska wändepunckten *C*. lika som luta sig till Söder, emot deras Land.

Dhe som uthi Africa hafwa under Nubiensis Geographiæ nampn låtit utgå Werldenes Landskaper, begynnandes ifrån Söder, och delat denna Nordeska werldennes dehl |177| ifrån medelinien alt up til Norden i 7. dehlar eller *Climata*, och dem hwardera i 10. dhelar: Den wijsar bättre Gog och Mogogs Land än Paulus Venetus, och ehuruwäl halfparten af dess Landz och Städers nampn än uti henne intet äro på Latin satte, emedan de Lärda intet kunnat funnit ibland andra Geographos samma nampn, äro lijkwäl många klarligen utsatte.

Denna beskrifwer i sin 5. Climatis I. dehl, gåendes ifrån Söder til Nor, Hispanien med Gallicien, Castilien, Portugal.

I 5. Climatis II. dehl. Italien med några orter i Franckrijke, såsom Geneva, Aquilegia, Pisa, Luca, Luna, Venedig etc.

I 5. Clim. III. dehl. Longobardia. I Italien Calabria, och en dehl af Venetiska bottn eller Sinu Adriatico. Neapel.

Uti 5. Clim. IV. dehl Ragusa, Slavonia En dehl af Tysland, Constantinopel.

Uthi 5. Clim. V. dehl Laodicea, Cappadocia, Tarsus, Nicea.

Uthi 5. Clim. VI. dehl, Armenien den större och mindre, som ligger emillan Pontum Euxinum och Mare Caspium.

Uthi 5. Clim. VII. dehl, Mare Caspium (Chozar Tabarestan) och floden Volga (Athel s. Edel) huru hon kommer utur Ros (Rysland) och Torkeland och far i öster in mot Bulgarien och sedan Söder, der hon skifftar sig i twenne grenar. Den ena grenen går i wäster (genom Tanais Flodens graf) in i Pontum Euxinum och till Constantinopel, och den andra till Babet ab vab (Caspiske siön).

Uthi 5. Clem. VIII. dehl, beskrifwes Olgaria (Bulgaria) Darcu och Nagian.

Uthi 5. Clim. IX. dehl, beskrifwer han under Berget Giardas (Gordiej) nampn, den fasta Staden (Derbant) som är inmot Caspiske Siön, uti ingången emillan Ryssland, Tartariet, och Persien, så och det höga Berget Cocaja (Caucasium) hwilket instänger Gog och Magogs Länder i Söder. Det han strax pag. 248. wijdare beskrifwer, säjandes: 'Bak om detta Berget (i Norr) äre många Städer som höra till Jagog och Magogz land. Och om någon will stijga up högst på Berget, eller wetta hwad bak om Berget är för Folk, kommer han aldrig igen, antingen derföre han af Willdiur ihiel rijfwes, eller att dhe af Folcken som boo på andra sijdan om Bergen fångas. Lijkwäl utaf serdeles händelse äro några igenkomne, som berätta att de i det Landet see om Nättren många Ellar, men om Dagen see de intet annat än en mörk Dimba med Moln blandat som sig wijda utsträcker.'

Uthi 5. Clim. X. dehl, 'Jagogz öfre Landz deel som innehafwer wähl bebygda orter med myckenheet af Folck. Men utom dem längst bort, är ett slagz Folck mycket steckut. Jagogz folck äro så Manfolck som Qwinfolck, stora och långa som wij. Men hwad Regemente dhe föra är obekant. Magoz Landzfolck som längre bort ära, äro så Qwinfolck som |178| Manfolck, intet längre än 3. Spän, (3 half alen) hwilka äro klädde med ludna Skinn, hafwandes långa och runda hängiande öron.'

Sedan kommer han tillbaka och beskrifwer i det 6. Climatis I. dehl, England och Pictones i Franckrijke.

Uthi 6. Clim. II. dehl, Franckrijke, Normandien, Flanderen, Lothringen, sedan Alemannien (Tysland), Saxen, Lybeck.

Uthi 6. Clim. III. dehl, En dehl af Bemen och Poland.

Uthi 6. Clim. IV. dehl, Götharnas Land wid Donau, en dehl af Tysland och Ryssland.

Uthi 6. Clim. V. dhel, beskrifwes en dehl af Ryssland och Cumania. Sedan Russa flod, som löper Russa Staden förbij, säjandes: 'I denna Floden infalla 6. Strömar, som hafwa sin begynnelse i ett stort berg, som delar Landet

i tu och kommer ifrån det mörka Hafwet, och sträcker sig till Jordennes ända: Ty detta Berget sträcker sig till Jagogz och Magogz Land, och går åt öster, och sedan i söder, till det mörka swarta Hafwet, som kallas Beckhafwet.'

Uthi 6. Clim. VI. dhel, beskrifwes Cumania, Ryssland, Bolgaria, Chasan, och Staden Russa, som är belägen wid en stor Flod som kommer af Berget Cocaja.

Uthi 6. Clim. VII. dehl, handlas om stora Floden Athel (Wolga) och Chasan.

Uthi 6. Clim. VIII. dehl, Turckarnas och Wallackarnas Land, och Sisian, hwilka Länder Jagogs och Magogz Folck hafwa förstört.

Uthi 6. Clim. IX. dehl, innehålles en dehl af Cossakernas och Turkarnas Land, och den Wallen som war upkastat, alt ifrån Floden Borysthenes ofwan Tanaim in till Volga, (see den gambla Ryslandz Taflan, uthi Blau och Jansonio) Att afwäria Jagogz och Magogz Folks infallande, hwilka alla Städer där öfweranda kastat.

Hwarest och berättas, huru några Personer ifrån Persien (Arach) dijt resta, frågat om dhe in wid denna långa Wallen sedt någon af Magogz Folck? då dhe swarat: 'Att de sedt en stor hop flyga i wädret. Men tre stycken som wädret hafwer fört öfwer Wallen, och woro ey större än halftridie spann.'

Uthi 6. Clim. X. dehl, säges att en deel af Jagog och Magog, innehålles i den dehlen.

Uthi 7. Clim. I. dehl, talas om det mörka Hafwet uthi hwilket många Öjar äro obebygde, men lijkwäl att där finnes Bernsten, hwilket Kiöpmän till Siös bortföra.

Uthi den 7. Clim. II. dehl, beskrifwes Englandz dehl och Skottland.

Uthi den 7. Clim. III. dehl, förmäles om Poland, Swerige, Finmark, Biörckö, Sigtuna, Gotälfwen, Lunden. |179|

Uthi 7. Clim. IV. dehl, innehålles en dehl af Ryssland, Finmarck, Island, Callmar, Sigtuna, Hango, Nyn.

Uthi 7. Clim. V. dehl, sättes Rysslandz norre dehl, så och Cumaniæ norre dehl, och bekiänner att han ingen rätt kundskap bekommit om dess Länders nampn. Men lijkwäl, att det wästra mörcka Hafwetz ända, omhwelfwer Rysslandz norre dehl, och sträcker sig sedan Hafwet i norr: böjandes sig sedan i wäster, och sedan är ingen ort som kan beseglas.

Uthi 7. Clim. VI. dehl, Cumaniæ yttersta dehl, och en dehl af Bolghar. Sedan Staden Truba (Troba s. Tubal) och Slav. 'norr om Cumania, sätter han Gandwikän, hwars wattn mäst altijd ligger med Iis betäckt, undantagandes några wickor om Sommaren, och flyta 8. Strömmar i honom, af hwilka en heter Serva (Soroka) hwilken ingen kan roo öfwer mera än om Sommaren,

emedan elliest där sådan kiöld är, att ens lemmar frysa honom bort. I denna Siön finnas Fiskar (Siälar) af hwilka dhe koka Tran, och i Skogen där wid ett Willdiur som kallas Albabro. Dess utan är i Bolgar en mächtig Stad Babun benembd, Norr om denna Staden är Berget, Cocaja (Caucasus Æschyli) utom hwilket ingen Menniskia boor, ey heller några Diur finnas, för Kiöldens alt för stora häfftigheet.'

Uthi 7. Clim. VII. dehl, beskrifwes Masira (Moscoa) och Casira (Casan) som ligga wid Rosva (Rha) som flyter i Floden Volga (Athel), sedan Begenacs Land (Baggarnas) hoos hwilka är ingen större Stad än Banamoni (Bannoman i Swerige, see Atl. Tom. I. cap. 13. p. 456 [= s. 286]) hwilken är mächta rijk af Folck, och äro af Turkars art, hwilka föra stora Krig på Ryssarna och på dhe Romare, emedan dhe äro starcka och wäl befästade i sina Berg.

Uthi 7. Clim. VIII. deel, beskrifwes dhe 'Öde orter som ingen kan komma till. Men lijkwähl synnes där boo Folck, emedan dhe som dijt rest, funnit Ellar lysa, och rök upstijga. Hwarest den mörcka Skugge floden flyter ifrån söder till norr, men ingen kan den öfwerfara.'

Uthi 7. Clim. IX. dhel, säges: 'Att denna 9. dehlen innehåller ett stycke af Jagogz och Magogz Landz indre dehl, och af det swarta beckuta Hafwet, som är ändan af det östra Hafwet, hwilket och är mörckt. Och förtälier den Auctor som beskrifwer alla underliga ting, att längst bort uthi Jagogz och Magogz Land, är en Flod benemd Almans Åå öfwermåtton diup, uthi hwilken dhe kasta dem som dhe fångit uthi Krijg och Örlig; och när dhe flyta up, så komma uthur Bergzklinterna stora Foglar, som fatta dem, och förtära. Det säges och, att där skall i denna Flod en Eld wara, som stadigt brinner.'

Den 7. Clim. X. dehl, 'består allenast af det mörka Hafwet, hwarest ingen Menniskia boor, och hwad utom är, är ingen Menniskia bekant.'

Detta hafwer iag något widlyfftigt utdragit af denna Geographia Nubiensi, angående Gog och Magog, emedan hon intet är mångestädes att finnas, är och så långt bort söder i Werlden |180| skrifwin, på Arabiske, på andra sijdan om Ägypten wid pass An. 1150. på det man måtte see huru mycket dhe i så långt bort belägne orter wettat tahla om Swerige, fast han som den skrifwit, icke i alt så nätt råkat på dhe Europiske Länder, och Städers rätta belägenheter, mot hwar andra, undantagandes Hispanien, dän han sielf igenomrest, det och andra Lärda måtte bestå, som synnes af deras förtaal till den gunstige Läsaren. Hwarföre skal iag sökia att rätta det som kan wara felat uthi.

Til att wijsa honom rätteligen beskrifwit Gogs och Magogs Land längst här up i Swerige, seer man 1. af det Hafwet som han kallar det Mörka Hafwet, hwars begynnelse han och längst Norr giör i det 7. Clima, och säger, sträcka

sig i wäster, giörandes en inwijk, som kallas det Damasceniske Hafwet, som elliest kallas Medelhafwet. Men det andra Hafwetz dehl som går om Africam, Persien, Indien, och Sinam kallar han antingen Oceanum eller effter hwart och ett Landz nampn, som det ligger till, hwilket stora Haf eller Oceanus, han säger böja sig om Sina, och komma åter ihop med det mörka Hafwet, som längst Norr är, och där kallas Beckhafwet.

Denna Auctor han kommer nu öfwerens med alla dhe andra gambla Greker och Latiner, indragne i Atlant. Tom. II. från pag. 44. til 51 [= s. 58—64] serdeles Adamo Bremensi, som lefde in wed samma tijd, hwilken med uttryckeligare ord säger, in wid Ihsland och Grönland, är ändan på det mörcka Hafwet, ofwan Finland. Men denna Auctor lägger ett nytt nampn til detta Haf, för det mörker skull, kallandes det Beckhafwet, emedan mörckret är swart som Beck. Där de andra äldre Greker och Latiner gifwit det åtskilliga nampn för dess mörcker som stadigt i några månader där wistas, när Solen så länge är borta, och för dess Ihs och Wildiur skull, kallandes det mörckretz Haf, Döda Hafwet, Lata och orörliga Hafwet, Lefwer och Lungo-hafwet, Marmor-hafwet, Wildiurshafwet, Obeseglade och Ise-hafwet, Dumbe och Gyttiuga hafwet, etc. Men här uthi far han will, att han kallar hela Wästerhafwet in till Gibraltar wid Hispaniens ända, mörcka Hafwet, dhet alla de andra Lärda, gambla som yngre, intet längre sträckia detta Hafwetz widd, än ofwan Swerige, där Solen begynner wara 2. eller 3. Månar borta in til Norstiernan, där hon 6. Månar borta är. Ty wästerhafwet wid Spanien, England, Franckrijke, Tyssland, Danmarck och en dehl af Norige och Swerige, hafwa Solen hwar dag uppe, och hwar natt borta, äfwen som hela Afrika, Ägypten, Persien, Indien, och Sina. Elliest på detta hans sätt, skulle alla deras Haf kallas mörcka Hafwet. |181|

2. Säger han i 5. Clim. 9. dehlen, att strax Norr om Giarda är det Berget Cocaja, hwilket instänger Jagogs och Magogs Länder. Berget Giarda, är det som Ptolomeus kallar Gordieus, på hwilket menas Noachs Arck stannat, af hwilket Berg Landet Ararheim (Armenia) kallas af Ptolomæo, Gordene, och af Strabone och Plutarcho in Lucullo Gordyena. Af Dione, Corivena, af Curtio Gordiana. Af Castaldo Curdis. Och detta wara samma Berg, wittnar och den fasta Staden (Derbant) fast Auctor intet nämner hans nampn, hwilken ligger emillan höga Bergzklinten, och Caspiske hafwet, och kan ingen komma uhr Ryssland in i Persien, eller tillbaka, utan han måste där igenom. Strax med detta Berget hänger det andra höga Berget Cocaja, hwilket andra kalla Cocas och Caucasus, see Atlant. I. dehl pag. 383 [= s. 241]. 'Det berget (säger han) instänger bak om sig många Land och Städer, som höra till Jagogz och Magogz Land.'

Hwilket instämmer öfwermåttan med den Helga Skrifft, så och våras Skrifter. Ty fordom alt intill Erich Segersälles tijd, hwilken och rådde öfwer hela Ryssland, alt in til dessa Bergen, och lefde An. Christ. 980. war, som Skrifften säger, Gog och Magog en Förste öfwer dhe Herrar Mesech (Finland) och Tubal (Ryssland) som sees af Atl. Tom. I. pag. 612 [= s. 384] att Caucasus med Floden Tigri, skillde Swerige (som är Gogs och Magogs Land) ifrån Cappadocien. Det och Bochartus I. Phal. lib. 3. cap. 13. p. 214. af Strabone lib. II. pag. 511. gillar, som säger 'att dhe Cimmeriske Skyther eller Saxer intogo Bactrianam och Ararheims bästa Landskap, alt in till dhe Cappadocier; och kallade henne Saxeland.' Lijka så och Plutarchus och Solinus, att wårt Gallandz Regemente sträcker sig ifrån Ihshafwet, alt in till Mæotiske Träsket och Euxiniske hafwet, see Tom. I. Tab. I. lijka så och Xenophon wid An. Mund. 3590. 400 åhr för Christum, (Atl. Tom. I. pag. 438 [= s. 274]) att i hela Europa så regerade wåra Schyter och dhe som bodde wid Mäotiske träsket, woro dem undergifna. Lijka så tahlar och Strabo pag. 311. 'Att dhe Skyther som bodde wid Istrum och Boristenem, Mäotiske träsket, och på Tauricam Chersonesum, woro wåra Habyars (Abiorum s. Abalum) Schythers Skattdragare af dhe Åkrar som dem allenast till knapt underhåld tillätz att bruka.' Hwilka Habyar af Homero och andra kallas 'De rätträdigaste Menniskior öfwer alla' (see Atl. Tom. I. p. 449 [= s. 281]) och pag. 496. säger Strabo, 'att dhe som boo wid Mæotim, regeras af dhe Schyter som kallas Kungliga regerande Schyter.' pag. 502. säger han, 'att dhe Schyter som altid resa af och ann, och giöra uthtog, hielpa dhe Iberer och Albaner, som boo emillan Mäotiske träsket och Caspiske hafwet mot dhe Romarer och andra Fiender.'

Tucydides pag. 62. 63. tahlar om 'de Göther och Schyter som kallas Gudar, och woro sielfrådande, |182| och dhe bästa Krigzmän, att dhe woro uthkallade af Sitalce dhe uthrijkes Göthars Konung, ifrån dheras bergota Landzort, att hielpa honom föra Krig emot dhe Gräker'. Joh. Magnus lib. 3. cap. 12. pag. 90. Jornand. cap. 10. fol. 62. 'Att dhessa Göther eller Schyther som Gudar kallades, bodde uthi Swerige', läses: Atl. Tom. I. 683. 765 [= s. 428, 481]. Tom. II. p. 41 [= s. 56]. Bonfinius talar lijka så om Sweriges Schythers Rijke p. I. 'Schythia är öfwermåttan fruchtsamt att afla Folck, begynnandes wid Riphelska bergen längst Norr, och lychtar wid Weiselen, Donau Strömen, Euxiniske Hafwet och Ararheims floden och Staden Sera (wid Wolga) hwilkens Öjar, särdeles Skåne (Swerige) öfwer alla fruchtsammast och rijkast på Folck, hwarest Solen 40. dagar om Sommaren är uppe, och 40. dagar om Wintren borta, och där Hafwet ligger med Ihs belagt.'

Denna wår Nubienska Auctor, tilstår äfwen Sweriges ända i söder wid

Euxiniske Hafwet, pag. 4. där han wijser huru Medelhafwet som går in till Damascum löper Alexandriam, Judææ Land och Syrien förbij til dess att dess ända kommer til Swerige (*Svidiam*) hwarest det lycktar. Att ändan på detta Hafwet är i Norr, mot Mæotis och Euxiniske Hafwet, är allom bekant. Så wittnar och Tzetzes. Chil: VIII. v. 787. beskrifwandes Schythernas stora Land och Rijke, lyckta in wid det Euxiniske Hafwet, v. 787. med samma namn Svidiode (*Svidiadem*) såsom det uti wåras Historier, Jornande och dhe Norskas Kungzsagor, wid samma tijder war i bruk. Lucian. pag. 644. talar och märkeligen, säjandes: alla som boo wid Bosphorum, det är wid Mäotiska träsket och Euxiniske botn, dhe utläggia sin Skatt åth de Schyther som boo längst Norr: Herodotus han beskrifwer klarligen hwar dhe Kungliga rådande Schyther boo, nembligen, 'längst Norr, hwarest det Heliga Gullet förwaras' (om hwilket wijdare längre fram tahlas skall, genom hwilket Konungz Sönerna pröfwas skulle hwilken dera måtte stijga till Regementet) 'dit alla dess Slächter, åhrligen måste komma tillsammans, att en stoor Helg med offrande begås måste. Och att utom dessas Rijke uti hwilket dätta helga Gullet förwaras, boor ingen Menniskia, eller kan någon wijdare resa eller see uth för myckenheten af Sniö.'

Af alla dessa Främmande gambla Historiers Schribenter, seer man huru enhälleligen dhe instämma med Prophetens ord, att Gog i Magogz Land, en Förste för dhe Herrar i Mesech och Tubal.

Wij willia tillsee hwad wåra Grannar Rysserna sielfwa tillstå och wåras Historier wittna. Hela Ryssland är fordom kallat Wenden, alt in mot Anno Christi 1000. Då ett Förstendöme som låg närmast in till Nougord blef Ryssland kallat af dhe 2. Städer Stora Russau och nya Russau, som sees |183| endels af Geographia Nubiensi pag. 262. 263. och Herberstein p. 1. Hwar ifrån sedan som Tzaren Johannes Danielis wid pass An. Christi 1200. underlade sig alla Förstarna ibland Wenderna, då alla tillsamman in till Volga och Mæotim blefwo kallade Ryssar och Moskowiter. See Chromeri Poloniam cap. 7. p. 8. Dheras Wendiska nampn, seer man af Plin. Atlant. Tom. I. pag. 482 [= s. 302] Tacito och Ptolomæo, som lefde wid Christi tijd. Tacitus lib. de mor. German. pag. 694. §. 46. säger, 'Boikionen, Wenderna, och Finnerna wet iag intet om iag skall säja dem höra till Germännen eller Sörmännen.' Ptolomæus i sin IV. Europiske Tafla, sätter den Wendiske eller Finske Skären eller Österbotn och Wijken, under 57. högdz grad, och Wenderna under 56. högdz grad, och än länger i Söder; Finnarna, nembl. under 55. högdz gr. Hwilket intet undrandes är, emedan han, som han sielf bekiänner, war i Ägypten, och allenast hört berättas om deras Landzorter, där elliest som sees af

Atlant. Tom. I. c. 9. p. 400 [= s. 250] att Wenediska Skären är under 59. högdz gr. och Finnerna öfwer henna, under 61. högdz gr. och Wenderna uthi öster, om Finnerna, så och både söder och öster om Finska Skären, så att hela Ryssland kallades Wenden. Det och Finnarna än i dag så i dheras tahl som Skriffter wittna, kallandes hela Ryssland Wenden-ma (*Venedorum terra*) och en Ryss, Wendisk. Detta Ptolomæi fehl, och hans sådana flera, läs i Atlant. Tom. I. cap. IX. pag. 394. och pag. 400 [= s. 247, 250]. Sedan af Procopio lib. 3. pag. 337. och Jornande cap. V. pag. 615. som lefde wid pass 400 åhr effter Christi födelse, säjandes: 'ifrån Veiselens begynnelse (som nu skillier Påland och Ryssland åth) hafwa Vinderna sitt säte, mycket Folckrijke, uthi widt belägna orter. Hwilka ehuru wähl de hafwa åtskilliga nampn effter hwars och ens Släckt och Landskap, äro doch dessa, dhe förnämsta att dhe kallas Sclaver och Anter. Slawerna, dhe sträckia sig ifrån Nogord (Nova civitate), Slopegord (Sclavino Rumunensi) och Muscou Träsket (Musianus lacus) in til Dniper (Danaström) och så i Norden in till Veiselen. Dessa hafwa Siöar och Skogar för Städer. Men Antes som äro dhe starckesta af dem, boo ifrån Dniper (Danaström) in till Danau (Danubium).' Cap. 23. pag. 642. wijser Jornandes huru wår Göthe-Kung Hermanrek hade alla dessa Folcken under sig. Säjandes: 'Sedan han hade underkufwat Herularna wände han sina wapn mot de Wender, hwilka ehuru dhe intet äro så wana med Wapn och Wärjor, så lijta dhe på sin myckenheet, och dristade sig först att stå honom emot. Men myckenheten af Folck gäller intet i Krig, särdeles där en wähl bewäpnat Krigzmackt kommer dem emot. Ty dessa, som wij tillförende omtalat hafwa, när wij dem bland andra slagz Folck upräkna, äre de af ett slagz Folck (nemliga Wenderna) utsprungne, men nu bekommit 3. nampn, Vender, Anter, och Sclaver: hwilka ehuru de för wåra Synder skull fälas hiskeligen fram, måste dhe lijkwäl den tijden tiena alla under Hermanrecks Regemente. |184| Estarna som boo alt in wid Östersiöns Stranden underkufwade han och. Och regerade han öfwer alla Schytiske och Tyske Folckslagen.' Långt för denna Hermanrech, så hade wid Alexandri Magni tijd (see Snorro Sturlesons Förtal pag. 123. och Herv. Saga cap. 2. pag. 37.) Atin, som geck tillbaka i Swerige, alla dessa Rijken under sig, och skiftade dem ibland sina Barn, Wegdeck feck öster Saxen, Baldeg feck Westphalen, Sigge Franckland, Sciöld feck Danmarck, Yngve Swerige, och Sigurlami Gardarike (Nogord s. Ryssland).

Utaf Hervara Saga, seer man och att Götherna hade Ararheim, och hölle en dreflig stor Slachtning med Hunnerna wid Tana Floden och Dyllgi Slätten liggiandes wid pass under 65. middl. 51. högdz grad som läses i det 19. Capitlet. och ses i Atl. Tom. I. Tab. 2.

Cromerus i sin Polandz beskrifning, räknar än flere Folck under dhe Wenders nampn, Lib. 1. cap. 1. 'Uthaf Slaverna äro Dalmaterna, Illyrerna, Istrerna, Carpatherna, Ungrarna, Slawerna, Bulgarna, Ratzerna, Serberna, Bosnerna, Carnerna, Croaterna, Russarna, Podolerna, Wolinerna, Moskowiterna, Circasserna, Pietehorscerna, och en deel af Pomeranerna, hwilkas Efterkommande än i dag af Tyskarna kallas Slafwer, Winder eller Wendar.' Cap. 7. och v. 8. 'Wenderna eller Vindarna, Slawerna och Sarmatarna sittia öster om Finska Skäran eller Wendiske botn, effter Ptolomæi, Taciti och Jornandis beskrifning'; Cap. 9. 'Jornandes wet wäl att giöra åtskildnat emellan Wandlarna och Winderna eller Wenderna, hwilken Jag och kan sättia tro till, aldenstund han lefde den tijd desse Folcken örligade sin emellan.' Allenast man achtar det att giöra skillnat emillan Wenderna och Wandlarna, dhet Cromerus cap. 6. wijser mycket wäl och wackert, det och andra giöra, som sees af Helmoldo och dhe Lärdas anteckningar till honom att Wandali och Wenderna eller Winderna, intet äro ett Folck, ty dhe hafwa åtskilligt Språk, och kommo af åtskillige Rijken, Vandali ur Swerige och talte Swenska. Men Wenderna ur Ryssland, och talte Slawiska, hwar om mehra, när iag kommer till deras uthtog.

Under hwars Regemente dessa Wender och Slaver legat, wijsa och Ryssarnas egna Sägner, såsom den Keyserliga Legaten Heberstein p. 3. talar, att dhe fordom tagit sina Kungar af *Waregis* (Swenska) (see Atl. T. I. C. 20. p. 518 [= s. 324]) hwars Haaf de kallar *Warega more* (Östersiön) och att en gång woro tre Bröder dijt komne ifrån Wargön Roderick, Sinaus och Trygo. Hwilka dessa woro, skall frambättre i wåras uthtog wijsas. Rörick Varg säger Gvagninus pag. 162. han utwidgade sitt Rijke til Gräkland. Odorbernus i sin Book pag. 244. tillstår klarligen att Roderik Warg bodde i Nogord, hwars Släcktingar eller Swågrar regerade i Lithowen, Finland, Swerige och Norige. pag. 244. Slawegård (Chlopegård) är af dess |185| Marcknan mächta namnkunnig, där Götherna, Lifländerna, Ryssarna, Schytherna (Swenska) och Lithowerna åhrligen komma tillsammans i stor myckenhet. Pag. 275. Hapsal, Estland, Winland, Harria, Gerwenland, äro de Göthers undersåtare. Heidensten i sin Saga, pag. 332. säger att dhet äldste Regementz och Kungesäte i Ryssland war Nogord. Där näst Kio, sedan Waldemaria och omsijder Moskou. Deras första Konungar eller Sarars Fäder, räkna dhe ifrån Wargöön (Swerige) uthi dheras äldsta Skrifter. Hwilka hafwa bodt på andra siidan om Östersiön. Waldemar som af Erick Wäderhatt, Kungens i Swerige afkomne war (see Tab. 2. Chronol. under Bookstafwen lit. *Mn*) hwars Son Jarisleu hade K. Olof Skottkonungz Dotter, han begiärte hielp att föra Krig mot Key-

saren Monomachum i Constantinopel, och bekom, som Cedrenus i den Constantinopolitaniske Historien tillstår och bewittnar, med den hielp han af Sweriges öjar, tillijka med sina, en Krigzhär af 300000 Man, den han förde uti små Båtar och Ökiar til Constantinopel, och att Keysaren begärte fred, men dhe wille intet, och blef så i förstonne 15000 Man af Waldmars här till Landz slagne. Men sedan want Waldmars Krigzmacht till siös. Denna Waldmar, bewittnar och Heberstein pag. 4. att han af sina Bröder blef från Nogårdz rijke sätter, men han drog till *Varegos* (Swerige) och blef hielpter af dem (genom K. Erick Segersäll hans Frende) så att han utkiörde sin Broder från Nogård. Utaf detta att wåra således regerat, öfwer dhe Wender (Slawer och Ryssar) hafwa Ryssarna, eller Wenderna kallat sig Norske, som sees i Herbensteni p. 2. och att dhe sagt för honom, det dhe warit med Götherna när dhe intagit Italien och Rom, men Götherna hafft ähran, emedan dhe hafwa anfört detta Kriget (see Paul. Jovium p. 124).

När man alt detta öfwerlägger, så och det som här efterkommer om alla wåra Swears och Göthers uthog, så är intet undrandes det som Mathias Michovius Polackarnas Histories Skribent, säger: 'Att hela det Landskap, som dhe gambla kallat Sarmatiam och den Skythiska Asien, (det är hela Wenden, som är Poland, Ryssland och Bulgarien in till Obium och Volga) hafwa Götherna besuttit och regerat, in till dess Tattarna intogo dhe samma Länder.' Uthydandes sedan den helga Skrifftz ord hoos Jerem. Propheten 'Att ifrån Norden skall alt ondt komma öfwer alt Folck som boo på Jorden, om wåra Nordiska Swear och Göther, att ifrån Swerege äro först Amajsorna uthgångne, sedan Skytherna, och ytterst Götherna, som och kallas Hiettar (Getæ).' Äfwen så Marcellinus Comes, för några hundrade Åhr, uttyder den siudande Grytan (pag. 49. 50.) som Propheten Jeremia såg uthi Norden, 'att hon offta kokat öfwer, dhe Romare, Gräker, Perser, och Chalder till Straff för |186| dheras Synder och smidt brinnande Wapn, såsom och då Götherna intogo hela Illyrien och ströfwade in i Macedonien eller Gräkland.' Adamus Bremensis uthi sin Hist. Ecclesiastica lib. 1. cap. 26. där han förmäler om, huru genom Ansgarium, Gudz Helga ord är kommit til Swerige, Uttyder den Elden som Ezechiel cap. 39. omtalar, att Gudh sända skulle en Eld öfwer Magog och dem som boo på Öjarna, in på den Helge Andes Eld, säjandes: 'Om icke min mening felar mig, så synes Propheten Ezechels ord om Gog och Magog, mycket wäl sig här skicka: iag skall, säger Herren, skicka min Eld öfwer Gog och Magog, och öfwer dem som boo på Öjarna. Detta och mera sådant uttyda andra på Götherna. Men wij öfwerläggiandes, Götherna som regera i Swerige, och alla dessas Rijken som äro på Öjarna kringströdde, tyckia att Prophetien

kan dem bäst tillämpas; Emedan mycket af Propheterna sagt är, som än synes ey fullkomnat.'

Wåra Fäder Skytherna, hafwa berömt sig där af, uti sitt tahl, infört i Curt. lib. VII. cap. 8. pag. 492. till den stora Alexandrum, hwars älsta Sänningebod så talar: 'Således hafwa wij den Assyriske Kungen, och sedan dhe Persers och Meders Konung öfwerwunnit; och stod oss ypna wägen till Kungen i Ägypten.'

Nicephorus Gregoras han beskrifwer widlyftigare (som lefde för 900. åhr sedan) wåra Skythers både rum och ställe, hwarest dhe hafwa satt sig neder, eller Rijken intagit och sköflat, indragen i Atlant. Tom. I. cap. 27. p. 812 [= s. 511] hwars förnämsta ord wij här indraga willja. 'Skytherna äro mächta Folckrijka, boendes längst Norr, af alla dhe orter som finnas i hela Werlden. Och fast de ey äro rätt under Norrstiernan, så äro doch dhe henne nermast, för alla andra Land i werlden. Hwilket icke allenast alla gambla och äldsta Skribenter bewittna, utan och wij sielfwa genom en lång förfarenheet, hafwa det ehrfarit. Dessa äro dhe Homerus förmäler äta Miölckmat, och inga rijkedomar achta, och wara för alla Menniskior dhe Rättferdigaste. Homerus kallar dem och Kimrar. Herodotus Skythar. Plutarchus Germen, Kiempar och Thiodar. Dessa Norske Folcken hafwa som en stor Flod farit öfwer wåras Länder och andras. Och såsom Gudh den högsta, utaf Himmelen Menniskiorna förskräcker med Liungeld, Dunder, stora Floder, Jordbäfningar och hiskeliga Stormer. Altså äro dessa yfwerborne Norske intet annat giorde till, än att när Gudh behagar straffa Land och Rijken, så utsänder han dem. Af dessa Yfwerborne Skythar utforo en stoor hoop af sitt Fädernes Land, och underkufwade sig många Rijken, och dess Folck, giorde till sina Trälar och Skattskylliga. Och de som nermast sig nedersatte (i Finland och Estland) in till deras Fädernes Land, den gambla Skythien (Swerige), så behöllo dhe deras gamla nampn, Scytha namnet, och kallat Landet Scythia. Hwilka bodde långt öfwer Tana flodens Källor (Finnland) och sedan in wid Tana floden (Ryssland) hwilka sedan spridde sig wijda kring Europa, och tog Landet in alt til Mäotiska Träsket (Tattarien), sedan många hundrade åhr där effter foor åter en annan mächtig hoop utaf den första och älsta stora Scythia (Swerige) hwilka delade sig i twenne delar, etc.' Sedan upräknar han alla orter som dhe intogo, nembligen den Asiatiska Sar-|187|maten eller Sörmanland, Caspiske hafwet, Påland, Tysland, Franckrijke, Italien, Rom, Hispanien, och Africam.

När man nu dessa alla indragne rum, af de Fremmandes som wåras Skriffter öfwerlägger, så seer man klarligen, huru wår Gog i Magogs land (Swerige) war en Förste öfwer de Herrar i Mesek (Finland) och Tubal (Wenden eller Ryssland) alt in til Capadocien, det swarta Hafwet, Bosphorum och Caspiske

hafwet, som aldeles instämmer med den helga Skrifft. Hwilket än klarare här effter bewijsas skal, och huru länge detta wår Gogs Regemente hafwer påstådt och när det lycktades.

Till det andra, seer man hwar det rätta Venden är, och hwarföre wåra Konungar än skrifwa sig Swears, Göthars och Wenders Konung, hwilket i de Latinske uttolkningar kallas *Vandali* men borde stå *Venedorum*; ty *Vandali* äre Swänske, hwilka intet giort ett rijke för sig sielfwa i Swerige, utan ett hundari (Wendelshundari) äfwen såsom *Heruli*.

Til det tridie, seer man och klarligen, när man dessa indragne rum öfwerlägger, särdeles wåra Skythers taal, till den stora Alexandrum. Att dhe underkufwade sig först de Assyrier, sedan de Meder och Perser, och sedan de Ægyptier, huru det öfwermåttan wähl förklarar Jeremiæ Prophetens cap. 25. ifrån 17. versen till den 26. där han först begynner på Judernas Konungar och Förstar, hwilka först skulle dricka af Gudz wredes Bägare, och sedan de Syrer och Assyriers Konungar, som närmast lågo omkring dem, tillika med Ægypten, sedan dhe Meder och Perser, och sluter att Sesach Konungen skulle dricka ytterst genom hwilken Sesach förstås Ægypten, såsom sees af Lyra och andra, emedan han wid Rehabeams Judarnas Konungz tijd, war den mechtigaste Konung som warit hade i Ægypten, och slogz med Rehabeam och Skytherna. Elliest nämner Jeremias, den Ägyptiska Konung med sitt rätta nampn Haphra, 44. Cap. 30 vers, där han säger: honom skola blifwa slagen af sina Fiender. Om detta och alla dhe Konungar som Jeremias upräknar, skall längre fram wijsas af dhe Gräkiska, Latinska, och wåras Historier, huru märckeligen denna Prophetien hoos alla fullbordat blef. Men korteligen wijses nu här allenast, att såsom Jeremias han Propheterade emillan (Anno Mundi) Werldenes ålder 3320. mot 3370. och begynte af Juderna och Assyrierna, och slöt med dhe Ägyptier, så wijsa wåra Skythers taal som dhe hade till Alexand. som hände An. Mund. 3700. wid pass, (see Atlant. Tom. I. Cronol. 1. Tafla) att samma Prophetia war då fullbordat, och dhe lycktat sitt utog på dhe Ägyptier. Och att alt detta skiedt genom den siudande Gryta i Norden, och Gog och Magog, som bodde wid Nordans ända eller sidor. |188|

3. Såsom wij nu hafwa af wår Geograph. Nubiense wijst, först huru Magogs yttersta Landzända, är längst norr Swerige, och 2. att dess andra ända i Söder, inslutes af Berget Cocaja (*Caucaso*) så willia wij komma till att wijsa af flera tecken och skiäl, huru han beskrifwer wår Gog och Magog här i Swerige. Nembligen, till dhet 3. att de som resa dijt, blifwa mäst af Willdiur i hielrefne, och de fåå som komma der ifrån, berätta, att om Nättren synnes där allestädes Ellar lysa, men om dagen en mörck Dimba med Moln blandat, som wijda

sig utsträcker. (see hans 5. Clim. IX. deel, här pag. 177 [= s. 189]). Denna beskrifningen träffar så just, först, med wårt Landz beskaffenhet, särdeles Norr åt, hwarest då Solen på 2. eller 3. Månar aldeles är borta, och Dagen intet annat är än såsom man såge genom en tiock Dimba, och merendeels med Moln och Snö beblandat, Inwånerna der strax Klåckan 2 eller 3 efter Middagen giöra Eld ute på Gårdarna, att kunna see sönderhugga sin wed, laga sina Kielkar och andra Huussredskap; och är det rätt liufligit för en resande att se där då någon Sniö faller, huru alla Ellarna som allestädes här och där lysa, gifwa upp uti lufften mot Sniön, ett sådant wederskien, såsom hela Byarna skulle stå i brand, och en flod af Eld flyta skulle. Sedan instämmer detta med de Gräkers och Latiners Skriffter, som på lijka sätt wårt Land beskrifwa, genom dess Mörker och Ellar, och somt genom Gåtor, som sees af Pedo Albinovano. Atlant. Tom. I. pag. 469 [= s. 293]. Plin. pag. 533 [= s. 333]. Orpheo och Ovid. pag. 534 [= s. 334]. Claudian. Atlant. Tom. II. pag. 603 [= s. 618]. Statio. pag. 479. 483 [= s. 490, 494]. Fest. Avieno pag. 91 [= s. 103]. Martinier 102 [= s. 114]. Dyon. Periegesi pag. 47 [= s. 61]. Adam. Brem. pag. 48 [= s. 62].

Huru här många Willdiur till Siös och Landz finnas, med hwilka Inbyggarna hafwa nog giöra att wärja sig före, att de intet skola stijga up i deras Skiep och Båtar, och Wärsshus å lande, sees af Pausania uti Atlant. Tom. I. pag. 815 [= s. 513]. Herod. pag. 429 [= s. 268]. och Hollendernas reesa Norr omkring til Novam Zemblam pag. 817 [= s. 514]. Festo Avien. pag. 470. 476 [= s. 294, 298]. Pedo Albinovano Atl. Tom. II. pag. 47 [= s. 61]. Avien. pag. 48 [= s. 62]. och skrifwer aldra artigast af dem alla Albinovanus, förmälandes om Drusi reesa hijt Norr åt, den iag intet trottnar att på nytt indraga, för hans märckeliga ord, de han så uttalar om Druso. 'Tu hafwer nu lemnat Solen baak om tin Rygg, och täncker att fara så dristigt till Nordans ändar och det stora Mörkret, som dock ey lofligit är. Ja til Werldennes yttersta ändar, och till det Haaf hwarest de stora Willdiur (Walfiskar), hwijta Biörnar, Siöhästar etc. simma och flyta uti de lata och somnuga wågar, där dessa Siöhundar intet skiämmas att nappa i årarna med Båtzmännen och willia klifwa up i Båten.'

See nu på de afrijtningar, som finnas uti |189| Merian, Martinii och andra Hollenskas resor, Norr om Swerige, beskrefne, så skal du i dem intet artigare finna dessa diurs grymhet afmålade, än som Albinovanus, den mera än för 1500. åhr lefde, uti pennan fattat hafwer. Huru Biörnarna och Wargarna försökia på Lapparnas wisthuus, så att de måste byggia dem på en hög Stolpe, såsom en Wäderqwarn, det sees i Scefferi Lapponia, cap. 16. pag. 203. Ol. Mag. lib. IV. cap. XI.

4. Wijdare beskrifwer han wårt Jagogs och Magogs Land, uti Clim. 5. X. deel, af de 2. slagz Folck som här finnas. Det ena slagz Folcket säger han, som Gogs eller Jagogs Släckte nemnes, äro stora som annat Folck, men Magogs Folck beskrifwer han mächta små, och det klarligen genom 4. kiänneteckn, först, att de boo längre bort än Jagogs Folck, hwilket äro Lapparna, ty de sträckia sig in till Magogs Öns yttersta Näs, nordan i Swerige; af hwilket Magogs Näs han utan twifwel kallar dem Magogs Folck. Sedan att deras Manfolck och Qwinfolck äro ey mera än 3. spän långa (3. *spithamæ*) det är effter wårt mått wid pass 3. halfwa alnar. Således beskrifwer och Strabo lib. II. pag. 70. wåra Lappar eller Pyckior och Pygmen, säjandes: 'Daimachus och Megastenes (de gambla Scribenter) hafwa ombytt något i Homero, om Pygmännens strid (nembligen med Tranorna) säjandes dem ey större wara än 3. spänn.' Plinius lib. VII. cap. 2. pag. 402. säger: 'att de äro 3. spänn långa (det är 3. foot) och boo uthi ett rum som hafwa Bergen mot sig i norden, uthi en hälsosam ort, om Wårtijden: med hwilka Homerus säger, att Tranorna slåss. Ryckte är att de sittia på Bockar och Getter, och med Bogar bewäpnade om Wårtijden draga mot hela Skocken in till Hafwet och röfwa deras Ägg och Ungar: detta skier om Wårtijden, elliest skulle de så mycket ökas, att man intet kunde stå dem emot.' Lib. X. cap. 23. pag. 678. 'Pygmännen de hafwa frijdh när Tranorna draga bort. Detta är en lång wäg ifrån Österhafwet (mari Eoo) der ifrån dhe komma och flyga öfwer Euxiniske botn.'

Ortelius af Gellio säger, dem wara 2 och $^1/_4$ foot långa. Olaus Magnus lib. XIV. cap. XI. pag. 134. säger dem wara mästedels små, som han dem Anno 1518. sielf sedt up i Lande. Martinier i sin Reesebook som warit på många orter der Norr, witnar cap. XII. pag. 17. att både Männ och Qwinnorna äro små till wäxten, bredt Ansichte, inbögd näsa, och swartbruna. Cl. Sceffer i sin Lapponia cap. V. pag. 28. witnar det samma utaf Zieglero, Damiano Goës, Olao Niurenio, Lomenio Comite Brienensi. Vossius öfwer Pompon. Mel. lib. III. c. 8. p. 293. säger 'att detta lilla Folckslaget hafwa de gambla gissat boo uti åtskilliga Werldennes delar. Uti Indien, Äthiopien, Skythien, och i denna tijden hoos de Yfwerborne norske. Men att något Rijke eller Folckslag, skulle bestå af sådana små Pygmen, är lijka osant, såsom det att något Land skulle wara bebodt af ideliga |190| Jettar. Det är sant, att de Folcken som boe innan om den Norske Cirkelen, äro mycket stackota såsom Lapparna och Samojederna. Hwilkas kroppar är lijkasåsom ihopstörtade. Men man kan intet säja dem derföre kallas Pygmen af en Armbogas längd (en och half foot, eller 3. qwarter) ty de äro mäst 3. armbogar långa. Jag hafwer sedt några af dem som äro 4. Armbogar långa, såsom andra lagom till wäxten. Äro således de

som boo wid det Magelaniske Sundet, dubbelt större till wäxten. Hwilka iag menar wara de längsta af alla Menniskior. Ty hoos Lapparna är längden mäst 3 armbogar, (det är fyra och half foot eller 7. qwarter) men dessa Magellaner är 6. och 7. Armbogar.'

Om Vossius will att intet Landskap af så små Pygmen skulle finnas till, som intet längre skulle wara än 1. armboga och intet Landskap af så stora Giettar som woro 20. eller 30. alnar, så tror iag det sant wara. Men elliest är Vossius mot sig sielf, emedan han tillstår Lapparna och Samojederna wara så små att de mäst äro 3 armbogar och Magellanernas Sundz Inbyggiare 6. och 7. Armbogar. Sluter derföre Schefferus rätteligen att de gambla hafwa fått tillfälle af det, att emedan wåra Lappar de ey längre äro än 3. Armbogar, giort dem än mindre genom rycktet, på det alt annat Folck, skulle förundra sig öfwer sådant småt Folck, och således lätteligen wänt 3. armbogar i 3. spänn. Elliest består en Armboge af halfannan foot, eller effter wårt mått af 3 qwarter. Det giör, effter 6. tumar breda på 1. qwarter, 18. tumar på en armboga. Och alt så fort: men 1. span eller *Spithama* består af 12. tum, och giör 2. qwarter, $^2/_3$ delar af en armboga. Laurentius Rangius ifrån Umo Lappmarck, som här i några åhr Studerat, mätte iag, och fann honom 3 $^1/_3$. armboga, eller 10 qwarter, (det är 5. foot) hwilken och sade, att ingen Lapp af ächta Föräldrar hafwer golt hår, eller blå ögon, eller tiockt skiägg; utan swartbruna till färgen, swarthårade, och mäckta få hår i skiägget. Elliest kan man utaf en gammal Poët Symphosii pag. 537. 26. Ænigm. der han talar om Trana kriget, huru långa dessa Pygmen äro, säjandes i Tranans nampn: 'Jag förer blodiga krijg under Marskens Skiöld, och frucktar intet fächta, allenast min Fiende intet är längre än iag.' Tranan är när hon rät står uppe, 3. Armbogar eller 9. qwarter och högst 9 $^1/_2$. hwar af man kan see, effter hon säger sig willia fächta med sin fiende, allenast han är intet längre än hon, det är han måste intet wara mera än 3. Armbogar.

Såsom nu Vossius wijser, att i heela werlden finnes ingenstädes mera sådana Pygmen än wåra Lappar, det och man kan see af Marc. Paul. Veneto, Haitono, och Merian som alla Ost- och Westindiska orters beseglande beskrifwit, och många andra som dessa orter besökt, att ingen weet tala mera om sådant smådt Folck än |191| wåra Lappar, som med Tranorna strijda, så willia wij indraga de gamlaste Skribenter och wijsa huru rätteligen de om wåra Lappar och dess Tranekrig skrifwit, och hwarutinnan de senare gambla hafwa felat, och af hwad tillfälle det skiedt är. Homerus Iliad. Γ. v. 2. siunger så: 'De Trojaner (när de till slagz gingo mot Gräkerna) kommo med ett mäckta Krigzroop tågandes lijka som Tranorna skrijka i wädret; Hwilka sedan Wintren är

förbij, flyga med ett stort skrijande till Wästerhafwetz Yttersta Kiällor, strijdandes der med Pygmennen, dem de såra och dräpa.' Hesiod. op. & D. v. 445. talar till Åkermannen således: 'betänck när du hörer Tranorna skrija åhrligen sin tijd upp i Luften, då är tijd att såå tin Säd, och då kommer Wintren med sitt Regn.' Nonnus Bibl. IΔ. v. 333. der han talar om Indianernas roop, när dee gå till strijdz, säger: 'de swarta Indianer ginge med sådane roop till Strijdz, såsom the Thraciske Tranor, hwilka flyendes Winteren flyga till Thetys floder, och hopetals hugga Pygmmennen i Hufwuden, att de blöda der effter, farandes såsom moln öfwer Wästerhafwetz, twenne stora horn.'

Aristoteles i sin 8. Bookz 12. Capitel, der han talar om både Diur och Menniskior, särdeles här norr i Werlden boendes, huru de flytta om Winteren mot söder, nedan för Bergen, och om Sommaren norr åth, säger således: 'om Wåren flyttia de ifrån de warmmare orter till de kallare, fruchtandes för allt för stoor hetta. Och somliga draga sedan sig tillbaka, ifrån de nästbelägne orter, andra ifrån de längst bort aflägna Landskaper. Såsom Tranorna giöra, hwilka ifrån yttersta Skythernas länder, fara till Träsken ofwan Ägypten, der floden Nilus begynner, uppå hwilket Land de säjas slåss med Pygmen, hwilket intet är någon updichtat sägn; utan sannerlig, det är ett sådant slagz småt Folck som och hafwa små Hästar, hwilka boo uti Bergzskrefwor eller Kojor, hwadan de och bära det nampnet Troglodytæ (det är Bergzbuar).'

Solinus cap. XV. pag. 40. talandes om de Thracer eller Skyther som boo wid Pontum Euxin: ofwan Donau Strömmen, säger: 'en Stad hafwer fordom warit kallat Gerania (det är Tranehem) den Skytherna kalla Chathuza: dedan Pygmännen äro bortkörde af Tranerna. Det är allom sannerlig kunnigt, att Tranorna uti stor myckenhet om Winteren (läss effter Winteren) flyga till Norlanden.'

Photius uthaf Ctesia beskrifwer ett slagz Pygmenn som skola finnas i Indien p. 57. således: 'Mitt uthi Indien, finnes små Menniskior, swartachtiga som de kalla Pygmenn och bruka samma Språk med de andra, äro så små, att de största äro ey längre än 2. Armbogar, men i gemen, halfannan Armboga. De hafwa så långt Hår, att det sträcker sig till knän, ja och stundom ner om dem, derföre bruka de inga Kläder; emedan Håren bak på Ryggen hinna in till knäwecken, och Skiägget framman in till Föttren, så är Kroppen rundt om täckt med deras hår, i ställe för kläden. De hafwa inböida Näsor och see illa ut.'

Paulus Jovius utti de Keyserliga Gesanternas resa till Mosco pag. 123. förmäler således om dem: 'utom Lapparne, (hwilka ära små, swartbruna med flata Näsor och Ansichten) äro i dess Landskap emellan Wästernor och nordan, der det långa mörckret är, små Pygmenn, hwilket trowärdiga |192| Männ mig berättat, som intet äro större än en af wåra Poikar om 10. åhr.'

Munsterus afmålar dem pag. 849. 'Lapparna som äro små till wäxten, de kläda sig om Winteren helt och hålna med Skinpälssar, undantagandes ögona, dedan hafwa andra trodt dem wara heel ludna såsom Willdiur. Reenarna med hwilka de fara, springa så fort att de innom 24. timmar löpa 150000. stijg, det är 30. Tyska mijl, dedan hafwa de gamla sagt, att Skytharna de rijda på Hiortar.'

Olearius uthi sin resa til Persien 3. Book, pag. 161. beskrifwer Samojederna som äro Finnarnas, och Lapparnas afföde, och bruka nästan lijka Språk, som i sitt rum wijsas skal, och fara med Reenar och Skijdor, som Olearius tillstår, säger dem wara små till wäxten med breda Ansichten, små ögon, korta been, lijka Grönländerna, dem han i Holsten sedt. 'De draga sina Skinnpälssar öfwer Hufwuden när starck Winter är, och låta hängia ärmarna brede wid. Hwilket hafwer gifwit dem gamblom att skrifwa, det Menniskior äro fundne, som hafwa inga Hufwuden, utan ögon i Bröstet. Och somliga så stora fötter att de kunna täcka sig med dem. Hade warit i sanning sådant Folck till; så hade man länge sedan fått om dem en wiss kunskap; Emedan Hollenderna, Englenderna och Spannjorerna, som nu öfwer 100. åhr hafwa seglat heela Werlden och alla Landskaper omkring, Men ingen kundskap om sådana bekommit; synas så dessa Samojeders långa Skijdor som de löpa uppå äro kallade dess fötter som de kunna täckia sig med.'

Sådan deras skapnad är att see här p. 169 [= s. 179] *BC.* utur Oleario, Scheff. Lapponia, och Johan. Magno tagne, hwilken jämföres med den Lappen som står wid Æsculapium, halfparten till wäxten mot honom, här p. 53 [= s. 64] Fig. *A.* hafwandes samma Skapnat storlek och Kläden, utan Skiägg. Ty såsom Æsculapius kunde upwäckia de döda på samma sätt som Lapparna, Och berättas, att han hade warit hijt Norr till häls (*Inferos*) att den konsten lära: Så hafwa de gambla artigt afmålat hans Lärmästare en Lapp brede wid honom ståendes. Hwarest en kommer med en Flaska, antingen att wijsa den Siukas watn, eller begiära en Läkiodrick af honom. Olaus Magnus lib. II. c. XI. p. 56. han hafwer låtit afmåla denna Strijden såsom Pygmennen skulle hafwa med Tranorna, der de rijda på Båckar och Getter, förandes Bogar och Spiut emot dem.

Nu willia wij wijsa hwadan de Gamblare som nyare Scribenter tagit denna berättelse och i hwad de feelat.

Hwart åhr om Wåhrtijden, komma Tranorna, Willgiässen, och Änderna igen, och här wid Upsala och flera orter i Rijket som ligger under 60. högdz gr. slå de sig uti April neder på Ängiar och Insiöar, och i Majo äro de längst up i Swerige uti Lappland, under 70. högdz gr. der wärpa de en otrolig hop Ägg,

och draga många in uti Bergzskrefwor och |193| Jordkulor, der utkläcka de sina Ungar. Ty sökia Lapparna och Siöfinnarna på allahanda sätt att få deras ägg, låtandes sig med största lifzfara hissa utföre med Reep. Såsom och läses uti Petr. Clas. Noriges beskrifwelse, p. 124. 'Uthi Norige äro många slagz Siöfoglar, Swaner och Grågiess, öfwerflödigt, såsom Trappegiess, Radgiess, Ringiess, Grågiess, Hägrar, och åtskillige slagz Änder, Lomer och Lunder, Hafhäst, och Hafskuer, Haseller, Teister, Strandskader, Glib och Tield, och är den förste Sommarfugel, som kommer om Wåren: Haafmager, Strandmager, Sortemager. Tärner, Wattetärner, och Sandtärner: Sandtollen eller Tendeloben, Aleker, och Aalekrager. Och Landgeir, de gräfwa sig boo i Jorden, eller i Steenrefwor byggia sig näste, och är farligt att gå i Klipporna effter deras ägg, ty det skier ofta att mann faller af Klipporne och omkommer. Dessa foglar giöre Ägg på alla Öar och Holmar, hwilka om de låge äro, kan man på dem samla äggen utan fara. De hafwa en liten Kiepp uti handen, och der på en Fiskekrok, der med draga de Foglarna utur Stenrefworna och wrida halssen af dem och kasta dem utföre Klipporna, och sedan stijga de neder och samka äggen i sin barm, och bära dem, alt effter handen till Båten. Somliga förwåga sig och stiga för högt i Klipporna, och halka med den lilla Jorden som täcker Klippan utföre och slå sig till Dödz, eller swimma af förskräckelse, när de see utföre Klippan mot Hafwet. Eller hafwa förstigit sig, så att de intet kunna wända sig om, och måste så falla neder. Och när någon sådan nederfaller, kunna andra som liggia ut på Hafwet att Fiskia, det strax märckia, ty alla Foglar som äro på heela Öön, församla sig uti en stoor skock, öfwer den Mannen som fallit sig till dödz, och skrika öfwer honom, såsom de wille beklaga hans ömkeliga fall (snarare öfwer den Seger de wunnit hafwer öfwer sin Fiende). Ut wid Helgewär Öön som är utom Saltefiorden, äro slätte Öar utan Klippor, uppå hwilka en Menniskia kan på en timmas rum samla en tunna Ägg eller mera, pag. 151. De fånga och på Fer-öjarna många Grågiäss och Willgiess, om Sommaren, ty när Willgåsen feller sina Fiädrar om Sommaren då kan hon icke flyga, ey heller duka sig under watnet. Då kan en Bonde slå 50. eller 100. Giäss uti en träfning.'

Salomon Stigman, som här i Swerige är Inspector öfwer Lapparna, han berättade mig att Jacobs-mässe tijden ytterst i Julio, så släppa de Fiädrerna, och då skier detta fechtandet med Tranorna och Wildgiässen, och sade att en Borgare i Umo sielftridie, slog på en dag 300. Giäss, och torckas deras Kiött upp i Solen. Men de gå intet gärna an på Tranorna och Swanorna, och ett slagz Giäss som kallas Grafgiäss, utan de äro icke många personer, ty de slå mot med wingarna, och äro icke Karrarna dess starkare, så slår hon

stången utur handen på Karen, och slår armpipan af honom. Detta såg iag för 20. åhr sedan, här på en som lät förbinda sin arm hoos Matthias Barberare, den en Swan hade afslagit. Det och Jagmästaren Rotenborg mig berättade, hwars faders Dräng miste armen sin på samma sätt. När nu minn Son Prof. Ol. Rubeck war up i Norrlanden med Greef Gyllenborgarna Herr Jacob och Herr Carl, så kom han att skiuta en |194| Trana, rätt i det hon lyftade up wingarna att flyga, och skiöt så genom både Wingbenen, så att kulan gick ryggen förbij, och kunde så intet flyga, när han då wille taga henne, reste hon sig upp epp emot honom, då slog han henne ett slag öfwer halsen med Bösspipan, men hon gaf sig ey der wid, utan huppande uppå honom, och spänte både föttren i hans kläder, så att han måtte fatta henne om halsen, den han bröt sönder, lösandes så klorna utur kläderna. Om Grafgiässen, berättade och Jagmästaren, att de göra i Bergzskrefwor sina boon, och när någon Warg eller Räf söker att komma der in, så slår hon dem med Wingarna, att han måste gifwa sig och går intet på henne, om de icke äro 2. eller 3. i föllie. Derföre, om Lapparna, fast de följas många åt, komma öfwer dem när Ungarna först skola lära flyga, så ställa de sig i sådan motwärn, att de intet kunna dem giöra något med Störar, utan de få skiuta dem med Bössa eller Boga, och då hafwa Lapparna med sig sina Reenar, upp i Bergen och Träsken, på hwilka de somliga rijda, somliga åka med sina Ackie, der mossan är tiock och Sniön än qwarligger och ey stenigt. Sedan ytterst i Augusti eller först i Septembris Månad, så draga Tranorna och Willgiässen med andra Foglar ifrån Lappland, när de der 3. Månar eller något mera warit, som af Plinio och Ol. Magno sagt är. Och ytterst i September, så äro de här nedre i Swerige, då de ackta uppå Nordanwädret, hwilket de följa åt, att fara öfwer Östersiön, det iag sielff märckte An. 1652. den 8. Sept. då iag for på ett Skiep till Lybeck, och låg först 2. dagar i Dalarön, för Sunnan wädret stilla, då icke en skock af Tranor eller Willgiäss syntes gifwa sig up i lufften. Den 10. Septembr. Kl. 11. finge wij nordan wind, Klockan 2. räknade iag kring hela Horizonten öfwer 30 stora skockar i flychten. Om natten fingo wij åter Sunnanwäder den 12. war heelt lungt, då sågo wij inga skockar, utan Marswijnen läto see sig, hwilka betydde oss Storm, den 13. om dagen wardt Nordan med storm, och syntes äfwen så Himmelen full med dessa Fogelskockar, då wij under Bornholm miste stora masten, och Sprie på den andra.

Utaf denna berättelsen, som hwar Främmande resande Person som hijt till Swerige kommer, sielf pröfwa må, att hon sann är, kan man nu see, hwadan de gambla Scribenter hafwa sitt tagit, och i sombliga delar förblommerat, denna Willgiäss-jachten och Trane-krijget, och hwar i dhe farit will. Det wij

korteligen willia förklara, på det de Lärda som läsa dhe gamblas Skriffter, måga see att de giöra dem stoor oförrätt, som mena sådant utan all grund updicktat.

A. Af Homero seer man först hwart ut de flyga Tranorna nembligen, till stora Wästerhafwetz yttersta Kiällor. Hwad för Källor eller Floder Homerus förstår, så är det Agronden eller Moskoströmen den Homerus Atl. T. I. p. 306. 313 [= s. 193, 197] kallar Hafzsens nafla, och af andra Lärda |195| är wijst uti Atlant. Tom. I. 306, 313 [= s. 193, 197] och Tab. VI. liggiandes under 68. högdz grad. 34. middagzlin. dedan dhe meent Hafwetz uhrsprung wara. Och Nonnus säger uthi indragne rum, 'att de fara till Thetis-fiord öfwer de twenne Wästerhafwetz stora Horn'. Af de twenne stora Hafsens Horn, ähr det första Wästerhafwet, som går wäster om Norige och Swerige, och det andra Österhafwet, som omflyter Swerige öster om. Thetis-fiord ligger wid Agronden, under samma Norstiernans högd 68. högdz gr. lijka med Agronden och är nembd i Atlant. Tom. I. cap. 27. p. 686 [= s. 430]. sedan är dess gambla och stora nampnkunnigheet ihogkommen af Kong CAROLO IX. till Kong. i Dannmark, see Scheff. Lappon. cap. XII. pag. 152. 'Det är nogsampt bewisligit att Sweriges Crono hafwer af ålder ifrån Tethis fiorden och till Waranger hafft halfparten uti all Rättigheet, så wäl Andelig som Werldzlig, både Utlagor, Saakfall, Landfolck, Fijskerij, lijka emot Danmarcks och Noriges Crono.'

Och Scheff. Lappon. cap. XXV. pag. 377. af Olao Petri Niurenio, Solum Fiäl, (*Solymi montes*) som skillier Swerige och Norige med Lappland, uphöjer sig, särdeles wid Jämtland, och med samma högd sträcker sig i Norden genom 100. mijl, till dess det kommer till Tethis fiord eller och längre, och sedan lycktar wid hafwetz Iswik. Petter Classon i Noriges beskrifwelse p. 124. och 125. upnämner de förnämsta Orter, hwar dessa Sommarfoglar i största myckenheten, när de igenkomma, sökia sina bästa rum att yngia. Rost, Wärön, Moskö, Helieland, Tranön och Helgeöar, utan för Salten. Hwilka Holmar alla liggia utan för Tetis-fiord, emillan 66. och 68. högdz gr. och emillan 30. och 34. middl. see Atl. T. I. Tab. VI. såsom och Burei, Jansons, och Blau. af hwilka Tranön, hafwer af Tranorna fått sitt nampn. Jag är säker att Homerus, som lefde för 3000 åhr sedan, han aldrig sedt Petter Classon eller hans Skriffter, icke heller P. Classon Homerum, eller hans Skriffter. Ty P. Classon hafwer icke en gång nämt någon, hwarken af de gamla eller nya Scribenter i sin Noriges beskrifwelsse, eller en gång drömt om dem. Derföre iag intet annat än med största förundran läsit de gamblas Skriffter, och märcker ju äldre de äro, ju mera och nättare hafwa de utforskat sanningen, och att de så nätt, i så ringa saker, skulle den efterfrågat, änteligen hwar Tranorna och de andra Foglarna

skulle resa om Wåhren, och på hwad ort de mäst skulle läggia sig, att wärpa sina Ägg, och så just den orten råkat, som den än i dag finnes.

B. I hwad tijd de flyga ifrån Södermännen, wijser Ptolomæus i sin Apparent. p. 96. säjandes: 'Siöfoglar begynna synas VII. Non. Mart.', det är först i Martio, och 'XVII. Idus Marti. synnas (nembligen i Ägypten der Ptolomæus war) |196| och Storcken, som då flyger öfwer Hafwet.' Såsom nu Medelhafwet ligger nordan för Ägypten, så måste och dessa Foglar flyga Norr åt, om de skola fara öfwer dess Haaf. Aristoteles nämner uttryckeligen 'Wåhrtijden', när de flyga till Skytharnas yttersta länder. Far derför Solinus will, eller den honom afskrifwit och i Tryck låtit utgå, att Tranorna flyga om Winteren till Norlanden. Hwarest borde stå, ifrån Norrlanden.

C. 'Hwad dessa Tranor och andra Foglar giöra i Nordan', wijser Plinius, instämmandes klarligen med Pet. Classon, och alla våras berättelse, 'att de wärpa Ägg, och utkleckia Ungar, med hwilka Pygmennen eller Lapparna slåss'. På hwad sätt detta skier, är nu af Pet. Classons ord förklarat, allenast måste man wetta det, att Tranorna och Swanorna de läggia sina Ägg wid stora Mossar, och Ängiar, och der någon af Lapparna eller deras Barn faller klipporna utföre, eller blifwer slagen af dem, så att han blifwer liggiandes, då skier det äfwen så med honom, som när Höken han fångar en Kaja, eller Säserla, så kommer hela skocken af Kajorna eller Sädeserlorna, och flyga med stort skrijkande in till Höken, och fast de intet wåga spenna honom, lijkwäl i ett ögnebleck honom i ryggen, med näfwen hacka, eller med kloen klöser, fast det intet skadar honom, allenast til att wijsa sin harm och hembd. Så giöra och Tranorna och Swanorna, och de andra Foglarna, när Äggen eller Ungarna äro dem ifråntagne eller någondera af skott eller stör skadder, och Lappen eller Finnen uthföre klippan är fallen, så kommer heela skocken som ett moln om honom, flygande af och ann, upp och neder, och til det ringaste rörer någon af dem, honom med näbben, klorna eller wingarna. Men det går intet någon lång tijd bort der efter, för än Örnarna och Korpparna och andra Roof foglar komma honom att upäta. Och således äro Homeri, Nonni, Plinii, och andras ord förståendes, om det att de hacka dem i hufwudet eller slå dem till dödz.

D. Det Plinius säger dem rijda på Båckar och Getter, är intet annat än när Lapparna den tijden draga med sina Reenar up åt Fiällarna och Träsken, och ännu Sniön är behållen i Aprili som altid skier, men i Majo och Junio afgår; då åka de med sina Reenar som hafwa horn som Bockar, fast de äre grenige, och äre föga större än stora Båckar, och när Sniön är afgången, låta de sina Pojkar och Barn rijda på Reenarna, men de sielfwa gå mästedels, der icke någon är gammal eller opasslig.

E. 'Hwad tijd dhe draga af och lemna Pygmennen i fred', säger Hesiodus klarligen med Plinio, nembligen om Hösten när de i Gräcien såå sin Säd, hwilket der skier ytterst i Octobri eller i Novembri. Detta bekräfftar och Olearius, hwilken i sin Persianiske Reesas beskrifning pag. 23. säger sig wid Gruntza Torp wid Ladoga, den 26. Julii, sedt 300. Tranor och pag. 525. den 17. Octobris, |197| med Kungen i Persien warit på Tranjackt, och fångat 80. stycken, förutan Willgiäs och Änder. Hwilket alt instämmer med min berättelsse här näst tillförne indragen. Ty Ladoga Siön ligger under 61. högdz grad, lijka mot Helsingeland i Swerige, då Tranorna der begynna att komma tillbaka nordan från: och Gräkland ligger lijka mot Ispahan, Kungens Hufwudstad i Persien, under 35. h. grad. och lära således Tranorna wara i Ägypten i Nov. och Decemb. wed Röda hafwetz Sund, som kommer utur stora Indianiske hafwet, der de öfwer Winteren 2. månar liggia: som och Claudianus siunger, indragen af Jonstonio. 'De äta der Örter och gräs som finnes wid Röda hafwetz Strander.' Hwar inwid några Strömmar finnas som löpa in i Nilum. Förty länger komma intet Tranorna, än högst in till Æquatorem. Annars om de skulle flyga så långt bort i Söder, som de flyga i Norr, och effter lijka jämnförning i flygandet, så skulle de wara i Martio under æquatorem, där de lijkwäl reda äro i Spanien och Gräkeland, och skulle då ey wara förr än i Majo och i Junio i Tyssland. Ty deras flygt är wid pass 15. grader om Månan, det giör 1/2. grad om dagen, som äro 7 1/2. Tysk mijl. Hwilket är intet illa flugit, när man afdrager deras hwilotijd och måltidzstund. Det är och märkiandes, att de Siöfoglar och Tranor som fara om Hösten i Persien, komma ifrån de Lappar som äro i Österbiarmia wijd Iisshafwet och fara öfwer Caspiske hafwet. Men de som komma utur Östersiön, de fara öfwer Pontum Euxinum som sees af dess belägenhet i Atl. Tom. I. Tab. 1.

E. Att förlijka alla Scribenterna om Pygmennens storleek, i det sombliga säja dem ey större wara än 1 1/2. armboga 5 1/2. qwarter. Andra 2. armb. eller 3. spän, det är 6 qwarter, och andra 3. armbogar, det är 9. qwarter, så är det lätt giordt, ty Lapparna lära sina Barn när de äro 7. eller 8. åhr gambla, att skiuta dageligen till måhls, och få ingen maat för än de träffa målet, och måste sedan altijd föllia med sina Föräldrar till Jacktz. see Scheff. Lapp. cap. 26. pag. 305. och Ol. Magn. Hwilka intet äro större än 3. spänn, det iag sielf erfarit, och de som större finnas som Paulus Jovius säger, som en '10. åhrs Poike hoos oss', det är 8. qwarter. Hwilka och töra samsättia sig, att allena gå på Fogeljacht. Dedan är nu kommit, att efter de Fremmande förnummit dem som så små wara, kunna Jaga och Skiuta; hafwa de utaf för-

undran skrifwit dem alla ey warit större än 3. spän, eller (som förr är sagt) wändt 3. armbogar i 3. spän.

F. Äfwen så är det snart att wijsa hwadan det feelet kommit är, att några mena det Ctesias intet rätteligen satt Pygmennen mitt uthi |198| Indien, af ingen annan orsak, än de intet hafwa någon skillnad giort emillan det Landskapet, som nu i dag egenteligen kallas Indien, liggiandes emillan 10. högdz gr. och den 40. och ifrån 110. Middagz lin. in till 160. och det gambla Indien, som togz fordom för hela Asien som sees af Atlant. Tom. I. p. 62 [= s. 44], det Ctesias förstått, som begyntes wid Schytingzberg, under 50. middagzl. och 72. högdz gr. see Atlant. Tom. I. Tab. I. Ey heller hafwa de betänckt Österhafwetz nampn, hwilket är gifwit både det stora Wästerhafwetz Inwijk som går om Sweriges södre Nääs Öresund, och Platonis Herculs Stabbar öster åt alt up till Torne: Så och den kroken af Wästerhafwet, som går utom Sweriges norre Nääs, Skytingzbärg eller Cimmernääs, och far och så öster ut, Pindari Herculs Stabbar förbii, norr om Ryssland och sedan Tattariet och China förbij, rundt om, alt till dess det kommer in till röda Hafwet tillbaka, som sees af Pomp. Mel. C. VII. och Voss. Anteckningar, p. 239. säjandes: 'ifrån dem (nembligen Skytherna, hwilka han näst för talat om i Skåne och Tule) böjer sig Hafwet, och farer till de östra Strander. Begynnandes af Skytingzbärg (under 50. middl. 72. högdz grad) och wijker till Colida etc.' Colida kallas nu Colidön och Kildön liggiandes wid Kola stad och Kola flod, der Hollenderna än i dag altid läggia till, och är i alla gambla tijder bekant, för dem som seglat till Holmgård, och i denna tijden till Archangel under 69. högdz gr. och 84. middl. see VI. Tab. Atlant. Tom. I. Derföre hafwer Aristotiles rätteligen effter de älstas meningar talt, indragen i Bochardi förtal, till sin Chanaan, 'att Indien hänger tillsammans med de orter som liggia wid Herculs Stabbar.' Hwilka ord öfwermåttan wäl bekräfta det iag i min Atl. I. del p. 233 [= s. 149] talar om Pindari Herculs Stabbar. Och seer man här af, att Bochard han far will, som menar i samma rum Aristotilem fara will, intet ihugkommandes att heela Asia, är fordom kallat India. Ty wed de andra Herculs Stabbar wid Öresund eller de som äro wid Gibraltar, anlanga, hänger intet Indien tillhopa med dess länder. Detta österhafwet som går Norr omkring, och kallas af Mela *Eoum* (det är Österhafwet) kallas af Orosio *Orientale*, och Dionysio, *Indicum*, som sees af Ortelio. Nu när man betäncker det Plinius säger Lib. VI. cap. 21. p. 338. 'Att floden Indus begynner af de Prasianers Landskap och ofwan dem i Bergen, så bodde Pygmennerna.' Och det Ortelius talar, af Philostrato, 'att de äro uthi India ofwan Floden Gangem.' Så finner man att effter Ganges och Indus flyta långt ifrån Nordan, (nemligen ifrån den

40. och 55. högdz graden, som swara mot Sweriges Oresund och ofwan dem skulle Pygmennen boo) att inga andra äre än Samojederna och wåra Lappar eller Pygmenn som boo up i de Bärgen som äro ofwan Indum och Gangem. Och således äro Ctesiæ ord i Photii Bibliot. förklarade, att Pygmennen boo uti Asiæ yttersta deel Norr åt (som hänger ihopa med Swerige) som fordom kallades India. Ty öster om Samojederna taga Tattarna mot, hwilka intet äro så små till wäxten. |199|

Uthi Arriani Indiens beskrifning pag. 521. är ett märckeligt rum som wijser Indien nätt in til Cimmernäs och Swerige, och deraf synnes lijka såsom dhe gambla twikat om icke Swerige skulle warit en dehl af Indien, äfwen såsom Plinius l. V. c. XIII. (see Atl. Tom. I. p. 373, 414 [= s. 235, 259]. Tom. II. p. 589 [= s. 604]) wijser att somliga ment, dät dhe Yfwerborne Norskas Land, skulle warit en deel af Asia, (India fordom kallat) andra, en deel af Europa. Arriani ord, de han af Megastene tagit, som lefde wid Alexandri Magni tijd, lyda således. 'Dhe Indianer hafwa fordom warit Herdar och omgådtz medh Boskap, såsom dhe Scyther. Hwilka ingen Åker bruka, ey heller boo stadigt på ett rum, uthan flyttia af och ann. Således finnas och Indianer, som inga Städer beboo, eller Tempel hafwa, utan dhe kläda sig med Skinn som dhe taga af de Willdiur dhe slachta, och äta Barck af de Trän, som dhe på sitt Språk kalla Tall: och på samma Trän wäxer så lång Mossa, som på Palmträna öfwerst up uti, såsom det woro långa Ulltappar.'

(α) Uthaf detta rummet ser man först, att genom dessa Indianer, intet förstås dhe som Alex. Magnus bestridde. Ty dhe hade stoora Städer och Byar, som Arrianus de Exped. Alexand. l. V. p. 351. bekiänner: 'Att Alexander intog 37. Städer, af hwilka den minsta intet hade mindre Borgare än 5000. ja många 10000. och en mächta stor hoop Byar, hwilka intet mindre Bönder hade, än Städerna Borgare.'

(β) Icke heller klädde dessa Indianer sig i Skinn, utan hade Linnekläder, der Arrianus af (Nearco) Rer. Indic. p. 539. bekiänner, nembl. sådant 'Linne som wäxer på Träna, der om han säger sig tilförne talt: Hwilket slagz Linne är hwijtare än något annat af Linne: och om det något swartachtigt är, giöra dhe det hwijtare än annat Linne.' Dhe som läst Arianum, och intet wähl öfwerlagt dessa hans Ord, om hwilka iagh tilförne talt, Dhe blanda hans ord tilsamman. Och den Mossan långa som wäxer på Tallen, hwiken är lijka som Ull, med Bomullen som wäxer på de Trän som hafwa samma art med Palmträn. Tör och hända, att Arrianus intet sielf bätre förstådt Megastenem och Nearchum. Dessa Palmträn, som sees af Jah. Bauhino. Lib. III. pag. 352. och 375. och flerestädes, de hafwa sådan Lödia som Fåren, utan om sin fruckt, som

der sees af hans Figurer. Wid dessa Palmträn, liknar nu Arianus twenne slagz Trän, nembl. först dessa, af hwilka han i det senare rummet säger, Indianerna taga ett slagz Lijn (det är Bomull) som är hwijtare än Lijn, och giöra sig Kläden. Detta Trädet är åtskilligt slag, och kallas ett slag *Xylon*, och ett slag *Lanifera arbor Javanensium*, som sees af Jah. Bauhin, pag. 346. 347. Dessa Trän pekar Arianus på i det senare rummet, som är lijka Palmträ, och han tillförene nempt. Men det andra Trädet som han liknar wid Palmträdetz Lödia, är Tallen och Granan, som hoos oss bärer dreflig lång Ull, eller Mossa, om hwilken Bauh. lib. 37. pag. 755. skrifwer, och är den hwijtesta och skiönesta af alla Trän. |200|

γ. Till det tridie, så äta dessa Indianer ingen barck af Bomullssträ. Ty de hafwa de skiönesta Rijssgryn, dem Latinerna kalla *Oryzum*, så och Gräkerna. Men Indianerna, *Ten Tumbara*. Som sees af Joh. Bauh. lib. 18. pag. 452. sedan Turkiske hwete, det Indianerna kalla *Maits*, och Latinerna *Milium Indicum*, Jah. Bauh. p. 456.

δ. Till det fierde, hafwer icke Bomulls Trä det namnet Tall hos Indianerna eller Ägyptierna, utan kallas *Cottum*, *Banibare*, *Bablabah*, *Gotneseigiar*. Bauh. lib. III. pag. 345.

Ty willia wij gå hijt till wårt Swearijke, och särdeles till dem som boo längre Norr ut såsom öfwerst up i Dalarna, Helsingland och Lappland, så skall man finna hwart ord sant wara som Arianus skrifwer, och att de äro de Indianer som Magastenes förstått, och Aristoteles säger att deras Land hänger tillhopa med deras som boo wid Herculs Stabberna (nembligen Pindari Herculs Stabbar wid Kimmernäs) ty först boo de intet i Städer som Arianus säger, utan i Kojor. Sedan flyttia de af och ann, ty om Sommaren äro de på Bärgen, och i Skogarna med sin Boskap eller Reenar, wid Fäboarna, och om Winteren flyttia de neder i Landet. Till det tridie, kläda de sig i sina Reenpälssar, när de dem slachtat. Till det fierde, äta de Barck af det Trä, som de på sitt egit måhl kalla Tall, hwilka Ariani ord äro rätt märckeliga. Ty detta Trä kallas af Araberna *Sonabar*, *Aram*, *Alarazi*, *Arh*. Af Gräkerna *Peuce*, *Pytiis*, af Latinerna *Pinus*. Italienerna och Spanjorena, *Pino*. Af Franzoserna *Pin*. Änglenderna *Pyne*-træ. Tyskerna *Zirbelbaum*, *Fictenbaum*, *Forchen*, *Pinbaum*, *Hartzbaum*, *Kienholtz*, *Zirnenbaum*. Af Holenderna *Pinbom*. Bemerna *Borowice*. Polackarna *Sospa*. Ungrarna *Feniofa*. Dalmaterna *Gycla*. Slafwerna, Rysserna och Cusatherna, *Smreka*. Finnarna och Lapparna, *Gonga*, *Mendii*. Hwar af man klarligen seer, att ingen af dessa Folcken nämna detta Träet Tall, ey heller bruka des barck till Bröd, ja icke heller Finnerna och Lapparna, utan allenast wåra Swenska, och Helsingarna, hwilka om Wåhren uthi Majo

när Tallen safwar, taga de den ytre barken bort, och den som är emillan henne och sielfwa träet, flå de af, och är den så miuk, hwijt och Leen, som et kokat miukt Skinn, eller rensat tarm, den kallas då Tall-saf. Och sedan när han torkat är först i Solen, och sedan i ugnen, kallas han Tall-barck torckat. Hwilken först stötes i Mortill, och sedan malas under Qwarn, och så bakas till Bröd. Men Lapparna giöra ett liufligit sötachtigt Sallt der af, som Scheff. i sin Lapponia, effter Samuel Rehns bekiännelse cap. 18. pag. 218. förmäler: 'Att de barka af Tallen, särdeles på den sijdan som wänder |201| sig mot Solen, och sedan afflå den indre Barcken, som tunt Papper, den de ränsa, och torcka i Solen, och rifwa honom sedan sönder i små stycken, och läggia honom i Skieppor af Barck eller Näfwer giorda, hwilka de sedan nedergräfwa i Jorden, och täckia dem med Sand. Således ligger Tallbarcken ett dygn och giäser. Sedan taga de Tallqwistar eller Tallrötter, och läggia öfwer det rummet som Tallbarcken är nedergrafwen, och tända Eld uppå dem. Då kokas ner i Jorden Tallbarcken, och får en röd färg, och en liuflig söt smak. Detta bruka de sedan i Såckers ställe.'

Af detta härliga och för 2000. åhr sedan beskrefna rum af de gambla Gräker, seer man, att wåra gambla Giöthiska Träns namn, än i dag behollna äro, och den seden, att de afflå Barcken och honom bruka för Bröd, och att de gambla fordom hållit hela Asia för Indien, så och Swerige som hänger tillhopa med henne up wid Cimmernäs Herculs Stabbarna, der om och läsas kan i Atlant. Tom. I. pag. 62. 65 [= s. 44, 46].

G. Af det de senare Lärde, som läst Aristotelem (här indragen, hwilken talar om Pygmennen) hafwa dessa hans ord: 'uppå hwilket Land Tranorna säjas slåss med Pygmennen', ihopbundit med de näst förgående orden, 'att Tranorna fara till Nili flodz begynnelse'; der de skulle dem hafwa ihopbundit med de förra orden, 'att ifrån Skythernas yttersta Landzändar, på hwilket Tranorna säijas slåss med Pygmennen': så är denna willfarelsen af några kommen, att de ment denna Tranestrijden skie up i Äthiopien wid Nili flodz uprinnelse.

H. Äfwen så hafwa de farit will med Solino, som intet rätt förstådt Homerum och Nonnum, utan i ställe för dessa deras ord: 'att Tranorna, sedan de flytt undan Winteren' Hafwa de satt, 'att Tranorna flyga om Winteren'. Som är twärt emot deras natur, och sanningen. Utan orden äro så förståendes: att sedan Tranorna flytt undan Winteren, som finnas i de Norska orter, och flugit till de Södre, så fara de åter om Sommaren till dem igen när wärman är kommen.

I. Vossius hafwer och intet rätt sedt på Melam, der han beskrifwer de Öönar, på hwilka de fånga Äggen, ey heller rätt hittat på ordetz ursprung. Så talar Mela lib. III. cap. VI. p. 57. sedan han begynnandes från Hispanien, beskrifwit,

England, och Irland, gåendes alt länger och länger norr. 'Trettio äro Orceöarna, liggiandes ey långt från hwar andra, och 7. Ämodarna. Mot Tyssland är Wektön, liggiandes i Götha skiären. Af dem är Skanö den största, hwilken Tiodana än beboo, och såsom hon störst är, så är hon och fruchtsammast för alla. Den sijdan af henne, som wänder sig mot Sörmännen (Ryssarna och Pålackarna) så synnas Öana, för det Hafwet stundom stijger upp, och stundom faller ut, lijka såsom de woro fasta wid Landet, och stundom såsom rätta Öar. Ibland dessa äro Öana, som Wattnfoglarna wärpa på, och besås af |202| Öningarna med Hafra. Der äro och de som hafwa Hästefötter, och så stora öron att de täckia heela kroppen.' Vossius i sina Notis pag. 256. säger: 'att genom dessa Öjar, förstås inga andra än de som mot Holland, och Frijssland liggia, hwilkas Inbyggiare ey till en ringa hoop, föda sig af Fogelägg, Fisk och gröt af Hafra.' Detta gifwer iag wäl Vossio effter, att de på samma Öjar lefwa af Ägg, Fisk och Hafra; men han far will, i ded han menar Melam förstå dessa Öjar. Ty han nemner klarligen Skåne, och att wid dess sijda som wänder sig mot Påland och Ryssland, der äro de många Öjar som Foglarna wärpa på, och att dessa Öjar synnas stundom hängia hoop med fasta Landet och stundom kringflutne, som rätte Öjar. Hwilket wijser sig när Strömmen wid Stockholm går på 3. eller 4. weckor, eller och 2. eller 3. Månar tillbaka, när Wästerhafwet genom Sundet drifwer heela Österhafwet högre up: Då finner man detta icke allenast i Skiären sant wara, utan och i heela Mälaren, se Atlant. Tom. I. p. 453 [= s. 284] och hwad äro de Hollendska och Frijsiska Öjar att nämna, som intet äro öfwer 18. stycken, alt in till Hamburg-elfwen. Der här i Swerige på den östre sijdan äro öfwer otalige många 1000. Sedan far och Vossius will, om *Vecta*, menandes den wara Öön *Vict*, som ligger fram för England, der Mela uttryckeligen säger, honom liggia i Götha-skiären, och är ingen annan än Zeland, som uti alla wåra gambla Historier kallas Vækt-öö, och Vetala-öön, för den Wacht som höls wed Wetarne om någon fientelig Flotta ginge in i Östersiön. Äfwen såsom, Vækt-Sala, som nu kallas Wakxala. Här wid Upsala höltz wacht i öster, om någon Fiende skulle komma öster ifrån. Och Wårdsättra, der någon kom up genom Mälaren see Atl. Tom. I. p. 490. 495 [= s. 307, 310]. Om nampnetz ursprung är och Vossii mening ey rätt, ty om han will hafwa den af Gräkeska ordet *Oajones* (det är de som lefwa af Ägg) så skulle han och af Mela nemt dem på Gräkeska, af det de äta Hafra, Foglar och Fisk. Ty när man seer rätteligen till, så hafwa de gamla behållit wåras ord, och som heela Swerige kallas Ooen, som wijst är i Atlant. Tom. II. p. 38 [= s. 53] och huru de Lärda aldrig wettat hwad de skulle hafwa giort af detta Ordet; så hafwa wåra Fäder så wäl som wij än i dag, kallat Öana,

när wij tala om många Önar tillijka. Ty ser man af Wästgöt-Lagen och andra rum, att Öningar kallas det Folcket som boo på Öana.

K. Hwadan ordet Pygmenn här flyter, kan man och see att Gräkarna, Asianerna eller Indianerna och Ägyptierna, behållit det af oss, och särdeles Finnarna. Ty hoos oss bäggie, kalla wij Barnen som äro från 7 eller 8, in till 11. och 12. åhr, Pyckiar, Poikar, och Flickorna, Pijgor, Pjkar; see Torstens Saga pag. 118. och Flor. Lexic. Fin. och Murich. Männ kalla wij Karar, det Finnarna nämna Miæs. Och är så Pygmenn eller Pygmiæs eller Poikmiæs, en som till wäxten, är wäl Poike, men till åldren en Mann. Och således Gräkerna tagit det af Lapparna och Finnarna, som smärre äro än de Swenska, sitt ord *Pygmajos*. |203|

L. Plinius lib. IV. cap. XI. pag. 206. säger att Borbarnen (*Scytherna*) kalla dem Cattzos (*Catizos*) 'Hwilka Tranorna kommit på flyckten.' Kattkisse på wårt mål, är en Kattunge. När man will försmäda en som flyr och löper för den ringaste Mann eller fara, säger man, du är rädd som Kattunge.

M. Gräkerna kalla dem och *Troglodytas*, det är de som boo i Gropar, Bergskrefwor, och Kojor. huru Grönländerna, Lapparna och Samojerna giöra sina Kojor, beskrifwer Olearius pag. 159. och 173. Att de gräfwa ner i Jorden en aln, och der på resa de up sin Koja, som och sees af Olavo Petri i Sceff. Lapponia indragen.

γ. Nu willia wij komma till det tridie Tecknet med hwilket Geograph. Nubiensis beskrifwer dem i 5. Clim. pag. 10. 'Att de äro klädde med ludna Skinn.' Detta behöfwes intet bewijsas, emedan allom Fremmandom Reesande som allom Swenska Inbyggiare är nogsamt detta bekant. Och att om Winteren, när de see några, kommo Nor ifrån, med de många Fogelslagen, resandes åt Stockholm, uti de ludna Lappmuddar klädde, ropa de strax, att det är en Helsinge eller Lapp. Men effter såsom de gambla Gräker och Latiner beskrifwa deras ludenheet genom lijknelser, så will man dem indraga.

Tacitus de mor. German. pag. 696. när han lychtat tala om Sweriges Norska ända, och dess Is-haaf Granwijkan, och Finnarna som der boo, säger han: 'Hwad öfrigt mon wara, så är det genom Gåtor beskrifwit, nembligen, att Helsingarna och Woxana äro wäl lijka Menniskior till Munnen och Ansichte, men hela Kroppen, Benen och Händren äro såsom Willdiurs. Hwilket iag lemnar androm till att ransaka, emedan detta mig okunnigt är.' Tacitus han nemner utryckeligen wåra Helsingar (*Hellusios*) äfwen såsom Hebensten uti Moscous beskrifning pag. 42. säger: 'Att Mårdar de komma ifrån åtskilliga orter, goda ifrån Siberien, men ifrån Hellusiis (Helsingarna) än bättre, och de

bästa utur Swerigie,' (det är den delen som är emillan Pithä och Umo uti Helsingeland, ty här nedre finnas inga).

När nu således ansees en Helsing eller Lapp som han står afmålat pag. 169 [= s. 179] *BC.* med sin Reenpälss, dragen öfwer Hufwudet, eller som de andra bruka med en Mössa af Lomskinn, hwars alla Fiädrar stå ut, eller en Karpus af Reenskinn, hängiandes öfwer Axlarna, der under en Reenpälss till knäna, och sedan Lapphanskar på händren, och Lappstöflor på benen, må han icke då aldeles see så ut, som Tacitus honom beskrifwer, att Ansichtet är allenast lijkt Menniskian, men alla andra Lemmerna ett willdiur. Oxionerna som han nemner, äro de andra Lappar och Finnar, som boo åfwan Wijborg wid den stora Floden Oxen eller Woxen, |204| som sig sammandrager utur heela Finland, see Atlant. Tom. I. Tab. IV. denna rätta uttydningen hafwer Munsterus råkat uppå, och här af förstås nu det Photius af Ctesia här nest för indragit, talar. Afmålandes Pygmennen med så långt Hår och Skiägg, att det som Kläden omwälfwer och omfattar deras Kropp. Och det Plinius om dem säger, indragen i Atl. Tom. I. cap. 9. pag. 389 [= s. 244] som uttryckeligen sätter dem up i Finland och Ryssarnas land mot Granwiken, 10. dagzresor öfwer Borystenes flodz ursprung, att de bruka Hudar med håret til att täckia sin Kropp.

δ. Det fierde Tecknet som Geog. Nubiens. beskrifwer Magogz Lappar med, är det att de hafwa långa öron. De hafwa wäl intet längre öron än andra, men af det att när kall Winter är, och de draga sina Karpuser öfwer halssen alt in på axlarna, och låta hängia toma Ärmarna utföre, som sees af deras Målning. p. 169 [= s. 179] Fig. *C.* så hafwa de gambla genom en sådan lijknelse dem afmålat, (som Mela näst tillförende talat) att deras öron täckia Kroppen. Det och Plinius lib. IV. cap. 13. pag. 230. bewitnar, och Solinus cap. 22. och hafwer Ortelius nästan råkat på samma utydning, säjandes (öfwer deras nampn *Satmali*) således: 'Iag troor att de gambla som lust hafwa hafft till lijknelser och Gåtor, hafwa således beskrifwit dessa långörade Menniskior af deras Karpuser som täckia hela deras axlar, mot Sniö och urwäder.' Dedan är och skrifwit, dem såfwa på sina öron, hafwandes det ena örat till Bolster, och det andra till Fäll. Såsom Strabo lib. XV. pag. 711. dem beskrifwer. Hwilkens taal, effter han det af den gamla Megastene tagit hafwer; så will iag det införa, emedan han genom åtskilliga Gåtor, öfwermåttan wäl beskrifwit Lapparnas Klädedräckt, jagande och ätande. Megastenes säger: 'att der finnas Menniskior som äro 5. Spänn och somliga 3. Spänn långa, af hwilka några ingen Näsa hafwa, utan allenast 2. hål öfwer Munnen: Dessa 3. spans långa Meniskior strijda med Tranorna: Grafgiäss (Perdices) och Sniöripor, äro der så stora som andra

Giäss, hwilka och fächta med dem. De röfwa bort Tranägg, och dem förtära. Ty, der allenast giöra de sina boon, och ingen annorstädes i Werlden wärpa de Ägg eller byggia boon, och är offta händt, att Tranor äro flugna ifrån dessa länder, som hafwa haft Kopparkålfwar i kiöttet, der inskutna. Lijka så beskrifwas de långörade som der boo, hwilka liggia och sofwa på dem, och see ut som andra Willdiur. Af dess willa Menniskior wille ingen låta föra sig till Sandrocottum Konungen (uti Indien) utan swälte sig för sielfwa till dödz. De säjas hafwa Hälarna framåt, och Tåna bakeffter. Af dessa, blefwo några till honom förde, som ingen Munn hade, och woro mycket fromme. Hwilka woro hemma ofwan för Ganges flodz ursprung, och lefwa allenast af steekta Kiötz och wäluchtande Örters ågnar och lucht, och Hafwa allenast i ställe för Munnen luffthål. Dessa tåla ingen elak Lucht. Kunde derföre intet trifwas i Konungens läger. Om de förra, hafwa de gamla Lärda mycket att säya, Kallandes dem snabfotar, emedan de springa fortare än Hästar: Och somliga af dem hafwa Öron så långa, att de nå till föttren, på hwilka de läggia sig och såfwa. Äro mycket starka, att de ryckia up Trän, och draga sönder Senan på Bogen. Somliga äro enögde, med Hundeöron, och håren stå |205| upåt, ludna i bröstet, hafwandes ett öga mitt i pannan; Men ingen Näsa, äta allting rått, och lefwa intet mycket länge, utan döö för än deras rätta ålderdom kommer, och öfwerläppen står långt ut på dem. Dessa Lärda tala och om de Yfwerborne Norska, som lefwa mot 1000. åhr.'

Wij willia nu förklara denna gambla Lärda Gräkens ord, hwilken lefwat wid Alexandri Magni tijd wid pass, och hafwer mächta noga fått kundskap om våra Fäders Gåtor och lijknelser, genom hwilka de afmålat Lapperna; ty intet Folck i werlden som wijst är i Atlant. Tom. 2. pag. 18 [= s. 33] är så benägin och fallin till, att all ting genom Gåtor och Lijknelser beskrifwa, som wåra Swenska, så att det än i dag hänger wid dem, såsom sees af en Swänsk så kallad Spörssmåls-book, af åthskillige mörke frågor, och i alla Bookbindare bodar finnes till kiöps, så och af alla de Brudskriffter som tryckias, af hwilka mächta få framkomma som icke hafwer en Gåta med sig.

Megastenes hafwer för alla de andra Gräker rättast beskrifwit Lapparnas och deras Barns längd, både de störres som oss närmare boo, och de smerres samt deras Pojkars som längre bort äro, i det han säger somliga wara 5. spänn, det är 10. qwarter och somliga 3. Sedan att de och strijda med andra slagz Foglar, dem han kallar wäl *Perdices*. Men ey rätt: utan twifwel ey fått kundskap om deras rätta nampn; emedan han säger dem wara så stora som Giäss, och det är Grafgässen. Hwilka förfechta sina Ungar, äfwen som Tranorna, och Swanorna. Men de rätta *Perdices*, som sees af Jonston. pag. 68. Tab.

28. och kallas *Perdices albæ*, dem Tyskarna up i Switzerland (der de och så finnas up i Bergen, hwarest altid någon Sniö är) kalla Sniöhaner, och här Sniöhönor, Sniöripor, Fielripor. Dem fånga Lapparna i stor myckenheet, som Scheff. i sin Lapponia cap. 19. pag. 243. och cap. 30. pag. 351. wijser.

Megastenes säger och rätteligen att Tranorna ingen annorstädes wärpa eller utkläckia sina Ungar än här. Och att ut till dem äro några komne som warit skutne med Kopparkolfwar. Hwilket wijser den gambla tijden i Swerige, när ännu mera Kopparen war i bruk att giöra alla Wapn, Skiölder, Harnisk, Pijlar, Swerd, Bogar, och Kolfwar af Koppar, än Järn; Der om iag här Tom. III. pag. 27 [= s. 39] talat hafwer. Dessa Kopparkolfwar hafwa sådana warit, som i Atlant. Tom. I. Tab. 7. Fig. 15. *K.* utwijser, hwilka warit fästa i ändan på en Träkolff. Att Lapparna och brukat Koppar till sina Trumringar, sees af Scheff. Lapp. cap. XI. pag. 131.

Hwad genom Lapparnas långa Öron förstås, som Megastines talar, är reda näst tillförende förklarat, hwilka och Olearius pag. 161. rätteligen beskrifwer, säjandes: Samojederna |206| hafwa somliga ludna Skinn till Myssor, hwar wid hängia långa Örelappar. Och såsom de inga Sängekläden hafwa, som sees af Scheff. Lapp. cap. XVI. pag. 212. Martinier cap. XII. pag. 18. ey heller hafwa de af Linne Skiortor eller Serkiar, så liggia de fattigare i sina Lappmuddar, och draga allenast händern utur ärmarna, läggiandes dem i korss öfwer bröstet, och såfwa så på den ena Ärmen som här kallas det hängjande öra, och med den andra täckia dee sig. De som rijkare äro, töra stundom läggia en Reenhuud, Biörnhud, eller annat willdiurs Skinn, under sig. Är så intet undrandes att Megastenes lijknar dem wid Willdiur, af deras ludne Reenpälssar, äfwen som Tacitus giör, och Joh. Torneus i Scheff. Lapp. cap. XVII. pag. 208. säger: 'Att de wända håren utåt på Reenpälsarna, på dät de skola synnas heel och hållna ludna, intet annorledes än sielfwa Willdiuren. Och Ziglerus: Dedan hafwa andra fordom trodt, att Lapparna warit ludna till sitt Skinn, som andra Willdiur; en deel antingen af oförstånd' (i det de intet hört effter huru dessa Folcken warit klädda) 'en deel för lust skull dem således beskrifwit, på det de skulle inbilla andra om otroliga Saker, som de ärfarit på de längst bort belägna orter.' Sluter derföre och Cl. Scheff. pag. 209. rätteligen, att Ziglerus hafwer råkat just på, hwadan de gambla denna Gåtan eller dichten tagit. Och att Adamus Bremensis hafwer på denna orten i Swerige, 'sätt dem som hafwa allenast ett öga i Pannan; emedan de intet något hål hafwa på hufwudbonan, mera än det de see igenom; men alt det andra är ludit. Och detta hålet hafwa de utydt för ett öga.' Detta instämmer med Olearii näst för indragne uttydning; och förklarar Megastenis ord, att de hafwa ey mera än ett öga i Pannan,

och ludna i Bröstet. Wijdare säger Megastenes, att inga af dessa wille låta föra sig till Sandrocottum Konungen, utan swälte sig för till dödz. See detta bekräfftas af det iag uti Atlant. Tom. I. p. 389 [= s. 244] utaf Plinio och Atlant. Tom. II. pag. 128 [= s. 141] och af wåra Konungars Exempel, wijser att de intet wille låta föra sig till Alexandrum Magnum, eller när de här ifrån till Tyssland, Holland, eller Franckrijke äro sände med några Reenar, hafwa de strax kommit tillbaka, eller der ute dödt innom kortan tijd.

Det Megastenes säger dem hafwa Hälarna fram åt, och Tåna tillbaka, är det Olearius pag. 169. förmäler, om Grönländerna, som äro en art med Lapparna, att de wända Föttren inwärtz.

Än säger Megastenes, att de hade ingen Munn, utan i ställe Luchthål, och lefde allenast af Örters och wäl steekt Kiöttz ågnar, och kunde derföre intet trifwas uti Konungens lägre. Detta förklarar Martinier rättwäl, Cap. XII. pag. 16. säjandes: Att såsom han med sitt föllieslag, hade skiöna Skorpor, och ett wackert stycke saltgrönt Oxekiött, så böd han Lapparna det att äta, hwilka strax de dhet fingo i Munnen, spydde dhet ut. Ty skrifwer Olear. pag. 174. att man låter dem wara giärna wid sin Spijs; |207| elliest dö de strax sin koos, af det de ey wana äro wid fremmande kost: Af denna orsaken att de intet kunde fördraga fremmande Spijs, sade dhe dem hafwa ingen Munn, utan lefwa af god Lufft.

Det Megastenes förmäler, att de kallas Snabfotar, emedan de springa fortare än Hästar; der igenom afmålas deras öfwermåttan hastige färd, som de hafwa på Skijdor och med sin Acki: så att de hinna upp Reenarna, och andra Diur, i jagande, som läses i Ol. Mag. Lib. IV. cap. XVII. och Scheff. Lapp. cap. 19. pag. 228. Atlant. Tom. I. cap. 9. pag. 391 [= s. 245] och af Plinio i Atl. Tom. I. cap. 9. pag. 389 [= s. 244] och Adam. Bremens. med Solino, Scheff. Lapp. cap. 2. pag. 10. Om deras starckheet säger Megastenes, att de draga upp Träna, och draga sönder Strängen på Bogan. Det är förståendes om de Trän, hwars rötter de alla draga up utur Jorden, hwar med de binda tillhopa borden i sina små Båtar och Acki, och deras Korgar fläta de tillsamman, och andra Huussredskap: see Olaum Mag. lib. IV. cap. 10. och Scheff. Lapp. cap. 21. pag. 253. och 256. huru olyckelig de räkna den dagen att jaga, när deras stränger på Bogan springa af, sees af Scheff. Lapp. cap. 19. p. 227.

Det Megastenes säger dem ingen näsa hafwa, är förståendes, när de draga Karpusen öfwer hufwudet, då synnes ingen Näsa till, utan ögonen genom öfra hålet och Munnen genom det nedre, och Karpusens långa snibb som drages ned till Munnen, med hwilken de åter draga Karpusen af hufwudet, det af-

måler den långa öfwerläppen, som Megastenes dem tillägnar. Se Figurerna p. 170 [= s. 180] Fig. *3. 4.*

Att de äta all ting rått, derigenom beskrifwes all deras Mat, Fisk och Kiött, som intet med Salt saltas, utan torckas i Solen och wädret, den de äta, som sees af Lomenio, Tornæo, Vexionio, Rhen. indragne i Scheff. Lapp. cap. 18. pag. 216. Det och Homerus wittnar indragen i Atl. Tom. I. cap. 8. pag. 319 [= s. 201].

Det Megastenes säger dem intet länge lefwa, utan döö för än de komma till deras rätta ålder, eller blifwa fullwäxte, är så förståendes, att de seyas lefwa den tijden om åhret, som hoos dem Solen är uppe, och döö sin koos när Solen går för dem bort. Äfwen såsom Alexand: Gvagninus, Atl. Tom. I. cap. 9. pag. 385 [= s. 242] dem beskrifwer, att de åhrligen den 27. Nov. såsom Swalorna och Klossorna, för stor kiöld skull döö, och den 24. April, få de åter lijf, och Herodotus Atl. Tom. I. cap. 10. pag. 435 [= s. 272] indragen, säger dem såfwa i 6. Månar, och i 6 waka. Elliest lefwa de länge, till 100. åhr och der öfwer, see Scheff. Lapp. cap. 28. p. 310. men intet dher de blifwa förde till andra Landskap, och ombyta sin Spijs och Lufft.

Hwad Megastenes säger om de Norske Yf-|208|werborne, som boo något bättre nedre i Swerige, att de lefwa mycket länge, ja in till 1000. åhr, det seer man och af Plinio, Mart. Capella, Pomp. Mela, Festo och Orpheo. Atl. Tom. I. cap. 9. pag. 420 [= s. 263] och af Aunis ålder pag. 206 [= s. 132].

E. Än tillägger Geogr. Nubiensis dem ett Teckn uti 6. Clim. 9. deel, dher han åter uprepar deras Magogs Folckz korta kropp, och Skapnat, att de ey äro mera än 3. spän och kunna flyga i wädret. Om denna konsten läses uti Atlant. Tom. II. från pag. 502. till 507 [= s. 512—517] och seer man deras Skapnat och flygande i wädret, samt deras kläden som de beskrifwas med, att Öronen betäckia heela Kroppen, aldra artigast af den Figuren Atl. Tom. II. pag. 209 [= s. 222] under lit. *B.* som är tagen af den uthuggna Marmorpelaren i Domkyrckian, see och Fig. *A.* pag. 349 [= s. 357]. Där en rijder på en Häst up i Lufften. Jämför dessa Figurer med Æsculapii Lapp. p. 53 [= s. 64] Fig. *A.* Detta bewitnar och Voluspa med des lärda anteckningar som Cl. Resenius giordt, särdeles öfwer 12. Strop. ord, Gandalfur, som är ett af de små Lappars eller Dwergars nampn att de dhet der af bekommit, när de sättia en Kafle emillan benen att rida på honom, så läsa de några Trolwerser öfwer honom, och då lyftas de up i wädret och flyga öfwer Bärg, Dalar och Haff, til de aldralengst bort belägne orter och det innom en kort stund.

Om man intet flera Skiäl hade än dessa som här till uptecknade äro, af Geographia Nubiense, til att wijsa Jagogs och Magogs Land wara Swerige,

och dessa twenne slagz Folck, Jagogs det större som äro Swear och Göther, Magogs, det mindre nemligen Lapparna (som han talar) med sina ludna Kläden och långa öron. Så wore det sannerligen nog. Men wij wij willia lijkwäl upräkna de andra, på det man må see, huru stoor kunskap de Folcken som så långt bort boo, uti Æthiopia, hafwa hafft om wåra Norska Länder, fast de i något feela.

5. Hwarföre, till det femte willia wij komma och see huru han beskrifwer uti 6. Clim. 5. deel, wåra stora Fielar. Först, säger han, att uti Russa flod infalla 6. Strömar. Russa flod, Russa Stad, den gamblare, och den nyare, liggia begge wid Ilmen siön, emillan 57. och 58. högdz grad. och 53. middl. see Atl. Tom. I. Tab. VI. och flyta 2. Floder i den nyare Russe Stadz flod, och 4. i den gambla, eller stora Russa Stadz flod. Hwilken flod han säger hafwa sin begynnelse af stora Berg: uti hwilket han feelar; Ty iag i Atl. Tom. I. pag. 656 [= s. 412] af Herodoto och Ryssarnas Landz egna Scribenter wijst, att Ryssland inga Bärg hafwer, utan att alla des Floder utaf Träsk och Moras utpå flacka Landet, hafwa sin ursprung. Ty |209| seer iag hwadan Geographia Nubiensis, fått denna willfarelsen, intet annars, än af detta, att dessa Russa floder löpa in uti den Siön Aldescojo eller Ladoga Siön, mot hwilkens Mynning är den stora Floden Woxens mynning, som faller ifrån wåra Riphelska höga Berg, emillan 63. och 64. högdz grader, och 48. och 52. middl. in uti samma Ladoga, så att ifrån Russa och Nogård samt Ladoga Staden, i wåra Sagor kallat Aldejoborg, handlas upföre Woxen till Wijborg och andra Finska orter. Och der af hafwer han tagit sin mening, att dessa Floder warit en flod, och kommit neder af Bärgen. Ty det wijser sig nogsampt af Bergetz märckeliga beskrifning, i det han säger:

1. Att bärget är meckta stort, delandes Landet i twå deelar, talandes lijka med Tacito, i sin Germania, införd i Atlant. Tom. I. pag. 588. 592 [= s. 368, 370] som säger Sweriget skillies och delas i 2. delar, genom en stadiglöpande Bärgzrygg.

2. Säger han att Bärget begynnes wid mörka Hafwet. Hwarest han med många andra kallar det mörka Hafwet, Westerhafwet, utom Norige, som wijst är här pag. 180 [= s. 191]. see nu på Atl. Tom. I. Tab. VI. så seer man att hwar Sewa fiell eller Sola fiell begynnes i Sewohärad, 57. och 58. högdz grad, emillan 34. och 35. middagzlin.

3. Till det tridie Säger han, att det går up till werldenes ända. Det är up til Nortkim eller Skytingzbärg, hwarest de gambla ment Wärldennes ända wara, under 39. och 40. middl. och 69. och 71. högdz graden. see Atlant. Tom. I. pag. 231. 351. 355. 361. 373. 469. 516. 521 [= s. 147, 224, 227, 235, 293,

323, 325]. Atlant. Tom. II. pag. 19. 27. 42. in till 46. pag. 559 [= s. 34, 42, 56—60, 573].

4. Säger han att det sträcker sig till Jagogs och Magogs Land, och går åth Öster; see huru klarligen han här om förmäler, det som alt sees af Atl. Tom. I. Tab. VI. ty dher det begynner ifrån 34. middagzlinien i wäster uthi Westgotland; så kröker det sig småningom till öster, så att det emot Tana-Elfwens begynnelse upp i Kimi Lapmark reda är under 43. middagz linien.

5. Till det femte Säger han, att detta Bärget går dher ifrån ut åt Söder, som och sant är: ty en green dher af, går ifrån 70. högdz graden söder åt in til Abo, emillan 60. och 61. högd-graden. Af hwilket Woxen eller Oxen floden har sitt ursprung; den han beblandat med Russa Flod som sagt är. Och den andra grenen löper till Biarmia och Leporio och så i söder under 65. högdz graden, emillan 56. och 58. middagzlin. in till det mörcka Hafwet som kallas Beekhafwet, såsom Nubiensis talar. Hwem skulle förmodat af en så långt bortawarande Scribent, en så klar beskrifning af wåra Fiellar.

6. Till det siette beskrifwer Geographia Nubiensis, wårt Gog och Magogs Land Swerige, af det Krig wåra Fäder fört med Turkarna, Wallakerna, och Sisianerna, förstörandes deras |210| Land; Torckarna som han beskrifwer gifwer han åtskilliga Länder. Först i 3. Clim. 8. deel, in wed det Caspiske Hafwet, hwarest där än i dag kallas Torchestan, Torchmenn, emillan Volga s. Athel floden, och Jaik (Ptolom. Jaxartem) see Tab. II. Atl. Tom. I. wid 51. högdz grad 80. Middagzl. Sedan Clim. 5. part. 7. kallar han Thorc, den delen af Ryssland som gränsar med Finnland, hwarest Floden Volga (som och kallas Athel, och Occa Reka) hafwer sin begynnelse och flyter öster in till Bulgariam, och inbegriper således der til hela Finnland, såsom och Adamus Bremensis kallar dem Turcar, Hist. Eccles. cap. 222. pag. 136. 'wid Östersiöns Oresund äre först Normännen, sedan de Danskas Skåne, och der näst ett långt strek Götherna, sedan Swearna, alt up till Qwenland. Öfwer dem äro de Wilzar, Virar, Lamar, Scythar, och Turkar, alt in till Ryssland, hwarest Österbotten eller Finska Skären lycktar. Och boo så söder om denna östersiön Slawerna, och Nor om Swearna.' Kalla och Finnarna än i dag Åbo, som är deras Hufwudstad Turco, see Lexicon Florini. Och de Folcken som boo ofwan Gandwijken, see Atlant. Tom. I. Tab. II. och VI. emillan 63. och 70. högdz grad. och emillan 50. och 60. middl. kallas *Tyraci*, *Turcö*, *Traci*, *Trennes*, *Taursci*, *Torscena Volci*.

(γ) Till det tridie, kallar Geogr. Nubien. Torckland, den delen som ligger mot det Mäotiske Träsket, där Cossacharna boo, och wid den Tartariske långa Wallen eller Muren som sträckt sig ifrån Boristenerna, in till Volga, see Tab.

II. Atlant. Tom. I. och Jansonii Rysseska gambla Taflan, der han finnes afrijtat. Walacherna liggia norr om Danubium, under 46. högdz gr. och 51. middagzlin. Tom. I. Atl. Tab. II. Sissianerna, finnes wid 2 Floder, som flyta in i Dyna Ström, hwilken går till Rijga, hwilkas Städer är *Susa*, wid 54. högdz grad. 53. middaglin. och *Sysseca* 54. högdz grad. 55. middlin. Dessa alla Länder, såsom är de Ryssiska Sissianers, Finskas, Ryssiskas och Tattariske Turkars ock Walachernas, säger han Gog och Magogs Folck (Swerige) förstördt och intagit, hwilket allom så af wåra som de Gräkers och Latiners, och Ryssernas Historier i heela Werlden nogsampt bekant är, och här näst tillförende af deras utsago bewijst, och blifwer mera här effter i allas wåras Uthog förklarat; äro och många Orter ännu i Walachijt, som bruka wårt Götiske språk och Ulfvilæ Runebookstäfwer, det en Walachisk Sänningebod hijt till Hans K. Mtz. för några åhr sedan berättade och i min närwaro kunde läsa Ulfvilam, det och nu några Ungrar, såsom Johan Galle ifrån Papa, och Michaël Pillarich ifrån Pressburg etc. mig sagt hafwa.

7. Till det siunde, ihogkommer han in wed Magogs Landz beskrifning, det mörka Hafwet, i dess 7. Clim. 1. deel, att Skiepp resa dijt och kiöpa Bernsteen (*Ambaram*) och allehanda brokut Marmor. Det ännu allom Menniskiom kunnigt |211| är, att Bernsteen tages allena wid Holmarna i Östersiön, och serdeless wid Pryssen, och att allehanda Marmor, hwijt, swart, rödbleek, och grön finnes i Swerige, och utföres. Se hwad de andra Latiner och Gräker här om skrifwit. Atlant. Tom. I. pag. 357, 409, 449, 456, 462, 565, 659, 661 [= s. 225, 256, 281, 286, 289, 353, 414 f.]. Atlant. Tom. II. pag. 65, 68, 77, 135, 458, 460, 462, 565, 659, 661 [= s. 78, 81, 89, 148, 471 f., 474, 579, 678 f.].

8. Till det ottonde, seer man af alla de andra orter som han uti Swerige och Finland upräknar, uthi 7. Clim. 3. deel, de här pag. 165 [= s. 176] äro indragne, huru de instämma i belägenheten af Gog och Magogs Land.

9. Till det nijonde, uti 7. Clim. 5. deel, wijser han huru det wästra mörka Hafwetz ända omhwälfwer Ryssland, nembligen ofwan Samojederna under 70. högdz grad från 90. middl. til 70. middl. och sedan sträcker sig i norr, mot Nort-Kap, eller Cimmernäs under 71 $^{1}/_{2}$. högdz grad och 50. middl. see Atlant. Tom. I. Tab. I. böjandes sig sedan i Wäster, nembligen om Norrie, och att ingen ort kan sedan längre uth beseglas, nembligen för Isens skuld, som nogsamt bekant wijst är i Atlant. Tom. I. p. 649 [= s. 408]. T. II. p. 48. til 94 [= s. 61—106].

10. Uti 7. Clim. 6. deel, wijses och nogsamt Gog och Magogs Land, af de orter som han der beskrifwer hängia med dem ihop, som är *Bolgar* wid Volg. under 56. högdz grad 80. middl. Atlant. Tom. I. Tab. 2. och Staden

Sclav. hwadan alla Ryssar, Pållackar, och flera kallas *Sclaver*, som det Slawiska Språket bruka. Liggia och åtskilliga Städer som nämnas *Slav*-boda, en uthi Bolgaria wid 58 högdz grad 80. middl. och en under 55. högdz grad 60. middl. och en under 65. högdz grad 61. middl. Sedan norr om Cumania, säger han (rättare sagt nordwäst see Atlant. Tom. I. Tab. I. 60. och 70. högdz grad 100. och 110. middl.) ligger Gan-wijken, den han beskrifwer liggia med Iiss betäckt hela åhret, undantagandes några weckor om Sommaren. Och att der Siählar fångas, af hwilka Tran kokas. Hwem hafwer kunnat bättre af de nyaste, denna Ganwijken beskrifwit. Ty först behåller han hennes nampn, Ganum, det är Trolla, och är denna Hafzwijken derföre kallat Gan-wijkan, emedan der inwed äro de wärsta Trollkonster och widskiepelsser öfwade. Denna nemnes i Herwar. Saga cap. 1. Gan, är Trolla och giöra allahanda widskiepelse, see Verel. Lexic. Sedan det han säger denna Gan-wijken mäst hela åhret liggia med Iis betäckt, sees af de Rysseska Skribenter, som det egentligen kalla det Hwijta hafwet, för Iisen och Sniön som det mäst betäcker som sees af Heberstein pag. 86. 87. 89. Ioh. Fab. pag. 131. hwilken och kallar det Growijkan (*Cronium mare*) och pag. 170. Iis-hafwet. Och pag. 151. beskrifwer Floden *Vina* som flyter in i denna Ganwijkan, huru Ryssarna koka Tran af Siählarna. Dem Geogr. |212| Nubiens. kallar ett slagz Fiskar, emedan de äro mästedels i watnet. Och huru de fångas uppå Isflanger, sees af Ol. Mag. lib. XX. c. 4. och hans afmålning, den här i Atl. Tom. II. pag. 276 [= s. 289] är indragen. De 8. Strömar som inflyta i Ganwikan, äro och rätt märckeliga, som finnas i Atlant. Tom. I. Tab. II. som äro *Pinega* Tab. I. 65. högdz grad 70. middl. *Vina* (al. *Dvina*) 64. högdz grad 58. middl. *Onega*. 64. högdz grad 55. middl. *Soma* 64. högdz grad 55. middl. *Soroca* den Geogr. Nub. kallar *Serva*, liggiandes ey långt ifrån *Soma*. Sedan *Bugare* och *Kimi*, och den 8. *Karous* under 66. högdz grad och 52. middl.

Hwad för Skogz willdiur som der in wed finnes och kallas *Albabro* kan iag intet wetta om det icke är Älgar, dem Plinius kallar *Alces*. Wid Bolgarsland nemner han en Stad som kallas *Babun*, den är som ligger wid 67. högdz grad, 80. middl. see Atlant. Tom. I. Tab. II. den Hebersten. pag. 61. kallar, Slottet *Papun*, och Staden *Papingorod* och Jah. Faber. pag. 168. wid lijka namn, och dess Inwånare *Papuner*, see och Martinier pag. 52. och är intet olijkt att denna Staden och Landzorten fått sitt nampn af den Afguden som der warit i stort anseende och wijda bekant, som kallades *Slata Baba*, om hwilket samma Scribenter nogsampt förmäla, och är indragen i Atlant. Tom. II. pag. 512 [= s. 522].

11. Norr om denna Staden säger Nubiensis, Berget *Cocaja* liggia, utom

hwilket ingen Menniskia boor, ey heller något Diur finnes för kiöldens altförstora hefftigheet. Här af seer man klart, att han förstår wår *Caucasum* som ligger aldra längst Norr, det och af Æscyl. Atl. Tom. II. pag. 556 [= s. 570] är wijst: Ty det stijger till 71 högdz graden. Utom hwilket ingen Menniskia eller Diur boor, för kiöldens hefftigheet skull, der det Bärget som ligger öster om Papun, kommer ey högre än till 67. högdz grad. Ehuru Ryssarna beskrifwa detta Bärget hängia ihop med wåra Fiellar, och gå in under Ganwikans sund, och föllia alt Hafzstrandan åt, till dess det går emillan Floden Obium, och ställer sig emillan honom och Volga, till dess det fäller sig under Volga och lycktar i den andra Caucaso, hwarföre de kalla det Jordennes band eller bälte (*Camine pojas*) som sees af Atlant. Tom. II. pag. 555. til 561 [= s. 569—575] och Atlant. Tom. I. Tab. I. hwilket stämmer wähl in med Nubiens. Geographia, som säger att denne norre Cocaja (*Caucasus*) och den södre Cocaja, de omhwälfwa rätt Gog och Magogs Land och Rijken. Det widlyfftigen på förra bladen är wijst. Denne södre Caucasum utsträcker Jornand. cap. 7. pag. 621. äfwen så med en ihophängiande ryg med de Riphelske bärgen (det är Norrske Caucaso).

12. Till det tolfte uthi Clim. 7. part. 7. beskrifwer han ändå ett kenmärke til Gogs och Magogs Land, af ett slagz Folck som skola boo norr |213| om Floden Athel eller Volga och Staden *Casira* (Casan) som kallas *Begga* (Baggar) och Landet *Beggenac*, hoos hwilka en stoor Stad skall kallas *Banameni*, som är ett slagz Turckar, och föra altid Krig på Ryssarna och de Romarer, emedan de äro mächta trygge och wäl befästade i sina Bärg. See här af, får man klarligen igen Plinii *Bannomannam* som i Atl. Tom. I. p. 456 [= s. 286] är wijst, ingen annan wara än Swerige, och det är alt för nogsampt bekant af wåras, de Latiners, och Ryssars Historier, att wåra bästa Fästningar och största Murar om wårt Rijke, är den stora Fiellen, och sedan dhe största Grafwer, wäster och öster Siön, och att wåra Giöther intagit Ryssarnas och de Romares rijken. Hwilket och nogsamt wijst är i framledne orden, och här effter mera wijsas skall.

13. Uthi Clim. 7. part. 8. 9. och 10 sluter han Gog och Magogs Land, med den mörka Skuggefloden, och den som brinner städze af Eld, och huru de som fångas i Krig, att de sedan kastas i allmans Åhns floden, etc. 'Och att uthom alt detta boor ingen Menniskia, ey heller wet någon hwad der utom är.' Genom hwilket alt han, äfwen som Wåra och de Gräkeska Poëter hafwer welat afmåla de Menniskio offer som här skiedt hafwa, och de mörcke och brinnande Floder, som nemnas uthi Edda, och äro förklarade uthi Atl. Tom. I. p. 603. 536 [= s. 378, 335]. T. II. p. 603 [= s. 618].

§. III. Jag hoppas nu nogsampt af Geogr. Nubiensi wijst, att intet annat Land är Gogs och Magogs Land än Swerige, hwars Herredöme sträckt sig in till Pont. Euxinum och det Caspiske Hafwet, norr ifrån den Norske Sweriges Caucaso och in till den södra Caucasum, liggiandes emillan begge dessa Haf. Nu willia wij komma och tillsee, hwad wåra egna, sampt de Gräkers och Latiners Scribenter, tahla om hwad för Folkslag ifrån Magog komne äro.

Jah. Magnus i sin första Books 4. Capitel indragen, och så i Ol. Mag. 2. Book pag. 90 säger således: 'War förthenskull Magog Noæ Soneson utaf Japhet (såsom Josephus betygar uti sin första Book om Judarnas gambla Handlingar i 11. Cap.) The Skythers Fader, af hwilken the äro afkomne: Then ther aldraförst hafwer regerat uti then delen som ligger uti Europa, hwilken nu blifwer kallat Finland, emot Solens upgång, eller emot Floden Tanaim, och lyder i thenna dag under Konungen i Swerige. Ther näst betyga wåra Swenska Crönikor, att han med otaligt mycket Folck hafwer stijgit till Skiepz, och seglat öfwer Räfwelske Botn, (Wendiska eller Finnska Skiären) till Gottland, som är en deel af Skandia. Och såsom Josephus skrifwer, nämt samma Inbyggiare effter sitt egit nampn Magoger. The ther äro sedan kallade Skyther af the Gräker.' Uti det 5. Capitlet säger han, 'Magogz Son den andra war Göthar, som och kallas Gogus eller Gogie. Då lefde man i den sannskyllige Gyllende tijden.' Bochard i sin Phaleg. I. deel, 3. Book, cap. 13. pag. 212. som med flijt ihopdragit af dhe gambla Gräker och Latiner, om Magogs afkomne, han stadfästar detta klarli-|214|gen säjandes: 'Josephus, Eustatius, Hieronimus och Theodoretus bestå, att Magog war Skytharnas Fader. Hwilket är aldrawissast. Ehuru Ambrosius säger honom wara Göthernas Fader, Eusebius, (Celtarum) Hielternas, och de Kallers; den Alexandriniske Crönikan, de Aquitaners; Chalderna säja Germennens, Araberna Tattarnas.' Wijdare säger Boccard, 'af de 70. Hebreiska Bibilens uttolkare öfwer Ezech: 38. Capit. 2. v. Och af Symmacho, Theodotio och Proclo Biskopen; att uti Socratis historia 7. c. 43. föllier klarligen att Magogz Landh är i Skythia.' Menandes och Bärget *Caucason* hafwa sitt nampn af Gog, och betyda Gogs Fäste. Hade Boccard än bättre känt wårt Språk, hade han bättre råkat ordetz ursprung, som sees i Atlant. Tom. II. pag. 555. 556 [= s. 569 f.]. ty är icke allenast Case på wårt mål, ett Bärg, och Torn, utan och så Åhs, som sees Atlant. Tom. II. pag. 371. 118 [= s. 381, 130]. dädan många Bärg och Backar i Swerige kallas Åsar, som emillan Upsala och Norsunda Lång-åsen, som är 3 mijhl lång. Jarl-åsen, Balundz-åsen, Falundz-åsen, etc. Dess utan, skrifwes Gaug med *au*, som wåra Göther altid brukat, see Atlant. Tom. II. pag. 118 [= s. 130], och utalas genom *O*.

Utaf Boccardi indragne ord, synnes såsom några skulle intet komma öfwerens med Josepho och de andra om Magogs afkomne. Men när man efftertäncker, hwad iag i min första och andra Atlantices deel hafwer skrifwit om de Folck som äro utaf wåra Skyther komne, så äro ingendera emot hwarannan. Ty det Ambrosius säger att Magog war Göthernas Fader, är af Jah. Magn. och wåras Skriffter wijst, Atlant. Tom. I. p. 355 [= s. 224] att Skyther och Göther äro ett slagz Folck. Det och Isidorus för 1000. åhr sedan wittnar, säjandes pag. 334. 'att Skythernas och Göthernas Land är Magogz.' Sedan att Eusebius, säger honom wara de Hieltars och Galaters Fader, är och wijst uti Atlant. Tom. I. cap. 37. att de Galler som foro in i Asiam, sutto längst up i wår Skythia, in mot Magogz öön, och att Celto-Skythæ här utur Swerige komne äre, är i denna 3. Atlant. deel talat pag. 40 [= s. 51]. Det Boccard af Alexand. Crönikan indrager, är stympat. Ty der finnes p. 59. således: 'af Magog äro de Aqwitaner, och finnas de som skrifwa att af Magog äro Götherna Sörmännen och Skytharna.' Och pag. 349. 'Abdiæ Prophetia om Gog och Magog, det äro Skytherna.' När man nu öfwerlägger att Aqwitanerna woro ett slagz Folck med Gallerna, som satte sig i Franckrijke, så äro desse ey heller mot wår mening. Det Chaldeerne bekänna att Germännen eller Tyskarna äro af Magog, är intet mot de andra, hwilkas ursprung iag uthur Sweriges Skythia wijst hafwer, Atlant. Tom. I. cap. 24. p. 607 [= s. 381]. derföre Plinius lib. 4. cap. 12. pag. 223. säger rätteligen, 'att Skytharnas nampn är fallit på Germännen och Särmännen.' Men det Araberna mena att Magog är Tattarnas Fader feela de uthi, i anseende |215| till sielfwa ursprunget, men så wijda som dessa de Arabers Skriffter intet så gambla äro, utan wid den tijden skrefne, som Tattarnas nampn först bekant blef, och de foro öfwer Volgam, och togo de orter in wed Euxiniske botn, der Götherna och Skyterna förr sutto, så fingo och de kallas Skyther af dessas förra säten och Folck, och i det anseende Magogs afföde. Syncellus tillstår och pag. 49. att de Hieltar och Kaller äro af Magog.

Elliest är i Atlant. Tom. I. pag. 543. och 787 [= s. 340, 494] af Eusebio wijst att Ascenas som war Gomers son, Japhetz Soneson menades wara Göthernas Fader, och äro de som willia hafwa Gomer till wåra Cimmers Fader längst norr, hwilket intet sträfwer mot Ezech. 38. cap. 6. vers. och det iag tillförene wijst af Gomers nampn på åthskilliga orter i Swerige behållne. Och är intet heller så egenteligen mot Magogs Släckters afkomne, emedan alla dessa woro Japhetz Barn, som skulle effter Gudz ord besittia Öjarna, som är England, Iirland och Swerige.

§. IV. Nu föllier det swårare är att förnimma hwad Magog hafwer hafft för nampn hos wåra Scalder, sampt Gräkernas och Latinernas; ty alla gambla

hafwa gifwit Fäderna åtskilliga nampn af deras gierningar, som offta i Atlant. Tom. I. och Tom. II. wijst är. Japhetz nampn är hoos wåra som Gräkerna och Latinerna och den Helga Skrifft behållit, som sees här pag. 136 [= s. 147] och den i Atlant. Tom. I. pag. 200. 204 [= s. 127, 131] af wåra, och p. 355. 765 [= s. 224, 481] af Hesiodo och Ovidio, etc. och Apollodoro p. 2. och 5. wijses warit Atles Fader, den elliest kallas af wåra Ale och Thor, hwilka nogsamt synnas wara alt en, emedan Thor beskrifwes hafwa Siustiernan i sin hand, see Atl. Tom. I. p. 356 [= s. 225], att afmåla de 7. Döttrar som fingo förnäma Kungebarn till sina Männ, och ty kallades Siustiernor, det Gräkerna med wåra nogsampt wetta tahla om. Ehuruwäl dessa 7. Döttrar synnes lijkare wara den senare Atles döttrar som lefde An. Mund. 2380. see här pag. 151 [= s. 161] och Atl. Tom. I. Tab. Chron. I. Nu synnes att Magog hafwer warit den första Atin, Atle eller Thor, eller Nicuder, emedan Atin war Siö-Gudens Nicudurs Wedernam, som begynte med seglande. Hwilket äfwen sagt är af Joh. Magn. om Magog. Der till med, instämmer det med det Scroderus här pag. 2 [= s. 12] af wåra gambla Cancelie acter utsökt, att Atle funnit på Skaldekonsten och Runerna, det Snorro Sturleson och alla Danska, Norska och Isländska Skriffter tillijka bewittna. see Atl. Tom. II. p. 163. 164 [= s. 176 f.]. men näst för säger han, andra skrifwa att Magog dem An. Mund. 1799. påfunnit, hwilket drefligen instämmer mot den tijden som finnes pag. 136 [= s. 147] af Cronol. Taflan. och pag. 10. och 11 [= 19 f.] af Runstafwen. see Atlant. Tom. II. cap. 9. pag. 640 [= s. 656]. |216| hwar af synnes och Atin, Atle, och Magog wara alt en person. Finnes och elliest att Atin, Atle, Thor, Jofur, Nicudur, woro alt Kungarnas Åhretyttlas nampn. see Atlant. Tom. I. från XXVII. cap. til XXXV.

Hwilka nu woro Magogs eller denna älsta Atles Söners och Sonesöners rätta nampn, der i skillias Skribenterna mera åt, som sees af Chronol. Tafla pag. 136 [= s. 147]. Men uti 6. leden komma de närmare öfwerens, ty der uti den 4. Columna som kallas af Hesiod. och Apollod. *Cœlius*, är den som uti 6. och 7. Colum. af wåra och Islenderna kallas Kelius, och uthi 9. Colum. 7. Led, Uran Kolle, och i 11. Col. Bure i 12. Col. Barihi. Ty denna hafwa wåra Fäder tillegnat att inrätta första Regementet i Swerige. Således tahlar Diod. Siculus, indragen Atl. T. II. p. 55 [= s. 68] 'Om wåra Atlingar, att de säja det Bure eller Ure warit deras första Konung, som hafwer kallat tillsammans Folcket som bodde här och där wijda kring Landet, att de satte sig neder i Byar och Städer, och lefde under Lag, såsom Folck, och icke Willdiur, och att de wiste bruka Jordenes Säd och Tränas Frucht, och andra nyttige Huussgeråd, och att han rådde öfwer en stor dehl i werlden. Men särdeles hade

sitt Säte och Macht uthi wästernor. Och såsom han war begifwen på Soolens och Stiernors lopp, så sade han föruth månge ting som skie skulle, och skifftade åhrsens tijder effter Solens lopp. Han giorde och Månadtal effter Månans lopp. Och sitt nampn gaf han Himmelen, på det de altijd skulle tänckia, att han war den förste som hade funnit på Stiernornas upp och nedergång.'

Apollod. Ath. lib. 1. c. 1. p. 1. skrifwer således: 'Ure eller Bure (Cælus) han hade första Regementet i werlden, tagandes Gjöja till sin Hustru, med hwilken han först aflade 3. Söner, som kallades Hundrade händer; Bryaren, Gigen, och Goten. Hwilka hade 50. Hufwuden och 100. händer, warandes större och starckare än alla andra Menniskior. Effter dessa aflade han Kiklöparna, Harpen, Steropen och Bronten, hwilka intet hade mera än ett öga i Pannan. Dessa alla wräkte Bure bort till Hels, hwarest altid är Mörker, liggiandes så långt ifrån Jorden, såsom de säja Jorden är ifrån Himmelen. Sedan aflade han Oggeam, Gion, Mundilfare, Gryem, och Japet. Hwilka alla kallades Tiodanar, och den yttersta war Satur. Der till med Döttrarna Thetin, Freja, Demin, Minnemesinne, Phebban, Dionan och Dejan.'

Hesiodus som är af de aldraälsta, han förmäler således i sin Book, om Gudarnas ursprung. vers. 134. 'Bure med Jorden födde Ogge med sina diupa Wågar, Göen, Gryem, Myndilfare, Japhet, Thejän, Frejan, Demin, Minnemesinne, Phebban med gyllende Cronan och den älskelige Thetin. |217| Och effter alla dessa den yngsta som war Satur den illslugeste ibland alla Barnen, som sin wälblomstrande Fader begynte hata. Bure födde och de enögdade Giettarna som storsinte woro, Bronten, Steropen och Argen. Hwilka smidde åth Thor, Torwiggen och Dunder, woro lijka Gudarna, allenast hafwandes ett öga mitt i pannan, och woro derföre kallade rundögda (Cyclopes) effter de allenast hade ett rundt öga mitt i Pannan. Dessa woro drefligen mächtiga och starcka uthi deras arbetande och wärckande. Sedan födde Bure med Gjöja, tre stora och mächtiga Söner. Gotten, Giguren och Briaren, Högferdiga Barn, hwilka hade hundrade händer och 50. Hufwuden på sina Axlar. Öfwermåttan starcka och stora öfwer alla andra som Bure och Gjojan födt hade, hwilka woro ifrån första begynnelsen emot sina Föräldrar opstussiga. Derföre de dem gåfwo hemwist långt bort under Jorden.'

Dessas Säten beskrifwer Hesiodus wijdare Pag. 185. v. 616. 'Att Thor uti sin grymheet undrandes öfwer Gottens, Gygurens och Bryarens storleek och starckheet bant dem wid Jordennes ända och längst bort belägna Orter.'

Vers. 670. säger han om dem, beskrifwandes deras Krig dhe förde med Tioderna eller Små Kungarna. 'Dessa som hade 100. händer och 50. Hufwu-

den på sina starcka Skuldror, när de sloges med Tiodarna, hade dhe stora Stenar i sina Händer.'

Vers. 715. 'Gotten, Briaren, och Gyguren, aldrig fullmätte aff Krig, de kastade 300. Stenar tillika alt stadigt utur sina händer. Men de blefwo wundne och bundne så långt under Jorden, som Jorden war ifrån Himmelen. Ty det och är lijka långt ifrån Jorden in till dhet Darra-mörckret. Emedan på 9. Dagar och Nätter när Thor kastar sin Hammar ifrån Himmelen, så kommer han på 10. dygnet till Jorden, och åther der ifrån så kommer han genom 9. Dagar och Nätter, på den 10. till Darra mörckret, hwilket är omgiordat med Järnmurar, och utom dess Hals en 3. dubbel slagz natt. Där hafwer Jorden sina rötter och det ofruchtsamma Hafwet sin begynnelsse. Där blefwo Gudarna Tioderna (Tiod-Kungar) försatte och gömde under Mörkret, genom Thors rådande, uthi ett swårt Land, wid Jordennes yttersta ända, där man intet länger komma kan. Där Näcken hafwer slagit Järnportar före: och på ymsa sijdor Järnmurar, där Gygen, Gotte och Briaren hafwa sin wåning, warandes Åke-Thors wårdare, som åker med sina Båckar, där är det mörcka Landet, och Darra mörckret. Ofruchtsamma Hafwet, och den Stiernfulla Himmelen. Där alla Haaf och Strömmar hafwa sin begynnelse och ända. De swåra och grufliga Watnwerfflar, som sielfwa Gudarna intet äro mycket behagelige. Ett dreffligit Ginumgagap. Så att den som dijt reser, har nog giöra att innom ett åhr dädan komma: ty Hafwet häfwer sig där med en förskräckelig Forss och brusande |218| hijt och dijt. Ja detta ohörliga Hafzswalget är Gudomen förskräckeligit; Och är dher in wed mörkretz Wåningar. Där in wed står Japhetz Son (Atle)' see 507. vers. 'som utan återwändo intet trottnas wid, med sitt Hufwud och Axlar stödia Himmelen; der Dagen och Natten gå en gång omkring och möta hwarandra, under Jordennes yttersta ändas Järnportar. Ty när dagen går der in, så stijger Natten åter der uth, och kunna intet där bägge trifwas tillsammans, utan endera måtte altijd stå ute.' Vers. 757. 'Där boo Nattenes mörka Barn, Somnen och döden swåra Gudar: hwarest Solen dem intet lyser, hwarken när hon går up eller när hon går neder.'

Ifrån den 807. vers. uprepar Hesiodus till större wissheet, ännu samma Tecken, med hwilka han tillförende beskrifwit Gudarnas och Tiodarnas Säte: allenast kallar han Järnmuren om dheras Land, i 811. vers. 'En Kopparmur'. Och lägger i 815. vers. detta till, 'att Necken gaf Briaren sin Dotter Cimebole till Hustru.'

Athenagoras Atheniens. pag. 18. utförer klarligen detta således: 'att Bure med Gjoja födde 3. Döttrar, Urd, Weriande och Skuld Och sedan Söner som hade hundrade händer, Gotten, Gigorum, Briaren, och sedan de enögda,

Bronte, Stiropen och Argen. Hwilka han lätt binda och föra till Darra mörker, emedan han kunde föruth märckia att hans Barn wille taga Rijket ifrån honom.'

1. Uthaf alla dessa märckeliga rum seer man först, att Himmelen fick sitt nampn af Bure effter Diodori ord, förty han war den första som achtade på Stiernornas, Solens och Månans lopp: Ehuru Edda säger att Bures Soneson Satur det giorde, som wijst är pag. 122 [= s. 132]. Andra, att Satur eller Japhetz Son Atle det giorde. Nu såsom dessa alla lefde nästan wid en tijd, och af en Slächt, synnes som iag förr wijst, att efftersåsom en lång tijd fordrades, nemligen til det ringesta 300. åhr innan man kunde säkert finna Månans och Solens gång, mot hwar annan, och dess Gyllende tahl, så hafwer den ena effter den andra, förökt kunskapen i denna konsten, innan Atle den säkert kunde rista med Runor på Runstafwen.

2. Sedan är det achtandes, det Diodorus förmäler, att Bure hade sitt Regemente wida öfwer werlden, men särdeles sitt Kungesäthe och mackt uti Wæster Norr. Det är intet Barn som hafwer lärt först känna någon Landtafla |219| eller Glob af Jordennes Skapnat, som icke ärkiänner att mot hela Africa, Europam och Asien, så ligger wår Atlantica, som Bure war första Konung på, just i Wäster Norr. Der om wijdare see i Atlant. Tom. I. pag. 152 [= s. 96] och som Plato förmäler: att han med sina Barn utwidgade sitt Rijke öfwer Asien, Europam, och in i Ægypten p. 146 [= s. 93]. Detta jämföres med det som skrifwit är pag. 216 [= s. 228] T. 3.

3. Till det Tridie, kommer Diodorus Siculus öfwerens med Hesiodo, att Tiodarna blefwo för födde, än dhe hundrade händers Männen och dhe Enögda Schytarna. Hwilket är lijkare, emedan alla Rijken på Jorden, näst effter Floden, de blefwo först planterade genom Huusshåld, Lag, Rätter, och Öfwerheeter, på det de kunde blifwa mächtige, och wähl faste uthi ett Land, derföre säja dhe gamla, att intet Krig war först effter Floden, såsom sees af Vossii Idol. Lib. 1. pag. 103. Marsam cap. pag. 84. Och att det första Krig som i werlden begyntes, det skiedde af wåra Göther. see Aristid. Tom. I. pag. 378.

4. Till det fierde, willia wij korteligen upräkna alla de andra märckeliga Anteckningar som beskrifwa wårt Swerige och dess första Konungz Bures Regemente, och dess Kongliga Barn (Tiodkungarne) och dess Undersåtares uti ordning skickande, hwar igenom det igenkiännes från alla andra Rijken, som instämmer med det stora Tecknet, att det låg mot alla de andra Länder i Asien, Europam och Africam uthi wästernorr.

I. Som är först *Darra* Swalgens Mörker. Hesiodus han talar lijka som det woro mera än ett Swalg, som skulle ligga uti dessa yttersta mörka Länder, der

Plato, Socrates, Aristotiles, Paulus Diaconus, Adamus Bremensis, i Atlant. Tom. I. cap. 8. pag. 306 [= s. 193] och Homerus ibid. pag. 765 [= s. 481] och Orphëus i Atlant. Tom. II. pag. 333 [= s. 342] tala allenast såsom om ett rum som skulle kallas *Darra*. Att Plato, Socrates och Aristotiles hafwa detta *Darra* Swalget förståt om Agronden, som och kallas Hafzens Nafla, Malströmen och Moscheströmen, är nogsamt wijst i Atlant. Tom. I. 306. 308. 313. 471 [=s. 193 f., 197, 295]. så hafwer dock Hesiodus skähl till sitt tahl, ty up uti Cimi och Callis Lappmarck, löper en stoor Flod till Torne, och en 40 mijl der ofwan, är ett hiskeligit Fall, som Lapparna kalla Darra-Koski, som kommer utur Darra-träsk, ifrån det höga Berget Darra-Wari, uthi hwilkes diupa Giöl de hålla före Afgrunden wara, och Darra-hålet: det andra der uppe kalla de Pauran. Och är deras, som Finnernas ordspråk, fara till Paurkil, eller Paur-kullan, det wij säja fara |220| till Helfwetis. see Ulf-Sons Saga cap. 9. uthi Werelii Lexicon under ordet Pauran: For han so til Paurans (*Sic ad Tartara vel orcum migravit*) och mena somliga denna Strömen fara så diup under Jorden, att han kommer up igen genom Malströmen, som är det andra Darra-hålet. Och är intet olikt det (effter någons berättelse som dock icke i alt här om en fullkomlig kunskap fått hafwer) den Lärda Kircherus i Rom, afmålat och beskrifwit i sin Mundo Subterraneo twenne sådana Darra-hål eller afgrund Strömar, den ena rätteligen i sitt rum wid Norige, som är Malströmen, men denna andra, hafwer han wäl rätt sätt på Östersijdan om Fiellarna, men förlångt fört honom i öster, nembligen i Österhafwetz Norska botn. Bärget, af hwilken denna Darra-flod kommer, nämnes i Scheff. Lapponia, pag. 378 Darravari. Och pag. 373. säger han af Johanne Tornæo, att denna Tarra-fors är den märckeligast flod för alla de andra, och en starck brinnande Fors. Denna för dess nampnkunnigheet kunde min Son Prof. Ol. Rudbeck med sitt förnäme fölie ey förbij gå att icke beskåda, see dess rum i Atlant. Tom. I. Tab. VI. 67. högdz grad. 37. midl. Tarra träsk.

Om ordetz *Tartari* ursprung i Latinen äro de Lärde mycket twistige, till hwilket ingen annan orsak är, än det att de sökia intet ordet igen, på de rum och ställen som det Språket tahlas, hwarest sådane ting af gemene man nämnas. Af Car. Steph. Lexicon. pag. 772. och Woss. Lex. Etymol. seer man att somliga willia hafwa af Gräkiska ordet *Taratto*, det är, bry en. Andra uti Chaldeiskan med Vindetto, af *Dardar*, det är falla, andra med den gambla Gräken Crate hoos Stephanum de Urbib. 'Att det skall wara den tiocka och mörka kalla Lufften under Norske och Södre Wändepunchten.' Vossius införer af Plutarch. lib. 1. de Frigido: dessa hans ord. 'Tartarus är af kölden så kallat,

hwilket och Hesiodus bewijser, emedan han kallat Tartarum en mörk lufft. Och de som darra och skiälfwa, säjas Tartarizein. Detta ordetz ursprung, införer och Eustathius Iliad. ϑ. pag. DCXCIV. och Ili. ξ. p. DCCCCLXXXV. Men ehuru iag intet nekar att Tartarisein betyder mycket frysa och skiälfwa, så är likwäl ordet Tartarus intet af Tartarisein, utan effter min mening Tartarisein af Tartaros, så att det synnes egenteligen säjas Tartarisein, när man frys med skälfwande. Men kan skie Tartarus är af orden ταραττω; bry en, eller af ordet (som Martinius menar) Τεταρτος, emedan de Ogudachtiga der förwaras. Eller af Chaldeiska ordet, Athr Thrtha, det är, ett beswärligit rum. Men det är helt orimligit att mena det wara af Tortura, emedan de plågas som förtäras.' |221| Det Boccasius säger lib. I. de Geneal. Deorum cap. XIV.

Den Lärda Vossius med alla de andra kunde intet så twijka om ordetz ursprung, der det woro infödt i Gräkiskan, Latinen, eller Chaldeiskan, uthan synnes derföre klarligen, att det är till dem utkommit här ifrån, och Hesiodus rätteligen, som både till sin Släckt war af wåra Norska, och hade sin kunskap om Gudarnas eller Konungars upkomst här i Norden, att *Tartarus* war så kallat af Kölden när de skiälfwa. Ty hoos oss är allom Barnom som dem åldrigom bekant, att Darra är skiälfwa, det är egienteligen sagt om alla ting som röras eller häfwas fram och tillbaka. Såsom när en så fryser att Tänderna smälla af och an tillsammans, säges han darra. Äfwen när en får den Siukdomen fråssan. Aspelöfwen när de af wädret röras och gifwa Liud, säger man han Darrar som Aspelöf.

Tornen, Hafwen, Siögar, säijes äfwen darra när de fara af och ann som wågar. Derföre kallas och detta Hafzswalget och Darra-fors, af det at dess Ström faller up och neder. Ty ingen Ström han ware aller så hög, när han faller utföre, som icke måtte studza tillbaka.

Elliest är klarligen af alla att see, som och Crates wittnar, at under Norska wändepunckten är *Tartarus*, der Mörckret är. Ehuru han och säger om den södre wändepunchten, fast än ingen der warit, eller wet om någon sådan Ström eller Hafz-wirfwel der finnes, som alla de älsta som yngsta tillstå å denna norska orten finnas, och särdeles förstå genom Darra-Floden Agronden eller Mosco-strömen wid Norige, som wijst är i Atlant. Tom. I. p. 313 [= s. 197] och kan sees af Ortelio i ordet *Umbilico Maris*, der han införer andra wedernampn som detta Swalget hafwer. Såsom af Olao Magno *Charybdis*, af Luca Aurigario Slorpe. Af de Siöfarne männ, Hafsens Nafle. Af Orpheo: Den Klippan som alt Hafwet upwäller. Af Mela Werldens Andhol (*Anhelitus Mundi*). Af Solino Werldenes Näsa. Af Svida och Orpheo Afgrunden. Af Æliano *Anostos*. Af Arist: *Tartarus*. Af Honorio

Augustodunens. *Ampotes.* Af Statio, 'Det dundrande up och nederfarande Hafswalget wid Thule. Hwar af han säger man kan klarligen see att genom Thule hoos de gambla är förståt Scane eller Swerige med Norige.' Af Crantzio kallas det Afgrundens Swalg.

Wij willia wijdare komma till Hesiodum, och see huru när han träffar wåra Sagor om detta Mörckret som är wid Darra-Strömen, och om han icke med nästan lika Gåtor den afmålar. Han säger, 'att när Thor kastar sitt Städ ifrån Himmelen.' Hoos oss säges Thor i Sagorna |222| kasta sin Hammar, som och sees af Edda Myth. 55. pag. 258. när han kastade honom mot Gietten Hrugner. Himmelen han tages hoos wåra som de Gräkers och Latiners Scalder icke allenast för den Lufften som Solen, Månen och Stiernorna gå uthi, och Gudh den Högstas Säte, utan och för Konungarnas Säten på Jorden. Ty Heim, Saal, Holin, är hoos alla wåra Skalder, så Himmelen som Konungars Boningars nampn, Såsom man seer i ordet Gudheim, är i Edda och Skalderna så Odens säte, där han tager de döda emot, som Gudarnas öfwer Jorden. Dedan är Himin och Himmelen, Minurheim, Mannheim, Scytheim, etc. ihopsatte ord. Hesiodus säger 'när Thor kastar sitt Städ eller Hammar', genom hwilket förstås hans Befallningar och order, 'så komma de innom 9. nätter och dagar till Jorden', det är, så långt i Nordan som hans Rijke sig sträcker. Man weet af de Gräker, så och Herod. lib. IV. pag. 113. att de räkna gemenligen 200. stadier på en Dagzreesa, som giör 6. tyska mijl, och så löper 12. Tyska mijl på ett dygn. Faller så på nijo dagar och nijo nätter ifrån Upsala der Thors Säte war, räknat up till Torne, der Solen begynner reda några dygn wara borta om Winteren och Darra mörkret tager emot, gemenligen 100. och några Mijl, och behöfwes så reesa dag och natt i nijo dygn, hwilket och kan här om Sommaren skie, emedan här är heela Nättren liusa.

Sedan säger Hesiodus, 'att ifrån Jordens eller Thors Rijkes ända, behöfwes nijo dygn in till dess man kommer till Darra mörckret.' När man nu räknar ifrån Torne och längst till Kimmernäs och in till Iisshafwet så långt som de gambla Gräker, Orpheus, Pytheas, Ulysses och andra kommit: Så är och 120. mijhl under den 72. högdz graden, der mörckret warar uthi 3. eller 4. månar. Äfwen så lång wäg genom nijo dygn beskrifwes i wåra Sagor, Heimdalur (*Mercurius*) giort, (see Atlant. Tom. II. Edda Myth. 44. pag. 233.) under lijka Gåta när han skulle draga upp till Giallar-åå som ligger wid Gallis Stad i lijka högd med Torne, att igensökia Baldur, det är, Solens rätta upgång, och på hwad dag den skeer. Och beskrifwes i en Saga äfwen dhe andra nijo nätter innan han kom till Iisshafwet, dijt Hela wijste honom.

Hesiodus säger, 'att Darra mörckret omgiordas med Järnmurar', men i annat rum med 'Kopparmurar'. Äfwen som Edda säger, med Järngallrar. Genom dessa afmålas wåra stora Fiellar, som gå runt om Swerige, alla fulla med Järn och Kopparmalm. Om detta Mörckret som halfwa åhret swäfwer öfwer Sweriges yttersta Nääs i nordan, och huru dess Haaf och Land, der af är nämt mörka Haaf och mörka Rijke, sees i Atl. Tom. I. pag. 313. 765 [= s. 197, 481]. Tom. II. p. 7. 42, 44, 333 [= s. 21, 56, 58, 341]. |223|

II. Beskrifwer Hesiodus Gudarnas Säte 'Af den tredubla Natten som deras Land omhwälfwer.' Andra orter i werlden, de hafwa intet mera än en slagz Natt, som ordenteligen föllier på hwart dygn af Solens nedergång: Men öfwer Torne äro 3 slagz Nätter, en lång Natt på 1, 2, 3, och flera Månar, då Solen dem aldrig upgår. Den andra slagz Natten är när Solen dem som androm, hwar dag up och nedergår. Den tridie slagz Natten, är Natt och intet natt, det är, när Solen är dem stadigt uppe, och kallas likwäl Natt hwar dag, medan de sofwa och är dock intet Natt.

III. Talar Hesiodus, 'att Jorden hafwer där sina rötter, så och det ofruchtsamma Haaf'. Att Jorden säges, här i Norden hafwa sina rötter, är förståendes, det iag i Atlant. Tom. II. pag. 475 [= s. 486], det wår Edda, Voluspa och andra Skalder wijst, det wåra Fäder trodt Jorden wara här först i Norden skapat, det Gräkerna sedan effterfölgt i sina Wijsor, och kallat så det ofruchtsamma Hafwet det som rätt under Norstiernan är, emedan det för Iis skull intet kan beseglas, och således ingen, hwarken i Fiskiande eller Handlande, wara till fruckt och nytto.

IV. Kallar Hesiodus wårt yttersta Nääs, 'Jordennes Ända', äfwen som Homerus, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 42. 43 [= s. 56 f.] och Tacitus indragen ibid. pag. 45 [= s. 60]. Albinov. pag. 47 [= s. 61]. Af Virgilio. Strabone och Pythea i Atlant Tom. I. pag. 516. 229 [= s. 323, 146]. Ovid. 355. 531 [= s. 224, 332].

V. Säger Hesiodus att 'Gudarna boo der man intet längre komma kan, och Necken hafwer slagit Järnportar före', nembligen för den swåra Kiölden, och för det att Hafwet der ligger stadigt med Iis, beskrifwandes dessa Iis bärg, och wåra Fiellar, som förbiuda Necken länger bort att segla med sina Skiepp, genom Järnportar och Järnmurar, som och af Edda wijst är och af Eurip. Hippol. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 357. 565 [= s. 225, 353] och Pausan. pag. 815. 816 [= s. 513 f.].

VI. Wijser Hesiodus, Bures och hans afkomnes Gudarnas Säte wara, 'där alla Haaf hafwa sitt ursprung och Kiällor, och dijt alla Haaf och så flyta tillsamman, hafwandes där sin ända, ja wid det grufweliga Haafswalget', hwilket

af Homero och Paul. Diacon. kallas Hafzens Nafla, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 306 [= s. 193] etc. Hwar det fullkomligen beskrifwes, och af Festo Avieno pag. 471 [= s. 295] Hafsens moder. Af Euripide pag. 565 [= s. 353] Hafzens Kiællor. Af Platone pag. 313 [= s. 198] 'Hafzens hängiande Kar, ett Swalg till hwilket alla Floder flyta, och dedan åter alla Floder hafwa sitt ursprung.' Hwilket andra mena warit rätt under Norstiernan, som sees af Mercatore indragen i Atlant. Tom. II. pag. 473. 474. [= s. 484 f.].

VII. Det siunde Tecknet till Gudarnas Säte sätter Hesiodus, 'der Japhetz Son Atlas, intet trottnat med sitt Hufwud och Axlar att stödia Himmelen'; |224| det är under Norstiernan som wijst är af Virgilio, Atl. Tom. I. pag. 353 [= s. 223]. Eurip. 355 [= s. 224]. Olavo Magn. Scheffero och andra, pag. 356 [= s. 225]. Ovid. pag. 358 [= s. 226] och Hesiodus den 507. vers.

VIII. Det ottondet Tecknet, är mycket artigt, som beskrifwer Gudarnas Säte, och tillförnne ey af mig förklarat, i det han säger: 'att när Natten går in, så går dagen uth, och kunna intet förlijkas om ett Hemwist.' Man måtte intet här uptaga orden så enfaldigt som en gemen Bonde. Ty hwart och ett Barn förstår det, att när Natt är, så är intet Dag, och när dag är, så är intet natt. Utan man måste see rätteligen til desse orden, 'att dhe intet kunna förlijkas om ett hemwist'. Nu wet man, att här nedre i Swerige, och i alla andra länger bort belägne orter i Söder, så förlijkas Dagen och Natten om ett hemwist, ty när Solen går up, så wistas hon sina stunder öfwer samma Land och Rijken, som åter sedan på wissa stunder Natten sig hwijlar och Landet öfwertäcker: men här, längst i Norden, när Solen kommer der att gå up öfwer Torne, så sämjes hon intet med Natten om samma hemwist, ty då är der stadigt Dag, och Natten måste då wijka till söder Wändepunckten, några 1000. mijl till längre bort belägne Land, och der i några månar hwijlas, då dagen och Solen der wijka måste; och således intet trifwas i ett rum: Derföre lägger Hesiodus ännu det

IX. Tecken till, 'att der boo Nattennes mörcka Barn, Sömnen och Döden, de swåra Gudar, hwarest Solen dem intet lyser hwarken när hon går upp eller neder': nemligen, fast hon för de andra Folcken som boo emillan den 65. wid pass graden i norr, och 65. graden i Söder, hwar dag går upp och neder, så få dhe som boo längst under Norstiernan, dock intet see någon Sool sig lysa hela Winteren igenom. Hesiodus nemner wäl heela åhret, men det tages intet mera än för Winteren, som wåra Sagor och Skalder giöra, hwilka nämna Winteren för heela åhret, see Atlant. Tom. I. pag. 93 [= s. 62]. Äfwen såsom dhe giöra, när de skrifwa, att Solen går dem längst i Norden, aldrig under, hela åhret, det är om Sommaren förståendes. Att wåra Norske kallas derföre,

mörkretz och dödsens Barn, sees i Atlant. Tom. I. pag. 435 [= s. 272] af Herodoto som säger, att de sofwa i 6. Månar, och Homero pag. 568 [= s. 355]. Apuleio pag. 569 [= s. 356]. Orpheo pag. 534 [= s. 334]. Gvagnino p. 385 [= s. 242]. 'Att dhe döö om Winteren, och om Sommaren såsom Swalorna qwickna wed.'

X. Det tijonde Tecknet, sätter nu Hesiodus, 'att Ure med Gudarna och Tiodarna sina Barn, bodde där Necken gaf sin tiänare Bryaren sin Dotter Cimebole till Hustru'. Ett märkeligit Teckn. Det är allom Lärdom bekant, att af Orterna hafwa Menniskiorna offta fått wedernampn, och åter af Menniskiorna offta orterna. Som af Hieru-|225|salem, Zions-berg, och andra orter, kallas i Skriften Judarnas-Barn, Zions-Döttrar, och Jerusalems-Döttrar. Äfwen så Boristenes, Lybia, etc. Gudarnas hustrur, af Floden Borystene och Landet Lybia, som sees i Hedningarnas Skriffter. Äfwen så kallas Kimi-Stad eller Kimi-Bole, och Kimi-Landskap, Bryarens-Hustru, emedan han bodde längst bort i Norden, som strax wijsas skall, och derföre blifwa dhe Hercul Stabbar som stå wid Kimmernäs, kallade *Herculis Bryarei columnæ*, dem Pindarus beskrifwer.

Är således af alla dessa Tecknen nogsamt bewijst hwarest Bures och alla Tiodkungar eller Kungliga Barn hade här i Swerige, först längst i Nordan sitt Säte, derföre är och rätteligen af den äldsta Skalden Orpheo och Pherecyde skrifwit, som war en af dhe älste Gräker, att de Yfwerborne Norske, woro dessa Tiodkungars Barn och Undersåtare. see Atlant. Tom. II. pag. 19 [= s. 34].

§. V. När nu som förmält är, Rijket war inrättat genom Tiodkungarna, att hwart Kungliga Barn fick sitt Rijke, fast de ey så stora Länder woro, äfwen som man seer af den Helga Skrifft, att Canans Land, hade intet annat än små Konungarijken. Så uprättades och deras Stånd, som skulle förswara Rijket, och dhe som smidde Wapn och Wärjor. De som skulle höra till Krigzwäsendet, säger Hesiodus med de andra warit, 'trenne Menniskior, som skulle hwardera hafft hundrade Händer'. Detta sättet till att tahla, wijser icke allenast Hesiodus om wåra Norska, utan och Tacitus, och den stora Keysaren Julius, som beskrifwer wåra Hundari Häraden eller Byar, intet så förståendes, att just skulle hundrade Byar rest uth mot Keysaren, ey heller 100 Bönder wara i en By, eller just hundrade Gårdar i en By, utan att under en Höfding eller Hufwud och anförande, skulle etthundrade Byar eller Mantahl höra, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 268. 615 [= s. 169, 386]. Hwilka den samma Höfding regera skulle. Detta beskrifwer Tacitus härligen om wåra Swear uthi sin Germania cap. 6. pag. 606. Der han talar om, huru wåra Fäder utwalt dem som skulle antagas till Krigzfolck, säjandes: 'det anlägges ett wist tahl: 100. af hwar By,

(Hundari) och så kallades dhe ibland dem (nemligen Hundari) ty det som för war genom ett taal, (nemligen Hundra) uträknat, det är nu gifwit dem till wedernampn, och heders Tyttel, dem nembligen som dem styrde'.

Detta hafwer och Boxhornius uti sina anteckningar öfwer samma rum, igenfunnit uthi en gammal Tysk Gloos-book, *Centorio præfectus*, hundro. Det är den som Höfding war för Hundrade, han kallas Hundro, eller som wij nu i dag kalla Hundari-Höfding. See detta maneret att tala, hafwer iag än intet funnit de Lärda |226| giöra om några andra Folck i werlden. Men hos oss brukas det än i denna dag. Nu såsom jag kallar en Landzdomare Hundari-Höfding, eller Häradz-Höfding, så förstår iag intet honom hafwa hundra Hufwuden på sin Kropp, utan att han är såsom ett Hufwud för hundrade Hufwuden, dhe han styra och regera skall, så säijes och här, dessa tre Menniskior Gauten eller Goten, Giguren och Bryaren, hafwa hwar sina hundrade Händer och 50. Hufwuden. Det är, de hade hwar sina 50 Man som de regerade; lijka så tahlar och Virgil. lib. X. 'att Agger (eller Necken) genom Giettarnas macht som hade 100. händer och 50. Hufwuden, blef Thor kiörder af Rijket.' Plutarch. Part. 2. pag. 95. säger, 'Bryaren hade 100. händer, med hwilka han förde mathen in uti 50. Magar'. Beskrifwandes Soldaternas hunger, när de länge fäcktat hafwa, så taga de intet maten med en hand och föra den till munnen, utan han tager twehändes i Skinkan eller Korfwen och förer till muns. Och således föra 100. händer maten i 50. magar. Här utaf kan man förstå, det Nonnus IH. v. 230. talar om Campen Kung Atles Häst, hwilken och är beskrifwen i Atlant. Tom. I. pag. 715 [= s. 448] 'att han hade 50. Hufwuden'. Intet hade en Häst 50 Hufwuden, utan Kungen som red på sin Häst, han hade att befalla 50. Hästar eller Ryttare. Här af kan man förstå, hwarföre Starcotter sades i Hervara Saga hafwa åtta händer: och Odens Häst (när man tahlar om Oden såsom en Konung på Jorden) att han hade 8. Fötter, det är, när han åkte i Wangn styrde han med ett par tömar 2. Hästar som hade 8. Fötter, dher elliest med ett par Tömar en Häst styras måtte. Läs uti Hervora Saga c. 15. p. 152. den 27 Gåtan som Giäster Blinde satte för Kung Heidrek frågandes: 'Hwilka äro the twå som hafwa 10. Fötter 3. Ögon och en Rumpa?' Heidreker swarar 'när Oden rider Hästen Sleipner'. När man detta öfwerwägar, så seer man klarligen, att såsom Oden hade 2. Fötter, och båda hans Hästar 8. så blefwo tillsammans 10. fötter. Men hwarföre de bägge tilsammans sades intet mehra hafwa än 3. ögon, det är orsaken, att Oden sades wara eenögd, emedan den som rätt treffa skal ett måhl, han kan intet bruka mehr än ett öga, och fast han brukar twå ögon, så seer man dock ei mehra wist och rätt, än på ett ting, men man kan intet uthrätta med en foot, såsom det man kan med

ett öga giöra, ty den ena foten går för den andra i gående eller springande och intager så twå rum: altså räknas och warder Hästarnas bägge ögon för hwarderas ett öga. Men rumpan är Wagnen som långer är, och som en rumpa bakom Hästen. Och då sades Starkotter hafft 8. händer, när han med 3. andra slijka Kiämpar, sig förfäcktade mot en stor hoper, i det att dhe alla fyra wände sina Ryggar |227| mot hwarandra, och Skiölderna emillan sig, såsom sees af Figur. pag. 175 [= s. 186] *A*. Äfwen så afmålades en Siökonung med Menniskohufwud, och kroppen som en Fisk eller Siöhäst, betydandes, att Hufwudet det regerar Skieppet, och Skieppet far som en Fisk i Hafwet, hwars fötter äro Ådrarna p. 175 [= s. 186] *B*. En Konung, eller Ryttare till Häst, med ett Menniskiohufwud på en Hästekropp. Emedan Hästen måste styras genom Menniskio-förstånd. See pag. 172 [= s. 183] *B*. Äfwen så en Konung eller Huushåldzman med Menniskiohufwud på Oxekropp see pag. 176 [= s. 187] *D*.

§. VI. Wijdare willia wij tillse, hwad igenom de 3. Männen som hwardera 50. Hufwuden och hundrade händer hafwa, förstås skal, och hwad hwarderas nampn må betyda. Utaf allas våra gambla som Norskas, Danskas och Ihsländares Sagor, seer man att för alla andra ordningar eller delningar ibland Folcket, till dess tahl och myckenheet, att dem till Krigz föra, (som sees ibland Kiemparnas kienningar, uthi Edda p. 361.) woro dessa tre Tyttlar de brukligaste: Flockur, som innehöll 5. Man. Fylke 50. och Hær 100. detta Härs nampn, brukar man än i dag, derföre kallas nu Härad, Hundari. Och Häradz-Hofding, Hundari-Hofweding. Häradz-Fogde, Hundradi-Fogde. Fylkes nampn, som består af 50. nämnes ändå offtare i wåras Sagor, och tillegnas åthskilliga ting, som sees af Werelii Lexic. Fylki. Ol. Saga cap. 1. p. 31. 38. är helt Härad. Fylkis-männ, Ol. Saga cap. 10. Häradz-Bönder. Fylkis-Kong (*Regulus*), Fylki-Hertug, Hereker, den som anförer Hären, Herv. Saga cap. 19. Fylking, Krigzhär. Ol. Trygg. Saga cap. 65. När nu 3. Fylkin af 50. Mann sammansattes, wardt det en Här eller Trehofdat Fylking, hwilken nu af 3. Hufwuden regerades, Cotte eller Gaute, Gigur och Bryare. Och hafwa de Gräkeska i detta rum, behållit wåra Götiska nampn.

Gaute, Kaute eller Kotte, är Gudz nampn, en Konungz och en Härs anförares: Ja, är och gifwit alla kiecka Soldater till Ähretyttel, som sees af N. Stiernhielms anteckningar indragna i Werelii Hervara Saga cap. X. pag. 116. seyandes: 'Videchindus i de Saxeska Histor. skrifwer; af Folcketz anförare Gotha, äro hans Krigzmenn kallade Göthar. Så talar och Snorro i Skaldskaparmale. Gotnar, heta de Männ som fölgde Gotha-Kungen. Hwadan och Landet är kallat Götha-Land.' Således skrifwes och dess nampn på Runstenar

R. 455. Gothar. Run. 501. Gothi. R. 372. Gauti. R. 589. Kotte. Och hafwer detta Kunga nampnet warit och i allment bruk hoos Götherna i Tracia utomlandz. Som sees af Cæs. lib. 3. Bel. civ. pag. 579. Utaf Luca. lib. 5. Tacit. 2. Annal. cap. 64. pag. 256. Ovid. Eleg. 9. lib. 3. de Ponto. Livio etc. Jahan. Magnus upräknar 6. eller 7. stycken Kungar wid detta |228| nampnet. War således Gothe eller Kotte, dessa 150. Mäns förnämste Anförare. Men för sig sielf allenast 50 Männs, Såsom nu en Öfwerste för ett Regemente anförer 1000 Mann. Men elliest, hafwer en Fana allenast att befalla, som kallas Öfwerstens Compagnie.

Gigur war nu Fendrickens Ähretyttel, och kallades derföre Gigur, att han måste wara den längste af alla, så att om Fanan eller Märket blef honom uthur händren skutin eller röfwader, kunde ändå han igenkiännas för sin längd af alla, på det de sig till honom hålla måtte, hwars platz war mitt uthi, som sees af Figur. pag. [171 = s. 182] lit. [*D*], när Feltslag skiedde, Emedan Märket eller Fanan måste för all ting förswaras. Uti Kungz-Sagorna nämnes en sådan wid sit nampn, Berg-Swen 'den långa Märkes-Man' (det är på Latin *Gigas Mercurius*).

Bryaren, kallades den som effterst stod eller gick, hwilkens ämbete war såsom nu Skiersantens, att hålla alla Krigzmän tillsammans, drifwa på dem uti togande (Marcerande), straffa dem med Fängelse som fly willia, och skaffa dem alla sin fodring och Wapn. Ty war det artigt skrifwit af Plutarchus, 'att han med 100. händer, skaffade mat uti 50. Magar'. Ordetz ursprung är Bry, det är drifwa en, förträta en, giöra en omak. Dedan Bryning, pådrifwande, K. Sagorna pag. 149. Bryare, Bryakar, Fogde, Ol. Saga Minsta. Bryte, Gårdzfogde, Westgöt-Lagens Register och Arfdabalck 12. Flockn. Kungz Bryte i Upsala Öde Östg. LL. Drap. B. xiv. Flock. Thysbryte. Kungens Odal M. S. Bryzona fengelse. Brygel, Prygel, den Stocken som Commendanten stryker Soldaten med. Och hafwa de Fremmande fått kundskap om detta Ordetz rätta förstånd, som sees af Pluthar: Tom. II. pag. 1156. seyandes: 'Bryxa är effter Schythiska språket, hata och förfölja en.' Och säger Suidas p. 2. p. 643. 'att Bryte är en Konungz, och en Anförares, och en Wacktmästares Ähretyttel.' Och Eusebius säger uthryckeligen, 'att Bryarens Säte, är på en Öö, ofwan England i norden', som ingen annan är än Swerje.

Af detta som nu är sagt, så är lätt att fatta, hwad de Gambla hafwa förstått genom Hells Hunden Gerver, Gaerper eller Garmur, när de beskrifwa des Konung, antingen öfwer eller under Jorden, ty hwad de förstått genom honom, när de talat om Himmelska ting, är uti min Atl. 2. dhel förklarat. Här willia wij nu först wijsa, hwad genom honom afmåhlas, så wijda han be-

skrifwes hafwa achtat Konungarnas Säte uti Swerige eller Hell, Och först indraga alla de Lärdas beskrifningar. Hesiodus han säger i sin Theogon. v. 308. 'att Tyfwen under den mörka Jorden hoos Arimennen födde med Eggina en obeskriflig stor Hund som åth rått Kiött, och war Bluters Hund, hafwandes Kopparröst, och 50. Hufwuden, skamlöser och starker.' |229|

Vers. 769. 'Denna förskräckeliga Hunden, står för Bluters och Frossepinans Slotzportar, heel grymmer, och är swijkfuller, ty dem som willia ingå, så lockar han, och läckrar med rumpan och örona. Men will någon gå uth, så fattar han honom om Lijfwet, och upswälger honom.'

Apoll. lib. 2. beskrifwer honom således: §. 12. pag. 121. 'De säja honom hafwa 3 Hufwuden, och en lång Orm eller Drakerumpa, och på ryggen oändelig slagz Ormhufwuden.'

Isacius säger, (indragen i Steph. Lexic. och Natale Comite pag. 133.) 'att wid Bluters Rijke, där de dödas Siählar wistas, är Hunden Gerver som hafwer hundrade Hufwuden, talandes wäl wid dem som willia ingå, men bryr dem som willia utgå: och flyr någon hastigt undan, den grijper han och upäter.'

Tzetzes skrifwer således, Chil. 2. v. 305. 'Den stora Hels hundarnas Konung, hade en dräflig Porthund Kerver wid nampn, som tog Peritoum fast, så och Theseum, Perithoum slog han ihiel, men Theseum förwarade han. Hwilken Hercules sedan emottog.' v. 290. 'Denna förskräckeliga Hunden uti Hel, hade 50. Hufwuden. Men 3. Hundhufwuden och en Drakerumpa. Bak på Skuldrorna, hade han Drakehufwuden.'

Claudianus uthi sin andra Books förtaal, om Frossepinans röfwande, säger således om Herculë v. 34. 'Du förer många Folck fånga ifrån Solenes nedergång, och kullkastar den tryhufdade Anförarens eller Hertugens mångfaldiga Leder, och så offta igenkommer en stor Segerwinnare.'

Horat. Carm. lib. II. v. 33. säger. 'Der Hunden Cerver med 100. Hufwuden, undrandes på de liufliga Wijsor, släpper örona neder.'

Uthi Garmurs wijsa säjes han hafwa tre gånger 50. Hufwuden. Uthi S. Olofz wijsa när han kom til sin Swärfader K. Oloff Skiötkonung, siunges han hafwa 3000. Hufwuden.

Genom denna Hunden Gerver eller Gerper, (det är på wårt Mål dristig och starck) afmålas fordom Konungens Lifgardies Officerare, beståendes af 3. Hufwuden, G o t t e, (som nu kallas Capiten), G y g e r, (Fendricken) och B r y a r e n, (Skersanten) hwilka dess underhafwande till 50, 100, 150, eller 3000, regera skulle. Och war altid de gamblas sätt, att beskrifwa Konungens eller hans Krigz-ämbetzmänns, Hertogars eller Marskalkers, Öfwerstars och Capiteners waksamheet genom Hundhufwuden. Ty war det intet förachte-

ligit, att Konungar och högsta Präster som skulla waka öfwer sin Jord kallades Hundar, som sees af Atlant. Tom. II. p. 533 [= s. 544].

Derföre och Mercurs-mannen som war Konungens högsta Anförare eller Hertig, som sees i Atlant. Tom. I. cap. 32. pag. 719 [= s. 458] Sades hafwa tre Hufwuden, och kallades *Triceps*, det är Trehufwader, som sees af Svid. P. 2. pag. 943. 'Hwilken säger sig intet wetta hwarföre han hade 3. Hufwuden, om det icke månde betyda, att han skulle, där Beläte hans stod, i någon treskildat wäg, wijsa hwart uth hwardera wägen wettade, med hwar sitt Hufwud.'

Andra uttyda dessa 3 Hufwuden annorledes, som mindre beskied är med. Om detta skulle så-|230|ledes wara, så borde han hafft dher 4, 5, 6, 8, wägar komma tillsammans, äfwen lijka många Hufwuden. Men såsom man seer af Plutarch., Menucio och Tertuliano, indragne i Atlant. Tom. II. pag. 535 [= s. 545] stundom med 1. stundom 2. som af Pignorii Mens. Isiac. pag. 87. och 93. här indragen pag. 173 [= s. 184 f.] stundom med 3. Hufwud. ibid. fig. *G.* Witnar och Vossius Idol. lib. 19. pag. 255. af Platone, att en Hund målades brede wid honom. Så och af Servio i Lillio Gyraldo pag. 255. och att Hundar honom offrades, som och sees af wåra Historier, och Adam. Bremen. Atl. T. I. p. 104. 604 [= s. 68, 379]. så wille de gambla der med betyda, att han som en Hund wakande skulle achta Gudarnas eller Konungarnas lijf och Rijke, och hela Krigzmackten. Som sees i Atlant. Tom. I. cap. 32. Men hwarföre han icke kallades Kærber, war orsaken, att han förde heela Konungens Krigzmackt an, och förstodo så genom hans tre Hufwuden, att styra hela Krigzmachten; genom det millersta och första, Bröstet eller Kroppen, på Krigzheren; Högre armen eller Flygelen, genom det andra eller högre Hufwudet; och genom det tridie eller wänstra, wenstre Flygelen; der Cerber allenast regerade och styrde Konunges Gardie eller 1. Compagni, och skulle särdeles och i synnerhet achta Konungens Huus och Portar, som en Porthund. Hwarföre willia wij tillse alla Egenskaper, genom hwilka han afmåhlas.

1. Sades han af Hesiodo och de andra wara Typhens Son, på det man skulle nu wetta hwar denna Typhen war hemma, hafwa de kallat honom Saturs Son, hwars hemwist war längst up i Swerige, wid Ihs-hafwet, som sees af Atl. Tom. I. pag. 337 [= s. 212] och der hoos kallat honom Darra Hafzswalgetz Son, af Apoll. Athen. pag. 20. på dhet man skulle wist wetta honom här i Norden hafwa sin boning. Ty beskrifwer honom mäckta klart Orpheus pag. 506. således: 'du Typher boor under Jorden, på den mörka Darra Haafzswalgz Slätten, som är utan lius. Du Jofur som förer Spijran; Du Bluter som gifwer Rijkedomar. Som råder öfwer tridiedehlen af Jorden. Där de ewigt lefwandes, samt och dödeliga Menniskior hafwa sitt Säte, uthi ett mörckt rum, wid Hell,

och Afgrunden. Du som regerar de dödeliga Menniskior. Du som röfwade Korngudinnan, och förde henne öfwer Hafwet till Atins Saal och Säte.'

Hwar alla dessa Sweriges Teckn igenfinnas, såsom 'under Jorden', 'Darra-Swalget uthan Lius', 'de odödeligas Säte', 'Hel, och Afgrunden', 'hwart Korngudinnan wardt förder', sees i Atlant. Tom. I. pag. 534, 536, 538 [= s. 334 f., 337]. Tom. II. pag. 580, 586, 587, 590, 595, 603, 414, 418, 456, 375 [= s. 595, 601 f., 605, 609, 618, 426, 429, 468, 385]. Tom. III. pag. [219 = s. 231].

Nonnus, lägger och ett annat Teckn till i sin 1. Book, nemligen Bärget *Parrhasiam* som war under Norska wändepunckten. Atlant. Tom. II. pag. 19, 47, 485 [= s. 34, 61, 496]. |231|

2. Säger Hesiodus, 'att hans Säng och Säte war hoos Arimennen'; detta witnar och Homerus Iliad. β. v. 783. Hwilkas Land wara uti Finland och Riphelska Bärgen är wijst af Damaste, Atlant. Tom. I. pag. 374 [= s. 235]. Herodoto, 403 [= s. 252]. Lucano, 405 [= s. 253]. Plinio, 658 [= s. 414]. Pomp. Mela, och Dyon. Perieg. pag. 404 [= s. 253]. Pedone Albinov. Atlant. Tom. II. pag. 47 [= s. 61]. Æschyl. Prom. pag. 67. 559 [= s. 80, 573]. Clem. Alex. Strom. pag. 129 [= s. 141].

3. Beskrifwes Tyfwen, så af wåra som de Gräker, att han brände upp Folck och all deras Egendom, dedan är det Swenska ordspråket, Elden är största Tyfwen. Och blefwo så de Menniskior kallade *Typhar* som brände Menniskior inne; som Pluthar. T. 2. pag. 380. 945. talar. Ty dicktade Skalderna att han till Straff blef kastat under Hecla Fiel, eller som andra under Ætna Fiel i Sicilien, att der upbrännas, effter de Bärgen som offtast utkasta Ell. Hwarföre och i wåra Wijsor, kallas de Kungar Tyfwar, som således brände Folk, hwilket allestädes läses i Kungz Sagorna, Snorrone och andra, och will allenast ett Exempel införa af Ingial Ilrade, som böd 6. Kungar till Måltidz, upbyggiandes dher till en stoor Saal, uthi Upsala. Och när de wordo druckna, lät han sina Krigzmän tända Elden på Saalen, och brände så 6. Kungar der inne up, med alt deras Folck, som läses i Snorrone cap. XXVII. pag. 27. och Inglynga Kungars Saga, cap. XL. som genom Secret. Peringsköld nu på Tryckt kommer i liuset. Flera sådana Exempel, läses i samma Sagor eller Historier. Det Krig som Typhen förde med Jofur och Baldur, här i Nordan, skall i sitt rum wijsas längre fram.

4. Kiännes Tyfwens Säte, utryckeligen, af de märckeliga orden som den Gräkiska Poëten Nonnus B. v. 41. införer, 'Att de grömma Biörnar slachtas åt de Norska Tyfwarna'. Huru de längst norr, äta så af Skogz som Watnbiörnar, läses i Scheff. Lapponia, Olao Magno, och andra.

5. Beskrifwer honom Pindarus således, Pythia 1. 'Du Typher som hafwer

100. Hufwuden, och ligger i det kalla och förskräckeliga Darra-Swalget.' Ty gifwer honom Nonnus rätteligen i sin 3. Book Γ. v. 620, 200 Händer, som böra wara mot 100. hufwuden. Men der hoos kallar han honom Trehufwader, det iag intet kommer ihog andra giöra af de gambla. Hwarföre nu Typhen således sades wara Kerbers Fader, är orsaken, att i första tijderna, begynte genom honom, och utan någon försicktigheet eller rådsamhet, och utan miskundsamhet och barmhertighet, Krig att föras. Ty wardt och detta |232| nampnet gifwit sådana uprors Männ, som upäggiade gemene Man, till Krig och örlig mot sina rätta Öfwerheet, som här effter wijsas skall, uthi det Kriget den första Typhen förde emot Jofur Konungen i Swerige. Hwarföre kallades i alla tijder, sådana Krigz anförare, eller Uprors-menn Tiypher, Tiyfvader, som sees i Vereli Lexic. Þiuphadus, LL. Visigot. lib. 2. Tit. 1. lib. 4. Tit. 5. lib. 9. Tit. 2. en Bonde-anförare, (Capiten) som dem anförer til Krigz. Þiufadin, LL. Visig. lib. 2. Tit. 2. ett Härad, det som bestod af hundrade Hufwuden Och blef sådant nampn gifwit af wåra Göther utomlands, till den som förde eller styrde 100. Mann, som sees i Götha Konungen Thioderics lefwerne, uthi Ammian: Marcel. nu nyligen utgångne Histor. p. 509. der så står, *Tyfa* s. *Tufa* war en Ryttmästare. Dedan kallade sig många, som med sådan Grymheet, Härjande och Brännande framforo, sielfwa wid det namnet Þiyfer, som sees i Sagorna, särdeles i Fridtiofs Saga. cap. XI. der en sådan Nesman eller Nes-Konung, bytte sitt nampn 8. gånger om, effter hwar slagz gierning eller Härjande han bedref. Såsom först Frid-Tiyfwer, Fredzbrytare, Her-Tiyfwer, en Härs anförare, och Enkiors beröfware, Ger-Tiyfwer, en som bröt sönder allas Gewär och Spessar, Gun-Tiofur, gemene Mans eller Krigzmäns anförare, Ei-tiofwur, Öarnas beröfware, Hell-Tiufwer, Biörnefångare. Val-Tiufwer, den som med Wåld öfwer andra regerar. Dädan Gra-Tiofwer, en grym och hård Anförare, uti Gryms Saga. Der ifrån är det Latinska ordspråket kommit om sådana Uprorsmenn, som taga sig gemene Mann att anföra mot sin Öfwerheet, att den kallas ett Willdiur med många Hufwuden.

Är således nogsampt wijst, af wåras som de Gräkers och Latinernas enhelliga instemning, att Thors Hunden Kærber och dess Fader Tyfwen hade sina Boningar och första Embetzsysslor och nampn, här öfwerst i Swerige bekommit. Wij willia wijdare see till huru Kærber han till sin Slächt och Ämbetes förwacktning här i Norden igenkiännes, som är till det tridie.

3. Att han säges hafft till sin Moder Eggina (*Echidna*) äfwen wid samma nampn som Herodotus lib. IV. kallar wår Herculs Hustru Eggina, och war wåra Skythers Drottning, hwilket nampn betyder, 'den som retar en till wrede eller Krig', see Herv. Saga cap. 2. S. Ol. Saga cap. 11. pag. 59. 159. 212. etc.

Hwilket alt finnes i Verelii Lexic. dedan Eggia wid, det är slåss och föra Krig, Cod. Orm. 68. Egg, är Udden och det hwassa på en Spess, eller Wärja. Dedan förswara sig med Egg och Udde. Det är, genom Krig och Örlig sig förswara. Dedan hafwer Eggel-Kotter sitt nampn, effter han som en Tallkotter, rundachtig, är full rund ombesatt med Eggiar och |233| Spessar. Wille derföre de gambla afmåla Typhens Hustru och Kærbers Moder, genom en sådan som retade sin Man och Son till Krig och Örlig, genom Spess och wärja, så och til en dehl Qwinfolckens art, som giärna upäggia sina Män till sådant. See först på Eva, see på Thors Hustro Juno i det Trojaniske Kriget. Se på det Kriget som Amaizonna aldraförst förde mot Götherna i Swerige. Hwilket alt här effter skall wijdare förklaras. Huru mången ringare Man måste kallas cujon af sina Hustrur, om han icke strax rusar en annan i Håret, eller manar honom ut för en Wärja. Särdeles i dhe älsta tijder, när alla wåra Göthiska Qwinnor sielf drogo till Krig och Örlig.

4. Att Kærber åt rått Kiött, det är, att han och alla hans Underhafwande åte, som näst tillförende sagt är p. 204, 207 [= s. 217, 220]. Biörnar, Wargar, Hästar, Hiortar, Elgar, Renar, och andra Diurs kiött, okokat, och allenast i Solen torckat, ja och heel rådt, medan Bloden warm war, och särdeles Biörnars och Wargars Hierta och Lungor, på det de skulle blifwa grymma och starcka, som sees af Snor. Sturles. om Konung Omund. pag. 25. och flerestädz i Sagorna, och K. Sagorna.

5. Att han skulle med sina achta Konungens Slotz dörar och Portar, det är än i dag brukeligit.

6. Det han sades hafwa Kopparröst, andra skrifwa Järnröst, det förstodz om deras brakande och dundrande med sina Skiölder, Spessar och Wärjor, som af Koppar och Järn woro giorde, när det bar till stridz, eller något märckeligit för händer hades, som wijst är i Atlant. Tom. I. cap. 24. pag. 642 [= s. 402] af Kungs Sagorna, Ol. Saga och Tacito.

7. Hwarföre han sades hafwa 3. Hufwuden, och baak på Ryggen eller Skuldrorna, 50. eller 100. eller 150. eller 300. Hufwuden och en lång Ormrumpa eller Drakestiert, så är det nu nogsamt wijst, att genom dhe 3. Hundhufwuden, som sutto på en Kropp, förstås om Gotten, Capiten; Gyger, Fendricken; och Bryaren, Leütnanten. Hwilka skifftade sin upwachtning i 3. delar om dagen; om morgonen i Hönsegierden, achtade Capiten up med sina 50. Man, eller 100. händer: när Frukost war wid *Non* som de gambla kallade, kom Fendriken med sina 50. När affton wardt, kom Bryaren med sina 50. dedan sades Kærber hafwa 3. Hufwuden framåt, men på Skuldrorna 50. eller 100. eller 150. effter alla Knecktar de föllja honom bak om Ryggen, eller på Skuldrorna,

såsom Konungen behagade dhe skulle |234| upwachta till. Och såsom all Marsering är fordom mästedels skiedt genom 2. och 3. i hwar leed, hwilket giort en lången rad, och krokuta swengningar, när dhe gingo krokuta wägar, eller de sig på Fältet swängde, att möta sin Fiende, effter som han sig stälte: så kunde ingen artigare lijknelse tagas, än effter en Orms eller Drakes längd och smalheet, i anseende till hela Fanans eller Compagniens utsträckiande, och sedan dheras Swengning effter Ormars swengande och löpande på wägar och i Buskar. Hwarföre hafwa dhe gambla altid afmåhlat Mercurs-mannen, som war Konungens högsta Marscalk, och hela Hären anförde med en galande Tupz-hufwud, Menniskiokropp, och Skiöld i högra handen, och en Fana i andra handen, och twå swengiande Ormar till been och fötter; men ofwan på hans Hufwud, en ståendes Man med en Regementz Staaf i högra handen, twenne Bockhorn på dess Hufwud, ock en Skiöld i andra handen see Fig. *H.* pag. 173 [= s. 185]. den Mannen som nu står på den andra, är Konungen eller Jofur, som hafwer högsta befalningen, styrckian och machten, derföre han så hoos wåra som de Gräker, måhlas med 2. Oxhorn, eller 2. Båckhorn på hufwudet eller i Skiölden, see Atlant. Tom. I. Tab. 10. Fig. 28. hwarföre målas och Alexander Magnus med 2. Båckhorn, see här Fig. *Æ.* pag. 172 [= s. 184] och wåra Göthers och Huners Konung Atila, see här pag. 102 [= s. 113] och i Prophetens Daniels cap. VII. Monarchiernas och Kungarnas wälde och upkomst, genom Gumse och Båckhorn. Att han hafwer en lång Staf eller Spess, och Skiöld i handen och står uppå en Mercurs-Man, betyder att han hafwer mackten att befalla den högsta Hertugen, Mercurs-Man eller Marskalcken. Marskalckens hufwud, att det är ett Tupphufwud, betyder hans waksamheet, att Minnadztid, som elliest altid att draga försorg, så om Konungens lijf, som heela Armeens. Fanan i handen, förstås att han den förnemste Mercurs-Mannen eller Crone-Fendricken är; Och Skiölden i andra handen, att han heela Armeens förnämsta näst Kongens Skiöld och förswar är, och det hans Been äro slängiande Ormar, wijser Soldaternas snällheet att swängia sig, och höra den rösten högeromwänder eder, wänsteromwänder eder. Dennas skapnat finner man här Fig. *H.* pag. 173 [= s. 185] indragen af Atl. Tom. I. Tab. 10. Fig. 53. Elliest målas Mercurs-Mannen, som sees i Pignor. p. 87. Fig. 6. här p. 173 [= s. 184] Fig. *C.* med Hundhufwud, betydandes det samma som Tupphufwud en Krigzmans Hundarihöfding waksamheet, och Båckhufwud på hans Bardisan, dess styrckia och macht, och Wärjan i wänstra handen dess Embete att föra Krig. Uthi Pignor. pag. 93. Fig. 10. här pag. 173 [= s. 184] Fig. *B.* står han med 2. Hufwuden på 2. Ormar. Men uthi en gammal Per-|235|mans Run-Calend. är han funnen äfwen

som Kerber med 3. Hufwuden och 6. fötter, af Ormar, sig mächta slängiandes: när han afmålas med 2. Hufwuden, så förstodz heela Armeen allenast wara delt i 2. Delar, som sees i Arian. Tact. pag. 25. säjandes: 'Den ena halfwa delen kallas Huwud, som är högre Hornet eller flygelen, och det wänstra Hornet eller flygelen kallas Rumpan.' Men när han måhlas med 3. Hufwuden, är förståendes genom första hufwudet Kroppen, det andra och tridie Hufwudet, högre och wänstre Flygelen: och det som öfwer är (reserven) Rumpan.

Krigz-Guden Mars finnes, äfwen som Mercur med Tupphufwud, Skiöld i högre handen, Fanan i wänstra med Ormslängiande been, och bak på skrifwit, 'den högsta Guden Mårsk som alla winner', I Pign. pag. 93. Tab. 3. Fig. 5. här indragen pag. 173 [= s. 184] Fig. *E*. och på en annan Steen står Jofur eller Thor med Lejonhufwud, Skiöld i högre och Wärjan i wänstre med Ormslängiande been, Betydandes Lejonhufwudet dess stora mackt. Och bak på skrifwit 'Gietternas sönderbrytare' pag. 173 [= s. 184] fig. *D*.

Elliest att hela Compagnie liknas af Skalderna wid en Drakerumpa, det är än i dag brukeligit hoos wåra Bönder att tahla, när någon kommer med stort föllie, eller någon Officerare eller annan Herre. Då seya dhe, nog skall jag tillsee, att Hufwud skall få äta, men Rumpan råder iag intet med att fylla.

Fanorna som dhe fordom brukat långa och smala, som sees på S. Erichs Tafla i Domkyrkian, och här pag. 250. [= s. 261] fig. *A*. hafwa wåra Fäder Skytherna kallat Drakar, såsom och Arian. p. 80. säger: 'Skythernas Märcken eller Fanor, äro Drakar med en lagom lång stiert giorde, hängiandes neder af Stången. Hwilka äro ihopsydde af åtskilliga slagz Kläden, med ett Hufwud och en lång Kropp, aldeles lijkt en Orm; så att det ser rätt faseligen uth. Och när dhe hålla stilla med sitt Rytteri, skall man intet annat see än brokuta kläden nederhängiandes, men när dhe rijda till wägz så flyga dheras Fanor up i Lufften och see uth såsom Ormar, och Drakar sig i wädret swängiandes hijt och dijt, och giora ett dundrande och wäsend i lufften, när det något hårt blåser. Och äro sådana Märken eller Fanor, icke allenast lustige att see uppå, uthan och förskräckeliga, hwar effter nu Soldaterne och Ryttarne, uthi drabbningen eller swängningen sig rätta skole. Och der till med, tagas der till dhe längsta och högsta Karlarna.'

8. Det Hunden Gærper säges hafwa oändeliga Hufwuden bak på Ryggen det är nu alla Krigzmännen eller Soldaterna som föllia honom i Marserande bak om ryggen.

9. Det han beskrifwes låcka och wiska med rumpan åth dem som willia ingå i Kungens Hoff, men finner han någon willia fly bort, den dräper han.

Hwem skulle nu i dag kunna |236| artigare afmåla Wärfwernas art, särdeles att låcka en, ställa sig under en Konungz och Förstes Gardi. Ty wiska med rumpan, det är Gardi-Bussarnas liufliga taal, när dhe råka en som dhe willia wärfwa. Kom bror, wij willia dricka ett stoop Öhl på Krogen; har du aldrig försökt Soldat-lefwerne, seer du hwad friska penningar iag hafwer, dag och natt få wij giöra oss lustiga, altid få wij see hwita Änglar gå af och an i Trapporna och i de blomstrande Lunder, den liufliga Luren få wij höra hwar dag spelas och klinga i örona; försök detta Lefwerne, du skall intet ångra dig. Men när han hafwer mottagit penningen, och han intet är af modigt Sinne och starck natur, utan han måste om Winteren stå uthe på wackt, att Tänderna skallra i Munnen, och han hafwer ingen smörja eller kiöttstycke gifwa åt Garper, eller han genom Böner och för sin Kropz swagheet, kan få ett godt afskied, utan täncker fly; sij, kommer då Garper öfwer honom, så må han tänckia på galgen, eller ett wälsmakande gatulåpp. Det är som dhe gamla skrifwit, att Garper swälger dem up.

10. Drakarna som flyga på Skuldrorna, äro Fanorna och Standarerna som Fendrickerna eller Korneterna föra på sina skuldror, som wijst är af Arriano.

11. Det som af Horatio infördes, att hunden Garper, stundom lyder till dhe liufliga Wijsor, som siungas för honom, släppandes då öronen neder. Det är, när några med höfligheet, goda ord och Skiäncker hafwa welat fordom komma in i wåra gambla Konungars Håf, och med lijka höflighet taga afskied, så hafwer dem det tillåtitz. Därföre och Orpheus ibland dhe Romerska Antiquit. af Leon. August. här indragen pag. 54 [= s. 65] Fig. *B*. afmåhlas med en Harpa, spelandes för den trehufwade Garper, som släpper sina öron neder.

Är således nogsamt sagt om den Trehufwade Garper, undrandes iag att i 4000. åhr icke någon skulle hafwa tänckt på hans rätta betydning, emedan somliga af dhe gambla Lärda, genom tämligen klara ord, hafwa där till anledning gifwit, särdeles Claudianus, som kallar honom 'den trefaldiga Höfdingen eller Hertugen som hafwer så många Leder'. Det är ju ingen obekant att än i dag kallas uti ett Compagnie, Lederna, alla Soldaterna, efter hwart sitt skiffte i Marsen, antingen dhe gå 2, 3, 4, 6, eller flera i Leden, |237| och sedan dhe 3. Höfdingar, som af första ålder warit, Höfdingen, Fendriken och Lieütnanten. Hafwer och den Heliga Skrifft nogsamt kunnat dem anledning der till gifwa, i åtskilliga rum, särdeles Propheten Daniel, som dhe stora Monarchierna eller Rijkena i werlden afmålar genom åtskilliga Willdiurs liknelser, med ett eller flera Hufwuden, sampt åtskilliga horn uppå dem, see Dan. cap. VII.

§. VII. Är således wijst, huru Svea eller Scytha-Rijket fordom hade fått

sina Konungar, och Folcket warit först längst up i Norden uti Helsingland, skifftade i Hundradi, och bekommit sina 3. Höfdingar, hwilka äro rätteligen af dhe Gambla kallade *Helleviones*, *Hellusii*, eller *Inferi*. Och deras Landskap kallas Hellsing-land see Tom. I. Tab. 6. ifrån 62. högdz gr. til den 71. som sees af Burei äldsta Tafla. Adamus Bremensis beskrifwer dem derföre inwid Finnarna Hist. Eccles. pag. 142. säjandes: 'längst Norr äre Skijd-Finnarna som löpa fortare än något Willdiur, deras Stad är Hellsingland och deras Rijke heter oc Helsingeland.' Ty hoos oss är Hell, lengst under Jorden (*Inferi*) och Unge, Barn, afföde, (*filius*, *progenies*), är så Hellsungar, de Barn som boo lengst bort under Jorden, (*Inferorum filii*). Helwiti (*pœna inferorum*) och tro än i dag en deel af gemene Man att de dödas Straff skier längst up i Helsingeland wid Darra-Koski eller Paurans; andra uppå Iis-land, see Atlant. Tom. II. pag. 184 [= s. 197]. ty när dhe willia enom ondt önska, säja dhe drag till Helsingeland där Helwiti är. Uthi Starkotters Wijsa utropas han wara Hellsinge halfwa året, och halfwa året Glysunge. Det är, halfwa åhret boo der mörker är, och Solen borta, och dhe Dödas boningar äro; och åter halfwa åhret Glysunge, det är, där Solen är stadigt uppe, och dhe lefwandes Hyddor äro, det är Dag och Natt uppe, att giöra sina syslor. Det ordet Hell, hafwer åtskilliga slijka bemärkelser, som sees i Wereli Lexicon, Hel, är död och undergång (*Mors*, *interitus*) Ol. Saga cap. 144. Götriks Saga cap. 44. Heliar, *Proserpina*. Gretl. cap. 33. Edda Murich. Heliar-men, *inferi*, Götriks cap. 11. Helveger, wägen till Helwitis (*via ad Tartara*). Darra-Koski, Hælgio, (*Tartarus*) Ulfvil. Halavaj, Bluter (*Pluto*). Hela, Rimfrost, Kiöld, Sniö (*Pruina*, *Nix*, *Frigus*) Damasc. 149. Edd. Mur. Derföre är och rätteligen af Hesiodo, Apollodoro och andra sagt, att dhe med hundrade händer och 50. Hufwuden woro af Gudarna satte up i Helsingeland, det är längst bort under Jorden. Ortelius menar, att ordet *Helleviones* betyder Hellebonar eller Hellevonar, det är, de som boo up i Hellarna eller Bärgen, hwilket intet så orimligit woro, men då skulle de som i Bärgslagen och Dalarna boo, bära äfwen samma nampn; Men såsom alla så wåra, som de Gräkers och Latiners skriffter |238| kalla dem *Inferos*, *inferorum filios*, *mediæ noctis filios*, *mortis filios*, det är som Tyskarna och andra utlänningar det kalla Mitternachtzleute, Mitternachtz folck, dödsens och mörkretz Barn, deras Barn som boo längst under Jorden; see p. 224 [= s. 236], så kan man klarligen see att de hafwa tagit ordetz rätta betydelse af Hellsunga nampnet, Hellbodar, och Helboar, som i sig innehålla alla dessa beskrifningar. Detta alt bekräftar det Joh. Magnus, Messenius, Grotius och Joh. Loccenius, Atl. T. II. p. 157 [= s. 170], att wåra första Fäder när dhe kommo up ifrån Berget Arrarat, effter

Syndefloden genom Ryssland först satte sig längst up i Finland och Lappland, och Helsingland, och foro sedan söder åth neder i Swerige, och derifrån besatte Danmarck, Tyssland, England och dhe andra orter. Man måste i detta måhl intet see til Orternas beskaffenheet som dhe nu äro, och mena likare wara, att wåra Fäder kommit genom Gräkland, Tysland, Danmarck och så in i Swerige, Emedan dessa Orter äro mera bebygde, och Inwånarena mera höflige, och woro oss berömligare att hafwa tagit ursprung af dem, som några af de Tyskas och Danskas Skribenter mena, än wij skulle tagit wår resa genom Ryssland, och haft ursprung af de Schlawer, Finnar eller Lappar, som helt och hållit äro af annat Språk än wårt, och till Seder och Höfligheter mycket åtskilde. Men när en betäncker att strax effter Floden och Babyloniska förbistringen, Landen i werlden woro ännu intet upbrukade, eller af Folck besatte, så skulle aller intet Italien, Gräkland, Tysland, och Swerige, sedt bättre uth än Lappland, Finland och Ryssland. Hwarföre måste man blifwa wid wåras, som de Gräkers och Latiners Historier, hwilka alla wittna, med en mun, att wåra Fäders resor fram och tillbaka, i älsta Tijderna, äro skiedde genom samma wägar, som wåra Fäder inkommo. Som sees af Isidis och dess Faders Inachi uttog med sin Här, uti Æschylo och Statio och Atl. T. II. p. 478, 485 [= s. 489, 496], Opis och Hecaerge resa, af Herodoto. och Callimac. Atl. T. II. pag. 450 [= s. 463], Gotharnas utgång af Jornand. cap. IV. Adamo Bremens. p. 137. och skola flera sådana exempel indragas, när wij komma till dhe äldsta uttogen.

Nu will man komma till de Enögda Cycloper, som Hesiodus med dhe andra sade warit trenne stycken, hwilka smidde åt Thor hans wapn. Detta bewitnar och Edda Mur. som och den utgångne Reseni Edda pag. 168. upräknandes |239| hwad Wapn dessa woro. Säjandes: 'Thor han han äger tre besynnerliga ting: Det ena är Stridzhammaren Miolner, hwilken (Rijmtussarne) Frostitrolerne, och Bergztrollerne kiänna när han kommer till gång. Dät andra är Meingingarde (Swerd-bälte) med hwilket när han sig omgiordar, så får han dubbel så stor styrckia som han förr hafft hafwer. Det tridie, är än dyrbarare, nembligen, Stålhanskar, dem han intet kan undbära, när han skall hålla Hammaren Miölner i sin hand.' Dessa Thors wapn hafwa de Gräker ey så klarligen beskrifwit som Edda. Utan genom Thordonet, ellen, och Thorwiggen, williat afmåhla hans mackt, hwilket mera kommer till den Himmelska Thors krafften. Den och wåra på samma sätt afmålat, see Tab. Atlant. Tom. II. pag. 16. 302 [= s. 31, 310].

Af Hesiodi, Apollodori och de andra älsta och wåras Sagors indragne rum, seer man dhem bodt äfwen längst up i Norden som de Hundari-Händren eller Hundari Höfdingana. Ty sätter och Adamus Bremens. pag. 152. dem på

samma rum säjandes: 'Påfwen Adalbertus förtälier, att några Ädelmän ifrån Frissland, seglade Norr åth, och kommo till Lefwersiön, der ett owanligit Mörcker är, och till Malströmen, hwarest de säja alla Hafwetz-skiärar och Wijkar swällias up, och åter utspys, der de med stor möda undankommo. Sedan kommo dhe till sielfwa Öön (Swerige) som är omgiordat med höga Bärg, och funno Menniskior boendes uti Bärgzskrefwor, hwilka hade en otrolig Skatt af Gyllende och andre Metall giorde Kärl. Funno der Kiklöparna stora som Jättar, hafwandes för sig stora Hundar.'

Säger derföre och Strabo lib. 1. pag. 40. Rätteligen om Ulysse, 'att han bekiände sig kommit till Kijklöparnas Öön, och deras Bärgzkojor, som är längst bort i Werlden belägen. Så och till Ållön (Ælon) och Lestreköne.' Men en måtte achta när man läser de gambla Skribenter, att en wäl skilier deras Öö Sicilien ifrån wår Öö Swerige, den en deel af dem bodde uppå, som i det Kriget Jofur förde med Jättarna, der sig nedersatte, då de uthkiördes. Derföre och begge desse Öar hoos Poeterna skillias från hwar andra, genom Folcketz art, Lefwerne och sielfwa Landetz fruchtsamheet. Såsom Homerus, Odys. I. pag. 293. v. 105. talandes om Ullysse när han kom till Sicilien, siunger således: 'Wij kommo till dhe Kiklöpares Öö, som af ingen Lag och Rätt wetta, hwilka intet Såå eller Skiära, Plöja eller Wälta, utan alt wäxer dem der utan något Åkerbruk, Hwete och Korn, ja och Wijnträn, som bära stora och sköna Drufwor.'

Euripides i sin Cyclope, ehuruwäl han blandar pag. 473. dessa Kikloper med de Norska, så wijser likwähl hans tahl artigt åtskillnan på de |240| Norskas Öö eller Land, mot Sicilien, i det han införer Silenum så tala med Ulysse vers. 117. där han frågar: 'Hwad folck mån der boo, är icke dhe lijkare Willdiur än Folck? Silenus swarar. De boo i Bergzskrefwor, och ey under Taak. Ullys. Hwem lyda de? regera de sig sielfwa? Silenus. De äro Herdar, och ingen råder öfwer den andra. Ulyss. Ha de intet någon Säd? eller hwar af lefwa dhe? Silenus, de lefwa af Miölck och Ost och Boskap som de slackta. Ulysses, hafwa de intet Wijn? Silenus, ney. De boo på en ofruchsam Jord, som intet sådant bär. Ulyss. Äro de intet gode Giästgifware? Silenus, ney. De säja, att Menniskiokiött smakar dem bäst.'

Ingen af de älsta Gräkerna hafwer artigare kunnat beskrifwa våra Lappars och längst bort belägnas lefwerne, som de fordom fört. Ty huru de utan någon Öfwerheet lefwat, för den Christna läran kom i Swerige, läses i Schefferi Lapponia, och huru Samojederna effter Ryssarnas uthtolkning kallas således af det dhe äta Folck och äro af ett slagz Folck med Lapparna, läses i de Ryska Skribenters Historier, see Atlant. Tom. I. pag. 381 [= s. 239]. Dessa äro de samma som de andra kalla Arimos, Arimaspos, hwilka och beskrifwas med

ett Öga, emedan de blunda med det andra när dhe skiuta, och satt deras Land emillan Lapparna och Samojederna i Finland. see Atlant. Tom. I. pag. 403 til 406 [= s. 252—254].

§. VIII. Såsom nu wåra gambla Skribenter hafwa sätt dessa Jättars Land här i Swerige längst i Norden, så willia wij dem här indraga, och tillse huru alla Gräker och Latiner med dem instämma, och om någon naturlig orsak finnas till dheras Kroppars stoorlek, styrckia, krafft och hälsa, sampt ett långt lijf, och om deras första ursprung.

Af Edda indragen i Atlant. Tom. II. pag. 453. 454 [= s. 466 f.] är nogsamt wijst wåra Fäders Hedningarnas mening, att dhe fullkomligen trodde det Giätterna woro skapade här i Norden, det som sedan är utspridt till Hedningarna, och huru Gräkerna följt wåras mening effter, läses i samma VI. Cap. Afmålades och så genom Yme Gietten hela Menniskiosleckte för Syndafloden, huru Bore Söner de dräpte honom, och genom hans blod fördrunknade alla Giettar, undantagandes Berghielmer, som läses pag. 457 [= s. 470]. Om samma Yme talar och Voluspa ifrån 1. Stroph. til den 10. och Odins Waftrudnes-mål indragen här i Tom. III. pag. 129 [= s. 139]. Hafwa altså wåra Fäder fast trodt att Giettar hafwa warit för Floden, och en allenast blifwit med sin Hustru öfwer. Nu synnes och Naturen medgifwa, med de många förskräckeliga långa Menniskiobenragel, fundne uthi Jorden, att sådana warit til för Floden som och effter.

När man will gå til Naturen ibland alla Diur, så seer man att när de begynna beqwemliga wara att afla Foster, så stanna de små-|241|ningom i wäxten, och ju flera åhr de hafwa innan de kunna gifwa Säd eller afla, ju längre och större wäxa dhe, dock effter hwar sin art; och sedan komma och så till större ålder. Man seer af åtskilligas Historier, att i de hetziga Söderländer, så komma Manfolcken och Qwinfolcken på 9, 10, 12, och 13. åhret att wara fullwäxte, och träda många då i Äcktenskap, det här i Swerige intet skier för än på 15, 16, och 18. Åhret. Äro derföre Söderlänningarna mindre till wäxten och till åldren, än wåra Norske, det och dhe Gräker och Latiner bewitna, see Atl. Tom. I. p. 420 [= s. 262]. T. II. p. 127 [= s. 139]. Hwarföre, om man skulle nu jämföra denna ålderen som wåra nu stijga till, att giffta sig, mot deras ålder som lefde för Syndafloden, så skall man intet undra att då så stora Menniskior funnes. Många här på sina 15. och 18. åhrs ålder, äro 3. alnar långa eller 6. fötter. Nu såsom för Floden ingen aflade Barn för än dhe woro mot 70, 80, 100, 160, 180, och 500. åhr gambla, som sees af Mose 1. Books 5. Capitel: Altså wil man nu gifwa dem wuxit 3. alnar på hwart 15. eller 18. åhr, så seer man dem wuxit till 18, 20, 30. och flera alnar långa. Och då är intet undran-

des, att det Beenraglet, som är Anno 1692. funnit i Macedonien wid Colubella, och förtz till Pariis, att det warit 54. Armbogar, som giöra 40 $^{1}/_{2}$. Swensk aln. Af de Gambla skrifwer Solinus Cap. 4. pag. 19. 'att på Öön Crit (Creta) är funnit Menniskiobeen 33. armbogar långt', det är 24 $^{3}/_{4}$. alnar. Och är undrandes, att nu i dessa tijder några finnas skulle af dem som för Floden lefwat, emedan dhe mycket förtäras af råttenheet, undantagandes på några orter, der Jordmån är af en särdeles natur. Men man måste wäl ransaka Historien i detta måhl, ty många gångor äro andra Diur, eller naturliga tingz wäxter, utgifne för Jättebeen, som sees i Kircher. Mund. Subt. lib. 8. cap. 4. pag. 56. Den helga Skrifft medgifwer och att sådant Folck woro för Floden till sin storleek och styrckia, som sees af 1. Moses Bookz 6. Capitel. 'På den tijden woro och Tyranner (Giettar) på Jordenne. Förty sedan Gudz Söner ingingo till Menniskiodöttrar, och the födde Barn, wordo ther af wälduge och fast berychtade Män i werlden.' Af hwilka ord man nogsampt sluta kan, att och wid den tijden intet alla warit wid lijka storleek, utan effter orternas lägenheet, i anseende till Jordmån, Watnet och Lufften äro Kropparna, somliga wordne större till wäxten och andra mindre. Det som än i dag skier, så och ibland sielfwa Diuren. Ty Adam och Eva, |242| kunde intet hafwa warit större den ena gången än den andra, när de aflade Barn, icke heller Noach. Altså måste man tillse alla orsaker till förwäxlingen uthi Naturen.

Wij willia gå först till Örter, Gräs och Trän. Gement gräs det wäxer dubbelt större, först der Jorden är lös, så att det kan skiuta wijdare rötter, än der hon förhård är; sedan, där här och där Trän äro wäxta, som afwärja wädret, att det intet aftärer deras safft och wäxt. Märckeligen kan man det see om Wåhrtijden uthi Gropar på Ängiar, der Wattnet står en tijdh qwar effter Sniön, så wäxer Gräset härligit uti watnet, emedan wädret det intet röra kan; Men ofwan till förtäres thed af den skarpa Wåhrluften. Går man till planterade och sådde Örter i husen öfwer Ellugnar, eller Dyngesängiar, och man dem wäl täcker med Glasfönster eller Glas-klockor, wäxa de 2. eller 3. dubbelt längre, än de som uthom täckelserna stå, och måste en Trägårdzmästare mycket tätt och flitigt achta på dem att de få som offtast när lindrigt wäder är lufft på sig, elliest blifwa de förlånga, och när sedan ett hastigt Solskin eller wäder kommer på dem, falna dhe. Seer man på Narsisser, Hyacinter, Tylpaner, de man i sådana hus hafwer, som man kan upläta Luckor och Taken mot Sommaren, så wäxa de i bladen och stielckar dubbelt mot dem som ute på marken stå, emedan de få ingen bläst och lufft på sig, för än mot wårens ända. Då stannar och deras skiutande i wäxten, och måste man intet i förstonne gifwa dem altförmycken lufft, elliest falna de. Går man till Träna, det iag

försökt på Ekolsund, när iag den Trägården anlade, och man will de skola wäxa i högden, så, ju tätare man får dem, ju rätare och högre blifwa dhe, ty när dhe sticka sig up ur Jorden, så afwärjar det ena lufften för det andra. Ty seer man ögonskienligen på Furuskogarnas upwäxt, att om en will strax begynna afhugga de små Teelningarna, och lembna ett stort rum emillan hwart Trä, som skall blifwa behållit, så blifwa de intet annat än Gortallar, stackuta och qwistuga, men får Furuskogen wäxa up, ju tätare ju bättre, så skiuter han alt i högden, och den Furan som sedan starkare rötter hafwer, den tager alt småningom undan safften i Jorden för de andra, och då torkas effter handen de swagaste undan, och blifwa så ideliga stora och skiöna räta Mastträn af de andra. Nu seer man och på alla slagz |243| Trän, att de willia hafwa sin särdeles Jord, torr eller wåt, hwilket här alt förlångt woro att upräkna, utan der Gud lifwet sparar, kan komma uti mina Botaniska wärck.

Från Örterna wilia wij gå till Diuren, och tillsee, att och de byta sin wäxt om. Först i ansende till Jorden, Lufften och Watnet, såsom iag i Atlant. Tom. I. p. 595. 596 [= s. 373 f.] förmält hafwer, att allahanda Boskap, Hästar, Oxar, och Koor, Får, Getter och Swijn, Höns etc. som hijt införes, de taga alt i 3, 4, 5, leden af, så att om en will behålla samma art, måste på 100. åhr till ringesta införskrifwas ny Boskap. Twärt om med Menniskiorna, att dhe som äro inkomne små till wäxten, äro i hwart afföde, komne til den största arten som nu finnes i Swerige, det iag af åtskillige Slächter och Familier wijsa kan, såsom Rijkz-Drotzens De La Gardies Familie, D. Loccenii, Hartenbekernas, Bernhardernas, och många fleras.

Huru Fiskarna ombyta sin storlek effter Watnetz och Jordens art, är här i Swerige nogsampt bekant. Man tager offta de största Rudor som äro till en foot eller 1 1/2. stora, och släpper dem i andra Insiögar eller Dammar, hwilka sedan afla och deras ungar komma aldrig till större wäxt än enhalf foot. Man tager åter sådana små, och släpper dem i andra Siöar, så komma de till 1. och 1 ½. foot wäxt.

Här i Swerige, wijser sig Jorden och Lufften äfwen att kunna ändra Menniskior, Boskap och Örter. I Helsingeland äro de störste i gemen Menniskior, för alla andra. Helsingeboskapen, gifwer der det bästa och fetaste Smöret. Lijnet i Helsingeland, räknas för det bästa mot annat Lijn. I Norrige de starkesta och ilhäligaste Hästar. På Öland de smärsta, Som intet äro större än de största Hästars första half åhrs Folssungar. Längst i Norden äro nu Samojeder, Lappar och Grönlänningar, de smärste af Folcken der kiölden starkast är. Äfwen så der hettan aldrastarkast är uthi Indien och Africa, der äro Menniskiorna smärre. De som boo uthi Wäst-Indien, emillan 50. och 60. högdz

graden i Söder, och hafwa lijka köld, Bärg och Skog som wij här i Swerige, emillan 50. och 70. högdz graden i norr, äro stort Folck, stijgandes till 3, 4, och 5. alnar. Seer man altså hwad Lufften, Jorden och Watnet giöra.

Nu will man tilse hwad och Skiötzlen giör, om Örterna är reda sagt, huru man dem kan få längre och stäckre till wäxten. Hwilket och kan förorsakas af Fröetz art och styrckia. Ibland Diuren seer man det, att en Huus-håldz mann som will hafwa stoor art af Booskap, han beflitar sig altid att både han och hon måtte wara af stoor art, elliest, der endera är af mindre art, blifwer |244| det en bländing. Sedan achtar man och det ibland Hästarna, att de intet hållas där alt för warmt är, på det de icke alt förmycket swettas, och Saften förtäres, icke heller alt förmycket frysa, och kiöttet såsom ihopdrages och förstoppas.

Till det Tridie, att de intet komma att brukas wid starcka arbeten, för än de fått sin fulla wäxt. See detta giör Diuren stora, när de och få sin fulla fordenskap. Ibland Menniskiorna märckes och detta, att först, måste till stor art och slag, stora Föräldrar wara, och så blifwa och Barnen stora, elliest blifwer det en bländning som wijst är af Hervara Saga, här indragen pag. 155 [= s. 166]. Detta bewitnar och Jahan Spelman. uthi sitt Förtal til Kungens i Ängland Alfredi Lefwerne, der han talar om Änglendernas härkomst utur Swerige, och särdeles Saxernas, indragandes af Adamo Bremensi dessa orden: 'De woro orolige och altid basade up sina Grannar, men hemma i sitt Fädernesland woro de stilla och rolige, altid seendes på sina Medborgares nytta och gagn, hafwandes stoor omsorg om deras afwel och afkomne, williandes intet blanda sig uthi Gifftermåhlet med mindre och Oädlare slagz Folck, utan altid inom sitt egit Slächte. Dedan är kommit, att där alla äro långa och stora till wäxten, så och till håretz färg, så att uti en sådan stoor myckenheet, skall man them finna af en skapnat och färg.' Detta pekar och Strabo på lib. 11. pag. 493. 'De Skyther som fara af och ann, de willia intet hafwa någon blendning eller gemenskap med andra slagz Folcket, äro till myckenheten och deras styrckia mycket mäcktige. Hafwa derföre igenslutit wägarna till sina Länder, der man till foot komma kunde, eller och genom Floderna upfara.' See således hafwa wåra Fäder achtat sig för blandning i älsta tijderna. Ty blifwer en bländning, så blifwa och Barnen en blandning. Ehuruwäl stundom föllia de mera åth en dera af Föräldrarna, såsom iag några exempel weet. Ausius her Græce Lingv. Professor, war en man af 4 $^{1}/_{2}$ foot, men Hustrun af 6. foot. Alla Barnen blefwo större än han, men ey så långa som modren. Den konstrijke Conterfeyaren Mons: Bener, är intet öfwer 3. foot, hans förra Hustru war 5. foot. Hans ena Son och ena Dotter äro lijka stora med Fadren, men en Dotter som

gick upp mot Modrens wäxt. Äfwen så Kyrkioherden i Swerdsiö, hwilken sielf liten är. Flera exempel kan iag förtälia, men förgiätit nampnen. Dock det märckeligit, att der Föräldrarna warit lijka stora, der hafwer och Barnen warit äfwen af samma längd. Nu hafwa våra Fäder fordom i älsta tijder, mächta nätt acktat detta. Men nu seer man intet mer der effter, utan om Gullpungen hafwer wäl wext, eller Huus och Gårdar tagit till, fast Hustrun skulle än wara lam och lytter. Är så detta i anseende till Menniskians Säd och afwel, att Föräldrarna måtte större wara. |245|

Hwad upfostringen anlangar, står det mycket uppå, att Barnen få rikeligen och länge dij, mycket sofwa, och litet wara i Lufften, och boo in uti tiocka Skogar, och seent komma att brukas i arbete. Jag skal indraga twenne exempel Anno 1658. hade iag en siuker person under mina händer, som war mot sina 30. åhr och låg stadigt till Sängz, emedan han war som en bortagen, dock icke aldeles som andra, ty han kunde röra både händer och fötter. Men ingen så stoor styrckia, att han kunde gå eller arbeta, han hade nu i 6. åhr legat til Sängz, och åt starckt, och sof mäst, han hade wäxt tre qwarter eller 1 $^1/_2$. foot längre under sin Siukdom, så att de måste giöra honom en längre Säng. Sådant exempel påminner iag mig i Leidens Nosocomio om iag rätt mins. Anno 1679. så kom en Bondedräng ifrån Roslagen, som hade Kohl att sälia, och när han skulle stijga i min Stuga, som hafwer 3. alnar höga Dörar, måste han tämligen bocka sig. Jag tillböd att skaffa honom en wacker tienst under Hans Kongl. Maytz. Guardie om han wille, effter han så lång war. Men han nekade. Jag mätte honom, och fans hans längd 8. foot. Jag frågade honom huru han warit upfödder? han ronnade strax i ögonen, wille intet giärna der på swara, men iag lofwade honom penningar och dricka, så kom iag honom til att bekiänna. Han sade sig wara sin Moders enda Barn, och att han i 7 åhr didde henne, och altid legat in mot middagen och Modren aldrig nåns låtit honom komma uth på Landet, eller warit med något arbete eller kiörtzsel, för än han wart sina 18. åhr. Utan legat in i tiocka Skogen der de brukat kohlning i sin moders Stuga. Denna tog så ann det iag sade willia skaffa honom tienst, att han ey lät sig mera see. Detta bekräfftar intet ringa Hesiodi ord här pag. 128 [= s. 138] indragen, säyandes: 'Barnen af 100. åhrs ålder, lågo i askegrufwan wid Modrens bröst, heel owettiga, och när de blefwo omsider fullwäxte, lefde de i sorg och wånda för deras galenskap.' Man kan då här af sluta, när de wäxte under 100. åhrs tijd för än de blefwo fullwäxte, till hwad storleek de måste hafwa kommit, som lefde för Noæ tijd. Det är rätt märckeligit det Syncellus, af de Chalders och andras gambla Skriffter förmäler pag. 80. 'Att Anno 2585. Cainan spaserandes uppå en Åker, hafwer funnit utan twifwel i någon Kula

anteckningar om Gietternas Sagor, och dem hoos sig förwarat.' Denna hans tijd effter uträkning som han följt hafwer, hafwer warit Anno Mundi 1700. effter de Hebræers uträkning, wid pass 50. åhr för det Babyloniske Tornetz förbistring. Han säger pag. 12. der han beskrifwer huru Giettarna med wåld togo sig Hustrur af Menniskiornas Barn, 'att Semon Aas war deras första Höfwidzman, och den andra war Atarcuph. |246| 3. Araciel. 4. Cobabiel. 5. Horammamo. 6. Ramiel. 7. Samsich. 8. Zaciel. 9. Balciel. 10. Asael. 11. Pharmar. 12. Amariel. 13. Anagemas. 14. Thausael. 15. Samiel. 16. Sarinas. 17. Eumiel. 18. Tyriel. 19. Jumiel. 20. Sariel. Dessa och deras afkomne, togo sig Hustrur Anno Mund. 1170. och förde Tyrannisk lefwerne, in till Floden, och worto tre förnähme Släckter af dem, det första slaget woro Giettar, mycket långa till wäxten. Dessa Jättar födde Niphulhem (Naphelim) af sig och af Niphulheim fingo Heliottar (Eliudæi) sitt ursprung. Dessa wäxte icke allenast till stoorleken, utan och till myckenheten, och lärde de sig och sina Hustrur Signeri och Trollkonster. Den 10. i ordningen Azael, han fann på Wärjor, Harnesk, och allahanda Krigzwapn, och huru man skulle smälta Gull och Silfwer. Till detta läto och Menniskiornas Barn och Döttrar bedraga sig, öfwergifwandes den rätta Gudz dyrckan, bedragandes de heliga Menniskiorna och der till. Och så begynte onskan intaga heela Werlden. Semon As, begynte bruka Örter att andra förderfwa med. Försten Pharmadr brukade förgifftige ting, Signeri och Trollkonster. Den 9. Försten såg effter Stiernornas låpp. Den 4. Försten hwad för krafft Stiernorna hade, uthi de Jordiske kroppar. Den 8. Försten såg effter wäderleeken. Den tridie Försten effter Jordens art och natur. Den 7. Försten effter Solens krafft. Den 20. effter Månans. Och detta lärde de sina Hustrur och Barn, och begynte Giettarna på sistone äta Menniskiokiött.'

Uthi dessa Syncelli ord äro rätt märckeliga ting, nembligen, förs att han säger det Jättarna födde af sig Naphâlim. Om han nu förstår der igenom hela deras Släcktz nampn, eller och ortens nampn, som blef således af dem nämder, är nu lijka. Ty utaf Edda indragen i Atl. Tom. II. pag. 453 [= s. 466] eller och Tom. I. pag. 552 [= s. 345] och Edd. Mythol. 3. seer man klarligen, att längst i Nordan war Heliar eller Helsungaland, och inmot Norska wändepunckten Niphulheim, Giettarnas yttersta Säte, dijt och de trodde att under dem alla onda Menniskior skulle stå sitt straff. Hwilket bekräfftas wijdare af Syncelli åtskilliga ord införde pag. 25. der Ängelen Raphael införes 'att han skulle binda Azael till händer och fötter, och föra honom dit der Mörckret woro, och i Öknen Dudael, och läggia under honom skarpa Bärg och Stenar, der han skulle stadigt boo, i Mörcker och intet Lius få see.' Sedan införer han Ängelen Michael 'att han skulle bortföra Semon Azan med sina Barn

och afkomme längst bort till Jordennes ända, till 70. Mans åldrar woro förbij och Domen kommo'. Wijdare säger han: 'att det skulle blifwa Troll och Spöken af dem, hwilka altid måste wara andra till plåga och beswär. På de Bärgen som dessa Giettar hafwa giort Bröderskap, och swurit sig till sammans, skulle aldrig fattas Kiöld, Frost och Sniö, in till dess Domen kommer.'

Dessa ord jämförde med Hesiodi indragne här pag. 127 [= s. 137] och Eddas rum, behöfwa intet klarare uthläggias. Och är det artigt att den helga Skrifft på det Hebreiska Språket uti Mose Book, som skrefz effter den tijden som wåra Giettar foro uth under Saruch och Abra-|247|hams tijd, brukar det samma ordet *Naphalim* der Moses talar om de Giettar som lefde för Floden.

Till det andra, att de nampn som Syncellus gifwer dessa Jättar, ära mästedels Göthiske. Såsom *Semi Asas*, Semenas, *Araciël*, Årekiel, *Eliudæ*, Heljoutte, (*totus Gigas*, *illustris Gigas* s. *inferorum Gigas*), *Cobabiel*, Cappebiäl, *Horomanne*, Oromanne, (Orustumanne, *Oromannus*), *Ramiel*, Ramkiel, *Zaziel*, Tzarciel, *Balciel*, Baldkiel, *Asael*, Asakiel, *Pharmar*, Farmadr, *Thausael*, Tauskiel, *Tyriel*, Tyrkiel, *Jumiel*, Jumela, (Jumala).

3. Sedan är der intet af alla deras Trollkonster och Naturliga wetenskaper, som icke wåras och de Gräkers Skriffter förmäla, warit här längst up i Norden uthi bruk.

Hwad nu Giättarna anlanga effter Floden, så seer man af Mose Bookz xi. Cap. att Menniskiorna aftogo ifrån Noach mäckta i sin ålder, så att de i första 1000. åhren, ey kommo högre än till 400. 300. och 200. åhr att lefwa. Och således måtte blifwit mindre till wäxten än för Floden, dock Giätte art. Och tillstår Eusebius lib. 9. præpar. Evang. Det samma, säijandes: 'Babylon Staden blef först bygder af dem som blefwo öfwer effter Floden. Men alla de samma woro stora Giättar som bygde Tornet, hwilka genom Gudz mackt förstördes, och blefwo så Giättar förströdde kring heela Werlden.'

Eusebius han säger, att Giettarna effter Babyloniske förbistringen, blefwo kring hela Werlden förströdde: hwilket om så warit, så hafwa de uthi sina Släckter mächta aftagit, som kommit att boo uti Söderländerna och Österländerna, det som af den helga Skrifft och de Gräkers och Latiners Historier nogsampt här effter bewijsas kan. Men de som kommit hijt Nor, hafwa mera behållit sin längd och stoorleek, så länge de intet blandade sig med de södre Folcken, och brukade den Skiötzel och Seeden att lefwa som näst tillförende förmält är. Och ehuru Syncellus pag. 27. räknar 'dessa Enocks Skriffter för sådana som Man ingen wiss Troo böör sättia till, och komma intet öfwerens i alt, med de andra helga Skriffter, utan äro mycket af Judarna och andra Kiättare förwärrade'. Lijkwäl synes af dessa orden om Giättarna, för det de

så träffeligen instämma med wåra och de Gräkers och Latiners Skriffter, om deras Säte här i Norden, att de intet äro utur wädret tagne. Ty först säger han, att dessa Giettar de blefwo till yttersta Werldenes ända, der mörckret är, och Bergen altid fulla med Ihs och Sniö, förskickade. Detta willia wij wijsa först af wåras Sagor, såsom Waftrudners Maal här pag. 129 [= s. 139] indragen, att Gietterna de blefwo utsprungne af Ellivagis, det är Hels floderna (*inferorum fluviis*) hwilka liggia längst up i Dalarna, der Iisen och Sniön ligger städse på Bergen, som och sees af Cl. Resenii utgångne Edda indragen, i Atlant. Tom. II. pag. 341 [= s. 350] så och pag. 453 [= s. 466] liggiandes under 61. högdz grad. och 36. middagzlin. Atlant. Tom. I. pag. 43 [= s. 33]. |248| Detta bewittnar och Hervara Saga, indragen här pag. 154 [= s. 165] och Verelii anteckningar der till cap. 1. pag. 4. och pag. 12. af Arngrimo Islando, som säger: 'Jag tror att de som bodde längst Norr i werlden, de woro bara Giettar.' Huru många orter ännu behålla sina nampn qwarra af Giotunheim, sees i Atlant. Tom. I. pag. 625 [= s. 391] och dess VI. Tafla. Såsom Giættland, Giotunholmarna etc. Derföre och Edda i sina fördolda Gåtor, altid afmålar Giettarnas säte under Nordan; såsom Myth. I. uthi Atlant. Tom. I. pag. 161 [= s. 103]. 'Gefion hon tog 4. Oxar Nordan ur Jotunheim': pag. 197 [= s. 126] 'Nori (*Boreas*) bygde först Jotunheim etc.' Olaus Magnus lib. 1. cap. 36. säger: 'ifrån älsta Tijderna hafwa Giettarna bodt i de Nordesta länder.' Mera om wåra Giettar, kan läsas i Torstens Saga, och Renhielms Notis pag. 10 i Götrikz Sagan cap. 30. uthi Jons Wolf och Petri Claudii Origes beskrifwelse. Huru detta nu instämmer med Hesiodi, och Apollodori och de andra Skriffter, som beskrifwa wåra Giettar, Hundari Höfdingar och Kikloparna, att de woro längst bort på Jorden till Helsungaland församtte, är näst tillförenne wijst. Nu willia wij indraga de andra gambla Gräker och Latiner.

Solinus cap. 23. pag. 54. säger: 'att wid Seva Bärg boo stora Giettar, (immanis populus).' Att Seva Bärg är wåra Fiellar, sees af Plinio och andra, indragne i Atlant. Tom. I. pag. 158, 360, 481, till 489 [= s. 101, 227, 301—306].

Pausanias i sin Attica lib. 1. pag. 44. tahlar om åtskilliga Monument, eller afrijtningar som han i Gräkland sedt, och ibland dem införer 'det Kriget som Gudarna fört med Giettarna uppå Ballenäs och det Traciske långa Näset'.

Diodorus Siculus lib. IV. Talandes om den första Hercul, beskrifwer och så pag. 223. det Kriget således: 'När Gietterna förde på Ballenäs Kriget emot Gudarna, så kom Hercul dem till hielp, och bekom stoor Heder för det stoora nederlag han giorde.' Samma Krig beskrifwa och wåra skiedt här up i Helsingeland eller Jotunheim, som sees af Renhielms K. Ol. Tryggves Saga.

|249|

A

B C D

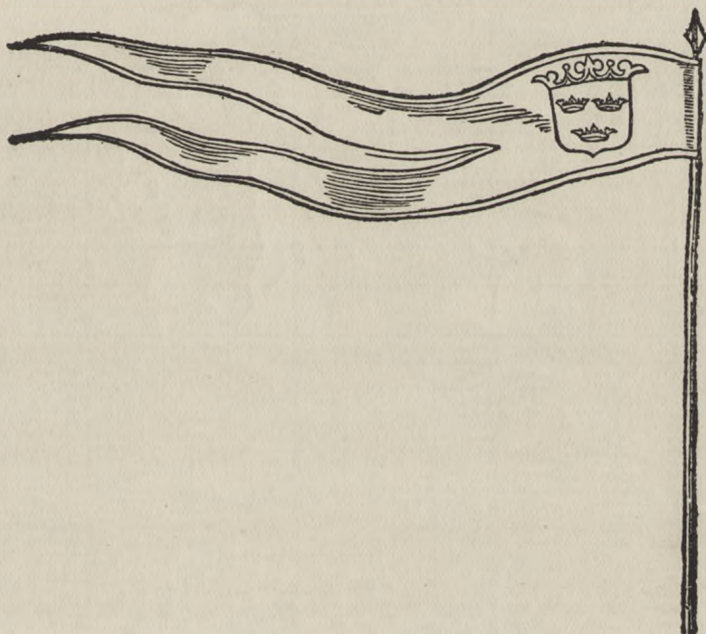

E F G

|250|

|251|

Fig. 1

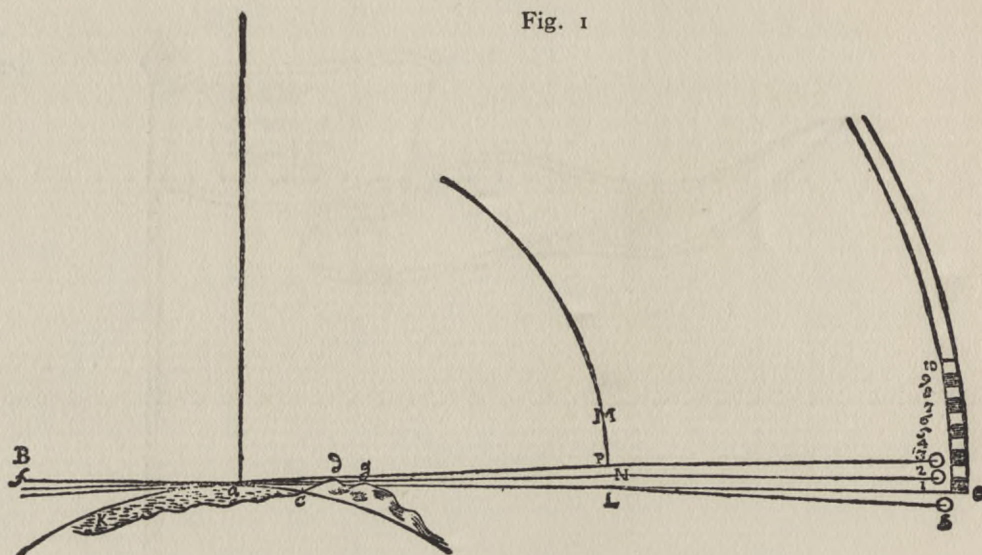
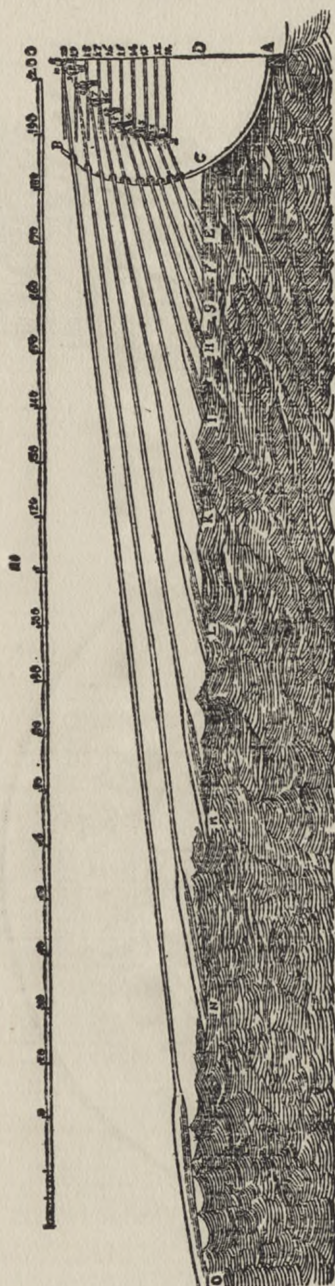

Fig. 2

|252|

Æ

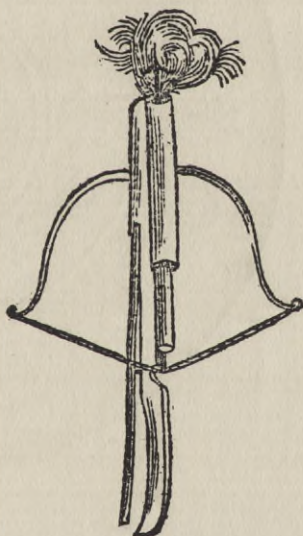

bb

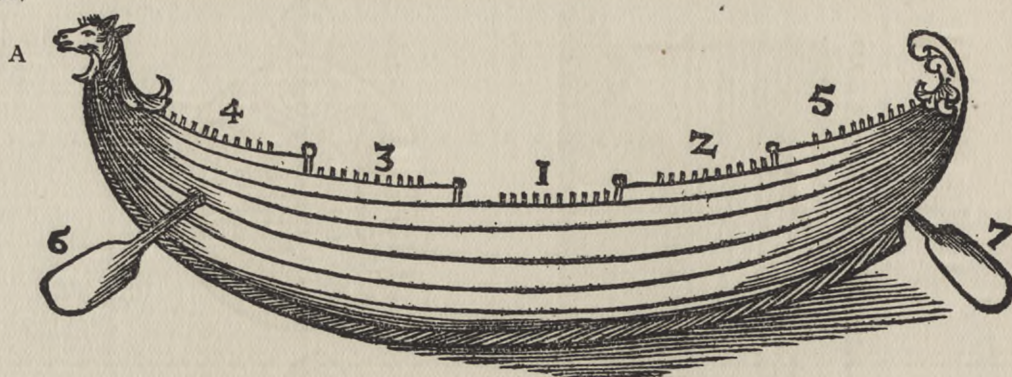
cc

dd

|253|

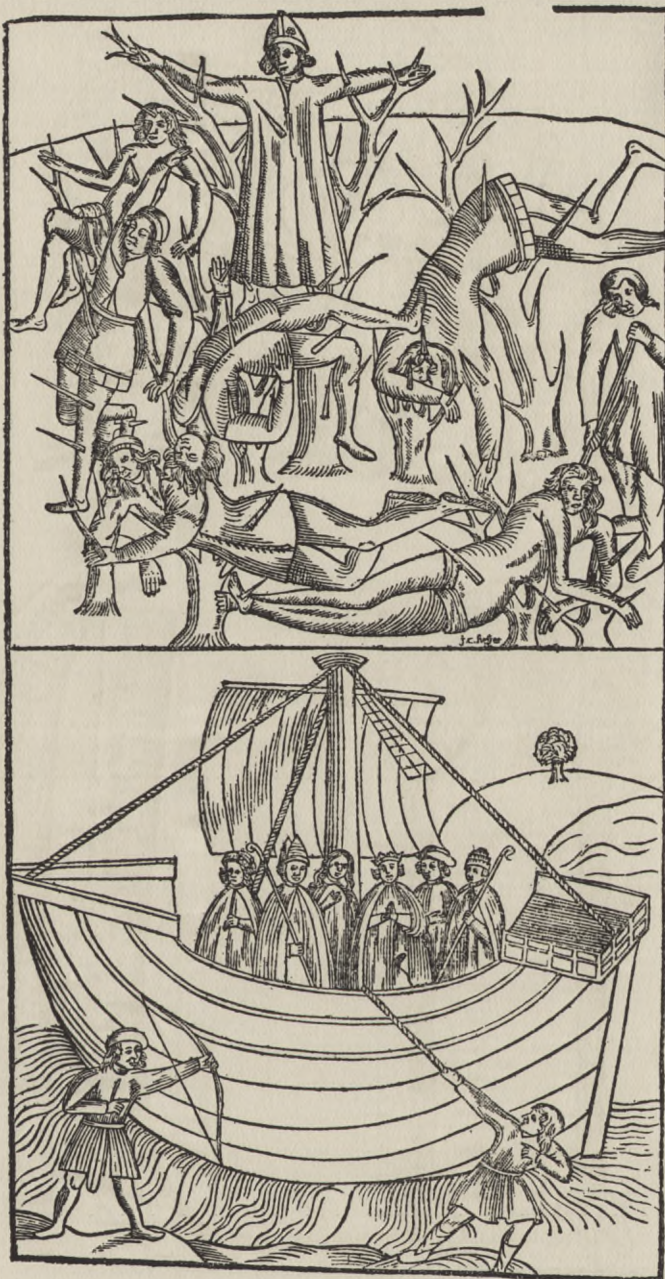
A

B

|254|

|256|

A

B

[255]

cap. 55. pag. 190. der K. Olof som lefde An. Chr. 900. seglade Norige förbij. Att en Man stod på en Bärgzklint, och bad Konungen att han måtte få fara med på Skieppet, hwilket och skiedde; 'Han såg wäl uth; men han hade rödt Skiägg: han log åt andra, och de åt honom, och hade mång stoor ord på åtskillig sätt. De sporde honom om han kunde något säya af wärde och gambla handlingar? han sade sig mycket wetta, oc att de intet kunde så mycket fråga, som han icke kunde giöra beskied på. Detta sade de för Kungen: och ledde honom in för Konungen, hwilken sporde hwad han kunde säya? han sade. Herre detta Landet wij nu segla om, war i förtijden bygdt af Resar eller Giettar: Och hände sig att Reesarna fingo |257| någon brådöd, (af Thors hammar MSS.) och blef intet flera qwar än twå qwinfolck. Sedan hände att lagom Menniskior kommo utur östra Werldennes deel: men de stoora Qwinfolcken giorde Männerna mycket öfwerwåld, och minskade deras förråd på många sätt. Och fingo då Männerna till råd, att de åkallade detta röda Skiägget till hielp, och då tog iag min Hammar utur min barm, och slog dem ihiäl. Och då han detta sagt hade, lopp han af Skieppet och öster om Stammen, så att alla sågo det så wäl som sielfwa Konungen, och stupade sig i Siön, och kom undan deras ögon. Då sade K. Olof: see nu; huru dristig Diefwulen war, då han lät sig ögonskienligen see för oss.'

Detta Ballenæs som de gambla skrifwa om, ligger mitt i Helsingeland, under 61. högdz grad 40 middagzl. see Atlant. Tom. I. Tab. 43. derföre Lactantius Placidius lib. 15. Fab. 26. säger rätteligen att *Pallenæs* ligger under Norstiernan. Och Ovidius lib. Metamorph. XV. vers. 356. 'Det är ett gammalt ryckte, att uti dhe Yfwerbornas Norskas Balenäs så äro Karlar som med lätta Fiädrar täckia sina Kroppar, när de hafwa 9. gånger doppat sig under den Tritoniska Insiön (Östersiön), iag tror det mechta knapt: och att de med förgifftiga saker, bruka allahanda Skytheska Trollkonster. Dåck synes endels troligit, effter så många Exempel wid handen gifwes.' Derföre kallas och detta Ballenæs effter som Jättarna der bodt, och fört Krig mot Guden Thor och de andra; af Lycophronis Cassandra pag. 13. v. 127. Gietternas Moder. och pag. 47. Gietternas Oen. Och uthi den Lärda Meursii Notis pag. 248. af en gammal Auctor, 'att Ulysses, när han kom ifrån yttersta Werldennes ända utur Hell, kom han till Öön, och ey Sicilien, der de gambla fått Solens och dagens första uprinnelse'. Hwarföre dhe Gambla dichtat Solens uprinnelse, dess Portar och hwilorum i Swerige, sees af Atlant. Tom. II. p. 33, 44, 80, 243, 380 [= s. 48, 58, 92, 254, 390].

Svidas säger derföre och rätteligen, att Ballenæs är en af *Helcones* (Helsingarnas) Öjar. såsom nu Sweriges nampn Balthia hafwer sitt ursprung

af Baldur (*Apollin.*) som sees af Atlant. Tom. I. c. 12. p. 454 [= s. 284] och dedan den store Gothiske Kungliga Familien som slogo de Romarer, som Jornand. cap. 29. p. 651. talar om, så hafwer och Ballenæs med alla de andra orter som liggia i Helsingaland, nampn af Baldur. see Atlant. Tom. I. Tabula 43. in wed 61. högdz grad. 40. midd. Ballenäs (*Pallene*), Balsiön (*Pallene lacus*), Ballora (*Pallene mons*), Balle-skogen, (*Pallene Sylva*), Balls-ön (*Pallene insula*) och uti Hafwet Öön Halligon (*Halliciona* Svidæ) som och kallas Jungfrun och strax ofwan dem under 62. högdz graden Jättundaal (*Gigantum convalles*) och Giotunholmarna (*Gigantum insula*), hwilka Giettar woro uphofwet till det stora slaget som stod wid Ballenæs, in wed hwilket rum Alupotta (Alpta) ligger, hwarest den långa och stora Helsingen Starkotter, som är i alla Norska Historier mäckta berömd och nampnkun-|258|nig födder är. Dessa Orter finnas och mästedelen igen uti Blaus, Janssonii och Frid. de Vitz Taflor.

§. IX. Här måste man och nu förklara flera Orter som nemnas om Ballenæs beskrifning, nembligen, att det låg på det Thrasiske långa Näset. Det Landet som ligger in mot Gräkland, det kallas wähl och så Thracia, men hafwer intet något långt Näs som Swerige är, utan här förstås den stora *Thracia*, som hafwer effterfölliande teckn.

1. Såsom först att det är så stort och Folckrijkt Land, som Herodotus lib. V. p. 127. förmäler, 'att det är största Rijket i Werlden, näst Indien, och om det skulle regeras af en Konung, woro det oöfwerwinnerligit. Det kallas och Thrausi.' Derföre och Pausan. lib. I. p. 16. skillier emillan den större och mindre Thracien. Denna stora säger Euripid. i sin Hecub. pag. 80. 'wara altid med Sniö betäckt'. Och pag. 482. 'att hon ligger wid Helsingarna eller yttersta ändan på Jorden, (ad inferos)'. Derföre och Tzetzets chil. 8. v. 720. rätteligen beskrifwer Ängland liggia in wid Thraciam (nembligen Swerige som är den större Thracia), Orkeöarna och Thule. Och af Barthius Vetere Scholiaste öfwer Statium lib. 2. fol. 9. säger om henne, 'att så olidelig hettan är i Ägypthen, så är Kiölden uthi Thracia'; och kallar Vallerius Flaccus Östersiön 'det Thraciske stora Kiärret eller Insiön som är ofwan Pontum Euxinum'. Bekräftar och Ammian. Marcellus mächta klarligen, hwar wår gambla Sweriges Thracia ligger i det han säger lib. 27. pag. 376. 'att Thracia effter de gamblas Skriffter och Homerum sträcker sig oändeligen långt uth alt in till Nordwäst yttersta Wäderhål, ibland hwilka Götherna boo'. Intet Barn är obekant som hafwer läst de ringesta Landz beskrifningar och Landtaflor, som icke finner att Swerige med Götherna, liggia i anseende mot Gräkland, Italien, Asien och Ägypten uti Wästernor. Finnas och många orter effter dem i Swerige,

särdeles på Finska sijdan som är Tyraci, Traci, Taurscoi, etc. see här pag. 210 [= s. 222] och Trasijoki under 62. högdz grad 54. middagzl. Tab. VI. Tom. I. Atl. Är således klarligen wijst, att den stora Tracia hafwer sin begynnelse in wed Gräkland, och sträcker sig öfwer Påland, Ryssland och Finnland, alt in till Ihs-hafwet, och att Swerige är det långa Traciska Näset.

2. Säger nu Ovidius så klarligen, att Balnæs ligger på de Yfwerborne Norskas land. Hwilket alla de gambla hafwa ärkänt för en Öö eller Nääs, som wijst är Atl. Tom. I. cap. IX. pag. 365 [= s. 230].

3. Säger Ovidius, dem som der boo, bruka allehanda Skytheska Trollkonster. Der om är talt Atlant. Tom. II. pag. 511. til 513 [= s. 521—523]. |259|

4. Säger Ovidius, att de som boo wid det Tritoniska Kierret, 'när de nijo gånger äro doppade i detta Kierr, så blifwa de lätta och fiädruga Foglar'. Så talar och Seqvester, indragen i Ortelio, under ordet *Pallena*: 'Att den som uthi Tracie Kierr Triton, 9 gånger sig nedersänker, han wändes i en Fogel'. Lact. Plac. p. 296. säger: 'på Ballenes som under Norstiernan ligger, så wändes de i Foglar, som 9. gånger döpas i Tritoniska Kierret.' Således talar och P. Class. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 29 [= s. 43] 'att i Glysi siön döpas de 9. gånger'. Såsom ingen denna artiga Gåtan förklarat, så skola wij nu det giöra. Den som fordom wille blifwa Siöman eller Krigzman, till Siös, eller och en Nootkung öfwer de andra Fiskiare, han måste utstå det profwet om han en Siöman wille blifwa, och tiäna under Giötha och Swea Kung, att han kastades med ett Reep bundet under Axlarna neder i Siön, ifrån Masten, Råån eller Suden, och togz up på samma sijda, eller andra sijdan. Wille han blifwa Nootkung, så högz up en waak på Isen, der någon Siö war lagom diup, och träddes ett Reep under Isen till en annan waak, på 40. alnars längd ther ifrån, och så blef den Nootkungen der wid bunden, nedsänkt i första waaken, och uptagen genom den andra, det som än i dag brukeligit är på åtskilliga orter. Wille en Fremmande draga in uthi Östersiön, och tiäna Konungen i Swerige, han måste detta profwet utstå wid Öresund, för än han fick komma in i Östersiön, som och kallas Glysi-siön, see Atlant. Tom. II. p. 460 [= s. 472]. Dedan är det kommit, att alla än i dag så hög som låg, som ey för warit i Östersiön, han måste, strax han kommer till den stora upresta Pyramiden eller Stabben som kallas Coll den några mena wara *Columna Herculis*, och är näst framför Öresund, låta således sig doppa i Siön, eller lösa sig med penningar. See detta bewitnar Jahan van Loon, som hafwer låtit utgå alla Siökorter öfwer hela Werlden, säjandes p. 3. 'att wid Koll måste de 3. gånger låta Döpa sig som willia resa i Östersiön.' Ingen beskrifwer detta artigare än Cl. Ogherius, som war med Grefwen d'Avaux Kongens af Franckrijkes Am-

bassadeur till Drotning Christina, som tryckt är 1656. säjandes: 'Omsider steg den aldraliufligaste Dagzrönan oss up, när wij kommo till Näset Koll, wid Skanöö och det see fingo. Då aflöstes ett dundrande skott med ett Stycke af Skieppet, och der på fölliande Skrij och roop af Båtzmännen. Då wij af glädie sprungo up af wåra Sängar. Det är en gammal wana och Seed, att när man första gången seglar detta Näset förbij, så måste en sänckias i Hafwet, det man kallar döpa om en, eller med penningar lösa sig derifrån. Detta achta Skieppare och Båtzmän för en leek, hwilka intet mera äro rädda för Siön än Landet: derföre taga Båtzmännen den an, antingen han är Siöman eller Krigzman, och under armarna fästa Repen, dragandes honom up wed Masten, och släppa honom 3. gånger i Siön, och hwar gång draga honom åter up: Då kom Skytjunkaren (Constabelen) höfligen till wår Ambassadeur, och förtalde honom denna Seden, och |260| begiärte en lösspenning: hwarföre gofwo wij honom hwardera en Rikzdaler.' Det Sänningebod eller Ambassad som har skiedt 1615. ifrån Holland genom Herr Reinholt von Brederode till Försten af Ryssland, witnar och det samma pag. 2. säijandes: 'den 6. Septemb. seglade wij Middagztid Klippan Koll förbij, hwarest der någon intet för warit, måste han döpas, och genom ett Reep sleppas ifrån Råån, uti Hafwet och uptages tre reesor, så snart man seer denna Klippan, eller och gifwa ut penningar Båtzmännen till en hielp. Hwilket nu och af de Herrar Gesanterna och heela följet skiedde. Men en dehl af Båtzmännen som aldrig för der warit, de måste doppa sig i Siön.' See: i sådan stor ähra hafwer Sweriges Rijke och dess Östersiö Triton warit ifrån gambla tijderna i 4000. åhr in till nu, och är intet olijkt att Koll är en af de Hercols Stabbar som stå wid Sunde, effter som denna diupa ödmiukheet skulle der först afläggias, och är intet långt ifrån de andra twå Stabbar som stå nämmer åt Sundet, som sees af denna Ambassadeurs Figur här indragen pag. 249 [= s. 260] *A*. som instämmer med Pet. Classons och Wolcmars Taflor indragne Atlant. Tom. II. pag. 105. 106 [= s. 117 f.] der Hercols Stabbarna nämnas wed Sunde, och aldeles instämmer med de Gräkers Skriffter, Atl. Tom. II. pag. 12. 90. usque 99 [= s. 27, 102—111]. T. I. p. 227. 231 [= s. 145, 147].

Det nu Ovidius, Sequester och P. Classon säja, att de wändas sedan i Foglar, det war, att sedan de kommo till Konungen i Swerige, så fingo de öfwa sig i Siöröfwerii, som åhrligen uthi Hedendomen skiedde, som sees af Sagorna, Uplandzlagens, Rodarrätten; och det kallades wändas i *Harpyæ* Foglar, eller Skärgripar. se Æscyl. indragen Atlant. Tom. II. pag. 559. 560. 443 [= s. 573 f., 456]. Tom. I. pag. 403, 408, 569 [= s. 252, 255, 356]. Dedan äro alla Skiep som hafwa fört Segel och Årar tillijka, afmålade genom Foglar, Hästar eller

andra Diurs liknelse, med wingar och fötter. Såsom Skärgripen, Hästen Pegasus, betydandes wingarna Seglen, och föttren Årarna. Hwarom mera talas skall, när man kommer om Sweriges Siögud Necken, och dess flotta. Och ehuru de Lärda hafwa welat utyda genom Harpyan eller Harpiorna ett starckt Stormwäder, andra Elden, när man talar om naturliga ting. Men Vossius i sin 3. Book de Idol. cap. 99. pag. 632. måtte tillstå, och hålla sig till Mnaseæ mening, 'att Harpyerna woro Röfware, och afmålade genom Foglar, och deras naglar med kloor, emedan de kommo långt ifrån, och bortröfwade andras Godz'. Hade Vossius lärt wåra Sagor, och betänckt deras 3. nampn som dem gafz, |261| deras Slächt och afkomst, hade han bättre råkat på sanningen. Först tillstår han af Virgil. III. Æneid. 'Att de hade Jungfru Ansichte, men en fuul Kropp, kloor uppå fingren, och en hungrig maga. Ty kallas de och Gudinnor.' See detta afmålar wåra Hamajzor, som lade sig lijka på Sióröfwerij, så wäl som Mannfolcken i Swerige, och wore utaf Gudarna, det är Konungarnas Slächte, läs Saxon. lib. 7. om Alhild Sivars Götha Kungz Dottren; Herrauds och Bose Saga cap. 2. om Brynhilder Boga-Agnar Jarls Dotter på Nontuna. I Hervar Saga cap. 7. 13. 19. om Hervor Angantyrs Dotter och Hervor Heidreks Dotter, Uti Halfdan Brennefostre Saga cap. 9. om Ingeborg K. Ringz Dotter i Danmark, och Hilders K. Angantyrs Dotter i Skotland. Uthi Ol. Trygges Saga den större, om Freidis Ericks Dotter som seglade med stoor hoop til Winland den goda.

Derföre, på det man skulle förstå dem wara Siöröfware, och särdeles komne här utur Östersiön, ty kallades de Botns (*Ponti*) eller Glysis-sjön (*Electræ*) och Giojas-barn (*Terræ*), att Botn eller *Pontus* är egenteligen tagen för Östersiön, när intet annat känsle nampn tillägges, är wijst i Atlant. Tom. I. p. 330. 333. 346 [= s. 208, 210, 218]. derföre de gambla att än uttryckeligen detta wijsa, läggia de detta namnet *Electra* till, emedan som uthi hela werlden, war nogsamt bekant, att ingen annorstädes fans *Electrum* eller Glys än i Östersiön. Giöjas barn kallas de derföre att de röfwade och så till Landz.

Att de kallades Harppior, war det, emedan de röfwade. Och är Harpa både på Gräkeska som på wårt måål, rappa och röfwa, som sees i Atlant. Tom. II. pag. 443 [= s. 456]. Men den andra delen på ordet Pija, Piga, hade de intet råkat på. Som betyder en Qwinssperson, som hwart Barn i Swerige weet, och läses Math. 18. 'Pigan är icke död, utan hon sofwer'. Huru *i.* och *g.* uttalas uthi wårt Språk, är wijst af Götherna här och i Italien, såsom Johan, Giohan, Jette, Giette, Joran, Gioran etc. är så Harp-pijga, en röfwande qwinna.

Att de sades wara 3. Oello, Ocypete, och Kelan, betydde de 3. ting som

fordrades att röfwa till Siös. nembligen, *Olle* är Storm och wäder, der uti och Gräkerna med wåra öfwerens komma. Men *Ocypete*, seya de wara snabbfotat, det hoos wåra är Okie-föter, det är Årarna på |262| Skutan; *Kelaino*, giöra de till swart färg, som nu intet något hafwer betyda i Siöröfweriet. Men hos wåra är Kiölen sielfwa Skieppet och Skutan, se Verel. Lexic.

Derföre äro nu dessa Harpyar kallade Thors Hundar som foro i Siöröfwerij, som sees af Apollon. lib. 2. och blef Niord Konungen befalter, att han intet skulle förhindra dessa Siöröfware (*Harpyos*).

Denna urgambla seden att så låta sig döpa 9. gånger för än man feck komma i Östersiön att tiäna till Siös, som Ovidius och andra wåra förmäla, är wändt nu i 3. gånger, utan twifwel att Folcket denna tijden, intet af så stoor och starck natur är, och är mången nu nögder, att taga mot en Tienare, om han icke går under sådan deposition, som dessa och flera måste med Hercul fordom undergå, om de wille blifwa förnähma Krigzmän de Orustu stälte honom före, see Atlant. Tom. I. p. 556. 557 [=s. 347 f.]. allenast man skaffar sig af den gula Solblomman som wäxer på Ängiarna, en skiön guul handsmörja, den hielper mången fort.

Sådan såsom Hollenderna hafwa i dessa tijder begynt att segla norr om Swerige, så hafwa de och insticktat denna Seden för dem som aldrig warit så långt i Norr, att de kommit till Sweriges yttersta Näs Nortkin; så och wid Franckrijkes Barlinge Klippor, för dem som willia segla till Medelhafwet, Ost och Wäst-Indien, och kring hela werlden. Men intet på några flera rum, som sees af Loon pag. 7. och 8. dock är detta en ny seed, på dessa 2. rum. Hwilket de gambla wåra, Grekers och Latiners Historier ey wetta tahla om, utan nu ny begynt, sedan Ost och West-Indien, och de orter norr om, äro af Hollenderna, Engländarna och andra beseglade. Hwilka och intet wetta orsaken hwarföre detta så gammalt warit för dem som skulle fara i Östersiön. Utaf detta Ovidii, Sequest., Lactant. Pl. och wåras rum, seer man nu klarligen, hwar det rätta Tritoniska Kierret är, nembligen Östersiön, ty de som det satt uti Africa, kunna intet bestå, emedan ett så stort Kierr eller Insiö finnes der intet, derföre hafwa många lärda ment, att Tritoniska Kierret war så wäl som |263| de Riphelske och Yfwerborne Bergen updicktade, effter de intet funno dem igen i Ryssland. Det är och rätt tänckwärdigt att de gambla hafwa kallat Östersiön *Palus Scythica*, *Palus Tritonica*, det är Kierr, emedan såsom Östersiön intet hafwer så klart watn som Wästerhafwet, utan för dess många inflytande Strömmar, hafwer ett tiockare watn, som i Kierrena plägar finnas; Derföre och en af de gambla Claud. lib. de Laud. Stilic. behållit det

nampnet *Cir* (Kierr). Uthi hwilket ord han utlemnat bookstafwen *e*, som offta af de Fremmande skier, see Atlant. Tom. I. pag. 33 [= s. 26].

När iag kommer att tala om Atino eller Minerva, så skall iag widare wijsa huru en deel Lärda blandat detta Tritoniska Kierret med andra Orter, som aldrig igenfinnes.

Är således nogsamt wijst hwar Balnes ligger uti Swerige, der Jättarna bodt och fört sitt Krig med Thor eller Jofur. Hwilka och hafwa sträckt sitt afföde länger söder i Swerige, nembligen, in i Gestrijkland som ligger nämst intill Helsingeland, eller rättare kallat en deel af Helsingaland, som ses af Pet. Salani wackra anteckningar till Egils Saga, indragne Gangu Rolfs Saga, pag. 122. 'En Siökonung benemd Ericer; som lade sig på Siöröfwerij, född i Helsingeland, som ligger under Swearijke. Detta Land föder stora och starcka Männ lika som Giettar, hwilka woro grymma och kloka i Krigzwäsende.'

Man kan utaf de gambla Gräker see att heela Swerige är räknat för Jättarnas Säte, det man förnimmer af Homero Odys. K. v. 82. och 125. och de Gräkers öfwer honom utolkande, der han beskrifwer Lästrijkönens Jetternas Säte, indragen uthi Gemmino pag. 22. der han talar om hwarest Solen här norr, är 17. och 18. timmar uppe, säger han. 'Till dessa rum hafwer Pytheas Massiliensis kommit, hwilken så talar i sin Book, om Wästerhafwet: här wijste oss de Barbariske Folcken hwarest Solen hon hwijlar sig. Dy wid dessa Orter händer sig, att der är en mäckta kortt Natt, somligom 2. timmar, somligom 3. timmar. Så att Solen strax hon går neder, så kommer hon effter en liten stund åter strax upp.

Crates säger och Homerum ihogkommit dessa Landzorter, genom de ord som Ulysses talar, när han till dem kom seglandes: nemligen; till Lestrikönes Öjar, hwars ingång hafwer höga Stabbar, der den ena Herden han ropar den andra ut att achta sin Boskap. Och der den somlösa Herden tager dubbel löhn, gåendes wall med Oxar och Får. Ty der äro Nattens och Dagens wägar strax in wid hwar andra. Ty emedan wid dessa Länder dagen är lång till 21. timar, så är allenast Natten 3. timmar, och altså är Solens nedergång in mot Horizonten mycket när till hennes upgång, emedan en liten boga är af Solens Sommar-gång under horizonten. Derföre Homerus rätteligen säger, att den som kan gå wall med Boskapen på en så lång dag, han förtiänar wäl dubbel lön. Sedan lägger |264| han och detta Mathemathiske skälet till, som instämmer med Himmelens lopp. Att Nattens och Dagens wägar, äro strax in wed hwar andra, det är, att Solens nedergång skier strax in wed der hon upgår. Nu emedan man än länger kommer i Norr att Solens Circkel är heel öfwer Jorden, så få de dehr i Sommarstadbrage 24. timmar Solen uppe. Men dem

som än längre bort boo, och blifwa af Himmelstecknens Circkel en boga altid öfwer Jorden, hoos dem (så länge Solen wistas) i de tecknen som uppe synnes, så hafwa de Solen uppe i en heel Månad. Och åter hoos dem som Himmelztecknes boga hafwer 2. Teckn öfwer Jorden, der hafwa de Solen 2. månar uppe. Omsijder är ett rum aldraytterst under Wendepunckten, der 6. Himmelzteckn äro altid uppe; See, der hafwa de 6. månar Solen uppe, och 6. Månar under Jorden. Dessa rum synnas af Homero ihugkommitz, som Crates talar, der Homerus nämner om Cimmernas boningar. Här boo Cimmerna med deras Folck, och Städer, hwilken altid Himmelen är med Dimba och Moln öfwerdragen; så att Solen dem aldrig skijn, hwarken när hon går up åt Himmelen, eller hon neder går, utan de Menniskior hafwa stadigt Natt. Såsom nu dessa boo mitt uti det kallesta Landet, så är det nödvändigt att der altid är Dimba och Moln, och att Solen denna Dimba ey kan fördrifwa. Ty är det likmätigt att de hafwa mäst mörcker. Ty när Solen är hoos dem öfwer Jorden, så är der mörkachtigt; emedan Moln och Dimba förhindra Solens skien. Och när hon halfwa åhret för dem är under Jorden, så måste de änteligen hafwa en stadig Natt: Detta är det Homerus will låta förstå, när han säger: att Solen dem aldrig skijner.'

Detta rum hoos Cimmerna, det de gambla Gräker för 2 eller 3000. åhr sedan beskrifwit, så af det stadigwarande Liuus och uppewarande Sool i många Dagar, och Månar, så och twärt om, stadigtwarande Mörker och bortewarande Sool, lijka så länge om Winteren, hafwer och wår Allerälskeligaste Konung CARL den XI. hafft lust att see, som i allting wijser sin stora åhoga att hafwa kunskap om. När Hans Kongl. Maytt. Anno 1694. dijt up reste, att och i andra wichtiga ärender tillse Landetz nytta och förfordran, williandes sielf åskoda denna Solenes gång, som större delen af allom Menniskiom så fordom som än i dag hålles otrolig; äfwen såsom wår aldraförsta Sweriges Konung den store Atle giort, effter hwilken alla Konungar in till Konung Gustav den förstas tijd hafwa kallat sig Adle och Adlingar, see Atlant. Tom. I. p. 219 [= s. 140] hwilken aldraförst inrättat effter Solens gång på den orten Runestafwen fullkomlig, och af honom bekommit |265| sitt nampn Atle-Runestaf, see Atlant. Tom. II. pag. 163 [= s. 176] så och de Himmelska Tecknens betydelser, mot Solens och Månans lopp, samt en Regementz och Huusshåldz-Mans sysslor att upwackta hwar på sina Tijder, (see Tom. III. cap. 2. och 3.) och begynt Åhretaletz räkning effter Solens 40. dagars bortowarande, (Atlant. Tom. I. p. 96 [= s. 64].) och dessa Runebookstäfwer med Runestafwen, som Solens och Månans lopp innehåller, och äro de rätta gyllende Äpplen utförde till de Gräker och andra Söderlänningar, det som klarligen

af den gambla Apoll. Atheniensi, är wijst i Atl. Tom. I. p. 346. 858. 831. [= s. 218, 542, 524] som lefwat moot 2000. åhr sedan, och det ihopdragit af de äldre, som lång tijd för honom lefwat. Hwilket och Diodorus Siculus bewitnar, lefwandes intet långt från samma ålder, och ăfwen så af de aldra äldsta Skriffter sitt sammandragit, säjandes lib. 4. pag. 163. 'Atle han lärde Hercul giärna Stiernekonsten. Ty der uthinnan hade han för alla en särdeles kunskap, och effter det han deras gång och wäsende hade märckeligen antecknat. Ty sade de honom bära hela Werlden på sina axlar. Derföre och Hercul, sedan han denna Stiernekonsten hade utfört till de Gräker, bekom han ett stort beröm, såsom den hade hielpt Atle att bära werlden på sina axlar.' Williandes de gambla genom sådan Gåta afmåhla hwad då skiedt är.

Dessa de Gamblas och Älstas witnetzbörder, utförer och Gräken Tzetzes Chil. 2. v. 256. klarligen, (det iag förglömt at införa) så att han 4. eller 5. gånger nämner wåra Yfwerborne Norska, på det ingen måste der om twijka, att det icke här ähr på dessa orter skiet. Säjandes: 'till det Elloffte (blef Hercul af Orustu befallt) att ifrån de Yfwerborna Norskes Asparlundar utföra de gyllende Äpplen, som Juno hade gifwit Jofur till en Brölopz Skienk. Hwilken Draken Tyfwens Son förwarade. Ty for Hercul genom Illyrien, Pyreniska Bärgen och Oridan (der Glys finnes) och liggia i Celtia, in för Libyen, och dräpte Anteum som war 60. Armbogar lång. Men han allenast 4. Armbogar och en foot lång. For så till Ägypten, och dräpte Busirin, och sedan till Arabien.'

Vers. 270. 'Sedan genom Fromaders råd reste han till de Yfwerborne Norska, och när han dijt kommit, feck han af Atle de trenne gyllende Äpplen. Hwilka andra skrifwa, att han der dem af Gudinnorna bekommit, När han dräpte Draken som dem förwarade: Den andra säya, warit en Herde som geck wall med gulachtiga Får hoos de Yfwerborne Norska. Det är i de Yfwerborne Norskas Bergen.'

Den som nu detta lääs och jämförer med alla de rum iag påminner uthi min 1. 2. och denna 3. Atlantices delar, så seer man klarligen, att de gyllende Äpplen af Hercul utförde, äro Runerna som på Runestafwen, utwijsa Solens och Månans etc. Lopp, så och uthi |266| Skalderna, alla Konungars, Drottningars, Herrars och Kiempars bedriffter, som giöra dem odödeliga.

Det Orustu eller Minerva befalte Hercul att föra dessa gyllende Äpplen tilbaka, (Atlant. Tom. I. pag. 346. 858 [= s. 218, 542]) att allenast förwaras hoos de Yfwerborne Norske, det gifwer en wid handen att efftertänckia, om icke till äfwentyrs Gräkerna, intet kommit under wädret med Runstafwens rätta förstånd och bruk, eller kan skie Hercul sielf, icke dess konst och wetten-

skap wähl fattat, eller och bortglömt, det man än i dag på otaliga Menniskior försökia kan. Så hafwer han måst derföre föra, dem Yfwerborne Norskom, deras Runstaf igen tillbaka. Ty hade Gräkerna då wäl den konsten af Atle genom Hercul fattat, så hade de wähl behållit Gyllende tahlet om Månans gång mot Solen, den de lijkwäl intet förr brukat, än när Meton den hoos dem insticktat, wid pass 300. åhr för Christi tijd, see Atlant. Tom. II. pag. 188. 642 [= s. 201, 659].

Ifrån denna Konung Atles tijd, som stijger till 4000. åhr tillbaka, kan iag mig intet påminna någon Konung i Swerige af wåras Historier, som inkom tagit sig före att resa så långt Norr, att bese Solens wägar, för ännu denna wår Stormächtige Hercul Carl den XI. Hwilken mig Allernådigast meddelte här i Upsala, uti dess återresa, af sin egen medförde Plånebook, dessa efffterfölljande radar, de och uti Reverend. Bilbergs fordom Prof. Theol. och Mathes: i Upsala, utgångne Tractat om samma Solens gång finnas, som på hans Kongl. Maytz. befallning 1695. med Celeb. Prof. Mathes: Spole dijt upreste, att wijdare det besee, och låta i Liuset komma. Så lyda hans Kongl. Maytz. ord: 'Anno 1694. som war den 14. Junii. Tå sågo wij uppå Tornö klockstapel Solen alt in till Klåckan trefierdelar och 8. Minuter till 12. om Natten; tå kom en Molnsky för Solen. Men när Klåckan war 12. och 6. Minuter effter middnatten, som kom in på den andra dagen, som war den 15. Junii, sågo wij Solen med sina fulla Stråhlar upgå igen. Om intet Molnet hade kommit, så hade wij sedt sielfwa Solen hela Natten: Förty under Horizonten war Solen intet. Enär det intet är mulit, utan klart wäder, så kan en see Solen här i Tornö heela Natten.'

Denna märckeliga hans Kongl. Maytz. Anteckning, som och dess Förnähma medföllie Landzhöfdingen Gref Gustav Douglas, H. Landzhöfdingen Johan Hoghusen, och Estatz Secreteraren C. Piper anset, hafwa yttermera de förnämbde Professorer fullfölgdt, och hade warit önskeligit om tiden och wäderleeken dem tillåtit att och då kunnat aftagit högden af Landet, på det man kunnat wetta Solens högd, ifrån den Horizonten som Stiernekikerna räkna, när hon synnes öfwer Landetz Skogz Horizont. Så-|267|som till Exempel att detta förstå, så wijda man kallar en dag, så länge man seer sielfwa Solen på Himmelen, så är här wid Upsala en stoor åtskillnad, för den höga Åsen skuld som Slåttet står uppå, på Solens dag. Ty om Hösten i Novembri månad, när Solen går i Wästersöder neder, så mista de som boo wid Sandtorpet, och S. Olofz dijke, och på Tegelhagen, så när 1. tijma förr Solen, än de uti Waksala, som på 1/4 eller 1/2 mijl längre bort äro i Öster. Men de som boo uppå Åsen och i Fierdingen i Staden, hafwa nästan lika Solen uppe, med

Waksalabona. Äfwen så få de som äre uthe att fiska på Före om Sommaren, see Solen öster i Waksala skogen, för än de som äro under Waxala Tingzbacken. Och på detta sättet fattar iag det som mig är berättat, att de som äro ut på fiske om Sommaren, en tämlig wäg ifrån Tornö, uti söder ut på Siön, som sees af Fig. 1. pag. 251 [= s. 262] wid *a* see Solen i nordan wed dess nedergång in till Horizonten *e* ut på Siön, som ligger ända i söder, för än de i Staden, som boo längre Norr, wid *c* kunna henne skåda, emedan Landet stijger tämlig twert up emot Nordan wid *d*.

Denna min Mening styrckes af den artiga anteckning som Reverend. Bilberg pag. 73. införer, att wid Tornö, märckte de Solens största refraction, hwilken längre upföre på Bärgen wid Pello war mindre, och wid Kengis än högre upföre, minst. Der likwäl refraction der skulle wara större effter Mathematicorum anteckningar, den och Reverend. Bilberg pag. 65. rätteligen infört hafwer. Men såsom de åter woro så långt up i Landet, så att Solen syntes 2. eller 3. diameter öfwer Horizonten, pag. 71. Altså kan man intet uträkna så nätt huru stoor Refraction war skied, af Atmosphæran eller Lufftens tiockheet närmmast Jorden, på hwardera rummet. Utan hade Tornö haft så i Norden en Siö eller ett Haaf till Horizont, som den har i söder, så hade man offelbart kunnat see Solens kropp högre uppå Himmelen, och kan skie, utom sin Refractions linie. Men såsom den otijdiga wäderleken förhindrat dem att detta afmäta, så är man mycket wäl nögder med det som skiedt är. Till att förstå Figuren, så är detta uttydningen, *A* är Norden, och *B* Söder. *e f* är den rätta Astronomiske horizonten. Från *d* til *a*, den gemena Horizonten som i Torneö synnes wid Skogen i Norr, och wid *a* mot Siön. *a k* är Siön eller Botn. *c d g* äro Bergen och Jordmånnen som höjer sig från Torne Stad *c*, mer och mer up til *d* och *g* mot Pella och Kengis. *h* är Solen när hon är under Astronomiske horizonten, och skiner in på Atmospheram, eller den tiocka Lufften *L*, *M*, närmast Jorden, och afbryter sin Stråla wid *L*, så att om icke Bärgen, och högden af Jorden wid *g* woro, utan i |268| dess ställe Hafwet, ofwan Torne, som nedan, så fingo de reda see Solen i Torne wid *c* genom Refraction, fast icke ända fram genom Solens rätta Strålar. När Solen är wid *2*. och woro en grad öfwer Astronomiske horizonten, så bryter hon af sin rätta Stråla wid *N*. uti Atmosphæra, och då se de Solen af Skogen eller Bärget *d* ofwan Torne, der deras gemena Horizont lycktar, men neder i Staden ännu intet; när Solen är wid *3*. då bryter hon minder af sina rätta Stråhlar wid *p* och då se de Solen uth på Siön wid *a* men intet än i Staden wid *c*. Men när hon än kommer högre på Himmelen, till *4*, *5*, *6*, och hon nu nästan intet mera synnes sina Strålar afbryta, i Atmosphæra, så få de i Staden Torne wid *c* see

Solen. Huru bittida detta i Solståndet skier, så på Siön som i Staden, kan man icke så just seya, och huru Refraction är, för än man hafwer rätta högden af Landet.

Detta som Hans Kongl. May.tt så märckeligen med wår första Kung Atle märckt hafwer om Solens gång up wed Torne, som är som en Hufwudstad för Kimmerna i Kimmi Lappmarck, bekräffta så härligen hwad de gambla Gräker, så klarligen talt om wårt Cimmernæs, så att iag kan undra öfwer, huru en stoor del af de Lärda hafwa kommit till att antingen twijka om Cimmernæs land nåntzin woro till, eller huru några kunnat wåga att sättia det wid pontum Euxinum, eller på Jutland, eller i Italien, der till de icke det ringaste skiähl haft hafwa, utan de icke fått något rum, som hafwer burit samma nampn Cimi. Hwar igenom de strax låtit bedraga sig, och intet tillsett huru de gambla klarligen hafwa beskrifwit orten eller Landskapet, af Stiernornas, Solens och Månans gång, Dagens och Nattens längd, och flera Mathematiske skiähl. Om detta wårt Cimmernæs, läses mera i Atlant. Tom. I. Cap. XX. och såsom iag då intet hade denna Gräkens mäckta klarliga och märckeliga rum så måste iag det nu införa.

Nu willia wij komma åter till Lestriköns Öjar och tillse de Tecken som hon beskrifwes med, och hwar hon igen finnes. Först beskrifwer Homerus af det Tecknet som står i Gräkeska texten, τηλήπυλον, det är, som hafwer en trång ingång med höga Stabbar, nu är i Atl. Tom. I. och Tom. II, p. 90—99 [= s. 102—111] klarligen wijst, att ingen Öö här i Nordan hafwer något trangt Sund, med upresta Stabbar än Öresund, som hafwer Herculs Stabbarna. Ty de Stabbar som liggia wid Nortkin, hafwa ingen ingång eller Sund till någon Insiö, utan liggia wid stora Hafwet. Sedan måste man och ackta dessa Homeri ord, der han säger att Natten och Dagen hafwa när tillsammans sina wägar. Hade Homerus sagt, att der Dagen och Natten hafwa en wäg, så skulle det |269| wara in wed Torne och Kimi begynnelse, in wid 64. och 65. högdz grad. Ty der går Solen up, der hon nedergår wid samma punckt och wäg i Horizonten. Geminus han säger derföre således: där Solen är 21. tima uppe, och natten 3. timar, see detta är mitt i Swerige, wid pass uti Bore-träsk och Arime-jærvi. Hyginus uti sin Poetic. Astron. pag. 466. der han och förklarar Homeri ord om Lestrickönen, säger han, 'dem liggia under Drakehufwudet i Himmelen, och hafwa så lång dag, att de intet hafwa entridiedels tima natt, och det wijser han och af Cicerone'.

Detta skier dem som boo näst öfwer 65. högdz graden emillan Bore-träsk och Torne. Går man nu till Himmelska Teckn på Globen, så får man see att den första Södersta Stiernan i Drakehufwudet, hafwer sitt Säte öfwer

Östersiön, in wed Rygen, och dess hela Hufwudz teckn, öfwer Skåne, Östergötland, Wästergötland och Södermanland, in till Upsahla, den Drakehufwudetz yttersta Stierna i norr, öfwergår, men Drakens kropp sträcker sig lika långt som sielfwa Swerige, alt in till 72. högdz graden. Hwar af man seer att Hyginus far något will der uti, att de som liggia under Drakens hufwud, hafwa så lång dag. Utan de som boo mitt under Kroppen och stierten. Ty de som boo uti Skånö södre deel under södre delen, af Drakehufwudet hafwa emillan 55. och 56. högdz grad wid pass 17 $^{2}/_{3}$. timmar Solen uppe, och de som boo wid Upsala under norre delen af Drakehufwudet, de hafwa 18 $^{1}/_{2}$. tima, Solen uppe om Sommaren längsta dagen. Och såsom Homerus säger, att dagens och nattens wägar äro när in till hwar andra, men icke i samma rum, så måste wij sökia under Drakehufwudet igen Lestrijkönes nampn. Hwiket och är rätt märckeligit, ty såsom Homerus skrifwer att de woro Siöröfware lijka Giettarna (Paus. 8. 503.) för hwilka Ulysses war mycket rädd, när han skulle resa up till Kimi, effter han skulle fara dem förbij. Så finna wij och i wåra gambla handlingar, så wäl som dessa dagz Jordeböcker, att Lestriköne Hundari ligger emillan 41. och 42. middagzlinien, och 59. högdz graden, under Drakehufwudet i Sörmanland, in mot Soot-Skiær der de mästa Siöröfware hafft sitt tilhåll, att röfwa dem som antingen wille gå up i Mälaren, eller till Norrbotten, eller Wendiska Skiären, see Tab. VI. Tom. I. wij hafwa elliest ingen Ort som bärer detta namnet, mer än det Hundari. Hafwer och rätteligen Södermanland med dessa Lestrykarna fått till Wapn en Grijp med wingar och kloor som är altid en Bild af Siöröfware. Som och står på K. Biörns Grafsteen, den och är i Sörmanland wid Botekyrkia, emedan han, för än han Christen wardt, ett stort Siöröfwerij brukade, see pag. 19 [= s. 31] fig. 14. |270|

§. X. Hafwa wij således nogsamt wijst af alla wåra som Fremmande, att Swerige fordom kallatz Giettarnas Öö, och särdeles den delen som låg ofwan Elliwagana uti Dalarna, och huru stort Folck de hafwa warit i första tijderna effter Noæ flod. Huru de hafwa giort uttog till andra Land, skola wij längre fram wijsa. Wij willia allenast nu tillse, huru dessa Giettar småningom, både utom och innom Landz, aftagit hafwa, i sin längd.

Orestes som war af wår Japhetz eller Jofurs Slächt, och lefde mot Trojanernas tijd, (see Thom. de Galles Släckt Taflor, pag. 493.) hans Been woro fundna i hans Graf 7. armbogar långa, som Herodotus fol. 12. witnar, det är 5 $^{1}/_{4}$ aln effter wårt mått.

Aster Anactis Son som kallades Jordenes afföde, för det som för wijst är, att alla Giettar de kallades Rymtyssar, Jordenes och Isens afföde, han war

10. armbogar lång, det är 7 1/2. aln; Hwilken lefwat en god tijd för det Trojaniske kriget. See Pausan. Att. p. 66. Wid Antiochiam är funnit, som Pausan: p. 503. förmäler en Lijkkista som war 11. armbogar, och der uthi ett Beenragel föga minder. See detta Beenragel lärer wara lika långt med det förra som war 10. armbogar. Achilles som war Pelei Son af wår Göthiska Släckt, hans Been fundna, woro 9. armbogar. see Notas till Lycop. Cass. pag. 267. Hwar af man nogsampt see kan, att de som lefde in emot Trojanernas tid, och woro af Giettarnas Släckte, de woro 6. och 7. alnar långa, mot hwilken tijd och Og i Basan lefde, som äfwen war af wåra Giettar, som utkommo till Phœnicien, hwar om i deras uttog till den Orten talas skal, han war och wid den längden. Som talas i 5. Mose Book 3. cap. 11. versen. 'att hans Säng war af Järn 9. alnar lång, 4 bred effter mans armboga'. Hwilket giör effter wår räkning 6 3/4. alnar eller 13 1/2. half foot. Goliat i Davidz tijd effter Kircheri uträkning i sin Mund. Subter. lib. 8. Sect. II. pag. 56. war och 6 1/2. aln eller 13. foot. Se och D. Majors Cimbriam cap. 38. der en Jättes been upgrofs, som hafwer warit til 15. foot eller 7. och en half aln wid pass.

Huru iag nu wijst orsaken till Giettarnas och Menniskiornas storleek och starckheet här i Norden, det bekräfftar och den Lärda Plin. som för 1500. åhr lefde säjandes: lib. 11. Nat. Hist. cap. 78. pag. 88. 'Orsaken till Menniskiornas åtskilnat, den består mycket i ortens lägenheet och anseende till Himmelska kropparnas rum. Ty uthi Söderlanden som liggia när under Solen, så torckas Kropparna ut och äro magra, såsom de woro bortbrände, Håret swart och Skiägget är knorlut och kort, det ingen må twijka. Twert om, de som boo på de Sniö och Isfrussna landen, äro hwijta till Kroppen, hafwa gult eller hwitt hår, äro grymma och starcka effter Kiöldens art. Där |271| äro grymma och stora Diur, men i Söder af åtskilliga färgor, särdeles Foglearten. På bägge orterna äro de stora till wäxten, der igenom deras hetzigheet, här af mycken wätska. Men de som boo emillan dessa Folcken, äro medelmåttiga till wäxten. Detta bewitnar och Strabo lib. 2. pag. 126. 127. de Orter som äro Berguta och kalla, bebos wäl, men med swårheet; doch få de goda Åkermän, så blifwa de sedigare, hwilka elliest intet annat woro wana fordom, än sköfla och röfwa. De Folcken som boo uthi fruchtbärande Länder, äro giärna fridsamme, men de som boo uti hårda och ofruchtsamme Länder, äro starcka och stridbare: och der af kommer att de än äro hwar annan till hielp, ty dessa låta dem så åt andra stridbare Krigzmän att sina Land förswara, dhe åter gifwa dem Fruckt och Säd igen till sitt behof.' Må icke Swerige detta hafft i bruk i 4000. åhr, om man will see Historierna igenom. Ja, ännu i dag, när så tränger. Herodotus och Lucan. l. 8. v. 221. p. 381. säger: 'ju

längre Ländren liggia i Norr och åth Wästerhafwet, ju starckare äro de Menniskior som der boo'. Plutarch. Tom. 2. pag. 172. 'Cyrus han wille ey att de Perser skulle flyttia ifrån sina höga Bärg neder på Slätterna, ty de blifwo lijka med Jordens art, dijt de flyttiade: nemligen, mindre och swagare till Krafter, storleek och styrckia'.

§. XI. Huru stora nu wåra Swear, eller Skythiska Giettar warit mot Alexandri Magni tijd, det wijser Herodotus lib. IX. cap. 82. p. 237. att i det Slaget som stood wid Platæa så funnes ibland Persers kroppar, hwilka woro af wåra Skyther, de som woro 5. Armbogar, det är 4. alnar: och än klarligare om wåra Skyther, talar Bessus, de Bactrianers Konung, som bodde öfwer det Caspiske Hafwet, uthi Curt. lib. VII. cap. IV. pag. 448. der han säger öfwer bordet till Alexander Magnum, 'att de Skyther lära komma som boo ofwan Tana floden, af hwilka ingen så liten är, som icke hans axlar stå öfwer Hufwudet på de Gräkers Soldater'. Se dessa orden swara mot de orden som stå i Hervara Saga, cap. I. see här pag. 155 [= s. 166]. Som förmäler om de Resar eller Giettar och Halfresar, som bodde i Swerige för än Giötherna kommo tillbaka utur den Södre Skythia eller Turckland och Asia, och hade med sig de mindre Göther som der bodde. Hwar af sedan blef ett mindre slagz Folck i Swerige, och en bländning. Hwilket skiedde wid Alexandri Magni tijd, som wijst är i Atlant Tom. I. p. 638 [= s. 400]. Ælianus säger och, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 127 [= s. 140] 'Att menniskiorna som där boo, äro dubbelt så store som hoos andra'. Hwilket stijger till 5. och 6. alnar, det är och för Christi tijd, hwilket stämmer öfwerens med de andra Schribenter.

§. XII. Detta hafwer nu warit för Christi tijd; huru stora wåra Swear och Giöthar warit effter Christi tijd och wed Christi tijd, sees af den stora Keysaren Julio i sin lib. IV. cap. I. indragen i Atlant. Tom. I. cap. 24. pag. 595 [= s. 373] 'Att de Swenska af det dē hafwa litet Säd att äta, utan lefwa mäst af Miölck, Boskap och Jagande etc. |272| Blifwa starcka, och omenniskligen stora och långa.' Och pag. 638. säger han, 'att Germennen woro så stora och långa, att Galli (Fransoserna) icke tordes en gång see uppå dem'. Tacitus i sin Hist. säger lib. 5. cap. 18. 'Att de äro omotteliga stora', och cap. 14. 'Att de äro mycket långa till wäxten'. Sedan sees af Jornande, som lefde 400. åhr effter Christum, indragen här pag. 166 [= s. 176] att Gogköne woro större än alla de andra här i Swerige. Och altså sannas det Hervara talade, att då reda en blåndning war. Dock seer man af alla wåra Sagor, att wed de tijder, funnes de som woro 8. och 10. fötter långa, det är 4. eller 5. alnar. I Gautriks Saga cap. 17. pag. 94. war Rolv så stor, att ingen Häst kunde bära honom hela dagen, icke heller en medelmåttig man, förmåtte bära hans Wärja. I

Harald Sigursonar Saga läses, att han war 10. fötter eller 5. alnar. I Olofs Saga cap. 298. och Kungz Sagan. p. 288. att Arnliot Gellina, war så lång, att andra kunde knapt taga på hans axel. Hwilket wijser honom warit 5. alnar. Ty här, en medelmåttig man, när han utsträcker sin hand i högden, tager han in 4. alnar.

Utaf Jul. Capit. pag. 599, 604, 606, 608. seer man att Keyser Maximinus som hade en Giöthe till Fader, och Modren ifrån Alandz Släckte, war 8. fötter lång, och blef derföre kallat Hercul, Acchil, Ajax, Kyclop, Gygur, med alla Giettars ähretyttlar behedrat.

Wid pass Anno Christi 800, seer man af wåra Normäns uttog, som skiedde till Jerusalem och Judalandet, att Konung Gothfridz Sänningebod som drogo till Konungen i Babel, de hölles för Gudar, efter de woro så skräckelig långa, som läses i Otto Frisings Cronic. pag. 131. lib. 7. cap. 4.

Nu wid denna tijden, äro ännu Helsingarna längst och störst af alla, och merendels ett Hufwud längre än de andra Swenska, det iag märckte, när uthi Glorwyrdig i Åminnelse K. CARL GUSTAFS tijd, fred slötz emillan Swerige och Danmarck, och Upplänningarna, Wesmanlänningarna och Helsingarna marcherade genom Stockholm.

Är således nogsamt wijst, att Gietternas, Lästringarnas och Cyklopars Land och Rijke är Swerige med Norige infattat, och de smärre Öjar der omkring. Och huru Sweriges Regemente är först insticktat genom hundari utdelning, och dess Krigzmackt inrättat genom de 3. Höfdingar i hwart Compagni, eller Fana, Cotten (Capiten), Gyguren (Fendricken), Briaren (Leütnanten) hwars namn är någorstädes förtryckt eller förbytt i Chergiantz nampnet. Hwardera regerandes sina 50 Man, så att hela Compagniet, giorde 150. Det och nu wår Allernådigste Konung till talet brukar, som klarligen |273| är utsatt, pag. 171 [= s. 182] Fig. Æ. hwarest en Fana är afmålat, effter det sätt som woro fordom brukat uti en Trehörnig fyrkant, och under Num. *1.* står Cotten (Capiten) framföre. Wid *2.* mitt uti Gyguren (Fendricken) med sin Drake, under Num. *3.* Bryaren (Leütnanten) den Arianus effter Gräkernas sätt kallar *Uragum*, hwilken han i sin Tactica, pag. 38. gifwer samma Embete som iag om wåra Bryare skrifwit, säjandes: 'att han måtte wällias af en sådan man som är qwick och kloker, och weet att ställa alla Leder just i sin rad, och achta att ingen må fly eller giöra Skiälm af sig eller gå utur ordningen.' Sedan står hwar och en i sin ordning, ifrån *4.* att räkna in till *146.* doch såsom i en trehörning framman och baak, och på sijdorna, på det att de intet behöfde swängia sig der Fienden kommo för hastigt dem inpå, utan kom han moot dem framman på, wid *E* eller på sijdorna, wid *F* eller

G, eller baak på wid *H*, att de då kunde med sin trehörnige ställning, bryta sig igenom, hwilket de räknat för bästa sättet. Eller om Fienden kommo Bröstgenges, antingen wed *A* eller *B*, eller baak på wid *C*, eller *D*, så förde wid *E* och *G* Cottens (Capitens) de twenne underhafwande, under Num. *147*. och *149*. heela Fanan Bröstgänges fram åt, alla Lederna lijka rätt som ett Snöre. Äfwen så, om Fienden kom på sijdan *B*, *C*, eller *D*. Dessa 2. Cottens underhafwande wid num. *148*. och *149*. kallar Arianus *Plagiophyllaces*. Och berömmer detta wåras Skythers sätt att ställa sin Krigzmacht öfwermåttan wähl, så att de Fremmande och det effterfölgt, säjandes pag. 44. 'att en Krigzhär är stält i en trekant som en wigg, det hafwa wij förnummit att Skytharna mäst brukat, och sedan Traserna som det af Skytherna lärdt. Men Philippus Macedo (Alexandri Magni Fader) hafwer det och lärt sina Macedonier och Gräker. Synnes och den wara mycket nyttig, emedan dess anförare sätties runt om, och den framma och bak ställes i trekant, och mitt uti bred, hwilken kan snarast bryta sig igenom fiendens Krigzhär, kan och snarare swängia sig etc.'

Wij hafwa och wijst Kungens Gardies afmålning, genom trehufwade Hunden Garper. Och således låtit see all Krigzmachtens wäsende till Landz. Nu willia wij komma til dess macht till Siöss.

§. XIII. Sweriges fordom macht till Siös, beskrifwer Hesiodus Deo: Gener. pag. 165. v. 360. således: 'Dessa, (nembligen, de Konunga Barn som han för upräknat,) äro af Oggean och Thetyn födde så och många andra. 3000. äro Occeans Döttrar mycket snabba som fählas hijt och tijt på Jorden. Hwilkom bekanta äro alla Hafzens och Siöars diuphet.' Appoll. Athen. l. 1. c. 2. p. 5. säger, 'Tiodkunganom blefwo af Oggean och Thetyn födde 3000. Oggeanor.' Homerus Iliad. Υ. v. 213. indragen i Atl. Tom. I. cap. 36. pag. 793 [= s. 498] förmäler om Konung Erich eller Eriktun som for ut för Troja tijd, sägandes: 'att wår Norska Kung Bore, hade 3000 Skiut som gingo i beet widh dhet stora Träsket'. Tzetzes |274| Chil. 2. cap. 36. v. 178. talandes om Herculs stora giärningar, säger: 'det femte Hercul giorde, war det, att han utförde 3000 Ökiors dyngia, som Aggio Helsingarnas Konung ägde. Hwilken war Phrobantidis, eller och Neckens, eller Solens Son, som andra mena, lofwandes honom i löhn hwar tionde Ökia, wändandes så Alph floden in på Stallet, som på kort tijd utförde all Dyngian.'

Dessa Gåtor af de gambla Gräker beskrifwandes wårt Sweriges Skieppzflotta som han fordomdagz warit, hafwer ingen af de Lärda uttydt; men Homeri mening är reda af mig widlyffteligen förklarat i min Atlant. Tom. I. cap. 36. från pag. 793. till pag. 802. [= s. 498—504] af hwilken man nogsamt

kan komma till att förstå Hesiodi, Apollodori och Tzetzes gåtor. Hwarföre iag och storligen undrar att de många lärda så barnsligen uptagit den Gåtan om en sådan stor Krigzhielte som Hercul war, att intet annat skulle warit förstående om Augeæ Stall och dess 3000 Ökior, än enfaldeligen som det skrifwes, att Hercules dess dyngia bortfört. Sannerligen wij finge öfwer heela Swerige många 1000000 Hercular wid Midsomars tijden, när all dyngian på Åkrarna utföras, om man intet andra manligare giärningar wille en så stoor Krigz Anförare tilläggia. Wij willia då jämnföra de gambla Gräkers och wåras Skriffter och Sägner.

Först seer man af Hesiodo och Apollodoro, att Ogge och Thetys sades hafwa 3000 barn, förutan alla de andra som de upnämna; Jag weet att ingen troor, att en Fader och Moder, kunde föda af sig så många Barn, och der till med, att dessa woro allenast Döttrar. Hwarföre måste man tillse rätta förståndet. De gambla wåra fäder så wäl som de Gräker, hafwa kallat Sweriges Öö, Ogs-eja, (*Ogygia*) och dess Konung behedrat med en Siögudz eller Siö-Kungz äretyttel, nemligen, Ægger (*Ægieum*), Oggean (*Oceanum*), Nicur, Noekur (*Noccum*), Neptun (*Neptunum*) och dess Hustru Thetyn, hwars nampn Thetys-fiord längst i Norden utom Norie än i dag bärer, som alt klarligen wijst är i Atl. Tom. I. cap. VIII. pag. 302. och pag. 685, 780, 315 [= s. 191, 430, 490, 199] och Tom. II. pag. 39, 40, 42, 59 [= s. 53 f., 56, 72] Tom. III. pag. 276 [= s. 286] och på det alla skulle förstå, hwadan alla Gudar eller Konungar som giorde uttog till de andra Länder i werlden, woro utkomne, och de dem till Siös giort, så utropade de dem wara Siögudens Oggeans och hans Hustru Thetys afkomne; äfwen såsom Homerus Atlant. Tom. II. pag. 42, 43 [= s. 56 f.] beskrifwandes Junos wrede wille låta förstå hwar hennes Fädernes-land war, säger han att hon, wille fara tillbaka längst bort i Norden till Granwikan, der Satur, Ogge och Thetys, alla Gudars förfäder bodde.

På samma sätt så beskrifwes här de 3000 Döttrar wara Oggeans och Thetys afkomne, på det man skall förstå dem wara sådana ting som Siöguden brukade, i sitt Regemente, och till sina utthog till Siös; nembligen Skutor, hwilka kallades derföre hans Barn, men Jungfrur eller Döttrar, emedan Skutan nemnes hon, och icke han, som Homerus det och giör, |275| see Atlant. Tom. I. pag. 802 [= s. 504]. ty kallas och Hafzens wågar Majar, honar eller Jungfrur, see Edda pag. 375. och såsom Skutorna giöras af Eek och Furu, ty kallas de af de gambla Poëter (Epigr. veter. pag. 535) 'den skiöna Skogens wackra Döttrar'. Och effter man så wäl kan resa til Siös med fartyg som til landz, så gafz Siöfartygen samma nampn som de tygen bära med hwilka man

fortkommer til Landz. Ty, effter man brukar Skijdor, Skridskor, Skanor, Ihs-läggior att löpa på Ihsen och Sniön, till landz om Winteren, och om Somaren farer med Wagnar, Hästar, Oxar etc. Ty gafz och alla Skiep sådana nampn, emedan man med dem farer till Siös. Derföre är på wårt måhl Cana, Skana, Skida, Skeida, en Skridsko, så wähl som Skiep; Skiut och Skiuta, en Häst så wäl som Skiep. Öck och Okia är en Oxe och Häst, så wäl som Skiep. Så afmålas Europa när hon utfor på Skiep: genom en Öök som fälas öfwer Hafwet, see pag. 172 [= s. 183] Fig. *E* afmålning. Huru nu Homerus hafwer afmålat Erictons utfärd, med 3000. Märar eller Skutor, är wijst i Atl. Tom. I. p. 792. till 805 [= s. 498—506] och huru den instämmer med Jornandes och wåras Skriffter, som tahla om samma uthtog.

Här utaf seer man nu, att äfwen bör det förstås om Augeæ Stall, hwarest de 3000. Ökar stodo, att det war en stoor Skiepzhamn, som kunde innehafwa en Flotta till 3000. Skiep. Hwilken brukades i Siöröfwerij. Och att utrota dessa Siöröfware, lofwades Hercul tionde dehlen af alla Skippen, och afmålades genom dyngian, Siöröfwarnas orättfärdigheet och grymhet. Hwilkom denna tiden intet så groft nampn gifwes, utan ett höfligit ord, nemligen Commis-farer.

§. XIV. Hwarest nu denna Konung Augeas (*Oggens*) hafwer bodt, wijses så af en gammal Sägn i Helsingland, som af de Gräkers beskrifwelser och af Herculs giärningar. Först är att taga detta af de Krig han förde med Giettarna, som är skiedt i Helsingeland, och här pag. 248 [= s. 259] wijst. Sedan af de gyllende Äpplen han skulle hädan föra, och åter dem tillbaka lefwerera: see Atlant. Tom. I. 346. 858 [= s. 218, 542]. Till det tridie, af den Hunden Garper han måste bortföra ifrån Hell, och honom åter lefwerera, hwilket huru det tilgick, skall wijsas längre fram. Till det fierde, att han hielpte Theseum utur sitt Fängelse här uthi Helsingeland, see Apollod. lib. 2. pag. 121. så är och denna giärning här i Norden skiedd, att han utödde de stora Siöröfware.

Hwar denna Hamn ligger i Helsingeland, wiser än så de gamblas Sägner, som och de gamlare och nyare Siökorten öfwer Swerige, det iag och jämfört med wåra Normäns fiskiares berättelser, särdeles en benämd Anders Jahansson, hwilken åhrligen dijt reser till fiske. Så ligger |276| han under den 61 $^{1}/_{2}$ högdz grad och 40 $^{1}/_{2}$ middagzlin: i Atlant. Tom. I. Tab. 43. och för dess skiöna Hamner och Anckar-grunder för alla Siömänn, och fordom Siöröfware, så är han uthi Burei den andra Taflan utmärckt med 3. Ankar, ett i Wäster, andra i Östnor, och tridie i Söder, det elliest icke i heela Östersiön, eller i Öster och Wästerbotn, eller i Finska Skiären någon mera är utmärckt, behållandes

än i dag samma nampn Augeön (*Augæ insula*). Äfwen finnes hon med 2. Ankar antecknat i Jah. Janssonii Tafla Herr Jacobo Scytz dedicerat, äfwen så i Jah. Blau Tafla, dedicerat Swea Rikz Råd Gabriel Bengtson Oxenstierna. Men icke en Hambn mera eller Holma i begge Taflorna, utan denna allena. Och berätta Norlänningarna, att allena kring denna Öön, kunna öfwer 1000 stora Skutor liggia för Ankar, förutan wid de 10. Holmar som der in wed äro, och wid sielfwa Landet i Wijkarna några 1000. Farkostar. Ofwan för henne ligger Ogsund (*Ogygis fretum*) under 61 $^{2}/_{3}$ högdz grad. och nedanföre Oggursöö (*Ogygis insula*) under 60 $^{2}/_{3}$ högdz grad, see Atlant. Tom. I. Tab. 43. Ända i Söder från Augeön ligger och Helieön (*Heliensium insula*) mycket bekant för dess skiöna kiänning och grönskande Trän för dem Seglandom, och god Ankargrund, under 61 $^{1}/_{3}$. högdz grad. Ofwan Tyndarön som är i samma Skieppzled under 62 $^{1}/_{2}$. högdz grad. är in under 63. högdz grad. fem Öjar hwilka kallas Wargön och Ulfön, af Siöröfwarenas namn, som hafwa mycket goda Hamnar, och sedan Siöröfweriet är afskaffat i Christendomen, är der öfwer 100. Fiskiare bodar. In wed Landet är en udd och hamn, som kallas Barsta-Klubben, som är ett högt Bärg, och der in i Bärget en stor Siöröfwarkula, hwars ingång är 8. alnar lång och 2. bred, men der innanföre en Kula stoor som en Saal, 15. alnar lång, och 8. bred.

Hwad Auges nampn anlangar, så behålla Gräkerna här just, wåra älstas art att skrifwa, *au* för *o*, *g* för *k* eller *c*; och derföre är Siögudens Neckens namn Auge, Ogge, Occe, Æge, Åcke, Hokon, alt ett, när man seer alla wåras som dhe Gräkers Skriffter igenom.

Boccard i sin Phal. pag. lib. 4. cap. 1. tillstår af Clem. Alexand. Lib. 6 Stromat. att *Ogenus* är *Oceanus* (Oggen eller Occean). Edda uti Siökonungars Kiänningar, hafwer pag. 374 och Edda M. S. Ogne. Säjandes, Siökungarna heta Nockur s. Necken (*Neptunus*), Atle (*Atlas*), Ali (*Ale*), Frode (*Proteus*), Atin (*Attis*), Glammer (*Strepitus maris*) Hafzdundrare, Beimunder (*liberalis Rex*, frikostig Konung), Budlar (Hafzens Förste, *Princeps maris*), Forne (den gamble, *Antiqvus*, *priscus*), Geiter (Hiette, *Gigas*), Gaute (Kotte, Gote, *Deus*, *Dux*), Geir (Gam, roffogel, *Avis Rapax*), Hagbardur (Skieppz-Styrmän med höga bord, s. *navis Scalmis excelsis*), Geri-olfur (Siöwarg, *Lupus*, *lycus* vel *Prædator maris*), Ogne, Hogne (Hafzgud, *Occeani dominus* s. *Oceanus*), Horkur (Jorkens eller afgrundens Gud, *Orci dominus*), Ingui (af Ingwes Slecht, *ex genere Ingveonis*), Kiolmundur (Skieppz-Konung, *Carinæ Dux*), Mysingur (Siöröfware, *Latrocinator*). |277|

Att Swerige är nu fordom nämt Oggseja eller Oggies-eja (*Ogygia* s. *Ogygis insula*) är i Atl. Tom. I. cap. VIII. af Homero, Plutarcho och andra

wijst. Williandes iag här tilläggia Strabonis af Hom. bewitnande lib. 1. p. 28 säjandes: 'Ogygia ligger ytterst wid Botn eller Hafwet, der det mörcka Landet är'. Hwad will man klarare hafwa än detta Tecknet, och de Plutarchus införer af Homero. En Skogfull Öö, der Solen om Midsomar, är allenast en tima under Jorden uti 30. dygn. Der afgrunden eller Malströmen brusar up och neder. Der Konung Atles dotter boor, som kiänner alle Hafzens diup. Der Atles norska Pool eller wändepunckt är. Där Karlwagn wänder sig och aldrig synnes gå neder i Hafwet; som ligger wid en stoor Hafzwijk (Östersiön), som ey är minder än Mäotiska Träsket, som ligger 5. dagzresor i norr från England.

Af Auge eller Oggen, äro dhe 9. wågar som pläga gemenligen föllias åt i Hafwet, kallade Æges döttrar, som Edda i Fiordarnas Kiänning, pag. 375. säger: Hafwet är och kallat Ægers Dotter. Edda i Hafwetz kiänning, kallar och Hafwet Æges Kieptar, pag. 376. och den Hielmen som Siökungar brukat genom Trollkonst at giöra sig hårda kallas Æges Hielm. Hwars afmålning iag här af Is-ländaren Rugman wid handen gifwer p. 176 [= s. 187] fig. *G*. Af honom äro och alla Sund der Skieppen gå igenom och öfwerfart äro, kallade Ogur. See Werel. Lexicon och Holmar Ogyrs-ej, s. *Neptuni insula*. Oggyna sund i Norige, Snor. pag. 280. Ognheim Snorr. 129. Ogysund i Helsingeland h. Tom. pag. [276 = s. 286] Oggerön, Akkarön, Locc. Hist. p. 85. Ogne-herad, Atl. Tom. I. p. 222 [= s. 142]. Oggehundari. p. 265 [= s. 167]. Oggeswari. Scheff. Lapp. pag. 378. Oggesio Atlant. Tom. II. pag. 137 [= s. 150]. Uti Upland Oggelunda i Gierfalla. Oggenön i Sotholm Österhaninge. Oggersta i Osissmo. Oggesta i Huddunge. Oggesta i Åsunda. Ocksta i Bärbo. I Sudremanland. Oggesta i Lunda. Ocgesta i Torpa. Oglot, i Balinge. Oggensio, Ökenæs, Oggenæs i Wästerliunge. Oggesund i Hussby, Oggno i Swäckersokn: oräknandes alla de som finnas uthi de andra 10. Sweriges Landskap och Höfdingdömen.

Okior, Eikior kallas alla Skiepp och Farkostar, äfwen som Hästar och Oxar som hafwa samma nampn, af Åka, fara fort, dedan och många af wåra mena, att Ogges Siökungens nampn wara utsprungit. Uti K. Saga pag. 511. kallas det stora Skieppet som war med 30. Rum bygdt Ognarbrand, det är ett Skiepp eller Okia som skulle wara förskräckeligit att kunna upbränna alla andras fienders Skiepp i Hafwet. Okkietuna, Skeptuna, Ogesta, Skepsta, är en Skiepzhamn. Hwilket nampn många orter här i Swerige bära, der Skiepzhamnar äro, som strax wijsas skal. Och hafwer detta |278| ordet samt flera sådane Skiepz och Siökungars nampn utkommit till Gräkerna, som synnes af Svid. part. 2. pag. 363. där han effter Gräkernas utalande kallar Skiepzhamn

ὀξυ-τονος, som är wår Oxetuna och Okietuna. Äfwen så pag. 378. Οκυαλε, en Siöhäst. Intet förståendes ordetz ursprung, at Öken, är en Oxe, Häst, så och Skiepp: och Ale och Alda, är hoos oss Haaf och en Siögud. See Wereli Lexicon och Edda. Lijkwähl säger han at *Ocyalos* är ett Skiut eller Häst i Hafwet, det är Skuta. Stephanus pag. 506. säger af Homero Il. 2. v. 506. Oggesta är Siögudens helga Skog. Det är, at af Skogen så giöras Ökiorna, åt Siöguden, eller åt Siökonungarna. Neckens Son het och Ogge eller Ökia, som sees af Pausan. lib. 9.

Utaf Edda M. Script. och den utgångne Resenii Edda pag. 379. 380. och wåras Historier eller Sagor, och Werelii Lexicon kan läsas åtskillige Skieppens nampn, såsom 1. Arck af dess stoorlek. 2. Araklo, af Årarnas snabhet, att som en Fogel flyga och med klona grijpa och röfwa. 3. Ascur, af dess liknelse med en aflång Ask, att kunna giömma det man röfwar. 4. Busa, af det han är upfylter med Godz som ett Boos. 5. Baru Hestur, det är Kung Bores Skuta. 6. Bår eller Byrding, att han kan mycket bära och draga. 7. Biörn, af dess styrckia att andra öfwerwinna. 8. Baat, Bytta, af dess liknelse med sådana kiärill som flyta på wattnet. 9. Dromundur, af det han går longsamt, men är i dragande mäcktig som en Kung för alla andra. 10. Baugs-getur, s. Båcks-Geter, det är Baggens eller Konungens heela Örligz flotta, med sina Horn fram uthi, att stöta genom Fiendens Skiepp. 11. Dyr, Diur, det är, ett Willdiur så kallat af Siöröfweriet. 12. Draki, det är en Drake, hwilket nampn alla Skiepp är gifwit, som hade många par Årar som en Drakefötter, och för dess långa Skapnat. 13. Illidi, det är, den som flyger som en Eld på Siön, och alt herjar. 14. Ferja, den som förer många. Och kallas således gemenligen flata tingestar, med hwilka man farer öfwer Sunden med Hästar, wagnar och Folck. 15. Flej, af det hon flyter ofwan på Watnet. 16. Flotta, af samma orsak, men säjes mäst om många Skiep tillijka. Dedan Skiepzflotta, Örligzflotta, flottbroar. 17. Freke, Warger, Ulf, af Röfwarenas nampn, hwilka gifwas så åt Siöröfwarer, som Skogzdiur, de som gripa andra Diur. 18. Kal-leidur, Galleidur, emedan hon giör leding med Kallar, det är, Krigzmän. 19. Gnod, det är den som gnyder och stormar i Siön. 20. Hoppa, Heppia, af det att hon far och hoppar som en Häst i wågen. 21. Hafreidur, det är Hafzwagn, effter man med Skiep-|279|pet äfwen farer fort i Siön som på Landet med Wagn. 22. Hualjardur, af Hwalfisken nemder, effter Skieppet så farer i Siön som en Hwal. 23. Graud, Raud, den som råder i Hafwet. 24. Holker, är gemenligen stora och små Ökiars nampn, de som äro af ett Trä utholkade. 25. Julla, af det hon julkar hijt och dijt. 26. Hestur, af hasta, fara fort som en Häst.

27. Knue, af gnyande i wädret och watnet. 28. Knor, hafwer lijka betydelse med Knue. 29. Karper, ett dristigt och giärft Skiepp. 30. Kuggur, som har många Järnhorn eller Kuggar att stöta med. 31. Leifner, Leipi-Skipp, ett Skiepp som löper i flygande. 32. Modroe, den som med mod och dristigheet roes eller föres. 33. Nokva, Skiepznamn, som det bär af Necken, Siögudens eller Siökungens nampn. 34. Okia, Okse, Eikia, af Oksen nemder effter ett Skiepp drager mycket till Siös, som en Oxe till Landz. 35. Ormur, af Orms liknelse, för dess smalheet och många årar, som Ormen med leder. 36. Prom, af dess storleek, att man kan mycket der inskippa. Ty föres mäst Höö, Säd, Biälkar, Stycken och sådant med Promar, dedan en fyllhund kallas fyll-promer. 37. Rodarferia, Rodarbåt. En Skuta eller Bååt, som drifwes med bara Årar af Rodarmännen. 38. Reida-wedurs, En wagn som föres i wädret; effter Skieppet hafwer Segel som drifwes af wädret. 39. Raust-batur, en Båt som rustas till örlig. 40. Sesrumner, Skiepp som är rumrikt med många Säten för Roddarmännen. Dedan hafwa de kallat Tutugsessa, som hafwer hafft twå tiog årar, eller 20 på hwar sijdan. Trytiogsessa, som hafwer 30 Säten på hwar sijdan, eller 30 Årar. Fyrtugsessa, som hafwer 4. tiog Säten eller årar på hwar sijdan; och altså fort. Och här af wåra Fäders bruk, kan man lära förstå rätteligen de gambla Gräkers och Latiners Skriffter, huru man skall förstå hwad en *Biremis*, *Triremis*, *Pentaconteros*, och *Heptaconteros* etc. war. Som sees af nästfölljande Figur *A*. pag. 253 [= s. 264]. der Femtiugsessa står afritat och under *1*. är lägst, der första tioge af årarna stå aftecknade. När nu Båten ey längre war, än han hade 10. tullar eller ögon på hwar sijdan för 10. Årar, så kallades han Ett Tiog Sessa. Men war han länger så att han hade twå ordningar hwardera om 10. Årar bak och framman, såsom 10. under Numero *2*. och 10 under N. *3*. på hwar sijda; Men mitt uti inga under N. *1*. utan yppet, het hon twå tiog Sessa. Men war och under N. *1*. 10 årar på hwar sida, så war det tritiog Sessa, och alt så fort; om Båten giordes länger att han ökades till flera ordningar, så att hwar ordning af 10. årar, hade ett Bord högre än det andra, emedan Wågen altid bak och framman häfwer sig högre, så feck han namn af ordningarnas mycken-|280|het. Och således är förståendes det de gambla skrifwit, att den ena ordningen hafwer warit öfwer och högre än den andra. Ty hafwa de som rätt förstå Skiepzbyggerijt och sielf lagt handen wid, wijst huru ogiörligit och fåfängt det warit, dät många Lärda hafwa utydt de gamblas Skriffter, att på en ottiog eller tijotiugsessa, skulle Sätene så warit inrättade att den ena Rodarmannen hafwer suttit up öfwer Hufwudet på den andra, och således 8. eller 10. personer öfwer hwar andra, och då kan en

tänckia hwad först för rum de wille hafua i bredden på Båten eller Skieppet, emedan ju högre man satt, ju längre årar skulle han hafwa, och huru många personer mera man i hwart högre rum behöfde, emedan ändan både tiockare och längre wara skulle, så att reda i *3*. rummet behöfdes en Åår af 30 alnar, som en tämlig stor Bielka, hwad skulle det blifwa för en Åår om man komme till *10*. rummet. Förutan hwad bredd skulle Skieppet få, och hwad för en otrolig högd. Det skulle till ringesta hafwa 30. alnar öfwer watnet. Hwad wäder skulle det mota och Swårhet hafwa att drifwas. Jag hafwer allenast låtit en liten skapnat afgiöra, och endå på det sättet som några ment, att de intet just skulle sittia mitt öfwer hwar annan, utan litet effter hwar annan, doch alt högre, så att den som satt uti andra raden att roo, han satte sina fötter på den första Rodemannens säte, såsom Rijtningen effter deras mening i Cl. Scheff. Milit. Navali pag. 95. Num. 3. utwijser. Men det låter ändå intet giöra sig, det här p. 252 [= s. 263] fig. *Æ*. wijses, der iag effter samma mening för Årarnas längd skull utmålar, såsom man skore ett Skiepp i twenne dehlar, och allenast en sijda af Skieppet behållit. *A* är Kölen. *B* är det högsta på Bordet. *ABC* halfwa buken på Skieppet. *DD*. är watnetz öfwersta. *1*. Är nedersta Bäncken för den som skall roo den nedersta åran, *E*. der hon stryker i watnet; Hwilken är 22. alnar effter alntalet som deröfwer står. Och kan intet mindre wara i anseende till Skieppetz storleek som är 50 alnar bredt mitt på Buken. Wid *2*. är den andra Bäncken, hwars åra når i Siön till *F*. Sedan går man till de andra Säten *3*, *4*, *5*, *6*, *7*, *8*, *9*. Hwilkens År wid *9*. skall wara 150. alnar lång om hon skal få sin rätta tiockheet mot längden, och rum att swängia i wädret och watnet, mot alla de andra årar. Men hwad för fåfänghet detta lärer wara, seer hwar och en. Och här är ändå intet mera än 2 alnar hwart Säte öfwer hwar annan. Och woro omöjeligit, fast denne Åran hafwer 25. alnar innan för rodderhållet sin längd, om än 25 Karar stego wid hwar sin aln på henne, at lyffta dess deel up, som är 150. alnar utanföre. Wij willia så gå från denna fåfängia, och komma till wåras Tretiugsessor, att de hafwa |281| warit de största, och Fyrtiugsessor, som nämnas i Östgiöthalagen. Några nämnas större i wåras Historier. Men icke så beqwemliga i Örlig, utan för pråål skull, och att skräma Siöröfware.

Elliest synnes såsom de Gräker icke altid hafft lijka många Årar, i hwar ordning, utan stundom flera, stundom mindre, och likwäl kallat sina Skiepp effter talet på ordningen, der om alt för widlyfftigt woro att skrifwa. Will iag således komma til de andra wåra Skiepznamn.

41. Skip, af Skippa, Inskippa, såsom det hafwer en liknelse af Skieppa som Säd och Korn innehåller, se Atl. Tom. II. p. 22. [= s. 37]. 42. Skyd och

Skida, af det att man så löper med Skieppet på watnet, som med Skida på Sniö och Ihs. 43. Skån af Skana, hwilket är att löpa med Skridzskon på Ihsen; Dedan Sco, det man hafwer på Föttren. Skæna, springa utan mått. Dedan Hästen Skænar. Strömmen Skænar, och der af heter floden wid Skeninge, Skæna Ström. 44. Skolla, af den liknelse, det hafwer med en Skål. 45. Skeid, af den liknelse med en Skied der man brukar att supa och mäta en ting med. 46. Skuta, af Skiut, en Häst, see Atlant. Tom. I. pag. 721 [= s. 452]. 47. Sneckia, af den liknelse det hafwer med en Sneckia som går i watnet, uti hwilkens skaal Masken kryper ut och in. Så giör och Menniskian i Skieppet. 48. Sleipner, Hästen, Odens Häst som hade 8. fötter, kallades de Rådar-Skiepp som hafwa 8. årar. 49. Sigutrie, kallades de Örlig skiepp, af Trä giorde för dess Segerwinning. Det är som man sade Seger-træ. 50. Siörens Salsa Beckur, en liknelse af Siörånen som gå i dhe Saltachtiga Bäckiar. Det är det salta Hafwet. 51. Skidbladner, ett Skiepp som man ihopwicklar som ett Blad. 52. Tiur, af det att Örligskieppen hade starcka Horn fram uthi, af Järn eller Koppar. 53. Wisund, af dess storleek, mot dhe stora Boffeloxarna. 54. Swijn, af dess liknelse i det de hafwa lång framstam, gå och böka i watnet, som Swinen i Jorden.

När man läser alla de Gräkers och Latiners Skriffter, skall man knapt finna så många nampn gifne Skieppen af dess liknelser, mot allehanda Diur, så i watnet, som på Landet och i wädret, och mot andra Fartyg, eller sådana ting, dem man brukar att mäta, fylla eller förwara några Saker.

Wij willia nu wijsa de Skieppens nampn som äro utkomne till de Gräker uti älsta tijder, hwilket och bewitnar Sweriges ålder, och de gambla Kiämpars och Gudars Fädernes-land, hwadan de komne äro. Så och att de senare Gräker och Latiner, intet förstått sig på deras namn. Ökia, Eikia, äro de minsta slagz Siöfartyg som |282| brukades fordom som ännu. Ökehuus är Båthuus, der i de förwaras om Winteren. Okiehalle, är äfwen det samma som Skippzhålle, eller Scanhalle, och är den ort som Ökiorna skola komma tillsammans, eller böra hållas tillredz, äfwen såsom Båtzmans hållet, eller Rodmans-hållet, kallas den ort som skola hålla Båtzmännen. Okealda, eller Oka-ale, är ihopsatt af Ök, som är en Oxe eller Häst til Siöss, och Ale, som är Haaf: Ale betyder och en Konung, och egenteligen Neckens eller Thors Åhretyttel, see Atl. Tom. I. Edda p. 319. ty hafwa wåra Förfäder kallat Hafwet Ale, emedan det gifwer rijkeligast födan för alla Menniskior, särdeles strax effter Floden, då de i förstone födde sig med Fisk. See Atlant. Tom. I. pag. 55 [= s. 40], och dedan feck Necken heta Ale, effter han war en Herre öfwer Hafwet. See här pag. 276 [= s. 286], och Thoor, såsom högsta Konungen,

för det han största omsorgen måste draga för sina Undersåtares föda, af ordet Ala, föda. Ol. Saga, Præf. Herv. Saga. cap. 6. Ala, upfostra. Wilk. Saga Alster, Foster. Upl. LL. see Werel. Lexicon. Dedan kalla än i dag Persianerna, som äro wåra Skythers afkomne, sin högsta Gud *Ale*, *Ali*. Och dedan deras Konungar *Ali-Bassa*, etc. är så Ökyale, en Skiepz-Konung, eller Anförare. Af Eikia, är och Eikiur, Oggiur och Okiur, Siögudens nampn det är en som drifwer, regerar, eller och giör Skieppen, af giöra eller kiöra Ökien. Och Ægiers eller Oggiers Hielm, den här nämbd är pag. 277 [= s. 287] af Koppar, Wide, Jern eller Läder giorder, uthi hwilkens medelsta deel en Kupa, som en liten Ask med låck på, med Mardusas Hufwud, som här sees pag. 21 [= s. 35] Fig. 21. afmålat, der *A* är den undre plåten och *B* öfwer plåten eller låcket. Der in uthi lades af Koppar, Läder, eller Näfwer, en liten Lapp, på hwilken war rijtat Ægis Runor, att giöra sig hård mot all Wapn och Wärjor. Och måste den som detta wille bruka, låta stryka sig i pannan med watn, om han wille tiäna til Siös, och läsa dessa orden efter D. Petri Salani uttolkning af gamla Swänskan: 'Iag twår af mig alla mina Owenner, rijka och och fattiga Mäns råån och wrede: Så att de gå emot mig gladeligen och med leende ögon. Kiärleek dräper händer. Iag tecknar för saker, iag tecknar mäst för swåra saker. Gud beware mig, ock gode Män see hwar på mig med sina sälla ögon, denna Eigis Hielm, som iag emillan min Ögonbryn bär. Werlden ware mig lycklig: men Lifwet till witne. Detta är Ægis Hielmar som du bör märckia i dit änne med wått finger omkring, och läsa detta öfwer watnet.' Detta kommer öfwerens med det som finnes i den utgångne Clariss. Resenii Edda i Runa Capit. Str. 21. 'Det kan iag det trettonde, om iag bestryker unga Män med watn, skola de intet falla i Strijd, fast än de kommo mitt i Krigzhären. Ey heller någon af dem blifwa slagen med Swärd'. |283|

Hwad nu egenteligen alla de Teckn betyda, som äro rijtade på Ægers Hielm, wiste Salig Rugman mig ey seya. Utan iag menar, att den runda lilla Bollen up uthi fyrkanten med 4. punckter, är Solen, och den aflånga som under är, betyder Skieppet eller Okian, och de många runda holen, äro holen för årarna, beteckna och dem som roo. Elliest Tritanden som der finnas fem städes afrijtat, är Neckens eller Ægers egenteliga kännetecken, hwar med han hoos wåra som de Gräkers och Latiners Skribenter altid afmålades. Detta nu Æigiers (*Ægeon*) nampn wara med wåra Gudars och första Konungars utog utkommit till de Gräker, synnes först af dess härkomst, i det han kallas Bures och Giogias Son, som Clar. Stephan. af Statio bewitnar. Om Fadrens Bures och Giogias Fädernesland, är talt Atlant. Tom. I. pag. 685 [= s. 430]. Tom. II. 55. til 59 [= s. 68—72].

2. Att han war en Siögud och Sioröfware, wijsa Statii ord der han säger om Necken när han want honom. 'Han hörde Ægeon lösa sina skarpa Årar'. Hesychius wijser att detta namnet war och Siögudens Neckens ähretyttel, seyandes, 'Ægieon Enwals-Guden, kallas Bryare, så wäl som Bassedun eller Necken'. Homerus Iliad. 4 vers. 402. 'den Gudarna kalla Bryaren med hundra händer, den kalla Menniskiorna Ægeon'. Öfwer dessa orden talar Stephan. således: pag. 29. 'Somliga seya Ægeon att han war en stor Siöröfware, och fått det namnet af en Öö i Äge Siön, hwilken heter Ägeöön. Men att han kallas hundrade dubbel (Hundari Höfding) kom af det han hade hundra Man som tiente honom att roo dess Skiepp'. Här hafwer Stephanus i somt råkat på den rätta utydningen om Briaren, som nu blef kallat af Folcket Ægeon, att om hans Hundari nampn förstås det, att han hade hundrade Män under sig. Men iag undrar att han icke hafwer i sina rum om Gotten, Giguren och Bryaren råkat på samma utydning, der de kallas hafwa hundrade händer. Undrar ock, att icke andra hafwa råkat på af detta rummet att utyda deras Hundaris namns betydelse. Dock är denna Stephani utydning icke aldeles rätt, den han bettre kunnat giort, om han wäl sedt på Virgilii ord, de han likwäl sielf infört, af 10 Æneid: v. 565. som således talar. 'Hwad war det för en skräckelig Man Ægeon, den som hade hundrade Armar, och hundrade händer, och 50 munnar, och Bröst som sputade Eld, mot Thors wapn och händer, hafwandes äfwen så många Skiöldar och utdragne Wärjor'. See här säger Virgilius, att han hade allenast 50 Munnar och 100 händer, hwar af Stephanus skulle set att det war ey mera än 50 Man, efter de hade ey mera än 50 munnar, som swara mot 100 händer, och så många fordras till en Tutiugsessa (*Biremis*) med dess Höfdingar, genom 100 armar, förstås 100 Årar, hwilka hoos oss bära ett nampn, af ett ursprungz ord Ara, Aras, som är anfalla, gripa |284| an, see Verel. Lexic. genom de Munnar och Bröst som sputade Eld, äro de Skytbogar som wåra gambla Fäder brukat att skiuta Eld på hwar annars Skiepp, hwilka de spänte up emot Bröstet, och lade ann wid munnen och ögat, att skiuta rätt. Sådan Båga är afrijtat pag. 252 [= s. 263] Num. 3. *ABC* är Bogan, *DE* är Skafftet på Pijlen, som utförer Eldbranden af Tiära, Hampa och Torrwed giord, som ligger i en Trumma eller Pipa från *E* til *F* af Järn eller Koppar giord, att han må skiuta rätt uth. om sådana tahlar Ol. Magn. lib. 7. cap. 16. och lib. 10. cap. 10. och kallas sådana Skiepp Ognabrendur, Ellida, Flogdrakar, så af sina Segel och många Årar, som det, att de giorde Flog-ell från sig att upbränna sina Fiender, som sees af Bose Saga.

3. Här bär nu Ægeon Bryarens nampn, genom den liknelsen, att såsom

han war Thors hundari Höfding uti Hell hoos Helsingarna, hade Hundari händer, eller Höfding til Landz, så war och Ægeon hundari Höfding til Siös wid Augeön, (Holmen) som talt är pag. 275 [= s. 285] hwilket Statius, förutan det iag af Tzetze och de andra wijst, klarligen bekräfftar seyandes. Theb. 2. 'Om det är lofligit att troo, så stog den skräckeliga Jätten Briaren, bewäpnader mot Thors dunder, på de Giötiska Flegereiar, (Phlegra)'. Denna ort wijser Ortelius utaf Capella, Stephano och Solino att han warit mächta rychtbar, utaf Giätternas Säte, och säger henne wara på Thrasiske Kärs Näse, och kallas Pallenæs. Hwar Pallenæs ligger, är af Ovid. Lactant. Sequestro och P. Class. wijst. Ortens nampn Flegerö är kallat så på wårt mål, som på det Gräkeska Språket, af det, att uti detta Kriget som höltz med Gietharna, så flög och kastades både Stenar och Ellbrandar dem emillan. see Verel. Lexicon, Fleiga, Fleia, kasta i wädret, Fligur, Wigg, Pligg, Flein, Spess, treklufwen etc. Och af det att mitt mot Ballenæs uthi Helsingeland, ligger på andra sijdan om Botten Cumo, der fordom de största Trollkonster och Spådomar öfwade äre, dijt Ulysses och Æneas foro, och rådfrågade Spåkiäringan eller denna Sibillan af Cumæ, som och derföre kallades Hels Spåqwinna, effter hon bodde längst bort i norr, såsom under Jorden, hwad dem wijdare lyckas skulle i Werlden; så beskrefz detta Giettakriget skiedt på Phlegrö mot Cuma. Som sees af Diod. Sicul. lib. IV. pag. 159. Och är rätt artigt att see af de Rommares Antiquiteter, uti Jojachimo de Sandrart, att den Sibilla från Cumæ, står med en Lappälls afrijtat, hwars kanter kring Pälssen äro af de långa Reenskins håren giorde, som tages under halsen af Reenarna, såsom man än i dag seer dem der up i Lappland hafwa, der de andra Sibiller äro med annan dräckt effter |285| Söderlänningarnas art afrijtade, utan Skinnpälls, och hade denna *Sibilla Cumæa* warit hemma uthi det *Cumæ*, som några sättia uti Italien, eller Ægypten eller Sicilien, der man än i dag intet finner sådant nampn igen, så hade hon intet mera kunnat frusit der än de andra Sibiller som beskrifwes lefwat i dessa Söderländer, och altså ey behöft någon Skinpälls. Giöra så de rätt, som skillia emillan den Norske Sibillan Cumea, och den Italienske, som kallas Cumana, det som läses i Joachimo de Sandrart. Om henne skal mera talas i Æneæ och Ullyssis resa hijt norr. Det norrske Cumæ nämner Æthicus klarligen pag. 109. 'Cumæ som ligger bak om de Swänska'. Och pag. 123. 'det Skytheska Cumæ, hos det Norska hafwetz Skyther'. Utaf det ordet Cumæ och Phlegra, så hafwa någre af de gambla dicktat detta Giettekriget skiedt, antingen i Thessalien, eller i Macedonien, eller och i Italien wid *Cumæ*, der sådana Orters nampn nu ey finnas. Men de hafwa illa läst de äldre, som utryckeligen wist af Solens

och Stiernornas lopp och ställe, och Orternas rätta belägenhet, och sielfwa Historierna, hwar dess rätta rum och ställe hafwer här i Norden och werldens ända warit, och än är behållit.

4. Till det fierde, seer man Ægeons nampn intet wara Gräkiskt; ty de finna intet ordetz grund i Gräkeskan komma öfwerens med hans Embete, och giärningar, ty säger Stephanus, att några mena, det kommet af ordet γαιων, det är wara högfärdig. Hwilket intet betyder en Skiepzkonung eller Siömans nampn, som styrer Skieppen. Icke heller är hans Skieppz nampn Eikia i allment bruk hoos Gräkerna utan ναυς (*Navis*). Seer man altså af hans Föräldrar och Härkomst, af hans Embete, af hans giärningar och hemwijst i Siön, af hans Hielm, och rätta nampns betydning att Ægion är utur Swerige med sitt nampn och Okia, kommen till de Gräker.

Dess utan äro många Konungar hoos wåra Giöther, så utom som innom Landz, kallade till ett egenteligit nampn, Auge, Eigie, och Ogge. Augni Kong Dags Son. Ægil K. Auni eller Hogen Ringz Son. Se Snorr. och Cron. Tab. 2. under lit. *Mn.* Æge, Snor. p. 47. Ægmundr, Runst. 25. Ægan, R. 354. Ægge, R. 638. 100. 125. 188. 296. Auge, Runs. 21. 579. Ogigar (*Ogyges*) R. 253. Ogi, Run. 261. 337. Ogmundr, Vorm. mon. pag. 224. Augis Halmalu Son, Jornand. cap. 14. uti wåras Sagor, och i Saxone på Danska, seer man de största Siökungar och Sioröfware bära samma namn, lib. 7. pag. 143. der han talar om den stora Gietten Starkotter, och andra Swänska förträfliga Kiämpar, säger han: 'Alle desse Swenske Kiempar, gåfwe sig i tienst med Hogen, som då war berömd för den alleryppersta Siöfarne Mann'. Lib. 14. pag. 479. Mir-Ocke, den |286| drefflige Wåghalsen till Siös. Hans nampn är ihopsatt af Mær, Mör, Myra, det är Siö, och Ocke (Ogge) Siögudens nampn. Uti Edda ibland Siökiämpars nampn pag. 362. nämnes han Ogor, och hans Tritand, Ognar Staf. och hans Regemente beskrifwes således: Ogen Stodvar Heffwe och Aege, einradum Thorsteine. Det är: Ogge han är Stolpen eller förswaret för Hafwet och alla Siöar, och en rådande eller en wäldig Herre för Thors Rijke. Eller som andra utolka, den som intet achtar Thors Dunderkijlar, eller Thorstenar (Thor-wiggar). See här nämnes han äfwen Enwäldig såsom Hesychius honom kallade. Utaf detta rummet, seer man och att Ægeon, är så wäl Siögudens tillnampn som Hafwetz. Äfwen som wijst är, att Oggean, är så Siögudens nampn som sielfwa Hafwet, och Ægeon och Oggean alt en, när man seer till den första wår Siökung, emedan begge af Hesiod. Homero, Orpheo och wåra, kallas Bures och Giöias Son, och bodt här längst i Nordan, det och Martialis lib. X. Epig. 44. pag. 659. härligen bewittna, när han talar om wid Christi tijd, huru

många under den grymma Neronis Tyranni måste fly långt bort till belägna Länder, och den berömde Mannen Qvintus Ovidius, så kiär höll Cæsorium att han wille föllia honom i sin Landzflycktighet, 'och fara först till Britannien eller England, och sedan till Thetyn och Ogean, alla Gudars Fader'.

Huru märkeligen detta rum bekräfftar Homeri taal om Junone, när hon wille längst hijt Norr till sitt Fädernes-land reesa, kan läsas i Atlant. Tom. II. pag. 42. 54 [= s. 57, 67]. Utaf Strabon. lib. 8. pag. 335. seer man att Ægeon och Necken, war Siökungars nampn, i det han säger att 'Ægeum heet Neckens skiöna Tempel' som war i Peloponeso. Och bekräfftar det Strabo i andra rum wijsandes, att wåra Skythers Borebarn sutto för i Græcien för än de Gräker der inkommo, och lemnat många nampn af sitt Språk på dess orter. see Atlant. Tom. II. pag. 116 [= s. 128].

Skippetz nampn, huru det kommit till de Gräker och Latiner, i Atlant. Tom. II. pag. 21 [= s. 36] och huru de Latiner uptagit det att Hercules beskrefz med sin Drickzkappa, som på Gräkisko kallas *Scipho*, skulle farit öfwer Hafwet, intet betänckiandes och betrachtandes de älstas wåras och Gräkers Skriffter, hwar af de kunnat förstå att Hercules både till sin Släckt och Herrkomst, så och hans nampn, så och Skippznampn, war en Göthe, och dessa namnen Göthiska. Ty elliest hoos Gräkerna, brukades att nämna Skieppen Ναυς (*Navis*), de hafwa icke heller förståt de Gåtor som deras gambla Gräkeska Skalder hafwa skrifwit, nemligen, huru Skieppet hafwer blifwit först giort och kallat Neckens Son, och bekommit det namnet Sciph. Nu will |287| iag och wijsa af de Gräkers Skriffter deras i detta mål oförstånd. Bocc. part. 1. Ph. lib. IV. cap. 32. indrager af Pindari Poëtens Scol. 'Att Necken han såf uppå ett Berg, och släpte sin Säd på Jorden, och födde så den första Häst som kallades Sciph.' Huru Bochartus plågar sig med detta ordet *Scip*, och menar att på Syriska kallas en Klippa *Scip*, menandes så att en en naturlig Häst, blef af Klippan kallat *Scip*, hwilket kan der läsas. Hafwer så Bochard mindre råkat på än Macrobius, hwilken likwäl så wijda kom, att han trodde det Skieppet som Hercules foor uppå öfwer Hafwet, hafwer till ett egenteliget nampn hetat *Scip*. Intet wettandes, att alla wåra stora Siöfartyg heta Skip. Athenæus den lärda Gräken, han blandar ok deras Drickzkärills nampn *Skipho* med Neckens Siöfartyg Skip; Som läsas kan Lib. XI. pag. 498. wijsandes att han intet förståt de äldre Gräkers Skriffter, såsom det Anaximander talar om de gambla Hieltar: 'Amphitryon när han skifftade rofwet med sina Stallbröder, hade han ett Skip som han röfwade. Skippet gaf Necken åth sin Son Tulebo, hwilken det gaf Pterelæ, och när han det bekom, seglade han med hela flottan från Amphitryon.' Så mörckt

hafwer detta ordet Scip, ändå warit för Athenæo, att fast här talas om Siöröfwerij, om Necken, om Skipzflottan, kunde han ändå intet förstå att Skippet intet war något Drikzkärill, utan Neckens Skuta som han gaf sin Son. Bartius öfwer Stat. IV. Thebai. pag. 898. han införer af Probo öfwer Wirgil. Geogr. 1. således: 'att Necken när han kom till de Thessalonica Slättar, som äro Steenacktiga (petræ) hwarest är ett rum som kallas Petra. Hwilket rum Necken Siöguden högg kull med sin Tritand, och giorde en Häst, som heet Scip. Och dedan hafwa de Gräker och Romarer kallat honom Hästeguden.' See huru blinda hafwa de Gräker och Latiner warit i denna Gåtan, och förwändt alla Göthiska orden. Om de läst bättre wåra Skalder, af hwilket Gräkernas några Skalder sitt tagit, och af dem dhe Latiner, så hafwa de af Plaut. Rudente I. Act. kunnat sedt att Neckens Häst är Skiep. Der han säger: 'Wij äro förde med en Trähäst öfwer de blå wågarna' (det är blå Hafssens wägar). Hwarföre måste den Lärda Meursius tillstå att Neckens Häst är Skippet. Necken han kunde intet hugga utaf Klippan någon Trähäst, utan af Trä, måste han giöra sig en Trähäst. Denna Trähästens nampn är sedan kallat Baat, Okia, Skip, och derföre nemnes de trän, som der till huggas, Baatræ, Skepzträ, Okestockar, Öketrä. Och det trä som Masten står fast wid in i Båten, kallas Bettræ. See detta ordet Betræ, effter Gräkerna intet förstått Språket, och att wårt *P* och *B* skrifwas med alt en Bookstaf *B*, så hafwa de ment att Bætræ hafwer warit en Klippa; Emedan en Klippa på Gräkeska kallas *Petra*. Likasåsom de mente att effter Wijnglas på Gräkeska heet *Scip*, så war det Herculs drekzkappa, undrandes huru han med den skulle fara öfwer Hafwet. Ja, det kan wara lika stort under som det, att hugga *Scip* af Steen, och fara med en naturlig Häst öfwer Hafwet. Dock det ey är så ogiörligit när Ihsen ligger öfwer wår Granwik, Ishafwet eller Norrebotn. |288|

Den lärda Wossius i sin Lib. 11. Idololat. cap. 99. han hafwer, der han talar om Hästen Pegaso, att den måste och warit *Scip*, råkat på, att Neckens Häst som blef kallat *Scyphius*, hafwer en stoor liknelse med Tyskarnas Siöfartygz namn, som kallas *Scyff*. Men han giör det mycket twijksamt, utan twifwel, derföre att han intet uti de Hollenska och Tyskars handlingar funnit så åldriga Skriffter, att af dem kunna bewitna, det alla Siöfartyg kallas, Hæst, Skip, Tiur, Oxe, etc. och ey heller den tijden warit honom wåras gamblas Skriffter bekante, icke heller Edda af Cl. Resenio än då utgångin i Liuset.

Sciuta, wara ett Skepz nampn, som och en Hästz namn, är wijst i Atl. Tom. I. pag. 721 [=s. 452]. T. II. p. 21 [=s. 36]. det iag här än wijdare wijsa skall, och huru det till några af de Främmande Skribenter är utkommit, dock williandes först här af wåras egnas gamblas berättelse förtällia en rolig

händelse, huru det ordet Sciute är både en Hästs och en Skutas nampn. Det hafwer hänt sig i Hedendomen, att en Marbo ifrån Westgiötha-Land, kom up rijdandes på sitt Skiut, hafwandes uti en Säck Tallrickar, Slefwar, Mungigor, och Träskålar, som låg mitt öfwer Skiuthe, och kom up i Roxläne till en Rospiker som hölt på att tiära sin Skuta, seyandes till honom, Saum was heiradt hwad geier du, han swarade, iag smörier min Skuta att hon skall löpa lätt; ay hwad skall iag geifwa deig, att du smaurier min skiuta. Rospijken swarar; en half marck. Marboen sade, det geifr iag gierna. Rospiken bad honom lyfta up Rumpan på Skiute, och tog så Tiärsudden så heet han war, utur Tiärpannan, och slog Skiute baak i Styfwen; hon till springa, som hon war willer och galin, och kastade Marboen af sig, på den ena sijdan, och Säcken på den andra, så att Tallrickarna låge här, och Skålarna der j Skogen; då Marboen ropade aj, aj, som was heirat det hade warit nog smeria foyr twei oirie. See här kallas nu af Rospiken Skippet Skiute, så wäl som af Marboen, Märren eller Folan. Servius öfwer Virgil. Georg. l. 1. v. 12. Ord. 'Tu Necker som med tin stora Tretandt högg till Jorden, och skapade den fräsande Hästen', säger rätteligen, 'att det är mycket obekandt, det Virgilius uti detta rum hwarest han talar om Åkerbrukz saker och wärcktyg, påkallar Necken som är en Gud, och Konung tell Siös'. Williandes der med låta förstå, att Virgilius intet heller rätt förstått de gambla. Ty det är wäl sant, menar han, att Hästen han är dugelig till att köra i Åkren med, men intet Necken att den bruka, utan Jofur eller Mercur skulle Virgilius nemt der till. Men både Virgilius och Servius woro här lika kloka, äfwen som mången Poët än i dag giör, han brukar många af de älsta Poeters ordspråk, och förer dem in i |289| sina Skriffter, och wet sielf intet hwad det har att betyda. Likwäl kommer Servius strax der hoos att seya. 'Den Hästen som de seya Necken han födde, kalla andra Skiuthe, andra Skeyre (läs Styre) andra Åran'. Hade Servius läst wåras gamlas Skriffter, hade han råkat på alla dessa tre ordens rätta betydelse, nembligen, att der Necken eller en Siökung will resa och fara till Siös, fordras dessa tre ting, Scythan, Styre och Åran. Ty Skutan måste bära honom, Åran måste föra honom fort, och Styre, hwart han skall taga wägen. Lika så hafwa de Lärda intet råkat på detta ordet *Scutæ*, att uthläggia i den gamla Gräkiska Poëtens Lycophronis Cassandra. p. 87. den de kalla den mörka Poëten, efter han öfwer alla andra är swår att förstå, och måste många hans ord öfwerspringa att utyda. Så lyda hans ord der han talar om Neckens Systrar, 'att de foro med Sciutes Hästar up öfwer Dona-flodens strömmande watn'. Öfwer hwilka ord den Lärda Meurs. pag. 331. tillstår, att böra förstås ge-

nom Hästar Skieppen. Men det ordet Σκυτας wågar han intet på att uthtyda. Och likwäl undrar iag, att han som war en Hollendare (som iag tror) kunde ey ihogkomma, att i Holland kallas en Bååt Scyte, och träck-Skyte. Hade nu Meursius kunnat wårt Språk, och läst wåra gambla Sagor, att Skiuthe är en Häst, men serdeles ett Stoo, och så en Skutha, hade han kunnat strax råkat uppå Lycophronem rätteligen att uttyda. Scheffer. i sin Militia navali C. 5. p. 133. införer åtskilliga gambla Penningar, som märckeligen stadfästa wåra gamblas Sagor och Edda, ehuruwähl han af andra intet finner någon uttydning på dem, icke heller sielf på dem någon utolckning giort, hwilka iag här likwäl införer afrijtade pag. 249 [= s. 260]. Hwar ibland en under Bookstafwen *D*, hwarest öfwer en Scutha står ett flygande Skiut, som rätteligen gifwer tillkiänna, både Scythans nampn wara ett Skiutz nampn och att man kan säja Skiutza så till Siöss, som till Landz, Skiutza med Skiute. Ty talar den gambla Cornutus rätteligen de Natura Deorum pag. 54. 'Neptun kallas Ιππιος, det är Hästeguden eller Ryttmästare, medan man så fort farer till Siöss med Skutor, som till Landz med Skiutan'. Men denna långa utolckning hade Cornutus intet giort behof, där han lärt wårt Språk, och wettat Skieppen och Hästarna både heta Skiut: Och de större Skieppen kallas Skiute-wombar, det är stora Hästemagar, som fördraga mycken Lastning, som Hästens maga Hafra och Höö; Så kallades och det stora Kung Magni Skiepp i Norige, see Snor. Sturlesons Saga, pag. 767. Utaf alt detta kan man nu lära att förstå den Gåtan som Macrobius pag. 546. hafwer tagit af Ennio och Ennius af Homero om en flygande Häst, som det af wår Norska Baldur tagit, |290| (Atl. Tom. II. pag. 441, 442 [= s. 453 f.]) om det skal förstås om ett springande Skiut på Landet eller i Watnet: 'Såsom en kiödrader Häst, sliter i wrenskan sig löös, och flyger öfwer de fagra blå Ängiarna, slänger sin Maan up i Lufften, och i sitt hetziga springande, drifwer utur Munnen den hwijta Fraggan'. See, att förstå denna Scaldens Gåta som han talar om ett Skiut till Landz, eller Skuta til Siös, så skal man märka dessa orden de blå Engiarna, hwilka betyda Hafwet, för Hafwetz blå färg, och der af sluter man honom förstå Skiuta till Siös, hwar igenom man sedan råkar rätteligen på dhe andra lijknelser, såsom Skiute är kiödrat, det är när Skutan står fast wid Ankaret eller en Påla: sliter sig i wrenskan lös, när Stormen sliter af Ankartråssen eller Warpan; slänger sin Maan up i Lufften, när Flaggorna och Seglen lossna, och slängia sig af Stormen up i Wädret. Drifwer ur Munnen den hwijta Fraggan, skier, när för Framstammen Wågarna drifwa hwijta som en Sniö och fraggas. Wid detta tillfället will iag uthtyda andra slijka Gåtor, som några af de Gambla hafwa wåra efterfölgt: Såsom Pausan. i sin Arcad:

p. 494, 495. säger 'at Necken han besof Korngudinnan, den han wändt i ett Skiut, och födde honom Åran, hafwandes blå Hästmaan'. Detta är således förståendes; Korngudinnan är Jorden, (se Atl: Tom. II. pag. 448 [= s. 460]) af hwilken Träna upwäxa, af den han giort en Skuta, som sedan födde honom Årarna, och klädde med blå Flaggor och Segel. See här kallas Skiute hon, äfwen som Homerus och wåra det nemna. Och såsom hon är en Kropp, men Årarna många: ty blef hon kallat Modren, effter hon kan hafwa många Årar under sitt beskydd, som Hönan Kycklingarna. Såsom Edda kallar Skieppen Boru hestar, Äfwen så just hafwer Homerus det achtat, kallandes dem Boreæ Hestar (*Boreæ equas*) Atl: Tom. I. pag. 793 [= s. 498]. och såsom Lapparna kalla deras långa Båtar Hepia, eller Hopa, som de fara Strömen utföre med, af det de hoppa genom de stora Strömmar, fallande från det ena Watnet til det andra, så at man kan see Himmelen emillan Hoppan och watnet, se Rev. Bilbergs Bok om Middnatz Solen, så hafwa och några Gräkernas Skalder dem kallat *Hippios*, som af Cornuto wijst är, fast de intet wetat ordetz rätta ursprung; Finnarna kalla och Häst Hæppia. De Gräker hafwa och fått kunskap så wäl som Plato af wåra gambla Uplandz Lagar (se Atl: Tom. I. pag. 272 [= s. 171]) att hwart Hundari skulle uthgifwa 4 Skutor eller Skiepp, och de mönstrades hwart 9 åhr som war det stora Allheriars Tinget, (Atlant. Tom. I. pag. 262 [= s. 166]) ty en Furu Skuta kan intet tåla watnet öfwer 9 åhr, der Ytan sitter qwar at hon icke skall ombytas och sättias nya Bord in, det iag nu i 40 åhr försökt på mina Jachter. Se detta hafwer Lillius Gyraldus indragit, pag. 149, utaf den gamla Festi Gåta, fast ingen af dem wettat des betydelse, säjandes: 'hwart Nijonde åhr Necken till ähra och tienst, släptes 4 Skiut uti Siön'. |291|

Det Skiepz namnet Skiut, är aldraförst utkommit med Heppafor, (*Epaphus*) Jo eller Isas Son som for uth med Jonachurs Giette Här, som är endels wijst i Atl. Tom. II. pag. 478, 485 [= s. 489, 496] och här efter wijdare wijsas skall. Hwars Slächtz Register ses i Atl: Tab. I. Chronol: under Lit: *Ee.* och bär han detta Namnet rätteligen Heppafor, det är utfarandes med Heppior, som och den gambla Gräkeska Poëten Pindarus in Pyth. Δ. pag. 141. artigt genom en Gåta siunger: 'För Mærswijn som hade små Fenor, utwalde de flygande Heppior, för årar, togo de Tömar, och i Båtars ställen stora Wagnar'. Märswijn kallas de små Jullor som rulla af och an som Märswijn i watnet, hafwandes små Årar, som Märswinen Fenar, men Heppior äro större Farkostar som flyga som en Fogel, för des många och längre Årar. För Årar togo dhe Tömar, det är Repen med hwilka dhe styra Seglen. Och genom Wagnar förstås stora Skiep, effter de bruka Segel. Ty kallar Edda dem Reida

Wedur, det är Wagn i Wädret (se Num. 38. pag. 279 [= s. 289]) och således säger och Gräkeska Skalden Nonnus Δ. vers. 230. 'Hafsens Wagn är Skiepet, hafwandes Fötter på båda sijdor. Det är Årarna.' Årarna tages och för heela Skieppet, som sees af Stat: IV. Theb: v. 43. Tändren eller Tryne på Hästen eller Marswijnet, kallas de Horn som hafwa warit af Koppar eller Järn giorde på Örlogz Skieppen, att kunna stöta Fiendens Skiep, som sees af Lycoph. Cas. pag. 123. 'Föttren på Hästen är Årarna, giorde af Granträ som wäxa på Phiälarna'. Se Lycoph. Cas. pag. 102, 103. Hästen eller Oxens Kropp sades wara en Fisk, hwilket betydde Skutans Kropp, när han är giord på Klinke maner således, att det ena Bordet ligger utan på det andra, såsom Fiskernas Fiäll på hwar andra; som Nonnus A. v. 103. säger om Jo eller Isia, då han uthfor: 'Ökien utförandes Jo, prydder med sin Krantz af Kornax, skiär Wågarna sönder med sina Fötter, hafwandes en Fiske Kropp'. Skieppens Årar, kallades och Swärd, som wij nu än i dag kalla de Wingar som sittia på Jachternas sijda, och brukas i Loverande. Se Nonn. λς. v. 10, och 460.

Neckens Son kallades och *Phorcen*, (Lil. Gyral. pag. 149.) det är, den långa Stången med ett trindt Kloot på ändan, som man skiuter sig i Båtarna från Landet med, som allom är kunnigt i Swerige: Det Ordet wetta intet heller de Gräker och Latiner, hwar de skola det igensökia. Kiölen är det Trä som underst är, på hwilket hela Skutan eller Skieppet är bygdt uppå, och nemnes offta Kiölen för sielfwa Skieppet, såsom än i dag Segel för heela Skieppet, när wij säja huru många Segel synes i Siön, det är huru många Skiep. Kiölen för Skiep, sees i Herv: S: p. 71. Jah. Spel. in præf. til Ælf. M. och annorstädes. Detta ordet Kiölen, hafua Gräkerna och Latinerna ey förståt, fast de det wändt i *Celenem* och *Cylla-*|292|*rum*, som sees af de förra rummen, af Probo och andra indragne.

Mynde kallas Styre på Skieppet, af mynda, styra, regera. Dedan Konungarnas Namn Tiodmunder, Gunmunder ihopsatt af Tiod och Gun, det är Folke, och Munder, Konung. Som wijdare sees i de Orden, Radsmunder, Armunder, Thormunder, Manmunder, i Atlant. Tom. I. pag. 539, 544, 718 [= s. 338, 341, 450] etc. och här p. 276 [= s. 286] Kiölmunder, Skipz-Konung eller Skiepz Capiten, och Beinmunder, Frikostig Konung. Särdeles kallas den breda Åran på en Ökstock Mynde, hwar med man både roor och styrer sig fram, såsom man heel alena är. Kallas och Båten eller Skutan Mynde, af Styret och Styrman, såsom ses uti Hillebrands Wijsa. Detta Ordet är och kommit till de Perser, som wåra Scythers afkomne är, hwilket sees af Herodoto lib. V. cap. 33. pag. 300. där han säger: 'Megabates när han gick Rund att see om alla Skieppen hade sin wacht, fann han

Skieppet Myndiam, (det är Ammiral eller Kungz Skieppet) wara utan Wacht. Ty blef han ond, och befalte sitt Guardi att taga denna Skiepz Capiten Scylacem fast, och träda hans Hufwud ut genom Rodarhållet. När Aristagoras detta förnam, att hans Giäst Myndius (Scylax) war således handterat af Megabate, gick han till honom och ursächtar Myndium, etc.' Se här kallas både Skieppet Myndia och Scylax Styrman eller Capiten som war på Ammiral Skieppet, Myndius. Detta Ordet finner man intet igen hos Gräkerna, Latinerna eller något annat Folck i bruk, mera än hos oss.

§. XV. Åhr således wijst åthskilliga wåra Skiepstygz namn, huru de äro til de Fremmande uthkomne. Wij willia så komma till flera Siöfartygz Namn: Ark, Aurk, (se Wereli Lexic: och Edda, här p. 278 [= s. 288]) är ett stort och långt Skiepp med många Årar, hafwandes af Ararna sitt Namn; se Ol. Tryggv. och S. Ol. Mindres Saga: 'Arken eller Ormen långa hade 58. (al. 60.) Årar wid hwart Bord'. Således het och *Argonautarum* Skiepp *Argo*, med hwilket de foro hijt Nor, och hade 40 eller 50 Årar på hwart Bord, hwilkas Rodarmän woro mäst alla af wåra Konungars Slächte, som sees kan i Apollod. Athen. Diodoro Siculo och Atlant. Tom. I. Cronol. Taflor. Ty hafwa de Gräkeska och Latinska Ethymologici intet kunnat råkat på des ursprung, som ses af Wossi Ethym. pag. 39, 42. införandes af Scaligero, att somlige ment Skieppet hetat *Argo*, af honom som det bygdt. Andra af *Argo*, som skal betyda wara hastig, eller wreder, hwilket och wij på Swenska kalla arger: Men man seer detta Namnet intet warit hwarken hos Gräkerna eller Latinerna i bruk, att kalla några Skip wed |293| detta namnet. Ty ser man klarligen det wara Giötiskt, och utkommit med de första wåras Uttog, för Trojanernas tijd.

Askur, är hos oss och Skieppens namn, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 543 [= s. 340]. Herv. Saga cap. V. och Wereli Lexicon pag. 17. Dedan Ascgietur och Asce-mæn, Skiepzmän och Siöröfware. Se Albert: Abbat: Stad: pag. 112. Adam. Bremens: Historia. Eccl. cap. 213. pag. 132. der han talar om Lunden i Skåne, säger han: 'Siöröfwarena som de kalla Wichingar, Men wåra Ascæmæn, gifwa Kungen i Danmarck Skatt, på det de må hafwa Frijheet att öfwa Siöröfwerijt på Borebarnen. Och finnes där mycket Gull som dhe röfwa.' Detta är utkommit med wåra Franker, som nu kallas Fransoser och Saxer, hwilket ses af Leg. Salic. lit: 23. indragen i Wereli Lexicon pag. 17. 'om någon stiäl utaf Skieppet eller Ascen, Styrpinnen eller Styre etc.' Af Speleman: Archeol. 'Askur är på gamla Saxeska, ett Skiep'. Af Asce kallas Skiepzhamnar, Ascetuna, Ascevijk, Asciærö, Ascalön, Ascehamn, Ascelænæ. Såsom i Upland, Ascenæs på Eikerö. Ascenæs i Ryd. Ascerby i Turinge. Ascevijk i Stockholm. Asceö i Sörgunda. Ascesta

uti Ryala, och strax der hos, Skipsdaal i Åker Sokn. Asce uti Håtuna, och der in wed Skandevijk uti Eikieby. Ascieby uti Askie Sockn i Erlinghundari. Ascarbeck uti Skytunge. Uthi Sörmanland, Ascarebool i Biörkwijk. Och i Österåker. Ascedaal uti Räffzåå. Asceö i Trosa. Asceö i Österåker. Uti Wäsmanland, Asceö i Barkare. Asceö och Ascesta i Muncktorp. Ascebro i Säby i Helsingeland. Asce i Söderala; Oräknandes alla i Östgiötaland, Wästgiötaland, Småland, Närike, etc. Dessa namnen betydandes alt Skepshall, är och uthkommit til de Gräker, Latiner, och Arabier, fast de intet kunna wijsa dem warit i bruk uti deras Språk. Såsom wåra Siöröfware, som här ifrån Öjarna, hafwa farit ut til de Araber, i Medelhafwet, kallas Asciter af Plin. L. VI, c. 374. Äfwen så är in wid Trojanernas Stad, hwilka ifrån wåra Giöther komne äro, se Atl. Tom. I. c. 36. p. 389, 809 [= s. 244, 508]. T. II. p. 421 [= s. 432]. Ascevijken, och der uti Staden Nicæia belägen, som Plin. lib. V. cap. 32. pag. 308. och cap. 30. pag. 297. säger han: 'Ascehamn ligger fram för Troja, in wid Phoceam', hwilka Ord mächta stadfästa Trojanernas ursprung af wåra Giöther, emedan Staden *Nicæia*, är nemder af Nikur, Nicudur, som är wår Siögudz eller Siökungens Ähretytel, och Nikva, och Nokva, är ett Skieps namn så wäl som Asce. Och Troja blef af honom och Baldur upbygde, se Atlant. Tom. I. pag. 719 [= s. 451].

Baat, Baot, Bytta, är och wåra Skiepz namn, dedan Rodar Bååt som Rodes med Årar. Och räknades altid för mindre än en Skuta fordom dags, som sees af Hildebrands Wijsa, som war |294| en förskräckelig Siöröfware att bränna andras Skiepp, Der en annan Siöröfware benämd Warger ropade, 'Hillebrand låna mig Skutan tin, ty mig bär ingen Båter'. Batsven, är Båtzman, see Wereli Lexicon pag. 31. Bååthuus, är Huse der uthi de om Winteren förwara Båtarna.

Båtavai, Båtvijk, etc. äro Hamnarnas namn; Såsom uti Upland; Bååthuuse uti Österhaninge i Sootholms Härad Botmora och Boteia uti Skiephamar i Atlandz Härad. I Södermanland, Bååthaia uti Boetna Sochn. Baetnön i Skiepzhulta i Wästgiötland, och Baata Skäär uti samma Sochn. Detta namnet är och kommit uti wåras Uthtog til Gräcien, som wart besatt af wåra Skyther, som Strabo witnar, och lemnat många fremmande namn effter sig, (se Atlant. Tom. II. p. 116 [= s. 128]) såsom Lactant. Plac: säger: '1000 Skiep lågo i Boeteias (Beotiæ) Hamn mot dhe Trojaner'. Äfwen så talar Tacitus lib. III. Hist: och lib. II. Annal. 155, 158, 179. att 'Keisaren Germanicus han lät byggia 1000 Skiep i Tysland, som mästedelen hade Styre baak och framman'; Äfwen effter wåra Fäders sätt, som Tacitus i sin Germ: witnar, (Atlant. Tom. I. pag. 323 [= s. 204]) 'på det man kunde hastigt fara

tillbaka, och ey behöfwa wända Skieppet'. 'Och befalt at de skulle samlas wed Baateya (Batavia) för des skiöna och beqwämliga Hamn för så många Skiep.' Och må wäl Holland än i dag behålla det namnet, ty om något Land af en så ringa storlek, kan räknas för alla andra wara rijk af Båtar och Skiep, så kan man det wist räkna. Af Strabon. pag. 496. hafwer man Baatö, en Hamn, der Giötherna sutto in wid Euxiniska Botn. Der och Bothys är. Plin. Lib. VI. cap. 4. p. 315. hafwer och Baathys, en Hamn uti Ægypten, som sees af Ptolomæo Tab. IV. Africæ under 20 högdz grad. 65. Middagzlin. See alla desse Orden äro för de Gräker och Latiner, och andra obekante, och ey i bruk, utan bekommit likwäl Kunskap hwad dhe skulle betyda. Flera ord lära påföllia när wij komma till at wijsa wåra Giöthers Uthtog, hwar de lemnat sina Efflterkommandes Säten.

Baru hestur, är och wåras Skiepz namn, emedan Bore sades war den första, som icke allenast bygde Skippen, som än af honom kallas Barcar: Dedan Barcare Sochn och Skiepshamnen wid Wästeråhs: Hwilket namn och Giötherna fört med sig ut till Italien, der Skutor kallas Barcar: Uthan Bore sades och wara den som gaf dem en god Börd eller Byr, det är Wind. Och brukas det Namnet i alla wåra Sagor, see Wereli Lexicon pag. 41. och Byrdingar, Bordingar, dhe små Farkostar. Detta Ordet Baru hestur, är wijst huru artigt Homerus och Pindarus efflterfölgt, som här ey behöfwes upräknas. |295|

Bags Getur, (*Bacchi Capræ*) kallades alla Örlogz Skiepp see Edda pag. 380. af Baggen som war en Konungz, eller Anförares Ähretyttel, så till Landz som Siös, see Atlant. Tom. II. pag. 146, 367 [= s. 159, 377]. och Skieppen hans Getter, emedan dhe alla framman till med Horn woro försedde, att sönderbråka Fiendernas Skiepp. Som ses af dhe gamblas Mynt, uthdragne af Scheff: Militia Navali cap. 5. pag. 130. här afmålade pag. 249 [= s. 260] Fig: *E*, *F*, *G*. hwilka af Koppar eller Järn giorde woro, som Plin. lib. XXXII. c. 1. förmäler, och Scheffer i sin Book cap. 5. mycket wackert och lärdt uthförer. Det är rätt artigt at see huru de gambla hafwa wiljat låta see, att Skieppen af wåra kallatz Getter, af den mycket sällsamme Penningen, den de doch ey kunna uttyda, som under *G*. pag. 249 [= s. 260] är afrijtat. Hwarest ett Skiep står med 6 Årar på hwar sijdan, och ett Korss fram i Stammen med en springande Geet, som hafwer en Fiskekropp. Se huru artigt denna Figuren instämmer med wåras 12 Åära Bååt, som aldraförst i de älsta Tijder som och i seenare, mäst warit i bruk; som sees af Saxon: lib. V. pag. 84. och Kungz Sagan p. 142. och af ett Fragment af wår Rodar-Rätt, så och Norska Lagboken cap. 9. att hwar Bonde skall uthgifwa till Skiepzrustning 3 Månadz Kost uti

Smör, Maat och Miöl. Och på hwar Rodarbåt 12 Rodarmän. Hwilket och Cossakerna som sittia in wid Euxiniska Botn, än i dag bruka effter wåra Göthers Sätt, som för dem där sutte, hafwandes och dheras Höfdingar och Ämbetzmän på Båterna, samma Ämbetznamn som wåra bruka, och ett Styre framman och ett bak i Båten. Sedan betyder Geeten, att Skieppetz namn är en Geet, för des Horn fram i Stammen, och Fiskekroppen, att det är giordt på Klinke sätt, och far i Watnet som en Fisk. Korset som står fram i Stammen, betyder Anförarens rum och ställe, betydandes det iagh i Atl. Tom. I. p. 141 [= s. 89]. Tom. II. p. 661 [= s. 680] wijst, att det warit i bruk ifrån första tijder i Hedendomen, och på större delen af alla wåra Runstenar är satt till Tecken, att dhe som der under liggia begrafne, warit Hieltar så till Landz som Siös, och brukat Thors Hammar som är liikt ett Korss.

War en Skiepz Capiten, eller Höfding en Siöröfware, eller en rustader till Krig, så war hans Ähretyttels Namn Warger, och Kaxna-Warger, se Wereli Lexic. p. 284. Dedan Sweriges Öö, kallas Waregia, Warg-öön, see Atlant: Tom. I. c. 20. T. II. p. 369 [= s. 379]. Detta Skiepz namnet med des Anförares Namn, Baggen och Wargen, och Radarmæn, är och utkommit till de Gräker och merendels Orden helt och hållit behåldne, då Thor eller Baggen for uth att underkufwa sig Indianerna, genom Floden Volga, och in uti Euxiniske Botn och Caspiske Hafwet, och slogz |296| till Siös med dem, der om endels talt är Atlant. Tom. II. pag. 367 [= s. 377] som öfwermåttan härligen den Gräkeska Skalden Nonn: Lib. XXXVI. bewittnar, siungandes Vers. 400. 'Rådarmennen woro enige och bygde åth Baggen Örlig-Skieppen'. Uthi 410. versen nemner han Byggmästarena och Gudinnans Frejas förespående säjandes: 'Minerva och Volker beredde Hornen på Skieppen åth Baggen, med sina konstiga Händer, så artigt att ingen skulle kunna giörat effter, hwilken war nu fullsinnat effter Frejas Spådom att uthföra sitt Krig till Siös mot Indianerna. Och Wargen sätte han till Skiepshöfding, att styra Flottan öfwer dhe brusande Wågar.' Vers. 443. 'Skieppen bygde Radarmænnen af den hårda Eken'. Vers. 460. 'Fächtandes på Skieppet med 20 Armbogars långa Swärd (Årar)'. Lib. XXXIX. Vers. 3. 'Baggen som ey då förskräcktes af dhe lysande Stiernors olijka gång, och Solens störtande hos Hieltarna uti den mörcka Eridans Floden, lät komma Skieppen i sin Ordning ifrån alla Orter uthi Botn, att föra Krig moot Indianerna. Och Rodde Radmennerne i stilla Hafwet Rodarferjorna.' Vers. 12. 'Och Wargen han förde Wagnen (Skeeppet) medh Skiute som bröt med sina Fötter (Årarna) Wågarna sönder.' Är icke här ett alt för härligt Witnesbörd af en så gammal Gräkisk Poët, om wår Bagges Uthtog, det som än bättre i sitt rum wijsas skall; Hwilken behållit först en Konungs

eller Krigz Anförares namn, hos oss Bagge; Sedan Båtzmännens Namn Radarmennen, hwilka hafwa sitt Namn af Råda, Roo, det är arbeta med Åran och Männen, det är Karar. Dedan kallas än i dag Rodre, Rore, Styre på Båten och Skieppet, Råån det som Seglet hänger wed, Rådar-Bååt, en Bååt som allenast drifwes med Årar. Det hwar Rodarpijga i Stockholm weet, som skiutza Ungkararna och Jungfruerna uth på Diurgården om Sommaren att leeka och förlusta sig. Rodspikar och Rodarmenn, kallas alla Båtzmän i heela Rodezlagen, eller Rodarläne, som hafwer sitt namn af Rodarbåtarna. Och Rodar-Rätten i Uplandz Lagen, som allenast talar om Skiepz Uthrustning, och sedan heter Rodar Skären, Rodar Siön hela Östersiön på wår sijda, som är i Wäster. Rodarferior kallas de större Farkostar som rodas med många Årar se Werel: Lex: p. 209.

Busa Skiepz namnet, see Edda. Kungz Saga, och Wereli Lexicon, pag. 47. Mena somliga wara kommit af det, att Skieppet kan mycket Last och Inskiepning tåla. Dedan Buski, Skiepzladning. Isl. Farm. cap. 23. Buska brun, Skiepzbroen. Ib: cap. 17, & 24. Wereli Lexic: |297| pag. 47. Detta Namnet är kommit med wåras Uthtog till Holland, hwilka kalla sina Skutor som de fara uth med att fånga Sill, Bysar, Herings Bysen. Elliest mena andra af wåra, att Busa Skiepznamnet är kommit af busa, stöta på en med krafft och macht. Och dedan äro Giettar och starcka Män kallade Busar, som Adamus Bremensis om oss i sin Hist: Eccl: cap. 79. pag. 139. witnar. Och Spöken, för des macht gemene man troo dem hafwa, kallades Busar, så och dhe som achta Skieppen i Hamnarna, Hamnbusar, och de som mena sig råda om ens Huus och Hem, eller Tompter, Tomtebusar, Hembusar. Hwilket Ord är och till de Gräker kommit, som sees af Dyon. Perieg. vers. 276. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 47 [= s. 61] der han talar om wåra Norska Orter in wid Ihshafwet säger han: 'där blifwa Menniskiorna brydde af Hembusar, och andra Spöken och Troll'. Kallas derföre wijdunder och Trollwäsende Bysa Kinsl. Och en förskräckelig Gud eller Man Bysmarfull, etc. see Wereli Lexic: pag. 48.

Dromundur Skiepz Namnet, är kommit medh wåra första Göther till de Romarer och Latiner, när de intogo Italien. Och seer man det Giöternas Kung Tioderik helst welat bruka detta Giötiska Ordet såsom sig bäst bekant uti Brefwet till sin Härshöfding, hwilket uthi Rommerska Radmans Cassiod: Var: Lib. V. Epist. XVII. är indraget, säjandes: 'Wij hafwa länge sedan befalt att j skulle beställa wid Italiens Strander och Hamner Skieppare, att de skulle effter sin Förfarenheet byggia Dromunder, och der till skaffa Rodarmænn'. Uti samma Konungz XV. Bref, IV. Book, till sin Befalningzman Benena-

tum, att skaffa goda Rodarmän, kallar han dem der Dromænner, säjandes: 'Weet det att iag hafwer befalt, att j de bestälte Dromænnen med det första påskynden, att de blifwa pröfwade om dhe ära starcka och waana att Roo'. Spelemannus menar att det Ordet Dromund är kommit af Gräkeska Ordet *Dromos*, det är ett löpande. Men såsom han intet kiänt wårt Swenska Språk, så kullkastar Cl. Werelius i sitt Lexicon pag. 53. denna hans mening, säjandes: 'såsom alla Orden uthsprungne af Treko och Dromos i Gräkiska Språket, de betyda det som hastigt far och löper, hwilket intet kommer öfwerens med des betydning i Swänska Språket: Ty Dromund är ett stort Skiep, som är så fullt lastat att det knåpt kan rodas af Rodarmännen, och komma uthur rummet: Ty är des rätta ursprung af Swenska Ordet Droma, hwilket betyder långsamt gå', (hwilket hwar man i Swerige säger, åth den som långsamt går, du dromer, se huru han går och dromar). 'Dedan är Bojor på Benen slagne, kallade droma, emedan de hindra ens gång'. Uthom detta, hade Spelmannus funnit i Gräkeska språket wara i bruk, att kalla Båtzmännen Dromænner, och Skieppen Dromundar, då hade man kunnat twijka antingen wij hafft dessa Orden af Gräkerna eller de af oss. Men nu finnes intet dessa Namnen hoos dem, hwarken på Skieppen eller Båtzmännen. |298|

Drake, Draki, war och Skiepz namn, men särdeles de som woro långa och smala, med många Årar, som ses af Werel: Lexic. och Torstani Saga, cap. 5. Olofs Saga cap. 149. hwilka hade 60 Årar på hwar sijda. Med dessa större Skieppen Drakarna foro wåra Fäder långt bort med till Indien, Blåmannaland och annorstädes, och röfwade Gull och Silfwer, och annat, och wordo kallade Indiafarer och India Drakar. När de kommo tillbaka, funnes Sjöröfware som lågo in i Wijkarna, och lurade på dem, hwilka kallades Skärgripar, emedan de lågo in i Skiärarna, och gripo ann sådana som woro rijkt lastade. Uti Herauds och Bose Saga pag. 57. finnes en artig Gåta, som beskrifwer en Drakes och Skiärgrips fechtande uti Krijg, som fördes emillan K. Hareker och Herauder till Siös, der 100 Skiepp woro tillsammans, säjandes: 'i det samma (medan de slogos,) när Konung Harek blef huggen af Smider, att detta hugget bet så på Konungen, blef han wänd i en Flog Drake, och spydde Etter öfwer Skieppet, och fingo många sin Bana der af: Han kastade sig ofwan på Smider och swalg honom i sigh. Der af blefwo Smidz män mycket förfärade. I det samma see the hwarest en Fogel kommer ofwan ifrån Landet, som kallas Skärgriper, han wände sig moot Draken, och gingo the förfärligen hårt tilsammans; Och så lychtades deras Strijd, att Skärgripen föll i Siön.' Uthtydingen är denna, att K. Harek blef wänd i en Flog-Drake; och spydde Etter in på de andras Skiepp. Det är, att på hans Skiep Draken

bygynte de skiuta Eld på de andras Skiepp. Och att en Skärgrip kom utaf Landet, det war en Siöröfware som kom utur Skiären, som gick löös på Draken, men brändes up så att han sanck i Siön. Af denna artiga Gåtan, kan man nu förstå hwadan Gräkerna hafwa tagit det de skrifwa om wåra Yfwerborne Norska Gripar, som strida med de Indianiske Drakar, för Gull och Silfwer skull, som läses i Atl. Tom. I. p. 403, 408 [= s. 252, 255]. Tom. II. p. 560 [= s. 574].

Fleja, Skiepz Namn, som är ursprunget af flyta, det är simma uppå Watnet. Hwadan och de Flotholmarna som liggia och simma uti Insiögar, kallas Fly. Och der af är och det flytande Landet i Holland kallat Fli, och deras små Farkostar nämde Floiter. Detta Ordet kommer öfwerens med Gräkeska Ordet *Ploion*, hwilket hos dem är i bruk att nämna små Farkoster.

Freke, Warg, Ulf, war och Skieps Namn, så wäl som sielfwa Anförernas till Siös, särdeles Siöröfwarnas; Dedan hela Swerige är kallat fordom Wargön, för des stora Siömacht de fordom hafft, och det stora Siöröfwerij de brukat, som wijst är i Atl. Tom. I. p. 518 [= s. 324]. Och skiedde fordom altid ett särdeles Offer, till Oden eller Necken, här wid gamla Upsala, för dem som skulle fara till Örlogz i Siön, att de dränckte wissa personer i en Brunn, som war uthuggin uti ett stort Helleberg, som låg mitt uti Upsala Ström, och kallas ännu i dag Olfwa blots Kiällan, af Olf, det är en Siöröfware eller Siöman, och blota, det är offra, och Kiällan, det är en Brunn. |299| Bekommandes Namnet af detta offrande, att lyckas Siöröfwarna; Hwars afritning här p. 251 [= s. 262] fig. 2. *GGGGG*. är Helleberget. *CCCC*. äro Bielkar uppå des lägre deel, att uppehålla Watnet til Qwarnerna som liggia på bägge sidor, hwilkas Rännor och Dambol är *AB*. och *DE*. Men *K*. är sielfwa Brunnen, och des Diup in till *F*. Men emillan *LL*. är bredden. Denna hade Hans Kongl. Majest: lust att see, tillijka med dhe 8. Bryggiors aflefwor och rum, de Plato beskrifwer, som sees i Atl: Tom. I. cap. VII. war dhe fordom warit, och än kunna synnas, när de utsläppa genom Slussen alt Watnet, wid nya Upsala. Ty reste Hans Konglige Majestät wår Allernådigste Konung Carl den XI. dijt uth i thetta Åhr den 19 Junii Anno 1696, med ett högt och Förnähmt Fölie, som war Hans Kongl. Höghet Printz Carl, Theras Excell: Kongl. Råden, Gref Bengt Oxenstierna, Gref Gyllenstolpe, Gref Dalberg, Gref Gyllenborg, Högwälborne Her Landzhöfdingen Frölich, Högwälb. Her Landzhöfdingen Johan Hoghusen, Hof-Cancell. Bergenhielm, Cancellie Rådet Her Piper. På Landtaflan som nu denna 3 delen medföllier Tab. VI. under 60 högdz grad. är den Olfwan blots Kiällan, och Olfwa Qwarn, och de 8 Broar antecknade wid Bokstäfwerna *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *g*, *h*.

Hwaljardar, Skieppens Namn, är kommit af det, att såsom en Hwal är den största Fisk i Siön, och upswälger andra; Så är och Skieppet ett stort Diur i Siön, som många andra röfwar och upswälger. Se detta är artigt pag. 249 [= s. 260] under Myntet *C*. af de gamla afmålat, och på det de skulle förstå, att denna Hwalen, betydde intet en naturlig Fisk, utan ett Skiep, ty står mitt genom honom ett Anckar afmålat.

Holk, är det smärsta Siöfartygz Namn, som de i förstone brukat, af ett Trä giorde och utholkade. Dedan kallas och Holk, en Degholk, hwarutinnan de knoda Miölet tillsamman till en Deg. Holka, det är utgrafwa, som är allom bekant.

Holkulle, Holkvard, Holkreder, Holkbuder, äro en Skieppz Förståndares Namn, och Åhretyttel, som sees i en gammal Neckens Wijsa. Plinius l. XVI. cap. 4. pag. 296. hafwer förnummit rätteligen denna wåra Fäders art att giöra desse Holkar, säjandes: 'Germennen som bruka Siöröfwerij, de giöra sina Holkar af ett Trä, så utholkade att de kunna bära 30 Personer'. Sedan äro och de större Kiöpmäns Skieppen som föra Godz, kallade Holkar, som sees af Snor. pag. 770. Detta Skiepz Namnet, är utkommit i de älsta Tijder, när Thor, Atin eller Necken utfor, som sees af Gräken Aristide, der han lib. 1. pag. 395. talar om de första Krigen som stodo här i Swerige: 'För än Thor steg till Regementet, så war alt i Twedrecht och inbördes Krig; Men när han kom till Re|300|gementet, blef Twedrechten stillat. Hwilken utkiörde och längst bort under Jorden, (det är i Norden up åth Helsingeland och Lappland) bortsatte Tiodarna (små Kungarna) med Satur'. Af hwilken sedan Ihshafwet bekom sitt Namn. som ses Atl. T. I. p. 404 [= s. 253]. T. II. p. 44, til 50 [= s. 58—64]. Sedan säger han p. 397. '(att Necken eller Athin) sedan han rensade Hafwet från Siöröfwarena med sina Skiepz slachtningar, så förbytte han Holkarna uti Tretiugsessor'. See huru härligen stadfäster denna lärda Gräken alla wåra Sagor om den första Konungen til Landz och Siös, som här i Norden skiedt under yttersta Werldennes Ända och Saturs Hafwet, med så klara ord, och wettat af wåra Holkar, som elliest intet i annat Språk igenfinnes.

Skieppens Anförares Namn, äro och med wåra Fäder utkomne til Ängland, wid Keisarens Juliani tijd, när wåra Normän som bestogo af Swenska, Danska, och Norska, som wijdare i sitt rum wijsas skall, uthforo och intogo Ängland, det den lärda Ängl: Jah: Spelmann i sitt Förtaal til Hist: bekräfftar, der han så talar: 'Keisaren Julianus han lät giöra 800 Skiepp, att tryggelegen föra Spannemål till Ängeland, för de Saxers och Frekers skull, som i 280 åhr hade brukat Siöröfwerij på Ängland. Necta-rider och Balco boder som woro Skiep-

pens Styrmän eller Anförare, blefwo af Saxerne dräpte.' De twenne Order äro orätt afskrefne, emedan de intet Språket rätt förstått. För *Necta-rider* skall läsas Nekva, det är Skiep, och Rader, Rådare eller Styrman. För *balco* skall läsas hålco, Skiep, och boder, är Botzmän, eller bauder, Boder, Befallningzman och Styrman. Är och här rätt märckeligit, att han kallar Frankerna Siöröfware. Ty som wijst är, så är Freke en Warg, eller Siöröfware, af hwilka först de äro nemde, som bodde wid Renströmen, och der brukat stort Siöröfwerij, och foro så sedan in i Kalland, hwar af de som fordom kallades Kaller, kallas nu Fransoser, som wijdare i sitt rum talas skal.

Hepia, Hoppa, är och små aflånga Båtars Namn, särdeles hos Lapparna och Finnarna, hos hwilka Hästarna och kallas Hepo, see Florin: Lexicon pag. 97. Detta bekräfftar och Strabo L. 11. pag. 99. 'De Gadeirites Kiöpmän bruka stora Skiep, och de fattiga små, hwilka dhe kalla Hepior, hafwandes utskurna Hästehufwun fram i Stammen, med hwilka de fara till Åån Lixum, wed Maurusiam och fiskia.' Af detta rum kan man nu klarligen see, att de små Farkoster kallas Heppior, det är Hästar: Emedan de föllia de stora Wågar i Hafwet up och neder som en Häst uti sitt springande, det de stora Skieppen ey så starckt af Wågen röres. Der hos att Strabo säger, det dessa Gadeiriter i gemen kalla dem Heppior, men icke de Gräker och Latiner, hwilket wäl Strabo uthnämt, om så skiedt warit, och hade wäl sagt således, att dhe Gadeiriter kalla sina små Skiepp Heppior, äfwen som Gräkerna och Latinerna. Så |301| kan man och af detta rummet see att dessa Gadeiriter woro de som komne woro ifrån wårt Giötharijke, hwilka de lärda blandat med den lilla Öön som låg för Spanien, hwar om iag widlyffteligen talt i Atl: Tom. I. p. 226 til 235 [= s. 144—150] och Tom. II. p: 89 [= s. 101]. hwarföre är tillförende af mig rätteligen wijst, att de Gräkiske Poeter hafwa stundom brukat det ordet *Hippos* för Skiepz namn, der uti de wåra Scalder efterfölgt, men icke gemene man, som wåra giöra. Detta giöra och de Skrelingar som boo på Grönland. Hwilka äro lijka wåra Lappar till Skapnat och Seder, kalandes deras små Båtar som ey större äro än dem kan bära en Man, Hepiar och Kheipiar. Och de som äro af Hudar giorde, Hud-Kheipar, see Thorfin Kalsefins Saga, indragen i Rhenhielms Notis til Thorstens Saga pag. 28.

Julla, är de aldra smärsta Skiepz Namn, som brukas att föllia bundra Skieppen åt, eller updrages och lägges uppå Wandringen, på det man må fortare segla, och att man icke må forlora dem, i de stora Wågar. Detta Namnet hafwa wåra utfört med Giötherna, när af dem Troja bygdes. see Wallerium Flac. indragen i Atl: Tom. I. p. 808 [= s. 508].

Nikva, Nokva, är Skeepz Namn, see Edda pag. 380. och Neckens Wijsa.

Är och så SiöKungars Namn Nikur, Nockur, Necken, Nikudur, Niptuner, see Edda och Atl. Tom. I. pag. 722 [= s. 453]. Så och Nokva, see Snorr. Hist: p. 44. och af detta Ordet många Öjar och Hamnar kallade i Swerige Niksa, Nockeby, Nocko-hamn; Nikurön, etc. Såsom uthi Upland, Nockeby, allom bekant Hamn, en Mijl från Stockholm i Upsala Siöfart, i Bromma Sochn. Neckada i Botkyrckia. Niptunsta i Hotuna. Nickanbol i Rassbo Härade. I Södermanland, Nokenön uti Morkon Sochn. Uti Wäsmanland, Neckeby i Skultune. Nippeholma (*Neptuni Insula*) i Säby. Nicketuna i Tortuna. Nickursbo i Jönåker. Neckursbole i Fernbo. Nickeboda i Fernebo Fierding. Neckenbeck i Folkierna. Uti Helsingland, Nockseter i Indal. Nokesta uthi Siälånger. Nekesta i Jämtland. Och Næcköön, Næcksiön i Forsa. Nicyrön i Nootanger. Förutan många andra i Östergiötland, Wästergiötland, och Finnland, etc. som ey behöfwes införas. Nocksta och Nauksta, är Skiepzhamn, see Wereli Lexicon. Nockvard, är Skipzwård.

Nokvarade, Naukrader, är Styrman. Nissa, Nicksan, *Neptuni amnis*, den som ligger wid Halmstad i Halland under 40 Middl. 57 h. gr. der wåra offta slagitz till Siös. Se och Kong Sagan pag. 277. Af dessa Orden äro och några komne med wåra Fäder till de Gräker, fast de intet brukat att kalla Siöguden *Neptunum*, eller hans Skiepp Nickur, Necken eller Nekva, som sees af alla Skiepzhamnars Namn. Såsom |302| Nicæön uti Ascewijkan mot Troja, den och kallas Ancarö, af det att Skipzmännen kastade der sina Ankar. Ortel: och Stephan: de Urb: Nicæa s. *Nizza*, Siöhamn i Ligurien. Nicca, hos de Locrer, uti de Maliacers wijk. Nicæe hamnen i Illyrien: Uti Antonin: Itiner: kallas *Nicia*, Men nu denna tiden Nissa. Nipsa uthi Giöthernas Thracia. Nicona wid Danubium. Nicæa wid Floden Hydaspen. Nicæa wid Cophe Floden. Nicæa i Corsica. Nicæa i Thracia. Necöia uti Ombria. Necrobyla uti Carcintiske hamnen. Neciebo wid Kärre i Campanien. Nissebol på Öön Läsbo. Steph: de urb: pag. 493. Nicaseia wid Nåxum.

Nikebole, som är Nicken och hans Skiepz hamn, och Stadz Namn, är och utkommit till de Gräker och Latiner, och fast de intet brukat det Namnet att nemna Siöguden eller hans Skiepp der wid, likwäl hafwa de honom och hans Skiepp till Heder nämt, efter wåras sätt, de Orter som in wid Strömar och Siögar legat, som uthtryckeligen ses af Strabone lib. 7. p. 324, 325. att Nicobole är en Skiepzhamn, der Keisaren Augustus lät byggia Skiepzhuus, och gaf dijt 10 Skiepp. Äfwen så i Thracia der Giöthernas Säte är, är Nicobole. Nicobole wid Näsån. Nicobole wid Jädra Floden. I Mæsia in wid Donau Strömmen är Nicobole, den Turkarna än i dag nämna Nicobole

och Scytharö. Och fast de intet wetta på sitt språk hwad thetta betyder, emedan på samma deras Språk heta Båtar och Skiepp, *Gemi*, *Bartscha*, *perma*. Så hafwa de likwäl behållit Namnen på Skiepzstäder, och aldeles just så skrefne som wij än i dag skrifwa, som sees af Leuenclavio och Ortelii Thesauro. Och är märckeligit att de bägge Orden behållit, emedan Nicva och Scyta äro båda Skiepz Namn. På hwilken Ort Giötherna fordom sig nedersatte, och länge bodde, som allom bekant är, och läses i Jornande och Procopio etc. Utaf Meninski Lexicon kan man see att somliga af Turkarna behålla och wårt Skiepz Namn Sessa. Dedan är Entiog-sessa, Twåtiog-sessa, Tretiog-sessa, etc.

Italierna hafwa allranämmast behållit wår Nochens, Noccurs, Nicudurs Namn, som är en Skiepz-Anförares Åhretyttel, sedan Giötherna intogo Rom; och Nochvas Skiepz Namn, i det de än kalla en Styrman eller Skiepz Anförare *Nocchero*. Den Hebreærna kalla *Malach*. Grækerna Ναυτης. Latinerna fordom *Nauta*. Hispanjorerna, *Marinero*. Fransoserna *Marinier*, *Batilier*. Hwilket senare ord de tagit af wåra Båtelid, hwilket är lijka med Båtzman och Båtswen. Tyskarna kalla *Schifman*. Hollendarne *Schippere*. Danska *Scebmæn*. Änglenderna *Mariner*. Sclaverna *Brodnick*, *Zhulnar*. Polackerna *Flisnik*, *Sternik*. Hwilka Ord synas wara half Polnisk och half Swensk. Ty *Flis* är Båtens namn, lika som wår Flei, Fli och Flöt. Och *Nick*, är Styrman. Turkarna kalla *Gemigi*, *permagi*. Ungrarna *Hayos*. Africanerna *Bachreb*. se Megiseri Lexic: p. 108.

Strabo menar att Staden Nicobole, skulle fått Namn af Augusto på Gräkeska, af det han der in wed blef en Segerwinnare öfwer sina Fiender, och Νικη är på Gräkeska Segerwinning, det |303| på Latin heter *Victoria*. Hwilket och på Swenska är Nickia och Kneckia, Det är underkufwa, böja och nederläggia en. Men när man seer på Strabonis ord, så war Staden der förr en Skiepzhamn, och en gammal Hamn. När man betäncker Svetoni ord lib. 11. öfwer Keisar Augustum, så seer man klarligen, att han gifwit Staden namn af Nickur (*Neptuno*) säjandes: 'Keiser Augustus på det hans stora Seger wed Actium, skulle hos Effterkommanderna ihugkommas, bygde han Nicobole, och inrättade der Leekar som skulle hwart femte åhr hållas. Utwidgade Baldurs Tempel, och Lägretz ställe det han brukat, och prydde Skiepzhamnen med des wundne Krigz Roof, och tillegnade Skiepzhamnen med Staden Nikun och Tyr till ähra.' Hwad will man klarare begiära. Der till medh är många andra Städer så kallade, allena utaf det att Skieppen lågo der wäl i Hamn. Och många Städer för Augusti tijd så kallade. Som och sees af Pausania Lib. 1. Attic: pag. 82. der han uthryckeligen beskrifwer

huru man på den Orten skall reesa att besee alla gambla Handlingar säger han: 'Om man reeser till den Skiepzhamnen som i min tijd kallas Nikseia, etc.' När man så klara Ord seer och öfwerwäger, och de gambla Penningar på hwilka Necken eller Neptunus står afrijtad, särdeles den märckelige Penningen af Morelli spec: Num: utdragen, som här står pag. 102 [= s. 113] under Num. 5. så seer man att der på står Ordet Nikö ön, och hans Skapnad med en Tridant, hwar igenom han igenkiännes wara en Siögud, hafwandes en ropande Qwinna, nemligen Frossepinan, den han röfwade, och 4 Hästar för en Wagn, genom hwilkas 8 fötter framman och 8 bak, förstås en Skuta med 8 Årar på både sijdor. Utaf Scylace som war för Herodoti tid, ser man att Nicseja war Skiepzhamn, såsom pag. 20. 'i Megara hamn är Nisæa Staden', pag. 36. 'Nisurus hamnen'. Steph: de Urbib. pag. 496. säger klarare, 'Nisæa som är Staden Megaridis Skiepzhamn, är bygd af Nissæ Pandionis Son'. Här bär Kung Pandionis Son en Skiepz Anförares namn Nisse, så wäl som Skiepzhamnen Nisæia.

Akka, Acki, Ökia, Eikia, äro så dhe smärre Siöfartygz Namn, så wäl Oxars, Hästars och Rehnars Namn. Så och Wagnars och Kiärrors Namn: så wijda man åker med dem. Såsom Acketyg, Åkar Kiärra, Åkarwagn. Lapparna kalla derföre sina små Båtar som de fara med sina Rhenar om Winteren på Sniön, Acki, aldeles giorder och skapat som en Bååt, see Scheff: Lappon: pag: 270. dessa alla Orden äro utsprungne af Åka, kiöra. Dedan Akbraut, Åkewäg. Akernam, när ens Ökiar uptagne äro. Vid. Werel: Lexic: p. 7. Detta Ordet Ackia, etc. är och kommit till de Gräker och Latiner, fast de mycket sällan det brukat, emedan det warit fremmande, och de ey wäl förstât des betydning; såsom ses af Plutarcho indragen i Scheff: Milit: |304| Navali. pag. 70. der han säger 'att Keisaren språng neder af Wallen i en Akkia'. Den kallar Svetonius efter Latinska Språket *Scapham*. Hafwa derföre de gambla rätteligen afmålat en Ökia, genom en Ökse, efter de bära ett Namn, som ses p. 172 [= s. 183] Fig: *E*. der Europa utfor på en Öksa, eller Ök öfwer Siön. Men än artigare är att see af den Penningen uthdragen af Scheff: Milit: Naval: pag. 149. Här afmålat pag. 249 [= s. 260] under lit: *B*. der en åker med ett par Rhenar i en Wagn, hafwandes en Spess i den ena Handen, och ett stort Blåss i den andra, och ett Ankar under Rhenarna. See huru wäl de gambla wille låtit förstå våra Skiepp bära Okie namnet: Ty Ankaret utwijsar först att man intet måste förstå här, det Aristotiles talar om wåra Scythar, att de rijda på Hiortar, det är Rhenar, när de rijda och åka till Landz med Akke, som wijst är pag. 192 [= s. 204] utan att här i Norden, der dessa Rhenar finnas, kallar man och Skieppen Akki, med hwilka man så till Siös

som till Landz brukar att i största hast åka och fara. Läggiandes ännu detta Tecknet till, att Korngudinnan och Bluter som målas med Blåss i Handen för des mörcker skull i Norden, hon skall och wijsa hwarest Akki Skiepznamnet är igenfinnandes.

Olf, är både Skiepz namn, särdeles Örligz och Sioröfwares Skiepp: Så och sielfwa Anförernas, hwilket på åtskillige sätt skrifwes, nemligen, Olle, Olar, Olof, Olf, Oli, Olo, och på Latin *Olaus*. Om en sådan mächtig Sioröfware skrifwer Saxo Lib. VII. således: 'Olf, när han feck Herredömet öfwer Hafwet, underkufwade han 70 Siö-Kungar eller Olfvar, med sin macht'. Af denna Siökungens eller Neckens Åhretyttels Namn, så är, som wijst är pag. 298 [= s. 308] Olfva blots Kiällan, gifwen des Namn, för de Menniskio Offer, som der skiedde Necken eller den första Olfven til ähro, att winna Seger till Siös. Detta hafwa och de främmande effterfölgdt, så att när dhe wunnit någon stor Slachtning till Siös, hafwa de icke allenast offrat wår Norska Afgud till ähra, utan och klädt sig i wåras gamla blå Klädedrächt, som Plato Atl: Tom. I. pag. 280 [= s. 178] förmäler, och wij ännu i dag draga; utan och förment sig fullkomlig wara af wåra Fäders Afkomne. Som ett härligit rum wijser af Dion. lib. 48. p. 389. säjandes om den stora Rommerska Krigzhielten Pompeio, 'att han blef så stålter och modig till sinnes (när Keisaren Julii Flotta blef mäst af Storm förderfwat) att han wille det de skulle tro sigh wara Neckens Son; Iklädandes sig blå Kläder och lätt störta i Siön Hästar och lefwandes Menniskior, Necken till ett Offer'.

Det hafwer en lärd Man, ehuru han berömt min Atlanticam, likwäl tyckt att iag alt för mycket röfwat ifrån andra Konungar och Länder deras Beröm, fast han intet (tror iag) wettat hwad mitt Namn Olf hafwer hafft att betyda. Men han far will i sin mening. Jag hafwer röfwat igen det Sanningen tillkommer; och andra delar i Werlden uti 4000 åhr för wårt Swerige bortröfwat, och hafwer iag lemnat hwar och en den Frijheten att komma till Swerige, och det på min Omkostnad, der han finner något osant wara, af det iag bringat i Liuset, som är sielfwa grunden till |305| Atlanticam; har och lemnat allom wägen att taga tilbaka det, till hwilket han fullkomliga skiäl kan hafwa; doch först, wäl läst Atlanticam 10 gånger igenom. Tör och hända att hon behöfwes läsas 20 och flera gånger igenom, innan en kan minnas huru alla Skiäl hänga tillsammans.

Sko, Skan, Skid, äro så wäl Skiep och Siöfartygz nampn, så wäl sådanas Tyg, som man brukar att gå eller reesa till Lanz med. See des Etymologie här pag. 281 [= s. 290]. Dedan Skotvengie är. Skoremar, Skridskor och Skenor, de man brukar att skrinna med på Isen. Och dedan kallas den

nedra pipan i Oxars och Hästars Been Skenan, så och på Menniskian. Skeid, ett stycke wäg, Skede, På Latin *Stadium*. Se Wereli Lexicon pag. 224. Af Skieppens Namn, Sko, Skana, eller Cana, Skeid, Skaid, Werel: Lex: pag. 225. äro uthsprungne, Skaute i Skaunaum, Framstammen i Skieppen. see Stenij Glos: och Werel: Lexicon pag. 224. Och kalla ännu wåra Norske Lappar och de Americaner i Westindien wid Grönland som komne äro utur Swerige, Danmarck, Norrige och Island sina små Båtar *Canor*. see Martin. Nordiske Reesa pag. 13. och 64. Af Skana är och Skanhalle, Skiepzhålle, där Skieppen liggia i Winterläger, eller skola samlas til Uttog. Såsom uthi Upland: Skanhalla hamn, i Sollenda Hundari. Skanhalla hamn i Semninge Hundari. Uthi Rodboa Skiepzlag, (se Cron: Episc:) är Sceyder byn, i Skandery Sokn. Kanesta i Skiptuna. Skonalaby i Skonhalle Sokn. Skane Eng i Wångehärad. Kanesta i Strömsholms Lähn i Wäsmanland. Skanehall i Marckhäradt wid Skiepzhulta Sokn i Wästgiöthaland. Skanör, Skaneiar, en Hamn i Skanö. Hwarest fordom när de stora Uttogen skiedde, eller senare till att röfwa i Wästersiön; altid der alla Skieppen stötte tillsamman, hwilken Hamn är så stor, att några 1000 Skiepp kunna än der liggia, af den storlek som fordom brukades. Men nu alt fäör grund, för de större Skieppen som nu i bruk äro; liggiandes under 34 Middagzlin. 55 ½ högdz grad. Dedan Landskapen Scanö fått sitt namn, och sedan hela Swerige hos de gambla (som wijst är Atlant: Tom. I. p: 481. [= s. 301]). Se denna på Tab. VI. Tom. I. Huru detta Ordet och kommit til dhe Gräker, fast de intet wettat des ursprung, lijkwäl behållit effter wåra Fäder som sig på några Orter nedersatt, och brukat till sina Skiepzhamner, som de kalla Scandeja, ses i deras Skriffter indragen i Atl. Tom. II. p. 39, 40. [= s. 53 f.]. Det finnes i Giöthernas Tracia wid Ægeis Hafwet, Sconilla, som är af samma wårt Ord Scana. Och på det ingen må twijka att Skieps Nampnetz ursprung är af Scana, och det här ifrån Norden kommit, Så finnes ett härligt rum i Gräkeska Scalden |306| Nonno, Lib. KE. v. 215. der han siunger således: 'Dhe Nordieska Folkens Skoor som hafwa Wingar'; det är Seglen. Hwilken och i sin Lib. Kς. v. 175. artigt weet beskrifwa wåra Lappars och Grönländers små Båtar af Läder giorde, och dheras Anförares Giöthiska Namn, och att de boo in wid Siön, som gifwer Bärnsteen eller Glis ifrån sig, sejandes: 'De wetta intet fara med Skiep i Hafwet. Men i des ställe taga dhe rå Hudar och giöra sig nätta Ökior, hwar i Styrman sig sätter, och farer så sachtelig öfwer Hafsens Wågar. Den Tiodmes och Holcasen Torbiorns bägge Söner föllia åth med sina Pijlar.' Wijdare, såsom wåra hafwa giordt sina Uthtog in uti Ægypten, och hafft åhrligen Handel der, som sees af Diod. Siculo, Lib. 11.

p. 127. så hafwa de och infört Styrmännens och Skieppens Namn. Såsom Canofur, Scanefar, Kaneskär, är en som fahr eller anförer en Bååt, eller Cana, så ser man af Tac: An: 2. pag. 250. att en Canofur, en Skiepz Styrman, han bygde en Skiepzstad i Ægypten; och af Tac: An: XI. p. 656. *Ganascus* en Skiepz Styrman. Af alla dessa Orden kan man och see att de gambla som hafwa skrifwit åtskilliga Sweriges Namn, Scaneja, såsom Scandia, Scandinav, Scandinavia, Gangavia, är Orsaken, att *K*, *C*, *G*, *Sc*. talas af somliga hårdare heller lättare uth. Uthi Lycoph: Cassand: f. 11. v. 108. är och klart att Scandeia är rätteligen Siögudens Skiepzhamn: Der han säger; Ægilli (*Neptuni*) Slått är Scandeja. Hos Grækerna läses och att en Skiepzflotta kallas Neckens Trämur. Uthaf Agatharcid: pag. 127. ser man att wid Theppan i Ægypten, kallas de små Okior, Skedior. Här är både Stadz Namnet Theppa Giötiskt, see Atl: Tom: I. pag. 563 [= s. 352] så och Skieps Namnet Scedia.

Warg, wara både Skieppens, Styrmännens och Siöröfwarnas Namn, är wijst pag. 300, 304 [= s. 310, 314] i Ordet Freke och Olf. Och will derföre här allenast tilläggias ett klart rum af Strabone, pag. 665. Der hela Stranden in mot Rhodon kallas Wargstranden (*Lycia*) mot 1800 stadier långt, der dhe brukade öfwermåttan Siöröfwerij, och Pompeius en gång förbrände 1300 Röfware-Skiepp. Ptolomeus far derföre will, der han talar om wåra Norska Germenn, att han sätter Wargönan mitt i Tysland, der hwarken något Haaf är, eller någon stor Öö. Men såsom han sielf beder Effterkommande att rätta det han |307| far will uti; Altså är än wijst att ingen annan är Wargön än Swerige. see Atl. Tom. I. pag. 518 [= s. 324].

Detta Ordet Warg, hafwer och uthfölgt Giöterna till Tysland, Frankrijke och Italien, som ses af Sidonij Biskopens Bref till Påfwen, Lib: VI. Epist: IV. talandes om några, 'som upsökte en Qwinna, hwilken kan hända, Wargarna hafwa borttagit, nemligen, Röfwarena, ty så kallas (af dhe Giötheska Romarers Inbyggiare) sådana personer'. Wåra Longobarders Lag uti Italien Lib. III Tom. XV. säger, om Wargegångare, (det är de som löpa Warg, och röfwa här och der) 'komma af de långt bort belägne Länder, till wåra Landamären, och willia gifwa sig under wårt förswar och Skiöld, så skola de lefwa under wår Lag'. Uthi de Ripverars Lag Tit: 85 står så: 'Om någon en död Menniskias Kropp upgräfwer, och skiöflar, så skall han böta 200 penningar, eller wara Warg, till des han förlijkar Föräldrarna'.

Skål och Skålla, war och wåra Skiepz Namn; Dedan än i dag åtskilliga Wijker och Hamnar hafwa sina Namn. Såsom den allom bekanta Hamnen för Upsala Skiepparena, på andra sijdan om Sigtuna Fiehlen, Skålhamn,

och innersta Wijken för dem som fara Garswijken upföre till Skålesta. Skålhamn i Soteskiär. Skålhamn i Gräseskiär, etc. Detta Namnet är och til de Främmande utkommit, fast det intet warit i bruk, (doch artigt effter wåras) genom en Gåta, denna Skiepz art beskrifwit, såsom sees af Lil: Gyral: pag. 150. 'Scylla hade 12 fötter, 6 Hufwud, och 3 radar Tänder'. Det är Skålan eller Jullan hade 12 Årar, hwilka af 6 Karlar roddes, ty i små Båtar hafwer hwar Rodarman 2 Årar, en på hwar sijda. De 3 rader Tänder, äro Ropinnarna, som och kallas Rotullar, och Rokuddar, och som 2 Tänder höra till hwar Åår, så war 8 Tänder i Framstammen, 8 Tänder i Bakstammen, 8 Tänder mitt på, det är de 3 rader Tänder. Elliest kallas och Tänder dhe hwassa Spiuten fram i Stammen, att förderfwa Fiendens Skiepp med; see pag. 278 [= s. 288].

§. XVI. Äre således nu nogsamt wijste, alla de Namn som wåra Fäder gifwit sina Skiepp och Siöfartyg, större och smärre, och att de wid första Regementz insticktande, brukat 3000, som wijst är pag. 273 [= s. 283] etc. Den och Lill: Gyraldus pag: 153. kallar 3000 Siögudinnor. Detta 3000 talet war hos oss (som och än i dag brukas) 3600, ty wij räknade altid effter det stora Hundrade som war 120, och stora Tusendet, som var 1200.

Nu willia wij först tala om Skieppens storlek den tiden, och huru länge den war i bruk, så till storleken som till myckenheten, och huru wåra Fäder genom sina Uthtog, utfört samma art och taal tjll andra, och huru dhe det effterfölgdt. |308|

1. Storleken hafwer i förstonne intet större warit än en 12 åra Bååt, som hafwer hafft 6 Årar på hwar sijda, och således brukat 12 Rodarmän, och 2 Styrmän, en framman och en bak, och en Höfwidzman, så att talet warit 15 personer, med hwilka de farit uti Siöröfwerij, såsom sees i Kongz Sagor: pag. 76. och Olofz Saga den Minsta, att Kong Rörek hade 2 Skutor med 15 man på hwardera, som och ses här pag. 295 [= s. 304] af Rodar Rätten. När nu Konungarna i Swerige eller deras Söner utdroge åhrligen, som läses i Kongz Sag: pag. 72. om Erich Amundzson (Wäderhatt) Sweriges Kong, att han hwar Sommar hade ute Leding; då skiedde det med deras egen Flotta af dhe 1200 Skiepp, som låg i de 3 Kungzhamnarna här wid Upsala, see Atlantic. Tom. I. pag. 181 [= s. 115], och tå hade han 18000 man med sig, förblifwandes ändå hemma 2400 Skiep, som lågo i de andra Riksens Hamnar. Om de ordinarie 1200 Konungens Skiepp, är och wijst af Platone i Atl. Tom. I. p. 272, 273 [= s. 171 f.]. Sådana bruka ännu Cossakerna som sittia i wåra Giöthers ställe wid Euxiniske Siön, som ses af Blaew Atlant. Tom. II. Polon. pag. 60. Att Konungens och de andras Anförares Skiepp, hafwa altid större warit,

läses uti alla Wåras, Danskas och Norskas Historier, såsom Vikingens Erlingz Skiep, i Kongz Sag: f: 31. war en Tretiugsessa med 300 man.

Uti större Uthtog och till wijdare bortbelägne Orter, som till Medelhafwet, Euxiniske och Caspiske Hafwet, hafwa wåra brukat 12 Åra Båth på båda sijdor, som giordt 24 Rodarmän, som Saxo Lib. V. pag. 97. på Danska skrefwen, klarare talar än i den Latinska edition, sejandes om Kong Frodes Flotta, att på det minsta Skiep war 24 Båtzmän, utom hwilka altid wore 4 eller 6 män som styrde, och som woro Höfwitzmän för de andra, så woro de in alles 30 personer. see Kongz Sag: f: 76, der Kong Olof hade 30 man på sina Skutor, och pag. 359. der Sigurd lätt Finnarna giöra sig 2 Skutor som 12 män rodde på hwart Bord. Sådana långa Båtar bruka de än i dag, att fara öfwer Silian Siön i Dalarna, se Atlant. Tom. I. Tab. 43. (under 61. högdz grad. 37. Middagzlin.) hos Mora och Lixan Karlarna, hwilka äro 50 Foot eller 25 Alnar långa, 6 Foot eller 3 Alnar breda, och 12 Årar på hwar sijda, och sådana äro mycket lätta giorda, så att de antingen kunna bära dem på Axlarna, eller draga dem lätteligen öfwer Land, utur den ena Strömmen till den andra, det wåra Norska, Lappar, Finnar, och Ryssar än bruka, som af medföljande Figur af Olao Magno Lib. XI. pag. 466. uthtagin, som sees kan här pag. 310 [= s. 320] och |309| Cossakerna wid Euxiniske Botn, der Giötherna förr sutto, än effter deras sätt bruka, som Blaew talar. Huru wåra Giöther och Skyther, det för Christi tijd öfwat wid Mæotiske Träsket på samma sätt och lijka stora Båtar som de här hemma hade, talar Strabo märckeligen pag. 495, och 496. 'De Mæoter hafwa långa och lätta Båtar som kunna bärga 25 eller 30 personer och när de komma ifrå Siöröfwerijt, läggia de sina Båtar på Axlarna och bära dem upp i Skogen, och åter när tijd är att fara till Siös, bära de dem tillbaka'. När en Flotta af så stora Skiepp utgick till talet 1200 med 30 man på hwart Skiepp, så utfor ett Manskap af 36000 man i Siöröfwerij åhrligen. Så stoor Flotta brukades än i Swerige Anno 1300, som sees af Messenio, Laurentio Petri, och Erico Olai Lib. III. pag. 58, och p. 86, 87. när Konung Birger sände Torchil Marskalk emot Ryssarna med 1200 Skiep, och Ryssarna hade der emot 1000 Lodior. Konung Harald Gormson, säger Snor. pag. 127. hafwa farit till Norrige med 1200 Skiepp. Kongz Sagorna p. 178. wijsa att Kong Knut i Danmarck rustade en Flotta mot Kong Olof i Norrige af 1200 Skiepp. Der om läses och i Adam: Brem: Histor: Eccl: p: 64. Ericus Olai, pag. 34. och Snor. pag. 279. då länte Kong Amund af Swerige åt Kong Olof i Norrige 420 Skiepp, (Kongz Sag: pag. 168.) som hade allenast 6 stycken sina egna, ty alt Norrige hade fallit från honom. K. Waldemar i Danmarck, som Ericus Olai talar, pag. 51. hade 1500 Skiepp, när han tog in Estland. K. Erich i Danmarck

när han belade Öön Archöna, (det är Skiepsön) wid Rygen, hade han 1000 Skiep, som Saxon: pag. 300. förmäler. Af wåras Historier, och Saxon. Lib. IX. pag. 204. seer man att Konung Biörn, Ragnars Son i Swerige, med Erich sin Broder, drogo till Slesswijk, att stilla det inbördes Krig i Danmarck, med 1700 Skiepp. Utaf Haral Hilletandz Wijsa, Joh. Magno Lib. VIII. cap. 8. pag. 231. och Saxon. Lib. VIII. pag. 166. seer man, att An. Chr. wid pass 730, så hade Sigurd Ring, Konung i Swerige, den andra kalla Ogge, eller Håke Ring, 2500 Skiepp i sin Flotta, förutan de han fick af Giötherna wid Bråwijken, som woro 1100 Skiepp, så att hela Flottan bestod af 3600 Skiepp. Så stoor Flotta måtte derföre Kong Edvard i England hafwa (wid An. 1066.) hållandes en Skiepzflotta af 3600 Skiepp, effter som wåra Swenske, Norske och Danske, så offta plundrade och röfwade på England, fruchtandes att Swerige skulle någon gång åter med all sin Flotta dem angripa. Detta sees af Vithens Skiepzbyggerij, pag. 46. och såsom Wilhelm Batthard, Hertig i Normandien, war i Konung Edvardz tijd lofwat att effter hans död bekomma England, det nu Harald Godaneson, strax effter Kong Ed-|310|vardz Död sig inkräcktade; Ty nödgades han skaffa sig en Flotta af 3000 Skiepp, som sees i Snor. f: 376. beståendes rätteligen i 3600, effter det stora Tusende, som altid wåra Normänners maner war att räkna, som ses i Atl: Tom. I. p. 273 [= s. 172] och Saxon: p. 102. talandes om Kong Hunes Flotta, att hwart 1000 räknades 1200. Detta 1200 talet, hafwa och wåra brukat Utomlandz, och hållit såsom heligt och fullkomligit taal, att om något skulle lyckeligit drifwas, så gingo de intet gierna ifrån detta talet, såsom ses af wåras Sagor, och skall wijdare på sitt rum bekräfftas, särdeles ser man af wåra och Trojanernas Sagor, och af den gamla Dicty Cretensi, som sielf warit med i detta Trojaneska Kriget, och skrifwit med Phœniska Bookstäfwer, som äro wåra Wände-Runor, (see Atl: Tom. I. cap. 38.) hela detta Krijgetz aflopp, på Lindaträs Taflor i en Kista af Teen giord, och förwarat neder i Jorden, och i Keisers Neronis tijd påfunnin, genom en Jordbäfning som upkastat henne, som läses i Förtalet till Dictys Cretensis Saga, der han säger p. 32. 'att när hela de Gräkers Flottar färdige woro, och Hafwet nu så roligt och stilla, att de kunde trygt segla, och all folenskap war tillredz, så utwalde de Scytherna till deras Skiepz Höfwitzmen, och gofwo dem Solld, hwilka woro wana att altijd fara till Siös, och hijt och dijt handla'. Strax nedanför säger han, 'att när de kommo närmare med sin Flotta, (nemligen, moot Troja,) så utwaldes Tolpher (Telephus) till hela Flottans Öfwerste Anförare. Och när de alla woro stegne till Skiepz, och fingo Wind, kommo de innan några dagar till Trojam.' Denna Tolphen wåra Scythers Konung i Mæsia wid Euxiniska Hafwet, han war både till Fäderne som Möderne, af

våra Giöther: Ty han war Herculs Son af Ogge Freiams (*Priami*) Syster födder, som ses af min Cronol. Tab. I. Atlant. Tom. I. Lit: *Kk.* och Jornande i våra Giöthers Handlingar cap. IX. pag. 673. Joh: Magno, som och i Cointi Smyrnei Gräkiska Poëtens lib. VI. v. 136. etc. Hwilken införer det Homerus i Iliada bortglömt hafwer. Huru stor Flottan warit, sees af Thucydide pag. 5. såsom och Homero, att hela de Bœotiers och Gräkers Flotta war 1200 Skiepp. Och av Homero Il: β. v. 509. att det war 120 Båtzmän på hwart deras Skiepp; alt effter våra Förfäders sätt och wijs. Och är artigt att märkia, det Homerus och Thucydides sedt uträkningen, effter wåras art att teckna 1200, det Ovidius, Epigram: veter. och Lactantius Placidius hafwa skrifwit, effter wåras art att tala, nemligen 1000, men förståendes 1200. |311|

Wåra Olfvar, Wargar eller Siöröfware uti Pompei tijd, hafwa äfwen brukat 1200 Skiep, som af Strabone pag. 665. här p. 306 [= s. 316] wijst, dem Pompeius förjagade och Skieppen upbrände. Hwars Hamn och Land der de sutto, kallades af dem Warghamn (*Lycia*). See äfwen samma tal på Skieppen hafwa wåra Giöther Uthomlandz brukat, som sees af Kung Theoderiks Wijsa, och af hans Bref til sin Höfding Abundant. uti Cassiod. Lib. V. Ep. XVI. att han skulle låta byggia 1000 Dromundar eller Skiepp. Hwilka i Giötiska Wijsan nämnes 1200 och måste de Romarer äfwen så många låta byggia, att förswara sig, som sees af Niceph. Callist. Lib. XIV. p. 578. att Keisaren Theodosius lätt byggia mot Giötherna 1170 Skiepp. Och Keisar Leo mot wåra Vändelar 1100 Skiepp, som innehade 7000 Båtzmän, hwar af man kan see att dessa 1000 Skiepp woro allenast 6 Årars Båtar, den 6 Karlar rodde hwar sina 2 Årar, eller 3 årars Båtar, på hwar sijdan, den en rodde, hwar sina Åår.

De Perser som räkna sig wåra Skythers Afkomne, brukade och bägge talen, nemliga 1200 Skiepp, som sees af Konungen Xerxis egenteliga Flotta, den des utan hade 3000 uti hela sin Rikz Flotta, att öfwerföra Folcket med. Plutarch: nämner Tom. II. p. 1078. att han war 1200. Herodot: L. VII. c. 89. p. 412. säger, att hans Tretiogsessor woro 1208; utan twifwel woro desse 8 öfriga, Flottans Anförares Skiepp. Och des utan 3000, som bestodo uti Twåtiugsessor, stora Skutor, Pråmar och Båtar, med hwilka de öfwerförde Hästar och deras Kost med allahanda andra Krigztyg. Ctesias cap. 26. säger Xerxis Flotta beståt öfwer 1000 Skiepp. Äfwen talandes effter wåras sätt, men ey

effter rätta antecknaden. Herodot. Lib. VII. c. 184. p. 445. säger han, på dessa 1207 (tillförne 1208) Tritiogsessorna woro 200 man på hwarthera, och på hwar Twåtiogsessa 80 man till det ringesta, eller mera, nemligen till 120; om man nu jämförer detta med wåra Norskas Skiep, så seer man att de Perser hafft samma art; Ty uti K. Sagorna f: 31. står uthtryckeligen, att Erling hade Tretiogsessa, det är 60 Årar, 30 på hwar sijdan, och der på 200 man, och pag. 117. läses, att Asbiorn hade ett långt Skiep med 20 Årar på hwart Bord, det är en Tutiugsessa som stod i ett Båthus, hwilket han besatte med 90 man. Och p. 149. att Erlingz Söner Thor och Sigurd, hade hwarthera sin Twåtiugsessa, och 90 man på hwarthera. Nu när de foro, så sutto gemenligen 2 eller 3 på hwar Åder att roo, der nu Turckarna bruka 4 à 5 personer på hwar Åår i sina Galejor, som sees af Witsens Skiepzbyggerij, c. 14. p. 187. men när de sågo Fienden, och kommo att slåss, så rodde halfwa delen, nemligen 40 per-|312| soner, och de andra 40 eller 50 fächtade, när Borden woro något höga, så att de skylte Rodermännen. Men woro de låga, så hade hwar Twåtiogsessa 120 man, som sees af K: Saga p. 376, och då der strömmigt war, eller Wädret dref dem, rodde 40 och 40 höllo Skiölderna för dem, och 40 fechtade. Hwilket de dock höllo wara för ringa macht att sin Fiende emotstå. Som Erling Skake han talar till Kong Inge, afrådandes honom att fächta. Men war det långt, så fechtade 80, och 40 höllo Skiölderna. Äfwen så, när man utdelar effter Wåras och de Persers art, 200 man på en Tritiugsessa, det är 60 Årars Bååt, så komma i roende 3 på hwar Åder, som giör 180 män i fächtande, 60 att stilla roo, och 60 att hålla Skiölder, och 60 att fächta, förutan de 20, hwilka somlige sutto wid Styre, och en del woro Höfwitzmän för alt Folket. Uti Östgiötalagen cap. 43. Byg: Blk. förmäles att Giötherna här i Swerige brukat Fyrtiugsessa, det är Skuta med 80 Årar, och uti en af de gambla Kämpewijsor siunges, att dhe farit uth och slagitz med Keisar Kalli, hwilken är Gallienus, det och Galieni Mynt bekräfftar, till en stor hop fundna i Wästgiötland uthi Urnis, och särdeles under den gamla Borgen eller Skantzen som Hans Kongl: Mayst: lätt nu för några Åhr sedan kullkasta, af hwilka några äro ett hål uppå, dem de burit på Halsen, som härkomne woro af Giötherna; Hwilken seed wåra Fäder, så och ännu de Swenska i denna dag bruka, och till en Åminnelse bära, när dhe uthi något Fältslag eller Siöslag warit, och något Byte wunnit i Penningar. Detta Giöthernas Uttog, bekräfftar och Svidas Tom. II. pag. 765. säjandes: 'Skytherna, så många som woro än behåldna, sedan Keisaren Claudius regerade, och modiga af det de fordom skiöflat andras Land och Åkrar, de utkallade till sig Herularna, Pojkarne, och Giötherna, wid Galieni den yngre Keisarens tijd, och församblade sig wid Floden Tyrån, byggiandes 900 Skiep, och satte på

dem 320000 Krigzmän, och foro öfwer den Euxiniske botn, och föllo Staden Tompta ann; Men måste gå dedan af Inwånerna som dem tillbaka drefwe'. Hwilket wåra förmäla i den Wijsan, att dhe sielfkräfjandes det giorde när de funno att Staden war af de förra Giöther bebygd och bebodt; som ses af Ovidio och andra.

När man nu uträknar alla dessa 320000 Män med de 900 Skieppen, så kan man see att 350 wid pass med sina Anförare, warit på hwar Skuta, och det warit Fyrtiugsessa. Ty effter delningen kommer det wäl uth, nemligen att 3 på hwar Åår, giör 240 Båtzmän, och 110 Krigzmän. Ty om det warit Femtiugsessa, så hade warit 300 Båtzmän, och intet mera än 5 Krigzmän, såsom klart synnes hafwa warit Anförare. |313| Ty fast än, när det bar till Landstigning, de hafwa intet hafft flera än en wid hwar Åra, att i all händelse achta Skutan, och wara tillredz att fara ifrån Landet, men alla de andra måst fächta; så hafwa de likwäl altid hafft en tridie eller fierdedel, att skiuta med Bogar eller kasta med Steen under sielfwa Roningen, der någon dem anfallit.

Zozimus som lefde wid Keisarens Theodosii tijd, Lib. 1. cap. 47. pag. 68. han kommer i alt öfwerens med Svida, men uthi Skiepztalet är han åtskillder, ty han säger Giötherna hafft 6000 Skiep, hwilket är lijkare, ty wåra hafwa intet brukat Fyrtiogsessor gierna, der de hafwa gådt Floderna igenom; utan alt Entiogsessor och Twåtiogsessor: Emedan de mångestädes hafwa släpat dem öfwer Land och Moras, från den ena Floden till den andra, och lättare warit att roo mot Strömmen. Och effter denna uträkning, hafwer det fallit 53 Krigzmän med Båtzmännen på en Entiogsessa, så att 20 hafwa rodt, och 20 hållit Skölderna, och 13 fechtat, der de warit anfallne i roende på Elfwen eller Siön. Men till Landz kunnat 33 af hwar Farkost upstijga, när 20 achtat Skutan. Wijdare ser man att de Romare följgdt wåras stora 1000 att bruka i sin Flotta, som är 1200, det som sees af Constantino Porphyrog: Them. 2. Them 8. säjandes: 'att Antonius hade mot Keisaren Augustum 1200 Skepp'.

Är nu således nogsamt wijst af dhe aldra älsta Grækers, Latiners och wåras Skrifter, huru starcka och mächtige wåra Swea Giöther hafwa warit till Siös, ifrån An. Mund. 2000, in till An. Christi wid pass 800, wid Keiser Caroli Magni tijd, hwilken begynte att underkasta sig de många små Kungar eller Förstarna i Tysland, och Gorm Gamble, de Små Kungarna i Danmarck, och Harald Harfager i Norige, och Konung Erich i Swerige, att dhe skulle alla wara Enwåldz Kungar, som Upsala Kung fordom war öfwer alla dessa Norska Riken, och Tysland. Som artigt sees af Kungz Sagorna, p. 16. så och Snorre Sturleson, pag. 41. och Sec: Peringsköld, Ynglinga Saga (Ingevonum sive Ingligorum Hist:) Part: 3. cap. 3. pag. 3. att när Kong Harald Harfager han

frijade till K. Erichz dotter Gyda i Norige, som war Kung öfwer Hårdaland, så swarade hon hans Sänningebod: 'att hon will bejaka att blifwa hans Hustru, om han wille först för hennes skull sig det samma påtaga, och läggia under sig heela Norriges Rijke, så att han rådde ther öfwer med sådan frijheet, som Kong Erich öfwer Swerige, eller Kong Gorm öfwer Danmarck. Ty då tyckes mig, säger hon, han må kallas en Öfwer Konung.' När man alt detta betrach-|314|tar, så kan man intet undra öfwer den lärda Tacitum, som 1600 åhr sedan så nätt skrifwit alla wåra Germens, det är Swears och Tyskars Land, Rijken, Regemente och Stadgar, att han talar allenast om de Swenska, 'det de äro mächtiga, icke allenast till Wapn och Krigzfolk, utan och till Siös med Skiepz-flottar, och boo rätt i Hafwet'. Plato 3 eller 400 Åhr för honom, hafwer der om talat, och wijst det af de Egyptiers Skrifter 1000 åhr för hans tid skrefne, som alt läses i Atlant: Tom. I. c. 7. p. 274 [= s. 172] och c. 24, p. 630 [= s. 394]. Detta bekräfftar och Adam: Brem: i sin tijd wid An. Christi 1070, sejandes i sin Hist: Eccl: c. 230. p. 141. 'Sweriges Folck äro mächta många, och till Wapn och Styrckia öfwermåttan kiäcka; des uthan mechtiga till Rytterij och Skiepz-flottar, och de bästa Krigzmän. Derföre synnes dhe bryta Halsen sönder på de andra Norska Folken och Rijken.'

Effter denna Konung Erichs tijd, så begynte Siömachten taga af, emedan in till Kong Gorms tijd i Danmarck, och Kong Harald Harfagers i Norige, Swea Rijketz Kung altid warit Enwåldz Kung, som wijst är i Atl. Tom. I. p. 201, 209, 283, 631 [= s. 128, 134, 178, 395] och wiidare här effter wijsas skall; då dessa twenne öfwer hwar sitt Land, Enwoldz Kungar blefwo. Derföre kan man se af Kong Knutz och des Söners Sagor, (som lefde wid pass An. Christi 1100,) som kallas Knutlinge Sagor, att Danmarck hade i de tijder försedt sig äfwen om 1200 Skiepp, att wara redebogen, der Konungens af Sweriges egenteliga Flotta, (intet hela Rijketz Flotta) skulle något willia an-grijpa Danmarck. Uti desse Sagor upräknas Summan på alla Lanskapens Skiep i heela Danmarck. 'I Jotland är Första Biskops stolen i Heidabol, och är 350 Kyrckior, och 130 Skiepp till Konungens tienst. Andra Biskopstolen i Jotland, heter Ripe, som hafwer 324 Kyrckior, och 220 Skiepp, till Konungens Upbod. Tridie Biskopstolen i Jotland är Ar-osi, i hwilket äro 210 Kyrckior och 220 Skiepp. Fierde Biskopstolen är i Jotlande Wiebiorg, som hafwer 200 Kyrckior, och 100 Skiepp. Ther är Limafiord, med Haraldz Eed i Wäster, kallat der af, att han lätt draga sina Skiepp deröfwer i Wäster Hafwet, flyendes undan för Konungen. Femte Biskopstolen är Hiordungi, hafwandes 160 Kyrckior, och 50 Skiepp. Siette Biskopstolen är på Fion i Odensiö, der 300 Kyrckior äro, och 200 Skiepp. Millan Fion och Siöland går Beltis sund.

Siunde Biskopstolen på Siöland, är Roscelda, hafwandes 411 Kyrckior, och 130 Skiepp. Nordan för Sioland är Eirisonde, och Nordan för Eirisonde är Skanei. Och Ottonde Biskopstolen är i Londen, och hafwer 150 Skiepp.'

Huru Konungens här i Sweriges egenteliga Flotta som bestod i 1200 Skiepp, war till Hundari uthdelt här i Upland och Rooslagen, hafwer man allenast en lijten Kundskap bekom-|315|mit af de Aflefwor som fundna äro uthi gambla Archivo effter Konung Gustav den I. och Prof: Mattheseos Martino Stenio, som med gamble Bureo skulle affatta Sweriges Landtaflor.

Under Tiunda höra fölliande Scanhalder med sina Hamnar i Rodzläne.

I Trosbo Hundari, eller Thysbrote Härad.

Lundbo Hamn,	Diurbo Hamn,	
Kiölsta Hamn,	Gålbo Hamn,	
Harbo Hamn,	Harversta Hamn,	
Quillinge Hamn,	Kromsta Hamn,	13 Hamnar.
Fiscevijk Hamn,	Villinge Hamn,	
Tibble Hamn,	Herkulberga Hamn,	
Bælskals Hamn.		

I Semningz Hundari.

Skieptuna Hamn,	Ulltuna Hamn,	
Sandvijks Hamn,	Skanhalla Hamn,	
Frosunda Hamn,	Orkusta Hamn,	9 Hamnar.
Markem Hamn,	Rodsta Hamn,	
Skepstad Hamn.		

I Medel Treding.

Gogo Hamn,	Drakesta Hamn,	
Lidingebo Hamn,	Hollebo Hamn,	
Blaksta Hamn,	Sävby Hamn,	11 Hamnar.
Hara Hamn,	Litsle Kyrckia Hamn,	
Håfvesta Hamn,	Ryckebo Hamn,	
Boglösa Hamn,		

I Yttersta Tredingen.

Enebo Hamn,	Tegnebo Hamn,	
Sundby Hamn,	Thorswijks Hamn,	
Skiulebo Hamn,	Staphamars Hamn,	9 Hamnar.
Solebo Hamn,	Delbo Hamn,	
Badesta Hamn,		

I Wala Hundari.

Abygge Hamn,	Bodkarle Hamn,	13 Hamnar.
Fogelsta Hamn,	Grelsbo Hamn,	
Biurwalla Hamn,	Harbo Hamn,	
I Huddinge Sochn	Helsinge Hamn.	
I Nora Sochn	Abygge Hamn,	
Norbygge Hamn.	I Tegelsmora Sokn	
Skåla Hamn,	Kyrkio Hamn,	
Nordanskog Hamn,	Södre Hamn.	

Under Ottunda.
Bro Hundari.

Atles Hamn,	Bro Hamn,	8 Ham.
Tingsvijks Hamn,	Ascier Hamn,	
Näs Hamn,	Mauritzöö Hamn,	
Loy Hamn,		
Ferintuna Hamn.		

I Solunda Hundari.

Solentuna Hamn,	Solnöe Hamn,	8 Ham.
Dandari Hamn,	Rodsta Hamn,	
Scanhalla Hamn,	Giorvelle Hamn,	
Markeby Hamn,	Lofö Hamn.	

Hamnar 71. |316|

Här äro nu intet mera än 7 Härader igenfundne, hwilka innehålla En och Siuttijo Hamnar. Hwilka hwardera hölle 4 Skiepp, som nu giör tillsammans 284 Skiepp. Af hwilket man sluta kan huru stor hela Flottan skulle wara, der alla Häraderna woro antecknade. Såsom under det ena Lanskapet Upland, äro denna tijden 24 Härader. Hwilka här upräknas effter den Ordning såsom de nu i Jordböckren finnas,

Färentuna hærad	119. Byar.	Norunda hærad,	140.
Sotholm hærad,	343.	Bre hærad,	68.
Semnonga hærad,	380.	Swartlösa hærad,	160.
Walentuna hærad,	129.	Håbo hærad,	162.
Lyhundra hærad,	102.	Frosåker hærad,	138.
Bælinge hærad,	108.	Frötuna Skiepslag,	176.
Asunda hærad,	145.	Ulleråker hærad,	97.

Trögd hærad,	164.	Nerdinge hærad,	110.
Rasbo hærad,	120.	Waxala hærad,	93.
Solentuna hærad,	412.	Hagunda hærad,	129.
Siuhundra hærad,	88.	Lagunda hærad,	117.
Eerling hærad,	110.	Atlands hærad,	300.

Dessa 24 Härader upräknades i Konung Gustavi den I. tijd till 30: ty Sollentunæ hærad som är 412 Byar, hade under sig 4 Härader: Solentuna hærad, 132 Byar. Loföns hærad, 106 Byar. Wärmdöns hærad, 92 Byar. Siggesta hærad, 82 Byar. Sedan under Sotholms hærad 343 Byar, war Tre Härader: Sotholms hærad, 110 Byar. Wästerhanninge hærad, 149 Byar. Sörgunda hærad, 84 Byar. Sedan under Atlands hærad, som består nu af 300 Byar; War fordom Atlands hærad 120 Byar. Filmer hærad, 89 Byar. Lydinge hærad, 91. Byar. Woro altså 30 Härader uthi Konung Gustav den I. tijd, dhe som finnes allenast under Tiundaland hafwa warit, Som är,

1. Frosåker hærad.	16. Lydinge hærad.
2. Nerdinge hærad.	17. Ascebole hærad.
3. Lyde hærad.	18. Wendels hærad.
4. Frötuna hærad.	19. Bachemor hærad.
5. Waxala hærad.	20. Broskeps hærad.
6. Bælinge hærad.	21. Simtuna hærad.
7. Ulleråker hærad.	22. Torstuna hærad.
8. Hagunda hærad.	23. Wåla hærad.
9. Åsunda hærad.	24. Elfkarla hærad.
10. Tros hærad.	25. Tolfta hærad.
11. Lagunda hærad.	26. Tiurbo hærad.
12. Norgunda hærad.	27. Walbo hærad.
13. Rasbo hærad.	28. Oggelbo hærad.
14. Atlands hærad.	29. Hillewi hærad.
15. Filmars hærad.	30. Ballenæs hærad.

När man nu ser effter Mantalet och Gårdarna i hwar By, så tör 3, 4, 8, 10, ja och 12 Gårdar wara uti en By. Och sedan Säterierna äro bygde, alla dessa Gårdar som uthi en By warit, ja och stundom de som der näst legat, lagda til Säterijet. Och således af 3, 4, 6, 8, eller 10, |317| och flera Gårdar, en Gård allenast blefwen bygd. Man will allenast taga ett Exempel af Bälinge Härade, som hafwer 108 Byar. Detta Häradet hafwer 4. Soknar, Jungkijl, Åkerby, Bäling, och Skytunge. Nu hafwer Bälinge Soken allenast 49 Byar, men uti

dem räknas 150 Gårdar; der hela Häradet räknas allenast för 108 Byar. Altså seer man huru många Gårdar kunna wara i en By. Och således måste man förstå gambla Uplandz Lagen, att af 100 Gårdar böra 4 Skiepp utgå, elliest kunde intet så många Hamnar på ett Härade effter Kong Gustavi I. Jordböckers aflefwor, wara stälte. Ty kan man uthtryckeligen see, att hwart Härad eller Hundari, hafft 10 Hundari uti sig, effter Mantalet och Gårdarna, hwilket instämmer med Platonis och Julii Cæsaris Skriffter, om wåra Hundari, som läses i Atl: Tom. I. pag. 265, till 274 [= s. 167—172] och pag. 615, 616 [= s. 385 f.] att det utginge 1000 man åhrligen af hwart Hundari. Så och med wår Uplandz Lag och gamla Jordböcker, så och Historierna som förmäla att Upsala Konungens Flotta war allenast 1200 Skiep starck. När man tager de 30 Häraden som bestodo hwar af 10 Hundari, så löper af 4 Skiepp på hwart Hundari, 40 Skiepp på hwardera Häradet. Hwilket fördubblat med 30 Härader, giör 1200 Skiepp. Nu som de brukade mästedelen 12 Åra Bååt, det är 24 Rodarmän, och 6 Krigzmän eller Anförare, att 30 personer woro på hwar Skuta, så löper 120 man på hwart Hundari, effter det stora wårt wanliga 100 att räkna, och så kom det att utgå i en åhrs Leding af Upsala Kungz Rijke Tiunda land 36000 man, räknandes en man af hwar Gård. Huru starck Konungens Flotta war, sedan han lade under sig de andra twenne Kunga Rijken Ottunda Land, och Fierdunda Land, kan man ey så just wetta, emedan man af de gamblas Handlingar intet mera igenfinner af Ottunda Land än 16 Hundari, och af Fierdunda en 8 Hundari.

Af detta som sagt är, kan man see att wåra Fäder hafwa giordt åtskillnad emellan Hundari och Härad; fast än dessa Jordböcker blandat om hwar andra, dessa Orden Hundari, och Hærad. Utaf Edda M. S. så och den Edda af Resenio utgången pag. 360. äro 3 slagz Härar antecknade: En Här räknat af 100 i Hären. En Här af 1000. Och en Här af 100000. Den första Hären af 100, den är den wij än kalla Hundari. Men en Här af 10000, det är Härad. Den 100000, kallas Sällskapz Här. Altså sees af detta klarligen, att 120 Gårdar de hafwa kallatz Hundari, och utgjordt 4 Skiepp, hwardera af 30 man. Hwilket än wijdare gamla Uplandz Lagen bekrefftar, när man går till Konugz Balkens yttersta Capitel, hwars förnämsta Ord iag indraga will. |318|

X. Flukker. Um Kunungs Ledungh och hans Skipwister.

'Nu biuder Konungen Lid och Ledung ut, biudz ut Rodh och Räth: Tha skal nämne Hamn och Stam, och Styriman, och Asseta alla, och skal han biudes a Kyndiltingum, och städias a Lidstämnum. §. 1. Um allir Kunungz utgiärdir, Tha skal bud Fiugurtan nattum fyri komma, än thet utgiöra. §. 2. Thet

är Laga Ledunger fiughur Skiep af Hundari hwariu. §. 4. Tha är laga Ledhunger, atta pund och atta Spän i Hamnu hwari att fyrsto Skipwist. I andri Skipwist, aghu wara Sex pund och Sex Spänn. Twa Skipwistir skulu med penningum utgiöras: Fiurutighi Marcker i hwart Skip. §. 11. Nu skal Kununger hafwa fiughur Nöth af Hundari hwariu: Feta Ko, eller Komyckit Nöth, hwar Fierdonger sit Nöth, Sex Bönder et Får, hwar Bonde fiughur fong Höö, eller fiura penninga, hwar Bonde et Höns. §. 21. Sitter alt Hundari quärt: Soki Fulklandz Herra med tolf Fulklandz Mannum ut fiuretighi Marcker och Skipwistina med.'

Uthi XI. Flukker Um Rodha Rätt.

'Thetta äro Rodsins Utskylder, Otta Marcker Smör hwar then sitt egit Bröd äter, och Ortug penninga af hwariom Bonda fori Thinglama, och Tio Marker at ätagäld, af hwariu Skiplaghi. Och Sex Lispund Humbla af hwariu Skiplagi, och ena Marck af hwari ar fyri Ledunger Lama, än the hema sittia. Fara the iwir Haf med Ledungi sinum: Wari tha lidugi fori Ledhungr lama. Äi warin thera utgierdir fleri.'

XII. Flukker Um Wardahåld.

'Nu taker Styriman ward fori Bryggiu sina, etc. §. 1. Nu wänta män här i Land sit, tha wilia the ward utsättia, til Landgiomu sinni, Bya ward, Stranda ward, och Böta ward:'

När man nu dessa Orden öfwerlägger, seer man att Kosten på hwart Skiepp, han är här satt till 6 Månars Leding, emedan ingen Leding skiedde för än all Isen war af Siön, hwilken begynner i Martio och Aprill Måna att floda; då Skieppen skiötes utur sina Bååthus der dhe altid stodo, som och sees af Norska Lagboken C: 2. 'När Skipit är färdigt giort och bradit, da ska det sättias i Skibzhuus'. Då blef och Kyndilting, det är, Påbodet uplyst, och sedan 14 Dagar eller en Månad der effter, blef Lidstämma, och Folket stedzslat och mönstrat: och sedan Skieppen besichtigade; see Runestafwen Tom. II. pag. 166 [= s. 179] der, mot den 86 och 100 Astronomiske dagarna som falla ytterst i Martio eller först i Aprili, stå twenne Båtar, som och des uthtydelse läses pag: 626 [= s. 642], så geck det uth till May Månan, see Runstafwens Teckn under 138, och 146, och den 150 Astronomiske Åhrs dagen, der 3 Fanor stå afmålade och 2 Rodar-Båtar, som faller ytterst i April eller först i Maj, betydandes att då skedde Uthtoget. Som och Wormius i Fastis Runicis pag: 131. skrifwer: 'Här är en Arm målat med en Fana i Handen'. Sedan war Siön reen in till October och November, då han lägger sigh, och Skieppen måste

wara hemma i sina Hamnar. |319| Hwilken tijd är och på Runstafwen annoterad, mot den 310, och 323 Astronomiske dagen som är ytterst i October och först i Novembr; der 1 Skiepp och 2 Båtar stå afmålade, med nedstrukna segel, och utkastade Ankar. Altså war 6 Månadz Leding att röfwa och plundra i Hafwet, och de stora Strömar och Insiögar. När man nu uträknar Skiepzwisten på hwart Skiep, så seer man den är stält på 30 Man i dessa 6 Månar. Ty första Skiepzwisten är 8 pund, hwilket ännu i Konung Magni Ladulås tijd, galt 4 Tunnor på Pundet, är så 32 Tunnor; och sedan 8 Spänn, som giör 4 Tunor. Löper så $1^{1}/_{3}$ Tunna Säd på hwar Siöman eller Båtzman. Hwilket stämmer öfwerens än i dag med Turckarna som sees i Tavernirs Resebok p. 137, hwilka gifwa sina Rodarmän som tiäna på deras Galejor, till hela åhretz kost $2^{1}/_{2}$ tunna Säd, hwilket giör $1^{3}/_{4}$ tunna på 6 Månar, och är så en $^{1}/_{2}$ tunna mera än det wåra bekommit, men deremot, så få de ingen annan Kost, utan allenast Bröd och Watn, der wåra bekommit Kiött, Smör, oräknat Fisk, och sedan penningar der till.

Cossakerna de gifwa sina wid pass 1 Tunna eller $^{3}/_{4}$ tunna Säd eller Bröd på 6 Månar, som sees i Blaew Atlant. Vol. II. Pol. pag: 60. när man giör uträkning effter deras Bröskorpor, i stora Faat inlagde. Uthi Norige effter Norska Lagboken hafwer intet kommit mera än $^{1}/_{4}$ tunna Miöl på hwar Rodarman i 6 Månar, och dhet af Kornmiöl; Orsaken är att de brukat torr Fisk i Brödz ställe, som Finnarna och Lapparna deras Grannar bruka; Men der emot, så hafwer dem beståtz tre gånger så mycket Smör som wåra. Hwilka allenast 8 marcker Smör på 6 Månar bekommit, giörandes wid pass 10 Lod om weckan, der de Norska fingo 42 Lod, emedan i Norige är litet eller intet Sädes Land; Men mycken Beet, för Boskap, och öfwermåttan Fiskerij. Så lyder Norska Lagen Cap. 9. 'På hwar Rode är till hwar 12 man, hwar halfwa Månad 3 pund (Skålpund eller Marck) Biugmiöl, 3 Löpor Smör, 3 Pund i hwar Löpe'. Punden kunna här intet förstås som wåra pund i wår Lag, ty det woro då 12 tunnor Miöl åt en man på 14 dagar, och 36 tunnor Smör, af hwilket han kunde byggia sigh ett Slått. Wijdare effter wår Lag, löper 26 Lod Kiött på hwar wecka; Det giör 20 marcker på 6 Månar: Sedan uti Ätagäld eller Kostpenningar, 18 Daler i 6 Månar. Och sedan 4 marcker Humbla, till 4 tunnor Swagdricka, hwilket giör af 48 Kannor Tunnan, 182 Kannor, som löper 1 Kanna om Dagen i 6 Månar. Detta war till det första Skieppetz Kost. Till det andra Skieppet war något mindre i Spanmåhl, nembligen 27 Tunnor, utan twifwel, att det första Skieppet war såsom en Höfwitzman för de andra 3 Skieppen. Till |320| det Tredie och Fierde Skieppet, gafz i ställe för Säd, Penningar 40 Marck Silff till hwardt Skiepp, hwilket effter den tijden war 16

Lod eller 8 Rikzdaler räknat på hwar Marck. Och de uträknade bland 30 personer, lopp på hwar $10^3/4$ Rd. som giör nu denna tijden wid pass 64 Daler Koppermynt. Hwilket och kommer lijka nu mot en Legodrängz Kost på halfwa åhret, eller 6 Månar. Altså utwijsa alla 4 Skieppen effter Kosten och Penningarna, att de warit 30 man på hwart Skiepp. Sedan när man och räknar effter Hundari, som bestod af 120 man, och delar dem i 4 delar, effter de 4 Skieppen, löper och 30 man på hwart Skiepp. Till det Tridie, bewitnar den stora Romerska Scribenten Plinius det samma för 1700 Åhr sedan, i sin Lib. XVI. cap. 40, pag. 296. säjandes: 'De Germens Sioröfware hafwa Ökior eller Skiepp som äro uthur ett Trä utholckade, och på somliga af dem 30 Män:' När man nu uträknar storleken för 30 Man, och tager rum för 12 par Årar, gifwandes en och en half Aln emillan hwart Rodarsäte, så blifwer hon 18 alnar lång, och sedan till Bakstam och Framstam åt begge Styren 3 alnar, att hon får sin rätta upsned, så blifwer hon 24 eller 25 alnar lång; sedan $1^1/2$ aln till hwar Rodarmans bredd, så blir hon 3 alnar bred. See huru just denna swarar emot de Ökior eller Skiepp, som Mora och Lixand Karlarna än i dag up i Dalarna bruka, så och i Upland och Finnland. see pag. 308 [= s. 318]. att giöra sådana Ökior af ett Trä, finnas än i dag, som är 3, 4, och 5 alnar twärt öfwer, doch icke i sådan ymnoghet som fordom; en Eek hafwer iag låtit mäta i Östgöthland, som war 6 alnar twärt öfwer, men på en sijda utrutin twärt igenom, så att en Häst kunde wända sig in uti henne.

Ellist är af denna gamla Uplandzlagen åtskilliga märckeliga ting att påtänckia, effter de gambla tijder, som uplysa wåra och de gambla Grækers och Latiners Skriffter, som ingen kan förstå, utom denna Lagsens Ord. 1. Att Uplandz Lagen hafwer så widlyfftigt i 3 hela Capitel, handlat om de åhrliga Uthtogen till Siös, (dem man spart att helt införa för des widlöfftigheet och den goda Läsaren lärer innan kort i Liuset utbekomma, verterat af den Lärda Sal: Doct. Loccenio, och med min kiäre Swågers Prof: Lundii märckeliga Anteckningar,) och intet talat om några Krijgz Uthtog till Landz. Der twert om, i dessa Tiders Lagar, som i K. Carl IX. |321| tijd utgångne äro, läses i Kunga Balcken i IX. Capitel etc. om Riddarenas Uthrustning och Wapens besichtigande till Landz, men intet om några Uthrustningar till Siös. Hwar utaf man seer att alla Uthtog och Krijg som wåra Fäder fördt; de hafwa alt skiedt till Siös, derföre inga Allmenna wägar woro i Swerige för än Anno Christi 560, då Kung Brotamund lätt dem giöra, och fick der af sitt nampn, see Atl. Tom. II pag. 582 [= s. 596] på det ingen Fiende skulle kunna komma fort up i Landet. Men de litte på sin stora Siömacht, och swåra Strömmar, hwilka strax ey långt från Hafwet, hafwa stora fall, som sees i Atl: Tom. I.

pag. 156 [= s. 100] att Fienden icke lätteligen dem upfara kunde, men Inbyggiarena hasteligen att med Strömmen och Insiöarna, fara utföre, att Fienden mota. Se detta instämmer märckeligen med Taciti ord, som i sin Book om våra Germen, pag. 587. cap. 2. säger: 'Fordom de som wille ombyta sina Säten och Länder, de färdades altid til Siös, och ey till Landz'.

2. Till det andra, är det märckeligit, att inga Ordningar äro om Uthogen till Siös, uti Ostgiötha, Wästgiötha, Dahle, Skåne, Gotlandz-Lagarna utförde, utan litet uthi Wästmanna och Södermanna Lagarna, och något i Helsinge-Lagen, hwilket alt är uttagit af Uplandz-Lagen. Hwad som i Helsinge-Lagen Kong-Balk. IX. cap. VII. förmäles, wijser att allenast de som bodde nämmast till Upland, hafwa måst giöra uthtog til Siös. 'Men de i Umå på Bygden, och alla the som boo Nordan före, de skulle gifwa tu Skin af hwar Boga, och ingen annan Ledungz-Skatt; utan wärja sitt Land hemma'. Och i §. 3. står således om dem som nämmast till Upland giorde Ledung: 'Ganger Ledunger öfwer Haaf eller utom Aschesund; tha wari Saklöser för Ledunger lama'.

Att nu ordningarna om Uthtogen äro införde uthi Wästmanna och Södermanna-Lagarna, och till en del af Helsingarna uti deras Lagar är orsaken, att sedan Upsala Kung lade under sig de twenne Rijken, som war Ottunda, (hwilket innehåller större delen af Södermanneland) och Siuhunda som är all Mälaren eller Siökanten af Wästmanneland,) behållandes af älsta Tijderna, Tiundaland, som hafwer en del af Upland och Helsingeland, hwilket alt sees af Atl. Tom. I. pag. 201 [= s. 128] och dess 43. Tafla, der af kan man klarligen see det som Tacitus skrifwer: 'att de Swenska som mächtiga äro till Siös, de boo rätt in i Hafwet'; ty hela Mälaren och alla Stranderna in wid Hafwet, är alt ifrån den 58. högdz graden, in till den 63. och ifrån 38. middagz-linien, in till den 43, upfylte alt med oändeliga Holmar och Hamnar, hwilka Upsala Konungar alt besätte med Skiepzfolck och Skiepzhamnar, på det han skulle altijd kunna hålla |322| de andra Under-Konungarna i Swerige uthi Tygelen. War icke eller för dem en sådan Lägenheet, som hela Mälaren war för Upsala Kungen, att hålla sina Skiepp innom så monga trygga Hamnar, til hwilka allenast en ingång war, nemligen Stocksund (nu kallat Stockholm,) icke eller så många Hamnar och utskär wid stora Hafwet, att de uti hwad wäder de wille, så lätteligen kunde komma uth, såsom wises af den VI. Taflan; der man seer att Wästgiötland, Östgiötland, och Skåne, ingen sådan Insiö, rijk af Hamnar hafwer för en Flotta; der till med intet sådana utskär. Och än mycket mindre på den Tyska sijdan eller Lifländska och Polenska, ty kunde ey heller de sådana mackt till Siös hafwa, och sådant stort Sioröfwerij föra. Derföre Adamus rätteligen säger: 'att de Swenska äro så starcka att de synes bryta

halsen sönder på alla de andra Norska Konungarna'. Se detta bekräfftar och våra Lagar, att Upsala Kung war de 3 Rijkens eller Folcklandz Kung, och att Upswearna hade mackt att först wällja Enwaldz Konung, och sedan alla de andra Rijken, som ses i Uplandz-Lagen Kungabalken 1. Cap. 'Nu thorwa Land-Kunung wälia, the skulu thry Fylkland fyrstu Konung taka: Thet är Tiunda-Land, Attunda-Land och Fiærdunda-Land. §. 1. Uplanda Lagmader a han wid Upsalir fyrst till Kununger doma: Ther näst hwar Lagmadher äptir adhrum, Sudhermanna, Östgiöta, Thiudhärada, Wästgiotha, Närikia och Wästmanna.'

Wästgiotha-Lagen Kongabalken 1. Cap.

'Swear egho Konung att taka ock swa wräka. Han skal med Gislum owan fara och i Östrogotland.'

Uti Sörmanna-Lagen 1. Cap.

'Land thorwa Kunung wider, thry Folkland med alt Swea-Rikis Radh skola a Morum fyrstum Kunung taka; the äru Tiundha, Attunda och Fiärdundha. Upland-Laghman skal han wid Upsala fyrst till Kununge doma, ther näst Sudermanna-Lagman och swa Ostgota-Lagman, sidan hwar Lagman eptir anna, Thiherada, Wässgota, Wermanna, Nerikiu och Wästmanna.'

Till det Tredie är det märckeligit, att dessa Swear woro alt skifftade i Hundari, så till det mindre Hundari, hwilka skulle hålla hwar sina 4 Skiepp, såsom och det större Hundari, som kallas Härad, och inhöllo 10. mindre Hundari. Men de andra Rijken i Landet, finnas intet warit skifftade till det mindre Hundari, hwarken effter Lagarnas anledning ey heller Jordböckren, utan till Härad, Län och Syslor, etc. Hwilket och mechta öfwerens stämmer med Keysarens Julii ord indragne i Atl. Tom. I. p. 267. 268 [= s. 168 f.] hwilken intet nämner några Göther, Helsingar, Skåningar eller andra af wåra Folck, eller dem i Tyskland hafwa warit i Hundari delte, utan allenast Swearna, seyandes lib. IV. cap. 1. 'De Germen Usipiter så och Tenchterar, kommo till en stoor myckenheet, och flytte öfwer Floden Rhen, ey långt ifrån Hafwet, der hon inflyter. Orsaken |323| war det, att de i månge åhr hade warit bekrigade och plågade af Swearna, hwilka förbödo dem att läggia sig på Åkerbruk. Dessa Swear äro mächta för alla andra Folckrijka, och Strijdbarare än alla andra Germen. Dessa säges hafwa Hundari: af hwilka hwardera de åhrligen utsände 1000. Man, att öfwa sig i Krig utifrån sina Landzändar.'

Huru de Lärda, särdeles Cluverius, hafwer sig plågat öfwer dessa Keysarens ord, kan man see af hans anteckningar till Julii Cæsars lib. I. cap. 37. pag. 37.

och lib. IV. cap. I. undrandes hwadan deras nampn Svear kommit ifrån, som hafft så många Folck begripna under samma nampn, om de det bekommit af Seva Fiällen, som skillier Norige ifrån Swerige, eller af Seva-Ån som flyter i Östersiön (nemligen först i Mälaren, och sedan in i Östersiön, se Atl. Tom. I. 202. 621 [= s. 129, 389]). Sedan undrar han på Keysarens ord, menandes honom intet i alt så rätt antecknat: Tror likwäl att han genom detta Hundari nampnet, will gifwa ett särdeles Teckn på hwilket man skulle igenkiänna dessa Svear från andra. Men menar sedan att de woro de Catter. Dock måste han tillstå, såsom iag Atl. Tom. I. pag. 270 [= s. 170] wijst, att Cæsar i det ena rummet förstådt det större 100. Hundari, det iag wijser, när allenast en af hwar Gård utgick, giorde det 10000, och altså måste han uträknat effter det stora Hundari, eller Härade, och nämner 100000, som och bör förstås i det rummet, där Keysaren säger sig fruchtat för dem. Fördy, för 100. personer, eller 10000, kunde han intet bäfwa, som då stog der med en sådan stor Armee af de Romarer. Men att Cluverius far will der uti, menandes dessa Svear warit de Catter, wijses klarligen både af Cæsaris egna Skriffter, som dem icke en gång nemner, sedan af Dione lib. 55. indragen i Atl. Tom. I. pag. 593 [= s. 371] som uthtryckeligen skillier de Catter från wåra Svear, säjandes: 'Drusus kom in till Catternas Landzändar, och alt in mot Swea-Rijket'. Så och af Taciti härliga ord cap. 38. indragne i Atl. Tom. I. pag. 598 [= s. 374]. 'Nu willia wij tala om Svearna, hwilka intet äro ett slagz Folck som de Catter och Tenctrer'. Skulle så Cluverius och de andra läst wåra Lagar och Historier, och bättre sedt på de Latiners, och Gräkers Skriffter, så hade de kunnat klarligen se, som Cluverius sielf säger, att Cæsar genom det ordet Hundari, williat gifwa ett särdeles teckn hwarigenom Svearna änteligen skillias ifrån de andra Germennens Folck, som bodde både innom, som uthom Swerige. Och hade Cluverius sedt på de andra Keysarens ord, lib. IV. cap. IV. p. 122. pag. 124. så hade han förnummit dem kommit dijt till Rheinströmmen med Skiepp. Ty när de kommo dijt, och sågo sig ey wara så starcka till sin Skiepzflotta som de borde, att twinga *Menapios* som bodde wid Rheinströmen, så låddes de draga dedan, men kommo starckare tillbaka |324| innom 3. dagar, och öfwerwunno så de Skieppen som Manaby-karana hade, och drefwo dem utur Landet. Hwarföre hafwer lijkwäl den Lärde Clarevanus måst bekiänna i sina Anteckningar till Keysarens Skriffter, att han uthtryckeligen skillier emillan Germennen och Svearna. Tacitus brukar och det ordet Hundari, när han nämner wåra Semnon-hundari. se Atl. Tom. I. pag. 265. 601 [= s. 167, 376]. Man seer och att Keysaren Julius och Tacitus wettat åtskillnan emillan det stora och mindre Hundari, ty Julius Keysaren säger, att åhrligen gingo af

Hundari 1000 Man, det war af det stora Hundari eller Härade. Men Tacitus säger 100 af hwardera Hundari, det war det mindre. se här p. 225 [= s. 237].

4. När man således hafwer jämfört wåra Lagar, Jordböckren och Historierna, så seer Man att de andra Landskapen i Rijket som hafwa warit delta i Härader, Lähn, Syslor och Bergz-Lagar, och intet kommit åt att lefwerera Skiepp, dhe hafwa antingen som Helsinge Lagen säger, måst warit hemma, att förswara Landet, der några Fiender kommo till Siös; Eller utgiöra Krigzfolck till Svearnas Flotta, eller Arbetzfolck til Grufworna. Ty seer man det som indragit är af Saxone, pag. 3. att Giötherna intet hade mera wid pass än fierdedelen i Flottan moth Svearna.

§. XVII. Såsom nu wijst är Svearnas fordom stora macht til Siös, så will man och nu komma att sökia de Orter, som de altid hafwa besökt, och antingen Skattlagt, eller underkufwat, och sig der nedersatt, eller åhrligen bestridt och skaffat sig Rijkedomar, och föda; Så och hwad wägar de farit.

När Skieppen woro tillredz, att draga öster uth till att röfwa i Caspiske Hafwet eller i Euxiniske Botn, då samlades de alla wid Aland, se Tab. VI. Atl. Tom. I. under 43. middagzlin. 60. högdz grad, emedan den stora Öns wijker är full af Hamnar, och lågo dem alla til pass antingen de kommo Nor ifrån utur Helsingeland, eller wäster ifrån utur Mälaren, eller söder ifrån uthur Sörmanland och Östgiötland. Men wille de fara åth Wästerhafwet, så samlades de i Scanor eller Scanosund, som och kallas Oresund och Ascesund, (det är Skepzsund). Hwar in wid ligger Ascemans-härad, se Atlant. Tom. I. pag. 543 [= s. 340]. Hwilket sees af Erico Olai lib. 2. pag. 34. När K. Amunds flotta lade sig i Oresund. Så och Saxon. lib. 8. pag. 165. om K. Åkė (Ogge) Ringz flotta, att när hon låg i Scanör, kunde man gå öfwer henne till Seland. Se detta är, som Helsinge-Lagen skillier emillan, att läggia öfwer Hafwet Östersiön, det är öster åt för dem som foro åt Ryssland och Caspiske Hafwet; eller utom Ascesund, det är i Wästerhafwet, hwarest när de kommo, foro de antingen Nordan om till Kolmgård och i Gand-wijken, det är Gran-wijken: |325| Eller söder åth till Ängland, Skåtland, Spanien och Franckrijke: Men dock foro de intet i första tijderna så offta den wägen, emedan de intet så fort komma kunde, effter dessa Länder ey så många Skiärar och Hamnar hade.

På Alan äro dessa de förnämsta Hamnar, som sees i Sagorna, och än en hoper af dem i dessa dagz Jordeböcker behåldna. Som uti Jomala Sockn är Jomala-öön, den och kallas Konungzöön, der Konungens egin Hamn war för sina Skiepp: och der näst Hamne-udden: Warge-hamn: Wargesund: Svia-by: Inge-by: och uti Hamnarlan Nipse-by. Uthi Gogens

Sockn Ascerholm. Uti Sund-Sockn Wargatha. Uti Saltewijk Aasgærda. Uti Flastrom Snæcköö eller Sneckhamn.

Om detta Landet Aland och dess Siöhamnar, hafwa och Rysserna wettat, som sees uthi Paulo Oderbornio pag. 282. der han beskrifwer ett af wåra stora uthtog på Ryssland, säjandes: 'Moschowiterna drogo uthi Giöthernas Landzändar mot Wijborg, med 200000 Man, der emot K. Gustav. en dreflig Hielte och Herre till Krig, han drog med en härlig Krigzmacht till Siös om Alandzwijken, och derifrån till Finland'. Af Saxon. lib. 12. pag. 261. seer man att K. Erich af Danmarck, seglade till Ryssland, och for sedan til Constantinopel, och doo på Cypern. Af Kongz Sagor. p. 245. etc. och K. Harald Sigurds Saga seer man att K. Harald, han kom ifrån Norige, genom Jämtland och Helsingeland till Swearijke, der han med deras tillhielp, skaffade sig Skiepp, och drog till Nogård i Ryssland, och wart Jarisslavz Landwärdzman, for sedan wijda om Österwäg och så till Constantinopel, då Zoe Drottning der regerade tillijka med Michaele Calaphate. Tog så af Drottningen besoldning, och for på Galejor med Krigzhären till Gräklandz hafwet, hwars Höfding war Gyrger Drottningens Frände. Sedan huru han for till Ægypten och Africam (Serkland) röfwandes otaligt Gull och Silfwer; och huru sedan han for från Constantinopel öfwer Euxiniske botn, och Mæotiske Träsket, och sedan genom Skyternas graf utur Tanai in uti Edlapotta (*Ædel potamon*) som och kallas *Volga* och *Rha* (se pag. 177. [= s. 189]) och up till Jarislav i Holmgard och sedan till Svearna, och lade up till Sigtuna. Denna Historien bewitnar och Petrus Bizarrus uti sina Persianiske handlingars Beskrifning, huru Normännen tiänte Zoe och K. Michael under Georgio Meniaco, som läses hoos honom pag. 204. Hwar af man seer huru de Fremmandes Skriffter swara emot de Norska Kong Sagorna, dem somblige hållit för updicktade Historier. Samma wäg hafwer och Olearius beskrifwit i Förstens af Holstens Sänningebud till Konungen af Persen Anno 1635. då de reste från |326| Lybeck öfwer Östersiön till Skieps, Bornholm, Oeland, Gottland, Dagerort, och Alan förbij, strandandes genom stoor Storm på Hogland, som ligger mot Narven och foro så till Mosco, der de åter togo sig Båtar, hwar på 8. Båtzmän rodde tillika, omskifftandes moth andra 8. Båtzmän, och foro 80. Werst, det är 16 Tyska mijl om dygnet, farandes 180. Werst eller 36. Tyska mijl till Peroslau, och låte sig byggia ett Skiepp, 120. foot långt, som gick 7. foot diupt, med 3 Master, och 24. Årar, der med de foro ifrån Nissa, hela Floden Volga utföre in i Caspiske Hafwet, och när de ey fingo Segla, så brukades Årarna, och läses huru de hela wägen fångade Fisk med Slant. Flera Exempel kunde man indraga af wåra Historier eller Sagor, såsom läses om Attila, Ermannarich, Hernit, Haggen, Erik Segerselle,

Ol. Tryggeson, Ingvar och flere som samma wägar rest. Men det woro alt förlångt, och det blifwer ändå fram uti wärket, när hwar och ens Uthtog beskrifwes, förmält. Och är nogsamt wijst, att Jonakœrs Här med Jo eller Isin, foro den wägen uth, som i Atl. Tom. II. p. 478. 485. 556 [= s. 489, 496, 570] är förklarat af de Gräkers Skriffter, särdeles Æscyli; Så och att Opis och Hecaerger af Herodoto och andra ut till Delos, Och Orpheus med Argonautis hijt Nor, alt samma wäg som wåra första Fäder äro hijt inkomna; som med dhe grofwe punckterne i Atl. Tom. I. och Tab. II. äro antecknade ifrån Jolkos, under 40. högdz graden, och 50. middagzlinien, farandes de Argonauter genom Pontum Euxinum, (som läses i Atlant. Tom. I. cap. 26.) och så genom Mæotiska Träsket in i Floden Tanaim, och så in i Volga, och sedan öfwer ett Träsk in uti Volchova, sedan i Aldesco eller Ladoga-Siön, och så igenom Europæ Ström, in uti Wendiska eller Finska Botn, och så Alan förbij up till Kumæ etc. som der wijdare läsas kan. Och när man tager den VI. Taflan i Tom. I. för sig, kan man se hwad för en träffelig lägenhet det warit hafwer och än är för Rodarbåtar, att fahra uhr Swerige till Ryssland, genom Åland och hela Finska Skiären, emedan ingestädes i heela Swerige och Norige, ja hela Werlden ett sådant artigt Watn är att besegla, emedan ingen Storm utur hafwet, hwad wäder komma will, har kunnat förhindra någon att der roo sig fram emillan Holmarna, allenast han weet wähl wägen. Men för stora Skiepp, war då, och är än farligit. Ty man kan der snart stöta näsan på Skieppet. Af denna beqwämligheten som Åland ligger uti för allom dem som resa åth Finland, Ryssland, Estland, Lifland, och måste der förbij, såsom och hwar wecka alla Poster måste der öfwer; så hafwa Ålenningarna uti stort ryckte kommit, liggiandes |327| såsom uti Hiertat på Östersiön, och uti en tre wägars skillnadt. Hafwandes många af wåra andra som Uthtog giordt, bekommit nampn af dem och satt sig så wäl som Giötherna wid Euxiniske Botn, och Caspiske Hafwet; ty måste man i Historiernas läsning grant tillse och skillia emillan Alanerna här, och dem som satte sig wid Caspiske hafwet. Götherna här, och Giöterna wid Euxiniske Botn. Wästgiötherna här, och de som hädan foro, satte sig i Hispanien. Östgiötherna här, och de som satte sig i Italien. Wandlarna här, och dem som foro in i Africam. Svearna här, och Svearna som satte sig i Switzerland. Normennerna här, och Normennerna som satte sig i Franckrijket. Och flera sådana, som alt i sina rum wijsas skall. Äfwen som Hollenderna som sittia i Holland, skillias från dem som satte sig i nya Holland eller Batavia i Ostindien. Spanjorerna från dem som satte sig i nya Hispanien i Westindien. De Swenska från dem som satte sig i nya Swerige i Westindien, och flera sådana.

Är nu således Wägen utwijster, hwarigenom wåra Fäder fordom farit både ut och in, österwägz, både till det Caspiske, Euxiniske och Medlenska Hafwet: och utaf det att wåra Fäder alt farit med sina Båtar längst här uhr Nordan utur Norska Hafwet, och sedan uhr den ena Floden i den andra, som Rysserna än giöra. see Atl. Tom. I. p. 667 [= s. 419] och Tab. II. och sedan i dessa förbenämde Haf; så hafwa de gambla Gräker aldeles trodt, att både det Mæotiske, så och Caspiske Hafwet, hängt til med wår Östersiö, och derföre giordt dem 2 och 3 gånger större än de äro. Det Olearius i sin resebook, Tavernir och flera andra nu wijst osant wara. Jag will så indraga dem först af Främmande som wettat hafwa af denna wår fordom wäg, genom Ryssland. Rommerska Skribenten Ammianus Marcellinus, wid Giöthernas tijd uti Italien, och Keysarens Valentis och Theodosii tijd, säger Lib. 31. cap. 11. pag. 477. 'Alänningarna äro mäst stort Folck, alla wackra och hwijthårade, men storögde och grymme, med lätta Wapn Härklädde, nästan lijka Hunerna; Men i Lefwernet sedigare. De röfwa och jaga alt in till Mæotiske Träsket och Bosphorum Cimmerium, ja in till Ararhem och Meden.'

Procopius, Jornandes och de andra ärkiänna dem för ett Folck med Giötherna, emedan de talat alt ett Språk, kiännas och klart igen af deras hwijtgula Hår, som inga längre i Söder i gemen bära. Adamus Brem. Histor. Eccl: p. 131. 'Ifrå Sli (i Hålsten) och Hedeby, fählas med Skiepp |328| till Swerige. Sedan till Slavland (Ryssland), Semland och alt in i Gräkland'. pag. 135. 'Ifrån Danmark berättes, att man med god wind kommit på en Månad till Astracan (Ostrogard) i Ryssland'. pag. 136, 137. 'De som äro wäl kunnige om de Orters belägenhet, berätta att ifrån Swerige hade åtskilliga rest genom det Landet (Ryssland) in i Gräkland. Men nu hindrar dem ett hårdt Folck som boo mitt i Landet. Ty försökia de nu det genom Båtar eller Skiepp.' Helmoldus lib. 1. cap. 1. fol. 1. 'Östersiön eller den Baltiske Siön, löper ifrån Wästerhafwet Öster, och kallas derföre Bälte, emedan han såsom ett långt Bälte genom Skythernas Land löper, in till Gräkland'.

Olaus Magnus Lib. 20. cap. 23. pag. 765. 'Fiskarna de fara genom de största Floderna utur Liflänska och Finska Skiären, in uthi det Caspiske och Euxiniske Hafwet'.

Paulus Jovius, uti Rysslandz och Tartarietz beskrifning, säger pag. 119. 'Allahanda wälluchtande Krydder etc. och Gull kan föras ifrån Indien, genom dess stora Flod Indum upföre, och sedan genom en kort wäg till Landz öfwer Paropanisidiske Bergen, in uti Floden Oxum, som flyter af de Bergen in uti Caspiske eller Hyrcaniske hafwet, och dedan till Citrachan (Astrachan) som ligger i Wolga flodens Oos eller Mynning, och sedan genom Floden Volga

in uthi Occha Floden till Moscou, och sedan genom ett litet stycke till Landz (in uthi Floden Dyna) till Riga, och derifrån till Siös till alla Rijken i Wäster'.

Photius i sin Biblioteca lib. 166. pag. 135. Han talar om 'en som war i äldsta tijderna, benemd Dinias, hwilken genom Euxiniske och Caspiske Hafwet hafwer rest genom Tana floden till de Riphelska Bergen up till Tule (Swerige) och Cimmerna, och dess nedersta under Jorden (inferos s. Helsungar).'

Förr alla dessas Reesor och wägar, som både wåra och de Främmande giordt från Norr i Söder till desse Caspiske, Euxiniske och Medelenska Hafwen, hafwa de gambla större delen trodt att dessa Hafwen hafft ett uthlopp uti wårt Norska Haf. Såsom sees af Dionysio Perieg: pag. 17. v. 302. säjandes: 'wid Mæotiske Träsket boo allahanda Skytheska Folck Sarmater Göther och Germenn, och ofwan för Munningen på Träsket boo Alenningar. Hippopodes (de som hafwa Hästefötter), Agantyrser, Galler, wid de Floder som falla i Aldescoio Siön, af Riphelska Bergen, in wid Is-hafwet (Granwiken) der som Glys (Berensten) finnes'.

Vers. 718. pag. 35. 'Det Caspiske Hafwet hafwer ett inlopp och ingång af det Norska hafwet eller Granwiken. Hwilkens ingång knapt genom 3 Månar öfwerseglas'.

Æthicus pag. 129. 'Det Caspiske Hafwet har sin ingång och uhrsprung af det stora Norska Hafwet, |329| hwilkas Strander nästan liggia obygda, sedan löper till Söder en mächta lång och smal ingång, alt in till Caucasum der denna ingång lycktas'.

Pomponius Mela lib. 3. c. 5. förtälier således: 'att Caspiske Hafwet utwijdgar sig i tre stora wijkar. Een wijk wid sielfwa ypningen, som kallas Hyrcanum. En wijk åth wäster som är den Skytiska, och en åt höger, som är det Caspiske. Och är för de många Hafztrollen eller Willdiuren otrygt att besegla.' Här ser man klarligen att Mela blandat Östersiön med Caspiske Hafwet, ty Caspiske Hafwet är rätt nästan rundt, som sees af Oleario och Jah. J. Strausio hwilka sielfwa der warit; Men Östersiön hafwer 3. stora wijkar, en wid sielfwa ypningen, det är Sundet, och kallas Giöthaskiären. Den andra åt wänster, som är Wäster-Botn elle Skytiska Wijkan. Hwilken af de gambla, som och af Adam. Bremens. H. Eccl. l. 1. c. 9. p. 46. kallas Scytiska siön, förståendes då heela Östersiön. Den tridie är höger, nemliga Vendiska Botn, som och kallas Finska och Österbotn. Dess utan är och klart, att alla de gambla wettat af de många Willdiur som finnas i Norska Hafwet ofwan Lapland, see Atlant. Tom. I. pag. 815 [= s. 513] och således hafwer Mela blandat Norska Hafwet, Östersiön och Caspiske Hafwet tillsammans, menandes dem hänga

tillhopa, effter han har hört så många seglat ifrån Nor, in i det Hafwet. Af samma orsak hafwa och andra bundit Mæotiske Träsket tillsammans med Östersiön, som sees af Tzetze Chil. 8. v. 770. säjandes: 'Det är ett Mæotiskt Träsk närmast under Norstiernan'. Det bewitnar och Epigramat. veterum af Festo Avieno pag. 390. 'Tana floden skillier Asiam från Europa, och genom Scythiam utflyter. Mycket långt ofwan för honom, så inflyter Mæotiske Träsket, in uti Norska Hafwetz Thetys-Fiord.' Hwar den ligger, är wijst Atlant. Tom. I. p. 685. 686 [=s. 430 f.]. wijdare pag. 415. läses, 'Månen byter helt och hållit 3. gånger om sitt Skien, för än en kan fara den Caspiske Siöns ingång igenom der han flyter in uti Norska Hafwet'. Plin. lib. 2. cap. 67. 'en del af Norska stora Hafwet löper in uti Caspiske Hafwet, och är beseglat af de Macedoniers Krigzmän. Det Mæotiske Träsket tros och att wara Norska Hafwetz inwijk, eller och genom trångt Sund allenast åtskillde.'

Salmasius af Marciano i sina Notis till Solinum fol. 209. 'Hamaisorna boo wid Caspiske Hafwet, der Solen om Sommaren upgår, och det inflyter i Norska Hafwet'. Hwar Solen upgår om Sommaren, det wet man, här i Norden wara. |330|

Curtius lib. VI. pag. 35. 'Det Mæotiske Träsket tror Folcket falla i Caspiske Hafwet, och hafwa een lång wijk i Nordan'. Se huru klarligen Curtius här låter förstå att man hafwer farit Norr ifrån genom Volga in i Caspiske Hafwet, och genom den Grafwen som wåra Fäder Scytherna giort utur Volga in uti Tanaim, som flyter i Mæotiske Träsket farit och der in: som ses af Solino cap. 21. pag. 50. 'Längst bort utom dessa (nemligen de Yfwerborna och Riphelska Bergen) äro Cimmerne och Hamajsonerna, som boo in wid Caspiske Hafwet, der som det flyter in i Skytiske Hafwet.' Man kan intet klarare uthtolkning begiära än detta rummet är, emedan Cimmerne liggia wid ändan på Norbotn, och der wid Hamajsorne under 65. högdz grad och 42. och 50. middagzlinierne i VI. Tab. Atlant. Tom. I. och sedan går Östersiön som här kallas rätteligen Skythiska Hafwet, söder uth. Hwarest de ment wid Finniska Skären mot Aldejoborg, Caspiske Hafwet inflyta, för den farten som dem emillan warit. Än införer Olearius lib. IV. pag. 406. af Dionysio Alexandrino, dessa orden om det Caspiske Hafwet, 'att det löper i krok hijt och dijt, och hafwer wisserligen sitt ursprung af det Norska stora Hafwet, som är wid de Skythiska Strander'; Så och af Basilio Magno Homil. 4. in Hexameron. pag. 47. 'Det är intet mera än ett Haaf ehuruwäl Hyrcanum och Caspium äro och Haaf, som förmenas wara omgiordade med sina Strander. Men om man skall tro dem som hafwa beskrifwit hela Werldens skapnad, så hafwa dessa Hafwen sina Sund, och uthlopp i det stora Hafwet.' Hafwa således alla dessa farit

wille, undantagandes den gamlesta af dem, nemligen, Herodotus, Aristotiles, och sedan Ptolomeus, hwilka trodt det Caspiske Hafwet wara ett särskilt Haf, och wäl hafwa sina stora Floder; Men ey inlopp uti stora Hafwet. Der om iag talt i Atl. Tom. I. pag. 383, 325 [= s. 240, 205] så och wijst huru Ptolomeus lijkwäl blandat detta Hafwet med wår Östersiö, och de orter som der wid liggia. se Atlant. Tom. I. c. IX. p. 394. til 403 [= s. 247—252]. Ja, af samma orsak hafwa de Gambla ment, 'att den Norska Östersiöns Inwijk, hafwer sträckt sig långt in i Æthiopien', som sees af Herodot. lib. II. p. 94. och de derföre emedan wåra Schyter hafwa farit sedan de kommit uhr Östersiön in i Mæotiske Träsket, genom Gräkeska och Medellenska Hafwet, alt in till Meroe ofwan Ægypten, genom Floden Nilum, som Diodor. Siculus lib. 3. pag. 167. talar: 'ifrån Mæotiske Träsket der Scytherna ofwan om boo uti den stora och Isfulla kiölden, fara de med lastade Skiepp på 10 dagar till Rodon' (det är 14 1/2. grader. se Atlant. Tom. I. Tab. II. löper så wid |331| pass 23. Tyska mijl om dygnet) 'dedan till Alexandriam på 4. dagar (är 5 1/2. grad) och dedan up mot Floden Nilum, in uti Æthiopien på 10. dygn (är 14. grader) är så ifrån de kallesta Orter i Norden till de wärmesta i Söder, ey mera än 24 dagars resa'.

§. XVIII. Wij hafwa så widlyffteligen wijst Wägarna, hwar igenom wåra gambla Fäder farit öster åt i werlden till Watns, genom Flodar och Haaf, att underläggia sig andra Länder eller och röfwa andra, och giöra dem sig Skattskyldiga. Nu willia wij tillse huru tijden kan swara emot så långt bort belägna Orter att dem bekriga, och innan 6 Månar åter wara hemma.

När iag öfwerwägar Olearii reesa som merendels med stora Farkostar reste, som gingo 7 eller flera fot diupt, och afdrager i hans Reesebook, alla de dagar de lågo länge stilla, så finner iag honom kommit på 75 dygn, emillan Lybeck och Caspiske Hafwet. Men om han hade förmält huru många Timar han anwänt till att afrijta alla Städer, och effter frågat deras Seeder, handel och Wandell, och den nätta aftagningen han giordt på hela Östersiön, Volga och andra Strömmar, så är iag säker, att om iag dem fått afdraga, at till ringesta hafwer hans reesa ey warit mera än 2. Månar. Och såsom Olearii Reesa war ifrån Lybeck till Caspiske Hafwet 750. Tyska mijl, så löper 13 mijl wid pass om dygnet. Men när man går till de gambla Gräkers beskrifningar, så hafwa de fordom starckare giort sina Reesor, med sina små Farkostar, effter de kunde både roo och segla med dem; äfwen som än i dag med de små Postjachter och Caprar. Arrianus lib. Rer. Indic. pag. 591. säger, att Hanno Carthaginensis, han for Siöledes på 35 dagar in till Africams yttersta Nääs, och wände sedan om, som war 1200 mijl, löper så 34. mijl om dygnet. Herodotus lib. IV.

pag. 111. att de gamla farit 130000 Geometriska steg på ett dygn, det är effter somligas mening, 5 foot på stege, men effter Herodoti just lijka med wår Famn, som är 6 foot, giörandes 1083 Stadier, det är 2 grader och 83. Stadier, som löper moot 32 1/3. Tysk mijl om dygnet. Aristides i sina Orat. Tom. 3. pag. 609 säger sig offta med god wind, farit 1200 Stadier om dygnet, det är 36 Tyska mijl. Alardus i sina Anteckningar, till Val. Flac. lib. 3. v. 716. pag. 287. wijser af Ptolomeo och Strabone, att 1000 Stadier seglas gement om dygnet, som giör 30 Tyska mijl. Men det kommer intet mot det wåra giöra up i Silian, eller Lappland, och Cossakerna i Caspiske Hafwet, eller Euxiniske botn, med sina smala och långa 12 åra Båtar; Hwilka som Blau i sin Atlante Vol. 2. pag. 62. förmäler att Cossakerna roo ifrån |332| Floden Borystene öfwer Euxiniske Hafwet till Natolien att röfwa på 40 timmar, som är 75 mijl bredt. Löper så 40 Tyska mijl på dygnet. Intet lära de så offta hafwa Grötslefwan i den ena handen, och Tobakzpipan i den andra, och wälta sig under Seglen i Solskijnet på Skiepz öfwerloppet, som dessa dagz Båtzmän kommer offta till pass. När man detta besinner, så måste man intet undra det wåra Gamla i sina Sagor berätta, och Adamus Bremensis, af indragne rum, säger, att på en Måna hafwa wåra farit till Caspiske Hafwet. Räkna ut ifrån Alan in till Caspiske Hafwet, genom de wägar iag nu wijst i Tab. II. Atl. Tom. I. så är det 570 mijl. Jag will intet sättia mera än halfparten mot det Cossakerna och wåra roo om dygnet, som är 20 mijl om dygnet. Så hafwa de på en 28 dygn kommit till Caspiske Hafwet. Hafwa de åter farit genom Skythiska grafwen, ur Volga in i Tanaim och Mæotiske Träsket, som är 645 mijl, räknandes 20 mijl på dygnet, så hafwa warit på 32 dygn eller 1. Månad i Mæotiske Träsket, och som Diod. Siculus säger på 24 dygn längst up i Æthiopien, det är wid pass 510 mijl; Hwilka uträknade effter 20 mijl på dygnet, giör 25 dygn. Se så när går min Räkning mot hans Historie på 1 Dygn tillsäjandes; detta är så hela reesan. Will man nu uträkna Cimmernas resa ifrån Nortkim, sedan de brukat att fara öfwer Enachara Tresk och genom Cimi Floden, neder till Cimi och Torne, och Hamajsorna som der in wid bodde, så är det 225. mijl mera, som giör 11 dygn. När man legger dem till de förra som äro 32 dygn til Mæotiska Träsket, och 25 till Ætiopien, blifwer 68. dygn in alles att fara från Nortkim genom wåra Haaf, Siögar och Floder till Ætiopien. Se huru artigt de gambla wettat af denna korta tijdens resa, som af Dionys. Perieges. och Epigr. veterum är uthtagit, att innan Månan skifftade 3. gånger sitt Ny och Nedan, hwilket skier wid pass hwar gång innom 30 dygn, så hade man säkert innom 90 dygn farit genom det Caspiske Hafwetz utlopp in uti det Norska Hafwet, hwilket nu är fullkomligen wijst ingen annan utgång warit, än wåra Floder Volga och Vologda,

emillan Caspiske Hafwet och Östersiön. Och kan man nu här af see, att wåra hafft mera än en god tijd att plundra och röfwa wid alla dessa Hafzstrander och rijkesta Landskap, när dem bestodz 6 Månar om Åhret, att Leding eller Utog giöra.

§. XIX. Nu will man tillse hwad de mäst sökte, när de dessa Ledungar giorde; intet annat än Gull, Silfwer och Penningar, ty hwad de annat fingo, förbytte eller försålde de, och wände det i sådant Godz. Hwilket alla wåra och de Latinskas Historier wijsa, huru såsom de |333| Romerska Keysarer, måste altid gifwa wåra Giöther Penningar, och det mäst i Gull och Silfwer. Theodosius som Niceph: Callist. lib. 14. pag. 579. talar, måste gifwa Hunerna wåra 60000 Skålpund Gull. Af Plin. lib. 33. cap. 1. pag. 440. ser man att när de Romarer skulle kiöpa Fred af wåra Kaller, måste de gifwa dem 1000 pund Gull. Nicep. Call. fol. 211. 213. Wijser 'att Giötherna fingo hwardera af de Romarer 80. Gyllen.' Herodianus fol. 14. säger: 'Keysaren Commodus måste af Giötherna kiöpa sig fred med penningar'. Occ. Numism. pag. 358. förmäler, 'att Keysaren Vibius Trebonianus Gallus måste giöra fred med Skytherna wåra, och gifwa dem i Skatt 200 Dracmer (qwintin) Gull, och måste så wara dem Skattskyldige, hwarigenom de blefwo stormodige, och röfwade så in i Dardanien, Thracien, Macedonien, Grækland och Asien'. Const. Porphyrog. p. 563. af Appian. lib. 9. berättar 'att Giötherna sedan de foro öfwer Donau Strömen, giorde deras Anförare Colle fred med dem, och feck han 1000. Gyllen, och hwar Ryttare 10 Gyllen, och hwar Fotkneckt 5 Gyllen, så att hela Summan war Femtonhundrade tusend Gyllen'. Æl: Spart. pag. 27. 28. wijser, 'att Hadrianus drog moth de Sarmatar och Roslenningar (andra nämna Alenningar) och giorde fred med Roslenningarnas Konung som beklagade att de Romarer hafwa minskat Skatten för dem'. Denna Hadriani Silfwermyntz penning fans med ingutin ring (som Roslenningarna fört med sigh tilbaka) uti den Urna Hans Kongl. Mtz. Anno 1689. lätt uthi sin egen närwaro och många Förnähma Herrars, upgräfwa i Gamla Upsala högar, som ligger mitt i Roslagen. Hwilken den döda fordom burit på Halssen till Åminnelse efter denna köpta Freden af de Romarer. Hwars afmålning fins här p. 99 [= s. 110] n. 6. af Æl. Spart. p. 62. kan man och see att Roslenningarna warit Swenskt Folck, emedan deras Konung nemnes där Phareman. Hwilket war många wåra Konungars Åhretyttel, som ses af Procopio lib. 1. pag. 33. der Herularnas Konung kallas Far. Och Paul. Warnefrido l. 2. c. IX. der Kungliga Fädernes Sleckte kallas Farar. Cronicon Alexand. pag. 597. säger att Giötherna förde detta Kriget med Trajano. Hwilket är dock alt ett, emedan Gotharne, Svearna, Herularna, Vendlarna, och andra här i Swerige

woro under en Öfwerkung, och fingo så kallas Roxlenningar eller Alenningar emedan de foro til Siös genom Roxland och Alan med deras Fartyg, och under Upsala Kungz påbud. Men sådana skyldiga Skatter som de Romarer woro twungne att utgifwa, wille de intet skulle kallas Utlagor, utan godwilliga Skencker, som sees af Casauboni anteckningar till Æl. Spar. pag. 28, 29, 62. och Salvian. lib. 6. i samma notis indragen säger det, 'att hwart åhr skulle de Romarer gifwa Skytherna wåra Skatt, hwilket Keysaren Domitianus först giorde till Giöthernas eller Dakernas Kung Dacebaldur'. Se och Joh. Magn. lib. 7. cap. 3. Zozimus skrifwer l. V. p. 587. 'att det Romerska Rå-|334|det slöto, att gifwa wår Giöthiska Konung Alaricher 4000 Skålpund Gull, under Fredzhandels nampn. Men Lampadius en förnähm Romersk Adelzman sade detta är intet Fredz-förbund, utan ett Träldoms-band.' Pag. 616. säger han 'huru deras Rådhusetz dörar, warit öfwerhängt och beslagit med Gullplåtar, och der under funnitz skrifwet: dessa förwaras för en fattig Konung'. Hwilken Konung och artigt swarade de Romerskas Legater, (p. 620.) med ett gement här i Swerige än brukeligit hoos hwar Bonde ordspråk, när de mente skräma honom genom de Romarers myckenhet, sade han, 'ju tiockare Gräs, ju bättre bijter Lijan'. Denne Kung Alrich (pag. 623) 'måste de gifwa 5000. pund Gull, och 30000 Skålpund Silfwer, 4000 Silkes-Kledningar, 3000 Skarlakans Klenningar, 3000 Skålpund Peppar, att uphäfwa Belägringen'. Och (p. 641.) 'begiär K. Alarich att de åhrligen måste gifwa honom en wiss utlaga i Spanmål och Gull'. Aimoinus p. 696. förmäler att Keyser Carl måste gifwa wåra Normän 5000. Skålpund Silfwer. Adamus Brem. säger p. 132. att wid Lunden i Skåne, förwarades mycket Gull, som röfwat war i Fremmande Land. Är derföre intet under det Adamus pag. 143. säger, alt Upsala Tempel war öfwerdragit med Gull. Man seer och af de Romerska Skribenter, att wåra intet alt Gull och Silfwer der ute förtärde, utan sände hem, såsom sees af de Romarers Sänningebod, som Dexip. Atheniens. pag. 1. 11. talar, att wåra 'Scythar, Giötherna och Wandlarna begiärte Gull och Silfwer, som de altid woro wana, af Keysaren Aureliano, om de Romarer wille hafwa fred för dem: men fingo swar att fast de woro upfylta af de Italienska Krigzrofwen, så skulle de dock ey alla komma heelskinnade hem med dhem till sitt Fädernesland'. Se detta bewitnar och wår Kung Thioderiks Saga; och den förnähme Keyserske Fältherren Procopius pag. 177. 'om Kung Alrich som i Rom borttog de Gyllende Kärill, som K. Salomon till Jerusalems Tempel giöra låtit, och i Vespasiani tijd, när Jerusalem förstördes, till Rom fördes. Han lätt dem fara till Carcasson i Narbone uti Franckrijke, dedan lätt Kong Thioderik föra dem till Giöthernas Kungzsäte Ravenna uti Italien. Hwilken Konung åhrligen sände

till Giötherna och Wästgiötherna Gull och Silfwer, på det de Skatter och Krigzrof, han uti Italien, Franckrijke och Hispanien bekommit, icke skulle lända honom till en Girigbuks namn, som alt wille behålla'. Jornand. pag. 651. berättar och 'att Theodosius gifwit Westgiötherna Skattpenning', hwilkens Penningar äro fundne under Callmars gamla Fästning, när hon för några åhr sedan förstördes och flyttades. Hwilken Stad sluter Östgiöthland. Flera Exempel lärer iag införa, när iag kommer till hwars och ens Uthtog i synnerhet. Dedan är det kommit, att de fordom inlagt de Dödas aska och Been i sina Högar fylte med Gull, som sees och af Kungs Freis Hög, i Snor. p. 10. och Kung Holges Hög, (se Edda Myth. 65.) och bewittna dessa dagars Historier, sedan wij Christne blefne, huru många Högar upgräfne äro, af stora Rijkedomar |335| i Gull och Silfwer, så och de Romerska Keysares Penningar. Såsom Drusi, Gallieni, Theodosii, Hadriani, Trajani, der i fundne, med hwilka många wåra Kyrckior derigenom först upbygde i Christendomen äro. Hwilket och Högernas gropar utwijsa, att de rörde äro; så att de som nu der effter sökia (ehuru det förbudit är) finna mästedels intet annat än som söndriga Krukor med de Dödas brände Been och Aska. Wåra Fäder hafwa och mästedels när de intet fått Gull och Silfwer som hafwer warit ihopsmält till Hallar, som läses i Giötrikz Saga. Så hafwa de det sielfwa tillsammans smält, och kallat brändt Gull, derföre och de altid det wärderat i wichten effter Marcker och Ortugar. Och huru rijka de warit fordom af sådant Godz, sees af Hervara Saga cap. 17. att Kung Lauder böd sin Broder, att der han wille hålla Fred, skulle han täckia honom sittiande med Silfwer, och ståendes med Gull, att det skulle stå öfwer hufwudet, som war dock mindre än i dessa tijder, det Kung Attabaliba i Peru böd Spanioren Francisco Pisaro att slippa sitt Fängelse. Huru rijkt Byte wåra finge när de foro ut genom Oresund, Nor om till Holmgard, uti Biarmernas Tempel, sees af Bose Saga pag. 33. att de wärderade den ena gångens byte mot 3 Skiepzlaster utur Gräkeska Hafwet.

Det är och märkiandes, att altid när wåra farit utomlandz, antingen Öster åth, eller Söder åth, till Siös, så hafwa de altid hafft der ståendes sina Ryssar eller Cheryssar, dem wij nu kalla Ryttare, genom hwilka de rijdit up i Landet att oförseendes röfwa och plundra Inbyggiarena, ty i sådana små och smala Skiepp hafwa de inga Hästar kunna fördt öfwer, sig till nytta, utan i dem som woro något breda, som sees af Kongz Sagorna pag. 347. att Wändernas Kung Ratibur, hade 250 Sneckior, och på hwar Sneckia 44 Man, och 2 Hästar, emedan de wille ströfwa på Swerige nedan för Giöteborg, hwilka Wender hade fordom ingen foot, ey heller nu i Swerige, sedan som wij blefwo Christne, och wåra Konungar förlorade Wenden, i det, de Ryska Förstarna och så wille

blifwa Enwaldz Förstar, och taga sina Regenter, af sitt egit Folck, der de fordom alt hafft Skatte-Konungar, som warit af Svea Kungarnas blod. Dessa Cheryssar hade sitt nampn af de Pantzarkiortlar, giorda af grann Ståltrås ringar, såsom en Ryssia af Näät ihopbundin; ty kallas och de Skrindor, hwar med Kohlen införes, och Ryssiar, effter de som Näät ihopbindas, af Rijs eller tegar och Spiälar. Och är ordet ihopsatt af Kar, en Mann och Ryss, det är Pantzar-Skiorta. Men nu i dag kallas de Kerysser som bära heelt Harnisk. När de nu kommo att |336| plundra, togo altid dessa Cheryssar eller Pantzarryssarna, Hästarna till sitt behof; Rodarmännen, eller Siökamparna, de röfwade Folck, och giorde dem till Slaver att roo; men Svearna som woro Höfwitzmän eller Krigzmän, de togo Gull och Penningar, och förbytte alt annat de fingo der uti, effter de intet kunde utan beswär föra Boskap och Hästar med sig, som nogsamt wåra Sagor utwijsa. Det och klarligen Florus bewitnar Lib. IV. cap. 12. pag. 442. 'Cherysserna, Svearna och Siökamparna för än de gå till Fältslachtningen, offra de 20. Hundari Höfdingar, och skiffta Rofwet för än de bekommat, således, att Cherysserna taga Hästar, Svearna Gull och Silfwer, Siökamparna Menniskior'.

§. XX. Af alt detta som nu sagt är, kan man förstå hwarföre uti Främmande Gräkers och Latiners Skriffter intet nämnas uti Uthtogen de Folcken som bodde up i Landet, såsom Wermelänningarna, Saxerna, Nerikies-boar, Wässmanläningarna, Dalkarar, Helsingar, Medelpader, Ångermän, etc. utan allenast Giöthar, Swear, Wendlar, Alänningar, Roslenningar, och Hunnar. Ty de förra, ehuru de utan twifwel warit med i Uthtogen, som wåra Sagor förmäla, så äro de dock räknade under dem som bodde wid Siön, och särdeles dem som åhrligen till Siös giorde Uthtog, effter Uplandz-Lagens Roda-Rättz lydelse. Hwilket Procopius lib. I. pag. 18. märkeligen bekräfftar, säijandes: 'Ålenningarna, så offta Wåhren igenkommer, så kommo de till Siöss, och plundrade antingen på Sicilien eller Italien'. Äfwen så talar Zozimus VI. pag. 652. 'Wendlarna, Swearna och Ålenningarna, brydde altid alla Folcken som bodde utom de Alpiske Bärgen, så och Britannierna (Änglenderna)'. Se huru artigt detta instämmer med wåra och deras Historier, så och sielfwa Ortens belägenhet; emedan desse tre slagz Folcken liggia närmast in till hwarandra, från Wäster till Öster och uti sielfwa Siön med deras Skiepzflottar, och skulle åth öster sina Uthtog giöra. Ty Wändlerna liggia uti VI. Tab. Tom. I. Atl. emillan 39 och 40 middagzlin. och $60^1/_2$. högdz gr. Svearna, som egenteligen så kallades, emillan 40 och 42 middagzlin. 60 högdz grad; och Aleningarna 42 och 44 middagzlin. och 60 högdz graden. hwarest alla Skieppen stötte tillsamans. Äfwen så äro Giötherna och Ålenningarna tillhopa nämde,

af hwilka Cathalonien är nämd, som sees af Skribenterna: emedan som widlyfftеligen för wijst är, att Giötherna när de drogo öster uth samlades de i Alan med sina Skiepp.

§. XXI. När de nu uti nijo åhr hade således giordt Uthtog, plundrat och röfwat, så måste alla uti det stora hwar nijonde åhrs Allhärjars Tinget, wijsa hwad de wunnit, och ärlagt till |337| Allgemene bästa, och offra effter åhretalen 9 Menniskior, som sees af Adam. Bremens. och Erico Olai i Atlant. Tom. I. pag. 262. och 263 [= s. 165 f.]. sedan utaf sina Fångar hwar hundrade en, som wijst är af Herodoto, Atlant. Tom. I. p. 604 [= s. 379] och derföre på en gång, som Messenius Atlant. Tom. I. pag. 603 [= s. 378] talar, 77 Menniskior warit offrade, hwilket många de Främmande Skribenter witna, som i samma rum indragas, såsom Tacitus, Martinus, Saxo, Procopius, Orpheus, etc. och wåra egna, Joh. Mag., Olaus Magnus. Här af kan man förstå, det Florus näst för indragen, säger att wåra Svear, de offrade 20 Hundari Höfdingar, det är som Herodotus säger, en Menniskia af hwart Hundari.

Af detta blef wåras Konung och Afgud kallader, Warg-Thor (*Jupiter Lycæus*), Werg Thyr (*Lycæus Mors*) och Wargs Minnur (*Lycæus Minoes*) som sees af des Kenning i Edda MS. och Resenii, och derföre intet Minnur älskader af de Athenienser för de Menniskio offren honom gjöras skulle, som sees af Plutar: Theseo indragen i Atlant. Tom. I. pag. 605 [= s. 380]. Sedan blefwo och alla som földe honom uth på Siöröfwerij kallade Olvar, Ulfvar, Wargar och Frekar etc. som sees här pag. 304. 306 [= s. 314, 316] af wåra och de Främmande Gräkers och Latiners Skriffter. Och hafwa somliga af de Utlänska, behållit, på Swenska deras nampn, såsom Pistorius utaf en Anonymo i Tysland säger, 'Lupi som kallas Mær-volvar (Siö-olfwar) de åte up Menniskior. Anno Christi 1350.' Så och Crantz. och Alb. Abbas Stadens. pag. 164. talar, att 'Keyser Henrich han samlade alt Folck, han kunde få kring Stade (i Bremen) och tog fast på en hop Siöröfware, dem han lät hängia alla up på ett rum, wid Staden, hwilket rum han lätt kalla utaf dem Wargabor'. Och Arnoldo p. 456. 'De grymmesta och de starckesta af Swearna, kallas Olfwar'. Hwarföre att somliga af dessa Siöröfware woro så grymma, att de åto Menniskioblod, det giorde de derföre, att de inbillade sig blifwa mycket starcka, som sees af Edda Myth. 76. 'att de togo Menniskiohiertan och stekte att äta'. Och af Götriks Saga pag. 150. 'Att de drucko warm Menniskio blod'. Ty säger och Paulus Warnefridus, om wåra Longobarders utur Swerige, 'att de uti sin Här hade Menniskior som hade Hune hufwuden, så grymma att de drucko Menniskio blod'.

De som nu aflade denna Warge och Ulfwe-bestachtigheten och grymheten,

sedan de i 9 åhr tiänt hade, och kommo till städes i det stora 9 åhrs Allhäriars-Tinget, de sluppo sedan att fara i Sioröfwerij, eller och blefwo Höfdingar, för andra som utforo. Hwar igenom man nu kan förstå, det Herodotus talar om wåra Norar (*Neuri*) eller Norska och Botnkarrar indragen i Atlant. Tom. I. pag. 519 [= s. 324] 'att de boo wid en stoor Siö, och hwart åhr blifwa Wargar på en tijd, och åter Menniskior igen'. |338|

Beskrifwandes här Herodotus, det åhrliga Siöröfwerij, som allenast skiedde på 3 eller 6 Månar om Sommaren, då de Wargar woro, men om Winteren när de sutto hemma i roo, woro de Menniskior. Men om det 9 Åhretz tillsammankomst, att då wända igen att wara Warg, det förmäla andra stora Lärda Män, men troot det intet wara sant, emedan de intet förstått dessa Siöröfware Uthtogen genom Gåtor och Liknelse skrifne. Såsom Plinius lib. 8. c. 22. p. 516. talar: 'att Menniskian blifwer wänd i Warg och åter till Menniskia, det må wij fast och stadigt troo wara lögn, eller och troo alt hwad som i så många hundrade åhr är dicktat. Men iag will likwäl gifwa tillkiänna, hwarföre det rychtet hoos gemene Man kommit är, att arga Menniskior kallas Wargar. Evanthis en trowärdig Skribent af Gräkerna, säger, att Arcades de skrifwa, att aff Atins Slächte utwällias en hop som till en Siö uti samma Rijke församlas, och der hängia de up sina Kläder uti en Eek, och måste så simma öfwer Siön, och fara så uti Ödemarken, der de råka slijka sina Medbröder, och warda i Wargar wände uti 9 åhrs tijd, på hwilken tijd, om de hålla sig ifrån att äta Folck, så komma de igen till samma Siö; och när de farit den öfwer, blifwa de åter Folck uti 9 åhr. Fabius säges och samma Klädnat bekommit. Man må undra på att Gräkerna tro alt sådant. Men det är alleringen så stor lögn; som icke hafwer sina witnen.' Om detta see och Olai Magni lib. XVIII. cap. 45. pag. 711. Hade Plinius warit i Swerige och lärdt wårt Språk, Lagar, Seeder och Gåtor, hade han annorledes talt. Men wij willia see huru artigt de Archader wettat af alla wåras Siöordningar, och hwad genom Wargar förstås. Först nämna de af Atins Slächte, som war wåra Konungars förnämsta Ähretyttel, och särdeles Siökungarnas, som sees af Edda pag. 374. der de nämnas Atli, (*Atlas*) Ali, Ati (Ante och Atis) och p. 363. Ulf bryniadur (*Lupus armatus*). Sedan säger han, att de skulle afkläda sig sina Kläder och hängia dem up i en Eek, och simma öfwer Siön: det war som här förr talt är, att den Siöman wille blifwa, han måste 9 gånger utstå det profwet att doppas i Watnet, eller springa rå. Siön som här nämnes, är nu Östersiön. Ödemarcken som de foro igenom war Ryssland och Tysland, hwarest de woro Wargar i nijo åhr, det är hwart åhr om Sommaren, måste de röfwa och plundra, och om de intet åto Menniskiokött, det är, så grymma och beestachtiga woro, sluppo de på det 9 åhrs

stora Allherjas-Tinget, att wara gemen Warg, eller gemen Krigzknecht och Båtzman, utan sedan feck han blifwa en Menniskia igen, eller en fijnare Warg, med miukare Skinpäls, att wara Höfding för de andra. Men woro de lika grymme, så måste de än tiäna i 9 åhr för gemen Varg. Hwilket och Pausanius bekräfftar. lib. 8 pag. 457. 'Lycaon (det är, Olfwer eller Warg på Swenska) och många andra som woro wända i Wargar, de blefwo åter wända i Folck effter 9 åhrs förlopp, alle-|339|nast de intet åte Folck. Elliest der de det giorde, blefwo de åter Wargar.' Denna *Lycaon* han blef som Pausan. säger lib. 8. p. 457. wänd i en Warg, när han offrade Warg-Thor Menniskio-Barn. Det är, som pag. 298. 251 [= s. 308, 262] wijsar att wid Olfwa-Blotz Källan offrades Menniskior i denna Brun, för dem som wille föra Krig till Siös, eller blifwa Siöröfware. Hwar af denna Ström in till denna dag med Kiällan sitt nampn behåller. Äfwen säger Pausan. lib. VI. p. 358. 'Demarchus han blef i Warge-Thors Tempel wänd i en Warg, och på 10 åhret, blef han åter Menniskia'. Af detta ser man att att Demarchus han tog tienst här i Swerige under wår Warg-Thor, och det på det stora Allherjars-Tinget, och wart en Siöröfware, och när 9 åhr förbij woro, aflade han sin Siökungz Åhretyttel, och feck annan tienst. Ty det war wanligit, att alla som tiente och lärde Krigzöfningen i Swerige, antingen de woro af Tyskarna, eller Norska, eller af Gräker, Latiner och andra. Så måste de under Upsala Konungen, som war allas Öfwerkung afläggia sin Tyttel, det våra Historier nogsampt wijsa, så och de Norskas Kungz-Sagor, der 'de Danskas Konung Sven wille resa till Swea Öfwerkung, och afläggia der sitt Kunga namn: Men sedan han hörde att K. Magnus war uti Danmark död, blef han qwar uti Danmark'.

Om wårt 3 månars Siöröfwerij, som skiedde på de näst belägne orter, medan de i 3 månar här i Norden hade alla nätter liust, som war i Majo, Junio, och Julio, effter hwilka den Norska Lagen är inrättat, see pag. 295 [= s. 304]. det är och wijst genom Niorder (*Nereus*), den första och största Siöröfwaren som hade Disa till Hustru, och wijst är af Eddæ Myth. 21. i Atl. Tom. II. p. 540 [= s. 551]. Hwilken sades wara mäst upfödd hos Vanerna, det är Venden (Plinio *Regnum Vanianum ad Danubium*), genom hwilket han sitt största Siöröfwerij förde. Och af honom äro Siömännen kallade Nörar, Næringar, och Qwinnorna, som äfwen wände sig att fara i Siöröfwerij, att winna någon Näring, kallades Niarum, så ock Atla. Se Edd. pag. 303. och dedan de Gräkers och Latiners *Nereides*. Af hwilka de som sätte sig i Finska Skiären wid Narven, ofwan Floden Borystenis ursprung, hwar igenom wåra åhrligen sina Uthtog giorde, blefwo kallade Neurar, Niarvar och Neringar, och brukades med i Siöröfwande, och worto en tijd Vargar,

som Mela l. 2. cap. 1. förmäler: 'Neurane blifwa på wissa tijder i Wargar wände'. Och Solinus cap. 20. pag. 45. 'Hos Neurana, så hafwer Floden Boristenes sitt ursprung. Hwarest Menniskior på en wiss tijd blifwa i Wargar wände.' Af detta kan man och lära förstå den Gåtan Pausanias förmäler, pag. 561. 'Att de Spartaner förde med sig uti ett Krig stora Fårhopar, hwars Höfdingar woro Baggar. Men dessa åto en gång Wargerna up, och skonade alla Fåren.' Denna Gåtan är lätteligen att förstå, af den som wåra Sagor läser; ty fordom brukades merendels hoos oss, |340| när några Krigzfolck kommo tillsammans, att de kiäckesta Hieltarna gingo mot hwarannan, till Enwigz kamp, och den som då fälte den andra, han wandt hela Hären. Se här kan man se uttryckeligen, att wåra Siö-Wargar hafwa kommit uth till de Spartaner, och budit sig till Enwigz-kamp mot de enfaldiga Spartaners Får, det är Knecktar, som hade Wallbaggar, just effter wårt sätt att tala, det är Höfdingar, hwilka de fälte, och skonade så gemena hopen. På samma hwart 9 åhrs Allherjars-Ting, så öfwersågos och alla Skieppen att botas, af orsak som wijst är pag. 290 [= s. 300], emedan de giordes af Furu, för dess lätthet, och särdeles af Furuns yta, för dess böyning skull, men kunde intet länger wara än 9 eller 10 åhr, det hwar och en pröfwa kan. Se detta hafwer och Homerus wettat, som läses Iliad. B. v. 135. 'Nu är de nijo stora Thors åhrs omlopp förbij, och Skieppens Bord förrutnade'. Detta stora åhret kallades T h o r s å h r e t, för det han kallade alla Under-Kungar i Rijket, och Skatte-Kungarna utom Rijket, och alla Lagmän till detta Allherjars-Tinget, som sees Atl. Tom. I. pag. 547. 769 [= s. 342, 483].

§. XXII. Orsaken till detta Siöröfwerij och plundrande i fremmande Land, war fuller först, att de wille wijsa sin Manlighet och styrckia; sedan, emedan de woro så Folckrijke, och fruchtsammare att afla Barn än alla andra Folck i werlden, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 86 [= s. 58], så wille de skaffa sina Effterkommande säten på andra Landskap i werlden, och dem som hemma woro födan, emedan Landet omöjeligen sådan myckenhet rijkeligen föda kunde. Och till det tridie att rundt om Rijket, giöra de nämmeste Landskapen mäst de kunde öde, på det ingen starck Fiende, kunde när in till dem länge stå och bärga sig, för hunger skull. Detta bewitnar och Pomp. Mela lib III. pag. 213. 'Germenland lycktas i Söder moth Alpes, och i Öster mot Sörmännen, och i Wäster och Norr mot det stora Hafwet. Germænnen äro skräckelig stora både till Kropp och Sinne, och gå nästan half nakna. Manfolcken kläda sig mäst med Barck och Näfwer. De föra altid Krig med sina nästa Grannar, intet till att utwidga sitt Rijke och öfwer dem härska, ty de bruka icke de Landen stort, utan på det att hwad Land som nämmast in till

dem äro, skola wara wijda öde. Att plundra och röfwa, hålla de för ingen skam. Men mot Fremmande som till dem komma, äro de mycket fromma, och dem mächta wähl fägna, och dem ödmiukom mycket milde och gode. Deras Land är intet beqwämligit att resa igenom för des många Floder och Strömmar, och många Bärg och Skogar, och öfwerflödiga Siöar. Af Siöarna äro de största Swenska Skiären, Ostarnas Skiär, eller Osterbotn, och Melar siön. Den Hercyniska Skogen är 60. dagzresor lång. Ofwan floden Alfwen är Götska Skären, med oändeliga Holmar upfylt, och derföre lijkare en hoop Strömar än ett Haaf. Der boo Kimmerne och Tiodarne, och aldralängst bort åth Nordan i Germanland Hermionerna.'

Hwilka utaf Germennerna Mela nu mäst |341| förstår som willia att deras Grannars Land skall öde wara, är klart nog, när man seer på huru han beskrifwer deras Grymhet och Klädnat, och alla des allom bekante orter, hwilka än der öfwer af andra indragne äro i Atl. Tom. I. c. XXI. p. 521 [= s. 326], och det han säger dem bära Biörckbarck till klädnat, der om kan man läsa Kung-Sagorna, om Birkebenerna i Norje, som af Biörkebarcken fingo nampn, uti K. Sverres Historia, och Birkarna i Finland: Bruka och många der uppe än i dag, Skor och Stöfflar till att täckia Benen och föttren der med. Detta wåra Fäders ey så obetänksamma wäsende, wittnar och Plut. Tom. 2. p. 330. 'Skytherna och Trererna, de plundrade hela Gräkland och Asien, intet williandes der sättia sitt Regemente, utan allenast röfwa dedan mycket Godz.' Se än klarare talar Keysaren Julius sielf indragen i Atlant. Tom. I. pag. 595 [= s. 372] 'Att Usipeterna och Tenkterna som bodde uti Tyssland, de måste med en otalig myckenhet fly utur Tysland, öfwer Strömmen Rhen, in uti Franckrijke, emedan Svearna dem i många åhr twingat och förbudit att bruka någon Åker'. Strax der effter säger han, 'Svearna hålla för största beröm, att oändeligen långt ifrån deras Rijkes gräntzor, må inga Åkrar brukas: Hwarigenom de willia låta förstå att många Land och Städer intet hafwa kunnat ståt emot deras macht. Hwarföre Svearna på denna ena sijdan hålla deras Åkrar öde på 60000 steg.' Huru just dessa 60000 steg inbegripa hela Tysland från Frankrijke och Floden Rhen in till Swearijketz Östersiö, det wijses i Atlant. Tom. I. pag. 593 [= s. 371] och af Plinij ord. Atlant. Tom. II. pag. 70 [= s. 83]. Uthi Cæsare och de andre Latiners Historier kan wijdare läsas, huru mycket Folck drogo ur Tysland in i Frankrijke för de Swenskas twingande skull. Det Strabo och härligen betygar lib. 4. pag. 194. 'Ofwan för hela Hafwetz (Östersiöns) strander boo Svearna, som äro Germen, hwilka äro både Folckrijkare och mechtigare än de andra, hwilka drifwandes andra utur sina Länder, som hafwa måst fly wid floden Rhen: Ja de fara och till

andra Länder och kiöra dem ut, sättiandes sig der neder att utföra sina Krigzpus.'

Detta war nu på Södra sijdan, äfwen så hafwa wåra giort på Öster sijdan, att uti hela Wenden eller Ryssland, måtte intet någon Åker brukas, utan knapt så mycket de till födan behöfwa kunde, som ses af Strabone här pag. 181 [= s. 193] och säger Strabo i sin Lib. XI. pag. 502. wijdare der han talar om de Albaner: 'att de och så wäl som de Iberer blifwa hielpte af dessa Skyther, som fara af och an mot deras Fiender. Elliest bekrijga de offta Folck och Länder, förbiudandes dem att bruka Åkren.'

Att wåra Scyther giorde sådana stora Uthtog, mera för Ähran skull än annat, det wittnar och Justinus lib. 1. cap. 1. pag. 7. der han talar om wår Konung Tanasi, hwilken och Jornandes cap. 6. och Joh. Magnus Lib. 1. c. 24. beskrifwer säjandes: 'Att de förde intet Krig när in på deras Grannar, utan långt bort (in i Ægypten) intet sökiandes att sättia der något Regemente, utan att skaffa sitt Folck ewigt beröm, och när de hafwa wunnit Seger, så wårdade |342| de intet att wijdare där regera.' Äfwen så lib. 2. cap. 3. pag. 56. 'Skytherna de underlade sig 3 gånger hela Asiens Rijke, och wordo aldrig sielfwa underkufwade, eller deras Rijke en gång bekrigat; De Persers stora Konung Darium, kiörde de ifrån Skythien skamlöst på flyckten; Cyrum slogo de med hela sin stora Här. Den stora Alexanders Krigz Hertog Sopyriona, fälte de med hela sin Här. De Romarers Krigzmacht hörde de wähl af, men intet torde de Romare på dem. De Parters och Bactrers Rijken woro de uphof till. Det war ett Folck mäckta arbetsamt och otroligen starcka till Kroppen, de skaffade sig intet sådant, som de fruchtade att mista, och allerintet annat sökte de genom Segeren, än ett stort nampn.'

Det är intet undrandes, att näst Gudz den Högstas beskydd, och utseende som alla Regementen i Werlden styrer och förer, att Swearijket uti så långa tijder stådt i Fred och orubbat; när man betäncker dessa wåras och de Fremmandes Skribenters ord, som wijsa hwadför en fast ort Swerige warit, som först att hålla Fienden långt ifrån sig, giort sig en så stor och wijd Contrascarp som är hela Wenden, det är Ryssland, och Påland; och sedan hela Tyskland. Till det andra, hafft en så stor Graf, som hela Östersiön är; sedan oändeliga Klippor och Holmar, till Raweliner, halfwa Månar, Cronwerck, och Fossebre, och sedan innanföre så många Berg och Skogar till afsnitter, och der till med inga wägar i Landet, för än i Brööt Amundz tijd, på det ingen Fiende skulle kunna komma fort, utan up genom Strömmarna, hwilka här i Swerige äro mycket goda att fara genom nederåth, och det för wåra som wille uth, men intet för dem som tänckte sig up åt Landet att komma, ty alla hafwa strax

in wed Hafwet på 1 Mijl, 2 eller 3 stora Fall, och sedan 10, 20, 30, och flera Fall, ända up igenom, ofwan hwar andra. Der emoth andra Länder i werlden hafwa Strömmar på 50, 100, 200 mijl, att lämpeligen komma up igenom. Hwem kan neka att detta är icke en stoor Lycksalighet af Gudh den Högsta, som af ålder dem Swenskom landet till en Fästning gifwit.

Cap. XI.

Huru Regementet här i Norden war inrättadt under Sadur, såsom och om dess Uttog.

§. I.

Uthi föregående Capitel, är wijst utaf den Helga Skrifft, så och de Gräkers, Latiners, och andra Fremmandes, så och wåra egnas Skriffter, hwilka utaf Japhetz Barn och Barnabarn hafwa nedersatt sig i Swerige, och huru de äro på åtskilliga sätt och Språk nemde, för deras Embete och Giärningar skull utaf Skal-|343|derna, och serdeles huru de hafwa gifwit dessa Wedernamnen af Himmelens kroppar, Wädrens art och rum, Hafwet, Jorden, Elden och andra ting, som de påfunnit, antingen till sin wärkan eller gång, eller till deras bruk, såsom Bure eller Ure (*Uranos* sive *Cælius*); utaf det han först dem lärde Gudz Fate-Burs, det är Himmelens gång, wardt han kallat Himmel. Bure Mundilfares Son Solen, af det han achtade på Solens gång, den andra Sonen Månen, för Månens gång skull. Oggen eller Ægen (Håkon) för det han brukade Ökian som är både Hafwetz och Skieppens nampn. Osten, för det han for Öster uth, att sig nedersättia. Nordan, för det han satte sig och sin Släckt mera åth Norden än de andra, och mera sådant, som här och der uti alla tre Tomis är att achta, det Diodorus Siculus mäckta klarligen wijser, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 55 [= s. 68]. Detta och märckeligen Eusebius i Evang. Præpar. pag. 29. & 34. wittnar, säjandes: 'Första tijderna dyrckades inga Menniskior som hade warit stora Hieltar och Herrar såsom Satur, Nicur, Jofur etc. utan allenast Himmelens Kroppar. Sedan begynte de dyrcka Lärda och Spitzfundiga Menniskior för sina Gudar och giorde deras Beläten. Gifwandes Konungarnas nampn åt de Himmelska och Jordiska Kroppar, eller deras nampn dem, som dem påfunnit.'

Om man nu will jämföra wåra Isländares och Änglendernas Skriffter, effter den 6, 7, 11, och 12. Columnen pag. 136 [= s. 147] mot Moses ord, af Gen.

10, v. 2. pag. 163 [= s. 174], så lära de temligen komma öfwerens i Släcktlinien från Noac till Satur. Ty *Noac* och Nokva är alt en. Hans Son *Japhet* nemnes i alla Skriffterna lijka. Hans Son *Javan*, är den wåra kalla Japhan. Hans Son *Chitim* är den de andra kalla *Zechim*, *Zefin*, *Zithin* eller *Zebbe*. Wijdare går nu intet Moses i Släcktlinien, utan i 6, 7, och 9. Columnan, nemnas hans Son *Cyprus*, *Cippe* och *Kippe*. Hwars Son sedan nämnes *Kelius*, *Cælius*, Kolle, den nu Hesiodus, Apollodorus och andra kalla *Cælium* eller *Uranum*. Och den 9 Colum. af wåras Skriffter kalla Uran, och Finnarna Uri. Hwilken i samma Column, synnes wara alt en med Kolle. Dennas Son, wijser nu 4, 6, och 7. Column. wara Satur. Men den 9 Colum hafwer 5 Fäder dem emillan; om dessa hafwa nu warit Bröder, eller Son effter Son, ifrån Kolle till Satur hafwer man ingen rätt wisshet af wåra gambla Handlingar. Af denna *Javan*, menar Josephus att de som kallades *Jones*, och woro ett slagz Gräkiskt Folck, skulle wara komne, men Bocchard. Part. 1. lib. 3. cap. 3. pag. 174. menar detta sträfwa mot Gräkernas Skriffter, som säja att Jon han war Baldurs (*Apollinis Hyperborei*) Son, som han aflade med *Creusa*, hwilken war *Xuthi* Hustru, som sees af samma rum, och Apollod. Athen. Tab. V. och 8. så blifwer han ändå af Japhetz Släckte, och den fierde i Leden ifrån Japhet, hwilka woro |344| Konungar och Förstar, öfwer dessa Joneska Gräker som sutto uti Asia, och sträfwa så intet mot hwar andra dessas meningar, allenast man achtar, att af annat Folck war Gräkerna sielfwa, som Språket utwijser. Men ifrån wåra Atlænningar fingo de sina Furstar och Regenter. Effter hwilka offta deras Folck och Underhafwande blefwo sedan nämde, som af Diod. Siculo och andra wijst är Atlant. Tom. I. 221 [= s. 141]. Men den helga Skrifft och wåras Skriffter, stämma mycket wähl öfwerens, att Javan som war Japhetz Son, och for med sina Bröder Magog, Mesech och Tubal, och Bröders Söner hijt i Norden som ses här pag. 163, och 164 [= s. 174 f.]. Hwilket och Proph. Ezechiel mäckta klarligen wijser cap. 27. v. 12. der som tahlas om Stadens Tyri undergång: 'Tu hade tin Handel på Hafwena, och lätt komma allahanda wahror Silfwer, Järn, Teen och Bly in uppå tin Marcknat. Javan, Thubal, och Mesech handlade med tig, och förde tig Koppar uppå tin Marcknat.' Här seer man nu klarligen huru de Tyrer handlade uth på stora Hafwet och hijt Norr, ty allom är bekant och wijst Atlant. Tom. I. p. 470. 471 [= s. 294 f.]. T. II. p. 66 [= s. 79] att inga andra af Ojarna, hafwa hafft Teen och Bly mera än England och Swerige, der af de kallades inkom, Bly och Teen Ojarna, Och des utan Silfwer och oändelig mycken Järn och Koppar. Sedan huru många Trälar äro förde till Judeam, Persien och Ægypten, genom wåra Scyther som dem der sålde finnes allestädes uti de Lärdas Skriffter. Af detta rum kan

man och see att fåfängt är att sätta Gog och Magog ytterst up i Tattariit med Bröderna Tubal och Mesech, emedan aldrig än in till denna dag nåntzin någon Handel warit emillan Staden Tyrum och det Tattariit som ligger ofwan China, förutan det att ingom är än bekant om några Järn, Koppar och Silfwergrufwor der äro; och än obekantare Teen och Bly. Den Latinska wanliga uthtolckaren på Bibelen Ezech. cap. 27. nemner uti Chitims ställe de Chartaginenser, att de hafwa fördt dem detta tillhanda. Men det af en gissning, effter de handlade hijt Norr i Wästerhafwet, och dess Öjar. Men såsom de hade sielf intet Koppar, Silfwer, Teen och Bly, som nogsamt bekant är, se Sanson. Orb. Ter. p. 22. utan handlade med Linne, Ollja, Ull, och Hestar. Ty talar den helga Skrifft rätteligen, wijsandes hwadan de sådana Metaller fått, behöfwandes ey att nemna dem som det Frachtat och fördt, antingen de woro Chartaginenser, Engländare eller Swenska. Hwarom wijdare skall talas, när wij komma om dhe Phænicer. Ytterligare af *Scythim* eller *Chitim* som war Javans Son, willia de Lärde att Öjarna i Hafwet äro kallad Chitim, Kethem, effter som dess Åboer altid foro och beseglade Hafwet. Men om dessa Öjars och Länders belägenhet, komma de Lärda intet öfwer-|345|ens, såsom sees af Boccharti I. Part. lib. III. cap. 3. der han säger att de Gräker utholcka Daniel Proph. cap. 11. v. 30. Esai cap. 23. v. 1 och 11. och Mose Num. cap. 24. v. 24. der Chitim nemnes, in på Öön Cyperen, men säger der hos, att Josephus som war sielf en Jude wijser det under ordet Chitim förstås uti den Helga Skrifft alla Hafzens Öjar. Men andra mena Öön *Chios*, andra ett slagz Folck uti Indien. Andra *Cetis* uti Cicilien. Andra uttyda dem på Gräkland, effter som Alexander Magnus deras Konung förstörde Tyrum, effter Prophetens ord, och säjes i I. Macab. Books 1. Cap. vers. 1. 'att han war de Gräkers Konung, och kom ifrån Landet Chitim'. Andra utyda dem på de Romarer, Hwarföre och den helga Skrifftz Latinske utholckaren utsätter att 'Skiep skola komma ifrån Italien'. Men effter som dessa deras åthskilliga meningar grunda sig endels på bättre och endels på ringa och endels på inga skiäl, så will man dem gå igenom, och tillse om man något bättre finna kan. Chitim seer man så af den helga Skrifft som wåras, att han war Javans Son och Japhetz Soneson, den nu klarligen af de Gräkers, Latiners och wåras Skriffter wijst är Atl. Tom. I. p. 765 [= s. 481]. T. II. p. 42. 44 [= s. 56, 58] det han besatte Sweriges yttersta deel i Norden, der Mörkret war, Afgrunden och flera sådana klara och märckeliga Teckn, som allena komma Swerige till. Hwilka instämma med den helga Skrifft det Japhetz Barn skulle besittia Öjarna, som de Lärda räkna Swerige och England. Derföre och Josephus wijsar att Chitim förstås om Öjarna. Hwilka intet allena kunna räknas för den lilla Öön Cypro utan sådana

stora som Swerige och England är, och särdeles Swerige, emedan det i alla tijder, som wijst är, warit dreffeligen mäcktigt till Siös med otalige Skiepp. Sedan synnes och instämma med de andra Lärdas Skriffter, att Chitims Son som i 7. Column. kallas Kippe, han intog Öön Cyprum och blef af honom således kallat, eller han af Öns nampn. Wijdare kommer och namnet *Chitim* drefligen öfwerens med Sweriges nampn Scytheim och Gotheim, som wijst är Atlant. Tom. I. cap. X. och Snor. pag. 8. Yngling. Sag. pag. 11. Mart. M. S. pag. 7. Hwilkens norra deel blef sedan egentel gen kallat Manheim, och den södre in till Gräkland Godheim eller Getheim. Till det 3. sees af Mosis 4. Books 24. Cap. 24. vers. att 'Skiepp uthur Chitim skulle förderfwa Assur och Eber'. Altförringa war Öön Cypron alt detta giöra. Men att både Alexander Magnus de Gräkers Konung, och att de Romarers Keysare sedan intogo de Assyriers och Hebrers Rijken, är allom nogsamt bekant, och aldraytterst wåra Normän utur den gamla och äldsta Scytheim, det är allom kunnigt. Och på detta sättet skulle heela Europa kallas *Chitim*, eller |346| *Kethim*, efter dessa 3 stora Kunga Rijken liggia i Europa. Ty willia wij wäll igenomsee Propheternas ord, och theras Utholckares. Förts måste man tillsee ordet huru det skrifwes. De Lärda skrifwa det *Citim*, *Chitim*, *Cethim*, *Kithim*, *Gythem*, *Scythem*. Och finnas flera orter som skrifwas med *C*, *K*, *G*, och *Sch*, som uttalas lindrigare genom *G*, än *C*, *K* och *Sch*, eller *Skh*, som uti Atlant. Tom. II. pag. 40 [= s. 55] wijst är. Uthi Æscylo nämnes *Scythæ* i en annan Edition *Cythæ*. Äfwen här p. 289 [= s. 298] af Lycoph. Cassand. *Citæ*, *Scythæ*. Uti Donau Strömen är en Öö, der Skieppen hafwa sin Hamn, den kallar Ortelius och Lazius af Ptolomæo, *Cituorum*, den Ungrarna kalla *Citvatu*. Men Tyskarna *Scyt* eller *Schut*. *Cytos* är en Skiepzhamn i Cyzico. se Ortelium den utdragit af Schol. till Apollin. Argon. *Cytæa*, en Siöstad wid Colchos, som kallas och *Scytica*, äfwen så wid Euxiniske Botns ingång, *Kytaio* Skiepzhamnen i Creta som Ptolomæus och Stephanus nämna, kallas af Jovio och Nigro, Candia, *Cyto*, *Cyteum*, *Gythium* och *Gethion*, kallas af Pausania i Arcadicis, Xenophonte och Polybio de Lacedemoniers Skiepzhamn, och ligger 30 Stadier från deras Stad. Flera kan man finna uti Strabone, Plinio, Mela, Solino, Scylace och andra, som alla liggia wid Siögar och Strömar, till Skiepzhamnar. Af detta kan man nu granneligen märckia, att dessa nampnen hafwa warit fremmande hos de Latiner och Græker, Chaldeer, Judar, Ægyptier etc. Ty hwarken kallas Skieppet eller Skiepzhamn eller Skiepzhuset, hos dem Scutha, Scythamn, Skuthuse, Scutho, Skytnæs, etc. utan ihopsättes af deras Språks namn; såsom Latinerna af *Navi*, *Navale*, eller *Portus*. Gräkerna af *Naus*, *Naolkion*, *Naulocos* eller *Limen*. Hebreerna kalla hamn, *Choph*. Italierna

Porto. Hispan. *Puerto.* Fransoserna *Port.* Tyskerna, Hollenderna och Englenderna *Schifport*, *Schifhafven.* Sclawerne *Kraj*, *Breg.* Dalmaterna *Porat.* Polackerna *Port*, *Stanabisko*, *Dliadodzi.* Bemarna, *Skrovaii*, *Port*, *Pristavmorskii.* Turkarna *Liman*, Ungrarna *Rev.* Men Persianerna *Skaenar*, som sees af Megisero och Meninski. Och lijkwäl ser man af deras Gräkers och Latiners Skriffter, att der sådana Nampn finnas wid Siögarna och Hafwen, såsom *Cyto*, *Chiteum*, *Kethim* så hafwer det warit wåras Scytho, Scythem eller Scuthamner, det är Skepzhamnar. Men de hafwa, som i Atlant. Tom. I. pag. 32 [= s. 26] wijst är, förderfwat wåra Fäders ord som till dem utförde äro, när wåra Fäder hafwa sig der nedersatt, emedan de tahla klemachtigare, och intet hafft macht att med så starck Stämma utropa sina ord.

2. Sedan är här och märkiandes, att Ungrarna som boo hop med Tyskarna wid Donauströmen. Äfwen så för *Sch* bruka allena *C*, det och |347| wåra Finnar giöra, som för Scytheim säja *Cythim*, för Stockholm, *Tokholm*, för Skara, *Cara*, etc.

3. Är och märckeligit, att på Öön Creta kallas den stora härliga Hamn aldeles effter wårt utahl *Kytaion* (Skytaön), så och Skandeja på Gräkeska, och Latin *Candia*, intet wettandes att både Scuta, Skyta och Cana eller Skana är Skiepp. Likwäl är det utkommit till de Gräker som wijst är i Atlant. Tom. II. pag. 39. 40. 574 [= s. 54 f., 589] och ses af Juvenal. Sat. 5. v. 89. 'de Mecipsers Cannas Bakstam war skarp'. Deröfwer en gammal Scoliastes öfwer honom skrifwit. 'Canna är ett slagz Skiepp som kallas Gandeja'. Men här wijser Scoliastes sig, att han intet förstådt att skillia emillan Canna, som är wårt Skiepznamn, och Skand-eja som är Skiepzhamn eller Skiepzöö. Bätre hafwa de gambla Fransoser och Englendare förståt, som sees af Orderic. Vital. His. Lib. IX. p. 703. införd bland Normaniske Historier i Parijs Tryckta der han säger: 'Fyra stora Skiepp som de kalla uthi Norige Scanor (Canardos) kommo der ifrån till England'.

4. Till det fierde är och märckeligit, att Persianerna som äro wåra Fäders afföde, än behålla det namnet, och kalla Skiepzhamn Skanöer.

När man alt detta betäncker, är intet undrandes att Judarna likwäl förnummit att alla sådana Siöstäder och Öjar som heta Chitim, äro Skipzhamnar, som sees af Josepho den Stephanus i orde *Cethim* och Bocchard. i sin Phaleg. part. 1. lib. 3. cap. V. indrager.

§. II. Nu till att förstå dessa helga Skrifftz och de Lärdas Skriffter; will man tillse hwilket Chithim förstås, som skall med sina Skiepp i yttersta tijderna förderfwa Tyrum, som Mose tahlar.

Först willia wij tillsee, hwilka i förste Tijderna hafwa brukat att fara till

Siös, och hwilka hade orsak att så mycket sörja Tyri Stadens undergång, som Esaias cap. 23. v. 1. talar. 'Thetta är tungan öfwer Tyrum; jämren eder i Skiepp på Hafwena, ty det är förstört: så att der är intet huus, ey heller far någon tijt. Utu thet Land Chitim skola de warda des war. Öjarnas Inbyggare äro stilla wordne.' Här äro orden mäckta klara, först att den ena parten war Tyrus som med sitt Folck skulle hel förstöras, och den andra Chitim som hade sin största Handel med Tyro han skulle blifwa det warse, och der igenom förlora all sin handel till Siös. Wijdare sees af 12 versen, hwars ord, uti Latinske Uthtolkningen och i Bochard, som en fullkomlig Hebreer war, stå något klarare än i wår swenska Bibel, dock af samma mening: 'Tu skall icke mera glad wara, tu beskiämda dotter Zion; stat up och far till Chitim, men du skall icke der hafwa din roo: utan i dhe Chalders Land'.

Här kallas Tyrus Sidons Dotter, emedan Tyrus blef till en stor deel upbygd af Sidon, som de Lärda wijsa, och Esaias påpekar i orden något för, säjandes: 'The Kiöpmän af Sidon som |348| till Siös foro, upfylte tig'. Sedan säger Propheten, äfwen såsom man talar dageligen, om en som täncker fly, och man försäkrar sig att få honom igen: om du foro till Werldzens ändar, så skall man ändå få tig igen. Äfwen så synnes Propheten mena: om tu Sidon wille fly aldrig så långt bort, som till Cithim, det längst Norr ligger, hwarifrån du din Handel hafft, så skulle du ändå eller dina Inbyggiare intet wara der i fred. 'Utan du skall blifwa förder till de Chalders Land'. Hwilket Hezechiel i sitt 26. Capitel vers. 7. klarligare beskrifwer, säjandes: 'Nebucadnezar skall komma öfwer Tyro etc.' Hwilket och sedan skiedde. Wijdare sees och af Hezechiels 27. Capitel 27. vers. att 'till deras Skiepzbyggerij hafwa Tyrerna fått sina Rodarsäten eller Bänckiar af Asketrä ifrån Chitim'. Detta slagz trä utholcka de Lärda åtskilligt, somliga mena Buxbom, andra Cypres, andra annat, dock utan någon wiss grund. Men man weet att Buxbom intet wäxer så stort, utan mechta sällan, att man kan giöra af det Bräde, af ett qwarters bredd, och är ondt till att få, derföre räkna de Lärda Botanici, som Bauhinus och andra, det intet bland Tränas art, utan ibland Buskarna. Men det behöfwes intet gå ifrån de Hebreers Skrifft, som sättia *Tascur*, effter sitt maner, att framföra orden med en dubbel lydande Bookstaf, som här är *th*, och är så blått Ascur, hwilket wäxer ibland alla de största Trän, och ymnigt, både i Swerige och andra Länder, och brukas för alla andra Trän till åtskilliga Wärcketyg, som sees af Jah. Bauh. lib. VIII. c. XII. och af dageliga förfarenheten bekant är. Derföre menas hoos oss att Skiepznamnet Asce, är kommit der af at Skieppen i förstone der af bygdes. Sedan weet man att Krigzspessar och Klubbor och Kolfwar äre giorda af Asketrä, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 543 [= s.

340]. Tom. II. pag. 28 [= s. 44] och blef det kallat Gudarnas Trä, hwar inunder de skulle sittia och döma. Af detta ordet Ascur, kan man see, hwilket Land Chitim är, och här förstås, emedan hos inga andra än wåra Skyther det namnet behålles, och de brukade der af des Bänkar och Skepp redskap giöra.

Nu willia wij komma till de andra Lärda Männen, och tillse hwilka de ärkienna hafwa i första tijderna Handelen fördt, och Hafwet beseglat. Josephus som war en mycket Lärd Jude och wähl hållen hos Keyser Vespacianum, han talar till Appionem lib. 1. pag. 1038. således, först om Judarna sina Landzmän, och sedan om Phœnicerna som bodde alt wid Siökanten i Städerna Tyro, Sidon, Joppæ, Accaron och Ascalon; 'Wij (Judar) hafwa intet Landskap in wid Siöar och Strander, icke heller fört någon Handel, ey heller beswära oss med några långa Resor. Utan wåra Städer liggia långt ifrån Hafwet: hafwandes ett mächta godt och ymnogt och wäl brukat Land; etc. Hwarföre hafwa wij lefwat på wårt sätt för oss sielfwa, och intet ifrån |349| älsta tijderna hafft någon handell med Gräkerna: såsom de Ægyptier med dem giordt, förandes fram och tillbaka sin Handel: så och de Phœnicer som boo wid Siöstranderna, hwilka föra stoor Handel att winna Peningar. Icke heller hafwa wåra brukat Siöröfwerij etc. Hwarföre äro dhe Phœnicer blefne mycket Namnkuninge, för det de seglat till de Gräkers Lanskaper, och genom dem ock så de Ægyptier bekante woro, så och alla de, som de hafwa seglat till, öfwer de stora Hafwen och fördt deras Godz till de Gräker etc. De Tracer och Scyther äro och blefne bekante för Granskapet skull, och att de beseglat den Euxiniske Botn; och alla som bodt både wid Österhafwet som Wästerhafwet. Men de som bodt längre in i Landen, och långt ifrån Hafwet, de hafwa i lång tijd warit okunnige. Och detta synnes hafwa och skiedt uthi Europa, emedan de Romarer en så lång tijd förde stora Krig; likwäl hafwer hwarken Herodotus eller Thucydides, eller någon annan som warit med dem, der om skrifwit, utan mächta sent äro till dhe Gräker om dem någon kundskap kommin. Ty om de Galler och Hispanier hafwa de så liten kunskap hafft, så att den mycket flijtiga och lärde Mannen Ephorus, som noga sökt om all tingz kunskap, hafwer ment dem Iberer (i Spanien) wara allenast en Stad, hwilka likwäl hafwa så stora Länder att bebo.' Se af dessa märckeliga Josephi ord, seer man huru klarligen de instämma med den helga Skrifft att de Phœnicer och Scyther woro som med sin Handel och Wandel och Siöröfwerij giorde de andra Folken såsom de Gräker, Ägyptier och andra som bodde wid Hafzstranderna bekanta, i det de förde dem godtz till och från, och brukade Hafwet. Se detta willia wij nu wijsa af de Gräkers Skriffter. Strabo der han om de Phœnicers Handel

tahlar, Lib. 3. pag. 175. säger han: 'De Öjarna som bära Teen och Bly, äro 10. stycken, intet mycket långt ifrån hwar andra, liggiandes ifrån Artabrorers Hamn, (i Spanien) ända mot Norr uti stora Hafwet, en är öde af dem: Men de andra bebos af Folck som kallas Melanchleni, och bära swarta Kläder, iklädda Råckar som nå neder på Benen. Gå med Stafrar i handen, hafwandes långa Skiägg som Båckar: de lefwa utaf Boskap, och wandra hijt och dijt: Deras Metaller är Teen och Bly, och Skinwaror. Hwilka de uti handel bytte mot Salt och Stenkiärill, och annan smidd Koppar. Uthi aldra älsta tijderna, så drogo de Phœnicer genom Spanska sundet till dem att handla, fördöljandes allom den wägen att dijt handla. Men när de Romarer fingo en Styrman som skulle wijsa dem wägen till dessas Städer, att ock så handla sådant Godz, war han så afwundzfull, att han lätt stöta Skieppet på Stranden, att alla drunck-nade, och han blef behållen, och blef honom af hans Hussbondes Räntekammar betalt all sin Skada' (för det han så trogen war).

Priscianus öfwer Dionysium säger, 'de Wästerhafz Öjar äro fulle med Bly'. Festus Avienus hafwer klarligast om dem widlyftigt indragen i Atlant. Tom. I. pag. 470 [= s. 295] som dem beskrifwer in wed wår Östersiö, säjandes, 'Öjarna wid Östersiön som der wid liggia, äro rika af Metaller Teen och Bly.' |350| Talandes wijdare om de Phœnicers dijt seglande: 'att de Spaniorer och Cartha-ginenser, som woro de Phœnicers afkomne, foro altid dijt att handla. Och det knapt på 4 Månar att dijt resa, såsom Himilco den Phœnicen berättar, som der sielf warit.'

Herodotus lib. 3. cap. 115. pag. 206. bekiänner uttryckeligen wara wist, 'att aldra längst bort ifrån Norden i Europa, föres till dem Bly och Bernsten. Men han hafwer intet fått tala wed någon som kunde wist beskrifwa honom Orterna.' Orsaken är nog klar af det Strabo bekiänner, emedan hwarcken wåra Skyther eller de Phœnicer som handlade med oss, intet wille låta andra wetta wägen hijt Norr. Och det iag widlyffteligen wijst wåra Fäder williat rundt om sig genom hela Wenden och Tyssland hafwa Landet obrukat, och sig fördolde. Stephanus Byzantius han hafwer utaf en mycket gamlare Gräk, Dionysio in Bastaricis, att Cassitera är en Öö i stora Hafwet, som hänger i hop med Indien, hwar ifrån Teen och Bly föres. Se, ehuru England och förer Bly, och bättre Teen än wårt, och räknas ibland dessa norska Öjar som hafwa Teen och Bly, så hänger hon dock icke tillhopa med Indien, det hela Asia fordom kallades, som Swerige, hwilket hänger tillsammans med Asia. Se här huru artigt Stephanus af Dionysio stadfäster det Arrianus och Aristotiles hafwa talt om wår Öö Swerige, att hon hänger ihopa med Indien, som här läses pag. 198. 199 [= s. 210 f.].

Utaf Strabonis indragne rum, så och Eustatio seer man att han dem kallar *Melanklenos*, hwilka så kallas af deras swarta kläder. Detta bewittnar och Plutarchus indragen i Atlant. Tom. II. pag. 227 [= s. 237]. de som boo wid Oeridan Siön, de begråta Solens bortowarande med swarta Kläden.

Det Strabo säger dem gå med Stafwar i handen är och märckeligit; Ty fordem geck ingen Bonde någorstädes till en annars Huus, utan Runstaf i handen, och om någon än will en sådan sökia, måste han achta på när Bonden gå till Kyrckian om Sommaren, ty hafwer han icke en Runstaf, så hafwer han en god Rönpåk, eller Alkiäp. Der i måste Strabo fela, att de byta till sig Koppar-kiärl för Bly och Teen, emedan den helga Skrifft uthi Propheterna wijser att ifrån Javan, Mesech och Tubal fördes dem Koppar, Teen och Bly: och wijser sig af Herodot. lib. IV. cap. 81. pag. 251. att Skytharna giorde sig en Offerkittel af alla sina Krigzmäns Kopparkolfwar, uti hwilken geck 600 Åmar. Äfwen af Strabone lib. 7. pag. 293. att wåra |351| Kiempar eller Kimrar sände Keysaren Augusto uti en Wänskapzgåfwa, en sådan helig Offerkittel. Man kan fuller tänckia huru stor den skulle warit, när han sändes för en Skiänck till en sådan stor Keysare, och sedan för dess bruk och Helgedom skull. Hwarigenom och wijses fåfängt wara det Ptolomæus med sina effterföljare tänckt hafwa, att Jutland hafwer warit *Cimbrica Chersonnesus*, emedan der ingen Koppargrufwa finnes. Men att wår *Cimbrica Chersönesus* som är den rätta, och widlyffteligen i Atl. Tom. I. cap. 21. wijst är, af alla Gräkers, Latiners och wåras Skriffter, den hafwa oändeliga Koppargrufwor, behöfwes intet mera omtahlas, emedan än i dag hela werlden så Ost- som Wästindien genom Handelen upfyllas med wår Koppar.

§. III. Nu willja wij tillse Wägen som wåra och de Phœnicer handlat sin emillan. Af Strabone och Festo seer man att de farit ut igenom Spanska Sundet, men offtare, som iag wijst hafwer af Diod. Siculo, Dionysio och andra igenom Venden, Vologda, Volga, in i Tana, och så genom Mæotiska Träsket i Euxiniska Botn, Creta och Rhodon förbij, och så till Tyrum och de andra Phœniciska Städer. Ett märckeligit Exempel införer Photius i sin Bibliotheca lib. CLXVI. pag. 135. af den gambla Gräkens Antonii Diogenis som hafwer skrifwit 24. Böcker, om otroliga Saker och Händelser, här i Thule eller Swerige; han upräknar åtskilliga Phœnicer ifrån Tyro komne, hwilkas namn äro 'Dinias, Demochares, Carmanes, Meniscus, Azulis, Mantin, och Dercyll, hwilkom han säger pag. 136. wara spått, att de skulle wara flycktiga hijt Norr åth till Tule och mycket ondt utstå, hwilket dem och skiedde för Alexandri Magni tijd, ty när han kom till att intaga Tyrum, fans Dinias, Mantinias och Dercyllidis nampn på Stenar uthuggne, och huru länge de lefwat, och i deras

Graf på Taflor af Cypres inskurne berättelser, af dem, på alt hwad de sedt uti Tule (Swerige) och hwad som dem händt är, hwilka Alexander Magnus lätt uptaga och förwara. Uti begynnelsen beskrifwer han wägen ifrån Tyro, säjandes: Dinias med sin Son Demochare som nu flydde ifrån sitt Fädernesland Tyro, foro up genom Euxiniske botn, och ifrån de Caspiske och Hircaniske Hafwet till de Riphelske Bergen, och Tana Flodens ursprung: och sedan utståendes stor kiöld in uti Skytiska Siön. Der ifrån drogo de ända Öster och mot Solenes upgång: och sedan giorde de en Circel eller som en omkriss in uti stora Hafwet, der de en lång tid foro af och an. Deras Stallbröder woro Carmanes, Meniscus, och Azulis: hwilka då omsider slöto sina willfarande Resor up i Tule, och der en god tid wistades. På denna Öön hade Dinias umgänge med Dercyllide som war född i Tyro af förnämlig Slächt, med sin Broder Mantinia. Sedan förtällier Photius Mantiniæ Resa, huru han for samma wäg från Tyro flychtig, först till Rhodon och sedan till Creton, och der ifrån till Tyrrenos i Italien, och widare andra gången till de Cimmrar, som således kallas, och Helsingarna, och huru mycket han der sedt och lärt, hafwandes en Pijga benemd Mærta, till Lärmästare, |352| som för en tid sedan blifwit död, och sedan lärt hans Hustru trollkonsten. Wijdare förtällier Photius af Dercyllides berättelse, hwad hon uti Tule sedt, och i sin hemkomst från Helsingarna kommit med Karil och Astor till Siöránernas Graf: och hwad hon förnummit om Pythagora och Mnesarcho, huru hon warit hos de Yberer (Yfwerejar) hwarest de se om Natten; men om dagen blinde; huru hon kom till de stora Reserna Hieltarna, sedan till de Aquitaner, derifrån till de Artabrer, dedan till de Asturer, sedan till Italien och Sicilien.'

Således beskrifwes dessa Personers Reesor hijt Nor, från och tillbaka, och hade warit önskandes, att dessa 24. Böcker om Swerige och dess underliga Saker warit behållne fullkomliga, så hade man fått många flera tingz kundskap, de här allenast Summewijs indragas, och derföre någre enda Orter satte litet fram om hwar andra, som intet således stå, som de i naturen finnas, ty will iag korteligen dem i den ordning föra, såsom de uti de Argonauters och andras, så och wåras egna Resor äro här widlyffteligen wijste, att man kan se hwad för en fördräfflig tillsammans stämning är af allas Skriffter, om Wägen emillan Swerige och Söderlännerna, Gräkland, Ægypten, Asien och Phœnicien, och i så gambla tider bekant. Man tager nu den 2. Tab. i Atlant. Tom. I. så ligger Tyrus wid Judarnas Land, in wed den 33. högdz grad 65. middagzlin. der ifrån flydde dessa Förenemde personer, och foro Wästernorr up till Euxiniske botn, under 45. högdz grad och 60. middagzlin. och sedan up genom Mæotiske Träsket och Tana floden, wikandes Österåth, och genom Skytharnas

graf (*fossa Scythar.*) under 52. högdz grad. och 78 middagzlin. in uti Floden Volga, som är der stor som en wijk, af Caspiske och Hyrcaniske Hafwet, som ligger emillan 42 och 48 högdz grad och emillan 80 och 90. middagzlin. sedan foro de hela Floden Volga upför ända Norr, till des de kommo in till 57. högdz graden och 80 middagzlin. der hon går ända Wästeruth in uti Fronovo träsket under 56 högdz grad 58 middagzlin. hwarest Wolchova floden tager emot, och flyter ända Norr in uti Aldescojo Siön, som genom stora Floden Europe faller in uti Östersiön, genom hwilken de foro in uti wårt Haf, det som här är rätt märkeligit att achta, att han kallar det det Skytiska Hafwet, såsom Adamus Bremensis uti 3 rum lika menar, med andra, skilliandes med klara ord, detta Skytiska hafwet ifrån det stora Wästerhafwet, som Photius strax här effter menar. Sedan säger han, att de foro utur detta Skytiska hafwet, ända öster åt, hwilket intet annars kan skie, än genom Ula stora Åhn som faller ifrån Riphelska Bergen under 64 och 65 högdz grad, och millan 45 och 52 middagzlin. genom hwilken wåra än i dag handla in i Ryssland, och således kommo de som han näst för säger till Riphelska |353| Bergen och emillan dem in uti Granwijken eller Cronbotn, farandes åter Norr åth och så Wäster åt, giörandes aldeles som en ring eller Cirkel sin Reesa, innan de kommo i Wästerhafwet, stannandes omsider en tijd uti Tulo, som är Swerige. Och såsom orden hans medgifwa af des långa Cirkel de hafwa giordt, som just är lijka med de Argonauters reesa, och sees af punckterna på II. Taflan, ifrån Alan under 60. högdz grad 42. middagzlinien nor åt till Jotala under 65 högdz grad. Dedan öster åt till Granwijken, och så Westernor till Kimmernæs under 72. högdz grad. Och sedan Sydwäst till Agrond eller Malströmmen. Der ifrån deras Reesa gådt ända Söder, som skillies ifrån de Argonauter. Hwilka sedan ginge åt Irland. Men dessas Resa är utmärckt genom *cccc* in till Tyl-ö, (*Tyle-insula*) hwilken ligger under 57 högdz grad och 32 middaglin. Utaf hwilken hela Swerige nemnes eller igenkiennes wid namnet Tylo, emedan alla som willia fara till Swerige och in i Östersiön, de måste henne antingen när in till förbij, eller lända till henne att hamna. Och ehuru andra orter i Swerige der in wid up i Landet hafwa lijka namn, oräknandes dem man up i Landet och Finnland finner, se Atlant. Tom. I. pag. 515 [= s. 322]) i Huggo Allardz Hallandz Tafla Tylsa under 57 1/3. högdz grad 33 1/2. middagzlin uti Jans. Skånetafla Tylsego under 57 högdz grad 34 1/2. middagzlin. Uti Bierre härad. Tules-try, i Jonge härad. Tylinge-siö i Samna häradt. Tulserii in wid Malmö. Tulestrii i Wedmandö häradt, så liggia de intet dem Resandom i wägen, ey heller behålla ordetz mening effter de gamlas sätt och mening att skrifwa, ty *Tul-o* och *Tyl-o* är helt behållit i Latin, och Ö är på Latin *Insula*.

Wijdare såsom Photius han wijser att de först farit längst Nor, och giordt sin omkress tillbaka i Söder, så nämner han och Tylos nampn ytterst, som denna Öön och ligger mera i Söder. Är och allom bekant hos alla Lärda, att gemenligen få hela Landskapen nampn af de orter, Nääs, Öjar eller Städer som liggia ytterst i Landskapen, dijt man först anlägger, eller måste änteligen fara förbij. Detta instämmer och med det han talar pag. 137. att 'Dinias han for med Carmane, och Menisco, sedan Azulides skildes ifrån dem längre bort utom Thule. Uthi hwilken Reesa han införes berätta för en wid nampn Cymba, hwad för otroliga saker han åfwan för Thule sedt: såsom det att somliga som boo under Norstiernans Cirkel, hafwa en Månatz natt, somliga mindre, somliga 6 Månar, och således hållandes hela åhret igenom. Men icke så att Natten stijger till åhretz hela ända; utan att Natten och Dagen hafwa en lijka längd mot hwar annan.' (Förståendes der Natten är 1 Måna, 2, 3 eller 6 lång, der emot är om Sommaren dagen 1 måna 2, 3, eller 6 lång.) Utaf dessa orden, kan man see klarligen, att denna gambla Diogenes af de Resandes lemnade Taflor, uttryckeligen skillier emillan Sweriges |354| yttersta deel egenteligen Tylo, af denna Öö så kallat, och de andra dess Orter, som liggia längre bort, hwilka han beskrifwer först af 1 Månads dag, hwilka de sett up wid Jotala och Torno, när de gådt öster åth till Granwijken, och när de kommit till Kimmerna, så hafwa de hafft Solen 2 och högst 3 Månar uppe, hwarest de hafwa dagen åter 7 Månar stadigt, fast de intet se Solen mera än 2 eller 3 Månar dag och natt uppe. Ty man skillier emillan den dagen som kallas Astronomiske dagen, som är ifrån Solenes upgång in till nedergången, och emillan den som är emillan Morgonrodnans wijsande och des bortgömmande. Såsom wij här i Upsala under 60 högdz graden, hafwa allenast längsta dagen den 11. Junii, ifrån Klåckan halfgångz tre in till halfgångz 10, 19 Timmar Solen uppe, likwäl 3 Månar stadig dag och liust. Af det de nu kunnat wid Kimmernes förnummit dagen 7 Månar, så hafwa de kunnat sluta, att under sielfwa Norstiernan måst Solen wara 6 Månar uppe. Där åter liust är mot 11 Månar, effter Morgon- och Afftonronans räknande. Huru nu Procopius, Pythæas och Isidorus hafwa åter kallat heela Swerige Thule, som läses i Atlant. Tom. I. cap. 19. så är undrandes; att så gamla Gräker i så mycket åldriga tijder så just, som här af deras egna ord wijses, hafwa fått en så wiss kunskap om Thules yttersta Näs, wid Kimmernæs och Scytings-bärg, att wåra egna Landzbeskrifware i denna dag och Änglendernas och Hollendernas som nu åhrligen resa der förbij, intet kunnat bättre finnat.

Den andra Mantiniæ Resa förmäler Diogenes, att den skiedt ifrån Tyro wäster ut till Rhodon, som är under 36 högdz grad. 55. middagzlin. Der ifrån

Söder till Cretön, och så wäster åth till Tuscenes eller Tyrenarna som liggia i Italien under 43 högdz grad. 33 middagzlin. och således fölgdt Stranderna åt genom Spanska Sundet alt wäster, in till des han kommit till Cimrerna och Helsungarna som liggia emillan 63 och 73 högdz grad. 40 och 50 middagzlin. resandes då upföre genom samma wäg, som han första gången reste med de andra tillbaka ifrån Thule, den Diogenes således berättar warit. Att ifrån Tulo, som ligger, som sagt är, in mot Öresund, under 56 högdz grad. och 32 middagzlin. drogo de Norr åth till Siörenarnas Grafwar, hwars Landskap liggia på 2 Orter den ena i Swerige från Götha-Elfwen, in til Norska Alfheim, som kallas i P. Classons Norska beskrifwelse Ranehærad, och i P. Class. Siökort Siöråne Strand, af det stora Siöröfwerijt som wid dessa Strander skiedt, emedan de der hafwa de stora Elfwarna att fara up och ned, och sedan alla som wille fara i Östersiön, skulle dem förbij, hwilka de uppassade. |355|

Den andra ligger i Norige på dess yttersta udd, under 58. högdz graden wid Syreneå, och Siorene Ojar. den P. Class. nämner Syrena, och är en stor Ellf som går up till Tyfwe-siön. Der ifrån äro de komne längre Norr till de Yfweröjar eller Yberiam, hwilka liggia ofwan Malströmmen, alt in till Nortkim. Hwilkas nampn somliga Lärda hafwa blandat med Irland, som wijst är i Atlant. Tom. I. cap. 19: pag. 506 [= s. 317]. dedan de rest tillbaka till de stora Resarna Hieltarna, hwars Strand Hielte-hamn ligger mot Bergen i Norie, som sees af Jah. Janson. Tafla. Dedan de rest Söder, fölljandes Stranderna, till des de kommo till Aquitanien i Franckrijke, liggiandes under 45. högdz grad och 17. Middagzlin. Dedan till de Asturer och Artabrer i Spanien under 44. högdz grad. emillan 8 och 18. middagzlin. och der ifrån först Söder åth, genom Spanska Sundet, och sedan Ost Nordost till Italien till de Latiner under 40 högdz graden, emillan 30 och 42 middagzlinien. Och dedan i Söder till Sicilien, under 37 högdz grad och 38 middagzlin. och så hemåt till Tyrum. Af det de rest från Spanska Sundet till Italien först, och sedan till Sicilien, kan man grant se att de Gambla altijd, som och Agathemeri wijser, Siöledes farit wid Siöstranderna, och wåra gamlas Fäders Resor utwijsa, dem iag utdragit af P. Clas. och den gamla Scoliast. öfwer Adamum Bremensem som utgången är Anno 1595. i Leiden af Erpoldo Lindenbruch till pag. 131. n. 75. Hwilken wäg wåra brukade när wåra Normän med de Danska och Norska intogo England, Tyska Stranderna, Bremen, Frisland, Holland, och planterade Normandien, Apulien i Italien, Sicilien, och slogos med de Saracener i Judeska Landet och Ägypten. Så lyda Siöfartens orter ifrån hwar andra: 'ifrån Upsala genom Aros till Stocksund ett halft dygn, från Stocksund Trosa förbij till Oland och Calmar, 2 dygn. från Oland till Scanor

3 dygn'. Detta swarar mot det Scoliastes hafwer till pag. 139. n. 80. 'Ifrån Skånö i Danmarck till Biörkö är Siöwägen 5 dagar, från Biörkö till Ryssland och 5 dagar. Wijdare från Scanor till Tylo 1 halft dygn. Från Tylo till Helieland eller Ripstrand är 2 ett halft dygn, under 55 högdz grad. 27 middagzlin.' Nu följer wåras och Adam. Scoliast. wäg lijka nästan till namnen och dagarna. 'Ifrån Rip till Qwikfal i Flandern (eller Bååtö s. Bataön) på 2 dagar och 2 nätter. Från Qwickfal till Prol (eller Wickt) i England, 2 dagar och en natt. Detta är det yttersta Näset på England, och beseglas från Rijp i wästsöder. Från Prol till S. Mathis (Haisand i Franckrijke, under 48. högdz grad. och 12 middagzlin.) ett dygn. Dedan till Far (Nornas s. Artab. Prom. under 93 högdz grad. 8 middagzlin.) wid S. Jacob 3 dygn. Dedan till |356| Leskebone (Lyssebona s. Ullysebona) 2 dygn i wästsöder. Från Leskibone till Narvese (Narvasund s. Fretum Herculis Gibraltar) i 3 dygn, i Ostsöder. Ifrån Narvese till Arugnen (Arkön s. Aragonia under 39 högdz grad. 20 middagzlin.) 4 dygn i Ostnord. Ifrån Arrugion till Barzalum (Bærzalön) ett dygn. Äfwen i östernorr (under 42 högdz grad. 24 middagzlin.) från Marsilien till Mezcin (Marsin s. Messine) i Sicilien (under 38 högdz grad. 40 middagzlin.) 4 dygn, i östsöder. Ifrån Mezcin till Accarön (Aggarön s. Accarön) i Judæa i Ostsöder 14 dygn.'

Se således hafwa wij sedt Wägarna både i öster och wäster ifrån Swerige Tulo, och wåra Cimrar längst i Norden till Judarnas Land och Tyro.

§. IV. Nu will iag här uprepa korteligen, hwad underliga Saker de sedt här up i Swerige.

1. Om Solens gång, och de långa dagar är reda förmält.

2. Huru man skall förstå det, att en Pijga Mærta warit deras Lärmästare, som för en tijd sedan warit död, och nu lefde. Och att på Ywerejarna äro de blinde om Dagen, men om Natten see de. Detta beskrifwer han pag. 136. något annorledes säjandes: 'Up i Thule skulle de utstå det Straffet, att de skulle omskifftas, byta Lijfwet med Döden, nemligen lefwa om Natten, om Dagen döö'. Pag. 137. förmäler han lijka 'om Papis, att han genom sin Trollkonst hafwer narrat Dercyllan och Mantin, att de om Natten syntz lefwa, och om dagen döda: och huru (Azulis) hade lärdt af Papis Läkiare flaska, huru han skulle bota dem för sådana Plågor. På deras Begrafningz Stenar är således uthuggit. Lysilla lefde 35. åhr. Mnasson Mantins Son lefde 66. åhr, och sedan 71. åhr. Aristion Philoclys Son lefde 47. åhr, och sedan 52. Mantin Manasons Son lefde 42 åhr och 760 Nätter. Thorkil Mnasons Dotter 39 åhr och 760 Nätter. Dinias Argas lefde 125 åhr.'

De twenne som här nemnas, Mnason Mantins Son och Aristion, hwars Lefwerne upföres på twenne tijder, de lågo såsom i en sömn döda hemma i

Tyro, medan hans Son Mantin och Dottren Thorkil woro uppe i Swerige, och blefwo wid Lijf genom deras Trollkonst, den de här uppe lärdt, som Diogenes förmäler. Det åter säges om Mantin att han lefde 42. åhr och 760. |357| Nätter, så är förståendes; att mot dessa 760. Nätter, så war han 760. Dagar döder om dagen, och lefde om Nätren, som war wid pass 2 åhr och en Månad, då han således war förtrollat. Äfwen så han Syster.

Huru drefligen dessa Trollkonster som nu af de Fremmande Skribenter förmäles, swara mot wåras egna Skriffter, kan sees af Rolf Krakes Saga cap. 16. och 17. och Petter Salans Noter till Egills Saga pag. 99. att Biörn K. Ringz Son i Norige i Updal, war af sin Styfmoder förtrollat om dagen till en Biörn, och om natten åter till Folck, och wistades i Bergzskrefwor.

Uthi Bisclarids Liod cap. 2. och Salans Noter til Eigles Saga pag. 95. 96. förmäles om Bisclarit, att han 3 dagar om wickan war Warg, men de andra 4 dagarna Menniskia. Uti Sturlögz Saga cap. 25. talas om Trolkararna som giorde Fradmar Spitälsk, när de wille, och åter helade honom igen. Uti Torstens Saga cap. [5] förmäles, om Dyse Hornet, hwars nedre deel när det dracks utur, giorde dem Spitälska, men den öfre togh Siukdomen bort. Uti Eigles och Asmunds Saga cap. 10. och Salans Notis pag. 152. läses om Eigils hand, som blef afhuggen och låg en lång tid förwarat ibland Lijfgräs, så att hon ey förrottnades, och sedan påsatt af Drottning Arinefia, i Jätthem. Uti Samsonar Fagras Saga cap. 24. förmäles om att Dwergen Grelant trollade med en Kärra den han förde, att de som honom mötte, blefwo såsom döda der wid och somnade. Uti Tolf Krympings Saga läses, huru han om dagen låg döder utan Been, och om natten sprang som en Råbock. Här af sees, att hwad som säges om Pijgan Mærta, som lärde dem sådana Trollkonster, att hon warit död, och åter blifwit wid Lijf; Det är förståendes, att hon äfwen af andra warit förtrollat, på samma sätt som hon nu andra lärdt. Men uti alt sådant måste man tillse att kunna åtskillja, hwad som en rätt förtrållning warit, och det som hafwer ett annat förstånd, genom Liknelser och Gåtor under sig.

3. Säger Diogenes uti Photio pag. 137. 'Huru dessa Resande Personer, att när de längst kommit i Norden, hafwa kommit Månan så när, att de sedt den såsom en skiön och klar Jord, och otroliga ting uti henne'. Se detta är intet annat, än såsom det att Månen hos oss längst i Norden, är 3 och 4 dagar stadigt uppe i fylle, särdeles uti Decembri Månad, se Atlant. Tom. II. pag. 76 [= s. 88] och föllier några timar lika som Jorden åth in wed Horizonten, då synas hon för wåra ögon där i Norden 7 eller 8 gånger större, än annorstädes i Söderländren, och uti honom Berg och Dalar mörkare och liusare, mycket klarare än annorstädes, att alla som den åskåda, intet |358| utan stor förundran

det giöra kunna. Se detta stämmer lika in med det Diod. Sicul. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 410 [= s. 257] säger: 'att Månen på denna Norska ort synnes mächta litet gå ifrån Jorden, och hafwa stora Berg och Dalar uti sig'.

4. Förmäles och hwad de hafwa här i Norden förnummit, om Pythagora och Mnesarcho. Hwilken war Pythagoræ Fader. Se detta bekräfftar det iag tillförende i Atl. Tom. I. p. 559. 560 [= s. 349 f.] och Tom. II. p. 27. 506 [= s. 42, 516] hafwa af andra förmält om Pythagora, att han warit här längst up i Swerige hos Helsingarna, och huru han lärdt af wår Habar flyga i wädret och på allahanda sätt trolla.

5. Talas och om huru de följt Astor til Thraciam och Zamolzin till de Miesagiter. Och huru Giötherna höllo denna Zalmolzin såsom en Gud. Denna Zamolzis är intet den älsta, utan den som i senare tiderna har samma Namn, emedan han kunde wähl sin Spådom och Trollkonst, såsom den förra, hwilken war Satur, det som mycket wähl är wijst af min Swåger Profess. Lundio, uthi dess wälgrundade Zamolxi cap. IV. Ty som wijst är Atlant. Tom. I. pag. 818 [= s. 516] så togo de senare Konungar, Hertogar eller andra Lärda och kloka Män, de förras nampn, på det de skulle tro dem wara de samma och å nyo upståndne, att tiäna sina Landzmän. När man nu jämförer detta härliga Diogenis rum uti Photio, med andra Latiners och Gräkers skriffter, så märcker man här twenne märkeliga ting, först hwad tid dessa lefde, och sedan hwad gemenskap Gräkerna och Phœnicerna hade med wåra Giöther här i Norden. Till det tredie, att Zamolzis han war här i Norden födder, resandes ut til Ön Sameja och Gräkland och lärde där de Gräkiska Seder, kom sedan hem från wåra Giöther i Tracien, och wistades hos wåra Giöter i Swerige.

Hwad tiden anlangar, ser man nu först att denna flyckten skiedde wid Nebudcadnezars tid, när Tyrus belägrades, hwilken lefde wid Josia och Jojachim Judiska Konungarnas tid, 1400. åhr effter Abraham, som Eusebius i sin Chronologia 2. del pag. 124. wijser, och faller effter min Chronol. I. Tab. i Atlant. Tom. I. wid An. Mundi 3340, wid samma tid lefde och Solon. se Eus. p. 125. hwilken så mycket wiste att tahla om wårt Atland. för Platone, lärder af de Ägyptiska Präster. Pag. 126. säger Eusebius, att Abar kom norr ifrån Skythien till Gräkland. pag. 129. säger han Pythagoras den mycket lärda Mannen lefde denna tiden 1490. år effter Abraham. pag. 130, Pythagoras dör 1520. effter Abraham. pag. 132. Abaris den Yfwerborna Norske Trollkarlen war då |359| mycket kring werlden bekant. Af Hieronimo indragen i Atlant. Tom. I. cap. 22. pag. 559 [= s. 350] och Atlant. Tom. II. pag. 27 [= s. 42] ser man att Pythagoras han reste hijt Norr åt till Hels eller Helsingarna, och af Jamblic. vit. Pyth. cap. 19. pag. 92. i Atlant. Tom. II. pag. 506 [= s. 516]

att wår Abar hafwer lärdt honom rijda på Runstafwen, och flyga i ögnebleck några hundrade Mijl. Denna Pythagoras lärde åter Zamolzin de Gräkers wijsdom, som af Herodoto läses, indragen i Prof. Lund. Zamolz. pag. 93. men född här i Swerige af Giötherna som han af wåra gamla M. S. p. 95. och 96. wijser; Hwilken sedan kom tillbaka, som där förmähles, och än klarare af det märckeliga M. S. med Runebokstäfwer skrifwit på Perman som M. Halpap låtit utgå, och är en obotelig Skada att det war alt sönder, och allenast blan och stycken af en stor förkommen Book. Det M. S. förmäler pag: 5. 'Abor och Samolis komne från Gräkland med många förnäma Män; De hade stor ynnest, deras Tienare wardt Herse på Glesiswall', (se T. VI. Atl. T. I. 63. h. gr:) widare, strax nedanföre i ett annat rum förmäles: 'att Hialmar war en Konung på Biarmaland, hwilket ligger emillan Thule-marken och Gandwiken östan om Fiällen', under 65 högdz grad. 56 middagzlin. Se huru artigt detta rumet instämmer med Diogene och Photio, der han säger, att Mantinius med Thorkil och Aster, förutan de andra förnäme Män, de Halpaps M. S. ey utnämner, foro med Zamolzi till de Masagieter, hwilka äro i Finland, se Atl. Tom. I. p. 39 [= s. 30]. Tom. II. p. 81 [= s. 93] under 63 1/2 högdz gr. och 48 middagzlin. 'och sedan till Thule, och huru Astor och Zamolzis blefwo hos Giötherna qwarra, effter deras afresa, och hålles der för Gudar'. Seer man altså klarligen, att denna Flychten för de Phœnicer från Thyro till wår Scytheim (*Kithim*) eller Thule skiedde wid Nebudchadnezars tijd, och att Abar, Pythagoras och Zamolzis lefwat en tid. Till det andra, att Thule är egenteligen som af Diogene och andra, och Halp. M. S. den Södre delen af Swerige; och Grandwijken, den Norre under 65 högdz grad. och 56 middagzlin. och Biarmeland, det som ligger öster om Fiellen eller Riphelska Bergen, emillan Tyle och Gandwiken under 67. högdz grad. emillan 48. och 60. middagzlin. Tab. VI. Atlant. Tom. I.

Till det tredie ser man klarligen att Jornandes rätteligen säger wåra Giöther utomlandz och inomlandz warit ett slagz Folck, fast fordom nämnas *Getæ* af de Främmande, som nu wijses af Diogene, Halpaps M. S. och andre uti Prof. Lundii Zamolzi indragne, emedan Zamolzis här i Thylo hos wåra Giöther höltz för en Gud, och war här qwar, och intet i Giötiska Thracien wid Euxiniske Botn: och altså *Getæ* hoos Herodotum, Strabonem och andra, som tala om dem och deras Zamolzin, äro rätteligen wåra Giöther, alt ett med Geter. |360|

Här kommer och ett märckeligit, att stadfästa alla de Trollkonster som här brukades, effter som både de Græker, Ægyptier och Phœnicer här samma tid tillijka lärdt, ty icke allenast hade Pythagoras lärdt af wår Norska Habor

flyga, utan och som Diogen. i Photio pag. 137. förmäler, 'att bäst som dessa Fremmande så foro up i Thule, så funnos de igen uti Herculs Tempel i Tyro när de waknade: nemligen Carmanes, Sibylla, Mantinias och Dercyll. och upwächte och der sina Förledna ifrån Döden eller och den långa dödeliga sömnen med sina Trollkonster, till nytt Lijf'.

Synnes så intet olijkt, att dessa som flydde ifrån Tyro up till wårt Scythem, de gofwo dem tillkiänna om Tyres Belägring af Nebucadnezar, och warnade dem att intet fara dijt med sina Skiepp, och Godz, blifwandes qwara up i Thule, till des Staden war intagen, och de mästa fångne bortförde till Babel, då de åter foro till Tyrum tillbaka till sina siuka och bedröfwade Föräldrar. Här utaf seer man nu att intet kunde Moses Prophetia utolckes på Skiep från Chitim som skulle då intaga Tyrum: Ty Nebudcadnezar kom till Landz östan ifrån med sin stora Här, och det intog.

Den andra gången Tyrus intogz, så skiedde det af Alexander Magno. Ty willia wij tillse huru det skall förstås som uthi 1. Machab. Bookz 1. Capitel läses, att 'Allexander Philippi Son, Konung i Macedonien, then första Monarch af Gräkerna, drog ut af Lande Chetim och förde stor Örlig'. Och cap. 8. v. 5. 'att de Romarer nyligen Konungen af Kithim, Philippum; och sedan hans Son Persen öfwerwunnit'. Altså will man korteligen införa de Gräkers handlingar ifrån den tiden att Gräkland blef så mächtigt att det feck en Konung, och lade andras Länder under sig. Philippus Alexandri Magni Fader, han begynte föra Krig moth Triballerna som woro af wåra Scyther, och bodde i det södre Scythem eller Getheim, alt in til Floden Donau, som ses af Ptolomæo, Plinio, Curt. Supp. lib. 1. och Strabone, want stundom Giötherna, feck och stundom hugg, och wille låta upsättia en Stod eller Pelare wid Donaoströmen, som ses af Joh. Magn. lib. III. cap. X. giorde likwähl på sidstone Äcktenskap med Medompa K. Gothila Giöthernas Kungz Dotter. som ses af Jornand. cap. X. och altså behölt Philippus ett stycke af Schytheim. Sedan lade han sig för Skythernas Stad Bysantium (som nu kallas Constantinopel), och såsom han derföre länge låg och utblottade sig, lade han sig på Siöröfwerij, röfwandes 170. Skiepp, och utskiffte alt Rofwet till sina Krigzmän, kallandes till sig sin Son Alexandrum, som då war 18 åhr, att draga med sig in i Scythem, att under en Kiöpmans-skaps anseende, draga in och röfwa sigh Godz och |361| medel att utföra flera Krig. Men sedan han bekom in Byzam Skythernas Hufwudstad wid Euxiniske Botn, feck han der 20000 Poikar och Pigor, och en stor hop Boskap, men intet Gull och Silfwer, utan 20000 wackra Märar, dem han lät sända in i Gräkland, att skaffa wakra Folssungar och godt Hästeslag.

Effter Philippi död, så tog hans Son Alexander Magnus mot Regementet, slogz och så med de Skyther i Thracia, och skaffade sig wid Donau-strömen Skiepp, och kom oförmodandes på Geterna som stogo på andra Stranden af Strömen, hwilka seendes sig förswaga, drogo sig tillbaka; hwarest han förskaffade sig 180 Skiepp, förutan en stor hop Ökior och Båtar, hafwandes 32000 Fotknecktar, och 5000 Ryttare, och for så utföre Euxiniske Botn till Landz och Watn, in till Helespontum under 42 1/2. högdz grad 55 middagzlin. der han for öfwer ifrån Scythem eller Getheim in i Asien till Skieppz med hela Hären. Hafwandes ingen yngre Höwitzman än 60 åhrs Karlar, så att den som såg hela Hären fram i Ansichte, skulle mena sig intet se några Krigzmän, utan ideliga Gråskiäggade Rådmän, ifrån något gammalt Rijkes Rådhus utkomne, som alt ses af Curt. Supl. lib. 2. och Arria. lib. 1. pag. 8. hwarest han offrade Necken en Oxe kastandes en Gyllende Skål i Hafwet.

Af detta ser man nu att både Philippus och Alexander hade inkräcktat sig en stor del af wårt Scytheim alt ifrån Macedoniske eller Gräkiske Rijketz, som lychtades in mot 42 högdz graden, der detta Scytheim, som af Herodot. Jornand. och wåra kallas det mindre Scytheim, och lycktades mot 52 högdz grad. men Philip. och Alexander allenast intagit dess halfwa del som låg söder om Donau-strömen. Ty kom och Atin hem samma tid med en stor hoop Giöther, dragandes sig undan för dem, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 825 [= s. 521] och Joh. Magnus klarligen wittnar Lib. III. cap. 12. att wid Alexand. Magni och Perdiccæ tid war den första hemkomst som Gietterna giorde 300. wid pass år för Christi tijd, wid K. Skytålks Giöta Kungens tid, som med 150000. man ströfwade genom hela Macedonien.

Nu kan man rätteligen förstå Machab. ord, att Alexander han war den förste de Gräkers Monarch, som med sin Fader Philippo underlagt sig en stor del af Scytheim, ifrån hwilket Land han kom och for med Skieppen in uti Asien. Ty de Machab. Historier skillier klarligen emilland Gräkland eller Macedonien och Getheim eller Scytheim, ifrån hwilket han kom och foor öfwer Hellespontum som låg till Scytheim, och ey Gräkland. Hwilka Scyther altid brukade Skiepp, |362| att handla och röfwa till Siös. Men ey så de Gräker, som nogsamt wijst är. Uthan brukade deras Skiep och Styrmän, som mera bekandt woro i Hafwet, det och wijst är pag. 310 [= s. 319] då de foro öfwer att intaga Trojam.

Sedan är achtandes, att han tog och Krigzmän med sig ifrån dessa wåra Thraciske Scyther, som Arian. pag. 40. och 54. förmäler, hwars Hertog war Aggathon, men sedan en annan benemd Scytalcer pag. 78. och lib. 2. pag. 103. Hwilken förmenas wara den samma som for hem till Götherna, effter

som han för några Kyrckiors ströfwande och plundrande blef dömd till Döden af Alexandro, (Arrian. lib. 6. p. 431.) men som andra tala slapp undan, och effter Alexandri död, att detta hämnas, plundrade hela Gräkland.

Wijdare ser man af Alexandro, Curtii lib. 3. cap. XI. pag. 87. huru han dessa wåra Thraciske Scyther berömmer, och dem öfwertalar att hålla sig manligen mot de Perser, säjandes: 'I som äro wana att lefwa af Roof, lyffter edra ögon upp, och seer uppå denna stora Persiska Krigzhären, hwilken glimmer som Solen af idelig Gull och Purpur, eder till ett lustigt Byte och Roof. De skulle men falla an, och röfwa dessa Kieringar sitt Gull af. Och byta sina stora Berg fulla med Sniö, och ewigwarande Is, med de Persers rijka Engiar och Åkrar af Säd och Wijn.' Här igenkiännes mächta wäl, hwar dessa Scyther woro komne från.

När nu Alexander hade kommit öfwer i Asien, foor han alt Landwägen att belägra Staden Tyrum, och tänckte aldeles att släppa sin Skiepzflotta, effter han hwarcken hade nog Penningar, ey heller lika mächtig till Siös som Darius, hwilken brukade de Phœnicer till Siös, som sees af Arrian. lib. 1. pag. 58. och Curt. lib. 4. cap. 2. pag. 137. 139. doch på sidstone bekom 180. Skiepp, se Curt. lib. 4. cap. 3. pag. 146. Arrian. lib. 2. pag. 136. ifrån åtskilliga Hamner uti Phœnicien och Cypron. Här af förstår man och de andra orden uti Machab. cap. 8. att Philippus kallas Konung i Cethim, och hans Son Perses, ty begge dessa woro de yttersta Konungar som hade Macedonien inne, och hela detta Scythem under sig, som Alexander Magnus sig inkräcktat. Och såsom de Romarer sedermera inkräcktade sig denna K. Perses Rijke, Macedonien och detta Skytheim in till Danubium, så begynte de att bruka deras Skiepzflottar, att föra sina Krigzhärar in uthi Asien på samma sätt som Alexander Magnus giorde. Och således förstår man Daniel Prophetens ord cap. XI. v. 30. om Antiocho, 'att Skiepp skulle komma från Chetim', hwilket de Romarer då innehade som skulle giöra honom förtwiflat, och hållan tillbaka från sitt upsåth. Här af ser man att icke heller Alexandri Magni Uthog till Tyro, kan förstås om det |363| Moses talar. Ty han giorde det och till Landz. Sedan pekar Mose på de yttersta tijderna, ty Bileam talar att de Hebrer skulle och då utödas. Hwilket intet skiedde af Alexandro Magno, den som lemnade dem i fred, och giorde Hierusalems Prästerskap en stoor ähra. Säger och Bileam märckeliga ord, 'hwem tro då skall lefwa', nemligen i en så långt bort förflutin tid. Der till med utyda de Lärda, Esaja 23. cap. 18. vers. att det skulle skie i de Christnas tider, af de orden, 'att de som för Herranom boo (i Tyro) skola hafwa hans Kiöpmans-godz etc.' Ty synnes Bileams Prophetia i Mose Böcker, war fullbordat när wåra Normän, med Swenska, Danska och Norska An. Christi

wid pass 800, utforo med en Flotta mot 3000. Skiepp, och skulle intaga de Judeska Städer och frija dem, ifrån de Saraceners och andra Hedniska händer; hwarom iag will nu denna gången allenast indraga de förnämsta orden utur de Normanners Historia, (sparandes det öfriga till deras rätta Uthog wid den tijden) som stå på första Bladen, uttagen af Guilhelmo Pictavino Archidiacono Lexioviensi Hist. Guilielmi Angl. Regis, 'Normännen de intogo Apulien uti Italien, öfwerwunno hela Sicilien, de belägrade Constantinopel, hela England gaf sig under dem gladeligen.'

Af Rogerio Hovedino i de Engelska Hanlingar skrifwes: 'Hela Franckrijke måste smaka de Normanners Krigzmackt. Hela England måste liggia under, den rijka Apulien hon kom genom deras macht up igen. Den widt berömda Hierusalem och stora Antiochien måste gifwa sig under dem.'

Uthaf Orderico Vitali tahlas om dessa Normen och K. Magnus, K. Olofz Son, som war den tiden med dem. 'Konung Magnus för än han wardt kommen till Kungedömet, for han med till Hierusalem, och belägrade den rika Staden Tyrum, och slog till de Judar'. Sedan säger han att 50000 Christna, som woro dessa Normen, twingades att fäckta mot 10000000. Turckar, uti hwilken Slachtning dessa Christne först wunne, men sedan genom ett stort Förräderij blefwo öfwerwundne.

Här ser man tämeligen klart, att både Assur och de Ebrer worto den tiden af Chitims Skieppen fördärfwade, men sedan måste de sielfwa förgås, som Bileam tahlar. Dock blef effter den tiden likwäl de Christnas Handel i Tyro in till denna dag behållin. Detta Södre wåra Göthers Schytheim eller Getheim, hwarest de altid först anlände när de giorde uttog genom Wenden eller Ryssland, det skrifwes äfwen så på Latin, när i een annan händelse (som Latinerna kalla *Accusativum casum*) talas, såsom han for till *Scythiam* eller *Getiam*, det Finnerna uttala Chyt-|364|hem eller Chetim. Och ligger en deras Hufwudstad söder om Donau som kallas Thuna-Getheim, det är staden Gotheim, den af Ptolomeo och andra skrifwes *Dyno-Gethia*. Men af libro Notitiarum kallar den *Dyne-Gothiam* och *Diri-Gothiam*. Men Antonius som sees af Simlero *Dimi-Guthiam*. Och folcket der inwed, kallar Ptolomæus *Gotenser*. Sedan ofwan för Floden Donau uti Götheim är en annan Flod som heter Tyra, och Folcket der inwed, af Herodoto kallas *Tyriter*. Men af Ptolomæo *Tyran-Gyter*, och af Plinio, *Tyra-Geter*. Af hwilket man seer att wåra Giöther, så utom som innomlandz, skrifwes åtskiligt, nemligen, Guther, Gither, Geter, och Landet Gutheim, Githem och Chetim. Och hafwa alla dessa Folcken i detta Scytheim talt ett Språk fast de hafwa kallatz Gethar, Thracer och Dacar, som sees af Strabone lib. 7. pag. 303, 305.

Är således nogsamt wijst hwarest det rätta Gethem eller Chitim är, som nämnes wara Japhans afkomne, som war Japhetz Son, och Noachs Soneson. Om Chitims Son Cypper eller Kippe som skulle med Folck besatt Ön Cypern finnes intet stort igen i wåras och de fremmandes Skriffter. Om hans Son Cælio är nu nogsamt talt, som elliest kallas Ure eller Bure, och huru Folcket är delt uti Hundari, Härader, och deras Krigzmackt till Landz och Watn.

Altså willia wij nu komma till hans Son Bore eller Satur, och se hwad förnämst i hans Rijkes Styrelse är tilldragit. Om hans åtskilliga Nampn och dess ursprung, såsom Satur, Bore, Berie, Groo, Alfader, Aldafader, Frej, Fro, Frode, Niord, Sames, Samolx, Gilbor, Fanen, Julfader, Ell, Illur, Loche, Loje är talt i Atl. Tom. I. pag. 339. 571. 687. 691. 692. 693. 694. 698. 699. 700. 701. 703. 704. 791 [= s. 214, 357, 431, 433 ff., 438 ff., 441, 497]. Atlant. Tom. II. pag. 31. 61. 140. 377. 429. 563 [= s. 45, 74, 153, 387, 440, 577]. allenast will iag här tilläggia de Fremmandde Skriffter, som Vossius i sin Idol. lib. 2. cap. 33. pag. 240. indrager, hwilka bewitna att Satur som hos oss kallades Fanen, och betydde Lågen, Liuse, eller och det som war en Herre för andra, och som på Tyska säges Durchleuchtig, och Latin *Illustris*, det hafwer och blifwit hos dem bekant. Såsom Martianus Capella lib. VIII. säger, 'Satur kalla de Fanen'; och Apuleius lib. de Mundo. 'Fanens Stierna den wij kalla Satur'. Achillis Tatius in Isagoge sua. 'Gräkerna och Ägyptierna de kalla Saturs Stierna Fanen, det är den Liusesta, ehuru hon af alla är den mörkesta.' |365|

Se här kan man se att denna Stierna, ehuru hon är den mörkesta, bär likwähl effter Satur det nampnet Fanen, såsom en Herre och Fader för alla de andra Planeterna, emedan hon räknades högst på Himmelen för de andra Planeterna. Elliest till sit Lius som störst är i Solen, bär och Solen det nampnet både Satur som ett ursprung och Fader till de andra, och Fanen för sitt Herredöme och stora Lius hon alla andra medelar. Atlant. Tom. I. pag. 695 [= s. 436]. Tom. II. pag. 140. 146 [= s. 153, 159]. Utaf Chronico Alexandrino p. 109. 'Menetho hafwer beskrifwit de Ægyptiers gambla Handlingar och Kunga boningar. Uthi hwilkens Skriffter förmäles om Planeterna, att de kalla Satur Lampan.' Se här är Lampa äfwen det samma som Fanen och Logan. Och heter Granwiken som kallas således af Gro, och Satur. Atlant. Tom. I. p. 339. 400. 461. 658 [= s. 214, 250, 288, 414]. Tom. II. pag. 44. 46 [= s. 58, 60] och så Lampwiken och Landet, der kring *Lambasco*. see Tab. VI. 67. högdz grad. 68. middagzlin. det och ses i Jansonii och Blaus Taflor.

Utaf hans nampn Fanen äro nu Öfwerheten och de förnemsta Släckterna

i Swearijket kallade Fanter, Fannesir, Fannoner, och ännu den Seden behållin i Swerige att de gemena swäriga wid hans nampn Fanen. Se Verel. Tractat om Fanen, och Atlant. Tom. I. pag. 363, 483 [= s. 229, 303]. Tom. II pag. 61 [= s. 74].

Ett nampn hans läses i Macrob. Saturnal. Lib. 1. c. 7. pag. 218. säjandes 'att de Romarer kalla honom Stercutum, det de uthyda Dyngie-Guden, effter han war den första som Åkeren giorde feet af Dyngian'. Detta synnes mycket otroligt att en så stoor Konung skulle få ett så snöpligt nampn. Sedan om det skulle hafwa sitt ursprung af Latinen, skulle det wara ihopsatt af twenne ord, såsom Dyngie-finnaren eller Dyngie-åkaren *Stercorisperitum*, *Stercoinventorem*, *primistercoratorem*. Ty är mycket lijkare att han hafwer sitt Nampns ursprung af gamle Giöthiskan som Tuscerna och han sielf med sig utförde till Italien, ty han kom Fremmande dijt, som deras Skriffter bewitna. Se Atlant. Tom. I. pag. 703 [= s. 441] och här kallades han Sterk-Guder, och Stor-Guder, effter det är en starck och stor Guder, som den stora Hielten Starkauter, androm Stark-Gother, heet, se Saxonem, Snorro och flera wåras Skriffter. Hwilket nampn och en stor Krigzhielte ibland Giötherna utomlandz war, som sees af Cassiodor. lib. 5. Ep. 36. Atl. Tom. II. pag. 152 [= s. 166].

Hans Fader war nu Ure s. Bure, men på det att Effterkommande skulle förstå ifrån hwad |366| orter han i Werlden kommen war, så seer du af Fulgentio indragen Atlant. Tom. II. pag. 552 [= s. 566] att han kallades Norska wændepuncktens Son. Och utaf Platonis Timæo Ogges och Thetis Son, som woro Ures Barn, effter hwilka hela Swerige kallades Ogseja och des Haf Thetis-Fiord, se Atlant. Tom. I. pag. 685 [= s. 430]. Af Edda uti Atl. Tom. I. pag. 198. 700 [= s. 126, 439] kallar han sig Niorder effter han kommandes till Italien wille dem låta förstå sig ifrån Nordan kommin. Dedan Norska wändepunckten kallas Saturs höga wändepunckt i Nonno M. A. v. 350. Hwarest sedan Bure hafft sitt Regementes säte, fast han reste kring till åtskilliga Länder i werlden, så war det här i Sweriges eller Oggeias yttersta deel, up wid Torne och Granwijkan och Darratræsket, der Solen sades intet på en lång tijd om året skijna, yterst wid Werldenes ända, der det stora Hafswalget är, der Solen hade sina Portar, att en gång om åhret gå uth och in att en tijd dölja sig, der Atle han håller Himmelens norska Wändepunckt, der han war gälder och bundin af sin Son Jofur, som alt läses i Atlant. Tom. I. pag. 339 [= s. 214] och Nonnus i sin Book KΔ. v. 235. artigt beskrifwer: Säjandes 'huru Thor han sång en härlig Segersång när han bandt Saturnum sin och många Folcks Fader uti det mörcka Darra-träsket, fast han war be-

wäpnat med Winterens Isuga och Sniöfulla Harnisk'; ty beskrifwer och rätteligen Homerus hans Sons säte, i sin Iliad. A. v. 419. der 'Thetis säger sig willia resa till Hollinbo, som är öfwermåttan full med Sniö', och vers. 497. 'att hon fann Saturs Son sittia högst uppå Kullan eller Wendepunckten af Hollinbos Fiellar'. Ty afmåla och wåra rätteligen Thor åka uppå Carlwagnen, som är wid wår Norska wändepunckt. Se Atl. Tom. I. pag. 303 [= s. 191]. effter han tog in Rijket effter sin Fader Satur. Sammaledes kallar och Orpheus i Suffimento parcarum pag. 515. denna orten längst up under Carlwagnen 'Kullarna af de Sniöfulla Bergen', der han witnar med wår Edda att de 3. Major (Atlant. Tom. II. pag. 86 [= s. 98]) som skulle spå och säja alt hwad hafwer warit, nu är, och här effter skie skall, de stå under Norrestiernans wändepunckt, 'wid Ogyrs Landzändar, wettandes hans wählbestälta Rijkes Lagar', och derföre kallar dem Nattens Döttrar, för det Mörcker alla räkna wara i Norden. Dedan hafwa de gambla Lärda sagt, att Satur med sin Fader hade och satte wähl Regemente öfwer många Land i werlden; men hans rätta Regementes säte war uti Wästernor, i anseende till de Södreländren, se Diod. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 55 [= s. 68]. ty upräknar Euseb. i Præparat. Evang. lib. 2. pag. 59. 'Sicilien, Italien, och Lybiam, eller Africam'. Det och Diod. Sicul. lib. 3. pag. 198. giör, men Diodorus lägger detta till, 'att han i wäster fäste sitt Rijke, och uprättade der Fästningar och Borgar, att hålla sina Undersåtare i Tyglen'. Hwilket Heresbachius |367| i sin Utolkning med andra ord utförer, nemligen, 'att uti de Länder i Wäster war hans Regemente och Rijkes grund'. Ty afmålades han ock, när han flydde för sin Son Jofur, så giorde han sin Säng uti norske Bores *Caucaso*, som Plut. Tom. 2. p. 1150. förmäler; intet den som ligger emillan Caspiske Hafwet och Euxiniske Botn, utan den Caucasus, här p. 212 [= s. 224] är beskrefwen wid Satugunda (*Saturni populus*), Granwiken (*Cronium* s. *Saturnium mare*) hwilket Land och Haaf beggie hafwa nampn af honom. Se Atlant. Tom. I. pag. 704 [= s. 441]. och blef icke allenast dessa Landzorter och Haaf i Finnland kallade af honom, uthan hela Swerige nämbd den stora Saturs Öö, som sees af Lycophr. pag. 39, och 51. hwilken och der igenkiännes af de hwar nionde åhrs Allhærjars Ting. see Atlant. Tom. I. pag. 547 [= s. 342] så och af Plutarcho, som sees af Atlant. Tom. I. cap. 8. pag. 339 [= s. 214]. Ortelius förmäler och att uti Saturs Siö eller Granwijken ofwan Meden kan ingen ting siunka, utan alt måste flyta. Detta troor ingen, emedan nu Werlden allom bekant är, men de hafwa intet förstådt denna Gåta, att emedan det Hafwet ligger mäst med Ihs heela åhret, see pag. 211 [= s. 224] så att man kan med Hästar, Folck och alt hwad man will, fara der öfwer, alt så siuncker der ingen.

Dhen Lagen som Satur giorde hoos wåra Yfwerborne Norske 'att alla Män som woro Rättsinnade och dygdige skulle wara med honom (eller Atin) uti den glimmande och lustige Wennernas Saal; men de onda fara till Helz, och thedan i Nifelheim (infernum)' som sees Atl. Tom. I. cap. 22. pag. 554 [= s. 346] det är och märckeligen af Platone i samma Capitel pag. 536 [= s. 335] af wåre Norska Konungars Tafla, utfört med Opi till Delum i Gräkland bekräfftat. Ty blef han och 'kallat Helz Guden och de dödas', emedan han tog här längst up i Norden mot deras Siälar. Som Plutarchus Tom. 2. Quæst. Rom. pag. 266, 272. Dedan är kommit att de Fremmande Græker, Latiner, Judar, Ægyptier, ja och Americaner trodt, att icke allenast de förnämsta Folcken utur Swerige, ut till de Fremmande Land komne äro, aff Bure och hans Sons Bores eller Saturs Barn, och Barnabarn, utan och att när de dödde Uthomlandz, så foro deras Siählar hijt Norr tillbaka, såsom till sitt rätta Fädernesland. Hwarom iag widlyfftigt i Atlant. Tom. II. ifrån pag. 374. till 377 [= s. 384—387] wijst. Detta wijser och Horn. i sin Orig. Americ. p. 43. säjandes, 'att hela America (som är halfwa werlden) hon tror att deras Folcks Siälar fara längst up till |368| Norden, till de aldra kallesta orter, och helt af Iis igenfrussna'. Denna deras tancka och mening är kommen från wåra Norska som hafwa besatt Ihsland och Grönland, och sedan småningom farit alt längre i Söder, utspridandes denna Tron att såssom de woro längst utur Nordan komne, så skulle deras Siählar till samma orter komma tillbaka. Denna tankan hade och en stoor hop eller Seckt af Judarna, som kallades de Esser, som Josephus witnar, och aldeles hade wåra Norska Fäders tanka den som utkom till Gräkerna, som widlyfftigt wijst är i Atl. Tom. I. p. 536. 684 [= s. 335, 429]. T. II. p. 375 [= s. 385]. så talar han i sin Book af Bello-judaico pag. 787. 'när de döö, så mena de sig sluppit ett stort Fängelse, och då glädia sig, troendes det samma som Gräkerna här omtahla, att utom det stora Wästerhafwet så få de sina Wåningar, der hwarken Regn, Sniö eller hetta, dem skall plåga, utan ett liufligit Wästanwäder som skall der blåsa, swalka af Wästerhafwet. Men de onda Siälarna skola der plågas af Urwäder och Kiöld. Dessa synnes mig troo det samma, som Gräkerna hafwa trodt om sina stora Hieltar, Herrar och Gudar. Att de kommit till de Lycksaligas Öjar. Men de arga och onda till Hellz och Niphulhem.'

Under Saturs, och tillförenne under hans Faders tijd war den Gyllende tiden, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 693. 791 [= s. 435, 497]. Tom. II. p. 31. 361 [= s. 46, 371]. i denna Tom. pag. 74. 126 [= s. 86, 136]. Hwilken afmåhlades genom Qwinnorna F e n i a och M e n i a som malade Gull. Detta är och kommit till de Gräkers öron, som sees af Non. κς. v. 62. der han talar

om Satur och dhe andra älsta Gudarna, 'att Salingerna de malade Gull, och det åto i Brödz ställe'. I hwilket rum är artigt att se Poëten wettat wåra i Gyllende tijden malat Gull, och att han behåller det Giötiske ordet Salige, kallandes dem Saligan som malade Gull. Hwilket ord Gräkerna och Latinerna intet wetta hwad det haft att betyda, såsom det är ett heelt Giötiskt. Af det ordet kallas Kungzgården i Upsala Salinge, och Templet Upsal. see Atlant. Tom. I. pag. 241, 218 [= s. 154, 140]. Dedan kallas wij Salige, och tijden på hwilken Christus föddes, i en wår Julesalm; 'Den salige tijd nu kommen är'; Ty han malade oss wisserligen det rätta Gullet, och gyllende tijden.

Huru den tijden ingen Tyfnat war, är och wijst här pag. 126 [= s. 137] af Edda Mythol. pag. 66. och Saxon. lib. V. pag. 99. der han säger 'Frode giorde den Lagen, att ingen skulle förwara sina Peningar och Godz innom Låås. Om någon miste något, skulle han få dubbelt igen af Konungens Fatebur. Giorde han deremot, och giömde Gull i Skrijn innom Låås, så skulle han gifwa en marck Gull till Konungens Fatebur.' Pag. 106. 'Säger han att Frode till att wijsa sig afskaffat alt Tyfwerij, hängde han ett sitt Gullarmband på en Klippa in wid en Siö, som ännu kallas Frode Klippa, och det på en Allmänne wäg.' Äfwen så pag. 109. allenast är här achtandes, att Snorro och Saxo bägge fara will, att de tillägna detta en Konung i Danmarck in wid |369| Christi tijd, effter han har samma Namn med den Frode som först begynte offra Menniskior, hwilket instämmer med alla Gräkers, Latiners, och Ägyptiers och andras Skriffter, att han war den som lefde i Gyllende tijden, strax effter Noach, den Saxo beskrifwer Lib. 3. pag. 42. indragen i Atl. Tom. I. pag. 604 [= s. 379] den han kallar *Satrapam Deorum*, det är Gudarnas Fader som offrade först Menniskior, och bodde ey långt från Upsala, som han sielf det beskrifwer, och kallas Frotuna, hwarest både Siön än i dag och Klippan som Saxo beskrifwer, är än behållin, som sees i Atlant. Tom. I. Tab. 43. under 40. middagzlin. och 60. högdz grad. och in till denna dag, altid warit under de gamla Adeliga Släckter behållit, och aldrig under Cronogodzen, eller i dess taal inkommit. Wore och wäl wärdt att det der wid behållas kunde, för des så gamla och urminnes berömliga ålder. Ifrån Frötuna är och den Allmenne wägen, som Edda och Saxo beskrifwer, Atlant. Tom. II. pag. 362 [= s. 372] än i dag behållen med des nampn, som går hijt till Upsala wid Jälla Sätegård, som är wid Jälla klippan och Jällinge hammar, det nu Kongl. Rådet Gyllenborg äger. Der fordom Gullringar i Saturs eller Frodes tijd legat orörde. Effter som nu i Frodes tijd ingen torde stiäla, altså hafwa och de Romarer, som sees af Gellio den Lill. Gyraldus Synt.

3. fol. 121. indrager, 'giordt deras Räntekammar af Saturs Huus och Tempel, som de honom till ähra bygdt, troendes ingen töras stiäla något der utur, emedan i hans tid ingen Tyf tordes yppa sig'.

Hwad ähra wåra honom giort effter hans död, med dess Juhlelekar, först i de 5 dagar, som kallas Fyre-Jul, sedan i 19 dagar, in till Knut, effter de 19 Gyllendetalen, med dess Marcknad i fylle, som kallas Distingen, med Kungspelen att Drängiarna giordes till Kungar, Herrar och Öfwerheet, och Legpigorna till Drottningar och höga Frur uti Juldagarna, och blefwo plägade af des Huusbönder, och att Nyåhrs gåfwor utskifftades, Julfreden höltz mäckta hårdt, så att ingen torde den bryta, eller någon då stod för Rätta; Allherjar-Tinget höltz wid samma tid, och drefflig många offer af Menniskior och andra Diur, och mycket sådant mera; det är alt wijst i Atlant. Tom. I. pag. 92. 103. 104. 106. 696. 699 [= s. 62, 68 ff., 436, 438]. Tom. II. pag. 433 [= s. 443].

Denna Satur, Gro eller Fro, hade många Barn och Barnabarn, dem han satte till Konungar här i Swerige och Utomlandz, dijt han giorde Uthtog, derföre kallades de alla Tiodarna; det är Kungar, som och af de Gräker och särdeles Hesiodo, Apollodoro Atheniense, och Pherecyde, hwilken kallar dem Yfwerborne Norska Tiodunar, och de Kungar som boo under |370| Darra-träsk, eller längst up under Jorden wid Hell up i Lappmarcken, som sees i Atlant. Tom. II. pag. 19. 42. och 55 [= s. 34, 57, 68]. Tom. I. pag. 494 [= s. 309]. äfwen såsom wid samma tid uti Canaans land, woro många Konungar 30 à 40. stycken, som sees af Abrahams och Josuæ Historier, hwilka slogos med dem. Hwilket Land intet swarar mot trettionde delen af Sweriges storleek, och likwäll hade så många Konungar. Utaf denna Saturs Sons Atins eller Neckens 10 Söner och theras Effterkommande, måste altid wälljas och utkoras den som skulle wara Öfwerkonung, effter hwilka Landet blef delt i 10 delar, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 204 [= s. 131] och blefwo så dessa 10. Landz-Kungar derföre kallade Curar. Hwilken Sed hafwer warit, in till des wåra Fäder blefwo Christne, och endelz effter Kung Olof Skotkonungz tijd, in till S. Ericks, då emillan Giötherna och de Swenske, slötz om twenne Kungliga huus af hwilka de skulle taga sin Öfwer-Kung, då alla Små-Kungar woro af wägen skaffade. Men uti Gustavi den I. tid, blef till ett Huus och Konungzlig Slecht slutit att sig hålla. Se denna Seden är ännu uti det Tyska Rijket behållit, och derföre kallas Churfurstar, att af dem skall en Kuras och Kesas till Keysare, ehuru wäl iag tror att de och nu mäst hålla sig till det Öster-Rijkeska huset. Dessa Småkungar eller Kurar blefwo ökte till talet, att de worto 12 stycken, nemligen Forsette, Baldurs den tridies, och Freis, Niords den fierdes Kungens Söner, som sees i Atlant. Tom. I.

pag. 200 [= s. 128]. Om detta deras nampn Kure eller Kore, hafwa de Lärda sig i 3000 åhr plågat, emedan de intet wårt Regementz wäsende och Språk förståt: och som sees af Carol. Steph. Dict. att Strabo lib. 10. pag. 456. ment ordet betyda att de warit klipta, men pag. 466. säger han att nogra mena dem het *Kurar* af det de hafft Kläder såsom *Kurar*, det är Pigor. P. 468. Andra af det de acktade på *Kuren*, det war Jofur. Eustatius, att de upfostrat Jofur; andra af det de skulle dantza iklädda med sina wapn; andra af det de skulle bullrat och slagit på Trummor, att intet Fadren Satur skulle höra Jofurs gråt: andra att de skulle hettat *Curar* af Öön *Creta*. Men detta är alt fåfengheter. Ty ordet är helt Götisk och förstås altid om dem som för andra äro Kårade. Såsom Matt. 20. v. 16. 'Många äro kallade men få Korade.' Och hafwer Homerus rätteligen |371| råkat på ordetz rätta förstånd, det Strab. lib. X. pag. 466. tilstår, fast ingendera wetta att det kommit från wårt Göthiska, om icke Homerus, som war af Gothiskt Sleckte, och alt sit tagit af wår norska Baldur, see Atl. Tom. I. p. 758 [= s. 476]. Tom. II. p. 26. 441 [= s. 42, 453]. så talar Strabo, 'det synnes att de heta Curar af det de woro Käckare än andra att föra sina Wapn och Wärjor i fecktande, och såsom utkorade. Ty Homerus han hafwer och detta märckt om de yngsta och Käckesta Krigzmen. Sähandes älska de Käcka Curarna, som bettre äro än de Achiver.'

Om dessa 12 Kungliga Kurar och Säten af Satur tillsatte, talar Edda i sin 12. Mythologie, pag. 152. mycket klarligen, der och Resenius med de Lärda Ihsländerna rätteligen utyder Alfaders nampn genom Satur, ty de hafwa alt en bemärckelse af det att af en Fader eller Satur, är genom Födande eller Sående, hans Foster eller Sädh. Så talar Edda: 'uthi första uphofwe, satte Alfader s. Satur, Styremän uti alla Städer, att döma och styra Menniskiornas och Inwånarnas lefwerne och wäsende, och skiedde detta wid Ida Bärgen, mitt emillan des Bärg uppå Slätten. Och war det hans första Giärning att han der tillredde sin Hofgård, och satte der 12 Säten, förutan det Försteliga Sätet som Saturs war. Hwilken Saal war det kosteligaste på Jorden, och lyste utan och innan som bara Gulld, och kallades Glasheim (det är ett liusande Hus eller Glysis-wall), en annan Saal war giord åt Gudinnorna, intet mindre härligit och fagert, som blef kallat Wingolf, det är Venadis Saal (Veneris aula) der lagde han neder sitt Affel, och giorde Hammar, Tång, Städ, Bellgior, och alla andra Smidetyg, och smidde allahanda Malm, Steen och Trä, och det som Gull heter, och giorde all Redskap sedan af Gull: och war den tiden kallat Gyllende tiden, hwilken sedan war förderfwat genom Qwinfolckens Hamajsonernas eller Gorkönens tillkommelse, hwilka komma af Iotunheim.'

Uthi denna Mythologien eller Themisaga äro många märckeliga ting, först att de woro 13 Kungliga Säten, och Rijken i Landet, så och Försteliga Stolar när de kommo tillsamman, och att det skiedde i Saturs tid, och att en war Öfwerkung. Detta bekräfftas och af Gotriks Saga cap. 7. då Kung Vikar skulle dömas 'då war der mycket Folck tillsamans och höltz Ting, såto Ellofwa Män på Stolar, och then 12 stod ledig. The gingo fram på Tinget, och satte Horsharsgrani (Oden) sig på den 12. Tå hälsade alla Oden. Han bad Domarena beskiära och föreläggia Starkoter sin Skapnad. Thor Guden tog till att tala och mälte etc.' Här seer man att Thor war Höfding och Förman för hela Rätten, som war den trettonde, och begynte först tala. Detta |372| war in wid Christi tid, då denna Starkotter lefde. Procopius som 400. åhr effter Christum lefde, han wittnar indragen i Atlant. Tom. I. pag. 95. [= s. 63] det samma säjandes, Landet Thule som är bebygdt, är delt i 13 Rijken, och hwart Rijke hafwer sin Konung.

Detta utwijser och wåra gamla Lagar alt in till den tiden att Upsala Kung, giorde sig helt och hållit till sådan Enwalds-Kung, att de andra Rijken besattes allenast af Lagmän, och en annan deelning skiedde, och han underlade sigh Ottunda och Fierdunda Land till sitt Tiunda, och worto så allenast 11. Lagmans-dömen, såsom sees af K. Christoph. och K. Carl IX. Lagar, der så står, 'Swearijket hafwer 7 Biskopzdömen, och XI. Lagmans-dömen, med sina Råmärcken'.

Det andra är märckeligit der Edda beskrifwer Saturs förnämsta Säte, mitt på den Slätten som är omhwälfft af Ida bärg; Hwarest nu detta Ida bärg är belägit, så är det af de gamla Gräker så artigt beskrifwit, att man intet kan fela om des rätta lägenhet här i Swerige, i det att Solen om Sommaren synnes lysa hela Natten, och omhwälfwer Upland och des Hufwudstad Upsala, som en slät och skiön Eng, det är beskrifwit i Atlant. Tom. I. pag. 795, 360, 399, 456, 798 [= s. 500, 227, 250, 286, 502]. Atlant. Tom. II. pag. 112. [= s. 124] och fullkomligen utsluter Ida i Asien och Ida på Creta, hwilka hafwa fått samma Nampn af wåra Giöther och Skyther, som dijt utkommo. Ty det är ett fremmande nampn i deras Språk. Men hos oss ett egenteligit, som alla Bärg tillkommer, som sees Atlant. Tom. I. pag. 797 [= s. 501].

Under Saturs Regementz tid, war, som sagdt är, en Gyllende tid, men på sidstonne något ofredsamt, när hans Barnabarn wille stöta honom från Regementet. Dock afmålas hans första tijd, genom det att de smidde allahanda Malm, Sten och Trää, malade och åto Gull, så och som Edda i 68. Mythologia talar, 'att Loke (Saturnus se Atlant. Tom. I. pag. 781 [= s. 491]) med Othin och Heiner foro kring heela Werlden, och huru de fångade Uttrar och

Laxar'. Beskrifwandes att deras förnämsta Klädnat bestod i Uttrar och Willdiur, bästa och mästa maat i Fiske och serdeles Lax, som och än i dag up i Botn i en otrolig myckenhet finnes, så att några 1000 tunnor allenast i en Ström der uppe fiskias, och föres till Stockholm och andra orter i Swearijket. |373|

Wijdare, af det Satur eller Bore satte 12 Under-Kungar Lagmän eller Domare, så blef det talet hoos de andra hans Barn behållit, och icke allenast detta talet heligt uti Domare-Embetet, utan uti många andra Sysslor och Ärenden, som hos inga Folck mera i werlden finnas, och der af slutas och sees kan, att icke allenast wårt Fädernslandz Regemente är utsprunget till de 12 Gudarna och deras första Höfwitz-Gud eller Öfwerkung, utan och warit fasta uti deras Lagar och Regementz wäsende, och intet Wäderhanar, hwilka effter hwart wäder sig wända. Ty det är största grunden till ett Rijke att intet röra Lagar och ordningar på hwilka ett Rijke är först wähl grundat, länge stått och stadfäst warit, ja i 4000 åhr, hwilket wij kunnat trotza med alla andra Rijken i werlden. Dock är den Reglan god, som Läkiarne bruka när nya Siukdomar inkomma i ett Land genom åtskillige Främande dricker, och besmittande af Fremmande Folck, så måste man wara betänckt på nya Läkedomar. Altså när nya Seder och oskickeligit Lefwerne, som antingen af gammal inwertes ondska födes, eller genom Fremmande införes, så måste och tänckias på nya Straff och Lagar der emot.

Men wij willia komma till wårt förra tal, och wijsa att wår Norska Baldur, som war Saturs Soneson, ochså hade 12. Rådmän i sina Domstolar, som Tzetzes genom en Gåta Chil. 8. v. 260. artigt beskrifwer, kallandes honom '12 Kellors munn', ty han som war Höfding för de 12, han måste uthtala hwad de 12 Rådmän sluto. Af Appoll. Athen. lib. 3. pag. 223. seer man och, 'när Necken anklagade Marsken, för ett Dråp, så blef han på Arebacken gienom de 12 Gudarnas afdömmande befrijat'. Det är artigt att see det Tingzbacken här kallas, som wåra Fäder fordom honom nemde Are-backen, af ordet Aurdela, det är Klagomåhl och Arende afdöma. Dedan Ordals eller Urdals brunn, (se Atl. Tom. I. pag. 263 [= s. 166]) den Brunnen som Domaren skulle dricka utur för än de sätte sig att Döma. Are, kallas Kungens Syssloman eller Fogde, som altid skall sittia i Kungens ställe på Tingen. Hels. LL. Kongb. 6 och 10. Fl. Airu Ulfhila. Kungens utskickade Man. see Verel. Lexic.

Jofur Saturs Son, han brukade och 12 Gudar eller Domare, som sees af den Dom som Apoll. Ath. lib. 3. pag. 222. förmäler, skiedde emillan Necken och Minerva, hwilken skulle behålla Staden Athen. Utaf det, de nu woro 12 till tahlet, Kallas hela Rätten ännu i dag Tolften. Och hwar Domare till

Åhretyttel Tolfman; och Domarstugun Tolf-huse och Tolf-stugun; och Domar-åsen eller Tings-backen, kallat Domar-högen, Tolft-backen, Tolft-kullen, Domar-kullen. Se några af dessa Orden äro |374| komne till de Gräker, men de wetta intet dess ursprung, eller hwad Språk det är. Likwäl tillstår Pausan: lib. 8. pag. 494 'att de Tolf-Gudars Huus kallas Teolphusa, det somliga mena skulle heta af en Gudinna wid samma nampn'.

Wijdare sees af Edda 14 Mythol. 'att Gudarna eller Asarna rida på 12 Hästar till Tingz, undantagandes Thor han går till footz'. Hwarföre han går till footz som är högsta Domaren, Öfwer-Kungen, och Hufwud för de andra 12 Gudarna, hafwer iag än intet ärfarit. Det är rätt artigt än höra af gamla Män, wij Gudarna wåra utwält Asketrä till att döma under, det iag förnam att det skiedt för den orsaken, att de hafwa sedt dess Träs blan hafwa i hwart Blad som är fullwäxt, 6 smärre Blan på hwardera sijdan, och ett mitt öfwer ändan. Hwars Figur här införes pag. 376 [= s. 383] aldeles såsom Domarna sittia 6 på wardera sidan om Höfwitzman eller Kungen.

12. Hafwa och warit Odens Sellar eller Präster, som wijst är i Atlant. Tom I. pag. 569 [= s. 356].

12. Hafwa de och brukat i Säningebod, att sluta Fred sin emillan eller med Fremmande, som sees af Reginonis Chronic. emillan Romerska Keysaren och Konung Hemming i Danmarck. Anno Christi 809. och emillan S. Olof i Norrige till Kong Olof i Swerige, se Kungz Sagor. fol. 49.

12. Hustrur skulle den hafwa som nogot war om. se Atlant. Tom. II. pag. 58 [= s. 71].

12. Gislan måste och de Fremmande sättia, när om Fred handlas skulle, som sees af Sclaverna till de Danska uti Arnold. pag. 313.

12. Woro altid Riksens Råd, som sees af wår Landz-Lag 8. Capitel §. 1. 'Tolf skola wara Kungens Råd, af Riddare och Adel, och ey flera.' Ty säger Grotius i sitt prolegom. till Procopium rätteligen. '12. Hafwa warit Kungens Råd i många Hundrade åhr.'

12. Skulle de wara, hwilka waldes i hwart Lanskap af de Klokesta och Försichtigaste, att föllja hwar sin Lagman att wällja Konungen wid Mora Stenar. See wår LL. Cap. 11.

12. Skulle Koras till att wara Domare i hwart Härad, som sees af LL. Cap. 35. hwilka kallas Tolfman.

12. Skulle Rådmännen wara åhrligen i Stadzdomare wäsende, som sees af StadzL. Kungbalk. Cap. 2.

12. Skulle Öfwersterna eller Hertogarna wara för stora Härar när de utginge som åtskilligt städes finnes i wåra Sagor, och det |375| iag i Atlant. Tom. I.

|376|

pag. 803 [= s. 505] förklarat af Homero och Erico Olai uti det Utoget wåra Fäder giorde att bebyggia Trojanernas Land i Asien. Se och om K. Sverro i K. Sagorna, pag. 418.

12. Waldes och offta, att allena Fechta af hela hopen, som läses i Götricks Saga pag. 116, 120. 'att Rolof utwalde 12 af de 60, att ingå i Salen att fechta med de andra'.

12. Skulle och Kungens Trafwanter wara, som och än i dag brukas, det

och Kung Hagen Hagenson i Norie fordom hade. see Snor. p. 614. wid pass An. Chr. 1200.

12. Skulle de Bönder wara af hwart Län, som skulle Sweria Konungen, som sees af Byrje Jarl Sweriges Kung i Snor. p.

12. Man sattes gemenligen i wacht om Nätterna wid Byn, sees K. Sagor. p. 393.

12. Pijłar skulle och hwar Krigzman hafwa i sin Koger, det nogsampt bekant är i wåra Historier, och Lagar; och artigt att see, huru snälla de woro med dem att Skiuta, det som läses i Kong Sagorna pag. 454. om K. Halvard, att han tog 12 Pijlar, och skiöt en man för hwar Pijl. Om hwar Musqweterare det nu giöra kunde, det skulle blifwa ett stort nederlag.

12. Man skulle wara Fångawachtare, som sees i Torstens Saga pag. 135. der han af 12 Män i sina Bojor förwarades.

12. Kiempar hade altid Konungarna, som läses i åtskilliga wåra Sagor, och den som 12 sådana kunde, (dock en effter annan) nederleggia, han sades hafwa 12 Manna styrckia: see Bose Saga, om Skialg Snoping pag. 57.

12. Skulle och trollade Skiortor, Skiölder eller Lappmuddar wara tillstädes, der de wille genom Trollerij någon stor båtnat giöra, som läses i Hervara Saga pag. 76.

12. Skulle och Lekiarena wara wid Krigzhären, som läses i K. Sagorna pag. 241. att K. Magnus utwalde 12 stycken som hade miuka Händer att förbinda de sårade.

12. Dagar skulle och ett Giästebod hållas, om det skulle af wärde wara. Som sees af Giötriks Saga, pag. 203.

12. Walmos hufwuden med först Smör eller Ollja war och en särdeles rätt hoos wåra Fäder, och hade sin wissa betydelse, som strax förmälas skall, af en gammal Saga. Detta bewittnar och Athen. lib. 1. pag. 7. säjandes, '12. swarta Walmos hufwuden, med Roofollja ströd uppå Maaten, kunde stilla den Skytiska Konungens hunger'. |377|

12. Dagars Hunger trodde wåra Fäder sig kunna uthärda med Stensöta. Det Plin. lib. XXV. cap. 8. pag. 33. utwijsar, och många än i dag i hungers Nöd wetta att bruka.

12. Woro Fastar, det är, Wittnen tillstädes när Morgongåfwa utfästades, effter Gifftmål. B. 10. 3.

12. Manna Eed fordrades, att befrija een från någon grof misstanka eller gierning. Ting. B. 3: 1.

12. Marker skulle den Böta, som sårat een med willia. Sårm. B. med will. LL. 3. 4. 9.

12. Rum hafwa också de Gambla giordt uti sina Pungar, dem de kallat Tolfrums-pungar, och hafwa de warit på artigt sätt giorde, som man kan see af den Pungen mig nyligen blef tillsänd från Rättwijk i Dalarna, hwilken finnes här under afmålad. |378|

See alt detta och mera sådant, wijsar nogsampt huru Heligt detta 12 talet, hafwer warit hos wåra Fäder, der om och i Atl. Tom. II. pag. 58 [= s. 71] talat är, och hafwer den och i många stycken Utomlandz warit brukat i första Tijderna, der wåra Fäder sig nedersatte, som alt i sina rum wijsas skal. Men höltz intet längre än så länge deras starckesta Regemente utomlandz påstod, ja in emot Trojaniska Krigetz ända. Då wåra Gudar eller Konungar kommo tillbaka, då med deras affärd afsomnade både Konungarnas Åhretytlar utomlandz som de brukade effter wåras Sätt, så och sådant Heligt taal, att genom 12 räkna, och mera sådant. Ty man seer att Gräkerna till sina Domare och Öfwerheet i Athen hade 400 Domare, som Plutarch. Tom. 2. pag. 835. wijser. De Artynner hade 180. Plutarch. pag: 291. De Gnidier hade 60. Plutarch. pag. 292. De Lacedomonier hade 32. see Herodot. pag. 154. Tuchydides säger

pag. 215. att de Athenienser hade 5. Höfdingar och 100. Rådmän. Diodor. Siculus pag. 22. säger, att Judarna hade 30 Domare. Marsham wijser dem pag. 21, 221. haft 70. som instämmer med den helga Skrifft. De Ægyptier hafft 40 stycken, see Marsham pag. 261. men pag. 405. säger han dem hafft 30, kanskie på annan tid och ort. Draco den Lagfarne säges, förornadt 51 Domarer, som Marsham pag. 595. talar, men säger att den wijsa och Kloka Solon hafwer mera hållit af wåra 12 och att de Athenienser hafft stundom 300, 400 ja 500 Domarer, och 9 Höfdingar. Zeilon hafwer 16 Domare eller Kungliga Råd som Boch. p. 775. förmäler. Det de Gräker kallade sina Domarer Artynner, är intet olijkt, effter de intet wettat ordetz ursprung, som är utfört med våra Giöter, och något af Gräkerna förderfwat. Tingta, är döma och afhandla Tingen eller Sakerna. Och Artinga är afdöma ärenderna. Are som wijst är, Konungens Syssloman och Domare.

§. VI. Huru Satur eller Bore, nu kom effter sin Fader till Regementet, förmäler Edda och Voluspa intet det iag ihogkomma kan, och mycket litet i wåras Sägner, men Hesiodus, ifrån 155. versen till den 184. förmäler således, v. 137. 'att Satur han hade ont i sitt Sinne, stadigt mot sin Fader'. (Och uti 154. vers.) 'Alla de starcka Tiodarna (Kungelige Barnen) woro sin Fader hädska ifrån första begynnelse, emedan han dem alla, alt så som de föddes och wäxte up till, dem bortgiömde längst bort under Jorden' (det war långt up i Helsinge-|379|land och Darra träsk) det Apoll. Ath. förklarar Lib. 1. pag. 2. säjandes: 'Modren Giöja förtröt mycket att hennes Man Kolle förachtade sine Tiodernar, och wrakte dem längst up till Darra träsket eller Helsungarna, och altså rådde Barnen att de skulle gripa sin Fader an; och gaf dem en skarp Skiära att giälla sin Fader.' Det och Hesiodus lika beskrifwer. 'Och föllo så alla sin Fader an, undantagande Oggean.' Genom denna Gällningen förstås intet annat, än att de togo Rijket ifrån sin Fader, ehuru somliga willia att de och det wärckeligen giorde, på det han intet flera Barn afla skulle, och dem så föracktеligen handtera, sedan de worto Manliga.

§. VII. Sedan han kom till Regemente, så wijste han sig intet bättre mot sina Bröder Tiodarna, utan som Apoll. lib. 1. pag. 3. säger, 'sände dem alla till Darra-träsket: och tog sin Syster Freja till Hustru. Och såsom hans Fader Ure eller Kolle spådde honom', att för det han satte honom af Regementet, 'så skulle hans Barn giöra honom det samma'. Det och Hesiodus uti v. 809. betygar. 'Hwarföre, på det han allena måtte Regementet behålla, så upswälgde han alla sina Barn, alt såsom de wordo födde till. Såsom först Festan, sedan Kärnan, Jonan, Bluter och Necken. Ty till att undwijka, mera Skada flydde hans Hustru med sin Son Jofur, som hon nu geck med till Öön Crit, att der

födas och upfostras under Curarnas hand. Hwilka med sina Wapn och bullrande Trummor, skulle så laga, att Satur Fadren intet skulle höra Jofurs grååt.'

See detta bekräfftar och Hesiodus från 454. vers. til 480. Men man måste intet här förstå att Bore eller Satur åt up sina Barn, ehuru i gamla tijder funnos de som det giorde, utan här förstås, att han sände dem längst up i Norden till Hels och Darra-träsket; dit de andra hans Bröder wordo förjagade, på de intet skulle komma till Regemente (denne seden war en lång tijd i bruk hoos wåra Fäder, och intet så mycket långesedan i Ryssland) och somliga sände han uth till andra Länder, af sina Barn och Barnabarn, på det Landet hemma intet skulle hafwa förmånga som skulle träta om Rijket. Hwilket andra af de Gräker och Latiner bewitna. Ty hade han låtit döda och upswälgt dem, så hade de intet sedan kommit till Regementet, som strax wijsas skall.

Ty for han uth, som wåra tala, och är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 700 [= s. 439] kallandes sig Niord, på det han skulle igenkiännas hwadan han kommin war. Och for så till Gräkland, som Edda i Præfat. pag. 119. rätteligen på råkat, 'der han röfwade sig en Kungzdotter'. Och Eusebius af Sanchoniate om de Phœnicers Theol. lib. 1. pag. 38. |380| præparat. Evang. l. 1. p. 38. säger, 'att Satur då han rest wijda kring Werlden, så lefwererar han sin Dotter Minerva hela det Attiska Landskapet, och för den stora Pestilentia der gick, offrade han sin ächta Son up i Brenneoffer, som han hade allena med sin Hustru, till Fadren Ure; och giällde sig sielf, twingandes alla af sitt Medföllie att det samma giöra. Icke heller långt der effter födde hon en Son af Freja den han kallade Muth, hwilken han giorde till en Helig, honom offrandes effter hans död, den de Phœnicer kalla Bluter eller de dödas Gud.' Om detta talar och Appoll. lib. 3. cap. 13. pag. 221. dock något annorledes.

Detta Eusebii rum af Sanchoniaton, wijser nu klarligen, huru Phœnicerne som woro af wåra Giöther och Saturs afkomne, som strax här effter wijsas skall, hafwa blandat genom Sanchoniatem, som lefde wid de Judiska Domares tijd, en 6 eller 700 åhr effter Saturs tijd, wår Satur med Abraham, emedan de af deras Skriffter hade hört att Abraham och skulle offrat sin enda Son, och antagit Omskiärelsen med alt sitt Folck, den de ment warit ett helt Snöpande eller Giällande. Detta kan man och see af ett annat rum i Eusebio, p. 40. säjandes: 'Den Satur som Phœnicerna kalla Israel, effter hwilkens död de hafwa helgat en Stierna wid samma Nampn, när han regerade här på orten, och hade fått Jett endaste Barn med en Gudinna Anobrete, kallandes honom derföre Jeot, hwilket ord hos Phœnicerna betyder Jett allena. När nu ett farligit Krig tillstundade hela Rijket, så iklädde han sin Son sina Kunglega

kläden, och förde honom till ett Altare, som han låtit byggia, och upoffrade honom.' See här kan man nu klarligen se, huru genom ryckte uti Phœnicien, äro blandade våras och Judernas handlingar. Wår Satur eller Gro, han kom till Gräkland, men aldrig Abraham. Wår Satur eller Gro han bar detta nampnet, uti wåras, de Gräkers och Latiners och Ägyptiers Historier. Men aldrig Abraham någorstädes i den helga Skrifft eller Kyrckioskribenternas Historier. Wår Satur han offrade icke allenast en, utan 9 sina Sönesöner up för dyr tijd, och Krig skull, och det fullkomligen. Men Abraham han blef allenast försökt af Gudh, om han skulle så kiär hålla sig, som Satur hölt sin Fader Ure, och fullbordade intet offret. Satur han kallades Gälder af sin Son Jofur, för det han steg till Regementet, och Satur der ifrån, äfwen som hans Fader Ure. Men Abraham, för det han war den första som lätt Omskära sig med alt sitt Folck, men intet hans Fader. Satur när hans Sonesöner offrades, |381| så woro de alla Kungliga Barn, och hade hwart sitt Rijke, och fördes i sina Kungliga kläden till Offers. Men Abraham war en Herde, och lade Weden på sin Son att bära till Offers. Saturs tridie Son war Moth eller Muth, som kallades och Bluther. Ingen Son hade Abraham wid det namnet. Alla Saturs offer, som i hans tid, och effter honom så länge Hedniska wäsende hoos oss stodo, de skiedde genom Bluter eller Moth. See Atlant. Tom. I. p. 642, 725 [= s. 402, 455]. Tom. II. p. 329 [= s. 337]. Men Abraham och hans Effterkommande, fingo inga Menniskior offra. Fara således de will, som blanda wår Satur med Abraham, så och de Phœnicer som kallat Abraham Israël, hwilket war Jacobs nampn, och kallat Isac Jeot. Men det är af dessa rummen märckeligit:

1. Först de twenne Giötiska ord, Moth och Mud. Hwilket är Jordens nampn på Swenska än i dag. Och war derföre Bluters Ähretyttel, emedan han skulle alla offra, begrafwa och giöra till Muth och Aska. Ty säger Horatius rätteligen om Jorden som är Menniskiornas Sofwekammar, 'Bluthers lilla Huus'. Och Cicer. de Nat. Deor. 'Hela Jorden är Thysse tillskrifwen, som är rijker, och hoos Gräkerna nämnes Pluter, emedan alla hafwa sitt ursprung af Jorden, och alt kommer till Jord igen.' Sluter derföre Vossius Id. lib. 2. p. 319. rätteligen, 'att man tager Bluter för sielfwa Jorden'.

Det andra ordet Jeut är ren Swenska, doch effter wåra Uplänningars utspråk, ty Wesmanlenningar och Sörmanlenningar säja Itt eller Ett, och hafwer, som Sanchoniaton betygar, betydningen om en allena som war Abrahams Son. Äfwen såsom wij tahla hoos Propheten Esajam cap. 9. 'Oss är fött jeatt (itt) Barn, en Son är oss gifwin.' På Hebreiska är Jeot, *Nechad.* Igenkiännes så Phœnicerna, både af deras Hedniska Gudztienst, deras Menniskio offrande,

och deras första Fader Satur, så och af Språket, hwadan de komne äro. Hwarom mera här effter föllja skall.

2. Till det andra, den tiden som wår Satur foor här ifrån uth, bekräfftas och här artigt, emedan han och Abraham en tid lefde. Som är af Isiodoro, Messenio, Lyscandro, och andra flera, wijst i Atlant. Tom. I. pag. 771 [= s. 484] wid pass An. Mund. 2000, som instemmer med de Ägyptier, Gräker Latiner, och alla wåras Slecktregisters Taflor och uträkning som sees af Atlant. Tom. I. Tab. Chron. I. och här p. 136 [= s. 147]. Här af seer man nu, att den som de gamblas |382| Historier läsa will, han måste granneligen allas wetta, och tillsee huru de blandat den enas giärningar med den andras. Och är intet under att Phœnicerna detta giordt, emedan de wiste att Satur war den som kallas Alfader och ursprunget till deras Släckt. Abraham war och en Alfader och ursprung till hela Juda Slächtet, altså gåfwo de honom samma nampn, och af den orsaken kom på sidstone att de blandade dem tillsammas, och giorde en Mann af dem begge, tillegnandes honom begges Giärningar och wäsende.

Detta lärer iag här effter wijsa i många Konungars wäsende. Se af detta är och Chronicon Alexandrinum kommit att fara will, ty det war kunnigt att Abraham war af Sems afkomne, och blef kallat öster ifrån Ur utur de Chalders Land, med sin Hustru. Nu effter de Phœnicer kallat honom Satur. Ty säger Chr. Alexand. pag. 85. 'Utaf Sem Noe Sons afkomne är Satur eller Gro, af de stora Jättars Släckte, som regerade i öster, Syrien och Persien, af hwilken en Stierna fått samma namn, och hade ett stort och wijda Regemente, som en Tyran, allom till stoor skräck. Hans Hustru heet Freja, mycket stoor och Högfärdig på sig.' Se här finnes klart blandningen, Abraham han kom wäl Öster ifrån och war af Sems Släckte, men intet af Jätte arten, ey heller en Konung öfwer Persien, och Assyrien. Icke heller Freja den stormodiga till Hustru, utan Sara en from och sedig Qwinna, och begge Herdar.

Hwilka af sina Barn och medföllie Bore eller Satur lemnat uti Canaans eller Judalandet, wid den tiden förmäles intet; Men hwilka dijt kommo under hans Sons Jofurs eller hans Sönesöners tid, kommer här effter att talas. Uti österlanden och hoos de Chalder, säger Chron. Alex. Bore eller Satur hafwa lemnat sin Soneson Baldur, den han pag. 85, och 87. kallar och Ninum. Men Eusebius kallar Ninum Baldurs Son, hwilken utaf Tom. I. Chron. Atlant. war fuller utaf Saturs Slächte. Men den 6 uti Lederna, hwilket och deras Giärningar och sammanlefwandes tider utwijsa; och är den som den helga Skrifft, under Judarnas utgång af Ägypten kallar *Balzephon*, det är på wårt måhl den Norska Baal, som lefde wid Jofurs den senares tid, hwilken war

med i det Kriget, Jofur höll med Tiodarna, som sees af Theophilo, och lefde 322 åhr för Trojæ förstöring. see Atlant. Tom. I. pag. 778 [= s. 489]. och han war Inachi Broder eller |383| Son, som sees af Tom. I. Chronol. och Syncello Atlant. Tom. II. pag. 189 [= s. 202].

Huru Saturnus kom till Öön Cretam, säger Boccard. part. 2. Phal. lib. 1. cap. 15. pag. 459. af Diodor. lib. 5. pag. 231. att han med de 10 Curer sielf ellfte införde Konsten att lära de Cretenser skiuta med Bogar, ehuru andra säja Baldur lärdt dem denna Konsten. Och ifrån den tiden höllo dhe Cretenser denna konsten i högt wärde, och kallade Bogan de Scythers Boga. Af detta rum seer man att Satur med de 10 Curer war der Fremmande och ifrån Scythem komne. Och ehuru Diodor: Sicul. i annat rum säger att de Curer woro 9 allenast, som achtade up Jofur, då utsluter han Jofur som war den 10 och Fadren Satur, som war den 11. Dessa satte sig i den Kungliga Staden Knos-ön, som Diod. Sicul. lib. 5. pag. 334. wijser, hwilken hade sitt nampn af dem, ty Carar och Knosar äro hos oss Kungliga och Förstliga Barnetyttelar. Ty säger Nonnus lib. ιγ. v. 245. klarligen 'Knosen som kom till Öön Crit, han war flycktig ifrån Scythem'. Och är ännu i dag brukeligit hos de gemena man att swärja wid deras nampn wass geta god Knös, det är på Latin *Getarum Deus Cnosius.* Och i Ryssland äro de höga Herrars Ähretyttlar ännu behållne, sedan wåra Kungar der regerade, och kallas Knæsar. Det är och intet mot hwar andra, att Satur och Baldur lärde dem skiuta, ty Baldur war den 6 ibland dessa Curar och Knösar. Sträfwer och intet det mot hwarandra att somliga säja dem bodt wed Ida Berget i det gamla Phrygia eller Troicæ Landskapet, som är Swerige, see Atlant. Tom. II. pag. 321. 383. 389. 413 [= s. 329, 393, 399, 425]. andra wid Ida i Asiæ Phrygia, och andra wid Ida i Creta. Ty effter såsom de kommo ifrån wårt Ida der Saturnus med dem hade sitt rätta Säte, och der upfunno konsten att Smida allahanda Metal, men särdeles Järn och Koppar till åtskilliga Wapn och Wärjor, som Diodorus Sicul. Lib. 5. p. 33. och Strabo lib. 10. pag. 471. hoos Berggunderna, det är Bergmännen, och af Edda nästtilförene, hwilka Metaller intet finnas wid Ida uti lilla Asien eller Ida på Creta, som den Lärda Medicus Bellonius i sin resa till begge orterna och Bärgen bewittnar, och med flijt sökt om der dessa Metaller finnas skulle, så och den Fruckten som kallas af Ida Bärget Idon eller Hollon, och alla gambla wettat tahla om, så hafwer han intetdera funnit, utan allenast wid Ida uti Asien, att de der kokat Sallt, se hans Obser. lib. I. c. XVI. lib. II. c. VI. Men hade han kommit hijt, så hade han icke allenast fått ett Bärg af Ida, fullt med Koppar och Järn, utan snarare sagt 50 eller 100. och alla Bärgen fulla af Idon och Hollon, som hafwa sitt

nampn af Bärgen, ty Ida och Hæll äro begge Bärgz nampn, see Atl. Tom. I. p. 797 [= s. 501]. T. II. p. 45 [= s. 59]. |384| och Christi ord hoos Matth. cap. 16. till Petrum 'På detta Hælle-bärget skall iag byggia min Försambling'. Och dedan är Gudarnas Säte kallat Hollin-bo, som i annan händelse säges Hollinbos, der af Gräkerna giordt *Hollimpos*, och Latinerna *Olympus*. Dessa Hollon äro räknade för Gudarnas serdeles Spijs, för dess luckt som öfwergår alla andras Fruchtz luft och sedan dess liufliga Smak, hwaraf och här mycket Wijn giöres, som de Fremmande högeligen älska. Wittna så dessa Bärgens Metaller och Frucht, hwadan de 10 Curer utkommo till Cretam. Hwarföre tala de gamla rätteligen som beskrifwit deras wäg, det Diodor. Sicul. och Strabo utaf de älsta utdragit. Hwilka endels säja dem kommit från de Bactrer (under 49. högdz grad. 79. middagzlin.) andra ifrån Cholchos, Strabo lib. X. pag. 472. (under 45. högd. grad. 70. middagzlin.) andra ifrån Thracien och Samothracien, Strab: pag. 471 (under 44. högdz grad. 53 middagzlin.) och dedan till Ida i Asiens Phrygia, Ætoliam och Chalcidem uti Gräkland (under 38. högdz grad. 45. middagzlin.) och der ifrån till Acarnaniam i Epiro (under 38. högdz grad. 47. middlin.) dedan till Öen Eubæam (under 38. högdz grad. 50. middagzlin.) se Strab: lib. X. pag. 463. 465. och dedan till Ida i Cretam. Strab. pag. 466. (under 33. högdz grad. 53. middagzlin.). Se således är intet dera mot hwart annat, det somliga skrifwa dem warit längst Nor i Swerige, wed wårt Ida, och der begynt först att smida Koppar och Jernwapn. Och andra wid Bactra, Colchos, Thracien, Samothracien, Ida i Asien, Ætolien med Chalcidem, Acarnien och Ida i Creta. Ty dhe foro alla genom dessa Orter, och gåfwo Bärgen nampn effter deras Swenska Språk, och sätte här och der Inbyggiarer, att bebo Landet. Som wijdare skall wijsas, att alla dessa Orter äro af wåra Scyther bebygde. Derföre sluter Strabo som denna Saken mycket öfwerlagt af andra Skriffter, säyandes pag. 437. 'Somliga tahla så om dem, somliga annorledes, både till talet och deras Embeten, så och Nampnen, säjandes och att Salaman, Damne, Hercul och Acmom (al. Ammon) warit bland dem, och några mena dem warit infödda wid Ida Bärget, andra att de warit Fremmande. Men alla komma der i öfwerens, att de under Berget Ida hafwa begynt, smijda Järn; och alla hafwa kunnat Trollkonsten (Dwergsmide) och warit Giojas |385| den stora Modrens tiänare, och bodt in wid Ida uti Phrygia och des Troade etc.' Nu ser man wäl hwilket Ida detta warit, och i hwilket Phrygia och Troica, nembligen det som Atl. Tom. II. pag. 383, 385, 389, 421 [= s. 393, 395, 399, 432] wijst är, och hafwer både Berget Ida som fullt är med Koppar och Järn, och Idon-fruckten och Bergyndar-Folcket, som är ett helt Giötiskt ord, ursprunget af Gunde, det är Folck som boo i Bärgen

att arbeta. Äro och än många orter i Swerige, af sådant Folck nemde, såsom Bergunda i Wästgiötlagen i Kinnewad; Bergunda i Wästerbergzlagen i Wässmanland. Bergunda i Norbergie. Bergunda i Sunnerbo.

Och äro så intet de orden mot hwarandra ibland de gamla Lärda, att somliga säja dem warit infödda wid Berget Ida, andra att de warit Fremmande: Fremmande hafwa de warit wid Ida i Asia och Ida i Creta, der intet Järn och Koppar fans. Men infödda wid Ida i Swerige, der Bergunderna arbeta af Idas Bärg både Järn Koppar, Silfwer, Teen och Bly; Ty säger och Strabo pag. 471. härligen, 'det är intet orimligit alt detta, emedan de Phrygier som boo i Asien, äro komne ifrån de Thracier (Skyther, det iag widlyffteligen wijst i Atl. Tom. I. p. 789 [= s. 496] och Tom. II. pag. 421. 528 [= s. 432, 538]) och hafwa wijdare (säger Strabo:) denna de Curers Gudztienst och Regementz wäsende dhe Thracer (Skyther) som war Orphe, Muse, Thamur och Eumolpe, med Baggen infördt i hela Asien, alt in till Indien, så och deras sätt att Siunga och Spela. Kallandes Asernas Spel Citra, och Pipan Bergynternas Pipa.' Fingo så de sedan som bodde wid Ida Berget wid Troja i Asia kallas Bergyndar, som Strabo pag. 469. talar.

§. VIII. Huru Bore eller Satur kom till Italien till Siös, är wijst af Macrob. lib. 1. cap. 7. pag. 217. indragen i Atlant. Tom. I. cap. 28. pag. 700 [= s. 439] hwilket Ovid. Fast. 1. v. 233. bekräfftar, 'Satur sedan han blef satt ifrån Rijke af sin Son Jofur, wandrandes kring hijt och dijt i werlden, kom han med een Ökia, farandes up i de Tuscers Åå' (i Italien). Och Herodian. lib. 1. cap. 49. pag. 40. säjer: 'de Romarer berätta, det Satur när han blef satt ifrån Rijket, genom sin Son Jofur, kom han till dem som en fremmande Giäst. Derföre de än honom till ähra först hålla Saturnalia i föregående Åhretz ända, och strax der på uti nya Åhretz begynnelse.' Ty säger Plutarch. i sina Romerska Quæstion. pag. 274. 'Det är algemena de Romerskes tancka, att såsom på Jani Penningz ena sijda står Janus med 2 Hufwuden, och på den andra sidan ett Skiepp, att han är Satur till ähra slagen, effter han kom med Skiepp farandes till Italien.' Denna Satur säger Plutar. i sina Parall. p. 307. 'Att när han kom till Italien och såg en wacker Bonde pijga benemd Entoria, besof han henne, och aflade 4 Barn Janum, Hymnum, Faustum och Felicem.'

Denna Saturno (ib. pag. 308.) 'upbygde till ähra Lutatius Catullus en af deras förnemsta Öfwerhet, ett Tempel wid Bärget Tarpejum, med Altare, hafwandes fyra Ansichten eller ypna gaflar. Antingen effter Icarii Barnabarns tahl, eller effter det, att Åhret hafwer och består af 4 Tijder.' |386|

Af detta alt seer man, att icke allenast Satur war fremmande hoos de Romarer, och kom till dem Seglandes, utan och att de honom till ähra bygde ett

Tempel med ypningar, effter samma artz Tempel som här af honom eller hans Son Fadren till ähra, här i Swerige wid gambla Upsala bygdt är, betydandes intet det som Plutarchus menar, utan att en Gudh eller Konung han skall hafwa ypna ögon och wakande Hierta i sitt Rijke till alla 4 Werldsens delar, Norr som Söder, Öster som Wäster, öfwer alla sina Undersåtare, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 247 [= s. 156] och Tom. II. pag. 31, 554 [= s. 46, 569] af Edda och Nonno.

Detta hafwa och Wenderna effterfölgdt, när de intogo Rygen, Förwändandes de Helgas eller Sancti Viti Beläte uti Svanthe Gytes eller Saturs Skapnad, som igenkiännes af des Beläte, och Saxo. lib. XIV. pag. 434. (lat. p. 320.) således beskrifwer: 'det Innersta af Templet stod på 4 Pelare, och wardt beklädd med skiöna Tapeter. Sanct. Vitis Beläte, hade 4. Halsar och lika så många Hufwuden.' Äfwen så beskrifwes af Saxo: p. 447. (Latin. pag. 327.) Boregyts (Borevitz) Beläte; 'det hade 4 Ansichte på ett Hufwud och det femte på Bröstet, Uti de Karetiners Tempel på Rygen'. Af dessa rummen ser man huru Satan lockat och bedragit dem (sedan Christendomen inkom) uti Tyssland och de Norska orter, då Sancte Viti Lekamen blef förd ifrån Rom An. Christi 775. till Parijs, och sedan An. 836. till Saxen, att detta Svante-Gyts skulle wara den heliga Sancte Viti Beläte, på det de måtte behålla Saturs Beläte under Christendomen der de Ryger och Vender skulle blifwa Christne; som af dem kallades Svanthe-Gyt eller Svänte-Vyt, det är effter Vendernas art att tala den Swenska Guden. Ty Sven och Svente är en ung och starck Man, det hwart Barn är bekant. Och Vite är en Gudz, Konungz, och wijs Mans Tyttel. Dedan Vitigis Göthernas Konungz namn. Äfwen så ser man af Rygernas Borevitz eller Boregytz Ansichte att det war rätteligen wår Bores Beläte, som är Satur, och att Vite intet är Sancte Vitis nampn, utan en Gud och Konungz Åhretyttel. Denna är den samma som Finnerna och Lapparna kalla Pauran och Poran, Slaverna Perun, som af Heberst. part. 5. nämnes, och af Gvangn. pag. 163. derföre kalla Finnarna effter hans Namn Paurkil, Pauran och Paurkulan, yttersta ändan af Swerige i Nordan, dijt Siälarna skulle fara till Pauran, Bore eller Satur, och der emotagas, se pag. 220 [= s. 232]. Och detta namnet instämmer med det Boccard. Phal. part. 2. lib. 1. cap. 18. pag. 482. säger, att Satur han kallas och *Perikionius*. Ordet *Kiun* menar han wara |387| Hebreiskt. Men hwadan *Peri* är, weet han intet. Men de äro bägge Swenske, Bore är Fader och Kiön är Hög eller Modig, och den af stor Slecht.

Gvagninus beskrifwer hans Beläte i Noegard, 'att det hade Menniskio liknelse, och en brinnande Thorwigg i handen'. Men Gvagninus far will, emedan

han skillier intet emillan *Perun* och *Perunski*. Perun war Saturnus och Perunski war hans Son, ther äfwen som hoos Gräkerna och Latinerna, Fadren kallas *Saturnus*, och Sonen *Saturnides*, och ty igenkiännes han af Torwiggen som han hafwer i handen, att wara Thore Bores Son. Elliest af Plutarchi ord är något att efftertänkia, det han säger att Janus war Saturs Son, född uti Italien, der så woro, så hade Saturnus twenne gånger warit dijt, och måste andre gången warit fegnat af sin Son.

§. IX. Satur han for och till Sicilien; och synnes likast ifrån Creta kommit, först till Sicilien och sedan Italien, effter det låg honom i wägen, och man den tijden altid följde Stranderna åth, och är rätt märckeligen det Diod. Siculus säger, 'att effter honom blef många höga Backar kallade Gro eller Saturs högar'. Äfwen som Bärgen på åtskilliga orter äro kallade Ida och Holinbo, af wåra Fäder som Utog giorde, (hwilka Strabo tillstår warit Fremmande Scytiska eller Thraciska namn) och således gifwit de Latiner, Græker, Ægyptier och Phœnicer orsak hoos effterkommande att träta om, hwilken af dem skulle hafwa först fått Satur, Jofur och de andra Gudarna till sigh.

§. X. Satur eller Bore han kom och till Ægypten och satte dem Thiodan (*Theut*) eller den andra nemna Thor till Konung, (se Atlant. T. I. p. 735, och 781 [= s. 461, 491] af Eusebio præp. Evan. I. 1. p. 30). Men blef intet lijden af Ägyptierna, och hans sätt att offra Menniskior och Boskap, utan allenast dem Fremmandom som sig der nedersatte, blef detta effterlåtit, och det utom deras Stadzmurar; Han kom ey heller i något stort wärde för än i Alexandri Magni tid, som [sees] af Macrob. lib. 1. cap. 7. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 700 [= s. 439].

§. XI. Är nu således wijst af alla både wåras och de Fremmandes Skriffter, att Satur eller Bore han war kommin längst Nordan ifrån, och fremmande hoos alla nu upräknade Länder, derföre och honom till Åminnelse att han Fremmande hoos dem warit, och när han tillbaka kom, blef på sidstone bunden och fängslat längst här up i Norden, med sitt stora Skiägg som alla Nordeska Folcken bära, (der emot de Ægyptier och Æthioper inga Skiägg hafwa, och mächta litet knorlot hår, som en klipt Tacka på Hufwudet); |388| Så måste den som i Ægypten honom till ähra offra wille, bära Bojor af en Järnked och långt Skiägg. Som Epiph. lib. 3. cap. pag. 486. talar. Der af nogsamt kan och sees, att någon af Skytherna som sedermera dijt ut foro att handla, offren förrättat hafwer. Eller af dem altid hafft någon Präst, för de Fremmande der sutto, effter de woro långskiäggota.

Äfwen så hoos Gräkerna och Latinerna, måste dhe hålla och fijra Juldagar eller *Saturnalia* med bara Hufwuden, emedan det war en fremmande

Sed, eller Fäst för dem att hålla. Som Macrob. Sat. lib. 1. cap. 10. pag. 231. wijser.

§. XII. När nu Satur hade så farit kring, beseendes åtskilliga Länder och dess Tillstånd, och kom tillbaka, misstänckte han sin Son Jofur, den och kallades *Ammond* (Diod. Sic. lib. 1. pag. 12.) att han wille stå effter sitt Rijke. Denna mena somliga warit Saturs Farbroder Ures eller Bures Broder. Som sees af Diod: Sic: lib. 3. pag. 198. 'Och allenast Konung öfwer Creta, och ey så namnkunnig som den senare, hwilken war Saturs Son, och regerade mäst hela Werlden. Men denna förra Ures Broder hafft 10 Söner, hwilka kallades Curar.' Men våras Skrifter af Langfegdatal, (Edda och Snorro) se Atl. Tom. I. pag. 200 [= s. 128]. wijsa att den första Jofur war Bores Son, och den andra war Neckens Son, som hade 10. Söner, af hwilka Jofur war den första. Hwilket instämmer nermare med det som förr sagt är, att Satur kom till Crit med de 10 Curer, det war hans 10 Sönesöner.

Hwarföre Bore misstänckte sin Son Jofur att han wille stå effter sitt Rijke, war fuller honom tillspått, som sees här pag. 379 [= s. 386] men rätta orsaken war det att hans Son Jofur tagit hans Hustru, 'och derföre när han hemkom, tog han igen sin Hustru, och förde Krig med Iofur Amund, som då måste wijka och flydde till Cretam'. Som Diod. Sicul. lib. 3. pag. 204. talar. Detta instämmer med Ynglinga Saga cap. 3. och Snor. pag. 3. att emedan Fadren war så länge borta utur Rijket så togo hans Bröder Vej och Vali Rijket till sig, och hans Hustru Freja, men när han kom hem, tog han henne igen.

Af Snorro seer man nu ock, att han intet skildt emillan Attin och Odin, ty det ena är Neckens och alla Konungars Åhretyttell, men Odin är Bluters Åhretyttel. Och altså är Athins Åhretyttel, så wäl Saturs som Jofurs, Neckens och andra Konungars och Fäders. Af detta är både hos wåras som Gräkernas och |389| Latinernas Skribenter kommit, att effter åtskillige Konungar brukat samma Åhretyttelar, så äro deras willfarelser komne, att de beskrifwa alt ens Giärningar genom åtskilliga Namn. Ty som offta för sagt är, måste man af deras Släckte, Land och Rijke, och särdeles giärningar, wähl tillse hwilken Konung man menar och talar om. Af detta Diodori rum ser man nu att Jofur flydde effter Feldt-Slaget till Cretam, men lib. V. pag. 334. säger han af andras berättelsse, 'att Modren förgiömde honom på denna Öön genom Curarnas Wapn och Wärjor som altid med dem bullrade, att Satur intet skulle höra hwar han war'. pag. 337. säger han, 'att strax Jofur blef född, sändes han till Cretam att der upfostras'. Andra som för är wijst, säja att Modren medan hon hafwande war, skulle flytt dijt, och honom der upfostrat. Om man nu will rätteligen tillse, så kan man wähl förstå dessa Gåtor, och dem förena, nemligen

att sedan Satur kom hem och tog sin Hustru Freja igen af sin Son, och han genom ett Fälttslag måste fly, så giorde henne ondt sin Sons flyckt, effter han warit både hennes Son, som Man och derföre lätt honom fara uth till Crit med de andra 9 Bröderna, och der föra Krig på andra Länder hijt och dijt, på det Satur Fadren ey skulle förnimma hwar han woro att igenfinna. Och detta afmålas genom den Gåtan, att de bullrade med sina Trummor och Wapn, så att Satur ey skulle höra hans gråt, det är hans tillstånd och flyckt.

När nu Satur mente sig sittia i frid, så begynte de andra 'Tioderna här i Norden betänckia huru han gått åth sin Son Jofur, och fängslade så sin Fader med Modren. Då tyckte Sonen Jofur det illa wara, och samlade sig en Krigzmackt på Öön Creta, och for så up mot Tioderna och want dem, sättiandes Fadren till sitt Regemente igen.' Som Lactantius lib. de fal. Relig. c. 14. och Natal. Com. af Erythræa Sibilla förmäler. När han nu åter kom till Regementet, så tänckte han på åtskilliga sätt, huru han måtte afskaffa de många Tioderna eller Kungebarn, och som Hesiodus, Apollodorus och de andra förmäla åât eller swelgde up dem. Det är antingen skaffade dem af wägen till andra Länder, eller lätt dem upoffras. Hwilket och skiedde genom hans Son Necken, den andra kalla Auni eller Ani, som wijst är i Atl. Tom. I. pag. 204. 205 [= s. 131 f.]. Hwars 9 Söner eller Curar blefwo upfostrade, och en allenast behållin, emedan allmogen intet wille der till samtyckia. Effter hwilka 10 Söner, Landet wardt delat i 10 delar. Och detta skiedde på det Fadren så länge lefwa måtte, nemligen till 300 åhr, och blef så gammal att |390| han lades i Wagga och didde som Barn. Huru de Norska blandat denna Auni Sweriges Konung som lefde i Saturs tid, med Håkan Rings Giärningar, är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 204 [= s. 131].

1. Nu kan man se af wåra Trojaners berättelse och af Snorro och Ynglinga Sagor, att denna lefde i Saturs tid, ty de säja att Frode Fredegode hwilken war Satur, så kallat af den då warande gyllende tijden och då lefde. See Atlant. Tom. I. pag. 693 [= s. 435]. Tom. II. pag. 361 [= s. 371]. Tom. III. pag. 74. 126 [= s. 86, 137].

2. Sedan af det att Rijket blef delt i 10 delar, och feck nampn effter Auni 10 Söner, det och af Platone wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 204 [= s. 131]. som war skedt öfwer 1000 Åhr för Platonis tid.

3. Säger Stephanus de Urb. pag. 325. att 'Phrygernas tahl i Staden Iconio (under 38 högdz graden och 64 middagzlin:) war det, att när de frågade deras Afgudar om Auni som lefde 300 åhr, huru länge han lefwa skulle, blef dem swarat, att när han dödde, skulle de alla döö. När Phrygerna det hörde, sörgde de alla, dedan Ordspråket om dem som mycket sörja säjes, han sörjer Auni.

När Floden under Deucalione kom förginges alla.' När denna Deucalion lefde, wet man och, att det war mot Saturs tid. Allenast här först achtas, att denna Deucalion intet war den, under hwilken den stora almenna hela werldenes Flod skiedde och kallades Noach, utan den som war Japhetz Soneson, och Promethei Son, som sees af Apoll. Athen. Tab. Tab. V. Geneal. och min Chronol. Tom. I. som lefde wid Saturs tid, och den Floden som drenckte genom Gudz hand Pharao med all sin Här till många 100000 Menniskior. Sedan att detta är Stephani utydning, om Afgudarnas Swar, att det så skulle förståås, att när han dödde, skulle alla de andra döö. Hwilket intet kan förstås om Noach, ty han dödde intet för Floden. Icke heller om Pharao, ty fast han doo med många 10000, dödde intet alla Menniskior. Utan man seer här att Auni Saga, som här ifrån oss till dem utkommin är med wåra Phryger eller Trojaner är illa uttolckat. Som i korthet således är förståendes af wåras gamlas Sägner och handlingar, 'att Auni höltz dräfligen utaf Undersåtarena i Swerige, och tillfrågades Fro (Satur) huru länge han lefwa skulle, Swarades dem, att så länge han ägde någon Son att offra, skulle han få lefwa för hwar Son 20 åhr'; |391| Men Snorro säger: 'att han för sin första Sons offer, lefde i 60 åhr, och för de andra 8 Söners offrande, fick han lefwa 10 åhr för hwardera. När den Siunde Sonen offrades, lefde han wäl i 20 åhr (10. Snor.). Men kunde intet gå, utan bars på en Stool. Sedan när den Åttonde Sonen offrades, lefde han wäl i 20 åhr, men låg altid till Sängz. När åter den Nionde Sonen offrades, lefde han i 20 åhr, men låg i en Wagga, och didde horn som ett Spenebarn, och qwidde som en Syrsa, som Barnen giöra. Och när han doo, sörgde de honom mächta. Dedan ordspråken komne om dem som af ålderdom döö, han dör Auni sot, och dem mycket sörjer eller qwider, han gråter Auni gråt. Dem man mycket beklagar, han begråter Auni. Den man will önska länge lefwa, önskar man Auni Lifzlängd.'

Detta hafwa andra af de gambla Poeter och hördt till en deel, dock ey fullkomligen, utan Phrygerna wåras afföde, som utan twifwel, gifwit honom den Kunga tyttel Tiodan, och ey nämt honom wid sitt egenteliga nampn Auni. Och af det han blef nemd Tiodan, som alla Ures och Bures Barn kallade blefwe, hafwa några ment att det war Laomedontis Son, andra Priami eller Freis Son, som heet egenteligen Tiodan. Hwilka woro dock alla Saturs afkomne; Men i 8 eller 10 leden ifrån Satur. Som sees af Tzetzes Chil. VIII. v. 78. 'Tiodan som war Slächt med de Trojaner, han blef med tiden wänd i en Sirsa. Det är en löglig Gåta som bör utydas. Tiodan som älskade dagen eller tiden, emedan han länge lefde, och således mer och mer sades älskas af dagen och tiden. Men när han blef mycket gamal, och som Barn lades i Waggan, att sofwa och

waggas, sades han blifwa Barn på nytt, som Sirstan, hwilka med Ormarna som sleppa sina Skinn, säjas blifwa unga på nytt.'

Så mycket hafwer nu Tzetzes, men intet alt, och icke heller om Orten hwar detta skiedt är, eller hwarest det blef frågat af Gudarna, om hans Lifztid. Hwilket dock Homerus genom en Skaldisk dickt, artigt afmålar widlyfftigt i sin Veneris Hymn. v. 219. säjandes, att 'Morgonronnan bad Fro eller Bure, att Tiodan skulle blifwa odödelig, hwilket och Iofur tillstadde. Detta hade och Jungfrun Ebba önskat, som och bodde wid Wästerhafwetz Afgrund wid Jordenes ända.' Hwar nu Wästerhafwetz Afgrund är med Jordenes ända; är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 306 [= s. 193] etc.

Sedan beskrifwer Homerus Tiodernas grå Hår och långa Skiägg, och huru han på sin stora Ålder spisades, som der läsas kan. Uthi detta rum ser man ock, att de Gräkiska Skalder intet fått fullkomlig kunskap i många Saker af wåra gambla handlingar. |392|

§. XIII. Sedan Freja såg att Bures eller Fros Regemente stod uti slätt Stillstånd, i det mäst alla hans Barn och Barnabarn woro döda. Säja de Gräkeska Skalderna och Skribenterna att Freja gaf sin Man en stor Sten i band inwecklat i ställe för sin Son Jofur, den han upswälgde, och omsijder åter utspydden, den Jofur sedan på Asarnas Bärg satte fast i Jorden, som Hesiodus Deor. Gen: vers. 485, och 497. wittnar. Apoll. lib. 1. cap. 1. & 2. pag. 3. säger wäl att 'Freja gaf sin Man en inwecklat Sten att upswälga. Men att Iofur när han blef fullwäxt, så tog han Ogges dotter Mioden till Hustru, hwilken gaf Satur en drick in, genom hwilken han twingades att först utspy Stenen, och sedan de andra Sönerna dem han för upswälgt: genom hwilkas tillhielp Iofur sedan förde Kriget mot sin Fader.' Pausan. i sin Arcadic. eller 8. Book säger, att 'Arcaderna förtälja det Freja när hon födde Necken, så giömde hon honom i ett Fårhuus, och lätt honom af Fårherdarna upfostras, inbillandes sin Man, att hon hade födt en stor Folssunge, den hon feck sin Man Satur att upswälga: Äfwen såsom hon gaf honom en stor Steen i ställe för des Son Iofur att upswälja.'

Af dessa indragne rum är märckeligit, först det, att Pausanias som lefde wed Romerske Keysarens Antonini Philosophi tijd, han feck ett större Lius, dock i Gåtor talt bara utaf de Arcaders Bönders gemena berättelsse om Jofurs och Neckens undangiömmande genom Freja; Än det Hesiodus och Apollodorus skriffteligit berättat hafwa några Hundrade åhr för honom. Men de hafwa endå intet alt funnit på, nemligen, hwad Freja gaf sin Man i ställe för Bluter. Se detta wetta wåra gambla Gubbar och Kiäringar genom sina Sagor att berätta, förutan det förriga, nemligen, Walmodz hufwuden. Nu willia

wij genom våras Sagor berätta dessa Gåtors rätta förstånd, dijt Gräkerna, Latinerna, Ägyptierna, och de andra intet råkat.

Metin som sades wara Jofurs Hustru, det är den Edda kallar Suttunge Miod, och beskrifwer i sin 60, 61, och 62 Demisagor eller Gåtor mycket widlyfftigt, hwars ursprung iag allenast af den 60 Gåtan will införa. Så talar Edda, att 'Gudarna hade owänskap med Venderna, en lång tid, men på sidstone kommo de öfwerens att de skulle bägge parterna spåtta i ett stort Kar, och för än Gudarna skulle skillias åth, måste de skapa af denna Spåtten en Man som heet Kvaser. Den wart så fuller af Wijsdom, att ingen ting kunde förekomma att frågas, det han icke wiste gifwa swar uppå, hwilken for omkring i werlden och lärde Menniskiorna Wijssdom. Omsijder blef han budin till Giäst af twenne Dwergar, Fioller och Galen, hwilka honom dräpte, och uptogo hans Blod i en Kopparkiättil, som het Odrader, och twenne andra Kiärill som hete Son och Bodn, blandandes sedan hans Blod med Miod, dedan den Mioden kommin är, utaf hwilken den som något drecker, blifwer strax en Skald (Poët) och klok i alla ting.'

I denna Gåtan beskrifwes artigt huru Wijsdomen skall finnas på Jorden, och huru han |393| rätt brukas skall af Gudarna eller Konnungarna i sitt Regemente. Först afmålas huru man skall komma til en tingz kunskap, nembligen genom twenne parter, den ena talar för en Sak, den andra träter der emot, hwilket afmålas genom spåttningen, in till dess att Saken blifwer fullkomligen utletat, och den genom èn Man antecknat, som här nemnes Quaser. Den wij nu kalla *Notarius* eller *Protocoll.* Hwilket måste så richtigt skrifwit wara, att alt det man frågar om Saken angående, måste der i finnas. Denna Quaser blifwer dräpen af twenne Dwergar Fioller och Galen, det är, att de små Folcken som är gemena Man, af hwilka somliga äro Fiollar, det är wijsa, (ty Fiol och Fiolskap är wijssdom. see Verel. Lexic.) och somliga Galna, hwilka offta annorledes döma om en ting, än hon i sig är, hwarföre uptaga de hans Blod och blanda honom med Miod i en Kiättel, som heet Odrader, hwilket ord betyder Råda ens Öde, och twenne andra Kiärill Son och Bodn, det är, att man antingen sonar och förlijker ens Sak, eller och genom Bod och Befallning, biuder Saken afdömas och fullgiöras. Men dock alt med Miod beblandat, det är att en Konung eller Domare aldrig skall wijsa sig wred och bannas uti någon Dom, utan låta dem liufligen och med goda ord afgå. Här se wij nu hwad för en Hustru Jofur feck som heet Miod. Den och Hesiodus och de andra kalla Wijssdomens Gudinna, öfwer alla andra Kloker (Hesiod. v. 885.) och hwad för en söt Dreck hon gaf sin Swärfader Satur att igengifwa sina Barn. Nemligen, hon gaf honom goda och liufliga Råd med sin Swär-

moder Freja, så att han först gaf up Stenen, den Jofur lätt sedan sättia på Gudarnas Berg. Hwilken Sten betydde Jofurs Regemente, och alla Domares. Dedan är den gamla Seden i Swerige, att alla Konungar utwaldes på en stor Steen, 'Hwilken war omhwälfd med 12 mindre Stenar'. Som och sees af Morastenar, dem Loccenius i sin Antiquiteter lib. II. cap. 1. p. 44. beskrifwer. Dem och Olaus Magnus lib. I. cap. 31. pag. 42. förmäler, 'att uppå den stora och runda Stenen så utwaldes Konungen, hafwandes 12 andra smalare Stenar rundt kring sig'. Hwilka och betydde Rijketz fasthet, och Konungens orygge-liga lofwen och macht att hålla sin Troheet mot Undersåtarna, och fast i sina Domar. Äfwen så hafwa alla Domstolarna uppå deras Bärg och Kullar warit besatte, hwilka mångastädes än i Rijket stå behållna, och finnes 2 eller 3 af-|394| rijtade i Atlant. Tom. I. Tab. 31. Fig. 112, 113, och 115. De 12 Stenarna om Konungens Walsten, betydde de 12 Curar eller Underkonungar som walde sig nu denna ena Öfwerkungen, och sworo honom Troheet. Se af detta, som och af det Tingzbacken i wårt Språk kallas Domåsen (*Judicii Collis*) kunna Gräkerna lära förstå det Steph. de Urb. pag. 301. säger, 'att Domåsen (effter wåra gamblas Skrifft Þaumasin) kallas en Åås i Arcadien hwarest Satur upswälgde Stenen'. Hwilket ord elliest Gräkerna och Latinerna är obekant. Således är nu Stenen förklarad som Freja gaf Satur att upswälgia, det är att settia sin Son till Domare och Konung, att fast och wäl sitt Rijke styra.

Sedan att hon gaf sin Fader en Folsunge att upswälja i Neckens ställe, det war att sättia honom till Höfding öfwer alla Skutor och Skutungar, det är Båtar, som widlyffteligen wijst är af wåras och de Gräkers Skriffter.

Till det Tredie, att hon gaf honom Walmodhufwud i ställe för Bluter, det betydde att Bluter han skulle hafwa Regementet öfwer dem som skulle offras, dö och mista sina Hufwuden. Ty ingen Ört hafwer en Menniskios hufwudz skapnat likt, mera än Walemod. Kallas och Walmod effter hans Namn. Ty de tre Gudarna som Edda upnämner, som woro Atin, Vei och Vale, äro de samma som elliest kallas Oden, Thor och Bluter, *Neptunus*, *Jupiter* och *Pluto*, och är Walemod, på Latin *Plutonis potestas*. Detta Bluters Ämbete wijste och Tarquinius Superbus i Rom, när han swarade sin Sons Legater, intet med annat, än det han geck i Gården och högg Hufwuden af Walmoden, williandes låta förstå att han skulle låta afhugga de Gabianers förnämsta Hufwuden, på det han allena råda måtte. Här af seer man nu huru Satur han satte sitt Regemente genom dessa 3 Söner, och gaf Jofur Kungdömet, och öfwersta Domareembete, som wijdare läses i Atl. Tom. I. pag. 553, och 706 [= s. 346, 443]. det och Diod. Siculus lib. 5. pag. 338. tillstår säjandes: 'Sedan Jofur feck Regementet af sin Fader, bestälte han många nyttiga ting till sitt

Rijkes och Undersåtares bästa. Han war den första som begynte straffa Laster och Synder, och idkade Lag och Rätt, och att afstå med Wåld och Orätt, att de som något hade sin emillan, måste det afgiöra in för Rätten. Summan war det, alt det som tiänte till goda Lagar och Ordningar, och god Fred i Landet, det ansticktade han, lockandes dem Godom med ord att sina Embeten giöra, men dem Ondom med frucktan och straff, hållandes innom sina Skrenkior.' |395|

Den andra Sonen Necken gaf han machten öfwer alt Krigzhären, som den tiden stod mästedels till Siöss, i Skiepzflottar, som wijst är i den 3 delen, så ock i Atlant. Tom. I. cap. 30. pag. 720 [= s. 451] af Diodoro Siculo.

Den tridie Sonen Bluter (Vale eller Wili) till att förestå Gudztiensten, Offren och de Dödas Begrafningar, som wijst är i Atl. Tom. I. cap. 31. pag. 726 [= s. 455] af Diod. Siculo och andra.

Hafwer altså ifrån den tiden och än i dag hos oss räknatz dessa 3 Hufwudstånden, Næreståndet, Wæreståndet och Læreståndet. Næreståndet kom egenteligen Konungen till, att wijsa sina Undersåtarer deras föda genom Jordennes brukande, Bergzbruk, Handel och Wandel, Lag och Rätt. Wæreståndet genom Krigzmachten till Landz och Wattn; och Læreståndet genom Prästeembetet. Se detta bekräfftas och af Konung S. Erichs Lefwerne för 400. åhr sedan, genom Israel Erland. pag. 2. beskrifwen, att han i hela sin Lifztid tillsåg att de 3 Hufwudstånden wid mackt skulle hållas. Först Gudztiensten, sedan Landsens Styrelse och Folcketz bästa; Och till det tridie Krigzmacktens underhåld till Landetz förswar.

§. XIV. När alt således Bore eller Satur hade stält Regemente sitt såsom det syntes fordras, lefwererade han det aldeles från sigh åt sin Son Jofur, (Thore Guden) såsom och Lucian. Satur. pag. 812. säger: 'Wij hafwa intet slagitz om Rijket, icke heller tog Jofur det af mig med wåld. Icke heller wart iag bundin af honom och förder till Darra-Träsket. Utan när iag blef mycket gammal, och feck ondt i mina Fötter så att iag ey kunde gå, (hwarigenom de sade mig wara bundin i Bojor om Benen) och nu som tillförende att fählas kring och all ting beställa, öfwerantwardade iag Sonen mitt Rijke.' Detta tillstår och Diodor. lib. V. pag. 337. att 'en del berätta, att Jofur effter Saturs död, kom till Regementet, och intet genom Wåldsamhet utkastat sin Fader, utan med rätta och på hederligit Sätt'.

Diodorus förmäler wäl sedan och, det Apoll. näst för indragen berättar, att somliga mena det Jofur satte honom med wåld från Regementet, men det war intet så, utan de andra Kungliga Barnen tillbode det een gång, emedan de sågo att han så många af deras Bröder endeles dödade, och endels utskickade

till andra Länder, och då kom Jofur honom till hielp. Men af det, att när han wart gammal, och satte sin Son i sitt ställe, och drog till Wäst-Giöthland, sättiandes sig på Wisingzöö, och der dödde, se Atlant. Tom. I. pag. 700, 701 [= s. 439 f.] eller som andra förmähla längst up till Swerige i Nordan wid Gro-hafwet eller Gran-wiken, att effter sin död, taga mot de dödas Siälar, att de goda föra till Glysis-wall, och de onda till |396| Hels, begge dessa orter under Jorden. Så sade de honom här längst up i Nordan wara bunden. Här måste en altid ackta det iag tillförende i Atlant. Tom. I. pag. 551. 555 [= s. 345, 347] wijst, att man skall skillia emillan Glysis-wall och Hel, öfwer och under Jorden, fast begge af wåra Skalder äro satte här i Norden. Man skall och af Edda achta att Glysis-wall under Jorden afmålas i 33. 34. och 35. Mythol. 'genom det lustiga Giästebod som alla Stridbare Män hålla i Glæsis-wall hoos Oden, ätandes den Skinckan som aldrig blifwer all, utan fast hon om qwällen upätin är, så är hon om Morgonen åter heel, och hafwa der Wijn och Miöd tillfyllest af Iofurs Geet'.

Och åter uti den 46 och 47. Mythol. afmålas Loke eller Satur, 'huru han flyr för de andra Gudarna längst bort på ett Bärg och giör sig ett Huus med 4 ypningar mot de 4 werldsens Wäder, att kunna se kring hela Werlden hwad de andra Gudarna togo sig före; huru Thor eller Iofur med de andra fiskiade effter honom och fingo honom fast: hans Söner Vale och Nare (Pluter och Bore) wordo i Willdiur wände, och han sielf wid 3 Klippor med Järnband bundin, och att hans Hustru Signe sitter wid honom, som mottager alt det Förgifftet som dryper af den Ormen honom öfwer Hufwudet blef satt, nedre på hans Ansichte, hwarutaf han darrar och grijnar så att alla Orter i Werlden darra och skräckias der wid, det de kalla Jordbäffningar. Uthi hwilka band han måste sittia till Werldennes ända.' Detta bekräfftas artigt af Saxone lib. 8. cap. 51. pag. 185. der 'han beskrifwer K. Gorms Resa till att see denna Lokes Klippor, Glysis-wall och Hell under Jorden, att man skulle resa så långt i Norr, så att man miste Solens skien, och huru han med 300 förnämsta Herrar och Athilfare som wägen wiste, kom först från Danmarck till Haloge land som ligger i Norie (under 65. högdz grad. 31. Middagzlin.). Sedan till Agrunden eller Mosce-ström (under 67. en half högdz grad. 31 middagzlin.) och sedan omsider till Biarmi-land, hwilket Land är utan Kornsäd, och ligger altid fult med Sniö och Ihs (under 67 högdz gr. och 57. middagzlin.). Der de kommo till Gunmund Geruts Broder, och foro öfwer en Bro af guld, hwarest dem blef afrådit af Thorkild att intet äta af deras Spijs, och när Konungen blef förder med sitt Sällskap af Gundmund i Glysis-walldz Trägård att smaka på den öfwermåttan skiöna Fruchten der fans, tordes han icke heller den äta, utan

ursäcktade sig. Ty drogo de ifrån honom, och på Wägen kommo de till en mörck By, lika som aff Rök öfwertäckt, der många Menniskiors Hufwuden woro på Stänger upsätte: en stor Cerber-hund achtade ingången, hwilkens grymhet Thorkild stillade med fett. Inom Porten war en oändelig hop Spökelse. På sidstonne ett stort hål i en Stenklippa, der Gerion Krigzman bodde. Thorkild lätt dem gå 4 och 4 i ordning in. |397| Men förböd dem att ingen ting röra, elliest kommo de aldrig dedan. Stugun war täckt med Pijlar, och golfwet med Huggormar. Åthskilliga Spökelse satte på Järnstohlar, hwilka woro med Blygaller afdelte. Dörwachtare slogos med Stänger, som woro med ludna Skinpelsar iklädda: längst in satt en gammal Man fastslagen wid Klippan, och hos honom 3 krockryggiade Kiäringar. Thorkilds Stallbroder frågade hwad det betydde, han swarade att den starcke Kiempe och Afguden Thor blef förtörnat af Gerions högmod, och slog igenom honom i Klippan ett glödande Järn, och dräpte med Liungeld de 3 Kieringar som war hans Anhang. Längre fram funno de några stora Kaar, som woro hwardera bandade med 7 stora Gullband, uti hwilka hängde många ringar af klart Silfwer, der hos en dyrbar Tand af ett stort Diur, beslagen med Guld. Sedan ett Boffelhorn besatt med ädla Stenar, och på det Kosteligaste utgrafwet. Och det Tredie ett kosteligit Armband. Dessa tre kosteliga tingen togo tre aff Thorkilds Sällskap emot hans förbod. Men dem till skada; emedan Armbandet förwäxlades i Hugorm, Hornet i een Drake, och Tanden i ett Swerd, som dräpte hwar sin Man af dem som det togo. De andra gingo nu länger in och kommo i en Kammar der alla wäggiar woro beprydde med Harnisk, och ibland annan ett skiönt Kungeligit Gullstycke, med en skiön Hatt och uthgrafwit belte. Då kunde Thorkil intet längre hålla sig, utan röfwade detta Stycket, och de andra effterfölgde hans Exempel. Strax begynte Qwinfolcken att ropa, att man detta skulle hämnas, och de som syntes döda Spökelser fingo alla lijf, och begynte en Strijd, så att mäst alla af Thorkils Sällskap blefwo slagne, så när som 20 Man de öfwerblefwo. Sedan när de kommo tillbaka till Elfwen, förde Gunmund dem öfwer med sitt Skeep, när de sedan woro komne i Hafwet, fingo de omsijder motwind och Storm, och ropade på hwar sina Gudar. Men omsider måste Kung Gorm ropa till Uthgardar-Loke om god Wind, då han den feck och kom hem till Danmarck. Utaf denna Reesa lärde K. Gorm, hwar de Lycksaligas Wåningar war effter Döden, som sig Manligen hållit medan de lefde, så och deras Wåning som illa lefwat, hwarigenom han kom att troo Menniskians Siähl wara odödlig, men på det han der om des wissare wara skulle Rådde hans Rådhemän att han skulle ännu en gång sända Thorkild Athelfarer dijt längst Norr att fråga Guden Utgardar-Loke, hwilken for åstad

dijt hwarken Solen eller Sternorna lyste. Der han först råkade twå stora Kiämpar som sade honom att denna Reesa wille sträckia sig till Werldenes ända, och att han |398| ännu hade fyra dagzresor innan han kom till Utgardar-Locke der intet Gräs och dagzlius war. Då kom han till en stor Klippa som hade ett mäckta stort hål, der han slog up Eld med Flintstenar som de höllo i Munnen, och hade sedan uptändt Lius. I hwilket rum woro många Järnstolar, och Huggormar. Sedan kommo de till ett stilla Wattn, hwilket han for öfwer och kom sedan i ett annat Hål, der Utgardar Locke satt fastbunden om Händer och Fötter med Järnlänckar. Och hans Hår lucktade illa, hwilka woro långa som Spetzar och glafwar. Ryckandes ett utaf hans Skiägg till wedertecken att han der warit, och for så sedan hem.'

Detta Stycket af Saxone är ett af de bästa som han skrifwit, som rörer de aldra älsta Handlingar, och ehuru det något skillier ifrån Edda och andra wåra Sagor, så och de Gräkers, det som intet underligit är uti de gamlas Handlingar att tala, som sees Atlant. Tom. I. pag. 4. 8 [= s. 9, 11], så komma de dock öfwerens i de förnämsta Stycken. Hwilket altid bekräfftar Sanningen.

I. Såsom först, att Satur, den af Saxone kallas Utgardar-Loke, derföre han bunden är lijka som utom Werlden wid Werldennes ända, ty Gard är hela Werldenes namn, så och ett Rijkes, Stads, Heems och Huus nampn, se Verelii Lexicon.

Detta bekräfftar och Plutarchus Tom. II. de facie in orbe Lunæ pag. 941. der Solen är 23 timar uppe, och en allenast under Jorden Midsommars tijd, se Atl. Tom. I. pag. 303. 687 [= s. 191, 431]. Så säger Plutar: 'de säja Satur eller Loker han ligger uti ett diupt Bergzhåll och sofwer, emillan några Klippor hwilka lysa som Gull. Och att denna Sömnen äro de Järnkedior som Iofur skulle hafwa bundit honom med. Och up i kullen af Klippan äro Foglar som föra honom Maat tillhanda. Hela denna Öö skall upfyllas af en härlig luckt, hwilken af denna Klippan som en Kiälla utflyter, och hoos Satur eller Loke äro många Spöken och Wåhlnar som achta honom up, hwilka woro hans Stallbröder när han lefde och regerade Menniskiorna och de andra Gudarna. Nu, såsom de af Naturen äro Gudar: så spå de allahanda ting uti Regementz Wäsendet, när de utolka Lokes drömmar: ty för honom kommer alt före i Sömnen, det Jofur han täncker och trachtar. Alt hijt in till denna orten kom denna fremmande Giästen, som detta för Sylla sade och wistades der en tid, och lärde på en kort tidh Stiernkonsten så snart, som en annan på en lång tid skulle der om sig beflijta.'

II. Kommer Plutarchus öfwerens med Edda och Saxone att han war bunden med Järnkedior, dedan de Ägyptiers Präster som offrade till honom, måste

till åminnelse bära Järnband på halssen, som näst tillförenne är omtalt. Om Klipporna wid hwilka han är bunden, komma de och öfwerens, allenast der i skillier Plutarchus från Saxone, att Plutarchus säger Klipporna lysa af Gull, men Saxo, att hans Bryggia war af Gull. |399|

3. Att han bekommer Maat till sig, der i stämmer Edda med Plutarchus. Men der i åtskillias de att Plutarchus säger Foglar det giöra, der Edda nämner Ormar eller Drakar som föra Förgifft, hwilket hans Hustru Signe motager, och dryper i hans Mun, der af han grijnar att Jorden bäfwar. Dessa Foglar eller Drakar äro dee Röfware-Skieppen som kallas både Harpyar och Drakar. se pag. 261, 297 [= s. 271, 306]. hwilka hans Hustru Signe det är Minerva anförer (om hwilket wijdare frambätter tahlas skall) som fara kring i Werlden och föra honom Roof till, så att andra Länder och dess Folck darra der wid.

4. Om denna Ööns härlighet af Trään och wällucktande Örter, komma de och öfwerens Plutarchus och Saxo i det Latinska, allenast Saxo i det Danska tryckta Exemplaret, och särdeles i ett M. S. hafwer här och där något märckeligit, som intet är i det Latinska, det och för i Atlant. Tom. II. pag. 83 [= s. 95] wijst är, såsom att Thorkild kallas Atlefarer, för det han offta rest till Atland här längst Norr: sedan i det Danska tryckta kallas Glysis-wald en Äpleträgård, och i M. S. att der wäxte gyllende Äpplen. Nu såsom både wåras Skriffter som de Gräkers och Latiners, blanda de Lycksaligas Öjars Glysis-wall och det mörka Hell och Darra-träsket, så och dess Regenter och Konungar som äro öfwer Jorden, med des Glysis-wall och Darra-träsket eller Hell och des Konungar och Regenter som äro under Jorden, dock bägge här i Nordan och längst up i Swerige. Ty will iag införa wijdare flera rum af de Lärdas Skriffter att detta bekräffta. Ehuru til en stor deel, är i Atlant. Tom. I. och Tom. II. om detta omrört.

Plutarchus i sin Tom. 2. Consol: ad Apollonium pag. 120. tröstar Apollonium, som nu mist hade en Ung och med alla Dygder beprydder Son, på slutet af sitt långa Tröstebref således: 'Om det så är i Sanning, såsom det är bewijsligit, att de gamla Skalder och werldzlige Wijse skrifwa, att de som Gudfruchteligen döö, de bekomma beröm och ähra, och hederliga rum och lägenheter ibland andra i deras Samqwem, och att dem är förordnat ett särdeles Landskap der de lefwa skola: då må du wara wid godt hopp och glädias för din Son, som ibland dem lefwer.'

Om de Gudfruchtigas tillstånd uti Hell under Jorden talar Skalden Pindarus således. 'Klara Solen skijn dem stadigt, när Jorden hos andra med Mörker täckes. Ängiarna betäckias med röda Rosor, och drypande Trän af wälluchtande Kåda, och de som bära gyllende Äpplen. Somliga öfwa sig der

till Häst att rijda, andra att spela på Harpor. Alltingz öfwerflödande är där. Där är altid Jorden fruchtsam, och offras på Altaren allahanda wälluchtande Offer.' |400| Något der effter säger han: 'Lust och glädie bekomma de som wäl lefwat, plåga och Straff de som illa giort.'

Wijdare indrager han af Platone, nästan lika som iag af Platone sielf indragit i Atlant. Tom. I. cap. 22. pag. 536 [= s. 335] men dock i somt åtskillt; ty will iag här derföre Plutar. egna ord införa; så talar han effter Socratis ord. 'Hör uppå ett mycket betänckeligit taal, det du menar wara allenast en Dickt, men iag sielfwa Sanningen. Ty iag will berätta dig det som wist och säkert är. Jofur, Necken och Bluter, de skiftade Rijket sin emillan effter sin Fader. Det war den Lagen ibland Menniskiorna, medan än Satur lefde och regerade, och ännu är ibland Gudarna och Konungarna, att den som ibland Menniskiorna lefde wäl och Gudachtigt, han blef effter döden förder till de Lycksaligas Öjar, och lefde der utan alt qwal i största Lycksalighet, men den som lefde Orättfärdigt och Ogudachtigt, han blef kastat i Domarens fängelse, det de kalla Darra-hålet. Om dessa Menniskiors gierningar som lefde under Saturs och Jofurs tid, som och då lefde, dömde Domarena på samma dag, och Domen utgofwo när de aflifwas skulle. Hwar af hände orätta Domar utgofwes. Hwarföre kom Bluter och deras Talemän till Jofur ifrån de Lycksaligas Öjar, beswärandes sig att många Owärdiga till dem kommo. Hwar på Jofur swarade, att det här effter intet så skie skulle. Nu att Domarna orättfärdigen utgifwas; är orsaken, att de som komma in för Domstolen, äro wäl klädde medan de lefwa. Ty många som äro arga, och odygdiga till Sinnes, hafwa likwäl en skiön och deyelig Kropp, äro rijka och af hög Släckt: och när de kommo för Rätta, komma många som gifwa dem witnessbörd om ett heligt Lefwerne. Domarena när de blifwa af sådana ting kiusta, då blifwa de äfwen i sådana kläder öfwerdragna. När deras Sinnen, med lijka Ögon, Öron, Tänder och Tungor och alla andra Lemmar inwäfwade äro, hwilket alt är dem till förhinder, så wäl som för dem som för Rätta stå. Derföre måste man intet låta Menniskian wetta när hon skal döö, hwilken stund, de likwäl willja giärna försee sig om. Ty hafwer iag (säger Jofur) befallt Fromadi att han skall detta förhindra. Sedan skola de Döda komma till Doms heel afklädda och nakota. Skola och Domarena som dem dömandes warda, wara heel blåtta. Nakna och döda, att deras blåtta Siälar kunna see hwars och ens Siäl som dömas skall, huru den war när hon skildes från Kroppen, när den nu öfwergifwit all sin Slächt, och lemnat alla sina Lemmar och prydnat qwar på Jorden. Och då kan Domen rätt fällas, hwilket iag hoos mig sielf långt för öfwerlagt, för än i hafwen mig der om påmint, och betrodt det mina Söner, de twenne

Asar, Minnur och Rademan, och uti Europe, Æaco, dessa när de hafwa skiltz ifrån Jorden och dödt, skola de hålla sina Domar på en grön Eng i en trewägskilnat; der den ena Wägen går till Glysis-wall, och den andra till Darraträsket: de Asianer skall Rådemannen döma och de Europer Æacus. Men Minnur skall hafwa det förnemsta Domarsätet, att om någondera af dem intet i alt råkar på det rätt är, skall han å nyo ransaka och afdöma.'

Af dessa indragne Rummen som nu tala om Saturs och hans Söners Regemente ofwan på Jorden och sedan inunder Jorden hoos de dödas Siälar, och om Glysis-wall och Darra-hålet |401| ofwan och under Jorden. Ty willia wij utdraga de förnämsta orden och jämföra med andra wåras de Gräkers och Latiners Skriffter och låta see hwad för en tillsammans stämning de giöra. Först willia wij wijsa att Glysis-wall der de Rättferdiga goda Menniskiorna lefde ofwan på Jorden, så och Darra-holet der de Orättferdiga straffades, war åtskild ifrån de rummen der de Rättferdigas Siälar wäl lefde, och de Orättferdigas Siälar plågade, som woro under Jorden, doch här uppe i Sweriges Norra deel. Om hwilket iag uti Atlant. Tom. I. cap. 22. och 23. särdeles af Edda pag. 528, 554, och 555 [= s. 330, 346 f.] talat. Detta bekräfftar Latinska Poëten Statius i sin Thebaid. 8. Book, der han beskrifwer Amphiarei resa till Glysis-wall och Darra-holet i 14. vers. säyandes: 'honom sågo både Glysiswalls Inwånare som säkert och trygt boo, med hwad fräsande han kom, så och de som långt der ifrån äro inslutna i ett annat Afgrundzhål eller Borratrum, och hafwa en annan Natt, och hwilka plågas med annat ohörligit Mörcker. Då suckade de frussna och med Ihs belagda Siöar och brinnande Träsk etc.' Öfwer dessa orden skrifwer den Lärda Barthius i sina Notis p. 791. rätteligen, att Skalderna de dichtade, att dem uti Manheim, som långt bort wid nedersta Jorden bodde, woro ett ännu diupare Manheim: Nemligen uti ett mörkare rum, än detta som allom i gemeen kunnigt war; bekräfftandes det än wijdare af Lucan. lib. VI. som talar om en Trollkering, hwilken wille en förbanna och förtrolla, 'och säger sig skola kasta honom i de diupa Bergzskrefwor der Tiodarna liggia, och om hon skall ropa den fram, hwilken aldrig upkommer, utan icke hela Jorden darrar. Hwilken boor hos Gorkonen och i Darra-holet, hwar ofwan uppå i boo och hafwen edra Säten etc.' Sluter således Barthius att de gambla ment en annan Jord war innanföre, och sluten utomkring af den Jorden wij boo uppå, det han bewijser af en annan Statii 363. vers. i VI. Boken. Detta wijser och Statius i sin 48. vers. der han talar om Amphiarao sägandes, 'hwad har iag med dig Mercursman giöra som far ur det ena Huset i det andra'. Det är som Barthius med andra uthtyder 'utur det Rijket som war ofwan Jorden, och till dem som woro under Jorden'. Se huru detta in-

stämmer med Verelii Hervara Saga der Swerige kallas Cap. 1. Mannaheim (*Manni Regnum*) ofwan Jorden, och åter de dödas Wåningar under Jorden, Cap. 7. pag. 91. och pag. 100. Munarheim (*Manium* s. *Minois Regnum*) och Unarvogi pag. 89. som uti Codice Regio M. S. i Archivo af Secret. PeringSkiöld, och ett annat af Myrich. länt, rätteligen står Munnarvogi, (*Minois* s. *Manium sinus*) och som sees af |402| Historier att der inwed ypnades Högarna som brunno med lysande Logar, när Hervor hon upwäckte Angantyr, att han gaf henne den nedergrafne fördreflige Wärjan Tyrfing (*Martis ensem*), elliest har Unar-vogi intet någon rätt bemärckelse. Sedan seer man och pag. 89, och 97. att de dödas Kiempar kallas Muna-drengiar (*Manium bellatores*) och Munvettor (*Manium spectra*), de döda Spöken. Äro alt således begge dessa Manaheim och Munarheim af Hervara beskrifne liggia i Swerige, detta kan nu jämföras med Saxonis ord här indragne der han beskrifwer K. Gorms och Torchild Atles-farers resa till Biarme-land att han for in uti Berget, under Jorden att bese de dödas Siälars Rijken. Derföre skillier och den gamla Gräken Aristides Tom. I. Orat. pag. 81. rätteligen emillan Glysis-wall öfwer och under Jorden, när han skall berömma de Asclepiader säjandes: 'att så länge de lefde ibland Menniskiorna så woro de härliga Krigzmän, hade wackra Barn, woro i alla Dygder öfwade, och drefliga Läkiare. Och såsom de woro Dygdigare och Förnämare än andra, så tiänte nu intet dem längre att lefwa, och på Jorden bland Menniskiorna wistas, ty afklädde de sina Fäders Arff och deras Kroppar, och kommo till ett annat Rijke, intet till det Glysis-wall och de Utländska Öjar uppå Jorden der Menelös och den Gulhårade Rådaman kommo, utan de blefwo odödeliga, och begynte fälas af och an på Jorden, hafwandes en annan Skeppelse än för, såsom den fodrades till deras Lijf. Ty blefwo deras Wålna af många synte i Epidauro och annorstädes, och igenkiändes af deras rörelse och förra Skapnat, det som war ett stort Under.' Detta instämmer nu härligen med det iag af wåras Skriffter i Atlant. Tom. I. pag. 536, 544, 546 [= s. 335, 341 f.] wijst att denna Hwijdhårade Rådmannen bodt uti Glysis-wall och Swerige ofwan Jorden, som war en Domare, och att effter honom än alla Bisittiare så i Nemdan, som i Stadens Rådhuse, så och i Konungens Rådhus, in till denna dag blifwa kallade Råd, Rådmän.

Wij willia så korteligen förtälja huru Menelös kom med sin Helena tillbaka till Glysis-wall i Swerige medan de lefde. Der och Ullysses hade warit, som wijst är i Atl. Tom. I. pag. 302 [= s. 191]. T. II. p. 39. 462 [= s. 53, 474] och wijdare här effter wijsas skall. Så talar Homerus i sin Odys. δ. 'iag såg (säger Mercur) Laertis Son (Ullyssem) som har sin hemwist Ithaca, nu på

denna Öö mycket gråta och sörja uti Calypsas huus, effter han nödgas der wara. Och kan intet få några Skiep eller Folck som willia föra honom hem öfwer det stora och förskräckeliga Hafzens wågar. Och tig ädle Menelös, är ett Öde förelagt intet att döö på Arkön som hafwer så skiöna gångande Skiut, utan Gudarna skola föra dig till Glysis-wall wid Jordens yttersta ända (der den hwijthårade Rådman sitter. |403| Hwarest Menniskiorna lycksaligen må, och lefwa, der intet Sniön och Wintren förlång är, ey heller förmycket Regn, utan Wästerhafwet blås dem ett liufligit Sunnanwäder att swalcka Menniskian) effter du hafwer din Helenam med dig, och är uti Iofurs Swågerskap.'

Se dessa orden instämma klarligen med Aristidis ord, och wår Trojomanna Saga, att Menelös kom lefwandes hijt tillbaka till sitt och sin Hustrus Helenas Fädernesland. Ty Homerus säger klarligen att han intet skulle döö på Arkön.

Wij wilja så här förlijka de gambla Skribenter uti det de synas twistige och äro dock intet. Apollod. Athen. lib. 3. pag. 201. och Tab. XVI. säger att Helena war Tyndarens Dotter af hans Hustru Leda född. Men andra säja, att Jofur uti en Swans hamn besof Leda. Hwars Figur uti steen skurin finnes här pag. 174 [= s. 185] Fig. *B*. Andra att Jofur besof Nemesin, och Leda tog up Helenam till sitt Fosterbarn. Hwilken Helena war Castors och Pollux Syster. Af Ptolomæo Hephæstione och Photii Biblioth. pag. 185. säjes hon wara Solens och Ledæ dotter. Detta är intet mot hwart annat, ty fast Jofur besof Tyndarens Hustru, så blef hon likwäl effter sin Fader hoos Skalderna, kallat Tyndaren. Ey heller är det mot hwart annat, att hon sades wara Solens dotter, ty Jofurs Åhretyttel som en Konung war och Solens namn. see Atlant. Tom. II. pag. 153 [= s. 166]. icke heller är Nemesis och Leda mot hwar andra, ty *Nemesis* är Gräkiskt namn, och betyder en ond och hård Gudinna som straffar alla odygdiga, men Leda är Giötiskt namn, som hafwer samma att betyda, och war hon en leed och swår Menniskia, både mot sin Man, som och mot Jofur, derföre säges Jofur wändt sig i en hwijt Swan, som de dicktat siunga en liuflig Swanesång. Betydandes att han med mycket söta och liufliga ord hade bewekt henne på sistonne till detta, Ehuru hon flydde honom och war leed. Helena är och ett Giöthiskt namn, betydandes att hon är så Hell och skiön som sielfwa Solen, hwilken och i wårt Språk kallas Ell och Hel, see Atlant. Tom. II. pag. 29. 145 [= s. 43, 158] och sedan Len och miuk som Silke och Swandun. Derföre seer man huru de Gräker och Latiner plåga sig om detta ordetz ursprung, och kunna dock intet råka på det som betyder hennes Skiönhet och miuka Kropp, som alla henne beskrifwa med. Hwarföre och hon kallas Venadis Dotter (af Ptolomæo Heph. 317.) för sin

Skiönhet, så och Modrens; Elliest hade intet Jofur fått så stort behag till Modren.

Wijdare till att förstå det som Apollodor. och andra af Poëterna säja, af hwilka Carl: Stephanus om Tyndaro sitt indrager, 'att Leda föd-|404|de 2 Ägg, och i det ena som hon aflade med Iofur, utklecktes Bollius och Helena, hwilka woro odödeliga. Men i det andra Ägget som hon aflade med Tyndaro så war Gaster och Clytemnæstra, de woro dödeliga.' Så är det, att Ägget kallas Efffterfälen, som nu hade inslutit Twillingar, och effter som de 2 förra Barnen woro aflade af Jofur här hemma i Swerige, hwilken alla Lärda kallade fordom Gudarnas Öö, see Atl. Tom. I. pag. 498. 469 [= s. 312, 293] etc. och att deras afkommo woro odödeliga, så sades och dessa Jofurs Barn odödeliga. Men effter de andra twenne kallas Tyndarens Barn, så worto de nemde dödeliga, fast Fadren war Jofurs afkomne, som sees af Appoll. och de andra och min Tab. Cronol. Ty Jofur hade Atles Dotter Daigete (Taigete) med hwilken han aflade Lacedæmon. Af hwilken föddes Amyclas, hans Son war Cynor, hans Son Habal, hans Son Tyndare. Hwilkens Barn nu woro Gaster, Bollius, och Helena. Om dessas Fädernesland uthi Helsingeland wid Narvala Tyndaråd och Tyndarö som hafwa Namn af honom är wijst af Diodoro Siculo och Tacito i Atlant. Tom. I. pag. 628 [= s. 393] och Tom. III. pag. 89. 90 [= s. 102 f.].

Det kan en undra huru dessa Personer beskrifwas af dhe Gräker och Latiner warit Konungar på åtskilliga orter uti Gräkland, och stundom warit här uppe i Skythien uti Helsingeland och Glysis-wall; men så lärer det intet wara så underligit, när man betäncker huru Gudarna och Konungarna de förde sitt Regemente här i Swerige. Först seer man af Diodoro Siculo och de andra wij indragit hafwa, att Jofur han hade sitt Regemente öfwer större delen af Werlden som i den tiden bekant war; såsom upräknas i Italien, Ägypten, Gräkland, den lilla Asien, Bactra, Creta, Phœnicien och flera städes, och satt der sina Barn och Barnabarn till Regenter och Konungar. Ty tillstå de Gräker, som af Strabone sees, att Skytherna innehade först hela Græcien, det och Plato i Atlant. Tom. I. pag. 238. 295 [= s. 152, 186] indragen, säger att Atlenningarna förmerade sitt Rijke in till Tusciam och Ægypten. Nu war det Sed att både Öfwerkonungar som sutto i Upsala och boro Jofurs Ähretyttel, see Atlant. Tom. I. pag. 715 [= s. 448], så och Underkonungarna, de giorde det gemenligen, att för än de foro uth, att intaga något Land och der sig nedersättia, så togo de sig Hustrur och aflade Barn hemma, på det de deras Godz ärfwa skulle, och upfostras effter Landsens Seder, och besittia sina Rijken i Landet. Och så foro de ut och intogo andras Länder. Detta sees af al-

las wåra Historier. Ja och de nyesta, såsom de stora Konungarna Konung Gustav Adolph och Konung Carl Gustav. Äfwen så Tyndare, han aflade Castor och Bollius och Helena, för än han reste uth och blef en liten |405| Regent öfwer det Landet, som hans Fader Habal tillförenne i Gräkland intagit. 'När nu Achill kom till Glysis wall, som och war Jofurs Släckt, Pelei Son, Aoikes Soneson, hwiken war Jofurs Son, som han hade med Oggina Atles Dotter, (See Apoll. Tab. IV. och XII.) så aflade han en Son med Helena uti Glysis-wall eller i de Lycksaligas Öjar som hade wingar.' See Ptolom. Hæphæstio. pag. 317. Det är, som blef en Siöman och brukade Seglen att flyga med. 'En tid der effter kom Theseus ifrån Gräkland och röfwade henne bort, (som Apollod. lib. 3. p. 201. förmäler) förandes henne till Athen. Men hennes Bröder Gaster och Bollius achtade på när Theseus åter kom hijt Norr och war hoos Bluther, och foro så med en Krigzmacht till Gräkland, intogo Athen och fångade der Tesei Moder, den de förde med sig fången hem.' Om denne Tiasses giärningar talar och Edda Mythol. 51: 52. och andra wåra Sagor, som och Trojomannas Sagor. Omsider när Helena hade fått så många Frijare som upnämnas i Apoll. p. 202. 'Så bekom hon änteligen till Man Menelös, med hwilken hon aflade Hermion. Denna Menelös wart Förste öfwer Sparta, hwilkens Hustru Helena, medan han war borta, Paris Freis (Priami) Son röfwade bort, och sände han wäl sina utskickade att hempta henna igen, men det war alt fåfängt, hwarföre alla Gräkiska Förstar samsatte sig under Agamemnon att föra en Flotta af 1000 Skiep, (se pag. 310 [=s. 320]) till att förstöra Troja, och när det skiedt war, så feck Menelos sin sköna Helena igen, och for med sina 60 Skiep (som Strabo lib. 1. pag. 37. 38. wijser) till åtskilliga Orter som war Phœniciam, Syrien, Ægyptien, Africam, Cyper, Æthiopien och Indien, innan han innom 8 Åhrs tid, som han så for af och an, kom tillbaka i sitt Fädernesland Glysis-wall här i Swerige.' Såsom nu Homerus och Aristides wittna. Ptolomæus Hephestion gifwer och tillkiänna 'att han farit up till Skythien och skulle blifwit der med sin Helena upoffrat', men det är så förståendes, att både Menelos och Helena effter deras död, blefwo som andra Konungar och stora Män, brände och deras Aska i Krukor lagde och i stora Högar insatte, som wåra Sagor förmäla.

Uti de Rummen som Strabo lib. 1. pag. 37. talar om denna Menelai Resor, och indrager af Homero, Cratete och andra, så införer han af Homeri Odys. δ. v. 81. dessa orden som Menelos talar till Kungen Telemachum. 'Jag hafwer mycket ondt utstådt och farit af och an, från det ena Landet till det andra, och uti 8 åhrs tid samlat mig dessa Egodelar, iag for till Cypren, Phœnicem, Ægypten, Æthiopen, Sidonien, Erembor och Lybien.'

Här öfwer talar Strabo således: 'Det frågas hwad för Æthioper han kom till, när han seglade från Ægyptien; ty wid wårt Haaf, (nemligen, Medelhafwet) boo inga Æthioper, ey heller kunde han fara up genom Nili Flodens stora och höga fall. Sedan |406| hwad Sidonier mon här förståås? Ty om dem som boo i Phœnicia kan intet talas, emedan han nämner dem i gemen såsom ett helt Landskaps Folck, som är allenast en Stad. Sedan hwad Erembor äro, hwilket är ett okunigt och nytt Namn.'

Se nu här, huru Strabo som war en så stor Man och Lärd bland de gambla wid Christi tid, som war widt bewandrader, och hade så många än gamlare Lärdas Skriffter behållit, af hwilka många nu i denna dag intet mera finnes, wijser att man må wäl fråga effter hwad för Æthioper, Sidonier, och Erembor det war. Ty willia wij och fråga der effter, och wijsa det den största willfarelsen hos de Lärda är kommen der af, att många Orter i werlden hafwa samma namn, hwilka de älsta Skribenter gemenligen skillt från hwar andra, genom särdeles Teckn af Himmelens Stiernor, Solens gång, eller några wissa Diur, Fiskar och Foglar, och andra ting. Men de effterkommande Lärda hafwa intet altid så noga tänckt der uppå, utan när de hört ett nampn på någon Ort nemnas, lika hwar han legat, strax tagit den före, menandes dem gamlom den förstådt, som de nu ment, fast deras tancka hafwer långt warit derifrån. Derföre de mången gång blandat den ena Orten med den andra. Såsom ett utryckeligit Effterdöme är i Diod. Siculo i des 3 Book pag. 179. der han beskrifwer 'den lycksaliga Arabiam, öfwerflöda af alt det de (Romarer och Græker) hålla i stort wärde och alla slagz Diur. Wädret hafwer den skiönesta lufft af Balsam, Cassia, Thus, Myrram, Calmus, Canel och mera sådant.' Pag. 180. 'Men denna lycksaliga Arabien har Naturen och gifwit stora Swårheter, på det Menniskian icke skulle blifwa för kåt och förgiäta Gudarna. Derföre äro i de wähllucktande Ängiarna och Lunderna, öfwerflödiga Ormar rödbruna, som giöra sådana sting och bett att ingen dem läkia kan. Deras Konungar som Barn effter Barn der regera, giöra intet beskied för deras Regemente, och synnas derföre wara Lycksalige. Men det är en stoor Olycksalighet för dem, att de aldrig töras gå utom sitt Konungzliga Säte, utan der de det giöra, så stenas de till Dödz, effter deras Gudars gamla slut. Derföre såsom de af urminnes ålder aldrig äro komne under annars Wälde, emedan de så öfwermåttan långt äro belägne ifrån andra Rijken, så öfwerflöda de af Guld och Silfwer serdeles i deras Konungzliga Sätes stad Saba, hwarest deras Huusgeråd, Drekzkärill och Stolar alt är af Silfwer och Gull. Ty hafwa de uti många Mans åldrar nutit denna Lycksaligheten, emedan de äro så drefligen långt bort boendes ifrån alla andra Rijken som genom Girighet sökia sin winst med andras Skada.

Hafwet är der hel hwitt, så att alla undra sig öfwer des färg, och der in wed är de Lyksaligas Öjar, hwarest alla Diur äro hwijta, och på Fåren inga Horn. Till |407| dessa Öjar komma Kiöpmän från åtskilliga orter. Nu will iag och förtällia hwad som är underligit på Himmelen wid dessa Öjar för dem som Segla, att de intet se Carlwagnen ifrån Månan Mämacterione om Midnattz tid, wid Hönsegällan, ey heller i Månan Possideon eller nästföliande Månan. Icke heller de andra Stiernorna. Sedan när Stiernorna der taga på att synnas, så synnes de wid upgången och nedergången större än hos oss. Icke heller går Solen dem som oss up med en lagom Rönna, utan Midnattz tid synnes der en stor Rönna, och sedan des hastiga upstigande. Då dagen räknas med fullt lius, och synnes hon för dem komma utur stora Hafwet upstigandes intet som en liten Boll, utan såsom en aflång pelare. Icke heller synnes hon wid Midnatten wid första timan till sin Kropp, utan såsom en Eldz skien lysa i mörkret. Mot andra Hönsgälle, så synnes hon stoor som en Skiöld, och gifwer ett stort Lius från sig. Mot nedergången så hafwer det sig annorledes, att sedan hon gått neder, så synnes ännu dess lius på 2 eller 3 timar, uplysa werlden. Hwilken tid de hålla för den liufligaste, effter Hettan då är ey så starck.'

Af detta Diodori Siculi rum som nästan lika är med Agatharcidis, (indragen i Atl. Tom. II. pag. 110, 111 [= s. 122 f.]) den han och nemner, dock i somliga stycken widlyfftigare, kan ett Barn som första·smaken af Bookliga konster fått, se huru Diodorus Sicul. blandat wåras lycksaliga Öjar, med den Lycksalige Arabien, der Staden Saba är, der Canel och Cassia wäxer, som ligger emillan den 20 och 30 högdz graden, och 65 och 80 middagzlinien, der Norstiernan och alla andra Stiernor synes hwar Natt hela åhret, och aldrig någon Natt lius hwarken i den ena eller andra Månan. Ty solen är der 11 timar under Jorden Midsomars tiden, när hon i wåras Glysis-wall eller Lycksaligas Öjar i Swerige, emillan 61 och 65 högdz graden är allenast 2 eller 3 timmar borta och lyser med Strimmor mot hela Himmelen och giör Natten lius. Detta med mera som Diodorus talar om, är widlyffteligen förklarat i Atlant. Tom. II. pag. 110. till 112 [= s. 122 ff.]. Hwarföre ser man Diodorum strax begynna blanda begge dessa Orter den Lycksalige Arabien med wåra Lycksalige Öjar, der han säger: 'att de Lycksaliga boo mäckta långt från andra Menniskior, och aldrig warit underkufwade af androm'. Hwilket intet kommer Arabien till. Ty det är allom bekant att Araberna icke allenast mitt i Werlden, hafwa i wäster för sig hela Ægypten, och Moreland, i Söder hela Nubien och Æthiopien, I Norr hela Europa, och en deel af Asia, och i Öster hela Persien och Indien; utan och woro underkufwade af de Assyrier, Perser, Ægyptier, Romarer och andra. Sedan alla de andra tecknen, |408| som äro det hwijta Hafwet, som än

i dag kallas *Mare Album*, för Ihs och Sniö som täcker det hela åhret. Och de hwijta Diuren komma dem intet heller till, utan twert om, det röda Hafwet som ligger wid deras Strand, och Diur af åtskilliga höga Färger, äro och alla deras Får med Horn beprydda, som sees af Jonst. Hist. animal. Art. III. Tab. 22. och Homeri vers. Odys. Δ. v. 85. der wara Får under 60 högdz grad. som inga Horn hafwa, och många kulliga Koor, men på Öland som länger Söder är, finnes stundom Gumsar som hafwa 4, 6, ja 8 horn, det och Olaus Magnus lib. 1. cap. 17. witnar. Åter längre Nor uti Glysis-wall och Helsingland, såsom Ol. Magnus i samma rum säger, 'hafwa hwarken Gumsar eller Fåren horn, icke heller Oxarna eller Köna'. Talandes och Lib. 7. cap. 2. 'Om Diurens hwijta färg, att den öfwerflödar uti de Norska orter'. Se Atlant. Tom. I. pag. 23 [= s. 21]. Tom. II. pag. 110 [= s. 122]. Men twert om, instämmer af en gammal vers med Homero, 'att uti (det Södre) Lybia komma Hornen bittida ut på Fåren'. Altså ser man huru den Lärda Gräken Diodorus Siculus är bedragin allenast af ett ord, nemligen Lycksalighet. Att effter han hördt hade att Arabien kallades Lycksalig, af de wällucktande Örter, Trän och åtskilliga Diur, och öfwerflödighet af Gull och Silfwer, och andra hafwa skrifwit om de Lycksaligas Öjar, der Solen dem skien om Natten, och alla Diuren woro hwijta, och Boskapen inga Horn hade, och Menniskiorna woro rätträdiga etc. så mente de, effter Arabien kallas Lycksalig, och de som bodde på de Lycksaligas Öjar, woro och så kallade Lycksalige, så måste de hafwa bodt in wed hwar andra.

Äfwen så wijser Strabo lib. 3. pag. 149. huru man blifwit bedragen med ordet *Tartesso* som ligger i Spanien, och *Tartaro* som ligger här längst i Nordan uti Swerige. Lika så äro de Lärda bedragna af ordet Lybia det Norska landskapetz nampn, der Diuren äro hwijta. Hwijta Biörnar, hwijta Harar etc. see Atlant. Tom. II. pag. 111 [= s. 123] med det södre Lybia i Africa der inga sådana Diur finnas. Äfwen så Ida, Holymbo och flera Bärg och orter i Swerige med dem som äro i Asia och Creta. Hwilka alla att rätt igenfinna altid böra skillias, genom sina wissa teckn, och de sammas beskrifning med mycket moget betänckiande och dreffeligen wäl igenomläsande, öfwerwäges. Hwarföre iag aldrig nogsamt kan undra att så många och stoora Lärde Män i 2 eller 3000 åhr, intet kunnat nämmare råkat på af dessa |409| klara Agatharcides ord uti Atl. Tom. II. pag. 110 [= s. 122] indragne, och dessa Diodori Siculi ord, än att utyda Månarnas nampn *Memacterion* uti Agatharcide på *Septembrem*, men i Diod. Siculo på *December*. Och *Possidonem* uthi Agatharchide på *Decembrem*, men uti Diodoro på *Januarium*. Der de finna likwäl orden utryckeligen tala om Solens gång att hon lyser dem uti de Lycksaligas Öjar om Natten mot

Himmelen, så klar att icke allenast intet Carlwagnen synnas kan, utan och intet de andra Stiernorna. Nu hafwer allom dessom Lärdom nogsamt warit bekant, att både i Tyssland, Franckrijke, Italien, Hispanien, Græcien, Asien, Judæa, Chaldeen, Persien, Indien, Ægypten och Æthiopien, och alla andra Länder ifrån 55 högdz graden i Nor, och 55 högdz graden i Söder, är ingen ort der icke de see Stiernorna hwar Natt hela åhret när klart är, hwarföre hade deras tancka bort sträckia sig antingen wijdare i Nor eller Söder, och se hwarest först Carlwagnen är till synandes, så och de andra Stiernorna, när Solen är längre bort från dem om åhret. Nu gå de till Söder, så är det fuller klart att Solen när hon der är ofwan för 55 graden i Söder, gifwer dem liusa Nätter om deras Sommar, äfwen som hos oss i wår Sommar, och inga Stiernor då synnas der om Natten. Men de skulle ihogkomma att Carlwagnen synnes aldrig der på Orten hwarken Winter eller Sommar. Altså hafwa de kunnat utryckeligen af Agatharcidis, och Diodori ord förstå att de skulle flugit med sina Tanckar så wäl som med ögonen hijt Norr, så skulle de fått sedt uti Helsingeland och des Glysis-wall, fullkomligen sant wara, att der på orten synnes Carlwagnen i 7 Månar om åhret, men i 3, 4, och 5 Månar om Sommaren ingen Stierna af Carlwagnen om Natten, icke heller någon af de andra Stiernorna, utan Solen som Agatharcides säger wara 2 till 3 timar borta, och giöra likwäl med sina Strimor som stijga mot Himmelen liusa och liufliga Nätter.

Wij willia åter komma tillbaka till wår Homerum och Strabonem som frågar hwar de Æthioper skulle finnas som Menelös kom till och liggia i in wed Hafwet, effter de Æthioper som uti Africa äro, intet liggia in wed Hafwet, och Strabo finner af de gamblas Skriffter Lib. 1. pag. 32. 'Att alla som fordom seglat wijda kring uti Werlden, de hafwa de yttersta ändarna på Jorden dijt de kommit och lycktat sin Reesa, (nemligen der de intet kunnat längre fara) kallat Æthiopen'. Indragandes och en vers af Homero som säger: 'De yttersta af Menniskiorna som Werlden beboo, kallas Æthioper, hwilka skillias åt genom andras Landskaper.' Öfwer dessa orden arbetar och Strabo mycket widlyfftigt, antingen dessa Æthioper skola bägge boo i Africa, det ena slaget i Öster och det andra i |410| Wäster, och allenast skillias genom Nilum. Eller om det ena slaget skall boo uti Indien i Öster och det andra i Africa uti Wäster. Men den som will tillse de gamlas ord, och Poëtens Æscyli och Euripidis som han der indrager, ser man att allenast de Orter så kallades, som aldra ytterst woro i Nordan och Sunnan. Hwarest Solen hon sades hafwa sitt Stall, hwila och twetta der sina Hästar en gång om åhret. Det som är förklarat Atlant. Tom. II. p. 71. 80. 39. 44. 243. 380 [= s. 84, 92, 53, 58, 254, 390]. Nu är klart att i öster och wäster hafwa aldrig de Lärda förstått Jordennes ända, emedan de

både till Landz och Watn altid kunna der fara; men intet i Norr och Söder, emedan Winteren och Isen på watnet dem det förbiuder. Ty seer man klarligen att de som bodt längst i Nor och längst i Söder äro tagne hos de Älsta för Æthioper, och dedan är kommit att de skifftat dessa Folcken i de hwijta och swarta Æthioper. De hwijta kallar Ptolomæus *Leuco-æthiopes*, och säger dem boo i Africa wid det Atlantiske hafwet. Men Pomponius wid Lybiska Hafwet. Dem Diodorus Siculus kallar lib. 1. pag. 16. 'Satyrar, som hafwa Skiägg in till Naflan, och folgde Osyr med i des Krigzhär'. Af dessa tecknen det dessa Æthioper som äro hwijta och hafft Skiägg in till Naflan, kan man see hwilket det rätta Atlantiske och Lybiska Hafwet är, som de gambla ment, och är wijst i Atlant. Tom. II. pag. 85, 139 [= s. 97, 152], nemligen wåra Norska som beskrifwas alla hwijta både till Håret och Hullen, och hafwa stora Skiägg, ja somliga in till Knäna, hwilka foro ut med Osir, der om i sitt rum talas skall. Dessa kallar och Æthicus pag. 123. *Leuco-firimanes*, och andra *Leucophiresios*. Det är hwijta fyremän, hwijta Fyresir, Som wåra fordom kallat sina Förmän och Öfwerhet. See *Phiresios* Atlant. Tom. I. pag. 601 [= s. 377]. är så denna de hwijta Æthiopers Land längst Norr, som Ortelius wijser af Hieronimo och Dorotheo skulle liggia i Scytheim ofwan Colchos. Till hwilka Æthioper nu Menelös kom, dem Homerus nämner kan man nu intet wist sluta, effter som der inga wissa teckn tillägias, hwar af de igenkiännas skulle. Äfwen så de Sidoner, hwilka och äro twenne slag, de som här längst i Norr boo under 63 1/2 högdz grad. 38 middagzlin. den Tacitus kallar *Sithones*. Atlant. Tom. I. pag. 405 [= s. 254]. och de som liggia i Indalandet. Äfwen så Erembor som och kallas Troglodyter, hwilka boo uti Bärgzskrefwor och Hålar, antingen för stor Kiöld skull i Norska Ländren, eller alt för stor hetta i de längstbort belägne Söder-Ländren.

Wij willia nu komma tillbaka till wårt Glysiswall och de Lycksaligas Öjar som så klarligen är |411| af Agatharchide och Diodoro beskrifwet, till Solens bortowarande 2 eller 3 timar om Natten, dock Nattens liufliga och så stort lius, att hwarken Carlwagnen eller de andra Stiernor kunna synnas, dijt Menelös kom till sin kiära Helenas och dess Broders Castors och Bollius Fädernesland, och låta see att nästan alla Orter och rum, som de gambla Glysis-wall beskrifwa med, finnes i Swerige i des Glysis-wall och Hell, emillan 61 och 63 högdz grad. och 38 och 41 middagzlin. Ty ehuru hela Swerige är kallat Gudarnas Öö, de Lycksaligas Öö, och mera sådant, så hafwa här i Swerige wåra Fäder, särdeles inbillat sig den wara i Helsingeland, hwilket instämmer med de Gräkers och Latiners Skriffter.

1. Ty ifrån den stora Floden Dalælfwen, löpandes uti Hafwet, under

60 1/2. högdz grad. 40 middagzlin. wid Älfkarby. Begynnes Helsingeland wid Hellewi Sockn, som på Latin är *Inferos* och *inferorum progenies*, *Hellusii* och *Hellysi*, Sträckiandes alt in till Nortkim under 71 högdz graden, som sees af den VI. och 43. Tab. i Atlant. Tom. I. Men i synnerhet kallas den Helsingland och Glysis-wall, som är emillan denna Floden, och in till 63. högdz graden 39 middagzlin. som sees af Hervara Saga der Gudmunder war Konung, hwilkens 3 höga Begrafningz-Högar för honom och hans Kungliga Söner, liggiandes i Sochnen som bär namn af honom Gudmundi-Råd, under 63 högdz grad. och 40 middagzlin. i Tab. 43. hwilkens Gudmunders Broder och Saxo kallar Gerion.

2. Är der Floden Liusna, eller Glyma liggiandes under 61 1/2. högdz graden den Statius Theb. 8. v. 706. Bart. Not. pag. 943. kallar Glysis-floden uti Hell eller Helsingeland.

3. Sedan Gleswal (nu menas kallas Gewal) och Glesholmarna, dem de Latiner kallat *Elysios Campos* och *Elysias insulas.*

4. Styg-siön under 62 1/2 högdz grad. 40 middagzlin. den Latinerna *Stygium Lacum* kalla.

5. Walebo, som hoos de Gräker och Latiner är *Plutonis aula.*

6. Up uti Jemptland Udans-Åker, under 64 högdz grad. 35 middagzlin. den Saxo lib. 4. p. 68. säger sig intet wetta hwar den ligger, men fins uti Witte Tafla.

7. Clette-hålet, det Latinerna kalla *Clatratus olympus* eller *aula Plutoneum ferreis cancellis*, uti Dilsbo, om hwilket Kyrckioherden Joh. Phragmenius af den 16. October 1696. till Collegium Antiquitatis således berättade på hans Kongl. Mayttz. befallning att gifwa wid handen sådana gamla rum, att detta ligger en half mijl från Dilsbo Kyrckia, under 61 3/4. högdz grad. emillan 39. och 40. middagzlin. wäster åth, och hafwer |412| en trång ingång, men sedan wijdare som en lagom Kammar, med Bänkiar af Steen på båda sidor, och längst in en Dör af Järngaller, som är för det indre rummet, hwilket att besee, ingen wågat mera än Capiten David Sitton med 2 eller 3 andra Soldater, under det Polniska Kriget i Konung Caroli Gustavi tid. Men dock intet längre tordes ingå, än in till detta Gallret, fast han hafwer warit en wåghals, dijt ingen för honom eller sedermera toratz gått.

8. Är Ballenæs der belägit, hwarest Jofur han förde Kriget med Jättarna, vid. pag. 257. 263 [= s. 267, 273].

9. Augeön der Hercul fördref Auges 3000 Oxar och Ökior, alt under samma grads högd. vid. pag. 275 [= s. 285].

10. Tyndarö som sitt namn hafwer af Helenæ Fader. vid pag. 404 [= s. 410] & Atlant. Tom. I. pag. 628 [= s. 393].

11. Heleneön eller Jungfru-Öön, nämd af Helena. 61 1/2. högdz grad.

12. Strax der nedan för Gastholmen, nämd af Castore. 61 1/4. högdz grad.

13. Ofwan för 62 1/2. högdz graden Hermions-Öön, som Namnet bär af Menelös och Helenas Son.

14. Bolnæs utön af Landet wid Ballsiö Sockn och des Holmar, af Bollius nämder. 62 högdz gr.

15. Naharvala som Tacitus nämner, der Caster och Bollius woro födde, och sedan effter deras död dyrckade för Gudar, effter de hafwa warit skräckeliga Siömän.

16. Jættendaal och Jetteholmar under 62 högdz graden. vid. Tab. 43. Atl. Tom. I. Tom. III. p. 271 [= s. 281].

Är så märckeligit, att så många Orter än behåldna äro inom ett Landskap, som bewitna och gifwa lius i så gamla Handlingar, om Glysis-wall och Helsingeland. Ty willia wij och korteligen gifwa tillkiänna hwarföre de gamla hafwa behedrat Swerige med den Tyttelen och det kallat de Lycksaligas, odödeliga Gudars Öjar och Glysis-wall.

1. Är allom kunnigt, att Gudh den Högsta hafwer räknat Menniskian för stor Lycksalighet att länge lefwa, som åtskilliga städz i den Helga Skrifft talas, särdeles i det fierde Bodet, att de som hedra sina Föräldrar, skola länge lefwa på Jorden. Detta hafwa Hedningarna räknat wåra Norska för en stor Lycksalighet, som sees af Plinio, Mart. Capell., Pomp. Mela, Festo, Orpheo, indragen i Atlant. Tom. I. cap. 9. pag. 420. 337 [= s. 263, 212] som säja dem Lycksaligen lefwa till 100. ja 1000. åhr, dubbelt så länge |413| som andra, som Ælianus talar, i Atlant. Tom. II. pag. 127 [= s. 139] och af Hervara Saga, Atlant. Tom. I. pag. 572 [= s. 358] att Konung Gudmunder som war Konung i Jotunheim och Häradet Glysis-wall, boendes i Grund under 64. högdz grad. 41. middagzlin. Tab. 43. 'war så gammall och alla hans Undersåtare, att ingen icke war några hundrade åhr, hwarföre troddes i Hedendomen, att der war de odödeligas Wåningar, och att åldren och Döden hade der intet rum'.

2. Sedan räknar Gudh för en stor Lycksalighet att lefwa med en frisk Kropp, som Salomon talar. Denna Lycksalighet hafwa och de Hedniska Skribenter oss i Sweriget tillägnat, som sees af Natal. Com. Atlant. Tom. I pag. 572 [= s. 358] Solin. och Festo pag. 337 [= s. 213]. Æliano Atlant. Tom. II. pag. 129 [= s. 141]. Hwilket och Gudz nåd i denna tiden oss wijser; att der i Södre Ländren, Asien, Ægypten, Indien och Africa, Pestilentian, Spetälskan, och andra swåra, grymma besmitteliga Siukdomar, nästan åhrligen bortager många 1000000.

Menniskior, så är aldrig Pestilentien i Swerige kommin af Ortens beskaffenhet. Utan mycket sällan genom Fremmande som den infört, och är under min tid allenast 2 gånger händt innom 67 åhr. Dock aldrig kommit i wåra Norska orter up till Glysis-wall och Kimmi Lappmarck.

3. Den tredie Lycksaligheten hafwer Gudh räknat att wara Frucktsam, såsom han tillsade Abraham, att hans afkommo skulle blifwa flere än Stiernorna på Himmelen. Denna Lycksaligheten är och oss här i Nordan wederfarin, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 46, 86 [= s. 34, 58], så att Jornandes och flera hafwa kallat henne Modren till alt Folck. Jag will allenast sättia up talet af min Farfaders Familia som äro 397. blefne på 3 leder till denna tiden. Wij woro 15 Syskon af en Fader och Moder. Min Mormoder hade 24 Barn med en Man. Min Mormors Moder 25 Barn med en Man, oräknandes nu deras Barn och Barnabarn. Jag kunde öfwer 60 sådana frucktsamme Mödrar, som hafwa födt 20, ja 30 Barn upräkna, dem iag kiänner, der tiden tålde det samma.

4. En Lycksalighet hafwer Gudh räknat Menniskian i storlek och Styrckio, den och Hedningarna oss gifwit, som sees af Keysaren Julio och Strabone, Atlant. Tom. I. pag. 85, 595 [= s. 58, 372], af Æliano Atlant. Tom. II. pag. 127 [= s. 139] som säger oss warit dubbelt större än andra, det och Plinius, Strabo, Herodotus, Lucanus, och Plutarchus wijsa här pag. 270, 271 [= s. 280 f.].

5. En stor Lycksalighet räknar Gudh dem som äro Rätträdige hwilken och de Hedniska Skriffter wåra Fäder tillägnat, som ifrån första tiderna förkunnat sina Lagar i hwart Landskap, som sees af Platone i Atlant. Tom. I. p. 274 [= s. 172]. Martiano Capella, Pomponio Mela, Plinio p. 423 [= s. 264]. 'Kallandes wåra Norska de Rättfärdigaste öfwer alla'. |414|

6. En stor Lycksalighet är, den wår Frälsare Christus utropar, säjandes: 'Salige äro de Fridsamme, ty de skola besittia Jorden.' Den samma gifwa och de Hedniska Skribenter wåra Fäder, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 277 [= s. 174]. Plinio och Mela pag. 423 [= s. 264]. Æliano och Clemente Alexand. Atlant. Tom. II. pag. 129 [= s. 141]. der Ælianus säger, 'att de öfwa sin Rättfärdighet utan någon träta, så att Gudarna offta hafwa sin lust att wistas hos dem'. Och Clemens Alexand. säger: 'att uti de Yfwerborne Norskas, Arimens och Glysis-wals byar äro de Rättfärdigas Regemente'. Ja, om något Folck för des Fridsamhet hafwer icke allenast i 4000. åhr behållit sitt Rijke och Land, see Atlant. Tom. I. pag. 813 [= s. 511] utan och besatt många Land utom dess Gräntzar, så är wist Swerige, så att Japhetz wälsignelse af Noach, begynte, strax under Saturs tid att fullbordas. Gudh den Högsta gifwe oss

sin Helge Anda att så ställa oss mot sig, att wij kunde in till Werldennes ända i sådana Frid lefwa, det wij måtte få behålla wårt Rijke, och Gudz rena Ord och den Helga Anda hwijla i Norlanden in till den store Domedag.

7. En stor Lycksalighet räknar och Christus att wara Barmhertig, den tillägnar och oss Diodorus Siculus, Herodotus, Aristophanes och Adamus Bremens. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 474, 568 [= s. 297, 355] att wåra Fäder woro ett Heligt Folck som ingen giorde orätt, utan der någon till dem flydde, han höls frij och skadelös, och det Adamus säger, att ehuru alla Norska äro sådana, som drefligen fägna de Fremmande, så öfwergå dock de Swenska dem alla derutinnan, hwilka hålla för stoor skam, neka någon Giästherberget: Ja, så att de träta om hwem skall wara wärdig att taga den Fremmande till Giäst. Diodor. Sicul. säger och lib. IV. pag. 301. Der han beskrifwer alla de Norska Folckens Seder som boo på Ängland och de andra Öjarna, 'att de äro mycket fromme och Enfaldige till deras Seder, och långt särskilde ifrån wåras (Gräkers och Latiners) falskhet och bedrägerij. Äro nögde med måttelig Spijs, och hata Wällust och öfwerflödighet.' Att Diodorus blandat Sweriges Öö med England, synnes af effterfölljande orden säjandes, 'Öön hafwer dreffeligen många Inwånare, och en mäckta kall Wäderleek, liggiandes under Carlwagnen. Der äro många Konungar och Förstar, men lefwa emillan sig i största Roo och Fred.' Det är nu allom bekant, att Swerige ligger under Carlwagnen, som alla räkna effter de 7 största Stiernor, men Föttren som består af de smärre på Biörnen eller Carlwagnen, de sträckia sig öfwer Englandz norre deel. |415|

8. En stor lekamlig Lycksalighet räknas och det att hafwa allahanda Boskap, till uppehälle Säd och Frucht, Willdiur och Fogel och allahanda Fisk, till ett Landz-wällstånd. Detta beräkna och oss de Fremmande, såsom Plato Cæsar, Tacitus, Adamus Bremensis och Messenius, Atlant. Tom. I. pag. 191, 595, 639, 645 [= s. 122, 372, 400, 404] om wår Boskap, så och wår Säd. Atlant. Tom. II. cap. 7. och Tom. I. pag. 191, 510 [= s. 122, 319] om allahanda slagz Willdiur att jaga till födan, witnar Cæsar, Tacitus, Plato i samma rum, och Atlant. Tom. I. 191, 618 [= s. 122, 387] och Ælian. Tom. II. pag. 82. 127 [= s. 94, 139]. Äfwen så om wår föda af Fisken. pag. 82 [= s. 94]. Hwilken wij kunna tryggeligen säja så rijkeligen finnas i Östersiön och Wästerhafwet kring Swerige, att intet Land i werlden kan mot dem jämföras, orsaken der till är den, att Landet hafwer så oräkneliga många Holmar med Hwass och Säff kringwäxte, der Fisken hafwer sin föda och lust att leka så att hela werldens Strander, knapt troos hafwa alla tillsammans så många Öjar, som Swerige och Norrige allena hafwa. Derföre och Diodorus Siculus i ett annat rum lib. V. pag. 299. härligen således beskrifwer dessa Lycksaliga Öjar. 'Ifrån Africa mot

Solenes nedergång längst ifrån henne ligger en stor Öö uti Hafwet. Hafwandes en frucktsam Jord, hwars större deel uphöger sig i stora Bärg, och intet någon ringa deel i släta Dalar. Hwilka äro liufliga och frucktsamma. Dreflig många Strömar äro der som fuchta Jorden. Der äro många Lustgårdar med allahanda Fruckt. Och wälbygde gårdar till Lust och frögd; Ty besökias de flijteligen om Sommaren. Bärgen hafwa stora Skogar, så och allahanda Frucht. Och Dalarna sköna Kiällor till att förfriska sig. Hela Öön hafwa friska Kiällor och klart Watn. Hwarföre få så många Lust att reesa dijt, emedan der en Helsosam och frisk Lufft är. Der är öfwermåttan skiönt Jägerij och Skiuterij af allahanda Willdiur och Fogel: så att dem intet tryter i deras Giästebud till allahanda wällplägning. Der till är Hafwet kring denna Öö, öfwerflödigt rijkt af Fisk. En dreflig liuflig Wäderleek är der, så att de kunna större delen af åhret hafwa Fruckt af sina Trän. Och är der en sådan Lycksalighet, att det synnes wara Gudarnas Boning, och ey Menniskiors. Fordom war hon först obekant, emedan hon låg så långt bort, men omsider igenfunnin genom de Phœnicer, hwilka ifrån älsta tijderna, hafft altid sin Handel där. Derföre de och hafwa besatt åtskilliga orter så der som i Africa och Europa med Kiöpmän och Inwånare. Ty såsom deras upsåt gick fort uti Handel och Seglande och worto rijka, så foro de utom Herculs Stabbarna (i Spanska Sundet) in uti det Hafwet som kallas Wästerhafwet, och bebygde en Öö som heet Gades |416| och bygde Hercul der ett Tempell, till ähra, som i lången tid warit i stoor wördnat. Ja, och af Romarer med offer behedrat. På sådant sätt kommo de Phœnicer, när de foro utom Herculs sundet, att upsökia dessa Orter uti Wästerhafwet, wid Africam att med Folck besättia och i det samma blefwo de af een stoor Storm drefne i Wästerhafwet, kommandes många dagar effter till denna Öön som nu är omtalt, utforskandes des egenskap, lägenhet och Lycksalighet. Af hwilka sedan andra derom kunskap fingo. Ty tänckte de Tuscer (Tyrrener) när de och worto rådande i Hafwet, att Handla på samma Öö. Men de Carthaginenser (som woro och Phœnicer) förhindrade det. Frucktandes att när många af de Tuscers Inwånare skulle få behag till Ööns lägenhet, skulle alt förmånge sättia sig der neder. Sedan och att om dem skulle någon olycka till draga, emedan de Romarer begynte blifwa dem förmäcktige, så måtte de hafwa der sin tillflycht. Ty emedan de ännu woro mäcktige i Hafwet, så hoppades de att kunna dijt fly med all sin Släckt och afkomne.'

Detta Diodori Siculi rum om Phœnicernas seglande och Kiöpmanskap till wåra Lycksaliga Öjar i Norden, och huru de farit till dem utom Spanska Sundet, kan nu jämföras med det förra hans indragne rum, så och det Strabo i Atlant. Tom. I. pag. 230 [= s. 147] talar om deras Reesor, och det härliga

rum som i Atlant. Tom. II. pag. 91, till 135 [= s. 103—147]. Af Festo Avieno är infört, der andra oryggeliga Teckn äro beskrefne, som utryckeligen wijsa inga andra Lycksaligas Öjar wara, som de gambla beskrifwit, och de Phœnicer farit till, än Swerige. Som och i denna Tomo från pag. 349, till 356 [= s. 358—365] af Diogene uti Photii Bibliotheca märckeligen bekräfftas.

Dessa nu införda Diodori rum, äro så klara, och afmåla Sweriges beskaffenhet så fullkomligen, att de behöfwa ingen wijdare Förklaring. Och kan man see af de orden han säger, att om Sommaren besökias dessa Lycksaliga Öjars Lustegårdar, flijteligen, hwar igenom han wijser att här och Winter är, då inga Fremmande till Siös komma kunna. Detta wijser och de orden, att de på en stor del af åhret, kunna hafwa fruckten af sina Trän, hwilka äro så förståendes att de kunna förwara Fruchten af Träna till större dehlen af åhret, det och än i dag skier. Ty man hafwer in till Aprill och Majum, ja på andra åhret Fruchten behållen, serdeles, såsom den Fruchten fordom mäst bestod i Ollon, Booknötter, Enebär och Skogzäpplen. se Atl. Tom. II. pag. 581 [= s. 596]. Fara altså de will, som ment att de Lycksaligas Öjar legat ända Wäster uth, eller Södwäst ifrån Africa, hwilka de nu intet igenfinna, ty de see wäl att intet kunde det wara America, emedan de Phœnicer hade åhrli-|417|gen sin Handel in på dessa Öjar, och de fordom dagz altid följdt Stranderna åt. Och altså omöjeligen öfwer så stort Haf dijtkomma, utan Compas, som i den tiden ingen wiste af. Det hafwer fuller kunnat händt, att Phœnicerna genom en Storm blifwit dijt drefna, men de skulle intet då wettat hwar de warit, icke heller huru de skulle kommit tillbaka, ey heller någon Handel åhrligen kunnat drifwit utan Compas. Sedan hafwa de Orter som liggia i Wäster eller Wästsöder, alt stadigt Sommar, så att Fruckten sitter på Träna, hela åhret, ty när det ena Pommerantzet affaller, så är det andra halfmogit, och en del i Blommar; äfwen så med all annor Frucht.

Yttermera äro och de orden märckeliga, att de Carthaginenser tänckte der de Romarer skulle dem ödeläggia, så wille de fly hijt Norr och sättia sig här i Swerige neder. Som intet är till undrandes, när litet längre fram wijses, att de Chartaginenser som woro af de Phœnicer i Judeska Landet, woro komne utur Swerige, och hade alt ett Språk, Seder och Gudztienst. Är således den Lycksaligheten beskrifwen, som wåra Fäder på wåra Lycksaliga Öjar, hafwa niutit till uppehälle i Säd, Fruckt, Boskap, Willfogel, hwilka flyga hwar Wåhr, nästan från alla Orter i werlden, att här i Norden afläggia sitt Afwel. Se Atlant. Tom. I. pag. 82 [= s. 56]. Tom. III. 192 [= s. 204]. så och Fiskerijt i öfwerflödighet. Och der till med hafwer den förmån för alla Orter i hela werlden, att om Wintren, när Fogel och andra Diur skiutas, eller Fiskar fångas, så kan

man i 2 eller 3 Månar dem förwara, och föra öfwer 100 mijl oruttnade. Det som åhrligen wijses med några hundrade Slädar från Jemptland, och Helsingeland som föres till Stockholm, det de Fremmande, från alle Rijken wäl weta. Och det som under är, och många aldrig skola kunna tro, att der man när starckesta Wintren är, låter Fisken rätt hårdt frysa uppå Isen, och man fördt honom sedan några mijl från Hafwet hem, och will läggia honom i watnet, så frys en Ihs af watnet såsom en Klädnat utan på honom, och han kommer till Lijf igen, detta hafwer iag sedt på Åhl, Lakar och Giäddor, men offta på Rudor.

9. Är icke och en stor Lycksalighet, när Landet är fullt af allahanda Metaller, Mineraler och stora Skogar, nyttiga till allehanda Byggningar och Träredskap. Denna Lycksaligheten, hafwer Homerus, Plato och Max. Tyrius, indragne uti Atlant. Tom. I. pag. 155, 189, 302, 340 [= s. 99, 120, 191, 214] oss gifwit, och är allom nogsamt bekant, så att hela Werlden ärkiänner Swerige för den rikaste Öö, af Koppar, Järn, Tehn och Bly, etc. |418| ehuru Silfret intet i sådan myckenhet är, som i Wäst-Indien. Sedan af Masteträn, Tiära, och sådant mera, som alt föres till andra Länder i werlden. Och hafwer Swerige uti denna Lycksalighet och den stora förmon för alla andra Riken, hwilka förwara sina Egodelar i uparbetat Gull och Silfwer, Demanter, Pärlor och Smycken, stora Bänckar fulla af Dukater och Rikzdaler; och när en Fiende kommer, så kunna de det alt bortföra med Wagnar och Hästar, så och deras Fä och Boskap. Men Gudh den Högste hafwer unt oss den Lycksaligheten, att wåra Banker och Ägodelar stå i Bärg och Skogar, rika af Metall och Willdiur, Fiskrika Siöar, och Lufften full af Foglar, särdeles Wåhr och Höstetiden, dem ingen Fiende bortföra kan, eller förstöra.

10. Är icke det en stor Lycksalighet, att en Konung och des Undersåtare äro en Kropp, Lijf och Anda, att Hufwudet intet will den ringaste Lems skada, och twert emot, ingen lem Hufwedetz förderf. Denna Lycksaligheten kan wist en Konung i Swerige berömma sig af; det knapt någon Konung i hela Werlden giöra kan. Och det skola alla Främmande bewittna, och de Ministrar ifrån Keysaren och alla Potentater och Förstar i Europa och Asia, som här warit, som sedt offta wår Älskeligaste Konung Carl reest heel allena, hafwandes allenast en Bonde eller Bondepoike med sig på Slädan. Men alla de andra som intet hindt följja honom, måst antingen reesa föruth, eller komma effter. Det ock så betygas om Konung Gustav Adolph och Konung Carl den IX. förutan många andra. Är icke detta en stoor Lycksalighet, att en Konung kan så trygger Reesa, genom ett Land fullt af Bärg och Skogar, att Undersåternas kiärlek och Trohet är Konungens bästa Gardie som föllier honom. Och twert om, en stor Olycksalighet, som i den Lycksaliga och Rika Arabien

förmäles af Diodoro Siculo, att Konungen intet må gå utom sin Huusdör, utan han blifwer af sina Undersåtare stenat. Eller ock skall wara så otrygger, att han några 100 eller 1000 af sitt Gardie, måste hafwa med sig. Men nu är Swea-Riket, medan iag detta skrifwer på stunden råkat uti en stor Olycksalighet, som en sådan aldraälskeligast Konung mist, som hafwer i alla dessa stycken sig wijst, warit högst bekymrat om Sweriges Lycksalighet; Men wij måste alla wara tillfredz med den Högstas behag, som hafwer för wåra många Synder, welat aga oss som sina kiära Barn. Den wij alla af Hiertat bidie, att han wille oss förunna des kiära Son, nu wår Allernådigste Konung CARL den XII, till tröst och hugnad |419| fördubbla des Lifztid, sin stora Gudomeliga Mayestet till Åhra, sig till ewigt Beröm, och hela Rijket till gagn och nytta.

11. Den yttersta Lycksaligheten är nu som Swerige hafwer att frögda sig af, mot hwilken de förra werdzliga Lycksaligheter, äro intet att nemna, nemblig, att Prophetens ord i gambla Testamentet äro fullbordade, det Gudz Ande skulle hwijla i Nordlanden, hwilket är det rätta Glysis-wall, som hafwer fördrifwit det swåra mörckret i Hell. Är således nogsamt wijst, hwarföre wåra Fäder, och alla Gräkiska, Latinska, Judiska, Phœniciska och andra Landz Skriffter, hafwa Sweriges Norska Land och Rike behedrat med den Tyttelen, att de kallat det den Lycksaliga Öön.

Nu willja wij tillse wägen till Glysis-wall och Hell, som Saxo beskrifwer K. Gorm farit med Athilfare ifrån Danmark, huru den swarar mot de Gräkers och Latiners Skriffter. De gamla hafwa farit genom trenne wägar, den ena war genom Wästerhafwet, till Siös, nordan om Norige, och så in i Gandwiken. Den andra öfwer Sundet Landwägen uti Swerige, eller och Siöwägen. Den tridie war utomkring Landwägen, genom Venden eller Ryssland.

Den Saxo beskrifwer, han war till Siös genom Wästerhafwet ifrån Danmarck, hwarest man först farer de bekante Holmar förbij, benämde Less-Öjar, hwarest Skieppen många gånger förolyckas, genom de farliga Klippor och grunder. Hwilka nämnas uti Edda Mythol. 50. pag. 249. K. Sagorna pag. 88. den kallar och Svidas [part. 1] pag. [1180] Lessore 'der inwed de tänckia Glysis-walls Tempel wara'. Hesychius hafwer Lesbön. Sedan säger Saxo dem kommit till Haloge-Land, som är under 65 högdz grad. och 30 middagzlin. se Atlant. Tom. I. Tab. II. och Tab. VI. Hwilket ligger 5 grader höger än Orköjarna, som äro under 60. högdz graden. Detta bewitnar och märckeligen Ortelius i ordet *Fortunatæ Insulæ*, (det är de Lycksaligas Öjar) af en gammal Skribent öfwer Horatium, att han beskrifwer de Lycksaligas Öjar 'ofwan Orcnojarna'. Fara så de will som Ortelius förmäler, att de yttersta Orcnojarna skulle wara de Lycksaligas Öjar, emedan de gambla säja att de lågo ofwan för Orcnojarna,

see Atlant. Tom. I. Tab. 2. under 65. högdz graden 20 middagzlin. Wijdare säger Saxo, att K. Gorm kom till den hiskelige diupa Hafzwärfwelen Agrunden som ligger under 68 högdz grad. 30 middagzlin. Der Solen nu lång tid om åhret är borta, och åter en tid stadigt uppe. In wid denna Afgrunden beskrifwes Hell, och så af Seneca i sin Hercule furenti, kallandes honom Helsingarnas Flodh: Se och af Luciano och Apuleio i dess Asino, den döda Floden, för des möreker om Wintren och faslige wärf-|420|wel, den Svidas artigt beskrifwer, pag. 157. 'Agron den är ett hiskeligit rum mit under werldennes Ända, hwarest alt watnet swälges up och neder, uti stora Hafwet, der som Mörckret är och intet lius. Der floderna uti Hell äro. Der Färje-Karen som dem öfwerförer får en liten penning, som kallas Däning.' Här om läs mera Atlant. Tom. I. cap. 22. af Platone som kallar den de Yfwerborne Norskas Flod, Agronden. Och af Edda Myth. 4. i Atlant. samma rum pag. 538 [= s. 337] indragen.

Än widare säger Saxo, att de kommo till Werldenes ända der intet Lius war utan Mörker, och intet Korn eller Säd wäxer, och altid full med Sniö och Ihs, den han kallar Biarmeland. Beskrifwandes här Sweriges yttersta Näs ifrån Nortkim, hwarest Biarmeland ligger, och begynnes räknas under 72 högdz graden och 50 middagzlinien alt in till Obium fluv. under 80 middagzlin. och det af de Tecknen som äro der merendels om åhret att finnas, såsom Mörkret, Sniö och Ihs, och ingen Säd wäxer, ty fast Solen gifwer dem mera en 6 Månar stadig dag, så är det dock som en dimbug och mörck Dag, af det Solen ey går högt uppå Himmelen, utan wistas alt neder wid Jorden, uti de tiockare Töcknen som där äro och Moln. Derföre Hinrik Martinier i sin Resebook, som der warit med alla dem som om Sommaren draga dijt åhrligen up till Spitzbärgen, som liggia mitt mot Nortkim, under 75 högdz grad. 43 middagzlinien, att fånga Hwalfiskar, artigt beskrifwer deras dag; säjandes pag. 37. 'en så klar Himmel som är hos oss om Sommaren med liusa krusiga Molnfläckar såg iag aldrig uti Spitzbärgen. Utan twert om, altid med en bedröfwelig Lufft och tiock dimba. Eller några Moln med dunder och Blixt. Icke heller kunde iag det af någon annan förnimma.' Detta bewittnar och de älsta Gräkiska och Latinska Skribenter, såsom Orpheus och Pedo Albinovanus indragne i Atlant. Tom. I. pag. 534 [= s. 334], Homerus, Hesiodus, Festus Avienus, Adamus Bremens., Paulus Venetus, Atlant. Tom. II. pag. 42, 44, 47, 48, 50 [= s. 56, 58, 61 ff.] och Diogenes uti Photio, här p. 353 [= s. 363]. Olaus Mag. lib. 1. cap. 1. Hwilken den delar i twenne Wästre och Östre Biarmian, den Laonicus i Ortelio nämder, kallar *Permia*, och fins på de Ryska Landtafflorna. Ty säger och Strabo lib. 1. pag. 28, 34. Lib. 10.

pag. 455. rätteligen 'att de gambla genom Mörkret förstått Nordan, och genom Liuset Sunnan', indragandes af Homero dessa vers. om Tranornas flygande, säijandes: 'att de antingen flyga till höger der Solen stiger up med sina skiöna Stråhlar, eller till Wäster, der den mörcka Dimban täcker Norstiernan eller Polen'. Hafwer således Nat. Comes Atl. Tom. I. p. 571 [= s. 358] rätteligen sagt, 'att de Lycksaligas Öjar, och Glysis-wall effter allas Lärdas mening ligger på den sidan af England, som är emillan des Englandz wästre sida, och Thule emot Solens upgång'. Will man nu taga Thule antingen effter Ptolomei mening, för Ihsland som ligger |421| under 65 högdz graden, eller Sweriges yttersta som är det rätta Thule Diogenis, Procopii, Pytheæ, Plinii, (se Atlant. Tom. I. cap. 19.) hwars yttersta ända är wid 71 högdz graden, och sedan Englandz wästre sida som längst Nor är, under 60 högdz graden, så seer man klarligen att Sweriges Glysis-wals deel som egenteligen så kallas, och begynnes under 61 högdz graden, och lycktas mot 64 högz graden, ligger i anseende mot England, Islandz Thule och Sweriges Thule, antingen man räknar den högsta udden i Norr eller i Söder, öster åth mot Solens upgång, som oss altid räknas stiga up utur Österhafwet och i anseende till Englandz yttersta, och det yttersta af Thule mitt emillan dem bägge, som Natal. Comes talar. Och instämmer detta med Plutarchi ord i des Book om Oracul: defectu pag. 419. af Demetrii berättelse 'att ofwan England äro Öjar der de dödas och stora Hieltars Siälar wistas, och kallas Heliga etc. och ibland dem wara en Öö på hwilken Satur hålles fången af Bryaren sofwandes, hwilken många Spöken och Wålnar upwackta'. Detta instämmer mäckta härligen med det Natalis Comes lib. 3. cap. 19. pag. 181. talar, der han skillier emillan de Stabbar som kallas Herculs Stabbarna wid Spanska Sundet, och de som den gamla Gräken Clearchus Solensis beskrifwer, 'hwilka kallas Bryars Herculs Stabbarna som liggia wid de Lycksaligas Öjar, till hwilka den Tyriska så och den Gräkiska Hercul kommo'. Se dessa äro de Ortelius indrager af Eustatio i ordet *Alybe* som kallas Saturs, och Bryarens, och Herculs Stabbar, och äro de Pindarus i Atlant. Tom. I. pag. 232 [= s. 148] beskrifwer längst Norr, utom hwilka ingen Menniskia hade kunskap, huru Werlden såg uth; somliga sättia dem wid Nortkin, se Atlant. Tom. I. Tab. VI. hwilka Bureus i sin första stora Tafla hafwer klarligen afmålat på Magors-Ön. Dessa äro de samma Herculs Stabbarna, som Ortelius öfwer ordet *Mortuum mare*, det är Döda Hafwet, af en gammal Commentator öfwer Juvenalem säger liggia wed döda Hafwet; emedan alla de gamla trodde att man intet länger bort kunde segla i Hafwet, se Atl. Tom. I. 460. 522 [= s. 288, 326] och Tom. II. 46, 47, 48 [= s. 60 ff.] och detta döda Hafwet säger Plinius, kallas af Kimiboarna, det Norska Hafwet

Mori-marusa. Hwilket är Granwiken, som ännu af oss och Ryssarna kallas *Morimarusa* och *Morimanskoi more.* Men det, af wåra Swear som Ryssarna kalla *Moriman*, det är Siömän som altid fara till Siös, see Atlant. Tom. I. pag. 351 [= s. 222] och Tab. VI. under 65 högdz graden 56 middagzlin. och är intet olikt, att såsom Ortelius, Strabo och andra wijsa, att de gambla tagit dessa Stabbar för höga Bergzklintar och hafwa warit kalla[de] *Calpe*, *Alybi* och *Alpe*, hwilka namn de intet igenfinna, hwarken wid Spanska Sundet, och icke heller wid wårt Sund, utan längst i Nordan der än de högsta Bärgzklintar kallas Kalp och Alp (Kalf och Alf), som annorle-|422|des af somligom utalas) så lära de wara de samma som Orpheus i Atlant. Tom. I. pag. 678 [= s. 426] i sin resa längst Norr ytterst på Sweriges udden beskrifwer genom *Calpe* och *Alpe*, som med sin högd bortgiömma Solenes strimmor, så att man der intet Lius seer. Ibland dessa gamla Lärda, hafwer ingen artigare satt Glysiswalls Boerna, än som Tacitus i sin Germania, hwilken cap. 43. pag. 685. sätter dem i sådan ordning emillan de andra Folcken, lika som Tacitus sielf hade warit i Swerige, som jämföres med Sweriges 43 Tafla 149 Fig. i Atlant. Tom. I. och pag. 628 [= s. 393] upräknandes först Lugeron under 59 1/2. högdz graden 41. middagzlin. Sedan Aros under 60 högdz grad. 40 middagzlin. Sedan Hellevi-Könen under 61 högdz grad. 40 middagzlinien, der Hellsingeland begynnes. Sedan Manheim som är Wäst-man-land och Sör-man-land, emillan 37. och 38. middagzlin. 59. och 61. högdz grad. Sedan Glysis-wall under 61. högdz grad. 40. middagzlin. och ytterst Narharwala under 61 1/2. högdz grad. 40. middagzlin. Är således wijst K. Gorms reesa af Saxone till Saturs eller Utgardas-Loches band och Bojor, längst i Nordan i Swerige, wed dess Haaf som kallas Growiken eller Gro-hafwet, (*Cronium mare*) med alla de Orter han rest förbij, huru drefligen klart de instämma med alla Gräkers och Latiners Skriffter, och hwad detta rätta Glysis-wall ligger.

§. XV. Nu willia wij widare se huru wåra Fäder dicktat det Glysiswall skolat sedt ut, som war under Jorden eller Bärgen, der de Dödas Siälar skulle wistas effter döden här i Nordan, och huru de hafwa det afmålat och inbillat sina Effterkommande hafwa en Skapnat och Skickelse, så till Siälarna, som deras Regemente, aldeles såsom Swerige och des Folck hade sitt Land och Regemente uppå Jorden.

1. Seer man, att om en fordom wille komma till Swerige och des Glysiswall och Helsingar uppå Jorden, ifrån andra Länder, måste han antingen fara hela Siöwägen uti wäster, den Spanjorerna, Fransoserna, Tyskarna, Engländerna och Hollenderna nu i dag fara, det och fordom skiedde, som wijst

är af Diogene, Strabone och flera om Phœnicerna, så och om Ulysse, Hannone Chartaginensi och andra etc. Eller och måste de fara up genom Wenden eller Ryssland alt öster om. Eller och genom Tysland, Fyn och Zeland, öfwer de 3 Sunden lilla Belt, stora Belt, och Oresund, der Helsing-ör och Helsingborg liggia, och är den gemenliga och dageliga öfwerfarten. Hwilka 3 Sund äro, som Virgilius lib. VI. Æneid: beskrifwer att Æneas skulle fara öfwer, säjandes: 'dessa swåra Watn måste den grymma, sudluga bekuta Färjekaren ackta med sitt grå långa Skiägg och brinnande ögon, hwars slarfwuga Kläder hängia honom neder om Axlarna, |423| hafwandes Mynde i handen, så och Segle, med hwilka han styrer fram sin Ökia, öfwerförandes de Solbrenda Kroppar'. Öfwer dessa Orden, 'swåra watn', säger Servius 'att det woro 3 Floder': Hwilka inga andra kunna wara att fara Landwägen öfwer till Swerige än dessa, för 3 upräknade Sund. Tijden att dem öfwerfara, beskrifwer Procopius indragen i Atlant. Tom. II. pag. 376 [= s. 386] fast han effter gemene mans berättelse i England giör det genom Gåtor och mörckt tal, och lika såsom det skiedde wid Brettön, som ligger wid den stora fasliga Trolhettan i Wästgiötland, säjandes: 'att på en tima så fara de der öfwer, men om de intet bruka Seglen, så hafwa de wäl en dag och natt att roo innan de komma öfwer'. Det är allom bekant, som dessa Sunden, särdeles Oresund öfwerfara att de kunna på 1 tima dem Seglandes öfwerfara, eller der Motwäder är, roo öfwer på ett Dygn, så och det lilla Belt, men det stora något längre. Sedan beskrifwer Virgilius artigt att *Charen* skall wackta dessa Sunden. Det är så af wåra som de Danskas Historier nogsamt bekant, att Jutland, Fyn och Zeland, kallades fordom Vetaslett, för de många Vetar som der hölles, att achta det ingen Fremmande måtte till Siös eller Landz utan låf komma i Swerige, see Atlant. Tom. I. pag. 495 [= s. 310]. Ty war i Lagen stort Straff på dem som intet wäl achtade sådana Witar, som sees Uplandz Lagen Kung. Balk. cap. XII. derföre måste Færie-Karen liggia ett helt åhr i Fängelse, för det han släpte den Gräkeska Herculem öfwer olofligen blifwandes förskräckt af hans Manlighet, som sees i Lill. Gyrald. S. VI. pag. 186. som det af Orpheo utdragit.

Det är rätt märckeligit att icke allenast dessa 3 Sund så just swara mot de gamlas Skriffter, och tiden att dem öfwerfara, och Wachten med Wetarna som der fordom hållitz, utan och Færie-Karens nampn, se Atlant. Tom. I. pag. 560 [= s. 350] så och hans Båtz namn, uti Virgil. VI. Æneid. vers. 413. 'en ihopsydd Kimba, i hwilken när den tunga Æneas steg der in, så suckade hon'. De som skrifwa öfwer detta ordet Ihopsydd, förstå det intet, menandes det skulle heta *Futilis*, en swag och elak Kimba. Men de töras det icke heller

ombyta, emedan alla skrefna och tryckta Exemplar af Virgilio hålla ett och det rätteligen, ty fordom här i Swerige och särdeles Lappland, så syddes deras Båtar ihop af Kimbor med Senor, som sees i Scheff. Lapponia, och min Son Prof. Ol. Rudbeck såg sielf der up i Lappland huru de giordes och lät föra en hijt öfwer till Upsala. Och är fordom små Båtar kallade Kimbor utaf Styckerna som der uti äro. Således kallas och styckerna uti Tunnor, Kaar och andra Kärill som brukas till watn och drecka. Sedan är det och artigt att bägge Uddarna af Zeland och Skåne, der öfwerfarten är och nu Fästningar giorde, |424| och kallas Heligsundborg det är *Sacrum fretum*, som de gamla kallat, så och Helsingborg, det är *Inferorum Fretum*. Alt tillsamman öfwermåttan märckeligen instämmandes med de gamblas Skriffter, det de gamla skrifwit dem som öfwerforo, gifwit Ferjecharen en penning 2 eller 3. eller Denning, som och är ett Giötisk namn, hwilket skier än i dag. Genom denna wägen, kom Bacchus den andra wid det namnet som lefde wid Herculs den Gräkeskas tid som läses i Skalden Aristophanis Rana så i sielfwa Argumento, såsom hans egna verser, hwarest Baggen han frågar Hercul hwad wäg och tid han skulle resa att komma till Helsingarna, och det genom artige liknelser, så att han intet måste resa den tiden som aldrahetast war, på det att Låppor och Mygger icke skulle äta honom up, ey heller den tiden som han måste kiöla Näsan och Fötterna af sig, eller han måste fara öfwer sådana höga Bärg att han snart kunde störta Halssen af sig, utan den Hercul fordom rest; der på Hercul swarar. 'Att Siöwägen för honom är mäckta lång, men han skall komma till en diupan Insiö. Och der skall Ferje-Karen föra honom öfwer för 2 Fyrkar.'

Men Xanthius Baggens Tiänare feck intet lof att fara öfwer Sunde, emedan han intet war en Siöman och med i den Siöslachtningen som skiedde wid Archinæs, ty måste han fara Landwägen kring hela Insiön, (Östersiön) som sees af 15. versen i Act. 1. Scen. 4. och det war genom Pommern, Lifland och Wenden. Den långa Siöwägen som Hercules talar om, är den samma som K. Gorm reste, runt om hela Norie. Äfwen såsom nu ofwan på Jorden de måste fara öfwer Sunde eller watnet som wille komma till Glysis-wall eller Hell. Så beskrifwes och af Saxone, det Hell som war under Jorden, att Atilfarer sedan han kom in uti den mörka Bärgzkulan der han med Eld måste lysa sig, så for han öfwer, ett stilla Watn, för än han kom in till den bundna Satur. Lika så uti Euripides Alcestide läses v. 252. Alcestis huru hon döder säger sig se Ferjecharen som öfwerförer de döda, wänta och sig att fort stiga in i Ökian.

2. När nu någon som fordom hijt Norr rest hade, och kommit öfwer Sunde

och in till Konungens gård, så beskrifwes han först sedt åt-|425|skilliga Willdiur, och sedan de Ogudachtigas och Syndares straff, på Stegel och Juhl, eller i swåra Häcktelser och Fängelser, och att den 3 Hufwude Hunden Garper dem mötte wid Kungzgårdens Port, hwilken han måste något skiänckia för än han slapp in. Detta är intet långt ifrån den Seeden än i dag brukas. Ty först utom Städerna och Konungzliga Slotten, får man först see Galgar, Stegel och Juhl, sedan äro altid wid Slottzportarna fula Fängelser, med Järndörar, Galler och stora Bomar, wäl betänckt, och förornadt af de gamla att afskräckia alla som tänckia sig till Konungens gård, för Odygd, Förräderij och swåra Synder, hotandes dem med sådana Straff att undergå, der de skulle fela. Sedan måste mången gifwa drickzpenningar åt den Trehufwade Wackten för än han slipper in. see pag. 228 [= s. 240].

Således beskrifwer och Aristophan. i sin Rane först deras straff som Syndat, ifrån 105 versen till den 115, för än han kommer till de Rättferdigas och goda Menniskiors lustiga Lefwerne, in uti Konungarnas Hof. Här om läses och hos Virgilius i sin Æneidos VI. särdeles ifrån den 546 vers och in till den 630. ehuru han och blandar Menniskians wäsende öfwer Jorden med de dödas Siälars under Jorden. Den Trehufwade Hunden Gærper, beskrifwer Lucianus artigt i sin Dialogo Mortuorum, der han wijser klarligen att han war en Menniskia, och intet den ringesta ibland Konungens Släckt, och förnemliga Tiänare. Talandes i Menippi person. 'God dag Kærber, effter iag är något i Släckt med dig, och är också en Hund som du, säg mig om icke Styggen tager dig; hurudan war Socrates fatt, när han drog hijt till Hels. Ty det är lijkmätigt, emedan du och en Gud är, att tu icke allenast kan skiälla, utan och tala wackert som annat Folck när tu will.' Hwar på han sedan införer Cerbers swar, som där läsas kan. Se hwad iag här om skrifwit pag. 236 [= s. 248]. Såsom nu det är fordom tillgångit, för än man kom in uthi Konungens Slott och Sal, här uppå Jorden så tillägna de Gräker, Latiner, Saxo, Edda och andra wåras Sagor Odens Kungliga Säte under Jorden, som här widlyfftigast af Saxone är indragen, genom en mörck By lika som af Röök öfwertäckt, der många Menniskio-hufwuden sutto på Stänger, och Hunden Garwer achtade ingången, hwilkens grymhet Thorkild stillade med fett. Här ser man Menniskians stora fåfänghet. Sant är det, att uppå Jorden är alt således tillgångit wid Kunga Säten, som mästedels än är i bruk. Huru det tillstår hos de dödas Siälar, det hafwer än ingen med Sanning berättat, och likwäl hafwa våra Hedniska gamla Fäder aldeles inbillat sina Barn och Effterkommande, att sedan de woro döde, skulle de äfwen så låta sig föra af Ferjekaren öfwer ett Sund, och sedan för än |426| de kommo in uti Odens Saal, se de ondas Straff,

och sedan de godas Lycksalighet. Ty säger Lucianus märckeligen i sin Luctu Tom. 2. pag. 430. 'Detta hafwer så intagit gemena Mans sinnen, att strax en af dem dödde, så hafwa de sätt en Fyrck i Munnen på honom, den han skulle gifwa åth Ferie-Karen till lön att föra honom öfwer.' Och näst tillförenne säger han: 'de Döda födas af de Offer, det är penningar och godz som läggias in i deras Ättehögar'. Detta är wijst tillförende hwad Gull och Silfwer, och annat wåra Fäder lagdt i de Dödas Griffter med dem. Och ännu i dag längst up i Lapland bruka, af dem som intet äro rätteligen Christne wordne, som läses i Schefferi Lappon. cap. 27. särdeles pag. 315. hwilka läggia i Kistan med den Döda hans Eldtyg, Boga och Pijlar, och Släda, på det han må i det andra lifwet, bruka samma sitt Jagerij. Ja de slackta och hans Reen, som han farit med, och äta up Kiöttet, men Acki som han åkit med i Jackt, och Benen af Rhenen, läggia de och i en Kista, troendes det att han med samma Rhen och Acki skall åka och Jaga i det andra Lifwet, så och en Yxa att hugga wägen fram i Skogen.

3. Uppå Jorden, när någon kom in i Konungens Håff, så fick han der gå in uti dess Lustgård och bese alla dess Salar, och Kamrar, allenast han intet rörde eller borttogo något, såsom och än i dag skier wid Kungliga Håff. Detta är och lämpat till de Dödas Siälar eller deras Hemwist som boo in uti Bergen under Jorden, det som här är allom bekant, som wetta tahla om dem som blifwa Bergtagne, att de ingen ting skola smaka af deras mat. Se detta instämmer med det Saxo talar att Thorgild rådde K. Gorm att intet äta af det som war i K. Gundmundz Trägård eller något bortaga af hans Klenodier. Och det Saxo lib. 1. pag. 15. säger 'om Kung Hading som såg om en affton en Qwinna stiga up af Jorden, hwilken hade några gröna Örter uti sitt Skiöt, och sporde henne på hwad rum möjeligit war att nu i största Winteren sådana friska och gröna Örter wäxa skulle. Effter Kung Hading det begiärade att wetta, swepte hon honom i hans egen Kiortel, och drog honom under Jorden med sig. Utan twifwel fördes han af Jordgudarna der hän, som honom borde döder att komma. Först blef han ledsagat genom en mörck Dag, på en Almunwäg, hwarest han såg rundt omkring många härliga Höfdingar, klädde uti kosteliga Gullstycken och Skarlakan. Sedan kommo de fram i en grön Eng, der som de Örter woro wäxta som hon lät honom see. Där näst gingo de öfwer en Bro, under hwilken flöt ett grymt och hastigt Watn, fullt af allahanda slagz Pijlar och Kesior. Der de kommo öfwer Bron, sågo de twenne Krigzhärar slåss med hwar andra, spörjandes hwad det skulle betyda? hon swarade, dessa äro de som i Werlden hafwa fördt, Örlig och Krig, och slagne blefne, de låta sig och nu see med samma Lefwernes art; som deras framfarne Lef-

werne på Jorden warit. På det siste kommo de fram för en hög Mur, öfwer hwilken Qwinnan intet kunde komma. Hon ryckte så Hufwudet af en Tupp, som hon |427| hade hos sig, och kastade honom öfwer muren. Hanen blef strax lefwande igen och gohl, så att det hördes uppenbarligen allestädes der omkring. Sedan kom Hading up af Jorden till sin Drottning.' Här torde nu Hadding intet något röra i den lustiga Trägården och gröna Engian, på det han måste komma dedan. Ey heller kom han länger än till Muren af Odens Slott. Hwilka murar och Virgilius VI. Æneid. v. 543. beskrifwer, säjandes: 'att Æneas feck se Odens Slott, med 3 Murar omgiordade'. Edda i den 28. Mythol. säger 'att i Hell äro dess Gårdar eller Murar mycket höga och stora Grindar'. Att intet någon torde taga uti deras Lustgårdar, om han wille komma dedan, wijses och uti Proserpinæ Resa som befalt att intet äta af deras Fruckt, som sees af Atlant. Tom. II. pag. 596 [= s. 611]. så och Servio til Virgil. I. Georg. v. 39. men för det hon det giorde, måste hon blifwa qwar uti Hell. Hwilken Gåta huru hon lämpas till Solens, Månans och Jordens wäsende, läses i Atlant. Tom. II. pag. 600 [= s. 615]. Ja om de drucko af Lethons Flodens watn, så skulle de och blifwa qwar, och alt sitt förriga förgäta, ty säger Lucianus de Luct. pag. 429. 'Att Alcestis, Protesilaus, Theseus och Ulysses, de måtte intet hafwa der af druckit, emedan de kommo tillbaka ifrån Hell'.

4. Wid Konungarnas Håff uppå Jorden i Glysis-wall så fingo de höra allahanda Strängespel, öfwa sig uti allahanda Ridderliga öfningar, och särdeles uti Julhelgen äta af Julskinkan, och dricka Miöd, så och Wijn som Thors-Getter Thor tillförde, det är det Wijn hans Siöröfware inskaffat från andra Länder, sees i Atlant. Tom. I. pag. 228. 233 [= s. 145, 149]. Äfwen så afmålades de Dödas lefwerne uti Glysis-wall under Jorden, som Edda Mythol. 33. säger: 'effter alla stridbara Hieltar som i Krig slagne äro ifrån Werldennes begynnelse, komma till Oden eller Blute i Walhal (Plutonis aula) och få äro som wetta, hwaraf de där födas. Så är det en Swinskincka som mättar dem alla, fast de woro aldrig så många. Hwilken stekes hwar dag af, och om qwällen är hon lika stor och heel.' Mythol. 34. 'Oden äter intet samma Maat som dessa Stridbara Hieltar, utan han skifftar det åth twå Wargar, Geri (Germanis) och Freki (Francis).' *Geri* det är Germen eller Krigzmän till Landz, och *Freki* det är Siöröfware och Krigzmän till Siös. see pag. 300 [= s. 310]. 'Men Oden (Pluto) behöfwer ingen Mat, utan Winet är honom Maat och dricka.' Myth. 35. 'Getan Geidråna står öfwer Walhal, och äter blana af Trädet Læradur. Utaf hwilkens Spenar så mycken Miöd (eller Win) utrinner, att hwar dag upfylles ett så stort Kar, att alla Krigzhieltarna hafwa nog der af att fylla

sig. Walhal hafwer 540 Portar, så wida att 800 Hieltar kunna gå in och uth tillika. Och |428| är deras Lust och dageliga Glädie, när de intet dricka, att de ikläda sig sina Wapn, och ut på deras Lekplatz, hugga hwar annan neder: detta är deras leek. Men när Måltidzstunden kommer, äro de åter alla friska och sunda ridandes tell Odens Saal att der dricka.'

Om denna Skinckan talar och Atheneus lib. 9. p. 368. Af Euripide in Schirone, kallandes henne 'de Dödas Skinckor'. Och af Aristophanes Pluto. 'Hej lustig, huru wäl smakade mig den Skinckan iag åt.' Om dessa deras riddeliga öfningar skrifwer och Pindarus här näst tillförende indragin, så och Virgil: VI. Æn. v. 637. talandes således om Ænea när han dijt kom: 'när offren warit bestälte, kom han med sina till de liufliga grönskande Engiar, och de Lycksaliga härliga Lunder. Där Solen dem länge skiner, och hafwa sina särdeles Stiernor. En deel öfwa sig uti Ridderliga öfningar, uppå deras gröna Wallar, andra Dansa och springa der, och siunga sina liufliga Wijsor. Där bor den gamla Trojaners Släckt, och des stora Hieltar, som föddes i de bättre fordom tider, Illur, Aser-Åker, och Thordon som war de Trojaners Ursprung. Dedan ifrån flyter genom de stora Skogar den stora Eridans floden.'

Utaf dessa märckeliga Virgilii ord, om Eridan uti hwilken Glys eller Bernsten finnes, som en del af de Lärda plåga sig med hwar han finnas skulle, som af Servio sees, måtte mann tillstå att han är uti Hell och Swerige, som är wijst af andra Lärda uti Atlant. Tom. I. pag. 565 [= s. 353]. Tom. II. pag. 65. 69 [= s. 78, 82]. ty öfwerst ifrån wid Torne, der begynner hans Strömmar inflyta ofwan ifrån, som Virgilius säger, och sedan mottager han än flera Strömmar af Glysis-wall i Helsingeland, till des Eridan han utfaller mot Söder genom Oeresund i Wästerhafwet. Sedan är och artigt det han säger att de Trojaners Slächtes Fädernesland är uti Sweriges Hell, det iag af wåra som andra Främmandes Skriffter wijst Atl. Tom. I. p. 565. 816 [= s. 353, 514] och Tom. II. p. 65. 69. 78. 46. 56. 458. 460 [= s. 78, 82, 90, 60, 69, 470, 472]. Det är och märckeligit det Aristophan. Act. 1. Sc. 7. v. 20. och 30. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 306 [= s. 315] säger, att de uti Glysis-wall Lekande och Dantzande ropa *Jauche*, *Jauche*. Hwilket Lapparna öfwerst up i Swerige än bruka, särdeles när de spela på sina Trummor, som sees af Cl. Scheff. Lapponia cap. XI. pag. 136.

5. Såsom här ofwan på Jorden uti Sweriges Glysis-wall beskrifwes att Solen giorde dem halfwa åhret dag, och halfwa åhret Natt, se Atlant. Tom. I. pag. 568. 569 [= s. 355 f.] så inbillade de sig, |429| att Glysis-wall under Jorden war äfwen så beskaffat som ses af Silio Italico lib. XII. pag. 485. säjandes: 'Ymsom få de i Munnarheim nytt Lius', det är Solskin, och lib. 3. pag. 142.

beskrifwer åter den mörcka och kalla Winteren som halfwa åhret der är således: 'Deras fasta säten omgiordar den kalla Winteren.'

6. Såsom Domarna uppå Jorden i Sweriges Glysis-wall skiedde först i nedersta Rätten genom Rhadaman och Oake, och sedan under Minnur eller Laga-Mannen, men der Åklagaren ey war tillfredz med Rhadamans eller Æoakes dom, då ytterst under Jofur sielf, som läses i Atlant. Tom. I. pag. 545. 554 [= s. 341, 346]. Äfwen så woro samma Domare med lika Åhretyttlar under Jorden tillsatte. Såsom sees af Edda och Snorro, offta indragne, så och der Oden för än han do, sade sig wilia mottaga de Döda effter sin död i Asagard som war under Jorden. Hwilket instämmer med Plutarchi ord, här pag. 400 [= s. 406] indragna, att Jofur, Minnur och Rademan och Aocke, de döma de döda under Jorden, sedan deras Siälar aflagt den dödeliga Kroppen. Det är och märkeligit, att Pindar. Olym. pag. 99. säger, 'att Saturs Bisittiare kallas Rhademan'. Hwaraf man klarligen seer att de älsta Gräker hafwa wäl förstått wårt Språk, ty icke allenast Bisittiare i nedersta Rätten, utan i alla Rätter är Bisittiarnes Åhretyttel att kallas Rademæn. Sedan är det och märckeligit det både Plato och Plutarchus hafwa, att Æoke skulle döma de Europer. I Atlant. Tom. I. pag. 552 [= s. 345] säger iag mig intet än då fått någon kundskap om det namnet Æoke, och des Namn och Ämbetes betydelse, emedan det intet är Swenskt ord. Så hafwer iag nu det sedermera funnit att det är Finskt namn, och brukas särdeles hos de Finnar som boo wid det älsta och gamlesta Land *Europa*, hwar af intet olikt är hela Europa sitt Namn fått, som är än i dag behållit på allas Landtaflor under 60 Högdzgrad. 52 middagzlin. Hwarest de kalla en Domare *Æoke*, och en Dom eller Rätt *Æoikus* och *Oikus* som sees af Florini Finska Lexicon.

7. Såsom uppå Jorden uti Sweriges Glysis-wall när Menniskior offras måste, så skiedde det genom trenne sätt, brännande på Altaren, hängiande uti Träna af Odens Lund, och dränckiande uti Blota-Brun, som ses af Atlant. Tom. II. pag. 233 [= s. 244] och en Figur af Olao Magno der afmålat pag. 105 [= s. 117]. Äfwen så mente |430| de att det tillgick under Jorden med de dödas Siälar, som Virgilius klarligen talar om Æneæ resa hijt Nor lib. VI. v. 739. 'Således straffas de på åtskilliga sätt för deras gamla Synder: Somliga de hängias up i Träna i lufften; andra dränckias i en diupan Brunn: andra brännas up i Elden. Så måste hwar och en lida sitt öde. Sedan kommo de till det härliga Glysis-wall, hwilket få Menniskior besittia.'

8. Såsom de älsta wåra Fäder hade mycket förtret genom Krig och Örlig med Gerione och hans tre Trollkeringar Gorkönen, som bodde längst up i Biarmia, se Atlant. Tom. I. pag. 564 [= s. 352], der om längre fram talas

skall, så trodde de att samma skulle och plåga de dödas Siälar, som här indragit är af Saxone, och kan och om dem läsas i Edd. Myth. 57. äfwen så talar Aristophan. in Ran: Act. 2. Sc. 1. v. 1425. 'Att de Ogudachtiga skola Gorkonen bita och sönderrifwa'.

Seer man altså huru wåra Fäder hafwa aldeles effter deras Regementz wäsende som de förde ofwan på Jorden up uti Sweriges Glysis-wall och Hell, inbillat sina Barn och Effterkommande, att lika så skulle tillgå hos de dödas Siälar under Jorden i des Glysis-wall och Hell. Men sedan werlden woro i Eld upbränd, skulle de Rättferdiga komma till ett annat Glysis-wall, der Solen skulle aldrig nedergå för dem, som läses i Edd. XV. Myth. pag. 162.

All denna Lärdom och dicktan om Glysis-wall och Hell är kommin ifrån wåra Nårska, som Plato utryckeligen bekiänner i Atlant. Tom. I. pag. 536 [= s. 335] skrifwen eller ristat i en Koppartafla, och utförd med Afian til den Gräkeska Delön.

§. XVI. Nu willja wij tillsee hwad de Fremmande här uthrättat och giordt, effter de så gierna sökt till Glysis-wall, och på hwad sätt de fingo se det andra Glysis-wall och Hell som war under Jorden med deras lekamliga närwarelse och ögon, och sluppo der ifrån. Lucianus i sin Necyomantia, säger huru Philonides han råkar Menippum och frågar honom 'hwar han warit så länge borta utur Staden, der på Menippus swarar att han kommit ifrån Hels mörka Portar. Philonides undrandes ropar, har du warit död, och är åter lefwandes blifwin. Menippus swarar: nej, utan iag har warit lefwandes till Tarra-jocki. Philonides: hwad orsak hafwer warit, att du denna nya och otroliga resan företagit. Menippus: min ungdom och ungdoms Kitlighet hafwer kommit mig till att giöra denna klåbaaks reesan. Philonides: håll mun, tala intet sådant Teperi och bedröfweligit, utan säg sant: hwarest har tu fått sådana Kläder? hwad skulle tu till Hells giöra? Jag menar der skall intet wara så liufligit, eller en mycket behaglig wäg dijt. Mennippus: Det war en wicktig Saak som mig der till drog, att iag skulle rådfråga i Theby Munnardrengiarnas Tyres as. Philonid. Du fälas galin: aldrig sunge du sådana ihoplappade Wijsor. Menippus: undra intet det, min Wän, ty |431| iag hafwer nyligen warit tillsammans med Homero och Euripide, och weet intet huru iag af dem blef fullstoppat med Wijsor, så att de sielfkräfjandes flytar mig utur Munnen.'

See således skrifwa de gamla hwad de giordt här i Swerige, nemligen, att rådfråga Gudarna om de ting som warit hafwa, så och hwad här effter dem hända skulle. Det och Photius i sin Biblioth. pag. 459. bekräfftar, 'att många det med flijt giorde, att draga hijt till Hells att rådfråga de döda Gudar'. Hwilket i senare Tijder och klarligen bewijst är af Olao Magno, Saxone, och sär-

deles Adamo Bremensi, indragne uti Atl. Tom. I. p. 337 [= s. 213]. Om den wijsa Spåmannen Tyresas läse p. 571 [= s. 357].

Nu huru det tillgick, när en sådana fördolda ting wetta wille, så läses det widlyffteligen i Olao Magno och särdeles Schefferi Lappon. cap. 10. williandes iag allenast här införa hwad som märckligast är, och instämmer med de Gräkers och Latiners Skriffter. Jag hafwer wijst i Atlant. Tom. I. pag. 858 [= s. 542] att de Gyllende Äpplen som giorde Gudarna lefwandes, det är, som förtälgde Menniskiornas lefwerne för Effterkommande hwad godt de giort hade att effterföllia, eller ondt att sky och fly, det war Bookstäfwerna, hwilka antingen de ristades eller skores i Steen, Trä, eller rijtades på Skinn. Och worto så Stenar eller Botnar, eller Skin och Laptrumor, för des aflånga Skapnat skull kallade antingen Kåttar, Applen eller Egg. Som af Edda wijst är. Dessa bookstäfwer som blefwo på Skinn (pergament) och Lapptrummorna, de skrefwes eller rijtades med Alebarck. Som och sees af Scheff: Lapp. pag. 124.

Detta Trä höltz mycket heligt hos wåra Fäder fordom och ännu i dag hoos Lapparna, emedan de taga den innersta Barcken och tugga honom, gifwandes en gulröd färg från sig, såsom Gullfärga, hwar med de rista allahanda Bookstäfwer och Skeppelser på trumman: och dedan är att Trumman i Bose Saga, pag. 32. kallas Gammens Egg i Jomalas boo ristat med Gulbookstäfwer. Skapnan på denna slagz Aal, wijses här pag. 433 [= s. 438] hwilken hafwer 3 slagz Barcker, den yttre brungrå, den andra mörckgrön, och den tridie Liusgrön, som altid blifwer rögul när han af flås; De som säjas rida på Alekiäppar till Hels, utskiära denna Barcken med Bookstäfwer och Ringar såsom en Orm som sig slänger om en Stock: Lika som den här afmålat är, på Bodkaflan pag. 24 [= s. 30] Fig. 13. Atlant. Tom. II. pag. 346 [= s. 354].

Denna Aal har sitt nampn af Jofur eller Thor, som kallas och Ale. De Latiner och Gräker kunna derföre intet finna ursprunget till Trädetz nampn, som sees i Jah. Bauh. Hist. Plant. lib. VIII. pag. 151. För des gulfärga Barck, så hafwa Poëterna ment att Solens Döttrar worto wända i Aalar, som fälla gyllende Tårar, hwart |432| åhr då Solen, hon faller i wår Eridan och är borta i 40 eller mera dygn, hwika Tårar skulle wändas uti den gula Bernsten. see Atlant. Tom. II. p. 458 [= s. 471]. Detta Trä bär och runda Kottar, som sees af Figuren pag. 433 [= s. 438] hwilka först äro röda och sedan Rödbruna. Nu för det att af detta Träs Barcks Safft, på Kiäppar och Trummor, rijtas allahanda Bookstäfwer och Skieppelser, med hwilka Lapparna spå otroliga ting, som skie skola, mena de sin Siähl fara utur Kroppen till många 1000 mijl, och åter komma i deras Kroppar igen, och taga kunskap om widt bort belägna

ting och händelser, upwäckia de döda etc. Såsom nu nyligen med en är händt, hwilken genom Kungliga Hofrättens dom blef straffat till Lifwet, emedan han sin döda Son upwäckia wille. Kunna också wijsa många personers Skeppelser, som för 2 eller 3000 åhr sedan döde äro. Ty kalla de detta Ale-trädet Gudarnas Trä och det Trä som bär de gyllende Äpplen och gyllende qwistar: Såsom och hela Trädet in uti är Rögult som Gull. Hwilken färg intet här i Nordan något annat Trä hafwer. Wäxer och här i stor myckenhet, och intet uti alla Södreländer, såsom ses af dem som alla Trän och Örter beskrifwa, särdeles Joh. Bauhino Hist: Plantar. Säjandes 'att det älskar de kalla och Watnachtiga orter, är derföre mäst att finna wid Watnen, uti de kalla Alpiske Bärgen emillan Italien och Tysland. Men sällan tillfinnandes uthi Italien, och andra Söderländer.'

Guden eller Gudarna som de då tillbidia, kalla de Saite (*Saturnum*). Och de som bruka Trumman Saite Mader (*Saturninos*) se Scheff. Lappon. den som nu wille genom Lapptrumman något wetta af Satur eller Gudarna, han måste detta gyllende Äpple först gripa i handen, och sedan i andra handen en Hammar såsom ett Korss eller treklufwin gren giort af Aal eller Horn, och så Ormen som skal dalra af och an på Trumman, af det han spelar på henne med Hammaren, till des han stannar på någon Bookstaf, eller Skeppelse, som skall spå honom det han begiärar. Hwilken Orm, merendels af Messing som är lijk gull, är giord. Som wijdare läses i Scheff. Lappon. cap. XI. Se detta talar och Virgilius om Ænea Æn. VI. vers. 140. 'Ingen får lof att färdas under Jordenes yttersta; för än han griper dessa gyllende Äpplen. Denna Lagen hafwer Proserpina giort. Och när du den i Handen tagit, så tag och den andra gyllende Stielken af Metal grönskandes.'

Wijdare, när han en stund spelat hafwer på Trumman, så dånar han och ligger såsom död, see Atlant. Tom. II. pag. 512 [= s. 522]. Af Olao Magno och Scheff. Lapponia utdragit. Detta |433| bewittnar och Porphyrius der pag. 514 [= s. 524] indragin. Och Plutarchus i Socratis Genio Tom. 2. pag. 590. Om Timarcho 'hwilken sade att när han for till Hels, kom han först till ett stort Mörker, och när han nu giort sina Böner, så kunde han intet wetta om han war waken eller han sof. Men han tyckte som en hade slagit honom för Hufwud, och att Hufwudskålens sömmar sig yppade, och Siälen for uth. Då tyckte han sig få se en skiön lius Himmel. Då han syntes få sin anda igen, der han för låg andelös.'

Hwad Plutharcus widare talar om, hwad Timarchus han såg här uti Heil och hela Swerige, så är det der beskrifwet med Österhafwet, alla des Holmar större och mindre, och med sina Skärar, och huru Hafwet är stält emillan alla

dessa Holmar och Skiärar, och några få uti sielfwa Sundet, och huru Hafwet stundom skölier öfwer Holmarna, och Ebbe Flod går fram och tillbaka, så och om Hekla Fiel som af Eld brinner. Det kan der läsas, |434| effter det något widlyfftigt är. Men det will iag indraga som aldramärckeligast är. Det han säger 'att Timarchus såg detta Hafwet wara något mindre än ottonde delen af heela Jorden med des Haaf'. Hwad kan man klarare begiära, ty man weet att Östersiön begynnes under 51 högdz graden i Söder wid Pommern, och Lycktar med Sweriges Öjar mot den 73 högdz graden. Hwilket giör 22 grader. Nu är ifrån den Södre ändan på Werlden till den Norre ändan under Norstiernan som allom Lärdom bekant är 180 grader. När iag nu delar 180 grader

med 22, så blifwer Swerige med Östersiön litet mindre, som Plutharchus säger än en ottonde deel af hela Jorden, som hon synes mot en sijda.

Pag. 592. säger och Plutarchus 'att Timarchus när han kom till sig igen, så låg han ännu stupa på gålfwet, och kiände ännu intet igen något af det eller dem som stodo wid honom, och att han war 3 Månar borta för än han kom till Athen'. Wägens tid att resa, swarar mot det som wijst är här pag: 328, 329 [= s. 337 f.].

Plutarchus säger och som wåra gambla här om tala, att Siälen är intet aldeles borta ur Kroppen, utan hon utwidgar sig, och far af och an, hörandes och seendes mycket som utom sig är, det hon sedan förer sig i Kroppen till minnes.

Hwad som dem medan de liggia såsom döde uppenbaras, nembligen, antingen de willia see de aflednas Skieppelser och Wålnar, eller hwad de giöra som långt bordt ifrån dem äre, eller hwad som fordom skiedt är, eller här effter skie skall, det wijses uti mångas wåras Sagor, så ock Olao Magno, Schefferi Lapponia, Magnus Jarls Saga, så och de Gräkers och Latiners Skriffter.

Här utaf kan man nu förstå det de gamla lärda skrifwa att Orpheus war 2 gånger död och kom till lifz igen. De gambla brukade icke allenast kalla den Död som reste så långt bort längst up i Norden, som sees af Atlant. Tom. II. pag. 27, 378, 379 [= s. 42, 388 f.], utan och alla som brukade Lapptrumman att willia någon ting wetta, och således lågo såsom döda med stor fara, och åter kommo sig före, de sades wara döda. Att de med stor fara således liggia, sees af Schefferi Lapponia, ty om någon ropar då på dem, eller någon Fluga eller annat diur råkar sticka dem, så dö de aldeles och ey komma till Lijf igen.

Nu såsom Orpheus war twå gånger hijt til Norr, hwilket han bekiänner i sin Scald, det och Virgilius bewitnar, och här sedt och förnummit otroliga saker, hafwandes och sedt sin Hustrus Wålnat, det som och skie kunde utan Lapptrummans bruk, så beskrifwes han af de Lärda att han war twå gånger död. Ty säger Lucianus i sin Luctu pag. 428. 'att få af dem som fordom rest till Hells äro tillbaka komne, nemligen Alcestis, Protesilaus, Theseus och Ullysses'. Förutan många andra, som de |435| andra Lärda upräkna, såsom Perseus, Hercules, Orpheus hwilka många han i sin Skald upräknar, de honom hijt Nor följde och åter foro tillbaka. Antingen de satte sig här neder för den frijhet och rolighet de hade att lefwa uti, som Plutarchus indragen i Atlant. Tom. I. pag. 334 [= s. 210] wijser eller att de dödt under Lapptrumman när de willia wetta åtskillige fördålda saker.

Här utaf hafwer och Kirchmejer rätteligen slutit i sin anteckning öfwer Taciti ord i sin Germ. cap. 45. pag. 689. der Tacitus säger 'längst Norr utom

Swerige är det döda och orörliga Hafwe (Ihs-hafwet) som sluter werlden, och är des ända, det alla tro. Hwarest Solens nedergångz rönna är så klar att inga Stiernor synnas om Natten, ja de tro, att de höra ett liud af henne när hon upgår, och att de se där Gudarnas Skeppelse och Wålnar.'

Så lyda här öfwer Kirkmejers ord: 'Genom Gudarnas Skepelser, förstår Tacitus de dödas Wålnar, eller Spökelser. Ty altid hafwa dessa Norska kalla orter, som är Finland, Lappland, Norige, Island etc. warit bekajade med Satans Trollkonster och Spökerij.'

Detta hafwer och den gambla Gräken Dionysius i sin Perieges. rätteligen pååkat, der han artigt beskrifwer Sweriges stora och hwijta Ö, af dess Sniö och hwijta Willdiur om Winteren, der de Manhaftiga Hieltars Siälar skulle wistas och ibland wijsa sin Skepelser, i den 541. versen säjandes: 'det är ofwan för den wänstre Euxiniske Botns flod, twert emot Borystenem en mächta namkunnig Öö, af de stora Hieltar, den de kalla Lokes-Ön. Emedan Diuren som der äro hafwa hwijt färg. På denna Öö säjes Achiles och andra stora Hieltars Siälar spöka i de stora Skogar. Och denna gåfwan hafwa de bekommit af Jofur, för deras dygd och Manlighet medan de lefde, att de äro wordne odödelige.' Huru de Lärda plåga sig med dessa Dionysii ord, och ey kunna stämma öfwerens uti des förklarande, kan man see af åtskilliga Skriffter, såsom först, utyda några genom ordet *Lauke*, en hwijt färg, kallandes derföre Ön hwijta Ön. Ehuru nu detta intet kan wara mot Sanningen, ty Sweriges Öö, är till sin Norre del merendels om åhret igenom hel hwijt af des Sniö, såsom och Gran-wiken af des Sniö och Is mäst hela åhret betäckt, och kallas så af wåra som Ryssarna hwijta Hafwet. Men när wij se till det att Swerige är kallat Saturs Öö, och Gran-viken, Saturs haf. Se Atl. Tom. I. pag. 337. 674 [= s. 212, 424]. nu är Saturs namn och så L a u k e, eller L o k e. Så hafwer Ön namnet af honom. Derföre och en lärd Englendare skrifwit till Herr Secreteraren Lillieblad, att han wille förfråga hos mig hwadan det skulle komma att Englenderna kalla Swerige L u c k e s l a n d. Och bekommit till swars af L o k e s. *Saturno*. Sedan hafwa de sätt en liten Öö som intet är wärd att nämnas, liggiandes nedan för Borystenis ypning, under den 48 högdz grad. 58 middagzlin. och ment den wara samma Öö. Der Dionysius utryckeligen säger, att ofwan för Euxiniske wän-|436|stre Flod, twert mot Borystenem ligger en stor namkunnig Öö, der Diuren äro hwijta. Inga Diur på den lilla onamkunniga Ön äro hwijta, hwarken hwijta Harar, Biörnar, Räfwar, Wargar, Ikornar, Hermeliner, Renar, Korpar, Kråkor, Steglisor, Rijpar etc. Men alla äro här längst up i Swerige till att finnas see Atlant. Tom. I. pag. 23 [= s. 21]. Tom. II. pag. 110. 111. 139 [= s. 122 f., 152].

Sedan ligger denna lilla Ön, ey ofwan utan nedan för Ponti Euxini Flod i sielfwa Euxiniske botn. Der denna stora Ön skrifwes liggia i stora Hafwet ofwan Euxiniske wänstre Flod. Denna wänstre Flod eller ingång, är sielfwa Borystenes, som sees af Tab. II. Atlant. Tom. I. och den högre ingången räkna de Lärda Meotiske Träsket wara ett, med den stora Floden Tanaquisel, ty inga stora Floder eller ingånger komma in i Euxiniske botn Nordan ifrån mer än dessa twå. Nu hafwer Borystenis wäster Norr ifrån sitt uhrsprung, så att Dionysius rätteligen talar, att twert emot den wänstre Euxiniske ingång, eller Flod som är Borystenes, och ofwan för den ligger den stora Hieltars namkunniga Öö, som ingen annan är än Swerige, och fordom kallat Giette och Hielte-ön. Som nu af så många gamla wåras som de Gräkers Skriffter wijst är. Det och Festus Avienus uti Epig. vet. pag. 409. Klarligen talar, säjande 'Lokes-Öö der de Dödas Siälar wistas, är meckta långt ofwan floden Borystenis Land'. Hwad will man klarare begiära.

Ty hafwa de gamla Gräkers och Latiners Kungar och stora Herrar som hafft sitt ursprung utaf wåra Fäder (det Diod. Siculus med andra så klarligen bekiänner, se Atlant. Tom. I. p. 685. 765 [= s. 430, 481]) hafft stundom lust att resa hijt Norr, och genom Lapparnas Trollkonst och Laptrumma se sina Förfäders Skepelser och Wålnader, det och i Keyser Caroli Magni tid är händt, som sees af Magnus Jarls Saga, som lätt honom se all des Fäders Skepelser. Det är och skiedt i Caroli IX. Sweriges Konungz tid, att en förnäm Spanjor af Giötisk Slächt, warit hijt Norr och sökt genom en Lapptrumma att se de Götiska Konungars Skepelser som hafwa regerat i Spanien.

Ett hafwa wij så när förgiätit, som och styrcker alla wåra Sagor, att den delen af Helsingeland som begynnes ofwan 60 1/2. högdz graden kallas egenteligen Glesis-wal och Hell, den heter och Gestrijk, det är Odens (*Plutonis*) Rijke. Ty Oden kallas uti Edda pag. 317. Gestur |437| Blinde, som och sees i Herv. Saga cap. 14. och 15. och i Notis Stephanii till Saxon. pag. 125. för den orsaken att han offta wijser sig för Menniskior, som en främmande Giester när de honom tillbidia, och blinder, emedan han säges allenast hafwa ett öga, i det han mistade det andra i Minnurs Brun: och effter han der fordom altid sig wijst, för de starcka Hieltar och Giættar i deras Kiempningar, så blef den delen af Helsingeland kallat Gestrike, som höres i en gammal Saga. Der ligger Gevæll, som fordom är kallas Gleswall. Men nu ordet förderfwat, såsom i andra ord, der *L* utalas, är det nu utslutit. Han plægar, eller plæ giörat, säger man han pæ giörat. Hans longa pliter, piter etc. elliest hade ordet Geval intet betyda i wårt Språk.

Sedan är det och märkeligit att Saxo nemner Biarmernas Konung wid nampn

Gundmund Gerutz Broder. Biarmernas land war yttersta delen af Helsingarnas Rijke, och war alla Helsinga Konungarnas äretyttel att heta Gunmunder, (ehuru det stundom war ens egenteliga namn) och dedan äro de stora 3 Högar i Gunmunde-råd under 63 högdz grad. 40 middagzlin. i Tab. 43. Atlant. Tom. I. kallade Gunmundar-högarna, medan der alla deras Konungar liggia begrafna, äfwen som Upsala Konungarna i de 3 stora Högar wid Upsala. Gun, Gunni, är Männ, Karrar. Och Mun, Mundur, är Konung eller Myndig, som andra dömer och råder, (*Minoes*). Dedan och Gunfani, Gundrek *Populi princeps* s. *Rex*. Se Verel. Lexicon och Herv. Saga. Och såsom Minnur sades hos alla Gräker och Latiner wara Helsingarnas Domare och Konung, så seer man nu här hwadan de det bekommit. Hwilket nu och wijser hwar det rätta Hell och Glysis-wala är.

Saxo i hans här indragne rum beskrifwer och Helsingarna af deras ludna Skepelser. Således beskrifwer och dem Plinius, se Atlant. Tom. I. pag. 389 [= s. 244]. Ett är som man borde åtskillia i Saxone, att han blandar Fromaders band och Bojor med Gerutz, som elliest skillies i wåra Sagor, genom det att Fromaders Bojor woro af Koppar, och andra Metaller. Men Gerions af Gullringar, se här om något i Atlant. Tom. II. pag. 561 [= s. 575] och skall en annan gång widare här om talas.

Utaf det att så wåra Skalder, som de Gräker och Latiner hafwa stält Glysiswal der de lef-|438|wande öfwer Jorden som de döda under Jorden, hafwa sitt Rijke, der Solen och liuset dem så länge halfwa åhret är uppe, och giör dem liuflige dagar och nätter; och Hell der in wed, såsom ett mörkt och kalt Land, både för de lefwande, så wäl som döda under Jorden, genom Solens bortowarande om Wintren. Så hafwa några af de Lärda i dessa tider som intet förstått de gamla Lärdas Skriffter, och än mindre läst wåras Skalder och Sagor, kunnat begripa huru att Glysis-wall och Hell skulle kunna wara på en ort, som sees af Bartii Notis till Statii Theb. 4. v. 520. pag. 1133. säjandes: 'Denna Skrifft håller iag misstänckt, ty hwad hafwer Glysis-wall giöra med Hell, der de Syndare plågas och pinas.' Emedan det säjes af de gamla, att mitt i Hell, hoos Helsingarna, och Afgrunden der Stygsiön är, äro och Glysis-wall. Se och Notas in Apul. lib. XI. pag. 1011, 1012.

Hade Bartius här warit och sedt huru wåra Konungars Fästen och Slått fordom och ännu några på det gamla sättet bygde, altid utom hafwa sina Rätteplatzar för Galgar och Stegel, och sedan wid Portarna alla Syndares fängelser, men mitt uti Slottet, de Kungliga Salar och Riks-Salar, der stora Giästeboden hållas med glädie, Sång, Spelande och Dantzande, och huru

våra Skalder äfwen afmålat Odens Rike för de döda under Jorden, så hade han annorledes talat.

Widare är det märckeligit som Saxo säger att Kung Gorm med sitt Sällskap, tilbodo Utgarda-Loke (*Saturnus*) om god Börd eller Wind. Hwilket nogsamt wijser att Loke, Bore, Niord, och Satur är alt ens Åhretyttelar. Se Atl. Tom. I. pag. 693, 779 [= s. 435, 489]. Det är af Diod. Sicul: klart i Atlant. Tom. I. pag. 365 [= s. 230] indragen, att af Bore äro alla Konungar i Swerige kallade Bores Ätt, Borne, Högborne, Yfwerborne etc. Och af det han åkallades och tillitades genom Trollkonster, och offer uti alla Siöfarter gaf han dem god Börd, och är en god Wind effter hans namn Bore kallader Börd. Det är och allom Lärdom bekant, att Niord och Nordan kallas *Boreas* än i dag af de Gräker och Latiner. Nu ses af Edda 21. Myth. 'att Niord han regerar Wäder, han råder för Windens gång, stiller Hafwet och Elden, han skall tillbidias af dem som fara till Siös, så och uti Jagerij och Fiskerij'. |439| Nu kallades Satur, Bore, Niord och Niarfwe, så och hans Soneson. Som sees af Atlant. Tom. I. pag. 200 [= s. 128] och synes Edda tillägna denna Sonesson, att wara den Guden som skulle råda öfwer Winden och Börden. Men Saxo tillräknar Farfadren det samma. Man kan altså icke aldeles sluta hwilken dera af dessa är som denna Kånsten tilägnas. Men det att både de Gräker och Latiner hafwa wår Bore eller Niord i högsta wördnat hållit och honom tillbidit när de något stort wille uträtta till Siös, äfwen som wåra det giort, det sees af deras Skriffter. Ælianus lib. XII. c. 61. p. 237. säger: 'Dionysius han for med en Skiepzflotta af 300 Skiep, wäl med Krigzmän utrustat mot de Thurer, men Bore eller Niorden han kiörde dem tillbaka, och bröt sönder alla Skieppen och all des Krigzmacht dränckte och förlorade. Derföre och de Thurer offrade till Bore, och upbygde honom Tempel och instichtade åhrliga offer. Ty äro icke dhe Athenienser allena som honom dyrcka för den som dem hielper, utan och de Thurer hålla honom i wördnat och för sin Wän. Pausanias skrifwer och att de Megapolitaner det giöra.'

Om de Athenienser skrifwer Herodotus lib. 7. cap. 189. p. 447. när de tillbodo Bore eller Niord, att förderfwa den skräckeliga stora Flotta som Xerxes förde mot dem, således: 'De Athenienser säjes hafwa ropat till Boream, inrådde genom ett Afgudarnas swar, att de sin gamla Swåger tillbidia skulle om hielp. Denna Bore som Gräkerna förmäla, han hade till Hustru Orytheian Erectei Dotter från Atticam eller Gräkland. Och utaf detta Ächtenskapsförbundet mena de Gräker sig wara i Släckt med de Norska, och Bore wara i Swågerskap. Och när de lågo wid Chalcide för Europa, och märckte att de skulle få en olyckelig Storm, tillbodo och åffrade de till Bore och hans Hustru

Orideja att de skulle hielpa dem och förderfwa deras Fienders Skiepzflåtta, såsom de tillförende hielpt dem wid Athen. Om nu Bore geck på deras Fiender med Storm, emedan de lågo i Hamnen, kan iag intet wist säja. Det är wist att de Athenienser bekiänna, det Bore dem tillförende hielpt, så och nu denna gången. Och att de upbygdt honom till ewig åminnelse ett Tempel wid Åån Ilissum.'

Utaf detta härliga Herodoti rum kan man se att den Niorder eller Bore som war Bores Soneson som Edda talar om, och Dyrckades att bekomma god Börd och styra Wädret, war den som Gräkerna och så tillbodo. Ty han swarar i tiderna, både mot Oridejan Erectej Dotter som han tog till Hustru, så och Europa som drog ut. Se Atlant. Tom. I. Tab. I. Chronol. under Column. *R* finner man Niord eller Bore Atles Son mot A. M. 2400. Erecteus han finnes under Col. *K* med sin Dotter Orydeja mot A. M. 2500. och Europa Agenors Dotter under Col. *Ee* äfwen mot A. M. 2500. och således måst Niord warit wid någon ålder när han röfwade Orythejam. Elliest är i Niords afkomne i fierde Leden en Sweriges Kung benemd Bore, men han är mot An. M. 2540. och för ung att taga Hustru. Kommer icke heller i wåra Sagor och Histo-|440|rier att han dyrkades för en Gud att råda öfwer Wädret.

Denna wår Bore hafwa och de Romarer och Latiner dyrckat, uti Siönöd, som sees af Dionys. Halicarnas. Derföe säger den gamla Gräkiska Skalden Nonnus artig i sin Bibl. λϑ. 195. vers. 'Alla Wäder så många de äro, hwilka med sina Wingar flyga och blåsa, äro Bores tiänare'. Och uti 211. vers. 'de Athenienser de måste tillbidia med siungande röster Bore och hans Orydeja'.

Bibl. μβ. v. 470. talar han till Venadis således: 'Far fort och trät med Jofurs Hustru att hwar och en må säja att Jofurs Hustru och Neckens de råda öfwer hela Werlden, sedan som Juno hon regerar den Sniöfulla Himmelen, och Beroe hela hafwet.' Se här instämmer Nonnus med wår Eddas 21. Mythol. och brukar det sielfzwåldet som Skalderna hafwa, att gifwa den ena Guden andra Gudars namn, allenast han tillägger honom des egenteliga Ämbetes sysslor, att man må förstå hwem han menar. Såsom i detta rum, så är Niordens eller Bores Äretyttels namn Necken, emedan han råder öfwer Hafwet, och gifwer så hans Hustru nampn effter Bore, kallandes henne B e r o e, som elliest het Orydeja, och tillägnar henne sin Mans Regemente, såsom och de Gräker tillbodo Orydejam tillijka med sin Man, emedan Qwinnorna fordom äfwen foro i Siöslacktningar och Siöröfwerij med sina Män.

Derföre och uti Edda Myth. XXI. Diana eller Disa, som elliest kallas S c a d e, af det hon åkte på S c i a d o r att Jaga om Winteren på Sniön up i Berg och dalar, hon blifwer här kallat Juno, Jofurs Hustru, emedan Jofurs egenteliga

Regemente med sin Hustru Juno, bestod der uti att wara en god Huushåldzman och Konung.

§. XVII. Att Satur eller Bore med hela sin Släckt hafwer sitt ursprung utur wårt Swerige, är nu nogsamt i denna Tom. III. så och I. och II. af wåras som de Gräkers, Latiners och andra Fremmandes Skriffter wijst, och huru han hafwer wandrat till de Græker, Phœnicer, Ægyptier, Cretenser, Rodher och Latiner, och huru han sedermera der är Dyrckat till en lång tid genom Menniskio offer, dock icke så länge, som i sitt Fädernesland Swerige, nemligen in till Blot-Svens tid, som blef omsider utdrifwen eller som andra willia, af K. Jnge dräpter. War derföre Satur uti Grækland, Phœnicien, Ægypten, Creta, Rhodo och Italien främmande. Men likwäl rätteligen af alla ärkiend för deras Släckte. Äfwen på samma sätt som Hållenderna, som farit ut till Ost-Indien och satt sig på den nya Batavien. Dhe som satt sig i Africa, och de som farit till Nya Holland i West-Indien och flerastädes, de ärkiänna alla sina Landzmän af en Släckt och ursprung utur Holland, men icke twert om. Äfwen så Äng-|441|lenderna, Fransoserna, Spanjorerna och wåra Swänska i nya Swerige, ärkiänna sig af hwart sitt Rike utur Europa. Men ey twert om. Säger derföre Eusebius i sin præparat: Evang. l. 3. pag. 107. rätteligen, om honom att han war en Menniskia, och dessa upräknade Folcken af honom utsprungna: ty säger han, 'de förnämsta Andeliga Lärda af de Phœnicer, föregifwa att Jofur, som i den första Booken wijst är, war Saturs Son, och en dödelig Menniskia, af Menniskio Säd ursprungen, och Släckt med de Phœnicer. Ægyptierna som sade sig wara hans Släckt, höllo och med Phœnicerna, att han war en dödelig Menniskia. De Cretenser som willia wijsa Iofurs Graf hos sig, de wittna det samma. Ja äfwen wäl Atlenningarna som honom, med alla dem som bekante äro warit för Iofurs tid, och infört honom uti sina Sagor, de med en munn bekiänna honom warit en Menniskia.'

Nu är allom nogsamt bekant af det som reda skrifwit är, att Phœnicerna woro fremmande i Judarnas Land, och att de låckade offta Judarna till att öfwergifwa sin rätta Gudztienst, och att effter deras Sätt offra Menniskior, det Gud den Högsta, på det starckesta förböd. Altså war intet Satur Judarnas Fader, utan Abraham. Och allenast de fremmande Phœnicers som der sig nedersatte. Äfwen så är wijst att dhe rätta Ægyptier intet ärkiende sig af Saturs Slächt, uthan af Mitzraim. Tillåto ey heller någon af sina, offra Boskap, mycket mindre Menniskior, utan alt med Rökoffer. Ty war allenast de fremmande Skyther eller Atlenningar som der handlade, och sutto i deras Förstäder, sådant effterlåtit. Äfwen så war detta fremmande inkommit hos de Greker, Latiner, Cretenser och andra med wåra Skyther, och blef på sistonne

af dem aflagt; ty dem syntes alt för ett hårt och grofft Offer att offra Menniskior. Och ärkiendes de alla wara af Saturs Afkommo, som höllo sig wid detta Menniskio offrande. Hwilkas förnämsta Orter upräknas i Eusebii Hist: Eccles. och des Oration om Constantini berömliga Gierningar, säjandes pag. 646. 'hwart åhr så offra de Phœnicer sina kiäresta Barn till Satur. Äfwen så på Ön Rhodon på 6 dagen i Månan Metagitnione offrades Menniskior. Wid Salamine uti Athins Agraulides och Diomedis Tempel war en Sed, att en man måste 3 gånger springa kring Templet, hwilken några sprungo effter; den Prästen då rände genom Bröstet med ett Spiut, och sedan upbrände på Altaret. I Ægypten blefwo många Menniskior offrade. Ty uti Solens Stad Heliabole, offrades 3 Menniskior hwar dag Juno till ähra: Hwilket då Konung Amosis förnam han förböd: och lät så många Waxbeläten giöras i ställe. På Ön Chio och Tenedo offrades Homader Baggen ock så en Menniskia. Uti Staden Lacedæmon offrades Tyr Menniskio Offer. Så och på Ön Creta Satur till ähra. Uti Syrien Laodicea offrades Athin en Jungfru. Men sedan blef en Hiort i des ställe förordnat att offras. De Africaner och Carthaginenser blidka och sina Gudar med Menniskio Offer. De Dumatener i Arabia offra en Pilt hwart åhr, dens Aska och Been de sedan nedergrafwa |442| under Altaret. Sedan wet man af Historierna att Gräkerna för än de gingo till Krigz, offrade de en Menniskia. Detta giöra och de Tracer och Scyther. De Athenienser bekiänna att de Lej och Erectei Döttrar hafwa upoffrat. Uthi Rom på Iofurs dags Fäst, offras än i dag en Menniskia. Det och alla Lärdas Skriffter tillstå. Ja, Diod: Sicul: tillstår att de Afrer (Carthaginenser) hafwa en gång offrat 200 Edlingar och 300 andra, och äfwen så många deras Söner. Dionysius som de Romarers Gerningar beskrifwit, säger att Jofur och Baldur hafwa begiärt af dem inföddom uti Italien, det de dem Menniskior offra skulle. Men såsom de det intet giorde, utan offrade Tijonde af sin Frucht, så föllo de uthi stort älende och Siukdomar; och blefwo intet af med dem, för än dhe offrade hwar tionde af sig sielfwa. Hwarföre när de så begynte upoffra hwar tionde Menniskia, blef Landet öde af Inbyggiare. På sådant sätt trycktes fordom det älendiga Menniskioslächtet.' Uti Anteckningen pag. 287. finnes att Tertulianus i sin tid wittnar det Satur offrades Barn, men doch lönligen.

Eusebius i sin Evangel. Præparat: Lib. V. p. 209. utaf de gamla Gräkers Skriffter wijser uttryckeligen att dessa Menniskio offer skiedde och wår Manne eller Minnur till ähra, sejandes: 'Det du må säkert wetta att Minnur som wid den tiden hade Regementet öfwer heela Hafwet, och hade ett öfwermåttan Regemente och Macht, och dyrkades af hela Græcien, war och den som Rätt och Rättferdighet öfwermåttan älskade, och den som stifftade de bästa Lagarna.

Hwilken och af Homero kallades Iofurs stallbroder, och war Helsingarnas förnämligaste Domare. Derföre menar du att detta Straffet är dig pålagt', (nembligen, att låta 7 Gossar och 7 Flickor offras till Minnur). Denna Minnur eller Mannen war den som finnes i Atl. Tom. I. Tab. Chronol. I. under Bokstafwen *R.* wid An. Mund. 2220. Om hwilken är och talt i Atlant. Tom. I. pag. 547, 553 [= s. 342, 346] som offta blandas med den som är under Bookstafwen *Ee.* wid An. Mund. 2580. och i 9 leden ifrån denna Minnur, om hwilken wijdare länger fram talas skall.

Huru de fremmande stygdes wid dessa Offren och dem af lade, sees af indragne rum, nemligen att de Egyptier läto Waxbeläten giöras i ställe för Menniskior, och de Laodicer offrade Hiortar i stället, och de Latiner allehanda frucht. Eusebius Præparat: Evang. som det af Porphyrio tagit, säger Lib. IV. pag. 155. 'Att de Rhoder byta om den gamla Seden att offra Menniskior till Satur, i det de togo den som för sina Missgierningar war dömd till Döden, och förwarade honom i Fängelse till Juhltiden då de gåfwo honom Wijn, och uthan för Lagmannens Huus låta halsshugga honom'. Denna Seden hos de Salaminer warade ey länger än till Seleuci Theologi tid, då 'Dyphilus den afskaffade, och offrade Oxar i des ställe'. Menniskiooffer hos de Cretenser, afskaffade Hadrianus helt och hållit. Och hos dhe Carthaginenser ödelade Iphicrates. |443| pag. 160. talar han af Dionys. Halicarn. 'de gamla skrifwa att dhe Romarer och hafwa offrat Satur Menniskior, så wähl som de Carthaginenser när de woro wid Macht, och ännu skier hos de Galler och andra som boo wäster åth (Swerige). Men den Seden förtog de Romare Hercul när han upreste ett Altar (i Rom) på Saturs Högen, att i ställe för dhe Menniskior som waant war att binda Händer och Fötter på, och kasta dem i Floden Tiberim, skulle de här effter kasta Menniskio Beläten äfwen så bundna och på samma sätt och wijs i Floden. Hwilken Sed de Romarer än i den tiden som Dionysius lefde alt brukade.' Äfwen så talar han om de Carthaginenser, att 'de effter Alexandri Magni tid togo Trälar, eller Skiälmar, som de offrade i stället för sina Barn'.

Genom de Galler och andra som wäster åth bodde, förstår Dionysius särdeles Swerige, ty när man läser de andras Historier igenom, så wet man att när de Romare underkufwade sig Gräkland, Spanien, Frankrijke, och England, och omsider Tyssland, så höllo de alla dem ifrån detta Menniskio offrande. Men här i Swerige, ehuru de worto några gånger Christne, så hängde äntå merendels hos dem denna Wederstyggelsen, alt in till Konung Jnges tid, som utkiörde Blot-Swen An. Christi 1070. see Atlant. Tom. I. Tab. 2. Chronol. i Colum. *Kl.* och *Mn.*

Ehuru nu att Saturs och hans Söners Jofurs, Neckens eller Neptuns och Bluters härkomst war här i Swerige uprunnen, och genom deras Menniskio Blodz dyrkande, utfört här ifrån till de Fremmande, hwars Öfwerheter sökte hwar för sig i sitt Regemente, att sådan grym Gudztienst afskaffa, så wille likwäl intet de Afgudiske Prästerna, som hade Goda Soppor och dagar der wid, giärna sådant mista, utan till att styrkia gemene man uthi sin galenskap, så dichtade de samma Gudars Berg, rum och platzer på åtskilliga Orter, att inbilla gemena man der och der dem hafwa blifwit födde, der lefwa och der döde. Som Natalis Comes Lib. III. c. 2. pag. 129. säger: 'Hwar Stygz Siön är, är owist, ty genom Prästernas bedrägerij, så hafwa de dichtat honom på åtskilliga Orter, på det de skulle niuta de aldra bästa, fruchtrikesta och liufligaste Platzer till deras Uppehällen, och sade att de woro skiänckte och helig giorde till dem som bodde i Helsingland och Glysis wall.'

Äfwen så wijser Bartius af Apul. Lib. IV. att wid de Lacedæmoners Stad hafwa de dichtat Tunarån, och der wid en stor Graf och Gång som skulle gå under Jorden, till Odens Saal eller Valhal, men kullslår deras Dichtan af Pausan. Lib. III. som egenteligen upsökt alla gamla rum och ställen i Gräkland, att der intet war nåntzin sådan Gång. Äfwen så att hos dem skulle och Berget Scytherön wara altid med Is betäckt. Men han wijser att på samma Berget hos dem aldrig hafwer någon så gammal Sniö eller Is warit att han blifwer som Cristal, (det han af Claudia-|444|no wijser). Men kommer man hijt Nor i Swerige, så finnes alt detta som här talas om. Se Atl. Tom. I. och III. p. 411 [= s. 416]. Derföre hafwa de och inbillat dem att Satur war begrafwen i Sicilien, som Cl. Alexand: säger pag. 19. Andra uti Creta, som ses af Lucian. Andra att Jofur der låg begrafwen. Men den gambla Gräken Callimachus in Jovem. v. 5. säger: 'somliga säja dig Iofur wara född på Ida Berget. Andra i Arcadia, men de säja alla osant. Dhe Cretenser liuga altid, som hafwa dichtat tin Graf på Creta, du som är odödelig. Ty på Asa Berget (Parrhasias) der hafwer Freja dig födt, hwilket är ett mächta stort Berg öfwertäckt med många Skogar, som heligt hålles.'

Hwar Bargasa eller Asa-Berget (*Parrhasias*) är, der alla Gudar skulle wara födde och sitt tillhåll hafwa, det wijser Martialis, Nonnus, Statius etc. liggia under Norstiernan, altid med Sniö och Ihs betäckt, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 19, 47. 485 [= s. 34, 61, 496]. Hwarest Freia som alla Gudars älsta Moder är, hade sitt Säte, sees af Homero och Nicandro, upnämde i Atlant. Tom. II. pag. 42, 54 [= s. 57, 67]. Det Poeten säger Jofur wara odödelig, fast han af Menniskior war född, det trodde och alla wåra Fäder sig wara, fast de woro Hedningar, som ses af Atlant. Tom. I. pag. 498 [= s. 312].

Scytarön kallas yttersta Udden af wåra Fiellar i Norden, under 71 högdz grad. 44 middagzl. som altid täckes med Sniö och Is.

Hwad tid nu denna Bore eller Satur regerade, det är wijst åthskillig städes i Atlant. Tom. I. och II. och här pag. 381 [= s. 388], men särdeles och aldra grundligast, som går öfwer alla Historier och Berättelser, uthaf Runstafwen, ty såsom Runstafwen han war ställt effter Mundilfarers Söners Regemente, Solens och Månans, och deras störtande uti wår Östersiö, och der utur upkomst på den 20 dagen effter Solens ingång i Stenbocken, och sedan der effter Saturs och Fros Bookstaf *F.* war af honom satt till första dagen i Åhret, och första dagen i Wickan, och af hans Broder Atle, eller som andra willia hans Son, alla Månar med des Teckn på Himmelen inrättade, och nu Åhretz gång med des Teckn, och Månans Gyllendetals Lopp stegit så långt fram, att nu är Distingen som fordom war i första Åhretz Fullmåna hållin, till Februarii eller Giöje Månat fallen, och det ståndande Gyllentalet på 312 Åhrs Omgång blifwit ᚠ. s. 8. så att när man nu will tillbaka räkna Saturs eller Bores tid, det han näst Solen regerat, som de gamla Lärda tillstå, som ses af Euseb. Præparat. Evangel: pag. 45. så får man den säkert wid An. Mund. 2000. |445|

§. XVIII. När en nu öfwerwäger alt detta som är talt om Satur eller Bore och hans Regementes Instichtande och Tillstånd hos wåra gambla Förfäder Scytherna, så är intet undrandes att dhe gambla Græker och Latiner hafwa kallat dem de lärdesta, wijsesta och rättferdigsta ibland alla Menniskio barn, såsom Homerus i sin Iliade XIII. 5 och 6 verser, dem Strabo och indrager Lib. VII. der han talar om wåra Giöther pag. 296, 300. säjandes: 'Iofur han såg tillbaka ifrån Troja på dhe Habyer hwilka lefwa af Miölck och äro de Rättfärdigsta af alla Menniskior.' Dessa säger Arrian. Lib. IV. pag. 239. och Curt: Lib. VII. cap. 6. pag. 472. hafwa sändt sina Sänningebod till den stora Alexandrum Magnum när han stod med sin Krigzhär ofwan Floden Tanaim, der han tänckte byggia en Stad. Hwaraf man kan see att dhe måste bodt långt ifrån Mœotiske Träsket i Nordan. Ty hafwer Ptolomæus rätteligen råkat på deras Säte, och satt dem i sin VIII. Asiæ Tafla under den 60 högdz graden, öster om det stora Yma Berget, hwilket han alt för långt flytt uthi Öster, som wijst är i Atl. Tom. I. p. 375, 402 [= s. 236, 251] af den orsak att de gambla mästedels farit wille uti Middagzliniernas rätta uthsättiande, men intet så mycket uthi Ländernas anseende till Nor och Söder, emedan de kunde den säkert hafwa af Solens högd, Norstiernans högd, och Dagarnas längd Midsommars Tijden, och kortheet Jul-Tijden. Och såsom iag bekommit ifrån Ballenäs och Narvala Försambling ibland deras gambla Kyrckiohandlingar ett märckeligit Bref om Yma Fiels längd, skrifwit på Latin An. Christi 1374.

i Påfwens Gregorij XI. tid. Så skattar iag det wärdt att införas, som således nu förswenskas: 'I Herrans Nampn Amen, Åhret ifrån Christi Börd, 1374. Indict. XII. på den helga Påfwens Gregorii den XI. fierde Åhr. Det må allom Wederbörandom kunnigt wara, som nu som här effter det behöfwa weta, huru detta allgemena Wittnesbördet dem tiäna skall, att den Högwördige i Herranom Fadren och Herren Her Birger, genom Gudz Nåd Archiebiskop uthi Upsala, sielf warit i den Hamnen Swartesund, i den Sochnen Naharvala och Probstdömet Ballenäs uti Helsingeland, den 16. October, och worto för honom framhafde 3 Lagböcker som innehöllo Helsingelandz Lagarna. Hwarest han lät läsa för sig den yttersta delen af Tingmåla Balcken, som så lyder: Svea skiptis Landom Tweggia Konunga emillan, att Sverikes och Norikes byrias i Ulaträsk ok Leder epter Ymæ 15 Wikno langan. När det war uthi föresagde Böcker wäl öfwerlagdt öfwer samma rum, |446| och jämfört med andra Helsingalandz Lagböcker, som förwaras med Järnkedior i Siälangers Försambling, och Medelpada Domprobst Stifft. Så blef mig undertecknat Skrifware befallt att uprätta en Skrifft af Archie-Biskopen om detta hela Landet till underrättelse. Hwilket skiedde på tid och dag som ofwanföre är nämdt uti de wyrdige Männens Her Matthias Domprobst i Ballenäs, och Her Matthias, Naharvalas Herde, så och Kunglige Rådetz Finvid Finvidsons Närwaro.

Jag Olar Niclasson Kyrckioherde i Tyllinge Försambling, hafwer detta genom den Apostoliske Myndigheten af de 3 Lagböcker utdragne Ord sielf sedt och utskrifwit, och i denna Formen fört, och med mitt Signet på Archi Biskopens wägnar bekräfftat.'

Detta wårt Yma Berg beskrifwes af 15 Wickors längd att igenom resa, och begynnes wid Uhla-Träsk, som ligger under 64 $^1/_2$ högdz graden 47 Middagzlinien, och giör en krok Nor uth till 71 högdz graden, öfwer Tornæ och Anara eller Anachara Träsk. Men sedan ända Söder åth, löpandes inunder Götälfvan, och stannar wid Seva Berget i Seva Härad under 57 h. gr: 34 middagzl. Hwilkens Beskrifning Giötheborgz Rådeman och Stadz Secreteraren Laurentius Böker, mig widlyffteligen och märckeligen gifwit hafwer. När man nu effter Gräkernas uträkning tillägger hwar Dagzresa till Land 150 Stadier på hwar Dag, som ses af Ptolomæo, och Herodoto Lib. V. cap. 53. pag. 308. och giör dessa 15 wickor till 7 dagar i wickan, så blifwer det 105 dagar. Nu fördubblar man dessa 105 dagar med 150 Stadier om dagen att resa, så giör det 15750 Stadier. Delar man dessa Stadier 500 på hwar grad, så får man 31 grad. Nu afmålar Ptolomæus dem ifrån Nor under 63 högdz graden ända i Söder till 33 högdz grad. hwiket giör 30 grader. Är så allenast

1 gradz åtskilnad emillan våra gambla Förfäders mätning, och Ptolomæi. Hwilken doch aldrig sielf warit i Swerige, utan suttit i Egypten, och utan twifwel genom wåras Berättelser eller andras som här warit, des Längd bekommit, elliest hadhe warit omöieligit för honom så när råkat uppå des längdz kundskap. Sedan är det achtandes, att sedan Ptolomæus bekommit kunskap att Yma Berget är att genom resa på 15 wickor, hafwer han ställt hwar Dagzresa på 150 Stadier, som låter sig giöra på flacka Landet, men omöieligit der man skall fara up och neder öfwer högsta Bergzkullarna till Foot, och föllia hela Bergzryggen åth, att man kan mera hinna än 100 Stadier om dagen, det är 3 Tyska Mijl. Hwilket när en man gått hafwer, är det intet illa rest. Hwilket både wåra och de Gräkers Historier wijsa, så och uträkningen på denna Yma-fiel. Ty ifrån Ula-träsk och in till Göta-älfven, der Noriges Rijke ändar sig mot Swerige på Yma-fiel, är 21 grad. som synes |447| af Tab. VI. Atlant. Tom. I. när man föllier Bergzryggen och des krökiande åth up wid Anara träsk. Dessa 21 grader fördubblar man med 500 Stadier på en grad, så blifwer det 10500 Stadier. När man nu går 100 om dagen, så giör det just 105 Dagar eller 15 Wickor.

Will man nu taga hela wår Yma fiel ifrån Åbo under 60 1/2 högdz graden 44 Middagzlin. i Finland, der Berzryggen begynnes, och gå hela kroken up till Nort kap eller Anara träsk. Och så in mot Skåne, der den lycktas i Seva Häradt, så är det 30 grader, hwilka fördubblas med 500 Stadier på graden, giöra 15000, och effter 100 Stadiers Resa til Footz, (ty med Häst är omöieligit genom Bergzryggarna att fara) så giöra de 150 dagar. Nu hafwer Ptolomæus gifwit hwar dag lika som man skulle fara på släta Landet, 150 Stadier till hela Bergetz krok, hwilka fördubblas med 150, giör 22500, hwilka delade med 500 Stadier på en grad, giöra 45 grader. Tager man nu Ptolomæi VII. Tafla för händer, och ser under 35 högdz graden och 125 Middagzlin. hwar han hänger Berget Caucasum ihop med Imao, och förer så Imai Bergetz krok in till 141 Middagzlin. och så ända Nor åt up in till 62 högdz graden, så får man hans mätning wara 45 grader just. Iag hade aldrig trodt att Ptolomæus så noga kunskap skola hafwa wunnit så om Bergetz längd, som des krok och orter der in wed, fast han detta Berget wändt up och neder på, och sätt det förlångt bort i Asia, som widlyfteligen är wijst i Atlant. Tom. I. och hela des IX. capitel, hwilka feel han beder andra sielf ändra, och den stora Geographus Cluverius måste tillstå, så och den lärda Mullerus i sitt Förtal till Marc. Paul. Venet: p. 3. säjandes: 'Att Ptolomæi Taflor äro alt för orätt afmålade'. Och må ingen undra att många Lärda Män fast de sedt Ptolomæi willfarelser, dem intet kunna ändra. Ty de hafwa intet hafft en rätt kunskap om Swerige och des Länder,

hwad Orter, Berg och Landskap och des Nampn Ptolomæus alt fört in uti Asien, öster ut, och giort Swerige till en liten Ö (see hans Tabul. Universalem) föga större än Gottland, som ey är 80 delen mot hela Swerige. Ty hafwer iag fört alla Ptolomæi willfarelser tillrätta, som Swerige och Ryssland angå. se Atl. Tom. I. p. 375, 376 [= s. 236 f.] och will här allenast detta tilläggia, Ptolomæus måst haft kundskap af Æscylo och de andra äldre Gräkers Skriffter, som kalla *Prometei Caucasum* det längsta up i Norden Berget öfwer Swerige, som här är wijst p. 177, 181, 212 [= s. 188, 192, 225]. Tom. II. p. 555 [= s. 569] emedan Ptolomæus hänger Imaum tilhopa med Caucaso, intet den Caucasum som är emillan Pontum Euxinum och Mare Caspium; utan wår Caucaso, den han och fört ifrån sitt rum, och satt honom för östra ändan på Caspiske Hafwet, hwilket han giort |448| 2 gånger så långt, som det elliest i Naturen är, som är wijst af Oleario och Strausio, hwilka begge sielfwa det Hafwet besökt, och beskrifwit wara rundt och ey aflångt. Hwaraf man kan see att Ptolomæus med några andra af de gambla Gräker som i Atl. Tom. I. c. IX. Tom. II. p. 74 [= s. 87]. T. III. p. 327 [= s. 337]. bewijst är, hafwa offta blandat wår Östersiö med Caspiske Hafwet, ja och med Ponto Euxino och Mæotiske Träsket. Det är och af mig wijst i Atlant. Tom. I. pag. 382 [= s. 240] af Marc. Paulo Veneto och Haitone som Tatarit beset hafwa, der Ptolomæus hafwer satt detta största i Werlden Berget Imaus, att der är intet Berg, utan släta Ödes platzer och Hedar, hwilket än yttermera Mullerus i sin Disqvis. Geogr. pag. 14 af Schildbergers Historia wijser att Tamerlan när han reste med sin Krigzmacht af 180000 Man, att intaga Cathajan, under 50 högdz grad. 50 Middagzlinia, så reste han ifrån sin Hufwudstad Samarchand, under 45 högdz grad. 110 Middagzlin. Tab. I. Atlant. Tom. I. uti en Månad eller 30 dagar, och mistade mycket Folck, och kom till en Ödemarck som war 70 Dagzresor lång, der än flera dödde för Hunger och Kiöld, och att de intet Watn der hade. Och pag. 111. säger han det är till att märckia, att hela Tartarit är 3 Månader långt att resa, och är ett widlyftigt, bredt och flatt Land. Altså är der ingen Caucasus att sökia hwarken wid Samarchan och öster om Caspiske Hafwet, det och de mig berättat som hafwa följt Tavernir och wår H. Fabricium som är nu en Abgesant till Konungen i Persien, Ey heller något Imaus uthi hela Tattarit. Ty willia wij wijsa huru man skall få igen den Caucasi och Imai ihophängning. Det är allom bekant, så Lärdom som gemene man, att alla floder de måste hafwa sina ursprung antingen af höga Berg eller stora Insiöar och Träsk. De som af höga Berg komma, kunna intet beseglas för des starcka fall. Men de andra kunna beseglas, emedan de komma utur Träsk och Insiöar, hwilka liggia fuller något högt på Landetz rygg, elliest kunde intet Strömarna flyta, doch ey

starckare än att man kan roo dem upföre: Såsom Tanais och Volga, och flera i Ryssland äro. Nu tager man Ptolomæi VII. Asiæ Tafla för sig der man ser honom sättia den stora floden Iaxartum som än i dag kallas *Jaick*, flyta ifrån Östsöder utur Berget Caucaso, hwilket doch ey på den Orten är. Men alla wåra nya Geographiske Scribenter, som Blau, Janson, Ortelius, Mercator, Massa, Feuerstein, Cluverius, etc. wijsa Jaik komma ända Nor ifrån och något in på |449| wäster nor. Altså stielp hela Ptolomæi Tafla tilbaka utur Östsöder till Nordwäst, så får du rätt igen wår Caucasum med Ima Berg, och des tillsamman hengning, så och des Orter in wid detta Berget, mästedels i sina rätta rum. Tag så Atlant. I. Tab. I. eller en af de andras Taflor öfwer Ryssland och Tartariet, så ser man att *Jaick* (*Jaxartes* Ptol.) kommer Norr ifrån de Bergen som liggia Wäster om den stora Floden Obio, och gå ända Nor, som är nu begynnelsen på wår Caucaso. Hwilket Berg giör en Rygg wäster uthom Floden Occa Recas ursprung som flyter åt Söder, och sedan den stora Floden Vina (*Divina*) som löper Norr åth, och sticker sig alt emillan Granwikan som faller Norr in i stora Hafwet, och Siön Onega som faller in i Östersiön, och löper sedan fram in till Riphella wid Ula Träsk, hwarest Yma sig med denna Caucaso ihopbinder. Och är detta ett rätt naturligit sammanband. Ty det är en rätt Rygg oafskurin, emedan alla Floder som falla Norr åt, eller söder åt, wäster eller öster, hafwa sin begynnelse på denna Ryggen, ehuru han intet allestädes är lika hög. Elliest sträcker sig och en Bergzrygg ifrån denna Caucaso up wid Floden Obium, alt ut med Norska Stranden, gåendes från Öster till Archangel, och sedan under Granwikans ingång i Hafwet, och häfwer sig up i wårt Biarmaland eller Lapland, och kommer ihop med wårt Yma up wid Nortkim, eller Nortkap. Men denna Ryggen hänger intet tillsammans att man kan den tillhopa rijta och binda som Ptolomæus hafwer, utan han skiäres allestädes af genom stora Floder och särdeles Granwiks-hafwet. Nu att Ptolomæus rätteligen den förra Caucasi ihopbindning med Ima-Fiel utwijser, det gifwa alla Orter och Folckz namn tillkiänna, såsom det bekanta Tornæ sätter han mitt inunder Kroken på Yma och Caucasi Berg, som det än i dag finnes, med alla de andra Folcken som äro *Byltu* (*Pielte*) *Anarej* (*Anara*) *Massagete* (*Mesagesco*) *Sapurej* (*Capuri*, *Tapurej*) uti Lapland och Finland och Estland, och sedan ifrån Imao en Bergzrygg med des Folck som han under 60 högdz graden kallar *Svevos* (Svear) just träffandes wåra Up-Svear uti Upland. Och skrifwer dem med Gräkeska Bookstäfwer, på samma sätt som Julius Cæsar och andra det giöra, nemligen pag. 162. Συεβα, Συηβοι, Συηβων. pag. 53. Σόυιβοι, Συηβω och sedan 5 gånger Συηβων der de Latiner skrifwa *v* i stället för B, såsom wåra det och giöra: Svevar, Svear, Sveva-Rike,

Svea-Rike. Om flera orter som han der sätter, huru de till sina rätta rum komma skola, läses i Atlant. Tom. I. cap. 9.

Uthi den 8. Taflan sätter han mitt mot Svear, Haby Scytherna, öster om Yma Fiel, under 60 högdz graden, som de än i dag finnas; Haby |450| namn hafwer icke allenast Gambla Upsala Stad som ligger in wid Templet öster om, af Odens förnämsta nampn Har, utan och Hatuna, der den senare Oden bodde, hwars Slotz murar nederfallna än kunna besichtigas, och hela det Hundari af honom nämdt, Haby, Aby, och Habo Hundari, just under 60 högdz graden. Och äro af hans namn alla Kunglige Barn och Kungliga Råd, nämbda Habor, Habarer, Haborne män. Se Atl. Tom. I. pag. 390. 223. 367 [= s. 245, 143, 231] och skrifwes det ordet både med *H* och utan *H*, så hoos Gräkerna som wåra. Såsom Aby, Haby. Aboren, Habor. Abar, Habar. Abaldur, Habaldur, etc. Far således Ptolomeus något will derutinnan, att han sätter Sveva Berg, (den andra kalla Seva Berg, se Atlant. Tom. I. p. 395. 485 [= s. 247, 304]) wäster om Imaum, som skulle wara öster om Yma, och hängia ihop med honom.

Dessa Habyar Scythar, äro de som nu Homerus med andra kalla de Rättferdigaste, som kan jämföras med de andra Gräkers och Latiners Skriffter indragne i Atlant. Tom. I. pag. 423 [= s. 264] som beskrifwa wåra Yfwerborna Norska.

2. Widare willia wij komma till att wijsa dem rättmäteligen af dem gamlom denna Åhretyttel gifwin. Emedan de sedermera mustiga och korta Lagar giort hade, till hwart och ett Landskapz egenskaper och natur, sättiandes sedan 3 Domstolar i hwart Land, att der intet Radaman kunde dem trätandom tillfyllest giöra, så skulle de få komma till Minnur eller Lagaman, och woro de der intet nögda, skulle de få komma inför Konungen sielf. Kunde och intet Sakerna slitas, uti hwart och ett Landskap effter des Lag, så skulle de komma till deras Öfwerkung på Alheriars-Tinget wid Upsala se Atl. Tom. I. 553 [= s. 346].

3. Till det tridie, måtte de för alla andra kallas de Rättwijsesta, emedan de ingen dömde sedan han war död, ty Domarena wille altid sielfwa höra den Klagande och Swarande i egna Personer tala, och der någon dödde, uphofwo de Saken, troendes fullkommelig att de inför Radaman, Lagman eller Konungen Jofur under Jorden skulle stå för Rätta och niuta en fullkomlig rättwijs Dom. Se Atlant. Tom. I. pag. 553 [= s. 346] och här pag. 429 [= s. 434]. Detta är och nyligen händt med en Röfware och Mördare, som för än han kom till att in för Kongl. Hoffrätten afdömas, doo uti Fängelse, och ehuru han i Fängelset tillstod Giärningen för Wacktmästaren och alla andra, så och hans Hustru

som med honom war, altsammans bewitnade, blef |451| han dock intet dömder till någon Execution som plägar skie wid deras Lijk som Bödelen afrättar.

4. Till det fierde, till att undwijka alla Trätor om Jordagodz hafwa de utdelt hela Rijket genom Råstenar, som wijst är Atlant. Tom. I. pag. 739 [= s. 464].

5. Till det femte, woro de Eniga sins emillan när de giorde stora Uthtog, eller att förswara sig mot sina Fiender. Atlant. Tom. I. cap. 7. pag. 298 [= s. 187].

6. Till det Siette, wille de inga Allmenna wägar hafwa in uti Landet, på det ingen Fiende kunde komma fram, utan skulle någon Fiende willia angripa dem, skulle det skie till Siös, hwilket war Fienden förswårt, emedan först hela Landet war så fullt med Holmar, Skiär och Klippor, så att de hwarken kunde finna Lederna in till Hamnar och Floder, och offta blifwa förderfwade genom anlöpande på Blindklippor och Skiär. Sedan war deras mackt så stor till Siös, emedan de åhrligen giorde Uthtog med Siöröfwande, att ingen Fiende dristade sig gå på dem.

7. Till det Siunde, wille de intet att några Lanskap dem näst belägne, skulle wara wähl upbrukade till öfwerflödighet af Säd och Frucht, eller med Allmenna wägar försedde, på det ingen Fiende skulle kunna längie stå och sig länge uppehålla in wid deras Gräntzer. Se Atlant. Tom. I. pag. 593 [= s. 371]. Tom. III. pag. 323. 341 [= s. 332, 350].

8. Till det Ottonde, höllo de alla sina Inwånare att wara öfwade så till Krigzwäsende som till Åkerbruk, och i allahanda Handtwärck. Så att han det ena åhret måste wara en Krigzman, att fara ut på Uthtog och Siöröfwerij, och andra åhret hemma att skiöta Åkren, och annat Handtwärck.

Det war uti Drotning Christinas tid en Fransk Ambassadeur benembd d'Avaux, som war rest till Kopparberget, och igenom den stora Soknen Tuna, der 1400 Bönder woro boendes. När han kom dijt och feck se att en Bonde han giorde Wagnar och Sledar, han smidde sielf, han skar till sina egna Kläder, han giorde sina Skoor, han jagade och skiöt sielf, hans Hustru wäfde Linne, han botade sielf sina Båtar och Fisketyg, han giorde sielf Stolar och Bord, han Timbrade sielf up sina Huus, han Murade sielf up sina Skorstenar, och mera sådant. När han nu kom till Stockholm till de andra Ministrer, berättade han sig warit up till Tuna, och sedt det han aldrig trodt, |452| att i en Sockn skulle wara 1400 Wagnmakare, 1400 Slädmakare, 1400 Smeder, 1400 Skräddare, 1400 Skomakare, 1400 Skyttar, 1400 Linwäfware, 1400 Bönder, 1400 Skiepzbyggiare, 1400 Fiskiare, 1400 Snickare, 1400 Timmermän, 1400 Murmästare, etc. De stodo alla och undrade där uppå, och wiste intet hwad de skulle säja, för än en war så klok att han swarade, der måste wara så kloka

Bönder, att de kunna giöra alt sielfwa, och de äro 1400 till talet. Det han då bejakade.

9. Till det Nijonde, höllo de sin största Krigzmackt till Siös, hwilket war af diupsinnigt Förstånd uptänckt; Ty det är en gammal Regla, att den som är Herre till Siös, han är och Herre till Landz.

10. Till det Tijonde, giorde de mästedels det till att wijsa deras rätta Manlighet, att när den ena war mäcktigare till Skiepp eller Folck än den andra, så att han kunde upswälja honom, så wille han intet gå till Stridz, utan han lade på sijdan af, så många Skiepp eller så mycket Folck, så att de woro lika, och så boro de ihop, att försökia hwar andras krafft och styrckia. Som sees af Torst. Saga cap. 7. Rolf Götriks Saga cap. 22.

11. Till det Ellfte, så grymma som de syntes uti sina Träffningar, så Fromma woro de mot dem som gofwo sig eller bodo om Nåd. se Rolf Götriks S. c. 45. Egils Sag. cap. 9.

12. Till det Tolffte, war det en stor grund till all deras Rättrådighet, Wijsshet och Klokhet, att de af så lång ålder för alla andra, hade Bokstäfwer påfunnit, att skrifwa sina Lagar i Böök. Hwilket widlyfftigt wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 274 [= s. 172]. Tom. III. pag. 62 [= s. 74].

13. Till det Trettonde, war det en stor Klokhet, att de för alla andra, hade funnit på Solens och Månens rätta gång. Se Atlant. Tom. II.

14. Till det Fiortonde, att de inrättat Himmelens Teckn, genom hwilka Solen gick, med sådana Skepelser och Namn, som tiänte till ett Regementz och Hushåldz wäsende, tiänlig till hwar sin Måna. se Atlant. Tom. III. 2 och 3. Capit.

Är således intet undrandes att de gamla Gräker och Latiner hafwa kallat de Yfwerborna Scyther, de Klokesta och Rättrådigaste bland alt Folck. Hwilket och näst Gudz wälsignelse, hafwer waret grunden till Rijketz ålder, att det i så många tusend Åhr stått orubbat för Fremmande Herskap af annat Folck och Språk. Slutes så här med detta Capitlet om Satur eller Bore. |453|

Cap. XII.

Om Jofurs eller Thors Regemente och hans Uthtåg och Krig An. Mund. 2100.

Uthi förra Capitlet är sagt om Sweriges första Regementz Skeppelser, under våra första Fäder, och särdeles huru det war fäst och stadgat under Satur eller Bore, och hwilka Uthog under honom skiedde. Nu willia wij komma

till hans Son och tillse hwad Regemente han förde, och hwilka Uthog wid hans tid äro skiedde.

§. I. Uthi Atlant. Tom. I. Tom. II. och så i denna III. delen är nogsamt wijst, att han här i Swerige längst i Norden af Satur född är, och här sitt Rijkes Säte hade, fast han giorde Uthtåg och andra Rijken sig underkufwade, hwaraf kom, att åtskijliga Städer wille hafwa den ähran att säja honom hos sig wara födder, ja och begrafwen, särdeles de Cretenser. Men det är wijst af Callimacho, att de dicktade sig det till ähra, och foro med osanning, hwilket Non: i sin Book H. v. 117. betygar, talandes om Disa eller Diana, 'att hon intet altid wistades på en Ön Creta, wid den updicktade Jofurs Högen, emedan de Cretenser äro liugare': Som och Paulus Apostelen dem kallar til Tit. 1. v. 12.

Ty säger Lucianus och rätteligen Tom. 2. pag. 464. att han undrar att de Cretenser intet skiämmas att så mycket liuga sig till, som dem intet tillkommer. Ty talar och Pausan. rätteligen pag. 278. att det woro alt förlångt, att upräkna alla dem som willia tillägna sig (dock fåfängt) Jofurs eller Thors Stad der han skulle wara födder. Hwarföre till att än wijdare bekräffta de älsta wåras, samt Grækers, Chaldeers, Ægyptiers och Latiners Skriffter, som säja honom här längst i Norden wara född, och hafwa hafft här ifrån sina förnämsta Namn och Ähretyttlar, och Ämbetes Sysslor; Så will iag nu alt införa af deras Skriffter, hwad iag i den Första, Andra och Tridie dehlen förgiätit.

§. II. Först angående hans åtskillige Namn, som wåra Fäder honom gifwit, och de Fremmande som honom dyrckat, samma Namn brukat, wijsa hans Fädernessland warit Sweariket. Såsom hans Namn Thys och Thysson. Dhet Tacitus och bewittnar wåra Fäder honom behedrat med, hafwa sedan Gräkerna brukat, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 707 [= s. 444]. Tom. II. pag. 59 [= s. 72]. Tom. III. pag. 2 [= s. 12].

Dian hafwa och wåra Fäder honom kallat, och icke honom allenast, utan alla 12 Gudarna, som sees af Herr Peringskölds utgångne Ynglinga Saga, cap. II. pag. 2. och Snor. c. I. p. 2. Der 'Oden han satte in wid Tanaim i dess Hufwudstad |454| 12 Diar (Deos) eller Drotnar (Druidas) som skulle döma alt Folcket och offra'.

Äfwen witnar Euseb. i sin præparat. Evang. pag. 34. Att de Gräker kalla honom *Dia*, ehuru dem Ordetz ursprung war obekant. Se Atlant. Tom. I. pag. 707 [= s. 443].

3. Thore, Thare, Thzare, Thiore, Thiores, Troos, Asa-Thor, Thoreas, Thorkyl. Åke-Thor, Thor-dunder, Thor-munder, Thordön, Thorefan, Fan-Thor, Thore-Gaute, war hans nampn, mera egenteligen brukat än de andra, som sees i Atlant. Tom. I. pag. 695, 705, 706,

709, 710, 711, 715 [= s. 436, 442 ff., 448]. Tom. III. p. 156 [= s. 167]. och af honom hade åtskilliga Städer, Byar, Domarhögar, Lundar, Siöar, Konungar och andra Män sina nampn; Såsom i Upland Tors-lunda i Skan Sochn. Taresta i Låsa. Torsætra i Wålinge, Trosta i Gotröra. Tarby i Frösunda. Tors-holma ibid. Torslöt i Knifsta. Torewalla i Markum. Tors-bro i Ramsta. Torsilla i Tylinge. Tors-wijk i Torswij Sochn. Torsunda i Adelunda. Torkijl i Södermanland. Torkijl-torp i Tuna. Tors-berga i Thysse-berga. Torsåker i Torsåkers Sochn. Trosa Stad. Tors-boda, i Floda Sochn, in wid Skytlinge Sochn, och Skytetorp. Tornåås (*Jovis collis*) i Wäsmanland. Torunda i Tingetuna. Tar-nö i Rytteren, Tormåssa i Odenswij. Dares-boo i Skinskatteberg. Toreward i Ora Sochn. Tore-tuna och Tores-tuna i Yttertiurbo Härad. I Jemptland: Torsgård i Rafwens in wed Lokne Sochn (*Saturni* s. *Leuce*). Torewaldri i Brunflod. Torne i Helsingeland. Oräknandes flera otaliga i dessa uppräknade Landskaper, förutan de andra Landskapen. Och är allenast ett ord af hwart slag till att wijsa huru många ord hans nampn Thore bindes tilhopa med.

Torland, Torne, Torsilla, Trosa, finnes och på de Wits Sweriges Tafla, så och Blaus och Jansonii.

På Runstenerna finnas Konungars och Hieltars nampn åtskilliga effter honom nämde såsom Thar-biorn, 93, 345, 155, 537. Runsten. Tare, Taira, Taure, 334, 592. Tor-stin (*Jovis Lapis fulminaris*) 336, 350, 352, 408. Runsten. Torkyl, Torvius, Torvi (*Jovis lap. fulmin.*) 404, 416. Runsten. Torvild (*Jovis Fulgur*) 512. Runst. Torgisl (*Jovis obses*) 93, 400. uti wåras och de Danskas och Norskas Historier och Sagor, finner man förutan dessa också Tor-gunna, Tor-mod, Tora, Tor-gier, Tor-walder, Torleik, Tor-grim, Tor-gaute, Tor-goder, Tore-gud, Tor-gny. |455|

Detta Thors Kungliga Gudars nampn, är och kommit med våra Fäder till de Gräker och Latiner, som sees af de gambla Penningar, Stenar och Städers namn, hwilket i Atlant. Tom. I. pag. 710 [= s. 445] utaf Lucano, Eusebio, Goltzio och andra wijst är. Plutarch. Tom. 2. pag. 306. talar här om märckeligen säjandes: 'Mitt genom Roms torg, flyter Ån Tiberis, hwilken för Jofurs wrede som kallas Tarson ypnades en stor Giöl, hwarigenom många druncknade, och mente många att stilla hans wrede med Gull och Silfwer, som de inkastade, men det halp intet för än den kiäcka Karlen Curtius satte sig på en Häst, och med honom drenckte sig i Giölen, att der med upoffra sig för de andra.'

Thors-åås kallades den Åsen och Backan som Thor satt och dömde på, hwilket namn Strabo bekiänner sielf warit ett Schytiskt namn, och fremmande

hos de Gräker se Atlant. Tom. II. pag. 117, 118 [= s. 129 f.]. Denna nämner Pausanias lib. II. pag. 153. säjandes: 'att på Åsen, Thor åsen, blef Thor eller Jofur wänd i en Göök, och blef sedan Åsen kallad Gökhöjen'. Cronicon Alexandrin. talar mäckta klart, säjandes pag. 101. 'De Creters Konung Taure, drog med en Skiepzflotta till Staden Tyrum i Judeen, och hölt en Siöslachtning, intog Staden, bortförandes många Fångar, ibland hwilka och Europa Konungz dottren war af Agges Släckte. Agge hade träta med sina Söner, om deras Landamären, hwilket när Thor de Creters Kung förnam, kom han till Siös med sin Flotta, och intog Landet, mot en affton, hwilken de Tyrer än i dag dyrcka till en åminnelse.

I medler tid tog Thor Jungfrun Europam med sig till sitt Rijke, och till sin Hustru, kallandes af henne alla sina Länder, de Europiske Rijken. Af henne aflade han Minnur, såsom den kloka Poëten Euripides skrifwer, när han säger att Jofur wände sig i en Tiur, och röfwade Europam. Han lätt byggia på Öön Creta en Stad, kallandes honom af sin Moder Jofurs Pickes Sonehustru. Men Stadzens Wålna eller Lycka kallade han sedan Kallinge, af den Jungfru som der blef dräpt.

Konung Agge när han kom tillbaka från sitt Uthtog, till Tyrum och förnam, att Thor så oförmodeligen intagit Staden och så många Fångar bortfört, sände han Cadmæsen med mycket penningar och en stor Krigzhär att igentaga Europa. Omsider när Kung Agge skulle döö, befallte han att hela Landet skulle skifftas i 3 delar emillan hans 3 Söner. Altså feck Phœnis Staden Tyrum och Stranderna der inwid, af hwilken det Landet blef kallat Phœnicien. Och Syre den andra delen, af hwilken Syrien Landet är nämdt. Och den tridie Kille, af hwilken Cilicien är nämdt. Wid den tijden war i Staden Tyro Hercul en wijs man, kallader Tyr, som påfann Purpur. etc.'

Af detta härliga rum är mycket att achta, såsom först att han kallar Jofur de Cretensers Konung Taure, och det i Gräska som Latinska Språket skrifwit med *au*, aldeles som wåra gambla på Runska det giort, och i senare tijder wänt *au*, till *o*, som ses i Atlant. Tom. II. p. 67 [= s. 80]. Tom. III. pag. 155 [= s. 166]. Taure, Tore. Sedan att |456| han behåller och den Gåtan som wåra Fäder hafft om Jofur att han war wänd i en Tiur (*Taurum*), äfwen som wåra de beskrifwa Satur i en Tiur, och Jo i en Ko wara wände, som ses i Atlant. Tom. II. pag. 340 [= s. 348] emedan han war dristig Konung och torde röfwa henne, ty målas och hans wapn med en Tiurs hufwud på Bröstet, och en Örn uppå hufwudet, se Atlant. Tom. II. pag. 300 [= s. 309]. Tab. 10. Fig. 28. och hans Månadz begynnelse blef kallat Tors Månat, med ett Tiurhufwud till märcke, se Atlant. Tom. II. pag. 165 [= s. 178] under Colum.

XVI. Är och Thores, en Konungz, och Thyrs en Krigz anförares, och Tiures en Oxes namn, af alt ett ursprung, för deras dristighet och styrckia att slåss, brotas och stötas, nembligen af ordet Töras som sees i Atlant. Tom. I. pag. 709 [= s. 445]. Derföre sade wåra Skalder att Jofur Konungen wart wänd i en Tiur för des dristighet. Äfwen såsom i Snorro p. 161. läses, att Thoro han wändes i en Hiort, emedan han språng så fort, när han flydde. Och Satur eller Atin i en Groda, och blef kallat Gro eller Groda, se Woss. Idol. Lib. 2. c. 33. pag. 243. för det han hade så många Barn som en Groda. Och Siöröfware i Wargar, och mera sådant, som läses i Atlant. Tom I. pag. 519 [= s. 324]. & h. Tom. 295. 337 [= s. 305, 346].

2. Kan man se hwilken af wåra Konungar som har detta Namnet Thor till ett egenteliget namn, emedan elliest alla wåra Konungars Ähretyttlar war både Jofur och Thor. Uthi Diodoro Siculo, Cicerone och andra, seer man att twenne mycket berömde Kungar warit, som äro kallade Jofur. Det och Voss. i sin Idol: lib. 1. cap. 14. af de gamblas Skriffter tillstår, säjandes: att den senare utaf Eusebio kallades ock så *Astor* som röfwade Europam. Af min Chronol. I. Tafla Atlant. Tom. I. under Colum. *R.* mot An. Mund. 2180, så lefde den första Thys, som kallades Jofur eller Thor, som war Manni fader, den Tacitus beskrifwer. se Atlant. Tom. I. pag. 708 [= s. 444]. den andra Thor som och kallas Niord, war den 6 ifrån honom som lefde An. Mund. 2380. och hade Glitra Atles Dotter till Hustru, hwars Son war Tordon, se Atlant. Tom. I. pag. 789 [= s. 496] af hwilken de Trojaners ursprung war, är i Colum. *T.* Den tridie Thor war den som kallas Astor, som lefde 2550. 9 leder ifrån den första i samma Colum. *R.* Den fierde war Tor eller Tros som är alt ett, och war den 14 från den första, som lefde |457| An. Mund. 2700. uti Colum. *S.* Hwilken kom tillbaka från Troja, som wåras Historier Snor. Edda, de Norskas, Is-lendskas, och Engelskas Historier bewittna. Den tridie som nu är nämd Tor, är den samma som Eusebius af de Gräkeska Scribenter säger kallas Astor, swarar och just mot Europam, Cadmus och Phœnix i samma tid, med hwilka han hade att giöra, och finnas under Colum. *Ee, Ff, Gg.* Om denna säger Lactantius lib. 1. pag. 45. de falsa Religione, af den gambla Skribenten Ennio: 'att sedan han giort 5 uthtog kring hela Werlden, så skifftade han ibland sina Wänner och Fränder hela Rijket, och insticktade Lagar och Ordningar; och inskaffade Korn och Säd, och dödde på Öön Creta, och honom dyrckade hans Söner Curarna, sedan han affor till Gudarna, och i Staden Knösöö, står på hans Graf med gamla Gräkeska Bookstäfwer Thsys Gros Son, det är på Latin, Iofur Saturs Son (Jupiter Saturni filius)'.

Denna senare Thors giärningar blandas mycket med den förstas, som sees

kan i Chronico Alexandrino, Diod. Siculo och andra, hwilka man måste skillia genom de Personer som de hafft giöra med, antingen till Ächtenskap, Fredzförbund, eller Krig och Örlig, som på sina rum wijsas skall. Denna kallas wäl och Saturs Son, fast han war den 9 i leden ifrån honom, effter de gamblas sätt att tahla, att Jesus war Davidz Son, men war intet den som war Saturs Son i första leden, den wij i detta Capitlet tänckia beskrifwa, och kallades Thor. Men denna, för det han så många Uthog giorde, och for offta af och ann, så blef han kallat Piggur, dedan än i dag kallas en drifwande och allestädes Fieckande man Pigg och quick. Af ordet Fiecka och fikas. Dedan en Tiggiare som far af och ann i Härade, kallas Heradz Pieckur. se Werel. Lexicon, och en Skata Fiecka och Piecka, dedan Latinerna sin *Pica*, som intet hafwa ordetz ursprung af någon gierning. Der af är och än i dag hos gemene man ett Orspråk kommit, att när en Skata eller fiecka kommer till Bys, säja de sig wist wänta Fremmande. Derföre blef och denna Thor, sagdt wara wändt i en Fieckur eller Skata, och kallader Piggur, emedan han fem stora Uthtog giorde, och Fieckade af och an, både till Italien, Syrien, Persien, Ægypten och Cretam. Om denna förwändning talar Ovid. Metamorph. 14. och Wirgil. Æneid. 7. och Festus utaf Werrio, hwilken menar att han blef derföre kallat Skata, af det han brukade henne i sina Spådomar, som och kommer öfwerens med wåras Sagor, ty de hålla Skatan för en Spåfogel mot Fremmandes ankomst. |458|

5. Asator blef han af wåra kallat, för det han for in uthi Asien effter somligas mening, eller andras, att han war en af de förnämsta Gudarna, hwilka alla i gemen kallades Asar. Förutan att dessa hans Namn Thore, Jofur, Asathor, Piggur, som alla äro Giötiska, wisa honom wara af Saturs Släckte, ock hans Fädernes-land Swerige, så sees det och af Stadsens Giöthiska namn, som han honom gaf när han upbygden, kallandes honom Gårdin, som är ett rent Götiskt ord, det många Städer och Byar i Swerige bewitna. Såsom på Gotland Ostregård, Wester-gård i de Vitz Tafla. Kungs-gården i gambla Upsala, Atlant. Tom. I. pag. 167 [= s. 107]. Uthi Upland Hofgarden i Hillersiö och så Eggerö. Brede-gardin, i Gierfälla. Ofwer-garn och Ytter-garden, Socknar. Quarn-garden i Taxinge. Kobergs-gård, ibid. Wering-gården i Windö. Sten-gården i Sorgunda. Busse-garden, i Skieptuna. Lötes-garden, i Sanderid. Ytter-gardin, ibid. Södergarden, ibid. Orme-gardin, i Ryd. Wenne-gardin, wid Sigtuna. Swartegarden, i Rydh. Ene-garden, i Åker. Ledin-garden, i Knifsta. Tiuregardin, i Norsunda. An-garn, Sochn. Ranegaren, i Weddö. I Sörmanland Tule-garen. I Wessmanland Brotte-garden, i Biörskog. Kars-

garen, och Helle-garen, i Barckare. Præste-garen, ibid. Otters-gard, i Tijdö Sochn. I Medelpada Gigers-garden, i Ströms Sochn wid Tulingzås. Bagge-garden, i Flista, Westgötland. Gardin, i Långhundra. Swine-garen, i Trögden. Lo-garden, i Lohundari.

Sedan kallas alla instängda rum af ordet Gierda gardar, såsom Sädes-gierde, Träs-gierde, Kolgården, Trægården, Kryddgården, Man-gården, Fægården, Kyrkiogården, Biscopsgården, Hummelgården, Rofgården. Och hafwa wåra Giöther hwart de hafwa ferdas och regerat många städer kallat Garden, såsom hela Rysland Garda-Riket, och dessa Städer Nogarden, Holmgarden, Swinegarden etc.

Än införer Chr. Alexandrinum ett Giöthiskt eller Skytiskt ord, hwar af Thors Fädernesland igenkiännes, i det han säger Stadens wålnat war kallat effter en Jungfrus nampn Kallinge. Kalle är en Man, och Kallinge en Jungfru, så och en gammal Gumma, som sees uti wåra Lagar, så och Verelii Lexicon, och allom gemene man bekant. Wijses så fullkomligen, så wäl af allas wåras som Fremmandes |459| Historier, som sielfwa Språket, att både den första Jofur eller Thor, så wäl som den andra med Wedernamnet Piggur eller Asathor, wore af wåra Giöther och Scyther, derföre och Herodotus den älsta Gräkiska Historiæ Skribenten rätteligen säger att Jofur war Scythernas Fader eller Patriarch. se här pag. 156 [= s. 168].

Tzetzes Chil: 1. v. 473. erkiänner och hans nampn Astor fast han far will om Ordetz ursprung, giörandes det af Stiernornas Gräkiska Namn *Aster*, intet kunnig i wårt Språk. Hans namn Thare, hafwer warit hos de Lärda mycket Fremmande, som sees af Barthii anteckningar till Statii Sylv. lib. 1. Syl. 1. der han kallas den Milda Tharas (Thoreas), i hwilketz ordz ställe, derföre somliga ment skulle stå *Tonans*, det är dundrande. Men Bartius wijser att det war fåfängt, emedan det talas om Jofur, som allom war bekant, kallas *Tonans*, det är Dundrande, utan wijser af de älsta, att detta *Taras* warit hans särdeles Åhretyttel och Namn, fast honom obekant, och att somliga kallat honom *Tarentus*, andra *Tares*, af Steph. Claverio till Martial. lib. VI. Pausanias lib. 10. p. 628. kallar honom *Taranta*, säjandes: 'Taranta en stor Hielte som war Neckens eller Neptuns Son, och en Gudinnas, som der i Landet född war, af hwilken både Staden och Floden feck sitt Namn, och kallades Tharas.' Sedan nämner Pausanias Stadsens nampn Tarentuna. Af hwilket man klar-ligen seer att Gräkerna intet altid förstått wårt Språk, och rätt råkat på att hans namn skrifwa och des Städer som af honom utsprungna äro. Ty hans Namn är rätt Tar-as. Tar är dristig och starck, och As är en Gud eller Konung. Men Tuna är Städers och Byars namn, som altid bindes ihop med

dess egenteliga namn som dem bygdt hafwer. Såsom här i Upland, Tar-tuna, Sigge-tuna, Ul-tuna, Ha-tuna, Frö-tuna, Wale-tuna, Simber-tuna, Skep-tuna, Are-tuna. Ty far Pausanias will i de förra orden, att han säger Staden heta *Taras*, der hans Namn som bygde Staden är *Taras*. Men i de följande rätteligen att Staden heter *Tarentuna*; Ty hafwer Martianus Heracleot. och Servius till Virgil. III. Æneid. och Dionys. Perieg. v. 377. rätteligen råkat att den het *Taras* som bygde *Tarentuna* eller effter ordetz ihopdragande, *Tarentum*, som låg uti Italien. Wåra uti Swenska Språket, nämna wid åtskilliga hendelser, både Tuna, Tunum, Tune och Tunom, som sees i Scheff. Chron. Episc. och Riksens Archivi Skriffter, och dageligen effter gemene Mans utal.

Lillius Gyralldus tillstår uti Histor. Deor. Synt. II. pag. 84. att Jofur är kallat *Tarsus*, *Tarsos*, *Tersos*. Hos Eustatium, Dionys. Afrum |460| och Eratostenem, och att *Tarsus* Staden der Apostelen Paulus är född af *Taras* eller *Tarsos* är bygder, eller honom till ähra så nämder. Gräken Stephanus Byzantinus hafwer ett märkeligit rum pag. 636. om wåra Norska, der han säger af en mycket åldrig Gräk Hierocle, 'att wåra Yfwerborne Norska der som Griparna förwara Gullet, det de gripa och röfwa, de kallas Tarcyne'.

Hwem kunde bättre råka på Folcketz namn och des Fädernesland, och des Regementz wäsende, see Atlant. Tom. I. pag. 408 [= s. 255] om Griperna. Cyn och Kiön, det är Folck och Släckte, och Tar är Jofur. Dedan Targunda, Thorfolck, Sata-gunda, Saturs-folck, Si-gunder, Sigges-släckte etc. Det är och märckeligit det Pausanias säger, att denne *Taras* war Neptuns Son, den som förr af Platone och wåras Skriffter och Edda, Atlant. Tom. I. pag. 200 [= s. 128] är wijst wara Atle eller Thor, Neptuni förstfödde Son;

Af Thore är och Thordona eller Tortuna i Græcien bygdt, som af Gräkerna kallades *Dodona*. Men utlåtit *R*, äfwen som uti Frankrike Gallia Aquitania kallas af Navagiero och gemena Folcket *Dordona*, den af Vineto kallas *Tarn*, Plinio och Ausonio *Tarne*, och af andra *Dodone*. Begge orden äro här i Swerige algement i bruk, och är allom bekant, att det älsta Afguda Templet i Gräkland der Thor dyrckades, het Tortona eller *Dodona*, som nogsamt wijser hwadan Namnet kommit är, fast det war fremmande för de Gräker, emedan det blef af deras Afgud swarat, när han tillfrågades hwad Nampn de Gudarna gifwa skulle, att de skulle bruka wåra Barbariske Gudars nampn. se Atlant: Tom. I. pag. 684. 685 [= s. 429 f.].

Jag har nu wijst att Þaures (Thores) nampn har warit både wåra Afgudars så och Konungars Ähretyttel, som och Hielternas egenteliga namn, och är altid skrifwit med Þ, som uthtalas genom *Ths*, eller Latinska *Z*. Att de Frem-

mande Gräker och Latiner fått någon kunskap här om, fast de intet det brukat så i gemen till sina Gudars och Konungars Åhretyttlar och egenteliga Nampn, wijses der af, att de på sitt Språk det uthtolckat genom en Kånungz Åhretyttel. Såsom *Taurocinum* uti Orthelio, kallas af Ptolomæo *Rhegium*, det är Konglig, och hos Halicarnasseum *Neptunia*, det är Siögudens Neptuni Säte. Och *Taurinum* uti Pannonien eller Ungeren, kallas Weisenburg, Wisenburg, och Belgard, af Slafverna Belgrad. Vise, Bal och Bel är och Konungars Åhretyttlar, som sees Atlant. Tom. I. pag. 702, 703, 454, 455 [= s. 440 f., 284 f.] och det hafwa de Latiner fått kunskap om, ty de kalla Staden *Urbem Regalem* och *Imperialem*. Det är en Kunglig eller Keyserlig Stad. se des Taflor |461| och Ferrari Lexicon pag. 12, & 387. Så och af Tyskarna Stul-Weissenburg, det är Konungarnas Stool och Säte. Den Hunden som våra satte dem Norska till Konung han kallades Tzar, Sar och Sör, och hans Öö och Säte kallades Tzarsöja, som sees i Messenio, Saxone och de Norskas Cronica, Atlant. Tom. I. pag. 614 [= s. 385]. Äfwen så kallades alla små Konungar som wåra gamla Fäder satte Inomlandz eller Uthomlandz uthi Wenden som nu kallas Ryssland. Och behålla de än i dag samma Tyttel, som ses af Heberstein, den Keyserlige Legatens Skriffter om Ryssland pag. 11. der han talar om Rörik och andra Giötiska Kungar som de hafwa fått utur Wargön eller Swerige säger han 'att Czar betyder Konung hos dem, ehuru de Bemer, Polackar, Slaver och Ungrar kalla en Konung Kral, Kyral, Koroll, och att de inbilla sig detta ordet Czar warit ett ihopdragit ord af Cæsar, Keisare'. Men han säger 'att när man läser deras Historier och helga Skrifft hos dem, så skillies både Nampnen åth, och kunna intet hafwa ett ursprung, ty en Konung kallas Czar, men en Keisar, Kessar'. Äfwen wijser Paulus Jovius det pag. 182. att de intet wettat ordet Czars ursprung, utan att de kalla både Tattarnas och andra Rikens Konungar Tzar. Perserna som ärkiänna sig af wår Scyther, hafwa och gifwit sina Konungar när de dristiga och trotziga warit i Fällt, till Wedernamn Thare, uthtalt effter Gräkiska Sättet *Dareios*, och Latinska *Darius*. Det Hesychius artigt påråkat, der han säger 'Dareios öfwer Perserna war så dristig och tråtzig som Akethor hos Phrygerna'. Ake-thor är ihopsatt af Åka, det är fälas och dundra, se Atlant. Tom. I. p. 705 [= s. 442] och Thor Jofurs nampn hwilket är alt ett med *Dares*, *Dareus*, och *Darejus*: Såsom *Dares Phrygius*. Elliest hos oss kallas Thordon både Åkethors, Åkethyr, Thors-åkan, och Tyrs-åkan, af hwilka Persierna det senaste behålla, utnemnandes *Dirachs*, och *Direchan*, se Meninschi Lexicon. Uthi Stephano de Urbibus under ordet *Taras*, införer han och Jofurs nampn af Demosthene, som kallar honom Taran-tajos, Thys, hwilket är ihopsatt af Taran, som

Wossius ärkiänner af Lucano wara wår Thors namn, och Tajos, Deia eller Dian, se Atlant. Tom. II. pag. 440 [= s. 452], som är Gudarnas, Konungarnas och Prästernas Åhretyttel. Om Thys eller *Zeus* är förr talt.

Denna Thar han dyrkades och på Ön Cypren, och uti Templet Sala, hafwandes äfwen som hoos oss Upsala Templet Sala namnet, se Atlant. Tom. I. pag. 713 [= s. 447].

4. Åskia, eller Åskiens, är och Guden Thors nampn, ty säijas när han åker och dundrar, Åskian åker, Åskian dundrar, gemene man bekant. Hoos Carerna som war ett fremmande Folck och af de Scythers härkomst, och sutto |462| hos Gräkerna, hade och ett Tempel samma namn som war bygdt honom till ähra, och kallades *Oskio*-templet. Se Strabo lib. 14. pag. 659. Denna nämnes och hos Plutarchum i Tom. 2. pag. 501. och kallas Jofur eller *Dis Asceras* och såsom detta Namnet är fremmande hos dem, och sällan eller intet i flera rum hos de gambla Lärda igenfinnes, så bekiänner Lil. Gyrald. Synt. 2. pag. 86. sig intet kunna finna des ursprung i något Språk. Persianerna wåras afföde, de bruka det än i dag och kalla honom *Azchan*, *Æzchas*.

5. Kar, Karl, och Kalle, war och Thors nampn, och kallas Drotningar och Hieltars Hustrur Thora, der om ses Atlant. Tom. II. pag. 62 [= s. 75]. Kari, Kaira, Kalle, Karl läses på Runst: 2. 5. 142. 164. 266. 434. 498. 515. 549. 626. dedan kallas det Himmelska Tecknet som Latinerna kalla *Ursam*, det är Biorn, af wåra Karlwagnen, emedan Thor som målas åka uppå den, kallas Kar och Karl, det är en Man för des Manliga bedriffter, och de 4 stora lysande Stiernor hans Wagn och Wagns-hiul, se Atlant. Tom. I. pag. 320, 356 [= s. 202, 225].

Om dessa Namnen hafwer och Stephanus Byzantinus fått kunskap, fast han något förwändt dem, der han talar om en Stad hos de Lyder, som woro af Skytheska Slächten p. 660. 'Torrebo är en Stad i Lydien, så kallad af Thorebo Atis Son. I Thoreby-Land är ett Berg som kallas Kariås, och så ett Tempel af samma nampn. Carios war Dias (eller Jofurs) Son och Torapians som Nicolaus lib. IV. talar. Hwilken när han förlustade sig wid ett Kärr, som blef af honom kallat Thorepia, när han hörde Gudinnorna, hwilka de Lyder kalla Maissor, lärde han Siungar-konsten, och lärde de Lyder giöra Scaldequäd och Wijsor, hwilka blefwo kallade Thorepia.' Här ser man de gamblas feel; rätteligen säger han att Thorebo är en Stad. Ty Bo, Bodar, är huus, och Städer, och Tore är Jofur den han straxt der hos nämner, och Thorebo war hans Stad, och Thore war Atys Son, ty skulle han intet kallat honom Thorebo, utan allenast Thore, och således skrifwit Thore-bo, en Stad i Lydia, nemd af Thore Atyis Son.

Lydia och Atys äro och Giöthiska nampn, se Atlant. Tom. I. pag. 352. 727 [= s. 222, 456]. Thore-by Landet är af honom rätt skrifwit så och Majsornas namn, men Jungfrun eller hans Hustrus skulle wara skrifwit Thorapian eller Pigan, som wijst är i ordet Harpya eller Harppiga, här pag. 261. 262 [= s. 271 f.]

Berget Kariås är rätt skrifwit, ty Kar är en Man ock Ås ett Berg. Se ordet Thornas, Atlant. Tom. II. pag. 117. 118 [= s. 129 f.]. Men hans nampn skulle wara skrifwit allenast Kar, Karl, eller Kal. Se sådana feel inkomma när de Gräker och Latiner utföra Fremmandes ord effter sitt Språk, och ey förstå des rätta grund: och finnes många sådana Exempel, som i Atlant. |463| Tom. I. II. och denna III. wijste äro. Af hwilka ett det förnämsta är, som nu föllier af Thors eller Jofurs nampn, Þomare.

Domare nampnet hade Jofur för alla, effter han war Konung och högsta Domaren i Riket, se Atlant. Tom. I. pag. 553, 706 [= s. 346, 443] och här pag. 57 [= s. 70]. dedan åtskilliga af Konungarna fått det till egenteligit namn, se Atlant. Tom. I. Tab. II. Chronol. under Bokstafwen *MN* der mot Anno 3900, twenne Konungar nämnes Domalder, och hans Son Domare. Domalder är ihopsatt af Domare och Ålder, det är den äldre Domaren, men Sonen som yngre war, kallas allenast Domare. Ordetz ursprung är af Döma och Themia, det är rätta och styra en ting. Se och Atlant. Tom. II. pag. 142 [= s. 155]. Der flera af wåra sådant nampn bära.

Uthi Edda 14. Mythol. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 553 [= s. 346] står ordetz ursprung klarligen. En Thor gångur till Dom sins i. e. *ad Judicandum*. Dedan kallas den Booken i den helga Skrifft, som beskrifwer Judarnas Domare, Domareboken, den på Hebreiska kallas *Scophetim*, på Gräkeska *Kritaj*, på Latin *Judicum*, på Tyska dass *Buck der Richter*: och heter en Domare och Demis, på Hebreiska *Scophet*, Gräkiska *Krites*, *Dicastes*, Latin *Judex*, Italienska *Giudice*, Hispan. *Eljuetz*, Fransysk. *Juge*, Tyska *Ricter*, Engelska *a Judge*, Hollenska en *Recter*, Slav. *Sodez*. Dalmat. *Szudack*. Polenska, *Sedzia*. Carniol: *Richtar*. Bohemisk. *Sauce*. Turkesk. *Kadi*, *Kadilescher*, *Hæckem*. Ungersk. *Biro*, *Etelej*, Cambriska *Ynad*, Zingars. *Cromma*. Men see det, att Persianerna behållit effter wåra Skythar deras Förfäder, dessa nampnen som stå i wår Swenska Bibel, der Gud den högsta talar till Domarena att han satt dem till Gudar, emedan Persianerna kalla och Domarena Ghudek och Guder. Och Staden der Domarena sittia, kalla de Damaristan, och Stenerna de sittia uppå, Domaresten, se Atl. Tom. I. Tab. 31. F. 112. 113. Så kalla och Persianerna Dameristan, och Daveristan, som är något förderfwat ord. Och såsom wij kalla alla Gåtor som genom Liknelser

antingen beskrifwa det som skiedt är, eller skie skall, effterdöme, och Demis-Saga, som allastädes i Edda står för hwart Capitel och Gåta, och den som kan spå eller döma föruth, han kallas Demis och Tamus. Se detta behålla och Persianerna, kallandes en Domare Temis. Uti wår gambla Hervara Saga cap. 1. pag. 1. läs man åtskilliga Händelser att uthala |464| detta ordet. Om K. Gunmundz Son i Glysiswall. 'Att han war spaker, och setter Domandi ifer oll þan Land, han dæmdi aldrei rangan Dom'. Och cap. 7. effter Archivi M. S. 'han war riet þamur etc. ok rät þæmde'. Derföre säger Justinus klarligen pag. 27. att Tamyr och Tamur är ett Skytiskt nampn. Att Thore war en Domare som skaffade rätt och Lagar, sees af Diod. Sicul. pag. 155, 156.

Detta namnet om Jofur eller Thor och hans Domare är kommit till de Gräker, men såsom det warit fremmande för dem, så hafwa de och brytt sig huru de skulle rätt skrifwa uti wissa händelser, som sees af Strabone lib. 7. pag. 328. der han talar om orten Dordona (*Dodone*) der Jofurs Afguda-dyrckan fordom warit, och nu i hans tid återwänd. 'De som bodt wid Dordona och des Tempel, hafwa warit Barsbarnen (Barbari).' Altså wijses nu klarligen att det warit wåra Scyther. Widare säger han 'Homerus som beskrifwer deras Lefwerne säger dem gådt med otwättade eller orena Fötter, och liggia ut på Marcken, (nemligen som woro Thors Präster). Hwilka om de skulle kallas Hellar som Pindarus eller som Homerus Sellar, twikas om. Philochorus säger, att rummet som war wid Dordona heet Helleby, såsom och Hesiodus i sin wijsa siunger: Helleby är en skiön, lustig och frucktsam ort, på hwilkens ända Dordona är bygdt. Apollodorus menar att det Namnet skulle hafwa sitt ursprung af Hele, som på Gräkiska betyder Kiärr och Moras. Och synes att Poëten hafwer nämbt dem Hellos, eller Hellas, och warit Helli, de som bodt wid Templet: Lägger och det till af Homero, att Floden der inwid heta Helleåna etc.' Widare säger han 'Dordona hafwer fordom warit under de Thysbryter, och Þomarberget, eller Tmarberget (Ty begge orden äro i bruk) under hwilket Afgudatemplet låg. Af Domarberget äro de som Homerus säger gå med orena fötter, och liggia på Marken som woro Jofurs Bisittiare eller Rådemen kallade Þomare.' Såsom uti hans Ulyssea (Odyssea π. pag. 353. v. 402.) läsa somliga således hans verser, 'Der Amphinomus råder dem som friade effter Telemachi Kiäresta, att de intet skulle det giöra utom Iofurs Råd och dom. Säjandes, om det så synnes Iofur och hans Domare, så må de dräpa honom, och iag sielf med. Men råder Iofur oss derifrån, så skall iag råda dem alla derifrån.'

Uti den utgångne Homero i folio, står i ordetz Þomars ställe, Themistes. Hwarföre Strabo wijdare säger, 'att i Homero säges rättare Þomar än Themistes. Emedan ingenstädz hos Homerum tages |465| och betyder det ordet

Spådomar, utan Råd, Lagar och Domars författande: och att Domar ordet ihopdragit, skrifwas Tmaros, lika såsom Domarnas förswar. Ty hos Homerum tages enfalleligen Themis för det råd, swar och befallning som Afgudarna gifwa. etc.' Om wij inga flera Historier och Sagor hade utaf wåra, de Gräkers och Latiners om Afguden Thor, hans Tempels och Prästers och Orters nampn, än dessa twenne af Homero och Strabone, så giöra de tillfyllest, att wijsa det Herodotus bewittnar att Jofur eller Thor war Skythernas Fader, och att Thore Afgudens dyrckan war här ifrån kommin, och gaf det swaret som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 684 [= s. 429] till dem som frågade honom hwad namn de skulle gifwa sina Afgudar, nembligen Barbariske, det är Skythiske, som nu och wijser sig klarligen i dessa 2 rummen, som innehålla ideliga Giötiske ord.

1. Det Strabo säger, att wid Dordona bodde fordom Barbarer som Templet bygdt, det är Atlands Scyther, se Atlant. Tom. I. pag. 685. 691 [= s. 430, 434].

2. Till det andra, så het orten Dor-dona, det är Thores-tuna eller stad, effter hans Giötheska nampn.

3. Så heta hans Präster Hellar af Pindaro eller Sellar af Homero, begge hafwandes lika betydning, nemligen Helige och Salige, som alla Präster böra wara, så mycket Menniskligen kan skie, och finner man artigt effter wårt Swenska ordsätt att tala, begge orden igen i den Swenska utolkningen på Gabriel Engelens helssning till Mariam, Hell, Sell, Maria Luc. 1. v. 28. Och i Cherubims sång, Helig, Helig, Helig. Esaj. 6. v. 3. och Christi tahl Math. 5. Salige äro de etc. Men Sellar hafwer warit mer i bruk hos oss, särdeles i de senare tider, såsom det skrifwes af Axelhielm öfwer de 12 talen ifrån 1 till 12. Huru de i åtskilliga ärender warit brukade, hwarest upräknas 12 Odens Sellar, Diar, Domare eller Præster.

4. Säger han att orten in wid Dor-dona het Helleby; som är ett rent Giötiskt ord, betydandes Hell, antingen som för är sagt, *Inferos*, det är Hellezungar, de som boo längst bort under Jorden, eller Helleby deras boning som är uthi Hällar, eller deras som äro Helige. Hwilket senaste här likligast förståås, emedan det talas om Afgudarna och des Prästers helighet, och des Lycksalighet på en skiön och frucktsam ort.

5. Säger han att Floden hetat Selle-åna, det är de Sellas Åå och Ström.

6. Att orten hörde under Thyssbryte eller Thesbrote, det är Thysses eller Thiasses bryte eller brote, det är Fögderi. Ty Thysse, Thiasse på Gräkeska, utförs *Þys*, *Zeus*, *Zes* etc. se Atlant. Tom. I. pag. 707 [= s. 444] och Cluver. |466|

7. Kallar han Domarena, Tomaros, och till det

8. Berget på hwilket de sutto och dömde, Domar-berget. Nu stadfäster alt detta de samma Giöthiska ord, så till Gudarnas nampn som Prästernas och Orternas, som här wid gamla Upsala warit, och än till en del behåldna på sielfwa orten. Af pag. 64 [= s. 76] ser man att det älsta Dordona är det som ligger i Tysbrote hos de Yfwerborna Norska. Afgudarnas Tempel het Upsal, af des Lycksalighet, se Atlant. Tom. I. pag. 417. 418 [= s. 260 f.] och Kungz-gården Salinge. Åån som der förbij flyter, Sala-ån, och Wak-sala, der wårder hölles att wackta wägen som gick ifrån Hafwet, från Öster till Upsala, och Sala-Kullen och Sala-Kiällan som ligger nedan wid Domarberget och Tingzplatzen i Waksala. Se Atlant. Tom. I. pag. 567 [= s. 355] och Schefferi Upsal. Antiqu: Helleby är i gambla Upsala, sampt Norr-Helleby: Domar-berget som och kallas Domar-högen, och Domar-åsen se pag. 373 [= s. 382] ligger än söder om Kyrckian och det fordom Afgudeske Templet, se Tab. IV. i Atlant. Tom. I. Fig. 9. Tab. 8. Fig. 23. Tab. 9. Fig. 27. ock uthtydningen p. 168. 170 [= s. 108 f.]. Hwilket hafwer gifwit Sal. Prof. Scheffer tillfälle att af Erico Olai disputera med Verelio om det gamla Upsala Templet, om det icke skulle stått här i nya Upsala, der nu Domkyrckian står, effter hon nu kallas Dom-Kyrckian. Men det är att skillia emillan Domkyrckian, som nu kallas af det alla Andeliga Rättegångz-saker som i Biskopzdömet slötes och dömdes under Biskopen som satt wid Domkyrckian. Men Domar-berget kallas wid gamla Upsala, af det Domarena der sutto och med Thor eller Jofur dömde alla werldzliga ärender, se Snorr. och Kungz-Sagorna indragne i Atlant. Tom. I. pag. 215 [= s. 137]. Ericus Olai säger så pag. 1. 'på Domar-berget är Templet bygdt', det han på Latin utholkar Herrans-berg. Men pag. 2. säger han 'wid Domar-berget är Kungzsätet, som der i långa tider warit hafwer'.

Af detta Homeri och Strabonis rum, ser man och klarligen att Homerus som lefde några hundrade åhr för Strabonem, bättre wettat af wårt Swenska Språks betydande, som han och war af de Giöthers Släckte, än Strabo som war en Gräk, i det han begge orden Domare uttyder genom det att de sutto Dom med Thor eller Jofur uti Tingzsaker. Men Themis för Gudarnas Spådomar, Gåtor, Liknelser, och sådant som man med diupt Förstånd skulle utleta. Se så tages och Themis Sagor uti Edda, för Gåtor, som fordra en diupsinnig utgrundning |467| att dem förstå. Kallas och der af Jofurs Syster eller Hustru, som sådana kunde uthtolka Themis, se Apollod. Ath. och ty rätteligen af Joach. Hoppero hans Book som wackra saker innehåller af wåra Giöthers handlingar den Yfwerborne Norska Themis. Hwarföre far Strabo will,

som menar Domarena fått nampnet af Berget Domar-åsen der han skulle sagt, att af det Domarena sutto uppå Åsen att döma, så fick Berget nampn. Ty hade inga Domare der suttit och någon Dom giort, hade icke heller Berget fått det nampnet.

Templen som de uti Gräkland brukat till Thors dyrckan, hafwa warit ypna fyrkantiga Tempel, aldeles som wårt Upsala Tempel, som sees af Lil. Gyral. Syntag. 2. Hist. Deor. som det uthtagit af Pausan. lib. 3. pag. 185. som säger dem till en del än stått qwara i sin tid, hwilken alt sådant sielf besedt.

Wår Thor hafwer och burit det nampnet Kar, Karl, och Kalle, dedan än allom Barnom i Swerige är bekant, att det Norska stora Himmels-tecknet som för oss i Swerige aldrig synes gå under Jorden, kallas af gemene Man Kalle-wagnen och Karl-wagnen. Det och Homerus i sin Odyss. E. v. 272. betygar, see Atlant. Tom. I. pag. 303 [= s. 191] effter såsom Thor uti en Karls, det är Mans skapnat, sitter åkandes på de 7 stora Stiernor, som af Gräkerna och Latinerna kallas *Arctos* eller *Ursa*, det är Biörnen, hafwandes 12 Stiernor om Hufwudet, och 7 Stiernor i den ena handen med Dunder och Blix. Dedan äro och många wåra Konungar, som innom ock utomlandz regerat, kallade Karl, och än i dag Ryssarna, Polackerna och andra af den Slawiska Släckten, kalla i gemen alla sina Konungar Kral, Kyrol, Koroll, effter deras uthal, fast de intet wettat Ordetz ursprung, som här näst tillförende talt är af Heberstein. Se detta Namnet är och kommit till de Gräker, fast de twika om Ordetz ursprung, som sees af Lil. Gyral. S. II. pag. 85. och skrifwes hos dem åthskilligt. Hos Hesych. Καραιος. Hos Stephan. Καριος, Herodotus lib. I. cap. 171. Lib. V. cap. 66. Διος Καριος. Af hwilka ett slagz Folck hafwa kallat sig Karar, och warit ibland de älsta Folcken som sin ålder räkna kunnat. Hwilkas Tempel ock så warit ibland de älsta hos de Lyder brukat. Och är på wårt måhl en Kar af ordet Kiæra, det är utwälja det som bäst och starckast är. Ty är Kar, och Karl så mycket som en utwald Stridbarast Man, och Kora, en utwald starck Jungfru eller Qwinna som och sees i Edda om Jungfrurna Val-kyriorna i Odens Walhal: så och Kor-könen. De utwalde |468| Stridzmöer, som Gräkerna och Latinerna kalla *Gorgones*.

Thors Namn war också Har, Jafn-har och Tridie när han afmålades till sina 3 Wälden, nemligen 1. att wara en Domare och Hushåldzman, för Nähreståndet. 2. Att wara en Krigzman till Siös och Landz uti Wäreståndet. 3. Att wara en Lärare och förstå Gudztiensten med Offrande och mera sådant, uthi Läreståndet. Derföre han och blef kallat Triwældig, det Gräkerna och Latinerna utfört genom ordet *Triphyllos*, som sees i Atlant. Tom. I. pag. 713, 714 [= s. 447]. Hwilket synes och betecknas med ett gammalt Runemynt mig

meddelt af Inspectoren Rommel, pag. 104 [= s. 115] Fig. 4. hwarest en AIRIKER Gaute Kongz beläte står afmålat med ett Klöfwerblad af 3 Blad och 3 Wärjor. Så att han blef kallat både Thor eller Jofur när han dömde, men Nicur när han for med Krigzhären uth, och särdeles till Siös, och Bluter när han offrade.

Se detta är och kommit till de Fremmande Gräkers och Latiners öron, som sees af Lil. Gyrald. Synt. II. pag. 74. säjandes: 'de Gräker kalla och Jofur Necken, hwilket Namn iag intet weet om det är kommit af Segerwinning, som på Gräkiska kallas Nices, eller af något rum och ställe som så nämnes'. T. Livius uthi sin 5. Decade der han handlar om Geta-berget och Epiro, säger: 'Kong Perses han reste annorstädes och kom andra dagen till Jofurs Tempel, den de kalla Nicen, och slog der sitt Läger'.

Om detta Ordetz rätta ursprung läses här pag. 301. 303 [= s. 310 ff.] så och i Atl. Tom. I. pag. 196. 719. 722 [= s. 125, 449, 453] som här Gyraldus twikar om. Men wår mening styrckes af Lil. Gyrald. pag. 87, och 88. säjandes: 'Æschylus Euphorionis Son kallar och Jofur Hafzens Gud; hwarföre den som giordt hans Beläte, hafwer warit der till bewekt, att honom skapa med 3 Ögon, och likwäl betyda en Gud, effter han råder öfwer 3 Wälden som de 3 Gudar delt sig emillan.' Det som Pausanias uti sin l. 2. s. Corinth. p. 129. förmäler, det synes och Homerus påpeka (uthi Pausania) der han kallar honom Hells Jofur (det är Helsingarnas) med des Drotning Frossepina. Så och de Latiner, 'när de kalla Bluter Styggsiöns Jofur, och Hells Jofur, och Nicken den andra Jofur, och den tridie Iofur som råder i Lufften och Himmelen'. Gräkerna hafwa och effterfölgt det wåra Fäder giort, i det de twenne hans nampn honom gifne utnemt, såsom Har och Jafnhar, men det Tridie intet gifwit, utan sagt allenast den Tridie. Se detta bekräfftar Pausanias l. 2. s. Corint. p. 89. säjandes: 'Iofurs Beläte trenne äro under baran Himmel stälte: Utaf hwilka det ena intet Nampn hafwer, det andra kallas Gio, och den tridie Har.' Dedan är och Mercurs Triwäldigas nampn kommit, som på Latin kallas *Trismegistus*, när det tillades en Konung för Äretyttel, eller en Konungz Öfwerste och Hertog, hwilkom gafz uti stora uttog alla tre |469| Wäldigheterna att öfwa utomlandz öfwer hela Krigzhären.

Om denna 3 Wäldiga Jofurs Beläte och Tempel talar och Eusebius i sin præparat. Evang: lib. II. pag. 59. der han beskrifwer Evemeri widlyfftiga och långa Reesor i werlden, 'att han blifwit förder in uti stora Hafwet söder uth, och sedan när han reste ifrån Arabien, och i många dagar farit i stora Hafwet, hafwer han råkat några Öjar som lågo här och der twert före i Hafwet, af hwilka den förnämsta och största kallades Fansöja. Hwars Inwånare woro drefflig Gud-

frucktiga och rättrådiga för alla andra, hwilka med drefflig wördnat, och skiöna härliga Skiäncker af Gull och Silfwer, behedrade sina Gudar. Och är denna Öön, Gudarna en helig Öö, hwilken och för des Ålder, och af deras artiga och kloka handgrep i många Konster är kommin i stort roop och ryckte i Werlden, såsom Evemerus i sina Böcker tillförende widlyffteligen förmält, på hwilken en hög Kulle är belägen, der den Triweldiga Iofurs Tempel är bygdt, honom till Ähra, den tid han regerade ibland Folcket på Jorden. Uti detta Templet hafwer warit en stor Hell med gyllende Bookstäfwer som de på Öön brukat, hwilka innehållit och beskrifwit Kolles, Saturs och Iofurs bedriffter.'

Denna Evemeri förtelgning om Ön Fangoja, hålla de Lärda för en updicktat Öö, såsom sees af Ortelio, Strabone lib. 7. pag. 299. säjandes: 'att man skall intet twå gånger kunna finna på henne'. Plutarch. Isid. pag. 360. talar således om Evemero Messenio: 'att han hafwer tillsammanskrifwit otroliga saker och Fabler, och dem utspridt kring hela Werlden, och gifwit Gudarnas nampn dem som hafwa warit Regenter, Konungar och Siömän i forna tijder, hwilkas Lefwerne skulle wara med gyllende Bookstäfwer beskrefne, på Öön Fangöö. Hwilka Bookstäfwer ingen, hwarken några Barbarer eller Gräker hafwa påfunnit, utan allenast denna Evemerus om Gudarna så behaga, hwilken till Siös skulle hafwa kommit till dessa Fang-öjar eller Triwel-dingar, som doch ingenstädes finnes.'

Vossius till Melam lib. 3. cap. 8. pag. 293. Menar 'att fast Panchaja (Fangö) intet finnes i Arabien, så är hon likwäl intet aldeles att utsluta och tros wara updicktat af Evemero, emedan Diodorus Siculus af Evemero beskrifwer henne hafwa Elephanter, Lejon och Pantherdiur. Och att hon skall liggia uti Æthiopien, men andra in mot Ægypten.' Men iag frucktar att den som hafft Evemeri en så gammal Skribentz Skriffter om händer, hafwer intet hafft dem fullkomliga, eller och Evemerus intet alla Orter sielf uti sin långa Resa besedt utan förtälgt hwad han af andra hört: Ty tror iag att han eller Diodorus Siculus utaf honom blandar åtskilliga Öjar tillhopa. Ty först är till märckiandes, att intet måste Fangö liggia in wid Arabien, Äthiopien eller Ägypten, ty |470| Diodor. Sicul. lib. V. pag. 318. säger 'att af yttersta Näset på samma Fangö när man ser öster uth, så kan man se Indiens strander lika som ett blått Måln stå utur Hafwet'. Altså måste dessa wara någon af de små Öjar med Calecut emillan Medellinien och 12 högdz graden, och emillan 110 och 120 Middagzlinien, eller någon af dem som liggia ofwan Summatra emillan 130 och 140 middagzlin. och ifrån 5 högdz graden till den 15. Som sees af Atlant. Tom. I. Tab. I. ty af andra Öjar kan man intet se Indien i Öster. Nu säger han 'att på Ön äro åtskilliga fremmande Inwånare, både ifrån stora Wästerhafwet,

så och Indianer, Cretenser och Scyther, hwilka föra till alla orter i Werlden allahanda Waror, Thus, Myrram och annat'. Detta alt kan intet strida mot Ortens belägenhet wid Indien, särdeles och emedan Evemerus säger sig många dagar seglat i Hafwet för än han dijt kommit. Och Ptholomæus i sin Asiæ X. Tafla sätter wåra Indianiske Skyther der in wed, emillan 10 och 30 högdz graden, och den 100 och 130 Middagzlinien, hwarest man får igen ideliga Skythiska Städers, Byars och Orters nampn som lycktas på Garen, såsom Bynagaren, Agria-garen, Minur-garen, Mande-garen, Arma-garen, Hemeno-garden, Otte-garden. Sedan twenne Salur, en wid Barisfloden, den andra wid Argariske wijken. Hwilket alt befäster det Evemerus säger att de Scyther hafwa och der bodt, och pag. 321. der han säger: 'att de berömma sig hafwa kommit ifrån Creta, då Iofur han war största Konungen på Jorden. Det de och bewijsa utaf det Cretensiske Språket, som de tala.'

Nu är wijst tillförenne hur Jofur tog in Cretam, och många andra delar i Europa, såsom Italien och Sicilien, och for in i Phœnicien, Cilicien, Ægypten och de Chaldeers Land, och alt således kommit till dessa Indianiske Öjar, så att Landet är blifwit af honom och hans Fålk kallat *India-Scythica*. Hwilka medfört sig samma kunskap om Gudarna, som i Diodori och Eusebii rum nämnas wid samma Nampn som wåra Atleningar och Scythar dem kallat hafwa, och der läsas kunna. Och så mycket mera troligare är emädan icke allenast deras Konungar, och Städer, hafwa ideliga Giöthiska namn; utan och deras Regementz form på samma Öö, aldeles stält effter wåras sätt, såsom Diodorus pag. 320. delat uti 3 slagz ståndz Folck, Læreståndet, Næreståndet, och Wæreståndet; säjandes: 'Hela deras Regementz Wäsende är delat uti 3 delar. Det första är Prästeståndet (Bluters) wid hwilka allahanda Handwärcks-Konster hängia. Det andra Näreståndet, som håller Åkerbruks-Männen wid mackt. Och det Tridie Wäreståndet, alla Krigzmän, wid hwilket Herdeståndet hänger.' Detta yttersta måtte wara försedt, och hängia tillhopa med Åkermannens stånd. |471| Elliest beskrifwer han Inwånarena wara mycket stridbare, och altid öfwa sig i Krigzsaker, så ock att de kläda sig med Får-skins-pälssar, och at der äro rijka Berg af Gull, Silfwer, Koppar och Järn. Detta senare strider nu mot dessa Indianiske Öjars lägenheter. Ty på dem gå de klädda med Bomuls och Silkeskläden, och äro på de Öjarna inga Bergz-bruk af Gull, Silfwer, Koppar och Järn. Som sees af Sansons Asiæ Beskrifning och Öjarna Maldives, pag. 76. icke heller finnes i de Landskapen emillan Floden Indum och Gangum som liggia mot dessa Öjar, sådana Metaller. Hwarföre om det är någon Öö af dessa som hafwa Indien i Öster mot sig, så synes det wara Summatra, ty ifrån den Ön kan Indiens deel Malacca synnas öfwer Hafwet

som ett Moln der ifrån. Liggiandes begge emillan Medellinien och 10 högdz graden och 5 graden söder om Medellinien, emillan 135 och 145 Middagz-linien, se Sansons pag. 72, 73. Tyska edit: på hwilkens Norre ända när man först anlägger och föllier Asiæ Strander åth, så finner man twenne Orter som heta *Pasangeo*, och *Pangoem*, som instämma med Evemeri *Pangoe*. Och uti Siam på fasta Landet äro der mitt emot, under 5 högdz graden, och 145 Middagzlinien, twenne förnäma Städer *Pangiam* och *Pahangio*. Sedan och Ackem, som swarar mot Evemeri *Ocean*, hwilkens Konung An. Christi 1616. hade en Krigzhär af 60000 Man på 200 Skiepp och 60 Galejor, som och instämmer med Evemeri tal, att det war ett stridbart Folck.

Till det fierde, äro der Gullberg, Silfwer, Koppar, Teen och Järn, så och alla Diur som han upnämner, tillijka med de slagz wällucktande Gummi, Thus och Myrrham. Nu beskrifwer Diod. Sicul. pag. 317. af Evemero 3 stycken Öjar som liggia intet långt ifrån hwar andra. 'Af hwilka den andra ligger ey mera än 7 Stadier ifrån den första, och är 200 Stadier bred. På den tridie som han säger wara 30 Stadier ifrån den första, kan man af ett Näs se Indien i öster som ett Moln uhr Hafwet. Dessa alla säger han bebos af de Fangojar, och sedan Fremmande ifrån Westerhafwet, som kallas Oceaniter, och Indianer, Creter och Scyther.' Den Öön som nu egenteligen kallas Fangö eller *Panchæa*, synes klarligen wara den som Sanson i sin Asiæ Tafla pag. 72. afmåhlar emillan 145 och 147 Middagzlin. och emillan 2 och 4 graden söder om Medellinien, och är 200 Stadier i sin bredd. På hwilken en stor Stad i wäster ligger belägen, som hafwer samma nampn, med Öön, och heter *Banca*, af andra *Panca* och *Panchæa*, liggiandes föga mera än 7 Stadier från den andra Öön Summatra, hwilken hafwer alla de upnemde Metalbergen och föresagde Örter och Diur. Af hwilkens Nääs under den 1 högdz graden i Norr, Indiens Näs Malacca synnes. |472|

Widare är och märckeligit, det han pag. 319. säger, att ett slagz Folck eller Länder af dem kallas *Doy*, som och bekräfftar att dessa *Panchæj* äre på denna beskrefna Orten belägne, emedan *Doy* på Indianiske Språket är en Öö, och ihopbindes med deras egenteliga Nampn, dedan många Öar der inwid nämnas *Tilla-doy*, *Ma-doy*, *Poulis-doy*, *Nillan-doy*, *Collomai-doy*, *Sova-doy*, *Ad-doy*, *Cari-doy*. etc. se Sanson pag. 77. sedan nämner Diod. Sicul. pag. 320. en berömd ort *Dalis*, hwilken synes wara den som Sanson hafwer pag. 30. och 33. och kallar *Deli*, och andra *Doli*.

Af detta härliga rum seer man nu huru wåra Skyther farit till Cretam, och med Jofur kommit till Indien, det Diod. Sicul. säger dem och bewijsa med sitt Språk pag. 321. säjandes: 'att deras Slächte är ifrån Creta, och den tiden

som Jofur wistades på Jorden och regerade mäst öfwer hela Werlden, så förde han dem med sig dijt till Panchæam, och är det stort skäl der till, att många Ord af deras Cretiska språk äro der än behållne'. Se, äfwen så bekräfftas och det Diod. säger af Evemero, att Scytherna foro med och satte sig der neder, af deras behåldna Språk som wijst är af Ptolomæo, och att icke allenast Landet blef der kallat af dem Indo-Scythia, utan och många Städer alt in uti Chinam nämde på ren Giötiska, som sees, (förutan de näst förr upräknade) uthi Ptolomæi Asiæ X. och XI. Tafla, såsom Tuna Fl., Bragmannen, Salacönö, Baland-berge, Barda-manna, Bassarö, en Kungz-gård. Cana-gåren, Bena-gåren, Asta-gåren, Achena-gåren, Agana-gåren, Kångö (Kungz-gården), Svena-gåren, Tharö, Throna, Daona, Fl., Coccorana-gåren, Catti-gåren, Tha-gåren, Laria-gåren. Dessa woro nu alla till sina Nampn behållne för Christi tid, som sees af Ptolomæo men nu finnes meckta få igen in mot China, som äro Skytiske eller Giötiske utan twifwel att det Indianiska Folcket utödt dessa Skyther och deras Språk. Om de Cretensers Namn och Språk kan iag ingen underrättelsse gifwa; Uthan är dem äfwen wähl skiedt det som Scytherna är händt, hwilket nogsamt bekräfftas af Diodori tal pag. 319. 'att Iofur Ammun han kiörde ut alla Inbyggiare af dessa Öjar, och i grund förstörde deras Städer'. Af hwilka ord wijses klarligen at den Treweldige Jofur som utfört sitt Folck till dessa Öjar, är skilder ifrån denna Jofur Ammon som lefde en god tid effter honom, som förstörde dessa Städer, kan skie af den Orsak, att de intet giorde honom den wanliga Skatt, som Skatte-Konungar i fremmande Land altid giorde till Enwaldz-Konungen i Swerige, som mångestädes läses i wåra Historier. |473|

Såsom iag nu seer dhe stora Lärda Männen intet wågat på att igensökia många Orter som i de gamlas Skriffter finnes, och här gifwes nu lägenhet till, så will iag dem här införa, mot de rum som i denna tiden finnes i dhe wissesta Landtaflor, der af bekräfftas kan det iag i Atl. Tom. I. pag. 375, 376 [= s. 236 f.] wijst huru Ptolomæus många gamla rum och Städer upnämt, af de älstas Historier och Berättelser, men farit will att sättia dem rätt i Öster och Wäster, men något så när i anseende till Nor och Söder. Och will iag begynna af Ptolomæi Asiæ X. Tafla, der han sätter *Gomariæ* yttersta Näs af Asien och Indo-Scytherna under 13 högdz grad. och 122 Middagzlinien. Detta Näs hafwer Sanson i sin Asiæ Tafla pag. 34. under 8 högdz graden och 118 Middagzlin. och kallar det, som det nu af Indianerna nämnes *Comori*, och af Spanjorerna *Cap de Comori*. Här ifrån willia wij nu gå Wästernorr sidan upföre, så lära wij finna i Ptolomæo wid den 14 högdz graden och 117 Middagzlin. *Callecaris* den Sanson kallar *Calleculan* under 9 högdz graden 117 Middagzlin.

der näst *Madura* Ptolom. under 15 1/2 högdz grad. 125. Middagzlin. den Sanson kallar *Madure* under 9 högdz graden 118 Middagzlin. Än högre up är i Ptolomæi *Mandagora* under 14 högdz graden, 112 Middagzlin. den Sanson kallar pag. 38. *Manancor.* Men i sin Tafla *Mangeiron* under 13 högdz graden och 116 Middagzlin. Än högre hafwer Ptolomæus under 15 högdz graden och 112 Middagzlin. den stora Floden *Goaris.* Der emot hafwer Sanson den Namkunniga Staden *Goa* wid samma stora Flod, under 15 högdz graden och 115. Middagzlinien. Här stämma de aldranärmast tillhopa. Än länger Norr hafwer Ptolomæus *Barache* en Öö, och *Barigaza* en stor Stad wid en Flod mot Floden Indum under 17 högdz graden och 112, och 113 Middagzlin. den hafwer Sanson under 21 1/2. högdz graden, och 117 Middagzlin. och nämner orten *Baroche.* Här skillias de långt från hwarandra. Dedan kommit är att Ptolom. näset af Asien förlitet i Söder utförer; men Sanson effterfölgt alla Spanjorers, Englendares och Hollendares wähl grundade Siökort, och fört Näset långt uth, som kan sees när man begges Taflor jämförer. Nu willia wij gå till Östernor, sidan från Näset Gomara. Så hafwer Ptolom. *Cannagara* under 13 högdz graden och 137 Middagzlin. den hafwer Sanson pag. 38. kallat *Cannagrii.* Men i Taflan *Cangavara*, eller som andra hafwa *Canagara*, under 13 högdz graden och 122 Middagzlin. der näst är *Caliga* Ptolom. under 17 högdz graden och 138 Middagzlin. den hafwer Sanson under 17 högdz graden och 122. Middagzlin. och komma begge dessa orter just till sina högdz grader med |474| de gamblas beskrifning. Än högre up hafwer Ptolomæus *Palura* under 18 högdz graden 145 Middazlin. hwilken Sanson äfwen under samma högdz graden hafwer, men under 126 Middagzlin. kallandes den *Palhora.* Här seer man nu huru Ptolomæus alt för mycket förer Asiam med India uthi öster. Än flera Orter kunde iag wijsa, men Wärket skulle blifwa förstort, undrandes mycket att så stora Geographi som denna tiden i 200 åhr lefwat, så många orter farit om att upsökia, der likwäl så stora Teckn äro fundna uti de gamblas och nya Landtafflor att dem förklara och eniga giöra.

Här af gifwes nu tillfälle att wijsa det inga andra Scyther hafwa satt sig der neder i Indien än wåra: ty ehuru en dehl Lärde hafwa kallat alla Norske, både wåra Svear, Finnarna, Ryssarna, Polackarna, Tattarna, Skythar, såsom Plinius indragen i Atlant. Tom. I. pag. 436 [= s. 273] säger, att Scytharnas nampn är dragit in på Germennen och Sarmaterna; så är likwäl fullkommeligen wijst af de gamblas Skriffter i Atlanticæ Tom. I. och hela X. Capitel, att intet Land är egenteligen kallat Schytia mera än Swerige, icke heller Ryssar, Polackar, Tattarer, Indianer och Chineser wetta hwad det ordet Schyte har betyda, icke heller är det brukeligit i deras Språk, utan allenast i Swerige, och hos

våras afföde som samma Språk bruka, som sees i Atl. Tom. I. pag. 407 [= s. 254]. Sedan wijses och af de Städers och Byars nampn uti Indien, der wåra Schyther suttit att de lycktat på garden, gåra, gårum, äfwen effter åtskilliga händelser, som fordom och än i wårt Språk brukas, som instämmer med det som står i Atlant. Tom. I. pag. 28, 186 [= s. 23, 119] och Tom. II. pag. 371 [= s. 381]. twert om kalla Slaverna, eller Wenderna och alla deras afkomna en Stad eller By *Gorod*, *grad* och *graisk*, *grædsk*, såsom i Påland *Grodetz*, liggiandes söder om Leopolis; *Grædek* som ligger Norr om samma Stad. *Smigråd* söder om Sandomir. *Grodzie* söder om Crachou. *Gradisk* söder om Olmuntz i Mähren. *Grætska* söder om Breslau. *Grædisk* wäster om Posna. *Viscegråd* wäster om Varsou, den wij kalla Wisegard. *Gradiecz* söder om Warsou. I Ryssland *Kolme-gråd*, den wij i Historierna kalla Holme-gård, wid Floden Wina in wed Archangel. *Novo-grod* wid Ilmen, af oss Noegard, eller Nyegard. *Grodna* wid Volgæ begynnelse. *Svinigrad*, af oss Svinegaren. *Nisi Novogorod*, *Vasiligrod* wid Volga i *Donkorod*, wid Tanais begynnelse.

Uthi Ukrene, *Kita-grod*, den wåra Göther förr besuttit, och kallat Giotagard. *Bielle-grad*, den wåra kallat Bale-gård: Se och Torstens Sagas Noter til 6. c. *Szari-gråd*, den wåra fordom bebodt och kallat Tzare-gård, den Tyskarna kalla *Nove* |475| *Konigebole*. Af hwilket klarligen sees att Thore, eller Zare är en Konungz Tyttel, som näst tillförende wijst är.

Uti Ungeren är *Bel-grado*, af wåra och Tyskarna kallader Bel-gard och Veisenburg, på Latin *Alba-regalis*, det är Kunglig, som och wijser att Bal och Vise är en Konungz Tyttel, se Atl. Tom. II. pag. 152 [= s. 165] och Tom. I. pag. 702, 703 [= s. 440 f.] hwilken kallas på Ungerska *Nandor alba*. *Novigrad* nordan om Pest och Offen. *Vize-grad* emillan Gran och Offen.

Uthi Sibenburgen ligger *Gradisk*, på Latin *Ulpia trajana*, der Giötherna fordom sutte, (se Ptolom. Tab. IX. under 56 h. gr. 48 middl.) och kallades *Zarmi Gethusa*, det är som man nu kallar Gothehuse ihopsatt af Tre ord, Zarmin eller Zarman, det är Kungzman, Gette eller Göthe, och Huse är ens Boning som allom bekant är: är således klart att *Gradisk* är på Slaweska hus, Stad och Boning, som och sees af Megizeri Lexicon. uthi ordet *Urbs* och *Civitas*, der Dalmatierna och Croaterna kalla en Stad *Graad*, *Gradmisto* och *Grætz* (se Ferrarii Lexic: Geogr.) och Chineserna kalla *Fu*, *Leombi*, jämwäl wid Ptolomæi tijd; hwiket sees af Stadens *Lombari* namn wid Floden Indum. Af de Indianiske Malacaar wid Summatra kallas en Stad, *Nigri*, *Chilli*.

I Dalmatien är *Gradi* och *Gradisk* Städers namn. I Bosnien wid Floden Sav är *Gradisk*.

I Croatien *Bel-grad*, *Novi-gradisk*, *Xoni-gradisk*; *Novi-gradi*. I Styrien *Græst*

I Slavonien der Winderna eller Slaverna satte sig söder om Donau, sedan Giötherna gingo in i Italien, der ligger i Vindisk-mark *Vindisk-Grætz* och *Gradiska*. Befästar så deras ort *Vindisk* i Slavonien, det iag tillförende pag. 184 [= s. 196] talat, att Vinderna och Slaverna äro alt ett Folck. Seer man fördenskull af dessa orden *Gorod*, *grod*, *gratz*, och *gradiska*, att alla dessa Folcken, Polackar, Ryssar, Schlawer, Croater, Ukrener, äro af en Härkomst, om än wij intet annat hade än deras Städers och Byars namn, det och de gambla, såsom Strabo, Mela, Plinius och andra Gambla hafwa giort, och genom Städers och Byars namn, igenkiänt Folcken till sitt Språk och ursprung, förutan det att alla dessa Folcken hafwa ett Språk, fast det i utalet något skillies. Af detta seer man nu att ingen af dessa Folcken hafwa bebygdt någon Stad i India och China af dessa, som lycktas på Gard, Garen, Gorum, uti den tiden som Jofur eller Thor giorde uttog, icke heller hafwer iag än funnit någon Stad på de orter effter deras Städers nampn och Språk. Men effter Gräkerna, hafwer iag några sedt, sedan Alexander Magnus giorde uthtog uti Indien, såsom i Pto-|476|lom. Tab. X. *Pantipolis* under 15 högdz grad. 117 Middagzlin. *Theophila* under 21 högdz grad. 144. Middagzlin. *Hippocura* under 19. högdz grad. 120 Middagzlin. *Pentagramma* under 30 högdz grad. 124 Middagzlin. *Bucephala* effter Alexandri Magni Häst under 30 högdz grad. 125 Middagzlin. *Alexandria* effter honom sielf under 31 högdz grad. 114. Middagzlin. Men mycket flera effter wåra Scyther, icke allenast att de lyckta som wåra på Gard, såsom *Bagarda* under 34 högdz graden 117. Middagzlin. utan ock på Gur, såsom *Ithagur*, under 34 högdz grad. 125 Middagzlin. på Gurum, såsom *Athinagurum* under 27 högdz grad. 149 Middagzlin. så att, på Gåren, Garen och Guren, är mäckta många som mästedels äro näst tillförende upräknade.

Utom detta utyder Ptolomæus sielf några Städers nampn hwad de betyda skulle, som och klarligen wijsa dem warit Scythiska. Såsom först *Gangæ* Kongzsäte, wid den Floden Gangem, hwilket Land kallades Gangariden och Folcket Gangarider dem Alexander Magnus intet torde gå uppå, som sees af Curtio och Diodoro Siculo indragne uti Notis till Ptolomæum. Se det wij uti Runiska Språket skrifwa *K*. det är nu effter uthtalet både *K* och *G*. och det Ptolomæus skrifwer Namnet inuti med twenne γγ således γαγγή (*Gaggæ*) βασιλειον. Det hafwa och wåra brukat uti Gudars, Konungars och andras Nampn, som sees i ordet Igge, Ingve, Laggabardi, Långebardi, Kagge, Kange, Kaggesiir, Kangesir, som är en Konungz så och Solens nampn. Kallas och i de gamblas Skriffter Kangsöö, Kongsör, der Hans Högst-Salige Kongl. Maytt: offta wistades, så och de förre Konungar, att Jaga och någon Roo hafwa in wid Kiöping, emedan der en öfwermåttan Lustig och

wacker Ort är. Och Kagga-Hollin, Konga-Helle (*Regius Olympus*) kallades in wed Giöteborg den Orten som alla Norska Konungar komma tillsammans att handla om Uthtog i Fremmande Lande, eller andra Fredz Handlingar. See Atlant. Tom. I. pag. 167 [= s. 107]. Kungz Sagorna pag. 93. 339. 347. Nu till att låta se att denna wåra Gudars och Konungars Åhretyttel, Kånge, Kange, Kunge, och Thare och Jofur, äro Giöthiska, men fremmande hos andra Folck i Werlden, och likwähl wida utspridt till dem, wijses af Megiseri, Meninski och andras Lexicis, hwad en Konungz nampn är i hwars och ens Språk: såsom på Hebreiska *Melech*. Chaldeiska *Malcha*. Arabiska *Melich*. Africaniska *Batti*, *Moule*. Abyssiniska *Negusk*, *Nogus*, *Negus*, *Molach*. Armeniska *Archai*, *Thagavor*. Mauritaniske *Sultan*. Græcisk *Basilevs*, |477| *Balæn*, *Sceptrugos*, *Krejon*, *Kralæs*. Laconisk, *Bagos*. Ephesisk. *Eastæn*. Latinska *Rex*. Italienska *Re*. Hispan. *Rej*. Gall. s. Fransyska, *Roy*. Zergian. *Maggio*. German. eller på Tyska *Konig*. Hollenska *Koninck*. Ængelska *King*. Danska *Kong*. Finska och Lappska *Coingr*, *Cange*. Saxeska *Konink*. Sclaveska eller Ryska *Krail*. Dalmatiska *Kralii*. Polnisk. *Krol*. Bæmiske *Kral*. Croatisk *Chragl*. Lusatisk *Krail*. Burlgariske och Servisk *Kiral*. Ægyptisk *Krali*. Turkeska *Kræl*. *Sultan*, *Melich*. Hungerska *Kirali*. Indianiska *Mogol*, *Negu*. Tattarska *Chan*, *Czar*, *Han*. Taprobaniska eller Ceiloniska *Raja*. Florid. *Paracoussi*. Tascaltecalentisk *Magiscakin*. Corbeniska *Tiba*. Chinens. *Bontai*, *Fayfur*. Peruviens. *Inga*. Urabien. *Chebin*. Canad. *Agahana*, *Agvahana*. Malac. *Raydtza*. Javens. *Pangeran*. Persiska *Chankan*, *Chakan*, *Dare*, *Dar*, *Jefur*, *Scach*, *Padesca*, *Sa*, *Xa*, *Gar*. Af alla dessa Namn kan man nu se åtskillnaden på alla de förnämsta Språken, så och huru de som äro närmesta Grannar med hwar andra och tala nästan ett Språk, komma och öfwerens uti en Konungz nampn, antingen deraf att en Konung kan wara ifrån det ena Folcket till det andra infört genom dess Fiender och Segerwinnare, eller och genom Handel och wandel. Såsom man ser här att de Chaldeer, Hebreer, Araber, Africaner och Abyssiner, hwilka alla gräntza tillsamman, kalla en Konung *Malech*, *Maulo* etc. de Latiner, Spanjorer, Italiener, Fransoser, nämna *Rex*, *Re*, *Roy*. etc. alle Sclawiske Folcken, Polaker, Ryssar, Dalmater etc. kalla honom *Kyrol*, *Krol*, *Krali*. etc. Alla af wår Scytheska Släckte, som Danska, Tyska, Englen., Hollendare, säja Kång, König, King, och så wijdare. Men huru in uti Ægypten är kommit Sclawernas Kungz nampn *Kral*, hwilka fordom kallade dem Pharao, kan iag intet säja, med mindre det icke är skedt wid An. Christ. 600, 700, eller 800. då Sclawerna foro uth med stora Härar in i Græcien, Judeen, och Ægypten. Då och de Gräker fått till sig detta Kunga nampnet *Krælas*. Ty fordom hafwa de Gräker det intet brukat, som sees kan

af de Gräkers Historier. Fast nu wår Konges namn är utkommit till de Gräker, Latiner, och andra, så hafwa de wäl intet kallat sina Konungar med detta wårt Giöthiska ord: Men likwäl wettat att det hos oss wåra Scyther och Giöther warit i bruk. Såsom i Atlant. Tom. II. pag. 142, 143 [= s. 155 f.] Af Lil. Gyrald. och Herodoto indragne, kallades Solen såsom den högsta Konung ibland Himmelens Stiernor och de skapade Kroppar Konge-sir, det är alla Kongars Herre. Äfwen så heter Sweriges yttersta Näset Konge-sir, wid Nort-Kim, under 71 högdz grad. 42 Middagzlin. see Blav. Siöatlas Tab. 50. af det Solen wistas der 90 dygn uppe, eller som andra mena, att Thor eller Hercul der |478| upreste sina Stabbar. Och der Strabo lib. 7. p. 298. talar om wåra Giöther, säger han helt artigt, 'den gamla Seden (hos Giötherna) hafwer warit behållin in till denna dag (det är wid Christi tid då Strabo lefde) att altid när de funnit någon klok och modig Man, så blef han Kongens Råd, och af Giötherna kallat Dian, det är Gud'. See pag. 453 [= s. 457]. 'och det Berget, (nemligen som Konungen med Domarena eller Gudarna satt uppå att döma) höllo de för Heligt, och gåfwo både Berget och Åån som der in wed flöt, nampnet der af Kongaåna. Och när Konung Burewis, Giötherna regerade, mot hwilken Keysaren (Julius) beredde sig att strida, så war en som war Konungens råd, benemd Diceneus'. Här beskrifwes Berget och Åån både effter wåras och Gräkernas sätt med twå *gg*, uthi de rättare utgångne Skriffter Κωγγαιωνον, elliest med ett *g*, i andras. Men uthtalas nu med *n*, det ena *g*, och om intet det skrefwes mera än med ett *g*, uthtalas likwäl ordet såsom det wore ett *n* framföre, såsom detta ses på wåra Runstenar. Inge för Ige, Ænglandi för Aegladi. Kange för Kage, och Kagge etc. Kagr, på den 46 Runsten, det är Kongr. Och uthi Svidas uthtydes ordet klarligen der han säger, Tom. 2. pag. 1103. *Chagan* (det är Kangen) heter Scythernas Förste eller Kong. Se således kallades och i de Romarers Skriffter, wåra Hunars eller Masageters, det är Finnars Kong, Cagan med ett *g* som sees i deras Legaters Skriffter Malchi och Menandri. pag. 199. 229. 233. 238. etc. Men Horat. 3. Carmin. och Prisc. Hist. Goth. pag. 146. och Lucanus hafwer *n* framföre *G* uti Suppl. lib. V. säjandes: 'den dristige Cångæn som bekiänner sig wara af det hårda Masagetiska Slächte, som kan dricka warma Hästebloden i sig'. Läs om detta Hästeblodz drickande i wåra och de Norskas Kungz Sagor, när de offrade till Tyr Krigzguden. Silius Italius lib. 3. pag. 129. skrifwer ock så både Kongen och Kongens Stadz nampn med *n*. Uthi Finland under 60 högdz grad. 45 Middagzlin. ligger Cangö, den Kongliga Hamnen som Ol. Mag. lib. 2. cap. 25. beskrifwer och afmålar med åtskilliga Kongliga wapnar. Wid Götha-Ælfwen som de och kalla Kongeån, norr om, ligger

Konghella, der Kongarna komma tillsammans, så och söder om Hisingen, Kongzbacka, som af samma tillfälle så kallades, äfwen såsom nu Strabo skrifwit wåra Giöther dem kallat. Hwilka Giöthiska ord på Berget, Åna, och Kongens Burewijs namn bekräffta det Jornand. 400. åhr effter Christum, bewijser att wåra Giöther utomlandz äro af dessa wåra Giöther inomlandz komne, och hade ett Språk. Äfwen så hos Lapparna skrifwes Kongens nampn utan *n.* se Scheff. Lappon. p. 46. 'Lapparna de bekiänna sig wara af Mieschogiesche (Mesagetharna) och deras Anförare warit Thinis (Thionis) Kogreh (Konger) som dem fört utur Finland.' Och pag. 147. säger han: 'att den som är som Klokast och mächtigast för andra uti Trollkonsten (den de kalla Gan) den blifwer nämd Gan-Konge'. |479| Och pag. 179. säger han: 'att Lapparna nu kalla en Konung Konnagas, (annars Kångas) och Finnarna Cuningas'. Men det är på somliga orter, ty uti Cronans Byars nampn som kommit Konungarna till, finnas de skrifwas Kanga, Kiange, Konge, etc. Uthi Pausania lib. 2. den Ortelius indrager, är ett märkeligit rum, som wijser att Thor och Jofur är alt en Kungars Åhretyttel.

Detta är och kommit med wåra till de Perser wåra Scythers afkomne, som af indragne Kungatyttlar sees, ty deras Konung, kallas *Dare* och *Jafur*, *Chakan* och *Changan*. Men de andra Kungz namnen, *Scak*, *Padesca*, *Xa* och *Gar*, måste wara dess Folcks ord, som antingen förr än wåra kommit in i det Landet, warit i bruk, eller och med andra Folck som dijt uti senare tider inkommit, medfölgdt. Af Polybio pag. 165. ser man och att detta ordet är fölgdt med wåra Galler uth, der han säger en deras Konung hetat Kongo-Lydanus, det är Kongen öfwer Lyde. Lyd är Folck, se Atlant. Tom. I. pag. 352 [= s. 222]. det är och kommit med wåra Ænglendarer eller Britanner, som och ärkiänna sig utu Swerige till Ængland, som sees af Tacit. uti vit. Agric. pag. 738. der han säger: 'att somliga Städer de Skiäncktes Cogiduno, Kungen'. Här ser man Tacitum intet rätt fattat orden och skillt dem åth. Ty *Congin*, det är Kungen, och *Dunum* det är en Stad: ock är så meningen, att Kungen som bodde i Hufwudstaden, skiäncktes af Keysaren de andra nästliggiande Städer att styra. Se äfwen är detta nampnet kommit med wåra Scyther till Indien, der de förnämsta Hufwudstäder äro kallade Konganagåren, det är Konges-gåren, der Konungarna sutto. Såssom Coggenogaren i Sina, och ändå en emillan Floden Indum och Gange, se Ptolom. Tab. X, och XI. under 3 högdz graden, 160 Middagzlin. och 22. högdz grad. 144. Middagzl. och under 34 högdz grad. och 133. middl. Konga. De Indo-Scyther gåfwo det Kungliga Sätes nampn Gangö, åth den stora Floden som der Lopp förbij, att hon nemdes Gangö. Äfwen som de fordom giordt här up i Dalarna der

den store Wästerdal-älfwen kommer tillsammans med den östre stora Dalälfwen, och kallat Floden af Gangeö, der Konges-gården bygd war, Gangeå, och Näset Gangenäs, se Atlant. Tom. I. Tab. 43. under 61 högdz grad. och 37 Middagzl. som och finnes i de Witz nya Tafla, Burei och Jansonii. Af hwilket man seer att *K* och *G*, är fordom genom *K*, allenast skrifwit. Men i senare tiders Runor med en punckt af *k* åtskilt, när man wille läsa Bokstafwen något lindrigare och nämna *g*. Uthi Finska Språket skrifwes med *K*, Kangas, Kangin. |480|

Ordet gård, gara, gur, gurum, sees och warit hos wåra Gióther i bruk på andra orter der de sig nedersatt. Såssom der wåra Indianiske Scyther hoos Ptolom. Tab. X. hafwa *Ithagurum* under 34 högdz grad. 125 Middagzlin. *Athinagurum*, under 27 högdz grad. 144 Middagzlin. Der så hafwa och wåra kallat hela Venden eller Ryssland emillan Mæotiske Träsket och Caspiske Hafwet *Ostrogora*, Ptolomæus *Ottorocora*, Agathias *Utigora*, Procopius *Uturgari*, Adamus Bremens. *Ostrogarda*, Hebersten *Ottovera*. Se Atlant. Tom. I. pag. 379 [= s. 238] äfwen så pag. 380 [= s. 239]. wid Floden Sola in wid Obium är Ptolom. *Itaguri*, det wij kalla *Jaguri* och *Joughori*. Wid hwilka Orter wåra Gióther och Huner satt sig uti deras uthtog, och gifwit sina Konungar nampn, som sees af Procop. lib. IV. Gothic. pag. 419. der han säger att Hunerna äro komna ifrån Kimi Lappmarck, och en deras Konung delte sitt Rijke till twenne Söner, kallandes den ena *Uturgur* (den wij kalla Uturgard, såsom en Indiens Konung kallas Uturgard-Lochi,) och den andra *Cutrigur*. Äfwen så kallades en af Östgióthernas Konung i Jornand. cap. XIV. af hela Landet eller Folcket Ostergothe. Och ser man af dessa Lärdas Skriffter huru de sielf-liudande Bookstäfwerna offta bytas *A*, *E*, *I*, *O*, *U*. Äfwen kallas Gióthernas gambla Stad den de Romarer wid Pompei tid intogo, wid Pontum Euxinum, Fangegåra, (Phanegåra, se Ptolom.) Men af Procop. lib. IV. pag. 421. *Phaneguris*, effter Gräkernas art.

Båtten är på wårt Språk en Inwijk, dedan kallas Östersións Norre inwijk Norske Båttn, och den Östre, Ostro-Båtten. Se detta wijser Ptolomeus hos wåra Indo-Scyther uthi Wijken *Bale-Batna*, den som ligger wid Hafwet uti en Wijk, warandes Bale på wårt Språk Konung, och Bottno en wijk, och är en Kongz Stad wid sielfwa stora Hafzwijken under 111. Middagzlin. och 14 högdz grad.

As, Osir, Asarna, är en Konung, och Konungarnas eller en Gudz och Gudarnas Nampn. Se Atlant. Tom. I. pag. 464 [= s. 291]. Så och Tiasse, Thysse, se Edda Mythol. 52. och Atlant. Tom. I. pag. 430, 707 [= s. 269, 444]. Tom. II. pag. 59 [= s. 72]. Se detta hafwa och wåra Indiska Scyther

brukat uti den stora Kungliga Stadens nampn *Ozene*, det är Asanö eller Kungzö, som Ptolomeus under 19 högdz grad. 119 Middagzlin. sätter, den han kallar *Tiasces* Kungzsäte. Här är Konungens nampn Giöthiskt, nembligen Tiasse.

Sor, Sar, Tzar, Sir, är wår Konungz Ähretyttlar, se här pag. 461 [= s. 464] och Atlant. Tom. I. pag. 614 [= s. 385]. Tom. II. pag. 142 [= s. 155] och Sora är Kongzstad eller Boning och ställe. Och således kallades Kungzön i Norie |481| der wåra satte Hunden Sör till Konung. Så och här i Swerie är Sora och Syra, i Wäsmanland och Syra inmot Nortkim der Konungarna bodt hafwa. Äfwen så hafwa wåra Scyther i Indien kallat Kungaställen Sora och Soara. Dem Ptolomeus under 20 högdz grad. och 130 Middagzlinien, kallar Sora Kungz Archati Säte. Och Soara under 25 högdz grad. 125 Middagzl.

Scandeia, Candeia, Canor, Scanor, Canagoren, Scanhälla etc. hafwa wåra kallat Skiepzhamnar, som wijst är här pag. 275, 306, 346 [= s. 285, 315, 356]. Tom. II. pag. 34, 574 [= s. 48, 588]. Äfwen så hafwa wåra Scyther giordt i Indien, och kalla Canthia eller Scanthia Skiepzhamn som Ptolomeus rätteligen uttyder, och sätter under 20 högdz grad. [110] Middagzlin. och Canagaren wid den stora Ganga Floden, under 30 högdz grad. 134 Middagzlin. så och in wid Hafwet under 14 högdz grad. 136 och 137 Middagzlin. den Indianerna kalla på sitt Språk *Kappalleimbo*. *Kappa* på Indiska, och Cana på Skythiska är en Båth eller Skuta, och *Leimbo* en Stad. See Indianiske Lexicon uti Merians Ostindiske Resor pag. 57.

Salur, Sala, Salheim, är hos oss Konungars och Förnähma Herrars Säten och Städers Nampn, såsom Up-Sala, Sal-sta, Sala etc. och skrifwes uti de gamblas Skriffter Salur och Sal. See Hervar. Saga cap. 7. och Atlant. Tom. I. pag. 241. 303 [= s. 153, 191]. Äfwen hafwer Ptolomeus i wår Indiska Skythia Salur Hufwudstad, med lika Bookstäfwer oförwanskat skrifwin wid 15 högdz grad. 125 Middagzlin. och Salur under 17 högdz grad. 122. Middagzlin. och Sala-cæne kalla wij Folcket som bor i sådana Städer. Dessa nemner och Ptolomeus *Sala-ceni* under 18 högdz grad. 137 Middagzlinien.

Basse är på wårt måhl en Konung, dedan hela Swerige kallat Bassilia, see Atlant. Tom. I. pag. 397, 447 [= s. 249, 280], det är Kungzön. Och Basmir är Kongrijke, se Herv. Saga cap. 19. och Verel. Lexic. och Siökungar Basar Nackur, eller Basse Nicker. Således hafwa wåra Scyther kallat sina Kungar som de satt uthi Indo-Scythien, som kan hämptas af Staden Malanga, som och är ett Giöthiskt nampn, se Atlant. Tom. I. pag. 399 [= s. 250] och af Sor-manlanger och Nor-manlanger i Angermanland, och

Malonger i Norie. Den han kallar Bassarnackens Kungzsäte under 12 högdz grad. 133 Middagzlin.

Nackur, Necken, Nickur är alla Siökungars Ähretyttel, see Atlant. Tom. I. pag. 196 [= s. 125] och här pag. 301 [= s. 311] men blifwer ibland ens egenteliga nampn. Denna Ähretyttel behålla några Indianer effter Skytherna än till att hedra sina Kungar, som sees af Megizero och andra.

Brahman är på wårt måhl en Man som öfwergår alla andra i Dygder och Manliga gerningar. Dedan den gambla Adeliga Släckten i |482| Swerige Brahar. Der ifrån är och Skaldekonsten som beskrifwer alla Konungars gerningar, och wijsor om Gudarna och dess dyrckan, så och andra Naturliga wetenskaper, så och Trollkonsten, kallat Bragur-Scaldskap. Och sielfwa Poëterna Bragi, och Brag-män, och deras lön för sitt omak Bragar-laun, och deras särdeles verser Bragar-lag, Bragar-hattur, och de som woro uthtolckare öfwer de klokas Gåtor och Skalder Bragunar-mader och Bragar-män. Brage-begaren kallas Wijssdoms-Bägaren eller Skålen som dracks dem till åminnelse. Som sees i Verelii Lexicon och andras Skriffter. Se dessa hafwa och fölgdt wåra Scyther till Indien och sätt sig in wed den 18 högdz graden och 127 Middagzlin. och kallas de af Ptolomæo *Brachmanni Magi.* Utydandes genom det ordet *Magi*, att de woro Wijsa och Kloka i allahanda Wijssdom, så och Trollkonst. Och när man seer deras wettenskap som de androm lärt uti Indien, så är det samma som finnes i wår Edda, och på den Yfwerborne Norske Koppartafla, utförder till Delos, som läses i Atlant. Tom. I. pag. 536 [= s. 335] som kan jämföras med det artiga rum i Strabonis India, Lib. XV. pag. 713. 'Bragmännen komma mycket öfwerens i sin Lärdom med de Gräker, nemligen att Werlden hafwer sin begynnelse, och skall förgås, och är rund till sin Skapnat; och den som henne skapat hafwer, är med sin Anda och Krafft i alla dess delar; att alla dess delar hafwa åtskilliga ursprung, men hela werldens härkomst är Wattnet etc. Dhe hafwa och Sagor om Siälens odödligheet, och om det som skier hos Helsingarna uthi Hell och des Domar och mehra sådant, som Plato om dem förmäler.'

Jämför nu alt detta som iag wijst om wåras odödeliga Giöthers Sagor af Edda, Hervora och allas wåras Historier, och de Gräkers, som är Platonis, Plutarchi, Luciani, Herodoti, etc. som alt detta om oss bewitna, så skall intet Ägg wara likare ett annat Ägg, än detta som wåra Bragmän hafwa fört uth med sig till Indien, och der sig med Scytherna nedersatt. De lärde dem och att låta sina Hustrur brännas up med sina Män, hwilket och wåra Scyther så utomlandz som innomlandz fordom giort hafwa. Se Rhenhielms Noter ti Ol. Tryggs Saga p. 17.

Wijdare Bale-gåren är på wårt måhl Kungzgården. Denna hafwer och Ptolomæus under 19 högdz grad. 120 Middagzlin. och kallar *Regia Baleocuri*, tilläggiandes ännu ett ord *Hippocura*, som är halfft Gräkiskt och halfft Giöthiskt, såsom man finner i många Städers nampn uthi Europa ihopsatt af halfwa Latinskt och halft Giöthiskt. Såsom *Augusto-dunum*, *Cæsar-dunum*. Dessa äro de orden som Ptolomæus sielff uthtyder hwad de wara eller betyda skulle; Men utom dessa äro andra många, som och Skythiska äro, och finnas här i Swerige. Såsom |483| *Thargora*, (*Jovis Civitas*) under 6 högdz grad. 168. Middagzlin. i Indien. Är samma Nampn med Thargåra i Rättwijk up i Dalarna.

Bramma under 13 högdz grad. 125 middagzl. i Indien, är i Swerige Bråmma i Sollentunum Herad och Upland. och Bramma i Bramahult Sockn i Åås Herad.

Cattigaren (*Cattorum pagus*) i Indien under 2 högdz grad. och 172 middagzlin. är lika till nampnet med Cattigaren i Öfwertiurbo och Wässby-Län.

Gotiar Floden (*Gothorum fluv.*) der inwid, är till nampnet lika med Götear som faller i Göta-Ælwen i Wäst-Giöthland.

Aganagaren (*Neptuni villa*) under 16 högdz grad. och 167 middagzlin. är lika med Aggangaren i Anagara Sockn i Uplandz Skiepzhåll.

Danaå (*Tanais*) i Indien under 10 högdz grad. 166 middagzlin. och Tunaå under 11 högdz grad. 132 middagzlin. är lika med Donaå up i Kimi Lappmarck, och Danaå i Tuna Sockn i Swerige. Och *Dona*-flod som faller i Mæotiska Träsket, och *Dona* som faller i Euxiniske Botn. Hwarest beggestädes Skytherna suttit.

Beroby (*Saturni pagus*) i Indien under 7 högdz grad. 161 middagzlin. är lika med Bæreby i gambla Upsala.

Baragaren (*Navium statio*) i Indien under 16 högdz grad. 150 middagzlin. är lika med Baragaren i Barckare, och hafwa begge sina nampn af Skiepzhamn, emedan de liggia wid Siön.

Svænaguren (*Juvenum pagus*) under 29 högdz grad. i Indien, är lika med Svenagarens-by i Swinagarens Sockn.

Salasta (*Aula* s. *Palatium*) i Indien under 29 högdz grad. och 105 middagzlin. swarar mot Salasta i Wässmanland, och Salasta i Upland.

Asanamara (*Deorum Possessio*) i Indien under 32 högdz grad. och 155 middagzlin. swarar mot Asanamære i Mora Sockn.

Orza uthi Indien under 34 högdz grad. 137 middagzlin. swarar mot namnet Orza-by uti Orza-Sockn i Dalarna.

Astaguren (*Veneris villa*) under 25 högdz grad. 140 Middaglin. i Indien är

lika til nampnet med Astargaren på Astar-holmen i Kiokar Sockn på Åland.

Minnargaren (*Minois pagus*) under 16 högdz grad. 141 middagzlin. i Indien, är lika med Minnagaren i Sanct. Niclas Sockn i Sörmanland.

Ologåren (*Pyratarum civitas*) under 15 högdz grad. i Indien, och 114 middagzlin. är lika mot Ollegaren uti Barkare och Olfzunds län. Den och Ptolomæus pag. 174. kallar effter wårt Språk Siöröfwarstaden (*Pyratarum civitas*).

Sigara (*Minervæ sedes*) under 30 högdz grad. i Indien 113 middagzlin. är lika med Siggaren wid Siggeas uthi Hammardal och Jempteland. |484|

Baggarda (*Bacchi pagus*) under 34 högdz gr. i Indien och 136 middagzlin. hafwer samma nampn med Baggarda öfwerst upp i Lappland mot Jonachara-Träsk, så och Baggaren i Sollentuna.

Homanagaren (*Alicorum* s. *Equitum pagus*) under 16 högdz grad. 114 middagzlin. är till namnet lika med Homanagaren på Äggerö i Wäsmanland.

Armagaren (*Pauperum pagus*) de Armass gård i Indien under 15 högdz grad. 115. middagzlin. lika till nampnet med Armagaren i Sala Sockn, och Armabo s. Armagaren i Nora. Strax der in wid är åter de rijkas eller Bramænsgården, den Ptolom. kallar *Bramangåren* under 15 högdz gr. 116 middagzlin. lika med Bramangåren i Theda.

Callegaren (*Virorum Civitas*) i Indien, der in wid, är lika med wåra Giöthers Stad och Flod i Thracien wid Euxiniske Botn, se Atlant. Tom. II. pag. 370 [= s. 381] benemd Calligaren och Kallegåren uti Börsäl wid Kallerö.

Mandagaren (*Virorum aula* s. *Civitas*) i Indien under 14 högdz grad. och 113 middagzlin. är lika till nampnet med Mandegåren på Mandeö i Wikingzåker, som hafwer nampn af Wikingar, det är Siöröfware; lika så kallar och Ptolomæus dem pag. 168. Siöröfware män *Viros piratas*. Dess utan kallas hoos alla Gårdar som Männen med deras Hustrur och Barn bebo, Mandegarden eller Mannegåren, och der Boskapen är uti, Fægården, och der Säden är uti, Lagården, se mera pag. 458 [= s. 462].

Benagorum (*Veneris Civitas*) i Indien under 20 högdz grad. 140 Middagzlinien, skrifwes effter Latinska arten och wår, att uthtala Gräkeska *B.* med *V. Venegaren*, som sees af många ord i Julio Cæsare, Jornande och andra, och Atlant. Tom. II. pag. 45 [= s. 59] och ordet *Bendis* som är wår Venadis nampn, (Atlant. Tom. II. pag. 578 [= s. 593]) hwilket Stadznamn är lika med Venegaren i Upland, se Atlant. Tom. II. pag. 476 [= s. 487].

Uthom dessa Giöthiska orden som lycktas på Garen, Gorum och Guren, äro några som uthi Indien äro samma till nampn med wåra Giöthiska i Swerige,

som hos Giötherna wid Euxiniske botn. Såsom *Byzantium* under 15 högdz gr. 113. middagzlin. *Byzantium* i Thrac. under 43 högdz grad. 56 middagzlin. Byzantuna i Swerige.

Asunda under 22 högdz grad. 116. middagzl. i Indien. Asunda härad i Swerige.

Budæa under 18 högdz grad. 122 Middagzlin. i Indien. Och *Budæa* i Thracien, under 50 högdz grad. 54 middagzlin. och Buda i Swerige.

Congan-dava (al. *Cognan-dava*) (*Regia Civitas*) Kongesäte under 26 högdz grad. 124 middagzlin. i Indien, Hafwandes *Dåwa* samma betydelse, nembligen Boo och Säte som wåra |485| Giöther i Thracien, och hemma på många Städers namn brukat, såsom sees i Ortelio bak effter Bookstafwen *u* eller hela Registret, der han upräknar *Comidava* (al: *Connidava*), *Argi-dava*, *Cappe-dava*, *Carsu-dava*, *Thous-dava*, *Dace-dava*, *Marco-dava*, *San-dava*, *Rhamie-dava*, *Scan-dava* (al: *Scai-dava*), *Siggi-dava* (al: *Singidava*), *Ziridava*, etc. i Swerige är San-dava, Bran-dova, Dåvon, Dåva, i Fogel och Kumblinge Sochn. På Åland, Göt-dåva i Winteråsa. Kånge-dava i Kongzhussby.

Balanti-pirgum, uti Indien under 24 högdz grad. 136 middagzlin. en Stad, lycktandes på Birgum, äfwen som wåra Giöther utom och inomlandz brukat, som sees i Atl. Tom. II. pag. 548 [= s. 562].

Barda-manna uti Indien under 15 högdz gr. 136 middagzlin. är lika med Bardamanna på Banö. Och betyder det ordet Krigsmanna säten: dedan Bardamanna Saga som talar om en särdeles Krigzhär, som giorde uthtog. Ty Bardemann, är Krigzman. Än kunde iag flera ord indraga som äro Giöthiska. Men iag skulle giöra den gunstiga Läsaren ledse och trotter der wid.

Är så nogsamt wijst af åtskilliga Orter, Rum, Hamnars, Kungars och andra tingz nampn, att wåra Skyther hafwa sätt sig in uthi Indien, och derföre af de Gamla den delen kallat Indo-Scythien; om hwilket skall något mera talas af sielfwa Historien, när wij komma att tahla om Thores eller Jofurs uthfärd, uthi hwad tid det skulle hafwa skiedt. Will så komma än till hans flera Nampn.

8. Ve, Vei, och Veiofur (det är helig Jofur) war och Thores nampn, såsom sees af Snor. pag. 3. Ynglinga Saga cap. 3. och Edda p. 140. och Atlant. Tom. I. pag. 719 [= s. 451]. Tom. II. pag. 31, 93 [= s. 45, 105] hwilken war Athins (*Neptuni*) och Vile eller Vale (*Plutonis*) Broder. Och af honom blef Veiborg (androm Wiborg) nemdt, som ligger på en liten Ö i den stora Floden Oxen (Woxen) hwarest allom war ett tryggt säte, för dem som dijt flydde, så och för Gudarna eller Konungarna. Ty de trodde som i Sagorna förmäles, att Vei-Jofur eller Vei-Thor, när han slog med sin Hammar som der är, på Kopparkittelen, dundrade det så hårt, att ingen himmels Tor

dön war der emoth, och så förskräcktes alla Jättar och Troll, och hela Jorden darrade.

Om detta rum talar och Voluspa i sin 47 Stroph. 'Huru är det med Asum (Gudarna). Huru är det med Ælfwerna (Dwergarna), hela Iottum-hem gnyr när Aserna äro på Thinge, och Dwergarna stänia utan för Bergzdörana för Veiborgs-Wisar (Kungar).' Isländska Uthtolckaren tolckar rätteligen or-|486| det Ve-berg wara ett heligt rum dijt alla fly. Hwad som är händt i Kung Carl IX. tijd, wid Wiborg, när Ryssarna der lågo före, genom denna smällen, läses uthi de tijders Historier.

Wij willia indraga Olai Magni ord af hans Lib. IX. cap. 4. talandes således: 'Wij willia tillse den förtächta Kulan wid Veiborg, som är en Siöstad, när in till Ryssland: hwilken hafwer den fördolda Krafften i sig, att om en kastar der in ett lefwandes Diur, gifwer det ett sådant dunder och smäll ifrån sig; att de som der äro blifwa Döfwa och dumba, så att de hwarken tahla eller stå kunna; Så att hon med sin Krafft flera döda och swimmande giör än de största Fältstycken. Och är denna Naturens Kula intet fåfäng. Ty när någon Fiende täncker att beläggia Staden, så blifwer befallt af Landzhöfdingen att alla måste ståppa Wax i sina öron, och giömma sig undan i Kiällrarna och Gropar. Och sedan när han hafwer wähl sedt sig före, så kastar han med ett Spiut, eller släpper med ett Reep ett Diur der in; då det ett sådant hiskeligit dunder gifwer, att all Fiendens Här faller neder till Marcken, som slachtader Boskap, så att de belägrade kunna falla uth och plundra dem och hela des Läger.'

Olaus Magnus säger der wara en Kula under Jorden. Men de som för 4 eller 5 åhr sedan der warit, berätta mig, att der är en stoor Kiettil inmurat i Slottet, och således förtälja de älstas Sagor, att den slogz med en stor Kopparhammar den Vei-Thor, Vei-Jofur ägde, När dunder skulle skie: om hwilken och Saxo lib. XIII. pag. 274. talar, 'att Hertig Knut ifrån Danmarck, när han hade warit öster i Ryssland, och kom tillbaka igen, genom Finland, så war Kung Magnus något wred på honom, att han skulle hafwa röfwat ifrån de Swenske den stora Jofurs Kopparhammaren som han fant på en Öö, hwilken fordom warit brukader af dem som gåfwo sig uth för Afgudar, och upwäckte på Jorden sådant hiskeligit dunder, som skeer af Gud up i Lufften'.

Adamus Bremensis Hist. Eccles. cap. 12. kallar denna Kiättelen Volkers Kiettel in wid Jomne, som ligger in till Scythiska Östersiön, den han menar Solinus tahla om. Men han far will, och blandar det Jomne som låg wid Pommerska sijdan mot Stetin, med det Jomne som ligger wid Jo i Finland. Hwilket närmare är in till Veiborg.

Saxo, Olaus Magnus, och Adamus Bremens. synes wara af åthskillige me-

ningar huru denna Smällen skiedde, men den som får höra alla Sagor om Smällen, så lärer han kunna förlijka dem. Ty i Sagorna säges att när Smällen skulle skie, då måste en lefwandes Menniskia, tillika med en Båck slåss för Hufwudet, med Veiofurs eller Vei-Thors hammar, och kastas i Kiettelin, då ett hastigt Liung eller Eld lyste, och i det samma dundrade det skräckelig.

Se detta Thors nampn Vei-Jofur med dess dunder, är och kommit med wåra Tusser eller Tyrrener |487| i Italien, som woro Fremmande, hwars Språk Latinerna ey förstodo. (Atlant. Tom. I. p. 703 [= s. 441].) om hwilkas uthog på sitt rum förmälas skall. Om detta skrifwer Ammian. Marcel. lib. XVII. cap. 10. pag. 133. 'Uti Targiotens Tusses Böcker läser man att de som blifwa slagne af Vejofurs (Veiovis) dunder och liungande, de kunna intet höra något dunder, eller Smällar, fast de woro aldrig så starcka.' Se den Lärdas Gronovii anteckningar här till, så får man se att han wijser huru de Lärda hafwa åtskilliga meningar om Targiotens nampn, i det somliga sättia *Tagetis*, andra *Tagetinusis*, andra *Tagetinisis*, andra *Tagetica*, och somliga utlåtit Tusci nampn. Men ingendera hafwer råkat aldeles på nampnet. Men hade de förståt Swenska Språket, och jämfört med de gamlas Skriffter, så hade de bättre råkat. Se altså först på Tacitum, indragen i Atlant. Tom. I. pag. 607, och 608. [= s. 380 f.]. Der han säger: 'att Tysce han säges wara af Jorden uprunnen'. Att Tysce, Dis, Jofur, Thor, Targiöte är alt en i detta rummet, är wijst i Atlant. Tom. I. Cap. 29. Se detta är det samma som Censorinus de die nat. cap. 11. indragen i Claris. Gronovii Noter p. 134. tahlar: 'Uthe på Tår-åkers Åker säges en liten Gosse på Guddomeligit sätt upwäxt, som skulle hetat Tages (läs Tar-giö) som hafwer sedan lärt andra Spådoms konsten, som de Hetrurs mäcktige Laugmän hafwa utskrifwit.' Hwilket stämmer in med en lika gamal Saga, här i Swerige up wid Thårs-åker, liggiandes under 61 1/2 högdz grad. 39 middagzl. se Atlant. Tom. I. Tab. 43. uthi Helsingeland, och derföre Sochnen kallat Thårs-åker, effter Thare der upwäxt utur en Åker. När man så tillser ordet (*Tarquinii ager*) och wåra Skriffter, och Taciti ord Tusce, så kan man se att Tagete skall skrifwas med *R*. Wijdare ser man och att hos de Tusser och Veier, förstås Vejofurs nampn att han war en Vei (det är Helig) Jofur eller Gud, och dhe som till honom flydde, woro trygge och behåldne, fast de gambla Latiner och Gräker intet råkat på Veis betydelse, såsom sees af Ovidi. Fast. lib. 3. v. 429. 'uti Månan Martio, förmenas att Templen framföre de twenne Vejofurs Lundar blefwo inwigde, hwilka Romulus lätt instängia med en hög mur så att hwar och en som dijt flydde, skulle wara trygger'. Men uti 445. och uti dess Anteckningar kan man se att Ovidius sielf hade hållit före, att det ordet *Ve*, som hos Latinerna brukas, och sattes

fram för andra ord, betyder så mycket som litet, smått, och odugeligit. Der likwähl de alla woro rädda och frucktade för denna Vejofur. Hwilkens Beläte för hans stora dundrande de uthöggo och afmåhlade, aldeles som han här i Swerige afmålat står. pag. 302 [= s. 310] Atlant. Tom. II. med Blixt och Dunder i wänstra handen. Det och Lil. Gyral. Synt. II. pag. 85. betygar, säjandes: 'Ve-Jofur, |488| som och kallas Ve-Iupiter, och Ve-Dian af Gellio och Martiano, af det lilla ordet Ve, som tillsamman bundit med andra ord förminskar eller föröker deras betydelses krafft. Såsom i ordet Vehemens, vestibulum, och således skulle det förstås om Jofur, som woro han den lilla eller klena Guden. Eller kan skie att han hade mackt att skada Menniskian, som Gellius lib. 5. oss lärer. Andra mena att Baldur bar detta nampnet. Martianus menar Bluter så kallades. Ovid. in Fastis kallar honom Iofur uthan Blixt och Dunder. Men Vejofurs Beläte stod i ett Tempel emellan Slottet och Rådhuset, hafwande i handen glöggande Eldpijlar, lika som de woro tillredz att skada en med. Derföre höllo honom många före att wara Balldur, och offrades till honom en Båck, hwilken och stod afmålat wid Vejofurs Beläte, som Gellius (lib. 5. cap. 12.) witnar. Alexand. säger att Vejofurs hufwud hade Horn. Plin. lib. 16. cap. 40. pag. 300. tillstår, att i hans tid stod hans Beläte aff Cypress giordt, som hade waradt i 550 åhr sedan Staden blef bygt.' (andra hafwa 600 åhr.) Ser man till Lil. Gyral. Synt. XVII. pag. 426, der han indrager aff Livio lib. V. så får man och see att Vej är ett heligt Ord, emedan den Staden som Gudarna bebodde het *Vej*, hwilkens Folck woro med Tuscerna aff wåra Göther, och de Romare tillstode dem Främmande till Språk och seder. Så införer han Livii ord: 'Dictator Camillus säger, att han således ropade ut Gudarna från Vej Staden (det är helige, medan där Gudarna bodde, borde heligt wara), genom ditt anförande, Balldur, och inrådande far iag fort att förstöra Staden Vej, och lofwar iag tig tionde af alt mitt Roof. Och dig; Gudinna Juno, som bor uthi Vej, beder iag att du låter oss behålla Seger och lefwererar Staden i wåra händer, så skall dig till ähra effter din wärdigheet blifwa bygt ett härligit Tempel.' Seer man nu så aff desse indragne rummen, och aff det Tuscerne kommit in i Italien och fört med sig wår Vejofurs nampns helgedom, Dyrckan, Dunder, och Trygghet att till honom fly, att de och derför kalladt honom den Norska Balldur och Bluter, som altid togz för Hels och Hellsingarnas Gud, på det de skulle weta, att han här Nordan ifrån war kommin. Hafwa nu de Romare förstått wårt språk, så hafwa de fått kundskap, hwarföre de kallat Jofur hos sig *Sanctum*, det är helig, som ses aff Ovidii Fast: och aff Dion. Halicar. indragen i Lilio Gyraldo Synt. II. pag. 73. och förstått ordet Ve och Veis retta betydelse, nemlig helig. Uthi Lil. Gyral. seer man

att Jofurs nampn skrifwes både *Sanctus*, *Sanco* och *Sango*, och af Ovidio wiser han att *Fidius* och *Sanctus* hafwer alt en betydelse, nemligen som är en Sanningzman och Trogen. Och såssom Latinerna intet ursprungz ord hafwa till detta ordet, som sees af Vossii Lex. Etymol. uthan indraga åtskilligas gissningar der om, som dock intet träffa sanningen, så kan man se att detta hafwer warit ett Tusciskt ord dijt med dem infört här ifrån; hafwandes sitt ursprung aff ordet Sanna, det är det wist, trygt, helt eller heligt är, dedan |489| Sant, *Verum*, Sanning, *Veritas*. Gudh är sielfwa Sanningen. Sankon, det är sann Menniskia, Sango och Sangod, det är Sann Gudh. Detta bekräfftas och af Jofurs Bild, som Lillius Gyral: införer i samma rum säjandes: 'att han såg en mans Beläte, och der ofwan för stod skrifwit Honor (det är Åhra) och der emot ett Qwinfolcks beläte med en Lagerkrans och der ofwan stod Veritas (det är Sanning) som hölt Mannen i handen, och emellan den en Yngling, hwar öfwer stod Fidei Simulacrum, (det är Troheetz Beläte)' hwar igenom förstodz, att all trohet som bör wara uthi en Konung eller Gudh, skall hafwa till Förälldrar eller des grund Åhra och Sanning. Och så kan en Konung kallas Sangod.

9. Giofur, Jofur, Giomala, Hamala, Thors nampn är wijst Atlant. Tom. I. pag. 707. 709. 715 [= s. 444 f., 448] hwilket är på wårt språk så mycket som Giös eller Jordenes Fader, Herre, Mann och Målzman. Se detta hafwer intet alldeles warit dem Fremmandom okunnigt, som sees aff Seldeno pag. 305. hwilken af Orpheo säger att Jofur betyder en som der woro med Giödzel öfwerdragen, det är effter han måste Giöda och alla Föda. Ty säger och Pausanias pag. 75. att han kallas Giödzlens Gud, och hans Tempel, Giödzlands Guds Tempel (*Jovis pulverei templum*) som war uthan taak: williandes de gamla der med låta förstå sielfwa Jorden, som uthan taak är, hwars Konung han war. Finnarna de kalla honom mäst Homala, Jomala och Jumala, men wåra uttala det och skrifwa med *G*, Giomala, ty Finnarna kunna intet nemna twänne twåliudandes Bookstäfwer tillsammans. Detta wises och uthi de orden, som wåra Giöther fört till Italien, att de sättia *G* framför *J*, såsom i Jette, *Giettie*, *Hiette*, Jo, *Gio*, *Hio*, Joan, *Giovan*, etc. se Atlant. Tom. II. pag. 478 [= s. 489]. huru härligen med Guld, Silfwer och ädla Stenar de hafwa hans Beläte beprydt och uthsmyckt, läses uthi åtskilliga wåras Historier, särdeles Bose Saga. 7. p. 33. Och är han derföre hos dem mycket högt worden Dyrckat, ty de mena honom lärt dem den bäste Trollkonsten, är och derföre hans Trummor och Hellgedomer offta röfwade och fört till andra orter, det och Seldenus pag. 213. uthaf Hieronymo betygar, som säger: 'Några flychtige Präster ifrån Giomala Jofurs Tempel, som hafwa röfwat med sig hans Helge-

domar, äro komne till Senahar i Babylonien.' Seldenus måste bekiänna att han intet wet hwad detta ordet Giomala har att betyda, eller des ursprung; hade och Hieronymus det wetat, så hade han intet behoff lagt Jofurs nampn till Giomala, ty det är alt ett; och som är wijst i Atlant. Tom. I. att dedan är och en Gifft mans namn Giemal kommit, det och Tyskarna bruka, emedan Jofur sades wara Äcktenskapetz insticktare. |490| Ty säger och Lil. Gyral. rätteligen pag. 94. att *Gamelius* är *Nuptialis*, det är, Ächtenskapetz Målzman; och kalla wij än i dag Brudens Man, Brud-Gumme, Brud-Gummel och Brud-Gumse, på Tyska; Brautigam. Och synes intet olikt att det ordet Gammal, som wij alla stora Konungar och Män, när de till sin Skiäggota ållder komne äro, särdeles fordom behedrat med, är och der ifrån kommit; ty behedras och Gudh den Högsta uthi Daniels Proph. cap. 7. v. 9. och 13. med det ordet 'Gammal (Antiquus) på sin stora Domstol'. Kalla och derföre Finnarna än i dag i deras Bibel Gudh den Högsta alltid Giomala. Aff Giomala eller Hamala, är och den ena Kunglige Släckten i Swerige kommen, se Atlant. Tom. I. pag. 716 [= s. 449].

10. Thores nampn är och Gubbe, Giubbe, Juppis, Gubbe-Thor, Go-gubbe. Det som hoos gemena Man är brukeligit att nämna, när han Dundrar säjandes: Go-gubben åker, Gubbe-Thor åker. Och är Gubbe på wårt Språk samma som Gammal, det Latinerna säja *Senex*, *Antiquus*. Uthi ordet Gubbe och Juppe märkes det samma, som i ordet Giomala och Jomala. Att *G* uthtalas stundom såsom *GI* och *HI* och offta *J* Conson: såsom det woro *G* eller *H* framföre. Der om man kan ock see uti Ortelio under Bookstafwen *G*, *H* och *I* så ock andras Lex. huru och de Latiner och Gräker åffta dessa ombytt uthi alt ett ord. Ty seer man aff Byjars, Siöars och Skogars nampn effter Juppethor elle Juppe nämbde, skrifwes åtskilligt. Giuppestorp i Wingåker. Juppan-bo i Juletta. Joppes-bo i Malma. Jubbar-bo i Bro. Gubbe-bo i Norrebärke. Joppe-by i Nykarleby i Finland. Juppila i Laisala. Juva-träsk där sammastädes. Juppe-jerfo i Pigajocki. Juppis-träsk i Westerbotn. under 68 högdz gr. 37. middagzl. Tab. VI. Atlant. Tom. I.

Man seer aff de Latiners skriffter, att han hos dem kallas både *Jovis* och *Juppiter*, men de wetta intet hwar de skola få igen ursprunget till orden. Jofur när det skrifwes fult ut, så heter det Jo-fuder och Ju-fuder. Jo, Ju och Gio är Jorden eller Landet, och Fuder är en Fader, som föder Landet; dädan seer man, att Konungarna äro kallade Landsens Far och Fader, såsom wij det nu mehrendels uthtala. *f* och *p* äro de ombytelige Bookstäfwerna, som wist är Atlant. Tom. I. pag. 17. 20. 33 [=s. 16, 18, 26]. Är så Jofur ihop-

draget af Jofuder och Jufuder. Will man nu säja att *Jupitter* är kommit antingen aff Ju-fuder eller aff Juppe-thor, eller Ju-pitter det är Jordens Son, som Tacitus talar: see Atlant. Tom. I. pag. 216 [= s. 138] så är det lika, ty det är alt en Person. Men Latinernas *Jovis* det är aff Jofurs, eller Juvas, eller Juvis wår Casu genitiv: det är när ordet |491| böjes och tillägnas en annan ting. Tillstår derföre Seldenus rätteligen pag. 203, 204. att han intet wet, hwadan han detta ordetz ursprung igenfinna skall, lijkwäl bekiänner, att Maurerna kalla och sin Kung *Juppa*. Och när han ser sig ingenwertz komma, menar han det komma aff Hebreiska *Jau*. *Juppe* s. *Giubbe* Konungarnas Ähretyttel, som de Maurer hafwa, är utkommit med wåra Göther som kallas Gettuli och Maurer, se Atlant. Tom. I. pag. 351 [= s. 222]. Hwilka bodde in wid Hafwe, om hwilka länger fram talas skal.

Det andra nampnet Go, Go-gubben är ursprunget af hans godhet. Så och sielfwa Gudz nampn, som sees i Ordspråket, ingen är God (på Latin *Bonus*) uthan Gudh allena. Ty hafwa och wåra gifwit så fordom till Affgudarna särdeles Thor, som nu till den rätta Guden desse Tyttlar God, Fix, Mild, From, som allt ett betyda. Denne gode Gudens Ähretyttel är och kommen till en ort i Grekeland, som Pausanias lib. 8. pag. 513. säger: 'Wid wägen till Mænalum på wänsterhanden är den goda Gudens (Go-gubbens) Tempel.' Och när man tillser det Gräkiska ordet ἀγαϑος, det är Agod på wårt mål, så ser man att det är ihopsatt af wåra enfaldige ursprungz ord A och God, som i gambla Swenskan alltid skrifwes Gaut och Gad. see Atlant. pag. 226 [= s. 144]. Bookstafwen *A* (see Verelii Lex. pag. 1.) den betyder offta att äga något, och många gånger ökar en ting i des giärning, såsom i ordet Bætur det är bota, men A-bætur förbättra; Borin är födder, men A-borin, Högboren; Burdar Madur en Klädd och höfflig Mann; A-burdar Madur, en präcktig Klädder; Gærd, är egendom eller utskyld; A-gard är påökning. Girig och Girni är begiärelse, men A-girni altförstor girighet. Kafliga är möjeligen drifwa en ting. Men A-Kafliga, det som skier med alfwar och häfftighet. Äfwen så God är den som i alla sina gierningar wijser sig nyttig, wänlig, From och Tienstachtig mot alla. Men A-gode den som öfwermåttan god är, såsom i ordet A-gode Guden. Dedan ser man af ett gammalt Lex. MS. att wåra Fäder kallat sina Gudar som de dyrckade och wäntade godt af A-gudar. Dedan är det Gräkiska *Agathos* kommit.

Milder är och Thor kallat, som sees af Paus. lib. 2. pag. 119. 'Hos de Corinter synes den Milda Jofurs belete af Polyclete giort.'

Fix war och Thors nampn, det och är kommit till de Gräkers öhron, men hans Altare war wid Colgö der Göterna eller Skytherna sig nedsatte, om

hwilken Apoll. i sin Argonaut. lib. IV. vers. 119. talar: 'Hwars Altare Frygge hade uprättat åth den Fixa Jofur.' De lärda bry sig något öfwer detta Ordetz ursprung och kunna dock intet rätt |492| finnat, som sees af Lil. Gyral. II. Synt. pag. 92. Men är intet undrandes, effter det war ett Skythiskt nampn, betydandes den Fixa det är goda Guden Jofur.

11. Altin kallades och Jofur eller Thor, så wäl som Satur, och alla andra gamla Kungar till en Ähretyttel, när de woro gamla och Åldriga, så och de som sutto Rhademen och Domare med honom. Dedan kallas och i det Anglo Saxoniske Språket Alder-manni, Rådzherrarna, som ses aff Verelii Lexicon och Archeol. Spelmanni Aldungar, *Seniores*. Skan. LL. 4. lib. 7. Alderunger, Wyrdig Gubbe, *Senex Venerabilis*. Se och Edda i Odens och Saturs Kiänningar. Detta nampn är och kommit til de Gräker, som ses af Pausan. Eliac. lib. 5. 303. 'Jofurs Lundz namn hafwa de fordom ombytt och kallat honom Altin. Det och Pindarus i sina werser wijser, kallandes honom Altin.' Detta ordet hafwa de Lärda ey heller rådt med, som synes af Lil. Gyraldo II. S. pag. 87. Derföre somliga ment att Lunden skulle fått ett sådant nampn, andra Ingången, andra Templet. Men såsom det intet har sådan betydelse på Gräkeska, ey heller kan gifwa någon underrättelse till Jofurs namn, och Ähretyttel, så låta de sådant fara.

12. Thors nampn war och så Blixtor, af hans Blixande och Dundrande, dedan den gemena Eden hos hwar man bekant, Blix och Dunder tage dig. Hwilken Eed och hoos Tyskarna brukelig är. Denna Ähretyttel hafwa och wåra Giöther uthomlandz som sutto i Thracien in mot Euxiniske botn brukat. Hwilket och nogsamt wijser dessa och wåra Inländska Giöthar warit ett slagz Folck. Herodot. säger Lib. 9. cap. 118. 'Att de Thracer som fingo till fånga Oebazum en Persianisk Herre, den offrade the effter sitt sätt till sin Inländska Gudh Blix-Thor'.

Den lärda Vossius seendes sig intet hos någon af de gambla lärda igenfinna detta Thors eller någon annan Afgudz nampn, och hos andra Folck warit i bruk, måste sluta i sin Orig. Idol. Lib. 1. cap. 39. 'Att han intet weet om denna hafwer warit för en Gud i Naturen, eller bland Diuren'.

13. Thors så wäl som alla stora Mächtiga Konungars Ähretyttel war Kappe, det är en Mächtig och Stridbar Man och Kiämpe, som sees af Kappar i Herv. Saga cap. 4. (*Pugiles*). Kapp (*Certamen*) tages och för den som af galenskap mera Kiämpar en försichtighet, som sees i Verelii Lexicon pag. 237. Dedan kallas Thor Kappethor och Athin Kappe-Athin, och Oden Kapp-Oden, de 3 mächtigste Gudarna. Detta ordet är och kommit till Samothracierna som woro af wåra Giöther. Och uthtolka de Lärda, fast de

intet wetta rätta ordetz ursprung, att det skulle likwäl betyda Stoor och Mächtig, som kan sees af Voss. Idol. lib. 2. cap. 31, 53, 57. men tillstår att han intet kan säja någon wiss mening här om. |493| Hoos Pausan. lib. 3. pag. 204. finnes enstädes 'att en Steen Thor till Åhra står med detta Namnet Kappa-Oden, på dhe Doriensers Språk. När Orestes blef sittiande på denna Stenen, slap han sitt rasande och yrhet.' Om detta ordet skall mera talas, när iag kommer att tahla om de 3 Afgudarna, Thor, Oden och Frigga.

14. Heræker, Erker, Hercul, Hercar, Herkol, gafz och Thor och alla Stridbare Kungar till Åhretyttel, när de med Härar uthtåg giorde. Detta namnet är skrifwit både med *H* och utan *H*. Som sees i Atlant. Tom. I. pag. 743 [= s. 467] så och hos Tyskarna, som sees af Ortelii Lexicon *Herculis Castra*, *Erkelens*, *Hercuniates*, *Ercuniates*, etc. Och såsom wijst är Trojanerna wara våra Giöthers afkomne i Atlant. Tom. I. pag. 789 [= s. 496]. Tom. II. pag. 421. 528 [= s. 432, 538] så hafwa de och behållit Thors Åhretyttel Hercer, som sees af Pausan. l. 8. p. 529. 'när Troja blef förstörd och de Gräker skiftade Rofwen sin emillan, så feck Stenil Cappens Son Herce Thors beläte'. Om detta ordetz ursprung, arbetar och Lil. Gyraldus lib. II. pag. 88. men wet intet hwad han skall giöra af det, emedan han tycker det, som de Lärda gissa, intet kommer öfwerens med en så stoor Konungz eller Afgudz nampn och wärkande, der somliga mena att han het af Gräkiska ordet *Ercos*, en gierdes-gård, som skulle stått kring honom. Jag undrar att de intet giordt honom till en Giärdzgårdz-wacktare. Eller som andra willia, af det han dref det onda från dem. Eller han af Wädret hade sitt nampn. War så fåfängt draga våra Scythers och Trojaners ord till Gräkeska eller Latinska ursprung.

15. Thor kallades och Fluguguden, emedan han med sin Hammar Miölner dräpte och fördref alla Flugor, det är Trollen, som sees i en af hans Sagor.

Huruledes nu Finnarna och Lapparna Trolla genom ett särdeles slagz blå Flugor, läses i Scheff. Lappon. cap. XI. pag. 146. det han af Pet: Class: indrager. 'Det hände för få Åhr sedan, att en man som ännu lefwer, på Heljeland, drog på Fiälden och sökte effter Biörnar, och han kom till en Häll; der fant han i ett Håll, ett grofft och stort Belete, som war en Finne-Gud, och stod där hos honom Finnens Gan aske, och der han uplätt samma Ask, då kröp den full aff blå Fluger, hwilke wore Finnens Gan och Trolldom som han dageligen utsänder.'

Huru Oden och andra Trolkarar, säjas förwända sig i Flugor till åtskilliga saker att uträtta, läses i åtskilliga Sagor, särdeles uthi Edda 59. Mythologien, 'när Broker skulle smida åth Thor Hammaren Miölner, med hwilken han

alla Giettar och Troll dräpa kunde, så wille Loke det förhindra, genom en Fluga uti hwilken han sig förwände, och satte sig först på Brokes hand som Bäljona blåste, och sedan på halsen, och ytterst emillan båda Ögona, och beet så att Bloden rann utföre Ansichtet, den han slog bort med handen när Pusten nedersläptes, då Smeden mente att hans arbete skulle intet doga, men fick likwäl ut Thors Hammar färdig giord utur Elden'. |494|

Af denna Hammars stora krafft, hwilken Thor kunde sända flygande genom wäder och watn att dräpa Giettar och Troll, och kom sielf tillbaka, i hans hand, och kunde giöras så liten att han månde giöman i sin pung, så fördref han allas Trolldom, som genom Gan och Tyr, det är Trolflugor skiedde. Elliest läses och i Eigils Hist. cap. 8. pag. 50. 'Huru Arinvefia wille skada Kung Rings Brud på sin Bröllopzdag, i det när Bruden satt i sin Brudstohl, kom hon in med och wände sig i en Fluga, och for under hennes Kläder, ärnandes rijfwa sönder hennes Födsel, men hon blef henne warsse, och slog knifwen i sijdan på Flugan, och drog utur henne 3 Refbeen. Men hon flög ändå bort.' Om sådana flugor säger Cl. Scheff. i sin Lappon. pag. 147. wijdare 'att Finnen kan icke trifwas, utan han icke hwar dag sänder en sådan Gan uth, det är en Fluga eller Troll af sin Gan aske, eller Ganhud, det är en Skinposse som han hafwer dem uthi, och när han icke hafwer Menniskian att förgiöra, att sända sin Gand uti, (hwilket han icke giör, utan han hafwer någon orsak mot honom) då utsänder han honom i Wäder och Wind, och låter dem skada Menniskior, Fä eller Willdiur, och stundom sänder han Gan (eller Flugan) i Fielden och spränger stora Bergen, etc.'

Om denna Fluge-Guden tahlar och den Helga Skrifft der han kallas *Belzebub*, det är Baal eller Herre öfwer Flugorna, så och Pausanias i sin lib. V. pag. 313. säjandes: 'det berättas att Hercul Alcmenæ Son, att han offrade Thor, när han intet kunde fördrifwa Flugorna, antingen att det då först kom honom i Sinnet att Offra, eller att det war då i ett gengse Ordspråk att Offra till Guden som fördrifwer Flugor. Men sedan Offret skiedt war, så flugo alla Flugorna på andra sidan om Älfwan. Sedan höllo Elej den seden att Offra honom, när de wille fördrifwa Flugor.' I sin 8. Book pag. 497. 'De Arcader uti sin Marcknan offra för alla andra Gudar Fluge-Guden, och honom tillbidia, troendes fullwisso, att de då skolla wara frij ifrån Flugornas skamlöshet och dristighet.' Den som öfwersatt Pausaniam på Latin, lägger de orden till, 'medan Offren påstodo'.

Lil. Gyrald. Synt. 1. pag. 46. af Solini wäl öfwersedde Exemplar indrager detta: 'uti Herculs Tempel på Boarii Torg i Rom, torde ingen för dess Helgedom, hwarken Hund eller Fluga inkomma, ty han säges när han rensade sina

Offer, tillbad han Fluge-Guden: Lemnandes uti Templetz ingång sin Klubba, hwilken när Hundarna lucktade på, så flydde de undan'.

Uthi Plinio lib. 29. cap. 6. pag. 281. är ett mäckta artigt rum, der han uthtryckeligen sätter Taure Guden, aldeles effter wåras gamlas Sätt att skrifwa. Men iag undrar intet att de Lärda som öfwer Plinium skrifwit, intet utsätt hans nampn med stort *T*, emedan de hållit för ett Latinsk ord, *Taurus* det är en Oxe. Der han likwäl kallar honom en Gud och Fluge-Gud. Så talar han: 'intet Diur är mindre lärachtigt än en Fluga, och af mindre förstånd: derföre är det underligit, att när de Offra uthi Hellinby, och der kommo |495| Skåcketals som moln Flugor, så skiedde offret till Taure Guden den som kallas Fluge-Guden, då drogo de alla af'.

Se af dessa rumen huru ringa de gambla och nya Lärda hafwa kommit i Kundskap om denna Fluge-Guden, och hwad för Flugor detta warit, och huru de i alla gambla Handlingar litet kunna uträtta utan wåras gamblas Skriffter och Sagor. Hwad tycker tig, skulle Hercull och alla andra stora Hieltar och Krigzmän wara rädda wid några Flugor, som intet låte sig skräma af de största Krigzmän, Lejon, Biörnar och Wargar. Ney, tu måste här förstå dessa Diefwulska Flugor som Finnarna, Loke och Oden brukade att skada Folck med, och genom hwilka de fingo kundskap hwad som skiedde kring hela werlden. Ty äfwen som de utsände sådana Flugor, till att något uträtta, och särdeles wid Menniskiornas offrande, att de skulle skada dem, och intet blifwa hörde hwad de ombodo wid deras Offrande, så kommo de åter tillbaka till dem som dem utsände, att berätta om de något hafwa kunnat dem tilfordra, och här af kan man förstå hwad af Lepid. Plaut. är indragit i Notis till Plinium, der en Fluga kallas en öfwermåttan snäll Kunskapare: säjandes, 'ingen ting hafwer iag giömt, förborgat eller fördolt, Flugan är min Fader: undan dess ögon kan iag intet dölja': Och hafwa de Lärda bekommit wårt Swenska nampn dijt uth till sig, som sees af Marm. Arund. pag. 271 'att hos de Attiske Gräker är en Afgud eller Diefwul kallat Fluan'.

Den lärda Seldenus som så klokt hafwer skrifwit om de Syrers Afgudar, och talat om denna Flugu-Guden, när han ser sig intet kunna komma under en rätt kunskap hwadan hans nampn kommit war, eller hwadan han war, och det betyda skulle, att han sådant nampn bär, säger han Synt. II. cap. 6. pag. 303. 'Sannerligen hwad orsak är till denna Gudens nampn, kan iag intet säja, ey heller, tror iag att någon än det giöra kan. Icke heller kan man wara förnögd, med de Barnsliga och fåfängia tanckar, som den senare Lärda Werlden offta alt förmycket utsprider om de aldraälsta Handlingar.'

Och pag. 306. säger han: 'för hwad orsak skull de hafwa kallat honom Bel-

zebub eller Belzebul, till att betyda honom wara Dieflarnas öfwerste, bekiänner iag mig med Origene, helt och hållit wara fördolt'.

Se om nu Seldenus så lyckelig warit och fått läst wåras Skriffter, de Danskas, Norskas, och Isländskas, och dem jämfört med de andras, så hade han tort råkat på grunden der til. Först tillstår han Synt. II. cap. 1. att Bal och Bel war Thors eller Jofurs Ähretyttel, det iag och wijser Atlant. Tom. I. cap. 34. och 36. och kom alla mechtiga Konungar till. Sedan Synt. I. cap. 3. pag. 125. att *Balzephon* utaf Clem. Alexandrin. och andra, uttydes den Norska Guden, den och Gräkerna kalla den Yfwerborna Norska Baldur. Se Atlant. Tom. I. pag. 761 [= s. 478]. utaf den Helga |496| Skrifft Luc. 11. v. 15. seer man att Judarna trodde att Belzebub war Dieflarnas öfwerste, så att han kunde förmå att befalla de andra Dieflarna fara hijt och dijt och något ondt uthrätta, och dem kalla tilbaka, derföre af deras arghet, förbrådde de wår Herra Christum att han utdref en Diefwul genom Belzebubs mackt. Men wår Herre swarade dem kraffteligen, 'att hwart och ett Rijke som söndrar sig sielft faller hus på hus'.

Seldenus förmäler och Synt. II. cap. 6. p. 302. af de Judiska Skriffter, att Flugorna intet syntes till, eller satte sig på Judarnas offer uti Jerusalems Tempel. När man alt detta öfwerlägger, så seer man att detta utan twifwel skiedde, effter de trodde och höllo sig in till den Alzmechtige Guden, som intet tillät att den Norska Baldur skulle hafwa mackt, att några Dieflar under Finska blå Flugors hamn komma wid sitt Folckz offer, och dem på något sätt skada; men hoos Hedningarna der de wille wara frij från sådana diefwulska Flugor, så inbillade Satan dem, att om de offrade till den Norska Thor eller Baldur, så skulle han kalla sådana Flugor tillbaka och dem fördrifwa, så ilsluger är Satan att draga Menniskian från det ena onda till det andra, och ändå många gånger gick dem intet detta an, som han dem befalte, genom sina twikachtiga swar och befallningar, som han dem gaf, af hwilket Historierna fulla äro.

16. Weld-Sijr, Well-Thor (*Potens Jupiter* s. *Rex*), Enwallur, Enebaldur (*Monarcha*) war och Thors Ähretyttel, så wähl som alla mächtiga Konungars Atlant. Tom. I. pag. 713 [= s. 447] den som och gifwes den högsta Guden af oss Christna, såsom Enwællige och Alzwåldige Gudh. Detta hafwa och wåra Giöther i Thracien brukat, som sees af Lil. Gyrald. Synt. II. pag. 103. indragandes af M. Ciceron. som säger: 'att Jofurs Velsurs Tempel är Borbarnens älsta Tempel och det heligaste. Hwilket af L. Pisone är förstört, som Cicero uti sin Oration öfwer L. Pisone förmäler.'

Flera nampn som Thor är här gifwit, och till de Främmande utkommit, hwars ursprung de Fremmande Skribenter intet kunna finna sig uthi, kunde

iag indraga, men wärcket blefwo förstort, och den gunstige Läsaren kanskie otolig. Will man altså komma till det förnämsta namnet som honom här gafz, som är.

17. Bagge, Bucker och Bocker, när han giorde sitt uthtog, nästan till hela Werlden, hwilken Åhretyttel gafz och alla Hertogar, Hercular, eller Krigzanförare, om hwilket widlyffteligen läses i Atlant. Tom. II. pag. 146 [= s. 159] etc. Så och om namnetz ursprung, hwilket helt Fremmande war för dem Utländskom. Detta nampnet Bagge wart honom gifwit, både i ansende att han war en stoor Krigzhärs anförare såsom en Wallbagge, |497| den hela Gietahopen anförer. Dedan och Gietabocken kallas Bagge, som bär Skällan på sig, såsom en Pukslagare, Trumetare eller Trumslagare att leda och hålla hela Hiorden tillsamman. Jämwäl ock att han förde med sig Baggar eller Båckar med sina skodda stora Järn eller Kopparhorn, att kullkasta befäste Slott och Städer. om hwilket läses i Edda Myth. 19. till en dehl indragen i Atlant. Tom. I. pag. 705 [= s. 442]. Detta nampnet hafwer han och burit med sig, när wåra Trojaner satte sig först neder wid Pontum Euxinum, och sedan foro öfwer in i Asien, att upbyggia Troja, om hwilket är endels sagt i Atlant. Tom. I. cap. 36. Tom. II. pag. 421. 528 [= s. 432, 538]. Men något mera här effter tilläggias skall. Lil. Gyrald: II. pag. 102. af Hesychio och Phavorino säger: 'Thor kallas hos de Phryger Bagge': Ehuru han intet råkar på nampnetz ursprung. Uppå wåra Runstenar skrifwes han Baggi, Baggi-Thar, Þarbaggi, Sarbaggi. Runst. 49, 522, 528, 560, 561. Hos Lapparna Bagge, Pagge. Se Scheff. Lappon. p. 301. Hwilket nampn och hos alla Schlawiske folcken är behållit, alt sedan wåra Giöther haft sina Konungar till Regenter öfwer dem, kallandes honom Zarne-Bock, det är på Latin *Rex* eller *Regum dux*, en Konung, Hertog. Och Helmoldus lib. 1. cap. 53. betygar att de nu kalla Diefwulen Zernebock den swarta Guden. Hwilket och wåra giöra och Finnarna kallandes honom den Swartebucken eller Pucken. Men man måste skillia emillan Svarte och Zarne. Ty på Schlaweska är *Zarni* Swart, men på Giötheska en Konung och Herre. Och måste intet Schlafwerna rätt förståt wårt Språk, emedan Zarnebock talades af oss om en god och mäcktig Gud. Men Swartebock om en Diefwul och ond Gud. Ty man kan det der af se, att de än i dag kalla Gudh den högsta och goda Guden Bock, Bug, Bogh, Buob. Se deras Lexica. dedan deras Konungars namn Bogislav. Helmol. lib. 1. cap. 15. det är Gudz tienare. Bock, het och deras Kung, som den Giötheska Kungen Hermanrek i hielslog med alla sina Barn och 70 Knesar och Woivoder som sees i Jornand. cap. 48. pag. 681. Om en annan wid samma nampn läses Cap. 54. pag. 692. Detta Kungznamnet Bocche brukade och

wåra Cimbrar som drogo uth, farandes genom Tyssland och Franckrijke in uti Italien An. Mund. 3900. som sees af Pont. p. 5. så och wåra Maurer, som läses i Claud. bell. Gil. v. 341. pag. 314. Livio lib. 66. så och i Swerige som sees af Erich Danmarcks Kungz Historia, indragen i Grotii Förtaal till sin Göthiska Historia pag. 145. Så och aff wåra Finnar eller Mesageter, som sees af Procop. Hist. Got. lib: 2. pag. 226.

§. III. Detta Thors nampn Bagge boro flera |498| till egenteligit nampn som woro af hans Slächte, hwarigenom är händt att deras gierningar och uthtog äro blandade, som de Gräker och Latiner tillstå, som sees af Ciceron. de Nat. Deorum: Euseb. præp. Evang. p. 53, 63. Och wij nu willia så mycket som möjeligit är, åthskillia.

Denna wår Thor, som det stora uthtoget giorde nästan till hela Werlden, han kallas af Edda Åku-Thor uti den 38. Myth. der han talar om hans Uthtog uti Gåtewijs med sina twå Båckar öster uth till Jotunheim. Och uti 27 Myth. huru han först kom till Gierodar-garen. Och måste den gunstige Läsaren ackta, att Edda som är sammansatt af allas de älstas Sagor och Segner, intet hafwer acktat så just ordningen effter tiderna, effter hon är effter handen förökt, utaf de gambla Islendare, såsom dem Sagorna till tiden äro igenfundne. Nu willia wij tillse både de orter som Thor först kom til, och det första Krig här i Norden begyntes. Voluspa talar i sin 7 Stroph: således: 'Asarna kommo tillsammans wid Ida-bergz Dalar, och bygde der sina Tempel och Salar, och Ugnar att smälta sina Metaller, och lagade till alla sina Smidietyg, lekte med Taffel och Terning, lefde i Lust, Fred och goda dagar, och intet fattades dem på Gull och Godz, in till des att tre Tyrsa Major mächtiga Amajsor (Amatkar) kommo utur Jotunheim.'

Om denna gyllende tiden, som förderfwades genom Amaizonars första Krig, talar och Edda i sin 12 Mythol. med få ord således: 'Och war den tiden kallat Gyllende tijd, in till Kvennornas tillkommelse som kommo utur Iotunheim.' (i version står Kempelanda.) Hwar detta Land ligger, sees af den Isländska Lärdas anteckningar till samma rum, 'att de liggia ytterst på Jordenes ända, utom de andra Länder som Folcket mera bebo'.

Se huru detta Jotunheim de Amaisors Säte instämmer med alla wåras och de Gräkers och Latiners Skriffter, att det är den Norre delen i Swerige, som sees i Atlant. Tom. I. pag. 161, 197, 625, 780 [= s. 103, 125, 391, 490]. Tom. II. pag. 445 [= s. 457]. Tom. III. p. 155 [= s. 166]. Hwarest dessa Amaisor sutte, dem Voluspa på det gambla wårt Skytiska Språk kallar Amactkar, det Isländeska uttolkaren på Latin sätt *Præpotentes*, det är som wij nu tala öfwermächtiga Karar, beståendes af 3 ord, A som här betyder öfwer, såsom näst

tillförende är wijst i A-god. Sedan makt, det är Wälde, och Kar, en Man: hwarföre de och på Latin af Herodoto och andra kallas *Viragines*, för deras styrckia.

Wijdare willia wij tillsee hwar deras Landznam och ort än behållit är, af wåras och de Främmandes Skriffter. Af wåras Landtaflor seer man af den stora Burei Tafla som och nu i Holland är utgången, står under 69 1/2 högdz grad Quennagara (Qwinnornas gård, *Fœminarum* s. *Amazonum civitas*) 38 middagzlin. Uthi Sweriges och Noriges mindre Tafla af |499| Frederico de Wit i Amsterdam finnes Querangera (läs Quenangera) under samma rum. Uthi Atlant. Tom. I. Tab. 6. under 70 högdz grad. millan 36. och 37. högdz graden står Quenangera. Till hwilka orter Hamajosornas land sig i wäster sträckt uthi söder. I Atlant. Tom. I. Tab. 6. under 65. högdz grad. och emellan 43 och 50 middagzlin. (se Atlant. Tom. I. pag. 800 [= s. 503]) ligger Quena Flod (*Amazonum* flod), den i Burei älsta Taflor kallas Quinna och Quenda flod och i den Hollendska Herr Jacob Scyt. dedic: Quonda. Der inwid ligger Amaizojerfvi som i andras Taflor är orätt tryckt Amoesjerfvi. Sedan Korgoval och hela Landet Cajania. Hwilket Cl. Verelius i sine Notis til Hervara Saga cap. I. pag. 5. med Messenio kallar Kuenland, Kajanland, och af Gautr. Saga cap. 4. Kienugard, som alt är ett med ordet Amaisaland. I öster är Gorga-bole, Gorgo-näs, Gork-joucki som äro beskrifne i Atlant. Tom. II. pag. 562 [= s. 576]. Således har deras mästa Boning warit uti Jotunheimum, emillan Yma-fiel och de Riphelska Bergen ibland Cimmerna in till Granwiken och Gorgonäs. Wij willia nu af de Fremmande wijsa huru de träffa deras Landskap med wåras Skriffter. Adamus Brem. Histor. Eccl. cap. 17. pag. 87. talar om 'Kong Oluf Skåttkonungz Soneson Konung Anund, som wart sänd af sin Fader att utwidga Sweriges Gränsor när han kom till Quinnaland, som wij kalla Hamajzor, förgifftade the alla Kiällor, att han med sin hela Här förgiordes'.

Se och Abba: Stadens. pag. 124. om samma K. Anunds färd. cap. 222. pag. 136. säger Adam. Bremens. 'dem som komma Norr ifrån (nembligen i Westerhafwet) och willia gå in genom Oresund i Bält, så äro de Nordiske Männen först wid handen: Sedan Skåne och Danmarck, och der ofwanföre Gothaland, in till Biörkön. Sedan regera Swearna öfwer ett långt och widt sträckiande Land up in till Quenagaren. Och ofwan dem boo dhe Vilzar, Virrar, Lambasce, Scythar och Turkar in till Ryssland.'

Man kan aldrig klarare beskrifning få än denna. Ty uti Tab. VI. Atlant. Tom. I. är Skåne under 56 högdz graden, emillan 34 och 35 middagzlin. Sedan Gothaland emillan 57 och 58 högdz grad. Der näst Sweriges Rijke

millan 58 och 65 högdz graden, der Quenagaren, Quenaland och Amaisonas tager emot, och sedan ofwan dem räknandes mot öster, är Turka under 67 högdz graden, millan 50 och 55 middagzlin. Så och emillan 61 och 62 högdz graden 46 och 48 middagzlin. Sedan Lami, Lamis-Jerfvi, ofwan Cajaneburg under 65 högdz grad. 49 middagzlin. Lambasco och Lumbascou emillan 67 och 68 högdz grad: 58, 59 middagzlin. Skutilabi (Finnis Kutilabi), Scyti-Jerfvi (Finnis Kyti-Jerfvi) emillan 66 och 68 högdz grad. 42 och 45 middagzlin. Scythæ (Finnis Kide) emillan 62 och 63 högdz grad. och 50 middagzlin. Vilzi, och |500| Vilzi-bola under 61 högdz grad. 46 middagzlin. Virri (i Adami ena Edition orätt tryckt Mirri) och Virri-Lax under 60½ högdz grad. och 48 middagzlin. och Virri under 59 högdz grad. 48 middagzlin. Cap. 224. pag. 137. säger Adam. Brem. 'Oss är berättat många andra Öjar wara uti Botn, ibland hwilka Estland är den största', hwilken ligger emillan 58 och 59 högdz grad. 46 och 60 middl. 'Och denna är närmast till Quinnagaren.' Pag. 138, c. 228 säger han: 'Det äro mächta många Öjar i Botn, alla fulla med grymma Bores Barn. Hwarföre när några segla dijt, så fly de dem. Och in wid denna Baltiske hafwen boo och Amajzorna hwars land kallas Quenaland: Hwilka de berätta blifwa hafwande af ett slagz Watn. Andra berätta att de belägras af Fremmande som resa igenom deras Land. Andra af deras egna Fångar som de bekomma. Andra af åtskilliga Skogzrån och Bergz-Troll som der i myckenhet finnas. Och det är troligare. Och när dhe då föda, är det Manssperson, så blifwer af dem Hunnar, men är det Qwinnespersoner, så blifwa de Deijeliga Jungfrur. Dessa lefwa tillsammans och förachta att stijga i Ächtenskap; och om Mannfolcken tillbiuda sig, så fösa de bort dem. Dessa Hunnar hafwa Hufwuden i Bröste, och i Ryssland får man dem offta see, såsom Fångar dijt förde. Synas likare skiälla än tahla. Det äro och Folck som kallas Alänningar, som födas med hwitt hår, om hwilka Solinus tahlar. Deras land så förswara Hunarna, och om de giöra någon Slachtning, ställas Hunarna främst. Der ära Folck som se mäckta bleka uth, gröna till Ansichte och Långlifwade, hwilka de kalla Busar. Längst bort boo de som äta Menniskio kött. etc. Dessa äro alle som boo wid Östersiön eller Baltiska hafwet. Och iag menar att de Romarer, kallat detta Sund eller Inwijk de Skythiska eller Meotiska Träsken, och Giöthers ödemarkar och Skythiska Strander.'

Äro således Amaizorna beskrefna, af Adamo Bremens: och Abb: Stadensi, längst up i Nordan af Swerige, det och den gambla Gräkiska Skalden Pindarus i sin Olymp. Od. ιγ. v. 123. bekräfftar, talandes om Bellerophonte när honom pålades att resa Norr åth, och fäckta med det starckesta och grym-

mesta Folck, säger han: 'När han steg på den flygande Hästen, (det är Skuta med Segel) kom han bewäpnader dantzandes. Hwilken ytterst i de kalla Nordeska Werldzens ändar och Ödes wijkar, slogz med Amaisonars Qwinnors Krigzhär, och dräpte Chimeram, och de starcka Solymennen.' Gorgonen som äro alt ett Folck med Amajzona, fast de stundom slagitz med hwar andra, bekräfftar och Pindarus här längst up i Norden wara, som sees af hans Pyth. Ode 10. v. 43. der han beskrifwer Persei resa hijt Norr åth: säjandes, 'de som williat blifwa Namnkunnige ibland Menniskiorna, de hafwa beseglat de yttersta Werldenes ändar: Ty till Skiepz, men ingalunda till Landz, finner man den underliga (krokuga och farliga) |501| wägen till de Yfwerborne Norske, att see deras mannliga Krigzöfningar, hos hwilka fordom Perseus hafwer ätit, och giästat i deras Wåningar.'

Och pag. 357. 'Dijt kom fordom Danaes Son (Perseus) den Attin ledsagade till de Lycksaligas wåningar, och högg han af Gorkons hufwud, som war inflätat med brokuta Ormar och Drakar.'

Samma Persei resa beskrifwer och Ovid. Met: lib. 4. och Tzetz. Chil. 7. v. 696. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 80, 81 [= s. 92 f.] der wår Norska yttersta deel artigt beskrifwes, både af Hafwetz och Jordens ända, af Solens Hästar och Wagnar, som der hwijla sig en tijd om åhret nemligen, när Solen om Wintren ey skijner.

Pausanias han talar i sin Corin. 2. Book pag. 123. således om detta Gorkons hufwud, som Mardusa heet: 'intet långt ifrån de Argivers Stad, är en Jordhög, uti hwilken de berätta att Mardusæ Gorkons hufwud ligger begrafwit: om hwilken berättas att hon war Phorcens dotter: effter hwilkens död, hon bekom Rijket öfwer det Folcket som boo in wid Tritons Insiö eller wijk. Och war wan att draga på Jackt och i Strijd med de Lybier, öfwer hwilka hon rådde. Hwarföre och när hon kom till att slåss med Perseo, som ifrån Peloponeso dijt kom med en hop utwalde Krigzmän, blef hon om Nattetijd slagen. Öfwer hwilkens deyelighet Perseus förundrandes, högg Hufwudet af henne, förandes det till Gräkland, androm det att beskåda. Men Proclys ifrån Carthago Eucratis Son berättar således, att i Lybiæ Ödemarker äro många slagz grymma Willdiur, ibland hwilka Manfolck och Qwinfolck wistas, säjandes sig sedt en man som derifrån är förd till Rom. Menar altså, att af de Qwinfolcken war en som.heet Mardusa, hwilken när hon ifrån sitt Sällskap i jagande hade farit wilse, och kom in till Tritoniske Siöns Strander, hanterade hon des Inwånare illa, in till dess Perseus dräpte henne. Men Perseus hade Attin till hielp, emedan den Insiön är Atin helig, och de Folcken som der boo.'

När man detta jämförer med de förra af Pindaro, Ovidio, Tzetze och andra,

så seer man huru offta de farit wille, som uthtolka de Gräkeska Böckren in på det Latinska Språket, och intet giöra sig wäl bekanta uthaf deras Böcker som Jordennes Kretz beskrifwa, så och de som åtskilliga Folcks Seder och Säten hafwa noga uptecknat, och således annorledes nämna Orternas nampn på Latin, än som de lyda i Gräkeskan. Såssom här nemnes Lybia i Gräkeskan, see det kallar den Latinska utolkaren Africa. Men han skulle betenckt att annan Lybia är den Södre, och annan den Norre. I den södre äro wille och grymme Diur såsom Lejon, Tigrar, Leoparder, och många slagz stora förgifftiga Ormar och Drakar, så att ingen kan wistas med dem i Skogar. Se Plin. lib. 5. cap. 4. p. 255. och lib. 8. cap. 16. pag. 503. och P. Mela lib. 3. cap. 9. och denna Lybia hon kallas Africa. Men den Lybia som är här längst Norr, hon kallas den Atlantiske |502| och Skythiske Lybia, hwilkas Diur merendels äro hwita som Pausan. lib. 8. pag. 483. säger, 'up uti Thracien hafwa de hwijta Biörnar och Willswijn, och up i Lybiæ Berg hwijta Harar, och iag hafwer med förundran i Rom sedt hwita Hiortar'. Det måtte warit hwijta Reenar som räknas ibland Hiorternas art. Hwilket sees af Jonston. de Quadruped. Art. 7. pag. 92. Ol. Mag. lib. 18. cap. 25. sådana hafwer iag sedt 16 stycken som woro heel hwijta, och sändes för 10 åhr sedan utomlandz att bortskiänkias. Rätta Hiortar finnas och här hwijta, så och uthi Norre delen af England, som Jonstonus pag. 89. wittnar. Och är denna Lybia ofwan för Colchos uthi Nor, som sees af Svida indragen i Atlant. Tom. II. pag. 85 [= s. 97]. Uthi denna wår Norske Lybia äro intet heller Diuren så grymma, ty Menniskiorna wistas med dem i Skogarna, skiutandes och jagandes dem utan någon Räddhoga, och Reenarna så tama att de åka och jaga med dem som med Hästar. Om den Lybia läs mera i Atlant. Tom. I. pag. 146, 151, 340, 352 [= s. 93, 96, 214, 222]. Tom. II. pag. 139 [= s. 152]. Tom. III. pag. 409 [= s. 415]. Sedan så seer man huru de älstas Skriffter om Perseo, som säja honom huggit Hufwudet af Mardusa, hwilken war en af de 3 Gorkoner, och bodde här längst Norr i wårt Lybia in wid den Tritoniska Siön, stämmer in med Ovidio, Sequestro, Placidio och P. Class. hwilka klarliga wijsa den Tritoniske Siön, ingen annan wara än Östersiön, som läses i denna Tom. III. ifrån p. 257. till 261 [= s. 267—271]. hwarföre andra af de Lärda, när de intet funnit i Africa Lybia igen dessa Gorkoner och den Tritoniske Insiön, sade de honom med alla de Orter, som nampn hafft af dessa Gorkoner, wara förgångne; såsom Diod: Siculus talar lib. III. pag. 188. 'Den Tritoniska Siön, som ypnar sig mot Wästerhafwet, den säja de nu wara genom en Jordbäfning förgången.' Äfwen så de som dicktat den Tritoniska Floden i Gräkland säja honom wara förgångin, det Strabo lib. 9. pag. 407. wittnar. 'Andra willia Eleusina och Athen, legat

wid Tritoniske Floden, wid Cecropis tid, då han regerade öfwer Bæotien, som då kallades Ogygia. Men de säja alla dessa Städer med en stor Flod förgångne.'

Hwaraf man seer att andra Orter utom Gräkland äro kallade *Athen*, *Ogygia*, och *Eleusina*, hwilka effter de dem wid den tiden ey igenfunno, mente de dem wara förgångne, ty Athen i Gräkland är än behållit. Det som wår kiäcka Fältmarskalk Köningzmark intog åth Venetianerne. Om de rätta Ogygia och Eleusina |503| läses i Atlant. Tom. I. cap. 8. pag. 302 [= s. 191]. Om Eleusina se Atlant. Tom. II. pag. 527, 593 [= s. 537, 607] hwilka äro i Swerige än behåldne. Ja och denna stora *Tritoniske* Siön, som ypnar sig wid Oresund han är och än behållin till rum ställe och skapnat, som han af de gamla beskrifwin är: men uti hela Africa är ingen sådan till finnandes. Som sees först af Ovidio, Sequestro Vibio, Lactantio Placidio och P. Clas. indragne här pag. 257. till 261 [= s. 267—271] att hon ligger här i Norr, och är Östersiön.

2. Beskrifwer Diod: Siculus lib. 3. pag. 201. Denna Tritoniska Östersiön så artigt som han än i dag är wid mackt, der han talar om 'Jofur Ammons Son som han ägde med Amalldeia en siön Jungfru, den han belägrade wid Cerauniske Bergen, och för Frejas Swartsiuka skull måste giömma honom utur Wägen långt bort wid Nysa Staden, som ligger på en stor Öö, hwilken är full med Klippor och Skiär, som den Tritoniska Siön omhwälfwer, och hafwer der ett trångt inlop, som kallas Nysse Portar'. Denna beskrifwer Isidor. Hisp. Orig. lib. 14. cap. 6. pag. 343. således: 'Gorkonen de boo in wid Atlantiske Siösijdan, in uti de innersta Wijkar, uti hwilkas Trägårdar de säja att Drakan förwarar de gyllende Äpplen. Detta Hafwetz inwijk (Östersiön) beskrifwa de wara så fulla med krokuga och krångliga Skiärar, att om en wille den långt från någon högd skåda, seer den uth såsom man sågo en hoop krypande Ormar.' Jämför detta med Pompon: Mel. ord lib. 3. cap. 3. der han talar om wår Göthaskär, så finner man nästan samma ord igen således: 'Ofwan för Alfwen (wid Hamburg) är den stora Giötha-Skiären (Östersiön) upfyllt med oändeliga Holmar och Skiärar, mindre och större, och Hafwet är der in wid Stranderne intet widt, och ey lijkt ett Haaf, utaf watnet som der flyter emillan Holmar och Skiärar, och offta stijger öfwer dem, löpandes hijt och dijt, hwilka äro lijkare Strömar och Åar än ett Haf etc.'

Går man nu först här längst Norr, såsom denna *Tritoniska* Siön beskrifwes af de gambla, så finnes att hos de Yfwerborna Norske ligger ingen annan med ett trångt inlop utur Wästerhafwet, än Östersiön, som sådana oändeliga och otaliga Klippor och Skiärar hafwer. Ty uthi Gandwikan är ett bredt inlopp, och sedan rena Strander, som sees af Blaus och Lons Siökort. Går man till

Americam och dess Norra deel, så war den dem Gamblom obekant, och såsom hon nu i dessa tijder påfunnin är, seer man af Blaus och Lons 2 Tafla, och Tab. 6. Atlant. Tom. I: att den stora Ön James Ile är rundt omflutin af Wästerhafwet, och hafwer inga trånga Ingångar, utan 20 til 30 mijlar wijda, och inga sådana Strander med Holmar och Skiärar. Går man till Söder till den andra Lybien eller Æthiopien som kallas Africa, så finnes der ingen Inwijk, eller stoor Insiö, som hafwer en trång Ingång, och sedan med otaliga många Skiärar och Holmar, som skall |504| inbegripa en mäckta stor Holma och Land. Är derföre intet under·när de Lärda säija henne i Africa, Lybia och Æthiopien, wara förgången. Men af oförstånd, emedan de intet ihogkommo den Norre Lybia och Æthiopia den likwähl Homerus så artigt beskrifwer i sin Odyssea A. v. 23. och Strabo som klarligen wijser här pag. 409 [= s. 415] indragen, att de aldralängst bort belägna Orter i werlden kallas Æthiopia; och således Æthioperna delte, som Plin. lib. V. c. 8. och andra nempna, i hwijta Æthiopier och swarta Æthiopier. De hwijta de Norske, och de Swarta äro Murianer i Africa. Så talar han om Ulysse. 'Han wandrade till Æthioperna, som liggia drefligen långt bort i Werlden, hwilka äro de yttersta af alla Folcken, och äro twenne slag, det ena till Solenes upgång, och de andra till hennes nedergång.'

Nu will man se hwad för en upgång och nedergång han här meenar, intet den dageliga upgången, ty han war allom bekant, utan den som af de Lärda kallas Solenes sommar upgång, när hon är längst Nor, och Solenes Winter nedergång, när hon är längst Söder. Detta wijses och af Ullysses hela reesa, ty han kom med sina Skiepp längst Norr up till Cimmerna, som sees af Homero och Strabone indragne i Atlant. Tom. I. pag. 302, 523, 524 [= s. 191, 327 f.]. Tom. II. pag. 462 [= s. 474] der som dessa hwijta Æthiopier bodde, och äro de Lybier och Æthiopier som boo ofwan Colchos, som och Boschart i sin Phal. lib. IV. cap. 31. pag. 324. wijser af Hieronymo och andra gamla Lärda. Sedan kom och Ulysses till den södra Æthiopien längst bort, så wijda hon den tiden war bekant, nemligen till Phæacum Öö, som nu kallas Canariæ Öjar, och des höga Berg Pheico eller Pico, hwilka der boendes kallades de yttersta af alla Menniskior. Som sees af Homero och Strabone, indragne i Atlant. Tom. I. pag. 316. till 320 [= s. 199—202]. Och altså war Ulysses till begge slagz Æthioper, det är de yttersta i werlden, mot Solennes Sommar upgång i Norr, och dess Söder nedergång om Wintren. Ty i wäster kunde han intet längre komma den tiden, emedan ingen seglade med Compas och wågade sig ut på stora Hafwet, utan fölgde alt Stranderna åth, och i öster kunde han ey heller komma ifrån sitt Fädernesland, ty der war hela fasta Landet Asia emot. Och seer man af Ptolomæi Taflor, som mera än 1000 åhr lefde

effter Ulyssem, att Werlden ey war längre den tiden bekant i Nor och Söder, än Scandia wårt Swerige och Tule, som war Island effter hans mening i Norr, och Canarie Öjarna i Söder, som sees af hans första Tafla.

3. Är artigt att see af Diodori beskrifning, att han säger på denna stora Öö ligger wid ingången på Tritoniska Inwijken eller Östersiön |505| Staden *Nissa*. Denna är en gammal Stad, som nu är nederflytt till Halmstad, och ligger wid den berömda Floden Nissa, beskrifwen här pag. 301 [= s. 311] strax för ingången på Tritoniska Inwijken.

4. Isidorus lägger och till det Tecknet om Gorkonen wid denna Tritoniska Siön der de gyllende Äpplen förwaras. Hwilka Apollodorus, som af alla de andra älsta Gräker uthtagit, uthtryckeligen säger förwaras af wåra Yfwerborne Norska, som widlyffteligen är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 346, 361, 565, 856. 858 [= s. 218, 227, 353, 541 f.]. Tom. II. pag. 511 [= s. 521]. Tom. III. pag. 33, 81 [= s. 44, 94].

5. Diodorus lägger än ett Teckn till, i det han nämner de Ceranniske Bergen wara hos dessa Lybier, der Ammon röfwade sig den skiöna Amaldeja. Uthi Lybiæ Africa hafwer ingen hwarken af de gambla Skribenter eller de nyare satt några Cerauniske Berg. Men uthi wår Skythiske Asia, hafwer både Pompon. Mela, som säger att Floden Rha (Volga) skall hafwa der af sin begynnelse, och Ptolomæus, så kallat de Yfwerborne Norskas Berg, som sees af Ortelio i ordet *Ceraunii*. Volga eller Rha begynnes med begge sina Nordeska grenar under den 62 högdz graden, den ena under 61 Middagzlinien och den andra under 81 Middagzlin. se Tab. II. Atlant. Tom. I. hwilkens förre gren kommer af det Berget som hänger ihopa med wåra Riphelska Berg, och skillier Granwiken ifrån den Siön wid namn Onega som löper i Ladoga Siön, och ut genom Ladån in i Finska Skiären som är en Wijk af Tritoniska Siön. Detta Bergetz deel som löper up till Lappland, kallas af Lapparna Cervioive. Se Scheff. Lappon. pag. 378.

6. Säger Strabo lib. 17. pag. 836. att Floden Ladån flyter in i denna Tritoniska Siön. Se denna är som nu nemd är, och ligger under 59 högdz grad. 51 middagzlin.

7. Diodorus Siculus nämner *Nissa* Staden ey långt från Nisse Portar, hwilka äro ingångarna in i Östersiön, särdeles Oresund, och det lilla Bæltesund, ty de äro trängre än det stora Bælt, och det rätteliga. Ty Nisse som är allom gemene man i Swerige bekant, och brukeligit nampn, är Nickens och *Neptuns* nampn. Och som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 200 [= s. 127] är och hela Swerige kallat Nisse-eja, och Nickurs Öö, och finnes jämwäl hans namn på Runstenar. Nissi (*Neptunus*) Runst. 363. Nis-trur (*Neptunus*

Dominus) Run. 47. Nisse 131. så och Byars nampn. Såsom Nisila, och Nizmi i Finland. Nislinge (*Neptuni progenies*) i Bred Sochn i Upland. Nisseby på Åland i Hammarland etc. See och här pag. 301 [= s. 311]. |506|

8. Beskrifwer Diodorus Siculus denna Tritoniska Öön med samma ord som de gambla beskrifwit wåra Yfwerborna Norskas Öö, af dess allahanda Trän som äro altid gröna, såsom Furu, Tall, Gran, Id och Jenebär, så och allahanda Fruchtsamma Trän, såsom Äplen, Päron och Kierssbär, etc. och lustiga Ängiar, och af dess Hälsosamma och friska Lufft. Läggiandes och der till, att ett slagz Wijnträn der wäxa af sig sielf willa, och äro små Buskar. Dessa slagz Wijnträn äro de samma som Adamus Bremens. i sin Histor. Eccles. cap. 246. p. 151. beskrifwer öfwerst i Swerige, som är Finnland, säjandes: 'Än är en Öö up i Norska Siön, som kallas Vinland, effter som der wäxer Wijnträn utaf sig sielf willa. och är det ingen osanning, att Säden wäxer der osådder. Ofwan denna Öö är intet Land mera i Hafwet som af Menniskior beboos, utan alt med Mörker och Iis betäckt. Om hwilket Martianus och således tahlar. uthom Thyle när man seglar en dag, så tager sedan Iis-hafwet emot.'

Uthi Atlant. Tom. I. pag. 291 [= s. 183] hafwer iag ment att Adamus Bremensis hafwer warit bedragen af ordet Finland, och ment Landet hetat af Vijn, Vinland, eller att några hafwa honom fixerat. Men såssom mig nu är berättat af alla Landzmän som boo up i Dalarna ofwan för 61 högdz graden, så och Helsingarna, Jämptarna, Medelpadarna, och särdeles min Son Pr. Ol. Rudbeck, som reste up längst Norr att taga kunskap och låta afrijta alla slagz Örter, Diur, Foglar och Fiskar som der uppe finnas, så är det sant både det Diodorus Siculus och Adamus Bremensis bewitna, att der wäxer willt Wijnbär på små Buskar i sådan myckenhet alt under Fiällarna, att det är otroligt, och mycket större till sina Bär än de wij här nedre i wåra Trägårdar med flijt plantera. Och är under att de här nedre i Skogarna intet skola wäxa, der likwäl Kiölden och Winteren intet så lång är. Af dessa Wijnbär hafwa de fordom i Helsingland, Finnland och Lappland, giordt sig Wijn att dricka och äta Bären, som läses i wåra Historier och Kungzsagorna pag. 418. när Krigzhären hafwer gåt öfwer Fiällarna emillan Norige och Swerige. Men återwänt, sedan Wijn är utan ifrån fördt, emädan det är sötare, och sedan som Bränwijnet är kommit i bruk. Men nu hafwa åtskilliga förnähme Håf åter begynt att utaf dem så wähl som utaf Lingon giöra wälsmakande Wijn.

Det mena somliga att Adamus Bremensis skulle hafwa ment Grönland der igenom, som |507| ligger lika högt med Island och Finland, och att der skulle wäxa samma slagz Wijnbär. Men det kullslår de orden att Säden wäxer osådder up af sig sielf, hwilket intet skier på Grönland. Ty på Grönland wäxer hwarken

sådd eller osådd Säd. Men i Finnland säges hon wäxa osådd, i det att när de bränna Swedieland, brukas intet den up som annan Åker med Hästar eller Oxar, eller upgrafwes; utan Säden kastas up i Swedian, och sådan annat åhr när de skiära, faller så mycken Säd ut, att hon sår sig sielf, och detta tör och skie på tridie åhret, der feet Jord är, och det är det de säja att Finska Säden wäxer osådd. Detta är det Wijnslaget som Plato rätteligen förstår att wäxa på Atland, och är indragen i Atlant. Tom. I. pag. 290 [= s. 183] ehuru våra Skalder och de Främmande hafwa och kallat Öhl, Sötöl, Miöd och Miölska Wijn, som wijst är Atlant. Tom. I. pag. 291. 651 [= s. 183, 409].

Det är och märkeligit, att dessa slagz Wijnbuskar intet fordom äro fundna uti de Söderdelarna af werlden, såsom i Hispanien, Italien, Grækland, Asien och Africa såsom sees af Jah. B. lib. XV. cap. II. pag. 97. hwilken hafwer alla de gamblas Skriffter om alla Örter och Trän sammandragit, bekiännandes 'att detta slagz Wijnträ är dem gamlom okunnigt, och helt fördolt'. Indragandes och Amati ord sålunda: 'effter Berberissernas beskrifning fordras att nu införa om Wijnträn som kallas Ribes, emedan de gambla ingen ting om dem förmäla, genom de gambla förstår iag Hyppocratem, Theophrastum, Dioscoridem, Galenum, Oribasium, Paulum, Aëthium, Catonem, Varronem, Plinium, Palladium och Columellam'. Är och märckeligit att de Lärda såsom sees af Jah. Bauhino föra dem ibland Wijnträs slagen, emedan de hafwa sådana slagz Blan som Wijnträ, och sådana slagz Drufbär, som Wijnträna hafwa, och Safften till färg och smak, fast de intet flängia sig kring stakar och andra willträn, såsom Wijnträn giöra, hwilka hafwa sina knorluta utskot, med hwilka de fästa sig wid andra Trän eller staka. Uthan som både Diodorus Siculus och Adamus Bremensis skrifwa dem wara små Buskar.

Det är och rätt märkeligit, att wij uti Swerige kalla dem Wijnbär och Wijnbärsträ och Finnarna Wijnæpuu. Men Tyskarna S. Johans Drufwor, S. Johans Bär. På Latin och Spanska, *Grossularia, Ribes.* På Bohemiska *Jahodi, S. Java.* På Ungerska *Aprotengori Zolo.* På Italienska *Weta-rossa.* Sedan att de i den Norredelen af Swerige wäxa willa under alla Fiellar i otrolig myckenhet, men intet här neder i Swerige, utan att de |508| blifwa planterade i Trägårdar. Men det söta slaget som wij kalla Jungfrubär, de wäxa något här nedre i Landet up i Backar, som och i Tyssland, Italien och Franckrijke. Ty hör man af gamla Segner att dessa större och sura äro utförde öfwer Siön till de andra orter i Europa, Tysland, Franckrijke, Italien, och finnas ibland up under Bergen, dock surare. Hwilket och bekräfftas der af att Fransoserna kalla dem *Groiselles d'outre mer*, och Hollenderna *Besichens over zee.* Det är Bär som äro komne öfwer Siön. Och synnes så att Giötherna uthi deras

Uthtog, hafwa fört Bären med sig, (som här brukas att uptorkas och förwaras hela åhret att ätas) på de Orter de sig nedersatt.

9. Uppå samma Blad pag. 202. beskrifwer Diodorus Siculus denna Tritoneska Öö af dess Folck, att de lefwa mycket längre än andra Folck, och äro mycket friskare till sin Hälssa än andra. Se om detta seer man många andra Lärdas Beskrifning, huru lenge och hälsosamma wåra Yfwerborne Norska lefwat, till 100 och några 100 Åhr, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 206, 420 [= s. 132, 263] och Tom. II. pag. 127 [= s. 140]. Kan så intet Tritoniska Öön wara i den södre Æthiopien eller Lybien, der Folcket lefwa kort tijd, som Diodorus Siculus lib. 3. pag. 163. säger: 'Att de hafwa en kort Lijfztid, och de som längst lefwa komma intet öfwer 40 åhr'. Äfwen så pag. 166. talar han om ett annat slagz Folck i Æthiopien som kallas Trogloditer, 'Hwilka komma ey högre än till 60 Åhrs ålder'.

10. Beskrifwer Diodorus Siculus denna wår Tritoniska Öö artigt af dess höga långa Berg och stora Skogar, säjandes: 'När man kommer till ingången på denna Öön, så seer hon uth som en wijda och långt sig sträckiande Åhs, den stora tiocka Trään och Skogar rundt om betäckia och skyggia: så att Solens strimmor ey kunna därigenom Skijna: utan de hafwa der ett mörckt Lius.'

Han talar här artigt om wår Winterdag och des mörcker, som andra gambla, som welat beskrifwa Solenes mäckta nedriga gång för oss, särdeles dem som boo längst Norr i Swerige, äfwen såsom Orpheus uti sin Argonaut. i Atlant. Tom. I. pag. 678 [= s. 426] talar, om wåra Kimrar: 'Dessa äro de som intet offta få se den klara skijnande Solen. Ty de Riphelska Bergen och dess höga Kalf, afwärja Morgon-Solen, och för Middaz-Solen står det som en Rök, men Affton-Solen bortgiömmer de höga Alf och Bergen.'

11. Beskrifwer Diod. Sicul: strax der hos wår Tritoniska Öns skiöna Sommardag, säjandes: 'När man hafwer farit Sundet eller Ingången förbij, |509| så kommer man till en skiön ypen och slät plan, der Solen på alla sijdor skijner.' Se det är ett fullkomligit kiänneteckn till Tritoniska Ööns lägenhet. Ty man wet at up i Lapland, Finland, wid Amaisornas och Gorkonens Länder, så går Solen på långan tijd aldrig neder, utan ifrån alla sijdor så gifwer hon lius, såsom ifrån Klåckan 6 om Qwällen till 12 om Natten så seglar hon ifrån Wäster till Norr, och ifrån 12 till 6 om mårgonen till Öster, åter ifrån 6 om Morgonen till 12 om Middagen flyger hon från Öster till Söder. Och sädan ifrån 12 till 6 om Qwällen far hon fort från Söder till Wäster, lemnandes ingen stund hwarken Natt eller Dag eller den ringaste sijda på deras Horizont, hwilken hon icke Lius gifwer. Och är således fåfängt att sökia en sådana Öö med den Tritoniska Siön, full med Skiärar och Holmar på någon annan Ort i hela Werl-

den, än denna wår Östersiö med dess stora Holma eller Nääs, som Swerige med Norige är.

12. Än beskrifwer han dreffelig artigt, huru wåra stora Fiellar och Berg insluta Swerige, och särdeles Uplandz innersta skiöna slätt, kring Upsala, som alla Fremmande än i dagh förundra, emedan, när de segla in i Östersiön, de intet annat se än stora Skogar och Berg, och när de komma och få see Upland, särdeles den runda Slätten kring Upsala, så säja de sig intet skiönare och slätare Land kunna få skåda. Så talar han: 'Sedan kommer man till en slät skiön Plan, som är af en rund skapnad och till en stor widd, heel liuflig och grön, ty på alla sijdor rundt om, är stora Berg, och oändeligen höga, hwilkas Klippor äro somliga Hafzblå, Purpurblå, somliga heel blå, andra med andra färgor, så att nästan ingen färg är som icke der finnes.' Jämförer man dessa ord med dhe Plato indragen Atlant. Tom. I. pag. 155, och 159 [= s. 99, 102] wår Tritoniske Atland, afmålar med, och Maximus Tyrius införder pag. 151 [= s. 96], Saxo, Albertus Crantius, Plinius, Damastes, Adamus Bremensis, intecknade pag. 158, 159 [= s. 101 f.], Och Ericus Olai Upsalensis och Snor. Sturles. indragen pag. 167 [= s. 107] så äro de så lika hwarandra som af en hand skrefne.

Hwad han elliest skrifwer om de många slagz färgor Bergen här hafwa, så är det allom kunnigt, att här är Marmor, Swart, Hwijt, Grön, Blå, Röd, etc. som sees af K. Gustavs I. Graf i Upsala Domkyrkia der röd och hwijt är, Funten af grön Marmor. Fönster pelare af hwijt och swart, så och Pelarena och grunden af grå och hwijt etc.

Om de många slagz Foglar som här hela natten om Sommaren för dess lius skull siunga, som Diod. talar, som uti de södra Orter i werlden äro hel tyste för dess mörka Nätter skull, och om Sommaren till en otrolig myckenhet hijt |510| Norr flyga, att sina Egg och Ungar afläggia, är förr wijst i Atl. Tom. I. p. 82 [= s. 56]. Tom. III. p. 193 [= s. 205]. Ett är allenast som han säger wäxa på denna Tritoniska Öön ibland Blomstren, som han kallar *Cassia*, och ändå några som behålla stadigt sin lufft, hwars nampn han ey nämner, hwilken *Cassia* (om han den rätta förstår) eij här wäxer; utan införes i Swerige. Ty hwad *Cassia* anlangar, så seer man af Casp. Bauh. Clusio, Garcia, Monardo och andra, men särdeles Joh: Bauhino lib. IV. pag. 453. som af alla andra utdragit, att man intet kan finna, hwad de gambla hafwa ment genom Cassian, emedan dhe så åtskillige och otroliga Segner om den skrifwa, likwäl omsider menar han ingen annan wara än den de nyare Botanici skrifwa wara Cassia som kallas Canel, som så wäl och länge sin lufft behåller. Men denna Cassia hon finnes hwarken här Norr uti wår Norske Lybia eller Æthiopia och Tritoniska Öö,

ey heller uti den Södre Lybia och Æthiopia, som kallas Africa, icke heller uthi China, Arabia och andra södre orter. Ehuru några af de Lärda det meent, af den orsaken att de hafwa fått på dessa Orter henne kiöpt. Men Jah. Bauhin. wijser af alla deras Resor och Skriffter, som dessa Länder besedt och beseglat, att hon allenast wäxer uti Indien, på Öön Ceilon, som är den bästa Canel, och några orter der omkring. Och huru klarligen Marcellus öfwer Dioscorid. farit will, som ment att hon i Rom och andra Norske orter skulle hafwa wäxt. Men orsaken att de sagt henne wäxa i Arabien, Mauritanien, Hispanien, Italien, och andra Norska orter, så och i Persien, China, Ægypten, Alepo och flerastädes, är kommit der af, att de ifrån Ceilon föra denna Cassia eller Canel till de andra Orter, och de som åter kiöpa ifrån dem, mena att hon der hafwer wäxt. Således hafwer och en af wårt Folck intet så länge sedan skrifwit att Peppar, Ingefära och Caneel wäxer i Finland, af det att han war af någon gemene Mann inbillat, som dem fått Kiöpt wid Cajaneborg, hwarest Ryssarna föra dessa Kryddor genom Floden Kimi ifrån Archangel genom Granwikan. Elliest kalla de up i Finland, Roten Aron, som i sumpige orter wäxer, Ingefära, för det hon är skarp och hetzig.

13. Till att wijsa huru en deel af de Älsta Skribenter hafwa blandat dessa wåra hwijta |511| Lybier och Æthioper som bodde lengst i Norden in wid den Tritoniske Siön, med de swarta Lybier och Æthioper som bodde längst i Söder, och der af till en willfarelse kommit att sättia Tritoniske Siön i den Södre Lybien och Æthiopien; men omsijder likwähl effter de den der ey funnit, sagt honom wara genom en Jordbäfning förgångin, sees af det, att de Södre Æthioper beskrifwa de heel nakna, som Diod. Sic. lib. 3. pag. 147. talar: 'alla i gemen, och särdeles de som boo in wid Floderna äro swarta till färgen med flat Ansichte, knorlut Hår. Inga kläder bruka en deel, utan heela sin Lifztid gå de spillerst nakna, och hwar de komma åth, så sticka de sig undan för Solenes brennande hetta. Andra skiära rumpan af Fåren och binda dem fram för sig, att täckia sin blygd. Somliga bruka der till ett stycke af en Oxhud. Somliga täckia och rumpan med en Linda af Hår giort, emedan Fåren der på Orten hafwa ingen så lång ull, som i de Europiske Länder.'

Pag. 152. Talar han om de Æthioper som lefwa allenast af Fisk: 'att de i all sin Lifztid gå heel nakuta. och med Hustru och Barn umgås som andra oskäliga Creatur, och att ingen blygd, skam eller höflighet hos dem är'. Pag. 165. säger han om de Troglodytiske Æthioper, 'Till hela deras Kroppar äro de nakuta, förutan rumpan den de med Skin betäckia'. 'De Gamphasantiske Æthioper', säger Plinius. lib. V. pag. 264. 'att de äro heel Nakna'.

See alt detta som de gambla om dessa Æthioper i Söder skrifwa, besannas

än i dag af Spanjorerna, Fransoserna, Hollenderna, Änglenderna, och wåra, som de Orter beseglat, och i skiöna Kopparstycken afmåladt, som sees af Merian. Navig. African. pag. 39. och 45. och hans Regn. Congian. pag. 21, och 32. 'att de äro heel swarta med kort Hår, och nakne; Men somliga hafwa ett Skinn hängiandes bak på Ryggen, att täckia rumpan med. Eller ett band om länderna att skyggia Blygden.' Regn. Congian. Fig. I. in till ändan, och part. 2. Ind. Orient. pag. 17, och 23. 'att alla äro uthan Skiägg, med kort krusat Hår. Så och Guineserna och Mosambiquerna.'

Uthi dess förtal, talar han om alla Inwånare i gemen öfwer hela Africam, Lybiam eller Æthiopiam, säjandes: 'att Menniskiorna äro der mäst små och swarta till färgen, med kårt krusat och knorlåt Hår, gåendes alla heel nakna, undantagandes att en deel hafwa en lijnda kring Blygden'.

Äfwen så pag. 5. 7. 49. uti Regno Congiano, 'äro dhe heel swarta till Kropp och Hår, och nakuta, somliga täckia sin Blygd med blan af Palmträ. Och att deras Kung fordom sig framman således betäckt, eller och af ett miukt Skin tagit af unga Tigrar, eller Zibet Kattskin, eller Mårdar, nordan ifrån komne.'

Uthi African. Navig. pag. 5. och 49. säger han 'att de Majombiske Africaner hafwa ett Band af Oxhud kring Länderna och blygden, en spann bredt'.

Uthi dess Orientaliske Indiske Reesor pag. 16. och 23. Talar han om de Æthiopiske Guineer, 'att de gå heel nakne, men somblige med band kring |512| Länderna af Barck, somliga med ett Skin af en Markatta och måhla sig med en Röö färg af ett slagz Trä kokat.

Uthi Mossambi gå Mannfolcken heel nakna, men Qwinfolcken med ett Skiörte öfwer Länderna att täckia Blygden.'

Uthi Orient. Ind. 3 deel, pag. 44. wijser han 'att längst i Söder af Æthiopien wid Caput Bonæspei äro Folcken af mindre längd, heel nakna, och täckia Länderna med en Linda af en Hud'.

Uthi dess 6 deel pag. 4. 'Att uti Capo Verde, gå alla nakna, täckiandes allenast med ett Linneband sin Blygd, heel swarta, men Fötterna och Händerna äro brunachtiga, bekommandes wid sina 30 åhr först ett litet fiun till Skiägg'. Pag. 21. 'Qwinfolcken gå heel nakna, men när de gå uth på Marcken, sättia de en liten Linnen lapp fram för Blygden.'

Uthi den Oriental. Ind. 8 deel pag. 23. Talar han om dem som boo på Öön Madagascar: 'Att de äro långt Folck, swartbruna, gåendes alla heel nakna, men några enda täckia allenast sin Blygd'.

Ser man altså hwad för en förträffelig enigheet det är emillan dhe älsta Lärdas Skriffter och de Yngsta som i denna tiden hela Africam beseglat och besett, att Folcken der ifrån första Tiderna warit nakna, swarta och släta på

Kroppen, hafwandes allenast kort och litet krusat kolswart Hår, på hufwudet, och intet Skiägg, utan somligstädes Mannfolcken wid mognaste åldren, såsom litet fiun kring Munnen.

Nu willia wij see huru de andra slagz Æthiopier beskrifwas, som här längst Norr åth boo, och äro genom Skribenters oachtsamheet blandade med de andra i Söder. Diodorus Siculus lib. I. när han talar om Osir, den andra kalla Båcken och Jofur, som sees af Diod. Sicul. p. 13. och 15. säger 'honom hafwa brukat långt Hår, medan han for genom Æthiopien, in till dess han kom igen till Ægypten, och med hans Krigzhär följde en stor hoop Skogz-Menniskior, som hade långt Skiägg, som nådde in till Naflan'. Lib. 3. pag. 164. der han talar om de andra korthårade, Skiägglösa och Nakuta Æthioper, säger han 'om ett annat slagz Æthioper som bruka grymma Hundar i Jacht, att dhe hafwa dreflig långa Skiägg'.

Nu förutan det iag af wåras och dhe älsta Gräkers och Latiners Skriffter wijst hafwer, det Osir, Baggen, och Jofur war alt en, och här Nordan ifrån kommin, som och i hans Uthtog wijdare wijsas skall, så wijser och hans långa Håår, honom ingen Ægyptisk eller Söder Æthiopisk Man warit, så wähl som hans skiägguta Skogzmän. Så och det Diodorus Siculus säger om hans twenne förnäme Krigzanförare Anubide och Macedone, att den ena war klädd i en Hundskins pälss, och den andra i en Wargskins pälss. Emedan de Æthiopier aldrig sådant tillförenne eller nu bruka, och altid utan Skiägg lefwa, emedan sådant på dem ey wäxer. Derföre den gambla |513| widtberömde Läkiaren Hippocrates, som längst för Diodorum Siculum lefde, han hafwer bättre nagelfarit effter åthskillnaden på Folcken i Werlden, der han i sin Book om åthskilliga Orter, Jordmån, Lufft och Watn, wijsar huru Menniskians skapnat, Wäxt och Hår ombytes, säjandes pag. 268. 'Skythiska Folcket för Kiölden skull hafwa rödgult Hår, emedan Solen der intet förbrenner dem. Och af Kölden kommer dem, den hwijta Färgen.' Pag. 272. säger han 'det Land som är flatt och slätt, och hafwer starck Winter och heet Sommar, der skall man finna hårt Folck, Kiöttfulla, ludna på Kroppen och Skiäggfulla hwilka äro snälla och sinnrijka att något giöra'.

Men twärt om pag. 271. 'Uthi de Orter som äro diupa, och Grässfulla, och af starck hetta, der Wädren mera warmpt blåsa, än swalt, och Wattnen äro warma, dess Folck kunna intet wäxa stora till Kroppen, icke heller räta och med smalt Lijf och Buuk, utan tiocka och med swarta Hår, och swartare Kropp än som hwijt.'

Detta bewitnar och Plinius lib. 2. cap. 78. 'De Æthioper som boo när Solennes hetta, de torckas utaf hettan, och födas såsom swarta, nembligen swarta

med knorlut och kort Hår och Skiägg. Men i de twert mot liggiande Isuga och Sniöfulla Länder, hafwa Folcken hwijt Huud, och långa gulachtiga Hår och Skiägg, grymma såsom des Land, der hård och skarp Wäderlek är.'

Och Cluverius Ant. Germ. Lib. 1. cap. 14. pag. 115. af Vitruvio säger: 'under Norstiernan födas Folcken förskräckelig stora, hwijta till Kroppen, med långt slätt och rödt Hår, blå Ögon, blofulla till Kroppen', det är, röda i Ansichtet. Och Herodotus lib. IV. c. 108. der han talar om våra Botnkarar, (som sees af Atl. Tom. I. pag. 407 [= s. 255]) säger 'Att det är ett Folck till stor myckenhet, alla med blå Ögon och rödgult Hår'. Är det och märckeligit, det Tacitus Agric. parag. 11. talar om de Britannier eller Ängländare, säjandes: 'De ära åtskilliga till Skapnaden och kläden: Ty de som boo i Skottland, hafwa rödgult Hår och starcka till Länderna, som wittnar dem wara komne från Germännen. Men de Silurer söder i Ängland, hafwa brunachtigt Ansichte och knorlut Hår, liggiandes mot Hispanien, kommer oss att tro det de Iberer hafwa från Hispanien dit farit, och der sig nedersatt. De som boo närmast Franckrijke, äro och dem lijka.' Det är nu af de gambla fremmande Skribenters utsaga, om våra Norska Æthiopers långa Hår och Skiägg.

Wij willia indraga af våra gamlas och nyares Skriffter, och de Fremmande som oss nemre bodt. Af Islendernas Norska Cronica pag. 70. Snor. Sturles. pag. 216. och af Secret: Peringskölds, Olof Haralsons Saga cap. 79. p. 441. läs man att Thorgny Lagman här i Upland, wid pass An. Christi 950. på Upsala Ting, 'hade så långt Skiägg att det låg honom på Knäna, och så widt att det bredde sig öfwer hela hans Bringa'. Hwars Conterfey iag här pag. 529 [= s. 529] *G* infördt: och hafwer iag wid 16 Personer sedt i min tid, som Skiägget stått neder om Naflan. Ja, |514| och 3 Qwinfolck som hafft en alns långt Skiägg, som intet det williat låtit afskiära, för dess heder skull. Ehuru många som der till äro beqwemme, och Skiegget dem wexer, det strax afskiära, eller låta det utryckia, då de mena det intet igenwexa. Detta bewittnar och Adamus Bremensis, som för några 100 åhr sedan lefde, i sin Historia Ecclesiast. p. 147. sejandes: 'I de höga Fiällar emillan Norrige och Swerige, hafwer iag hört säjas, att Qwinfolck hafwa Skiägg, hwars Män wistas altid i Skogarna, dem man sällan får see.' Den gambla Illuge Grydes Saga pag. 10. hon beskrifwer en mechta deyelig sådan Qwinna, hwilken när hon frågade hwad han heet, han swarade, Iluge! 'honom tyckte som Hagel och Urwäder fräste uhr hennes Näsa, men snoren hängde alt neder uti munnen. Hon hade ett stort Skiägg och skallut Hufwud, med en förskräckelig och sällsam Klädebonad. Hennes händer sågo uth lijka som Örneklor, warandes bägge twå swedde och brände. Skinnpälsen som hon war klädd uthi, räckte intet längre bak till än på Rumpan;

men framman till neder på Tåna. Hennes ögon woro grön, och pannan blå, men öronen betäckte både Kinbenen. Hwilken will nu säja, att hon skulle icke warit skiön och deyelig.' Så stygg som denna nu war, så skiön Dotter hade hon, att Illuge aldrig såg makan, som han bekienner, den han fick till Hustru.

Uthi Rafnhildz Saga cap. 2. och Kettil Hængs Saga cap. 3. läses om en Hamaiza benemd Rafnhilda, som hade Skiägg på en sida, och blef derföre kallat Lodinkina, hwilken hade en Son, benemd Grim, som och blef född der med Skiägg på en sida, och blef kallat wid samma nampn. Cap. 5. nemner han en annan Hamajza och Jättinna, som hade hår så långt som en Hästrumpa. Af alla wåra Historier är nogsamt bekant, att Oden kallades derföre Horsharsgrani. Det är, att han hade så långt Skiägg som en Hästrumpa. Orvar Odds Saga cap. 27. beskrifwer en Skogzman med så stora Knäfwelborar och rödachtigt Skiägg, att man knapt kunde see till hans ögon. Sådana finnas och än många. Seer man till alla wåra fordom Konungars Conterfey, så skall man finna största delen hwad hederliga Skiägg de hafft, och af den högstpriseliga Gustavianiske Familien, Konung Gustav den första, Kong Erich och K. Johan, hwilka intet stort gifwit dem effter, som Skiägg hafft in till Naflan. Och weet iag mig aldrig sedt någon Skiägglös i Swerie, mera än en som het Vast, och war Academiæ Bookhållare, som hwarken Hufwudhår, Skiägg, Ögonhår eller Hullhår på sin heela Kropp hade.

Det är rätt märckeligit, att när man will see hela werldens Landskapers åtskilliga Folck, så hafwer större dhelen af alla Folcken intet Skiägg, som nu först wijst är uthi hela Africa [515] som är fierdedelen af werlden. Går man till Americam som kallas och fierdedelen; Men är likare halfwa delen af Werlden, så finner man af Meriani Americaniske resor och dess Folcks beskrifning och afmålningar, att de äro alla uthan Skiägg, och alla nakna, och någorstädes täckia somliga sin Blygd med ett litet Skin eller något annat. Som särdeles sees Fig. III. och part. 10. Fig. I. och VI. men på des södre ända wid Magellaniske Sundet som ligger så långt i söder, som Sweriges Skåne, Danmarck och Pommeren af Tysland liggia i Norr, der äfwen så kallt är som här, hwarest ett slagz Giettar boo som äro wid 4 till 5 alnar långa, hwilka hafwa Skiägg, som sees af Mer. Amer. XI. deel pag. 37. och 8. Fig. och sitt Hår och Skiägg bestryka med en slagz Kalk. Dessa kalla sig Toremæn, som sees af Sanson Amer. pag. 78. hwilket är ett helt Giöthiskt ord, säjandes sig och kommit längst ifrån Nordan. Om hwilka der Gud den Högsta spar mig Lifwet, iag mera tala skall. Går man till Asiam den andra delen af Werlden; så, ehuru hon till sin lägenheet mera ligger i Norr, än under hetesta Middagzlinien, likwäl äro dess Folck antingen helt utan Skiägg, och Hår, såsom Chinenserna och

Tattarna, hwars Skiägg är såsom Katteskiägg, beståendes af några enda Hår, och Hufwud mäst rakat och klipt, eller som en liten Kattrumpa bak flätat, som sees pag. 169 [= s. 179] Fig. *A*. eller och fast de hafwa några hår eller Skiäggwäxt, så raka de dem bort, hafwandes allenast litet öfwer Munnen, såsom man seer Turkarna, Indianerna, Persianerna och Polakerna giöra, och hafwa Tulbanter på Hufwudet, som sees af Merian Ostindiske beskrifning. Serdeles des 3 deel cap. 26. pag. 78. Fig. XIV. och XIX. 2 deel pag. 93. 8 deel pag. 38. Fig. III. IV. V. 7 deel pag. 61. Men på Öön Javan hafwa de något långt hår. Och wid Staden Gova hafwa Prästerna Skiägg. Och i Landet Sian äro många slagz fremmande Folck, af hwilka några bära Skiägg. Seer man och till Judarna fordom, så hafwa de rakat sitt Skiägg, och klipt af Håret, der icke någon giort löffte och wille wara en Nazir. Ryssarna hafwa somliga som liggia lika långt nor med Swerige, tämligen Skiägg, men intet långt hår, som alt sees af Olearii Reesas beskrifning. I Europa seer man af de gambla Grekers och Romarers Mynt och Penningar, att de äro alla utan Skiägg, och med kort hår, in till des våra Giötar kommo till Italien, då begynte de Romerska Keysare effterfölja våra Konungar uti Skiäggwäxten. Dock likwäl hafwa de Romare i förstone för sina Konungars tid effterfölgt våra Tussar och Tyrer med Hår och Skiägg- |516|wäxt: hwars Afgudadyrckan de och idkade, och till sig togo: såsom ses af deras Historier. Men Spanska, Fransöska och Tyska Konungar och Förstar, som alle woro af den Giöthiska Släckten, dhe hafwa tämeligen långt Hår och Skiägg haft. Dock komma de intet till Horsharsgranis och Torgny Lagmans Hår och Skiägg. Men man måste achta, att såsom iag pag. 160 [= s. 171] hafwer skrifwit, att om man will kiänna igen wåra Swenska af des gamla Språk, så måste man det intet sökia wid Håfwet, Academier och Städer, utan hoos Bonden och gemene Man up i Landet och wid Skogar, der de intet hafwa umgänge med fremmande Folck. Äfwen så om en will kiänna igen oss af de gamla Svears och Giöthars Hår och Skiägg, så måste man intet sökia nu sedan Anno wid pass 1650, wid Håfwet, Academier och Städer, ty det hafwer alt mer och mera tagit af, såsom kan sees af min Salige Faders Conterfei, och fleras som då lefde, hwad för ett Hår och drefeligit stort Skiägg han hafft. Men iag som Sonen är, hafwer wäl långt Hår, men allenast ett par Fierlwingar öfwer munnen, men mina Barn hafwa hwarken Hår eller Skiägg, så att om dhe taga sina Perukar af sig, skulle man mena dem wara födde längst bort i Söderlanden; Där icke deras hwijta hy i Ansichte och Kroppen skulle dem afskilja. Prästerna hafwa än wäl Skiägg i Swerige, men några begynna och det putza, kanskie innan hundrade åhr, äro och de heel bara, och lärer så Antiquiteten och Åldren stanna allenast i wåra Bönders Skiägg.

Detta alt som sagdt är, bewittnar och den Lärda Salmasius i sin Epistel om Manfolckens och Qwinfolckens hår pag. 592. säjandes: 'Den störste delen af Werlden är, hwarest Menniskiorna lefwa och wäxa utan Skiägg, så att hela Werlden kan delas uti Skiäggfullt Folck, som de Europer äro, och de som intet Skiägg hafwa, såsom den nya Werlden, (nembligen America) och alla som boo i söder utom Medelinien. Ibland dem som hafwa Skiägg eller intet, äro och många slagz Folck som medelmåttigt Skiägg hafwa. Mäst alla Tattare hafwa nästan intet Skiägg. Dhe Chinenser mäckta tunt. Och om någon det tiockare wäxer, så rycker han det uth, menandes, att om han hafwer ett glest och subtiligt Skiägg, så är och hans förstånd subtilt. Ibland dem som åter Skiägg hafwa, är och en stor åtskillnad, hwilka antingen det heelt bortraka, eller och heelt och hållit låta det wara oklipt. De förra giöra med flijt och konst att de intet Skiägg skola hafwa. Såsom fordom är skiedt hos de Gräker och Romarer. Hwilka på det Skägget, när det en gång war rakat, icke skulle wäxa |517| igen, gnede sig hwar dag med färskt eller wåtachtigt Bröd. Hwar med de det wunno, att dem intet Skiägg uthbrast. Dhe brukade och der till allahanda slagz skarp watn och Smörior. Keysaren Adrianus war den första af de Rommarers Keysare, som begynte bruka låta Skiägg wäxa. Ty för hans tijd, rakade alla Romarer af sig Skiägget.' pag. 610. 'Men effter Adriani tijd, begynte alla Romare föllia de Borbarns (Götharnas) långa Skiäggsed åth.' Detta är rätt märckeligit; Ty förutan det som uti alla 3 Atlantiska delarna är wijst genom alla de Gräkers, Latiners, wåras och andras Skriffter, att Gudarna eller Konungarna, som äro komne af Japhetz Släckte, de äro först af honom uprundne i Swerige, och farit här ifrån till andra stora Länder i werlden, att fullborda Noachz wälsignelse och Spådom, att Japhet skulle boo i Sems Hyddor, som de Lärda räkna hela Asien och America, och Cham skulle wara hans Träl, hwilka äro dhe swarta Æthioper. Så wittna och deras stora och hwijta Kroppar, blå och stora Ögon, långa gula och röda Hår, och trefligen manliga Skiägg, som de så af wåras, som de Gräkers och Latiners Skriffter betyga dem hafft, att dhe hafwa warit wåra Schytar och Giöther. Såsom i Atlant. Tom. I. Tab. 13. Fig. 48, sees af de Choul. Antiqitat. att Satur eller Jon. med 4 Ansichten, hafwer långt Hår och stort Skiägg. Tab. 14. Fig. 51. Jofurs eller Thors Skiägg. Tab. 15. Fig. 70. Saturs Tab. 27. Fig. 81. Jofurs och Neptuns Skiägg. Atlant. Tom. III. pag. 53 [= s. 64] Æsculapius. pag. 54 [= s. 66] Fig. *A*. Herculs. pag. 53 [= s. 64] Fig. *B*. Atins. pag. 99 [= s. 110] n. 7. Fig. K. Attilas. pag. 175 [= s. 186] Fig. *A*. Starkoters. pag. 176 [= s. 187] Fig. *D*. Neptuns. Hwilket och sees af Francisci Svertii afmålade Gudarnas och Gudinnornas Hufwuden, huru stora Skiägg och långa Hår de

hafft, ehuru han dem kortare giort än de här i Swerige hafwa dragit, utan twifwel effter deras art, som i nedre Scythien, der Giötherna in wid Euxiniske Botn sutto, så brukade, hwilkas Skiägg mera i deras Leder aftog, effter ortens Natur. Ty intet komma de till den Afmålning som wåra Fäder dem gifwit, när de blefwo kallade Hors-Hars-Grani. Deras långa Hår och gula färg beskriwer och Homerus som wore af wåra Gudars Slächte. Men Gräkerna beskrifwer han af deras swarta Hår, som sees af Cunradi Rangoni Skrifft om Peruker cap. V. pag. 9. der af Homero upräknas Jofurs, Achilles, och Menelai gula Hår, och pag. 116. af Virgil. Æneid. lib. 4. Frossepinans långa och gula Hår. Om Minnurs och Radamans gula Hår, sees här af Homero pag. 402. 403 [= s. 408 f.]. Hwarest och wijses Menelaj och Helenæ Slächt af wår Jofur. Achilles war och Jofurs Soneson af wår Norske Theti födder. Om Junos hwijta färg och långa Hår läses i Homero Iliad. 14. v. 175. 185. Nonn. Dionys. lib. 62. v. 12. med |518| stora Oxögon Homer. Iliad. 14. v. 221. En sådan Hårfärg gifwer oss alla Swenska Lucan. Bel. Civi. Lib. 2. pag. 52. och Claud. in Eutrop. lib. 1. v. 380. indragen i Atlant. Tom. I. p. 549 [= s. 344]. så talar och Martial. lib. 5. Epig. 69. till sin Lesbiam: 'iag hafwer sänt till tig långt Hår Nordan ifrån kommit, att du må se huru skiönare och gulare det är än dit Hår'. Hwarföre hos dhe Gamla, som sees af Athenæo lib. XIII. cap. 7. äro dessa Norska för deras hwijta Kropp, skiöna gula Hår, och Rosenkinnor räknade för de skiönesta af all Folck i werlden. Äfwen såsom Ausonius in Edyll: en sådan af wåra Germæns Pigor beskrifwer, säjandes: 'Du min Liufligaste wällustz Lekesyster, kiärlek och Hiertekorn, fast du är en Borbarns Flicka, så winner du doch alla Rommerska Qwinfolckz skiönhet. Du sminckar dig intet som de, och din skiönhet will du ey förbättra med Blywitt och Rosenrödt. Sådant wet dina händer och Ansichte intet af. Hwarföre kom Målare, och blanda dhe högröda Rosor med de skiönesta hwijta Lillior, så lärer du finna hennes sköna och Ansichtes höga färg.' Så skiöna skall man än finna wåra Swenska Jungfrur, särdeles när de om Wintren hafwa warit uthe i en måttelig Kiöld, då skola deras Ansichte ey gifwa någon röd Roos effter.

Elliest ibland Gudarna, såsom Siöguden Neptun eller Necken, som och kallas både af Hafwetz, som och des Kläders och Hårs färg, Blåkulle, se Atlant. Tom. I. pag. 724 [= s. 454]. Hector och Ulysses, som både woro af wåra Gudars Släckte, dhe beskrifwas af Homero med blått hår. Af orsak att alla Siömän de kläda sig i blå Kläden, och Ansichte med Håret färga de med den blå Safften af Odons bären till att see grymma ut mot sina Fiender. Hwilka här i otalig myckenhet i Swerige finnas, och än i dag behålla namnet effter Siöguden Atin eller Oden. Der om mera längre fram. Här af kan man

och see huru den gamla Scylax, som lefde för Herodoti tid, ock hafwer blandat wåra stora, skiöna och hwijta långa Skiägg- och håriga Norska Æthioper, med de swarta, fula och Skiägglösa, och knorlig-korthåriga Södre Æthioper, allenast har kommin i willfarelse af det att han intet giordt skillnad millan den Norska Lybia och Æthiopia, och den Södre, och de Norska Herculs Stabbarna wid wårt Sund, och de som lågo wid Medelhafwetz Sund, hwilka han och blandar: Således talar han i sin Periplo, pag. 52. 'dessa slagz Æthioper äro af alla Menniskior som oss bekante äro de största och längsta, längre än 4 Armbogar, (det är 6 fötter eller 3 alnar Swenskt mått) somliga äro och af dem 5 armbogar långa, |519| (det är mot 4 alnar) och hafwa stort Skiägg och långt Hår, och wackrare än alt annat Folck; och den som längst ibland dem är, den wällja de till Konung eller Anförare. De äro kiäcka Ryttare och goda Skyttar, wettandes wäl att bruka Bogar, bruka och att skiuta Eldkolfwar. De Phænicers Kiöpmän föra till dem Ägyptisk smörja, snepta Willswijn, allahanda brenda Leerkiärill, ifrån Gräkland. Hwilka Leerkiärl de på sin Fäst och Marknad sällia. Och dessa Äthioper äta Kiött och drecka Miölck. Dhe hålla och mycket af Wijn som hos dem giörs. Men detta föres till dem af de Phænicer. De hafwa och en stor Stad till hwilken de Phæniciske Kiöpmän segla och handla. Det säja och några, att dessa Æthioper som boo alt efter hwar annan, de sträckia sig alt in till Ägypten, och att det är alt ett Haf, men Lybia är ett långt Näs, som en Öö.'

Det Scylax här nu förmäler om wåra Æthiopers Skiönhet till Ansichte och Kroppen, Skiägg och Hår, det är nogsamt här af de andras Skriffter wijst; om dess längd moth andra Menniskior, är här pag. 270, 271 [= s. 279 f.] talt. Att wåra walt de längsta till Konungar och Anförare; sees här pag. 227, 231 [= s. 239, 243] etc. Det wåra warit och än äro kiäcka Ryttare, och Skytter, wijsa nogsamt wåras och andras Historier. De Phænicers Handel här på Swerige, är beskrifwin från pag. 349, til 359 [= s. 358–368]. om Wijn som här wäxer, så och det som införes, är sagt näst tillförende p. 506. 507 [= s. 508 f.]. det han säger Lybiam wara en half Öö eller långt Näs i Hafwet, det är nu aldrig den södre Lybia eller Æthiopia räknat före, utan för fasta Landet som sees af alla Geographis, men wårt Lybia eller Æthiopia, för en Öö eller ett Kiärrnäss. see Atlant. Tom. I. pag. 150. 152. 302. 348. 314 [= s. 95, 97, 191, 220, 198].

Af alt detta finner man nu att de Ægyptier, hwilka de gamla förmena wara komne ifrån de södre Æthioper, som Diod. Siculus lib. 3. p. 144. wijser, willia att Gudarna skulle wara hoos dem födde, som Diod. Siculus lib. 1. pag. 10. förmäler; och åter de Æthioper inbillat sig den ähran hafwa, att icke allenast

Ægyptierna äro deras afföde, utan att Gudarnas ursprung hos dem är skiedt: som Diod. Siculus lib. 3. pag. 144. beskrifwer. Men dessa begge Folcken fara mächta will, som af alla wåra, de Gräker och Latiners Historier wijst är, och sedan der af att Gudarna warit skiöna och hwijta till Kroppen, med stort Skiägg och långt Hår, och stora till wäxten. Hwilket hafwer warit straffwärdigt hoos de Ägyptier. Som sees af Rang. pag. 126. indragande af Alex. ab Alex. Genial. dier. lib. V. cap. 18. säjandes: 'De Ægyptier hata dem som Gulhårade äro, och med sträng Lag förbudit, att ingen det bära skulle, emedan Guden Typhen sådant Hår hafwer hafft'.

Huru denna Guden med många andra Gudar i det Kriget som Thor eller Jofur med dem hölt här i Norden, blefwo uthkiörde, och satte sig här och där i Europa, Indien, Asia, Ægypten |520| och Æthiopien kommer iag snart till att utföra. Hwarföre är och Poëtens ord, som de införa sig till hielp, mera emot dem, hwilka Diodorus Siculus lib. 1. pag. 12. indrager. 'Dessa fremmande Giäster lika Gudarna, komma ifrån andra Landskap, äro i åtskilliga Diurs skapnad förklädde, och fara in i wåra Städer, att tillse wåras Seder och Lefwerne, hwad de giöra, godt eller ondt.' Äfwen så Lib. 3. pag. 144. indraga de af Homeri Iliad. 1. vers. 413. der som Achillis moder Thetis hon råder sin Son att ingalunda fara i Krig mot dhe Gräker, utan sittia hemma på rumpan. Hwarest som Poëten beskrifwer klart nog, hwar Jofur då war, nemlig, wid den skräckelig Sniöfulla Holinbo, det är Sweriges Hællar, och Fiellar, der Hundari-Höfdingen war, och Bryaren, see pag. 217. 225 [= s. 229, 237] och der Jofur, Saturs Son bodde, alt ifrån den 394. vers. in till 422. v. säjandes: 'Jofur han drog in till Wästerhafwet i går, att hålla Giästebod hos de Æthioper, som äro menlösa, och wetta af ingen Orätt, och honom följde alla Gudarna, och effter den 12 dagen kommer han tillbaka till sitt Hollinbo.' Huru willia i södre Æthioper säja Jofur warit hos eder som wetta af ingen Kiöld eller Sniö. Icke heller wetta i tala om Hundari-Höfding eller Bryaren, och Thetis Boning hos eder, hwilkas Fädernesland alla beskrifwa här Norr. Är och märckeligit det Homerus säger effter 12 dagar, hwilka dagar Diodorus utwijser wara ett Åhrligit och heligt Giästebod. Se detta är det åhrliga Julgiästebod som förnämst för alla Gudarna till Ähra hölltz i 12 dagar. Se Atlant. Tom. II. pag. 180 [= s. 193]. på hwilka rådslogz om det Örlig och Krig, som det Åhret utföras skulle. Derföre och den Månan hade en Båck till teckn, med Båckhufwud och horn. Men baakdelen som en Fiskestiert. Betydandes som wijst är 295. 299 [= s. 304, 309]. Atl. T. II. p. 498 [= s. 508] att Hufwude med Hornen betydde Krigetz anstalt, och Fiskestiärten, Skieppen: emädan uttågen altid skiedde till Siös. see Figuren pag. 249 [= s. 260] *G.*

Sedan tala de Södre Æthioper mot sig sielfwa i samma rum, säjandes: 'att Hercul och Baggen, som giorde Uthtog kring hela Werlden, de kommo icke en gång in i Æthiopien, eller der något Krig förde'.

Sedan wijser och Herodotus som i Ægypten warit, och alt effterfrågat Lib. 2. c. 50. säjandes: 'att Ägyptierna neka sig wetta af Neptun eller Gasters Nampn, såsom iag (Herodotus) tillförende (cap. 43.) talat. Ey heller af Iunans eller Festes, eller Themis, eller Maiornas, eller Niarves Döttrar (Siögudinnorna) eller några andra Gudar. Jag säger ännu som Ägyptierna sielfwa för mig berätta, hwilka aldeles neka till dessa Gudar, eller ärkiänna deras Nampn. Ty synnes mig att Fæleskionen hafwa inbracht dessa Nampnen, förutan Neptun, den som Lybierna hafwa gifwit dem wid handen. Ty i förstone war intet hoos dem Neptuns nampn bekant, för än Lybierna dem wiste, som mycket hålla honom i ähra. Ty tro |521| fuller Ægyptierna honom wara en Gud, men intet att de dyrka honom.' Jämför nu alt detta med alt det iag talat hafwer i Atlant. Tom. I. Cap. 27 til 37. så ser man hwad för en fullkomlig Sammanstämning detta hafwer. Hwarföre må Æthioperna taga sitt afskied, som intet hwarken hwitt, gult eller långt Hår och Skiägg hafwa; Så och Ægyptierna (som Salmas. i sin Epist. pag. 541. och Herodot. lib. 2. wijser att 'när de skola sörja och begrafwa sina Döda, då låta de Skägget och Håret litet wäxa. Men elliest gå de altid rakade') emedan de hafwa hwarken Hår framman eller bak, som Gudarna fordom hade.

Ty kan iag glädia mig än i dag, när iag tänker på att icke allenast större delen af Werlden intet Hår och Skiägg hafwa, utan och fordom alla de andre i Asia, Africa och America, som något haft, låtit sig raka, undantagandes stundom deras Präster. Ja och Europerna, som äro Polackar, Tyskar, Fransoser, Spanjorer, Ænglændare, och Hollendare, som in till 1600 åhrs Åldren hafwa något Skiägg haft, nu och det alt afraka. När iag får see ifrån gambla Upsala, der Gudarna fordom settat, att en Tolffman benemd Seffre Masson Winter, hafwer ett sådant stort Skiägg, och Anders Tomeson som är en man öfwer 115 åhr gammal, orkar gå till fot til detta nya Upsala, och hafwer ett rödbrusigt Ansichte, hwitt Hår och stort Skiägg, som täcker des Bringa, skijnandes som Sniö, tyckiandes mig då see sielfwa original Conterfei af wåra gamla Gudar och Konungar, som hafwa inkräktat sig hela Werlden. Önskandes att in till Werldenes ända, wåra sådana Bönder wille de gamla Gudars Conterfei i deras Skapnat och hederliga Skiägg behålla.

14. Widare williom wij wijsa hwad för åtskilliga slagz Folck af underliga Skapnader de hafwa satt i den södre Æthiopia, som aldrig der finnas, ey heller warit fundne, ey heller der på Orten kunnat gifwa orsak att dickta några sådana

Menniskior, nembligen med långa Hufwuden, andra utan Hufwuden hafwandes Ögon i brösten, andra ludna om hela Kroppen, andra med Horn och Båckskiägg, släta in till Midian, ludna om Låren och Benen, andra heel ludna som Willdiur, undantagandes Ansichtet, andra hoppandes med en Foot, och med den andra fara fort som en Orm, och mera sådant. Sådana beskrifwer och Mela i sin Orb. Lib. 3. caput 9. pag. 63. 'Ofwan för dem (nemligen Æthioperna) är en dreflig stoor Inwijk, inslutandes en dreflig stor Öö, på hwilken de säja allenast Qwinnfolcken boo, som äro ludna |522| till hela Kroppen, och utan Mans tillhielp föda Barn; Hwilka äro så grymma, att somliga kunna intet fast tagas och hållas utan band och Bojor. Hwilket Hanno hafwer berättat, som hafwer flådt Huden af några, och dem hemfört, hwar af de kommit att sådant troo.' Öfwer dessa orden skrifwer den Lärda Vossius, som nu genom Spanjorernas, Ænglendernas, Hollendernas nogsamt denna tiden bekante resor, wäl war underwijst, pag. 305. således: 'hwarest Mela lycktar sin kunskap om dessa (Africaniske) Länder, der tager han sig före att liuga. Såssom den stora salta Floden skall liggia emillan wårt Folck och de som boo mitt under oss, är helt osant, altså är och osanning om alla de underliga slagz Folcken, som han talar om wara uthi denna Södre Æthiopia:'

Äfwen så talar Wossius öfwer Kerra-Öön (der Hanno war, den Scylax i sin Peripl. p. 51. beskrifwer, af dess Klippuga och trånga Skiär, Sandräflar, Is och Wass, etc.) i sina Notis pag. 25. således: 'Här föllier Scylax deras sätt som beskrifwa Jordenes Länder: hwilka när de komma till de Orter om hwilka de ingen kunskap hafwa, så, till att ursäckta sin ofullkomlighet, updickta de allahanda orimliga saker, nemligen att Orten är af Hetta eller Kiöld, förbränd och uttorkat, full med Willdiur, grufwelig stora Berg, der till med Hafwen fulla af Sandreflar, wass, Säf, och åtskilliga Willdiur.' Och sannerlig är detta en updicktat Öö, som reda den widtberömde Salmasius hafwer i sina anteckningar, pag. 1243. 'Om Öön Kernön, den somliga sättia till Solenes upgång, andra till des nedergång, så kan man see att de gambla Skribenter hafwa twikat om henne.' Pag. 1244. säger han: 'Icke heller drömer Lycophron mindre, som säger att Solen hafwer der sin Sofwekammar.' Än säger han: 'att Hanno foor än länger bort utom Cerne till Gargabole der Gorkönen bodde'. Äfwen så talar den Lärda Guil: Hill öfwer Dionys. Perieg. pag. 127. 'Så åtskilligt skrifwa dessa tiders Lärda Män om Kernön och det Äthiopiske Landet, der in wid de ludna Menniskiorna skola wara.'

Wij willia nu widare wijsa att och de gamla Skribenter mot 2000. åhr sedan, intet mindre twijkat om denna Öön och ludna Folck. Så talar Diodor. Sicul. lib. 3. p. 149. der han säger: 'sig sielf warit i Ägypten och mycket frågat af

dess Präster, och sedan af åtskilliga Sänningebod ifrån Æthiopien. De som skrifwit om de Ægyptier och Æthioper, hafwa sammansatt åtskillig osanning: Af det att de antingen trodt ett falskt och lögnachtigt Ryckte, eller och att de sielf för lust och tidfördrif updicktat så otroliga ting, hwilka man intet bör tro.'

Äfwen så talar Plin. lib. V. cap. 1. pag. 248. 'Det hafwer fordom funnitz Hannos, de Carthaginensers Konungz skriffter, som lefde i den tiden de Phænicers Regemente stod i wälmacht. Hwilken war befallt att ut-|523| forska Africæ Landz widd: Hwilkas Skriffter de mästa Gräker och Latiner effterfölgt, men kommit till att insmyga allahanda otroliga och updicktade ting, och många Städer, af hwilka nu ingen wet att säja, eller det ringesta fotspor effter dem finnes.'

Detta bewitnar och Strabo lib. 17. pag. 829. säjandes: 'att af de Städer som Phænicerna säjas skola uthi den wästre delen af Lybien bygt, finnes icke det ringaste teckn effter'. Näst tillförenne säger likwäl Plinius det 'att på denna Öön så synnes om Nätterna många Ellar up i Bergen, och Skogarna, hwarest de ludna Skogzmän och Båckskiäggota Drängar dantza och springa, blåsandes i Horn och Pipor, med Trummor, Nyckelgigor och Sotharpor. Hwilka många berömda Män hafwa beskrifwit, förutan hwad som Hercul och Perseus der bedrifwit.'

Således hafwa nu både de Gamla så och i denna tiden mycket Lärda och högt uplysta Män twijkat om det de aldraälsta som lefwat mot 3 til 4000 åhr, skrifwit. Likwäl måtte den Kloka Vossius i sin Anteckning till P. Melam pag. 306. öfwer samma underliga Skogzmän och Båckskiägguta Drängiar således tala: 'Emedlertid är det sannerligen att märckia som annars skie plägar att alla Fabler eller liufliga Dickter de äro intet utan grund, och af intet upfundne, utan de hafwa til grund några ting som i Sanning äro till. Ty det är ingalunda twikandes, att det Diodorus Siculus och andra hafwa skrifwit om Hamajzorna, Asparlundarna, Gorkonen och mera sådant i Lybien updicktade, de äro utsprungne af Hannos Skriffter och Resor, såsom af en wiss och säker grund.'

Se, här af kunna de Lärda åter finna sig hwad dem fattas, när de intet hafwa wåras Skriffter och Historier, och intet besedt Sweriges Land, Rijke, och ludna Skogzmenniskior med sina stora Båckskiägg, så och intet wäl igenom läst de älstas Skriffter, och jämfört dem mot hwarandra, och intet besinna, det de Lärda tillstå att de hafwa intet Hannonis heela Skriffter som warit på Phœnisiska Språket, hwilka aldrig så korta kunnat skrifna warit, om en så lång och widlyfftig Resa, den han med en heel Skiepzflotta och några 1000

Människior for åstad att bebyggia åtskilliga Platzer, som hon finnes tryckt på 3 eller 4 bladen, och det på Gräkeska och Latin. Utan man seer klarligen att Gräkerna hafwa allenast fått några Lappar qwar effter Hannonis Skriffter, och utwaldt det förnämsta som angått det som otroligast warit, emedan det som för warit bekant hos de Lärda i werlden, hafwa de tyckt intet wärdt warit att låta i Liuset komma: eller och hafwer Hanno intet wiliat, emillan de Carthaginensers land som streckte sig i Africa alt in till Spanska Sunde, som sees af Scylax pag. 48. noga utföra Siöwegen in til wårt Öresund, uthan der til med blandat bägge Sun-|524|dens beskrifning, på det ingen af de Asianer eller Europer som bodde kring det Medellenska hafwet, skulle finna den wägen til Swerige och Ängland, at där drifwa sin Handel med Silfwer, Koppar, Järn, Bly och Tenn, som wist är af Strab: p. 349 [= s. 359] och Diod. Sic. här p. 416 [= s. 421]. Uthan de dräpte dem som de funno hijt wille segla. See Strab. lib. 17. pag. 802. sådan afwund hafwer och warit emilan de Spanjorer, Portugiser, Änglendarer och Hollendarer som först begynte segla till Ostindien och Westindien.

Jag will så nu tillse om iag kan komma att segla till de Orter som Hanno warit, och wijsa att hwarken han eller de älsta Gräker något hafwa updicktat, utan alla Orter och dess underliga Ludna och Skiägguta Folck äro än i dag behåldne. Men intet i den södre Æthiopien, som wijst är både af de gamlaste och nu i dag nyaste Scribenter, utan i wår Norska Lybia och Æthiopia.

Wij willia så taga oss före de gamlaste Scribenter, och först se hwad Arrianus han skrifwer i sina Indianiske Handlingar pag. 591. wid des slut: 'Hanno en African, resandes ifrån Chartago, drog ut genom Herculs Stabbarna in i Wästerhafwet, lemnandes Lybien på wänstra handen, och sätte sin Resa till Siös åt Österwägen uti 36 dagar. Men när han skulle segla tillbaka i Söder, föll han i de aldraswåraste farligheter, tryckter af det honom fattades frist watn, stundom så for han illa af de brinnande Floder som lupo till Hafwet.'

Af Vossio till Pomp. Melam pag. 303. seer man att de gamla hafwa wettat att Anno eller Hanno såsom det skrifwes med *H* och utan *H*, är ett Phœnisiskt ord, och betyder både en Konung och Första, så och en Åå eller Flod.

Att Phœnicerna äro komne utur Swerige, skall i nästa Capitel wijsas, hwilka och ifrån första begynnelssen sedan de utgingo, både för det Trojaniske Kriget som efter det, hade sin Handel här i Norden. Hwilket och nu både Annos nampn så och des Resa witna skall. Anne wara ett Kungznampn, är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 199 [= s. 127] och Tom. II. pag. 52 [= s. 65] som äfwen af wåra Giöther i Ulfvila sees och Verelii Lexico uti orden Tiodan och Tydan, det är Folcketz (Tiod och Tyd) och Anno Kung. Så och Ogge-an Hafwetz

Kung. Anses i Jornand. cap. 14. Konungar. Och dedan Anse steder, Kungz-Städer, alla stora Städer kring Östersiön, der Konungarna fordom hade sitt tilhåll, blefwo kallade. |525|

Åå är ock en Flod, och skrifwes som händelserna äro till, Åå, Ån, Åna, Åar, och Åarna, såsom: det är en stor Åå. Han föll i Åån, han for till Åna: han såg många Åar, der strömmade Åarna mycket. Här af seer man att Scythiska och Phœniciska orden äro här ett.

Sedan få wij se att Hanno brukade och samma sätt till att tala som wår Siömän fordom och ännu tala. Ty Arrianus säger 'att han lemnade på wänstra handen Lybiam, när han for uth ifrån det Medellenska in i stora Hafwet österwägz'. Lemnade han nu Lybien på wänstra handen, och for Österwäg, så fick han ju intet bese den Södre Lybien, Æthioperna eller Africam, utan den som låg wid Österwägen. Den som nu will taga hwad Landtafla han will, eller min andra Tab. II. uthi Atlant. Tom. I. han kan strax se att Carthago ligger under den 34 högdz graden, och 32 middagzlinien. När altså Anno kom igenom Herculs Stabbarna som stå wid Spanska Sundet, under 34 högdz graden 13 middagzlinien, och lemnade Libyan på wänster som war Söder, så war Spanien på höger och norr sidan. Nu säger Arrianus att han sedan for Österwäg, hwilket ingen kan förstå utan wåra gamla Historiers sätt att tala. Ty om han skulle effter de Latiners och Grekers sätt detta förstå om Öster, så skulle Hanno rest tillbaka åter genom Sundet och i Öster åt Carthago; men han säger klarligen att han for i Österwäg, och for utom Sundet och Herculs Stabbarna.

Alla wåra gamla Historier när de tala om sitt Siöröfwerij i Werlden, fast de woro wid Italien, Ægypten, Indien, Grækland, Africam, Spanien, Franckrijke, Ængland och Tyskland, och de skulle fara hijt Norr, sade de intet norr, utan sig fara i Wästerwäg eller Wästerrymden då de röfwade på Norige, Ängland, Skottland eller Orcknöjarna. Men tänckte de draga åth Öster genom Sundet, sade de sig fara i Österwäg eller Österrymden. Således tala och Hollenderna än i dag, när de fara åt Ostindien, kallandes dem Ostindiefarer, ehuru de ifrån Amsterdam måste först fara öfwer Zydersiön ända Norr åt, sädan åt Wester genom Texel i Westerhafwet, sedan några 100 mijl i Söder för än de komma om Caput Bonæ-spei, då de först få segla åt Öster til Indien. De som skola segla åt wår Östersiö, sejas fara i Osterwäg, och kallas Ostfarer, fast de fara först nor åt til Jutlandz udden Skagen, och sedan Söder åt genom Sundet alt in till Scanör, och sedan först i Östersiön östernor til Stockholm. De som fara genom Westerhafwet norr åt til Island, Grönland och Spitzbergen kallas Nord-|526|farer. Se, samma sätt hafwer Hanno brukat att tala, af hwilken

Arrianus sitt tagit, elliest skulle han sagt, Hanno foor utom Sundet Nor åth. Se, det sättet att wåra Fäder beskrifwit Sweriges Rijkes begge Haaf, det ena af Öster och det andra af Wäster, är kommit der af, att Solen går oss up af Östersiön och neder i Wästersiön, hwar dag om Wår och Höst. Men des upgång, och nedergång hwilken allenast skieer twå gånger om åhret, som är des upgång om Sommaren i Norden, när hon der några weckor är uppe, och des nedergång om Winteren i Söder, när hon några wickor är borta, är kallat Solenes Sommar upgång, och hennes Winter nedergång. Än hafwa wåra beskrifwit denna Solenes Sommargång genom en upgång och nedergång på samma stelle: såsom hon giör för dem som boo ofwan Torne nermast Carlwagnen. Hwilken gångz art och beskrifning är näst förr förklarat, och är jämwäl kommit till de Fremmande Gräker, som sees af Strabone lib. 1. pag. 3. der han säger: 'Heraclitus han stämmer bättre tillhopa med Homero, som genom Carlwagnen förstår den Norska lilla Circelen, säjandes, Morgonrånan och Afftonrånans ända eller up- och nedergång är Carlwagnen, och under honom hafwer Jofur sitt tillhåld.'

Wijdare willia wij tillse dagtalet, som Arrianus han säger Hannonem farit åth Österwäg eller Östersiön ifrån Spanska Sundet, nembligen 35 dagar, innan han wände om till Söder igen. Af Wossii Notis till Pomp. Melæ lib. 3. cap. 5. pag. 241. seer man att de gamla Gräker räkna 500 Stadier på en dagzled att segla. Som giör en grad eller 15 Tyska mijl. Räkna nu ifrån Spanska Sundet som ligger under 35 högdz graden och till Östersiöns längste Udd up wid Torne som är under 65 högdz graden, så är det 30 grader. När man nu lägger Kroken till i Sundet, att fara in i Östersiön söder åth, som är wid pas 5 grader. som och giöra 5 dagar. Så seer man huru träffeligen Resan till Grader och Stadier instämma mot sielwa dagarna och Orterna.

Der effter, säger Arrianus, 'wände han om sin Resa i Söder'. Hade Hanno warit i södre Lybia och skulle wända om och resa hem, så skulle Arrianus sagt, han wände om och for i Norr. Men såsom han for från Torne tillbaka, så for han och ända Söder, som sees kan i Tab. VI. eller II. Atlant. Tom. I. eller hwars Siökort man will. |527|

När han nu kom tillbaka, till wårt Sund och Herculs Stabbar, och for i Wästerhafwet att bese Norr om Swerige, 'då kom han i åtskilliga farligheter'. Och af det, att somliga af Gräkerna hafwa blandat bägge Sunden, det Spanska och wårt tillsammans, så är der af kommin all den willa hoos de Lärda, att de intet kunnat kommit uth med Hannonis Reesa, och att de intet skillt åth emillan Öster och Wäster, Norr och Söder.

Wårt Herculs Sund är klarast beskrifwit, af Fest. Avien. Ora Marit. pag.

438. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 90 [= s. 102] och des uthtolkning af andra Skribenter, Nubiense, Scylace, Martiano Heracleot: alt in till pag. 109 [= s. 121] det som skall nu jämnföras med Hannonis och Scylacis egna Skrifter. Scylax talar således pag. 51. 'Ifrån Herculs Stabbarna när man dem förbij seglar in till Hermans Hufwud, är det 2 dagzleder. Ifrån Hermans Hufwud till Solonæsa eller Solendan (Soleända) är 3 dagzresor. Ifrån Solonæs in till Kernoön är det 7 dagzresor att segla. Så att hela Seglasen ifrån Herculs Stabbarna in till Kernoön är XII dygn.'

Nu will iag indraga Hannonis reesa som han af Grekeska in på Latin är af Gesnero tolkat. 'Det behagade de Carthaginenser att Hanno skulle segla utom Herculs Stabbarna (dessa äro de Spanska) och byggia några Städer med de Lybi-Phœnicers Folck. Han seglade så åstad, och hade en Flotta med sig af sextio Skiepp, hwardera med 50 Årar att roo, som bestod af 30000. Menniskior, af Män och Qwinnor, och der till en tarfwelig kost.' Det som nu borde följja i hans berättelse, synes wara borta, hwilket är af Arriano korteligen beskrifwit, nemligen, 'att han for åth Österwäg i 35 dagar'. Men dhe orden som äro behåldne och i Trycke följa, instämma med Scylace till dagtalet och Herculs Stabbarna: dock intet Orten som han kom till. Så talar han: 'sedan wij hafwa hissat Anckar, och kommit utom Stabbarna, seglandes i 2 Dygn, bygde wij en Stad, och kallade honom Thymiatericum'. Dessa orden gifwa och nogsamt tillkiänna att det är mangel i Skrifften. Ty i de förra orden talas i de Carthaginensers nampn, och strax här in på talas i Hannonis och de Resandes nampn. Orten som de kommo till, och blef af dem nämt, är ett Gräkiskt ord, och betyder så mycket, att dhe giorde der en stor Eld, eller att de sågo där många Eldar af allahanda lucktande Trän. Såsom Skiepparena pläga giöra der de läggia sig i någon Hamn, särdeles när Farkosterna äro små, och få intet elda i dem, att wärma sig och koka sin Kost. |528| Men Scylax nämner honom Hermans Hufwud, äfwen som Festus Avienus. Uthi de 2 dagzresor träffar Hanno, Scylax och Festus Avienus, lika med alla wåra Siökort, Blau, Jansons, Petter Classons, Vagenars och Burei, just som ett hår: hwilken udde alla Skieppare måste fara förbij, och få aldraförst see när de skola ofwan Scagen wända sig till Öresundet, som är den första Kiänningen af Swerige, och ligger under 58 högdz graden och Sundet under 56 giörandes 2 dagzresor, eller 2 grader, det är 1000 Stadier. Se huru alt detta instämmer med Festo Avieno och andra indragne i Atlant. Tom. II. pag. 90, till 99 [= s. 102—111]. Wijdare säger Hanno, 'att de seglade wäster uth till Solenæs, Lybiens udd, fullwäxt med en stor Skog, der de bygde Neptun Siöguden ett litet Tempel'. Denna Seglation wäster ut skickar sig intet på någon ort i Africa, ty om han

|529|

|530|

H

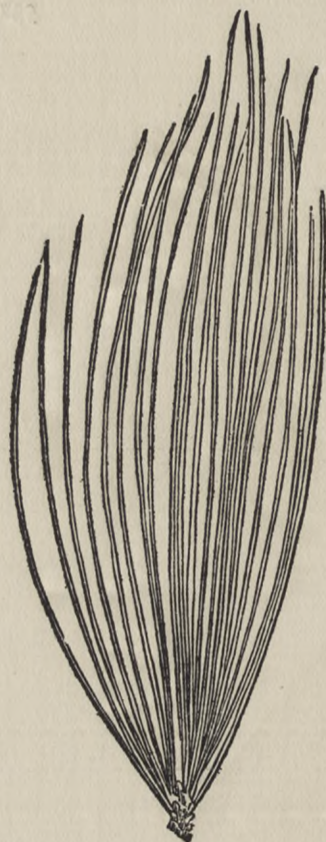
M

A

B

|532|

[533]

C

D

F

|534|

E

G

H

I

der farit, skulle han alt talt i Söder in till Guinenska udden, och sedan skulle han säja östsöder. Men här få wij artigt igen både nampnet på Udden, och att han ligger i wäster. Ty på Loons, Jansons, Peter Classons och Blaus Taflor, skrifwes det längsta Näset på Norie i söder, Solenæs, Sillenæs, Soleenda, Sellone, och ligger ända i Wäster som ett Snöre ifrån Hermans Hufwud, som Hanno talar, hwilken intet nämner dagzresorna, men Scylax säger tre hwilket och just instämmer. Ty om man med Cirkelen på Taflan tager 2 dagzresor, från Oresund eller Herculs Stabbarna till Hermans Sund, och öker 1/2 Cirkel till från Hermans Hufwud till Soleön, så har man 3 dagzresor, liggiandes under 58 högdz graden och 28 middagzlin. der Hermans Hufwud är under 31 middagzlin. och är så 3 grader eller 3 dagzresor från hwar andra. Hafwa så de gamla utmärkt de längst ut liggiande Näsen, äfwen som Siömännen än i dag giöra. Detta Näs har sitt nampn af stora Sola Fiellet, som med sin ena långa Udd lycktar här, som af Taflorna sees kan. Kallas och detta streket af Fiellen Ogge-Fiell, Jokle-Fiell, Næcke-Fiell, Houkle-Fiell, som sees i Jansonii Norske Stavangers och Bergens Tafla emillan 58 in till 60 högdz graden, under 25 middagzlin. Det Hanno bygde der Necken ett Tempel till Åhra, wijser och att han war wid wår Norska Lybia, som dyrckade Necken. see Atlant. Tom. I. Men den södre Lybia wiste intet af Necken, som näst tillförende talat är. |536|

Än willia wij tillse af Scylace, huru han instämmer med Ariano om denna wår Norska Lybia, och hwad orter än i dag finnas der behåldne, af de Hanno, Scylax och andra upräkna; Men twert om, bekräfftar det Plinius näst för indragen säger, att i den södre Lybien finnes ingen Ort igen som af Hannone berättas. Först upräknar Scylax ifrån pag. 47. der han begynner beskrifwa den södre Lybien, alla de Orter som streckia sig ifrån den stora Floden Nilo i Ægypten, till Spanska Sunde, af hwilka iag will här anteckna de förnämsta Orter, emedan Scylax hafwer lefwat för Herodoti tijd, wid pass An. Mund. 3300. och woro behåldna i Ptolomej och Strabonis tijd, som lefde wid Christi tijd, och de Orter som äro än behåldne i wår tijd wid An. Christi 1500, in till 1697.

Canopicus Sinus är i Ptolomæo						Effter dessa tijdz
	under	31	h. gr.	61	ml.	Taflor
Maria Lacus	under	31	h gr.	60	m.	Marcotis
Plintins Wijkan	under	31	h. gr.	60	m.	Plinthine
Lacdamantium	under	31	h. gr.	58	m.	
Apis	under	31	h. gr.	57	m	
Tyndarens Klippa	under	31	h. gr.	54	m.	

Petrantis Portus	under 31 h. gr. 53 m.	
Achitidis Chernes	under 31 h. gr. 52 m.	
Ædoniæ Insulæ	under 31 h. gr. 53 m	
Hesperidæ	under 31 h. gr 47 m	
Syrtis magna	under 29 h. gr. 46 m.	Syrtis al. Saluceo Lon.
Lothophagi	under 31 h. gr. 40 m.	
Brachion	under 32 h. gr. 39 m	
Thapsus	under 32 h. gr. 38 m	
Neapolis	under 33 h. gr. 36 m	Napoli & Tripolis Barbar.
Chartago	under 32 h. gr. 35 m	Carthago s. Tunis Lon. Cartin
Tunos	under 32 h. gr. 35 m.	Tunisia. Tunis
Gaulus och Lampes	under 33 h. gr. 39 m	Lampadusa Barbariæ Tab.
Utica	under 32 h. gr. 34 m	
Collops	under 32 h. gr. 27 m.	Collo.
Sigum	under 35 h. gr. 12 m.	

Af denna Listan ser man huru få Orter hafwa behållit sina nampn på den Södre Lybien in wid Norre Siökanten, af den orsak, att sedan de Romarer, Giöther, Vandaler, Spanjorer och Turkar, hafwa den ena effter den andra intagit denn Siösidan, så hafwa de många Städer kullkastat och andra upbygt, och dem nemt effter hwars och ens Språk. Sedan är achtandes, att Scylax på större delen af dessa rum och Städer emillan Floden Nilum och Spanska Sundet, hafwer uthmärckt huru |537| många dagzresor, så och Stadier de legat ifrån hwar andra. Men när han kommit utom Sundet, hafwer han liten effterrättelsse hafft. Men sluter således wid Staden Sigum, 'att der emot ligger Ön Acra, och Staden Acrus, hwarest en Wijk är och ödes Öö Drinaupa, Herculs Stabben och Näset af Lybien, och Staden Apanilye. Twert emot detta Näset, liggia Öjarna Gades. Ifrån Carthago in till dessa Herculs Stabbarna seglas med en starck wind Natt och Dag i 7 dygn. Dessa öjar Gades höra till Europam, och är en Stad på den ena. På dessa Öjar äro och Herculs Stabbarna. Den som står på Lybien är låg, men på Europa hög. Dessa Kullar stå emot hwar andra och liggia en dagz Seglation från hwar andra. Hela denna Lybien ifrån Canoby-Oos, som är i Ägypten, in till Herculs Stabbarna, om man räknar ut på samma sätt som är skiet i Asiæ och Europæ beskrifning, så fordras det

75 och enfierdedels dag. Alla dessa Byar och Städer som i Lybia upräknade äro, ifrån Syrti eller Hesperides in till Herculs Stabbarna som på Lybien stå, komma de Carthaginenser till. När man nu seglar utom dessa Herculs Stabbarna, och lemnar Lybien på wänstra handen, kommer man till en dreflig stoor Hafz inwijk, som lycktar wid Hermans Hufwud. Mitt uti denna wijkan är Botnens rum och en Stad. Wid denna Staden ligger en stor Siö, uthi hwilken är dreflig många Hålmar, wid Siön wäxer Rör, Säf, Flö, och Fräken. Swann-Foglarna finnas der, men intet annorstädes om icke de blifwa dedan förde. Detta Träsket kallas Skeppesiön, men Hafzwijkan stora Giötha-Skären. Som begynnes mitt emillan Herculs Stabbarna och Hermans Hufwud. Utom Hermans Hufwud äro många och wjdt ifrån hwar andra utlagde Märkestenar ifrån Lybien (denna Norske) och in uti hela Europam, som aldrig synnas öfwer Watnet och wågen, utan altid skiöljas af dem öfwer. Detta Hermans Hufwud pekar in på ett annat Näs i Europa, som kallas Heligsund. Effter Hermans Hufwud är Odens Flod, som faller i en stoor Siö. Sedan är Lixa en stor Flod och en Stad som Phœnicerna bygt, benemd Lixus, och en annan Stad utom denna Floden som hafwer en god Hamn. Wid Lixan är Krabbeflod och Stad med hamn. Och en Stad som Phœnicerna kalla Thymiateria. Der ifrån föllier Soloenda, ett stort Näs, som mäckta långt löper uth i Hafwet. Detta Lybia Landskap är mäckta namnkunnigt, och heligt; ytterst på Näset är ett stort Altare bygt Necken till ähra. På hwilket äro uthuggna Lejons och Hwalfiskars Beläten, som de berätta artigt wara giort. Ifrån Soloenda föllier en Flod som kallas Siön. Kring om hwilken de helige Æthioper boo. In wid dessa orter är en Öö benemd Skernöö eller Cernoe.'

Utaf detta Scylacis märckeliga rum, äro åtskilliga ting till att märkia, såsom först.

A. Att han skillier emillan de Herculs Stabbarna som stodo i Spanska Sundet, och andra som hade samma nampn och stodo på Öna Gades wid Spanien i Europa. De som åter äro skilde ifrån de Herculs Stabbarna som stå wid wårt Öresund, hwilka äro här näst tillförende nemde, och liggia 2 dagz Seglation från Hermans Hufwudet. Hwilka åter skillias ifrån de Herculs Stabbarna som stå wid Nortkap, de Pindarus omtalar. |538|

B. Säger han både pag. 1. och sedan i detta rummet af hans pag. 49. att desse Herculs Stabbar som äro i Europa, och de som äro i Lybia, de stå mitt mot hwar andra en dagzled att segla, det han pag. 29. säger wara 500 Stadier, hwilka giöra en grad eller 15 Tyska mijl.

C. Om wåra Herculs Stabbar, de han pag. 51. omtalar, sätter han intet huru wijda de stå ifrån hwarandra, utan allenast att de äro 2 dagz leder ifrån Hermans

Hufwud. Nu talar likwäl Festus Avienus, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 90, och 94 [= s. 102 och 106] af Scylace att Herculs Sund är allenast så bredt som Bosphorus Thracius är, det är wid 30 Stadier, wid pass en Tysk mijl. Se dessa orden finnas intet igen i den på Trycket utgågne Scylace af Wossio. Hwar af man klarligen seer att flera Skriffter hafwa warit effter Scylacem, som fullkomligare warit, och förgångne. Sedan att Scylax likwäl pag. 51. förstår wårt Herculs Sund, ty han kommer ihog samma längd som är emillan Herculs Stabbarna och Hermans Hufwud, som är 2 Dagzresor, hwilket giör 2 Grader eller 1000. Stadier. Det och Festus bewittnar, som sees i Atlant. Tom. II. pag. 94 [= s. 106]. Ja här af kan man och see att flera gamla Lärda såsom Scylax, Homerus, Strabo, Plinius och andra, hafft mera af Hannonis Skriffter, än som nu finnas, ty de upräkna många orter dijt Hanno kom, som ey finnas i hans Skrifft.

D. Wijser Scylax att alt Landet ifrån Carthago in till Herculs Stabbarna uti Lybien, det hörde under de Carthaginensers wälde: thet och andra Skribenter bewittna, särdeles Xenophon, indragen i Atlant. Tom. I. pag. 438 [= s. 274] 'Att de Carthaginenser förde Herredömet öfwer hela Lybien'. Hwar af man och kan see, att när Hanno han drog uth med så stor Flotta och Folck, att sättia dem här och der i Städer, för deras Handel skull, äfwen som Spanjorerna, Portugiserna, Ænglenderna, Hollenderna och de Danska giort i Ost- och Westindien, wid dessa tider, intet hafwer satt dem på den södre Lybien, ty det war ett fåfängt arbete, och för stor omkostnad att giöra till Siös ett Uthtog, der Landet låg dem fast in wed och med deras Gräntzer tillhopa, der de Lärda förment, som dock farit will, att de Carthaginenser bygde strax in wid Herculs Stabbarna i södre Lybien, Thymiaterion och de andra Städerna mot Flo-|539|den Lixum den Ptolomæus sätter i sin I. Afric. Tafla, under 35 1/3 högdz graden, och sielfwe Herculs Stabbarna under 36 högdz graden, så att allenast 10 mijl war emillan begge Orterna, och twert öfwer in till Jagath, så är allenast 27 Tyska mijl in till Medelhafwet, Som alt kom de Carthaginenser till. Hade de den tijden intet rådt om de Orter, som lågo emillan Herculs Spanska Sund och Carthago, så skulle Hanno först winlagt sig om att de Strander besättia: men han skrifwer med de andra Skribenter att han skulle fara utom Sundet, att långt bort besättia sitt Folck. War altså fåfängt, att en sådan stor Flotta med 30000 Menniskior skulle segla utom Herculs Sund på 14 dagar eller 7 dygn, der han ey kunde för Mörker segla om Natten, som Scylax uträknar, och wid sitt egit Land byggia på wäster Stranden några Städer, der han till Landz på 1 dag, kunde med mindre omkostnad och omak alt detta

giöra. Hwar af man och ögonskienligen ser att de Städer och Orter han besatte, woro wid wår Norske Lybia.

E. Wijdare säger Scylax att de som segla utom dessa Herculs Stabbar wid Spanien, när de lemna Lybien (den södre) på wänster handen, så komma de till en stor Hafz Inwijk som sträcker sig till Hermans Hufwud. 'Ty der är och ett Hermans Hufwud.' See här äro samma ord som Arrianus och Strabo tala, att när Hanno seglade utom Sundet, så lemnade han Lybien på wänstra handen, och for i Österwäg. Där kallar Arrianus denna stora Scylacis Hafz inwijken, Österwäg. Och får man än i dag ingen sådan stor Hafzens Inwijk, som hafwer ett trångt Sund med Herculs Stabbar, hwarken i Spanien, Franckrijke, Ängland, Tyssland eller Hålland, mera än wår Österwäg eller Östersiö, som alt är wijst i Atlant. Tom. I. p. 226 [= s. 144] och Tom. II. pag. 68. till 97 [= s. 81—109]. Altså ser man att de alla fara will, som tänckia Hannonis resa warit till den Södre Lybien. Ty han lemnade den på wänstra handen. Här säger och Scylax 'att här är och ett Hermans Hufwud'. Af hwilka ord man förstår att Hermans Hufwud eller Näs war på flera orter. Såsom i Ptolom. Tab. 3. Afric. är under 58 middagzlin. 31. högdz grad. Hermans Hufwud wid Album-litus. Sedan Tab. II. Afric. under 33 högdz grad. 35 middagzlin. Hermans Näs framför Carthagos Inwijk, den och Scylax pag. 48. nämner. Detta Hermans Hufwud beskrifwer han strax nedanföre klarligen. Men wij willia föllia honom effter i de Orter han upnämner i denna Östersiön eller stora Hafzwijkan, och tillse hwarföre Hanno han utlåtit hela Europæ sida |540| ifrån de Spanska Herculs Stabbar, såsom fördöliandes hela wägen, att honom ingen finna skulle.

F. Mitt uti denna stora Wijken är Botn. Det är nu allom kunnigt i denna dag, att mitt i Östersiön så begynnes han få namnet Botn, och delas i 2 Botnar, Öster Botn och Wester Botn. See Atlant. Tom. I. pag. 154. 330 [= s. 98, 208] der Plato säger wår Östersiö egenteligen kallas Botn.

G. En Hufwustad, hwars nampn han ey wet nämna, säger han och liggia mitt i Landet wid wijkan. Se huru Plato med wåra äfwen instämmer, om wår gamla Hufwudstad Upsala som ligger lika som mitt på Sweriges Östersiö, den och Plato ey nemner wijd nampn. Atlant. Tom. I. pag. 155. 166 [= s. 99, 106].

H. Till Staden säger Scylax ligger en stor Siö, öfwende full med Holmar. Hwem är som icke igenkiänner Mælaren än i dag, ja och hela wårt Haf? En sådan Siö och Inwijk af Hafwet, fult med oändeliga Holmar, får man ey igen i hela den Södre Lybien eller Africa, see Atlant. Tom. I. pag. 171 [= s. 109]. Tom. III. pag. 340 [= s. 349].

I. In wid Siön säger han wäxa mycken Säf, Wass, Flö, och Fräken. Detta witnar orten här än i dag, och alla Bönders Lagårdz och Byars Taak. see Atlant. Tom. I. pag. 429 [= s. 268] af Herodoto och andra.

K. De Meleagriske Foglar säger han och här finnas, och ey annorstädes. Genom dessa Foglar hafwa de gamla förståt Swanarna, som sörja här i Norden Solens bortgång om Winteren, när hon dräncker sig i Oridan. Som sees af Strabone och Luciano. Och skier på ingen annan ort. Effter på ingen annan ort siön Oeridan ligger, uthi hwilken Glys eller Bærensten finnes. Ty säges och Swanorna hafwa här sitt Fädernesland, emedan de här yngias och upfostras. Hwilket och intet kommer Söder Lybien till. Se Atlant. Tom. II. pag. 65. 246 [= s. 78, 257].

L. Mälaren eller Träsket säger han kallas *Cephesias*, den och Plinius lib. 37. cap. II. pag. 704. beskrifwer, säjandes: 'Asarubas lefwer ännu som säger wid det Atlantiske hafwet wara en Siö Cephesioden benämbd, den Morerna kalla Glision, hwilken, när han af Solen upwärmes så gifwer Leran i siön ifrån sig Gliset.' Plinius wijsar Cap. 3. samma Book att Gliset ingen annorstes finnes än här i Östersiön det iag och widlyffteligen wijst Atl. Tom. I. pag. 409. 449. 456. 462. 565 [= s. 256, 281, 285, 289, 353] och Tom. II. pag. 68. 77 [= s. 81, 89] af många lärda Mäns skriffter. Är och af detta rummet klart att der Glys finnes, är och det Atlantiske Hafwet, det och iag af de Lärde mäns |541| Skriffter Atl. Tom. II. p. 46. 56. 65. 69. 78. 458. 460. 559 [= s. 60, 69, 78, 82, 90, 470, 472, 573] bekräfftat hafwer intet annat hafwa warit än wästre Hafwetz deel som omwärfwer Swerige med dess stora inwijk Östersiön. Plinius säger och Pag. 705. 'att Sophocles poëten skrifwer detta Glyss finnas up i ett Land öfwer Indien som kommer af de Meleagriske Foglars tårar'. Plinius förbrår Poëten detta och kallar honom Barnslig, att Gliset skulle blifwit af desse Meleagriske Foglars tårar uthi Indien, emedan Meleager blef död i Græcien.

Men Plinius kommer intet i hog att hos de gambla är Indien heela Asien som sträckt sig alt in till Nortcap eller Swerige, som wijst är här pag. 198 [= s. 210]. Sedan att dessa Meleagriske Foglar eller Swaner de beskrefwes rätteligen sörja Solen här i Norden, då de med henne afresa och siunga Sorgesång och af deras tårar blifwa Glys här i Östersiön; men genom Poeternas konst lämpas och theras Tårar och Sorg till andra stora Hieltars fall: och således sades Meleagris Döttrar, wändas i dessa Foglar, emedan de så mycket sörgde. Eliest säger intet Sophocles att uthi Indien finnes Glys, uthan up öfwer Indien, hwilket och bekräfftar det iag tillförende om Indien talat, att Swerige är uth om Indien och hänger med sitt Näs tilhopa med Indien. Siöns nampn *Cephesiön* frucktar

iag wara något förderfwat; ty hwarken på Grekiska, Latin eller Swenska betyder det en Siö, uthan på Gräkiska ett slagz Bijn eller Miömös: uthan man icke uthtalar *c* genom *sc* såsom man seer i många andra ord, såsom *Candia*, *Scandia*, *Candinavia*, *Scandinavia*, *Crefinni*, *Scridfinni*, *Cythæ*, *Scythæ*, *Carle*, *Scarle*, och flere sådana: så bör här läsas *Scephesion*, då kommer det öfwerens med wår Mælar Siö, ty många orter i honom bära nampn af Skeppen, emedan det hafwer i alla tijder warit första hamn för alla Konungens Skep och Kanor, och finnas många orter som af Skeppen hafwa sina nampn för dess Hamnar: såsom Skeptuna, Skeph-Siön, Skeph-Hammar, Skepby, Skiphamn.

M. Sielfwa stora Hafzwikan kallar han *Cotes*. Hela wår Östersiö begynnandes ifrån Gote-Elfwen der Göteborg ligger och alt in till Swenska Skären mot Stockholm och Södermanland, kallas af wåra Göta-skær som Plinius, Mela och de andra kalla Göta-wiken. Och är artigt det han säger mit emellan Hermans Hufwud och Herculs Stabbarna begynnes Göteskär. Ty Hermans Hufwud ligger på Norska sidan, och Gota-Riket med Skären är på södre sidan om Gota-Elfwen och Giöteborgh. |542|

N. Uthom Hermansund, äro åtskillige Hermans teckn eller Mercke långt ifrån hwar andra uthsatte ifrån Lybien och till hela Europam, som aldrig synas uthur wågen och watnet, uthan skiöljas altid öfwer. Här måste man wetta hwad genom dessa Hermans teckn förstås. Det hafwer warit så hoos wåra fordom som än i dag brukeligit att uthsättia märken, dem de Latiner kalla *Mercurium* och Gräker *Herma* som sees af Isac. Vossii antekningar til Scylax pag. 24. af det Mercurs-man eller Herman, den som förde märke (Fanan) eller Hären, han måste altijd föruth låta utstaka eller och uthmärkia alla Uddar och Näs i siön; på det, att när något Uthtog skiedde, intet hela Flottan skulle komma på skada att stranda. Och war detta så mycket mehra i bruk i fordom dagar, emedan de måste alt följa Stranderna åth och rätta sig effter desse märken, emedan de den tiden inga Composar afwiste, och torde så intet gifwa sigh ut på reena Siön, som nu sker. När man nu satte sådana Märkestenar på Sandreflar och blinda Klippor till att bedraga de Fremmande eller sina Fiender, som sees i Ol. Magno, så giorde de them så låga, att Wågen altid slog öfwer dem, men den som war wan wid dem, han kunde af wågarnas Fors, och Wirfwel, och återslag igenkänna dess rum, hwar de woro satte. Sådana måste här Scylax förstå, ty elliest kunde de intet kallas Märken, der de så diupt liggia skulle att ingen kunde hafwa gagn af dem. Uthan twifwel hafwa nu de Carthaginenser hela wägen emellan det Spanska Sundet och wårt Örsund, uthsatt sådana blinda märken, på det ingen skulle wetta wägen att

fara hijt Norr, uthan allenast de sielfwa, af wågens kiänneteckn. Sådana kalla wij än blindskiär, blindmärke och Ide-bänkiar.

O. Ytterligare säger Scylax att detta Hermans Hufwud wisar in på ett annat Näs eller Udd i Europa, som kallas Helignæs, det är nu Helig-sundzör och Helig-sundzborg, Hwen och Hwiestabben som af åtskillige andre Skribenter wist är. Atlant. Tom. II. pag. 92, 93 [= s. 104 f.].

P. Sedan upräknar Scylax några orter och Floder af hwilka en deel Hanno och andra hafwa antecknat; men äro intet aldeles öfwerens, om dess lägenheet i lika ordning, som de alla i dag finnas, dock likwähl intet långt ifrån hwar andra. Kan icke heller wara under, om de ifrån så gambla tijder äro uthur deras minne något falne, eller de som de äldstas Skriffter afskrif-|543|wit farit något wil, när Skriffterna warit genom Åldren skämde, och stundom hela stycken af Mal och Rost förderfwade. Så säger Scylax: 'uthom Hermans Hufwud är Odens Flod som flyter in uti en stoor Siö'. Odens Flod är under 59 1/2 högdz grad. och 25 middagzlin. och faller i en stoor Siö som kallas Odens siö och Nordsiön, och löper uth wid Aodens Skiär eller Odins Fiord wid 59 högdz grad. 26 middagzlin. Sedan är och Adons Flod wijd Adons Sochn under 60 högdz grad. 27 middagzlin. som sees af Jah: Janson. Taflor och Petter Clas.

Q. Der effter följer Lixan en en stoor Flodh och de Phænicers Stad Lixus med en stoor hampn. Denna nämner och Hanno. Nu äro några stoora Floder i Swerige och Norige, som kallas Lixan, såsom först i Swerige den stora Dahl-Elfwen, som löper uthur Mora Siön under 61 högdz grad. och 35 middagzlin. see Vitz, Jansons och Burei Taflor. Men denna kan det intet wara, ty hon är mitt up i Landet: uthan endera af dem som nu föllja, som är Lixan som faller genom Lixterland under 58 högdz grad. och 27 middagzlin. eller och den berömde Lixan och Lixefiord, som ligger ofwan Stafanger, en gammal Noriges handelstad, under 59 högdz grad. och 24 middagzlin. och löper uthi Hafwet: hwilket kommer nämre öfwer ens med Hannonis beskrifwelse, ty han sätter Lixan uthan för Soloendas Näs, och en dagz Seglation ifrån Soloenda, som och swarar rätt. Men Scylax sätter innanföre förbenemde Hermans Hufwud.

Den Lixan som Ptolomæus sätter i den södre Lybien, hon finnes der intet. Ty Strabo som lefde näst förr, wijser af gamlare Jordennes Beskrifware, nemligen Artemidoro som wijser Eratostenem farit will att han af en Flod *Linga*, giordt en Stad *Lixum*, wid Mauritaniæ eller Africæ wästre Strander. Utan twifwel, menandes Hanonem rest på wänstre sidan i Africa, och lemnat Österwägen på högre, som är twärt mot Hannonis, Scylacis och Ariani Berättelser.

Sedan om än der woro någon Flod och Stad som hete *Lixa* och *Lixus* effter Ptolomæi Tafflor och Beskrifwelser, så kunna dessa ey wara de Hanno nämner. Ty han hade rest ifrån Herculs Stabbarna 2 dagar till Hermans Hufwud, och der ifrån 3 dagar till Soloenda, och 1 dag till Lixum, hwilket giör 90 mijl eller 6 grader. Och Ptolomæus han hafwer ey mera än 10 mijl utom Sundet. Castaldus som i senare tijder lefwat, gissar att hon nu skulle heta *Lussu*. Men i de märckeliga Blaus och Lons Siökorten, som så nätt Africam på den sidan hafwa beskrifwit, finnes han ey igen. Hwil-|544|ken likwäl för andra Orter kunde sitt nampn behålla, som än effter de gamla Skribenter finnas, såsom Floden *Silin* den Ptolom. nämner utom Spanska Sundet, heter än *Arzilia*. *Masices* Ptolom. är *Masseta* Lonii: *Sala* Ptolom. *Salee* Lon. *Azana* Ptolom. är Lons *Asamo*. *Darodus* Ptolom. är *Darode* Lonii, ehuru Ptolomæus satt honom för högt i Norden. *Subus* Ptolom. är *Subi* Lonii. *Syrangæ* Ptolom: är *Syra* Lon. *Bagazi* Ptolom. är *Bajador* Lonii. Några orter hafwer Ptolomæus än sätt på samma sida de som nämnas i Hannone, dock alt mot Hannonis, Scylacis, och de andras Beskrifwelser, som i sina rum ihogkommas skole.

R. Ytterligare upräknar Scylax uthi wår Norska Lybia eller Æthiopia, Krabåen med en hamn, hwilken ligger under 58 högdz graden och 28 ½ middagzlin. hwarest och Grabstad ligger, en Skiepz hampn.

S. Staden *Thymaterion* nämner Scylax sedan, den och Hanno ihogkommer: han ligger fram för ingången i den långa Wijkan som löper till Aggerhuus, och kallas Aggerhuus-Træsket, (*Acherusia palus*) som uti Peter Classon kallas Tymanstorne, Jansonio Tymön och Wærdön, under 59 högdz grad. 27 middagzlin. Ty der hålles wård och Ellbackar, för dem som skola segla up i denna långa Wijkan. Hwilket instämmer med det Gräkiska ordet *Thymiaterion* så till ordet som till bemärkelsen.

T. Sedan kommer Scylax till Soloenda Näset, det han och rätt märckeligen beskrifwer, säjandes det sträckia sig långt uti Hafwet, som och sees af Landtaflorna, att det sträcker sig ifrån Norr af Aggerhus-wijkan öfwer 15 mijl uthi Hafwet, och är det största Näs på södre ändan i Norige.

V. Detta alt Landet säger nu Scylax wara det Namnkunnigaste och Heligaste af denna Norska Lybien. Huru namkunniga wåra Norska Yfwerborne Scyther hafwa warit hos de Gräker och helige hållne, är widlyffteligen wijst i Atlant. Tom. I. pag. 417. 469 [= s. 260, 293]. äro derföre många Orter i Norige och Swerige kallade Helige-Land, Helige-Sund, Helie-Stad, Helie-By. |545| Och in wid Soloendans Näset under 58 högdz grad. 25 Middagzlinien, Helie-Sunds gape. Det är den Helige Wijkans ingång eller gap. Äfwen så Helige-Land under 68 högdz grad. och 32 midl.

X. Än ihogkommer Scylax en Flod som han kallar *Xion*: Vossius säger sig detta namnet wara hel okunnigt. Hwilket likwäl allom Barnom i Swerige bekant är. Ty Siö tages hos oss för alt Watn både i Åar, Strömmar, Siöar och Haf. Ty när gemene man tala att gå till en Åå att bykia eller effter Kokewatn, säja de sig gå till Siön att hämta watn. Sedan kallas Mälaren siön, Siön Wetern, Siön Wenner; och alla andra hwad tillnamn de mån hafwa. Sedan Östersiön, och Westersiön. Hwilken *Xio* nu Scylax menar, som skall liggia i Farwägen emillan Soloendan och Scernoen som ligger up mot Trundheim kan iag ey annan finna än Holle-siön wid Stafanger.

Y. Ytterst nämner Scylax Kernoe eller Scernö. uti Norrige finnes åtskilliga öjar, som heta Kernö eller Cernö: Kærr på wårt mål, är både Träsk, Moras så wäl som stora Siöar. Men Skiær kallas Inwijkar af Siöarna, och Skiærarna är en Holma eller Öö, som ligger in uti en sådan Wijk. Se sådant nampn Kerne, hafwer först en Holma under 58 1/2 högdz grad. och 26 middagzlin. Sedan Skernö wid Skiernesund under 58 högdz grad. 25 middagzlin., ey långt från Soloenda. Men inga af dem kunna af dessa wara som här menas. Ty både af Scylace som Hannone sättes 7 dagar ifrån Soloenda till Kernoen, hwilket stannar in på den störste Skiären i Norige, som leder till Trundhem. Hwars hela Wijken kallas Skæren, och alla dess Öjar Skiæröjar. Men särdeles de 3 största Skæroe och Kerö. Är ock just 7 dagzresor eller 7 grader emillan Soloenda som ligger under 58 högdz grad: och Skerne under 65 högdz grad.

15. Wij willia åter komma till Hannons Skrifft, och see hwad Städer han upnämner sig besatt med sitt Folck. så talar han: 'Åter wände wij tillbaka i Öster en half dagzresa ifrån Soloenda, till en Insiö som ey war långt ifrån Hafwet, full af Wass och stor Säf, hwarest Elephanter och andra Willdiur funnos. Sedan drogo wij en dag det förbij och bygde dessa Siöstäder. Som är Caresta, Gytte, Åker, Mellesson och Aramby.' Mästedelen af dessa Siöstäder liggia öster om Soloöna som Hanno säger. Men Gytter-ön wäster om Soloenda, dock strax in wid. Karesta ligger under 58 1/2 högdz grad. 26 1/2 middagzlin. Gytterö ligger wid Gytteby, och Gytteland under 58 högdz grad. 24 1/2 middagzlin. en 8 mijl norr om Sollerö, eller Soloenda. Akerö ligger under 59 högdz grad. 28 middagzlin. i öster om ingången till Akerhus |546| Slott och Akersund. Melesson ligger 8 mijl öster om Solön, strax wid Grabstad, som Scylax hafwer antecknat under 58 högdz grad. 28 middagzlin. Aramby in wid twenne Arar, som komma tillsammans nedan för Arardal, under 58 högdz grad. 29 middagzlin. in wid Heligesund (*Sacer Sinus*) som Scylax nämner. Än är förgiätet af Hannone ett rum effter honom

sielf nemdt, men kanskie intet för än effter hans död eller dedanfärd, som heter Annodal, eller Hannodal under 58 ock en tridiedels högdz grad 30 middagzlin.

16. Uthi Hannone skrifwes att han fann der Elephanter och andra Willdiur. Dessa Elephanter lära hafwa stött de Lärda för Hufwudet, såsom och Crocodyler och Siöhästar dem han strax bättre fram nämner, och der af slutit att denna Æthiopia war den södre, i hwilken öfwer alt sådanna diur finnas. Men de fara will, ty Diurens nampn som de Främmande resande gifwa dem, dijt de komma, af den liknelse som de kunna hafwa med deras hemfödde Diur, hafwa många lärda Män bedragit. Äfwen såsom den stora Alexander när han kom till Indien och fann uti Floden Hydaspe ett slagz Crocodyler som woro lijka Crocodylerna uti Ægypten, mente han sig wara wid Ægypti Flodz Nili begynnelse, som war öfwer några 100 mijl der ifrån, hwarest Alexander war i Ost-Indien. Se Strab. lib. 15. pag. 696. Arrianus lib. 6. pag. 178. Äfwen så de Romare, när de fingo se Elephanter som woro förde från Africa till Staden Luca uti Italien, och de woro större än deras Oxar, kallade de dem Luca Oxar, effter de intet wiste beqwemligare nampn dem att gifwa. Äfwen så hafwer Hanno, när han inwid denna Norska wijkan sedt de stora Elgar, som i myckenhet der finnas, som sees af Peter Class. Noriges beskrifwelse, pag. 46, och pag. 61. hwarest in wid Lixsterland en wijk är benämd Elgewad som hafwer sitt nampn af Elgar; hwilken ort och instämmer just med Hannonis utsago; liggiandes ey långt från Solön, eller Soloenda; så hafwer Hanno kalladt dessa stora Elgar Elephar, eller effter de Grekers och Latiners art Elephanter. Se detta kommer öfwerens med de Elephanter som Plato nämner, och iag i Förtalet till Atlant. Tom. II. förklarat hafwer, att de Lärde hafwa warit bedragne af det att de beskrifwit wåra Elgar wara utan Leder i benen, äfwen |547| som Elephanterna uti Africa, dock begge osant, och altså för den orsaken skull, som och för des storlek, gifwit dem samma namn. Utom detta, så seer man att alla stora Fiskar, de få bära Walfisknamnet, fast de mycket äro åtskillda i Skapnaden, så att Olaus Magnus, Islendarena, och de Norska upräkna öfwer 30 slagz sådana som sees af Verelii Lexico under ordet Hualvag, och Jonston. de Pisc. pag. 214. äfwen så de Diuren, som äro i Hafwet, hafwa bekommit namn af Örter, Foglar och Fyrfota Landzdiur, antingen af dess lijkheet, grymhet, storleek, eller några andra händelser. Såsom wåra Humrar, de som finnas när wid Giötheborg och wid de Orter, som Hanno härtills beskrifwit emillan Herculs Stabbarna och Solön, de äro kallade Lejon och Elephanter, effter de äro de största af sådane Skalfiskar, så att Jonst: förmäler pag. 18. och Tab. II. att en warit så starck, att han fattat en Räf om foten med sin klo, när han wille

dricka, så att han intet kunde slippa utan möda. Äfwen så uti Jonston. de Exsangv. Tab. 20. är der Siöwäxter som kallas Granatäplen, Hafz-Pæron, Pennor, Gurkor, Drufwor. Och Tab. 17. Penslar, af den likhet de hafwa med Fruchten som wäxa på Trän, och Pennorna med Gåsewingar, och Penslar med en Målares Pensel. Uti den 13 Taflan är en Fisk Igelkot, för dess lijkhet med den på Jorden finnes. Tab. 6. en slagz Krabba kallad Spindel eller Duerg. Tab. 4. en slagz Krabba kallad Biörn och Lejon. Ibland Fiskarna uti Jonst. Tab. 17. nämnes ett slagz Fisk Warg, och en annan Scorpion. Tab. 44. Siökalfwar, Siöhundar och Siöhästar. Och Tab. 9. Siö-Örnar. Äfwen så Enhörningzfisk, uthi Martinier pag. 94. för des likheet på Hornet med en Enhörning som till Landz, dock mäckta sällan, eller som somliga mena, aldrig nu denna tiden skall finnas uti Africa.

De stora Siöhästar som i Norige finnes, alt up till Island och Spitzbergen, de kallas och Elephanter, för des 2 stora Tänder, som så hwijta och skiöna äro, som Jord-Elephanternas, men icke aldeles så stora. Hwilka Elephanter här nu Hanno skulle hafwa förstått, är likast Elgarna, ty han nämner dem ibland andra Jordiska Willdiur, som gå in wid Siöstrandenna, och äta af Löf och Säf. Hade Hanno farit i den södre Æthiopiens Landskap, hade han intet behof beskrifwa den Orten genom dessa 3 slagz diur, Elephanter, Crocodylar och Siöhæstar. Ty Elephanter war där hwart Barn bekant, och hade Carthago altid ett stort Stall ståendes fullt med Elephanter, som sees af Strabone Lib. 17. pag. 132. Sedan alla dess Älfwar fulla med |548| Crocodylar och Siöhästar, som läses i Jonstono och andra. Och dessa tiders Ostindie- och Medelhafz farernas beskrifningar. Utan här wille Hanno dem gifwa wid handen andra Fremmande obekanta Diur, som hade sin likhet med deras. Såsom först wåra Elgar mot deras Elephanter; wåra Ödelor som wistas i Kiärren, och kallas de smärre Crocodylar, som sees af Plinio och flera uti Jonston. H. N. cap. 8. indragne, hwilka äro fullkomligen ett slagz Crocodylar, både till skapnat och fergen, och finnas här i Kiärr och Moras till 1, 2 och 3 fötter långa. Hwilka Pausanias rätt artigt beskrifwer, I. Att. p. 63. säjandes: 'Ifrån det stora Atlantiske Berget faller watnet något grumlugt, wid hwilkens Kiällor och Träsk finnes Crocodylar som äro en armboga långa, och när Menniskiorna komma in till dem, fara de neder i botnen undan dem.' Detta härlige rum bekräfftar så wåra Crocodylar, som Atlantiske Berg wara i Swerige, som af alla de gamla Skribenter wijst är i Atlant. Tom. I. p. 340. till 346 [= s. 214—219]. Tom. II. p. 77. till 85 [= s. 89—97]. Se sådana Crocodylar finnes och wid Euxiniske Botn, som ligger och under de kalla Ländren, som sees af Strabon. lib. 12. pag. 563. Men uti de hetziga Ländren äro de, der ju warmare är, ju större:

Som i Congo i Africa äro de otroligen stora. Se Merian pag. 10. i Panoma i Wästindien till 100 fötter långa Jonst. cap. 8. pag. 200.

Siöhästar äro här i Norden i sådan myckenheet, att intet kan den södre Africa räkna sina der emot, ty här möter dem som segla några 100 tillijka, som ses uthi Meriano om Hollendernas Norske omsegling till Nova Zembla.

Äfwen så hafwa de Lärda kommit genom orden *Lybia*, *Numides*, *Numidia*, och *Nomades*, att hafwa en träta, så i gambla tiderna, som sees af Plinio, Strabone och andra: som ock i dessa tider af Salmasio, Lipsio och Vossio, om de Numidiska Biörnar uti Africæ Numidia eller Lybia, skulle finnas. Som sees af Vossii Idol. lib. 3. cap. 52, 53. der han indrager Lipsii mening af des Select. lib. 2. cap. 4. som ment att dessa Numidiska Biörnar hafwa warit Lejon, effter som Plinius lib. 8. cap. 36. och Cap. 58. nekar aldeles att inga Biörnar äro i Africa, och undrar Plinius hwarföre de Romerska Herrarna som låtit komma till Rom sådana Numidiska Biörnar, (som woro till 100 stycken) och äfwen så många Äthiopiska Jägare, att de kallat dem Numidiska, der likwäl inga Biörnar äro i Africa. Vossius säger sig bifallit denna Lipsii mening i sina utgångne Orations wärck. Men sedan öfwerwunnin af Salmasio, som skrifwit öfwer Solinum pag. 311. hwar Salmasius wäl wijser att Plinius aldrig warit så fåkunnig i sin tid, då de Romarer så stort |549| Regemente hade i Africa; och åhrligen åtskilliga Diur sändes der ifrån till Rom, att Plinius skulle kallat Biörnar Lejon, effter som uthi Domitii gåfwa och Skiänck skillies emillan Lejon och Biörnar, och han af begge slagen gaf de Romarer till deras Skådespel. Men att alla dessa så många Biörnar skulle kommit ifrån Africa, synes Salmasius twika. Förist effter Plinius så enständeligen nekar Biörnar wara i Africa. Sedan och effter såsom Aristotel. lib. 8. cap. 28. intet nämner i Africa bland andra Diur några Biörnar, den likwäl genom Alexandri Magni stora omkostnat lätt med flijt utaf hela Werlden igensökia alla Diurs, Foglars och Fiskars natur, nampn och art, att genom Aristotelem beskrifwa, war och så sielf in i Africam. Men effter såsom Herodotus som något tillförenne lefde, nämner Biörnar i Africa. Sedan och wid Plinii tijd, Virgilius, Strabo, Juvenalis, Martialis och Solinus kalla dem Lybiska och Numidiska Biörnar, så tycker han sig intet aldeles kunna neka att icke Biörnar (till ringesta några) der kommit ifrån till Rom. Men de största, och till större hopen ifrån Europa och des kallachtiga Orter, emedan allom bekant är, att de wistas heller der som kiölden råder, än warman.

Nu willia wij wijsa att Plinius hafwer rätteligen med Aristotele talat, det hela Africa än i dag wijser att der inga Biörnar äro, men Herodotus, Strabo, Juvenalis, Martialis och Solinus äro bedragne af ordet Lybia och Numidia

och Æthiopia, som äro samma Landz nampn i Norden som i Söder. Och denna träta skola wåra Isländare och Norbaggarna åtskillia. Sveno Brynolph, till Ottonem Kragium Kon: i Danmarkz Secreterare, beskrifwandes Island, säger således, (effter som andra ment att på Island skulle wara mycket Harar) 'att rätt så många Harar finnas på Island som Biörnar i Africa'. Och en Norsk Anonymus skrifwer, 'att ifrån Numedal wid Maure, hafwa fordom sendtz många otaliga swarta och hwijta Biörnar till Sarka-land, och Romarborg'. Se detta instämmer klarligen med det Pausanias talar i sin Lib. 8. seu Arcad: p. 483. 'Ifrån Thracien äro hwijta Biörnar komne, och hwijta Harar säjas wara up i de höga Lybiska Bergen, så och hwijta Hiortar såg iag med förundran i Rom.' Nu är allom bekant så af wåras ock de Norskas Skriffter, som Hollendernas som seglade 1594. rundt om Lapland, att inga hwijta Biörnar finnas annorstädes i hela werlden än öfwerst i Swerige, Island, Grönland, och Nova Zembla i Ryssland och Biarmeland som är Norredelen af Finland, hwilken kallas Thracia, som wijst är p. 210. 258 [= s. 222, 268]. De hwijta Harar i Lybien äro de som finnas i wårt Lybia wid Lybi-fiel och flerestädes, se |550| Atl. Tom. I. p. 23 [= s. 21]. Tom. II. p. 139 [= s. 152]. Will man nu jämföra Hannonis ord med wåra Norska och Islendska Skrifter, så får man och se hwar dessa Numider, Maurer och Lybier boo, som hafwa dessa Biörnar: så talar Hanno. 'Sedan wij löste wåra Skiepp, kommo wij till den stora Floden Lixum, som kommer från Lybia. Der in wid boo Numedalerne, som beta sin Boskap der in wid.'

Se här få wij igen de rätta Nomader eller Numider, som de gamla blanda med hwar andra, som sees af Salmasio och Ortelio, och liggia på twenne orter i Norige, der mästa Biörnerna finnas, som sees af Peter Classon pag. 46. 83. den Södre Nummedal ligger emillan Tellemarken ock Aggerhuus-län, emillan 59 och 60 högdz grad. och 27 middagzlin. Det andra Norre Nommedal ligger under 65 högdz grad. och 33 middagzlin. hwar inunder ligger Maure skifftad i 2 delar Södre Maure och Norre Maure, emillan 62 och 64 högdz grad. och 24 och 30 middagzlin. Hwarest Biörnesund ligger under 63 högdz grad. och 27 middagzlin. der de pläga utskippa Biörnar. Dessa rummen sees uti Blaus och de Vittes samt Jansonii Landtaflor, men man måste hafwa 3 slag af hans Particular Taflor, ty de alla orter stå intet nämde i en Tafla, så och P. Class. Noriges Beskrifwelse, och des Land och Siökort. Ofwan dessa Orter under 62 högdz graden och 34 middagzlinien. uthi Atlant. I. Tab. 43. Fig. 149. ligger Lyby-Fiel litet ofwanföre 62 högdz grad. in mot det store Syle och Sola-Fiel ligger en annan Lybi-Fiel, wäster om Idra-Fiel. Sedan ofwan för Hellecon-Fiel, ofwan 63 högdz grad. wäster om Atle-Fiel, och Atle-

Siön, söder om Atles-Hatt under 35 middagzlin. ligger och Lybi-Fiel, och Lybi-Kernag och Lyder-Slätt. Ifrån hwilka Fiellar på östersidan stora Floder falla in i Östersiön, såsom Lysnan, och Lyds-Åån, och Helig-Åäña, Daal-Elfwan. Men i wäster stackota dock starcka Floder hafwandes wid Hafwet stora Oos eller Inwijkar, som falla till Nummedal i Trondhems stora Skiärer och Maure-land. Se huru drefligen detta instämmer med Hannone, att han säger Lixum få sitt watn af Lybia och des Fiellar. Hwar inwed dessa Nomader boo.

Nu se wij huru sant Aristoteles och Plinius talat, att inga Biörnar finnas hoos de Maurer i den Södra Lybia, Æthiopia, Numidia, utan hos wåra Norska Maurer. Elliest äro och Maurer i Swerige wid Calmar, som är och skifftat i det Södre Maure, och Norre Maure. Hwars Land och Folck Paul. Diac. nämner, kallandes Landet |551| *Mauringia*, det Ortelius skrifwer både *Mauringia* och *Moringia*. Men hon stämmer intet in med Hannonis och de andras Skrifter och orter, som är Nummedal, Biörnsund och Lybi-Fiellar.

Wij willia nu och wijsa af Biörnernas art som de fört till Rom, att de intet kommit ifrån Tysland och Påland, som och hafwa Biörnar, utan längst här utur Norden. Ty Solinus säger 'att dessa Nummedals Biörnar woro grymmare och större än andra, och hade längre hår'. Detta witna alla Biörnar än i dag, så att om man will taga en Tysk Biörn eller Litowisk, som äro afrättade att Dantza för Skallmeyblåsarna, eller af wåra Biörnar här nedre i Swerige, så äro de både mindre och ey så grymma, icke heller hafwa de halfparten så långt hår, som de, hwilka finnas öfwerst i Lappland och Ryssland. Detta seer man och på Folcket som wijst är, Hästar, Oxar, Får och Gietter, att ju längre Norr de äro, ju längre, hårdare och styfware Hår eller Ull hafwa de. Men de Hästar som komma ifrån Arabien, Africa, Spanien och Turkiet, så och Får och annan Boskap, hafwa snöare Ull och Hår, som sees af Diod. Siculo, hwilken lib. 3. p. 147. säger 'att de Africaniske Fåren hafwa ingen Ull'. Se och Herodotum. l. V. c. 9. p. 292. Det förriga witnar och Olaus Magnus som warit i Italien och längst up i Lapland. Lib. XVII. Præfat: säjandes: 'Såsom det äro många slagz Diur till uti Werlden, hwart och ett effter sin art och Landz natur, såsom Elephanter, Cameler, Leoparder, Lejon, Strussar, Tigrar, Markattor, och flera sådana, hafwandes inga långa och tiocka Hår, uti de hetziga Länderna, som sig der förkofra: Altså finnas i de kalla Ländren och många Willdiur, men drefligen tiock- och Långhårade, att kunna hålla sig warma mot de kalla Wintrar; som äro hwijta och swarta Biörnar, stora och höga Elgar, storhornade Hiortar och Renar, grymma Wargar, snåla Filfras, skarpsynta Lokattar, swik-

achtiga Uttrar, de lekesamma Bäfrar, rädda Hinnar, falska Räfwar som äro hwijta, och swarta. etc.'

Är således wijst, att inga Biörnar i Africa äro, det som nogsamt kan sees af Leone Africano, som der infödd, länge hafwer der wistas, och så nätt alla dess Orter beskrifwit, förutan de Portugiser, Hollendare, Englændare, och andra, som der warit, och åhrligen sin Handel hafwa. Så af Sansons Africa, att der inga Biörnar nämnas; Uthan icke någon har blifwit bedragen af de Africaner eller andra som der boo, hwilka när Fremmande komma och dem fråga, om icke de och de Diuren der finnas, swara de många gånger ja, antingen af oförstånd eller till sitt |552| Fädernes-landz beröm, såsom att intet woro i Werlden till, som icke hoos dem finnas måtte. För många åhr sedan war här en Ostrogothus hwars nampn iag förgiätit, hwilken warit i några åhr Slav hos de Algiers, sedan han af dem fången war, hwilken berättade en slijk händelse, huru en Engländare som warit till Archangel, Lappland och Spitzbergen, kommandes till Ceuta medan han der war, och frågade så af en Morian, hwad för Diur der woro i Africa; om de hade så grymma Diur som up i Lappland, såsom bruna, gula och hwijta Biörnar: han swarade, ja; sedan om de hade der Rhenar, med stora Horn, han sade ja. Nu wiste Engländaren att sådana Diur der intet funnos. Frågade han om de hade och flygande stekta Fåglar, han swarade ja. Då blef Engländaren onder, mente att han wille fixera sig, då lade denna Östgiöthen sig emillan, och wijste att såsom Engländaren beskref Biörnen af dess grymhet att rijfwa andra Diur, så mente Morianen deras Lejon wara de samma, fast han gaf det annat namn effter sitt Språk. Äfwen så mente han genom Rhenarna, deras Hiortar, som och Horn hafwa. Och genom stekta Foglar som flyga, deras Foglar som mot Sommaren, när hettan så tilltager, att de der intet kunna trifwas, flyga då Norr åth.

Hwarföre undrar iag intet, att de Gräker och Rommarer, och af slijka och andra händelser, kunna wara bedragne om dessa Biörnar; Hwarföre den Lärda Isacus Vossius till Melam. lib. II. cap. 5. pag. 177. och slikt bijfaller, säjandes: 'det är fullkomligen wist, ehuru andra tala der emot, att Lybia (den Södre) inga Biörnar föder, icke på Berget Atlante, (den som der kallas Dyris) hwarest stadig Sniö och Kiöld är. Utan det är wist att Domitii Numidiske Biörnar hafwa warit Lejon. Och är det rätt som Lipsius här om ment och skrifwit. Fast Salmasius håller detta för lapperij, hwilkens skiäl äro swagare än Fiun.'

Se således äro de Lärda komne i twikzmål om dessa Biörnar hwadan de komne äro, det som nu wåras Historier hafwa förklarat, wara här ifrån wårt Nummedal och Lybia komne; och skall än wijdare af de gamla Grekers Skriffter bekräftas hwadan de Maurer, Numider, Macrobier, Næsemen etc. äro

komne, som där sig nedsatt och sådana Diur med sig fört; så och att Vossius här far will, om det Isfulla Attlandzberget i Africa. |553|

17. Af Ptolomæi Africæ Taflor seer man att den wästnorre Udden af Africa bebodde de Maurer emillan 30 och 35 högdz graden, uti hwars Södre del under 25 högdz graden de Getuler bodde. Och under den 31 högdz grad. och 29 middagzlin. in wid Medelhafwet, wäster om Charthago, de Numider och Lybier, under 25 högdz graden och 60 middagzlin. in wid Medelänska hafwet, och näst längre in, de Æthioper in wed Meroe holmar under 12 högdz graden.

Om dessa Maurer talar Strabo således Lib. 17. pag. 828. 'de Maurer ehuru de bebo en mächta frucktsam Ort, likwäl in till denna tiden (som Strabo lefde) så fälas större delen af dem af och ann, och hafwa inga wissa Boningar. Och dessa hafwa långt hopflätat Hår och Skiägg, smyckia sig med Gull, gnida sina Tänder, och sällan skal man se dem komma tillsammans, att de icke skola kiämba och skiöta sitt Hår. De strijda mäst till Häst med Spjut, utan Saal, hafwandes reep till Betzel. Footkneckterna bruka Hudar till sina Skiölder af Elephant hudar. Och kläda sig i Lejon-Pardars och Biörnars Skin, på hwilka de och såfwa. En stor deel af Mæsasylerna och Lyberna, bruka äfwen samma sätt att lefwa, hafwandes små Hästar, men snabba, och så tamda att de af ett Spö regeras kunna. Hästebetzlen eller Klawarna äro af Trä eller Hår giorda, af hwilka Tygelen eller Grimman hänger. Somliga deras Hästar föllia utan grima sina Huussbönder, såsom en Hund. Somliga säjas af dessa lefwa som Troglodyterna, i Bergzrefwor och Kojor. Dessa säjas om Sommaren hafwa Regn nog, men om Winteren plågas af Tårcka. Sombliga af dessa Borebarnen hafwa Ormar och Fiskehudar till kläden och till att liggia på. Det äro de som säja, dessa Maurer wara ifrån Indien, hwilka med Hercul hafwa kommit dijt.'

Af detta Strabonis rum seer man att dessa Maurer intet alla hade ett stadigt wistande der uti denna Africæ deel, utan foro af och an, och att de förste woro dijt komne ifrån Indien med Hercul. Detta betygar och Salustius af des Bello Jugurth. pag. 238. 'Hwilka af Menniskiorna först hafwa Africam bebodt, och hwilka sedan kommit dijt, eller huru de hafwa blandat sig med hwar andra, så, ehuru där om åtskilligt talas, är det likwäl för mig uttolkat af Konung Hiempsals Phæniska Böcker, att i Africa sutto först de Getuler och Lybier, ett hårt och grymt Folck, som åto Willdiurs kiött, Gräs och Örter, såsom Boskap. Dessa hade hwarken Lag eller Rätt, eller lefde under någons Regemente, drogo och foro af och an, och lågo der stilla, dijt mörka Natten dem twingade. Men sedan Hercul doo uti Spanien, som de Africaner berätta, och hans Krigzhär som bestod af åtskilligt slagz Folck, när den miste sin Höfdinge,

så söndrades Hären, sedan som något hwar sökte wilia wara Regent öfwer dem. Uti dessas Krigzhär, så woro Meder, Perser och Armener, hwilka stego till Skiepz, och kommo till Africam, besittiandes wårt Medelänska hafz strander.' Det Strabo säger dessa Maurer kommit ifrån Indien, det är intet mot Salustii ord. Ty hela Asia kallades fordom India; |556| som wijst är här pag. 197 [= s. 210] och lågo de Armener och Meder emillan Caspiske och Euxiniske Hafwet, der de uti det Euxiniske Hafwet stego till Skiepz och foro så genom Gräkeska och Medelänska hafwet in i Africam, hwar om än mera talas skal uti wåras Uthtog.

1. Ser man så först, att dessa Maurer woro Fremmande i Africa, och intet der födde, farandes af och an, dijt och dedan med sin Handel, som aldeles instämmer med de indragne Islenskas och Norskas Historier och wåra egnas.

2. Sedan igenkiännas de af Nampnet, i det de kallas Maurer, det är Siömän som fara af och an, och sittia in wid Strander. Ty kallades alla Swenska af wåra så och Ryssarna Mauromen, see Atlant. Tom. I. pag. 351 [= s. 222] och wårt Haf *Mauromanskoi More* (*Maurorum virorum Mare*). Elliest och *Moura Maruser* (*Mauri Marusii*).

3. Till det tridie, igenkiännes de af des långa Hår och Skiägg som Strabo beskrifwer dem med. Genom hwilket han will skillia dem ifrån de andra infödde uti Africa.

4. Till det fierde, beskrifwer han dem så artigt till sina små Hästar, dem de rijda utan Saal, och med Träbetul i munnen eller Klafwa om halsen och Reep till Betzel, att ingen Conterfejare skulle dem bättre, som än i dag wåra Bönder bruka, afsättia. Sådana små Hästar finnas intet i Africa, som sees af Leone Africano som war en infödd African, och alla Orter så nätt beskrifwit, så att det intet bättre begiäras kan, af hwilken mäst alla andra sitt hafwa, utan de icke äro här Nordan ifrån Maurön wid Tronhem eller Maurena wid Oeland dijt förde, såsom än i dag sändes ifrån båda Orterna utomlandz för en särdeles gåfwa, sådana Hästar, särdeles wåra Swänska Maurers hästar, ty de äro smärre än de Norskas, och lära allahanda Konst-stycken, kunandes allena med Spö regeras utan Betzel, såsom Academiens Stallmästare Majoren Giertz wijste en sådan, den han skiänckte wår Allernådigste och aldrig tillfyllest Bepriselige Salige Konung Carl den XI. Hwilka intet större äro än en 3, 4, eller 5 Månars Kalf. Dock lärer Strabo här blanda wåra Maurers handlingar, så och rum och ställe med dem som i Africa boo, hwilka utan twifwel förtelgt dem der uthe, huru de sig här uti sitt Fädernesland hålla. |557|

5. Hwilket wijses till det femte der af att de kläda sig i Biörnskin, Lejon och Pardars Skin, och liggia på dem. Biörnskin hafwa de här tagit, (ty der uthe

finnas inga Biörnar) dem wåra Norska bruka så wäl till Kläder, som att liggia på. Det och Martinier Norska Resa pag. 42 bewitnar, och de som reesa med Slädar om Wintren, och de som fara till Siös om Wår och Höst, för Hafwetz kiöld skull, nogsamt betyga. Ty elliest för des stora hetta i Africa är omöjeligen att bära Biörnskin. Men Elephant-, Lejon- och Parders hudar, hafwa de der uthe med sitt Jagande sig förskaffat.

6. Till det siette, wijser han nogsamt hwar wåra Norska Maurer boo, af hwilka han säger en deel såsom Trogloditerna boo uti Bergzskrefwor och Kojor, hwilka om Sommaren hafwa Regn nog, men om Winteren plågas af torka. Se detta skier uti hela Swerige. Ty om Sommaren få wij som offtast Regn, och der det icke skiedde, så skulle här ingen Säd wäxa, emedan Solen hos oss är så länge uppe. Men om Winteren frysa alla Dijken, Bäckiar, Kiärr och Moras, och af Kiöld så uthtorckas, att stundom måste de som på Landet boo, fara till Siöar och Strömmar, att föra sig watn hem, särdeles när liten Sniö är fallin, annars måste de smälta Sniön till watn. Twert om är det i Africa, att om Sommaren regnar det intet i några Månar, och alla Brunnar, Bäckiar och små Åar torckas aldeles uth, så att de måste med Hästar och Cameler föra sitt watn ifrån större Strömmarna, eller med Watnkonster drifwa det från widt belägne Orter, och stundom på wägarna slachta sina Cameler för torst, och dricka deras Blod, eller döö utaf hetta och torst, som sees af Strabone lib. XVII. pag. 828. och särdeles Leone Africano pag. 74, 75. 81. 130. 610. 622. 629. 630. Men om Wintren så regnar der i 5 eller 6 Månar, ifrån den 15 October till April, dock icke hwar dag; då och med Nordanwäder up i de Bergen som liggia på Norre sijdan mot Medelenska Hafwet, om natten kommer starckt Sniöfall, som om dagen strax af Solen smältes, hwarigenom alla deras Åar, Bäckar, Brunnar och Kiällor komma att flyta, såsom Leo Africanus wijser pag. 72, 78, 81, 732, 734, 737, 739, 740.

Seer man så af detta Strabonis rum klarligen, huru wåra Maurers Land blandas med deras Land i Africa, som likwäl de där hafwa besatt med sina Maurer, så wäl som de Getuler och Lybier. Om hwilket är af Isidoro och andra wijst i Atlant. Tom. I. pag. 351 [= s. 222]. |558|

Utom detta sees att wåra Maurer hafft både handel och wandel med de Africaner, så och dessa fått Konungar här ifrån, och wåra haft gifftermåhl med des Kungabarn, som sees af de gamla wåras Sagor. Särdeles af Koller och hans Broder Tokes Saga. Där Inge Sweriges Kung hade Marsebil Kung Margars Dotter af Syrien. Och deras Dotter Aalsolar hade en Ptolomæum Kung i Arabien, då Nudus war Kung i Serkland, som frijade effter Deian, en Kungzdotter i Swerige. Och sökte Konungarna der ute giärna Swenska

Qwinfolck, för des hwijtröda skiöna färg, såsom de än i dag giöra. Som sees af Leone Africano, Merian och Sansone. Huru offta wåra äro blefne af Storm i Siön dijt drefne, witnar och Photius i sin Biblioth. pag. 360. der han talar om Africa, eller (den Södre) Lybia, säjandes: 'de Næsemenner, Folckätare, Pygmen, Skideåkare, komma offta obudne, och mot sin willja till det stora Æthiopiske Hafwet igenom Storm dijt drefne'.

Det är intet undrandes, att wåra Giöther eller Getuler, som Isidorus säger, äro här ifrån komne, och hafwa först der sig nedersatt, som de sielfwa i Salustio bekiänna, wid de aldraälsta tiderna (Hwilket och märckeligen instämmer med Platonis ord, i Atl. Tom. I. p. 238. 295 [= s. 152, 186]. Tom. II. p. 138 [= s. 151]) när än Landet war litet eller intet bebygt, inga Slått och Fästen, eller Strijdbart Folck der fans, som sig förswara kunde; utan snarare är undrandes att wåra Giöther som woro wana hafwa sin Handel och wandel uti Africa, eller Serkalandz deel, wågade i det 400 Åhret effter Christi Födelse utkiöra de Romarer, som sig nästan hela norra Siökanten af Africa bemäcktigat hade, såsom Leo Africanus sielf dess Inbyggiare betygar i många rum, och upräknar dessa effterfölljande Land och Städer, som de Giöther intagit eller af nyo bygdt, såsom pag. 61. att de rådde öfwer hela *Mauritanien*, som och den delen som kallades den Keyserska. pag. 64. öfwer *Barbarien*. pag. 186. Staden *Conta*. pag. 258. *Sala*. pag. 403. *Arzilla*. pag. 407. *Tinge*. pag. 416. *Septa*, eller *Ceuta*. pag. 421. *Bodis*. pag. 444. *Melela*. pag. 514. *Bresi*. pag. 515. *Sersl*. pag. 537. *Collo*. pag. 538. *Succaicada*. pag. 544. *Bona*. pag. 549. *Urbs*. pag. 553. *Cartago*. pag. 576. *Cairo*. pag. 585. *Tripolis*. Sedan de Städer som Giötherna den tijden der upbygdt; såsom *Meramore*. pag. 184. *Habod*. pag. 396. *Et-öga*. pag. 412. *Arriana*. pag. 570. Och är märckeligit det Leo säger pag. 549. att man af Städernas nampn kan se hwad för Folck dem upbygdt, såsom Staden *Urbs* är ett Latinskt nampn, betydandes på Swenska en Stad, hwilken och de Latiner eller Romarer bygt, som Leo säger, äfwen så *Neapolis*, *Constantina*, *Cæsarea*, *Roma*, *Eraclea*, *Mona-*|559|*ster*, etc. Äfwen så kan man och se af de Städers nampn som bära Giötiska ord, att de af dem den tiden, eller af de Giöther och Maurer, som både för ock efter de Trojaners tijd sig der nedersatt, upbygde äro: såsom Leo pag. 412. nämner om Staden *Eteuga*, eller *Teteuga*, att de Africaner berätta det Giötherna, när de intagit en liten gammal Stad, och sätte öfwer Staden till Regent en Giöthisk Furstinna som hade ett Öga, hwilken hwar wicka skulle utfordra des Skatt och Skuld, gåfwo de Staden nampnet effter dess Språk Eteuga, såsom hon ey mera hade än ett Öga. Somliga nämna det Tet-euga, hwilket är på wårt Språk, och betyder på Latin *iste oculus*. Som är intet mot det andra, men rätteligare och tydeligare

är, när det skrifwes Et-euga. Men man måste intet undra, som offta förr sagt är, att de Fremmande esomofftast något ombyta wåra ord effter sitt sätt, såsom wij och giöra med deras. Lijka så skrifwer Leo pag. 555. om den stora Staden Tuna, som i Carthagos ställe blef upbygdt, att det är ett Fremmande ord, som de Africaner och Araber intet förstå. Hwilket är så wäl Giötiskt som Carthago, betydandes en Stad. See Atlant. Tom. I. pag. 74 [= s. 51]. Tom. III. p. 459 [= s. 462]. Lijka så säger han och pag. 575. att der finnas i Hafwet en stor myckenhet af Fisk som de kalla Spårar, hwilket ord är hwarken Arabiskt, Barbariskt, eller Latiniskt. Se detta är rätt ett Mauriskt, och lärer de Norske Maurer det nampnet fört med sig dijt, ty der finnes och Spårar. Många Städer, Floder, Fiskar och andra tingz nampn upräknar han som äro Giöthiska. Såssom Barge pag. 622. (*Mons*, *Civitas*). Barnabol, pag. 680. Hwarest de Africaner blefwo såsom Barn, först döpte och omwändna till de Christnas Troo. Gar, Gård, (*Civitas*) pag. 596. Alcair, pag. 684. för dess Kungliga Säte, att han war Ales, det är Gudarnas och Konungarnas Gård. Conta pag. 186. (*Populi Sedes*). Luntuna, pag. 243. (*Luci Civitas*). Adenduna, pag. 247. (*Plutonis* s. *Atini civitas*). Sala, pag. 253. (*Palatium*). Sela, pag. 258. (*Beata civitas*). Asa (*Deorum pagus*). Tinge, (*Territorium Judiciale*). Jella, p. 424. (*Petra*). Marka, pag. 476. (*Terra plana*). Hunain, pag. 549. (*Cynocephalôn Civitas*). Bugia, pag. 532. (*Domus*, *civitas*). Chollo, 537. (*Mons*, *tumulus*). Bona, 544. (*Mansio*, *pagus*). Beggia, Byggia, 540. (*Domus*, *pagus*). Casbo, 551. (*Arundinacea domus* s. *exercitis stipitibus exstructa Domus*). Marsa, p. 570. (*Marina Civitas*). Tobylæ, p. 572. (*in Colle pagus*). Aura, ora, pag. 593. (*Mons*). Sarman, p. 596. (*Domini sedes*). Tagora, pag. 597. *in colle pagus*. Barca, pag. 598. (*Navale*). Accha, pag. 602. (idem). Bani, Besseri, (*Mons* s. *palatium Regium*). Trihoig, p. 616. (*tres colles*). |560| Theby, Thebæ, Thebes, Teppa, (*Civitas circumvallata*). Ned Roma, Nydt Roma, (*Nova Roma*). pag. 493. Haresgol, Hære-Scol, (*Domini villa*) pag. 496. Bata fluvio, Båta-flod, (*Navicularum fluvius*). Nocor, pag. 419, 426. Nicor, pag. 451. (*Neptuni fluv.*). Necaus, Necås, (*Neptuni collis*) pag. 563. Lasca, Laka, (*Angvium genus*) pag. 733. Asna, Aas, (*Fœtidum*, *turpe*) pag. 727. Hashare, Ashare, (*Deus* s. *Dominus illustris*) pag. 684. Guidhimo, Guid-hime, (*Dominus cœli*) pag. 60. Cherbe, Koerpen, (*Corvus*) pag. 480. Flera kunde man upräkna, der iag icke woro den gunstige Läsaren för mödosam. Hafwa således wåra Giötiske och Norske Maurer och Lybier icke allenast för Christi tijd, wid wåra Gudars första uttogh satt sig i Africa, wid dess Siökant, och sedan effter Christi tijd, wid pass Anno 400, och 500. Utan och sedermera emillan Anno Chr. 700, till 1200. som af wåras Historier

wijsas kan, der ströfwat och röfwat, som sees af Noriske Kongz-Sagorna under K. Magnus Ol. Då de Norske låto sig besolla af Michael Catalacto Keysaren i Constantinopel och Keysarinnan Zoe. Då woro de Norske in i Ægypten och Africa; Och upnämnes i K. Sagorna pag. 315. under K. Eistens tijd, dessa efterföljande orter, som de bestridde, och hade Slachtningar med dess Inbyggiare. Såsom pag. 311. Narvasund, (*Gibraltar*), Alcasse, (*Alcante*) i Spanien under 38 högdz grad. 17 middagzlin. Södra Serklandz Öjar Fornunterta, (*Fortunata*, s. *Forteventura*) under 28 högdz grad. 10 middagzlin. Pag. 316. Öarna Manork, (*Majorca* och *Minorca*). Sikileja, (*Sicilia*). Kapers, (*Capis*). Romaborg, (*Roma*). Miklagard, (*Constantinopolis*) då Emanuel Alexis war der Keysare. Jorsaland (*Hierusalem*). Akursborg, (*Accaron*). Syrland (*Syrien*). Sait (*Said*) i Ägypten, Kiper, (*Cyprus*).

Hwad tijd våra första Maurer inkommo i Africa, skall bätre fram förklaras. Elliest af det våra fordom, så och de Romarer och Gräker, och nu i senare tider, de Portugiser, Spanjorer, Fransozer, Englendare och Hollendare, sig mycket nedersatt i Africa, och giort der Gifftermåhl, så är där en stor blänning. Men deras afföde är till Ansichte hwijtachtige, doch in på en Swartbleek färg, som Judarna och Spanierna. Men allom blijr Håret swart, knorlot och kort, och i tridie och fierde Leden blifwa deras Barn alt swartare, och brunare, men de som hålla sig inne, eller boo in wid Medelänska hafwet, eller up i Bergen där kallachtigare är de behålla i sitt Afwel längre den hwijta |561| färgen, som sees af Leone, Sansone och de andra som beskrifwa Africam.

18. Än wijdare will man af de gamla wijsa huru de blandat den Södre Æthiopien med wår Norre. Strabo lib. 17. pag. 829. säger: 'Att Artemidorus straffar Eratostenem, hwilken för Staden Linge, sätter en benemd Lixum wid Mauretunas yttersta sijda i Wäster: och många Phæniske Städer der inwid, effter hwilka icke ett Fotspår finnes: Hoos de wästre Æthioper säger han wara klart wäder, der han likwäl tillförende sagt att Wädret eller Himmelen är dem både om Morgonen som om Middagen tiock och mörck. Huru kan detta i de hetziga och torra Orterna wara sant! Men han säger siälf det än orimligare är: Att der är ett slagz Loto-frätare, (det är en Ört som bär ett slagz Bönor, som Folcken äta). Hwilka äro Landzflychtiga dijt komne, och boo på de hetziga och torra Orter, och äta denna Örten, med gräs och root, effter hwilken de ingen törst hafwa; och de boo alt in till Cyrene Landet: Men de som der boo, dricka Miölck och äta Kiött.'

Af detta rummet seer man att Artemidorus och Strabo straffa Eratostenem, såsom han skulle talat mot sig sielf, och beskrifwit det Æthiopiska Landet af twenne mot hwar andra Himmelens wäderlekar, som intet kan gifwas på en

ort tillika. Men Strabo hafwer här glömt bort sig sielf, som tillförenne giort skillnad emillan de södre Æthioper och de norre, utaf Homeri och andra äldres Skriffter. Derföre hafwer den gamla Eratostenes rätt. Ty såsom Strabo med andra, wijser att inga Städer äro hwarken till nampn eller Bygningar qwara uti den södre Æthiopia, så skulle han kommit ihog den norre Æthiopien, hwarest Hanno bygdt Städer, hwars namn äro än behåldne; men särdeles de twenne stora Teckn som naturen den norre Æthiopien gifwit, och äro behåldne ifrån Werldennes Skapelse, in till des ända, som är att om Sommaren hafwa de Solen på några dagar och wickor stadigt uppe, och åter om Wintren några wickor och dagar stadigt borta, som gifwer dem hela dagen Himmelen tiock och mörck. Och hafwer således Eratostenes rätteligen talat om wår Norske Lybia, eller Æthiopia och ey den södre, ty denna hafwer hela Åhret klara och liusa dagar, så att fast än stundom något moln Himmelen täcker, är der likwäl liust.

Elliest är här och märckeligit att Strabo säger dem som kommit dijt och äta af Loto, de woro Fremmande och Landzflycktige, och de andra som der boo, äta Miölck och Kiött. Hwilka nogsampt wijsa dem warit här Norr ifrån komne. Ty i Africa äta gemene man altid fruchten af Trää och Örter, emedan hettan är der så stor, och de allenast som boo up i Bergen där något swalare är, de äta ibland kiött. Ty kiött bekommer dem intet wäl i de hetziga Länderna. |562|

19. Utaf Atle-bergetz nampn, som af alla wåra älstas, de Gräkers och Latiners Skrifter, i Atlant. Tom. I. pag. 352. till 357. 566 [= s. 222—225, 354] och Tom. II. pag. 77. till 85 [= s. 89—97] wijst är, Swerige än i dag behålla sitt Namn med des Haf och Inwijkar, och hela Landet, är och hänt att några hafwa blandat wåra Norska Æthioper med de Södre, hwarest de kallat ett stort Berg Atle-berg, som dock af Inwånarna intet det nampnet bär, såsom sees i Atlant. Tom. I. pag. 340. till 346 [= s. 214—218] hwilket är skiedt utan twifwel af den orsak att wåra Maurer, Getuler och Næsemen, som der sig nedersatt, för dess höghet, och att der öfwerst i Bergen stundom Sniö faller, behedrat Berget med samma nampn; Emedan dess rätta Inwånare intet wetta af sådant nampn, utan hwart Berg hafwer af dem der sina egna nampn, som sees af Leone Africano, såsom pag. 168. *Nisifæ*, *Semed*, *Sensava*, *Secha*, *Teneuve* etc.

Ty willia wij skillia desse begge Atle-bergen ifrån hwar andra med des Æthioper, och see hwilka Hanno i sin Resas beskrifning kommit till.

Plinius Lib. V. cap. 1. säger: 'wid Sala Stad, som ligger wid Sala Flod äro stora Ödemarcker, fulla med Elephanter, genom hwilken wägen är till det höga Africaniske Atle-berget, om hwilket de så mycket hafwa att dickta och

tala. Detta säja de sträckia sig mitt utur en Sandig, Klippug och Stenig mark up till Himmelen på den sidan som det wänder sig åt Wästerhafwet, hwilket hafwer fått nampn af Berget: på andra sidan som det wänder sig åt Africam, är det mäckta Skogfullt, rijkt af många Kiällor och Strömmar, och af allahanda slagz Fruchtbärande Trän, att der intet felar till ens lust och föda. Om dagen seer man der intet Folck, utan är alt tyst såsom i en Ödemarck, och de som komma der när in till, synnas såsom med en helig Wårdnad det åskoda, och såsom förskräckias för des högd, som stijger öfwer Molnen och in till Månans gång och Cirkel. Men om Nättren så ser man der i Bergen allestädes Ellar lysa, och Skogzmän, Bergztroll och Skogzrån dantza och springa, blåsandes i Horn och Pijpor, spelandes med Nyckelgijgor och Trummor. Det hafwa de widtberömde Skribenter förtält, förutan hwad som Hercul och Perseus der bedrifwit. Det hafwer och funnitz Hannons de Carthaginensers Konungz Skriffter, när de Phœnicers Regemente stod i flor. Hwilkens Skriffter de Gräker och wåra Latiner effterfölgt, och mycken updichtan tillagt, och förtält många Städer, som de der skulle bygt hafwa. Effter hwilka inga qwarlefwor, till det ringaste finnas, eller några nampn och Åminnelser.'

Pag. 249. 'Ifrån Floden Dara och Bambotum och de Getuler, sträcker sig Berget uti en Rygg, in till Theôn Ochema, (det är Gudarnas Wagn eller Carlwagn). Dedan till yttersta Näset i wäster är tijo dagzresor att segla, der emillan hafwa de sätt Atle-berget, det alla andra sättia ytterst i Mauritanien.'

Sedan far Plinius fort, och upräknar åtskillige Romerska Krigzmän, och andra som |563| utspridt sig warit in till Atle-berget, (uti den södre Æthiopia eller Africa). Men han sluter således: 'Det finnes gemenligen genom sielfwa förfarenheten wara osant, det höga Män som i stora Ämbeten settat förtälja, när det intet idas att sielfwa uthforska Sanningen, så skiämmas de intet att liuga, emedan de troo att deras Myndigheet skall komma andra gemena att troo det de säja.'

Pag. 250. talar han: 'de som boo wid Sala floden, säja att ifrån dem in till en annan Flod Asanna, är 150000 steg, (det är 38 Tyska mijl, eller 2 och en half grad) som hafwer en skiön Hamn, der inwid är en annan Flod Fut, ifrån hwilken in till Dyrin (så heter Atle-berget på deras Språk) äro 200000 steg, (det är 52 mijl eller 3 en half grad). Hwaremillan en Flod löper benemd Vior. Hwarest synnes några teckn att Folck bodt hafwa, och Effterlefwor af Wijnberg och Palmträgårdar. Svetonius Paulinus (den wij sedt wara Borgmästare) som war en Hertog för de Romarers Krigzhär, och farit några mijl öfwer Atle-berget, han hafwer skrifwit om des högd, såsom andra det beskrifwa: In wid Bergzfoten äro drefligen stora Skogar, och höga Trän, mycket gröna

och skiöna, lijka som Cypresser som hafwa en starck luft, hafwandes och en lång Mossa; af hwilka wäl skulle Kläden kunna giöras som af Bomull, der de wiste konsten. Kullarna på Bergen, äro mitt uti Sommaren med Sniö betäckte. Dijt kom han med sitt Läger, och än då wijdare till Floden Nigrum, genom stora swarta förbrände Ödemarcker, der ingen kunde boo för outsäjelig heeta, ja, om sielfwa Wintertiden. De som der intill boo i Skogarna, kallas Canarii (Hunnar,) hwilka äro fulla med Elephanter och andra slagz Willdiur, och allahanda slagz Ormar.'

Cap. 8. pag. 263. talar han om åtskilliga slagz Folck som der in wid Berget boo skole: 'Såsom Atlenningar, Skogsrån, Blemyer, Gamphasanter, Skogsmen (Satyros) och Scidolöparer'.

Lib. VI. cap. 31. der han beskrifwer Öarna i det Æthiopiske Hafwet, säger han pag. 381. 'Polybius säger ytterst i Mauretuna mot det Atlantiske Berget, är ifrån fasta Landet Skernö otta Stadier. Cornelius Nepos säger henne twert emot Carthago på 1000 steg wara belägen och ey mera än 2000 steg i sin omkriss. Det talas och om en annan Öö som skall liggia mot Atle-berget, som skall kallas Atland. Ifrån den skall man segla fem dagzresor förbij stora Ödemarker, till det Æthiopiske stora Näs, som kallas Westerhörnet, hwarest aldraförst, ja, hela Jordennes kriss Ansickte sig wänder i Wäster, och Hafwet kallat Atle-haaf. Twert emot detta Näset äro de Gorgaders Öjar, der Gorgonens boningar hafwa fordom warit, twå dagzresor ifrån fasta Landet, som Xenophon Lampsacenus skrifwer. Dijt hafwer Hanno de Carthaginensers Regent kommit, som bekom de ludna Qwinfolcken. Men Kararna med sin Snällhet sluppit undan. Och tagit med sig till Carthago, twenne Gorgons ludna Hudar som hängdes i Junos Tempel i Carthago för wijdunder, in till thes Staden blef intagin.

Än wijdare talas om twenne Wästerhafwetz Öjar. Men om alt det, är mycket owist. Såsom Statius säger, att ifrån Gorgones Öjar skall man segla 40 dagar Atlas-berget och Ön förbij, in till man kommer till dessa Öjar. Och sedan en dag till des wästra hörn. Ey heller är man wissare om de Mauritaners Öjar.' |564|

Af dessa Plinii indragne rum willia wij nu skillia det som kommer wår Norre Æthiopia till med sitt Atle-berg, och den södre med des förmente Atleberg, och hwad dem kommer begge till.

(1). Sala-Stad och Sala-Flod, hafwer man i Swerige både i Wäsmanland under 60 högdz grad. 39 middagzlin. Och sedan Sala-Sockn och Härad i Upland. Och Up-Sala under 60 högdz grad. 40 Middagzlinien see Atlant. Tom. I. Tab. 43. förutan flera wid det namnet. Denna är och i södre Æthiopien wid 33 högdz grad. 13 middagzlin. effter Sansons Tafla pag. 10. och Ptolomei

34 högdz grad. 6 middagzl. Tab. I. Afric. Sala-Stad i Swerige och Upsala, liggia ifrån Atle-Fiel och Atlehatt i Jemptland, dedan hela Fielryggen sitt nampn hafwer, 75 mijl eller 5 grader, dock söder åt. *Sala* i södre Æthiopien, ligger och nästan lijka ifrån sit förmente Atle-Fiell, nembligen 5 1/2 grad eller 82 mijl: dock norr om, effter denna Plinii uträkning, men ej effter Ptolomei, som sätter twenne Atle-berg i södre Æthiopia och twenne *Sala*, som sees af hans I. Afric. Tafla, det mindre Atle-berget under 33 högdz grad. och det större under 26 högdz gr. 3 middl. Där likwäl af alla dessa dagz nättesta Taflor och Leonis alla Africaniske Reesebeskrifningar, intet mer än ett Sala under 33 högdz graden och ett det förmente Atle-berget, som de gamla kallat *Dyris*, men i dessa tijder *Idavacal* se Sanson. pag. 8. och Leon. Afric. pag. 124. som sträcker sig i bredden från 29 1/2 högdz grad. in till 30 3/4 högdz grad. i Sansons 6 Tafla, den Leo säger sig i 3 dagar rest öfwer, hwilket till Landz ey fortare kunnat skie, och swarar mot 1 1/4 grad som giör 20 Tyska mijl, af 7 mijl wid pass om dygnet. Hwilka ortars namn synnes hafwa irrat de Lärda, effter de legat lika långt ofwan Atle-berget, så i den Södre som Norre Æthiopien. Men intet achtat att den ena legat Söder om, och den andra Norr om.

(2). Atle-berget i Swerige som rätteligen bärer det namnet, och är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 340. till 362 [= s. 214—228] och Tom. II. pag. 77. till 85. och 123 [= s. 89—97, 135] det stiger up utur en sandig och stenig ort. Så giör och det förmente Atle-berget, som Plinius säger Inbyggiarena kalla Dyris. Det och Leo och Sanson i sin Africa wijsa.

(3). Wid Atle-berget finnas de förmente Elephanter i Norre Æthiopien (Swerige) som wijst är genom Skribenternas fåkunnighet, i Atlant. Tom. I. pag. 292, 498 [=s. 184, 312]. Tom. II. pag. 9 [=s. 24] |565| och i Förtalet, i Södre Æthiopien åter de rätta Elephanter.

Men genom effterfölljande Teckn skillies Atle-berget, det Norre och Södre åth; det och Plinius märckt hafwer med de Orden.

1. 'Att det är än en annan Atleö, som hafwer lika nampn med Atle-berget.' Hwilken är den samma som Amm. Marcell. talar om uti sin xii. Bokz 7 Capitel pag. 131. 'Att hon är en Öö i Atlantiske Siön, så stor som Europa.' Att den Atlantiske Siön ligger här i Norden, är wijst af Orpheo, Plutarcho och andra, Atlant. Tom. I. pag. 146. 210. 340 [= s. 93, 135, 215]. Tom. II. pag. 86, till 192 [= s. 98—205] och huru artigt denna Marcell. beskrifning är om des storlek, mot Europam, wijsa alla Landtaflor. Ty från Europæ begynnelse wid Spanska Sundet under 35 högdz graden, in till Östersiön wid Lybeck under 52 högdz graden äre 18 grader der Europa i Norr lycktar, effter de gamlas mening: och Atlands (Sweriges) Sund under 55 högdz graden lyktar i

Norr under 72 högdz graden, som och giör 18 grader. Om hwilket de Lärda måtte tillstå, som sees af Dalechampio till Plinium lib. VI. c. 31. att Plutarchus i sin Sertorio pag. 571. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 478 [= s. 300] förstår om wårt Öresund och Atland, som är just 20 grader ifrån Spanska Sundet, som hafwer de 2 Öjar Zeland och Fyn, och intet sådant trångt Sund i hela Werlden med 2 Öjar finnas, som är 20 grader från Spanska Sundet; altså är intet detta Atleberget med sin Öö och Sund i Africa.

2. 'Att Atle-berget säger Plinius, som wänder sig åt Wästerhafwet, är utur en sandug och Klippug Marck. Men den som wänder sig mot Africam, är Skogfull och rijk af många Strömar och Kiällor och frucktbärande Trän.' Se detta kommer wårt Atle-berg till. Ty des sijda åt Wästerhafwet som går ifrån Sydwäst, och till Nordost, hafwer idelig Sand, Berg och Klippor, som sees af alla Landtaflor, och mäckta få Strömmar, små och korta, men där emot den sidan som wänder sig mot Africam, det är Sunnanwädret, som så kallas af des Land, som sees af Plin. är rijk af drefligen stora, och widtsträckiande Strömmar, och allahanda slagz fruchtbara Trän, såssom i Skåne, Östgiötland och Wästgiötland, och Wästmanland, Sörmanland och Upland, äro Mandlar, Mulbärträn, Wijnträn, Walnötter, Castanier, Äpplen, Päron, Körssbär, Plommon, och flera sådana. Men i Noriget som är mot Wästerhafwet, finnes inga sådana Trän, som sees af Peter Clas. Norske beskrifning, pag. 126. att der allenast wäxer Furu och Gran, och någorstädes i Söder, under Bergen Alm, Asp, Biörk, Aal, Runn, Ide, Enebär, Hassel. |566| Dock icke Nordan för Alsten. Hwilka alla äro Löfträn, och än flera slag öfwerflödiga i Swerige.

Men det förmente Atle-berget i Æthiopien, wänder sig hel annorledes, nemligen begynnandes i Wäster, och går ända Öster, som sees Tab. II. Atlant. och i alla andras Taflor. Och är twärt emot, i sin Fruchtsamhet, på des sidor. Ty det som hos oss är ofruchsamt på wästernorre sidan, är hos dem i Södre Æthiopien helt fruchtsamt. Som sees af Leone African. och Sanson, indragne i Atl. Tom. I. pag. 340. 359 [= s. 214, 226] och bärer desse effterfölljande Trän, Fikon, Olioträn, Palmträn, Kiörssbär, Plommon, Päron, Walnötter, Qwitten, Pommerantzer, Citroner, Persicer, Mulbärträn, Mandlar, Bomulzträn, som läses i Leon. Afric. ifrån pag. 76. till 635. och fullt med Floder som falla i Medelhafwet.

Åter, det som är på wårt Atle-berg mot Söder heelt fruchtsamt, som sagt är, det är åter i Söder Æthiopien heelt ofruchtsamt, för des alt för stora hetta, som kommer der af att Solen warande i Twillingarna och Kräftan, går mitt öfwer det Landet i några wickor, och sedan afwärja dessa Bergen Nordanwädret, och Solens strimmor, som skijna mot Bergens södre sida, torcka så ut des

Sandachtiga Land, att der äro ideliga Ödemarker, hwilka derföre kallas på deras Språk *Saara* eller *Sara*, som sees af Sans. pag. 36. der intet Folck kan boo för Watnlösa, och bär icke Sanden en gång Gräs, utan några enda städes, der någon Brun finnes, hwarest stundom någon fattiger bor, ock några Palmträn kunna wäxa. Och detta är som Plinius beskrifwer: 'Att Svetonius Paulinus kom öfwer Atle-berget till Floden Nigrum, öfwer stora förbrända Orter der ingen kan boo, för osäjelig hetta, ja om sielfwa Wintertiden'. Hwar om och i Leon: African. läses ifrån pag. 636. Men när man kommer långt bort ifrån dessa Bergen på 10 grader eller 150 mijl, till den stora Floden Nigrum, som flyter från Öster i Wäster, och wissan tid om Åhret flöder öfwer Landet såsom Nilus giör, och fuchtar, der äro åter allahanda slagz Frucht, Säd och Örter, äfwen som det är Nordan om detta förmente Atle-Berget, dock icke der så rijkt af allahanda slagh.

3. Plinius beskrifwer detta Atle-berget stiga up till Månans Cirkel och säger des ända längst bort, kallas Gudarnas Wagns-berg. Det Ptolomæus likwäl skillier ifrån det förmente Atle-berget i Africa, och sätter det under 7 högdz gr. |567| 18 middagzlin. Nu är allom kunnigt, att aldrig något Berg i hela Werlden är så högt, att det kan stiga up till Månans Cirkel, fast än de stodo alla på hwarandra. Utan här är annat förståendes genom den underliga Månans gång mot wårt Atle-berg här i Norden, ty när han hwar gång, går igenom Twillingarnas Teckn, och Kräftans, är han uppe dag och natt för dem som boo ytterst up i Norden, på 5 eller 6 dygn, emillan 66 och 71 högdz grad. och några timmar hwar Natt synnes lika som han skulle gå och spassera på Atle-berget, emedan han intet går under, utan som de Lärda wähl förstå, giör en långslut sned Cirkel mot Jordens Horizont, och synnes då dreflig stoor. Dedan är det ordspråk kommit, att Månan är på Fiellen så när att de kunna med en Hummelstång nå in till honom. Dedan är det och kommit det Diod. lib. 3. pag. 61. i Atlant. Tom. I. pag. 410 [= s. 257] säger: 'att hoos de Yfwerborne Norske, synnes Månen mäckta när Jorden hafwandes stora Backar uti sig, såsom de som på Jorden finnas'. Twertom uti södre Æthiopien kommer Månen aldrig så när det Berget icke på många grader, utan han stiger twärt up i Öster för dem lika som han komme utur Ægypten, och twert neder för dem i Wästerhafwet.

Lika så är det förståendes om Gudarnas Wagns-berg. Jag hafwer wijst pag. 114. 467 [= s. 125, 470] att Carlwagnen eller Biörnen kallas Thors eller Jofurs Wagn, på hwilken han åker: och för oss här i Norden går Carlwagnen aldrig neder, utan när han kommer hwar Natt mot wår Middagzlinia i Norr, så synnes han med sina Stiernor, lika som åka på wårt Atle-berg, ty

han stiger rätt in till Bergzryggen med dem. Atlant. Tom. I. pag. 303 [= s. 191]. Men i det södre Æthiopiske förmente Atle-berg rör han det intet, utan går heel och hållin under Jorden i wäster, och up i öster.

4. Plinius han säger: 'att Berget alt in till des yttersta Näs i wäster, är tijo dagzresor långt att segla'. Detta kommer nu intet det förmente Atle-berget till i söder Æthiopien, ty det kan seglas förbij på en och fierdedels dag, och till Landz öfwerfärdas i 3 dagar som wijst är. Men wårt Atle-berg hwars ena ända sträcker sig till Soleendan eller Lytarnæs under 58 högdz graden, och skiuter sin yttersta ända i wäster wid Atles-fiord mot Malströmen, och giör der ett stort Näs uti Hafwet under 68 högdz graden, hwarest det sedan böjer sig i Östernorr, det är just 10 grader eller dagzresor, som Plinius |568| säger. Och synes klarligen här, att Plinius utaf några äldres Skriffter tagit detta, som här warit och beskrifwit wåra Giöther och wårt Atle-berg. Ty Wästgiötarnas Land lycktar just under 58 högdz graden, der Berget begynnes, hwilka Plinius har blandat med wåra Getuler i Africa, som synes för dem der ute sådant kan skie berättat. Hwilka ock der boo wid Floden Dara och Bambotum.

5. Plinius säger af indragne hans 6 Book pag. 381. 'Att det är annan Öö, som ligger mot Atle-berget, som skall kallas Atland, från hwilken man seglar 5 dagar till det stora Wästerhörnet, hwarest hela Jordennes kritz Ansichte sig i wäster wänder, hwar af hela det Hafwet kallas Atlandz-haf.' Här blandar Plinius hela Atlandz-Öö, som är hela Scandia eller Swerige, med en annan Öö, som ligger emillan Trommen och Moscena, emillan Atlefiord och Atlebotn, under 69 högdz grad. och 36 middl. hwarest dessa 10 dagzresor lycktade, hwar ifrån Plinius nu säger wara 5 dagzresor till det yttersta Näset, som och instämmer. Ty Berget med Landet lutar åt Östernorr, och giör till Skytingzbergz Nortkap, eller Pindari Herculs Stabbar, just 5 dagzresor eller 75 mijl. Och äro hans Ord här märkeliga, i det han säger där wara det wästra Hörnet, hwarest hela Jordennes kretz ansichte wänder sig i wäster. Man wet att Norre wändepunckten och Södre wändepunckten, äro såsom Himmelens och Jordennes ända. Nu hafwa de Gambla i werlden fordom ey längre kommit än till detta längsta Näset i norr, hwarifrån hela Jordennes ansichte alt går i wäster, alt in till *Caput bonæ Spei*, ty hafwa alla både de gamla och nyare Geographi på denna wästre sidan sätt den första Middagzlinien, fast somliga föra den längre ut i wäster till 10 grader mer eller mindre än Ptolomæus. Jämför detta med Plinii ord, af hans Lib. IV. cap. 13. pag. 229. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 456 [= s. 286] så ser man honom lika så gå på wänstra handen ifrån detta Näset, wid Riphels-bergz yttersta ända, som är alt ett med Atle-berget, beskrifwandes hela Europam i wäster, alt in till Spanska Sundet.

Och kan så ingen udd eller något Land uti Africa, så wida hon af dem gamlom bekant war, kallas yttersta Näset. Hwar ifrån hela Jordennes kretz sträcker sitt Ansichte i wäster; utan om så woro att der ett stort märkeligit Näs sig utsträckte, så skulle man således skrifwa, emedan hon ligger mitt under Linien: att ifrån det Näset sträcker sig Jordennes kretz Ansichte, en deel åth Norden, och en deel åt Sunnan. Men hade *Caput bonæ Spei* warit dem gamlom bekant, som nu räknas för den längsta udd i Söder, så hade de kunnat sagt, att |569| Jordens ansichte wänder sig der ifrån åt wäster. Jämför och detta med Plinii ord, Lib. VI. Cap. 13. pag. 323. Der han åter begynner på yttersta Riphelska klinten af Atle-berget, och säger sig willia gå åt höger sidan, hwarest han sluter hela Asien och dess Norre ansichte med det Scytiske hafwet, Östre ansichte med Eoiska Östrehafwet, Södre ansichte med Indiske hafwet, och altså föllier det, att Europæ och Africæ ansichte slutes med Wästerhafwet.

Seer man på Ptolomæi första Tafla Så giör han och 4 Ansichte på Jorden. Det wästra Ansichtet begynner han under 64 högdz graden, ifrån wårt Norre Yfwerbornas Berg, som är Atle-berget, och lycktar wid Jonæ-berget i Africæ Landskap Ægysymba uti 20 högdz graden i Söder, der wänder han åter hela Jordens ansichte i Söder, ifrån 1 Middagzlinien, in till den 180 Middagzlin. uti Cattigan af Sina; der ifrån wänder han östre Jordennes ansichte till Annibi-berget under 180 middagzlin. och 64 högdz grad. i Norden, der ifrån han sluter den Norske Jordennes ansichtes sida, åter in till wåra Yfwerbornas Berg.

Går man till dessa tiders Landkort, Ortelii, Jansons, Blaus, Cluverii, så sluter sig och Asia, Africa, och Europa, som hänga tillsamman som i en Kropp uthi 4 Ansichten, begynnandes med sitt wästre Ansichte norr ifrån wårt Atle-bergz yttersta ända, under 72 högdz graden och lycktande i Africa, sedan hon i dessa tider mera bekant är under 30 högdz grad. 10 grader längre bort, än hon war Ptolomæo bekant, alt in till *Caput bonæ Spei*, der som hon wänder sitt hela södre Ansichte in till Nova Guinea under 160 Middagzlinien in under medelinien. Och sedan wänder sitt östre Ansichte åth Norr, in till 60 högdz graden till Tenduch och Chianga, och sedan sitt norre Ansichte till wårt yttersta Atle-bergz udd.

Se detta kan intet komma öfwerens med det förmente Atle-berget i Africa, antingen man will giöra af dem 2 Berg, effter Ptolomæi, eller såsom det i sanning är, allenast 1 Berg, effter Blaus, Jansonii, och Sansons Taflor, emedan de liggia bägge på en sida, emillan 29 och 34 högdz graden, och intet stickia något hörn längst ut i Söder, eller längst ut i Norr, att lyckta den ena sidan och begynna en annan; Hwarutaf man klarligen see kan att de gamlesta Skribenter hafwa intet förstådt det sedermera, effter deras tijd, förmente

Atle-bergetz udd i Africa, utan det rätta Atle-bergetz udd, som stöder den Norska Polum eller wändepunckten, som kallas Riphelska-berget och är |570| här i Swerige, som klarligen begynner och omhwälfwer Jordennes wästra Ansichte på wänster, och norska Jordennes ansichte till höger, som Plinius talar. Och är ingen så fåkunnig, som ser en fyrkantig Tafla, den där säger att hon hwälfwer sig från den ena sidan till den andra, begynnandes mitt på någondera sidan att räkna eller tala, utan det ringesta Barn wet att begynna räkna från hörn til hörn, och säja sedan det sig hwälfwa från det ena hörnet till det andra.

6. Af Plutarchi Sertorio hafwa wij hört huru långt det war ifrån Africa eller Spanska Sundet, ifrån söder in till wårt Oresund och dess 2 Holmar Zeland och Fyn uti Norr, nemligen 20 grader. Hwilket giör just 20 dagzresor effter de Gamlas mätning. Nu willja wij tillse huru just dessa 2 Öjar i wårt Sund skola swara mot de Gamlas uthräkning, när man kommer resande nordan ifrån. Af Plinii indragne rum säger han, 'att twärt mot det wästra Hörnet, ifrån hwilket hela Jordennes Ansichte sig wänder i wäster', som nu är fullkomligen wijst wara wårt yttersta Näs, wid Nortkim eller Nortcap wid Atle-bergetz yttersta Riphelska Bergz udd, 'att twärt emot det, äro de Gorkonens öjar, der Gorgonens Boningar fordom hafwa warit, 2 dagzresor ifrån fasta Landet'. Dessa Öjar äro Cranön och Colgoj under 69 högdz graden och 70 middagzlinien, see Atlant. Tom. I. Tab. II. hwilka liggia twärt ifrån Nortcap i Öster, och 2 dagzresor ifrån Sweriges fasta land. Hwilket ligger under 66 middagzlinien. Men öjarna under 68, så och 2 dagzresor ifrån Rysslandz sidan, som är klarare att see i Blaus och Lons Siökortz Taflor, men i min II. Tafla förnär sätt in mot Ryska Landet. Hwarest Gorganboles fasta Land ligger under 60 middagzlinien. Som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 564 [= s. 352]. Tom. II. pag. 559. till 563 [= s. 573—577] och här p. 430. 503. 522 [= s. 434, 505, 523]. Här ifrån säger Plinius af Statio, 'att man skall i 40 dagar segla Atlandz-berget förbij, in till man kommer till dessa 2 Öjar, i Sundet'. Tag nu Atlant. Tom. I. Tab. VI. före, och tag med Cirkelen en grad, af högdz gradernas, som giöra 500 stadier eller 15 Tyska mijl, och begyn ifrån Granö som ligger wid Gorganbole, och gå Swerige runt omkring, så får man just 40 grader in till Zeland, och då hafwer man farit just hela Atland och dess Atle-berg förbij. Ty man seer af den Taflan, att det sträcker sin ena green åth Finnland och den andra åt Biarmia, alt in till 66 högdz graden och 59 middagzlinien. Sedan säger han 'att ifrån dessa Öjar är en dagzresa till det wästre Hörnet', nemligen af Landetz södra ända. Det är Scanörs udden, hwilken är och just en dagzresa eller 15 Tyska mijl ifrån

Sundet. Må man icke undra att de gamla så nätt både från Söder och Norr |571| råkat på Fyn och Seland. Se alt detta kan intet komma Africa till, ey heller des förmente Atle-berg, som på 2 dagar högst kan förbij seglas, eller 3 dagzresor till Landz, wid Wästerhafwet.

7. Plinius skrifwer widare 'att wid Bergzfoten äro drefligen stora Skogar, af höga Trän, mycket gröne och skiöna, som äro lika Cypresser'. Se detta kommer ey heller de förmente Africæ Bergen till. Ty här beskrifwes inga andra Trän som giöra stora och gröna Skogar, än de som dem hafwa warit okunniga till nampnet, men till lijkheten som Cypresser. Nu wijses af Plinio lib. XVI. cap. 10. pag. 236. der han talar om Tallar och Granar, och Ide, och särdeles Granen, säger han således: 'Granen älskar Bergen och Kiölden: Hwilken plägar sättias för Dörena der Lijk äro inne, så och wid Bålana, der de skola brännas. Denna bär mycken Kåda, och hwijter lika som Thus, så att när de blandas, kan man intet se åtskillnan på dem; genom hwilket Bårdskiärare bedraga många. Alla dessa slagen, (men effter Dalechampii märkeliga anteckningar, står således: detta slaget är som särdeles hafwer korta etc.) hafwa korta blan lika som borst, håla och styfwa, såsom Cypresser. Och bära Grenar strax ifrån Roten såsom Armar.'

Hwilka nu af alla dessa slagz Trän komma likast till Cypresserna, seer man af Plinii egna ord, och Dalechampii, jämwäl Tränas skapnad, de iag här alla införa will: såsom pag. 532 [= s. 532] står under *A* det som bär de längsta bladen och största Kottarna, lika wåra Tallkottar. Men så stora som ett lagom Barnhufwud. Och kan intet wäxa här i Swerige, utan sådde i stora Balljor, och måste bäras in om Winteren. Detta är nu intet att likna med Cypressen som står pag. 535 [= s. 533] under *I*, emedan detta har 8 eller 10 tummar långa blan, der Cypressens äro allenast en half tumme. Ock tål denna ingen Kiöld, älskar och Sandhögar. Detta Trä wäxer nu i Italien och Spanien, så och uti Africa, som sees af Leon. pag. 195. 425. och kallas *Pinus ossiculis duris, foliis longis*. See Bauh. lib. IX. pag. 248. Det andra slaget är som Casp. Bauhin. kallar den III. *Pinus Sylv. montana altera*, som wäxer uti Österijketz Sniöbergen, och hafwer stäckre blan, men dubbelt nästan breda, see pag. 533 [= s. 532] under *B*. Det 3 slaget är som Bauh. kallar *Pinus maritima major*, som wäxer i Frankrijket in wid Siökanten. See pag. 534 [= s. 532] under *D*. Det fierde slaget är som J. Bauh. kallar VIII. *Pinaster conis erectis*, som kommer lijkast till wår Gårtall, som sees pag. 534 [= s. 532] under *C*. men hafwer litet längre blan än wår Tall, som är afrijtat pag. 535 [= s. 533] under *E*. Flera slag finnas i Bauhino, dock icke till stäckre blan.

Sedan pag. 535 [= s. 533] under *G*. är den hwijta Granen som wäxer i Tyss-

land och Behmen och af C. Bauh. kallas I. *Abies alba*, som hafwer dubbelt så breda |572| och långa blan, som wår Gran, hwilken står afmålat under *H.* p. 535 [= s. 533]. Ide som både här i Landet och der uthe i Tysland wäxer, hafwer både längre och bredare blan, än wår Gran, hwilket Ide står under *F.* pag. 534 [= s. 532]. Cypressen står rijtat under Bookstafwen *I.* pag. 535 [= s. 533] och der wid hans Kotta. Nu seer man klarligen Plinii ord wara sanne, som och Jahan. Bauhin. med de andra Lärda Botanicis måtte tillstå Lib. IX. cap. II. pag. 238. att Granen är likast Cypressen, men ändå wår Gran aldralikast, som just hafwer lika långa blan med Cypressen, så och wäxer ända up och spitzig som en Cypress, och strax neder wid Jorden breder sina greenar ut som Cypressen. Derföre och många Fremmande som kommit in i Swerige, kallat wåra Granskogar för dess Skiönhet, Cypress-Skogar, som de och nu brukas att planteras för dess Skiönhet uti de höga Herrars Trägårdar, sedan iag begynnelse giort i Hans Kongl. Maytz. Trägård här i Upsala.

Det är rätt artigt att Plinius säger af de äldre Skribenter att denna Gran allenast wäxer under Atle-berget, hwilket och så sant är, särdeles ofwan 64 högdz graden ofwan Jemptland finnes intet annat Trä än Gran allena under Bergzfoten; så att Skogen med Berget seer ut såssom en Man med stort Skiägg, det som sees af Atlant. Tom. I. Tab. 7. Fig. 16. *A*, *E*, och dedan Skalderna liknat Atle wid en sådan Skiäggug man, hwars Skiägg sutto fult med Sniö och Iis. see Atlant. Tom. I. pag. 359 [= s. 226]. Kan således intet detta wårt Atle-berg komma den södre Lybien till. Emedan wid detta allenast Granen wäxer. Men wid det Södre Lybiens förmente Atle-berg wäxer allahanda fruchtsamme Trän, som näst tillförenne af Leone upnämde äro, och kan sees af Plinio lib. XIII. cap. 15. der han säger: 'Atle-berget hafwer en särdeles skiön Skog, om hwilken wij talat. Dess nästa Åboer äro de Morer, hwilka hafwa mycken Cederträ, der af Bord giöras, som utan skiäl dyra äro, för hwilka Qwinfolcken som Pärlor bära, förbrå sina Män deras galenskap.'

Cederträ bär intet wårt Atle-berg, icke heller de Trän som Plinius beropar sig på, näst tillförende beskrifwit uti 14 Cap. som äro Bomulls-trän, Palmträn, och sedan andra, de han i sina förre Capitel upnämner, som wäxa i Ægypten, Syrien och Persien.

Än ett Teckn tillägger Plinius till wåra Granar att de bära en Mossa, af hwilken Inbyggiarna kunde giöra sig Kläden om de wiste konsten. Se huru klarligen detta wijser att Plinius i det rummet talar om wårt Atle-berg och des Granar, och Tallar som bära denna Mossan, hwilken och af Arriano är beskrifwen, indragen här pag. 199 [= s. 211]. Ty konsten att giöra af Bomull kläden, den wiste de Æthioper och Indianer, som sees af Arriano och Plinio.

Men den samma konsten |573| wiste intet wåra att giöra af Gran och Tallmossan kläden. Ty alla wåra Fäder hafwa gådt fordom uti Skinkläden, och wändt det ludna uth, såssom än alla Lappar i Nordan giöra, hwilka wetta af intet Linne och Bomulls-lärfft.

8. Än ett Tecken gifwer Plinius Atle-berget, nemligen 'att Sniön ligger hela åhret uppå des Berg, ja om Sommartiden', ehuru han effter några Rommarers beskrifwande intet det tror, emedan han menar dem där i andras utsago effterfolgt eller sådant dicktat, och att andra det hafwa trodt, emedan det wore af höge och myndige Män sagt. Hade Plinius betänckt sig, och allestädes skillt det Norska Atle-berget ifrån det Södre, som han enstädes giör, hade han intet twiflat, att Sniön ligger der på Berget om Sommaren. Leo Africanus, som hafwer läst både Plinium och Ptolomæum, till att behålla så gamla Mäns heder, will wäl betyga att Sniön ligger der hela Sommaren uppå Bergen, bedragen der af, att han en gång i Octobri på sin Reesa (see hans pag. 71, 72.) up i Bergen på 2 dagar såg så mycken Sniö falla att han intet kunde komma fort med Wagnarna. Men på tridie dagen tog Solen bort all Sniön, då han kom fort med sin wagn. Hwilket man snarare må räkna för under uti Æthiopien, som af de gamlas och nyares Skriffter sees kan. Det och den Æthiopen Gregorius betygat, som kommit in i Europam, och talat med Cl. Ludolfo, indragen i hans Æthiopia Lib. 1. cap. 5. §. 12. 'Där äro och Land med stora Bärg, såsom Samena, hwarest man fruchtar mera för kiölden än hettan. Men der faller ingen Sniö, eller och mäckta sällan och litet. Stundom kommer der grant och småt Hagel som betäcker Jorden, hwilket af dem som långt ifrån äro, beses och åskodas såsom det woro Sniö. Gregorius som hade aldrig sedt Sniö, när han i Septembri Månad reste med mig (Ludolfo) öfwer Tyroliske Bergen, och feck see Sniön, som näst för fallit: ropade han Haritz Haritz, med stor förundran, menandes det wara miöhl.'

Wij willia så af sielfwa Naturen, Solenes gång och skickelse mot dessa orter i Sunnan, så och Leonis egna ord wijsa det ingen Sniö ligger der på Bergen hela åhret. Utan såsom här i Swerige om Sommaren ofwan för 70 högdz graden in till 75 och 80, faller wäl som oftast Sniö. Då Solen är i 20 och 25 högdz graden från Medelinien 50 grader ifrån oss, men smälter strax bort, elliest kunde intet Gräs wäxa, som är wäl i ackt tagit, uti Martiniers resa till Lappland, och Spitz-bergen. Pag. 2, till pag. 15. der som uti Majo den 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 24, 25, 26, 30. Sedan i Jun. 2, 3, 4, 8, 10. i Jul. 8, 11, 16, 17, 20. de fingo Sniö, och åter Regn och Solskijn. Och att de uti Spitzbergen som ligger emillan 77 och 81. högdz graden, plåckade allahanda |574| Blomster uppå Bergen och Klipporna den 18 Julii. (se pag. 14.). Nu såsom det

förmente Atleberget i Africa ligger emillan den 29 och 31 högdz graden, och Solen för dem om Wintren är emillan den 20 och 25 högdz graden, Söder om Medelinien, så är och hon ifrån dem 50 grader. Och altså måste der lika wäderlek hos dem Wintertiden wara, som hos oss längst Norr, Sommartiden. Nu är hos oss på wåra högsta Berg ingen Sniö, som hela åhret igenom ligger qwar, utan allenast emillan Bergen på norre sijdan, der Solen ey får skijna på Sniön, att smälta honom, emedan Solen middagztid ey oss går så högt, att icke Bergzkullarna skyggia för Sniön. Men detta kan intet skie i den Södre Æthiopiens förmente Atle-berg, ty när Solen är der om Sommaren, så går hon nästan helt och hållin mitt öfwer deras Berg, så att Bergens kullar intet kunna giöra någon Skugga, emedan de äro intet lorätte twära.

Sedan tillstår Leo pag. 5, 71, 82, 732, till 740. att ifrån Octobri till Februarium, så tager Atleberget i Africa och de andra Bergen mot Regn och Sniö, som strax smälter, och derföre äro alla deras Strömmar fulla och flytande öfwer Winteren, men om Sommaren utorkade, så att de mångestädes intet watn hafwa. Woro nu deras Berg så med Sniö betäckte som wåra, så skulle de hafwa sina Floder fulla med watn hela Sommaren. Twärt om är hoos oss, ty om Wintren frysa alla Floder till, och wåra Atle-bergen taga mot Sniön, som först uti Majo och Junio smälta af; dedan alla wåra stora Älfwer, såsom Dale-älfwen, och sedan de andra i hela Norlanden gifwa sitt flytande i Majo och Junio, och hålla hela Sommaren starckt watn in till Wintren, då de i Septembri och Octobri genom Fråsten och Kiölden taga af.

Till det Tridie, kunde omöjeligen i Æthiopiens Berg på den Norre sidan uppå sielfwa Bergen och emillan dem sådana frucktbara Trän, som Pomerantz, Citroner, Mandlar, Wijndrufwor, Fikon, Dadeler wäxa, mycket mindre bära fruckt, som är mogen i Aprill, Majo och Junio, såsom Leo tillstår pag. 78. och flerestädes. Hwilka här i Landet till en deel intet kunna wäxa ute för Kiöld; utan in i Husen i Baljor och Påttor förwaras, der som eldas kan: de Drufwor som här wäxa, blifwa sällan mogna, och det då ey förr än i Septembri, som om Wintren måste täckias.

Hwar af man nu seer att det Atle-berget som här i Swerige är, det är rätta Atle-berget, det de gambla Skribenter förmäla hafwa Sniö på sig hela åhret, dock bak om högsta Kullarna om Sommaren. Men det södre förmente Atle-|575|berget får med Nordanwäder, som Leo pag. 481. säger, Sniö allenast om Wintren, som strax upsmälter; hwarigenom han ingen skada giör Säden, Örter eller Trän, utan räknas frucktsam, äfwen som här i Aprill och Majo, när han faller och strax afsmälter, ser sedan Gräset mycket grönt och skiönt uth; ty räknas sådan Sniö så god som dyngia, af gemene Man.

9. Plinius säger och att wid detta Berget 'war det om Dagen tyst, men om Natten sågo de så många Ellar och de som Dantzade och Spelade wid dem'. Hanno talar och lika säjandes: 'När han seglade up mot det wästra Hörnet på Öön (Nortkim eller Kap) sågo de om Dagen intet annat än stora Skogar, men om Natten många Ellar här och där: och Folck som ropade, sungo och skrikte, ock liud af Horn Pijpor och Trummor.'

Se detta är förr af Solino ock Diod. Sic. i Atl. Tom. I. pag. 420 [= s. 262] förklarat att det här under wårt Atle-berg skier i stora Skogarna, både för Will diur skull, och särdeles Myggarna och annan ohyra som om Nättren när hettan intet så stor är, sig skåcketals samla till Boskapen, att genom röken dem fördrifwa, då de sig lustiga giöra med sina Wallhorn, Nyckellgigor, Pijpor och Trummor, dantza och springa. Men om dagen äro hemma i Husen och hwijla sig. Den som hade hafft lust att höra sådant, så hade det warit wärdt, när Hans Excellentz Kongl. Rådet Gyllenborg, hade den Nåden att undfägna, den Makalösa wår Salige Drottning Ulrica Eleonora uppå Jella, då allahanda Lustigheter förhänder hades; men särdeles att wijsa wår gamla Sedwana i Swerige, lätt han sammankalla öfwer 30 eller 40 sådanna Skogz-Herdinnor, som wid en Jacktz hållande om Dagen blåste i sina Horn allahanda gamla Melodier. Då skulle man hört ett Liud som kunde med Hannone säjas att han war oräknelig och ohörlig, som hördes up i Himmelen.

10. Wijdare willia wij nu komma till att betänckia de underliga ting, både uti Himmelen, i Wädret och Lufften, på Jorden, i Hafwet, och ibland Menniskiorna, till dess Skapnad och Kläder, som Hanno och de andra beskrifwa, finnas wid wårt Atle-berg och Norre Æthiopien, som intet finnas i den Södre Æthiopien, icke heller kunnat der gifwa dem Lärdom någon orsak eller tilfälle att dichta eller med Gåtor att beskrifwa sådana otroliga ting. Hwarföre många Lärda som sådant intet förstått, sagt med Plinio och andra, att alt sådant warit osant. |576|

Gå wij till Himmelen, så är i Södre Æthiopien hwart dygn, Natt och Dag nästan lijka långe, hela Åhret, och Stiernorna hwar Natt att åskåda. Derföre hafwa de altid mörka Nätter, så att de intet kunna resa, som sees af Leonis egen resa, hwilken war des Landz Inbyggiare pag. 641. Twärt om säger Hanno om wår Norre Æthiopia, att Natten war så Lius att de kunde se hela Landet, och alla dess Floder. Sedan är och Solen uppe hos oss några Månar dag och natt och inga Stiernor synnes om Nättren på några Månar.

Himmelen i Södre Æthiopien, gifwer inga sådana många Wädersolar, med 3, 4, 5, och flera Solenes gårdar, såsom Regnbogar, dem Olaus Magnus lib. 1. cap. 14. 15. 16. och Merian. Ind. Orient. pag. 111. Fig. XL. beskrifwa här i

Norden skådas. Icke heller sådana Eldfloder i södre Æthiopia, som här synnas, och ty kallas de, Norska Ellfloder, Nordlius, Nordblys, som läses i Stiernhielms Hercule och Peter Classon p. 185. emedan de i södre Länderna aldrig märckias, hwilka begynna merendels stiga up Wästernorr, eller Nordan, såsom de kommo up utur Bergen, och när klart wäder är om Höst och Winternätterna, fara de af och an på Himmelen, såsom en bred Flodh som foro hijt och dijt, och gifwer stundom åtskilliga fergor från sig, Gula, Röda, Gröna Blå, men mästedelz en hwijtgul Eldfärga, och strimmor, såsom många tusende oräkneliga brinnan. Spessar skulle falla emot hwar andra; gifwa och stundom så starckt Liud, såssom man hörde en starck Forss falla utföre ett Berg. Denna beskrifwer och Hanno säjandes: 'att de sågo utur högsta Berget en lång Eld up åt Himmelen, och syntes för dem såsom han flöt ibland Stiernorna'. Han kan intet artigare beskrifwas, ty om dagen eller wid Månskien eller affton och morgonronnan synnes han intet, utan när mörckt och Stiernklart är. Och giör han Natten så lius, att man kan se Landet och segla trygt, det iag sielf en gång giorde ytterst i Septembri emillan Stockholm och Upsala.

Hafwet uti Södre Æthiopien, hafwer, särdeles under Medelinien, en jämn gång, så och en stadig wäderlek och äro intet des Strander med ohörliga Klippor upfyllte, hafwer och intet något Hafzswalg. Men wår Norre Æthiopia hafwer ohörliga Klippor, altid ombytelig wäder, och offta så hög Ebbeflod, att många gånger stoor deel af Landet öfwertäckies, och hafwer wid sin wästra sida den widtberömda Agronden |577| och Haf-swalget, af Orpheo, Homero, Platone etc. beskrifwit, se Atlant. Tom. I. pag. 306 [= s. 193]. Tom. II pag. 44, til 49 [= s. 58—62]. Tom. III. pag. 396 [= s. 402]. det och Hanno säger sig hafwa erfarit; talandes således: 'När wij twenne dagar seglat dessa Bergen förbij, kommo wij till ett ohörligit och omäteligit diupt Hafswalg, mot hwilket på andra sidan wid fasta Landet syntes en slätt; hwarest många Ellar här och der lyste.'

På Jorden i södre Æthiopien, brännes eller fälles aldrig någon Skog till Swedieland; ty där äro inga andra Skogar än fruchtsamma Trän, hwaraf Folcket föda sig och hafwa sin näring. Men i wår norre Æthiopia, äro oändeliga Skogar till brand tiänlige. Ty och Homerus rätteligen kallar henne (se Atlant. Tom. I. pag. 302, 314 [= s. 191, 198]) en Öö, 'fullrijk af Skogar', hwilka fällas här och der neder några 1000 steg till längden, och 100 eller flera steg till bredden, hwilka när de en tid legat, så att de tagit torcka på sig, så acktar man på när lungt wäder är, så tänder man Elden på den ändan som ligger med wädret, att intet må någon skada skie på ohuggnan Skogen af starck bläst. När han nu så antänd är, och brinner som bäst, så synnes han

för dem som något derifrån äro, såssom en Eldflod. Särdeles ser detta artigt uth när Swedieland hugges på de Ländren som liggia mot Siön, då synnes det som en Eld flöte utur Bergen som en Ström, och händer så att några Skutor eller Fiskebåtar liggia in wid Stranden, måste de ackta att icke de antändas, utan läggia undan: såsom det skiedde en gång när iag war med på Drotningeholm, der ett Swedieland brändes. Hafwer det en starck och heet Sommar warit, så måste sådana Swedielandz brännare grant achta Elden, ty då plägar heela Skogarna antändas, som nu för 4 eller 5 åhr sedan skiedde, på 2 och 3 åhr effter hwar andra, då Mossarna woro så utorckade att den feeta Jorden, (af hwilken man i Holland, Holsten och Skåne plägar göra Torff att bränna i Husen) så itändes, att hon brann up, och när Folcket tänckte att hon war släckter ofwan på effter branden, emedan ingen Logeld syntes utan en Aska, war dock bara Elden neder uthi, så att många fingo skada och blefwo brände som dijt gingo siunkandes neder i Askan. Då skulle man intet sedt Floder af några 1000 steg, utan de som woro 3, 4, och flera Mijl långa och breda, hwilka intet kunna släckias, utan hela Häradet upbiudes att fälla ett stycke af den Skogen som än intet itänd är, och draga honom undanpå ett godt stycke, och kasta så Jord uppå det torra gräset och qwistarna, som på marcken brinna, dem att släckia. Detta hafwer Hanno erfarit, säjandes: 'Hwarföre när wij blefwo rädde af det en Spåman befalte oss resa dedan ifrån Öön, lade wij så hastigt utur den Wijkan, och foro till det Landet som alle-|578|städes syntes brinna: ifrån hwilket syntes stora Ellstoder strömma till Siön. Så att wij för Jordennes stora hetta och brand, ey kunde stijga in på Landet.' Uppå sådana Swedieland såå de sädan sin Säd, som tillförende sagdt är; det Fremmande sig öfwer förundra, som sees af Fransyska Ambassadeuren d'Avaux Resas beskrifning till Swerige pag. 37. 'Det är att förundra sig öfwer dessa Norska Folckens klokheet: ty de tända Elden på stora Skogzträn, och såå deras Säd uppå Askan, som är blandat med Jorden, hwilken utan något plöjande, Harfwande, och Giödande wäxer dem härligen, intet Åhret der effter, utan på andra åhret;

Således lönes den snåle Åkerman,
Sädän han kastat och spridt ur sin hand,
När hon twå hettar twå kiölder utstådt.

Hwem skulle tro, att utur en torr Aska, skulle något wäxa, om icke den förfarne Virgilius lärdt och sielfwa förfarenheten oss sådant wijst. Men aldrig hafwer han en gång drömt, att sådant kunde skie utan Plog eller Spada.'

Uti detta rummet hafwer den förnähme Herren intet rätt fattat deras Taal som honom det berättat. Ty det som såås om Hösten, det gror af Solenes

wärma, och skiuter Gräs till en foot högt, och ligger så öfwer en Winter under Sniön frusit, och andra Sommaren skiuter det up i Ax och mognas. Utan så kan hända, att alla Kornen intet om Hösten komme neder i Askan, utan liggia det åhret ofwan på torra, och först andra Sommaren komma up, och den tridie mognas. Ty när de såå, komma de intet åt harkla eller kiöra neder Säden, utan de taga en Gran- eller Furuqwist, och stryka öfwer Askan, så att Kornen blanda sig med henne, och än då töra intet alla komma in i Askan. Se detta Swediande som afmålar de Jordiska Ellfloder, wetta intet de södre Æthioper af, och mindre kunna drömma der om än Virgilius.

Folcket uti södre Æthiopien är till deras Skapnat alla lika, som der infödde ära, (ty man talar här intet om de Främmande som dijt komma och handla, och en del af dem der sig nedersättia) och hafwa merendels inga andra kläder, än dem Gudh den Högsta gaf Adam och Eva i sielfwa Skapelssen. Emedan södre Æthiopien räknas af de Lärda för en deel af Paradis, derföre och de ingen anledning kunnat gifwa dem gamblom att beskrifwa sig af underliga Skapnader, och åtskillnad i klädnat. Men i den norre Æthiopien, äro icke allenast Folcken till åtskillig Färg, och Skapnad till Håren och Kroppen, utan och till Klädedräckten, hwilka till en större deel, särdeles längst Norr, ännu bära den klädnaden som Gudh den Högsta gaf Adam och Eua, sedan de woro utkiörde af Paradiset, som bestod i Skinpälssar. Och är intet olijkt att de wordo kiörde Norr uth, eme-|579|dan alla de stora Floder som gingo uti Paradis, äro uti Asia och Africa beskrefne, och utom Paradis i Söder, Öster och Wäster är stora Hafwet, dijt de intet kunde flyttia. I nordan behöfde de och sådana dräckt som ännu brukas.

Wij willja så tillsee hwad för åtskilligt underligit slagz Folck de gamla hafwa genom kloka Afmålningar beskrifwit wåra Norska Æthiopier, för deras åtskilnad i Klädedräckter. Ty i södre Ætiopien, som wijst är, pag. 522, 523 [= s. 523 f.] ärkiänna hwarken de älsta eller yngsta Skribenter några finnas; utan säja alt osant wara, som om dem berättas. Först upräknar Plinius 'de Bockskægguta Faner som äro som halfwa Willdiur'. Dessa afmålades hoos de gamla med stora Skiägg som på en Båck, och en deel af dem beskrifwes nakuta in till midian, med Horn i pannan, men nedan åter ludna som Geteben, och åter på föttren intet ludna.

Sådana beskrifwer Carl Steph. i sitt Lexico af Propertio, säjandes: 'De getfotade Faner blåsa i Pipor.' Se sådan en finnes här pag. 529 [= s. 529] under Bookstafwen *N* som går med Lijan om Sommaren och slår af Gräset, hafwandes på sig en Halmhatt, med 2 hörn framman att afwärja Solskijn i ögonen, dem de likna wid Bockhorn, sedan hafwer han sitt naturliga Skägg,

det de likna wid Bockskiægg, som de Norska bära, men sedan alt in till midian bar: ty de hafwa antingen ingen Skiorta, som sagt är om Lapparna, eller och de som hafwa någon Skiorta, stryka de den neder och binda henne om Lifwet med dess ärmar. Men sina Renskins byxor lägger han ey af sig, på det han icke af gräss, Stybbe och Wass må rifwen warda, så och för Blygsamhet skull. Och det beskrifwes af dhe Gambla genom ludna Getaben, men på föttren hafwa de Skoor af Läder, de som här intet stå afmålade, utan allenast dess Sulor, hwilka de liknat wid Getaklöfwarna, som ey ludna äro, på det Reenskinnet intet skall förderfwas af fuckten i Gräset. Hwilka Skoor nogsamt äro dem bekante som bruka Lappstöflar med Skoor utan på för Sniö och Regn skull. Nästan sådan beskrifwes Konung Ragnar Lådbrok af Saxone ock Snorrone. Jämför nu alt detta med det som Tacitus så klarligen skrifwer om wåra Helsungars ludna kläden och skapnat, så och Ctesias, Plinius, Strabo, Nubiensis, Munsterus, Heberstein, Ziglerus, Schefferus och flera skrifwa, indragne här pag. 203, till 207 [= s. 215—219] och Strabo här pag. 349 [= s. 359] om wåra Norska talar, som boo på Öjarna längst Norr i Hafwet, att dhe hafwa Skiägg som Bockar. Och Diod: Siculus här pag. 512 [= s. 514]. Adamus Bremens. och Illuge Gryders Saga p. 514 [= s. 515] slijkt utwijsa.

Skogzmännen som de kalla *Satyros*, äro af-|580|målade genom wåra Helsungar och Lappar, när de gå hel ludna med Reenskins-mössor, Råckar, Byxor, Stöflor och Skoor, som alt sees af samma indragne rum, och Figuren pag. 169 [= s. 179] L. *B.* Flera afmålningar finnes i Cluverii Germania: ty hafwer han och Lib. 1. pag. 130. rätteligen slutit om deras Skapnad med Diodori Siculi ord Lib. 5. pag. 305. där han rätteligen talar om wåra Norska Galler, hwarest alla Floder frysa. (se Atlant. Tom. I. cap. 37. p. 809 [= s. 509]) 'at de se uth, för sitt långa Hår som de stryka tillbaka öfwer hufwud, och bak åth Halsen, som de Båckskiägguta och ludna Bergztroll'. Dessa hafwer ock Hanno funnit i wår Nårska Æthiopia säjandes: 'wid denna Insiön woro stora Bärg, som Skogzmän bebodde, uti Willdiurs skin klädde, som med stenar kiörde oss dädan'. Sådana finnas ey i Södre Æthiopien.

Blemyerna de Plinius uti sitt Cap. 8. pag. 263. indrager säger han pag. 264. 'Att de äro utan Hufwud, hafwandes ögon och munn uti Bröstet'. Sådana nekar Plinius sielf med de andra Lärda, att finnas i Södre Æthiopien. Men här i Norre Æthiopien, skapa Biarmerna och Lapparna så till sig i Kläderna, i det de draga Lapmudden öfwer Hufwudet, så att armarna synnas sittia fast wid Hufwud, som elliest synnes hängia tillhopa med Bröstet, att de see uth såsom munn och ögona woro på Bröstet. Ty hafwer Adamus Bremensis rätteligen råkat här indragen pag. 500 [= s. 502]. 'Att up i Swerige finnas Hunarna

som hafwa Ansickte i Bröstet. Som offta föras fångna in i Ryssland.' Deras skapnat finnes här pag. 529 [= s. 529]. Hwarest wid *I.* och *H.* armarna synes hängia ihop med Bröstet. Sådana beskrifwer och Olearius dem han såg af Samojeterna, som äro nästan ett med Biarmerna och Lapparna, och Hunarna, när han war i Ryssland, säyandes p. 161. 'Att dessa hafwa gifwit dem gamlom anledning att skrifwa, det menniskior finnas, som utan Hufwud äro, hafwandes Ansichte i Bröstet.' Detta bekräftas och merckeligen af Sturlögs Saga cap. 17. der hon beskrifwer hans resa till Hundingialand, Biarmaland och de 3 Gorkönen att bekomma af dem Boffeldiurs Hornet (*Cornu Amaltheæ*). Så for han Norr ut förbij Halogaland, under 65 1/2 högdz grad. 31 middagzl. och sedan förbij Finmarch emillan 68 och 71 högdz gr. och Vatnsnæs (Svatnsnæs) som äro twänne, ett under 68 högdz grad. 58 middagzlinien, dhet andra under 65 högdz grad. 57 middagzlin. och sedan in uti Olsowijk under 64 högdz grad. 55 middagzlin. 'Der han kom till en Borg hwarest några Män stodo uthan före i wackt med Wapn, hwilkas Haka war fastgrodder, wid Bröstet de där skelde såsom Hundar.' Dessa 3 Gorkons Systrar beskrifwer Egils Saga cap. 9. pag. 52. wid Lokes fiellar. Se Atlant. Tom. I. pag. 564. 565 [= s. 352 f.]. |581|

Den som nu will läsa Herodotum Lib. IV. cap. 191. pag. 285. Der han och sådana beskrifwer, så seer man att han blandar de Norska Æthioper med de Södre, som wijses der af att han säger först sig 'fått kunskap af de Lybier', hwaraf föllier att han sielf intet warit der på Orten, och sielff sådana underliga Menniskior skådat. Sedan skillier han emillan de Lybier 'som boo in wid Tritoniska Åån, och finnas i öster, hwilka hafwa långt Hår på högra sidan, men den wänstra skiära eller raka de, och säja sig wara af de Trojaner'. Altså äro dessa inga rätta södre Æthioper, hwilka intet långt Hår hafwa, utan warit fremmande, som de sielfwa sig bekiänna, och warit af de Trojaner, hwilka äro wåra Scythers afkomne. Se Atlant. Tom. I. pag. 789 [= s. 496] och Tom. II. p. 421. 528 [= s. 432, 538]. Tom. III. p. 162 [= s. 173]. som alla bära långt hår. Och hafwa wåra så wäl fordom som i senare Tijder intet så länge sedan, burit långa Hårlåckar på högre sidan, men den wänstra med kort Hår, det iag än mins i mina unga åhr. De andra slagz Lybier säger han 'boo wäster åth, som bruka att plöja sina Åkrar, hwilkas land är dreflig Bergut och Skogzrijkt'.

Till det Tridie beskrifwer han Landet af 'osäjeliga stora Ormar, Lejon, Elephanter, Biörnar och Åsnar', hwilka alla finnas i Södre Æthiopien, undantagandes Biörnarna som finnas här i Norre Æthiopien, det bewijsar pag. 551, 552 [= s. 548 f.]. Ytterst kommer han till att beskrifwa 'Hunerna som hafwa Hufwuden som Hunnar, och dem som äro utan Hufwuden, hafwandes ögon i Bröstet, som de Lybier berätta: ja och Skogztroll, Manfolck och Qwinfolck,

och allahanda slagz Willdiur som intet äro updicktade'. Se sådana finnes intet uti Södre Æthiopien. Uthan de han beskrifwer med Hundehufwuden, äro förståendes om Finnarnas och Lapparnas snällhet i Jagande, de Herodotus indragen i Atlant. Tom. I. pag. 58 [= s. 42] beskrifwer längst up i Wästernor, ofwan för Donau-strömen och kallar dem *Cynetas* och *Cynesios*, det är Hundar, dem och Paulus Warnefridus och Olaus Magnus indragen i Atlant. Tom. II. pag. 533, 534 [= s. 544 f.] kallar 'Hunar med Hundehufwuden'. Behålla och Ängländerna än i dag, som sees af Spelman. Lexicon, att kalla sina Jägare Hunnar. Och af Edda och Verelii Lexicon Hundwis Jotun en stoor Jette. Se och Adamus Bremens. här pag. 500 [= s. 502].

Wijdare beskrifwer Plinius *Himantopodes*, 'det äro de som hafwa krokuta Fötter, hwilka såsom Ormar föllja Jorden åt i löpande'. Dessa afmålar Solinus cap. 31. pag. 58. således: 'att de böja Knäwekan mera tillbaka, och synnes löpa likare en Orm, än en Menniskia, lika som de snarare willia falla framåt, än som gå'. Se Melam. cap. X. pag. 65. Sådana slagz Folck finnes intet i den Södre Æthiopien. Ty där är ingen Iis och Sniö der |582| de kunna löpa på Skidor och Skridskoo, såsom en Orm, utan här i Norden, hwilka i löpande synnes altid luta sig fram, såsom de wille falla. See pag. 529 [= s. 529] Fig. *I*, *H*, *L*, *K*, särdeles när de skiuta sig fram med den högre foten *L*, och med den wänstra Åka på Skidan *K*, då kastar han Kroppen åt den ena sidan, i det han stöter Foten åt Sniön eller Isen, och i det han åter lyffter up honom, så lutar Kroppen till samma sida tillbaka: och när man will se effter Sporen, så synnes på Sniön och Isen som en Orm hade der fälatz fram. Ty skrifwer Adamus rätteligen pag. 143. 'Att wid Riphelska Bergen som äro ofwan Giötherna, Swearna och Helsingarna, der de stora Ödemarckerna äro, och skräckeligen hög Sniö, äro där underliga slagz Skogzmenniskior. Der äro Hamaizorna; Hunarna, och enögda Jättarna Kykloperna, som hafwa ett öga i pannan. Der äro de Himantopodes som huppa på en foot, och de som äta Menniskiokiött.' Ty hafwer den Lärda Vossius rätteligen sagt öfwer Melæ ord pag. 313. 'Att det säjes om Skridefinnarna, att de hafwa ingen Knäskål på knäna, så att de kunna wijka knäna fram och tillbaka, och derföre äro de så snälla i löpande. Hwilket är alt osant. Men det är sant, att de Norska Lappar, Skridefinnarna, och Samojeter, som boo på nya Zembla, näst in till Tattarna, de äro Julbenta, det är att knäna stå utom, antingen det så är af Naturen, eller att de af det de löpa så mycket med sina Skidor på Sniön och Isen, bekommit sådan Julben: men intet äro de uthan Knäskålar.' Hafwer och derföre rätteligen Scheff. i sin Lappon. cap. 20. pag. 248. uttydt dessa *Himantopodes* om wåra Lappar indragen i Atlant. Tom. I. pag. 391 [= s. 245]. Dessa, för deras hastige farande

på sina Skidor, och med sina Renar och Acki, att ingen Häst kan dem hinna, kallades af de Gräker *Oxypodes*, det är snapfotade, som de sielfwa utolka: hwilket sees af Megastene uthi Strabone nemd, så och af Olao Magno, Schefferi Lapponia här pag. 204, och 206 [= s. 216, 218] indragne, det och Adamus Brem. H. Eccl. pag. 142. bewittnar: 'att wid Gränserna mot de Swenska och Normenner emot norr, boo Skride- eller Skidefinnarna, hwilka de säja löpa om een Häst i springande'. Se dessa äro som Hanno funnit på i wår norre Lybia sejandes: 'up uthi Bergen boo Troglodytæ (det är de som boo i Bergzkulor och Kojor see p. 191. 203 [= s. 203, 215]) som hafwa en Fremmande och underlig skapnat: hwilka äro snabbare att löpa än Hästar'.

Dessa för sina stora Skider, kallades af Gräkerna *Skiapodes*, som kommer af wårt Göthiska ordh Skiafota, ty de hafwa Skidor under fötterna när de löpa dem Plinius lib. 7. cap. 2. pag. 400. således beskrifwer: 'dätt äro ett slagz Menniskior som äro enbente som löpa med förundran skräckeligen starckt: hwilka kallas Skiofotar, hwilka uthi starck hetta läggia sig neder på Marcken och giöra sig af fötterna een Skugga mot Solen'. Några radar der effter säger han: Eudoxus skrifwer 'att uti Indien finnes Män som hafwa en aln långa |583| Fotblan och Qwinfolcken intet större än benen på een Strutzfogel'. De lärda uthi sina anteckningar till Plinium wisa att dessa Eudoxi ord skola stå näst för Sciofötter, effter andra Plinii förwarade Skriffter, och således läsas: 'uthi Indien finnas Män som hafwa Fotebladen en aln långa som kallas Sciofötter, hwilka i starck hetta skyla sig mot Solen med Föttren'. Huru de Lärda plåga sig med dessa slagz Folcken, som de Gamla beskrifwa, sees af Cælio Rhodig. och andra; samt Salmasio uti sina anteckningar till Solinum pag. 1006. att de icke allenast neka sådana finnas, uthan och att sombliga af de Gamla skrifwa dem finnas i Scythien; andra i Indien, och andra i Æthiopien. Men wij willia förlika dessa lärda Män, och wisa att de Gamla hafwa alla träffat en ort, när de ihogkomma det som wijst är pag. 197 [= s. 210] att Indien kallades fordom hela Asia, alt up till Nortkap, där hon hänger tilsamman med wår Scythia, och sedan att de talat om wår norra Æthiopia, som här pag. 406. 409 [= s. 412, 415] wijst af Strabone och Homero wara Swerige. Ty elliest gifwes ingen orsak hwarken uthi den södre Indien eller den södre Æthiopien, af deras Folck och Klädebonat, att beskrifwa sådana Menniskior som kunna med sin fotplanta skyla sig mot Solskinet. Emedan de där ingen Iis och Sniö hafwa, så att de kunna åka med sådana Skidor uthan här i Norden. Är och artigt det Eudoxus säger intet Foten wara så lång, uthan Foteplantan, hwilken är nu sielfwa Skian eller Skidan, den hoos sombliga af Lapparna är längre på högre Foten, men stäckre på den wänstra som sees i Schefferi Lapponia cap. 20, 248. där

han wiser dem wara till 3 och 4 alnars lengd, förståendes effter Lapparnas fötters och armbogars längd, räknat mot deras Krops storlek. Men de som Olearius hafwer afmålat, see här Pag. 169 [= s. 179]. Fig. *C*. dee komma nemre till Eudoxi beskrifwelse. Huru de för lust skull leggia sig i Solskine att med dem skyggia sig, sees af pag. 169 [= s. 180] Fig. *D*. Af detta rum är och merkeligit att Plinius beskrifwer just wåra Lappar i det han säger dem allenast hafwa ett Been, och likwäl springa ohörligen starckt. Hwem skulle icke skratta, om man enfalldeligen wille förstå dessa orden? Ty den intet mera än ett Been hafwer, han kommer intet uthur rummet uthan Kryckia, och med den skall han wäl intet springa om en Reen eller Häst, och leka den Leken, Ta fat på den. Ty förståås här dem intet hafwa mera än ett |584| Been, nemligen det som han skiuter sig fram med och löper som andra. Men det som han står på den lengre Skidan med, och intet rörer, det räknas här intet för been. Men löper man på 2 Skidor tillika, och skiuter sig fram med en staka, som hafwer en bricka i endan der man löper på Sniön, eller en Jernpik på endan där man löper på släta Isen, så kallas den stakan ens Been effter som en rör sig med den, men intet begge Benen, ty de stå stilla på Skiorna. Se således som allom är kunnigt, kallas en Gubbes kryckior Benen i den gamla gåtan, att en Menniskia i Barndomen går på 4 Been, i Ungdomen på 2, och på sistone i Ålderdomen på 3 Been.

Salmasius öfwer Solin. pag. 1006. menar att för enbeente Män, skal stå enögda, effter andra gamblas Skriffter. Hwilket är lika mycket, ty wåra Lappar, Finnar och Swear kallas och enögde för det att när de jaga och skiuta, sluta de det ena ögat till, se här pag. 206 [= s. 218] af Zieglero och Adamo Bremensi och af Herodoto, Orphæo, Æschylo och Saxone Atlant. Tom. I. pag. 405. 407 [= s. 253 f.] indragne. Än säger Eudoxus 'att deras Qwinnor äro mäckta små intet längre än benen på en Strus'. See huru wäl detta träffar wåra Pygmæn eller Lappar, och serdeles deras Hustrur. En Strus-fogel är som Plinius lib. 10. cap. 1. skrifwer, indragen af Jonston. Hist. Avium cap. 11. pag. 55. 'Så stoor när han står rät up, som en Man när han sitter på en Häst'; hwilket stiger till en 5 eller 6 aln. nu är benen på Strussen effter Jonstoni fig. Tab. 21. $^2/_5$ af hans Kropp, och tiocka som en laglig mans lår och been, hwilket giör 2 alnar. Och så långa äro de minsta Lappars Hustrur. Jämför detta med det som om dem af andra Skribenter skrifwit är här pag. 178, 189 [= s. 189, 201]. Dessa beskrifwer och Plinius Lib. 7. cap. 2. indragen i Atl. Tom. I. c. 9. p. 389 [= s. 244] 'att de hafwa långa Hälar bak om foten (det är Skidans långa deel baak om hälen) löpandes otroligen fort, med wildiuren (Rhenarna) wistande, hafwandes Hudar med deras håår till kläden och bröstlappar'. Och dessa, för deras Jägeri

kallas Hunnar som nest tillförenne wijst är. Det och Plinius lib. 7. cap. 11. pag. 399. witnar: 'uthi de många Bergen boo ett slagz Folck med Hundahufwuden, som äro klädde med Wildiurskin, och likare skälla än tala. (det som andra och skrifwa om Lapparnas och Finnarnas språk) hwilka lefwa af Jägeri och Foglefängeri, dessa skrifwer Ctesias skola wara till 120000'. Af detta 120 talet och Skinkläderna, kennas de grant igen wara wåra Norske, se Atl. Tom. I.pag. 273 [= s. 172] och här pag. 375 [= s. 382].

De andra underliga slagz Menniskior, såsom wåra Fanesir, som de Gräker och Latiner kalla *Enotechetos* eller *Phanesios*, af det att de så långa öron hafwa; att de kunna liggia på det ena och hafwa det andra till Fäll på |585| sig, äro Lapparna när de draga Renmudden upöfwer hufwudet och sina händer utur ärmarna, och liggia på den ena armen och täckia sig med den andra see Fig. *I*, *H*. pag. 529 [= s. 529] och äro beskrifne här Pag. 204, 205. 365 [= s. 216 f., 373] och Atlant. Tom. I. 363 [= s. 229]. Tom. II. pag. 61 [= s. 74].

Uthaf Hippocrate och Plin. lib. VI. cap. 4. pag. 314. beskrifwes här Norr wara ett slagz Folck som hafwa långa och höga Hufwuden, dessa kunna intet heller uthi dhe Södre Asiæ och Æthiopiæ orter finnas att gifwa anledning till en sådan skapnat, ty de gå antingen heel barhufda eller hafwa de runda Tulbanter på hufwud. Men wåra Swenska och Ryssarna hafwa fordom hafft trefligen höga Hattar och Myssor, såsom sees af Fig. *A*. pag. 530 [= s. 530] tagin utur Olearii Persiska resa. Far derföre Hippocrates will som ment att när Barnen blefwo födde, hade deras Föräldrar krystat hufwudet på dem altijd i längden. Altså seer man af wåra som altijd både fordom och än i dag bruka drefligen att omskiffta des Kläders skapnat för Winterens och Sommarens alt för stora ombytning och åthskilnad, beskrifwit dem genom åthskilliga liknelser. Såsom Finnen hwilken war till Rewel och feck se deras Jungfrurs klädräckt som af Oleario här pag. 530 [= s. 530] Fig. *B*. står afmålat, sade han sig sedt Menniskior som kierna Smör i Hufwud och hafwa Bistockar i halsen, liknande den höga korgen med Plumasier uti, uppå hufwudet, wid en Smörkierna, som hon och dreflig liker är, och Biståcken wid pipekragan, hwars fållar äro lika Bijhusen. Äfwen så Lappen som förde för några åhr sedan Rhenar ut till Princen af Oranien, sade sig sedt i Amsterdam Pigor, som togo up Tarmarne när de föllo neder på gatan, rensade dem, och åther stoppade dem in baak på, förståendes der igenom Släpen som de bära, den de sättia up när som behagas. see fig: *C*. pag. 530 [= s. 530]. Mina Jagtskieppare när jag om Wårtiden frågar dem om man intet än får segla, swara de, att wår Herre hafwer än intet tagit låcket af Byttan, det är Isen af Siön.

19. Såsom wij nu hafwa beskrifwit alla de slagz Folck här i wår Norska

Lybia eller Æthiopia, som för den stora hettan om Sommaren och åter den starcka kölden om Winteren, eller för Ortens beskaffenheet intet kunna hafwa Lijn, Bomull, eller Fårull att giöra sig Kläden, utan draga åtskilliga Willdiursskin på sig, och wända det ludna uth; hwar |586| igenom de hafwa gifwit dem Fremmandom orsak att likna sig wid åtskilliga underliga slagz Menniskior, likare Wildiur än Folck; och derföre nogsamt wiser detta Hannonem de Carthaginensers Konung warit här in Nordska Æthiopien med sin Flotta och ey i den Södre, där sådana Folck ey finnas. Så willia wij nu widare effterföllia hans resas beskrifning till sielfwa Orterna, och see wid hwilken ort han ytterst stannat. Pag. 543 [= s. 541] hafwa wij wijst hwar den Floden eller wiken Lixan ligger i Norie der han såg de som löpa på Skidor starckare än någon Häst springa kunde, och Menniskior af Fremmande och underlig skapnat. Hwarest han säger: 'att de togo sig Tolckar af de Lixa-boer och foro så Söder åt 2 dagar, åter Öster åt 1 dag; der de kommo uthi en diup wijk, hwarest de funno en Öö 5 Stadier i sin omkritz: (det är 1500 alnar eller 1/7 Tysk mil) hwarest de lemnade några att boo, och kallade ön Kernön. Denna Ön tycktes dem liggia twärt emot Carthago, emedan deras seglande ifrån Carthago till Herculs Stabbarna och ifrån dem till Kernön swarade hwar andra. Dedan kommo de till ett Kiärr eller Inwijk, farandes öfwer en stoor Flod som kallades Scherden. Denna inwijken hade 3 Holmar större än Kernön. Derifrån foro de på ett Dygn längst in i wikan.' Hwarföre Hanno säger sigh tagit Tolckar med sig wed Lixe, war det orsaken, att lengre Norr bodde Finnar och Lappar som helt annat Språk talade än de Norske och äro många Norske som kunna begge Språken. Denna Öön Cernön hafwa de Lärda lenge sökt effter att igenfinna. Af Ferrarii Lexicon seer man att somliga ment det skulle wara *Porto Sancto* som ligger norr om Canarie Öjarna under 33 högdz grad. 90 Tyska mijl ända i Söder från Africa, under 8 middagzlinien. Hwilken i sin omkriss är 15 Tyska mijl. Andra *Madera* som är söder om denna Öö 100 mijl ifrån Africa och 10 mijl från Porto Sancto, hwilken är mot 40 Tyska mijl i sin omkris. Andra *Ombrio* som och kallas *Ferro*, som är 15 Tyska mil i sin widd 60 Tyska mijl ifrån Africa under 28 högdz grad. 5 middagzlinien. Andra *Madagascar*, som ligger öster om Africa emillan 10 och 25 högdz graden i Söder under 80 middagzlin. som är 500 Tyska mijl i sin widd.

Ptolomæus setter henne i sin Africæ Tab. IV. under 25 högdz grad. 5 middagzlin. uthi stora Hafwet 45 Tyska mil från landet och 30 mijl i sin widd 9 dagzresor från Gibraltar Sundet.

Ortelius i sin Thesauro säger Joh. Leonem mena wara en af de Assoriska Öjar som heter *Gratiosa*. Hwilken ligger under 39 1/2 högdz grad. under 1

middagzlin. twert mot Spanien i wäster, men på 250 mijl ifrån landet 8 mijl i sin widd, men Ramusius och Mariana mena en annan Öö |587| som heter *Argin* s. *Argvin* liggiandes uthi Africa under 20 högdz grad. 10 middagzlinien der de swarta Morianer boo, hwarest een 9 stycken små Holmar äro wid pass hwardera 1 tijonde deel af en Tysk mijl store, men en af dem 8 Tyska mijl i sin widd, liggiandes somliga på 1 mijl, somliga 2, 3, och 4 Tyska mijl från Landet. See Lonii 25. Tafla och Vossium öfwer Melam pag. 309. Ty hafwer Salmasius öfwer Solinum pag. 1243. och 1244. retteligen sagt 'att de Gambla hafwa mycket twikat om denna Ööns lägenhet, som och Eustatius till Dionysium menandes att den mycket gambla Skalden Lycophron farit wil, som säger: att Morgonronnan hafwer sitt ursprung wid Cerne, och att Solen hafwer der sin Sofwekammar'.

Vossius öfwer Scylacem pag. 24. säger: 'att de äro intet mindre galna som mena denna Öö wara Irland'. Men sannerlig de andra fara rätt så mycket willa, som hafwa gissat på de förra upnämde Öjar, som de som tänckt på Irland; Ty när man tillseer så wäl Hannonis som Lychophronis, Polybii, och Cornelii Nepotis ord, så må man undra huru de andra Lärda kommit på sådana obetänckta tanckar, och intet tilhopa bundit alla Tecknen som dessa gambla Män upnämna.

Såsom (1) att hon intet war större effter Hannonis beskrifning än 5 Stad. eller 500 stegh det är 1500 allnar wid pass; der alla Öar, som här nu upräknade äro, komma till några 1000 steg och somliga till några mijl. Men Nepos Cornelius i Plin. lib. VI. cap. 31. pag. 282. kommer nermast till Hannonis ord säjandes henne intet widare wara än 2000 stegh.

(2). Säger Hanno, att hon låg 'när till landet', och af Polybio i samma Plinii rum 'att det war ey mera än 8 Stadier ifrån Maure-landet mitt emot Atlantiske Berget'. Se detta träffar intet med någon af alla de andra upnemde Öjar, hwilka liggia på 80, 90, ja 100 och 200 mijl från lande, undantagandes Argvin, men hon ligger åter intet mot det förmente Atlantiske Berget eller Maure-landet, i Africa. Icke heller finnas där de Folcken som Hanno säger wara klädde i ludna Skinpelsar, icke heller de Menniskior som äro de skiönaste till färgen af alla Menniskior, hafwandes långt och hwit Hår och Skegg som så Scylax talar. se pag. 512, 513 [= s. 513 f.].

(3). Säger Hanno, 'att hon låg uthi en inwijk och än längre in uthi den samma, 3 större Holmar, och att han än yttermera moste fara på ett helt Dygn, för än han kom längst in i Wijkan der de stora Bergen woro och de ludna Menniskiorna'. Detta kommer ey heller alla de andra upnemde Orter och Öjar till. Ty de liggia ey i någon Inwijk, utan långt ut på stora Hafwet. Wid

Argvin är wäl en Inwijk men intet öfwer 1/4 dygn att besegla. Där Hannonis inwijk, när man räknar |588| från Cernön, dit han först kom i Inwiken, wäl en 3 Dagzresor synes belöpa, för än han kom de 3 stora Öjar förbij, och sedan innerst i Wijken.

(4). Finnes ingen Öö på alla dessa Orter med sådant nampn Skernö. Hwarföre wilia wij jämnföra alla de aldraälsta, och wisa att Kernön och Skerdön, äro de som i Norie liggia i den stora Inwijkan som löper till Trondhem: ty effter Scylacis ord här pag. 527 [= s. 528] Seglar man ifrån Oresund, der Herculs Stabbarna äro, 12 dygn in till Skerno, hwilken är en af de små Öjarna som alla i gemen kallas Skernöjar: ty ifrån Sundet til Hermans hufwud äro effter Scylacis och Hannonis uthsago 2 dagar, som wijst är. Der ifrån til Soleön 3 dagar, som är under 58 högdz graden, och der ifrån til Skernö 7 dagzresor, som giör 7 grader in till 65 högdz graden. Hwarest till 100 Holmar eller Skernöar äro finnandes af lika storheet, wid den Wikan som löper til Trundhem, hwarest på Landtaflorna står på Hollenska *the leet van Drontbem.* Sedan får man de 3 stora Holmarna i Wikan som Hanno säger, hwilka äro de 3 Chytterön Peter Class. (Janson. Hitterön) hwar ifrån just är en dagzresa in till Skars-fiel Scerdels (Hannoni Chertes) i Norremöre (*Boreali Mauretania*) och Numedal (*Numides* & *Nomades*) där de stora Atlantiske Bergen synas och wisa sig in till Stranderna, och de ludna Finnar och Lappar löpa på sina Skidor. Dessa holmar äro nu både till storleken, och längden ifrån landet finnandes, och moth Atle-berget, aldeles som Hanno, Polybius, och Cornelius dem beskrifwa.

Widare är artigt det den gamla Lycophron sagt att Cernö ligger der 'Morgonronnan har sitt ursprung och Solen sin Hwilokammar'. See detta kommer intet den Södre Æthiopien till, uthan wår Norre, ty under denna 65 och 66 högdz graden som ligger mitt moth Torne under Carlewagnen, der säges Morgonronnan hafwa sitt ursprung, emedan Morgonronnan aldrig är borta för dem uthi 4, 5 till 6 månar, see pag. 526 [= s. 527] och åter Solen säijes hafwa sin hwilokammar uthi 2, 3 och flera månar om Winteren när hon dem aldrig upgår utan Sofwer, som och är wijst af Pythea som sielf här warit och sagt Solen här såfwa. See Atlant. Tom. II. pag. 243 [= s. 254] och Ovidio som säger henne här hwila sina Hestar. Atlant. Tom. II. pag. 80, 84 [= s. 92, 96] och flerastädes i Atlant. Tom. I. och Tom. II. som kan i dess Register igensökias. Sedan finnes och effter Scylacis och Diodori Siculi ord här Folken |589| meckta sköna, hwita och röda med långt Håår och Skägg, wid Skernö.

Hafwa altså de Lärda stött sig på det ordet Æthiopien, menandes den Södredelen af wärden, intet ihogkommandes den Norre. Och sedan af det Hanno

säger att denna Öön 'syntes dem liggia mit mot Carthago, när de öfwerlade huru långt de seglat ifrån Carthago till Herculs Stabbarna i Spanska sundet, och sedan till Skernö'. Isac. Vossius till Scylacem pag. 24. säger rätteligen att 'de hafwa fåfängia tanckar, som så oförståndigt uttyda Hannonis och Cornelii ord, att mit mot Carthago låg Skernö 1000 stegh ifrån Landet'. Men iag fruchtar Vossius med de andra Lärda hafwa intet heller bättre betänckt dessa orden, mit mot. Alla orter i wärlden de beskrifwas af de gamla Jordennes och Historiers beskrifwarer, att liggia twert emot hwar andra antingen till högden, eller bredden som de kalla, det är från Söder til Norr eller effter middagzlinien; eller effter längden ifrån Wester till Öster. Ty eliest, som man weet, så kan en på en plan Jord, eller i Hafwet, draga en rätt linie ifrån hwad rum iag wil, och säja dem liggia mot hwar andra; men det är intet de Lärdas mening. Ty hafwa de som tänckt att Skernö skulle wara en af de Assoriske Öjar, det giort derföre, emedan den ligger i wester något så när twärt mot Carthago från öster och wäster. Men alla de andra Orter kunna intet säjas liggia twärt emot Carthago. Hwarföre hafwa åter andra uttydt hans ord så, att de ment honom förstå således, att Skernö låg så långt från Gibraltar Sund som Carthago från Skernö; men det är intet Hannonis mening, uthan han såsom een stoor Siöman hwilka alla än i dag, att få Orternas beliggiande igen, till sin längd i wäster och öster och bredd eller högd i söder och norr, uträkna det således, att de see effter huru många Glas eller Timar, eller Dagar de fara Öster ut, Wäster ut, Norr åt eller Söder; och om de fara fram eller tilbaka i Siön, anteckna alt sådant, på det, när de sammanlagt och afdragit alla Tider, Stunder, Längder och Bredder mot hwar andra, de då skola igenfinna något så när den ena Ortens lägenhet mot den andra. Se således säges af den gamla Ephoro indragen i Atlantica Tom. I. pag. 62 [= s. 44] 'att Æthiopien hon ligger emillan Solenes winter-upgång och nedergång: och twert mot henne är Scythien'.

Nu fast hela Europa ligger emillan Æthiopien och Scythien, säges likwäl Schythien, rätteligen liggia twert mot Æthiopien: ty den 40 middagzlinien hon går mit igenom Södre Æthiopia och mit genom Östersiön i Swerige och stannar på Nort-Kap i Swerige. |590| Och Cap de bon Esperance i Æthiopien. Se så lyda Plinii ord lib. 11. cap. 78. 'Att twert emot de Æthiopier (som äro swarta af Solenes brand med knorlut Hår,) är den Isoga och Sniöfulla werldenes deel, som beboos med det hwijta Folcket till Hullet, och med långt Gult hår beprydde'. Flera rum behöfwer man ey indraga. Nu, se på med förundran, huru nätt Hanno hafwer hittat på Skernön wid Trundhem att det skal liggia äfwen i sin bredd från Wäster till Öster såsom Carthago

och mit mot den Staden. Ty Carthago ligger under samma Medellinia: fast somliga hafwa begynt sin första Medellinia mera i wäster in till Asor-Öjarna och andra ifrån Canari-Öjarna. De som hafwa Carthago under 28 och 29 middagzlin. de hafwa och Trondhem med Skernön under samma linie i Norr: och de som hafwa Carthago emillan 32 och 33 middagzlin. de hafwa och Trundhem under samma middagzlin. see Lons, Blaus, Jansons och Vitz Taflor och min 2 Tafla Atlant. Tom: I.

Hwad för underligit Folck af åtskillig skapnat klädde i Willdiurs skinn som Hanno där sätter, är reda nästförr widlyffteligen wijst. 'Dedan (säger Hanno) kommo wij till en annan Åå som hade Crocodylar och Siöhestar. Och gingo tilbaka till Skernön. Och der ifrån i Söder, seglandes sedan i 12 dagar Stranden förbi hwilken de Æthioper alt bebo, (som annat Språk brukade än wåra Tolkar kunde) kommandes på sistone till stora, höga och skoguta Bärg. Hwilkas trän hade en luckt. När wij twenne dagar dem förbij seglat, kommo wij till dät stora ohörliga Haf-swalget.'

Om de Crocodylar och Siöhestar som här norr i Hafwet sampt dess Inwikar och Strömmar finnas är sagt P. 546, 548 [= s. 543, 545]. nu säger Hanno att han wende åter till Söder hwar af man seer att han förr farit norr åt. Hwilket och orten medgifwer, ty hela denna Trundhems wijken hon löper från 63 högdz graden in till den 65. Och altså om han wil fara der åt skal han åter gå i söder. Sedan säger Hanno 'sig folgt Stranderna åth i 12 dagar och dem besedt, och sedan effter 2 dagar kommit till det stora Haf-swalget'. Altså synnes han gåt i Söder effter dagtalet in mot Bergen under 61 högdz graden och åter tilbaka öfwer Skernö, till Helige-land, hwar ifrån Hafzswalget ligger 2 dagzresor der som de stora Atlantiske Bergens krokuga ända går in mot Hafwet, hwarest och de många Granar och Tallskogar wäxa som af sin rika starcklufftande Kåda och Tiära, kallas de lufftande trän, som och sees af Casparo, Johanne Bauhino och andra Botanicis, som allom gemene Man kunnigt är. Om de många Skogzellar Hanno skådade samt |591| huru Folcket dantzade och sprungo wid de smärre eldar, är reda talt pag. 573 [= s. 567].

'När de där hafwa intagit friskt watn, Seglade de wed Stranderna 5 dagar til dess de åter kommo til en stor Inwik, hwars Landz udd Tolkarna sade kallas det wästra Hörnet.' Se huru drefligen detta instämmer med alla wåra Lärdas Siö- och Landkort: ty ifrån Malström eller detta stora Hafzswalget äro just 75 mil eller 5 Dagresor effter Gräkernas uträkning 15 mil Tyska om dygnet, in till det widtberömda och ifrån alla tider stora wästra hörnet Nort-Kim eller Nort-Kap, hwarest han såg en stor Inwik med åtskilliga Holmar, som är Maggerön och de andra som på Taflorna synnas. Sedan säger Hanno:

'Wij drogo hastigt dedan och på 4 dagar sågo om Natten sielfwa Landet fult med Floder: ty der syntes såsom mitt på Landet en dreflig stoor och högre Eld än andra såsom han woro up ibland Stiernorna. Och om dagen ett stort högt Berg som de kalla Gudarnas wagn. Dedan seglade wij i 3 dagar farandes förbij många Eldflodar hwarest wij kommo til det södre Hörnet på landet, hwarest och en Öö war, så och en Inwijk, uti hwars innersta en annan Öö war, hwilken och Skogzmenniskior bebodde. Hwarest funnos mera Qwinfolck än Manfolck, heel Ludna till Kroppen. Hwilka wåre Utolkare kallade Coriller, wij foro effter en Man, men kunde honom ey få fast: Ty alla sprungo upföre Klipporna såsom Getter och kastade stenar på oss. Men twenne Qwinfolck fingo wij, hwilka när wij skulle föra dem bort med bitande och slitande sträfwade emot oss; hwarföre wij och dem ihielslogo och drogo deras Hudar af dem, hwilka wij förde till Carthago. Inthet heller Seglade wij länger emedan Skiepzkosten begynte oss fattas.'

De ellar och Ellflodar up ibland Stiernorna af Hannone synte, äro förklarade p. 576 [= s. 569]. 'Ifrån dhet wästre Hörnet säger han sig Segladt i 7 Dyngn och då kommit till det Södre hörnet af landet.' See huru dreffligen och detta swarar mot alla Siö och Landkort, serdeles Blaus, Jansonii och Lons 4 Tafla emedan de för Siömannen måste wara mycket wäl och nätt giorde. Hwarest man tager med Cirkelen 15 Tyska mil på mijltalet som är en Dagzresa. Och går så från Malströmen eller Agrondens Hafz-swalg up till det wästra hörnet af Swerige, så får man just de 5 Dagzresor som Hanno dijt giorde, och sedan gå der ifrån i Östsöder till det södre Hörnet nedan Lambasco wijd Pononi som swarar mott udden på Granö så får man just 7 Dagzresor som Hanno talar: och denna Granö är den Öön han menar. Inwiken som han säger sedan funnitz, är Granwijkan; ty där ingen annan är. Men hwilken Öö han der kommit till som har warit innerst i Wijkan kan man intet säja, emedan der liggia någre stycken. Folcken som där bodt säger han warit ludne och kallas Coriller. Som dreffligen |592| instämmer med Lons, Blaus och Jansonii Taflor, så och Hebersteins Rysslandz beskrifning, att hela Finland kallas *Corilia*, och dess Folck *Corillar* det är Karacktiga och Manlige. Och är första delen af samma land kallat Gorgabole, så och en Stad wid samma nampn som sees af samma Taflor 30 mijl ifrån Vinaa eller *Archangel* i wester under 64 högdz graden. Detta jemnföres med det pag. 563 [= s. 557] af Plinio indragit är, så seer man huru artigt det swarar.

20. Nu hafwa wij fulländat Hannonis resa; och willia så komma att widare tala om dessa Corillar, som de andra kalla Gorgen, som i Plinii indragne rum sees kan. Och är intet orett, ty Gorkenens Landskap ligger i Corelien,

och äro de och af de Gamla kallade *Gorgii* och *Gargarenses* effter hwar och ens uthal, som altid intet är hoos dem lijka. Som sees af Plin. lib. VI. cap. 13. pag. 324. hwarest han beskrifwer yttersta ändan af Riphelske Bergen, så säger han: 'uthom dessa Bergen äro Scyther, Kimrar, Cicianter, Gorkonar (Georgii) och Hamaizor. Och dessa boo in till det Caspiske eller Hyrcaniske Hafwet hwilket der uthlöper in i Scythiska stora Hafwet, twärt mot Asien.' Hwarest de Gambla ment det Caspiske hafwet utlöpa in uti det Norska Scythernas Haf, är wijst Atl. Tom. I. p. 325 [= s. 205]. Tom. II. p. 46 [= s. 60]. Tom. III. p. 327. 351 [= s. 337, 360], nemligen wed Archangel genom Vina. Scytherna äro nu de Swenska, och Kimrarna de som boo emillan Torne och Kimi Flodh in till Nort-Kim, Hamaizorna mera i Öster som sees pag. 499 [= s. 501] och Gorgkonen, Gargabole alt in till Vinaa. See Tab. VI. Atl. T. I. Strabo lib. 11. pag. 504. kallar dem *Gargarenses* in wed Cerauniske Bergen dem iagh här pag. 503 [= s. 505] beskrifwit. Hanno beskrifwer dessa Corillar ludna till deras utwertes skapnat. Nu måste man här skillia emillan den utwertes skapnaden som de äro nemde ludna af, genom de ludna Wildiurs skinnen hwars hår de wända ut; och den andra utwärtes skapnaden som är på sielfwa Kroppen. Nu hafwa wij wist pag. 513 [= s. 514] af den gamla Hippocrate och andra att Folken i Norr blifwa ludna till Kroppen, somliga af Manfolcken mera och andra mindre, men sellan Qwinfolcken, hwilken ludna wij kalla Hullhår, som i Söderlanden ey finnes; men här på somliga så tiockt, att man kan knapt se huden inunder, det iag weet en 13 stycken i min egen Släckt hafft. Wid Revel i Estland och Finland är mig sagt att på somlige orter Barnen födas på ryggen med hår, |593| styft som en borst, det de gnida bort med ett Pulver eller tort Bröd, att det ey skal wäxa igen.

Af sådana Qwinnor ludna til kroppen, beskrifwes i de gamla Historier en uti Kettel Hængs Saga, pag. 221. 'Om man må kalla henne en Qwinna för hennes stygghet, ty hon war intet längre än en 7 åhrs gammal Poike (det kunde wara 3 och en half foot) men så tiock att Grimmer undrade der öfwer, hafwandes långt Ansickte, blekt och skrynklugt, swarta ögon, inbögd näsa, och Kroppen, där han war ludin eller icke, war han swartacktig. Hafwandes en ludin Päls hängiandes af axlan och nådde ey längre än till rumpan.' Se denne beskrifwes af sin ludna både till Kroppen och klädnaden. Uthi Heidins Saga pag. 330. beskrifwes äfwen en wed namn Holna eller Golna: 'som war ludin på Kroppen och swartacktig'. Uthi Orvar Odds Saga pag. 287. Beskrifwes en grym man Augmund benämd: 'att han hade swartacktigt Ansichte som Beck, swarta hår så långa af Hufwudet hängiandes att man intet kunde se mera än Ögona och Tänderna på honom, hwilken och kallades Floxe där af att han war

Ludin öfwer hela Kroppen såsom Flax eller ull. Och åtta sådana woro i Sälskap med honom, på hwilka intet Swärd beet och woro likare Hiettar än Menniskior, för deras längd skull.' Dessa swara just mot Ctesiæ ord indragne pag. 203 [= s. 216] 'att Håret och Skiägget äro dem så långa att de såsom kläden täckia hela Kroppen'.

Att dessa Menniskior längst i Norden hafwa warit, swartacktiga, är endels orsaken, att de som gåt till Stridz hafwa färgat sig med Blåbärssafft (see pag. 518 [= s. 519]) eller och med Tiära att de måtte see grymt uth; andra som hemma warit hafwa det giort om Sommaren för Myggar skull; det alla Lappar än i dag giöra, serdeles de som draga på Laxfiske. Elliest är och orsaken till deras mörka färg, deras wistande och sofwande uthi deras Kojor, der röken altijd står up i taket. Som äfwen skier hoos Finnarna i deras Stugur, ty äro merendels de brunacktige till hull och håår. Sedan är det märkiandes om den gamla Kieringen den Ketill Hængs Saga beskrifwer att hon warit af Pygmennen eller de smärsta Lapparna, effter hon war ey mera än 3 1/2 foot lång.

Den andra utwärtes Skapnaden som de hade af Wildiurs-skinnen, genom hwilken de Främmande woro inbillade att det war deras egna Kroppars håår, den är här af Tacito, Nubiensi pag. 203 [= s. 215]. Megastene pag. 205 [= s. 217]. Saxone pag. 437 [= s. 441]. Joh. Torneo, Scheffero, Zieglero pag. 206 [= s. 218] wister. Hollendarne uthi Merian. Afric. part. 3. beskrifwa Samojederna, som äro ett slagz Lappar på samma sätt i deras resa Norr om pag. 110. Fig. 41. 'Samogetherna hafwa dreflig långt Håår, dem de fläta tillhopa som en Orm baak i nackan hafwandes ludna Kläder, hwilka så nätt äro sydda till Kroppen, att alla leder synas i sitt skick.' |594|

Hwilke dera slaget Hanno förstår dem han sedt, antingen till Kläden ludna eller till sielfwa Kroppen, är något swårt att döma. Likast tyckes det att han hafwer sedt dem til Kläderna: ty först säger han att alla woro ludne både Manfolck och Qwinfolck tagandes ingen undan, hwilket nu intet där på Orten sålunda sig förhåller. Ty man finner flera Qwinnor oludna än ludna på Kroppen; ingen går der heller nakoter om Sommaren för Myggarna skull, mycket mindre om Winteren, så att han fick see bara Kroppen; sedan fick han ey någondera fast, uthan alla flydde. Men hade Kung Hanno giort såsom Jofur giorde med Danae och regnat Gull i någonderas Skiöt, af dessa ludna Qwinnorna, torde han snarare fått sedt om hon war luden på sielfwa Kroppen eller ey, och intet warit twungen att med wåld fengsla dem och sedan dräpa. Elliest det Hanno säger att man intet såg der så många Manfolck som Qwinfolck, det wittnar och Adamus Bremensis här indragen pag. 514 [= s. 515] att man sellan seer Männen framför Qwinfolken, orsaken är att de äro offtare up uti

Bergen och skogarna på Jägeri eller Fiskeri, än Qwinfolken. Altså seer man att det Hanno säges dragit huden af dem, och dem fört med sig till Carthago, det är, likast att han tagit deras Reenpälsar som än i dag skier, att de Fremmande, som resa Norr uth, hwilka komma heem till sine Fädernes land, det iag och i Hålland såg, med Renpälsar ludne, dem de inbilla gemene Man att det är ludna Hudar af Menniskior flådde. Och är intet så längesedan i detta senaste Kriget händt, att en Öfwerste för ett Finskt Compagnie, hwars nampn iagh förgiätit, förtälde öfwer Hans Excell. Kongl. Rådetz Gyllenborgs bordh i min närwaro, att när han kom till Braband och skulle der Marchera genom en Stad, så berättades för Folket att dess Knecktar woro Finnar, ropades så ibland gemene Man att nu komma de som hafwa Hundehufwuden och ludne om Kroppen, som äta Folck: då bad Commendantens Fru i Staden att de måtte få komma der igenom på det hon fingo see detta underliga Folcket; och när hon fick dem åskåda, undrade hon öfwer gemene Mans gamla fåkunigheet, och logh, säjandes dem wara så wackra som andra, så att de ingen Piga skulle skräma, genom deras skapnat. Här af kan man lära huru Plinii ord skola förstås indragne i Atlantica Tom. I. pag. 389 [= s. 244] om dessa Folckz ludna Hudar äro deras egna Kroppars eller Diurens de bära, effter han just träffar in om dessa Folkens Landskap med Hannone på samma rum och ställe in wed Granwijken, ty han säger, |595| 'att de som äta Folcken (Antropophagi) de boo längst Norr 10 dagzresor ofwan Floden Borystenem, som dricka utur Menniskio hufwudskålar, och dess Hudar med håren bruka de til bröstlappar'. Uthi Atl. Tom. I. Tab. 2. så och alla andra Landkorter, seer man att Borystenes Flod begynnes under 55 högdz graden emillan 56 och 58 middagzlin. under hwilken middagzlinie och Gorkonbole ligger dock under 65 högdz grad. in wed Granwiken, så att der äro just 10 dagzresor eller 10 grader der emillan, mot längst i Nordan som Plinius säger.

Här synes af Plinii ord såsom dhe skulle hafwa tagit Huden med hufwudhåren til Bröstlappar, effter som Hufwudskålen är brukat til Drikzkiärl, (det och sees af wåras Historier) så kommer detta öfwerens med en artig gammal Historia uti Orvar Odders Saga cap. 30. p. 292. 'Der Ottho, Syrner och Gardar seglade ifrån Götland genom Östersiön norr ut, med Rothegran, den der frågade, hwart Odder han skulle Segla, swarade han sig fara norr åth att sökia Augmund som hade gifftat sig med Trollpackan Geiroda, Gietten Geiroders Dotter som honom woro lijker. Men han tyckte orådeligit att resa till en så farlig ort; när de kommo fram finna de Kung Augmund i en Båt att Fiskia. Hwilken hade sina omliggiande Konungar giort sig Skattskyldiga, och pålagt dem det, att de skulle gifwa sig till skatt dess Skägg och Knäfwelborar med

sielfwa Huden, det och han feck, (det som dän må troo som Historien skrifwit) och giorde där af sig en skiön luden Kiortel. När Otther kom sedan att kämpas med Kung Augmund så talar denna på Skalldesätt dessa orden.

Mun eg kasta verda Kapu mine	Nu måste iag bortkasta min Kappa
Þeir er giord var af gran Jofra	Som utaf Kungars skegg war hoplappa
En Gladhum a hlidar oadar	Och up i kanten med Gull Bordera
Mun eg modur miog missa henar.	Effter iag trötter twingas det giöra.

När då Kung Augmund for neder i Jorden, så tog Otter honom i Skiägget och ryckte det af, så hårt att Huden och en deel af Hufwudskålen folgde med.'

Islendaren Thorlefus som denna gamle Historien på Latin öfwersatt, han tror intet att det motte sant wara att Kung Augmunds Kiortel skulle wara giort af Menniskiors skegg. Men Isländarna, som denna wår gamla Historie med andra från Swerige öfwerfört, då Island först bebygdes, de hafwa intet i alt fattat wåra Gåtors och Liknelsers förstånd. Alla Konungar och stora Herrar hafwa fordomdagz, som och än i dag skeer af Herrar samt Fruer, särdeles om winteren hafft Carpuser på sig hwilka ofwan på hufwud äro af Kläde eller oludit Skinn, hwilka in uthi äro fodrade med fina Sablar eller Mårdar hwilka uthi Urwäder knäppas igen kring näsan och mun, men i wackert wäder lätas up och lägges åt sidan, |596| såsom sees af pag. 529 [= s. 529] *D*, *E*. *D* är den wänstre lappen af Carpusens Sabbel, och *E* den högre, och liknas de wed Skäggets knäfwelborrar: men Sabbelkragen som ligger Kring halsen och hänger neder fram på bröstet wid *FF*. den hafwa de liknat wid sielfwa Skegget. Och de som wilia grannare wara, låta en sådan Carpus och Sabbelkraga fodras i kanten med Gull eller Silfwer-galoner. Se af sådana Kungars skegg hafwer K. Augmunds kiortil warit ihopsydd, och äfwen war hans Skegg och hufwudskål af en sådan Carpus giord, den Otter honom afryckte.

Såsom iag nu wijst näst tilförenne pag. 500. 513, 514. 522 [= s. 502, 514 f., 523] af de Fremmandes skriffter hwadan wåra Norska af deras hel ludna, eller halfludna och åtskillige artz Kläden äro kallade, Bockskegguta faner, Wildiur, Hundar, Skogz-menniskior, så wil iag och några Exempel indraga af wåra gamla Historier, dädan de Fremmande sitt tagit: uthi Kettil Hængs Saga cap. 5. pag. 211. beskrifwes en Hamaiza 'som Kettil slogz med, hafwandes en Hiettekropp och Hår så långt som en Hästrumpa'. Cap. 6. pag. 213. 'Uthi Numedal nemnes Kettel hafwa hafft heel ludna Kläder och Jernskor.' Cap. 8. pag. 219. beskrifwes 'twenne Hamaizor som woro Hiettinnor, och twenne Hiettar (Cyclopes) han och hoon uthi een Bergzskrefwa med sina ludna Klä-

den, som sutto och spelade tillsamman med fötterna. Där Siöröfwaren Grimo feck en stoor hop Gull och andra ädla saker.'

Uthi Orvar Ods Saga c. 2. p. 229. talas om, 'Huru en swart Bock floddes således att Hornen och Klöfwarna de sutto qwarra der wid, och der af een Säck giordes som upfyltes med Kolfwar'. Sådana Säckar boro de på ryggen så att Hornen stogo up öfwer Hufwuden och frambenen bunde de kring halssen och bakbenen om lifwet. Ja klädde sig ock i sådana Bockskin eller Rendiurs skin med Hornen som sees af Egils Saga, cap. 7. pag. 43. Som sydde så nät Bockskinnet till kroppen, att Hietten som hade fängzlat honom och war blinder intet kende honom från de andra Bockarna der han war. Äfwen sådant finner man af åtskilliga målningar i Cluverii Germ. p. 360 och här p. 531 [= s. 531] fig. *H*. Derföre och Jofurs hustru Juna eller Freja effter hon med Hamaizorna, sades fara i Krig emot Jofur målas med sådant Båckskinn och horn i Hufwudt, uppå gamla mynt såsom sees af Svert. Deor. Imag. pag. 78. och här pag. 531 [= s. 531] Fig. *M*.

Uti 7 Capitlet beskrifwes Orvar Ods Saga 'äro Menniskior skinkledda så af det större slaget, Hiettarna, som mindre slaget Pygmennen. Så och en Hamaize Hiettinna i ludna Kläder af en förskräckelig skapnat.'

Cap. 8. talas om huru Otther och Asmund 'rådslogo att besökia Hiettarna up i Bergen, stego utur |597| sitt Skep, och sågo (äfwen som Hanno) stora Ellar up i Bergen, hwarest de funno en stoor hoop Hiettar hwilkas Anförare war skräckelig att see uppå, hwars hwita hår hengde långt ner på axlarna, hwilkens Hustru intet såg bettre uth'.

Uthi Sturlögs Saga, cap. 16. pag. 42. beskrifwer Sturlöger när han kom med sit Skep till Landz huru Rodolf Næfia såg uth: 'Rodolf satte sig ytterst fram uppå Bergzklinten och lät Fötterna hängia uthföre. Men han war således Klädder att han hade ludin Geetskins-råck om sig, och Kalfweskins-bälg dragin samman åth Hufwudet så att Kalfrumpan stog up i lufften: Han hade mycket stort Hufwudh, warandes helt grofwer och fasligen sår i Ansichtet. En käfling stodh up och nider uthi munnen på honom, och stora gropar woro uthi Kinderna. Ett Oxehorn hade han uthi hwar hand; och en Swinbelg på hwardera foten. Och syntes han i thenna Klädningen och Munterningen intet wara alt för nätter, som han satt på Bergzklippan och gapte mot Månan, hwilken då och då framkom uthur Målnen.'

Dennas afmålning hafwer iag derföre heel och hållin indraget, på det man må see att ehwad flit de gamle Gräker och Latiner hafwa brukat att afmåla våra Bergztroll och Skogzmän, förskräckelige till sin skapnat, så hafwa de

dock ey råkat på så nätt dem afmåla, som de i sanning sedt uth, och utklät sig att andra förskräckia.

Uthi Orvar Odds Saga, cap. 28. pag. 288. beskrifwes 'en Hamaiza en Bockskägz-Fänta (äfwen som en Bockskägz-Fanen står pag. 529 [= s. 529] Fig. *N. O. P.*) wid nampn Grimhilda (Atrox bello) hwilkens ofwandeel war som en Menniskia, men nedan till som en Bock, som alt bodde i Skogarna med Wildiuren'.

Uthi Kettel Hængs Saga, cap. 2. pag. 203. beskrifwes både Hiettar och Skogzmän 'som Dantzade, Spelade och Gycklade kring deras Ellar, hwar öfwer Gietten wredgades'. Efwen som Hanno dem här pag. 591 [= s. 583] beskrifwer.

Cap. 3. pag. 205. beskrifwes en Hamaiza 'som war stor til wexten och mycket dejelig, men Ansichte war en aln brett'. Denna hafwer nu syntz bred til Ansicktet af det hon hafft Rhenpelsen öfwer hufwudet, och att armarna hafwa hängt neder från Örona och således sett uth (som de gamla här pag. 581. 529 [= s. 574, 529] Fig. *I. H.* dem beskrifwa,) såsom hon hafft ögona, näsan och mun i Bröstet.

Der strax hoos beskrifwes 'Finnarna med långa hufwuden och ansickte', för sina höga Mössor, som här pag. 585 [= s. 578] wijst är. Ty elliest äro Finnarna runda och flata till sina Ansichten.

Uthi Orvar Odds Saga, cap. 27. pag. 285. beskrifwes Rotegran (det är Rödskeggut, så nämd af dess färg) 'som war en Man af en lagom längd, hafwandes en Skinpels med blå fläckiar besprängd som nådde till fötterne, Handskarna med Gull borderade och Skor på föttren, men en stor Mössa eller |598| Carpus på Hufwudet, som täckte så Ansichtet att man föga kunde mera see än hans stora Knäfwelborrar och dreflig långa stora Skägg'. Denna mena somliga att det war sielfwa Thor, som wiste sig åth Otter, äfwen som han giorde åth Ol. Tryggeson see pag. 248 [= s. 267].

Cap. 29. pag. 290. Beskrifwes 'Pygmennen så små som Ormar', förståendes till deras längd som kan wara till 2, 3 och högst 4 Fötters längd.

Cap. 31. pag. 295. Beskrifwes Odder, 'huru han giorde sig Kläden af Barck'. Som instämmer med Tacito och blef derföre kallat N æ f r a m a n.

Uthaf alla dessa indragne rummen skiöniar man att trenne slagz Menniskior beskrifwas till sin storleek, Hiettar, medelmåttige, och Dwergar eller Pygmen: och de antingen wackra till Ansichte, med gult eller hwitt Hår; eller swartacktige, så och Qwinnor och Hamaizer af åthskillig storleek och färg. Men alla med långt Hår och ludna Kläden. Dessa Hamaizer som woro af mindre slag och swartachtige, äro af Finnarnas Sleckte, hwilka gemenligen äro steckre och swarta til Håret, talandes Finska eller Lapska, men de längre och större

med gult eller hwitt Hår äro wåra Skytiske och Gothiske Hamaizor, som talade Skytiska eller Gothiska Språket. Och kunde iag många flera exempel af wåra Historier indraga, men iag skulle giöra den gunstige Läsaren otålig. Uthan den som behagar widare om sådana kunskap hafwa, han lärer med tijden få om dem till sitt nöje sådant läsa, emedan under händerna hafwes, så af Secreteraren och Antiquarien Herr Peringskiöld, som af mig att låta alla wåra gambla Historier och Mythologiske Skriffter i liuset komma, då de fulkomligen såsom i en Spegel skola wisa hwadan de Gräker och Latiner sitt tagit.

Om dessa twenne slagz Hamaizor hafwer och Herodotus wettat att skrifwa, det iag af hans IV. Book cap. 90. pag. 259. korteligen will införa. 'Sedan Hamaizorna hade fört Krig med Gräkerna (hwilka Skytharna kalla Karfatta, det är, de äro så fatta som en Kar,) (hwilket ord på Gräkiska är något förderfwat, i det *C* eller *K* är främst i ordet utlåtit) och Gräkerna dem wunnit, så sluppo een hop undan på sina Skep farandes öffwer till Mæotiske Träsketz strander, där Skyterna bodde, hwarest de stego uth och röfwade till sig Hästar giörandes sig till Ryttare, och plundrade så Skytherna hwar de kunde. Skytherna de wiste intet hwad för Folck dätta war, emedan de intet kände igen dem på Språket eller Kläderna, menandes att det war Manfolck; men när de omsider kommo att slås med dem och fingo några till Fångar, funno de dem wara Qwinnor. Altså befaltes att de inga flera dräpa skulle; uthan tillse huru de kunde nalkas deras Lägre och förbinda sig i Ächtenskap med dem.' |599|

Huru roligen det angick må man läsa i Herodoto. 'Lärde så Qwinfolcken af dem deras Språk. Och foro ifrån Mæotiske Träske 3 dagar till Tana flod, och 3 Dagar der ifrån längre bort i Nordost, där de satte sig neder och kallades Sörmander. Hwarest de tillika med Männen, ja och dem utan, fara till Krigz; så och att Jaga och Skiuta till Häst och hafwa lika Kläden med sina Män. Hwilka inthet tala rätt Skytiska icke heller Hamajzornas Språket, uthan ett blandat och bortskiämt Språk.'

Huru artigt detta rummet instemmer med den Landzorten som än i dagh kallas effter Finska Språket *Zeremissi* och effter wårt Skythiska Sauremader, wises af allas Landkort. Ty uthi Atlant. Tom. I. Tab. 2. ligger Mæotis ända under 49 högdz grad. 65 middagzlinien: 3 dagzleder eller 3 grader der ifrån i Österonrr Tana Floden under 52 och 53 högdz grad. och 3 dagzresor där ifrån i Österonrr ligger Zeremissi land hwarest de än i dag bruka samma Seder det Herodotus nämner såsom iag af Alexandro Gvagnino pag. 170. beskrifwa wil. 'Zeremissi, Mordovotes och Vachines som boo emillan Viatka och Vologda Landskaper, de boo där wida kring i stora Skogar uthan några huus. Hafwandes ett serdeles Språk, och somliga bruka den Mahometaniske Gudz-

tiensten, men somliga wetta af ingen Gudh. Men alla bruka att röfwa och plundra, och bruka med Trolwisor allahanda beswäringar och Trollkonster: förskräckas intet för något Skått eller Spiut. Ätandes Willdiurs kiött och Honning, men Bröd äta de sällan. Alla både Manfolck och Qwinfolck äro drefligen snälle Jägare och Skytter, leggiandes aldrig från sig Bogan, och gifwa sina Barn ingen mat, för än de hafwa träffat målet för dem upsatt. Deras konst och föda är att skiuta diur, af hwilkas Kött de äta och kläda sig i deras Skin, giörandes och sina utlagor åt Storfursten af Skin. De löpa och på Skidor drefligen hastigt, så att de hinna på Diuren äfwen såsom Biarmerna (Lapparne) der om tilförenne är talt. Hwilka äro til 3 Armbogar långa.'

Jämför nu detta med det som här tilförenne skrifwit är, utaf Cl. Schefferi Lapponia, och Peter Classons Norska Historie, så seer man här klarligen att dessa äro ett Folck som äro komna först uthur Nordeska Finland och Carelen in till Grækland, och sedan farit up åth Nordan igen och blandat sig och sitt Språk med wåra Scyther som sutto wid Mæotiska Träsket, hwilka nu aldeles lefwa der i Zeremissi Landet, som wåra Lappar och Finnar. Ty de hafwa inga huus uthan Kojor, bruka Trolleri, jaga både Manfolck och Qwinfolck, äta Diurkött och intet Brödh, kläda sig i Skin, och Jaga med Skidor etc. och kalla sig *Zeremissi*, som är ett Finskt ord, *Zere* det är Sör och Söder på wårt Språk, och *Mies* på Finska, en Mader eller Mann på wårt Skytiska språk. Och hafwa wåra Fäder skifftat |600| Wärlden effter Norr och Söder i 2 delar kallandes Nor-Heimsins wår Scythia eller Swerige och dess Folck Normader, och Normænn, och den andra delen Sör-Heimsins och des Folck Saurmader, det wij nu uthala Sörmader, och Sörmænn, och när man talar om många säger man Sörmænnen. Såsom uthi den leken man spelar om Juhltijden ännu effter Biskopen Simon som kom från Engeland, när först Christendomen i Swerige infördes:

Nu kommer Simon Sälle,
Nu komma Sörmännen alle:

Det är här uthinnan merckeligit att Simon kallas här Sælle, med samma tyttel som Thors 12 Sællar behedrades med. See pag. 465 [= s. 468].

De Fremmande hafwa och fått något kunskap af ordet Mader att det är en Mans namn uthi ordet *Exa* eller *Hexa-matæ*. Hexa är en Qwinna, och gemenligen den som är stark och hård genom Trolkonst, så att man intet törs träta eller slåss med henne. Dedan Hexe-konst, Trollkonst. Gammal Hexa en gammal Kiäring. Dedan Hexa-mader, en Qwinna manlig eller manlig Qwinna. Ty talar Pomp. Mela rätteligen lib. 1. cap. 19. pag. 23. 'Hoos de

Exa-mænder äro Qwinfolcken manlige, öfwandes sig i samma konster som Männen och fruckta intet att föra örlig och Krigh.'

Äfwen så i ordet *Dalmatæ*, som och skrifwes *Dalmatia*, *Dalmanni*. Det är de som boo i Dalar emillan Bergen. *Rossomatæ*, see Ortelium skrifwes och *Rossmanni*. Det är ihopsatt af Ross en Häst och Menn den Hästen rider. Äfwen så *Bergomates* i Buchanano fol. 4. af Berg och Mader såsom wij nu seja Bergsmænn, som arbeta i Bärgzgrufwor. Allenast hafwa de Fremmande intet rätteligen wettat böja ordet. Ty man säger Mader och Mann när man talar om een, men Mänder och Männen när man talar om många. Ty seer man att wåra hafwa kallat dem som Söder boo Sörmænder och dem i Norr Normænder. Men Finnarna uttala *Normies* och *Sörmies*: såsom de kalla sig sielf *Somamies*; det är Jordeske män eller Landzmän. Hwar af man kan see att dessa *Zeremissi* äro af Finska arten, emädan de sig effter sitt utspråk nemna.

Wij willia åter komma till wåra Gorkons och Hamaizor och af fleras gamla Skriffter wisa att de här längst i Norden bodt, såsom wij tilförrene hafwa af wåras så wäl som de Gräkers och Latiners skriffter det wijst. i Atlant. Tom. I. pag. 498. 647. 800 [= s. 312, 406, 503]. Och ey uthi den Södre Æthiopien, såsom Diodor. Siculus talar, hwilken är den endesta af de gamla Lärda, som sätter en deel af dem där, skilliandes emillan de Norske Skytiske Hamaizor och de Södre Lybiske. Den gambla Hippocrates talar allenast om wåra Scytiske således Lib. de aere & aqua pag. 266. 'Uthi Europa är det Skythiska Folcket, |601| som boor in wed det Mæotiske Träsket, och är mycket särskilde ifrån andra, som kallas Saurmander (Sörmanner) hwars Qwinnor rida med Hästar, bruka Bogar och till Häst skiuta, när de föra Krig, så länge de äro Maisor. Ey heller afleggia de Mödomen, för än de 3 af sina Fiender nederlagt. Icke heller få de giffta sig, för än de effter deras Landzsed offrat deras Afgud. Sedan om hon får Mann är hon frij att rida till Häst, med mindre icke ett allment påbud och uthtog skier. De hafwa intet bröst på högre sidan. Ty medan de äro Barn bränna de bort med hett Jern högre bröstet att det intet wexa skall.'

Isocrates i sin Panathenaico, den Cl. Pet. Petit. indrager i sin Book om Hamaizorna p. 25. säger: 'Schyterna med Hamaizorna, som kallas Marscens döttrar de foro in uti wårt Rike (Gräkland) för Antiopan Hippolitæ Dotter skull. Hwilken älskade Theseum.' Plato lib. 7. de Legib. 'Uthi wår tijd weet iag säkert att åfwan Pontum (Exinum) äro oräckneliga tusende Qwinnor, som kallas Sörmenner hwilka till Häst och Boga och andra Wärjor, öfwa sig lika med sina Män i fält.'

Eustatius till Dionysium: 'Hamaizorna, säja de, hafwa farit af och an till åtskilliga orter, kommandes Norr ifrån öfwer Donau (Istrum) Strömen förandes Krig mot de Gräker.'

Appianus uthi sin Book om Mithridatis Krig talar således: 'ibland de många Gislan och Fångar, funnos Qwinnor som intet mindre sår hade än Männen: och syntes wara Hamaizor: eller af de Hamaizor som ey boo långt der ifrån, hwilka hafwa warit dit kallade att hielpa dem i detta Kriget.'

Justinus lib. 12 säger: 'uthi Hyrcania mötte den stora Alexander de Hamaizers Drotning Thalestris eller Minitheia med 300 Qwinnor som hade rest i 25 dagar genom åtskilliga Länder, begärande att blifwa hafwande af honom. Hwilken besof henne in till 13 dagen då hon drog hafwandes ifrån honom.'

Strabo lib. XI. pag. 504. säger: 'att Metrodorus Scepsius och Hypsicrates, hwilka wäl bekante woro dessa (Hamaizors) Landskap, säger dem wara grannar med de Gorkoner in wed Caucasi Bergz rötter som wända sig mot Nordan och kallas Cerauniske Bergen.'

Sedan beskrifwer han dem på samma sätt som Hippocrates, tilleggiandes detta: 'att de giöra sig Skiölder af Willdiurs skin så och Kläden. Twenne månar om Wårtiden så fara de upp i de Bergen som skillier dem ifrån Gorkonen. Då och de fara dijt upp effter gamla wanan och effter giort offer så giöra de sammanläger, at blifwa hafwande: ock det om hwar annan uthan någon åtskilnat. Och när de kenna sig hafwande resa de hem. Är så att de föda en Flicka, så behålla de henne, men är dät en Gosse så sändes han till Faderen.'

Sedan far Strabo fort, intet nekandes at icke Hamaizorna warit til, men ingalunda att de fört något Regemente uthan Mans tilhielp. Sedan pag. 505. talar han om de gamla, som skilt det Berget Caucasum, som ligger wid Colchis och Euxiniske botn, från den Caucaso som låg ytterst i Norden, där dessa Hamaisor bodde säjandes: 'att de räknades ibland Indiske Bergen och woro till 30000 Stadier ifrån Indien, där de sade att Fromader war bunden wid werldenes yttersta ända.' |602| Om denna Nordiska Caucaso, och Indiens stoorlek läses här pag. 212 [= s. 225].

Iag will altså nu allenast wisa huru just denna de Gamlas mätning swarar mot Hannonis, Curtii och Plinii ord indragne pag. 563 [= s. 557]. Ty när man tager Indiens yttersta näs i Söder wed Colombo mot Öön Ceilon som är under 10 högdz grad: så är det in till Nort-Kim, som ligger under 70 högdz graden där Quænagard Hamaizornas Rike lycktas, just 30000 Stadier eller [60] gr. Hannonis resa till den längsta wästra udden war under samma 70 högdz grad och stannade wid den Södra udden innerst i Granwikan wid 64

högdz graden, der Gorkonen bodde. Detta instämmer och med Curtii ord, ty Alexand. Magnus war i Hyrcania som ligger wid Caspiske Hafwet under 42 högdz grad. 97 middagzlin. och 25 dagar ifrån Hamaizans Minidejas rike hwilket giör 25 grader och stannar just som ett hår på Gorgabole och Granwikan. Äfwen så Plinii 10 dagar öfwer Boristenes Kellor under 55 högdz grad. in till Granwiken under 65 högdz grad. är 10 grader. Hwad är detta för en otrolig sammanstämning, om wåra Hamaizors säte, wed wåra och Adami Bremensis, och andras beskrifning pag. 500 [= s. 502]. Det Strabo säger, att de om Wårtiden komma tilhopa på de Bergen som skillia Hamaizorna från Gorkonen, så är det de Riphelske eller Ceräuniske Bergen som skillia dem åth i Finland under 64 högdz grad. 48 middagzl. see p. 500 [= s. 502]. ty Gorkonen liggia öster om, och på dessa Bergen wijstas de hwar Sommar för sina Renar och Boskapz skull att där beta, så och Fiskeri, men om Winteren flyttia de neder på Slätten och in i Skogarna. Att de behålla Flickorna för sig och Gåssarna sända till dess Fäder, dätta bekräfftas af wåra egna Historier som sees af Orvar Odds Saga cap. 26. pag. 283. 'Där som Oddur belägrade en Hamaiza Hiettinna och när han tog afsked blef dem emillan aftalt att där hon födde en Gåsse, skulle han på 12 åhret sendas till honom, blefwo dät en Flicka skulle hon behålla henne.' Så och af Gotriks Saga. Lika så wises af wåra Hamaizors Drottning Minideja när hon kom till Alexandrum Magnum att hon giorde lika aftal, såsom Curtius förmäler: 'att Alexand. frågade henne hwad hennes begäran woro, så twikade hon intet att bekenna det hon wille afla Barn med honom som wärde woro att wara hans Rikes arfwingar. Och skulle hon få en Dotter, så wille hon den behålla, wore en Son skulle han den få.'

Af detta sättet och ordningen så wäl som af wåras Historier, Jornand. och andra, så och hennes Göthiska namn Minideja, dhet är Klokhetz Gudinna eller Männers Drottning som elliest på Gräkiska kallades *Thalestris*, seer man |603| att hon warit af de Gothiska eller Skythiska Hamaizor och ey det Finska slaget.

Än wisas Hamaizornas land af en Flod som Gräkerna kalla *Thermodon*. Men detta nampn bära flera Floder som sees af Pet. Petito pag. 209. nemligen Arar eller Araxe som ligger wid Caspiske hafwet. Sedan och Thermodon som ligger söder om Ponto Euxinio under 43 högdz grad. 67 middagzlin. och den tridie som kallas Scythernas Thermodon som sees af Plutarch. i sin Book om Floderna, säjandes: 'att hon kallas Crystall-ån der af att hon törs mitt i Sommaren frysa till med Iis'. Så och Eustatius öfwer Dionysium som säger: 'denna Åån war Hamaizornas Fädernesland, och att Thermodontis Strander äro altijdh med Iis belagde, ty de Gambla hafwa berättat att denne Floden

om Sommaren törs läggias med Iis. Ty är hon fordom kallat Crystal-ån.' Hwilken denna Strömmen skall wara af de som falla in i Granwiken eller in uthi stora Hafwet som om Sommaren tör läggia sig med Iis, kan man intet wist säja. Ty det tör hända dem alla, såsom för 2 eller 3 åhr sedan när den kalla Sommaren war der uppe, fröso de till den 16 Junii men på 2 dagar der effter bröto de upp. Dessa äro de samma som Nubiensis här p. 179 [= s. 190] hafwer beskrifwit: in wed hwilkas ursprung up i Bergen dreflig stora Chrystaller och gemena Demanter finnas, som sees i Atlant. Tom. I. pag. 660 [= s. 415] och Tom. II. pag. 47 [= s. 61] samt och Meriano, part. 3. Ind. Oriental. pag. 140. Dock af dem alla hafwer Karoud Floden, om löper i Granwiken under 66 högdz graden, med en stoor green up i Bergen; så och Tana, Enachara och Kalle Flod, som alla falla uthur Bergen undan middagz Solen åt Norr in i Hafwet, hwilka om Sommaren up i Bergen offta frysa, der Bergen middagz Solen afwärier. Men intet de Floder som wända sig mot middagz Solen åt Söder, och falla in i Östersiön, hwilkas Iis afsmälter i Maijo och först i Junio. Då deras Floder ökas.

Wij willie än af flera de Gambla wisa att dessa Karkön och Hamaizor hafwa bodt här i Nordan. Såsom sees först af Orpheo som är den älsta af Skribenterna wid An. Mund. 2600. som således siunger i sin Argonautica v. 731. Då han med de andra Gräkiska Hieltarna hijt norr åth foor. See Atl. T. I. c. 26. p. 665 [= s. 418]. Tom. II. p. 458. 464 [= s. 470, 476]. 'Där är Thermodåån, och den stora Hal-åån som med starck ström falla in i det Saltahafwetz wågar, flytandes af det Norska landetz yttersta Näs, dedan dät långa Themiscyras Landskap sig sträcker, och hwadan Hamaizorna komma till Häst farandes.'

See här wijser uthtryckeligen Orpheus skillnan på denna Thermod-åån som Plutarchus och säger frysa till med Ihs om Sommaren, ty |604| hon faller uthur Norska Bergen nästan under Norstiernan, och faller i det Salta hafwet, men den andra Thermod-ån nemner Orpheus strax nedanföre i 754 versen. Hwilken faller uthur Söder i den lilla Asia och flyter mot norr in i Pontum Euxinum som intet har Salt watn, under 43 högdz gr. 67 middagzlin. Ifrån Orpheo willia wij komma till Hesiodum som lefde wid pass An. Mund. 2900. hwilken beskrifwer 'Gorkonen med Mardusa boendes ytterst i stora Wästerhafwet wid Werldens ända der Nattenes mörcker regerar'. See Atl. Tom. I. pag. 564, 565 [= s. 352 f.].

Från Hesiodo willia wij komma till Pindarum som lefde An. Mund. 3400. hwilken Olymp. G. fol. 301. 357. här indragen pag. 500 [= s. 502] kallar våra Hamaizor och Gorgoner 'de yttersta Nordeska landzändars Inwånare'.

Ifrån Pindaro willia wij stiga till Herod. som lefde samma tijd, hwilken här indragen är pag. 598 [= s. 591] och beskrifwer dem emillan Volga och Pontum, där de sig en deel nedersatt.

Ifrån Herodot. willia wij komma till Æschylum som lefde wid An. Mund. 3600. hwilkens ord widlyffteligen äro indragne i Atl. Tom. II. pag. 559 [= s. 573] och med många Teckn af Solens gång, och andra Landskaper och Folck här i Norden, som af honom och andra der beskrifwas, förklara dem wara wåra norska Scythers afkomne och här under Norstiernan boo. Och will iag här indraga af Natali Com. lib. 7. cap. 12. pag. 493. hans uthtolkning på Æschyli Gräkeska verser, emedan de nemre träffa Gorgonens beskrifning till deras skapnad och Landskap säjandes: 'När du kommer öfwer den brusande Botn till Gorkonens Landskap som är ändan på de Scythers rijke, hwarest de 3 Forkens döttrar och Jungfrur boo, som äro hwita som Swanor.'

Aristophanes wid samma tijd i sin Ran. Ac. 2. Sc. 1. beskrifwer Herculs och Baggens resor här i Norden, upräknandes alla teckn som wåra Helsungars Landskap beskrifwas af, sättiandes Gorgonens rijke in wed dem, talande i Æoikes Domarens nampn således till Baggen, när han kom till Hels: 'du Tyfwer, iag skall hålla dig här qwar mitt i Hell: den stygga swarta Klippan, och Afgrundens blofulla Hellar skola dig söndermala, och Floden Kokins Hundari Hofdingz Hund skall rifwa tarmarna ur dig: och Thoreas hafz Ormar de skola äta up dina lungor, och Tyresas Gorkonen skola rista Niurarna ur dig, dijt iag nu dig skicka skall.'

Lycophron intet mindre gammal i sin v. 294. pag. 67. beskrifwer 'de gamla Hamaizors ricke wed Tules Klippa'. Hwilket rätta Tule är Swerige see Atlant. Tom. I cap. 19. pag. 501 [= s. 314].

Apollon. i sin Argonaut. pag. 35. v. 985. beskrifwer dem och ofwan Euxiniske Botn.

Wij willia komma nu till dem som lefde in wed Christi tijd och något där effter. Såsom |605| af Plin. här förr indragen, så och Solin. c. 21. p. 51. der han talar om wåre Riphelska och Norska Yfwerbornas Berg, säger han: 'utom dem boo Kimmerna och Hamaizorna, wid Caspiske Hafwet: hwarest som dät flyter genom Asien in uthi Scythiska Hafwet'. Hwilket än klarare Martianus talar: säjandes: 'Hamaizorna boo in wed Caspiske Hafwetz ursprung, där det kommer ur Scythiska Hafwet.'

Hwarest de Gamla hafwa meent Caspiska Hafwet komma utur wårt Norska Scythiska Haaf, är wijst här pag. 327. 351 [= s. 337, 361]. Atl. Tom. I. pag. 324. till 376 [= s. 204—236]. Tom. II. pag. 46 [= s. 60] och det af den orsak att wåra Fäder hafwa farit Siöledes från Granwikan der Gorgonen

och Hamaizorna bodde genom Vinaa uthur Norska wästerhafwet upföre, och sedan dragit sina Båtar öfwer land in i Volga och så in i Caspiske hafwet: eller och genom Ladoga och Onega siön up genom des Strömmar, som hafwa sina ursprung wid Volga strömmars Träsk och flyta först in i Bielo Ozero och sedan in i Volga, som synnes af Tab. 2. Atlant. Tom. I. och Jansons, Blaus, Sansons och Vittz Taflor. Hwarest i Ladoga flyter Passa Flod, och uthi Onega Vitegre Flod som komma tilhopa mot Bodga Kousa Flod som löper i Bielo-ozera och så i Volga. Dess utan löper Sosna Flod ända mot Kargaboles Stad och Insiö i norden under 62 högdz graden som faller genom Onega i Granwiken.

Mela lib. 1. cap. 2. 'De Caspianer kring Caspiske Hafwet boo Scytherna närmast, uthom dem äro Hamaizona och än längre bort de Yfwerborne Norska.' Strax där hoos säger han 'öfwer Hamaizorna och de Yfwerborne Norske äro Kimrarna, Cissianterna, Acherna, Gorkonen, (Georgi aliis Georgili) och de som boo i Riphelska Bergen'. Acherna kallas här Hamaizorna och Lapparna, för ty de åka med sina Acher, äfwen som han kallar dem och Ripheer, för det de boo i Riphelska Bergen. Claudianus uthi sin Brölops-Skrifft öfwer Keysarens Honorii Brud Maria Fescenina siunger pag. 274. v. 31. således: 'Än om du Sköna, skulle fara öfwer den Sniöfulla Caucasum up till de grymma Hamaizorna.' Och i sin 2 Book om Frosepinans röfwande, kallar han i den 62 versen, 'Hamaizorna den hwita blenckande norska Krigzhären, och Götherna de Gålhårade Krigzmän'.

Statius i sin Achil. lib. 4. pag. 414. v. 85. Binder tilsamman wåra 'Scyther, Göther och Hamaizor att boo ofwan Mæotiske Träsket'. Äfwen så i sin Thebaid. lib. 3. pag. 196. v. 393, säger han 'dem boo ofwan Caucasum där den ewiga Sniön och Iisen altijd ligger behållin'. Wij wilia tillse hwilken dera Caucasum och Mæotiske Träsk han här förstår antingen den Caucasum som ligger emillan Caspium och Pontum eller den som ligger här längst up i Swerige, som äro pag. 177, 181, 212, 214 [= s. 189, 192, 225 f.] beskrefne. Och antingen Mæotiske Träsket som flyter i Pontum Euxinum eller wår Östersiön som ock kallas Mæotis, som sees af Adam. Brem. p. 139. att 'det Baltiska |606| och Barbariska Östersiöns nampn är offta ombyt af de gambla Romarer'. Sedan kallar han 'det Scythiska Träsket, eller Mæotiska, de Göthers ödemark och Scythiska strander'. Så och af Tzetze, Plinio och andra indragne här pag. 329. 500 [= s. 338, 502] och Atlant. Tom. II. pag. 74 [= s. 87] där Tzetzes beskrifwer klarligen wårt Mæotiske Träsks ända wed Torne och Kimmer der Solen är 40 dagar borta.

Ammian. Marcel. lib. 22. cap. 8. pag. 242. Beskrifwer äfwen Hamaizorna

wed denna wår Norska Caucasum, säjandes: 'Hamaizorna boo alt intil Caspiske hafwet och alt runt om Tana floden, hwilken har sitt uhrsprung af Berget Caucaso och löper i stora krokar in i Mæotiske Träsket, skiliandes Asiam ifrån Europa.' Här seer man att han blandar wår Tana Flod som retteligen kommer uhr den Norska Caucaso up i Kimmi Lappmarck, see Atlant. Tom. I. pag. 656. 661 [= s. 412, 416]. Tom. II. p. 480. 556 [= s. 491, 570]. Tom. III. 351 [= s. 360] med den andra Tanai, som kommer utur Träsk och moras i Rysland.

Ty säger och Paulus Varnefridus lib. 1. cap. 15. pag. 754. Där han talar om wåra Longebarder när de gingo utur Swerige, att en deras Konung *Lamisson* den han säger fått nampn der af att han hafwer druncknat och kommit flytandes i ett Fiskedon som Götherne kalla Lama eller Lana, (hwilket än i dag så nemnes) och blifwit updragin; och således kallades Lamisson (det är Lanas-Son) hwilken sedan när han stor blef, wart en mechtig Stridzman och slogz med en Hamaiza. Slutandes således dät Capitlet, 'att han hafwer af andra hört dät att uthi yttersta hela Germanheims Rikzändar skola Hamaizorna boo'.

Hwad som Adamus Bremensis om samma deras Landskap ytterst Nordan i Swerige med Abb. Stadensi, och andra wåra talat hafwer, är nu widlyffteligen från p. 500 til 522 [= s. 502—523] wijst. Ty hafwer Petrus Petitus rätteligen undrat huru Diodorus Siculus heel allena är kommin till att dela Hamaizorna i twenne slag, de norska Scythiska och de Södre Lybiska, emedan ingen af de Lärda i de gamlesta eller senaste Tiderna det giort. Men min goda Diodor. Siculus är bedragin af det ordet Lybia, som kommer både Swerige, samt Africa til; såsom han Lib. 3. pag. 283. beskrifwer Africanerna eller de södre Lybier att de kläda sig i Bockskin, det är emot det han förr här pag. 511 [= s. 512] indragen säger 'att de gå heel nakna'. De skinklädde äro wåra norske Lybier och de nakuta de Södre. Pag. 185. säger han att 'Gorgonen slogos i Africa med Perseo', hwilket är emot alla Grekers och Latiners skrifter, se som enhelligen tillstå med wåra det skedt här i wår Nordiska Lybia. P. 186. säger han 'dem boo på en stoor Öö i wäster, wid den stora Tritoniska insiön. Hwilken Siö eller Träsk är när in till Wästerhafwet, hwilken nämnes af en Flod Triton som der inflyter, liggiandes wid Æthiopien, under ett drefligen högt Bärgh som sträcker sig wid stora |607| Westerhafwet, som kallas Atle-berget. Denna Öö är mäckta stor, och af Trän frucktsam, Inwånarenom til föda. Och äro de rika af Boskap, Får, och Gietter, hwilkas miölk och kött de äta. Men Sädh hafwa de intet, emedan dem sådant är okunnigt.' Ingen Tritonisk insiö finnes uthi Africa som wijst är pag. 259. 263. 501. 503 [= s. 269, 272, 503, 505] ligian-

des wid Westerhafwet som skulle sin ypning fälla in i Hafwet, uthan den är wår Östersiö; men i Africa är en liten Åå som ligger wed Medellenska hafwet, under 31 högdz grad. 38 middagzlin. hwilken här Diodorus blandar med wår Tritoniska Insiö. Icke heller sträcker sig i Africa något Atle-bergh wid Wästerhafwet: uthan wårt Atleberg som wijst är pag. 503 [= s. 505]. Icke heller är där någon stoor Öö som inneslutes af Tritoniska insiön. Säd finnes i Africa men ingen längst up wid wår Tritoniska Siö som är Lapland der Hamaizorna bodt hafwa, som wijst är af Saxone, Skefferi Lapponia och andra, icke heller wiste wåra Fäder af Säd här nedre i Swerige förr än Jofur och Pluto, när han röfwade Frossepinan, Säd införde ifrån Creta och Sicilien. Hwaraf sees huru Diodorus allenast farit will af ordet Lybia, det som och wises af Hamaizonars tilbaka resande till sitt Fädernesland när de blefwo slagne. Ty säger Diodorus pag. 189. 'att de som öfwerblefwo af slaget uthi Thracia de drogo hem til Lybien'. Och lib. 4. pag. 234. säger han 'att de Amaizoner som öfwerblefwo af Kriget med de Græker och Athenienser de drogo tillbaka till Scythien'.

Om Hamaizorna hade warit från södre Lybien eller Africa, så hade likare warit att de som slogos i Gräkland hade dragit sig tilbaka til södre Lybien, emedan Gräkland ligger nemre in till henne än Thracien, och de åter i Thracia hade dragit sig tilbaka till Scythiam och ey till södre Lybien. Ware så nogsamt wijst af allas Skriffter att Hamaizonars och Gorkonens rätta och första Fädernesland är Sweriges och Rysslandz yttersta ända emillan Nort-Kim och Vinaa. Och att de sedan satt sig i andra orter uthi Asia här och där som uthi deras Uthtog wisas skall.

21. Nu willia wij wisa af deras seder, skapnat, Nampn, Kläder och annat att de äro här Nordan ifrån komne och ey från Sunnan.

(1). Ty de woro hwita om Kroppen som sees af Qvinto Smyrnæo lib. I. v. 138. pag. m. 175. säjandes: 'Då tog Fenthan-Silian mod till sig, springandes up af sin Säng och drog på sina axlar de Wapn och wärior som Marsken henne gifwit. Dragandes på sina hwita Been sina borderade gyllende Skoor.' Och beskrifwer dem Æscylus att de woro hwita som Swanor. See Atlant. Tom. III. pag. 623 [= s. 616]. Där emot äro de Södre Æthiopier swarta. |608|

(2). Sedan hade de långt och slätt hår, ihopflätat med brokuta Band som en sprecklug Orm; det wåra norska Qwinnor än i dag bruka; see pag. 620 [= s. 612] Fig. *F.* p. 619 [= s. 611] Fig. *P.* n. *3.* Dädan hafwa de gamla Gräkiska Poëter således beskrifwit wåra Gorkonen såsom Pindar. i sin Pyth. Ode 10. Beskrifwandes Persei resa till wåra Yfwerborna Norska, 'att han högg hufwudet af Gorköne (Mardusa) hwars Hår war som en Orm brokut'. (see pag. 53 [= s. 64] Fig. *B.*) Äfwen så Ovid. 4. Metam. v. 800.

säger, 'att hennes hår blef wändt i Ormar'. Det är när de fläta det tillhopa och skola wara granna, och gå barhufda. Eliest när de hafwa warit i Bastugu eller de binda up håret under Hattar och mössor, så slå de allenast ett band om det, såsom man kan see af de gamla Romerska Afbilder dem Petrus Petit. indrager pag. 164. här afritat pag. 619 [= s. 611] Fig. *G*. Hafwa och wåras Historier derföre liknat Hamaizonas longa hår wid Hästrumpetagel, som sees af Kettil Hængs Saga cap. 5. pag. 212. Der emot hade de södre Æthiopier kort och knorlut hår, såsom en nyklipt Tacka.

(3). Till det tridie hade de skiönt gult Hår som Poëten Cointus pag. 175. v. 150. Beskrifwer Fenthan Silian, 'att det war höggult som Gull'. Der emot är de Södre Æthiopiers hår beckswart.

(4). Till det fierde hade de dubbla Ögenstenar och wore Glas-ögde såsom Hästar. Såsom Plinius lib. VII. cap. II. pag. 397. dem beskrifwer, säjandes: 'hos de Triballer och Illyrier, säger Isigonus, att där äro Folck som med Synen sin hugsa een, och till dödz kunna förtrolla på dem de med ögonen stadigt see, serdeles om de äro wrede. Och dät är märkeligit att de hafwa dubbla Ögonstenar i ögona. Sådana slagz Qwinfolck hafwer Apollonides förmält skola finnas i Scythien och kallas Witöja. Philarchus säger att wid Botn finnas sådana, och andra af sådana Naturar; hwilka i det ena Öga hafwa dubbel ögonsten, och i dät andra lika ett Hästöga. Hwilka intet kunna dränckias, fast de hafwa tunga Kläden på sig.'

Ovidius i sin Amor. lib. I. Beskrifwer een wår Trollkiäring rätt artigt med sådana ögon och Trollkonster, så att hwarken Olaus Magnus eller Schefferus i sin Lapponia, skola henne artigare beskrifwa, säjandes Eleg. 8. vers. 9. 'När hon will, så giör hon Moln på Himmelen, när hon will så lagar hon att Solen skiner, Stiernorna giör hon att de (om det är troligit) drypa Blod, och Månan draga en Purpurklädnat: denna menar iag flyga i Lufften om mörcka Natten, och wara klädd i een ludin Skinpäls, såsom ryckte går, och i Ögorna hafwer hon twå Ögonstenar; gnister flyger uthur hennes ögon och Lius af dess twenne ögonstenar. Hon wäcker up de gamla döda Fäder och Förfäder siungandes långa Skaldeqwäd så att Jorden sig ypnar.' |609|

De Lärda hafwa i långan tijd arbetat på huru de skulle förstå det att någon Menniskia skulle hafwa dubbla Ögonstenar: men de hafwa intet råkat på för än nu denna tiden en Medicinæ Doctor benemd Fortunatus Plempius, (den Pet. Petit. i sin Lärda Book om Hamaizorna indrager pag. 294.) wiser de Menniskior som sådana ögon hafft, säjandes: 'Det är märkeligit, att dessa Menniskior säges hafwa twänne eller dubbla Ögonstenar, intet att uthi deras ögon äro twenne holl på ögonhinnan uthan att den runda Cirkelen eller Krant-

zen, som kallas af des brokuta Färgor en Regnboga, han hafwer twenne slagz Färgor.'

Alt här tils är det rätt sagt af Fortunato: men det som föllier måste wara förtryckt och orätt mot hans mening utkommit, där han säger: 'den yttre Regebogens krantz som är närmast in till dät hwita på Ögat, han hafwer warit swart och lika till färgen med sielfwa ögonsten. Dedan hafwa de trodt dem hafwa twå ögonstenar.' Här är orätt mot de förra Fortunati ord, så och Plinii, och wåra Norskas sätt att tala, ty dem som både inre och yttre Cirkelen är heel bruun och swart på, i dem seer man ingen åthskilnad, som uthi Regebogen; uthan såsom det wore allenast en brun eller swart Ögonsten, och dem kalla wij brunögda, hwilka äro så hoos oss, såsom sees af Fig. 619 [= s. 611] *Q*. där den indre Krantzen *I* är lika swart med yttre Krantzen *C*, såsom det woro allenast en ögonsten. Och således kan den intet säjas hafwa twå Ögonstenar. Men de som hafwa W i t ö g a, det är hwars yttra Cirkel Regebågan är hwijtacktig, ock den inre swart, hwilka gemene Mann kalla g l a s ö g d a som en Häst, de här och många både af Folck och Hästar finnas, effter den yttre Cirkelen är klar och hwijt som ett glas, de synnas hafwa dubbla ögonstenar, såsom sees af Fig. *R*. pag. 619 [= s. 611]. Där den mörka Krantzen eller indre Regnbågen *I* är heel swart, och kallas inre ögonsten, och den yttre Regnbågan *C* såsom glas eller en Iis med blå render uthi, som omhwälfwer den swarta Krantzen, lika såsom en swart mindre ögonsten sutto mitt uthi denna större yttra hwitblå ögonstenen, sådana säjes hafwa dubbla ögonstenar. Om dessa tro många än här i Swerige att de kunna genom sin skarpa syn, när de länge se uppå en, h u g s a honom, (hwilket är gement Ordspråk hoos Dalekarlarna och de Norrska) så att han skall dåna och falla ned eller siukna, och där igenom antingen komma honom till att älska sig, eller och om han något ondt hafwer mot honom, till att döda honom. Och här igenom förståås nu Plinii ord där han säger: 'att dät ena Ögat är likt en Häst', det är, Hästöga. Elliest äro gemenligen alla Norska blåögde eller witögde, och få mot |610| dem brunögde som sees af Vitruvio säjandes: 'under Nordeska Carlwagnen födas Menniskior dreflig stora till wexten, med hwita Kroppar, slätt och rätt rögult Hår, blåögda, rödbrusuta till Ansichte'. Det och Herodot. lib. IV. och Tacit. in Germ. utwijsa för här indragne.

De gambla hafwa och fått det Göthiska ordet W i t ö j a ut til sig, som sees af Plinio och Solino, och bör skrifwas med *v* och ey *b bitya* seu *vitya*. Ehuru Bookstafwen *b* och *v* altid bytas uthi hwar andra, se pag. 449. 484 [= s. 453, 486]. Hade de Lärda förståt wårt Språk, hade de intet behof twikat om dess rätta skrifwelse som sees af Salmasio och de andra som öfwer Plinium och So-

linum skrifwit sina anteckningar. Sådana Wijtöjor och Blåöjor finnas intet i den Södre Æthiopien, utan de icke äro här ifrån komne.

(5). Till det femte skrifwes om dem af Mela lib. 3. cap. 9. pag. 63. här indragen pag. 522 [=s. 523] 'att de Æthiopiske Qwinfolcken woro ludna till Kroppen, och uthan mans tilhielp blefwo hafwande, och födde barn, så starcka och grymma att de intet kunde hållas uthan Band och bojor'. See dessa woro intet de Södre Æthiopiske Hamaizorna, ty der äro inga ludna till Kroppen, uthan wåra Norske, som Adam. Brem. cap. 228. här pag. 500 [= s. 502] indragen, med nästan samma ord beskrifwer, säjandes: 'ofwan wår Östersiö eller Baltiska Haaf, äro Amaizorna eller Qwinfolcken, hwilka säjas blifwa hafwande af det Wattnet som der finnes det de dricka. Andra att de blifwa hafwande af de Främmande som där resa igenom Landet, eller och af deras Fångar som de taga i Krig, eller af Bärgztroll som där många finnas.' Jemför man dätta med det Jornand: i sin Göthiska Historia cap. 24. pag. 643. skrifwer, så finner man slikt, där han säger: 'att när Filimer den stora Gauthariks Konung han for genom Scytheheim, med sin Krigzhär, så war ibland dem en hoop Trollkiäringar som de kalla Alerunnor, hwilka han misstänckte och dreef dem från sig upp i Skogar och ödemarcker. Hwilka när Bergztrollen sågo wanka af och an i Skogarna, besofwo de dem, af hwilkas Barn och afföde dessa grymma slagz Folck (nemligen Hunerna) komne äro, smerre till wäxten än andra.'

Detta åter instämmer med Adami Bremensis ord i samma förnemde rum, der han säger: 'när de nu komma att föda, är det ett Piltebarn, så blir det en Hund eller Hundhufwud, men är det een Flicka, blir hon mäckta wacker och skiön. Hwilken aldrig sedan giffter sig; och kommer någon Friare, så basa de uth honom.'

Will man nu läsa åtskilliga wåras Historier igenom, så skall man finna hwadan de Fremmande Skribenter detta tagit, men iag will allenast indraga Summan af en artig Saga, nemligen Kung Götriks effter Sl. Verelius den låtit i Liuset komma, så att |611| den gunstiga Läsaren kan den där fulkomligen läsa: hwarest man kan see att wåra Fäders Döttrar de hafwa giort såsom Hamaizornas Drottning Minitheia giorde, att hon intet wille giffta sig; uthan där hon wiste att någon käck Krigzhielte war, såsom Alexander Magnus, så hade hon lust att afla en Dotter som skulle brå på sin Fader; men blefwo det en Son, så måtte han behålla honom. Så berättar Historien ifrån I. Capitlet.

'När Kung Gauthe war på Jackt, for han wilse i Skogen och om Natten hörde en Hund skälla, warandes glad att han fan huus för sig. Torparen eller Bonden med Hustrun blefwo förskräckte, menandes att denna Kongen

skulle förtära all hans egendom. Hwarföre sedan som han wäl hade plägat Konungen, tog han sin Hustru med sig, så och Drängen, effter han slog Hunden ihiäl för dätt han skälde, och gaf Fremmande anledning att komma till Gården, och stego så uppå Ætstapulen störtandes sig der utföre, säjandes sig ingen bättre lön kunna sin Dräng gifwa än att han med sig och sin Hustru fingo fara till Odens Glysis-wall.' (Se Plin. lib. 4. cap. 12. Atl. Tom. I. p. 422 [= s. 264].) 'Kongen som låg qwar om Natten, blef besökt af Bondens dotter Snotra, effter hon såg att Konung Gaute war en käck Man, och frågade honom om han intet behöfde hennes tienst; Kongen swarade: iag märker dig wara mö, ty måste du sofwa hoos mig. Om morgonen for Konungen bårt med det förord att om hon skulle få Piltebarn, skulle hon kalla dät Gautrek och när den blefwo något stoor sända honom sig tillhanda. Emedler tijd sade hon intet för sina Bröder och Systrar detta, uthan spetade sig med sina Bröder och Systrar uthi Walmar tätt in till Kroppen på det ingendera skulle komma till att kenna hwar annan på bara Kroppen, effter de lågo hoos hwar andra: menandes då sig wara säkra nog, att blifwa af någondera hafwande. Men huru Gyllinger hennes Broder waknade en gång om Natten och råkade kenna med handen hennes buuk wara något fetare än förr, wart han illa wid, menandes att hon antingen af sin hand eller af någon Skogzrå eller sig sielf blifwit hafwande. Ty wille han med de andra sina Syskon nu störta sig uthföre Ætstapulen, det och skedde. Frucktandes att de till alt för stoor Slächt skulle blifwa, att de ey måtte hinna föda sig, när så hände att en skulle blifwa uthan Fader hafwandes.'

Denna Götrick blef Kung i Westgötland effter sin Fader Gaute. Uthi 16 och 17 Capitlet talas om hans dödh, och huru hans Son Rolof kom till Regemente hwilken war en starck och så stoor Mann att ingen Häst kunde bära honom. Han blef inrådd af sin Broder Kettel att han skulle sökia att få Kung Erichs Upsala Kungens i Sweariket Dotter Thorborg som war en Hamaiza, och för sin styrckia, Klokhet, och Starckhet, bekommit en tridiedel Riket att regera för sig sielf och bodde på Ulleråkers Härad, hwilket ligger wästan för Upsala.

'Men Kung Rolof swarade Kettel, att iag weet nästan förut att iag får nej, och speglosor där till. Och sådant kunde han intet torcka in, emedan han intet trodde sin mackt så stor wara för Kungens i Sweriges mackt att sådant hämna. Men Kettel sade |612| att de wäl så mycket Folck af Götariket och Danmarck få skulle, att det wedergiöra: men Rolof sade att han förnummit henne wara både wijs och wän, men ther hoos så stoor och stålt, att ingen får kalla henne wid Qwinfolkz nampn: ty hon hafwer fått tridingen af Swerige

att regera som en Konung. Hafwandes sitt Säte på Ulleråker, ther hon håller Håff som andra Kungar. Och han hafwer hört att några Konungar frijat till henne: af hwilka hon somliga dräpit, och somliga låtet på annat sätt märckia, antingen låtit sticka uth Ögonen, eller gälla dem, eller hugga hand och foot af dem, och sedan dem spåtskat, att afwänja sådana Frijarer. Men Kettel äggiade honom säjandes det skam wara att han ey tordes tala med ett Qwinfolck. Hwarföre tager Kung Rolof 60 utwalda starkeste Män, härligast till Kläder och wapn utrustade, och for till Upsala. Under den tiden förtällier Drottning Ingred för sin mann Kong Erich i Upsala en Dröm':

»Att hon såg öfwer hela Swerige och neder till Göthaland een stoor Wargahop ränna dädan hijt up till Swerige. Fram för Wargarna lopp ett stort och grymt diur, och effter thet en hwijt Biörn med röda kinner warandes begge släthårade, spaka och tama, och 60 tillsammans uthi dess föllie. Konungen frågade hwad det månde föreboda: Drottningen swarade att Wargarna betyda manhafftiga Män, och det stora willdiuret en Konungz hamn, men den hwita Biörnen en Kongz Son eller starck Kempe. Menandes att de intet betyda något ondt, effter alla woro spaka. Och om hon skulle något gissa menar hon att det stora Diuret skal wara K. Rolof; den hwijta Biörnen hans Fosterbroder Ingiald, och att de komma på Frijeri. Kongen swarade, att aldrig tror han det att han må inbilla sig fria till Thorborg sin Dotter, som är allenast Kung öfwer Wästgiötland, der andra större Kungar äre afwiste och skamlöst märckte, som hafwa hafft många Skattekungar under sig. Drottningen bad att K. Erich skulle likwäl fägna K. Rolof wäl när han kommer.»

'En tijd der effter kommer Kung Rolof och blifwer wäl fägnat af K. Erich. Konung Rolof anmäler sitt ärende, men K. Erich slår det af med skemt, sejandes att han weet Göthalandet är litet, och att han föder altförmycket Folck på sin gifmilda omkostnat, och derföre måste hunger wara i Landet: och der K. Rolof behagade, wille han låta honom fara kring en måna i sitt Rike uthi gästning och blifwa uthan omkostnat wälplägader. Kung Rolof swarade sig ingen Almosa begära, ey heller lida spegloser. Sedan om qwellen när de hade wäl plägat sig och gingo till sängz rådde Drottningen sin Man K. Erich att han andra dagen skulle låtz som han intet sådant taal fördt, uthan swara K. Rolof wänligare; hwilket och skedde. Då K. Rolof, som bekände sig wara 18 åhr gammal fick till swars att han måtte wäl Frija till sin Dotter Kong Thorborg (ty ingen feck kalla henne Drottning eller qwinna) och winna henne antingen med goda eller onda. K. Rolof drog så till Ulleråker med 12 sin bästa och frimodigaste Män, med dragne Swärd, men de andre skulle wara uthanföre tilredz med sina Hästar, så att der hårdt trängia |613| skulle, måste

den som senast geck in, först gå uth. Nu gå de in i Palatzet, der de då alla sutto till bordz med Kung Thorborg, som satt i en Kunglig prydnad, och war mycket fager. K. Rolof tog Hielmen af hufwudet, bugade för Kongen och stack Swerdsudden i Bordet, önskandes Kongen och hans Rijke sällhet och roligheet. Men Kongen wålade inte swara, Kong Rolof brakte sitt ärende fram. Men Kongen såg snett på honom, och sade att han kom som en narr att sådant tillbiuda: wille han hafwa maat, så står den för allom Fremmandom ospard, och han må gå att sökia det hoos sin Skaffare. Men Kong Rolof sade att han weet honom (K. Thorborg) wara K. Erichs dotter och icke hans Son, och hafwa lust till att afla med henne frimodiga Männ till Riketz styrelse. Men Kong Thorborg när han hörde dessa ord blef han willer och galen, och befalte han sina män (hwilke alla af dem som sutte wed Bordet woro Maizor dock alt i manfolkz kläden klädde) att taga till Wapn och binda denna galningen (K. Rolof) som så smädeligen talte. Ty aldrig sade han, äro så hädeliga ord talte till någon Konung eller Kämpe som sin Wapn bära kan: men iag skall afwänia små Kungar att häda oss. Strax griper K. Thorborg först till Wapnen och sedan de andra hans Hoofmän (Hamaizor) till sina Wapn, hwilka alla hängde öfwer deras Hufwuden i Salen. Då befalte K. Rolof att hans Män skulle gå baaklengies uth, dock högg han 12 män neder i Salen. Och som han såg sig med sina 60 Män intet kunna stå mot så stoor mackt, satte de sigh till Häst och foro till Westgötland. K. Thorborg tänckte att han skulle wäl een annan gång komma starckare igen. Ty lät han än starckare befästa Staden med wallar, och tillaga allahanda skåtredskap, Mursliungor och Eldskått.'

»K. Rolof drog andra Sommaren med 5 stora Skep wäl utrustade i wästraledz åt Hialtland, Söderöjar, Orknöjar och Skåtland, härjandes wida omkring, bekommandes stort byte. Men mot Hösten lagade han sig hem kommandes under en Öö wid Skåtland, der han råkade Asmund K. Olofs Son i Skotland som hade en större Flåtta. Men K. Rolof sände sin Broder Ketill till honom, säjandes att i morgon will han besökia honom och taga af honom alla Skeppen och skiffta alt hans goda sina Wargar till matz, om han icke med goda wil gifwa sig. K. Asmund swarade att han wil pröfwa honom och fast han hafwer flera Skep, wil han allenast taga 5 af dem att feckta lika mot hans 5 Skep. När de en stund skarpt hade fäcktat och Asmund war nog sårad och lijkwäl tröttades intet att widare slås, så tyckte K. Rolof att han woro en Mann den som wärd woro att hålla Broderskap med, sworo altså hwarannan troheet. Andra åhret tager K. Rolof sin Broder Kettil, och denna Asmund med sig, och fara med 6 stora wäl utrustade Skep och utwaldeste starkesta Krigzmän till Upsala.»

'Drottningen i Swerige förtäljer åter sin Konung Erich en dröm, det hon såg att af en Skepzflåtta loppe många Wargar och fram för dem ett stort argt Diur, så och twå hwita Biörnar, der till med en hwit Galt, warandes ey stoor till wäxten men grym. Denna mente hon wara Kettil K. Rolfs Broder effter han war liten och snäll'. |614|

»När K. Erich förnam K. Rolof wara kommin, biuder han honom med ethundrade sina Män til gäst, hwilka och woro hos honom i några dagar. Sedan lagar han sig med sin Krigzhär til Ulleråker, och slår up sina Tiäll kring Borgen och staden. Bidiandes om en morgon att K. Thorborg wille komma ut på Wallen, att de fingo talas wed. K. Thorborg med hela sitt Hoff kommer uth. K. Rolof påminner K. Thorborg de försmäde ord han feck för 2 åhr sedan på sitt frieri, säjandes der han nu intet liufligare swar får, wille han brenna up Staden och dräpa hwar man. K. Thorborg swarade, förr må han blifwa en Getaherde i Westgötland, än få något wåld öfwer hans Stad. Och att han skulle fara hem, och wara fägin om han sluppe heelskinnat här ifrån. Sedan skakade K. Thorborg på Skölden, så och alt dess Håffolck. K. Rolof befaller alla sina med wäpnad hand anfalla och storma Wallen, men blifwo ginast tilbaka drifne, och ehwad de tillbude så blef dem starckt motat. De satte eld på Wallen och Staden; men blef strax släckt med wattn, som lop in uthi wallwäggen genom Trummor. De wille undergrafwa Wallen, men de andre hälde på dem brinnande Beck och siudande wattn, och wälte stora stenar öfwer halsen på dem, och månge wordo slagne. Och de i Bårgen boro ut Gyllendook och andra dyrbare håfwor, bidiandes med spåska ord dem taga effter sådant. K. Rolof frågade sin Broder Kettil hwad han tyckte om detta. Kettil swarade, att denna Swenska Kongen pissar alt för hett. K. Rolof swarade att annat görs behof än nu bruka skemt. K. Asmund sade att de legat reda altförlenge för Borgen, och måste sökia annat råd elliest willia Krigzmännen draga af. K. Rolof swarade, wij måste frästa att fara till skogz och binda tilhopa stora flackar, och sättia under dem stora stolpar, så höga, att man kan gå under Flackorna in till wallen, att så gräfwa hål på Wallen, hwilket omsider geck dem an. Hwilket när K. Thorborg förnam flydde han med sitt Folck genom en löndgång under wallen in i Skogen. När altså K. Rolof feck in Borgen och såg där ingen, sökte de effter Löngången och foro så igenom honom till skogz, der de funno K. Thorborg stå till kampz med sin mackt, och blef där ett skarpt slag, och fältes många på båda sidor, dock begynte det luta för K. Thorborg. K. Rolof bad Kettil att han skulle tilse att få K. Thorborg til fånga; men intet bära wapn på honom, emedan det woro nesligit att sarga en Qwinna (hwilken ändå hade sår). När de altså begynte att fly på K. Thorborgs

sida, hinte Kettil up K. Thorborg och slog henne öfwer rumpan med sin wärja, säjandes: så låckom wij uth rumpeklådan på eder. K. Thorborg swarade, tu lägger der med ingen ähra in, och der med slår hon honom wid örat med en Yxa, så att föterna stodo i wädret, säjandes, så pläga wij slå wåra Hundar, när wij tyckiom dem skälla förhäfftigt. Kettil språng hastigt up att hemnas, |615| men K. Rolof kom emillan och grep Thorborg, säjandes: Herre lägg ner tin Wapn, emedan tu nu äst i mitt wåld. Och iag will gifwa titt Folck leigd, om tu wilt låta tin Fader denna saken bestyra. De komma så der om öfwerens. De draga så till Upsala, sedan K. Thorborg honom först i 3 dagar wäl plägat på Ulleråker, och komma för K. Erich. Då lade Thorborg sin Skiöld för Kungens fötter, tog Hielmen af Hufwudet, neg och bugade för sin Fader och sade sig nu wara Land-flycktig från sitt Rijke som hon af sin Fader fått att regera. Kung Erich beder henne nu taga sig Qwinfolcks forår före, och wända igen med mans styrande. Gick hon så i Frustugun och feck sin Fader igen sina Wapn hon burit, och satte sig neder hoos sin Moder att sömma. Hon war så fager, Dejelig, Höflig, Kloker, och Förståndig, att ingen i Norlanden war dess maka. Blifwer så Ächtenskap fulbordat emillan Kong Rolof och Drottning Thorborg, som nu ombyter sin Manlige och Kongzlige tyttil i en Qwinnos och Drottningz nampn.»

Uthaf denna indragne Historien seer man nu först det som bekräfftar de gamla Gräkers Skriffter om wåra Hamaizor att de intet hade lust att giffta sig, och lefwa under Mans wälde, uthan de wille hafwa den friheten att der de sågo någon Man som woro en starck Busse, så torde hända att de wille afla allenast Barn med honom: såsom sees af Snotra med K. Götrek. Eller och måste de genom mackt och wåld där till twingas, som här skedde med Thorborg: hwilket dock intet skedt hade, där hon icke hört att K. Rolof war en så stoor och starck Man, att hon kunde hafwa lust att sådana Barn med honom afla, som han och hon sielf woro. Sedan hafwa Manfolcken och den seden brukat i Upland och öfwerst i Lappland, det Capiten Engelbrect Otto och Ingenieuren Samuel Otto mig berättat, hwilkas Fader war Fogde öfwer Lapparna, och de där uppe födde, att ingen Lapp ibland dem som längst upp i Bergen boo och äro Hedningar, tager sig någon till Hustru, uthan de wetta icke henne förr fått Barn, att hon frucktsam är, och att det Barnet seer wäl uth och hafwer starcka Lemmar. Hwilket Barn de kalla Jungfru Barn. Af sådant alt är kommit det Mela och Adamus Bremensis skrifwa att de antingen af Watn effter de inga Äckta män hafft, eller att de af Fremmande som der rest Landet igenom, eller af sina Fångar som starcke och modige warit, blifwit hafwande: så och det de andra Lärda skrifwa här pag. 500, 522 [= s. 502,

523] indragne, att de på en wiss tidh om åhret hafwa kommit tillsamman up i Bergen, och hafft biläger med Manfolcken, dem de sielf utwald som de tyckt wara Karlike och manhafftige. |616|

Elliest är här åtskilliga artiga Saker att märckia såsom det att alla Swenska och Gothiska Krigzmän särdeles Siömän kallas Wargar (*Varegi* s. *Lupi*) dedan hela Swerige nämdt *Varegia*, se här Tom. III. pag. 184, 295, 306, 337 [= s. 196, 305, 316, 346] och Atlant. Tom. I. cap. 20. 518 [= s. 324]. Giätterna Gietter se pag. 294 [= s. 304] och Finnarna med Lapparna Hunnar, see pag. 500 [= s. 502] och Konungarna Biörnar, see Tom. I. pag. 447, 448 [= s. 280 f.]. Sedan de gamlas maneer att både fästa sina Städer och dem intaga, om hwilket fram bättre widare talas kan. Så och huru Hamaizorna hafwa fått regera Riken och brukat i sit Hoff qwinnor eller Maizor klädda med Wapn och wärjor som en Man.

(6). Till det siette willia wij komma til de Wapn, som Hamaizorna fört. Hwilka alla märckeligen äro uthaf de gamla Gräkers och Latiners Skriffter, så och gamla Penningar, uthugna och ritade Beläter af Cl. Petro Petit. indragne, af hwilka iag de förnämsta utdragit til att jämföra med wåras Skriffter.

På hufwudet hafwa de fört en Hielm såsom de här p. 619 [= s. 611] uthi Fig. *P.* stå afritade under *1* och *2*, den ena utan och den andra med Fiädrar uti. Äfwen sådan som Othin hafwer uti Atlant. Tom. II. pag. 302 [= s. 310] och Ol. Magnus wiisar lib. 3. cap. 3. pag. 95. den och här Thorborg nederlade för sin Fader, när hon steg från Regemente.

Hamaizornas Skiöld beskrifwes på 3 sätt som ses af Fig. *P.* wid num. *4.* så och pag. 620 [= s. 612] *K. L.* af Plutarcho, Marone och Seneca i Pet. Petit. indragne pag. 178. att de hafwa bestått af 2 halfwa Månar, såsom denna är pag. 620 [= s. 612] *K.* nästan sådan är den hwilken meckta gamall finnes i nya Upsala storkyrckia uphängder på en Pelare den andra ifrån Prädikstolen, hwilkens skapnad är såsom iag den låtit afrijta här pag. 620 [= s. 612] både såsom han synes mitt för en, under bookstafwen *I.* och på sidan under *H.* som är inuthi af Lärofft fodrat; men utan på af redt Läder, den iag förr ment wara inuti af Trä, men när iag skar honom, fan iag att han war utaf dubbla Oxhudar giord. Såsom Loccenius uthi de Swenskas Antiquiteter [lib. 3.] cap. [2] pag. 180. om dem skrifwer, det swarar mot Xenophontis ord ock Nonni om wåra Hamaizor indragen af Clar. Petro Petito pag. 182, 183. säjandes: 'Äro icke Hamaizorna ifrån den Isuga Strömmen Thermodån? äro icke de stridzbara Qwinnorna, från den stenfulla Caucaso? Föra icke de Bågar och pijlar? Rida de icke på kiäcka Märar? Bära icke de på sina skuldrar Skiöldar af Oxehudar?'

Deras Skapnad sees ock hoos Ol. Magnum |617| lib. 2. cap. 25. pag. 82.

uthi Klippor uthuggne wid Kango. Så ock i Atlant. Tom. I. Tab. 7. Fig. 16. *D. E.* Tab. 10. Fig. 28. Och är merckeligit att samma Zirater af runda Noll äro brukade af Hamaizorna på deras Skiöldar, som här stå ritade i Fig. *P.* på Skiölden *4*, som de brukat på sina Kammar, see Atlant. Tom. II. pag. 542 [= s. 553]. Fig. *A.* och Mercursmennen på sina Skiölder, som Atlant. Tom. I. Tab. 10. Fig. 28. utwisar. på dessa slagz Skiöldar hafwa somliga haft en annan aflång Cupa mitt uti, såsom sees af Pet. Petit. p. 172. hwilken Cupa är lik den som här pag. 21 [= s. 35] Fig. 21. är afritat, uti hwilken de inlagt Runeska bookstäfwer att giöra sig hårda mot all Wapn: äro och derföre kallade Skiöldmör som sees af Loccen. Antiquit. [lib. 3.] cap. 2. p. 180.

Deras Yxa finnes dubbel äggiat som är ritat i Fig. *P.* wid *9.* och uthi de andra Figurerna *B, C, D, G, M, O, S.* aldeles lijker wåra gamla Yxar, som finnas på 2 eller 3 sätt afritade i Olao Magno lib. 7. cap. 3. Reenhielms p. 61. och 84. och andra som iag sedt i gamla Kyrkior och här pag. 620 [= s. 612] under *A. C. D. E.* sådan hafwer här och denna starcka Hamaizan Thorborg brukat, men lagt an med flata sidan, när hon slog Kettil wed örat med henne, så at fötteren stodo i wädret.

Deras Wärjor hafwa warit korta som sees Fig. *P.* n. *8.* lika som de finnas i Reenhielms Notis till Torstens Saga pag. 85. och 88. här Atl. Tom. III. pag. 620 [= s. 612] lit. *B.* afmålade.

Deras Båga är i Fig. *P.* n. *5.* aldeles lika med wår Gudinna Friggas Båga, som är i Atl. Tom. I. Tab. 10. Fig. 32. Tom. II. pag. 302 [= s. 310] Fig. 32. talat. Med sådan Boga beskrifwer Hervor. Saga cap. VI. pag. 85. Hervora 'att när hon wexte upp, wände hon sig med Skått och Båga, Swärd och Skiöld, men litet att söma eller Bordera'.

Deras Pijlar i Fig. *P.* n. *5.* liggiandes afbrutne wid Bogan, hafwa twå hakar på sig, aldeles såsom wåra Dalkarar föra i sitt Wapn, och är afmålat i Sweriges wapn. Atlant. Tom. I. Tab. 7. Fig. 18.

Deras hår hafwer warit långt och slätt, och stundom hängt neder på axlarna, såsom synes af Fig. *P.* wid n. *3.* det som swarar mot Friggas Skapnat Atlant. Tom. I. Tab. 10. Fig. 32. men serdeles i Olao Magno på hwilkens Frigga håret hänger neder om rumpan. Äfwen såsom alla Brudar än i Swerige bruka, särdeles hoos gemena Man, emedan de förnämare nu fram i pannan, bruka att Fisera håret, som de kalla, |618| eller giöra knorlugt, att wara lika en Biörn, elliest bruka de och en Bindel och fläta håret i en Walk baak i nackan som aldeles swarar mot den afmålade Hamaizan under Fig. *G.* pag. 619 [= s. 611] och 620 [= s. 612] *F.* sådanne finnas intet i Söder Æthiopien emädan de intet hafwa långt hår.

|619|

REGINA DELLE AMAZONE

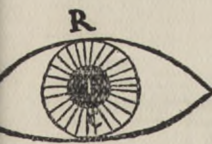

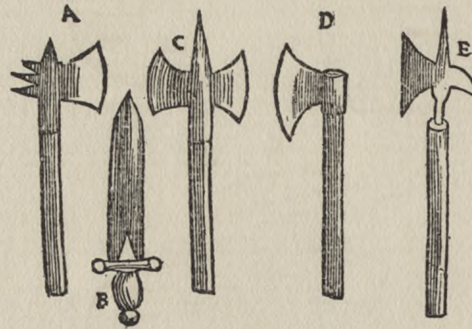

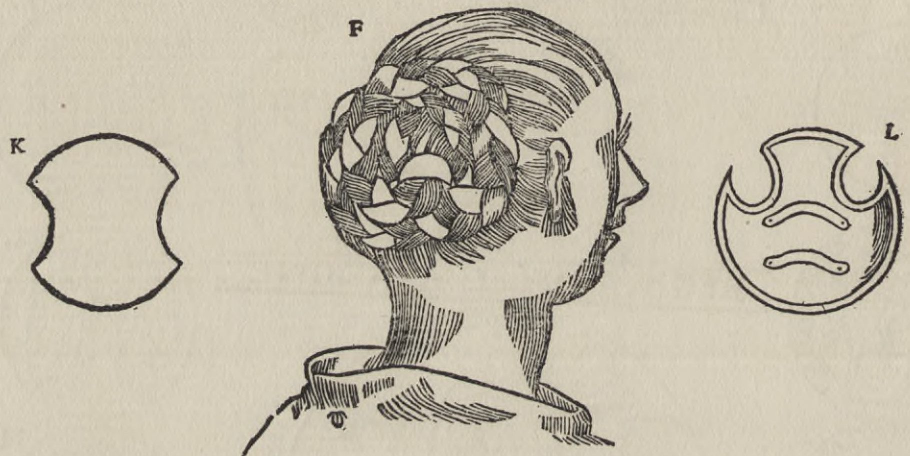

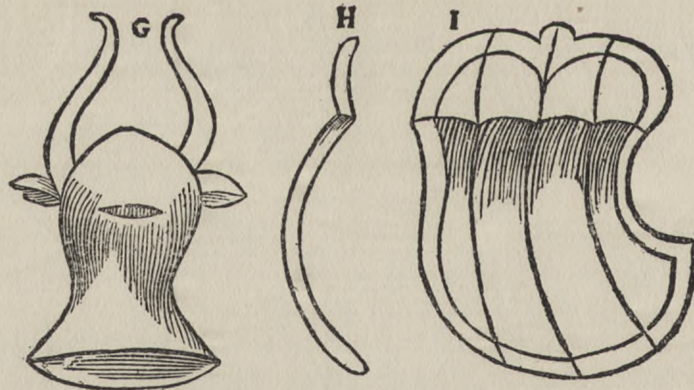

|620|

De brukade att Kriga och Jaga till Häst såsom sees af pag. 619 [= s. 611] Fig. *P.* wid n. 7. Fig. *M. O. X.* hwilket wåras Historier nogsamt wisa, såsom wår Thorborg uthi Götriks Saga cap. XV. pag. 84. står: 'Hon wände sig och till att rida Sperr och feckta med Swärd och Skiöld: och then konsten kunde hon så wäl som någon Riddare.'

De brukade och färdas i Siön, strijda och röfwa, ty sees af de gamblas Mynt här indragne p. 619 [= s. 611] under fig. *A. N.* Skepzliknelser, och under *L.* Siögudens Neckens beläte med en Tritond i handen som är på den andra sidan af Myntet *M.* der Hamaizan rider till Häst. Och under fig. *K.* äfwen en sådan Tritond står afmålat med twå Walfiskar in uthi och en Yxa inunder, och Qwinnobeläte på andra sidan af Mynte wid *H.* som wiser dem bruka Yxen till Landz, och Tritonden till Siös. Hwilket alt bekräfftas af wåras Historier som sees af Bose Saga cap. 2. pag. 4. af 'Hamaizan eller Sköldmöön Brinhildur: som war Agnar Jarls Dotter i Nontuna', som ligger strax nedan för nya Upsala mitt mot den gamla Kungliga Skepzhamn Ultuna. See Atl. Tom. I. Tab. 19. 'Hwilken slogz till Siös med Tvari, som och war en arg Siöröfware: men Tvari tog henne till fånga och mycket roof der till: hwilken lät läkia henne: dåck war hon knuglåt och ärrug, och kallas der af Brinhildur Baga, för de många ärr och skråmor sammanwuxne. Och giorde Tvari Bröllop med henne, och satt hon i Brudebäncken med Hiälm och Brynia och all krigzwapn' (iag inbillar mig att denna arten af Demanter och Puder, såg så wäl ut som denna tijdz Biörnhår med sitt Firmament). 'Dåck war en god kärleek dem emillan.'

Saxo lib. 7. pag. 144. talar om wår Götheska Konungz Siwalds Dotter Ale-Vilda det är Hafzens wäldiga, 'att hon war en stålt Maiza gifwandes sig med andra Jungfrur på Siöröfwerij, iklädde sig Manfolckz kläder, och fan på ett helt Sälskap af sådana Hamaizor, som strax korade henne till sin Anförare'. Detta bekräfftar Saxo af andra Sköldmör som warit i Danmarck och Norie pag. 145. Sådan beskrifwer och Hervor. Hist. cap. 6. pag. 97. 'att Hervor lät kalla sig Hervarder och lade sig en lång tidh på Siöröfweri'.

Detta läses och om en annan Hervor Kong Heidreks Dotter cap. 13. pag. 137. 'Som war stoor till wäxten som en Jette, och wände sig att Skiuta, och fara med Wapn.' Flera finner man pag. 261 [= s. 271] antecknade. Och woro för långt att alla indraga.

De wänjade sig och att bruka Landet wäl, så och andra Qwinfolcks sysslor såsom att Bordera och sy, giöra Bälten och armband, bryggia |621| god Miöd och Miölska såsom sees af Thorborg i Götriks Saga. cap. 15. och Hervora, Signil Lilla och flera. Hwilket finnes afmålat i penningen T. pag. 619

[= s. 611] der en Sköldmö står med en Ört i handen och ett Armband, eller Bälte öfwer ett drekes Kruus. Detta instämmer med wår Disas Beläte i Domkyrckian Atl. Tom. II. pag. 209 [= s. 222] Fig. *B*. Der hon rider på en Båck hafwandes ett Bälte om lifwet, och en Ört uthi handen, hwilken betydde Åkerbruk.

De bygde och Fästningar och Städer, som här näst tillförenne är wijst af ThorborgsUlleråkers Borg. ty stå de och i gamla Myntet afmålade med Städer, Torn och Fästen på hufwudet: see Fig. *B. F. S.* För deras manlighet fingo de föra, äfwen som deras Män Götarna, Lejon i sina Wapn som sees af myntet *E.* och *V.*

(7). Dessa Amaizor blefwo och kallade Friggas Barn och Döttrar, hwilken står med Wärja i högre handen och Boga i den wänstra, uthi Olao Magno lib. 3. cap. 3. pag. 95. i Rhesenii notis til Saxon. pag. 139. och här i Atl. Tom. I. Tab. 10. Fig. 32. Tom. II. pag. 302 [= s. 310]. Detta är och kommit til de Gräker, som sees af P. Petit. p. 273. 'Att Friggas Barn hafwa bygt i en Stad de 12 Gudars Altaren.'

Ingen af de Lärda hafwer uttolkat hwad dessa för Friggas Barn woro, och af hwem de så nemde äro. Men kennas grant igen af wår Frigga så och de 12 Altaren effter de 12 Gudar och Domarer som wåra brukade. Och är fåfängt att hoos några andra Folck uthi Africa, Europa eller Asia att igensökia någon Frigga och dess Barn, uthan allenast här i Swerige. Denna Frigga hon rådfrågades altijd när både Män och Qwinnor giorde utåg, som sees af åtskilliga wåras Historier, som och af Paul. Varnefrid Longobardor. Histor. cap. VIII. pag. 750. 'Att när Vandlarna gingo till Freijam eller Friggam Odens Hustru, och frågade genom sin anförare Kämparna (som och war en Qwinna) begärandes att Vindilarnas Qwinfolck skulle få gå till Stridz och bekomma seger, hwar på Frigga swarade att Vinnilarnas qwinnor skulle sleppa neder sitt upflätade Hår, och binda dät under hakan att de skulle see uth såsom de hade långt Skägg såsom deras Manfolck, och komma tillstädes med sina Män i Solenes upgång mot Odens fönster, där han plägar see uth. Hwilket och skedde: och således fingo de lof af Oden att gå till Stridz och fingo seger.' Paulus Varnefridus håller detta för en lögelig dickt, men han hafwer intet kändt rätt wåra gamla Swenska Fäder, och deras tusende sådana uptogh, som de fordom haft.

(8). Dessa Amaizor kännas och igen af dess Språk emedan de brukade det Thraciske språket, |622| som war wårt Scythiska, såsom Pet. Petit. p. 276. wijser af en Schol. till Apoll. lib. 2. Argonaut. 'Att en Hamaiza som hade flytt till Botn och fått en Konung till Man, hwilken uthaf det hon blef drucken af

wijn kallades Snapper, hwilket ord skall betyda en Qwinna som hade druckit sig godt Rus.'

Af Philo. Stephan: seer man, 'Att en Amaiza när hon blef kränkt af wår Norska Baldur, födde hon en Son som heet Syr. Och såsom hoos de Thracer, den som Drucken är kallas Snapper, hwilkas Språk dessa Hamaizor bruka, så bygdes en Stad som kallades Snoppa, som sedan blef nämd Sinoppe.'

Det de Thracer warit ett Folck med Scytherna, Götherna och Trojanerna talandes alt ett Språk wiser Strabo lib. 7. pag. 303. 305. lib. 13. pag. 590. här indragen pag. 364 [= s. 372] och det af deras Floders, Städers, Byars och Folks nampn. Såsom Scæva Flod, Scanda Flod, Arisbo, Troja, Rese-Kung, Ase-Kung, Durdona, Gygur, Ilur, Saleåna, Phrygia, Sånga, Aby, etc. finnes både i Trojæ Landskap i Asia, så och Thracia, hwilka alla finnas och här i Swerige som i sit Rum wisas skal, och en deel af dem förr äro indragne: see pag. 364 [= s. 372] etc. Strabo lib. 7. pag. 303. säger 'dhe Romarers Hertogh Ælius Carus han förde i min tijdh af de Göther som bodde ofwan för Donau-strömmen in i Thracien 7000 Göther att boo där, hwilka brukade samma Språk som de Thracer'. Pag. 305. 'Geterna bruka samma Språk som Dacerna, genom hwilkas Land Marisån flyter in i Donau.'

Uthi indragne rum af Pet. Petit. wises af twenne ord Hamaizornars Språk warit Göthiska. Såsom Kung Baldursons nampn Syre, det är en Herre see Atlant. Tom. I. pag. 614 [= s. 385] så och ordet Snapper, dhet de Gräker och Latiner något förderfwat, i det de emillan twenne medliudande bookstäfwer insatt en sielfliudande. Såsom emillan *Sn San*, äfwen såsom i många andra wåra ord giörs. För Olf eller Olv skrifwa de *Olaf* eller *Olav*. Snapper kallas den hoos oss som när han druckit sig något Ruus, så att han är blifwin lustig, säger man honom blifwit Snapper på fötteren, att han kan Dantza och springa: men har han så druckit att han raglar och faller, då säger man honom snafwa på föttren. Och är så skilliandes emillan den de kalla Snap-fota och Snaf-fota.

(9). Dessa wåra Hamaizor kiännas och igen af sina ludna Kläden om de hafwa burit i Krig, hwars slag ey finnas i Södre Æthiopien: derföre den Gräkiska Skalden Cointus p. 177. v. 261. artigt beskrifwer dem när de woro i Krig slagne och lågo utan Hufwuden, 'at de sågo ut såsom Kalfwar, hwars Hufwuden warit af huggne', emädan deras Kroppar woro utan till genom deras Reenpälsar ludna som Kalfwar. |623|

(10). Dessa wåra Hamaizor kennas och igen af deras egna nampn som äro rena Göthiska, ehuru somliga äro utolkade på Gräkeska Språket, det de Gräker offta giort som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 31. 363 [= s. 25, 229]

och Pet. Petit. tillstår i sin Book pag. 331. ehuru han intet igensöker allas deras namns ursprung emedan honom wårt Språk ey warit bekant det iag nu här giöra will.

Den hoos alla widtberömda Amaizan som drog sina Landzmän Trojanerna till hielp, kallas af Homero I. 3. v. 188. 'Den stridbare manlige Jungfrun.' Och af Cointo 'Fenthe Silia' den han artigt beskrifwer till sin Herkomst, säjandes Lib. I. pag. 137. vers. 18. 'att hon kom ifrån Thermodåån'. Den som här pag. 603 [= s. 595] är beskrifwen längst Norr, och Cointi ord i den 85. vers. utwisa i det han säger: 'att Fenthe-Silian kom på dät 20 året dit tillbaka ifrån dee widt och långt ifrån belägne Landskaper'. Hwilket intet kan förståås om Thermodåån som låg wid Pontum Euxinum, ty den låg in till de Trojaners rike. I 49. och 149. versen beskrifwer han henne med alla de andra Hamaizor af deras gula och hwita sköna Håår, som kommer egenteligen wåra Swear till, see Atlant. Tom. I. pag. 638 [= s. 400]. Sedan afmålar han henne med en starck Häst, som wår Norske Kung Bores Hustru Orytheia henne gifwit att rida på, när hon drog in i Thracien: om hwilka förr är talt pag. 439 [= s. 444].

Hennes nampn Fenthe-Silia kan nu intet af Gräkeskan utdragas. Ty *Penthe* på Gräkeska är Femte på Swenska, och *Silloi* på Gräkeska är Skamlösheet, Begabberi och Ondska. Huru skulle dessa orden då hengia tilsamman om hennes Dygder och Skönheet, som dess uthan intet är brukeligit i Grekeska Språket. Men på Swenska är Fan en Guds, Solens och en Konungz Åhretyttels nampn: och Fante en förnäm ung Herre och Fenta en Ädel Qwinna. Och nu så gement hoos wåra Östgöthar att hwar gemen Piga kallas Fenta. Silia är en Krantz och Crona, och gifwit många förnäma höga Manhafftiga Maisor till ähre-namn, såsom Konung Rings Dråttning i Göthaland, het Silgia, som sees i Bose Saga cap. 2. och Ana-Silgia är en Konungzlig Krans och Crona. Dät som til Grekerna utkommit, som sees af Hesychio, fast det ordet intet war i stort bruuk hoos Gräkerna: sedan är alltid wårt *F* mästedels hoos Grekerna wändt i *P*, see Atlant. Tom. I. p. 19 [= s. 17]. Altså är Fenthe-Silia, så mycket som en Jungfrurs Crona, hwilket och henne rätteligen tillkom emedan hon förde en heel Krigzhär af |624| Manhafftiga Jungfrur, de Trojaner sina Landzmän till hielp.

Myrina het en Hamaizas Drottning see Diod. Sic. lib. 3. pag. 187. som giorde uthtogh in i Asiam och Africam och slogz med wåra Atlenningar. Myrina är ett allom än i dag hoos oss bekant Pigenampn som utalas både Marina, Mærina: Myr, Mær och Mir är Jungfrus namn see Lexicon Verelii pag. 178. och Atlant. Tom. I. pag. 734 [= s. 461]. är och så Hafz och Siöars

nampn. Dädan Myra och Myror Träsk och Insiöar see Atlant. Tom. I. pag. 351 [= s. 222]. Tom. II. pag. 579 [= s. 594] och kallas Myrina en Siöröfwarinna hoos wåra gamla. Dess Penning sees uthi Pet. Petit. pag. 386. Dess nampn skrifwes hoos Gräkerna stundom med *S* framföre, och stundom uthan; som och sees i ordet *Smyrna*, för *Myrra*: se och Salmasium och Pet. Petit. pag. 254. Nu wises af dess Penning att hennes namn betyder en Siögudinna eller Siökempe, emedan uthi hennes Penning pag. 619 [= s. 611] Fig. *A. B. L. N.* står hon på ena sidan med sitt Ansickte hafwandes en Borg på hufwudet och sin tweäggiade Yxa, sampt dess nampn *Smyrna*, men på andra sidan ett Skep och tilijka dess namn *Smyrna-jon*. Jon är och Göthisk betydandes en Menniska. Såsom i orden Leg-Jon, Tienst-Jon, etc. See Atlant. Tom. II. pag. 149 [= s. 163] och betyder så Smyrna-jon en Menniskia eller Jon som Tiente och for på Myran det är i Hafwet och Siön med Skep.

Thia-tyra war och en Hamaizas nampn, och några Städer effter samma hennes nampn nämde, som sees af P. Petit. cap. 32. pag. 247. Dia och Deja är Gudarnas och Gudinnornas nampn see Atl. Tom. I. pag. 707, 708 [= s. 444]. Tom. II. pag. 59, 440 [= s. 72, 452] och Tyr är Krigz-Gudens nampn see Verel. Lexicon. och Atlant. Tom. I. pag. 714 [= s. 448]. Effter hwilken många Manhafftiga Qwinnor äro kallade Tyra see Olof Trygg. Saga cap. 35. cipp. Run. 72, 259. äfwen som af Thor, äro Drottningar kallade Thora hwilka begge namn i åthskilliga wåras Historier finnas, så och på Runstenarna och altså är Dia-tyra en Krigz-Gudinna.

Cuma är en Amaizas nampn, som sees af Ephoro indragen i Strabone lib. 12. (P. Pet. p. 260) af hwilken *Cuma* en Stad sitt nampn hafwer. Se der om och Stephanum in Lex. Kumma är både fordom och än i dag hoos oss brukeligit att behedra alla förnäma Qwinnor. Och är en mans nampn Kumme eller Gumme som sees i ordet Brudgumme i Verel. Lexic. Jord-gumma är den som hielper Fostret fram. Troll-gumma den Trålla kan. Kuma är och den |625| gamla och witberömde Staden i Finland af des Trol-Kumma nämder.

Pet. Petit. pag. 280. indrager af Lychophr. Cassandra en Hamaizas nampn benemd *Glette*. Hwilket och är ett Göthisk qwinno nampn. Klette och Klettig är Lustig, Liuflig. Dedan Klet, Skiämt: Klettug, Skämtacktig och lustig.

Af Stephano, kallas en Hamaiza *Annæa*. An och Anses är en Konungz nampn se Atl. Tom. I. pag. 199 [= s. 127]. Tom. II. pag. 57, 59 [= s. 70, 72] och Anna en Drottning: och är detta ett algemänt namn hoos wåra.

Kynna, är och en Hamaizas namn. uthi Skapelse booken nämnes Eva wara den första Kynna eller qwinna. *q u* har intet hoos oss fordom warit i bruuk uthan *K*, ock uthi Joh. 2. v. 4. behedrar Christus wår Frälsare dess moder säjandes: 'Kynna hwad hafwer iag med tigh.'

Tibba, är en Hamaizas nampn utur Eustatio införd af Pet. Petit. pag. 289. hwilket är ett gement nampn hoos oss, som unga Friare gifwa sina Maisor och de åter kalla dem sina Tuppar.

Eleia, *Elini*, *Elena*, och *Helena* är och Hamaizornas nampn, allom hoos oss bekante. See här Pag. 403 [= s. 409].

Latorea, heet en Hamaiza som sees af Athenæo lib. I. Hlatur är lustig och glader af Hlæja Lee och Skratta, see Ulphil. och Verel. Lexicon: dedan Latoreja och Hlatormæja glader och lustig Möö och Jungfru.

Alymmeôn, är en Hamaizas nampn, som står på Penningen *K*, pag. 619 [= s. 611] och är i hopsat af Aly det är Haaf, dedan Ali Siökungar; see Edda, och ordet Meôn: Möö. Meja, en Jungfru. Och således Alymejon är en Siö-Jungfrus nampn som röfwar och strider i Siön, hwilket de twå Walfiskar och Tritonderna uthwisa, betydandes Skieppet.

Ogiale, en Hamaizas namn af Hygino c. 163. nämder, är i hopsatt af Ogin och Ale det är förskräckelig till Siös. Ogn het Starkotters Dotter för sin förskräckelige Skapnat och storlek. See Hervar. Saga och Verel. Lexicon.

Diaxxippa, eller *Dejasippa* i samma rum indragin, är i hopsatt af Dia en Gudinna och Sippa Jordenes nampn see Atl. Tom. I. pag. 605 [= s. 380] Tom. II. pag. 398, 566 [= s. 409, 580] och här pag. 108 [= s. 118] och är så mycket som Jordennes Gudinna.

Glauce, är och en Hamaizas nampn där sammastädes nämd af sin Klookhet. Hwilket är |626| skrifwit på samma sätt som wåra Göther fordom skrifwit med *au* Klauk, Klook.

Sphink, är och ens Sköldmöes nampn, den Cadmus ägde, som Palephatus nämner i P. Petit. fol. 329. införd för hennes Räfacktiga och illsnidiga Klookheet, som och är ett Göthisk ord. See här pag. 60 [= s. 73].

Athana, är och Göthisk, såsom Atta, Attin är en Faders och Konungz äretyttel. Se Atl. Tom. I. pag. 210 [= s. 134]. Så är en Drottnings Attina och Athana. Och kalla Finnarna och Lapparna sina Hustrur än i dag *Attie* och *Atiena*, see och Procop. pag. 412.

Hyppolyde och *Hippodaia* wàr och Hamaizornas nampn hwilket till halfwa nampnet kommer öfwerens med Gräkeskan. Ty ordet *Hippos* är en Häst, hwilket på Finska är *Happia*, och på Swenska Hoppan (see pag. 290 [= s. 300]) af Hoppa, springa. Men Lyde och Deja äro rena Göteska ord. Om Lyde

see Atlant. Tom. I. pag. 489. 352 [= s. 306, 222] och om Deja pag. 707, 708 [= s. 443 f.] Tom. II. pag. 59. 440. 445 [= s. 72, 452, 458] och märker så Hyppolyde, en Menniskia som regerar Hästar och Ryttare, men Hyppodeja, en Qwinna som dejar och upfostrar många Hästar. Och när man will tilse alla de ord, som bindas hoop med Deja, så skall man finna det wara rena Göthiska. Ty willie wij taga oss före ordet Hamaltheja, som är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 716 [= s. 449] och här pag. 489 [= s. 491]. Amala, Hamala, Jumala, Homala, Jamala, Giomala, Hiomala, är wår Thors och Jofurs nampn skrifwit och utalat effter hwars och ens Folcks art innom Swerige, och i Finland och Lapland och dedan dhet norska Hafwet eller Granwikan, som mästedels ligger med Iis, kallat effter honom Hamal-siön, Hamalsiun, den Plinius och Solinus kallat *Hamalchium* see Atlant. Tom. I. pag. 460. 456 [= s. 288, 286]. Tom. II. 46 [= s. 60]. Af honom erkiände och Göthernas Konungar sin hela Släckt och kallades Hamalungar, och af dem är Italien nämd Hamalungaland, som sees af wåras Skriffter, så och Jornande cap. XIV. Der den fierde uthi Kungatalet och så heter Amala, den Bonfinius lib. 2. kallar *Amalus*. Hwilken Jornandes menar wara hufwudet till Hamalungarnas hela Släckt: men han far will, ty han setter 3 Fäder för honom som är *Gapt*, hans Son *Hamal*, hans Son *Auge*, och hans Son *Amala*. Och borde så *Gapt* wara Hufwudet och der af hela Släckten burit sitt namn. Men Jornandes hafwer intet fått kunskap af den älsta Hamala, som elliest kallades Jofur och Thor; den Herodotus ärkenner wara Scythernas Fader. Se här pag. 156 [= s. 167]. ifrån hwilken Gapt är den 48 leden see Atlant. Tom. I. Chronol. Taflorna den 1 och 2. Och |627| af hans namn äro flera Göthiska personer nämda såsom Hamala-frida, det är Gudz fred, eller Jofurs fred. (Procop. lib. I. pag. 145.) Amala-richer, det är Gudh Konung. (Procop. lib. I. pag. 179.) Amalo-berga, det är Gudz-borg, äfwen betydandes som Thorberga, som af Götriks Saga wijst är. Amalan-Sventha, det är Gudz dotter eller Jungfru, (Procop. lib. 3. pag. 403.) Sven och Sventhe är en Son och Yngling och Sventha en Jungfru och Dotter, dedan Svenska (*Sveci*). Amalongus det är en lång stor Gud eller Jette. Hoos Paulum Varnefr. lib. 5. c. X. p. 873. nemnes en hwilken med rätta bar detta nampnet: 'Ty när Keysaren Constans August. sände 20000. man att slås med wåra Longobarders Konung Grimvalder, så bad hans Son Romvalder att han fingo allenast med en liten hoop gå emot honom, hwar igenom hans ähra och beröm så mycket större skulle warda, hwilket och skiedde: och när de som bäst sloges, så sprang Amallonger stad, som bar Konungens Spetz, mot en Grek som redh på en Häst, och rände Spessen igenom honom och lyfftade honom uthur Salen med

Spessen, kastandes honom up i wädret att han flög öfwer och baak om sitt Hufwud. När hela Keysarens Krigzhär såg en sådan starck Man, som kunde detta giöra, flydde hela Hären.'

Se denna Hamala, som war Götharnas Konungzsliga Släcktz första Fader af det namnet, hwilken het och så Thor och Jofur, han upfostrades af sin Deja, hwilken fick nampn af honom och blef kallat Hamal-theia. Nu ehuru de Latiner och Gräker intet kunnat utgrunda, eller af sina Språk, detta namnetz ursprung finna; likwäl hafwa de skrifwit att *Amaltheia* war Hamalsdeja det är Jofurs Amma, som sees af Ovid. Fast. lib. 5. Diod. Sicul. lib. 4. och 5. men hade de förstått wårt Språk, så hade de intet behöfft nämna *Jovis nutrix.* Ty Hamaltheja är det samma. Hwad detta war för en Amma skola wij annorstädes förklara.

Ordet Deja det bindes nu i hopa med åtskilliga andra nampn. Såsom Drottningen Margareta i Danmarck blef kallat Munke-deja för det hon war gifmild mot Munkarna, dem rikeligen dejandes och fostrandes. Atl. Tom. I. p. 708 [= s. 444].

Ori-theja kallas wår Kung Bores Hustru see pag. 439 [= s. 443] emedan hon förde Krig, och hielpte sin man Bore. Ty Ore, och Orustu är Krig och Örlig. Atlant. Tom. I. pag. 406 [= s. 254].

Illi-deja och *Jole-deja*, är en Jolgumma som skaffar Fostret först fram på Jolen eller i Ellen, det är Solen och liuset: därföre och än i dag, när unga Bussar resa ifrån Giästebod, eller annorstädes där de farit wäl, pläga de siunga

Så far nu wäll du gamla Elideja etc.

detta ordet är och till Grekerna utkommit. |628|

Astra-deja, är kärlekens Deja och Gudinna see Atlant. Tom II. pag. 406. och 510 [= s. 418, 520]. Hwilken Hamaizorna dyrkade. Astra är Kärleek af hwilket ord många Göthiska härflyta som sees i Atl. Tom. II. pag. 406 [= s. 418].

Vini-deja, är och Kärlekens Deja eller Amma så och Qwinnornas. Ty Vinna är en qwinna som sees af Ulphila; så och af Vinila-Flod som ligger i Helsingland under 65 högdz grad. och 38 middagzlinien, som ellies kallas Qvinla och Qvinna-Flod. Hwar ifrån dessa Vinnila Pigorna eller Hamaizorna kommo, som Paulus Varnefridus talar om, och foro genom Vendels härad, förr än the kommo till Upsala, att rådfråga Frigga och Oden, om icke de skulle få föra Krig, som här näst tilförenne omtalt är.

Mejan-deja, det är Jungfrurs Deja eller Gudinna. Mer, och Mej, Jungfru:

Maizor och Mejor äro Jungfrur. See Atlant. Tom. I. och Verelii Lexicon. I denna tiden utala wij Mœ, Mœr, Major, och Maisor.

Miri-deja, är en Hafz-Jungfru eller Deja, som föder sig af Siöröfweri. Myra är Siö och Haaf. Se Lexicon. Verel.

Mini-deja, är en Minnug, wijs och förståndig Deja. Den Hamaizan som kom till Alexandrum den store och wille afla Barn med honom see pag. 601 [= s. 594]. hon kallas Minni-deja, så och *Thalestris*. Detta senare ordet är Gräkisk och betyder så mycket såsom en stridbar Qwinna till siös. Men Minideja är Götiskt och frucktar iag att det af Gräkerna är något af oförstånd galit skrifwit, och skulle stå Mirideja, så hade det samma betydelse med wår Göthiska ord att wara en Siöröfware eller stridbar till Siös.

Manna-lipe eller *Manna-libe*, Manna-lifwer, är den som älskar Manne eller manligheet, war och en Hamaizas namn, som Justinus talar lib. X. pag. 66. och 327. see ordet Man uti Lexic. Verelii. De Gräkeska orden som här och där finnas på wåra Hamaizor afsatte in på deras Språk ifrån wårt Swenska, går iag förbij, allenast iag hafwer wijst i detta ena att de hafwa kallat Miridejam, på sitt språk *Thalestrim*.

(11). Att dessa Hamaizor woro wåra Göthiska qwinnor wises och af deras Gudz dyrckan, i det de Dyrckade wår Astra-dejam eller *Dianam* som af alla kallades den norska Diana, och sedan den norska Baldur, som wijst är i Atlant. Tom. II. p. 510 [= s. 520] såsom och P. Petit. wiser af Pausania och Lillio Gyraldo cap. 39. pag. 305. hwilka och hafwa upbygt det härliga Templet i Epheso, hwars makan ey fans i hela werlden, och räknades ibland de siu stora Werldenes under, som kallades effter Dians nampn *Ephesia*, som är Jordenes nampn see Atlant. Tom. II. Efia, Æfia |629| är Jorden och Esia Gudinna, äfwen som pag. här 107 [= s. 118] Sebe, och Sibe, Sef är Jorden och Esia Gudinna.

Och är det märkeligit på de penningar som står runt om skrifwit, det här sees pag. 619 [= s. 611] under *I* och *F* af P. Petit. pag. 231. utdragne, hwilket han intet acktat, att på *I* står skrifwit: EPHESION DIS NEOKORON, det är Ephe Jordens Esion Gudinnan, Dis, Gud eller Gudinna, Neokoron till Skepz. Om Dia och Dis är wijst i Atlant. Tom. I. cap. 30. pag. 719 [= s. 451] och att Necor, Necken är Siögudens namn och Nokvar äro Skep. Och detta ordet Neokoron är intet i bruk hoos de Greker, likwäl är det kommit så wida til dem, att *Neokoron* hoos någon är funnit att betyda den som ränsar Skeppet. Men det kommer intet öfwerens med en Förste eller Förstinna som skall regera och styra en Skepzflotta. Sedan är det rätt märckeligit som intet finnas på andra gamla Medalier, här till dagz framwijst,

uthan nu och först af mig acktat, att mitt uthi Penningen på *F* ståår Jordenes beläte som wijst är Atlant. Tom. I. pag. [708 = s. 444] och på högre sidan Månans och på wänstra Solens, aldeles såsom det gamla monumentet af huggen Steen står öfwer S. Erichs Beläte öfwer gamla Academien i Upsala, som är indragit i Atlant. Tom. II. pag. 301 [= s. 308] *A B C*. Hwarest orsaken wises wij Månen står på högre och Solen på wänstre sidan. Och är så undrandes wärdt att wåra Hamaizor skulle så noga acktat den gamla Gåtan, att Solen störtar sig först i Östersiön, som är Oeridan, och Månan sedan; och att Månan hielper up Solen af Oeridan på sina Horn, och behölt derföre en Karls nampn och kallades Han, men Solen Hon, och Månen sedan feck stå på högre sidan. Hwilket skedde der uppe wid Torne, der Hamaizornas första säte warit, hwilka således och uthfört med sig Solens, Jordens, och Månans dyrckan.

(12). Till det Tolfte wijses af deras Städers nampn som de både innom Swerige och utom bygt hafwa, dem warit Göthiska.

Uthi deras egit Land up i Finland är Amaizon wid Amaizonjerfvi wid 65 högdz grad. 47 middagzlin. Kuma under 63. högdz gr. 42. middl. Pytis och Pico wid Pythana under 61 högdz grad. 43 middagzlin. Bryejan wid Persö Skär som än behåller sitt nampn af *Perseo*, der han högg Hufwudet af Mardusa, den dock andra mena högre up wid Perse-Öö under 64 högdz graden. wid Bryeja är och Brikara eller Birkara, och Pirkara. Elliest är Pitha Stad wid Pithana Flod under 65 högdz grad. 41 middaglinien. Alla |630| dessa liggia in wed Siön Botn som är Tritoniska Träsket, och äro nemde i de gamlesta wåras Sagor som och i de Islänskas och Norskas, som sees af Konungz-Sagorna Cap. DXLVI. pag. 487. och denna *Cumæ* kallar Æthicus p. 123. de Skythers Cuma. Dessa upräknar och Diod. Sicul. lib. 3. pag. 188. 'Att när Myrina Hamaizan hade underlagt sig en stoor deel af Africa och farit in i Ägypten, och giordt förbund med Kung Orre Isjans Son, förde hon sedan Krig på de Araber och for så (Norr åt) genom Syrien, Cilicien och till Berget Taurum, som ligger under (42 högdz grad. 75 middagzl.) och sedan genom Phrygien (under 41 högdz grad. 55 ml.), så reste hon längst up till det stora (Wästra) Hafwet men först wände igen att föra Krig in wed Åån Caicum. Där hon bygde en Stad effter sitt nampn, så och Cume, Pitane, Priene effter deras nampn som med henne anförde Hären, hwilka alla liggia in wed Siön.' Pag. 189. säger han: 'att wid samma tijd woro twenne Krigzkämpar uthur Skythiska Thracien Landzflycktige nemde Mopsus och Sypil, hwilka gingo med en Krigzhär på dessa Hamaizor, och blef då Myrina med andra många slagin, och de som öfwerblefwo foro hem till Lybien' (den Norska förståendes se pag. 409. 501. 504. 515 [= s. 415, 503, 506, 516].). Se här skal man nu finna

att samma Städer med deras nampn som hon hade bygt up i Finland in wed Siön, äro och af henne bygde uthi de Trojaners rijke wid Siön, som woro äfwen af wåra Göther hwilka wid samma tijd sig där nedersatte, emedan hon war en stoor Sioröfware: men inga af dessa finnas i Africa liggiandes, ey heller nämnas de hoos någon af de äldre eller senare Historie Skribenter. Alla dessa Städer och flera som Hamaizorna bygt, finnas i Ptolomæo I. Asiæ Tafla, emillan 36 och 40 högdz grad. emillan 57 och 59 middagzlin. dem iag några infördt i min Atl. Tom. I. Tab. II. begynnandes wid 36 högdz gr. sättiandes först *Thora*, *Amaizon*, *Magnesia*, *Priene*, *Ephesia*, *Smyrna*, *Cuma*, *Deya-tyra*, *Myrina*, *Pitane*. Mästedels af dessa Städers nampn äro här för upnämde, som Hamaizorna till egenteligt namn burit, allenast *Magnesia*, som är i hopsatt af Magne, det är mäcktig och starck, såsom sees i Verelii Lexico, och Edda: ty feck Thores Son, som eliest kallades Hercul, heta Magne, (see Atlant. Tom. I. pag. 747 [= s. 469]) och Esia är Gudinna.

Pitane är af Pite: Paite, Pilter och Poice är en Son, see Atlant. Tom. I. pag. 716 [= s. 449]. Men Pita och Pitta är en Dotter, och Pitana en Piga som ey will giffta sig, men tager likwäl Man när hon will. Dädan är med wåra Göther infördt i Italien och Spanien det namnet *Pytana* och *Putana*, en Hora. |631|

Smyrna, *Cuma*, *Myrina*, och *Paphus*, och än flera Städer: säger Strabo lib. 2. pag. 505. 'äro af Hamaizorna bygde sig till åminnelse: och ökas dät, dät man öfwer dem undrar, emedan man mera tror hwad de gamla om dem skrifwit, än de senare Skribenter. Themiscyra och de stora Slätter wid Thermodån och de Bergen, som där öfwer liggia, tillräknas Hamaizorna; hwar ifrån de först äro utdrefne genom Krig och örlig.'

Papön är af Pappa en Moders nampn, och kallas Jorden alles wår Moder af Samojeterna *Slata pappa* s. *Babba*, gyllende Moderen. är och en Faders nampn see Atl. Tom. II. pag. 401, 512 [= s. 413, 522].

Themiscyra är i hopsatt af Themis som är en Domares och Domarinnas nampn. Se Atl. Tom. III. pag. 463. 467 [= s. 464, 469] och Scura är ens Huus, Tält, Kåja eller boning, see Verelii Lexicon pag. 232. och dädan med Giötharne in i Italien är kommit *Scuralo*, der de Dödas aflefwor förwaras, det wåra kalla Scurhole, af Scur som egenteligen är sielfwa taket, och holet det lilla rummet eller Kammaren. Thæmisto är och i Finland.

(13). Till det Trättonde ärkännes dessa Majzor att de warit här Nordan ifrån, af det de läto sig kalla Tyrs, Akmæns, Hermens eller Marskens Döttrar, för deras Krig de förde till Landz, som förr wijst är af Apoll. till Eustatium och Pet. Petit. pag. 117, 118. och här pag. 618 [= s. 613] så och Neckens,

för deras stridbarheet till Siös, som wises af Lycoph. Cassandra, P. Petit. p. 284. och här pag. 618 [= s. 613] hwilka Gudars nampn woro de Africaner obekante som åffta wijst är. Uthi Edda pag. 384. fingo och alla slagz wapn bära sina nampn af Walmajorna, det är Krigzgudinnorna. Och såsom de offta brukade Trollerij att winna Seger, så äro och deras nampn ibland dem pag. 383. antecknade. Såsom Ama, Amaiza, Atla (*Atlas*), Kuma, Gletta, Hala, Halasone, Herkia, Syra etc. Detta bekräffta och alla de gamla Mynt här indragne med Neckens och Marskens kiänneteckn. Så och de Grekers skriffter som Apoll. Rhod. pag. 35. v. 993. säger: 'att dessa Hamaizor de äro Marskens Döttrar, som kränckte Hermanninam uthi Akmennens longt bort liggiande Lund'.

Hwilken Lund Stephanus beskrifwer wid *Thermodona*: hwilkendera Thermodon, skall förstås är wijst tillförene. Akman är i hopsatt af Ak, grym häfftig och faselig. See Verelii Lex. och Man dät är en Kar som manlig är. Ordet Marsk och Herman är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 743 [= s. 467].

Woro och de så grymma att de upåto dem de i Fält dräpte, som Plin. lib. 6. cap. 1. så och |632| Tertulianus indragen i Petro Petit. pag. 67. wijsa: detta sees och af Kettil Hængs Saga c. 2. p. 201. 'Där Kettil kom uti en wijk, och fan uthi en Gård, då Bonden intet hemma war, en diup grop, som war full med insaltat kiött af Walfiskar, hwita Biörnar, Siälar, och andra Siödiur; men nederst uthi Människio kött insaltat.'

(14). Uthaf deras Begrafningz art ärkennes och Hamaizorna warit Göthiska, i det de låtit sig läggias i stora Jordhögar, som de kalla Bauta det är Blods-Hög, och Stenarna, som de där uppå satte dem til Åminnelse, kalla Bauta-Steinar som sees af Verelii Lexico så och Snorrone och andra. Detta witnar och Homerus i sin Iliad. B. pag. 22. 'Dät är uthan för Staden (Troja) en stoor Jordhög den Folcket där i Landet kallat Batiea, effter den Käcka Myrina, som dem kom till hielps.'

De Lärda wetta intet hwar de skola giöra af detta ordet, effter de se det wara ett Trojanisk: hade de betracktat att de hade warit kommit af Götherna, och tilsedt Plutarchi ord de C. Pet. Petit. indrager pag. 324. 'att på Öön Samö, där Dionyson slogz med Hamaizorna och dem begrafde, blef deras Jordhög kallader Panæma, det är Blodzhög'. Så hade de kunnat uthgrunda att Bauta eller *Batieja* måste hafwa lika betydelse. Sedan och det Pet. Petit. pag. 314. säger det ordet i Homero, wara effter Gudarnas språk kallat *Batieja*. Hwad språk Gudarna brukat, som äro Göterna, kan nogsamt förstås af alle 3 Atlant. Tomis. Äro så Stephani åtskillige gisningar där om fåfenge, som wil det draga af Gräkeskan, som dock intet kommer till att betyda nogon Grafplass.

Elliest seer man af Diodoro Sicul. lib. 3. p. 188. 'Att Hamaizorna som föllo i den striden de hade med Gorkonen, blefwe af Myrina genom 3 Bålar upbrände och sedan i 3 stora Högar lagde, som än i dag kallas Hamaizornas Högar eller Bautan. Och war de Gorgoners mackt än där effter stoor, in till den tiden Mardusa regerade den Perseus ödelade. Och omsider blefwo och Hamaizorna genom Hercul uthödde.' Dessas högar äro i Finland än behåldne som säjes wid Konnavesi, det är Qvena eller quinna Floden söder om Amaizo-Jervi under 63 högdz grad. 46 middl. Tab. 6. Atlant. Tom. I.

Hwilket rätt märckeligit är och wiser att dessa Amaizor äro wåra Skythers afkomne: ty först förmäler Diodorus att dessa blefwo slagne af de Gorgoner. Nu är wijst ifrån pag. 500. in till 608 [= s. 502—600] af alla wåra och de Grekers skriffter att Hamaizorne bodde wäster åt i Finland om Riphelska Bergen, och Gorkonen öster om dem, ehuru där många orter äro i wäster nemde af |633| Gorkonen; och woro begge Qwinfolcken Krigzmän eller Sköldmöör. Sedan är märkeligit af det att de brände sina Döda, som altid wåra Scyther giorde, men aldrig de Ægyptier och Africaner, ty de Balsamera sina och så begrafwa dem: hwar af är skiedt att man än i dag finner oendeliga Kroppar liggiandes heel och håldna i Jorden uthi Africa.

Till det tridie är och märkeligit att de hafwa brukat wåra gamla Fäders sedh att giöra 3 stora Högar, och det de 3 Gudar Solen, Månan och Jorden till ähra, såsom alla wåra Kungliga begrafningar äro anstälte. Såsom sees af de 3 stora Högarna wid gamla Upsala, der Upsala Konungar liggia uthi. Atlant. Tom. I. Tab. 3. Fig. 3. Tab. 9. *Q Q Q*. Tab. 8. *i i i*. Sedan Kung Håkans och hans Släckt wid Skytunge, under-Kung öfwer 7 Hundarijke; see Tab. III. Atlant. Tom. I. Fig. 7. Sedan och Kung Svidurs i Svewi Hundari och Svewi Sockn med sin Släckt, som war Kung öfwer 2 hunda Rijke. Sedan Kung Gudmunder och hans Släckt som war Konung öfwer Helsungarna. Och äro i Gumunde-rådh. See Tab. 43. under 63 högdz grad. 40 middagzlin. som och flerastädes i wårt Rijke finnas, som hafft små Kungar under Upsala Kungen. Denna seden hafwa och wåra brukat uthomlandz som sees af Buchanani Scotiska Historia pag. 7. sejandes: 'de Danske och Norske hade dätta Landet i 160 åhr till dess de af Alexandro Tertio äro wundne.' Pag. 7. 'Där är en stoor Skog full med Hiortar och andra Diur, den de kalla Diera, dät som skall wara kommit af Giötiska ordet (Diur och Dyer).' Hwilket nogsamt wiser hwadan dessa Folcken till Skåtland komne äro. Och pag. 8. 'Uthi Oebona på Skåtland, är ibland andra gamla Kennetäckn och förstörda Monumenter, stora Begrafningz-Högar eller Ättebackar effter gamla Adeliga och Kungeliga Släckter, som bodde på wästre Öjarna. Ibland andra, äro 3 stora

Högar som stå lagom ifrån hwar andra, med twenne små Kojor uppå dem på österkanten. men på wästerkantän äro Bauta Stenar upreste med inhuggne Bookstäfwer. Och innehåller den millan Högen detta: De Skottiska Konungars Hög, på den högre Högen står De Irlenske Konungars Hög, på den wänstre står De Nordeska Konungars Hög i hwilken 8 Konungar liggia skole.'

(15). Till det Femtonde willia wij wisa dessa Gorkön eller Hamaizor warit här i Norden och här ifrån komne af deras Regementz wäsende och art att Fara, Resa och Strida, och huru artigt den är genom Gåtor afmålat hoos wåra Fäder, hwilket och till en deel uthkommit till de Greker och Latiner.

Det är wijst här Pag. 395 [= s. 401] att Jofur insticktade meckta klockt de 3 stånden i Rijket, Näreståndet, Wäreståndet, och Läreståndet. |634| Det och wåra Gorkön och Hamaizor effterfölgt. Hwilka sedan de begynte sitt Regemente der igenom att Männerna i Landet röfwade til sig Hustrur och qwinnor som dem behagade, samsatte de sig att hålla sitt egit Regemente, där om talat är pag. 126. 144. 257. 498 [= s. 126, 155, 267, 500] tagandes sig sielfwa Män när de wille och Häfdade så lenge dem behagade. Gafz och een annan orsak till deras Regemente, af det, att när Männerna giorde almenna uthtog till andra Rijken att skaffa sig föda, så torde de, i fall Männen ey kommo igen, låta belägra sig af sina Drängiar eller nästa Grannar som i sitt rum förmälas skall, det och af Adamo Bremensi wijst är, och kom någon Fiende i Landet så samblade de sig och kiörde dem uth, såsom det skedde neder i Småland i Wärenhered. see Stiernhöks Jus Sveon. pag. 186. Der med de wunnit i deras Lag att Döttrarna ljka ärfwa till hälften som Sönerna. Der eliest Sönerna taga dubbelt moth Döttrarna.

Såsom nu till ett wälbestält Regemente, fodras 3 ting, 1. Försichtigheet och Klokhet, att det förestå, 2. Sedan att det kunna förswara mot sina Fiender, 3. Att finna medel där till att så i fredeliga tider nära Landet, som i Krigztider att sitt Krigzfolck uphålla, hwar igenom de tre Stånder äro afmålade, som är Läreståndet, Wäreståndet och Näreståndet; så hafwa wåra Fäder detta afmålat genom 3 Ting.

(A) Det första är Öga, genom hwilket icke allenast förstås en Menniskias ögon, med hwilka hon alting fattar, lärer kenna all tingz egenskaper, så och sina Undersåtares art och natur, och sina Fienders krafft och styrckia; uthan och att se förut hwad som något så när ske skall, så och att det rätteligen bruka i Krigztider, att skiuta sina Fiender. Ty hafwa wåra gamla sagt att Oden till att blifwa Klook satte sit ena öga i pant uthi Minnurs-brunn, det är all wijsdoms och förståndz Kella, och sedan i Krig brukade ett Öga att strida med, dedan wåra Norske blefwo i gemen kallade enögde, ty de i skiutande syffta

allenast med ett Öga och det andra blunda med. see ordet *Arimaspi* Atl. Tom. I. p. 405, 407 [= s. 254 f.]. Genom öga förståås och Bookstäfwer dem man med öga fattar och lärer försichtigheet, särdeles Laptrumerna, igenom hwilka de icke allenast hafwa sedt de gamlas Skapnader, uthan och sökt att kunna see hwad som skedde på långt bort belägne Orter, och om dem lyckas skulle i Jagande, Fiskiande, Skiutande, så och mot sina Fiender i fäcktande: och denna Laptrumman eller Öga afmålas hoos wåra genom andra åtskilliga ting; såsom Spejel, Tafla, Æplen, Ormar, Stenar, Sikt och mera som i sina |635| rum wisas skall; allenast de der igenom kunna see och förnimma det de begiärade wetta.

(B) Det andra är Tanden, genom hwilket de förståt Wärjan, som och mångastädes i wåra Sagor kallas Tand. Hille är Krig, och Tand Wärja. Det är Krigzwärja, såsom Hillebrand, Krigzbrand. Är och alla slagz Krigztyg genom hwilka man sig förswarar, såsom Klubba, Spetz, Pijk, Pijlar, Yxar, Knifwar, Gafflar, komne under Tands namn. Ty såsom Wildiuren, de gå på hwar andra och förswara sig med Tanden, så giör och Menniskian genom Wärjan. Ty kallades och Necken Tritond, emedan han fram i Skeppet gemenligen hade tre Horn eller Tänder att stöta sina Fienders Skep igenom, såsom han med sådana altid afmålas. Brukades och sådana Tritandiga gaflar att till Landz slåss med som sees i wåras Historier see pag. 176 [= s. 187] fig. *D*.

(C) Det tridie är Boffelhornet, hwar igenom de förståt så wäl Oxens horn, emedan de genom Oxarna icke allenast bruka sina Åkrar, uthan och andra både Elgars, Hiortars, Rhenars, Fårs och Getters horn som de antingen hafwa hemtamda till sin föda eller genom Skiutande och Jagande winna. Men serdeles hafwa de förståt de Hornen som de brukat fram i sina Skep, der de hafwa gåt i Siöröfwerij, att bestrida andra Land och Folck med, till att bekomma stort byte och Rikedom der med föda sina Landz inwånare samt Krigz-folck.

Dessa 3 tingen äro beskrefne af Saxone här pag. 397 [= s. 403] hwarest Ögat är afmålat genom ett Armband för dess likhet med en rund skapnat, som blef wändt i en Orm, betydandes Försicktighet och Förstånd, den man genom Bookstäfwer fatta lärer. Hwarföre och wåra gamla Fäder alt innom Orms skapnader skrifwit, som wijst är pag. 32 [= s. 43].

Tanden säger Saxo sielf hon blef wänd i en Wärja. Hornet som war öfwermåtton rijkt af Gull och Ädla stenar, wart wänt i en Drake, det är ett långt Skep som gemenligen betydde de långa Siöröfware Skeppen, hwilke altid kallades Drakar. Atl. tom. II pag. 592 [= s. 606].

Uthi Sturlögs Saga är detta Hornet rätt merkeligen beskrifwit cap. 22.

pag. 62 til dess första utsprung nemligen, 'att när Kung Harald härjade wida kring i många Länder, och up i Biarmeland wardt en dyr tijd så att Folck och Fä dödde. Tå togo the ett Diur hwilket the kallade Boffeldiur, hwilket hade Människior till födo, för hwilket de kastade både Gull och Silfwer, til att förtära, och således födde och handterade the thet, att det wart större och wärre än något annat Diur, thet åth både Människior och Boskap, och bröt alt under sig uth-|636|ödandes således alla de Orter, som wäster woro för Vinaa (det är under 64 högdz grad. 85 middagzl.). Så att intet skapat Diur kunde undfly, ingen Hielte fans, som wågade gå emot thet, förr än Kung Harald fick höra dessa tiender, och att ther skulle wara en stoor Rikedom att wänta. Tå reste han dijt med 300 skep och kom till Biarmaland. Om natten kom en stor Qwinna till honom i sömnen, som sade till Kungen, att hon kunde wetta hans ärende wara att winna dätta Boffeldiuret. Konungen frågade hennes nampn; hon swarade hon att heet Godråder. Hwilken rådde Konungen att han skulle allenast med halfwa Krigzhären stiga til Landz, och tå lärer han få se Diuret: hwilket lärer fruchta sig när dät får se så mycket Folck, och då löpa till siön. Då skall han släppa sina Hunnar lösa på Diuret, och låta hugga stora Trän att slå Diuret med, som lärer löpa till Siön, och när det kommer uth på Siön, kommer en Hwalfisk benemd Geir nider ur Hafwet och rycker Diuret i qwaf, och tröttar dät ut, och när dät då kommer up, så skal Kung Harald taga thet fatt: och då skal iag (den stora Qwinnan eller Gårkönan) taga det Hornet af Diuret, som står mit uthur Hufwudet; Dät Konungen henne tilstod. Hwilket altså skedde som denna Karkonan hon sade.' Hwilket Horn hon lade sedan i Gudarnas Offers huus, det Sturlöger sedermera röfwade, som läses i Cap. XVIII.

Se här är denna Gåtan så förståendes: i Biarmaland hade blifwit en dyr tijd, derföre sökte Karkönen där att byggia sig et Skep med horn fram uthi, att fara i Siöröfweri, det de derföre kallade Boffeldiur, att sökia sig föda. Foro så wäster ifrån Vinaa, som ligger närmast till Gorgabole, att röfwa. Dätta Diuret åt up Menniskior, det är, de slacktade både Folck och Fä hwarest de kommo, och röfwade alt det de ägde Silfwer och Gull. Hwilket Kung Harald for effter, och när han kom på Landet, fick han se Diuret, det är, att de hade dragit uppå Landet sitt Skep: men när Karkonen fingo se honom komma, sköte de dät uth i Siön. Att K. Harald skulle släppa sina Hundar lösa, det war hans Krigzmän uthaf Hunnarna, hwilka skulle slå Diuret med klubbor, nemligen Karkonen som styrde Skeppet, ty de kunde alla Trollkonster, och på dem biter ingen Wärja eller skått, utan Klubbor, som nogsamt i wåras Historier bekant är. Och när Boffeldiuret drager till Siös, möter det en Hwal-

fisk, det war och ett Skeps nampn, see pag. 209. hwilket war större och utaf Kung Haralds flotta, som fäcktade med Boffeldiuret och trottade dät uth, så att det så när hade sunckit; och så fick Kung Harald det: men måste skiänkia dess Horn till Afguda huset, där Thor, Oden och Frigga sutto, som nämnas pag. 46. hwilket wanligit war hoos alla Konungar både innom och uthomlandz, att de förnämsta Sköldar, Horn, Wärjor och annat offrade de till sina Afgudar. Det sades och att det war fult af förgifft, det är, att det kunde både genom Trolkonst, så och dess styrckia, emedan |637| det war af Jern eller Koppar giort och förgylt, giöra mycken skada när det brukades på Skeppen uthi Krigh. Tanden eller Wärjan kallar Sturlöger cap. 19. pag. 51, 52. i det rummet Saxe, och beskrifwer henne warit tweäggiat och stackot och syntes som elden gnistrade ur både äggiarna. Ögat beskrifwer Sturlöger genom ett Tafel, på ett Bord lysande begge af Gull cap. 18. pag. 50. Och 30 Hamaizor eller Karkon i Offerhuset som höllo wackt om detta Ögat eller Tafel, hwars Höfwetzman war en Qwinna stoor som en Hiette, swartblå som sielfwa Döden, tiock som en Oxe, med skräckeligen fuult Ansickte; dåck mycket wäl klädder.

Egils Saga cap. 8. pag. 48. nämner och dessa 3 ting, Tafelen, Hornet, och en Gulring. Men uthi en annan Skrifft af samma Saga står en Gultand för Gulring, som troligare är, ty Taffel och Gulring plägade genom Öga afmålas, med mindre genom Ringen förstås Ringbrynia, hwilken räcknas bland andra Krigzgewär under Tanden. Pag. 51. Beskrifwes 'huru Thors Dotter skulle fara till Hels och köpa sig af Bluter eller Oden, de 3 kosteliga Klenodier, en Kåpa som ey kunde skadas af Elden, ett Horn som aldrig warder uthdruckit, och ett Tafel som sielf leker då dät halfft spelt är'.

Hwarest cap. 9. pag. 52. Beskrifwes wid Lukans eller Saturni Fiäll de 3 Korkonen, 'om man dem Qwinnor må kalla, emedan Thors Dotter syntes mot dem som ett Barn'. Kåpan som här nämnes är under Tanden förståendes, ty det war en Krigzbrynia eller Harnisk som ingen Eld, dät är Krigzell, som är Pilar, Wärior, Spetzar kunde bita uppå: see Edda.

Hornet är åter Skeps-Hornet hwilket aldrig kunde uttömas och utdrickas, ty genom Siöröfweri och Krig war deras största föda och är det *Cornucopiæ* som de gamla hafwa afmålat, och ty kallades Hamaltheia Thors Amma een Geet, ty under hennes Horn förstodes de Hornuta Skeppen som skaffade Thor och hans Rijke, Gull, Silfwer, Säd och Wijn see Pag. 295 [= s. 305].

Genom Tafel som sielf spelar när dät halfspelt är, det är Ögat, som här förstås Laptrumman, hwilken när man begynner på henne Spela, springer på sistone den dantzande Ringen och stannar på dät Belätes afmålning eller Bookstaf, igenom hwilken en förstår hwad som skie skal, eller hwad Diur han skal

winna uthi jagande. pag. 53. Talas om een Spegel som Thors Dotter feck uthi Hell hwilken hade en sådan natur att hwem som såg sig i honom blef liker det han wille. See här är och Öga eller Laptrumman förståendes, ty genom henne uträttades alt sådant, att de förwände hwar andra genom Diefwuls konst och Spökeri i åtskillig skapnat, dock alt falskeligen. |638|

Uthi Sturlögs Saga cap. 16. pag. 39. Beskrifwes och 3 Karkonen, som man och finner uthi flera wåra Historier. Dessa 3 äro, som de gamla Gräker hafwa fått kunskap om och äro förr af Æschyl. i Atlant. Tom. II. pag. 559 [= s. 573] indragne, där han dem säger: 'alla 3 hafwa allenast en Tand den de bruka och ett Öga'. Der igenom förståendes att de alla woro eniga uthi försichtiheet och Klokhet att styra sitt Rijke, och en Wärja att enhelleligen gå på sina Fiender, och woro aldrig twedrecktiga.

Att dessa Gorkoner eller Hamaizor brukade Qwinnor i deras Håff och Gardie, sees här af de 30 som acktade Afguda huset. Så och af Ol. Trygges Saga cap. 14. pag. 65. att Drottningen Gyda for med 30 Qwinnor till tingz. Och af Curtio att Minytheja kom med 300 Amaizor i sitt följe till Alex. Magnum. Och af Thorborg, att hela hennes hoff och Krigzfolck bestod af Amaizor i Manfolckz kläder klädde.

Utaf detta Boffeldiuret som war ett Röfwarskep kan man nu förstå hwadan de Gräker och Latiner hafwa tagit, det Apollodorus förmäler Lib. 2. pag. 109. 'Om Herculs åttonde prof han giorde att fördrifwa Thiomader de Thracers Konungz Skiut, eller Märar. Hwilken war Marskens och Kyrans Son wid Bystuna, de Thracers Släckt och den manhafftige Hielten; hwars Skiut förtärde alt Folket. Mot denna for Hercul med en stoor Krigzmackt och underkufwade dem som höllo wård om Skiuthen der de woro och dref them alla till Siös etc. dessa Skiuten lefwererade Hercul sedan Oristu, och fördes till Holinbo (Gudarnas Bärg) hwarest de sedan blefwo af Wildiur sönderrefne.'

See här är det märkeligit att såsom de Thracer äro wåra Scythers afkomne och satte sig merendels, när de giorde uthtåg, wid Medelhafwet in uthi den Södre eller lilla Thracien, som och behöllo samma Språk, som de dijt med sig förde. See pag. 346 [= s. 356]. så hafwa och de brukat samma sätt att förblomera sina gierningar med samma Gåtor. Bistona ligger under 42 h. grad. och woro de Bistoner ett med Götherna som sees af Stat. lib. 3. Sylv. och Seneca i Hercule Oeteo af Stheph. i sitt Lexico indragne. Och war Thiomader dess Konung, som och är ett Giöthisk ord i hopsat af Thio dät är Folck, och Mader en Konungz äretyttel. See Atlant. Tom. I. pag. 494. 539 [= s. 309, 338]. Gåtan är lijka, här kallas Skeppen Skiut, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 802 [= s. 504]. Tom. III. pag. 288 [= s. 297]. Och

wiser sig klart nog af sielfwa Apollodoro i |639| det han säger de wordo drefne till Siös, och Wården där de woro instängde är Skiepzhamnen. Och när de sedan blefwo förde till Holinbo, förstås, att de droges uppå Landet och blefwo af Wildiuren, det är Soldaterne, sönderhugne som af Euristeo där til wore förornade.

Det iag förmälte att dessa Hamaizor stundom insticktade sit Regemente i harm, af det de intet wille låta sig få röfwas och underkufwas af Manfolcken, eller när de woro förlänge uthi uthtog borta, togo sig sina Tienare allenast till en behagelig tijd att där igenom afla Barn med dem, will iag här indraga af Justino det han af Trog. Pompej. lib. 2. förmäler: 'Hoos Scytherna woro twenne Kungeliga Söner Yllur (det är arg och ond) och Scöldepiten (det är Scöldens son) genom deras Konungars och Herrars oenigheet uthdrefne hafwandes med sig en stoor hoop Ynglingar, och satte sig wid Cappadociens Strander, och intogo de slätter kring Themiscyra; der de sina Grannar i många åhr röfwade: men af dät alt Folcket sammansatte sig mot dem, blefwo de genom försåt i hielslagne. Dessas Hustrur när de sågo sig wara Änckior och de skulle blifwa utdrefne: så gripa de till Wapn att förswara sina Gräntzer, förandes och Krigh på sina Grannar. Icke häller wille de giffta sig med sina Grannar, kallandes Äcktenskapet en träldom. Hwilket war ett selsamt effterdöme i alla tijder att de skulle föröka ett Rijke uthan Mans hielp, ja, att de och dem föracktandes kunde så sig förswara. Hemnades och dät deras förriga Män händt war. Och när de genom Krig och Seger wunnit fred, då togo de Män till sigh på en behagelig tijd, på det deras Släckt ey uthödas skulle: Men bekommo de Piltebarn, så dräpte de dem. Qwinnebarn upfostrade de till Häst, Wapn och Wäria: men intet att sittia och klå sig i rumpan om dagen eller spinna, bortbrännandes det högre Bröstet, att de intet skulle hindras att spenna Bogan: dedan äro de kallade Hamaizor.'

Herodotus i sin lib. 4. cap. 1. Berättar huru dät gick med wåre Scyther som giorde uthtog (lemnandes sina Hustrur hemma). 'Först lade de under sig hela Meden och foro så in uthi Asien och giorde dät sig Skattskylldigt uthi 28 åhr, men när Darius de Persers Konung feck in Babylon, wille han hämnas på de Scyther, och for så effter dem med en stoor Krigzhär.' Huru de då drogo sig tillbaka hijt up till Swerige, är förmält i Atl. Tom. I. p. 437, 439 [= s. 273f.]. där om Herodotus widare det berättar: 'att Hustrurna seendes sina Män så länge wara bårta drogo de till sina Slavar dem de stucko uth ögonen på, och aflade så Barn med dem. De barnen som upwäxte af dessa Hustrur och deras Slavar, hwilka nu wiste, huru deras herkomst war, gingo mot Scytherna som kommo tillbaka ifrån Meden och mötte dem in wed den breda

Grafwen som är widh Tauriske Bergen och löper till Mæotiske Träsket' (denna är den som annorstädes omtalas och löper emillan Volga och Tanaim under 52 högdz grad 78 middagzlin.). 'Hwarest dessa Slaver intet wille släppa Skytherna öfwer; uthan fecktade mot dem. När Skytherna dät sågo, tänckte de; hwad skola wij stå och feckta med wåra Drängiar |640| och Slavar. ty om en hop faller af oss, så minskas wår mackt och Regemente; slå wi och många till dödz af dem, så hafwa wij få att regera öfwer. Ty funno de på dät rådet att de wille lägga från sig sina Bogar och Spessar och taga sig Piskor i handen, och gå så på dem, ty så länge de se oss gå med Wapn och wärjor, hålla de sig wara lika goda Karrar med oss, men se de oss komma med Piskor, så förstå de att wij äro deras Hussbönder: hwilket när Skytherna så giorde, så flydde de andra.'

Af denna merckeliga Historien och det Herodotus med Ptolomæo indragne i Atl. Tom. I. cap. X. pag. 439. 440. 445 [= s. 274 f., 278] skilia emillan de Kungeliga Scyther, och de Slaver som äro deras Tienare, seer man det än sant wara som nu för mot 3000 åhr berättat är, att wåra Kungeliga Scyther de äro ett fritt Folck, så att Böndren ännu hafwa den nåden att komma til alla Rikzdagar: Så får ock ingen fängzsla någon Bonde, uthan uthi Högmåla saker. Twert om hoos Slaverna som äro Ryssarna och flera af dess Språkz Fålck, hoos dem får ingen komma til någon Rikzdag, och är deras förnämsta och algemena straff öfwer alt, att basas och risas med Piskor, ja och dess förnämsta Herrar hafwa in till denna tijden måst sådant undergå, som sees af deras Historier och besynnerligen hoos Heberstein pag. 35. 36. och 80. och Alexander Guagninus pag. 183. Uthaf hwilka så wäl som af wåras Historier läses wid hwad ort detta är skedt att Slawerna woro uppiskade af wåra Scyther, ty hela Ryssland som här pag. 184. 187 [= s. 196, 198] offta wijst är och widare wijsas skall, hafwer fordom legat under Swerige, så talar den Keyserlige Legaten Heberstein pag. 55. 'De Nogårdiska Historier berätta att när Nogarderna belägrade i 7 åhr en Stad i Gräkland benämd Corsun, och deras Hustrur leddes wed det att Männen så lenge borta woro, och twikade om deras Män mera skulle komma heem, gingo de stad och låge hoos sina Slawar. När nu Nogårderna kommo tillbaka och wunnit Staden och fört dess Kopparportar hem och en stoor Klåcka som wij hafwa sedt uthi deras Domkyrckia: och Slawerna wille med wåld kiöra deras Hussbönder från sina Hustrur, så blefwo Huussböndren onda och genom ens inrådande lade från sig sin Wapn och togo till Piskor och Spön, att basa sina Slawar; när de dätt sågo, så flydde de och heter Staden där de satte sig neder, ännu Slawegård.'

När man detta nu jämförer med dät af Herodoto wijst är, så seer man att

det är intet så nyligen i Ryssland skedt, uthan som man weet, så är här om uthi de gambla Grekers, Latiners, och våras Historier offta dät, som uti de älsta tijder händt, genom Saga effter sägn, |641| dragit till de senare tijders händelser, såsom sees i Herculs, Dionis, Thors och andras bedriffter.

Utaf våras och Ryssarnas historier så och Heberstein. p. 3. seer man att en af våra Kungar benemd Rodrich med sin Släckt rådde öfwer Nogård, och att de altijd för den tiden togo sig Konungar af våra Swenska, dem de kallade Wargar, och Riket Wargeön, see Atlant. Tom. I. pag. 518 [=s. 324], och pag. 67, tilstår Heberstein att de Swenska så och Liflendare hafwa än sin största marcknad uthi Slawegård, där de hafwa fordom piskat dessa Slawer. Det är och merkeligit att Heberstein säger att sedan 7 åhr woro förledne, då togo sig Hustrurna andra Män. Hwilket och är i wåra gamla Lagar, att en Hustru hon får taga sig annan Man, om han är uthe öfwer 7 åhr. Så och i den gamla och nya Kyrkieorningen Cap. xvi §. 9. Hwilket en gammal urminnes sedh fins wara i Swerige. Instämmer och dätta med Herodoti 32 år som Scytherna borta woro: Ty när man drager 7 åhr af förr än Hustrurna läte sig belägra af Slawerna, så äro 25. åhr igen, då deras Barn woro fulwexte att gå i strijd, hwilken ålder och hoos wåra fordom och än merendels i bruuk är, att en Kneckt, som lageligen skrifwes, skall wara 24 åhr, och tiena in till 60. Med Herodoti ord instämma och wåras Historier, och Krantzius der han talar om wåra Norska lib. 1. cap. 8. och Æneas Sylv: i Boemiska Historien cap. 7. och 8. förmäler om en Hamaiza benemd 'Valasca som tiänte i Primislavi Håff i Bœmen, hwilken sedan Drotningen Libeste doo, giorde hon förbund lönligen med flera Pigor, att såsom hennes Drottning war död, som altid förswarade dem mot Manfolckens Herradömme, om de wille wara ens med henne, så skulle de snart komma till sin förra myndighet och mackt. Hon sade sig wäl kunnigt wara Libistans råd, wiste och Thorepigans wäsend, och Brelas konst uthi Örter; warandes hon så klok som alla desse 3 Systrar. De ingingo så med Valascan förbund, och wante sig Rijda, och Skiuta och Jaga. Hon lagar så sedan att deras Män, de hålla sig en gång lustiga och fylla sig; och emedan de liggia druckne och fulla, falla dessa Qwinnor dem an, och dem dräpa. Sedan belägra de Konung Primislav Hufwudstad Visigård. och byggia sig ett Slått på en hög Backa, twär och slätt på alla sidor, det dhe kalla af sig Dysaheim. Emedan på dheras (Hamaizornas) språk Disa är en Jungfru.' Huru dhetta afgick läses i samma Ænea Sylvio. Sedan upräknar han åtskilliga Hamaizor wid sina nampn såsom *Malada*, *Nodda*, *Svatacia*, *Vorasta*, *Radga*, *Zastana*, *Dristana*, och *Sarca*. Och pag. 136. 'Att när de sedan hade blifwet Herrar nästan öfwer hela Rijket, så togo de sig Män till en behagelig tijd på

dät att deras Rijke |642| skulle stå wid mackt, och giorde Lag att alt Qwinkön skulle wäl upfostras, men all Swenbarn skulle dätt högre Ögat stickas uth på och Tummen afhuggas, på dätt de ingen Båga skulle lära spenna, eller hålla Wärja och Spetz i handen. Sådant wäsende stod i 7 åhr, och lade dessa Hamaizor stoor Skatt på Landet.'

Man kan af denna Historias åtskilliga ting, see af hwad slagz Hamaizor dessa warit, såsom först att alla deras nampn äro Göthiska, och hafwa ett Göthisk utthal. Och lyckta alla på *A*. Såsom där wij tala om åtskilliga Landzmän och Folck, säja wij en Swensk, Dansk, Norsk, Tysk, Fransysk, Ængelsk, Italiensk, Spansk, Turk. Men när wij nämna dess Landz Qwinfolck, så säja wij en Swenska, Danska, Tyska, Fransyska, Ængelska, Italienska, Spanska, Turska.

Äfwen nämnes här Valaska, Svatacia, Radga, Vorasta etc. en Förste, Anförare och Konung kallas Valder, af Wælde (Mackt), dedan Envalds-Konung (Souverain Monarck) see Atlant. Tom. I. pag. 713 [= s. 447]. Men der emot en Drotning eller Förstinna blifwer kallat Welleda, Wælska. Äfwen wart en Wäldig Jungfru eller Hamaiza kallat uthi Tysland som der wäldigt Regerade och omsider dyrckades som en Gudinna, Welleda, see Tacit. Hist. lib. 4. och 5. så och des German. cap. 8. öfwer hwilket rum Boxhornius hafwer antecknat menandes att Wella är en Manhafftig Jungfrus nampn, och ännu i bruuk hoos de gamla Tyska, dät han förståt af ett gammalt Lexico. Men han hafwer intet råkat på rätta ursprunget, som är Wællda, det är Regera, och Styra, och kommer så wäl Manfolcken till som Qwinfolcken, att kallas Wællde, allenast när man talar om en Mans person, heter han Wallder eller Balder, effter wåras så och Dalkarlars och Hellsingars uthtal, och en Qwinna Wellda, Velleda eller Belleda eller Walska.

Malada, är den som mycket har att tala och befalla. Af ordet Mæla, förmäla. Dedan Malestafna, den som stämmer dem tillhopa till Tingz, Doms eller till Krigz på ett rum.

Nodda af Nodga, dät är med flijt bidia och nödga Folck tillsamman.

Svatacia, måste wara *Svantacia*. Ty Swæn, Swante och Swänsk, är en ung Man. Men Swænta, Swenska och Swantakuna är en ung Piga.

Vorasta är en som förestår, eller Wårdar andra, såsom Voreste en Prins. Frustan och Forostan see Verel. nom. prop. i Bose Saga. |643|

Radga, är en Rådgifware och Rådsam, see Atlant. Tom. I. pag. 546 [= s. 342].

Zastana, är en som tahlar eller faller en an, dedan Antasta. Ty kallas en Warg Tasse och Taste för dess grymhet.

Dristana, af drista, wåga och gå dristigt på.

Sar är en Kung och Herre, och *Sarka* en Fru och Drottning.

Sedan säger Æneas att Slåttet de bygde kallades Dysaheim. Och war på deras Språk Disa en Jungfru, Þysse är en Gud, Konung eller Jette på Swenska, och Þyssa en Gudinna och Jungfru; som sees i Atlant. Tom. II. pag. 58, 59 [= s. 71 f.]. Dädan åtskilliga ihopsatte namn som finnas i Bose Sagas Register: såsom Æs-þisa (Guda Jungfru), Ara-þis Krigz-Gudinna eller Jungfru. Eim eller Heim-þis Huus-Jungfru. Ondur-þis en Jagande Jungfru. Sådan Bårg på en Backa hafwa wåra Fäder och lemnat wid Volga uthi Ryssland som kallas Þysa-borg, det de tillstå uthtydas Jungfruborg wid 54 högdz grad. 80 middl.

Elliest uthi det Bemeska och Polenska Språket kallas en Jungfru *Panna*. Hebreiska *Bethulah*, Chaldeisk. *Binsto*, Gräkeska *Parthenos*. Ital. *Virgine*, *Puisella*. Hispan. *Virgine*, Fransysk *Vierga*, Tyska *Jungfrau*, *Maid*, Hollenska, *Macht*, *Jungfr*, Ängelska *a Maid or Virgin*, gamla Tyska *Thiornu*, Slaweska *Diviza*, Turkeska *Kisoglan*, Hungar. *Szeunz*, Tatterska *Ulana*, Ameriska *Cusin*, *Cois*. Persiska *Dokta*, *Duziza*, *Pipi*, *Bibi*. Pheniska *Pica*, *Biqr*. Af wårt Amakt, see pag. 498 [= s. 500], Meja, Magga, Maiza, och Hamaiza, är nu Tyskarnas Maid, Ängelend. A maid, Hollend. Maecht. Af wårt Þerna och Þiorna, see Verel. Lex. p. 262. är Tyskanas gamla ord Thiornu. Dädan Tionstæ-þirna, Tiänstepiga. Af wår Ducter, Dokka, Dæka, är Persianernas *Docte*, och *Doka*. Af wårt Dysa, är deras *Dysiza*. Af wårt Puppa, är deras *Pipi* och *Bipi*. emedan de erkenna sig wara Skythernas afkomne. Af wårt Pika och Piga: och i plur. Piger och Pikor, är de Phœnicers *Biqua* och *Pigr*. Dedan en Hamaizornas Stad *Pig-hella* som, Strabo nämner pag. 751. Megizerus införer, att en helig Jungfru eller Nunna som aldrig Giffter sig hon kallas af Lapparna Hama-kata, hwilket instämmer med wår Hamaiza, emedan hon ey heller giffter sig så länge hon förer ett Såldatz lefwerne.

Eljest är och märckeligit att wåra Hamaizor hafft 12 Råd, eller Gudinnor fört med sig till |644| det Trojaniska Kriget, aldeles där uthinnan effterfölgt wåra Fäders seder som läses pag. 374 [= s. 382].

22. Hwad deras namns ursprung Hamaiza anlangar så hafwa de Lärda mycket farit will, och som man seer af P. Petit. pag. 88. att somliga ment det kommit af Grekeska ordet *Amaza*. Hwilket är af *A*, dät är utan; och *Maza* en wälling eller gröt. Det är att de intet skulle hafwa ätit Gröt eller wälling. Andra af *A*, uthan; och *Mazos* bröst. Det är så mycket sagt att deras bröst skulle warit bortbrände. Men Grekerna hafwa detta dicktat, bedragne af dät

de inbillat sig ordet Amaiza wara Grekiskt, som är dock Skythisk eller Göthisk. Ty först seer man af alla Historier, att de som äro fundne slagne hafwa hafft begge Brösten behåldne. Sedan finner man intet uthaf wåras Historier att någon hafwer låtit skära eller bränna bort sitt Bröst, ey heller hafwer dät warit af nöden; ty slåss, huggas, spenna en Båga, eller skiuta, finner man dem rätt så wiga i dag som fordom, hwilka hafft eller hafwa sina bröst behåldna. Man seer och pag. 619 [= s. 611] af alla deras afmålningar och medalier att bägge brösten behållne äro. Och allenast wed Bookstafwen S. Fig. *S*. där är det högre såsom det skulle wara mindre, bortbränt och ruggut. Men det wänstra är heel klart och runt. Uthi Fig. *P*. som är stor, seer man klarligen dät högra Bröstet behållit föruthan i de andra mindre Figurerna, det de likwäl mente skulle bortbrännas, som af Hippocrate sees pag. 600 [= s. 593] och Justino. Men det kunna wij tilstå det som och Petr. Petit. pag. 133. tilstår af Arriano pag. 7. 'att Landzhöfdingen uthi Meden han sände till Alexand. Magnum ethundrade Hamaizor som woro klädda i Manfolkz kläden och till Häst: hafwandes Yxor i ställe för Spessar, och Hudeskiölder för Jernbrynior. Hwilka sades att deras högre bröst war mindre än dät wänstra och dät syntes på dem när de fecktade.' Att de wijste det högre bröstet uthi Slacktningen mot sina Fiender dät wiser och P. Petit. af Virgil. lib. I. vers. 496. om Fenthesilian. Så och hans Lib. II. om Camillas fall som effterfölgde de Hamaizors art: jemwäl och af Qvinto Smyrnæo.

Dätta finna wij uthi wåras gemena sägner om Hamaizorna, de som warit giffta, att de aldrig gifwit dij på högre Bröstet, och dät bruka och många Ammor än i dag hoos oss, hwilkom det högra Bröstet är derföre litet och det wänstra stort, hwilka de pläga fixera och kalla Jungfru-ammor. Dät och instämmer med det Plinius lib. 7. cap. 2. indrager af Aristotele 'Att på dem war det högre Bröstet som en mans bröst, men dät wänstra som en Qwinnos'. Och bruka |645| många här i Swerige genom åtskilliga medel att innehålla dät högre Bröstet att intet gifwa dij. Och många som intet hafwa Wartor, giöra det på bägge Brösten.

Men hwarföre de hafwa wijst fram det högre Bröstet som och synes af de mäste målade Bilderna, säja wåras Sägner att de giorde för wigheten skuld, ty kläderna bunde och tyngde deras högre arm, och kanskie och derföre att de wille wisa sig wara Qwinnor att deras Fiender skulle se dem töras wåga dät som en Manhafftig Karl anstodo.

Elliest är det märckeligit det Arrianus säger att de woro klädde i Manfolcks kläden, hwilket icke allenast många medalier här pag. 619 [= s. 611] Fig. *B. C. O. P. X*. uthwijsa uthan och af Götrichs Saga och flera här 613. 608 [= s.

606, 601] indragne så och Vopiscus uthi Aureliano säjandes: 'att ibland Fångarna han feck af Götherna woro 10. stycken Qwinnor, som uthi Manfolckskläden och Wapn fecktat hafwa och många på Walplatzen slagne, hwilka hafwa warit af deras (Göthers) Hamaizor, som deras nams äretyttel utwijste'. Jag kunde här några wijsa som både i det Tyska Kriget, så och det senaste Danska hafwa kommit hem, klädda i Manfolks kläden, ifrån Krigzhären och Fältet sedan Freden slötz, och sedermera först rögde. Är således fåfängt att sökia Hamaizorna eller Amaizoners nampns ursprung i fremmande Språk, dät som man kan finna i sitt egit, särdeles när de Fremmande sielfwe finna ingen grund och rätt betydelse till deras Kön och egenskaper, uthi sina Moders-mål. Uthan deras namps ursprung är af Meiga, Maiga, Maga det är kunna, förmå, mäcktig wara, see Lexicon Verel. och Ulfhil. dädan Magtz, Mackt, krafft och styrckia, dädan Mavi Ulfhil. Maja, Möö, Meij. Hervar. Saga cap. 12. Mej-barn Jungfrubarn, cap. 6. Mejar, Jungfrur. Mejarmundur, Morgongåfwa. Mej-stelpa, liten Flecka. Man, Möö Havamal 72. Gaufup-man en förnäm och dreflig manlig Qwinna. Hoskman, är lika med Hamaiza. Dät är en Kunglig och Manhafftig Jungfru. Verel. Lexic. pag. 196. Dädan det gemena Ordspråket när man seer en Qwinna som dreflig inbillar sig, säger man, sågstu Maiza med Darten. Mer, Maj Jungfru. Medgin, Madgur, Maudgin Moderens och Sonens namn Verel. Lexic. p. 171. see och dät som här om är talat p. 498 [= s. 500]. Är så Amaiza, Amaja, Hamaja och Hamaiza, en Förnäm och hög Jungfru och Qwinna. Som och synes af wår Siögudinnas Kera eller Kernans nampn hwilken för sitt höga stånd blef kallat Amaja, eller Hamaja, dät och Svidas i sitt Lexic. pag. 97. och 200. witnar. |646|

Sedan wises och der af att dät warit deras egit Språkz egenteliga namn som Eustatius in Dionysium af Pet. Petit. indragen pag. 244. och Stephan. indragen pag. 220. att Smyrina wart kallat *Ephesia* af en Hamaiza, den de säja warit en Drotning Dejans Präst. Hwilken hade en Dotter som het Amaiza, af hwilken de andra sedan blefwo kallade Hamaizor. Och hafwa somlige af Gräkerna förstått ordetz rätta betydning att de således äro af sina egna nämde: ty Appianus om det Mithridatiske Kriget säger således: 'dätt woro många ibland Fångarna och gisland som de gofwo, fundne Qwinfolck som intet mindre såår hade än Manfolcken: och syntes wara Hamaizor: eller och af ett slagz Folck som woro Grannar med dem, och blifwit wärfwade till det Kriget: eller och såsom detta Borbarniske folcket sådana manliga Qwinnor i gemen med sådant nampn behedra'. Det synnes såsom de och wettat nämna det ordet Majsor, som kommer alla Pigor igemen till. Såsom P. Petit. pag. 383.

af Philostrato in Heroicis talar: 'Mysæ eller Maysæ qwinfolcken de stridde till Häst äfwen som Hamaizorna och war deras anförare Talphers Hustru Kiera.' Om Philostratus wettat hwad Maisa war, så hade han intet behöft tilläggia namnet Qwinfolcken ey heller Hustru namnet till Telpher. emedan Kiera är ens Hustru: *h*, *g*, och *k*, bytes hoos oss altid: see Atlant. Tom. I. pag. 19, 33, 840 [= s. 17, 26, 530]. Tom. III. pag. 165 [= s. 176].

23. Nu willja wij komma till det första Krig, som Gorgonen och Hamaizorna giorde här i Norden, och kommo Jofur eller Thor att strijda mot sig, ock sedan när de öfwerwundne woro, att wijdare med honom giöra Uthtåg till andra deelar i wärlden. När man läser Voluspa och Edda som här indragne äro pag. 126. 371. 498 [= s. 136, 379, 500] så förmäla de mäckta korteligen att de 3 Korkönen och Hamaizoner woro orsak till det första Qwinnokriget uthi den Gyllende tijden här i Norden, men de uthföra det intet widlöffteligen, såsom altijd de aldraälsta sina Skriffter giort, emedan de antingen i Steen, Koppar, eller Trä, hafft stort omak att de Gamblas bedriffter, uti sådane hårda ting uthugga eller uthskiära, och att the allenast welat med korta ord Summan antäckna, och det öfriga hafwa de berättat sina Barn effter Barn, hwilket de antingen genom Wijsor eller Sägner wettat hwarannan förkunna; Ty är och allenast här förmält om deras Krigz begynnelse, men ey orsaken därtill, hwilken uti de gamlas Sägner |647| och Wijsor förmält warit, att de woro förmycket underkufwade af Manfolcken, hwilka röfwade Hustrur och Döttrar som de wille, (som uti wåra Lagar sedan hårt förbudit blef, see Atl. Tom. I. p. 253 [= s. 160]) hwilket instämmer mer med de Gräkers Skriffter, såsom sees af Theseo som röfwade Hamaizan Anthioppan, den andra kalla Hippolyden, som Plutarchus förmäler i sin Theseo, hwaraf följde ett stort Krig, som de förde med Grekerna, där han pag. 12. säger, 'att Hamaizorna hade kommit från mäckta långt bort belägne Orter, så att de hafwa farit öfwer de Cimmers Bosphorum uppå Isen, som Hellanicus skrifwer, hwilket är swårt att tro. Men uthaf deras Städers, Orters ock Ättebackars namn där de slagne blefwo, bewijses detta wara sant.' Plutarchus menar fuller warit ogiörligit ock otroligit, att de kommit farande öfwer Isen, men han hafwer intet tänckt på deras heela reesa, och hwar ifrån de kommo och att denne Cimmerska Bosphorus, är intet den som ligger emillan Mæotiska Träsket och Pontum Euxinum under 46 högdz graden och 63 middagzlin. lika högt i Norden emot Ungern och Franckrijke, hwilken sällan eller aldrig frys. Uthan den som Herodotus beskrifwer lib. VI. cap. 25. och 28. Där han talar om wåra Skyther som långt boo i Norden ofwan för Estarna, där deras långa Winter och Solens bortowarande under Norska Polen i 6 Månar, och åter i 6 Månar

gifwer dem Liuss, afmålas genom Menniskiorna, som där boo, att de i 6 Månar sofwa, fast han det intet gärna tror, utan twifwel för det han intet förståt wåra Gåtor. See Atlant. Tom. I. pag. 435 [= s. 272]. således beskrifwer han wår Cimmeriska Bosphorum: 'att detta Landskapet är beswärat af en så starck Winter, att man i 8 Månar intet den snart fördraga kan, sådan Frost ock Kiöld är der. Så att om man giuter ut watn så frys det strax till, och om du wilt smälta det till watn igien, så måste det skie genom Eeld. Och där frys hela Hafwet och hela Cimeriska Oxeån eller Nötån. På hwilken Iis alla Skyther som boo ofwanföre grafwen (emillan Volga och Tanaim) de fara öfwer thet Norska Hafwet alt till Indianerna. Hwarest Winteren och sig således håller, att då regnar där sällan, så att det är wärdt (ty det fryser altid), om Sommaren så Regnar det offta. Sedan så höres där aldrig något dunder som annorstädes skier: om något dunder där skier om Wintren, så räknas det för widunder. Om där och skier någon Jordbäfning, så hålles det för mäckta widunder. Deras Hästar de fördraga deras Winter, men inga Mular och Åsnar: där elliest på andra orter, Mular och Åsnar fördraga dess Lands winter, men Hästarna taga af. Och detta synas mig wara orsaken, hwij deras Boskap inga horn får: Såsom Homerus talar om de Africaniske Fåren, att dee strax få horn. Hwilket är rätt sagt, ty uthi Söder-länderna som hett är, så wäxa Hornen bittigt. Men i de kalla Orterna komma de antingen alssintet fram, eller ock mäckta små och långsamt. Och detta skier i Skythien, för dess swåra Kiöld.' |648|

Af detta härliga rumet kan man nu see huru de gambla hafwa blandat wår Norska Cimmerska Bosphorum eller Oxeån, och Nöötån, med den Södre och den Traciska Bosphorum som ligger emellan Euxiniske Botn och Gräkiska hafwet under 43 högdz grad. ock 55 middagzlin. hwilka alla hafwa sina namn af Jo eller Isian som foor här längst up ifrån Norden öfwer alla dessa Siöar och Strömar, hwilken sades wara wändt i en Ko eller Oxe, och for genom Finland, Ryssland, Grecien och Phoenicien och in i Ägypten, som läses i Atlant. Tom. II. från pag. 472. till 537 [= s. 483—548]. Och willia wij så upnämna alla de Strömar som bära nampn effter henne. Den första är Joå, uti Jotala Härad, wid Cimmernas Åå, och der af kallas *Cimmerius Bosphorus*. Ty *Bos* är en Ko eller Oxe, och *phoros* fart, det är Oxe- eller Koo-fart. Under 65 högdz grad. 45 midd. Atlant. Tom. I. Tab. 2 och 6. Hwilken hwart år frys till; så ock Hafwet in till Gorken eller Qwercken under 63 högdz grad. som allom bekant är: så att när wåra skola resa öfwer till Finland, och de kunna intet komma öfwer Ålandz-haaf, som är wid 60 högdz grad. hwilket intet alla åhr fryser, utan när mäckta starck och stadig Winter är, så fara de öfwer Gorkons Skiär. Den andra är Oxån eller Voxen under 62 högdz grad. 55 mid-

dagzl. see pag. 203 [= s. 216] som är äfwen på Grekeska *Bosphorus*. Den tridie är Nötån, som löper Europæ förbi, där de mena Europa blifwit och i en Oxe wändt och farit öfwer. Nötaån är och *Bosphorus* på Gräkiska. Och frysa dessa beggia Strömar starckt till. Men ingendera dessa heta Cimerska Bosphorus mera än Joån, emedan den ligger i Kimi Lapmarck, och den Herodotus här talar om. Ty alla tecken finnas af Herodoto så klarligen der om beskrifne, att man må undra hwadan han detta tagit: som är först att sielfwa Hafwet fryser der, som är wijst skee årligen in till Gorkons Skiär.

2. Åtta månars Winter; som intet skeer en gång hoos oss nedre i Swerige, som boo emellan 55 och 60 högdz grader, hwilkom Kornet utsås i April, och alla Farkåstar ytterst i Aprili eller Majo fara till Siös alt intill November som giör 6 Månar. Och altså mycket mindre kan säijas om Cimbrico Bosphoro som ligger under 46 högdz graden, hwarest de så sin Sommarsäd i Febr. och Martio och skiära i Septembri, som kan sees |649| af jämlika orter, och hafwa i 8, 9, och 10 månar Sommar. Hwilket sees här pag. 88. 153 [= s. 101, 164] och Atlant. Tom. II. pag. 316. 581. 584 [= s. 325, 595, 599]. Tom. I. pag. 403, 405 [= s. 252 f.].

3. Att intet dunder skeer wid den Cimmerske Bosphorum, hwilket sees af de Norskas resor som fara till Walfiskes fänge och Spitzbärgen, och till Holmgard. Men här neder i Swerje hörer man i Majo in till Octobrim offta dundra, och mycket mera wid den södre Cimbriska Bosphorum. Tre gånger under min Lifztid hafwer iag hört dundra i Decembri Anno 1645. Anno 1664. och nu i fiol Anno 1697.

4. Att Boskapen inga Horn hafwa längst Norr är wijst, pag. 408 [= s. 414].

5. Hästar äro uppe wid Chimi, men inga Mular eller Åsnor; men här neder i Landet under 60 högdz graden finnas uthi Konungens, och andra Hoff. Och mycket mera in wid den södre Chimerska Bosphorum.

Är så den Chimerske Bosphorus wårt Joå som Plutarchus talar om warit af Iis belagt, och Hamaizorna farit öfwer. Så att om Plutarchus wettat skillia emellan den Norska och Södre Chimmerska Bosphorum, så hade han intet behöft twika att de hafwa farit öfwer Iisen.

Läs widare om wåra Cimmerer i Atlant. Tom. I. cap. 21. pag. 521 [= s. 326] och Strabone: så finner man där af flera Skribenter hwarest de älsta Cimmer här i Swerige sittat, som genom sina Uthtog gifwit flera Orter samma nampn.

Dänna wår Norska Cimmerska Bosphorus är den, dessa Hamaisor foro öfwer på Isen, äfwen som Konung Carl Gustav gick öfwer alla 3 Bälten

med hela Armeen och grofwa Stycken till Danmarck An. 1658. Hos hwilken Joå Theseus, som Plutarchus nämner, war och hijt Norr att willia röfwa K. Bluters Drottning Frossepinam som sees i Plutarch. pag. 15. Men blef då fängzlader, in till dess Hercul honom uthielpte. Så ock när han tog Helenam utur Swerje see pag. 405 [= s. 411]. Flera sådana exempel spar man här indraga; utan man wil dem till sina rum föra.

Dessa 3 Gorkön som förr nämde äro af Edda och Voluspa, som begynte detta Kriget, de underkufwade sig de andra Hamaisorna som lågo närmare in till Swerje uti Finland, som en |650| gammal Wijsa innehåller, och sedan foro öfwer siön, som ännu bär namnet effter dem under 64 h. gr. 43 midd:lin. Atl. tom. I. tab. 6. och kallas Gorken. Kommo så in uthi Helsingeland til Balenæs, och hade så när kommit till Manheim, som är mitt uthi Rijket och kallas Upland, der Mannekullarna äro, see Atl. Tom. I. p. 458 [= s. 287]. Där icke Thor eller Jofur hade mött dem med sin Klubbe-här, sedan han kommit ute ifrån med sin hela mackt, hafwandes warit på Siöröfweri och skaffat spanmål i Landet, då de under den tijden sökt lägenhet att underkufwa sig Landet, hwilket mera skedde genom Trolldoms mackt, än mandom, såsom man seer utaf andra wåra Historier. see pag. 499 [= s. 501]. Och såsom han wiste att på deras Skölder och förtrållade Tröjor ingen wärja beet, ty befalte han hela sin här förskaffa sig Klubbor, emot hwilka Truldomskonsten intet hiälpa kan, som allom i Swerje nogsamt af Historierne bekant är, ty öfwerwant Thor dem see pag. 257 [= s. 267]. Derföre än i dag uti Kimi Lappmarcks wapn, står en nakut Man med en Segerkrantz på hufwudet, och en Klubba i handen, äfwen som Hercul altid afmålas. Hwilket wapn, och de i Pommern föra, effter Joms-Wikingarna, som äro komne ifrån Jomna-flodh hwilken ligger in wid Kimi-flod under 65 1/2 högdz grad. 43 1/2 middl. see Atlant. Tom. I. tab. 7. fig. 20.

Se detta är och hoos de Greker afmålat. Som sees af Petri Petit. indragne Medalier pag. 135. och här pag. 619 [= s. 611] under Fig. *X*. Där en Hamaiza rider till Häst och Hercul står med en Klubba. Och runt om står skrifwit. HERACLES wid BOTN. Nu såsom här intet står åtskilt emillan wår Botn, eller den Euxiniska Botn, altså kan man intet wetta om de gambla hafwa förståt det första Kriget som Thor giorde och wardt behedrat med Herculis nampn, emedan han anförde en Krigzhär och alla manlige Hiältar fingo det Hedersnamnet som någon Krigzhär förestodo: eller om där igenom förstås det slaget som skiedde wid Euxiniske Botn af den Hercul som lefde wid Trojaniske Krigztiden.

Således är korteligen förmält om wår Thors Krig med wåra Hamaizor. Wij

willie nu se Diodori Siculi beskrifning derom, emedan han något skilliachtig är ifrån wåres berättelser. Så talar han Lib. 3. pag. 185.

'Här tiänar nu att tala om de Lybiske älste Hamaizorna. Emädan många äro i den tanckan att inga andra Hamaizor warit till än de som bodt wid Botns Thormods-Ån. Men i sanningen hafwer det sig an-|651|norledes, desse Lybiske (Africaniske) de hafwa både en lång tijd för dhessa lefwat, och äro för deras stora bedriffter mycket mera namkunnige. Och skal den gunstige Läsaren intet falla otroligt hwad man om dem förtällja will. Emedan dessa Hamaizor blefwo utödde långt för Trojanernas tijd: Men de som bodde wid Thormods Ån intet så länge sedan för wåra tijder Lefwat: så är intet undrandes om dessa senare hafwa ärhållit de förras beröm, emedan de gambla Tijder hafwa förorsakat något mörker om dessa handlingar. Derföre willie wij, effter som många gambla Scalder och Historie Skribenter, så och nyare Lärde Män, om dem förmäla, det samma föredraga. Såsom det af Dionysio, som de Argonauters och Baggens Historier skrifwit skiedt är. Uti Lybia (Africa) är intet ett slagz Qwinkön som äro namnkunnige för deras manligheet skull. Ty Karkönen emot hwilka Perseus slogz de hafwa öfwergåt andra i styrckia. Ty huru stoor deras mackt, regemente och myndighet warit hafwer, kan man där af sluta, att dhen widtberömde af Gräkerna Jofurs Son Hercul måste draga diit och till prof ingå en slachtning med dem. Och war dessa Hamaizors krafft och manlihet mycket stoor, när man dem jämförer med wåras Qwinnor som nu lefwa.

Uthi den wästre Lybiens Landzändar, wid Jordenes ända, hafwer warit ett slagz Qwinnor som intet welat låta sig styra under Mans wåld, utan fört ett helt annat Lefwerne och Regemente än wårt Folck, det giöra, hwilka de så beskrifwa. Qwinfolcken de fara till Krigz, och dät under den tiden de Jungfrur äro. Men när de det till några åhr giordt, så taga de sig till en tijd Män allenast att afla Barn: men släppa intet Regementet utur händerne; Utan Männerna de förestå Hus-hållet, såsom Qwinnorna hos oss, och låta Qwinnorna åter beställa dät dem borde giöra: hwilka Män intet slippa till något som angår Regemente eller Krigzwäsende. Strax när de få Barn, så gifwes Männen barnen, att de dem med Miölck och Såppor upföda skola. Men är det Pigebarn, så brenna de bort Brösten på dem att de icke skola hängia långt fram på dem, när de blifwa stora och fullwäxte, menandes dem skola wara sig till förhinder att fäckta. Och där af mena Gräkerna dem fått det namn Hamaiza. Dessa Hamaizor säya de hafwa bodt på en Öö, som hafwer legat i wäster, wid den Tritoniska Siön, och derföre bekommit namn at kallas Hesperia, det är, Wästeröön. Och att denna Siöen skal liggia när in till stora Wästerhafwet, som flyter omkring hela Jorden, och skal genom en Flod som heter Tritonis,

falla in i stora Hafwet, hwar af hela Siön fått det namnet att kallas Tritond: liggiandes in wid Æthiopien, under det stora Bärget, som där finnes, sträckiandes sig wid Wästerhafwet, som af de Greker kallas Atle berget, denna Öö säga de wara mäckta stor, och upfylt med allehanda fruchtbärande Trän, hwadan de sin föda hafwa. Härtill med hafwa de mycken Boskap, Getter och Får, af hwilkas Kiött och Miölk de lefwa. Men ingen Säd, emedan de ändå wid den tijden intet wettat af åkerbruket. Dessa Hamaizor bekommandes lust till Krig, togo åtskillige Städer in af Öön, förutan en benämd Menœn, som höltz för Helig den de Æthiopier bebodde, som äta mycken fisk, hwarest och många synas, och är rijk af Carbuncler, Sarder och Smaragder. Och när de hade åtskilliga af de Lybier och Numedahler som där när intill bodde, underkufwat, bygde de en Stad |652| in wid Tritoniske Siön, den de kallade af des belägenheet Chersnäs. Dädan de, genom deras stormodigheet uppäggiade, foro till många Länder uthi werlden att dem underkufwa.

Det förste Kriget de förde war på Atlenningarna, som woro ett fromt Folck på den Orten, hafwandes ett lyckosamt och fruchtbart Land med många Städer. Hoos hwilka de säija, som Grekerna förmäla, Gudarna hafwa sin första härkomst. Om hwilka wi strax här bättre fram tala skola. När nu således Myrina regerade Hamaizorna, drog hon tillsammans en här af 30000 fotfolck och 2000 till Häst: wapn att förswara sig med, war stora Ormskin, hwilka finnas uti stora myckenhet uti Lybien (Africa), sedan att fächta med, war det, Bågar, Wärjor och Spetzar. Altså foro de åstad och anföllo Atlenningarna, som bodde på Chersonese, hwilka de wunno, och såsom de blandade sig med dem som flydde, kommo de in i Staden deras och dem wunno. Och på det de skulle skräma de andra des Grannar, så stälte de sig mycket grymma; ty de dräpte alt Mankön och Qwinnorna med Barn förde de bort Fångne, upbrännande Staden. När rycktet for kring om deras Seger, blefwo de andra Atlenningarna förskräckte, och giorde fred med dem. Myrina ingick så med dem förbund, och lät upbyggia en Stad i dens förra ställe, den hon kallade effter sitt nampn (Myrinö) utaf det att Atlenningarna begåfwade henne med allehanda skänckior, stälte hon sig mot dem mäckta wänligen.

Såsom nu Gorkönen offta foro och härjade på Atlenningarna, så for Myrina på Attleningarnas begiäran tillika med dem med en starck macht, och effter en starck Slachtning want dem, Fångandes 300 stycken af dem. Och såsom de andra flydde in uti deras stora Skogar, då tänckte Myrina tända Ellen på Skogen, att där med aldeles utöda dem, men det gick henne intet an, ty drog hon tillbaka till sit Rijke. Och när hon der giorde sig god roo, effter des Seger, och intet höll god wård och wackt om dess Fångar, så taga Fångarna till

deras wärjor, emedan de såfwa, och dräpa en stor hoop: Men såsom Hamaizorna woro flera till sin myckenhet omwerfwades Fångarna och blefwo alla dräpne. Då lät Myrina alla sina Hamaizor på 3 Bålar bränna, och sedan i 3 stora Högar läggia deras Aska, som kallas än i dag Hamaizornas Ättehögar. Men dessa Gorköns mackt war ändå temlig stor och behållen in till dess Perseus slog dem när Mardusa dem regerade. På sistone blefwo och de, som och Hamaizorna, ödelagde, när Hercul dem slog, då han for till de wästre delarna af Werlden, och då upreste där dess Hercul Stabbar. Ty honom tycktes intet tiäna, att Qwinfolcken sådant regemente föra skulle. De säga att Tritoniska Siön, som föll in uti Wästerhafwet, då och förgicks af en Jordbäfning.

Myrina när hon detta hade giort och rest mästa Lybien igenom, drog hon med Kung Orre Isias Son in i Ægypten, med hwilken hon giorde förbund, och förde |653| Krig på de Araber, underkufwade sig Syrien, sedan och Cilicien, hwilka effter de godwilligen med skäncker sig gofwo, wordto de fria. Sedan drog hon öfwer Tauriske Bärgen, och genom Phrygien, in till stora Wästerhafwet, dock att hon först underlade sig Landet wid Åån Caicum, där hon wände igien att strida. På de Länder hon sig underkufwade bygde hon på beqwemliga orter åtskilliga Städer, och en förnäm Stad nämnandes effter sit nampn. De andra gaf hon namn effter sina medqwinnors nampn, Gumma, Pitana, Bryeja, och dessa in wid Siöstranden, men andra in på landet. Hon tog och in Öön Lespön: hwarest hon bygde en Stad effter sin medqwinna Mythilena. Emedlertid hon lägger några Öijar under sig, siuknar hon, hwarest hon offrar til Jorden alla Gudars Moder att bekomma sin hälsa igen, och kommer så till en Ödessöö, hwarest hon i en sömn blifwer befalt, att där byggia ett Altare Gudinnan till ära. Öön blef kallat Samo-Thracia hwilket på Gräkisko betyder helig Öö. Det är fuller andra Skribenter som förmäla att hon förr hetat Samsö, men af de Thracer, sedan kallad Samo-Thracia. När nu Hamaizorna kommo där till Landz och förnimma att Gudarnas moder, hade sin lust wid denna Öön, då låto de sina Söner, som de kallade Korifanter, där sättia sig neder att boo. Hwad för Fäder dessa haft skall förmälas uti deras Helgedomars handteringar, hwars Seder hon dem lät lära, och insticktade där en Helig Lund som ingen fick hugga eller röra.

Under denna tijden, säija de, war en Thracer benemd Mopse, som war uthdrifwen af Lycur de Thracers Konung, han for med en Krigzhär på de Hamaizers gräntsor. Hans medbroder war Sypel som ock war Landzflycktig utur de Scythers Thracia. Desse slogos med Myrina och hennes Krigzhär, då hon blef slagen. Och såsom de än widare blefwo genom åtskilliga Segerwinningar uthmäcktade, så foro de, som öfwerblefwo, tillbaka in i Ly-

bien. Och detta är ändan på dessa Hamaizors uttågs utaf Lybien (Africa) beskrifwelse.'

Detta är nu Diodori Siculi beskrifning om de andra slagz Hamaizorna, som han ment warit i Africa, det som ingen af alla de andra gamla Skribenter tillstå, hwarföre willie wij korteligen wisa af hans egna ord, att han är bedragen i sin mening af det ordet *Lybia*, som kommer så wäl Swerige till som Africa, dät offta nu wist är.

(1). Är märckiandes att den som har förwändt Diodori Siculi ord in på Latinska språket, altid för ordet *Lybia* i Grekiska språket, som der 8 gånger nämnas, men aldrig Africa, satt i det Latinska 6 gånger *Africa* och allenast 2 gånger *Lybia*. Hwilket han intet bort giöra förr än han först läst alla andra gambla Skribenter igenom, och sedt om icke Lybien finnas uthi Norr, Öster och Wäster, så wäl som i Söder. Och är detta endeste orsaken att de senare som Historier williat skrifwa, hafwa farit will om de gamlas bedriffter, hwar de rätteligen skedt hafwa, emädan de litet bekymrat sig om Jor-|654|denes beskrifning till sina rätta namn och ställen, och acktat uppå de märckeliga teckn, som de aldraälste hafwa gifwit wid handen, huru man skulle igenkänna orterna hwar de lågo särdeles när de boro samma namn, såsom iag här nu näst tilförene wijst om Bosphoro. Och hwar den Cimmerske Bosphorus ligger som låg så starck med Iis, att Hamaizornas hela Här kunde fara deröfwer. Äfwen är det om orten Lybia, den iag så af de Grekers, som wåra egnas Skriffter, så och rummen som än i dag behålla Lybiæ namn, wijst wara här i Norden. Där i denna tiden icke en platz uti Africa kan wisas behålla det namnet. Men hwarföre det är kallat Lybia, sees af Plin: och Strabone, att somliga ment det så nämnas af *Libe*, Sunnan wädret, andra af *Lybia* Epaphi dotter, som for in i Africam, hwilket likare är, och i sit rum wisas skal. Här i Swerige äro icke allenast Byar, Socknar och hela Häraden wid det namnet kallade, så och stora Fiellar behållandes än samma namn, som för indragne äro. Utan och i Finland, dädan Hamaizorna först gångne äro finnas åtskilliga orters namn, de iag ey förr indragit; utan nu effter Cronans gamla och nya Jordeböcker införa will, såsom Lybia wid Wirmo och Abo under 60 1/2 högdz grad. och 41 middagzlin. hwarest både i öster ligger Myrina-Jerfwi, det är Myrina-siö och hamn, Maisala det är, Jungfrurs eller Hamaizonars Sal och Wåning: så och på wäster, Myrina ett Säterij effter Myrina nämdt. Uti Satagunda Landskap, som är nämdt effter Saturnum. see Atl. Tom. I. pag. 704 [= s. 441]. som ligger emellan 61 och 63 högdz grad. 40 och 44 middagzlin. ligger det namkunnige Kumæ under 62 högdz grad. 40 middl. nämdt effter Hamaisan Kuma. der inwed i öster under 41 middagzlin. ligger Amaiza (Amasoja).

Majors-oja (Jungfrurnas eller Amaizornas Öö), sedan Maiso-jerfwi, det är Maisornas Siö. Ty Siö kallas på Finska Jerfwi. Där näst Lybiajerfwi, det är Lybernas siö. Än under 42 middl. Myri-laxi uti Wesilax. Laxi är på Finska en inwijk. Nordan om det är Maisu-by, och under 62 högdgrad. 42 1/2 middagzlin. Myrinapæsa, uthi Kangusalo, hwilket uthi somlige utgångne Taflor af Blau, Janson och Witte, är för *K* satt af Kopparstickaren *R* af förseende. Och är märckeligit att både i Swerige och Finland finnas de förnämsta Orter af de starckaste och manhaftige Hieltar af Män och Qwinnor behedrade till ewig åminnelse, såsom af Satur, |655| Thor, Tyr, Herkul, Kumma, Amaiza, Loke, Jo, Hermes, Attila, Gotila, Ante etc. Hwilka i sina rum skola ihog kommas. Hwarest nu likast är att den namnkunnige Myrina sit Säte hafft, effter som henne till åminnelse så många Orter sina namn hafwa, förutan än otta stycken, som finnas i Carelen och Savolax, de iag här spar införa, så tyckes mig likast att dät warit Myrinapæsa uthi Kanga-salo. Ty först är Kanga-Salo, Kungarnas Saal af Kungarnas gamla Säteri där på orten. Sedan Myrina-pæssi är i hopa satt af Myrina som är ett Swenskt ord, och Passi som är både Swenskt och Finskt, förty Passi är på Swenska en Konung see Atlant. Tom. I. pag. 447, 448 [= s. 280 f.] och Pæ på Finska är hufwud, och Pæsse en Höfwidzman. Och altså Myrina-passe är en Höfwidzman för Siömän och Stridzmän. Sedan äro och Kuma, Brieja, Pitana (andra Pitaneia) uthi Amaiza under 62 högdz grad. 41 middagzlin. alla dessa orter af Myrina och hennes medföllie bebygde in under ett Landskap, som af Diod. Sicul. här pag. 630 [= s. 622] wist är, icke heller långt ifrån de 3 stora Högarna, som hon lät giöra de Hamaizorna till ähra under 63 högdz graden. Så att man kan undra dät man alla orters tillsammanstemning med sielfwa Historien så igenfinna skal. Altså hafwer Diodorus Siculus eller hans förste uttolkare på Latin intet att byggia på det ordet Lybia.

(2). Säger Diodorus sig willia wisa att dessa Hamaizor woro ifrå Lybia (förståendes den Södre) af de gamle Skalder och Historiers Skribenter, men upnämner icke en mera än en Dionysium, som skrifwit om de Aagonauter och Baggens resa. Nu äro alla twert emot Diodorum, ty af Edda, Voluspa, Orpheo, Hannone, Hesiodo, Homero, Pindaro, Æscylo, Aristophane, Euripide, Callimacho, Apollonio, Hippocrate, Aristotele, Darete Phrygio, Dicty Cretensis, Appollod. Atheniens., Qvinto Smyrnæo, Lycophrone, Herodoto, Platone, Isocrate, som lefde för Diodori Siculi tijd, och äro här mästedels indragne ifrån pag. 563. in till 618 [= s. 557—610] är icke en som icke skrifwer dem wara här längst Nordan ifrån komne. Icke heller finnas annorledes af dem berättat, som wid Diodori Siculi tijd lefwat, eller effter hans tijd, såsom

Plutarchus, Arrianus, Justinus, Curtius, Statius, Eustatius, Ovidius, Virgilius, Plinius, Mela, Solinus, Ammianus Marcellinus, Claudianus, Procopius, Jornandes, Adamus Bremensis, Paulus Warnefridus, som och merendels indragne äro.

Och såsom man intet hafwer denna Dionysii skriffter, som skulle hafwa talat om Baggens |656| uttåg, den Diodorus stöder sig uppå, ey heller man wet när han lefwat, såsom sees af Vossio om de Grekiska Skribenter. lib. 3. pag. 352, så seer man likwäl af Nonno Dionysio, som lefde intet så långt effter Christi tijd, hwilken Baggens lefwerne, uttåg och Krig till Asien, Indien och andre åtskillige orter, så widlöfteligen fram för alla andra berättar, och om Amaizorna som honom följt, att han nämner hans eller deras ursprung från Africa, utan och Nordan ifrån, see pag. [296 = s. 305] som widare wisas skal i Baggens uttåg. Hwarföre såsom Diodorus stöder sig allenast på den gamla obekante Dionysio, som altid kallat det Landet *Lybiam* hwarest Gorgonen och Hamaizorna skulle wara utsprungne, så hafwer han förståt med de andra gambla wår Norska Lybia, och icke som Diodorus synas willia peka på, dock icke han så klart som des uthtolkare på Latinske språket.

Det iag här talat hafwer bekräfftar och Greken Tzetzes, hwilken ock alla de gamblas Skriffter genomfarit, säijandes i sin Chil. XII. pag. 472. v. 875. 'Om de Skythiske Amaizorna och Söremadiske Qwinfolcken. Jag skal och af Homero bewisa de stribare Hamaizornas härkomst. Hwilka Skythiske Hamaizor strida lika med sina Män, och taga sig allehanda arbeten före, och serdeles deras Qwinnor. Betänck och de Sauromatiske qwinnor, som hafwa sin upkomst af de Schytiska Hamaizornas sädh. Såsom och Dionysius förtällier i sin beskrifning. Hwilka fordom genom Lönskeläger och Giffftermål, blandade sig med Soremænnen som kallades Schyter: Hwilkas Historia att alt beskrifwa intet papper skulle tillhinna.'

Af detta rummet ser man klarligen att och Tzetzes haft Dionysii skriffter, der Diodorus sig på beropat, och skilt Hamaizorna i twenne delar, nembligen de Schytiska, som längre Norr bodde och sedan de Södre, som likwäl bodde norr om Tanai, der som kallas nu Zeremissi, Om hwilka näst förr talat är: men ingendera delen säger han kommit ifrån Africa. Hafwer Tzetzes hafft Dionysium, så tror iag wist alla de andra eller till det ringaste en del af dem och hafft honom, hwilka alla beskrifwa dem nordan ifrån komne. Att Tzetzes nu förstår genom Skytharna rätteligen wåra längstbort i Norden så egenteligen kallade, sees af hans 895 versen. Där han upräknar några slagz Folck som lågo Nordan till ofwan Volga: säjandes: 'Kom ihåg Saxerna, hwars påfund war Schölden: hwilkas Qwinnor strida tillika med Männen såsom Cte-

sias förmäler och andra. Dessa Saxiske Qwinnor strida till Häst Och en Man af Meden Stryalias stötte en sådan Qwinna af Hästen. Tänck |657| och det att Mesageterna äro Aboskiön, hwilkas qwinnor uthi de älste tiderna woro de första som utstodo en slacktning med Männen. Och detta må intet wara dölt, att Abos-Könes, Atlenningarna, Saxerna, och Dækarna, Ryssarna, och Söremænnerna och de som kallas egenteligen Scyther, de som boo närmast under Norstiernan, de kallas i gemen Scyther, och behedras med Scythiske nampnet.'

Medan iag nu detta skrifwer, så bekommer iag genom Högwälborne Herr Baron Jahan Hoghusen Uplandz Gouverneuren ett Bref skrifwit ifrån Casan uthi Ryssland liggiandes wid Wolga under 57 högdz grad. 80 middagzl. af Mons. Brenner, till dess Broder Hans Kongl. Mtz. Miniateur Elias Brenner, hwilken, berättar hwad för Folck de Zeremisser äro, de iag af Herodoto, wijst wara komne utur Finland, talandes dess Språk och blandat sig med wåra Schyter, der af de hafwa giort ett blandat Språk, det som af detta Mons. Brenners Bref märkeligen bekräfftas, i det han säger att de kalla Gudh *Jomala*, Hand *Kætti*, Näsa *Nen*, Fönster *Okna*, Sko *Kæng*, Eld *Thule*, Dricka *Joka*, Bastufwu *Porti* etc., som alla äro Finska ord. Och åter äro der ibland Skythiska ord såsom Man Maren, Morgon eller bittida Ærla etc. Där äro och Lapska, såsom Yx *Oivis*, Hufwud *Pialli*, Öra *Pillix*, Stå upp *Kimele*. Hwilket alt wisar dem kommit här Norr ifrån och af wår norska Libya.

(3). Dät Diodorus will bewisa Gorkiönen warit i Lybia (det Södre) af Persei resa som hög Hufwud af Mardusa, är emot honom af de äldres Skrifften som sees af Hesiodo, Pindaro, Æscylo, Ovidio och Tzetze. Atlant. Tom. II. pag. 81 [= s. 93]. Tom. III. pag. 500. 562 [= s. 502, 556]. Hwilka uttryckeligen af de mörka långa Nätter om Wintren, så och Norrstiärnan, och starka Kölden, och Yfwerborne norska Folken och flera nordeska Teckn beskrifwa Persei resa och fächtning här i Norden, med Mardusa, som är och ett Skytisk namn så wäl som Hamaizans Marbiessas namn. Mær, Mö, är Jungfru, Busse och Bæssi, är Jettars, Biörnars, Konungars och Wargars namn, för deras mackt och wälde skull, af hwilka alla Teckn man klarligen kan see dem förstått den norre Lybien.

(4). Äfwen så äro mot Diodorum de älstas Skriffter om Herculis slacktning med Hamaizorna, som han likwäl beropar sig uppå, och det som mer är, talar emot sig sielf där om |658| Lib. 4. pag. 223. säijandes: 'Den 9 lärespån honom (Hercul) föresattes, war det att taga Giördelen af Hamaizan Hippolidan, ty skaffade han sig en Krigzmackt och for up i Euxiniske botn, och kom til Thormodåns-Oos: när in till Themi-scyra, de Hamaizors Kungliga säte,

hwarest han slog sitt Läger, och begiärte att få hennes Giördel. Men hon nekade, ty kommo de till en starck Slachtning etc.' Där då Hercul blef henne mäcktig. Der till med är mot Diodorum att Hercul war aldrig i Africa see här pag. 520 [= s. 521].

(5). Widare äro och alla andra Teckn som Diodorus upräknar mot honom, såsom det att der war en stor Öö som de bodde på, som ey kommer Africa till, ty hon räknas af alle för fasta Landet.

(6). Att hon låg i wäster serdeles i anseende till Solens sommar nedergång, det som af alla gamla räknas för wårt Atland, wester-nordeske Lybien eller Swerje, som sees af Atlant. Tom. I. pag. 58, 151, 321, 345, 361 [= s. 42, 96, 202, 218, 227]. Atl. Tom. II. pag. 47, 80 [= s. 61, 92]. Atl. Tom. III. 179, 188, 367, 526, 563, 568, 570, 591 [= s. 190, 200, 379, 527, 557, 562, 564, 583]. Men Africa är aldrig kallat af de gambla wäster uthan söder, dädan och Sunnan wädret kallas *Africus Ventus*.

(7). Tritoniske Siön är ock emot honom, som är här Atlant. Tom. II. pag. 29 [= s. 43]. Tom. III. pag. 259. 263. 501. 503. 682 [= s. 269, 273, 503, 505, 762] af åthskillige wist wara wår Östersiö. Hwarföre ock Diodorus är kommin med andra till den tanckan, effter de intet funnit igien honom med des Land och Rikes lägenhet där i söder, at de flytt til det som de Lärde i sådant mål giort hafwa, och sagt, at han är genom Jordbäfning förgången. Äfwen såsom de hafwa sagt om hela Atland, Cimmernas och de Yfwerborne norskas Riphelska bergen.

(8). Tritoniske siöens namn är och emot Diodorum, ty han hafwer sitt namn af Neckens namn T r i t o n d, hwilken så kallades af den Tritendiga gaffeln han altid förde i sitt wapn och fram i näsan på sina Skiepp, med hwilka han skadde sina Fiender. Och war Necken intet de Ægyptiers och Æthiopiers Gud eller Konung ey heller dem bekant, utan dhe Lybier (nembligen Norska) som wijst är pag. 520 [= s. 521] utaf Herodoto, som foro af och an i Siöen till Indien och Africam.

(9). Är och emot Diodorum Tritoniske siöns utfall i stora Wästerhafwet, som skeer genom Öresund, der uti Africa allenast en liten Åå är, som bär samma namnet, som och faller i |659| Medelhafwet, äfwen som på Öön Creta, är en liten Åå som bär samma namnet, som och faller i Medelhafwet, och en wid Tritoniske Staden wid Euxiniske botn, der wåra Göther fordom sutte, och kallades dessutan T o m t a, see Ortel. och Carol. Steph.

(10). Är och emot honom det, att desse Hamaizor lefde af Boskap, Miölck och Kött, och att hoos dem ingen Säd fans, som kommer Sweriges yttersta Nordeska deel till, ty i Södre Lybien wäxer såsom på Sicilien och uthi Indien,

mångestädes Säden af sig sielf, ty det är des rätta Fädernes-land. Hwad elliest anlangar de Stenar han skrifwer finnas uthi Lybien, som är Carbuncler, Sarder och Smaragder, de finnas både i Behmiske bergen i Tysland, i wåra Berg i Swerige, Italien, Spanien och Africa. Så och de stora Ormar in wed Norska hafwet mycket större än de som finnas i Africa, som sees af Olao Magno och Jonstono.

11. Är och mot honom hela Myrinas uttog, och de orter hon bestridt och bygt, som alla igenfinnas här i Swerige så och uti Asia minori, see pag. 629 [= s. 621], men icke en uti Africa, så och hennes tilbaka resa ifrån Ægypten, som ligger fremst i Africa, att hon for alt längre och längre norr åth, som wijst är här näst tillförene, pag. 630 [= s. 622].

Wij willie så komma till det Kriget som Hamaizorna förde med wåra Atlenningar effter Diodori beskrifning, effter det något går ifrån wår Edda, Voluspa och wåras Sagor, som iag här pag. 248 [= s. 259] förmälte.

Han säger att de anföllo Atlenningarna, wed en ort benemd Chersonese. Hela Atland eller Swerige kallas *Chersonesus Cimbrica*, see Atlant. Tom. I. pag. 521 [= s. 326] men denna orten är en stor By liggiandes på Kersnæs udden, wid Kerre-siön under 64 högdz graden 42 middagzlin. nedan för Pithana. Och är denne endaste wägen, hwarigenom Hamaizorna så och Hunnerna fordom farit in i Swerige, såsom och sees af Adamo Bremensi, där han om dem talar Cap. 232. pag. 143. 'Der han sluter Swerige i öster med Riphelska bergen och stora Ödemarker, hwarest ohörlig Snö sig lägger, och finnas allehanda underliga slagz Folck. Där är Hamaizorna, Hunnerna och de enögde Kykloparna eller Jettar, och de som springa på en fot, och äta Menniskiokött. Konungen i Danmarck, han hafwer förtält mig, att offta hafwa dessa slagz Folcken kommit ur Bergen neder på Slätten, och ingen wet wist hwadan de komma, och detta sker stundom engång om året, eller hwart tridie åhr, och det i största hast. Hwilka om man dem icke med all mackt emotstår, så ströfwa de öfwer Landet, och draga så åter tillbaka.' |660|

Slätterna som Adamus Bremensis nämner äro alla de orter som liggia neder in wed Siöen, och om någor skal komma utur Cajania eller Carelen der Hamaizorna bodde, så måste han föllia alt Siökanten åt, ty up i Landet äro idelige Berg, Moras och Siöar, att ingen kan till Häst komma fort, utan med Båtar utföre och upföre genom Strömarna. Denna wägen genom Satagundia, Cajania, Torne och Kimi, hafwer Myrina måst farit. Den orten hon hafwer på Kærsneset i stellet bygt effter sitt namn, finnes på 2 steller. Myrene i Skellesta Sockn emellan Hedens-byn och Boly. Och den andra Myrino-Sari, upöfwer Tornæs emillan Joppangby och Cauliranda. Flera finnas der ey effter

hennes nampn. Derifrån hade Myrina lust att draga längre neder till Mannön, som räknades för Helig. Hela Swerige kallas wäl Manheim, Mannön, Mantuna, Mannby, Bannomanna, see Atlant. Tom. I. p. 456 [= s. 285]. Men serdeles kallades så den delen som låg mitt i Swerige som är Upland in wed Mannekullarna i Skyttunge, och wart kallat Helig, emedan Gudarna sielf der bodde och alla stora Hälgon och offer på den orten skedde wid Upsala. Af Hervara Saga seer man och att Manheim kallades egentligen den Södre delen af Swerige, men den Norre Jottunheim, Glysiswal, Helsingeland och flera sådana namn. Med denna Myrina och dessa Hamaizor giorde nu wåra Atlenningar förbund och gingo så på Gorkönen. Mera behöfwes intet förklaras af Diodori ord, så wida det Kriget angick emellan Atlenningarna, Hamaizorna och Gorkönen. Ty hwad dess Städer anlangar som Myrina med sina föllieslagare bygt, är förklarat, och hwad hon sedermera utom Landz giordt är klart i sig sielf, och lärer än somt inkomma, när man nu kommer till Thors och Baggens uttog.

Wij willia allenast förklara hwad Finnarna kalla Karkonen på sitt Språk: Korkin är hög, stor, öfwerst, manhafftig. Kærkiames, är en stor Man och hög, Korkia Schola, är en hög Schola, Academia. Koningans Korkia, Kunglig höghet. Kærscaja, Skrytare. Kommer så detta ordet Kårcken, både öfwerens med Finska som Swenska språket. Allenast på Swenska är det af Kar, det är manlig, och Kone, Folck. Det är manligt Folck. Elliest nämner Diodorus att Myrina satte sina förnämste Söner till att besittia och styra några Orter in wed Euxiniske Botn, der wåra Schyther fordom suto, dem hon kallade Cory-fanter: |661| det äre utwalde Ädlingar: af ordet Kora, utwällia, och Fante, en Högboren Yngling, se pag. 370 [= s. 378]. Tom. II. pag. 61 [= s. 74]. är således wijst hwar de förste Hamaizor hafft sit ursprung och Säte.

Dät hafwa några som giort sina förste resor åt Ost- och Wästindien, och utan twifwel läst de gamlas Skriffter om dessa Hamaizor, att de hafft sit eget Land att styra, och afbrändt det högra Bröstet på sig, och således til att giöra sig ett stort nampn, hafwer någon af dem dicktat dessa uthi Africa under den 20 högdz grad. söder om medellinien wid Zofala wijken på östresidan, see Lopetz lib. 2. cap. 9. Hwilket alt är emot de gamla Lärdas beskrifning, menandes att det skulle wäl inga många resa den wägen åt Ostindien, effter den så långt borta belägen är, och således kunde trygt dem där updickta. Men såsom nu den wägen åhrligen af Englenderna, Hollenderna, Spanierna och Fransoserna beseglas, hafwa de funnit det wara af ingen sanning som sees af Ortelio. Äfwen så uthi Africa 7 deel pag. 21. emellan 1 och 10 högdz gra-

der i Söder om medellinien, är Spanierna berättat att Hamaizorna skulle bo utan Bröst på ett stort Land, och när de begiärte att Americanerne wille wisa dem wägen, swarade de, att man intet kunde komma tijt Siöledes, utan till Landz på 2 månar. Då Spanierna wille dit landwägen, sade de dem boo på en stor Öö all omfluten med watn, och att de måste med Canor fara dit. När de åter wille til Siös fara dit, sade de att Öön woro förgången. Detta wisas så wara alt updicktat, som ock Sanson i sin America pag. 59. wiser. Men huru det är, så måste någon fordom farit in i America ifrån wår stora Öö, och lämnat dem någon underrättelse om Amaizorna, ty dem är berättat att åtskilliga Folck på samma Öö bo, som kallas af Götherna, såsom *Ænova-gothos*, *Epara-gothos*, *Cassipa-gothos*, och flera sådana. Som iag lärer bättre komma ihåg, der Gud behagar mig längre låta lefwa att iag kan alla wåras Uthtågz beskrifningar fullborda.

Cap. XIII.

Om det Uthtåg som skedde under Thor med Baggen, Jonachor, och andra, till åtskilliga Land i werlden såsom Thracien, Bactra, Phrygia, India, Ægypten, och serdeles Phœnicien.

§. I.

Wij hafwa nu wijst Hamaizornas Säte, och det Kriget som de höllo med wåra Atlenningar. Nu willia wij komma att beskrifwa det Uthtåg som Thor giorde, och hwad Anförare |662| och Folck han med sig hade. Sedan som detta Kriget af Thor war hållit med Jättarna wid Ballenæs (som sees 248, 257, 284 [= s. 259, 267, 293]) och med dessa Hamaizor; då begynte andra Folck i werlden draga örona åt sig, och de Jättar och andra af ostyrige Kongslige Barn, som blefwo uthdrefne af Swerje, och satte sig här och där i Werlden, de frucktade för Thors Regemente, och togo sig så före att genom Borgar af steen dock utan Kalk murade, eller af Träwärcke och Jord ihopsatte wallar, befästa sina Huus att förswara sig mot wåld, och oförmodelig anfall. Nu såsom många kommo till Thor och beswärade sig öfwer wåld både till Landz och Watn, så måste han dem hielpa, dät och Diod: Sicul: lib. V. pag. 339. witnar, säijandes: 'Orsaken hwarföre Thor eller Jofur gick till Fält mot Jättarna, war det, att de undertryckte annat Folck med orätt, litandes på sina

Kroppars storleek och styrckia, underkufwade sina Grannar till Träldom; höllo ingen Lag och rätt, förandes och Krig på dem som mycket godt uträttat hade, och för deras goda giärningar, blefwo håldne af gemene Man för Gudar. Sådana orätrådige tog icke allenast Thor af daga, uthan och gaf dem, som sig redeliga och wäl höllo, höga Embeten och hederliga Namn. Ty blef af allom slutit, att han skulle wara högste Regenten, och hafwa sitt Säte uti Hollimboo. Och höll han dem där till, att de sig offra skulle, och när han doo, trodde de honom fara upp i Himmelen, och där hafwa sin styrsell öfwer Regn, Tordön och Liungeld.' Se huru detta instämmer med Adamo Bremensi cap. 233. pag. 143. Erico Olai Histor. Svec. cap. I. och Olao Magno lib. 3. cap. 3. pag. 95. såsom kan läsas där: och dät i Atlant. Tom. I. cap. 29. pag. 704 [= s. 442] skrifwit är.

När nu Jofur lagade sig till strids, att intaga dessa Jättars borgar, så bygde han sig 2 Båckar, hwilka Edda c. 19. så beskrifwer i Resenii version, men något annorledes uti Kungl. orig. M. S. 'Thor äger 2 Båckar, som heta Tan-gniöstar, och Tan-grisnar, och dessa draga hans Wagn, ty kallas han derföre Akuthor (Hector s. Agiochus), då han for in uti Iottunheim. Cap. 38. Thor begaf sig på sin resa, hafwandes Loke med sig. Om en afton kommo de till en Bonde, där de togo sig Härbärge. Om afftonen slachtade Thor sina Bockar, och böd Bonden med sin Hustru till måltid, så och Sonen hans Tolfwer och Dottren Rosquans. Men befalte att de inga ben skulle slå sönder på Bockarna, sedan de ätit Kiöttet; utan kasta dem in uti Bockeskinnet som han hade flått af Bockarna. Men Tolfwer slog ett been sönder menandes att der få märg utur. När Thor waknade om morgonen, wäftade han kring med sin Hammar, och signade Bockskinnen, så att både Bockarna stigo upp, men den ena haltade på bakbenet. Då blef Thor onder, och grep till sin Hammar så hårdt att knogarna hwitnade där wid, men Tholpher och Rosquan af-|663|bode sit fehl; dock måste derföre sedan föllia Thor på sin resa. Då lämnade Thor där sina Bockar, och for öster i Iotunheim och sedan till Siös.'

Uthi 57. Mythol: talar Edda huru 'Thor kom till Geirrordar-Garden och foor öfwer den stora Floden Vinaa, och kom till Geiroder'.

Dessa gåtor äro kårta men innehålla märkeliga ting. Ty willie wi tillse hwad Grekerna hafwa ifrån dessa Gåtor bekommit. Först willie wij betrackta, hwad för 2 Båckar detta warit och huru de warit giorde. Dät är allom bekant ännu i Swerige, hwad en Båck är, fast man nu dem intet brukar att kulkasta Wallar och Murar, uthan med Stycken och Cartofwer: dock likwäl uti Watnkonster att wijd Trummors nederläggiande, stöta den ena Trumman i den andra, brukas han, hwilken så giörs: man tager en Stock, och på den inhugger man

fyra been, och sedan hänger man en annan starck och tiock stock emillan dennas lår och been, att han kan fara fram och tillbaka emillan benen, sedan sätter man ett långt Reep om ändan på honom, med hwilket några Karlar draga fram och tillbaka denna Stocken, som i framfallandet slår på den Trummans yttre ända, att den framre ändan kan gå in i den yttre ändan på den andra Trumman. Och är denna Båcken intet oliker den afmålningen som här pag. 530 [= s. 530] står under *D. F. G.* allenast de 2 hornen framman som stöta på muren *G.* intet på denna Watnkonst Båcken brukas, utan han är twär och slät fram i hufwudet, på det Trumman ey må skadas. Nu war de gamla Fäders båck äfwen så giordt, allenast war han sirat fram på med Hufwud och 2 horn, wed hwilka war såsom en Skiöld fastgiord, att förswara den som satt framman på Båcken mot pijlar och skått ifrån Borgen, att genom ett reep föra högre upp eller släppa mera nedre den hängiande Båcken, med sina 2 Järn eller Kopparhorn, såsom han såg stenarna wille låsna till, att han icke måtte stöta alt stadigt på en Sten eller ställe. Att nu ryckia honom tillbaka woro allenast 4 Karlar, men att ryckia honom till muren att honom bräckia, woro 8 Karlar, som sees under *D.* Sådana nästan lika hafwa de Romarer brukat, och kalladt Gumsar, såsom sees af Cæsare, Bell. Gallic. lib. 2. pag. 88. Men de hafwa intet warit så artiga giorde att kunna i alla händelser och fall brukas, som wåras. Derföre Procop. uthi sin Göthiska Historia lib. 4. pag. 439. Där han talar om wåra Hunnar, hwilka Keyser Justinianus sände penningar att komma sig till hiälp, säger han: 'de funno på ett slagz nya Bockar, som ingen Menniskia ifrån werldenes begynnelse, hwarken de Perser eller de Romare kommit i sinnet, fast uthi bägge dessas Rijken många Konstnärar warit |664| hafwa, ock ännu äro, och årligen sådana behöfwes, när Slått och Borgar äro att bestorma uti steniga och swåra Orter. Likwäl hafwer ingen råkat på denna Konsten förr än dessa Barbarer. Altså seer man att tijden gifwer Menniskian altid något nytt att påtänckia. Ty dessa Barbarer bygde en sådan Båck (eller Gumse) som de af ingen lärt hafwa, intet på de gamblas sätt, utan hel ombytt. Ty de behöfde intet till sin Båck så stora Biälkar och stockar som sutte ihophuggne längst och twärt öfwer; utan de togo starcka Tiurbogar med widior ihopbundne i deras ställe, och klädde alt öfwer med Skinn, så att det såg uth som en Bock, och mit uti honom hängde de en stor Ståck af Kädior, som seder war, hwars Hufwud war med hwast Järn skodt, såsom en skarp Pijls udd, till att tätt och åffta stöta på muren. Men de giorde denna Bocken så lätt, att 40 Karlar, som stodo inunder honom, och betäcktes af Bockens hudar och skinn, kunde honom utan möda bära hwart de wille.'

Denna Procopii beskrifning kommer närmast in till wåra Båckars afmål-

ning. Denna Båcken är som Edda kallar Tandgrisnar, efter han med sit Horn eller Tand giorde murarna grissna, och holige, och brukades mot Murar, som af bara Steen lagde woro. Den andra Båcken som han kallar Tandgnistar, feck det namn däraf att han kastade och tände eld på Wallar af trä giorde, antingen bara trä eller med Jord emellan, som sees af Thorborgs Fästning här pag. 614 [= s. 607] indragen. Hwilken war så giord som den förre, allenast i Biälkens ställe, war en ihålug Koppar eller Järnkropp med ett grymt Hufwud på, liten mån högre än siälfwa Kroppen, hafwandes ett stort gap, såsom på ett grymt Leijon, och war Hufwudet uthan om med Hampa och Blår inswept, och Kroppen upfylt inne uti med Tiära, hafwandes ett hol bak uthi, dock ofwan uppå, att man kunde släppa mera Tiära in. Och wid hufwud war 2 Horn med hullingar på, att när Bocken stötte till i Träwäggen, han måste något fastna. Och så tändes elden på Tiäran, och när hon begynte brinna, ryckte de på repet, så att Hornen stötte mot Wallen och då rök elden med tiäran in på Träwärket, att det begynte brinna.

Olaus Magnus lib. 9. cap. 4. har ännu ett annat slagz Kopparhäster eller Skinmärar (*Chimera*) som kasta eld från sig genom munnen, hwarest det ena slaget står på 4 Hiul med långa dragstänger baak att föra dem där med in på Wallarna, eller ibland Fienden. Man finner än andre slagz uti gamla Wjsor och Sagor, som stå på Bockar och med Järnbogar skiuta genom en Trumma af Koppar giord med ett stort gap fram uti, stora brinnande Eldkolfwar. Dessa slagz Bockarna kallades Skinmær eller Kimbock. Af Kimma eller Kinna, Eld, uptänd brand. Dädan Kimrök, och Tyskarnas Schimmer, och dädan är Gräkernas *Chimera*. Men huru |665| de Lärde hafwa plågat sig med det ordet att rätt förstå, det kan man see af Palæphato cap. 29. pag. 40. och andra, huru älendigt de det uttydt. Där som likwäl Hesiodus där han beskrifwer alla slagz Krigzöfwerstars embete, och Krigztyg genom Gåtor, såsom Typhen, Hunden Garber eller Kerwer etc. de iag förr förklarat, så talar han vers. 319. 'Sålunda blef och Chimera född, som andades och blåste en fahrlig Eld uthur sig, grym, förskräckelig och skadelig. Hafwandes 3 Hufwuden; det ena war ett förskräckeligit gapande Leijonhufwud. Det andra ett Bockhufwud, det 3 ett långt och starckt Drakes hufwud. War således frammantill ett Leijon, mitt uppå en Bock, och bak till en Drake, sputandes en skräckelig brinnande Eld.' Ty undrar Lucretius lib. 5. der öfwer, säijandes: 'Huru kan det wara sant, att det skulle wara en tredubbel Kropp, framman till ett Leijon, bak till en Drake, och mitt uthi en Skinmär, och skulle genom munnen utspy eld.' Palephatus ärkänner de gamlas beskrifning god, men han uttyder denna Gåtan på ett Bärg, som skulle hafwa ett stort och

grufweligit håll, som altid gaf Eld från sig, och ofwan det ett annat Berg, på hwilketz ena sidan war ett Leijon, som der hade sit tilhåld, och på andra sidan en Drake, som giorde Herdarna och dem som der huggo weed, stor skada. På hwilken tijd Bellerophon kom med sit Skepp tijt och upbrände Bärget Telemisum, och willdiuren dödde. Dät är sant att de gambla hafwa dicktat underliga Gåtor, att man kan synas willia skratta och lee åt dem. Men sannerligen aldrig så galna att icke denna uttolkningen är mycket galnare, så att man wäl må lee åt henne. En menniskia skulle tända Eld på ett Bärg, som för bran, och nu skulle bränna up hela Berget. Hade han sagt att Bellerophon förde watn dit med sitt Skiepp och fylde hela den brinnande Grufwan med watn, så hade han likare talt. Dät måtte och warit ett alt förtokut Leijon och Drake, som skulle intet fly undan Elden, hwilka elliest kunde alla dagar ackta sig för den Elden som sputades ur Bärget. Se så blinda måste nu många wara, som ingen kundskap hafwa af wåras Historier. Är således dätta underliga Diuret så förståendes: att på wår Thors Bock Tande-gnister eller Skinmær war hufwudet med munnen som sputade Elden, kalladt Leijon för dess lijkhet uti hetzigheet, såsom och dess stora gap, ty man altid både i liknelser, så och Belätsnideri gemenligen afmålar och liknar det som skal utföras genom en stor munn, wid en Leijons. Millankroppen på den Skinmæren, kallades Bocken för dess Horn skull, som man stötte på muren med. Och Draken kallades den ytterste delen för dess långa Dragerep, och Folcken som giorde den långa Stierten, att föra Bocken af och till muren. Se om Drakens ordz förstånd här pag. 235 [= s. 247]. |666|

För dessa 2 Bockar skull blef nu Thor sielf kallader Bagge och Bocker, och på Gräkiska Αγιοχος, på Swenska Åke-Thor, och afmålades ridande på en Bock, see Atlant. Tom. I. cap. 29. pag. 705 [= s. 442] och Tab. 15. Fig. 68. Antingen nu Konungen sielf satte sig på Bocken, eller hans förnämste Marsk det giorde att styra Bocken, när murarna skulle stötas, hwilket i de gambla tider höltz för de dristigaste och förnämste Hiältestycken, äfwen som att bära Märckiet eller Fanan, så blef han kallat Bagge. Såsom sees af Thynis Jofurs Son, om hwilken Nonnus ιδ. v. 155. Appol. Athen. lib. 3. cap. 4. säger: 'att han blef antwardat Mercur att upfostras och sedan wänd i en Bock'. Hwilket intet annat är förståendes än att Mercur som förde Märkie för hela Hären, såsom en Marsk och Cronfendrick, han skulle öfwa Thynis i Krig till Siös och Landz och serdeles att styra Bockarna, med hwilka de kastade kull murarna. Om han for till Siös med sådana Krigzskiep, som hade Horn framman uti, til att renna hål på sina Fienders skiepp, feck han och heta Bagge.

3. Edda afmålar genom Tolfer de Tolf personer, som skulle ryckia fram och tilbaka Bocken och genom Dottren Rosquan, Rosswansen eller Repet af Hästtafwel giordt, hwilka wåra Bönder än i dag i gemen bruka att af Hästrumpan sina Tömar och Reep giöra, hwilket reep som man seer går af och an emellan bakbenen på Bocken, som de 12 Männen drogo af och an. Detta beskrifwer Non. ιδ. v. 177. säijandes: 'Bak emillan (Baggens) beenen kom Rosswansen fram etc.' Och v. 185. 'denna styrde 12 Män'.

4. Edda förmäler huru dessa Bockar blefwo slacktade och åter fingo genom Thors hammar lif, fast Kiöttet war afätit, allenast skinnet och benen blefwo behålne. Detta är så förståendes, att när Thor reste i Fält, så lades dessa Bockar på deras Rustwagnar, och ibland dem deras proviant, och där ofwan uppå hudar och skin att alt förwara mot regn och slask. Hwilka hudar och drogos öfwer Bockarna när de upsattes för murarna att förswara sig mot Pileskotten ifrån dem, som lågo in uti Borgarna och Slotten, skutne; som alt sees af Procopio. Nu när Thor kom till att liggia stilla med Hären böd han andra att dem pläga med de Matwarur han hade på Rustwagnen allenast intet någon skulle skada Bockarna och hudarna deras. Men såsom en råkade huggit sönder ett af Bockens been, kanske tagit thet till |667| kokewed, så måste Thor om morgonen låta giöra ett annat been, som intet war rätt träffat eller inpassat, och således sades Bocken på ett Been halta.

Se dätta är och kommit till de Grekers öron, som sees af Diod. Sicul. lib. 3. pag. 196. säjandes: 'De som skrifwa Gåtor och liknelser om Bocken, de säija, att han är född och giord af Jofur och Kiernan, hwilken sedan blef af några Menniskior slachtat och kokat, men åter af Kiernan, eller Korngudinnan ihopsatt.' Huru de Lärde hafwa på åtskilligt sätt denna Gåtan uttydt, kan sees af Diodoro, och flera, som Gyrald. Synt. VIII. pag. 235. indrager, dem iag ey skattar wärde att införa, emedan de äro fåfängia, och komma intet till en Konung eller Krigzmans embete, ey heller hängia med besked tillsamman: där af härkommit, att de intet känt wåras Gåtor och Skriffter. Diodorus som och de andra äro intet fullkomliga i sina Gåtor. Ty de förmäla intet därom att huden och benen skulle förwaras, och allenast köttet ätas. Men det är artigt, att han säger att af Korngudinnan eller Kiernan fick åter Bocken sitt lijf. Dät är förr wijst i Atlant. Tom. II. cap. VI. att Jorden kallas Kiernan, och att hennes hår äro alla Trän och Örter, ty kallas och Skeppen, Master, Årar, Styren, Huus och alt hwad af Trä giöres, hennes Barn och Döttrar. Äfwen så war denna Bocken giord genom Thors hammar (det Diodorus och de andra intet fått kundskap om) af Jordens dotter som här är ett Trä, och sedan han

mistade ett been åter af ett annat Trä af nyo giordt, och med Thors hammar tilhopa satt.

5. Utaf det att det nya tilsatte Benet ey war rätt utmärckt och så wäl infattat, som det förra, säger Edda honom haltat. Detta är och kommit till de Greker som sees af Natal: Comite lib. 5. pag. 315. Som det indrager af Nonno. Men far dock will i det han menar att Jofur war halter af den stora tyngden, när han sydde Bocken in emellan sina lår, som dock kom af det ena ojämna insatte benet.

6. Huru de Lärde plåga sig med det att de älsta hafwa skrifwit att Bocken han war insydder emillan låren på Jofur, kan man se deras fåfängia uttydningar, ty somliga uttyda genom Jofurs lår, Bärgen, emedan Baggen kom med sin Krigzhär ifrån de Nordiske bärgen. See Atlant. Tom. II. pag. 370. 567 [= s. 380, 581]. det andra uttyda på ett Bärg uthi Indien. Men man will tillse Strab. lib. 15. pag. 687. där han säger: 'Dät förmäles att Baggen han war insydder och åter utdragen af (Jofurs) lår och been.' Diodor: Sicul: säger och lib. 3. pag. 198. 'att strax Bocken blef födder syddes han innom Jofurs been'. |668|

Strabo han hafwer märckeligen skrifwit, ty Diodorus säger wäl strax han war födder, det är strax Bocken med sina horn blef färdig giord, insyddes han emellan låren på Jofur, det är han hängdes på repen emellan Jofurs been. Ty Jofur han sitter uppå den Bocken med sina been som stilla står, men den Bocken som föres in och uth att stöta kull muren han är insydder; ty säger Strabo rätt effter de gamlas ordsätt att tala, att Bocken han insyddes och åter utdrogz, fast han intet det förstod. Det är, at han ryckes fram och tillbaka, när han skulle stöta muren kull.

7. Om murars kullstötande talar Nonnus λβ. v. 140. 'Att när han wart galen och onder stötte han kull stenarna med sina hwassa horn.'

8. Edda förmäler, såsom och uti hans gamla Wijsor siunges: 'att han for med sina Roddarskutor och Roddar-män till Siös åt Indien, och war en stridbar Hiälte till Watn'. Där om är här pag. 295. 296 [= s. 304 f.] widlyffteligen handlat.

§. II. Nu willie wij widare tala om Jofurs uttåg och Baggens hans Son, som honom följde. Det är kunnigt af Diod: Sicul. lib. 3. p. 197. att det woro flera Hiältar som fordom haft det namnet och lefwat i åtskilliga tijder, dock för Trojæ förstörning, hwars gerningar de hafwa blandat tillsamman, hwilka wij willie tillse så mycket görligit är att åtskillia. Cicero de Natura Deorum hafwer 5 stycken Bockar. Wij willie så här tala om den älsta Baggen, som Orpheus pag. 508. och Euseb. præp. Evang. pag. 53. s. 63. säger wara född af

Jofur och Frosepinan, med hwilket namn den Norske Drotningen är altid behedrad. Och war dhetta nampnet Frossepina, Frosta, Freija, och Frostedrotta, af den kalla Frosten här i Norden åtskillige gifwit, som sees af åtskilliga Mäns och Qwinnors nampn i Verelii Bose Sagas andra Register, så och på Runstenarna och i Wijsorna. Som och än i dag brukeligit är att sig nämna Winter, Frost, Uhrwæder, Iis, Rimfrost. Och altså, till att wijsa hwar denna Baggen född war, kallas han Frossepinans Son. Förutan detta är allestädes i Atlant. Tom. I. Tom. II. och III. wijst att både Jofur, Dian, Nisse och Bagge äro ideliga Göthiska namn. Derföre säger Svidas rätteligen om denna Baggen pag. 120. 'att han är födder uti Hell (hoos Helsingarna) och kallas derföre Helzbagge'. Uthi Edda pag. 248. 373. seer man att han kallas Gumse, det är Bagge etc. Detta bekräfftas och af andra wåra och de Grekers skriffter, som äro indragne ifrån pag. 164. till 370 [= s. 174—378]. Der först wisas att Thor och Osir och Bagge |669| war alt en person och war Saturs Son, som sees af Plutharcho. Dät och Diodorus Siculus lib. 1. pag. 13. bekräfftar. Och således kallades både Fadren Jofur eller Osir, Bagge, så och hans Son Orren feck samma wedernamn. Sedan att de bägge woro komne längst Nordan ifrån Hell, sees af Plutarcho pag. 350. Atl. Tom. II. pag. 366 [= s. 376]. 'Att Osiris kom ifrån Hell att hielpa sin Son strida (uthi Ægypten) emot sina Fiender.' See detta beskrifwer Eusebius lib. 2. pag. 50. artigt genom en Gåta säijandes: 'Ægyptierna dyrcka icke allenast Wargarna, derföre at de äro Hundarna lijka, uthan och för den orsaken, att när Isia med sin Son Orre, förde Krig emot Typhen, så kom Osir ifrån Hell dem till hielp under en Wargz skapnat.' Se här afmålas genom Wargar och Hundar wåra Göther som kallades Wargar och hela Rijket Wargön hwilka utforo till Ägypten, Thors eller Osirs Son till hiälp mot Typhen. Af Herodot. Atlant. Tom. II. pag. 367 [= s. 377] seer man derföre att Osir eller Frey sades wara en Regent och Herre öfwer Hell (Hellsingarna) eller dem som bodt längst borta under Jorden, och där i samma rum aldra artigast sagt af Nonn: v. [102 l. θ] 'Baggen war insluten uthi den mörka Afgrunden.' Och af Dionysio 'att de Yfwerborne Norska, som boo ofwan för England på Öarna de dyrcka Baggen'. Derföre säger Eusebius præp. Evang. lib. II. pag. 48. rätteligen 'att Osir han kallas af sombliga Sarapis, Bagge, Ammund, Jofur, Fanen, och af andra Bluther'. Detta namn war altid gifwit hoos Skribenterna wåra Norska Konungar, när de wille låta förstå, att de bodde längst borta i Norden under Jorden, där Solen war några månader borta och ett stadigt mörker. Ty beskrifwer och rätteliga Diod: Siculus hans uttog, indragen i Atlant. Tom. II. pag. 369 [= s. 380] 'att han kom ifrån de wästra Werldenes delar, när han for

till Indien'. Hwilka delar af Werlden kallades de wästra, är näst tilförende wijst, nemliga egentligen Swerje så kallat. Och lib. 3. pag. 205. gifwer ännu Diodorus Siculus genom en Gåta tilkiänna, 'att Baggen han kom ifrån en Öö hafwandes i föllie med sig Syllungar, på hwilken fordom Syle regerat, hwilkens härkomst för dess ålder skull ingen wiste berätta. Den hade bak i Länderna en luden rumpa, hwilket sedan hela hans Slächte brukade till ett kännemärke.' Här igenom afmålas wåra Norska med sina Renpelsar, hwilka stundom icke allenast hafwa en rumpa utan 10 eller 12 af Ickornar, Mårdar och Räfwar, som hängia nedan för Lappmudden, hwilket de räknat för en Zirat.

§. III. Såsom nu uttåget hafwer wijst ifrån hwad Ort (nembligen längst upp utur Swerige) Thor med Baggen sin Son och andra kommin är, så wisar och hans hemkomst och |670| hwilande ifrån Örlig och Krig, att det warit Swerige, som Photius, i sin Bibl. af Agatarchide pag. 460. talar. 'Sedan Jofur eller Thor den första af Gudarna hade utståt det förräderiet som honom af sin Hustru-broder blef tillskyndat, men blef af Tiodarna undangömd och förwarat, hwilka utur det mörka Hell, där de warit såsom fångna kommo farandes, och sedan de med Thor hade slagit Necken på flyckten, så drogo de åter sig med Thor sielfwilliandes tillbaka till Afgrunden och Bluters rijke.'

Ty säger och artigt Nonn: κε v. 380. 'att Baggen när han kom tillbaka till Orkenöijarna så förglömde han all den möda och beswär han utståt'. Orkenöijarna kallas fuller de Öijarna som liggia öfwer Skåttland, mitt emot Norje under 58 och 64 högdz grad. 12 och 19 middagzlin. men hoos Skalderna, tages och de rummen där under, som längst bort i Norden liggia. Så talar och Plato i Atlant. Tom. I. pag. 298 [= s. 187] om wår Thor, när han förrättat sina uttog alt in till de Trojaners undergång, så kom han tillbaka och satte sig i roo här i Norden. Ty införer och Eusebius lib. V. præparat. Evang. p. 207. utaf Plutarcho, 'att på den stora Öön ofwan Engeland är där Guden Satur med sina Barn och andra Gudar hafwer sitt Säte'. See Atlant. Tom. I. pag. 337 [= s. 213].

§. IV. Denna Thor eller Bagge som detta uttåg med sin Son Bagge giorde, han skillies ifrån de andra som Diodor: Sicul lib. 3. p. 207. lib. 4. pag. 212. wijser (1) att han war Frossepinans Son. (2). Sedan att han och hans hela medföllie hade stora Skiägg dät wåra Bönder än i dag bära: och är fåfängt att tala och tänckia att han och hans medföllie wore ifrån Södre Lybien eller Indien. See pag. 512, 521, 551 [= s. 513, 522, 548].

(3). Sedan hade han med sig de ludna Skogzmenniskior i sina Renpelsar och Biörnhudar klädde. Hwilka är och fåfängt att taga ifrån Söderländren; men än får man dem hopetals i Swerje. (4). Så hade hans medföllie långt

hår, som Diodor: Sicul: lib. 1. p. 16. Hopperus rätteligen uttolkat 'att Håret och Skägget nådde dem snart sagt in till Naflan'. Fåfängt är och detta sökia på de Södre Lybier och Indianer.

§. V. Denna Thor han igenkiännes och af den stora Saal han lät byggia åt sit hela Hoff, som Edda i 19 Mythologien talar. 'Thor är Asarnars förnämsta Gudh, som kallas Thor, Asathor, Thoreaster eller Akethor, hwilken är starkast af alla Gudarna och Männer: han äger det Rijket som kallas Thrudwangar, och Holinbo hans, heter Belskiermer i hwilken Saal är 540 golf eller kamrar, och är det största Huus som Männen hafwa giort.' Mythol. 35 säger Edda 'att där woro 540 dörar på samma Hollinbo eller Walhal och 800 män kunde tillika gå genom hwar dör'. Sådant Kongl. hoff lätt han |671| och byggia i Ægypten, men ey så stort, när han kom dit ut, såsom sees af Diod. Sicul. lib. 1. pag. 14. 'Osir han bygde Staden Theppan uti Ägypten med 100 portar, och gaf Staden namn effter sin Moder, men effterkommanderna kallade honom Diasbole (det är Iofurs Stad) och Theppa.' Om denna Staden och Stadz landz namn här i Norden see och Atlant. Tom. I. 563 [= s. 352] och Tom. II. pag. 31 [= s. 46] der af Homero, Strabone och Wirgilio wijst är att den i Ægypten bygt war, ey större Portar hade, än att 200 man kunde gå igenom hwar port. Huru det skal förstås, skal iag på annat rum förmäla, allenast är här att ackta att Theppa är ett Göthisk ord och kallas både Huus, Gårdar och stora instängde plasser Theppor, Theby. etc. Will man och säija att namnet war gifwit effter Thors moder, så är förr wijst att Diar äro Gudar, och Dejor äro Gudinnor, och Deibåå, Debo och Deibå är en Drottningz boo och Säte. Och det wij på Swenska säija Byle, Bole, Boning, Buar, Bune, det säija Gräkerna *Polis*. See Atlant. Tom. I. pag. [27, 583 = s. 23, 365].

§. VI. Denna Thor han igienkännes och af den wanliga regementz arten som wåra brukat, att när de giort uttåg, hafwa de lämnat sina Drottningar Regementet tillika med några wissa Herkullar eller Mercurs-män som förestodo Landet, med Krigzfolket, där några Fiender skulle sig inträngia i dess frånwarande, såsom förmäles om Oden uti Snorre Sturleson och Ynglinga Saga, lib. 3. pag. 3. 'Att han lämnade Frigga Rijket och sina twänne Bröder Vei och Vili eller Vali.' Så talar och Diod: Sicul. lib. 1. p. 15. 'Att när Osir eller Thor hade intagit Rijket i Ägypten, så lefwererade han Regementet i sin Hustrus Isias hand, och fick henne till dess Rådgifware Mercur, och Hercul för dess krafft och styrckia till Krigzwäsenders förman.'

§. VII. Nu will man tillse, huru Thor han utwalde sig dem, som skulle hielpa att anföra en sådan stor Krigzhär af Män och Qwinnor. Så talar Diodorus Sicul: här om lib. 3. p. 204. Där han berättar om det Krig som Thor Am-

mund förde mot Satur, sedan denna första gången öfwerwant Thor. 'Satur, sedan han intaget Rijket af Thor Amund, regerade mäckta hårt och drog til Nissaan emot Thynis Baggen med en Krigzhär. Denna Thynis såsom han förnam att hans Fader Thor hade fått nederlag, och Tioderna kommo och emot honom, så sammanskref han en Krigzhär, ibland hwilken 200 stycken käcka Karlar woro, hwilka warit upfostrade med honom, leijandes och till sig de Lybier (Norska) och Amaizorna, för des manlighet, som de wijst i det de intagit många orter. Och der till blefwo de bewekte af Atina eller Minerva, som äfwen som de älskade mödomen, och war en käck Krigzman. Ty skiftade Thor hären i 2 delar, och för mandomen eller manfolcket satte han Thynis eller Baggen; men för mödomen eller Amaizorna satte han Attinan eller Minervan, och föll så manligen an Tiodarna. Och sedan |672| som på bägge sidor många slagne woro och Satur sårat, feck Baggen segren.' Uppå denna segeren sloge Tioderna sig til Thor och Baggen att widare på andra orter winna seger, som Diodorus med andra widare förmäla.

Denna Attina eller Minerva förmäles af de gambla wara på ett underligit sätt födder, men ingen har än här till dagz uttydt dess födsels Gåta. Diodor. Sicul. talar lib. 5. pag. 339. således härom: 'Sägnerna berätta att Minerva är född på Creta wid Tritonis flod utaf Thor. Dedan hon kallas Tritons kone och in wed denna Flodens Källa hafwa de ett Tempel henne till åminnelse bygt, der hon mentes wara födder. Och willia de att Thor eller Iofur och Iunas Bröllop är wordet hållit uppå Knös-Öö wid Thæres-Åå (Theronæ fluv:).' Plutarchus de Isid. & Osirid. p. 387. säger: 'Minerva är född utur Jofurs hufwudskalle och kallas Tritondsköne. Emedan där utaf en trihörnat ting utdelas genom tre uprättade (rättstående) linier utur hwart hörn.' Euseb. præp. Evang. l. 3. p. 89. säger: 'hwad Wädret eller Lufften angår, kalla de den Minervan och wara Iofurs dotter en Jungfru, emedan wädret intet tager något råtna eller ombytelse till sig och håller sig öfwerst i wärlden. Och dät är orsaken hwarför de säija att hon war födder utur Iofurs hufwud. Och att hon kallas Tritonsköne säija de orsaken wara att hon tre gånger om åhret ombyter sig, nemlig till Sommar, Höst och Wår; att hon kallas Blåögder, är intet af det hon hade Blå ögon, det några af Gräkerna mena, ty det är en alt för grof och plump enfaldighet att sådant säija; utan för det att Wädret, synas hafwa en blå färg.'

Svidæ Tom. II. pag. 947. uprepar åtskilliga meningar, säijandes: 'att hon kallas Tritons-köne utaf det hon war födder utaf Iofurs hufwud så och hans Buuk, så och genom modren på Iofur. Eller och af dät att de Athenienser och Æoler kalla ett hufwud Trito; andra af det hon skulle warit födder wid Lybiska

floden Tritona. Andra af dät hon i tridie resan effter Baldur och Dejan född wardt. Andra af det hon kunde mycket dickta.'

Apollod: Atheniens: lib. 1. cap. 3. pag. 10. beskrifwer detta således: 'att när tiden tilstundade att Iofur eller Thor föda skulle, så kom Fromader eller som andra willia säija, Volker, och slog honom för hufwud med en Yxa och så språng up uthur Jässan Ballas eller Minerva hel och hållin Härklädder och bewäpnader'.

Denna Apollodor. bewitnelse hafwer och Lucianus bekräftat, och som han effter sin art att skrifwa heel rolig är, så må iag införa hela hans samtal emillan Jofur och Volcer när Minerva skulle födas. Hwarest Volker (Folker) kommer först och talar Konungen Thor eller Jofur således till. Tom. I. pag. 137. 'Hwad willtu Iofur iag skal giöra, ty iag är kommen effter tin befalning och hafwer en skarp och hwass yxa med mig så att iag kan hugga den hårdaste steen mitt i tu. Dät är wäl min goda Volker, sade Iofur. Hugg till mig och klyf min panna mitt i tu. hwad, sade Volcer, frästar tu mig om iag är galen, stat intet och narras, utan befall mig hwad iag rätt giöra skal. Iofur swarade, iag wil du skalt klyfwa hufwudet på mig. Och |673| om du mig ey lyder, så skal tu förnimmat att dät intet är förste gången iag är onder på dig. Hwarföre hugg men dristigt till och drög intet längre. Volcer swarade, kiära Gubbe, wi willia tilse att wi intet giöra någon skada, ty Yxan är skarper, och detta aflöper intet utan Blod. Icke bör det så gå af, som Jolgumman eller Barnmorskan Lussi bär sig åt. Iofur sade ännu, hugg man du till dristig, iag wet wäl huru det aflöpa lärer: Volker swarade, iag giör det nödigt, men iag skal slå bra och lustigt till. Ty hwem är icke som giör det du befaller? Hwas geta god knös, här kommer en bewäpnad wacker Piga fram: Hå, hå, du stacker Gubbe, det är intet under att du hafft ondt i hufwudet. Tu må wäl warit onder, effter tu inunder Hufwudskallen och hiärnans hinna, hafwer dragitz med en sådan stor lefwandes Piga, och den som hel Härklädder är, den du så länge deijat, och gått hafwande med. Tu hafwer intet sielf wetat att tu hafwer hafft en heel Krigzhär med dess Läger på din halss och intet hufwud. Den Jungfruen hon dantzar och springer med Spess, Boga och Sköld, och fälas som hon wore galen: och det som är undrandes, att hon är så deylig, och så hastigt som i ögonbleck upwäxter. Hon hafwer blå ögon, och en Sköld. Hwarföre beder iag tig min goda Gubbe, gif mig henne till Hustro uti Lön effter iag warit dess Barnmoderska. Iofur swarade, du begiärar en ogiörlig sak, ty hon will altid wara en Mö, dock så mycket mig anstår, är iag intet där emot. Volker swarade, iag begiär intet mera, hwad widare är skal iag sielf draga försorg om: och tör iag rättnu röfwa henne.

Iofur swarade: om dät är dig så lätt att giöra, så må tu giörat. Men det wet iag att det du minst får af, det älskar du mäst.'

Förrän som nu Volker slog Thor för Hufwudet att hon födas skulle, så förmäler Hesiodus, hwilken är en ibland de älsta af de Greker som beskrifwer huru Thor blef hafwande med henne, säijandes uti sin Theog. v. 886.

'Iofur eller Thor Gudarnas Konung han tog till sin första Hustro Miödin, som war af alla Gudarna uti Wijssdom upfostrad och Lärd, och när hon nu skulle föda den blåögde Minervan, så lät han sig bedraga och genom liufliga bewekande ord öfwertalder, upswälgde sin Hustro Miödin.'

Sedan vers. 924. beskrifwer han dess födelse: 'Iofur han födde sielf utur sitt Hufwud, den blåögde Tritonskonan, en skarpsinnig Menniskia, som kunde upror komma åstad, en käck Krigzhärs anförare, den intet lät kufwa sig under, utan war i stor wyrdnat hållin, hwilken behagade Krigzrop, örlig och strijd.'

Underligen förmäla de gambla om denna Krigzhiältinnans aflelse, underligen och om dess födelse, och kunna omöijeligen de Lärde komma uth om denna händelsen och dess Gåtas förstånd, om de icke äro kloka uti wåra Fäders gåtor, så och Swenska språketz art och natur. Och går hela Gåtan där på på uth att Hamaizorna de walde sig en Klok och förståndig Jungfru till deras Krigzanförare, med Jofurs bejakande, som således tillgick.

Årligen wid Juletiden när Scytherna höllo Rijkzdag och förrättade sin största Gudztiänst, då höllo de sina största Giästeboden, som är wijst i Atlant. Tom. I. och II. och wid dem war |674| den förnembsta dricken Miöden, hwilken de sig inbillade, icke allenast giöra Menniskior lustige, utan och gifwa Wijssdom och Förstånd, derföre blef den kallat Sutunga Miöd, Odens och Thors eller Jofurs Hustru, om hwilken widlöftigare sees här pag. 392. 396 [= s. 398, 402]. Tom. II. pag. 30. 231. 604 [= s. 45, 241, 620] och då utwalde de sina Krigzhärs anförare, som ock af Plat. och Tacito wijst är Atlant. Tom. I. pag. 280, och 650, 651 [= s. 176, 408 f.] att sådant alt skedde i deras Giästebod. Hwilket och Persianerna effterfölgde, som äro wåra Scythers afkomne, det Cluverius rätteligen indrager Ant. Germ. lib. 1. cap. 42. pag. 332. af Strab. lib. XV. seijandes: 'Om de swåraste saker så handla de wid Wijnkannan, menandes sig klokare och fastare något sluta när de äro wid godt russ, än då de nychtra äro.' Äfwen så af Maximo Tyrio dissertatione 12. 'Uti sina Giästabod så rådslå Persianerna, ehuru hos dem är i Lagen högeligen förbudet att dricka sig fuller; lijkwäl en måttelig drick af Wijn, han är som Ollia på en Lius-brand, hwilken upwäcker och giör deras sinnen modige. Och altså sker detta på dät icke deras hog aldeles utsläckias, icke heller öfwer alt wett och förstånd uptändas må.' Och utheslötz intet Konungarnas och Förstarnas

qwinnor i Riket som sees af wåra Kungzsagor, Götricks Saga och andra. Det och Cluverius i samma rum af Plutarcho bekräfftar om wåra Galler när de foro genom Tyskland, Franckrike och in uti Italien: 'att förr än de kommo dijt, in öfwer den stora Älfwen, så upkom ett stort upror dem emellan. Då stiga deras Qwinnor fram mitt ibland deras utdragne Wärjor, och när de ransakat orsaken därtill, så fälde de en rätrådig dom, och med största förundran bilade hela denna twisten. Hwarföre alt sedan hos dem warit i bruk, att så offta som handlas skulle om Krig och Fred, så skulle Qwinnorna wara med i råd.' Se derföre äro ibland wåra Fäders Gudar, Atin eller Necken satt på högra sidan och Frigga eller Freja på den wänstran. Se och dät af Paulo Varnefr. pag. 621 [= s. 614] indragit är.

Är således förklarat hwad det betyder att Jofur eller Thor han drack först up Miöden och då blef hafwande, det är att han då med alla sina under-Kungar och råd, som drucko uthur Sutunga Miödkaret som gaf wijssdom och förstånd öfwerlade hwem de skulle få till Krigzhöfding eller Hercul det åhret att gå i Fält, eller fara i Siöröfweri.

Sedan hwad det betydde att Volker slog honom för hufwud att han födde Atina eller Minervam. Detta är omöijeligen för de Lärde af det Hebraiska, Grekiska, Latinska eller annat Språk at utleta, om de icke förstodo och lärde wårt Språks egenskap. Ty de hafwa enfalleligen satt ifrån wårt språk in på sitt hwad det är Slå en för hufwud, men wiste intet att samma ordsätt att tala hafwer andra diupsinnigare bemärkelser, som ey war i deras Språk att tala. Ty på wårt språk är först slå en, den som |675| med wåde eller willia Slår en med handen, Kepp, Spö eller annat. Såsom de ogudacktiga Judarna när de slogo Christum sade, spå oss Christe, ho slog dig Luc. 22. v. 65. hwilket skedde med handen. Med spö talar Apost. Paulus att han feck ett Slag mindre än 40. 2. Cor. 11. v. 24. Sedan de som falla i Krig genom Swärd och Pijl kallas slagne. Som sees allestädes i den helga Skrifft. Men när en får en mäckta wicktig sak före, som han med stort förstånd och försichtigheet skall öfwerläggia, så säger han det Slår mig för hufwudet, och när en Konung eller Förste blifwer anmodat att sättia en Höfdinge antingen för en Krigzhär, eller at råda och styra Landet; eller en Biskop af någon försambling att förordna till Körkioherde, fråga de, hwem slå i mig före, hafwen i någon i Förslag. De som och hafwa allehanda Förslag i Konster och wetenskaper, de kallas Förslagna män, Förslagzmakare. Och om den som är Klokast och aldrawisast säger man, han hafwer ett mäckta förslagit hufwud. Se när man will detta utföra på Latin eller Grekisko, så går det an i det förra sättet att talla nembligen slå och basa en, *verberare aliquem*.

Men om iag will sättia på Latin, hwem slår tu mig före, *quem mihi verberas*, så tager man up det, såsom en skulle fråga, hwem hafwer du slagit och basat för min skull. Will man nu de andra ordsätten utföra på Latin eller Grekiska, enfalleligen som man talar, så skal ingen förstå hwad mening man hafwer där under. Hwarföre är nu denne artiga Gåtan som talas om Atinas eller Minervas födelse utur Jofurs hufwud, så förståendes.

Volker genom hwilken förstås Folcket eller gemene Man, som genom sin Volcer eller Folcker warandes deras Talman eller som nu kallas Land-Marskalck, han skulle på allmänne Rikzdag föreslå Konungen eller Jofur, den de kiände ibland sina bäste Män och Karar, wara dugligast till en Krigzanförare. Detta giorde nu Volker på Hamaizornas begiäran, som hade utnämt en käckan Jungfru till sin anförare, den Volcer föreslog Jofur. Hwarföre war intet under att denna ogemena och underliga begiäran Hamaizorna hade, att willia draga till Krigz och hafwa en Qwinna till sin Hercul, Slog Jofur hårt för hufwudt, att han måtte wäl med Kloka råd och stort försicktigheet öfwerwäga om han skulle släppa en Qwinna till ett sådant högt och swårt ämbete. Hwarföre seer man att aldrig är fordom så artigt och med sådana roliga Gåtor och liknelser talat, när andra Krigzhertoger, eller Herekar eller Hermæn äro walda till Manfolckens |676| anförare, som denna Atina eller Minerva till Qwinnornas förman. Ty hade wäl Lucianus orsak att säija: det war icke allenast en Jungfru i Jofurs hufwud, utan en heel Krigzhär med hela dess Rustwagnar, Tält och Läger. Men Lucianus hafwer ändå intet råkat på alt: ty Atina eller Minerva hon war en stor Kaxe till Siös och altså skulle han det tillagt, att han såg icke allenast en hel Krigzhär med sitt Läger innan för Jofurs hiärna, utan och en heel Skepzflåtta som hon styrde, och där hos hundrade Käringiar och Pigor med sina Spinnråckar, och tusende märar som drogo Plogen. Ty således beskrifwes alla käcka Hamaizor hos wåra Scyther: att de icke allenast woro Manhafftiga, och dristige att draga i Krig både till Landz och Siös; utan och giorde alt thet som Qwinnor tiänte i Huusshållet, och till Åkerbruk. Som wijst är här pag. 618. 621 [= s. 613 f.].

Derföre är Disa, Frigga eller Atina icke allenast ibland Himmelens Stiernors teckn målader med Wärja i högre handen; utan och i wänstra med en Spinråck, teen och Kornax, dädan denna Stiärnan kallas än i dag af Böndren wåra Frigge råck. See Ol. Magn. lib. I. cap. 34. Atlant. Tom. II. pag. 509 [= s. 519]. ja och deras Afgud Frigga äfwen så tecknades, att hon war både Man och Qwinna, såsom Adam. Brem. Hist. Ecc. cap. 233. pag. 143. säger: 'Den tridie Guden är Frigga, som gifwer dem Fred och wällust. Hwilkens beläte de och så måla med ett stort Skaap.' Ol. Magn. beskrifwer henne så-

ledes Lib. 3. cap. 3. 'Den tridie Götharnas Guden är Frigga, hwilken war Fridsens och Wällustens regent, hwars Beläte hade bägge Könens hemliga ting, och hos Götherna dyrckades, såsom Venadis hos de Romarer, ty behåller hennes dag ännu hoos oss samma nampn och kallas Friggedag eller Fredag. Hon afmålades med Wärja och Boga i handen, emedan hos wåra Göther bägge både Mankön och Qwinkönen woro manhafftiga till Stridz.' See och läs Ol. Magn. lib. I. och Ericum Olai lib. I. Dess beläte som wåra Trojaner uti Asia hafwa dyrckat beskrifwes på samma sätt artigt af Apoll: Athen: l. 3. §. 3. p. 206. 'Att när Ilur kom i Friggias Landskap, och honom af dess Konung blef förestält en Kamp att utstå, så want han den, och feck derföre till skänck 50 Swenner och 50 Pijgor. Och bekom Gudarnas swar, att han skulle en brokot Oxe löös släppa, och där han lade sig att hwila, byggia sig en Stad. Han föllier effter att se hwar den skulle sig läggia. När han kommer till Othins Friggias hög, lägger han sig där, på hwilket rum sedan Illur bygde Staden effter sitt namn, kallandes honom Illiheim. Sedan bad han Iofur att han skulle wisa sig ett Teckn att detta war behageligit. Dagen effter när det blef liust, stod fram för hans Tält, Ballas beläte, som war 3 armbogar högt, hwars fötter woro så skickade, att det syntes willia gå: hafwandes i högre handen ett Spiut, och i wänstra handen en Råck med teen. Således talas det om Ballas Historia. De säja att Minerva eller Atina, är född wid Tritons Siö, hwars dotter war Ballas och där upföddes, hafwandes bägge stor lust altid till Krig och strid, hwilka kommo en gång till att sin |677| emellan slåss: Och när Ballas hade sårat Attina, så blef Thor förskräckt och satte Ægers skiölden emellan. När då Ballas blef rädder såg hon tilbaka, och således wart af Attina sargat att hon föll neder. Attina fick deraf en hiertans sorg, och lät så giöra effter henne ett slikt Beläte, och det utstofferat med Ægers hiälm eller skiöld, som af Iofur höltz i stor wördnat.'

Att denna Attina, Ballas, Frigga, Disa eller Minerva, ty så många och äntå flera nampn bar både Modren och Dottren, war wåra Scythers, som woro Trojanernas Fäder, och egentligen af dem dyrckades; jämwäl att dess Beläte, om det någon krafft hafwa skulle wid Afgudadyrkan, af dem giöras måtte, sees af Orestis Historia, som war en mäcktig Krigzman; men ock der hos en Tyran, som mycket ondt hade giort, och blef på sistone däraf galen, så rådfrågade han, såsom Natal. Comes l. 9. c. 2. p. 625. säger: 'Gudarna, huru han skulle slippa det raseriet, och blef honom swarat, att det kunde intet annars skie än han skulle draga in i Scythien Thores Landskap och röfwa der Ballas beläte, det som de öfwermåtton dyrckade, och det föra in uti Grecien.'

Sedan seer man och att om de Främmande skulle hafwa dess Beläte, så

skulle Scytherna det giöra, och det som krafftigast skulle wara, måtte af Scythernas käckesta Mäns dödas been giöras, såsom sees af Firmico säijandes p. 52. 'Att en Scythe giorde Ballas beläte af Pelops been.' Denna Pelops war af wåra Scythers afkomne så wäl som Orestes, som sees af Apoll: Athen: Tab. 4. och 14. Orestes war Agaminnurs Son, som war Blistens Son, hans Fader war Peloper, hans Fader war Tantaler, hans Moder war Blutena (det är Hels Gudinna) och Fadren Jofur. Utaf detta seer man nu huru barnsligen de gamla hafwa gissat om Atinans eller Minervans ursprung, som här af Plutharch: Euseb. Svida indragit och andra som hos dem läsas kan: så att man intet behöfwer det öfwerända kasta, emedan det i sig sielf altförmycket ogrundat är, och intet kan lämpas till en klok och förståndig Regent och Krigzanförare, som hon war. Elliest är sielfwa Gåtan intet mindre rolig än den Paul. Varnefrid. här indrager, där han talar om att Qwinnorna på det de skulle utwällias och Lof få att draga i Strid, bundo sitt långa hår tillhopa ofwan och under munnen, på det de skulle för Atin wara lika Manfolcken, och för dess stora Skägg, som då syntes alt in till Naflan, ja kanske och längre neder, wara beqwämligare, och grymmare utseende hafwa än deras Män, att fara i Strid.

Förutan alt detta, som bekräfftar att Atina war här i Scythien så underliga född utur Jofurs hufwud, och dess Beläte wart här ifrån Scytherna utfört, och högst af dem dyrckat, så gifwa de Grekiska och Latinska Skribenter än flera skäl därtill utaf hennes nampn, Slächt |678| och Fädernes land; Af hwilka de förnämsta, som hon warit behedrat med, iag här will indraga.

Grekerna hafwa kallat henne äfwen som wij Atina, och af henne deras Stad Athen fått sit nampn, då Gräkland af Necken och de andra Gudarna wart intagit. See Atlant. Tom. I. pag. 300. 871 [= s. 189, 550] hwilket ord intet Grekiskt är, som wijst är af Voss. Atlant. Tom. II. pag. 381 [= s. 391]. Men den gambla Isidor: Orig. lib. 8. p. 198. Han hafwer förstått att Atina är en Qwinnas namn, säijandes: 'Minerva hoos de Gräker kallas Athina, det är, en Qwinna.' Utan twifwel emedan han satt uti Hispanien en Biskop, och war af Göthernas Släckte, har han bekommit af dem denna kundskap. Atin är en Fader på wårt Språk och egenteligen Necken behedrat med det namnet, see här pag. 216 [= s. 228]. Atlant. Tom. I. pag. 195. 211 [= s. 125, 135] och Atina en qwinna som här tillförende wijst är. Därifrån är det kommit, att effter såsom hon for i Siöröfweri, äfwen såsom Atin och Necken, så blef hon med hans namn behedrad, och kallades hans Dotter. Som sees af Herod. Lib. 4. cap. 180. pag. 282. 'Grekerna säija att Atina är Atins (Neckens) och den Tritoniska Siöns dotter, och wet man intet af hwad orsak hon är kommin i sin Faders ogunst, och sedan gaf sig i Jofurs wåld, hwilken uptog henne

för sin Dotter.' Herodotus wet intet orsaken hwi Minerva gaf sig ifrån Atin, utan det som och af de andra Grekers skriffter sees, att de blifwit en gång oense, men orsaken där till finnes af wåra Sägner, i det Atin förtröt att hon så manligen stridde till Siös som han, ty wille han inga qwinfolck hafwa uppå sina Skepp, och såsom de andra manhafftiga Qwinnorna sågo hennes Manligheet och förstånd, slogo de henne före Jofur att wällias till deras Siö-Ammiral och således kom det att säijas att hon wardt född af Jofurs hufwud.

Om Minervæ namn som hon hade på Latin, bry de Lärde sig och mycket. Men förstodo de Swenska, behöfde de intet långt gå dereffter. Ty Minnug är på Swenska klok och förståndig af ordet minnas. Dedan minne (*memoria*), minning (*recordatio*). Se Verelii Lexicon och hwad som om Minnurs brunn, (Klokhetz brun) är talt i Atlant. Tom. I. pag. 263 [= s. 166]. Och om den kloke Lagmannen Minnur. Dock hafwer den Giöthiska Biskopen i Spanien Isidorus råkat där uppå, i det att han i samma rum säger: 'att hoos de Latiner kallas hon Minerva såsom en wijs och klok Gudinna och allehanda sinrika Konsters upfinnerska'. Hennes beläte står ibland de 3 Gudarna på wänstra sidan om Thor (Jofur) som wijst är, under Frigges namn; hwadan och alla Hamaizorna kallas Frigges Barn, som sagt är pag. 621 [= s. 614]. Men Aristides Tom. I. pag. 16. säger, 'att hon stod på Högre sidan'. Men han är bedragin af Atins |679| namn, som är Siögudens, hennes Faders som kommer öfwerens med hennes Atinas nampn.

Hennes nampn Ballas är lika swårt för dem att finna, hwilket på wårt mål är en mäcktig Gudinna ihopsat af Baal, mäcktig, af ordet Bælla, förmå, mäcktig wara, see Atl. Tom. I. pag. 454. 762 [= s. 284, 479]. Tom. II. pag. 152 [= s. 165] och As, Asia, Gudinna. See Atlant. Tom. I. pag. 464 [= s. 291]. Där af många Drotningar och Förstinnor här i Norden burit det nampnet As och Asia, som sees i Snor. Sturleson och wåras Historier. Och ehuru de gambla intet aldeles råkat på hennes namns ursprung, så hafwa likwäl några intet långt gåt därifrån, som sees af Festo indragen i Carol. Steph. Lexic. 'Att hon måtte hafwa sitt namn af Siön Ballante'. Men Isidorus pag. 198. af den stora Öön Ballnæs som ligger i Thracien. Hwem är som nu icke wet att hela Östersiön kallas Baltiske hafwet. Och sielfwa Sweriges Öön Baltheia. Atl. Tom. I. cap. XII. och ingen hemfödd eller främmande Skieppare som icke i denna dag wet att Sundet emellan Juthland och Fyn det mindre Bæltet, och emellan Fyn och Seland kallas det större Bælt. Och en stor del af Landet i Helsingeland Ballenæs det som widlöffteligen här af Ovid. Sequestro etc. wijst är pag. 257, 263. 412. 445 [= s. 267, 273, 417, 449].

Balladium som är dess Beläte, är och Giötisk ihopsat af Baal, och Lade,

det är en mäcktig Konungz Skapnad, Färg och åthäfwor. Dädan An-læte, ansichte, Lit, let, färg, Mickil-later, stoor i åthäfwor, Lite-later, som ey är i åthäfwor stor. See mera i Verel. Lexicon.

Hon bar och det namn Asia, blåt, och intet ihopbundet med Bal, som sees af Paus: lib. 3. pag. 210. säijandes: 'Ibland andra förstörde gambla Afguda-tempel är och Athinas med det tillnamnet Asia, hwilket Gaster och Ballius hafwa henne till ära upsat när de kommo tillbaka ifrån den resan som de giorde till Cholchos.' Gaster och Ballius woro af wåra Fäders afkomne, och woro med Argonauterna hit Norr. See här pag. 89, 404, 412 [= s. 102, 410, 418] och Tom. I. pag. 628 [= s. 393].

Alea war och hennes nampn, emedan hon war en Stridbar qwinna till Siös: ty Ale, som wijst är, war alla stora Gudars namn både Thors och Neckens, men denna särdeles effter hon war en Regent till Siös, och detta bekräfftar Pausanias lib. 8. pag. 530. och flerastädes. Alea Beläte, som nu är i Tegå är tagit ifrån de Martyriensers hoff, hwarest hon och kallas Gudinnan Heppia. Dät är pag. 290 [= s. 300] wijst, att Necken kallades Heppia för det han for med Skutor till siös, ty feck och Atina bära samma heders-nampn. |680|

Hon kallades och Ogga, Håkona, Åkke, Akka, som sees af Lilio Gyraldo, hwilken det bewisar af Stephano utur Euphorione och Hesychio, men tilstår att det intet är något Grekiskt utan Phœnisiskt nampn, och skrifwer det med γ och κ. ὄγκα, men på Latin utför det med *n*, *Onca* och *onga*, men han giör orätt där uti, wisandes derigenom att ordet war dem Främmande. Neckens namn war Ogge, Ogg, dädan hela Swerige kallat Ogsej. som sees i Atlant. Tom. I. pag. 8. 216, 302. 315. 780 [= s. 11, 138, 191, 199, 490]. Phœnicerna woro Göther, som här effter wisas skal. Och bör här intet *g* uttalas genom *n*, utan som än i dag det namnet hos wåra brukeligit är. Och fordom många Konungar det namnet burit, och uttalas Åcke, Håkon, Agge, etc. såsom Åkke Rolamb, Åkke Totte: och således blef Atina behedrat med Siögudens Ogges eller Åkes nampn, för dess stridbarheet till Siös. Men en Ånka, som är en Fogel, hwilken för dess snålhet, som hon öfwergår alla Foglar i röfwande till Landz och watn, effterfölliande stridbare Kämpars och Siöröfwares art, i det hon till Landz och watn swäljer Ormar, Ormärlor, Grodor, Fiskar, nyper uth tarmar på Höns och griser, det iag sielf sedt, så bär hon samma Siögudens nampn, dåck til åtskilnat uttalas *n* för *g*. Det är för Ogke, Onka, såsom det i andra ord skeer. See här Atlant. Tom. III. pag. 478 [= s. 480].

Hennes nampn Sigga är och kommit till de Greker som sees af Atlant. Tom. II. pag. 261 [= s. 272] och Pausan: lib. 9. pag. 560. hwilket han till-

står intet wara Grekisk, utan Phœnisiskt, som är Götisk. Ty när Grekerna uttyda Minerva Siga, att det är Minerva *victrix*, så uttyda de det rätt, fast de det owettandes giöra. Ty Siger är på Latin *victoria*. Och hafwer Pausanias och hans uttolckare rätt skrifwit med ett *g* eller som andra med twänne *gg*. men Lill. Gyrald S. XI. pag. 297. orätt skrifwit hennes nampn och satt *Singa*.

Hon kallades och Nika Athina, som sees af Lill: Gyrald. pag. 298. Effter Niken och Athin, hwilka både woro Siögudens Nicuders eller Neptuns namn. Derföre säges och af Aristide Tom. I. pag. 29. 'Att hon war den som fan på Skeppzbyggieri, och allehanda konster och Åkerbruk'. Och af pag. 23. seer man att Minerva, Frigga, Disa eller Diana, som först sådant påfan, war alt en person, säjandes: 'om Dejans och Balldurs bedriffter äro härliga, så tillräknas de ändå den Minnuge och kloke Minervæ: Balldurs och Disas (Dejans) jagande och wäsende tillägnas alla Minervæ'. Jämför alt det med det som om Disa talat är Atlant. Tom. II. pag. 495, till 515 [= s. 505—525]. war och Minerva förfarin uti mörka sakers uttolkande, för-|681|utspående och Trolleri, som sees af Atl. Tom. II. pag. 502, 505, 511, 513, 514 [=s. 512, 515, 521, 523 f.]. Ty kallades hon Telckina af det Göthiska ordet Tolcka. Det och främmande är hos de Greker och Latiner.

Uthom alt detta kiännes hon igien af sina blå ögon, som wåra Norska hafwa; och att hon äfwen så beskrifwes af Orpheo, att wara både Man och Qwinna, som wijst är af Adam. Brem. Erico Olai, och Ol. Magno. hwilken uti sin Skald öfwer Athina eller Ballas så siunger 9. vers. pag. 509. 'Du är både en Man så ock en Qwinna som färdas i Krig med försichtighet, under hwarjehanda skapnadt, som en Drake etc.' v. 17. 'Du hafwer blå Ögon, och alla Konsters upfinnerska, en artig Drottning.' See ock Pausan: Hesiodum och andra om hennes blå ögon.

Jag hafwer fuller wijst att den Tritoniske Siön legat här i Norden af Ovidio och flera, ty wil iag nu allenast låta see af Mela och Ptolomæo, huru och de genom ordet Lybia bedragne, hafwa blandat wår Tritoniska Östersiö med en liten Åå och så nämbd Triton, och dess 2 eller 3 små Kärr uti Africa eller Södre Lybia, som löper utur det ena Kärret i det andra. Så talar Mela lib. 1. cap. 7. 'Syrtus är en inwik af 100000. steg bred, där som thet tager emot Hafwet och 300000 steg där det sträcker sig wid landet. Men det är skräckliga grymt och farligit för de många Klippor, Holmar och Skärar, och än farligare för det stora Hafwetz Ebbe flod, som häfwer sig fram och tilbaka. Ofwan denna wikan, är en dreflig stor Siö eller Kiärr, som kallas Triton, som och mottager Tritons Åå. Dedan mena dess inbyggiare och Minerva hafwer fått sit namn och där

wara födder: och tyckes det wara troligt, emedan Pigorna hålla där lekar med fäcktande.'

Ptolemæus han afmålar denne *Syrtum* eller Klippeskären i sin 2 Tafla, som och i Atlant. Tom. I. Tab. 2. under 30 högdz graden och 34 middagzlin. igenfinnes, hwilken af Ptolomæo hafwer allenast $1^1/_2$ grad. det är 22 tyska mijls ypning och i sin diuphet eller inwijk $1^1/_2$ grad. lika med ypningen till 22 Tyska mijl. Och der i wijken 2 Holmar, uti hwilken flyter en liten Åå kommandes utur ett litet Träsk eller Kärr som är 4 mijl widt, som han kallar Tritons Kärr och är 12 mijl från medellenska Hafwet, in uti det flyter ofwan ifrån samma Åå utur ett annat Kärr på 8 mijl, som han kallar Ballas kärr, hwilket genom samma Åå på 15 mijl hafwer sit watn af ett Kiärr som han nämner Lybi Kiärr, hwilket hafwer sit ursprung af ett Bärg, som han kallar Upsala bärg. Nu wille wij tilse huru detta sträfwer emot Melæ och andras beskrifning, och de nyare Jordenes beskrifware, som uti alt så nätt och noga undersökt alla delar uti werlden särdeles alla Hafzstrander för des handel skull till Siös. Blau, Janson och Loon hafwa wed denna *Syrtis* alle-|682|nast 3 små Holmar, hwardera wid en half mijl stora, men i öster en större af 3 mijl lång. Sielfwa wikans gaap af 12 mijl och lika så dess längd eller widd in till Landet.

Den större Syrtis som ligger under 28 högdz grad. 43 middagzlin. hwilken Ptolomæus i detta rum intet menar, som hafwer Tritons Åå, den är både uti Ptolemæi så och Blau, Janson och Loon, till $2^1/_2$ grad wid ingången som är 37 Tyska mil, och lång in till Stranden 2 grad: eller 30 mijl, i hwilken Ptolem. hafwer 3 Holmar. Men Loon och de andra 8 små Holmar af $^1/_2$ mijls storlek. See detta kommer nu intet öfwerens med Melæ beskrifning eller de andras gamle Lärdas indragne här pag. 257, 259. 501. 503 [= s. 267, 269, 503, 505]. Ty han säger att Ebbe flod kastar där Hafwet up och neder. Huru starckt detta skeer här wid norska Stranderna 2 gånger om dygnet är allom bekant, men intet i detta Medellenska hafwet. Sedan beskrifwer Mela det af dess skräckeliga många Klippor och blinskär, som här i ingendera Syrterna finnas, ty hwem wille förskräckas för 3, 4 eller åt högsta 8 Holmar, som i dem äro: men i wårt Tritoniska, Klippoge och blindskäruge Östersiön, äro oräkneliga. och hwem är som icke förskräckas, när man allenast seer, med ögonen på de Lärdas Siökort, och ryser i kroppen, undrandes att någon med Skepp töres fara in uti honom. En sådan är intet att finna i hela werlden. Till det tridie säger Mela att Syrtis inwik wid gapet mot Hafwet är 100000 steg, det är $1^2/_3$. grad eller 25 Tyska mijl. Men längden inmot 300000 steg som giöra $4^1/_2$. grad. det är wid pass 68 Tyska mijl. Se detta kommer intet öfwerens hwarken med den mindre eller större Syrti till längden, utan till ingången något så när med

den mindre. Med med wår inwiks skär, där hon hafwer sitt gap uti stora Hafwet emellan Lydesnäs i norje och Jutland är just 1½ grad eller 25 Tyska mijl, och längden till Sundet 68 Tyska mijl. Hwarest Tritoniska Åån, det är Sundet utlöper. Och ofwan det stora Tritoniska Kärret eller Skären östersiöen. Den Mela, Diod .Sicul. Isidorus och Aristoteles liknat wid Åar, emedan hon är full med Skär och Holmar, som sees här pag. 503 [= s. 505].

Se således är och Lucanus i sin 9 Book. Bell. Civil. bedragen af ordet Lybia, hwilken ifrån den 345. versen, in til den 368. beskrifwer detta Tritoniska Kärret uti Lybia det södre, och lägger dät till, att där inwed flyter uti Hel |683| eller hos Helsingarna floden Ladån, och att där är den Draken som förwarar de gyllende Äpplen uti Asparlundarna, dem Alcides eller Hercul röfwade. Hwilka alla tekn som i Atl. Tom. I. pag. 361, 565, 856 [= s. 228, 353, 541] och Tom. II. pag. 511 [= s. 521]. Tom. III. pag. 32, 68, 80, 431, 503 [= s. 43, 80, 93, 435, 505] klarligen wiste äro wara här i Norden, och således måste härigenom förstås wårt norska Lybia. Ty måste de lärde Männen som Grotius, Scrivelius etc. uti sina Lärda anteckningar til samma rum pag. 444. emedan de tagit Lybien för den Södre, enteligen bekänna, att dessa Lybiæ Syrtes med dess Tritoniska Åå, äro långt ifrån Åån Ladån och de gyllende Asparlundar, ock alt således intet på den orten till finnandes. Sedan äro inga namn uti Africa eller den Södre Lybia tillfinnandes af sådana orter uti allas Landtaflor, af Triton, Balte, Upsala, Lybia. Men här i Swerige finnas än alla i behåll. Förutan alla de andra Teckn som Ovidius och de flera skrifwa om dem, som när de skulle blifwa här ytterst i Norden Siömän, måste 9 gånger sänckias och updragas, förän de fingo komma i wår Tritoniska östersiö, som wijst är pag. 259, 263, 501, 503, 581 [= s. 269, 273, 503, 505, 574]. Hwem må icke lee om någon skulle tänckia att uti en liten Åå, som i Africa är, skulle så stora Skepzflottar upsegla uti ett litet Träsk, och dät till ähra sänckia de obekanta Siömän och främmande och dem åter uptaga.

§. VIII. Nu är wijst att Thor han tog med sig ut till sitt stora uttog twänne Bockar och till hwad han dem brukade, så ock twänne Marskar eller Hertoger, en som anförde Manfolcken blef kallat Hercul och Bagge, för sina hornuta Bockar han skulle hafwa i Thors eller Jofurs ställe att styra och bruka: sedan en qwinna Frigga eller Atina att anföra Qwinnorna. Nu willie wij tillse flera Teckn hwar igenom de ärkännas här Nordan ifrån komne, och hwad Kläder och wapn de fört, och namn de burit.

Det är allom bekant att wåra Norska för deras dristighet af sin anförare Bagge äro kallade Baggar, och Norske Baggar. See Kung Sagorna ifrån pag. 490. till 502. och flerastädes och Snor. pag. 501. ja och deras Hästar för

deras ilhälihet och styrckia, fast de äro mindre än de Södermäns hästar, äro ock kallade Baggar och Norske Baggar. See och Atl. Tom. II. pag. 368 [= s. 378]. Detta bewitnar och Diodor. Siculus lib. 3. pag. 213. Där han säger: 'Baggen han är så nämd af sin medfölliande Krigzhär, som kallas Baggar.' Men han far där i will, att han säger Baggen feck namn af dem, där de fingo namn af honom. Och undrar iag hwarföre de Norske i |684| Norje, som sees af deras Historia, hafwa förtrutit att Birkebenarna och andra kallat dem Baggar, som våra i Swerje räknat för ett heders nampn, och en gammal Adelig Familia än i dag kalla sig Baggar. Som ock sees af Messen: Så och på många Runestenar. Där förnemliga Hieltars aska ligger i Krukor begrafne, och äro kallade Bagge. Såsom Runst: 49. 522. 528. 560. 561. och många flera witna.

Kläderna som wåra uti detta stora uttoget dragit, hafwa warit Skinpelsar, som wåras Sagor nogsamt förtellia, och här pag. 191, 192, 203, 206, 437, 513 [= s. 202 ff., 215, 218, 441, 514] wijst är. Så och af Luciano indragen Atlant. Tom. II. pag. 369 [= s. 379] att de warit i ludna Reenpälssar (eller Hiortskin) klädde. Detta witnar och Diod. Sicul. lib. 1. pag. 21. Där han talar om wår Hercul som war långt för den Hercul som lefde wid Trojanernas tijd, och förde an Krigzhären mot Jättarna när de stridde mot Gudarna, 'att han rätteligen afmålas med en Klubba och Leijonpäls, emedan på den tijden än inga Wapn och Wärjor woro upfundne, utan de som då slogos brukade alt Klubbor och Willdiurs skin till Kläder'. Denna Hercul war ingen annan än wår Thor som underkufwade sig Jättarna, som det klarligen sees af hans penning i Atlant. Tom. I. pag. 711 [= s. 446] indragen, hwarest han står med Klubba och Leijonskin, såsom den ett hederligare Skinn än ett Reenskin draga måtte, för dess starckheet och manlighet, som genom Leijon afmålades, och en Klubba, med en Båga, och hans namn derhos uttryckeligen satt Tharas, i. e. *Jupiter Deus*. Om dessa wåra Fäders ludna Skinkläder så innom Landz som utom sees af Claudiano om Götharna, Jornande, Cæsare lib. VI. och flera, de och Loccenius i sina Swenska Antiquiteter lib. 2. cap. 21. pag. 135. indrager: och är detta uttoget som allom i Swerje bekant är, både i Historierna och Segnerna, och den Wapnesyn och ordning som då höls, än i senare tijder kalladt Klubborätten. Som sees af Locc. Antiq. [lib. 3] cap. 2. pag. 173. Olai Petri M. S. Petrej. lib. 1. p. 53. och flera. Säijandes: 'De Swenska när de i förste älsta tiderna gjorde uttog til andra Länder så woro de med Störar och Klubbor bewäpnade, och dedan deras Krigzhär kallat Klubbohär, och deras Krigzrätt Klubborätt, emedan wåra Borbarns mackt stod då i styrckia af Klubbor.' Derföre ock än i dag wåra Norska Baggar föra i sitt Landwapn en nakut Hiälte med Klubba och Grankrantz kring hufwud och länderna.

See Atlant. Tom. I. Tab. 7. Fig. 20. Pontanus i sin Danska Historia talar |685| och om denna Klubbehären, men förer honom in uti senare tider, där utinnan han far will, ty wid den tiden han sätter honom, så war hela Werlden full af Wapn och wärjor af Koppar, Järn, och Sten giorde. För deras ludna Kläder, som förr af Diodoro och andra wijst är pag. 512, 513 [= s. 513 f.]. Så äro de kallade Satyrer, det är ludna Skogzmän som och Ovidius dem Fastor. lib. 3 v. 737. nämner, talandes om Baggen 'Att han kom ifrån den Sanduga Hefr-Åån med sina ludne Skogzmän.' Den ena Hefr-Åån ligger uti wåra Skythers Thracia wid Pontum under 43 högdz grad. 52 middagzlin. och den andra ligger här i Swerige wid 60 högdz grad. 41 ½ middagzlin. Atlant. Tom. I. Tab. 43.

Elliest beskrifwes Hamaizorna eller qwinnorna wåra, som folgde med, att de hafft gröna Tiurar i händren, i stället för Wärjor och Spiut, som Diod. Sicul. talar lib. 3. pag. 198. Det andra säija warit Spetzar eller spiut med gröna Blomster omklädde, som sees af Euseb. præp. Evang. pag. 53. som och af Luciani Baccho pag. 513. dem han säger i förstone warit utan Järn i ändan pag. 510. Men pag. 513. att de i ändan warit Järnskodde. Uti Not. till Lycophr. Cassandræ pag. 337. beskrifwas 'de hafwa hafft Räfskins-pälsar och kallas Bassariter, emedan på de Tracers språk Räfwarna kallas Bassar'. Och i Dionysii Perieg. pag. 55. nämnas de 'Mænader, som hafwa hafft hudar till Skiöldar, och Tiurar i stället för Wärior'. Om dessa gröna Tiurar skrifwa och andra af de Gräkiska Schalder, men än ingen råkat på hwad det warit.

Uti wåras gambla Sägner så läses om huru Baggen med Maisorna Skulle en Stad intaga, och på det ingen skulle märckia att någon Fiende war till wäntandes, så gingo de alla åstad och höggo sig utur Skogen unga Tallar och Gränar, dem wi kalla Tiurar, tagandes hwar och en sin uti handen, bärandes dem fram för sig och gingo så stilla och i sackta mak mot Staden. De i Staden märckte intet i förstone att någon Krigzhär kom gåendes, utan de mente att de sågo den Skogen som låg utan för Staden, men på sistone tänckte de wara ett under att Skogen skulle komma dem nämre och nämre, eller att någon hade förtrållat dem och giort dem i syne, in till dess Fienden kom in uti Staden, kastandes ifrån sig sina grönskande Tiurar, och togo till sina Klubbor och Spetzar, dräpandes Inbyggiarna och togo så Staden in.

Om ett sådant artigt påfund talar en wår Saga och Saxo uti sin 7 Book pag. 149. och Ol. Magn. lib. 7. cap. 20. Joh. Mag. lib. 7. om Ogge Götharnas Kung, som han hade med Sigar Sigwalds Fader Kung i Danmarck, |686| hwilken på samma sätt wandt honom och hans Stad, men sättia intet tijden när det händt, utan såsom det synes af jämförande med andra Historier måste detta skedt

effter Christi födelse wid 300 Åhr. Uti denna Historia får man igen både Neckens och Minervas nampn. Uti Swenskan, läses Götharnas Kungz namn Ogge och Åke. Uti Saxon: det Danske tryckt läses Hoge, uti det Latinske Haco. Uti Johan. Mag. Swensk. Historien skrifwes Håkan, i Latinskan Hist: och Olao Magno Hacho. Hwaraf man seer att tiderna och arten af Språket något ombytt arten att uttala och skrifwa. Och seer man af Historien att Ogge hade en Skepzflotta, och bar så rätteligen det namnet Ogge, som war Neckens och Minervas namn, hwilka bägge woro Siöhertigar. Sigar är och Minervæ namn så och Sigwald. Det är den som är wäldig i Sigrande, och dädan många Konungars nampn utsprugne, såsom Sigh-Erich (*victor Hercules*), Sigtrud (*victoriæ Dominus* s. *victoriæ druida*), Sigmundur, (Sigismundus, *victoriosus Rex*), Sig-Biorn (*victoriosus Ursus*), Signisse (*victor Neptunus* s. *Dionysius*), Signill (*victor Prælii*), Sigbar, Sigbertus (*victoriâ illustris*), Sigrad (*victoriæ Dominus*).

Wijdare är achtandes hoos Grekerna ordet *Mænadum*. Som och wijser detta Folcket warit Göther. Ty när man talar om Männen i gemen kallas de Mannadom och Mandom. Sedan att Räfwarna hos dem kallas Bassar. Hwilket af Edda i Willdiurens namn och andra sees kan, kom alla grymma och ilsluga Diur till, så och Konungar och Förstar, som wore Stridbare, och lade sig på Siöröfweri och Jagande.

Uti denna Historien är och märkiandes, att i wår Saga och i det Danska Exemplaret står Granar, och Grantiurar, men i det Latinske står *Ramalia*, det är qwistar, och i Olao Magno *Rami*, men i Joh. Magn. Löfruska, det är, Biörckqwistar. Hwilket är orätt, ty Baggen står i sin afmålning med Granriskrans kring Hufwud och median, till en Segerkrantz och åminnelse att han fan på detta strecket, och boro i första tider Baggen och Necken sådana Krantzar, som och Plutarchus i sin Sympos: lib. V. qv. 3. pag. 675. witnar, frågandes: 'hwarföre Tallen eller Granen hållas Baggen eller Necken helige, och att sådana Krantzar i älste och första tiderna gåfwos Segerwinnare till prijs'. Hwar öfwer Plutarchus sedan åtskilliga gisningar hafwer, att antingen för det winet, wäxer giärna där Tallar stå, eller för det att af Tallar giöres Skeppen och de genom dess Beck och Kiära förwaras, och flera sådana gisningar hafwer han. Den första hans mening duger intet, men den andra hafwer något skiäl med sig, dock är ingendera rätt råkat, som nu är wijst. Hwarföre och här i |687| Swerje in till denna dag icke allenast honom till åminnelse (fast nu där hos ingen widskepelse eller Afgudadyrckan är) wid wår Juletid, då Solen stiger i Stenbocken, och Blindbocken lekes och Julebocken, hades fordom för händer och slöts om tillstundande åhrs Krig och örlig, hwem då skulle blifwa

Bocker eller Bagge, och föra ut Baggarna med sig, så sättes ännu sådana unga Granatiurar för hwar Bondes port och grind, och än öfwer hwar Kiällare och Krog hänges en Grankrans, betydandes fordom att de skulle dricka hans åminnelse, som giorde ett sådant stort uttog till Främmande länder. Elliest seer man af de Grekers och Latiners skriffter att wid deras Wijnkiällare och Krogar hängdes intet Granris-krantzar, utan af Wijnranckars blan eller *Hedera* giorde, såsom deras Wijsa lyder: 'Man behöfwer intet hängia ut Wijnranchs Krantz där gått Wijn finnes. Emedan det nogsamt sig sielf skaffar Kiöpman.' Sedan seer man och af alla gambla Keysarers och stora Hiältars pennigar och afmålningar att de stå med Ekelöfz, Lagerlöfz, Myrtens, Oljoträns-Krantzar, som i wårt Land intet wäxer wilt, utan hoos dem. Seer man så af denna Granris-krantz och så hwadan wår Bagge är kommen ifrån. Förutan det som wijst är af hans Radermæns namn och mera, här pag. 296 [= s. 305] indragne.

Wår Bagge som war den älste han igenkännes ock af twänne ting, att han hade stort Skägg, som alla wåra Norska beskrifwas med ock hans medföllie af samma art med ludna Pelsar, och att de dantsade och lekade wåra Jul-Lekar. Som Diodor. Sicul. lib. 3. pag. 213. bekräfftar, 'Dät hafwer warit twänne Thynisar eller Baggar, den älste hade stort Skiägg, ty de gambla brukade Skägg, men den senare hade intet Skiägg: dessutan hade han de ludna Skogzmänniskiorna med sig, som brukade att leka och Dantzade de Tragiske eller Scythiske Lekar, att en måtte lee åth dem.'

Denna senare Thynis eller Baggen han war Cadmi Dotterson, dock war Jofurs Son, och af wår Ogges eller Atins Slächte, som sees i Atlant. Tom. I. Tab. Chr. I under *Dd.* och *Ff.* Men i Gräkenland upfödd, där de intet Skägg brukade och lefde mot 400 år effter denna förre.

§. IX. Wij hafwa tillförene talat om hwarföre Necken eller Ogge blef onder på sin dotter Atina, nu willie wij tillse, huru Atina hämnade sig. När Ogge engång for ut i Siöröfweri, så härjade han skräckeligen och brände hwar han kom öfwer alla Land, och giorde wid alla Strander, Strandhug, det är som i Sagorna kallas röfweri på alla dem som bodde wid Stranderna, skiutandes eld af sina Skepp in på dem, såsom och sees i Konungz-Sagorna |688| pag. 308. Snorre och många andra wåra Historier, hwilka äro fulla af det hiskeliga brännande som de giorde fordom på hwar andra, att de och lefwandes brände upp dem inne i sina hus. Se och pag. 43 [= s. 54]. Detta blef klagat för Jofur, hwilken då att styra hans Tyranni lagade sig med Atina till ett uttog; men Necken tog Jättarna sig till hiälp, och då wart det stora slaget af, som Thor giorde när han beskrifwes hafwa med sin hammar dräpt alla Giättar, som i Sagorna, Edda och Voluspa förmäles, see pag. 248 [= s. 259]. och sedan for

han ut att styra de andra och dem underkufwa, som antingen tillförende woro qwarra af Ogges sällskap, eller och under detta slaget foro ut och förde ett wåldsampt lefwerne i de Främmandes Länder. See detta beskrifwer och Diodor. Sicul. l. 3. p. 203. nästan lika säijandes: 'Denna Gudinna Atina eller Minerva, som hade funnit på åtskilliga sinrika Konster, hon war af stort mod och styrckia, och lade sig på Krig och örlig. Och ibland andra hennes manliga giärningar så förmäles, huru hon underkufwade Ogg Gudens förskräckeliga och oregerliga Troll' (det war hans Skepzflotta som sputade eld äfwen som nu i denna dag de hafwa giort i detta senare Kriget med Franckrike, af sina Bombarders Skepp) 'hwilket war Jordenes afföde' (ty Skeppen så wäl som Brandar och Tiäran war alt Jordenes afföde) 'som sprutade genom dess stora gap brand och lågar. Hwilken for åstad och först brände up hela Landet Phrygiam. Sedan alt ifrån Bärget Tauro in till Indien brände han up alt Landet. For så sedan in till Libanons-skog och in i Phœnicien, Ægypten och Södre Lybien och så i Wäster in till dess han ytterst kom till de Cerauniske Bärgen' (hwar de liggia up mot Finland är wijst p. 503 [= s. 505]). 'När altså Länderna woro upbrände så ock mycket Folck och de som undansluppo hade flytt hijt och dijt långt ifrån sina Fädernes-land: Då gick detta Atina till sinnes, hwilken omsider öfwerwan detta Ogges troll. Och drap honom' (dät är Skepzflottan med Ogge) 'tagandes hans hud till ett Skiöld för sitt bröst till en säker wärn och trygghet mot de örlig, och widare farligheter hon utstå måste, så ock till åminnelse effter den stora ähran hon igenom denna Seger inlade. Men Jorden som war detta Trols moder förgrymmande sig och upwäckte Jättarna till att föra Krig mot Gudarna. Hwilka sedan af Thor eller Jofur, Baggen och Atina, blefwo slagne och utödde.'

Huden som nu här talas om att denna Atina tog af Ogge, förstås Agges hiälm, om hwilken är talt här pag. 282 [= s. 292] genom hwilken Ogge giorde sig hård så att intet wapn skulle bita på honom. Hwars förtrollade Bookstäfwer fins pag. 176 [= s. 187] F. *G.* och sielfwa Hiälmen af Koppar uti hwilken en Hud lades med dessa Trollruner som ära afmålade pag. 21 [= s. 35] Fig. 21. under *A* och *B.* |689| Ty sees af Minervæ Beläte som utur August. Senensis medallier och ritningar äro tagne och här pag. 68 [= s. 80] beskrifwes, och pag. 53 [= s. 64 f.] under *C. D. E.* står afmålat, att på Ægis hiälm war Mardusæ hufwud fram i Bröstet af hudalappar lagde på hwar andra, såsom Fiskefiäll. Betydandes Ormarna, som pag. 68 [= s. 80] wijst är, hennes Klokhet och försichtighet och snälhet med Runeskriffter, som alt skrefwos innom Ormar på Läder, Trä och Sten. Och till åminnelse att hon öfwerwan Ogge eller Necken och hans Flotta och hon war Tritonds dotter, seer man på Fig. *D.* att

hon uppå Hielmen hafwer Neckens eller Oggens Beläte, hafwandes en Tritond i handen: och uti Fig. *E*. står uppå Hielmen Ogges hufwud med stoort Skiägg och långt håår och en flygande Häst, äfwen som pag. 19 [= s. 31] på Kung Biörns Graaf en flygande Grijp, hwilka bägge betyda Skieppen som med sina Segel flyga i Siön. Och är märckeligit att både Ogge och Atina som war hans Dotter stå i alla Skapnader med dräfflig långt Håår, och Ogge med stort Skiägg, hwiket intet kommer det ringaste den Södre Lybien eller Africa till, der ingen hafwer långt hår eller Skiägg af dhe infödde, som alt widlyfftigt tillförne wijst är, utan egentligen wåra Norske.

Denna Slacktningen med Gudarna beskrifwer Appol: Athen: under lijka Gåtor som Lib. 1. pag. 19. läsas kan. Allenast man här införa will: 'Huru Gudarna flydde in i Ægypten och omklädde sig i hwarjehanda Skeppelsse, att ingen dem skulle igenkiänna:' Detta talar och Anton. Liberalis om i sin Metamorph. cap. 28. pag. 457. Afmålandes Ogge under Tyfwens nampn: säijandes: 'att Tyfven han stod effter Jofurs Rijke, och föll honom starckt ann, då alle Gudarne worte slagne och flydde in i Ägypten, undantagandes Atina som stod fast med Jofur'. Detta beskrifwer och Ovidius och Lactant. Placid. narr. fab. lib. V. Fab. V. säijandes: 'när Tyfven han skrämde alla Gudarna, så att de flydde in i Ägypten så wände Jofur sig i en Gumse, Baldur i en Korp, Frey eller Thynis i en Bock, Disa i en Katta, och Juno i en Koo, och Venadis i en Fisk'. See här bekräfftas det iag förr hafwer sagt att Thor afmålas och genom en Bock eller Gumse, så och hans Sohn Thynis, och äro de och förståendes genom Thors 2 Bockar. De andras ombytelser äro en dels förr förklarade, och lära i den fierde delen, om Gudh will iag lefwer, blifwa uttolckade. Allenast här seer man huru af alla dessa Skriffter stadfestas det iag af Platone: i Atlant. Tom. I. pag. 238, 295 [= s. 152, 186] hafwer wijst, att wåra Atlingar de togo in, som Plato säger, heela Europam, och en stor dehl af Asien, och foro in uti Ægypten. |690|

§. X. Nu willia wij komma och tillse hwad wägar Jofur eller Thor, med Minerva (Attina) och Baggen eller Thynis foro uth. Det är förr wijst at Slacktningen, som han hade med Jættarna och Hamaizorna, stod wid Ballænæs uti Helsingeland och up mot Torne wid Cimrarna. Dädan for han och satte en hoop Folck utur Finland på de Orter som öde woro up i Lapland, farandes Norr omkring botn, detta bekräfftas och af Andrea Anderson, och Zacharia Plantin, i Scheff. Lappon. cap. VI. och här pag. 478 [= s. 481] så och Ottonis M. S. mig gifwit, att många än i dag wetta berätta af urminnes Sägner, dät en Konung benembd Thynis eller Þjonis hafwer dem dijt infört, den de kalla Thynis Kongrek. Detta Thynis s. Dionis namn, bruka derföre Finnarna

och Lapparne mera än andra namn, sig att gifwa, honom till åminnelse. Och är artigt att dhe kallat honom Kong-Reck och Kogræk. Ty Kong och Gog äro Kungz namn så och Rech. Såsom man seer i Thioderech, Gunrech, Manderech etc. see Atlant. Tom. I. pag. 747 [= s. 470]. Och är så Kongræk så mycket som alla Kongars-Kung. Jag hafwer och wijst hwarföre Thor feck heta Bagge, emedan han förde med sig de 2 slagz Bockar att stöta kull Murar och bränna upp Skiepp, Wallar och blockwärck af Träwärcke giorde, dem han lärde sin Son Baggen som och kallades Thionis, att regera och styra. Dedan kom det talet och Gåtan, att Thore sades wara förwänd i en Bock, det och den gambla Poëten Lycophron pag. 16. wisar, säjandes: 'Att Guden Thor wendes i en Bock som styrde en Flotta af 1000. Skepp.' Huru illa de Lärda hafwa detta Lycophronis rum förstådt, wijsas af den Lärda Meursii anteckningar därtill p. 151. Säijandes, 'Taurum (det är effter hans uthtolckning en Oxe) kalla dhe Baggen, effter de gambla afmålat honom med Oxehorn, Ty dhe hafwa brukat att dricka utur Oxehorn'. Meursius hafwer intet förstådt mera än de andra hwad det ordet Taur war, utan uttydt en Oxe, som likwäl war Thors eller Jofurs nampn som wijst är af Pausania, och Clem. Alexandrino, där likwäl så klarligen står i sielfwa Grekeska Texten af Lychophrone, ϑεὸς Θαύρος, det är, Guden Thor. Och när man jämförer Pausaniæ ord och Clem. Alexandrini med wåras gambla Skriffter, Runstenar, Herodoti och Lucani ord indragne uti Atlant. Tom. I. pag. 773 [= s. 486] och här af Statio, Tzetze, och flera. Pag. 455. 456. 461 [= s. 458 f., 464] finner man att de gambla Greker hafwa wettat |691| det wij skrifwit hans nampn med *au* och utalat *o* såsom Taure, Thore, men och stundom utlåtit antingen *a* eller *u* och skrifwit Tare och Thure, som än i dag uti Oxenstiernans Familia äre nembde Thure Oxenstierna, det och sees på Taire Tare, Ture etc. så och Atlant. Tom. I. pag. 773 [= s. 486] och uti genitivo casu säija wij Thaures, Thores, dedan Gräkerna giort sin nominativum Ταύρος, som mångastädes reda wijst är i åtskilliga andra nampn, och Latinerna sin *Taurus*, och farit många der af omsider wille och uthtydt om en Oxe. Sedan wijsar och Meursius sig intet förstådt Baggens namns betydning som är och af wåras Skriffter och Ovidio förklarat i Tom. II. från pag. 146 till 148 [= s. 159—161] att det är en Bock som Horn hafwer. Hade nu Meursius förstådt Bockens nampn, så hade han intet behöft säija att Båcken blef kallat Oxen för Hornen skull, emedan han sielf hafwer Horn. Icke heller war det något Skiähl att denna förwäxling skiedde för det att wåra gambla Fäder drucke ur Oxehorn, som Cæsar och Plinius lib. II. Hist. natur. cap. XXVII. pag. 781. säja 'Att de Norska dricka utur Uhr-oxehorn'. Det och Saxo talar indragen

uti Loccenii Antiquitat. Svec. pag. 130. cap. 22. lib. II. Och sådane finnas rijtade i Atlant. Tom. I. Tab. 7. Fig. 17. och Tom. II. pag. 175 [= s. 188] så och i Runstafwarne pag. 165, och 172 [= s. 178—185]. Då de 12 Juledagar behedrades de 12 Gudarna till ära, att dageligen dricka sig lustiga utur Hornen, ty annat manligare hade Hornen betyda, nembligen att till Landz stöta kull Murar, och till Siös stöta genom Skeppen. Icke heller war Daniel Prophetens tancka, som Gudh den högsta gaf honom in i Syner, att igenom de många hornuta Diuren afmåla de stora Monarcharna, att dricka utur Hornen, utan att stöta stora Rijken och Regementer öfwer ända.

Wijdare stälte nu Thor sin reesa genom det Gorgonens Land som ligger emellan Finland och Vinia, där han och fick, som sees af Edda, namn för den stora dristigheeten att kallas Vinians vadare. Där in wed skifftades hans heela Här i twå Delar, som wijst är af wåra, så och Jornande, Plutarcho, Dionysio indragne i Atlant. Tom. II. pag. 131. & 132 [= s. 143 f.] och den delen som for öfwer Obium, fluvium emellan 50 och 70 högdz grad. och 95 och 110 middagzlin. Atlant. Tom. I. |692| Tab. I. han gick där utföre och intog den delen af Indien som sedan blef kallat Indo-Schythia, om hwilken är talat här, ifrån pag. 470 till 485 [= s. 472—487].

Den andra delen af hans Krigzhär geck neder genom Ryssland och Poland och in i Thracien och öfwer Bosphorum in uti Asien, Phœnicien och in i Ægypten, som sees af Luciano, Euripide, Strabone, Diod: Siculo, Plutarcho etc. indragne i Atlant. Tom. II. pag. 366 till 370 [= s. 376—380]. Och än wijdare af Luciano de Saltatione pag. 921 sees: 'att Baggen han intog de Tyrrheners Land', (uti Italien, det och Plato talar om wåra Atlenningar i Atl: Tom. I. pag. 238, 295 [= s. 151, 186]) 'Indien och Lydien'. Och Dionysius i sin perieges. v. 1152. beskrifwer: 'en mäckta wacker Ort in wed Floden Gangem dem Baggen då warandes mechta onder intog, när hans Mander-Tiurar wändes i Wärjor och ludna Skinpälsar uti Skiöldar, och i Drakestiärtar dess Wijnranckor'. Där och honom till ähran upsattes en Sola eller Steenryssia som Dionysius näst tillförene wijsar. Och såsom han mådde mycket wähl i Phænicien (som ock kallas Judeen, sedan Judarna kommo där in), så sades 'han derföre wara där upfödder', som sees af Plin. lib. 12. cap. 19. och Herodot. pag. 90. Och när han for genom Lydien, Phrygien, Persien, Bactra och de Meders Land, och hela Asien, som Strabo af Euripide och fleere gamblare Skribenter Lib. 15. pag. 687. talar, så bygdes honom till ähra en Stad som heeter Baggista, den uti Diodor. lib. II. fol. 101. nemnes reda warit wid Semiramidis tijd, och Jofur helig, hwilcket nampn och är heel Göthiskt. Ty bärget som han säger heta Bagistain, det är på Latin *Bacchi mons*. Och Ba-

gista är på Latin *Bacchi Civitas*. Af detta rummet, seer man och att Baggen och Jofur boro ett namn, så och hans Sohn Thionys, som wijst är tillförenne.

Det är intet under när man jämförer alla dessas Grekers och Latiners Skrifter med wåras Sägner och Sagor, att uti den gambla Edda införes på ett rum pag. 327. och annorstädes alla de Floders nampn som wåra Schyter hafwa besökt och öfwerfarit uti dessa älsta tijder, af dem wij här de förnämsta uppräkna wela, såsom först längst Norr, Giol eller Giallar-Åå, hwilken derföre är kallat Hells eller HellsingeÅån, (*Fluvius infernalis*).

Sedan i Tyskland Dyna (*Danubius*), Drufnstraum (*Dravus*), Elfur (*Albis*), Myn (*Mænus*), Ryn (*Rhenus*).

Uthi Frankrijke Geirervilmur (*Garumna*), Raund (*Rodanus*), Pad-åån (*Padus*). |693|

Uti Hispanien Tagus (*Tagus fluvius*).

Uti Italien Andskiælg (*Anio* s. *Anienus*), Duna (*Daunus Apuliæ fluv.*), Tibur (*Tiberis*).

Uti Ryssland, Tvedda (*Tanais*), Winia (*Dvina*), Aby-åån (*Obius*).

Uthi Thracien, Hnipul (*Hypanis*), Strymån (*Strymonis*).

Uti Grecien, Lodda (*Ladon fl. Archadiæ*).

Uti Meden, Gnapa (*Nyphates*), Arar (*Araxis*).

Uti Asia Phrygia, Humra (*Hermus*), Merkrydda (*Mæander*).

Uti Phœnicien eller Judeen, Jordan (*Jordanus*).

Uti Ägypten, Nil, Nilaån (*Nilus*).

Uti Indien, Gangea, (*Ganges*).

Är så intet under att Jofur eller Thor för detta stora utoget skull till så många Orter i werlden sades, som förr är wijst, wara Werldenes Regent. Wij willia taga oss före denna gången och wijsa hwilka honom följde och satte sig i Canaans Land, och hwar af det blef kallat Phœnicia.

§. XI. Jofur han tog Jo eller Isia Jonachors dotter till Hustru eller Frilla, mot sin Junos willia, och hon drog med Jofur och sin Fader och dhe andra Jättarna utur Jotunheim, hwilken Isia eller Jo för dess Manlighet skull dyrckades af wåra Swear, som sees af Tacit. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 637 [= s. 399] och Tom. II. pag. 477, 478, 555. till 559 [= s. 488 f., 569—573] där hennes långa och widtbegrepna reesa in till Phœnicien och Ægypten beskrifwes. Den och Apoll. Athen. lib. 2. pag. 69. berättar, skilliandes henne, genom den gambla Skribenten Castoris underrättelse, ifrån den andra Jona som war Jasi dotter den som lefde 300 eller snarare 400 åhr effter denna Jo. Hwars Jasi Släckt Register finnes i Atlant. Tom. I. Tab. I. Chron. under

Bookstafwen *Dd.* Så talar Apollodor. pag. 70. fast han är något skiliacktig ifrån Æscylo, och de andra, i det han intet sätter Orterne ifrån Norden i Söder, genom hwilka hon for, i den ordning som sig bör, tillstår han lijkwäl: 'att det Ioniska Hafwet i Gräkeland feck nampn af henne, och att hon for genom Illyrien och Thrasien, där den trånga öfwerfarten blef nämbd effter henne Bosphorus Thracicus och när hon drog genom Scythien, och Cimrernas land och många Haaf uti Europa och Asia, stannande hon på sistone uti Ägyptens Flod Nilo, där hon kom till sin förra Skapnat och födde Epaphum'. Sedan säger han: 'att Epaphus hade en dotter som hett Lyby, af hwilcken Landet i Africa Lybia feck sitt nampn, och att hon blef Neckens Hustru och födde honom Ogge och Baldur. Denna Ogge drog in uti Phœnicien och uprättade där ett Rijke som war ursprunget till ett stort och mecktigt Folck.' Denna Inachi, Jonas, Ogges eller Agenoris Släcktregister finnes i Atlant. Tom. I. Tab. I. Chronol. under Bookstafwen *Dd. Ee.* af denna Jätten |694| (*Inacho*) Jonacher med dess Barn som satte sig i Canaans Land, äro de Enachims Barn, som nämnes i 5 Mose Book 2. Cap. och hans afkomne Ogger, som elliest uttalas Agenor den Boxhorn och menar wara Ogg i Basan den stora Jätten som Mose i 4 Bokens 21 Cap. nämner hwars Son war Phænix, den och blef Regent uti Canaans Land, af hwilken några meena att Landet blef kallat Phænicia, men andra af det, att dessa Folcken som dijt kommo, hade gult och rödt hår, såsom gull. Och till ansicktet röda: äfwen såsom Africanerna kallas af sin blåswarta färg Blåmän och på Latin *Nigritæ.*

Ty willia wij nu widare wijsa effter de gambla Gräkers och Latiners sätt att bewijsa Folckens härkomst, att dessa Phænicer äro utur wårt Swearijke komne, först af deras och wåras Historier, sedan af deras Släckt och Språk, Kropz och Hårs storlek, Färg och Skapnad, Städers och Byars och egna nampn, deras Afgudar och dess dyrckan.

§. XII. Att Phænicerna woro Främmande uti Canaans land tillstå de Grekers Historier, såsom sees först af Herodoto där han talar om huru de Phœnicer denna Jo förde in i Ägypten säijandes Lib. 1. cap. 1. 'De Perser säija att de Phœnicer woro första ursprunget till Oenigheet och Krig hwilka kommandes ifrån Erythreiska Hafwet, seglade in i wårt Haf (Medelenska) och bebygde det Landet som de ännu beboo, och slogo sig på stadigt att fara långt och widt till Hafz att Segla, förandes sin Köpmanshandel till Ægyptien och Assyrien och andre långt bort belägne Rijken, kommo och till Argos. Hwilken Stad war den förnemsta i Græcien: hwarest när de kommo och sålde sina waror, innom 5 eller 6 dagar, kommo och Qwinfolcken till Skeppen, ibland hwilka war Jo, Konung Jonachers dotter. Och när de stodo och handlade med hwar

andra, stämplade Phœnicerna sin emellan att de skulle röfwa henne: fallandes dem an, då en dehl slapp undan, men Jo blef med andra tagen och förd till Ägypten.' Herodotus är något skiliachtig ifrån Æschylo och andre som säija att hon war först förd in i Canaans land eller Phœnicien och sedan i Ægypten, men det giör intet till saken, utan wij willia här wijsa huru orätt de Lärda, hafwa tolckat det ordet *Erythræum*, och kallat det, det Röda hafwet, *Mare rubrum*. Man kan af Herodoti egna ord see att ingen kan Segla utur det Röda hafwet in i det Medlenska, utan han skall fara heela Africam förbij runt om som giör 200 grader wid pass eller 3000 Tyska mijl innan de kommo till Phœnicien där de bygde Sidon och Tyro som |695| Skribenterna förmähla och andre Siöstäder. Fåfängt war att en sådan farlig omkritz giöra till ett obekant och ännu obeseglat Haaf, som war wid Abrahams, Isacs och Jacobs tijd, då detta skedde, att sättia sig neder och byggia Städer, där som de dätta kunde till Landz ifrån Röda hafwet giöra på 40 till 50 mijl. Ty menar den Lärda Boccard. i sin Chan. lib. 1. cap. 43. pag. 759: 'att det kunde förstås om Judarna som gingo genom Röda hafwet och länge foro af och an i Öknen för än de kommo i Indien'. Men det går intet an; ty här talas om att de kommo till Haafz dijt, derföre och Boccard måste säija, hwad will man swara till Strabonis ord, de han talar Lib. 1. pag. 47. de Boccard i det rummet intet aldeles rätt indrager, dem iag will här fullkomligen af sielfwa Strabone införa, där han så talar: 'Andra berätta att wåra Sidonier och Phœnicer, äro fremlingar och inbyggiare, härkomne af dem som boo wid stora Wästerhafwet, och läggia det till, att de äro Gulröda till färgen, derföre kallade Phœnicer, det är Rödgula, och att Hafwet är Erythra (ερυθρὸν)' det uttolka de och att Hafwet är rödt.

Skulle man blifwa wid denne uttolckningen, så seer man först af Strabone att han säger dem wara kallade Phœnicer af deras Röda färg och ey Hafwet, men skulle det wara af Hafwet, så wordo altförmånga Haaf och orter i werlden röda kallade. Ty af Orpheo är först wid de Cimmerers Bosphorus Erythia, sedan wid Gades i Paphlagonia, uti Pamphylia, uti Thessalia, uti Lybia, uti Jonia, och flera som läsas kunna uti Ptolemeo, Strabone och Ortelio. Genom detta rummet äro derföre de gambla Lärde komne i åtskillige tanckar hwar det Erythra Hafwet skulle wara liggiandes. Så talar Dionysius i sin Pereg: om Canaan. v. 905. 'Andra boo upp i Landet som kallas Syrer, andra in wed Haafzstranden som kallas Phœnicer, hwilka äro af det slagz Folcket som Eryttra hafwetz inbyggiare, hwilka äro de Folcken som först wågade sig till Siös, och begynte först att handla, och hafwa funnit på Stiernornas up- och nedergång, som boo i Joppe, Gaza, Elia' (den gambla Tyrum) etc. v. 597. beskrifwer han det Hafwet således: 'De Erythier Hafzens stora Boskap äro

Hwalfiskar, lijka som stora Berg, hwars ryggiar hafwa stora hwassa Kotor. Och de som af Fienderna fara wilsse i Siön, när de råka dem, kunna de intet undfly deras stora Swalg, utan det händer att dessa Willdiur upswällia Menniskiorna tillijka med Skieppet, således hafwer Gudh skapat sådana Diur till de ondas och argas Straff.' Uthi sina verser ifrån den 524. versen går han ifrån Gräkeland alt länger och länger Norr och beskrifwer Thraciæ öjar, sedan Helespontum, Propontidem, Euxinum, Borystenem, Cimmerska Bosphorum, Mæotiske träsket, och sedan kommer han till wårt stora Norska och wästra Haaf |696| säjande i den 555. vers: 'Andra öjar äro i det stora Hafwet omflutne; hwars belägenheet iag will omtala. Der boo de som föda de stora Okiarna wid Erytra hafwet, där det stora Atlantiske Hafwetz wågar bullra, som dyrcka flijtigt Gudarna, där de dräffligen länge lefwandes och rättrådige Barnen boo, som dijt uti ällsta tijderna sig satte, sedan den högfärdige Geiroder doo. Under det heliga Näset, som är hufwud och yttersta udden på Europa, de wäster-öjarna, där det kosteliga Tennet i öfwerflöd finnas, boo de Manhafftige Iberer, hwarest wed dess Norska sijdor äro och de Britanniske twenne Öjar mitt emot Floden Reen.' Sedan i den 580. vers. kommer han längst till 'Tule, och der till Norske polen, där Solen är både Natt och Dag uppe'.

Utaf dessa införde rum seer man klarligen att Phœnicerna woro komne här utur Norden, och att dhe skillias ifrån Judarna: ty Judarna handlade intet till Siös, eller foro wijda kring, som wijst är af deras egen gambla Skribent Joseph. Flav. indragen här pag. 348 [= s. 358]. det och sees af 2 Chrön. Boken 9. Cap. v. 27. Att när Salomon wille låta hämta Gull ifrån Ophir. Så sände de Phœnicers Konung i Tyro Chiram 'honom Skiepp med sina Tienare, som Siöfarne woro, och the foro med Salomons Tienare till Ophir'. Hade Judarna warit Siöfarne, så hade K. Salomon intet behöfdt Tyri Kungz Skeppare. Seer man och klarligen att de Lärda galit uttydt genom ordet *Erythra* det röda Hafwet, och kommer mig det före att dhe Græker warit äfwen så bedragne af wårt Swenska ord Er ytra hafwet, som en förnähm Jungfru uti Danmarck blef utaf Vivallio bedragen som kallade sig Er icke Gyllenstierna, menandes honom heeta Ericker, där han skillde Bookstäfwerna från hwar andra uthi läsande, när han sitt skalckestycke förswara wille, och sade iag Er icke Gyllenstierna. Altså lära de Greker öfwerkommit de orden som wij och wåra Skeppare tala om Östersiön och Wästerhafwet, innom Eira-Sund är inra hafwet, ock burtum Eira Sund Er ytra hafwet. Af Er ytra hafwa dhe giort *Erytra*. Af ytra äro åtskillige orter altid kallade som liggia utom; såsom Ytra-byn, Ytrom-Skär, Ytra-Näs wid Ekolen, Ytra-

Holm, Ytra-Sund, Ytra-Gårdar Loki. Af Indra, är och så åtskillige, som Innan-Siö, Indal i Jemptland Indra-hafwet Östersiön och Medelhafwet, Innom-Skiär etc. och förstå wij genom Ytra-hafwet Wästerhafwet, och särdeles Gandwiken ty hon är Yttrasta-hafwet af alla Haaf längst i Norden, som sees i alla Sagor. |697|

Sedan seer man af de Grymma Hwalfiskar och andra Willdiur som skada Skepp och Folck, upp wid Nordeska hafwet, som sees af Olao Magno lib. 21. de Isländska Historier och Hollendernas reesor Norr om, och iag af Pausania och flera i Atlant. Tom. I. cap. 37. pag. 815 [= s. 513] wijst hafwer.

Till det Tridie seer man af Dionysii beskrifning, att han nemner dem wid det Atlantiske Hafwet, hwars belägenheet är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 210. 226. 340 [= s. 134, 144, 214]. Tom. II. pag. 86 [= s. 98] och det emellan de Britanniska Öjar, och Tule där Europæ hufwud är, nembligen det Norska yttersta Näset, där Bly och Thenn finnes. See Atl. Tom. I. pag. 470. 473 [= s. 294, 296] här pag. 349. 350 [= s. 358 f.] där Gerion bodde, hwilketz säte af de Grekers och wåra Sagor samt Saxone här klarligen wijst är, warit wid Gandwijkan pag. 396. 603 [= s. 402, 596] Atlant. Tom. I. 781 [= s. 491]. Tom. II. pag. 561 [= s. 575].

Detta willia wij styrckia af flera Gräkers och Latiners Skriffter såsom Herod. lib. IV. cap. 8. där han talar effter åtskilligas berättelser om de Scythers härkomst, säijandes: 'De Gräker som boo wed Botn' (här nämnes intet antingen det war wår Båtn, eller den Euxiniske) 'berätta således: att Hercul när han jagade effter Gerionis Koor eller Ökior, så kom han hijt neder till deta Landskapet som då war Öde, och nu af de Scythier beboos. Gerion han bodde utom Botn, i det Landskapet som Grekerna kalla Erydejan, twert emot Gauteiran, som äro i stora Westerhafwet utom Herculs Stabbar. Detta stora Westerhafwet säija de begynnas i Öster moot Solenes upgång, och flyta kring hela Jorden och med orden det bewitna, men intet wijsa det i wärket. när nu Hercul kom till det Landet som nu kallas Scythia, så lade han sig till att sofwa, läggiandes under sig sitt Lejonskin, ty han frös af det swåra Rägn, Sniö och Iis som där war, och emedlertijd han såf, så blef af Gudarna så lagat att hans Skiut som gingo i beet, de foro bort, att han dem ey igen fann. När han nu waknade och wille dem igensökia genom alt landet, kom han till Yla, hwarest han fann en Jungfru som hade en underlig Skapnad, ofwan låren war hon en qwinna, men nedanföre en Orm. När Hercul henne såg, frågade han om hon warit warse hans Skiut hwarest de foro wilse. Hon swarade sig dem hafwa fått fatt, men intet willia dem igien lefwerera, förän han henne besofwit: Hercul han bejakade att löna henne med detta för sitt omak. Men hon upskiöt

att lefwerera honom igien sina Skiut, på det hon skulle få niuta längre hans goda natthugg, men han wille giärna när han fått dem igien reesa sin wäg, dock på sistone när hon honom dem igien lefwererade, sade hon. Dessa Skiut hafwer iag förwarat tig till tienst, och hafwer tu mig wäl betalt. ty iag hafwer aflat 3 Söner af dig: hwilka när de blifwa fullwäxte, så säg mig hwad de skola sig taga fore: Antingen de skola blifwa här (ty iag är en regerande Drottning på denna Orten) eller iag skall dem sända till dig: då swarade Hercul, att sedan de hafwa blifwit Manlige så far tu intet wilse, om tu detta giör: den som du märker af dem wara så starck att han kan spenna denna Bågen, och hafwer detta Bällte, den skall tu sättia till Regent på ditt Land: men de som det ey förmå, så låt dem fara uth etc. |698| Hon gaf sina Gossar nampn, en Agganthyr, den andra Kalle, och den yngsta Schytte, och när de blefwe fullwäxte, giorde hon det Hercul befalte, och såsom Agantyr. och Kalle, ey förmåtte spenna Bogen, blefwo de af Landet utsände, men Scythen som kunde skiuta med Bogan och honom spänna, han blef qwar: och af denna Herculs Sohn Scythe, äro dhe andra Skythiske Konungarne komma och af den gyllende Drikzkuppen som han bar wid sitt bällte så bära Scytharna än i dag wid sina bälten sådana Kuppar.'

Detta härliga rummet måtte wij förklara, på det att man må wetta att Hercul intet war någon F æ k u l l e, att drifwa Oxar och Koor, utan en H e r c u l l e, att anföra Krigzhär. Jag tror icke heller att någon Man som aldrig så litet läst, will så enfalleligen uptaga de gambla Lärdas ord, att han menar honom jagat effter Geiroders Koor.

Gerion han kallas på wårt Språk både G e r - j o n och G e i r - r å d e r, i hopsatt af ordet, G e r r a, föra Krijg, see Atl. Tom. I. pag. 450 [= s. 282] där åtskillige anförares nampn här af ursprugne utwijsas. Och J o n det är en Man, och G e i r - r å d e r är den som råder uti Kriget och är en starck Segerwinnare; Denna han war som Saxo säger lib. 8. cap. 51. Så rijker att 'Isländarne, hade otroligen Sagor och Sägner om dess rijkedom både i Gull och Silfwer'. See och pag. 396, 397 [= s. 402 f.] hwilket han hade sig förskaffat genom sina Siöröfwareskiep, som afmålas hoos de gambla genom Ökier, Oxar och Koor. Ty hoos oss äro Ökior, både Båtar, Skiepp, så och Hästar, Oxar och Koor, som wijst är pag. 275 till 285 [= s. 284—295]. med dessa for han så i wästra Hafwet som i Medelhafwet att skaffa sig Gull och Silfwer och andre rijkedomar. Och för hans stora Siöröfweri skull, så befalte Thor att hans Son dess Krigzhärs anförare Hercul skulle upsökia och drifwa dem utur Siön. Och förmäla somlige Sägner att Thor for sielf med, som sees af Edda indragen i Atlant. Tom. I. pag. 781 [= s. 491]. Och alt ifrån den tijden så länge

Hedendomen stod uppå, blefwo de små Kungar som där bodde kallade Gerion, Geirader, Germunder, och deras land Geiradar-Garde, där de 3 Gorkoner hade sitt Säte hwarest altijd stora Rijkedomar fans, som sees af wåras åtskillige Sagor.

Derföre säger Herodotus rätteligen 'att han bodde utom Botn', hwilken war wår Botn som wijst är i Atlant Tom. I. pag. 154, 330 [= s. 98, 208] och bekräfftas af flera ord och omständigheeter som Herodotus nemner, nembligen Gadeiran, det de Latinske uttolkarna orätt kallat *Gades*, hwilket och åtskillige |699| de gambla giärna bryta, som de blandat wårt Gautön och Gadeira med *Gades* wid Hispanien, och wåra Herculs Stabbar, med de Stabbar som de mente stå wid Spanska Sundet; *Gades* wid Spanien som och kallas *Calis*, och *Cales*, warandes en 4 Tyska mijl lång och 2 breed på den Södra ända, 1/2 mijl wid pass på norra ändan hafwandes en mächta skön Skiepzhamn och ligger nästan såsom fast wid landet, hafwandes allenast en lijten ypning wid pass 1/4 mijl emellan sig och Landet så att där en bryggia går öfwer, som sees af Lons och Blaus Taflor. Men wårt Gadeira är den som Dionys: i sin Perieg: v. 447. talar om med en stoor andäcktigheet: säijandes: 'Du Maisa Jofurs kiära Dotter, underwijs mig hwar den wägen löper till den heliga Öön, som beboos af mycket Folck, hwilken ligger mot många andra Öjar, nembligen mitt emellan de Stabbar som stå i wäster, där det yttersta Gadeira är, som Menniskian är kunnigt, en Öö som är omflutin, ytterst wid Wästerhafwetz ända, hwarest ett slag dhe Phœnicers (röd- och gålhåruta till färgen) Folck boo, som dräflig dyrcka Hercul Jofurs Sohn.' Uti detta rummet står och Gadeira, hwarest de Latinska uthtolckare sättia *Gades*, men orätt. Ty Gadeira beskrifwes här af dess nampn helga Öön, och den heliga wägen som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 90, 92 [= s. 60 f.], sedan af de många Öjar som lågo där inwed, see Atlant. Tom. I. pag. 159, 160, 340 [= s. 102 f., 214].

3. Sedan wid dess Stabbar som lågo i wäster wid Wästerhafwetz ända, det är i Norden. Ty de andra Stabbar lågo i Söder wid Spanska Sundet och där war intet Hafzens ända, att man icke kunde Segla både i Söder och Norr.

4. Att Gadeira låg emellan bägge Stabbarna, dät är emellan dem som stodo i Öresund, och dem som stodo wid Nort-Kap, där Europæ hafwud eller ända är, så och Hafwetz ända, emedan man intet wijdare fordom, och ännu föga längre i Norden komma kan för Iis skull, see Atlant. Tom. I. pag. 357, 565 [= s. 225, 353].

Ty talar den gambla Festus Avienus rätteligen om wårt Gadir i sin Orb. Terrar. pag. 392. 'Jorden hon sträcker sig i Wäster och wid dess yttersta ända så upreeser hon in till Stiärnorna dhe stora Stabbar. Här hafwer Jor-

den sin ända wid landet Gadir: här swäller up det swåra hiskelige Atle-bärget, här wänder sig heela Himmelen på sin Axhåll (Norrstiernan) här beklädes Norstiärnans Axhåll med idelig mörka Moln.' Så klarligen beskrifwer Festus nu wårt Gautir eller Götaira och instämmer med Platone, Pindaro, Strabone, Plinio, indragen i Atlant. Tom. I. pag. 226. 498 [= s. 144, 310] att det war yttersta ändan på Sweriges Atlantiska Öö, som än i dag kallas Gauterike, och det bekräfftar af Norre wendepuncktens ställe, af dess Stabbar i Norden, på det höga Atle-bärgetz ända |700| satte, som om Winteren beklädes till halfwa Åhret med mörcker, hwilket med flera skiäl af åtskilliga Grekers och Latiners Skriffter, stadfästas i Atlant. Tom. II. från pag. 36. till p. 134 [= s. 51—146]. Hwilka Teckn ingalunda kunna tillägnas det Spanska Sundet, utan wår Östersiöö, som sees af Festi härliga rum indragen af honom uti hans Ora maritima, dem han säger sig bekommit pag. 441. af de Phœnicers gamlesta Skriffter, då Himilco han for längst hijt Norr. Såsom alt dätta är widlyffteligen wijst af Festo, Plinio och andra Atlant. Tom. I. pag. 469 [= s. 293].

Lijkwäl seer man af Festo att han blandat wåra Herculs Stabbar här i Norden med dem i Söder wid Spanien, bedragen såsom andra, af Landskapens, Städers, Folcks och Byars nampns lijkheet, som läsas kan af hans pag. 392. där han säger: 'att Hafwet giör en inwijk emellan Europam wid Spanien och Lybien', (uti Africa) äfwen såsom det skeer här i Öresund, emellan Europæ Norre deel Jutland, och Lybien (den Norska) som af de andra Lärda wijst är; Dhen ena Stabben kallar han *Calpe iberica* som han nembner af Spaniens nampn *Iberia*. Åter pag. 401. Beskrifwer han wåra 'Stabbar af Iberis som boo wid det Norske Isuga Hafwet och ströfwa hijt och tijt. Som bo när in till de Brittanner och Germænner, som hafwa gult hår.' Pag. 436. Kallar han dem effter annars wittnessbörd *Hyberos* och hela Landet *Hyberiam*. Det andra kalla *Hyperboream* eller Yfwerborne norske, som boo wid den wästra wändepunckten, det är, den Norska. som hoos många af Grekerna kallas *Hesperius*, (wäster) af Solens nedergång i Wästernorr om Sommaren, så och där af att alla som foro utaf de Medelländska hafwet, fast de foro Norr åth, sades lijkwäl fara i wäster och Wästerhafwet. Pag. 414. Beskrifwer han de Hyberer som boo wid Caspiska hafwet. Lijkwäl skillier Festus emellan Gadir och Gades. Ty pag. 302. säger han 'att där Jorden hon sträcker sig i wäster, och den Norska Himmelens wändepunckt är, och Jordennes ända, där är Gadir'.

Men pag. 196. där han talar om den Södre Lybien och Arabien, säger han, 'altså sträcker sig Lybien uti Söder, och är Gades dess begynnelsse'. Om wårt

Gadeira, som och kallas Götinæs (*Gotinusa* Plin:), Gadarike, Gautarike, Gadera, Gartris etc. och hwadan det fick nampnet, sees i Atlant. Tom. I. pag. 216. 226. till 231. 235. 482. 498 [= s. 138, 144—147, 150, 302, 312]. Atlant. Tom. II. pag. 12, 89, 103 [= s. 27, 101, 115] där det stora Hafzswalget är wid Norige af Svida beskrifwet. Hwarken något Hafzswalg eller något af dessa nampn finnas wid Spanien. Jag will allenast |701| detta tilläggia, att när de Fremmande skola Segla in i wår Östersiö, så ligger mitt i wägen mot Warberg under 58 högdz grad. 33 midl. Giadeirö uti Petter Classon och Frid: Witz Taflor. Om dess Stenwårdar wid nampn Calfwer, som äro wid Gadeira, sees Atlant. Tom. II. pag. 97 [= s. 108].

Det är och artigt att see af dessa nampnen, det Phœnicerna äro af wåra Schyter. Ty ingången uti Sundet han kallas Gautigata. Det är Göternas gata och wäg, dedan Hollenderna än i dag mot Gothaland, kalla ingången Kautigat och Katigat, som går till Sundet, så och till Götheborg, och den gatan som går till Maststrand, Gat van Masterland, till Båhus, Gat van Bahus: till Vinno, Gat van Vinno: till Götheborg, gath van Gothenborg, som sees i Sansonii Tafla. Gata är på Swenska en wäg som är stängder på sijdorna: derföre äro wägarna som i Städerna af huusen omgärdade, och på Landet, där Gärdzgårdar på båda sijdor instengia wägarna, kallade Gator.

Således hafwa och Phœnicerna nembdt de instängda Wägar, Gator. Som Festus Avien. pag. 406. säger: 'en Phœnisk Mann kallar en instängd wäg Gatir'. Detta wittnar och Plin. lib. IV. cap. 22. pag. 241. Af de äldre Skribenter, fast han och blandar wåra Öjar med dem som han i Spanska Sundet förment wara, där dock inga äro utan allenast *Gades* utom Sundet, säijandes: 'Erytheia kallas Öön af Ephoro och Philistide. Aphrodisa af Thimeo och Sileno: af dem som där boo, Iunos-Öö. Den stora Öön kallar Thimeus Götenäs, den wåre (Latiner) kalla Tartesson. Men de Phœnicer Gadir som på deras språk betyder en instängd Gata: hon kallas Erydeja, emedan de Thyrer hafwa derifrån sitt ursprung och komme seglandes ifrån Erytra Haafwet. På denna Öö förmenas Gerion hafwa bodt, hwars Ökiar Hercules fördreef. Andra meena denna Öön legat moth Lusitanien i förtijden, och hafwa hafft samma nampn.' Af detta Plinii rum, seer man huru owissa de den tijden warit om, hwar denna Öön Erytheja legat, der Gerion hafwer bodt och de Phœnicer kommit från, men alla stämma där i öfwerens, att dhe äro komne utur stora Wästerhafwet.

Jag undrar på dem som Plinii Skriffter med så skiön Tryck låtit utgå, att de intet jemfördt detta ordet Gadir, med de andra gamla Lärdas Skriffter

hwad det betyda skulle, utan både i sielfwa Texten, såsom och uti brädden, utan twifwel med flera Plinii M. S. jämnfört, satt Gadir är på Phœnisiska Språket *Septem*. Det är Sju, men Salmasius, säger att det är *Sepe*, det är en Gärdzgård. Hade han läst Festum där *Locus septus* står, det är en Gata, så hade han rättare råkat. Men ännu bättre om han kunnat |702| wårt Swenska språk. Måtte derföre de Lärda intet blifwa otåliga, om iag så offta påminner den Lärda wärlden, hwad gagn de hafwa af det Swenska språket uti de Gamblas handlingar och skriffter. Såsom nu de gambla hafwa af indragne rum sagt att Phœnicerna äro komne från Erydeja, så willia wij tilsee hwadan Swerige hafwer fått det nampnet, och dess Hafz wijk kallat Erytra. Eira och Oer, är på wårt måhl allom i gemeen bekant, Klippor och Steenar, see och Werel: Lexicon. dedan Eiridan och Oridon, *Eridanus fluvius*, är wår Östersiö kallat för dess oändeliga Klippor och Öer. See Atlant Tom. I. pag. 565. 816 [= s. 353, 514]. Tom. II. 235 [= s. 246]. och Eirasund, s. Öresund, för de Klippor i Sundet. Och om någon ort i heela werlden må bära det namnet Erytheia, så kan ingen tillägna sig förmonen derutinnan mot Swerige, så till Landz som till Siös. Det de Främmande Skiepzmänn wittna skola, att när de komma i Swenska skiären, tyckia de sig fara med Skiepp och Folck in i sielfwa Hellebergen. Detta tillstår och Festus Avienus pag. 438. där han talar om wåra Herculs Stabbar, så nät att man med förundran må läsa honom, hwars ordh äro i Atlant. Tom. II. pag. 90 [= s. 102] indragne, och med andras gamblas Skriffter styrckte. Så talar han: 'Näst för Eryteia är en stor Öö, som hafwer många Skärar, där Phœnicerna i älsta tijderna bodt.' Pag. 410. wijser han sig fått kundskap af ordetz rätta betydelse. Där han ofwanföre uti Norr beskrifwandes Cimmerska Bosphorum säger: 'wijd det Atlantiska Berget och hafwet, boo de wästre Äthiopiske slagz Folcken: där står den upswullna Bergzryggen Erytheia som helig ähr. Så nämna dess Inbyggiare Bergetz skarpa Klippor. Ty jorden skiuter dem upp. Här är Europæ hufwud och yttersta Nääs. Där finnes Tehn uti Grufwor. Och den strijdbare Yfwerman.'

Uti Kungz-Sagorna och andra kallas äfwen så de högsta Atle-bergetz och Sevs Bergetz klippor och upstickande uddar, Ourt och Öer. Så och Sevesurt, Atle-oer. Här igenkiännes och Swerige af dess Tehn och Bly see Atlant. Tom. II. pag. 66 [= s. 79]. Tom. III. p. 349 [= s. 358] och kallar han dem äfwen så de wästre Æthioper, som iag tillförene af Homero och Strab. p. 406. 409. 526 [= s. 412, 415, 527] wijst hafwer, skilliandes Festus dem ifrån de Södre Æthioper pag. 396. 397. dem han beskrifwer af deras Swarta Kroppar, Wij willia intet indraga alla de orter som i Swerige kallas af Oere, som Oereby, Oertuna, Oersta, utan allenast dhem som liggia |703| dhe wägfarande

i munnen, när dhe komma Seglandes i Swerige, efter hwilkas nampn dhe altijd, när de komma tillbakars i sitt Fädernesland, beteckna de Land och Rijken de hafwa besökt, såsom Eryteja wed Koll. under 57 högdz gr. 33 middagzlin. som sees af Vagenarii, P. Classon och Frider. Vitte. Tafla. Sedan är Eitra-aan och Erytra Hafzwijkan mot Alogheime under 57 högdz grad. 33 middagzlin. uti Petter Classons och Fredrich Witz Tafla: sedan Eirasund, allom Fremmandom bekant. See Werel. Lexicon. Och af dessa Stenuta uddar och klippuga Skiärars nampn hafwa de kallat Öön Erytheja, och Erytra Hafwet. Oer är Steen och Eja Öö. Oerut är Stenugt. Aa är Siöö wattn och floder. Är och märckeligit att uti denna Gautigat, liggia alla de orter, hwar ifrån Thor med Baggen giorde sitt uthog, som strax hărefter wijsas skall.

Nu willia wij åter komma till wår Herodotum, sedan wij hafwa wijst hwar hans Eryteira och Gauteira låg belägen ofwan Botn i Skythernas land, och tillse hwadan han tagit det, att Hercul låg hoos en Qwinna wed Yla, som ofwan till war Menniskia och nedan en Orm. wåra Sagor, när de afmåla en Hamaiza, som hafwer warit en Hieltinna och Siöröfware, så giöra de det genom en Jungfrus ansichte med Krona uppå, en Warge kropp med fyra Fötter och skarpa Kloor, och en lång Ormerumpa eller Fiskestiärt. Menniskio ansichtet betyder dess Menniske kropp, som regerar ett Skiepp, Kronan att hon är en Förstinna eller Drottning, Warge-kroppen med dhe hwassa Kloer, en starck Siöröfware, och långa Orm- eller Fiskestiärten, de långa Siöröfware skieppen, som altijd kallas Ormen-hin longa eller Draken longa, äfwen såsom Siöguden Necken han afmålas med Menniskiohufwud men nedredelen på honom med en Fiske- eller Ormestiert. See Fig. *D.* pag. 176 [= s. 187]. Uthi Herculs Saga så och uti Vilkina Saga förmäles, när wåra reste till Venden (Ryssland) och foro öfwer till Yla Träsk, så besof han äfwen ett sådant Haafztråll.

Och uti Kung Olofs Saga i Norrige, förmäles huru han blef warnader att ey fara ut till Siös, emedan i Sundet låg en Margygur twärt öfwer Sundet, men han acktade dhet intet, utan sätte alla sina Segel till med en starck wind, och foor öfwer hennes Rygg, så att hon brast mitt i tu. Och än i dag finnes hans Beläte både i Swerige, Danmarck och Norige, så ock här wid Storkyrckians Norre dörr, så och på gamla Upsala Alltare-tafla, ståendes på en sådan Margigur, som finnes afrijtadt i Atlant. Tom. I. Tab. 31. Fig. 118. med Menniskio an-|704|sichte, Warge-kropp och Orm-rumpa; See detta är så förståendes, att uti Norska Siön låg uti Sundet en sådan Siöröfwarinna med sitt långa Skiepp, och acktade att slåss med S. Olof Tryggeson; men han achtade på winden och hade större Skiepp, satte alle Seglen till och styrde mitt på buuken

af Siöröfware Skieppet, så att ryggen, det är, Kiöhlen brast mitt af, in wed hwilcken alla Sydebenen i farkosten fästas. Se således är nu Herodoti taal förståendes, som han af wåra Fäders Sagor hafwer, att Hercul han råkade en sådan Drottning, som bodde up i wår Skytia wid Yla Stad och Yla Landskap, som ligger under 64 och 65 högdz graden i Atlant. Tom. I. Tab. 6. och under 44 och 50 middagzlinien, där Hamaisona och Gorkonen bodde wid Quena-aa. Hwars rum der alla nemnas, som finnas och i Janson. Blau, Burei och Witz Taflor, men åtskilligt skrefne, Oulo, Ylo, Ula, Yla, Hyle, see här de andra namnen pag. 498, 499 [= s. 500 f.] som fordom altijd regerades af Qwinnor. Det och Tacitus märckeligen bewittnar, der han talar om wåra Swiar, när han går längst upp Norr åth. Säger han i sin German: cap. 45. pag. 694. 'in på Swearna grensa Sitarna (Scytharne) och äro i allt dem lijka, undantagandes att altijd en Qwinna hoos dem Regerar, hwarutinnan de icke aldeles kunna säjas lefwa frije, icke heller alldeles såsom Trälar. Här är nu Swearijkes ända. Picarnas, Vendernas, och Finnarnas Folckeslag, twijkar iag, om de skola föras till Germennens art, eller och Sarmadernas' (det är Slavernas). Här brukar Tacitus Finnarnas art att utala Scytharna, ty Finnarna kunna intet nemna ut twenne medliudande Bookstäfwer i begynnelsen af ett ord, utan för Scytharne säja de antingen Sytarna eller Kytarna som och sees af åtskillige deras Orter der i Scytia. Sytona jerfvi (*Scytharum palus*) för Scytona jerfvi. Kittilaby (*Scytharum pagus*) Scytilaby. Kityla jerfvi (*Scytharum palus*) för Schytila jerfvi. Sytona-ma (*Sitonum terra*) för Scytarnas Land i Sategunda Lähn och wid Cuma Stad. Som alla liggia emellan 66 och 69 högdz grader och 42 och 46 middagzlin. hwilket Land och Ryssarna kalla egenteligen Scythia, som sees af Heberstein. pag. 209. och Messen.

Denna qwinna som Herodotus säger Hercul råkat wid Ula, tillstår han warit en Drottning, hwilken hafwer fått igien Herculs Skiut, det är hans Skiep, utan twifwel af Storm dijt drefne in till Ule, hwars lägenheet här i Norden han och beskrifwer af Iis och Sniö, så och af de 3 Söners nampn Schytte, Kalle, |705| och Aggantyr, hwar af de 3 stora Landskap, hade och fått sina nampn. Och seer man huru klarligen Herodotus instämmer med wårt Swenska nampns ursprung Skytte, i det han säger, att den som kunde spänna Bogan, han fick heeta Skytte, hwilket är ett allmänt ordspråk hoos oss, 'att den som kan med Bältet spenna Stålbogan, han må wara Skytte'. Det Bällte som Herodotus talar om hafwa warit fordom brukat, och än i dag Dalkarlarne, som bruka stålbogar, bära, der wid sitter en stor haka, så och deras Tälgknijfzfoder, och Drickes kupp. När han nu skall spenna Ståhlbogan, stiger han

med bägge föttren på Bogan, och bugandes sätter hakan om Strängen och sedan reeser upp Kroppen. Är han då så starck att han kan spenna Bogen, är han beqwäm att wara en Skytte, ty föra och Dalkarlarne i sitt wapn twenne Pijlar i korss. Undrar derföre att de Lärde intet skulle af ett så klart rum i Herodoto finna Scytha nampnetz ursprung, så och af Orpheo, som så klarligen säger 'Schytarna som bära sina Bogar'. Hwilcket och nogsamt wijsar att inga andra Folck, hafwa kunnat burit detta nampnet, hwarken Slaver, Polackar, Græker, Tattare etc. Ty de wetta intet hwad detta nampnet Schytte en gång är, ey heller i deras Språk brukeligit. See Atlant. Tom. I. pag. 407, 443 [= s. 255, 277].

Wijdare sees af Herodoti rum, att af Drottningens Sohn Kalle, blef ett land nembdt Kalland, hwilket ligger längst Norr emellan Kallis-flod och in moth Gand-wijkan. See Atlant. Tom. I. pag. 498, 530, 809 etc. [= s. 312, 331, 509 etc.] hwarest Kallio Jerfwi, Kallis Stad, Kalla-flod, Kalla Jerfwi finnes i Janson. och Burei; och Vagenars Taflor emellan 64 och 70 högdz grad. 36 och 50 middagzlin. och låg så detta Kalland ofwanföre denna Drottningens Schytaland, men nedanföre wid Ladoga-siön Agantyrs Land, som sees af Atlant. Tom. I. Tab. 2. under 60 högdz grad. emellan 50 och 55 middagzlin. som af Hervara, Jornande, Ortelio och andra Grekers och Latiners skriffter wijses. See Atl. Tom. I. pag. 400. 803 [= s. 250, 505]. Dessa Schytar nämner och Lucanus de Bell. Civ. lib. 3. v. 280. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 405 [= s. 253] längst Norr ofwan Arimaspas som liggia mitt mot Finland under 62 högdz grad. 48 middagzlin. Atl. Tom. I. Tab. 6. Uti Taciti indragne rum hafwer iag meent Tacitum skulle förstådt genom *Sittones* Sigtuna den gamla Hufwudstaden och dess Ottunda Rijke.

Men af Herototi, Taciti så klara ord, och Lucani, seer man det wara Sytarna eller Scytarne i Finland, emedan alla dhe upräknade orter, som liggia dem rundt omkring, där igenfinnas, så wäl som deras Regementz form sta-|706|digt genom Qwinnor hållitz, så och att Gerions Land låg strax wid Granwijkan, hwars Koor, eller som Diodorus talar Oxar och Oekior (hwilka offtare tages för Skiepznamn uti wåra Sagor) Hercules sökte up, att för dess Sioröfweri ödeläggia. Hwad mera är till att tala om desse 3 Herculs Barn och dess första Regementz form, huru den instämmer med andra Grekers och wåras Skriffter, spar iag längre fram, eller till den Fierde delen af Atlant. om Gudh den aldrahögste mig lijfwet sparer.

Elliest kan man läsa om Gerionis Ökior wid Erytheja uti Apoll: Athen. lib. 2. §. 10. där Gerion beskrifwes 'bestådt af 3 Hufwuden, hwilka alla hafwa sättat tillhopa wid en Buuk, med 6 händer och 6 fötter, hwilken ägde dessa

Ökior som woro röda, som Orytion skulle wara Fäkulle före, och huru Hunden Orustur med twänne Hufwuden, som war född af Eggidna, och Typhen skulle dem achta'.

Sedan huru Hercul for effter att sökia desse Ökior, i heela Europa och Lybia, och huru 'Solen gaf Hercul ett gyllende Dryckes-stoop, att fara öfwer Wästerhafwet och kom till Erythejan, där han slogz med den Twåhufwoda hunden och dess Fäkulle dräpte. Där Manatin Bluters Ökiors Fäkulle berättade Gerion dätta. Den Hercul, tagandes honom ifrån han Ökior, wed Antemunde Flod ihiälskiöt: och Hercul sedan sättiandes Geirons Okior up i sitt Gyllende dryckes-stoop, for till Tart-Åsen där han offrade Solen sitt Drickes-stoop, och for så till Lybien, der Alfver och Doerkin, Neckens Söner plägade drifwa bort Okiorna, hwilcka han wandt och for till Tyrrhenia och Sicilien.'

Här afmålas Gerion genom dess 3 Söner, men några af wåra Sagur genom dess 3 Döttrar Gorkonen, hwilka för dess enigheet i Regementet, sades och afmålades genom deras Fader att han hade 3 Hufwuden på en Kropp, och regerade det med ett Öga, en Tand och ett Horn; see pag. 634 [= s. 626]. Det Gerions Ökior säjes wara röda, är det att de woro förgyllte och de röfwade mycket Gull och Silfwer, derföre kallas han Chrysaers Sohn, det är Gullets och Silfretz Son, tör hända, att han för dess Faders Rijkedomar som det namnet bar, war så kallad. Fækullen med den twåhufwoda Hunden, hwilka giöra 3 Hufwuden tillsamman, är äfwen som Hunden Kerver, genom hwilken förstås dhe 3 förnämsta Ämbetes-män som anföra en Krigzhär till Landz eller watn, så och att ackta Konungens Hoff. See här pag. 68. 228. 236. 396. 425 [= s. 80, 240, 248, 402] utaf Hundens föräldrar Eggidna och Typhen, igenkännes han wara den samma med Kerver, hwars Fäder woro de samma, see pag. 232 [= s. 244] och |707| bekräfftas detta märkeligen, att denna Herculs gärning skedde här i Norden, förutan det att här beskrifwes Bluter under Manotins namn, hwilket är alt ett nampn hoos oss, och altid tages för Konung i Hel, eller hoos Helsingarna. Det drickes-kiärille med hwilket han foor öfwer stora Hafwet, wijsar och att han for hijt Norr, ty när han war uti Spanien, så hade han intet behoof att segla in på den lilla Öön Gades, som nästan hänger fast wijd Spanien, att ther jaga effter Gerions Ökior: utan att fara öfwer ett så stort Haaf som Wästerhafwet war, ifrån Söder till Norr, der till behöfde han ett stort Skiepp, det här Apollodor. kallar på Grekeska ett Drickes-stoop, det andra af Grekerna, som sees af Macrob. Sat. lib. 5. cap. 21. pag. 522. kalla Scip, och menar han intet warit ett drickes Kiärill, utan en Skuta som burit det ordet Scip, see Atlant. Tom. II. pag. 21 [= s. 36] wijsandes huru illa de gambla förstådt wåra Gåthor, ehuru han sielf intet wiste att Skiepp

är ett Swenskt ord, och en Farkost att reesa till Siös. Ty Skipp är Skuta på Swenska, men på Gräkeska ett Drikes-kierl; och måste det intet hafwa warit ett lijtet Drickes-Kiäril, om han skulle satt uppå det Gerions Ökior eller Oxar. Ty är förståendes, att Herculs Skiep war så stort, att han satte Gerions tolfådra-båtar upp i sitt Skiep, som wåra Fäder mäst brukat att röfwa med, såsom och än i dag wåra Siömänn giöra, i det de sättia sina större och mindre 2, 3 och 4 Slupar eller Jullar up i de stora Skieppen när de gå till Segels. Såsom nu Diodorus Siculus, hwilken lefde mot Christi tijd, några hundrade Åhr effter Herodotum och Apollodorum, hwilka denna Herculs bedrifft, effterfölljandes wåra Fäders underliga sätt, genom så roliga Gåthor beskrifwit hafwa, men han utan twifwel effterfölgt andras anteckningar och berättelser giör det genom något klarare ord, så will iag honom indraga, på det man må see huru när han instämmer med min uttydning, effter wåras Skriffter, öfwer Herodoti och Apollodori rum.

Så talar Diodor. lib. V. pag. 303. der han sluter sitt tahl om wår Swerige Baltheja, och Östersiön Oeridan, uti hwilken Glyss finnes: 'Uthi Gielte-ö, eller Gielte-land, såsom där berättas, war en hög Herre, hwars Dotter war en meckta stoor och skiön Menniskia för alla andra: denna wart där af så högmodig, att hon intet höll någon sin |708| jämlijke, eller wärde sig till Hustru, utan gaf alla kalfskin. Men det hände sig, att när Hercul han förde Krig mot Gerion och skulle byggia Alesiö där på orten. Tå fick denna modige Jungfrun lust till honom, när hon fick höra det stora ryckte om hans Manligheet och storleek, och hade lust blifwa af honom hafwande. Det och skiedde och Sonen som hon fick, kallade hon Kal-Jætte: hwilken öfwergående sina Landzmän i storlek och styrckia, bekom när han blef fullwäxt sitt Fädernes Rijke att styra. Och såsom stort ryckte kom om hans Manligheet, lät han kalla alla dess undersåtare Kall-jættar, och Landet Kall-jætteja eller Kalland. Detta Landz större deel hafwer 200000 Man, och det mindre 50000. hwilka fordom hafft stor wänskap med de Romarer, och än in till denne dag. Men såsom dess stora Land ligger rätt under Norr-Stiärnan, så hafwa de en grufwelig Winter, fråst och Iis. Ty om Winteren hoos dem så faller i Rägns ställe ijdelig Sniöö, och när klart wäder är, så frysa alla Strömar så till, att där äro af Iis stadigewarande Broar, ja så att icke allenast de som dageligen reesa, kunna fara der öfwer, utan och heela Krigzhäären med deras Rustwagnar och Slädar.'

Lib. 4. pag. 224. Talar han om Herculs Slacktning med Gerion effter den befallning han fick af Orustu: 'att han skulle upsökia Gerions Ökior, som gingo i beet wid Iberien. Hwilken befallning såsom han såg den falla sig mycket swår, så tillrustar han en stor och skiön Skiepzflotta, och tillsammansskrifwer

en wacker Krigzhär. Ty i hela Werlden hade kommit ett roop ut, att en Man benemd Chrysaor, af det han war så träffelig rijk på Gull och regerade öfwer heela Iberien, hade tre Söner som woro nampnkunnige Hieltar, af deras styrckia och de många Örlig de utfört: och hwardera af dem hade stora Krijgzhärar med sig. Hwarföre tyckte Orustu att beläggia Hercul med detta profwet om han kunde gå i kamp med dem, hwilken tog det bådet emot, och befalte att heela dess Krigzhäär skulle samlas till Öön Crit. Emedan det war en så beqwemlig ort och Öö, att han därifrån kunde fara till alla orter till Siöös.'

Sedan berättar Diodorus huru han for till 'Lybien, Africam, Ægypten och uth igenom Spanska Sundet, och farandes med Flottan där förbij in i Wästerhafwet, kom till Iberien där han råkade Chrysaors Söner med sin Krigzhäär som war delt i 3 deelar eller flyglar. Hwilka han utmante till Enwigzkamp och dem fällte och intog Iberien, och dreef bort de nampnkunnige Oxarna, gifwandes åt en Konung på Iberien några stycken Oxar. Han tackar Hercul för dessa och lofwar en skön Oxe hwart åhr honom till åminnelse att upoffra. Och äro än i dag sådana wackra stora Oxar af samma slag i Ibrien där de wäl blifwa stillte.'

Nu willie wij jemnföra Diodorum med Herodoto och Apollodoro. Först säger Diodor: att uti Landet Hielte-öö fann Hercul denna |709| högmodiga Jungfrun. Men Herodotus i Schytien, hwilket intet äro emot hwar andra, ty här pag. 40 till 43 [= s. 51—54] är wijst att wår Scythia hon war i älsta tijder kallat Gielte-Skyteja, där Solen hon längst i Norden aldrig gick neder om Sommaren på några dagar och weckor. Och ligger detta Diodori Hielteland och Herodoti Yla både twå i Finland, hwarest den Hieltinna med sina Hamaizor regerade. Derföre och Diodor. Sicul: rätteligen talar, att den större delen utaf Kalland eller Gielteland låg under Carlwagnen. See Plutarch. Pausan. Flor. i Atlant. Tom. I. pag. 60. 498. 809. 811 [= s. 43, 312, 509 f.]. Men intet wiste Diodorus af det att hennes Kropp nedan till war en Orm, eller hwad där under förstodz. Wijdare wijser Diodorus, att Hercul han förskaffade sig en Skiepzflotta, altså hafwer han ey heller fått kundskap om den Gåtan, att den afmåhlades genom ett Gyllende drickesstoop, med hwilket Hercul foor öfwer Hafwet effter Apollodori och Macrobii ord, eller att han hade Skiut, där med han drog öfwer Siön, som Herodotus talar. Men likwäl är han i den eenfalliga meningen att Gerions Oxar eller Ökior de woro Landz Oxar, det han wijsar gienom de orden, att uti Iberien äro än i dag feeta och goda Oxar af samma arten qwara när de blifwa wäl stillte, och af det, han säger att åhrligen skulle en offras Hercul till ähra; hade det warit sådana Oxar hade intet Hercul behöft draga till Wäster-

hafwet. Ty de som draga ut på Maroderi, det är råda och röfwa Mährar och Oxar, de fara med Hästar och Folck till Landz att dem drifwa tillsammans och ey till Siös.

Ett rum will iag än införa af den gambla Greken Parthenio Nicaensi cap. 30. pag. 394. som hafwer brukat wårt rena Giötiska ord och kallar denna stormodiga Jungfrun Gieltinna och Fadren, Brette, det är stormodig och den som råder öfwer ett Land: dedan Bryte och Bråtte Häradzfogde. Bröte Landskap, så talar han: 'Det berättas att Hercul när han skulle taga bort och förskingra Gerions Oxar, drog igienom Gieltarnas Land, och kom till Bretten, hwilken hade en Dotter som kallades Gieltinna.' Här är märckiandes, att Gräkerna effterfölgt Finnarnas utahl, ty de säija för Gielte, Kelte, Gielpa, Kelpa, Hierta, Kerta, och skrifwit med κ, dhet är *K.* Dhet Latinerna utföra med *C*, och är intet under, emedan många Gräker satt sig neder fordom i Finland, och många Grekeska ord i Finska Språket finnas, see Atlant. Tom. I. pag. 324, 332 [= s. 204, 209].

Är således wijst af åtskillige rum hwar Erytra wijken och Siön, så och Ön Erytheia lågo wid stora Wästerhafwet, det är Swerige hwar ifrån |710| Phoenicerna äro komne, och således af Skribenterna sagt dem komma utur stora Wästerhafwet.

§. XIII. Änn måste wij och wijsa hwar de Bärgen liggia, som de kalla Sola och dess Land Solheim, ifrån hwilka Phoenicerna reest och farit in i Canaan eller Juda-landet. Josephus Flav. uti sin Book Cont. Appionem pag. 1047. så och Euseb. præparat. Evangel. mena det warit Judar, dragandes in ett rum af en gammal Grekisk Skald benembd Chærilus, som så talar: 'Cherillus den gambla Skalden han kommer och wåra Judar i hog, att de hafwa stridt under de Persers Konung Xerxes emot de Greker: upräknandes alla de slagz Folck som honom folgde, sätter han wåra yterst säijandes: Det fölgde hans stora Krigzhäär ett underligit slagz Folck, som talte ett obekant språk som lydde in på det Phoeniciska Språket. Dessa bodde wid Solheims fiällar wid ett oändeligit stort Kiärr. Warandes deras håår rundt om afklipt, och hade till hielmar på Hufwuden optorkade Hästehuudar. Af detta tycker mig (säger Josephus) wara klart, att Cherillus kommit i hog wåra Judar, emedan Solens Berg är i wårt Land på hwilket wij boo, och Asphaltites' (Swafwel Kerret) 'är större än de andra Kierren i Syrien.' Eusebius utlägger detta Cherilli rum lijka så, men läggiandes det till att Solhem är *Jerusalem.* Boccardus i sin Chanan: lib. I. cap. 6. pag. 378. Der han will wijsa af ett rum, att Phoenicerna hafwa och satt sig uti Pisidien, som elliest kallas mindre Phrygien, see Ptolom: Asiæ Tab. I. nemligen 37 och 39 högdz grad. 61 och 64 högdz gr. där wåra Phryger

och Trojaner fordom sig nedersatte, som skall i sitt rum wijsas och igienkiennas af Orthernas Giöthiska nampn Berga, Hælga, Sola, Boda, Onsala, Tyrsala, Casa, Olfwa etc. Så indrager han ett rum af Plin. lib. 5. cap. 27. säijandes: 'På en kulle boo de Pisider, som fordom äro kallade Solymar.' Menandes att de kommit ifrån Judalandet, effter och Tacitus Hist. l. 5. säger: 'att Judarnas upkombst är allom kunnig: Det nampnkunniga Folcket, som Homerus kallar Solymar, hafwer kallat effter sitt nampn dem Staden Hierusalem',. eller ifrån de Bergen som Homerus nämner i sin Odys: E. v. 282. och Iliad. Z. v. 184. der Beellrophon war. Men Bocchardus kullkastar sin och deras mening, att intet måtte Phœnicerna warit Judarna som Cherillus talar om, emedan han säger att de woro till Håret omskurne, hwilket hoos Judarne war högeligen förbudit uti 3 Mosebook 19, 27. Det och Boccard af andra Lärdas Skriffter bekräfftar. Men utaf Herodoti Thalia wijsar han att Baggen han lät på dhet sättet skiära sitt håår. Detta Skälet är allenast ett, men der äro större, som wijsa att dessa som följde Xerxis häär, de woro intet Judar. |711|

Ty 1. är allom bekant att Judarna war ett heligt Folck, som Gudh den högsta befallte att de ingalunda skulle blanda sig med Hedningarna, dem i strid mot andra föllja, eller ingå Echtenskap med dem, att undwijka Afguderij: ja, som man seer af de Maccabeers böcker, att dhe om Söndagarne intet en gång torde wärja sig mot sina Fjender, om de dem anföllo, altså följde de intet Xerxis häär åt.

2. Till det andra, beskrifwer dem Cherillus af dess underliga Skapnadt, såsom mycket främmande för dem. Altså kunde det icke heller wara Judarna, ty de woro ju alla Österlenningarna bekante, både ifrån den tijden som war för Xerxis tijd, när de 10 Israels Slächter blefwo bortförde till Assyrien och Caldeen, och nu så mycket mehra som under Xerxis tijd, de woro fångar under de Babylonier, Caldeer och Perser, och Judalandet låg då Skattskyldigt till dem.

3. Till det tridie, att de hade ett obekant Språk, som lydde in på det Phœniciska. Judarnas språk war intet obekant de Chaldeer, fast det något bröt af genom den långa tijden, sedan Abraham for utur Chaldeen. Ty allom Lärdom är nogsamt bekant att Abraham förde det Språket med sig in uti Canans land, och alla dessa Orientaliske eller Östlenningarnas språåk hafwa det såsom en Moder. Derföre och Eusebius i samma rum pag. 413. af några Grekeska Skalder nämner Chaldeerna och Hebreerna tillhopa såsom ett Folck. Och när man tillseer alla dhe ord, som de Lärda skrifwa wara rätta Phœniciska, så komma de intet ihopa med Hebræiskan. Såsom straxt här nedan wij-

sas skall; Ty erkiänna och de Lärda att det war ett särdeles språk. Men utaf det att de bodde och gräntzade med Judarna, så war intet under att de blandade några ord i hwars annars Språk, men då kallas intet de orden wara rätt Phœniciska, utan Judeska. Här om see och den Helga Skrifft, Nehem. cap. 13, v. 23, och 24. Och såsom de Phœnicer talte både sitt egit Språk, ock så Judarnas, hwilkas grannar de wore, och med dem handlade, blefwe de kallade *Bilingues*, det äre sådana som brukade 2 Språk, see Virgil. lib. 1. Æneid. Sil. Ital. lib. 2. Claud. Bell. Gild. Plaut. derest Milphio talar Hannonem till.

4. Till det fierde war i hela Judalandet intet Bärg af något wärde, som kallades Sola, som kunde jämnföras mot det hiskeliga långa och stora Berget, som Grekeska Skalderna beskrifwa. Ty *Hierusalem* låg på en lijten backa, och war kallat, förrän Judarna kommo där in, |712| *Hierosyla*, *Salem*, *Solyma*, *Jebus*, *Moria*, som sees af dhen helga Skrifft, Josuæ 15, v. 8. Psalm. 26. v. 3. Gen. 14. v. 18. etc. och Josepho Ant. Jud. cap. XI. pag. 18. och af Ortelii Thes. att 'Hierusalem betydde en Helig Stad'.

5. Till det femte brukade intet Judarna omskurit Håår, ey heller Hästehudar till hielmar och skiöldar.

6. Till det siette war intet i heela Judalandet något Kiärr eller Insiö som war dräffeligen stor, såsom Cheryllus säger i Josepho, eller omäteligit stort, såsom uti Eusebio är uttolkat. Ty sådana små som Asphaltites är i Judaland, hwilket intet större är än att man kan med ögona see där öfwer, hafwa wij öfwer några tusende i Swerige. Icke heller låg det in wed Jerusalem utan längst up i Landet wid Gräntzen.

7. Till det siunde, huru kunde de Phœnicer då säjas af alla gambla Skribenter att de kommo ifrån långt bort belägne Orter och Solymberget, öfwer stora Wästerhafwet.

Wij willia så komma till det skräckeliga höga Bärget i Swerige, som för det att de gambla meent det sträckia sig upp under Norstiernan, så att the genom liknelser skrifwit dhet hon up på dess Kulle och Spetz skulle lijka som på en Axhol wända sig, som i Atlant. Tom. I. och II. offta wijst är, så är det wordet kallat Syla, Sula och Sola Atlant. Tom. I. pag. 349, 396, 399 [= s. 221, 248, 250]. Hwilket ord är en Pelare som uppehåller hela Huset: dedan Tyskarnas Seule; och Sola under Skoon, emedan hon bär heela Kroppen, och Syllen under Huusen, emedan heela husetz bygnad där på hänger, och Sola under Skrufwarna, på hwilken skrufwarna stå när heela Huset upskrufwas. See således kallas hela wår stora Fiell Sola, och Sula: see Atl. Tom. I. pag. 349, 396, 399 [= s. 221, 248, 250] och dess ända uti Söder wid Aggerhuus-wijken, Soloænda. Och landet up wid Sola-fiell med åtskilliga Or-

ter under 63 och 67 högdz grad. 33 och 37 middagzlin. Atlant. Tom. I. Tab. VI. kallas Solaheim, Solei, Soledahl, och utaf det att Solen om Sommaren när hon intet går neder för oss här längst i Nordan, utan stryker heela Natten in wed Horizonten och Bergens yttersta uddar, lijkasåsom hon skulle där hwijla. Ty säger Volsiunga Saga artigt pag. 361. 'Uppå Solum-fiell beeta Solens Hästar', lijka såsom de där skulle gå och äta Gräs och måssa, såsom Lapparnas Reenar. Finnarna, såsom sees i Kungz Sagorna p. 300. 420. kalla detta Bärget Solum vari. (Vari är på Finska Berg) see Atlant. Tom. I. pag. 360 [= s. 227]. Uti Petr. Clas. Noriges beskrifwelse upräknas de |713| Dalar och Prästegiäld som legat under de högsta Fiellar Sola-fiell, Oera-fiell, och Oera-daal, (dedan ordet Oeritheja) och pag. 100. där han hela Kiölens högsta Spetzar upräknar emellan Norje och Swerige nämner han Ryd-fiell, Skaris-fiell, och Syle-fiell. Pag. 13. nemnes Solej.

Se detta Berget är som Strabo lib. I. pag. 21. säger 'att Homerus sätter utom Wäster-Hafwet'. Där han talar om Ulysses reesa, när Neptunus kom ifrån Æthiopien tillbakars reesandes; Af Homeri Odys. E. v. 233. måste man först see när Ulysses war här i Swerige, och af hwad kiänneteckn det igienkiännas skall, då Calyfsa giorde ett Skiepp för Ulysse, att reesa hem till sin Hustru. Af Homero är bekant som och af Edda och wåras Segner, att Ulysses han älskades af Calyfsa en Konungzdotter, och att Necken Konungen i Swerige wille, effter det Ullyr hade i 7 åhr hafft umgänge och wänskap med henne, att han skulle henne äckta, men när han aldeles uptäckte sina tanckar för Calyfsa, att han war gifft, så kunde hon intet längre begiära det af honom, ty lät hon byggia honom ett Skiepp, och gaf honom en tweäggiat Yxa till wapn. Hwilket är ett teckn till wårt Swearijke, emedan alle Stridbare Maisor boro yxar. Sedan beskrifwer han i samma rum Swerige af Biörn på himmelen, den han säger i 273 vers. wåra Inbyggiare kalla Calwagnen, som där wändes, och intet wäter sina fötter i Hafwet, det är, går intet neder om Horizonten, see Atl. Tom. I. pag. 303, 320 [= s. 191, 202]. sedan beskrifwer han Ulysses reesa huru han foor uth, och altijd skulle achta att hafwa Calwagnen i sichte på wänstra handen, elliest hade han råkat i willa Haafwet; emedlertijd kommer Necken heem, hwars reesa Homerus i 280 versen således berättar: 'Nu fick Necken, som kommin war ifrån Æthiopien, see långt bort ifrån sig utaf de stora och höga Solym-bergen att han Seglade i Siön, då blef han skräckelig onder och skakade på hufwudet, talandes med sig sielf. O i Gudar som hafwa i min frånwaru annorledes slutit om Ulysse, medan iag war hoos de Æthioper.' Sedan säger Homerus huru Necken spådde honom stora Olyckor för detta streket, och huru han upwäckte honom i Hafwet stora Stormer, att hans

Skiepp och Folck foro illa, utan twifwel genom Trollkonsten, som de den tijden här i Norden mycket brukade. Detta war orsaken hwarföre Edda säger pag. 247. att de här i Norden woro onda på Ullyr för det han bedrog Calyfsa. Utaf wårt Solyms-berg kan man see wijda ut i Wästerhafwet, särdeles wid dess streck som ligger wid Atle-fiord och Thetis-fiord emillan 68 och 69 högdz grad. 34 och 38 middagzlin. så och wid Soloenda där alla Skieppen skola förbij, som fara utur Östersiön i Wästerhafwet där Bergzudden Kalfwen är, som alla Skieppen skola sig |714| rätta effter. Och ehuru det intet just war, att Necken då på stunden skulle wara på det Berget och see Ulyrs bortresa, så är lijkwäl Skaldernas art att så tala, det Gudarna af de högsta Bärgen see neder i Landet och på Siön, hwad en och annan giör; Såsom Jofur af Holymbo, af Bergasia, af Ida etc. seer hwad dhe och dhe Folcken taga sig före. Detta bekräftas och af Orpheo i sin Argonaut: v. 750. där han i en summa upräknar alla dhe slagz Folck som de kommo till, hijt i Norden, säjandes; 'När wij kommo längre fram beseågo wij dhe yttersta Hafz hamnar och Folck, Urar, Scydnar, Charander och Solymar.' Ty kallar Hesychius och Ortelius dem det Scythiska Folcket, och Pindarus indragen här pag. 500 [= s. 502] då han talar om Bellerophonte att han slogz med Solymennen, säger han 'det skedt wid Amaisornas säte, där Jorden är af Iis och Kiöld betäckt och är öde'. Denna hans bedrifft beskrifwer och Homerus i sin Iliad. Z. v. 187. 'att Bellerophon hade aldrig hafft starckare Männ att slåss med, än dessa Solymæn'. Hwilka och här i Swerige uti wåra och dhe Norska Sagor räknas med Jemtarna för de starckaste och grymmaste Bergresar och Jættar, emedan de lågo upp i Bergen, och lade sig altid på strijd med Biörnar, Wargar, och andra Slagzkiempar. Apollod: Athen. lib. 2. cap. 3. pag. 81. beskrifwer och Bellerophontis reesa: 'att han steg på Pegasum som war giord af Mardusa och Necken och hade wingar, och flög så up åth högden, och drap så med sina pijlar Skinmæran. Och när han det beställt hade, så befalte Jobbe honom slåss med Solymænnen, och när han det förrättat, blef han beordrat att slåss med Hamaizorne.'

Palæphatus uti sitt 29 cap. pag. 40. ärkiänner, 'att Bellephoron han war en Phrygisk Man ifrån Corinto, hwilken lät giöra sig ett långt Skiepp att fara i Hafwet på Siöröfweri. Och kallade Skeppet Pegasus, såsom nu hwart Skiepp hafwer sitt nampn. Och war det lijkare att det han for med, war ett Skiepp än en Häst.' Här hafwer Palæphatus råkat på att Pegasus war ett Skepp, och meente att det intet war en Häst, hwaraf man seer honom och intet förstådt wåra Gåtor, att Skiut är så wäl ett Skiepp som Häst. Men han hafwer intet råkat på att Skinmæran war en eldsputande Bock, Häst eller Skuta, där som förr är wijst, See Florum lib. 4. cap. 12. Torstens Saga p. m. 27.

uti Atlant. Tom. II. pag. 29 [= s. 43]. Icke heller wiste Apollodorus hwad det betydde, att Pegasus hade wingar och war Neckens och Mardusas afföde. Det som sades hoos wåra Fäder wara Neckens afföde, war altid Skutor och Skiepp, och lades det där till, att det war Attinans Siöråns, eller Mardusas afföde, så förstodz att både Män och Qwinnor woro på den Farkosten att fara i |715| Siöröfwerii, och komne här längst uhr Norden; Bellerophon war en Phrygisk och utaf wår Japhetz Slächte, ty han war Klokers Sohn som war Sisyphs Sohn, som war Olles Sohn, som war Hellens Sohn, som war Deukalles Son, som war Fromaders Sohn som war Japhetz Sohn, som war Ures Sohn, see Homeri Iliad. Z. och Hesiod. sampt Apollod. Athen: Tab. I. V. och VIII. och han hade förskaffat sig här utur Norden ett sådant långt Skiepp med wingar, det är Seglet, och for up åth högden, det är han drog Norr uth, dijt Solen om Sommaren gick så högt på Himmelen, att han kunde Segla natt och dag, och där råkade han Chimeran, det är här ett eldsputande Skiepp, och Siöröfware, det han med sina Pijlar (det war och eldskått, som tillförende wijst är) upbrände. Och sedan for högre Norr uth till Solymænnen, dem han försökte med kiämpande, och sedan längst i Norden till Hamaisorna att försökia deras krafft. Som af Homero och Pindaro förklarat är.

Är således wijst hwarest dessa höga Solumfiellar och Erydeja liggia här i Swerige dädan de Phœnicer komne äro, hwilka foro öfwer Wästerhafwet in i Canaans Land som Strabo talar, och Herodotus. Ty säger Plinius rätteligen lib. VI. cap. XVII. pag. 332. där han talar om wåra Schyter: 'dhe slagz Folcken som kallas Attagorer' (läs Attagother) 'som boo emellan höga Bergen och lefwa i en frisk och ifrån all Siukdom befriad lufft, äfwen såsom dhe andra Yfwerboorne Norske. Om hwilka Amometus skrifwit en heel Book, såsom Hecatæus om de Ywerborne Norske. Ifrån dessa Attagother äro dhe Thyrer komne, Tocharer och Caserer uti Indien, dhe som boo sedan längst bort hoos Schytarna ock äta Menniskio kiött.' Dhe Plinius här kallar Attagorer, böra skrifwas Attagother, det är Göthernas Fäder, såsom sees af Jornande, hwilken dem på samma rum i Swerige sätter, och kallar Attagiöther, men Ammian. Marcell. lib. 27. cap. 8. pag. m. 383. 'Attagother, som hafwa warit mäckta grymma och starcka, och farit in i Britannien eller Ængland och lagt dem heel och hollne under sig'. Æthicus pag. 109. sätter *Athergietæ*. De Thyrer woro dhe förnemsta ibland Phœnicerna och deras Stad hela Landetz hufwudstad.

§. XIV. Af Historierna är nu wijst hwadan de Thyrer och Phœnicerna komne äro, så och i begynnelssen af den XII. §. att de woro af wår Thors, Bagges, Ogges, och Jonachors Scythers Slächte. Det wij här bekräffta willia

af den Staden som låg mitt i Judeen, som af dem kallades både Bassan, Nysa och Scythabole. så talar Plinius lib. V. cap. 18. pag. 279. 'Schytabole, som förr kallades Nysa, bygdes af Frej (Baggen och Thynis) dit han utförde Schyterna, begrafwandes där sin Amma.' Denna Staden ligger i Judeen under |716| 32 högdz grad. 67 middagzlin. Solin. cap. 39. pag. 81. talar Således om Scythabole: 'Frej, när han skulle begrafwa sin Amma, bygde han denna Staden, och på det dennas begrafning skulle så mycket namkunnigare wara, giorde han Staden mycket stoor, och såsom han inga Inbyggare hade, utwalde han där till Schytarna af sitt stora medföllie, och på det de sig Manligen hålla skulle att denna orten förswara, så gaf han, dem till en heders löhn, Staden nampn effter dem.'

Jag undrar på Salmasium i sina Anteckningar öfwer Solinum pag. 617, 618. att han will twijka om detta Solini rum, och menar honom detta dicktat, det som icke allenast Plinius tillstår att Baggen hade kommit Norr ifrån med Schytarna, utan som nu wijst är och af så många Grekers och Latiners skriffter bekräfftat. Och där ofwan på williom wij indraga af Stephano de Urb: 'Scythopolis som ligger i Palæstina (Judæa) som kallas Nyssa, i Cæle-Syrien är Scytharnas Stad, som förr och kallades Biessar af Borbarnen.'

Och utaf Euseb. Chronic. lib. 1. 'Scytharna de ströfwade in i Juda landet och ägde Scythabole som förr hett Basan.' Och införer Salmasius pag. 618. sielf af Hieronymo öfwer den helga Skrifft. 'att Manasse afkomne kunde intet uthdrifwa af Betzan dess gamble Inbyggiare, som nu kallas Scythabole' hwilken den helga Skrifft stundom kallar Huset *San* (*Betzan*) det är effter de Hebreers Språåk 'de Ondas eller owänners Huus'. Sedan tillstår och Salmasius af de gambla, att Herculs föllie 'satte sig där neder'.

Det Pinedus pag. 610 uti sina anteckningar öfwer Stephanum menar att för *Basan* skal läsas *Bætsan*, och att intet Skyttarna hetat Biessar, far han nu will uti, ty Biessar nemnas i Herodoto ibland de Scythar som sutto i Thracia så och af Ovidio i Trist: nemnes ibland Giötharna i samma Thracia, see Orthel. och är wijst att det är ett Schytiskt nampn, och att alle wåra Konungar och Stridzbare Krigzmän, så och grymma och starcka Diuur, de kallas Basar, Biessar, Bussar, Bassar, Hugg-biessar etc. och där af Swerige kallat Bassilia, Bassareja, Bæssarön etc. see Ravenat. pag. 140. Atlant. Tom. I. pag. 447. 448. 724 [=s. 280 f., 454]. Tom. II. pag. 60 [=s. 73]. Tom. III. pag. 655. 657 [= s. 646, 648]. och blef icke allenast Frej som elliest kallades Bagge och Thynis, kallade Basse utan och alle hans Stridbare Krigzmän Bassar och Bassarer (*Bassarides*) som här näst tillförene wijst är.

Hafwer och derföre Baggen kallat detta Landet med dess Hufwudstad

Basan, det är en Kunglig Stad och Scythabole effter sina Stridzbare Scythars nampn och intet *Betzan*, som är på Hebraiska så mycket som de orättrådigas och ondas Stad. Ty ingen är så galin att han sielf skämmer ut sig, och kallar sig ond och orättrådig, och så mycket mindre giorde Scytharna det |717| sig såsom de höllos af alla gamla för de Rättrådigaste och Frommaste, det och Judarna wittna om dem i den 2 Maccab. Book 12. Cap. 29. vers. 'Thereffter drog (Judas från Ephron) emot the Scythers Stad, som låg 600 stadier ifrån Jerusalem, men effter Judarna som när the Scyther bodde, gofwo them wittnesbörd, huru the them all wänskap bewijst hade i then swåra tijden, höllo the sig wänliga med them, och tackade them therföre, och bodo att the och här effter wille them gunstiga wara.'

Men Josephus i sin Skrifft, skrifwer att the en gång hafwa warit grufwelig onda på Judarna, och slagit 13000 ihiel af dem. Ty tyckes att detta namnet Basan, hafwa de Hebreer wändt i *Betzan* effter de intet wunno den Staden, och höllo så Scytherna för ett ondt och grymt Folck.

Utaf Josuæ Bookz 17. Cap. förutan af andra rum, seer man att där Josua åth Manasse skulle utskiffta Landet, så nemnes det ordet *Bazan* både i den 1 och 5 versen, men i den 16, där Josephs Barn Manasses Släckte klaga sig att dhe intet kunna intaga Bergen, där nemnes *Betzean*, för det de brukade Jernwagnar, hwilket instemmer med Hieronymi ord, och synes då Israels barn förwändt Basan i *Betzan*, för deras grymheet och hårdheet. Elliest att samma Stad kallades Nissa, af Baggens Amma der begrafwen, så war det och Schytisk, ty Nisse är Neckens nampn och Nissa är hans Hustrus; såsom wåra Fäder altid brukat att allenast med en Bookstaf wända Männers och Gudars namn in på deras Hustrur såsom Thore, Thora, Olle, Olla, Tyr, Tyra, As, Asa. etc.

§. XV. Af desse Phœnicers storleek till Kroppen, så och röda färg till Ansichte ock håret, wijses dem och här ifrån komne, hwarföre och uti den helga Skrifft detta Landet Basan kallas de Resers Land, see 5. Mose Books cap. 3. v. 13. och utaf Hornio uti dess Taflor öfwer Juda landet, de Gigers och Jettars Rijke.

Att de af deras röda färg till Ansichte och hår äro kallade Phœnicer är wijst af Strabone lib. 1. pag. 42. och Hesych. och kommer intet Judarna och andra Söderlenningar till, emedan ju längre man kommer i Söder ju swartare äro dhe till Håret och ansichte.

Man seer redan i Franckerijke huru dhe äro blekare, och swartare till Håren än wåra Schyter, som de Gambla kallat röd- och gulhårade, (see pag. 513 [= s. 514]) än mera i Italien och i Spanien, än mehra i Syrien: i Judeen där

de äro bleekswarta till hyn, så och Ägypten och Africa wid Siökanten, men sedan längre up, heel swarta till Ansichte och håret.

Man seer och af Cherilli ord och Herodot: Thalia, att desse Phœnicer med Baggen woro för dess långa hår kringskurne, hwilket wåra Fäder |718| fordom giorde när de drogo till Krig, så skoro dhe Håret rundt om af, såsom Dahlkarlarne, än i dag giöra, jemt wid öresnibben, att det dem ey skulle wara i wägen, särdeles när bläst är, såsom nu alla Soldater och Ryttare i Swerige, de binda det ihopa, och giömmat baak om hallsen i en possa, hwilket sätt och wåra förfäder brukat hafwa som sees af Tacit. och Cluver. German. och dess Figurer, och således wijsar och detta, att dessa Phœnicer wore här Nordan ifrån komne; Ty Judarna som Boccard: af den helga Skrifft och andra Lärdas skriffter wijser, torde det intet giöra.

§. XVI. Det är och wijst af Atlant. Tom. I. cap. 8. pag. 315. och pag. 780 [= s. 199, 490] att Necken han kallades Ogge, Agge, Hokon, Åke, etc. som här och sees, och hela Swerige Ogheim, och huru under hans, och dhe andra hans Fäders och Bröders tijd, dhe stora uthtogen skedde, och mehrendels till Siös genom Strömar, Haaf och Kiärr, och derföre både den helga Skrifft, så och dhe Hedniska skriffter afmålat dhe stora Uthtog genom wattufloder; samma nampn hade och Ogge i Basan, hwilkens Släckt wijst är här pag. 693, 694 [= s. 682, 683] den Hornius och andra kalla *Agenor*. Hwars Jätte-sängs längd beskrifwes i Mose Book V. cap. 3. v. 11. att den war 9 alnar och 4 alnar bred effter en Mans (utan twifwel Judarnas) armboga. Hwilket giör effter wårt mått 6 3/4 aln i längden.

När man nu öfwerlägger Bileams Prophetia i IV. Mose Book 24 Cap 5 v. där han så talar; 'huru skiön äro tina Tiäll Iacob och tin boning Israel, som Bäcker uthwidga sig, såsom Örtegårdar wid wattn, såsom Tiäll the Herren upsätter, såsom Zederträ wid wattn. Wattn skola flyta utur hans Ämbar, och hans Rijke skall uphäfwa sig; hans Konung skal högre wara än Agag, och hans Rijke skall uphäfwa sig.' Så uthtyda de Andelige denne Jacobs wattns öfwerflödande och hans stora Rijke in på Christi Rijke. Ty Agags Rijke, kan här intet förstås om Ogs Rijke i Basan, ty det war ett lijtet Land, intet tijonde delen emot heela Judalandet, utan om wår Ogs Rijke i Swerige, som hafwer under Thor och hans flera Bröders, tijd intagit, icke allenast detta Rijket Basan, utan nästan heela Werlden; och mot detta jämförer Bileam Judarnas Rijke, som skulle genom Christi tillkommelsse såsom en Flod gå öfwer heela Werlden, och warda större än *Agags* (Ogges) Rijke, hwilket de Greker och afmålat genom *Ogyges* flodh. |719|

§. XVII. Nu willia wij komma till Phœnicernas Språk och wijsa af det

att de här ifrån komne äro, såsom alla andra Lärda i ällsta Tijderna hafwa det tagit för ett ofelbart skiähl, när man kunnat wijsa 2 slagz Folck på åtskilliga Orter widt belägne ifrån hwar andra hafwa hafft ett Språk, och så mycket mehra såsom wij reedan af Historierne bekräfftat dem här ur Norden komne, af deras Släckt, af deras storleek, och färg. Och på det intet andra af de Folcken som och bodt Norr åth, måga det sig tillägna, icke heller andra som bodt dem omkring, så will iag upsättia alla dhe förnämsta Språken, som äro grunden till de andra, och jämföra mot de orden som egenteligen kallas Phœniciska och ey räkna de orden som de hafwa bekommit af de Hebreer som woro deras Grannar.

Schytiska eller Swenska.	Phœniciska.	Tyska.	Hebreiska.	Grekeska.	Latinska.	Slaweska.	Finska.
Apia, Æfia. Jord, Ærd. b. 323. b. 450. [= II s. 331, 462]	*Appa.* *Ert.* Bocc. p. 337.	*Erd.*	Adama.	Gaja.	Terra.	Semla.	Ma.
Astara, åtrå, aistain. b. 409. 410. 416. 487. 510. 525. 571. [= II s. 420 ff., 427, 498, 520, 535, 585]	*Astera,* Boc. 370.	Lieben.	Ahab, Chahab.	Philein.	Libidinose ardere. Amare	Lubiti, mielo vak.	*Ystavijs.* Rackaus.
Astar-deja. a. 21. b. 52. [= I s. 20, II s. 65]	*Astarte.* Bocc. 646.	Gottin der wollust.	Nahama, Gogah.	Aphrodite.	Venus.		*Ystar.* Rackaus.
Agga, Aga. b. 53. Verel. Lex. [= II s. 66]	*Agga.* Seld. 2. c. 4.	Streiten, stechen, straffen.	Himei, Milcham.	Nypto, Makomaj.	Præliari, pungere, punire.	Walcze bosti.	Sotia, tappela.
Afara, Afart, öfwerfart.	*Abara.* Boc. 329. 605.	Yber*faren.*	*Habar.*	Diaporeuo.	Trajicere	Prepelati.	Yletzemennæ.
Aan. b. 466, 468. [= II s. 478, 480]	*Oan.* Pindar.Bocc.605.	Fluss.	Nahar.	Potamos.	Amnis.	Reka.	Virta, joki.
Aar.	*Aor.* Bocc. 503. Anon.	Flussen.	Nahar.	Potamoi.	Fluvii.	Reka.	Jokio.
Ale. c. 431. 382. [= III s. 436, 389]	*Alon.* Plaut. Pen.	Gott.	Jehova.	Theos.	Deus.	Bug.	Jumala.
Aolla, ilar, åll.	*Aoli.* August. l. 7. loc. c. 17. Bocc. 805.	Ungewitter.	Saha, Ruak.	Keimon, zale.	Tempestas.	Hudaura	Angaratuli, myrskæ, illmæ.
Auden, Oden. a. 210. 213. 217. 727. [= I s. 134, 136, 139, 456]	*Audon.* Scalig. in Epig. ad Meleagr. Anthol. lib. 3. cap. 25.	Herre.	*Adon.*	Kyrios.	Dominus	Gospud.	Isændæ.
Atta. a. 211. Bocc. 811. [= I s. 135]	*Atta.* Macrob.	Vatter.	Ab.	Pater.	Pater.	Ozha.	Isæ. |720|

Askur, Ask. c. 278. 293. [= III s. 288, 302]	*Assur, Ascur.* Hesych.	Becher.	Agan.	Krater.	Crater.	Kuppa.	Laticka.
Ark. c. 278. 292. [= III s. 288, 302]	*Arc.* Boc. 819. Orph. arg.	Schiff.	Eniah, Sephina.	Nays Ploion.	Navis.	Barka, Ladia.	Laiva, Hækti.
Æthin. c. 27. [= III s. 39]	*Ædin.* Plaut. Pen.	Geslecht.	Jelech, Tsoet, Saim.	Genea.	Familia, proles.	Slatha, pleme, rod otrozi.	Sucu.
An, Anse. a. 199. 200. 494. b. 6. 52. 57. 59. 578. [=I s. 127, 309; II s. 20, 65, 70, 72, 592]	*Ani, Ansi.* Plaut. Pen.	König.	Melech.	Basilevs.	Rex.	Krail.	Kong, Kuningas.
Anne-bal.	*Annibal.* Diod. Sic.	König-mechtig	Melech gebir, Jachol.	Basilevs dynatos	Rex potens.	Bug, oblastan.	Vaimalinen, Kuningen.
As. a. 462. 819. c. 480. [= I s. 289, 517; III s. 482]	*As.* Boch. 811.	Gott.	Adonai.	Theos.	Deus Rex.	Bug.	Jomala.
Asir. a. ibid. [= I s. 289, 517]	*Asir, Asis.* Jul. apost.			Ares.	Mars.		
Æsebona.	*Esebon.* Jans. G. A. 23.	— — —	— — —	— — —	Regia sedes.		
As-drut-bal.	*Asdrubal.* Boch. 825.	Gott treu und mectig.	Meleh adon gebir.	Basilevs pistos.	Deus fidus & potens.	Bug, veroblastra.	Voimalinen Jumala
Ådder. b. 494. [= II s. 504]	*Adder.* Anon.	Swerdt Spes.	Chereb.	Xiphos.	Ensis.	Metsch.	Miecca.
Ådder-bal.	*Adderbal.* Sall. bel. jug.	Mechtig mit den degen.	Chereb abhir.		Ense potens.		Voimalainen, Mieccala.
Agg-man. c. 631. [=III s. 624]	*Achiman.* Boch. 363.	Schrechelig.	Nora.	Phoberos	Terribilis nemini par	Strashan.	
Amma.	*Amma.* Etymol.	Zeug amme.	Omeneth, menikoth.	Trophos. Threptria	Nutrix.	*Amma,* doika.	Immeteja. Syris *Imma.*
Habyle. b. 96. [= II s. 107]	*Abyle.* Festus.	Hog gebirg.	Har.	Oros.	Mons altus.		Korkin vuori.
Aldar. a. 698. [=I s. 438]	*Alda.* Hesyc.	Hundert jærige zeit.	Olam.	Ajon, genea.	Seculum.	Stuleta.	Miehenika sata, ajastaica.
Akkarön. c. 356. 561. [= III s. 365, 555]	*Accaron.* Jans. 51.	Haven.		Neoria.	Navale.	Kraj. breg.	
Æfiaasa, Æfasa.	*Aphaca.* Euseb.			Aphrodite.	Venus s. Terra.		
Hæl-maja, Hæll-mö.	*Alma.* Hieron. Boc. 842.	*Maid.*	Bethulah.	Parthenos.	Illustris Virgo.	Diviza.	Neitzi.
Alt, Aldrig.	*Alt.* Boch. 829.	Alter.	Dsaken Jaschisch	Geron.	Senex.	Stariz.	Vanhamies.

Aas, Ås, Asæn. c. 214. [=III s. 226]	*Asa.* Jans. G. A. 25.	Hauf, hygel.	Thel, ghad chomer.	Soros. ogkos.	Cumulus collis.	Kup.	Sandamæk
Habargin.	*Abarin.* Jans. G. A. 25.	*Hogberg.*	Har.	Oros.	Mons.	Gora.	
Arf, Arp.	*Arba.* An. Ety.	*Erbe.*	Kenian.	Kleronomia.	Possessio, sors.	Deidina.	*Arpa.*
Balder Scythe. a. 762. 444. [= I s. 479, 278]	*Bale chitsim.* Boch. 702. 797.	Gutter *schuths.*	Robeh.	Toxotes.	Potens sagitarius.	Streliths.	Ambuja.
Barn, Byrn, Born. a. 691. [= I s. 434]	*Barn, Byrn.* Plaut. p.	Kind.	Ben, jeludim, seridim, thetsaim	Hyos teknon pais.	Filius, liberi.	Sin otrozi.	Poika, lapsi
Barn As.	*Barn-As.* Boch. 824.	Kind gottes.	Ben adonai.	Hyos Theu.	Filius Dej		Jomalan poika. |721|
Ball. b. 293. [= II s. 302]	*Bal, Bel.*	Scvantz.	Zanach schophca.	Kekros.	Priapus.	Rep. kurtz.	Ķyrpæ.
Ball-fægur. b. 294. [= II s. 303]	*Bel-phegor.* Jans. G. A. 23.	Schön Svantz.			Priapus pulcher.		
Botnen. a. 46. 330. 333. c. 480. [= I s. 34, 208, 210; III s. 482]	*Botne, Botno.* Arat. Ger. Ptol.	Meer, See.	Agam.	Elos, limne.	*Pontus* stagnum palus.	Iserie jezeri.	Meri, meren.
Brun. a. 263. [= I s. 166]	*Boer, Buer.* Boch. 824.	*Brun, Born*	*Beer, Bor.*	*Phrear.*	Puteus.	Studens.	Caivo.
Buda, Bua. c. 27. [= III s. 39]	*Budua.* Plin.	Dorf.	Gopher koma.	Kome.	Pagus.	Vass.	Kylæ.
Byrg, Byrse, Bierg, Biarg, Burg. b. 116. 549. [= II s. 128, 563]	*Byrsa.* Strab.	Veste-Berg.	Migdal, Har.	Probolæ, frurion oros.	Castellum mons.	Gradesch, gora.	Linna.
Bale, Bole, Byle. b. 152. [= II s. 165]	*Bele, Bole, Belo.* Mela. 2. c. 26.	Mejerhoof, haus.	Copher, perazon, chazer chaffa.	Epaulis.	Pagus villa.	Pristava.	Kylæ.
Byza, Båze.	*Byza.* Megiz. Isidor.	Haus.	Baith.	Oikos.	Domus.	Hisha.	Hvone. Cosia.
Bela.	*Bela.* Boch. 59.		Ahab.		Colere ambire	Snubazh.	Cosi.
Belare.	*Belare.* Anon.	*Buler,* werber.		Mnæster.	Procus.		
Backen. c. 27. [= III s. 39]	*Baichin* Paus. Jans. G. A. 36.	Puhel.	Ir, gheboa ghibbach	Bounos, lophos.	Collis.	Artizh, hrib verh.	Mæki.
Bachen.	*Bachin.* Boch. 601. 602.	— — —	— — —	— — —	Specula exploratoria.		
Baal, Bali, Baldur, Bel, Bold. a. 808. 454. [= I s. 508, 284]	*Baal, Bali.* Selden.	Herre.	Adonai.	Kyrios.	Dominus	Gospud.	Harri.
Baalshaimen. b. 153. [= II s. 166]	*Balsamen.* Phil. bibl.	— — —	— — —	— — —	Dominus cæli.		
Babba, Pappa. b. 401. 512. [= II s. 413, 522]	*Babia.* Photii. Damas.	Seugamm.	Omeneth moneketh.	Thælasomenæ, tittæ.	Nutrix.	Doika.	Immætaja.

Brakka.	*Bracca.* Bocc. 722. 749.	Gesæs, *bruch.*	Michus.	Perisoma Gr. vulg. *bracki.*	Femoralia.	Bregeche gazhe.	Ruoket.
Barkka.	*Barcka.* Anon.	Schelen.	Patsal, kalaph.	Apoleph.	Decorticare.	Lupiti.	Cuori.
Bark.	*Barck.* Ibid.	Schel, Rinden.	Petsalak.	Phlojos.	Cutis, cortex.	Skoria.	Cuori.
Bræka.	*Bacra, Backon.* Hesyc.	Heulen.	Heli.	Ololyzein.	Fletus Bacchi, ejulatio.	Jokati.	Mæky.
Basse.	*Basse.* Megiz.	Svantz.	Zanach Scophca	Kekros.	Penis.	Rep, kurz.	Kyrpæ.
Boo.	*Boo.* Plaut. pen.	Haus.	Baith.	Domos.	Domus.	Hiska.	Hvone.
o-mælekar.	*Bo-milcar.* Hist. l. 23.	Des haus oder dorfs forstander			Pagi seu domus præsul.		
Bare, vare.	*Bare.* Plat. Pen.	*Wærde.*	Nehasah Haiah.	Genomaj.	Fieri.	Biti.	Olkonin.
Burse.	*Byrsa.* Boch. 513.	Fell.	Har.	Derma, deras.	Pellis.		*Pyr, pyrsa.*
Boscar, Buscar.	*Bosser.* Jans. G. A. 23.	Wildnuss	Midbar.	Eremos.	Desertum.	*Pushafva.*	Korpi. [722]
Diodan, Thiodan. a. 494. b. 140. [= I s. 309; II s. 153]	*Diodan.* Eus. Chr. 1.	Königh.	Melech.	Basilevs.	Rex.	Krael.	Kununge Kånga.
Duelling, Tuilling. c. 119. [= III s. 129]	*Dellin.* Macr. Boch. 589.	*Zwilling.*	Teomim.	Didymaon.	Gemini.	Dvoisheta.	Caxionen.
Daal. a. 202. [= I s. 129]	*Daal.* Annon. Boc. 735.	*Thal.*	Bikak nackal.	Synankeja.	Convallis, planities inter montes.	Okrogla, dolina.	Laxo, orco.
Dake, Daoke, Dæke. b. 150. a. 614. [= II s. 163; I s. 385]	*Doeke.* Joseph. Antiq. Jud. 195.	Kneckt, Diener.	Ebed, meschareth, naar cohen.	Therapon.	Servus.	Hlapez Sluga.	Paloclia oria.
Ellar, Hell, Hællin, Hællar.	*Ellin.* Boch. 629.	Stein.	Selah, Tzur.	Lithos.	Cippus, lapis, loca montosa.	Kammen.	Callio.
Ell, Ellin, Ill. b. 429. 145. [= II s. 440, 158]	*El, Elion, Ill.* Sanchon.	Feur, Sonne.	Esch sche mesh.	*Helios,* pyr.	Ignis, Sol. Deus phænicum	Ogein sonze.	Tule, Phæiwainen.
Egge, Eggen.	*Egge.* Hesyc.	Spitz.	Darban.	Epidoratis.	Cuspis.	Raath.	Kærki.
Heldeja, Jol-deja, Elli-teja.	*Ello-teja.* Etym. M.	Jungfru.	Bethula tobas majre.	Parthenos.	Virgo pulchra, etiam obstetrix.	Diviza.	Neitzy.
Vargin, Varg. a. 518 [= I s. 324]	*Farkin.* Boch. 742.	Rauber.	Rozecha, rotscach, peretz.	Læstæs.	Latro.	Spahar rasboinih, *voroj.*	Myrhamies rioveri *voro.*

Fikka, Flikka.	*Ficka.* Annon.	Megdlin.	Jaldah.	Koræ paidiscæ.	Puella.	Dekla.	*Pika, Pikaina.*
Fiell, Fiellena. a. 360. [= I s. 227]	*Pellina.* Boch. 414.	Bergen.	Har.	Oros.	Mons, montes.	Gora.	Vuori.
Gaut, Gad, Gud. a. 497. b. 151. [= I s. 311; II s. 165]	*Gad.* Seld. 78. Munst.	*Gott.*	Elohim.	Theos.	Deus.	Bog.	Jumala.
Gaud, Good.	*Gad.* Seld. 80.	*Gutt.*	Tob.	Kalos.	Bonus.	Dobar.	Hywæ.
Gata, Gater. b. 97. [= II s. 109]	*Gadir.* Festus.	Weg.	Derech, orach,	Odos.	Via, septum.	Zesta.	Tie.
Gietö. a. 625. [= I s. 391]	*Geth.* Jans. G. A. 32.	— — —	— — —	— — —	Gigantum Civitas.		
Glæt-Jord, Glæt-ærd.	*Geled-Eret.* Anon. Boch. 755.	*Gleich-Erd* eben.	Jaschar, shaveh.	Omalos.	Dura & plana. terra.	Raven.	Carihama Talattuma
Graph, Graf, Groop.	*Garaph.* Boch. 465.	Vald vasser giesbach.	Nachal.	Keimaros	Torrens, Fossa.		Cuoppa.
Gala	*Gala.* (An. Hesy. Boch. 593.	Entdecken.	Hodna horah.	Phaneroo.	Revelare clamare	Obiaviam.	Hutu, kiolen.
Giolan.	*Giela.* Svid. Boch. 500.	Wirbel.	Tohum.	Barathrum.	Vortex.	Karniza.	Pohiatoin, syvis.
Geeth.	*Geeth.* Steph.	Fiehe.	Mikneh, behir, kinian gemah.	Tremma boskæma	Pecus.	Shivina.	Caria.
Geeth.	*Geeth.*	*Gais.*	Hez, ez, seirah, izim.	Aiz.	Caper, capra.	Kosa.	Wuohi.
Gerra. a. 450. [= I s. 282]	*Gerra.* Hieron.	Krigen.	Milchama korava.	Polemizein.	Bellum gerere.	Voiskovati.	Sota. |723|
Hamala, Giomala, Gumme. c. 489. 626. [= III s. 491, 619]	*Gimala, Giemala, Kamala.* Boch. 755. An.	Herr.	Adon.	Kyrios.	Dominus Deus.	Gospud.	Ructinas.
Giata, Förgiæta.	*Gvete.* Boch. 755.	Verlassen	Schamen	Apoleleimenos.	Divortium deserere	Sapushen.	Unhotta.
Giga, Nyckel-giga	*Gigar.* Athen.	Violon viol.	Nechin nebel.		Musicum instrumentum		Candele.
Gatara, Gatarna.	*Gadara.* Tzetz. Ch. 8. v. 690.	Strasen.	Gabata.	Litostrotos.	Viæ lapidibus stratæ.		Kivenen Tie.
Gålen.	*Gålen.* Etym. magn.	Zaun, hag.	Mesuchah.	Phragmos.	Sepes domus.	Plot.	Aita.
Kalle-gålen, Karle-gålen.	*Kal-garlen.* Jans. G. A. p. 23.	— — —	— — —	— — —	Urbs Regalis, domus Regia.		
Hylla.	*Hilleli.* Boch. 370.	Loben.	*Hillel.*	Epaineo.	Laudare.	Gvaliti.	Cuniasa.
Har, Hærre. a. 713. c. 468. [= I s. 447; III s. 471]	*Hares.* Boch. 460.	*Herr.*	Adon.	Kyrios.	Dn̄. Dux, excelsus	Gospud.	*Herra.*

Harmas.	*Harma.* Boch. 473.	Verfluchen.	Alahar, kalal.	Eparaomaj.	Execrari irasci alicui.	Prekleti.	Sadaitell, kiroilla.
Hel-ischa, Heligissa.	*Hel-issa, Ellissa.* Serv. Boch. 515.		*Ischa* geschira.		Sanct. mulier, Illustris m.		Pyha vaimo.
Hofwæ. a. 418. [= I s. 261]	*Hova.* Boch. 526.	*Hof.*	Bagit, beth baitham.	Aulæ.	Villa, aula.	Dvor, loupa.	*Hofvi.*
Hauga thauren.	*Haka thorin.* Boch. 569.	*Hoge* birgen.	Giboth Haranim.	— — —	Excelsæ rupes.	— — —	Jyrka mæki
Hyble.	*Hyble.* Tuchyd. Boc. 585.		— — —	— — —	Civitas, domus.		Hvone.
Haga, Hagra.	*Hakra.* Boch. 712.	*Hag,* zaum.	Mesuchah.	Phragmos.	Munitio sepes.	Plot.	Aita.
Haim, Hem. c. 222. [= III s. 234]	*Hem.* Boch. 862.	Wonung behausung	Moschabh maon.	Oikismos	Habitatio	Sztaan obydli.	Hvone.
Hall, Hæll. c. 465. [= III s. 468]	*Hall, Halmus.* Jans. G. A. 36. Boch. 391.	Fels.	Tsur, cheph.	Petra.	Rupes.	Skala, pezhina. Sonza.	Callis. Auringo.
Heliga-baal. b. 150. [= II s. 163]	*Heliga-bal.* Herodian. Aurel. vict.	Sonn.	Schemesch.	*Ælios.*	Sol, Sanctus Dn̄. illustris.		
Hyppa, Huppa. c. 291. [= III s. 300]	*Hippa.* Boch. 605.	Durh gehen.	Abar, alog.	Diabaino	Pertransire.	Przechodze	*Hyppetæ.*
Hyt.	*Hyth.* Plaut. Pen.	Hieher.	Fo, poh, peh.	Dooro.	Huc.	Sem, lesim.	Tænne.
Have Audon, Haroden. a. 390. 763. [= I s. 245, 480]	*Have Adoni.*	Hoch herre.	Geboah rāelim.	Ypselos.	Excelsus Dominus.	Vislock.	Korkia Herra.
Hollon. c. 384. [= III s. 391]	*Hollen, Hålkeing.* C. Bauh. Anon.	Hynbær.	— — —	Batos.	Rubus ideus.	Malina.	
Isbrun.	*Isbur.*	Brun.	Beer, bor.	Phrear.	Profundus puteus.	Studens.	Caivo.
Jet, jot, at, ett. c. 380. 381. [= III s. 387 f.]	*Jeut, Ad.* Eus. præp. Evang.	Eins.	Echadh chadh.	En.	Unum.	Eden, edn.	Yxi.
Idalund.	Idalion. Theocrit.	— — —	Æschal, ascherah.		Idæ s. veneris matris lucus.	Log, gosd.	Iloinen metzæ, æitin jucto. |724|
Idæ, vidæ.	*Ita, Itea.* Hesyc.	*Weiden.*	Harah.	*Itea.*	Salix.	Verha.	Paju, halava.
Idaburg, Idabiærg, Idabyrg. a. 795. [= I s. 500]	*Itaburius, Itabur.* Jos. bel. Jud. l. 4. c. 2. p. 866.	— — —	— — —		Idæ matris mons ad Scythopol.	— — —	Æitin mæcki.
Isce, Hisce.	*Ischi.* Plat. Penul.	Hausgenos geslekt.	Misch packa ausceba it, jeled, tsoet, saim.	Oikeios genea.	Domesticæ res, progenies	Domazh slahta pleme.	

Jætte-baal.	*Ithobal.* Joseph. A. p. 311.	— — —	— — —	— — —	Gigas potens.		
Ill, Ell, Jell. b. 429. [= II s. 440]	*Il, El.* Phil. Jud. Euseb. præparat. 37.	Sather.	— — —	Chronos.	Saturnus.	— — —	Lauvan, loje.
Jættur Ænakimr.	*Jattur Enachim.* Jans. G. A. 32.	— — —	— — —	— — —	Gigas Rex Cimbrorum s. Gigantum		
Kota.	*Kota.* Boch. 512.	Ausholen	Charat.	Ekkoiloo	Incidere excavare.	Widlubuje.	Caiva.
Kæsa.	*Kæsa.* Anon.	Erwehlen	Bachar.	Eklego.	Eligere.	Isbrati.	Ulos, valita.
Kyrre.	*Karre.*	Fridsam.	Schalev.	Eirenikos	Pacificus.	Myrounu.	Siwic.
Kaul, Kiol.	*Gaul.* Scyl. 51.	Skiph.	Onyach, sephinah	Nays.	Navis.	Barka, ladia.	Laiva.
Kåker.	*Kachar.* Boch. 602.	Schlosz.	Mezurah migdal.	Akropolis.	Arx.	Grad.	Linna.
Hœrnåt.	*Keranot.* Steph. 80. 640.	Eckigh.	Poah.	Agonion.	Angulosum.	Kuth.	Canthine.
Kærra.	*Karra.* Boch. 746.	*Karn.*	Recheb Aghalah	Amaza.	*Currus.*	Kolesla.	*Kerri.*
Sephra.	*Sepher.* Boch. 363.	Bukstab.	Oth, milla.	Gramma.	Litera.	Slova.	Pookstavi.
Arbe.	*Arba.* Boch. 363.	*Erb*schafft besitzung	Jeruschscah, morascha	Kleronomia, kræsis.	Hæreditas possessio.	Bavina.	Perindo.
Karnehaim.	*Karnhaim.* Boch. 371.		Geber, ishevir		Virorum civitas.	— — —	Mies cartano.
Kion, Kiun.	*Kion, Kiun.* Boch. 482.	Geschlect stolts.	Min, lemino gib bor, alliz.		Genus Saturnus superbus.	— — —	*Cuniallinen,* outo, ulias.
Gautmæle.	*Gadmilai, Gadmæle.* Boch. 878.	— — —	— — —	Hermes.	Mercurius i.e. Dei minister.	— — —	Mercillinen.
Kunna.	*Chunna.* Plaut. Pen.	*Konnen* mögen.	Jachol.	Dynamaj	Posse.	Mozhi.	Womallinen.
Kar, Karl, Kalle. c. 462. 467. [= III s. 465, 470]	*Car.* Boch. 515.	— — —	— — —	— — —	Deus jupiter Dux.		
Kolla-tiode.	*Galladitæ.* Jans. G. A. 41.	— — —	— — —	— — —	Montis populus		
Kula, Koila, Koite.	*Ceila.* Jans. G. A. 42.	Hyle.	Sether, machabe, gebe.	Pholeos. anthron.	Caverna in qua David absconditus.	Geshyne jama.	
Garda gö.	*Carthago.*	Dess Statz eyen thum.			Civitatis provincia.		725| Kapungi cylacunda.
Kör.	*Kar.* Boch. 405.	Lamb, fiehe.	Keschebk kebes.	Amnos, Arnion, Boscæma	Pecus, agnus.	Jagnie.	Caria.
Go-balder, Goti-	*Cobali.*		Sced,	Satæroi,	Satyri in		

bali. a. 454. [= I s. 284]	Boch. 483.		schedim sceirim	Daimonion.	Bacchi comitatu, Dæmones.		
Kullar. c. 27. [= III s. 39]	*Culices.* Boch. 502.	Pyhel, Rain.	Ghibbah.	Bounos knæmos.	Colles.	Artizh.	Mecki.
Skyt, Skyttin. a. 362. 407. 444. [= I s. 228, 254, 278]	*Chitsim.* Boch. 703. 797.	Pheil.	Chets.	Toxeuma Belos	Sagitta.	Strilla.	Pili.
Gofwa, Gaba.	*Chabe.* Anon.	*Gabe.*	Minchah mattana	Doron.	Donum.	Dár.	
Gafbyle.	*Chabule.* Boch. 794.	Begaben Stat.	Nathan kiriah.	Doretheis polis.	Donata civitas.		
Gardan.	*Garthe, Chorath.* Boc. 800.801.816.	Land.	Medhinah.	*Chora.*	Regio.	Semla.	
Skiæra.	*Chiara.* Boch. 803.	Schneiden *scharren*	Passal.	Glypho. Glapto.	Sculpere.	Praskati.	Leikata.
Gåsitia.	*Consita.* Plaut. pen.	*Besitzen* Einvonen	Laschab.	Enoikeo.	Incolere.	Prebivati	Asva.
Gigra.	*Gingra.* Vos. Idol.	— — —	— — —		Musicum instrum. Nablium.		Candele.
Gilgia.	*Gilga.* An. Boch. 377.	Werben.	Ahab.	Metiænai.	Ambire.	Snubazha.	Cossia.
Haim, Hem, Him. c. 222. [= III s. 234]	*Haim. Hem.* Boch. 673.	Wöning.	Moschabh maon.	Oikismos	Domus, habitatio	Prebivatishzhe.	Hove.
Giggur, Gengra, Gengla. c. 228. [= III s. 240]	*Gingra.* Boch. 816.	Rijsz, held.	Emim naphil.	*Gigas.*	*Gigas.*	*Shigant.*	Kallevan poika.
Gonatt.	*Gonat.* Boch. 821.	*Gutten nakt.*	Tophalaila.	Pavsis nycterinæ.	Bona nox, felix quies		Hyvayoe.
Kappau.	*Gabbau.* Joseph. b. Jud.	Pherdestal.	Mallon.	Pandocheion.	Equorum civitas, stabulum		Hewisten læti.
Högamen, Hojamen.	*Hajemen.* Boch. 847.	Rijsen.	Emim.	Gigantes.	Gigantes.	Shigante.	Kallevan poikani.
Luta.	*Luda.* Boch. 300.	Biegen.	Natah,jarat,atah, satah.	Apoklino.	Declinare.	Poklonuti.	Ulos wæættæ.
Luta.	*Luda.* ibid.	Sieden kocken.	Heidsid, bisch schel.	Epso.	Eliquare elixare.	Variti, ureti.	Keittæ.
Læ, Læbis, Læbætum.	*Læby, Lapethum.* Strab. Steph.	Haven.	Choph.	Limæn.	Portus.	Kraj, breg.	*Laaxi,* Satama.
Lejon.	*Leis.* Boch. 621.	*Low.*	*Laisch,* scachal.	*Leon.*	*Leo.*	Oroslav, lauler.	Jalo peura.
Lixa, Leckia. c. 543. [= III s. 541]	*Lix.* Steph.	Flut.	Nahar, icor.	Potamos.	Fluvius.	Reka.	Wirta.
Laga.	*Lacka.* Plaut. pen.	Verwalten.		Epitropevo.	Procurare.		Laitanine. |726|
Lefna, Lifwe, Lefwa.	*Liphe.* Plaut. pen.	Ubergeben.	Nathan masar.	Paradidomi.	Tradere.	Isdati.	Anta.
Læko, Lækum.	*Læcum.* Jans. G. A. 45.	Sestadh.	— — —	— — —	Civitas maritima		

Maure, morum. a. 351. [= I s. 222]	*Mœron.* Jans. G. A. 43. Josuæ.	Pfutz, lacken.	Agham.	Limnæ.	Palus.	Lusha.	
Maderkiön, Mankiön.	*Matköne.* Boch. 730.	*Man.*	Isch, geber.	Anær.	Vir eximius.	Mosh.	Mees.
Mulia, Mul.	*Mulia.* Boch. 730.	Hugel.	Tel, ghal	Lofos, bunos.	Collis, tumulus.	Hrib, artizh.	*Multaina* ma
Mud, Mod.	*Mud, Mod.* Phil. Bibl.	Staub.	Aback, gophar.	Konis.	Lutum, pulvis.	Prah.	Ma, Tomu.
Make, Makle.	*Makæ, Magalia.* Isid. Orig.	Haus *gemach.*	Baith.	Oikos domos.	Domus villa.	Hisha.	Hvone.
Men. a. 823. [= I s. 520]	*Menie.* Boch. 536.	Kette.	Hanacka.	Kelaina streptos	Torques.	Rinka nagerli.	Ranne, rengi.
Mana.	*Mana.* Boch. 583.	Heisen, Bevelen.	Tsiuva amar.	Kelevo.	Jubere, coercere		Keskyc.
Mader, Mar, Mir.	*Mar.* Boch. 739.	Her.	Adon.	Kyrios.	Dominus	Gospud.	Herra.
Mær, Mer. b. 579. [= II s. 594]	*Myrra, Mær.* Boch. 369.	Jungfer.	Bethulah	Parthenos.	Virgo, filia veneris.	Divitza.	Neitzi.
Mær, Mæra. a. 806. 734. [= I s. 507, 461]	*Mara, Elmara.* Megiz.	Iungfer, Weib.	Ischah.	Gynæ.	Mulier.	Shena.	Vaimo.
Matbulla.	*Mappula, Mamphulla.* Fest.		*Matza.*		Panis genus.		Leipa.
Mæær.	*Maœr.* Megiz:	Pherd, stut.	Sus, susach.	Ippos.	Eqvus, equa.	Kobila, klussina.	Heipo.
Mærbal, Marskalk a. 822. [= I s. 519]	*Maharbal.* Sil. Ital.	Stalmeister.	Baal hasusim.	Philippos	Equorum magister	Roniussi.	Hippomies.
Målsman, Målgarden, Mælkær.	*Melchart, Melchard.* Euseb. præp. l. 1.	— — —	*Melech.*	— — —	Civitatis præsul.	— — —	Caupungepæmies.
Mygön.	*Mycon.* Athen.	Insul.	J.	Næsos.	Tenuis insula.	Otok.	Sari.
Mulæng, Mulö, Mulbet.	*Mula.* Boch. 570.	Weid.	Miræh.	Epinomia.	Locus pascuis deditus.	Pasha.	Vainio.
Manin. a. 222. [= I s. 142]	*Manin.* Julian.	*Man.*	Isch, geber.	Anær.	Vir.	Mosh.	Uri mees.
Muga Måga.	*Machon.* Anon.	Beskirm.	*Maghan.*	Prostasia	Tutela.	Bramt.	
Maurentuna. a. 351. [= I s. 222]	*Mariantuna.*	Seestat.	Kir alliamim.	Thalazapolis.	Civitas maritima.	*Moriemestu.*	*Mæri kaupungi.*
Mina, Mun, Min.	*Mun.* Plaut. pen.	*Mein.*	Li, ascherli.	Emos.	*Meus.*	*Muj.*	*Minum.*
Mista Mist.	*Mist.* Plaut. pen.	Verloren verderben.	Ibbed, barkgaar, hidbir	Apollyo.	Perdere.	Sgubiti, skasiti.	Tappata.
Nijd, Nij, the.	*Nijth, tum.* Pl. pen. Megiz.	Ihr selbs.	Attem.	Ymeis.	Vos.	Vj.	*The.*
Neste.	*Nesib.* Boch. 827.	Hauf.	Hadisch.	Soros, ognos.	Acervus.	Kup.	
Marnas.	*Marnas.* Boch. 824.	— — —	— — —	— — —	Hominum Dominus		|727|
Motte, Mogde, Mytte.	*Mycte.* Plaut. pen.	*Muste.*	Looch.	Opheilo.	Debere	Dolhambiti.	Pite tehtæ.

Murd, Mord.	*Murd, Muth.* Euseb.	*Mord,* tod.	Maveth ason.	Thanatos	Mors.	*Smert.*	Colema.
Oja, Eia, Öen. a. 468. b. 40. 116. [= I s. 293; II s. 54, 128]	*Oja.* Boch. 526.	Insæl.	J.	Næsos.	Insula.	Otok.	Sari.
Oggan, Æggian. b. 51. 53. [= II s. 64, 66]	*Og, Oggæn.* C. Steph. 570.	Grosse-mær.	Jam.	*Okeanos.*	Mare *Oceanus.*	Velika morie.	Meri.
Åker.	*Oker.* Boch. 646.	*Acker.*	Sadhek, jagheb.	*Agros.*	*Ager,* terra.	Nyva, polie.	Vainio peldo.
Oegor.	*Oger.* ibid.	Reik-tumb.	Schva, on chail, hamon.	Plutos.	Divitiæ possessio	Blagu.	Rickaus.
Holbo.	*Olbo, Olba.* Boch. 390.	Stat.	Ir, kiriah.	Polis.	Civitas.	Mestu.	Caupungi.
Ængr, Ænge.	*Enge* Boch. 435.	*Eng.*	Thar, ats thara.	Stenos.	Angusta.	Vosik.	Ahdistus sydamon.
Ogga, Åkæ, Håka. Ogn. c. 679. [= III s. 670]	*Ogga.* Boch. 463. 827.	— — —	— — —	Athenæ.	Minerva.		
Fix. c. 491. [= III s. 493]	*Phic, Phix.* Boch. 471.	Weiss, kluk.	Chacam.	Sophos.	Bonus, prudens.	Modru.	Toimi.
Pukia.	*Pugia.* Boch. 539.	Aff.	Koph, te-mamit.	Mimo.	Simia.	Affinia.	Apina.
Haug, Hoog.	*Phaug.* Boch. 630.	*Hoch.*	Geboah.	Ypselos.	Altus.	Vislok.	Korkia.
Fader. a. 692. [= I s. 434]	*Poter.* Boch. 739.	Prister *Fatter.*	Kohen.	Iereus, *Pater.*	Sacerdos *Pater.*	Farstari-shi.	Pappi.
Pula.	*Pula.* Anon.	Bei-schlaff.	Mischgal	Miges-thai	Coire.	Spogeni obiwani.	Coina, nutgia.
Pulla.	*Pille.* Boch. 814.	Samen.	Zerah.	Sperma.	Semen.	Seime.	Siemen.
Biarm.	*Parm.* Boch. 822.	Schild.	Magghen	Aspis.	Clypeus.	Szhit.	Kilipi.
Byleman, Baoleman, Byman.	*Palemon.* Dyon. Vos. idol.	Burger.	Isch hahir ben hahir	Polites astis.	Civis.	Gradzki.	Caupames.
Baldman, Bolman.	*Paleman.*	Stark.	Addir haz chazak, etham.	An-dreios	Fortis potens.	Mozham.	Vækevæ.
Båt-akten, Båtåke, Båt-egan.	*Pat-ekin.* Boch. 791.	— — —	— — —	— — —	Navium Dii tutelares s. possess.		
Full, Ful-mader.	*Phul, Phul-man.* Joseph. A.	Ausge-makt	Schalem.	Teteles-menos.	Perfectus	Zeel.	Korkomies
Fhænin, Fyn. b. 61. [= II s. 74]	*Fhenin, Punin.* An. Hes.	Root.	Chaklili.	Erythros.	Ruber lucens.	Erdezh.	*Puna, punainen.*
Pika, Piga, Piker. Pigor. c. 261. 643. [= III s. 271, 635]	*Piqua, Piquer.* Meg.	Meidlin, dienlin.	Jaldach.	Koræ, paidiskæ	Puella Virgo.	Dekla.	*Pyca.*
Rap, Raup, Rof.	*Rob.* Plaut. pen.	*Raub.*	Ghazal.	Ogog-gylion.	*Rapina.*	Yzepisko.	Myrhamies
Rappe-tuna.	*Rabbothyn.* Boch. 827.	— — —	— — —	— — —	Latronum civitas s. sinus.		Voroin asvinsia.

Raufa, Rofva, Rappa.	*Rapha.* ibid.	*Rauben.*	Ghanab paschat.	Læstevo.	*Rapere,* latrocinari	Plieniti. *Rupati.*	*Ruovis.*
Raupr, Rapper, Rofware.	*Rapher.* Anon.	*Rauber.*	Ghezel.	Arpax.	Latro, *Raptor.*	Rasboinich.	*Ruoveri.*
Rappere, Rampere.	*Ramba.* Boch. 798.	Schverdt.	Chereb.	Ziphos mokaira	Gladius.	Metsch.	Miecka. |728|
Rengna, Renna.	*Rhena.* Boch. 443.	*Rægnen.*	Himtir matar.	Breko.	Pluere.	Deshiti.	Sade.
Redkappe, Redkamp. a. 715. [= I s. 448]	*Recappe.*	Ross, pherd.	Sus, Rechesk, ramach.	Hippos.	Eqvus.	Koin.	Heppo, Hevoinin.
Rijk, Reik, Reck. a. 747. b. 373. [= I s. 470; II s. 383]	*Rijk.* Anon.	*Reik.*	Aschir, jachol, abhir.	Dynatos.	Potens.	Magos ablastan.	Woimalinen.
San, Saning.	*San.* Euseb.	Warheit.	Emeth, koschet.	Alæteja.	Veritas.	Risniza.	
Sala, Salgö, Salsta. a. [241] [= I s. 154]	*Salcha.* Jans. G. A. 42.	*Sahl.*	Ulam betham.	Aulæ.	Regia civitas.	Dvor.	*Saal.*
Sar, Tzar. c. 461. 480. [= III s. 464, 483]	*Sar.* Boch.	Furste.	Schalit koah, nasi.	Arkon.	Princeps.	Viuda.	Ruchtinas.
Stan, Standig.	*Stan.*	*Stan*-haftig.	Naeman nachon.	Erromenos.	Firmus.	*Stenaviten.*	
Semung, Semin. a. 600. 760. [= I s. 376, 478]	*Samen.*	Hog.	Ram.	Ypselos.	Excelsus		Korkie.
Scolla.	*Scolle.*	Verderbnis.	Schebe.	Exoleja.	Exitium, aquâ fervente ustum.	Nephrezha	Nylikiæ.
Schara. a. 662. [= I s. 416]	*Schara.*	Gewerb stat.	— — —	Emporion.	Emporium.	Terg.	Markina.
Syrsa, Syrra.	*Syrra.*	Singen.	Scar, Zimmer	Ado.	Canere.	Peiti.	Weisata.
Syra.	*Syra.*	Gestank, *Saur.*	Mak, bœsck, hibbisch	Dysodia.	Fætor.	Smrad.	Haisu.
Såla, Sola, Sula, Syle.	*Sole.*	Birg.	Har.	Oros.	Mons.	Gora.	Wuori, wari.
Salig, Sæll. c. 600. [= III s. 592]	*Sale.*	*Selig.*	Aschre.	Makarios	Beatus.	Isvelizham.	Autvas.
Siga, Sigga. b. 261. [= II s. 272]	*Siga.*		— — —	— — —	Minerva.		
Sephra.	*Sepher.*	Buchstab	Littera.	Gramma.	Ot.	Slova.	
Skærn.	*Skern.*	*Scheren.*	Ghazaz.	*Keiro,* chaino.	Tondere exscindere.	Briti.	
Skæra, Skermes.	*Chermes.*	Schneidmesser.	Maghghal.	Drapanæ	Falx.	Serp.	Sirpi.
Skernöö. c. [545] [= III s. 543]	*Cherno.*	Insæl.	I.	Næsos.	Paludosa insula.	Otok.	Soma.
Sarv, Sar.	*Sar.*	Plotze.	— — —	— — —	Rutilus.		
Sed, Sad.	*Sid, Sad.* Euseb.	Korn, getreid.	Scheber habur.	*Sitos.*	Frumentum.	*Shitu.*	

Sikien.	*Sidon.*	— — —	— — —	— — —	Piscis genus.		*Sica.*
Si, Seim, Sej.	*Si.*	Welcher.	Ascher elle.	Os.	Qui.	Kdu.	Jocka.
Skip. c. 288. [= III s. 297]	*Skiph.*	*Schiff.*	Onia zephina.	Nays.	Navis.	Lodia.	Laiva.
Skiussa. c. 289. [= III s. 298]	*Giussa.*	Versetzen.	Hævir hææbhir	Metaphero.	Transducere.	Przenosze.	Ylitzi wuidæ.
Söwakt, Söwak.	*Söwa.* Leo. A.	— — —	— — —	— — —	Pecudum cura.		|729|
Solaenda. c. 528. [= III s. 534]	*Soloenta.*	Vorgebirg des mers.	— — —	Akra, kælæ.	Promontorium.	Gorahegi.	
Sidig, Sedig.	*Sidik.* Euseb.	Gerecht.	*Tsaddik.*	Dikajos.	Justus.	Pravizhon.	
Domare, Thomare	*Demare, Domare.* Euseb. Anon.	Richter.	Scophet.	Dicastæs.	Judex.	Sodez.	Oikemies.
Tun, Tunum, Tuna. c. 459. [= III s. 462]	*Tuna.* Boch. 513.	Stat.	Ir, kiriah.	Polis.	Civitas.	Mestu.	Caupungi.
Tolk.	*Talc.* Boch. 399. 400.	Gaukler zauberer.	Onen, meonen, ob.	Geæs, *Telkin*, Tetreus.	Incantator,præstigiator	Kauklar.	*Tulkia.*
Tinnar.	*Tinner.* C. Steph.		Maake rosch, resch.		Summitates montium s. collium.	— — —	Cuckula.
Tun, Þun. c. 459. [= III s. 462]	Tun. Boch. 754.	*Zaum.*	Gedera mesuchah.	Phragmos.	Sepes.	Plot.	Aita.
Tiur, Thor, Thyr.	*Tur, Tyr, Thor.* Plut. Boch. 470.	Ochs, Rind.	Aleph.	Bus.	Bos.	Vol.	Nauta.
Tingta.	*Tinga.* Anon.	Ricten.	Scaphat.	Dikazo.	Abjudicare.	Soditi.	
Tingetuna.	*Tingetana.*	Gericttstat.	Cheneset agedoja.	Agorajon.	Civitas forensis.	— — —	Oikeus.
Tribole.	*Tribole.* Boch. 525.	— — —	— — —	— — —	Tres civitates.		
Taurn, Thorn. a. 392. [= I s. 246]	*Taur, Taurn.* Boch. 577. 611.	Berg.	Har.	Oros othrys.	Mons.	Gora.	Vari.
Thissima, Dissen, Thessa.	*Thissima.* Plaut. pen.	*Diesem.*	Zeb halla ze.	Havtoi, Hoi.	Hi.	Letkaj.	Sen.
Tyrkar.	*Tyrkan.* Boch. 621.	Dapher.	Dolek.	Thrasys.	Audax.	Serzhan.	Rohkeus.
Thæby. c. 671. [= III s. 661]	*Thebe.* Boch. 463.	Stat.	Ir kiriah.	Polis.	Civitas.	Mestu.	Caupunge.
Thiur, Thiurse. c. 686. [= III s. 675]	*Thirza.* Boch. 484.	Thannen	Berosch gopher.	Elata.	Abies pinus.	Smreka.	Honga mendij.
Taur, Thoor, Tharan. a. 210. 773. [= I s. 134, 486]	*Taran, Thoor.* Euseb.			Zeus Dios.	Jupiter.		Jumala.

Tya, Teja, Tyda.	*Tya, Teja.* Boch. 829. Anon.	Veisa-gung	Nacha-scha.	Oiono-skopia.	Augu-rium.	Wieszdz-bazletu.	
Thzusse, Þusse.	*Zusse.* Jans. G. A. 24.	Rys, held.	Naphil.	Gigas.	Gigas la-tro.	Shigant.	Calivan poika.
Tappher.	*Taphir.* Boch. 507.	*Dapffer.*	Addir, hazcha-zak.	Andrejos	Potens, fortis.	Serzhan.	
Vatther.	*Vather.* Boch. 607.	*Wasser.*	Maym.	Ydor.	Aqua.	Voda.	Aldo vesi.
Hyra, Hura, Hora.	*Ura.* Boch. 371.	*Hur.*	Zonah.	Pornæ.	Venus mere-trix.	Kurba.	Porto, nai-nen.
Utvikan.	*Utycan.* Anon. Boch. 517.	Busen.	Chek.	Kollops.	Sinus.	Naderia.	Laxi.
Vale, Walena.	*Vale, Valoni.* Plaut. pen.	Geister der abge-sterbenen	Methim.	Daimo-nes.	Pluto,Dji inferi manes.		
Rheda. Edda.	*Rheda.* Boch. 746. 747.	Karn.	Haghalah.	Amaza.	Currus.	Kolessa.	Kærri.
Rys.	*Rys.*	Kraut.	Osebh.	Botanæ.	Virgultæ herba.	Sele.	Vitsa. |730|

Uthaf det som tillförne af Historierna wijst är att Phænicerna först komne äro här utur Norden genom stora Wästerhafwet in uthi Canaans Land, så wijses och nu här af deras Språk uti detta Register, att de hafwa warit wåra Scythers afkomne, emedan orden äro eense. Hade man några fullkomlige Phœniciska Skriffter, såssom man uti andra gambla Folkz språk hafwer, så är iag säker att man det än mycket fullkomligare giöra kunde men nu måste man låta sig nöja med det man här och där tagit utur de Lärdas Böcker, som här och där nämna några ord hwilka de bekommit ifrån dem. Uti Plauti Pœnulo, är wäl 8 eller 10 verser som äro Phœnisiska i hwilka beskrifwes en Phœnisk Man, den där beklagar sig mist genom Siöröfware sina Barn och ägodelar, åkallande Gudarna att dem igien bekomma. Men såsom de intet alldeles uti Plauti afskrifter finnas lijka till Orden och Bookstäfwerna, och de Lärda intet kunnat så läsa dem att de alla ordz grundeliga förstånd kunnat utleeta, effter Språket dem obekant är, utan måste som den Lärda Taubmannus öfwer desse Phœnisiska Språkz rader talar pag. 926. *Hæc sunt Punica, legi non possunt*: det är, detta är Phœniciska, och kan intet läsas; hwilken och önskar att den kloka Scaliger eller Casaubonus måtte komma der öfwer, hwarföre de så wäl som Bochard, och Seldenus hafwa med stor flijt sökt att kunna få där utur ordens förstånd, effter som Plautus hafwer sielf gifwit anledning till att dem förstå, i det han dem öfwersätt på Latin, men så är det acktandes, att de Latinska verserna äro 11. och dhe Phœniciska allenast 10 stycken, sedan och så hafwer han effter Latinska språketz art, intet så kunnat föllia orden i det Phœniciska, att de skulle swara hwar annan ord mot ord, utan tyckt nog wara

att man hafwer förstådt meningen af Språket. Bochard hafwer derföre emedan han wettat att Phœnicerna bodde ibland Judarna, och utan twifwel många ord tagit af deras Hebraiska språk, såssom de Hebreer giorde af dem, det Bochard i sin Chan. lib. 2. cap. 1. pag. 776. måtte tillstå, altså hafwer han något annorlunda delt versernas ord på det han skulle få några Hebreiska ord där utur, men han hafwer ändå intet fått dem alla att wara Hebreiska. Hwarföre will iag blifwa wed Plauti egna ord, och tillse hwilka äro rätt Phœnisiska, det är Scythiska, farandes de Hebreiska förbij, och att arthen att tillsammansättia orden, är och Schytisk. |731|

Ny thalonim valen uth si corathissima consith. Dessa böra så delas om man skal dem förstå: *Ny the alonim valeny th si cora thissima consit.*

Här är nu acktandes att Phœnicerna brukat, det och wij, och stundom andra bruka, att der medliudande Bookstäfwer komma uti ändan på ett ord, eller och bindas framföre andra ord som af lijka nästan liud begynnas, så uthlåtes den sielfliudande Bookstafwen: såsom till Exempel när iag will skrifwa *The* behöfwer iag intet utsättia *E*, ty när iag uttalar allenast *T*, så låter det såsom *The* eller *Te*, såsom här, Th äro, för Te äro: åter uti en dubbel liudande Bookstaf, som hafwer en sielfliudande Bookstaf föruth, såsom *R*, det uttalas som *E* woro för *R. Er.* Uti sådana ord utlåtes många gånger den sielfliudande såsom i ordet, Fadr, Madr, Godr, för Fader, Mader, Goder etc. som finnes i wåra gamla Skriffter, som och på Runstenar.

Nu uti denna första versen så finnes tre städes denne arten, såsom uti *Thalonim*, där är att skillia således *Th-alonim*, och uthtalas *The-alonim*, äfwen *Th si*, uthtalas *The si*, och *Consitt* läses *Consite*, eller *Consithia*. Denna första versen uttydes i Plauto således: 'Gudarna och Gudinnorna dyrckar iag som denna Gården besittia.' Denna versen är den förnämsta af alla; ty han wijser dem intet warit af det Hebreiska Folcket, ty dem war högeligen förbudit att dyrcka Afgudar och Afgudinnor. Sedan finnes intet desse Afgudars nampn ibland de Hebreer. Plautus hafwer här intet aldeles, ey heller Bochard råkat på dessa Afgudars nampns betydelsse: det är wäl rätt att de hafwa sagt och uthtydt dessa orden om många Gudar och Gudinnor, men intet bör här förstås om alla i gemeen, utan om dhe mecktigaste. Ty hafwer Scaliger rättare råkat på, den Boch. p. 601. indrager, af andra Lärdas skriffter som Phœniciska förståt, att genom *Aloni* skal förstås dhe Gudar som regera ofwan på Jorden, säjandes af Sisenna att *Alon* är på Phœniciska en Gudh, och af Philo Bibliense är *Elion* och så på Phœniciska en Gudh. Men Scaliger hafwer ey heller i allt råkat uppå. Ell, Ellin war wåra Afgudars nampn, som woro af dheras giärningar nampnkunnige såsom en Eeld och Lius kring heela Werlden,

derföre bär Solen Eldens nampn, effter hon heela Werlden uplyser, see Atlant. Tom. II. pag. 144. 429 [= s. 157, 440]. Men Ale kallades alla Konungar till Landz och Siös för det de skaffade sina Underhafwande Rijkedomar och Egodehlar, och wart derföre Jofur, Necken, Attina eller Minerva, och alla Siökonungar der med behedrade: see här pag. 282. 431. 679 [= s. 291, 436, 670] och Edda pag. 374. |732|

Åter alla döda som warit mechtiga Konungar, och troddes lefwa och stundom låto see sig, dem kallade de Vale, och när man talar om många säger man Valonin, och Valona. Och således har Scaliger intet råkat rätt, att han sätter *Superas*, det är, Gudinnorna, utan han skulle sätt *Inferos*, och således uttolkat, *Superos inferosq; veneror*: det och af andra rum wijsas skall, att Phœnicerna dyrkade dhe Gudar som wore ofwan och under Jorden.

Det är och artigt att Phœnicerna brukat när dhe willia något märkeligit uttala, så hafwa de fördubblat de orden genom hwilka de willia, änteligen pekat på en ting. Såsom när wij säija Nij de goda Herrar, I de goda Män, Nij de beskäfftige Märter. Så står här och *Nij the alonim.*

Wij willia så sättia under hwar andra Plauti verser, och såsom wårt måhl dhem utförer i wåra gambla Skriffter, och såsom de nu i dag skulle uttalas, och Latinen der under, ord under ord, att de kunna sees huru rätt dhe träffa.

I. vers.

1.	*Ni*	*th*	*Alonim*	*Valonji*	*th*	*si*	*cora*	*thissima*	*consith,*
2.	Ni	the	Aloni	Valoni	the	sim	garda	thissima	gansitha,
3.	Ni	de	Aloner	Valoner	the	som	gardarna	thessa	besittia,
4.	*Vos*	*illi*	*Superi*	*inferiq.*	*illi*	*qui*	*urbi*	*huic*	*præsidetis.*

Uthi wår Giöthiska Ulfila får man och igien, Thai, Sei, Gards, Thissim, och Gå-sittia.

II. vers.

1.	*Chim*	*lach*	*chuni-th*	*mu -*	*mis-ty*	*al*	*mycti*	*bari*	*imm-ischi,*
2.	Chi-mi	laga	chuni-th	mun -	mis-ty	al	mycti	vari	min ischi.
3.	Jimig	laga	kunna-thet	mina	mista	alla	måtte	wara	mina ische,
4.	*Vos mihi procurare potestis ut*			*meæ*	*perditæ*	*omnes*	*iterum*	*fiant*	*meæ domesticæ.*

Ibland desse orden äro inga så gambla att de icke än brukas, allenast det yttersta ische är intet i bruk mehra än hoos gemena Man. Af ordet Hydda: Hijske och iske alt som är uti eens huus, Hiuskap hionelag, see Verel. Lexic.

III. vers.

1.	*Lipho*	*canet*	*hyth*	*bymi*	*thi*	*ad*	*ædin*	*bynuthij,*
2.	Lifa	cunit	hyt	byrni	thi	at	athin	byrnuthi,
3.	Lefwa	kuna	hijt	barnen	the	ath	ættens	barnen,
4.	*Tradi*	*possunt*	*his*	*liberi*	*illi*	*ad*	*familiam*	*liberorum.*

IV. vers.

1.	*Byrna*	*rob*	*syllo*	*hom*	*alonin*	*uby*	*mi*	*syr*	*thoiho,*
2.	Byrna	rob	sylla	hæma	aloni	ubyr	min	sior	thoihom,
3.	Barna	rof	scola	hemna	aloni	ofwer	min	sio - -	skada,
4.	*Liberorum*	*raptum*	*debent*	*ulcisci*	*Superi*	*super*	*meum*	*marinum*	*damnum.*

|731|

Uthi desse verser är allenast ett ord som nu intet är så alldeles i bruuk, nembligen *Tohom: Thoi* är olycka, see Verel. Lexic. och *Thoiheim* är all eens Huus eller Ägodelars mistande. Dedan toma kallas dhe som intet äga; såsom siunges i Mariæ Lofsång: 'de Rijka hafwer han låtit toma blifwa'.

De fölliande verser hafwa några Manspersoners nampn och äro mycket mörcka, af hwilka iag allenast fört in några i Registret. Men den yttersta till hälfften är heel, såsom han i dag utaf gemena Man uttalas, och heelt effter wårt sätt.

10. vers.

1.	*Bo*	*dij*	*alythera in -*	*nyn.*	—	—	—	—
2.	Bo	di	allethera	inne.	—	—	—	—
3.	Bo	di	alle-ther	inne.	—	—	—	—
4.	*Habitant*	*illi*	*omnes ibi*	*intus.*	—	—	—	—

Elliest är achtandes att så i desse 10 verser, som i dhe effterfölliande 6 verser, hwilka äro mehrendels Africaniske och sedan i Act. 5. Scen. 2. äro både Latinska, Hebreiska och Africaniske ord inblandade.

Pag. 871. säger Plautus Amman heta *Gidden Emme*, som är och heelt Schytiskt, och skrifwes Gioddan Amma. Det är en feeth och giödd Amma, som mycket hafwer att gifwa dij; allenast man här seer, det de utlåtit i den första staffwelsen *Gio*, Bookstafwen *O* och i stället för *A* uttalat *E*, äfwen som det är skedt mehrendels hoos alla de Folcken som äro af wåra Schyther komna, i det när dhe till de södre Länderna närmare och närmare flyttiat hafwa, blifwit weekare och kleemacktigare till uthtahlet, såsom i de Tyska orden för Thioderik säja de Diderich, för Biörn, Birn eller Bern, för Miölk Milk, för Siö, Si eller Se, för Lius, Licht, för Giuta, Gissen, för Skiuta Schissen, för Siuda, Siden, för Biuda, Bitten, etc. Och seer man och i dessa orden huru wårt *A* är wändt i *E*.

Åhn i Plauti Ac. 5. sc. 2. är rätt märkeligit att han införer ett sätt att tala det wij fordom och än i dag bruka, till att beskrifwa den röda fergen till ansichte, som gemene Man i Swerige draga, ty i Håfwen willia somliga wara heel hwijta till Färgen, doch icke alle. Så och när man får see några Främmande. Där Milphio han får see denna Phœnicen säger han: 'hwar är denna för en Fogel, som kommer i en Råck gångandes? mån han hafwer kommit

uhr Badstugun? ja ha hans Ansickte är sannerligen fiint och rödt, och han hafwer med sig gambla och skiäggota Drängiar'. När man här seer Främmande, säger man, hwadan tro denne Fogelen är? och är han |734| en elak Man eller Qwinna, säger man det är en lättfärdig Fogel; sedan när man seer en som är mycket rödbrusigh, och fijn som Ell i ansicktet, säger man och, han seer uth som han kommit uhr Badstugun, hwilket sätt här nu Milphio brukat att tala, att där igenom willia beskrifwa Phœnicernas färg att dhe, som Strabo och Hesychius wittna, äro röda till Ansichtet, och intet bleeka, eller blekswarta, såsom Italiener, Spaniorer, Judar, Turckar och Africaner. Ähn hafwer Plautus ett Ordspråk som han införer den Phœniciska tahla, klagandes sig hafwa länge hungrat säjandes *Me bar bucca*, hwilket wij nu så uttala Mey bara Buken, när intet är i Buken och magan att förtära. Plautus tyckiandes att detta ordet *Bucca* eller *Bocca* skulle komma öfwerens med Latinske ordet *Bucca*, som är Gomen, och således utförer det, lijka som Phœnicen hade fått ondt i Gomen och behöfde Läkiare. Men fölliande orden wijsa det han hade swält, och buken war honom bar och tohm, och derföre beder att han måtte få sälia det lilla han hade, och kiöpa sig maath. Ty säija wij om den som intet eger, bara Buuken synes på honom.

Plautus säger wäl intet på Latin att dhe honom följde woro Skiäggote, men af det han uthtryckeligen införer 2 gånger att de äro gamla, så synes han willia beskrifwa dem Skiäggota, ty som förr är wijst, så woro wåra Schyter altid Skiäggota och sågo uth såsom gambla Männ fast de ey till åhren så gambla woro.

Det är och till acktandes, när man får igien några Phœniciska ord, ibland Grekeska Skribenterna, så måste man utsluta den Grekeska arten att lyckta orden, såsom wij af Josepho wijst hafwa uti ordet *Adamos*, att om man will nembna det uth effter Hebreernas art, måste man bortläggia *os*, och så heter det *Adam*; Äfwen så här i Phœniciska orden, ifrån *Hallmus*, eller *Halmos*, tages bort *mos*, så är det Hall, det är en Klippa, hwilket hoos dem och oss så kallas. Äfwen så för *Oceanos*, Ocean, *Aonus*, Aon etc.

Det är rätt betänckeligit, att så många gemena ord äro än hoos oss och hoos de Phœnicer i samma bruuk och bemärkelser som de warit i 4000 åhr: Och tror iag wäl effter som Tyskarna, Englenderna, de Danska och Hol-|735|lenderna, äro af wåra Scyther afkomne, så och en dehl af Italienerna, Fransoserna och Spaniorerna som gingo i första tijderna här ifrån, eller och effter Christi tijdh, att der man fingo någre af deras gambla Skriffter, skulle man wäl finna några ord, som och kunde wijsa att de hafwa talat ett Språk. Men såsom ondt är att finna hoos dem alla gambla Skriffter, så skall iag dock giöra min flijt

att dem efftersökia, och när iag kommer till wåras uthtåg, som till deras orter skedde äro, framdraga deras ordh, som igienfinnas i wårt Scythiska och Giötiska Språk.

Ähr och märckeligit att större delen af dessa Phœniciska orden äro icke till den ringaste Bookstaf ombytte, så wäl som till dess bemärkelser.

Såsom utaf Bella och Basa, som betyda wara mäcktig och starck, äro alla Konungar kallade Ball, Balde och Basse, som är på Latin *Potens*, dedan Gudarnas och Konungarnas Tyttul, *Potentissimi Reges*, dessa nampn hafwa och wåra gifwit (med förlof för höfliga öron) en Mans heemliga ting för dess mechtigheet att afla många Barn, det och så swarar mot Latinska ordet *potens*, och *impotens* när han intet doger.

Akkaron är ett ord ihopsatt af Akkar det är Skeppen, se Atlant. Tom. III. pag. 303 [= s. 313] och Oen en holma. Hwilket nampn åtskilliga wåra Öjar behålla, där som Skepzhamnar warit, såsom sees af Akkarön i Wäsmanland, där Tuhunda Rijket hölt sin Skepzflotta. Hwarest Ammiralen eller Siömarsken Johannes höllt sin Flotta, som sees af ett gammalt M. S. så och Loccen: Histor: hwilken Anno 1220. derom talar under Kung Johan den Milde, liggiandes wid Ascenæs, Askeön och Oika. Samma nampn hafwa och wåra gifwit i detta sitt första uthtogh, då wåra Enakims eller Jonakiors Barns Jättar sig nedersatte uti Canans land, åth de Siöstäder som de bygde och brukade till Skiepzhammar, som war *Ascalon* och *Accaron*, liggiandes en 3 Tyska mijhl ifrån hwar andra, det och bewittnas af Kirkmanni uthgångne Tractat i Amsterdam om wåra Normäns uthog till Jorsala cap. XXV An. Christ. 1100. säjandes: 'de fara up i Landet och komma åter tillbakas till sin gambla Skiepzhamn, det är Akkaron'. Beskrifwandes sedan huru en dehl foro hem igenom Constantinopel och andre genom Apulien och Rom. Detta seer man och af wåra gamblas Skriffter, så och gambla Scholiis till Adam. Brem. här p. 356. 560 [= s. 365, 555] indragen att de stannat altid med Flottan wid Akkaron. Om Ascalon hafwa wij en märkelig Runsteen, som i Bureo är i acht tagin, som |736| står wid Steninge. Iharlai oc Þurguder litu raisa stain dina at Sabi fadur sin, in sturdi austr skipi madi gvari Askalanti:

Om iag skulle wijsa alla Phœniciske ordz ursprung, och huru hwart och ett brukas och lämpas till åtskillige ting så hoos dem, som hoos wåra ägna, så skulle det intet blifwa mindre Book der af än af dessa Atlantiske Böckers delar, hwarföre hafwer iag inunder hwart och ett ord som iag förr i mina Atlantiske Böcker ihogkommit, satt *A* för den första delen, *B* för den andra, och *C* för den tridie, och äro de andra orden mäst allesammans till finnandes

i dageligit bruuk hoos gemena Man, och de obrukligare uti wåra gamblas Skriffter. Jag will allenast några indraga, såsom Kottar är hoos oss och de Phœnicer Fruckt, dedan hoos oss Gran-kottar, Tall-kottar, Apple-kottar, och Päron-kottar etc. och således kunde iag wijsa hwart ord, där icke det giorde Läsaren ledsam.

Sankhuniaton skrifwa de gambla som sees af Euseb. lib. 1. pag. 31 och 33. så och Boch. Ph. lib. 2. cap. 17. af Theodoreto som sitt tagit af Porphyrio, att han hafwer lefwat uti Israels Domares tijd och war en Phœnisk, den som skrifwit om deras gamblesta handlingar, och 'att dess nampn på Phœniciska betyder Sanningens älskare'. Hade Bochard förstådt Swenska, hade han intet behöft gå ifrån dessa de gamblas rätta förstånd om hans Phœniciska namn, meenandes att det skulle betyda *Lex zelus ejus*, det är, Lagen nite hans; see detta stämmer intet in med de gamblas Skriffter, men öfwermåtan med wårt Swenska språk. Sann är på Latin *Verus*, Sant *Verum*, Sanning *Veritas*. Hwarföre rätteligen säger Christus Joh. 14. 'Jag är wägen, Sanningen och Lijfwet.' (Tyskarne hafwa det så: 'Ich bin der weg, und die Warheit, und das Leben.')

Kunnig är den som hafwer lagt sin kunskap på att wetta hwad Sant och Rätt är, och Sankunnig som hafwer kundskap om det som Sandt är, dedan en Kunnig Man, *Illustris & Celebris vir*. Atta och Atte är en Fader. Är således Sankuni-ate, en Fader som hafwer kundskap om hwad Sant är. Således hafwa de gambla altid sökt att igentaga ordens rätta betydelsse och grund, att när de hafwa först fått kunskap hwad det betydde, så hafwa de sökt Ordzens rätta grund i det Språket, som de förnummit det höra till, och intet skiäms der-|737|före, att de intet kunde twinga och pijna uth ett ord utur sitt språk (såsom Skomakaren lädret med tanden) utan lembnat det ett annat Språk, som kunde bättre utmärkia ordetz rätta betydelse. Plato, Strabo, och flere skämmes intet att säija (see Atlant. Tom. I. pag. 299, 871 [= s. 188, 550]. Tom. II. p. 116 [= s. 128].) att wåra Scyther och Borbarn hafwa settat i Græcien, och att de lemnat många ord i deras Språk. Men nu skall man offta see, att en som först sätt näsan innom Grekeska, Latinska eller Hebraiska språket, så will han hafwa alla andras Språkz grund af det, lijka såsom intet Språk woro mehra till i werlden, än det han ännu knapt hafwer lärt läsa innan, såsom de som till Hebreiskan willia draga ordet Astardeja, och Astargot, som war de Phenicers Afgudars nampn, nembl. kiärleekz Gudinnans och kiärlekz Gudens nampn, hwilket Israeliterna intet brukade, ey heller tordes brûka för Gudz mecktiga befallning skull, utan då när de föllo af till de Phœnicers Afguderije. Derföre och Seldenus och andra Lärde Män, som wäl det He-

breiska, Syriska och Chaldeiska språken förstådt, tillstå att dhe intet wetta hwadan desse Afgudars nampn komne äro. Likwäl hafwa sedt af dhe älstas Skriffter, att det war Kiärlekz Gudars nampn. Ty må man wäl lee åth dem som willia draga det af det Hebreiska ordet *Astar*, som skulle betyda en Boskapz-jord eller Fåra-jord; hade de sagt Fårlort, hade warit lijkare, emedan det Fåren träckia är intet långt ifrån deras skaap. Om ordet hade någon lijkheet med Menniskiornas eller Diurens hemliga ting, eller deras Brunster, eller andre Kiärleeks wärk och giärningar uti det Hebreiska språket, så kunde man draga dess ordz ursprung der ifrån, men detta finnes intet där; hwarföre och de Lärda lee åth sådana uptåg. Ty det wore äfwen såsom iag wille säija, på Öön Malabar uti Indien finnes en Ört som heter *Kakka-schiti*, att dess nampn woro kommit af wårt Schytiska språk, ty hwar bookstaf är där i behållit, fast det på Schytiska intet betyder en Ört af den och den skapnad och krafft, så är det lijkwäl lijkt, att den Örten bekommit nampn deraf, emedan när en Oxe, Koo eller Häst äter där af, så Kackar och skiter han.

Sådana Etymologier tiena dem som sådant sökia, men giöra löije af så stora gambla och Lärda Mäns i älsta och senare tijder grundeliga och rätta utsökningar på Ortens uhrsprung och betydelsse. Om Astar, och Baal läs Atlant. Tom. I. pag. 454. 455. 761 [= s. 284 f., 479]. Tom. II. pag. 294. 406. 409. 410. 571. 510 [= s. 302, 418 ff., 585, 520] och seer man till öfwerflöd att Drottningar och Furstinnor |738| i Swerige hafft Astar och Astridz nampn, som sees af Kirckmans Hist. Reg. Norveg. Loccen. Hist. Kungz Sagor och fleera. Såsom Astar S. Olofs Moder. Astrid Kung Knutz Syster. Astrid K. Olof Skotkonungz Dotter etc. äfwen så åtskillige wåra Konungar och heela den Baltiska Kongliga Släckten äro kallade af Baal, såsom Baldur, Baldermar, Baoll, Balloman, Balamar, Balamir, Baltha, Balamber, Baldeja, Bali, Bale, Bell, som sees i Jornande, Dione, Prisco, Vidichindo, och af wåra Sagor, K. Sagorna och Runstenar 577. 253. 488. etc. Och såsom wåra brukat att sättia Bal både för och éffteråth, i de orden som det bindas tillsamman med, äfwen så hafwa wåre Phœnicer giort, såsom i de härtills nembde, står Bal föråth, lijka så: Phœnicernas *Balathyr* som wårt Balthyr, men éffteråth såsom i wårt Annibal pag. 286, Dakebal (Dacebalo, Giöthernas och Dakernas Konung wid Thracien), Thorebal. Snor. pag. 724 S. Ol. Sag. Asbal (Asbolus Euseb. præp. Evan. p. 419.) Åskirballa (Kungz Sag. 433. 398.), Alebal. s. Alebil (Procop. 177.), Attebal (Runst. 500.), Abbabal (ibid.), så hafwa och Phœnicerna *Annibal*, *Asdrubal*, *Adherbal*, *Abibal*, *Bamothbal*, *Hirombal*, *Uthobal* etc. af hwilka några reda upräknade äro i Registret, och flera finnas i Bochardo.

Garda är på Schytiska eller Göthiska en Stad, see pag. 160. 458. 474. 480 [= s. 171, 461, 477, 482] och således är det och på Phœniciska och en Stad nembd i Josua 21 cap. Garda-gö det är på wårt måhl Landzens Stad eller Hufwud-Stad, så war och *Carthago* en Hufwudstad uti Africa, den Phænicerna bygde, sedan de wordo till en dehl drefne utur Canaans Land af Josua, hwilken blef så kallat, som Servius 4 Æneid. will, effter Staden *Chartha* i Phœnicien. Hwart och så nembder *Cartha-Hatha*, det är effter Phœniciska språket en ny Stad som Bochard säger Chan. lib. 1. cap. 37. och pag. 687. det wij uttahla Garda hæfda, det är ny uptagen och häfdat Stad. Elliest uti Plaut: Pæn: kallas han *Cartha Anak*, effter dhe räknade sig af Anakims eller Jonakors Barn: betyder och Cartha Anak, på Schytiska en Konungz Stad Boch. Chan. pag. 365. 804. och är An, Ana och Anachar en Konung och Kungz Kahr eller Konungz-Man, som sees af Anachar (*Anacharsi*) Schyternas Konung see Atlant. Tom. I. pag. 199 [= s. 127]. wijdare sees att Cartha-anak är en Kungzstad af de andre nampn han hafwer, såsom uti wåra gamblas Skriffter kallas han Sarketoina, Sarketuna, Sarkoland, det är, af Sar en Förste och Tuna en Stad och Land, ett Rijke. Han kallades och Byrsa, men det af Slottetz nampn som låg |739| på ett Berg eller Byrg, see Ortelium. Och nembnes det än i dag Berga och Bergsak. Carcåppe hafwer och Staden heetat, som af några är orätt skrifwit *Caccape*, som sees af Boch. Chan. lib. 2. cap. 12. pag. 824. och betyder Cararnas Hufwudstad. Kåppe är Hufwud, Men Kappe och Kampe en Stridbar Man, så och en braf Häst.

Gaul eller Kaul är effter Phœniska språket ett Skepp, Gaulön en Skepzöö eller Hamn, som sees af Hesychio, Festo och Diodoro, indragne af Boch. Chan. lib. 1. cap. 26. pag. 554. menandes det heeta af dess rundheet, ehuru intet Skepp är, det icke, 3, 4 eller 5 dubbelt är längre än dess bredd; och att *Gol* eller *Kol* är rundt på Phœniciska. Hwilket och så är på Schytiska rund. Dedan Kål, Kålhufwud för dess rundheet, och Kollut det som rundt är. Kollar runda Backar. Men Bochard hafwer intet råkat rätt uppå, ty Kaul är alldeles så skrifwit, som wåra fordom skrifwit Kaul och uttala nu *o*, för *au*, och är allas Skepz nampn nembda af Kiöhlen, effter han är dess förnemsta deel, see här p. 291 [= s. 301].

Barn (effter Swenskas uthtal), Börn (effter de Danskas utahl), Byrn (effter deras up i Normanland) hafwa och de Phœnicer uthtalat, som sees i Plaut. Pen. och Boch. pag. 824. af ordet *Barn-as*, Gudz eller Menniskio-Barn. Men de Phœnicer som uttala det Klemachtigare säjandes *Byn* och

Bæn, giöra äfwen såsom wåra Ammor, när de narras med Barnen, ropa de Bane lilla.

Gaut Gudz nampn skrifwes på wårt måhl och effter de gamblas sätt, med *au*, och är uttalat genom *O*, som åthskilligestädes wijst är pag. 165. 455 [= s. 176, 458] hwilket nampn betyder både en fördold och guddomlig Gåta, så och en god Gudh, såsom Ordspråket lyder, 'ingen är god utan Gudh allena!' Sedan och alt annat gott, såsom god Lycka. Phœnicerna hafwa och kallat Gudh, Gaut, men utslutit *u*, såsom Grekerna för wårt Gautir satt *Gadir*, det wijst är Atlant. Tom. I. pag. 226 [= s. 144]. dhe Phœnicer och Araber som sees af Selden. Synt. lib. 1. cap. 1. pag. 78. hafwa *Gad* och *Geda*, uthtydandes det om Gudh, och god Lycka, wijsandes sedan pag. 80. af de gambla Greker att *Gad* förstås om Gudh, och af Munstero öfwer Esajæ 45. cap. 10. vers att *Gad* förstås om Afguden Thor, hwilken wåra kallat Gaut, och än i dag när det dundrar, säija gemena Man God-Gubben åker. det är *Deus Jupiter tonat*. Till att giöra åtskillnad uti ordet Gaut, antingen den skall betyda god eller Gudh, så hafwa wåra i senare tijder |740| utslutit *a*, och till den Högstas nampn behållit *u* och uttala Gud: och till det som gott är utslutit *u* och behållit *a* eller *o*. Twert om hafwa Tyskarna i Gudz nampn behållit *o*, säjandes Gott, och i det som är godt, behållit *u*, säjandes Gut.

Wijdare uti detta Register seer man att Finnarna som altid legat under wåra Schyter, hafwa några Ord som komma öfwereens med wåra, fast uttalet är något annorledes. Såsom Astar kiärleek, säja de *Ystar*: Phenin och fijn som är en hög röd färg kalla de *Punin* och *punicain*. Hwilka bägge ord de Phœnicer brukat nemlig *Phœnices*, och *Punici*.

Det är och märkeligit att igienkänna wåra Schytiska Phœnicer af den widskepelsen, som ännu i dag hoos somblige af gemene Man brukas här nedre i Landet, när Pestilentialiske Siukdomar inkomma, såsom Fleckfeber, Messling och Koppor, af hwilka de Norr ut i Swerige aldrig wetta. Så komma de som dem hafwa, och biuda ut att sällja åt den som dem än intet hafft, att om de willia kiöpa en, 2, 3 eller flera Koppor, så skola de aldrig få mera, willia de betala dubbelt, skola de aldrig få någon. det äro och de som sielfwa, när sådan Siukdom går, sökia att få kiöpa ett wist tahl, att sedan slippa. Se detta är och kommit med wåra Phœnicer utom Landz. Det Boch. af Augustino wijser att de hafft ett Ordspråk 'Pestilentien kommer för dören och begiär en penning, gif henne 2 penningar, så drar hon heelt och hållin af.' Detta ordspråk uttyda de och in på onda Menniskior, att man skall gifwa 2 peningar för en, så slipper man dem: äfwen såsom wåra tala, gif honom 2 peningar för en, så drar han fahn i wal.

§. XVIII. Wij willia nu komma, och såsom Plato, Strabo, Plinius och andra wijsa af Städernas nampn, hwadan dess Folck komne äro, så willia wij nu wijsa, att Phœnicerna woro af wåra Schyter. Wåra Städers och Byars nampn äro Skara, Sala, Tuna, Garda, Aud, Oed, By, Bo, bona, Båle, Byle, Buda, Arbe, Or, Orytt, Ora, Åås, Sola, Syla, Sta, Haim, Hem, Lunda, och äro desse alla och bundna med andra ord, antingen Gudars, Konungars eller och förnemliga Hieltars nampn, såsom Tore-tuna (*Jovis civitas*), Bahlunda (*Beli lucus*), Balingsta (*Beli pagus*), Oden-sala (*Audonis palatium*), Frötuna (*Saturni civitas*), Vene-garn (*Veneris* s. *Disæ civitas*), Sigge-tune (*Minervæ civitas*), |741| Arn-tuna (*Martis civitas*), As-sunda (*Dei fretum*), Oggesta (*Ogygis pagus*), Böre-gio (*Boreæ terra* s. *possessio*), Jöne-köping (*Junonis civitas*), Noc-by (*Neptuni pagus*), desse liggia alla här i Upland, förutan många andra, här och i alla de andra Landskapen, som att upräkna alla, skulle giöra heelt wärck för sig; Sedan bindas och desse Byars och Städers nampn tillsammans, fast de alla hafwa en bemärkelse, och stundom ena ordet förråt och stundom det andra. Såsom Sta-by här wid Upsala, är så mycket som *Civitatis pagus* och twärt om By-sta uti Rydh, är *Pagi civitas*. Gardheim på Gotland är *Civitatis possessio* och twärt om Hems-giærde i Bälinge *possessionis Civitas*, sedan lycktas dreffliga många Orter och Länder på sådana Byars och Städers nampn, såsom på Haim, Him, Himita. såsom hela Swerige kallas Manheim, Norredelen af Swerige Jotunhem, Schytahem, Risaheim, Södredelen Gotaheim, i Norige Druntheim. Om iag skulle alla upräkna som lycktas på Haim, Heim, Him uti Swerige, så behöfde iag en 8 eller 10 arck därtill, iag will allenast indraga dhe som liggia i Westgöthaland och Skara Lähn. Såsom, Smeds-heim, Giötes-heim, Gude-haim, Stylte-heim, Sigga-heim, Stens-heim, Klocke-heim, Biörsiö-heim, Lagge-heim, Stocke-heim, Puke-heimmet, Brans-hemet, Pinkeheimet, Pina-haime, Teuste-haim (*Teustonum pagus*), Lagga-heim, Ammun-haim (*Ammonis pagus*), Bagga-haim (*Bacchi pagus*), Ryggahaim, Svika-haim (*Sphingis pagus*), Kauka-haim (*Cauconum* s. *Gigantum pagus*), Gud-haim (*Deorum pagus*), Gog-heim (*Gogi pagus*), Kariet-heim (*Virorum Gigantum pagus*), hwilket ligger i Hæsena Sochn och Redstorg härad. Äfwen så hade wåra lycktat sina Städers och Byars nampn på Haim, Hem och Him som de bygde uti Phœnicien, för än Judarna kommo där in, hwilka ombytte deras nampn effter sitt Språk, såsom sees af 4 Mose Bookz 32 Cap. 5 Mose Bookz 3 Cap. Josua 15, 18 och 19. och flerestädes. Och war hoos dem Haim och Hem och Hemona en Stad, som sees af Bochard. Chan. lib. 2. cap. 17 pag. 862. och Janson. Geogr. Antiq.

pag. 23. 27. Sedan de som lycktade på Heim och Haim. Såsom Salhem der Konung Melchisedech bodde i Abrahams tijd Janson. pag. 31. 47. Scythim, pag. 24. Sichem, 131. Manhaim, pag. 48. Adithaim. pag. 51. och Jos: 15. 35. Gal-heim wid Accaron Schytarnas Skiepzhamn pag. 53. 23. Sethim. pag. 23. Samarhaim, Belhaim s. Bethaim, pag. 23. 27. Risat-haim Domare Booken 3 Cap. 8. Cariat-haim. pag. 27. Bethle-hem. 28. 23. Bal-haim. pag. 29. Dot-haim. pag. 46. Dat-haim. pag. 47. Deblathaim. pag. 50. Et-him, Æt-heim. pag. 26. Rapha-haim. |742| pag. 30. 31. Ramat-haim. pag. 30. Thussin s. Zussim. pag. 24. Genes. cap. 24. Wij willja några dessa nampn utgrunda till sin betydelse, såssom Salem der Melchisedech bodde, hwilket och kallades *Jebus* och *Hierusalem*, det uti våras Sagor så och Norska Kungz Sagorna kallas Jursala och Jorsala. Så och på Runstenarna, deraf Burei 27 steen läses Iskirum Gær-dyr doter lat rista runar at i sielfwa, hon will auster fara auk att till Jursala. Fair risti Runar, finnes på ett Hällbergh widh lilla Stäke: Boch. Chan. lib. 2. cap. 4. pag. 795. kullkastar Josephi, Eupolemei och Lysimachi Alexand. meningar om Hierusalems nampn genom Hieronimum, som säger 'att Salems nampn Hierusalem, är intet ihopsatt af ett Grekiskt och Hebreiskt nampn; hwilket är helt orijmligit att blanda sådant Fremmande med sina egna'. Nemliga, de wille att *Hieru* är af Grekeskan, Helig, och Salem af Sola ett Berg. Men Salem är intet Berg på Hebreiska, utan betyder att swällia op en ting, som sees af Bochard. Chan. lib. 1. cap. 33. pag. 652.

Oer, Eir, Ur, Urd, äro Klippor och Hällar på wårt Språk. Dedan Sevsurd uti Kungz-Sagorna är Seva-berg, och effter wårt Uplenska uthal som gemenligen läggia *I* för *E*, *O* eller *U*, utalas för Ör Jör, för Ur Jur, för Ett Jett, för Æta Jæta, för Ell Jell, etc. Och hwar som Ör bindes framföre andre Orters nampn såsom uti Örby, Örsta, Örebro, Jortuna, Jorsala, Jurheim, Orange, Jorbyle, Oeryta etc. Uthi Witz Tafla Oor, Orby, Oregrund, Oreska, Orsa, så äro de bygde på Klippuga och steeniga orter. Sala är ett högt och förnämt huus såsom Upsala Gudarnas Säte see Atlant. Tom. I. pag. 241 [= s. 152]. Salinge och Salhem Kungzgård i Gambla Upsala, sedan andra Säterijen såsom Sala-byn, Sal-sta, Salknecken, Sal-berget, Wax-Sala etc. Uthi Witz nyeste Registrerat Sweriges Tafla, ähro Sala, Salbo, Sala-næs, Salis (läs Salim), Sales-berg. Detta ord hafwer och warit hoos wåra Phœnicer i bruuk såsom Salgö, eller Salcha där Konung Ogs Saal och Stadh war, see Jans. Geog. Ant. 42. Sala-byn Jans. G. A. pag. 53. och Josuæ 19. v. 43. Salheim s. Salem, Jans. G. A. pag. 29. 31. 47. som ligger på släta Landet och ey på Berg; Sælheim, pag.

54. och altså är effter wårt och de Phœnicers Språk Jorsala, eller Jorsalhem ett Kongligit huus och Stad som låg på Bergzklippor. Detta stämmer rätt öfwerens med sielfwa Jerusalems beskrifning så och Templet, såsom Zions och Konung Davids Borg, hwilka lågo uppå de klipputa högder som woro i Staden. Och altså behölle Judarna, detta nampnet som den Orten gifwin war, förr än de kommo där in, utaf Phœnicerna; som sees af Josua Book 10 Cap. 23 v. och de andre Lärdas Skriffter. |743|

As, Asir, Osir, Asarna, war Gudarnas och Konungarnas Åhretyttlar, dedan Swerige kallat Osiriks-ej eller Osirs-rijke, Atlant. Tom. I. pag. 464 [= s. 291] och deras Säten hwar de och satte sig, Asagard, Asör, Asot, Asby, Astuna, Asheim, Asbo, Asta, Asunda, Asebona, Asbysta, som sees af wåra Jordeböcker. Uti Witz Tafla As, As, Asboning, Asedod, Assens (läs Asheim), Asboo. Särdeles kallades Gudarnas Säte öfwer och under Jorden Asagard, och Asor, som sees i Edda. Och derföre är Upsala Asgard hoos Skalderna kallat, sedan Schyternas wed Borystenem, som sees i Ptolomeo, Ashof, Schyternas wid Tanais ypning i Mæotim, Troja i Asia kallat Asgard, Asegård på Åland.

See således hafwa och wåra Phœnicer kallat effter dess Afgudhz nampn As, många Städer utomlandz och i Phœnicien. Och det som märkeligit är; att fast de Lärda intet wettat att As war en Gudz eller Konungz nampn på wårt Schytiska måhl, hafwa de lijkwäl fått kunskap, att de Städer deraf nämbde betyda Gudarnas eller Konungars Säte, såsom As-ot, wåra Enachims Jättars Afgudhz Stad, ihopsatt af As en Gudh, som war särdeles Thors Äretittyl, och derföre kallades Asathor, see Edda pag. 166 och ordet Od, det är egendomb, såsom Upsala Ode: det och achtas i alla Herads nampn, som är af Här det är en wiss Krigzhärs deel, och Od egendom. Såsom Waxala Her-ad, Bälinge Her-ad, Atlanda Her-ad etc. och är heela Swerige genom Hæradr uthdelt. Så talar Jans. i Geog. Antiq. pag. 53. om Assot: 'Assot, (elliest Azotus eller Asdod) är en af dhe 5 förnemsta Städer i de Philisters land där Anachim Jätternas säte warit, hwilka Josua fast han fick Staden in, intet kunde öde giöra.' See Josuæ 11. 13. 15.

Om Staden Asa i Phœnicien talar Stephan. de Urb: pag. 193. således: 'Gaza är en Stad i Phœnicien, som nu kallas Palestina fram för Ägypten, som och är kallat Aza, och således nemnes hon in till denne dag af Syrerna, bekommandes det nampnet af Asa Herculs Sohn. Andre säija det wara bygd af Thor, hwarest han lemnade sina Godz, ty så kalla Persianarna sina penningar.' Här finner man och att Gaza är Giöthisk, och Phœnicisk, ty Gods och Godsæ är på wårt måhl både fast egendom, Lös-öhren, så och penningar, och ar-

tigt att märckia att Staden war nämbd och bygd af Thor, ty Thor är den älsta Hercul som wijst är af hans mynt och nampn Tar-as, ståendes med en Klubba, och Leijonhuud, och war hans Ähretyttul As (Tore-As och Asa-Thor) och Hercul, |744| emedan han drog uth till de största delar i werlden med en Krigzhär, och war dess Kulle och många Länder sig underlade see Atlant. Tom. I. pag. 749. 751 [= s. 471 f.]. Hans Sohn wart och kallat As: så att alt detta intet är mot hwart annat. Detta Thors nampn As bekräfftas och träfflig märkeligen af Stephan: pag. 124. om en Stad på Öön Creta hwilken wij wijst att wår Thor intog, och hade där i wijken sin Skiepzhamn Scandeja, som nu kallas *Candia*, en skiön Stad och nampnkunnig Skiepzhamn, så talar han: 'Asos en liten Stad på Creta, hwars Borgare kallas Aser. Och wed det nampnet dyrckades där Thor. Ty där är Asathors (Asa-Jofurs) Tempel det älsta.' I detta ordet är märkiandes, att det är i hopsat af As det är Gudh, och Os det är en Backa eller Berg see här pag. 214 [= s. 226]. Atl. Tom. II. p. 118. 371 [= s. 130, 381] och är så mycket som Gudz Berg, ty de gambla giorde sina Tempel, Kunga-Säten, Altar och Offer altijd på höga Backar, som och sees i den Helga Skrifft. Assa war och en wåra Schyters By som sees af Steph: pag. 125, 126. Äfwen seer man af Nonn: Dionys. lib. 13. att han alldeles effter wår Assirs nampn och dess Stad As-bysta, beskrifwer een ort straxt nedan för Canaans Landh, säijandes i den 370. vers. 'Thors Tempel As bysta i den Södre werldenes dehl'. Äfwen så Ortelius af Philostrato och Ammian: Marcell: kallar Thors Tempel *As-bamæum*, hwilket synes wara något orätt skrifwit, ty As-bona är på wårt måhl Gudz bohning. Andra uttyda halfwa ordet *Maum* eller *Maja* på wattn, såsom där skulle en Källa wara, som kallades Thors Gudens wattn.

Bochard. lib. 1. cap. 34. pag. 679. af Plinio, nämner en Stad, alldeles effter wårt sätt, Asta wara en Kunglig Stad, och bör det skrifwas med twänne S, således As-Sta, ty As är Gudh eller Konung och Sta, *Civitas*, *sedes*, *Arx*. Men det skeer gemeenligen, särdeles af de Fremmande som intet igienkänna andras ordh att de utlåta en af de Bookstäfwerna som sluta det föregående ordet, och begynna det andra när de äro af lijka art.

Äfwen så hafwa wåra Phœnicer kallat den Staden i Canaans Land, där som de andras Konungars Öfwerkung hade sitt Säte Asor, som artigt läses af Josuæ 11 Cap. 10 vers. så och Æse-bona ett Konungz Säte uti Jans. G. An. p. 23.

Aas, och Aasa, när det skrifwes med twänne *A*, då uttalas det *Ao*, eller *Å*, och betyder en hög Sandbacka see här pag. 214 [= s. 226]. Atl. Tom. II. p. 118. 371 [= s. 130, 381] såsom Bahlunds-aas, Lång-Aasen, Hede-

mora-Aasen etc. detta hafwa och Phœnicerna brukat, såsom Aasa uti Jans. G. Ant. pag. 25.

Arn-ön, Örn-ön, Arnhem, är en Gård, Öö, eller Stad på Klippor och Steenar bygd, såsom |745| Arn-ön i Upland, där Uplandz Regementz Öfwersten har sitt Säthe. Uti Witz Tafla är Ardal, Arnsborg, förutan många andra i Swerige. Äfwen så Arnon i Phœnicien, dät dhe uttyda som sees i Jans. Geog. An. pag. 24. en Stad på Klippor. Jörum är en Stenug ort hoos oss och hoos Phœnicerne Jarim det samma, Jans. G. Ant. 32.

Arbe och Arfve, är ett gemeent brukeligit Manfolcks och stundom Qwinfolks nampn, såsom Arbar eller Arfvar-Oddur den nampnkunnige Krigzhielten som nämnes i Hervara och andra Sagor, så kallader af sina stora Wapn eller Hillebårdar, som hade en stoor Krook eller hulling på ändan; såsom sees af flera lijka betydande ord i Atlant. Tom. II. pag. 443 [= s. 456], dädan Harpun, den stora Järnkolfwen som de kasta i Hwalfiskarna att dem fånga och till sig draga; dedan Harpa, Harpyar, Harpigor, Siöröfware och Siöråner. Och blefwo gemenligen de kallade Arbe, som woro Stridbare män: elliest betyder Arbe Arf och egendom; Ty lycktas många Orter här i Swerige på Arb, Arbe, och Arbi. Och will iag allenast indraga af Wartolffte-härad i Wäster-Götland dessa; som är Kar-arbe, Kariat-arbe, Mo-arbe, Sun-arpe, Kuls-arpe, Tun-arpe, Sax-arbe, Inge-arbe, Bo-arp, Gun-arpe, Og-arb, Bråd-arpa. Äfwen så hafwa våra Phœnicer nämt rummen efter sig i Phœnicien, såsom Arbi i Jans. Geog. An. pag. 26. war Pharas Arf eller Fäderne; Arvir, pag. 36. Kiriath arba.

Car, Carl, Kalle war Thors Åhretittul som wijst åhr här pag. 467. 462 [= s. 470, 465] och af Herod. lib. 1. där han nemner Jofurs Kars Tempel hoos dhe Myser och Lyder. Och gafz detta nampnet åth alle Manlige Karlar, som kunde rappa och röfwa, dedan Kar-that, Karligt, det som Manligen är giordt, hwilket Strabo lib. 15. och Hesyc. bewittna, och dedan Kar-dake en manlig Dräng, Kar-dæka, en manlig Qwinna. Hwarutaf wåras afföda Persianerna kalla Kardacer, sina bästa Kneckter see Boch. Ph. lib. 4. cap. X. pag. 253. blefwo derföre Giettar Kallade Karar, Kallar, Kappare, Wargar, Biörnar, och dedan ihoopsatte nampn, såsom Kal-Jatte, Kar-Jatte, (*vir Gigas*), Kalle-vatt (Kalli-van poika af Finnarna), dedan är Giottunhem (Giottuni) och så kallat Galheim, Gal-gål, Gietternas Stad. såsom uti Upland Kalle-hella, Kallar-torp, Kalle-fors, Kalle-sta, Kalle-berga, Kaller-ö, Kalle-boda, Kals-arfwe. Kal-sæter, Kallsnæs. Utaf Kar och Carl är Karleby, Karby, Karo, Kare-bole, Kar-bo, Kars-boda, Kar-kulla, Kars-åås, Kare-boning, och i West-

götland, Hösna-Sockn, Kariet-heim. Äfwen hafwa wåra Phœnicer kallat deras starka Karars och Rappares Städer i Phœnicien, |746| Cariat-haim, Giettarnas starcka och fasta Stad. Som Jans. Geogr. Ant. pag. 23. det rätt uttolkar, och Rap-haim pag. 30, 31. äfwen och så Giettarnas fasta Stad. Och är rätt märckeligit det Jans. Geogr. Antiq. pag. 39. säger 'Astaroth, är den Orten, uti hwilken fordom war Carn-haim eller Rapp-haim, de stora Giettars Städer, dädan detta Landet blef kallat Giettaland (Risaland), dessa dräpte Konung Chedorlaomar. Genes. 14: 5. och där war Ogs Kungz-Säte, som war Kung i Basan. Deut. 1: 4. Jos. 9.' det är Schytabole, Schytarnas Stadh, som förr wijst är.

Uthi Enachims Jetternas landh emellan Accaron och Ascalon är och Galhim som och betyder Gietternas hem, Jans. G. A. pag. 23. och 29. Galgål, den han uttyder wara en Kunglig Stadh; är och heela Landet som låg ofwan Insiön Mæron (som och är ett Giötiskt nampn) kallat det Hedniska *Gallileia*, det är Kallernas eja, det är, Öö och Land, Jans. G. A. pag. 44. Man skall och här skillia emellan Calle, en Man och Kaalle eller Kålle, en rund Backe eller Berg, som skrifwes med twå *AA*, *Å* eller *O*. såsom Kaalletiode, är Folck som boo i Bergen, äfwen så hoos Phœnicerna *Gaalladitæ* Bergzfolck: Jans. G. A. pag. 41. *Gaala-ad* (wår tKaalle-aud). Gal-hed är Berg som har Heed eller Skoug: och Kall-bo Männens berg, men Kaalbo är en Bergzgård. See lijka sådana betydelser hafwa samma Orter i Phœnic. som sees i Jans. pag. 37. 41. och en Anon. öfwer Phœniciska språket.

Bæck är en lijten Ström som faller i en Åå, och kallas så Åbeck, men af Rospikarna Jåbeck, som läggia *i* framföre: äfwen hoos Phœnicerna nemnes uti Mose 5 Bookz 3 Cap. 16 vers. en sådan Jåbeck.

Berg är på Latin *Mons*, och Habarg, högt Berg, hwilka om de äro spetzige så kallas den högste Tuppa Nebben, och utlåtes gemenligen *g* uti sådana ord. Såsom man weet här straxt wid Upsala ligger Bärby på en Bergzklippa, men säges intet ut *g* äfwen så Bærs-man för Bergsmæn, Barin för Bargin, Byrene (*Pyrenei montes*) för Byrgene, Birtuna för Birgetuna, en By eller Stad på Bergen, Baris för Bærgis (genitivus). Barassins för Bargasias, Parnassus för Bargen Assus (*Mons Deorum*), Pieria för Biergia, Berslage för Bergslagen etc. Äfwen så hoos Phœnicerna heter högste Kullen på Habarin Nebbo. Jans. G. A. pag. 23. Birgetuna hafwer man och hoos wåra Phœnicer ibland de Amelechiters del i Domarebokens 12. Cap. 15 vers. står Birga-thon en Bergz Stad.

Rama, är på wårt Måhl besluta en ting, såsom Ramat Herrdagz ort, hwar Städerna skola komma tillsammans, dedan Berammat slut. Dedan

åtskilliga Orter nembda, där Tingzplatzer eller andra samqwäm håldna äro att sluta eller uthwälia några Hertigar, eller |747| andre Ämbetzmän. Såsom Ramsta, Ramsberga, Ramshytta, Ramsbo, Ramathaim, Rama, Ramby, Ramtuna, Rambohle. Äfwen så hoos Phœnicerna het Ramathaim den Staden där Judarna kommo och berammade att Saul skulle blifwa Konung Jans. Geog. An. p. 30. den och kallades *Ramatha*. Ramö fins och pag. 31. 35. 36.

De Städer som Salomon gaf Konungen i Tyro för det wärke och Arbetzfolck han fick af honom att byggia det härliga Tempel (hwilken Stad Tyrus war såsom Hufwudstaden för de Phœnicer och war bygd för än Judarna kommo där in, den där nämnes reda i Josuæ Book) dem kallade de Phœnicer, för det de worto gifne, Gaf-byle eller Gab-byle. Bochard intet förståendes det Swenska och Schytiska språket, menar, emedan den gåfwan tycktes wara Konungen i Tyro för ringa, att det ordet *Gabyle* betyder en försmådd och begabbat gåfwa i det Phœniciska språket; see hans Chan. lib. 2. cap. 4. p. 794. Hwilketdera man will här förstå, så äro de bägge Giötiska. Ty Gabba är bespotta, såsom talas i Gudz ord om Christo att han blef Gabbat och bespåttat: Gaba och gåfwa är åter en Skänck; såsom Gudz gåfwor äro mångahanda. Huru Bochard plågar sig med detta af åtskilligas meningar, som heelt och hållit intet träffa, kan där läsas.

Gieth, Giethö, Gietheim, Gietholmar, Gietsta, Gietby, Gietbole, Giettuna, och flera sådane Byars och Orters rum finnas i Swerige nembde effter de stora Giettar; Sådana nampn gofwo och wåra Phœnicer den Staden i Judæa der Giettarna bodde, som sees af Jans. Geog. Antiq. pag. 32. säjandes, 'Geth är en Stadh af dhe 5 Philisteers Städer, hwarest Giettarna bodde, dädan Goll-jatten kom, den Konung David i hiälslog'. See och Joseph: Antiq. Jud. lib. 7. cap. 4. pag. 218. Här hafwa Phœnicerna brukat *G* och uthslutit *I*, såsom och dhe Greker brukat för ordet Giötæ, satt *Getæ*, men i ordet *Kal-jath*, är *G* utslutit och *I* behållit, såsom i wår Jætte och Jotunheim. Och är Kal-jatte, på Latin *Vir gigas* eller *Deus gigas*, en manlig eller Gudz Jätte. Joseph. Antiq. lib. 7. cap. 12. säger klarligen, att i den Slacktningen som K. David hölt mot Staden Gaza, 'höllt sig Manhafftigast Gietten Sobach, som war den starkeste af alla Davids strijdbare Män'. Jag will intet beswära den Gunstige Läsaren med flera Ordz betydelsser, att iag icke må giöra honom ledsam, utan upräkna allenast alla de Städers nampn, som |748| äro wåra Phœnicers, och swara mot wåra och lijka äro skrefne till Bookstäfwer och liud. Såsom *Amon*, Hamon och Hamun. Jans. Geog. Ant. pag. 34. 44. Sic *Asamon* 36 Asamun, *Athalhim* 36 Athalheim, *Azanoth* ibid: Asa-

nod, *Anarath* 37 Anarad, *Abila* 39 Habyla, *Bal-berit* 23, 25 Balborud, *Balthamar* 31 Balhammar, *Balgad* 34 Balgaut, Balgod. *Bacca* 34 Bakka. *Balaad* 32 Balaaud. *Chalis* 34 Kalis. *Cimmana* 36 Kimena, Kimi. *Charta* 44 Garda. *Chasbo* 47 Kassbo. *Chasby* 52 Kassby. *Cabseel* 49 Kabsaal. *Chebbon* 52 Kieppön. *Dor*, *Dara* 29 Thor, Thara. *Daran* 52 Tharaum. *Ethim* 26 Atheim. *Engana* 41 Engiana. *Edræi* Jedrai. *Adar* 41 Adera. *Estaol* 53 Astaol, Astrahol. *Gamala* 41 Gamalau. *Gabara* 46 Kabara. *Hellon* 30, 53 Hellön. *Heliopolis* 33 Heliobole. *Jethur Enakim* 32, 33 Jethyr Anakim. *Helba* 34 Helbo. *Jethaba* 50 Jethabo. *Jethela* 53 Jethella. *Lida*, *Lyda* 30 Lyda. *Morasti* 52 Moraste. *Mareslia* 54 Mareslia. *Menois* ibid: Menöia. *Narbata* 30 Narboda. *Nepsa* 51 Näpsa. *Ruma* 36 Rume. *Sveda* & *Svita* 42 Swedo, Swida & Swista. *Sichem* 31 Sighem. *Thebæ*, *Theby* 21, 23 Theby, Thebo. *Zyro*, *Zor*, *Thsor*, *Thor* 35, Josuæ 19: 29. Thyro, Thyrso, Thsor, Thoro. *Uma* Josuæ 19: 29. Uma.

Frobælet in wid Schytabole är Saturs By pag. 39. 46. Äfwen som hoos oss Frobolet i Wäsmanland och Tingetuna Sochn. Jethor på ett högt Berg Jans. Tab. 51. är lijka med wårt Jethor i Helsingeland på ett högt Berg, och betyder Jettarnas boning på Berget.

Læcum en Siöstad wid Jordan pag. 45 lijka med wår Læco och Læcum Siöstäder och Byar wid Wetteren, Weneren och i Mälaren.

Meron, Wattnträsket pag. 43. Josuæ cap. 11. vers. 5. lijka till betydelsse med wår Mæra, Myra, Mœsa, Mora, Moras, Miors, såsom Mora wid Lixan. Mora wid Danmora. Mora, wid Söder-More och Nor-more, Mæron wid Folckerna.

Manheim uttydes Männens Läger pag. 48. äfwen som Manhaim heela Swerige, är wåre Mäns läger, och finnas många orter så kallade af Män i Upland, Sör-man- och Wäss-man-land. Manheim, Manhammar, Manswijk, Mansæter, Mansbo, Manbyle, Manbro, Mannöö, Mannetuna, Mantorp, Manneberge, Mandiör.

Sida en Siöstad pag. 35. lijka bemerkelsse med Sida en Sochn, i Helsingeland.

Betlehem willia några hafwa af Hebreiska *Beth*, som är ett Huus, och *Lachum* eller *Lechem* Brö; då iag tycker det skulle heeta Huus-brö eller Bröhuus. Men det är lijkare Phœniskt och Schytiskt ord af Betla, det är Tiggia, och Hem, huus, det är Tiggiarehuus. Och då träffar det wäl öfwereens, både med sielfwa Orten, ty det war den minsta och ringesta Orten, i Juda landet; så och med det Christus wille där låta sig föda på en sådan fattig ort i ett Fä-

huus hoos Oxar och Åsnar, att wijsa sin ödmiukheet, och giöra oss rijka med sin fattigdom. |749|

Thsusse och Thsåsse är i wårt Språk en Jette och Thossa en Jettinna och skrifwes med Þ. det de Fremmande utala genom *z*. Thsussheim och Thussim kallas Jättarnas Säte, och i Wermeland Thysse-herad. Äfwen där wåra Phœnicer sutte i Judeen, uthtyda de Lärda Zussim, Zoshim, Giettarnas hem och Säthe, see Jans. Geog. An. pag. 24. och Genes. cap. 14. v. 5. där i Swenska version läses Susim.

Ett ord och Ordspråk hafwer iag så när förglömt, det wåra bruka, som är, att 3 ting är en man skyldig sin Hustru, kost, kläder, och en gonatt: och dädan är ännu den gambla seden behållin, när Manfolck och Qwinfolck hafwa warit till Måltijdz hoos hwar andra, så slå de hwar annan ett gott Nattehugg, när de skillias åth i Porten, påminnandes sina Männ och Wänner, att såsom de niutit en god Kost, och Måltijd, att de och skola niuta en god Natt: såsom uti K. Götricks Saga tackar Snottra Konungen för en god Nattskæmtæn. Detta ordet och denna seden hafwa och wåra Phœnicer uthomlandz brukat, som sees af Hesych. och Boch. Chan. lib. 2. cap. XI. pag. 821. och en Anonymo. Hafwandes de Lärda, fast de intet wetat ordetz grund och rätta ursprung, det så uttydt, att genom Gonatten förstås Mannens Äcktenskapz plickt, till sin Hustru; såsom Boch. det och wijser af andra Mose Books 21 Cap. 10 vers. och 1. Cor: 7. 3.

Elliest om Phœniciska ordetz betydelsse, att det är tagit för den färgen som är lius, högröd och gål som Solen, see Atlant. Tom. II. p. 61 [= s. 74]. Tom. III. pag. 364. 365 [= s. 372 f.] och dedan alla höga och förnähma Gudar, Konungar och Herrar bekommit sina nampn, att de kallas Fan, Fænin, Phænisir, såsom ett lius för sina Undersåtare, och många Orter i Swerige där effter kallade, som upräknade äro i Atlant. Tom. I. pag. 364 [= s. 229] och öfwer 100 än upnämnas kunna, såsom Phænista, Fænisiö, Fænisnæs, Fænisrum etc. och dedan *Phannesii*, *Fennones*, *Fenones*, *Phanones* Plinii, Solini, Ptolomei, och Isidori, Atlant. Tom. I. pag. 363 [= s. 229] äro de som beskrifwas wara här i Swerige och Skanö. Hafwa och dessa orden hafft samma betydelser hoos wåra Phœnicer utomlandz som reda wijst är.

§. XIX. Nu willia wij och wijsa att wåra Phœnicer uthi Judalandet hafwa fördt samma slagz wapn att möta sina Fijender med, som wåra Phœnesir och Schytar här uppå wår Sweriges Öö, hwilken hoos de gambla Skribenter är gemenligen såsom till ett wist kiännetäckn, kallat en Öö. see Atlant. Tom. II. pag. 38, 40, 116 [= s. 53 ff., 128]. Jag har nu widlyffteligen wijst |750| att wåra Schyter så wäl som Hamaizor, hafwa fördt Yxar eller Bardizaner för-

utan sina Bogar till Krig med sig, hwilka de Gräker och Latiner kallat *Bipennes*, och därigenom skildtz ifrån alla andra Krigzmän, hwilket öfwermåttan artigt bekräfftas af Herodoto, som uti sin 7 Book ifrån 61 Cap. till det 91, beskrifwer den outsäijeliga stora Krigzhären som Xerxes förde, till att intaga Grekeland, som bestod af 900000 Männ och 3000 Skiepp, der han upräknar öfwer 40 slagz Folck, som Xerxes samlat, nästan sagdt öfwer heela Wärldennes deelar, begynnandes först att upräkna dem som sutto närmast in till Hufwudstaden i Persien och där rundt omkring, såsom dhe Perser, Meder, Arer, Cissyer, Assyrier, gåendes sedan Norr åth till de Hyrcaner som bodde wid Caspiske Hafwet, sedan Norr om detta Hafwet till de Bactrer, och sedan till wåra Schyter, säijandes: 'Saxerna som äro Schyter hafwa en Kam uppå sina Hielmar med en skarp upstående Neb, hafwandes Brackor på sig, Bågar effter deras art och Wärjor, därtill med Yxar och Hillebårdar.' Om en än i dag här wille beskrifwa wåras Klädnat, Wapn och Wärjor, dem och Dalkarlarne ännu bruka (ty i Fällt hafwa nu wåra på en 2, eller 300 åhr bortlagt Yxerna och Bogarna, och i stället brukat Musqueter, men Hillebårdarna bära än sombliga Ämbetzmänn, och wackterna i Staden) så skulle han det intet bättre kunnat giöra än Herodotus har giort. Sedan går Herodotus tillbakar, Östersöder åth, till de Indier, Arier, Parther, Sogder, Gandarer, Caspier, som bodde wid Caspiske Hafwet, och sedan går han utföre mera Söder till de Saranger, Pactyrer, Uter, Myser, Paricaner, och sädan längst Söder om de Perser till de Araber, Æthiopher, Lybier, eller Africaner. Sedan går han up i Wäster, och Wästernorr om de Perser, till de Paphlagoner, Lygier, Matiener, Mariandener, Syrer, Cappadocer, Phryger, Armener, Lyder och Menner, sedan till wåra Thracer som sutto wid Strymons Flod näst ofwan Grekerna: sedan till wåra Thracer som sutto wid Tanaim och Mæotin, som skillier Asiam och Europam, hwilka han och beskrifwer med samma slagz dräckt, som wåra här hemma brukat, säijandes: 'dem bära Skiölder af Oxehudar, och ofwan på Koppar-hielmarna Oxhorn och Kammar där emellan. Hafwandes röda eller Phœniska byxor, och att Tyr, eller Mars war deras Gud.' See huru artigt detta instämmer med den Giettens Beläte uthuggen med Horn på sitt Hufwud på Runsten pag. 98 [= s. 109] Fig. 1. pag. 531 [= s. 531] Fig. *H. M.* och sedan pag. 620 [= s. 612] Fig. *G.* och flera kunna sees i Cluv. Germ. och på större delen af alla wåra Herrars wapn ännu, särdeles Oxenstiernornas: der till med af alle andras som wåras Skriffter, seer man att Tyr eller Mars war Schytarnas eller Giottarnas Gudh, see Atl. Tom. I. p. 571 [= s. 357] och Verel. lex. Sc. p. 261. |751|

Wijdare far Herodotus fort, och går wijdare Norr åt till dhe Moscher, som

nu kallas Ryssar, sedan kommer han längst Norr till wåra Oeboar, som boo på Öjarna seijandes, 'Ytterst följde Öeboerne som komma från Erytra hafwet, ifrån de Öjar, till hwilka Xerxes plägade sända dem som hafwa kommit i Onåde och satte från sina tienster'. Detta rummet hafwa, de Lärda som öfwersatt på Latin den Grekeska Herodoti text, förderfwat, i det de kallat Erytra hafwet, det Röda hafwet, hwilken deras willfarelsse iag redan wijst, och här öfwer allamåtto bekräfftas af Herodoti ord.

1. Ty först sees däraf, att han sluter alla de Folcken af hwilka Xerxes hade samblat sin othaliga stora Krigzhär, hwars makan man knapt finner, hwarken i förra eller senare tijder med dem han fann här i Norden.

2. Sedan är inga Öjar eller Holmar i Röda hafwet, de man en gång med munnen må nemna.

3. Till det tridie hade och där warit så stora Öjar, och Holmar som kunde några 1000 Män sändt till Xerxis Krigzhär, så hade han upräknat dem ibland sina Perser och Araber, ty Röda hafwet war under hans Rijke.

4. Till det fierde, så seer man af de Personer som han blifwit ogunstig och giort Landzflycktige, att han sändt dem på dessa längst i Norden belägna Öjar, det icke allenast han utan många andra stora Keysare och Konungar giort, som iag här och där wijst i alla mina 3 Atlanticæ delar, och hoos andra läsas kan, på det han skulle wara frij för upror emot sig. Nu hade han det största Rijket i werlden, och mäst alla de Folcken som här upräknas, undantagandes dessa Öboer, Schyter, Tracer, Moscher, Æthiopier, Lybier och ändå några fåå, som längst bort lågo, af hwilka han wärfwade sig Krigzmänn. Altså kunde han intet wara säker att sända dem han Ogunstig war till de Orter som hängde tillhopa med hans rijke, att icke de till Landz skulle kunna fara till hans nästa Grannar, eller in uti hans Rijke att upwäckia uproor, utan han wille sända dem på desse wåra Öijar, att de intet motte till Landz komma dedan, och till Siös kunde de intet så stiäla sig bort, emedan de i Lande altijd kundskap hafde på alt Folck som till Siös reeste.

Sedan kommer Herodotus och cap. 89. beskrifwer de Folcken han hade till Siös, och ibland dem nämner de Phœnicer således: 'Dessa Phœnicer såsom de sielfwe bekiänna, hafwa fordom bodt wid Oerytra hafwet, och derifrån komne satt sig wid Syriens Strander, hwilka Strander, alt in till Ægypten kallas Palestina (Bales-tuna). desse hade Hielmar på hufwuden med Saxenäbbar, och bukota Skiölder med stora Naflar, eller Cupor mitt på, och stora treuddiga Skepps-gafflar och Hillebårdar: hafwandes Harnesk och stora Slagzswärdh.' |752|

Detta rummet är och så fördärfwat af de Lärda i dess version, att Erythra

är satt på Latin Röda hafwet, och är här märckeligit, att dessa Phœnicer sielfwa bekiäna sig kommit ifrån Erytra hafwet. see pag. 694, till 703 [= s. 683—692], sedan att de kallat det landet Palestina, äfwen såsom Swerige heet Balteja, det är Bals-Öö, och Pales-tuna är Bals-Städer. Ty de dyrkade Baldur eller den Norske Balzephon see Atlant. Tom. I. pag. 761 [= s. 478]. Tom. II. pag. 294 [= s. 302]. Till det tridie så beskrifwas deras Hielmar med Saxenebbar, äfwensom wåra stå afrijtade här pag. 529 [= s. 529]. Fig. *E* och *N*. och bukuta Skiölder (pag. 620 [= s. 612] Fig. *H*, *I*) och med stora Cupor (pag. 21 [= s. 35] Fig. 21] och stora treudduga Skepzgafflar, (pag. 176 [= s. 187] Fig. *B*). Hwilka alla wåra Fäder så till Siös som till Landz brukat (see pag. 620 [= s. 612] *A*, *C*, *D*, *E*) och sedan stora Hillebårdar. See här pag. 750 [= s. 738]. Tom. I. pag. 720 [= s. 451]. Läs nu igenom gunstige Läsare alla de andra Folkens wapn och wärjor, så får du ibland dem icke en som hafft Hillebårdar, mehra än wåra Schyter och dessa Phœnicer, icke heller att någon af dem träffat till Klädedräckt, Wapn och Wärjor med wåras, som de beskrifwas uti alla wåras och Främmandes Skriffter, hwaraf man kan see att det warit ett Folck, och dessa Schyter och Öboer äro de som Cheryllus säger wara komne långt bort ifrån det stora ofantliga Träsket, och de höga Solym-fiellar, och mumlade sådant språk som de Phœnicer (see här pag. 710 [= s. 698]) af hwilka ord man kan see att Phœnicernas (som reda blandat sitt Språk med de Hebreer) war nu något åtskildt ifrån desse Schytiska Phanesir som woro nu nys komna till Xerxis häär.

§. XX. Nu willia wij af dessa Phœnicers Afguda-dyrckan, Seder, Bookstäfwer och annat wijsa dem warit wåra Schyters afföde. När man will gå till Euseb. præp. Evang. l. 1. cap. X. där han talar om Phœnicernas Afguda-dyrkan af Sanchoniate och Philone Judæo, och will dem jemnföra med wåras Atlenningar och med det Grekerna om oss bewittna, så är det alt ett, fast det något uti små omständigheeter åtskillies, det man i så gambla handlingar intet undra måtte, som wijst är i Atlant. Tom. I. pag. 3. till 9 [= s. 8—12]. utan det samma giör oss wissare att alla talat om een saak, och intet hafwa det just tagit af hwar andra, utan dät bekommit genom åtskillige Folcks olijka ryckten. Det Euseb. först förmäler om Solens, Jordens och Månans ursprung, är redan indragit uti Atlant. Tom. II. pag. 470 [= s. 482] och jemnfört med wåra egnas och de Gräkers bewittnande, huru det här i Norden, där Mörkret är, skulle wara skiedt; Sedan talar han om Volcer, och Tiodarna, och om Thor den han och kallar Thiutan, men |753| effter de Ægyptiers sätt alldeles till Bookstafwen utsätter, som hoos oss Thoor; Wijdare om Capparna och Coryfanterna, om Dagon, Frossepinan och Attina s. Minerva, Satur och hans

Bröder Atle, Mercur, Astardeja, Bal och Habal, om Jofur eller Thor Domaren, om Freia, Disa eller Dejan, Bluter, Astril, Tyfwen, Hercul, Oden, Necken. Sedan pag. 39. om Satur eller Jon som hade 2 Ansickten. Och Isia och Knæ, som funno up Bookstäfwerna, om hwilket är widlyfftigt talat, i Atlant. Tom. I. cap. 38. pag. 838. till 857 [=s. 529—541]. om Tiodarnas och Giettarnes Krijg emot hwar andra. Sedan pag. 40. huru Satur han offrade Menniskior, och huru Thor uti skrifwande hölt utaf Drakars och Ormars skapnat, som här pag. 12. till pag. 63 [= s. 21—75] är wijst wåra altid brukat. Såsom detta om alla Gudar är i min första, andra, och nu tridie Dehl widlyffteligen utfört, så will iag här, det intet på nytt upräkna, och wijsa alt hwad som de Phœnicer och wåra stemma öfwerens utan allenast läggia detta ena till det Eusebius pag. 41. talar, det iag förr ey i hogkommit, 'att dhe Phænicer afmåla heela Werlden genom en rund boga, lijkt det Grekeska Θ såsom en Orm stego mitt igienom och som bunde Bogen tillhopa'.

See detta är intet fullkommeligit kommit för Sanchoniatis öron, Ty wåra hafwa heela werlden afmålat genom Belgtor ф, hwilket rättare swarar emot Sanchoniatis beskrifning, ty i Gräkeska Θ är intet strecket igenom Bogan eller binder Bogen tillsamman, ey heller wijser Norre wändepunckten up moth Solen och den Södre neder åth. Sedan är acktandes att genom Þoors ф så hafwa de williat icke allenast förstådt werlden, utan och genom hans nampn Þor den som henne regerar. Sedan och Solens gång den de härigenom afmålat. Hwarföre de och sagt, när Solen är borta om Winteren att hon (Oden) hwijlar sina Hästar i Bælgbunden, det är, neder in under där Ormen binder bälgen på ф tillsamman.

§. XXI. Till sluut, willia wij nu wijsa hwad tijd denna wår Thor Baggen, som bar och så Hercul, Fanens, Thynis, Tiodans etc. nampn, som wijst är, så och hans förnämsta Krigzhöfwitzmän de honom följde, såsom Mercur, Jonachor och flera, hwilka äfwenwäl hoos Skalderna behedrades med slijka Ähretyttlar; nembligen att detta Uthtoget är skedt under Abrahams och hans Farfars Faders Saruchs tijd, som wijst är af Isidoro, Messenio Atlant. Tom. I. pag. 771 [= s. 484] som instämmer med den helga Skrifft, hwarest berättas att Resarna eller Giettarna uti Staden Raphaim då redo där sutto, då Kedor-Laomor slog dem och Konungen i Sodom, och |754| Loth blef fångat, den Abraham frälste. Och kan iag intet see huru wåra och de Fremmande Skribenter skulle hafwa enteligen nämdt Saruch och Abraham, utan icke någon Strijd och owänskap, eller förbund warit emellan Abraham och wåra Fäder, och något ryckte warit om detta, som Sagorna medgifwa wäl, och sådan slijk berättelsse sedan fört hem med sig, när de blefwo till en stoor deel uthdrefne

uhr Judalandet af Josua och kommo tillbakas till Swerige, som Verel. i sina Notis till Hervar. Saga pag. 12. af Messenio och Arngrim Jonæ Island. cap. 4. indrager, 'att Jettarna de af Josua och Caleb utdrefne inkommo wid Anno Mund. 2500'. Och detta bekräfftas intet ringa af Joseph. lib. I. cap. 16. pag. 24. Euseb. præp. Evang. lib. IX. cap. 20. pag. 422. Där han indrager Joseph. ord som sina tagit af Alex. Polyhistore, den så talar: 'Cleodemus Vates den andra kalla Malcham som och skrefwit de Judars Historia, och det som talas af Lagföraren Mose om Abraham att han hafwer hafft många Barn med Gettura, af hwilka han Twenne nembner, Afera, Asyra och Afrana. Af Assur skulle Assyria fått sitt nampn, af Afera och Afra Staden Afra och heela Africa. Desse skulle hafwa fölgt Hercul in uti Africam när han slog Antæ; och Hercul utaf Afra som han tog till Hustru födt Dianthoren, hwilken födde Sophana, af hwilka de Borbarnen äro sedan kallade Sopher.' War altså ett Swågerskap emellan Abraham och denna wår första Hercul.

Detta instämmer och med Mariani Scoti berättande pag. 298. säijandes: 'wid Abrahams tijd så upkom och syntes, Minerva eller Attin wid den Tritoniske Siön (Östersiön) uti en Qwinfolcks skapnad, så och Apia, Jonachor Jo eller Isia'. Altså war Minerva eller Atina då i förslag för Jofur att föllia med, som kom i ett Kämpande med Necken, hwilkendera skulle behålla Athen i Grekland, som fick då först nampn af henne, och kallas Athenæ, där om reda talat är och wijdare, där Gudh mig hälsan gifwer att skrifwa den fierde deelen af Atlantica, talas skall. See Atl. Tom. I. pag. 146, 300, 872 [= s. 93, 189, 550].

Abrahams tijd, effter den helga Skrifftz uträkning, är emellan Ann: Mundi 1949. och 2124. då han lefwat hade 175. åhr. Effter min Chron. I. Tafla i Atlant. Tom. I. så kommer Tysse, Thor eller Jofur, den och kallas Thsor Asathor, och war Sadurs Sohn, som giorde detta uthtoget mot Anno 2180, och iag altså här beskrifwit hans uthtog under Anno Mundi 2100, nu seer den gunstige Läsaren att för den stora ålderen skull effter Floden som de första Fäder hade nembligen 200, 300 och 400 åhr, att lefwa, hwilken aftog wid pass An. Mund. 2500. och iag gifwit hwar leed 40 åhr, som wijst är Atlant. Tom. I. dem mig bort gifwa i första tijderna något |755| mehra än 40 åhr, så hade intet twenne Leder blifwit borta, som sees: Tab. I. Chron. under Bookst. *R*. Nu där den gunstige Läsaren will sielf det omaket hafwa, och ryckia dem något lijtet mehra tillbaka; så kommer denna Tys eller Jofur att stämma mot 2140. som wijst är här pag. 136 [= s. 147] i den Taflan, som där är infört, hwilken pag. 135 [= s. 146] wijses wara utdragin af den helga skrifft, de Grekers, Latiners och wåras älstas Skriffter, och altså kom Tysses eller

Thores ålder under Abrahams och Isacs tijd, och är intet olijkt att Sigge som nemnes i den 8. 11. och 13 linien och af Joh. Magno, är Atina eller Minerva effter hon bär samma nampn, det wijst är, och tijderna swara effter Mariani utsago. Då kommer och Inachus med dess Släckt, Apis, Niobe, Jo, Pelasgus och Cecrops som stå under *Dd* och *Ee*, i Tab. I. Chron. att ryckias tillbaka, effter de gamblas uthräkning, på 1, 2 eller 3 Leder som giöra 120 åhr, och då får man see hwad för dreffliga tillsammans stemningar falla emellan wåras Skriffter, de Grekers, Latiners, Chalders och den helga Skrifft.

Wij willia detta styrckia med de ällstas Skriffter och hwad som under Abrahams tijd är förefallit, det Hedningarna och wettat tala om.

Scaliger dhen Lärda Mannen, som i sitt fördreffliga Wärck att ändra och tillrätta bringa den willfarelsen som många hafft om Tijdräkningen ifrån Werldenes Skapelse, emedan sombliga satt ifrån Skapelssen till Noæ Flod 580. åhr mehra än det den helga Skrifft hafwer, så talar han lib. V. pag. 367. således: 'Jag förbijgår de gambla Christne, hwilka intet hafwa skämts att giöra tijden längre emellan werldenes Skapelse till Floden, än den som kan uträknas effter dhe åren Mose beskrifwer;' Ty hafwer han indragit Censorini merkeliga ord näst förr, som således talar om första tijderna pag. 366. 'Nu will iag tala om den tijdz omgång, som Varro kallar Historiernas tijd. Ty han beskrifwer Twenne slagz tijder, dhen första ifrån Menniskians begynnelsse intill den första Floden, hwilken kallas Adælon, emedan man en owiss kundskap hade om honom; Den andra ifrån första Floden till första Olympiadem, kallas Gåte-tijden, emedan under den talades alla bedriffter genom Gåter. Den tridie ifrån första Olympiade in till wår tijd: är Historiæ-tijden. Emedan man då begynte Skriffteligen fatta alt hwad som skedde. Den första tijden antingen han hafwer hafft begynnelse eller ey, eller warit ifrån Ewighet, eller huru många åhr han warit, kan ingen fatta! Om den andra tijden hafwer man intet någon wiss underrättelsse, utan den troos warit 1600 åhr, ifrån den första floden till Inachi tijd 400 wid pass. Dedan till första Olympiadem något mera än 400 som war wid yttersta tijden af den som genom Gåthor beskrefz, hwilken sombliga willia något nättare hafwa uträknat, såsom Sosibius hwilken sätter 395. Eratosthenes 407. Timæus 417. Aretes 514. och andra något annorledes.'

Denna herliga Tijderäkningen berömmer Scaliger för andras, men likwäl meenar han |756| att dhe 1600 åhr, som Censorinus införer, skola förståås emellan floden till Inachi tijd och in till Olympiad. och för dhe 400. Inachi åhr, stå 1200. Men effter denna Scaligeri uträkning blifwer intet sant hwad Censorinus hafwer, icke heller stämmer detta med den helga Skrifftz uträk-

ning, ty om Inachus och Abraham i en tijd lefde, som straxt af de mångas de älstas wittnessbörd och Historier wijsas skall, så seer man att effter den helga Skrifftz uträkning lefde Abraham A. M. 2100. drag nu Flodens tijd 1660. af desse 2100, så får man 440 igen. Hwad will man närmare begiära än det som så klart med Censorino instämmer, att mellan Floden och Inachi tijd war 400 åhr wijd pass, som med Jo sin Dotter, och hela sin Jättehär (den wij wijst hafwa pag. 326 [= s. 336]. Tom. II. p. 556 [= s. 570] etc.) fohr ut in i Græcien, Phœnicien och Ægypten, och det Mose wittnar, att i Abrahams tijd wore desse Enachims Jätteslag redan inkomne. Jag tycker mig see, hwaraf Scaliger kommit att feela, nembligen af det att Censorinus nämner första tijden den okunnige, och den andra den som bestod af Gåthor, och den tridie ifrån Olympiade, och sedan uptager Scaliger i de följande orden den andra tijden, som håller de 1600 Åhren för den som war effter Floden, och på det sättet kommer hwarken han eller de andre till rätta. Ty om man skulle effter Scaligeri mening, som han här införer, läggia tillhopa 1200 till Inachum och 407 så blir det 1607 in till 1. Olymp. ifrån Floden, lägger man nu Flodens ållder där till, så blir det 3267. hwilket stämmer mot Konung Hisciæ och Proph. Esajæ tijdh; det andra hafwa mot Ahasia och Joas tijd Anno M. 3000. som sees af Vidich. Tab. Chron. andra längre tillbaka och andre längre fram. Hwarföre will man enfalleligen uptaga Censorini ord, som han säger sig hafwa utur Varrone; men Varro något annorledes förstådt. Ty första tijden som Varro talar om ifrån Menniskians Skapelsse till Floden är den som Censorinus uti de senare orden kallar andra Tijden, ty den begynte räknas. Men den första tijden som han säger antingen hafft någon begynnelsse eller warit af Ewigheet, den kunde ju intet räknas, mycket mindre beskrifwas under ett wist tahl som han sedan nemner 1600. Hwarföre uptager iag så dessa orden: den första oräkneliga tijden, som han säger warit af Efwigheet, den war för Werlden och Adams Skapelsse; Den andra som han säger warit 1600, det är den som war in till Floden, och instämmer mycket när med |757| den helga Skrifftz uträkning som är 1656 eller 1660. Den tride tijden ifrån Inach: in till första Olympiad: som han säger wara 400 eller effter Aretis uträkning 500. stämmer och tämmeligen just in till den Grekeska Hercul, som först insticktade de Olympiske lekar, som sees af Diodor. Siculo pag. 222. och pag. 333. der i bredden står antecknat An. Mund. 2700. När man lägger till Flodens 1660. Inachs 400 och till Olymp. 500, så får man 2560 åhr tillsamman, och är allenast skillnan på 150. Men när man rycker som man sade lijtet tillbakars hela deras Släcktregister på 2 eller 3 Leder så stanna uträkningarna alla uti en tijd.

Diodor. Sic. pag. 333. menar att dessa Olympiska lekar skulle intet wara

af denne Grekeska Hercul opfundne, utan af den ällsta Hercule hwilken lefde wid Inachi tijd och fölgde Jofur till Stridz mot Giettarna wid Ballenæs som talat är pag. 257. 263. 412. 445 [= s. 267, 273, 417, 449] och sees af Diod. lib. 4. pag. 223. där han säger warit 16 Leder emellan den Hercule som war Jofurs Sohn, hwilken hade Niobe till Hustru, och in till den Hercul som war Jofurs och Alcmenas Son, altså effter Censorini uträkning faller Olympiska lekarna på den senare Hercul, och när man nu räknar 16 Leder tillbaka genom 40 åhr på hwar Leed, som iag wijser i Atlant. Tom. I. Tab. Chron. I. ifrån den senare Grekeska Hercul, som lefde emellan 2600 och 2700, så stannar man just på den första Hercul, som war med Thor i det första uthtoget, under Abrahams tijd wid An: Mund. 2100. Detta stämmer och öfwermåttan artigt med de förra Censorini ord nemblig att första tijden war *Adelon*, heel okunnig nembligen 1660 åhr in till Floden. Den andra tijden från första Floden in till Olympiska Lekarna war alt genom Gåthor talt, hwilken med Inachi 400 åhr, och sedan till Olympiska lekarna som war 500 åhr, giöra 900 tillsamman, wid hwilken tijd Moses lefde. Ty när man lägger de 1660 tillhopa med desse, giöra de 2560 då Mose lefde, som effter den helga Skrifftz uträkning dödde An. Mund. 2493, och är så allenast 7 åhrs åtskildnat emellan den helga Skrifft, och denna Räkning af Censorino, då han säger att Historierna begynte skrifwas klarligen utan Gåtor, som och skedde af Mose, ty gamlare Skriffter hafwa de intet. Och denna tijd instämmer och med den älsta Voluspas Skriffter, om hwilken förr är talt. Wij willia af flera bekräffta denna dräffliga tijdernas tillsammans stämning med Historierna.

Eusebius præp. Evang. pag. 48. talar om samma Giätte-krijg: 'det är en gemen och alla |758| Mäns mening, att det hafwer warit Giättar till, stora till Kroppen och starcka, som hafwa slagitz med Gudarna Jofur och Æsir, wid Jo eller Isidis tijdh'. See Jo eller Isia war Inachi dotter och stannar så på Abrahams tijd. Euseb. præp. Evang. l. 9. pag. 416. talar af Abydeno således: 'att sedan Menniskiorna effter Babyloniske förbistringen, föllo till allehanda Språk, så kom en tijd dereffter, att Satur han begynte föra Krig på Tiodarna'. Satur och Ogge wore Bröder, bägge Ures eller Bures Söner, och Ogges son med sin hustru Thitian war Inach, eller Jonachor, som förr är wijst och sees af Apoll. Ath. Tab. 2 och 6. Stannar så detta på Saruchs tijd näst för Abraham, då wårt första uthtog skedde, som och tillförenne här wijst är.

Euseb. Chron. lib. 1. pag. 11 af Castore säger: 'hoos de Argiver regerade Inachus först. Ninus bygde Nineve i Assyrien. På Öön Creta regerade Cres en infödder, af hwilken Öön sitt nampn fick, hwilken skulle hafwa undangömt Jofur och honom uppehållit. Dessa upbygde Knossön: Sodoma och Gomorra

blefwo upbrände. Inachi dotter Io blef af Ægyptierna dyrckat och kallat Isis etc. Isac födde 2 Söner Esau och Iacob.' p. 9. 'uti Tharæ (Abrahams Faders) tijd blef de Assyriers Konung Baldur död den de Assyrier kallade en Gudh. och andra säja hetat Satur, hwars Sohn tog emot Rijket; hwilken de kalla Ninum'. Pag. 12. 'Under Ogs tijd säger han Jungfru Atina eller Sigga hafwa blifwit kunnig wid Tritoniska Siön, och Iacob farit i Mesopotamien.' Och pag. 13. 'att wid den tijden slogz Hercul med Antæ'. Pag. 14. Säger han 'att Phaeton wid Mose tijd brände upp Æthiopien och woro stora Pestilentier', det han af Platone indrager.

Scaliger uti sina Animad: till Euseb. pag. 18. säger af Clemente Alexandrino, 'att emellan Inachi tijd och Trojæ förstörning woro 20 Leder som är och sant, ty de giöra 674. åhr'. Dessa leder hafwer Scaliger uträknat effter Herodoti och andra gamblas räckningar, giörandes 3 leder på hwart 100 åhr. See detta stämmer just med min Chron. I. Tab. räknandes ifrån Abrahams tijd Anno Mund. 2020, till 2740. Davidz tijd, 20 leder, då Troja förstördes. Om Jätternas krig i Judeen wid Abrahams tijd, talar och Joseph. lib. 1. cap. X. 'Wijd den tijden, hade de Assyrier mäst Asien inne, och dhe Sodomiters Rijke war mäcktigt och af 5 Konungar regerades, som war Bal-as, Bare-as, Senabor, Symobor och Balin. Dessa blefwo slagne af de Assyrier och Skattskylldiga giorde, hwilka i 12 åhr denna Skatten utlade, men sedan giorde affall. Då de Assyrier å nyo genom Marphedis, Arioch, Chodologormor, och Tharkalle dem anföllo, röfwandes och plundrandes heela Syrien, och underkufwandes Jättarna, fångade och så Loth.' |759|

Seer man altså, att de Schytiske Jættar då woro inkomne för Abrahams tijd. Hwilket och Humphrid: Prideaux i sina Anteckningar öfwer Marm: Arund: Chron. p. 128. säger: 'att Ionachor i sitt uthtog intog Peloponesum' (det nu denna tijden wår Stridbare Köningsmark innom ett åhr giorde) 'wid pass Isacs 21 åhrs Ålder', då Abraham än lefde. See huru alt detta instämmer med den Alexandr: Chrönikan pag. 115. säjandes: 'Schytarnas Regemente och wäsende begyntes ifrån Noæ tijd och warade ifrån Floden in till Babyloniska Tornetz förbistring och en tijd dereffter intill Rhagaus tijd' (Abrahams Faderfaders Faders tijd) 'hwilka lefde i den Scythien som wänder sig mot Europam, och lefde effter sitt sätt in till Rhagaus tijder, och sedan när de begynte sättia sig i Thracien, då tog de Grekers wäsende emot etc.'

See huru artigt detta instämmer med wåras Historier att wår Scythia låg ofwan och mot Europam, nembligen skild genom Östersiön från Europa, som är Tyskland, Poland, Franckerijke, Italien och Hispanien; och sedan att de wid Ragaus tijder drogo in i Tracien som ligger i Europa wid Pontum. Detta

styrcker Isidorus Orig. pag. 116. säjandes: 'Ragu födde Saruch, och då begyntes Scytharnas Regemente.' Nembligen deras uthtogz Regemente uti Thracien, Græcien, Phœnicien, Ægypten, Asien, och Indien som nu endels wijst är.

Alt detta som nu så klarligen af de Främmandes Skriffter wijst är, instämmer märckeligen med Messenii Scand. Illustr. Tom. X. Not. LXXIV. säijandes: 'en Anonymus på Saxeska Språket tryckt, bekenner genom Papeæ wittnessbörd, att Giötherna äro af Gog Iaphetz Son härkomne, och af dem de Män, hwilka, som och Isodorus tillstår wid Saruchs tid, intogo Vita Slätt (Dannemarck) och foro in i Palæstinam'. Not. LVIII. 'Erich eller Berich, Giötharnas Konung lefde i Saruchs tijd då uthtoget skedde.' Denna Berich synes wara Bore Freis Soneson, see Tab. Chron. under lit. *R.* ty han swarar emot Phaleg och Ragau, see pag. 136 [= s. 147] under num. 2. och num: 9. Tab. Chron. I. Atl. Tom. I. Detta bekräfftar han och i sin Not: LXXXC. af Christierno Petrejo.

Att denna Baggen Thors Son som war med i detta uthtog war en Giöte eller Schyte, som af så många Skriffter wijst är, och hade sitt nampn Bagge af dess Bocchar med hwilka han stötte neder Städernas murar, wijses af de Romerska härliga och i Steen uthugne Antiquiteter, nu utgångna genom Pet. Sanct. Bartoldum hwarest på 54. Tab. står Baggens eller Bocchens wagn med 4 hiul, och på sijdan en stor Bock, den en man håller wid Hornen. See äfwen hafwer wår gambla Adeliga Släckt i Swerige |760| Baggar i sina Wapnar och Skiöllder en Bock, så att de Lärda som äro twijkachtiga kunna nu klarligen see utan Microscopier och Glaasögon, att Baggen hafwer warit en Scythe och haft Giöthiskt nampn.

Och således är nu genom klara Skriffter och Historier wijst hwad tijd Thore (Jofur) uthfor. Nu willia wij och wijsa genom Gåtor som de gambla förmäla hwad samma tijd är händt: så talar Apoll. lib. 3. cap. VIII. pag. 187. 'Wij willia komma till Phœlaskion, den Acusilaus säger wara Iofurs och Niobes Sohn, men Hesiodus menar warit infödder, (Nembligen i Gräkeland) hwars Sohn Lycaon född utaf Melliboa Oggens Dotter, eller som andra willia Kiölens Gudinnas dotter, hwilken rådde öfwer Arcaderna, den utaf många Hustrur aflade 50 Sönner, hwars nampn äro desse, Mænalus, Thesprotus, Helix, Nyctimus, Peucetius, Caucon, Meusteus, Opleus, Macareus, Macednus, Horus, Polichus, Acontes, Evæmon, Anchyor, Archebates, Carteron, Ægeon, Pallas, Eumon, Canethus, Prothous, Linus, Corethon, Mænalus, Teleboas, Physius, Phassus, Pthius, Lycius, Alipherus, Genethor, Bucolion, Socleus, Phineus, Eumetes, Harpaleus, Portheus, Platon, Æmon, Cynethus, Leon, Harpalicus,

Heræeus, Titanas, Mantinus, Cletor, Stymphalus, Orchomenus, Nyctimus Junior. Dessa öfwergingo alla Menniskior uti Högfärd och största Ogudachtigheet. Derföre på det Thor eller Iofur skulle ärfara om det wore sant, som om dem gick i roop, tog han på sig en fremmande Kiöpmans hamn och kom till dem; När de få see honom, biuda de honom till Gäst: då hafwa de röfwat en Gåsse af sina Grannar, hwars Inelfwer de offrat, men effter Mænali råd, satt honom fram på bordet att upätas. Iofur wredgades öfwer detta deras grufweliga förehafwande, kastade deras Bord öfwerända wid den orten som nu kallas Trapezus, och genom en häfftig Liungeld upbrände Lycaonem och alla hans Barn, undantagandes den yngre Nyctimum. Jorden eller Freja upräckte sina händer till Iofur och fattade om hans högra hand, och stillade Iofurs wrede; Sedan kom Nictymus till att regera, och effter hans tijd kom Deucalles flodh.' Hwem är som icke här seer att Grekerna hafwa blandat det som är skiedt i Canaan, med sinas handlingar i Grekeland; af ingen annan orsak, än i första tijderna som då war, skref ännu ingen, utan alt gick uti ryckte genom Sägner. Det och Huetius, Bochard och många andra måtte tillstå, äfwen skiedt i andra tillfällen af de Greker. Och afmålas här klarligen Sodomæ och Gomorræ afbränning genom Eld af himmelen, där den rätta Himmelske Jofur genom sina Änglar, som |761| kommo i Främmande Kiöpmäns hamn till Loth, som här nämnes Nyctimus, och sågo deras förskräckeliga ogudachtigheet och honom frälste.

Nu willia wij och wijsa tijden, att han tämligen träffar, såsom Ogge och Jofur swara moth Phalegs tijd, så är Ogges Sohn Inachus mot Saruchs Phalegs Sons tijd see Tab. I. pag. 136 [= s. 147]. Phoronæus och Isia eller Jo Inachims Barn mot Nachor Saruchs Son, Niobe Phoronei Dotter, mot Thara Abrahams Fader, och Pelasgus Jofurs Son af Niobe mot Abraham, och Lycaon Pelasgi Son, med alla sina Barn mot Isac Abrahams Sohn, då denna förfärliga Elden af Himmelen upbrände Sodoma och Gomorra. Detta rum wijser och artigt tijden när Deucalionis Flod skedde som dränckte Pharao med all sin Häär i Röda hafwet, hwilket skedde under Mosis tijd, och alt således effter Lothz eller Nyctimi tijd. Ty hafwa en deel af de Lärda rätteligen skildt emellan Deucalionem Scytham, då Floden gick öfwer heela Werlden, och den andra Deucalionem som lefde wid Mose tijd; See Tab. Chron. I. Atl. Tom.

Om Niobe Tantali Dotter som Amphion tog till Hustru, hwilken och lefde wid Abrahams tijd, läses i Apollod. Atheniens. lib. 3. pag: 167. att han hade många Söner och Döttrar; berömmandes Niobe sig der af att hon hade flera än wår Norske Latona; hwilket Baldur förtrööt, och som några förmäla skiöt dem alla till dödz, men en del af Skalderna, att de blifwit upbrände, undan-

tagandes twå Döttrar Amycla och Mælibœa, som där widare läsas kan, så och Cicer: 3. Tusc: Stat: 5. Sylv. Homeri Iliad. ult. Propert. lib. 2. Eleg. 16. Stat. 6. Auson. och Ovid. lib. 6. Met:

'Men Niobe farandes ifrån Thebe till Berget Sipylum, kom till sin Fader, och giorde sina Böner till Thor, att hon måtte blifwa wänd i en Steen, hwilket skedde, där hon utgiuter tårar af samma Steen natt och dag.'

Hyginus Fab. IX. pag. 27. säger: 'att utaf denne hennes Steenstod faller än i denne dag tårar'. See denne Gåtan peekar på Loths Hustru, som blef wänd i en Saltstod, och berätta de Reesande till Canaans Land i denna tijd, att den Saltstoden mot rängnwäder gifwer droppar ifrån sig, och att Boskapen fast de sleekia af Steenen droppar och Salt, så minskas han ändå intet; detta stämmer och med Abrahams tijd, ty Thor swarar mot Phaleg, Bluter Thores Son swarar mot Saruch Phalegs Son, Tantalus Bluters Son, (see Apoll. Ath. Tab. Geneal. 2. pag. 482.) swarar mot Nachor Saruchs Son, Niobe Tantali Dotter swarar mot Thara Nachors Son, Amycla och Mælibœa de twå Niobes Döttrar, som ey up-|762|brändes eller ihiäl skiötes, afmåla de 2 Lothz Döttrar, som kommo undan Elden, hwilka swara emot Abraham. See så artigt stämma nu tijderna in, det ingen skulle kunnat troo.

Sluta wij nu så denna tridie deelen, uti hwilcken wijst är, att Noachs wälsignelsse på Japhet redan begynte träffa, medan han lefde in mot hans död, i det wåra Schyters Japhetz afkomne giorde uthtog och satte sig neder i Sems hyddor och giorde Chams Barn till sina Trälar.

Will så sluta med den gamble Grekens Diogenis Oration, hwarest han beskrifwer wår Bagges med sina Schyters uttåg, indragen i Photii Biblioth. pag. 396 säjandes: 'Schytarna de komma intet allenast bewäpnade utföre Donau Strömen (genom Tyskland) eller Tanai Strömen (genom Ryssland) utan de fälas öfwer hela Werlden ok alla Haaf.'

FINIS.

EFTERSKRIFT.

I bevarade brev av Olaus Rudbecks hand till hans gynnare och vänner kan man följa gången av det fortsatta arbetet på Atlantican, såväl vad angår själva författandet som tryckningens alltid brydsamma finansiering.

Med rätta kunde Rudbeck hänvisa till de gynnsamma skriftliga och muntliga omdömen (*Testimonia*)[1] om hans verk, vilka kommit till hans kännedom och som han även själv omtryckte och spridde vidare[2]. Även efter 2:a delens utgivande (sommaren 1689) förnummos bifallsröster. Så t. ex. tackar Rudbeck hovmarskalken Bengt Rosenhane i brev den 9 okt. 1689[3] för att denne köpt två exemplar av denna del och fortsätter: »ty iu snarare iagh får åter penningar tillsamman, ju för skal den tridie delen utkomma, som handlar om alla migrationer ok folk utur Sverige komne, der gudh den högsta migh lifvet unnar».

Framför allt gällde det emellertid för Rudbeck att av Kungl. Maj:t utverka tryckningsanslag. Vid konung Karl XI:s besök i Uppsala den 8 juni 1693 fick Rudbeck tillfälle att för konungen i kanslerns närvaro framlägga sina behov och önskemål. Denna muntliga föredragning upptogs nådigt, och Rudbeck erhöll befallning att inkomma med ett skriftligt memorial[4] angående sina många vid tillfället avhandlade ärenden. Memorialet föredrogs sedan för konungen på Karlberg den 13 juli 1693, varvid konungen fattade formligt beslut i överensstämmelse med Rudbecks framställning.

På detta sätt erhöll Rudbeck i tryckningsbidrag 200 riksdaler årligen och kunde tänka på att börja sättningen av 3:e delen av Atlantican. I december 1693 uttrycker Rudbeck i brev till kanslern[5] sin glädje över att denne vill läsa 3:e delen av hans

---

[1] Om dessa »Testimonia» se min Efterskrift till Atl. II (Lychnos-bibliotek, 2: 2. — Upps. 1939), s. 695.

[2] Denna omtryckning kunde dock icke ske utan mycken chikan från Rudbecks hätske ovän teol. professor H. Schütz' sida; se O. Rudbeck, Bref rörande Upsala universitet. Utg. af C. Annerstedt (Ups. 1893—1905), s. 266 f., där Rudbeck i brev till kanslern greve Bengt Oxenstierna i början av april 1685 inrapporterar Schütz' tilltag att å tryckeriet formligen slita ur sättarnas händer förlagorna till de Testimonier, som de höllo på att sätta.

[3] Se Rudbeck, Bref etc., s. 338.

[4] Detta memorial är tryckt av Annerstedt i Rudbeck, Bref etc., s. 340—342.

[5] Se Rudbeck, Bref etc., s. 343.

Atlantica och utlovar att sända till honom de rentryckta arken allt efter som de bliva färdiga, alldenstund han — som han säger — »weet E. Excell. tidh är omistandes för public wälferdh att en så lång tidh anleggia på hela wär[kets] uthi en gång igenom läsande»; han meddelar vidare, att de första arken skola rentryckas »strax efter nyåret» [1694].

Av i Atlantica-texten tillfälligtvis förekommande dateringar kan man draga slutsatser angående själva textmanuskriptets definitiva färdigställande. Så t. ex. omtalar Rudbeck å s. 164 sin son professor Olof Rudbeck d. y:s lappländska resa »i denna Sommar 1695» och å s. 308 konungens besök i Uppsala »i thetta Åhr den 19 Junii Anno 1696».

Tryckningen fortgick icke så fort som Rudbeck önskat och hoppats; mer eller mindre långa avbrott voro icke sällsynta. Det är efter ett sådant, som Rudbeck med tillfredsställelse kan rapportera till kanslern i ett brev den 2 april 1696[1]: »Nu hafver Atlantica åter fåt lijf, så att iagh medh jacterna kan få sända til E. G. Excellens nogot af des lijfsfruct.» Av den till kanslern den 13 januari 1697 översända redogörelsen för användningen av de till tryckningen av Olaus Rudbecks arbeten anvisade statsanslagen framgår, att vid 1696 års slut voro p. 1—312 [= s. 1—322] av 3:e delen (d. v. s. icke ens hälften) tryckta.[2] Under de närmast följande åren lyckades Rudbeck dock fullfölja tryckningen. Å p. 649 [= s. 640] omnämner Rudbeck, att han hört åskan i december månad »nu i fjol Anno 1697», vilket anger, att ifrågavarande textparti fått sin definitiva utformning 1698. Detta årtal bär även titelbladet. I januarinumret 1698 av den då nystartade, för Östersjöländerna och Norden avsedda, i Lübeck utgivna »litterära» (d. v. s. akademiska notiser och nyheter meddelande) tidskriften »Nova literaria Maris Balthici & Septentrionis» uppges (s. 12), att 3:e delen av Olaus Rudbecks Atlantica inom den närmaste tiden skall lämna pressen (»propediem prælo liberabitur»). Det dröjde emellertid ända till decembernumret s. å., innan man (s. 236) kunde meddela, att denna del nu verkligen utkommit (»jam typographeo exiit»). Det var emellertid då ännu blott fråga om själva texten (p. 1—762 [= s. 1—749]), det register (om 56 fyrspaltade foliosidor), som avslutar delen, förelåg icke färdigt och tryckt förrän fram emot slutet av år 1699, då i decemberhäftet av samma tidskrift för sagda år (s. 361) meddelades, att Rudbeck nu nyligen fogat ett register till den för icke länge sedan publicerade 3:e delen av sin Atlantica (»ad Tomum III. Atlantices, non ita pridem publici Juris factum, Indicem nuper annecti curavit»). Det var således ett ganska färskt bokalster, som Rudbeck gav kanslern i nyårsgåva, då han med brev den 8 januari 1700 översände »ett inbundit exemplar af tomo III Atlantices».[3]

[1] Se RUDBECK, a. a., s. 347.
[2] Se RUDBECK, a. a., s. 357.
[3] Se RUDBECK, a. a., s. 376.

När den unge, högt begåvade Eric Benzelius med understöd av konung Karl XI på våren 1697 anträdde den studieresa till utländska lärosäten och berömda lärde, som kom att räcka till början av december 1700, fick Olaus Rudbeck, som Benzelius före sin avresa uppvaktade den 13 maj[1], i honom en god kunskapare[2] angående det mottagande, som Rudbecks Atlantica rönte hos främmande lärde. Benzelius dröjde dock länge att sända någon rapport. Då han sent omsider den 1 september 1698 från Jena skrev[3] till Rudbeck, ursäktade han sig också för dröjsmålet. Det för Rudbeck intressantaste av dess innehåll var det, som Benzelius berättade om den store tyske polyhistorn G. W. Leibniz' intryck av Atlanticans två första delar. Leibniz hade mer än en gång till Benzelius sagt sig icke kunna annat än beundra dessa snillrika (»ingeniosissimos») verk. Leibniz hade emellertid i all blygsamhet yttrat en avvikande mening om den väg, som Sveriges första inbyggare tagit på sin vandring dit från Orienten; den hade enligt Leibniz snarare gått genom Tyskland än genom Ryssland.

Rudbeck, som just då avslutade tryckningen av 3:e delen, där han ytterligare utvecklar sina tankar om folkens vandringar i äldsta tider, svarade Benzelius i ett i mycket vänskapliga ordalag avfattat brev[4] den 17 november 1698 och hänvisade till sina utredningar i alla tre delarna och särskilt den 3:e »ok om iagh lefver den fierde Tomum».

---

[1] Se N. Gobom, Eric Benzelius d. y:s Itineris Eruditi Album i Linköpings stiftsbibliotek (i Bok- och bibliotekshistoriska studier tillägnade Isak Collijn, Upps. 1925), s. 386.

[2] Bland övriga svenska utrikes resenärer, som tid efter annan till Rudbeck sände rapporter angående utlandets omdöme om den svenska fornforskningen (d. v. s. om Olaus Rudbecks Atlantica), märkes särskilt hans systerdotterson mag. Jonas Salan, som under åren 1696—1699 reste genom Danmark, Tyskland, Holland och England. I sitt brev till Rudbeck på nyåret 1698 (tryckt i Den Swenska Mercurius, Årg. 3, 1757/58, s. 187—191) skriver han (s. 188): »Exterorum judicia de Antiquitatibus nostris Tibi communicare jam pergam.»

[3] Brevet är efter det då hos assessorn, sedermera bergsrådet Erland Fredric Hjärne, som var gift med en sondotter av Olaus Rudbeck, förvarade originalet tryckt av C. C. Gjörwell, Det Swenska Biblioteket, D. 1 (Sthm 1757), s. 357—361.

[4] Originalet i Linköpings stiftsbibliotek, fotostatkopia i Uppsala universitets bibliotek (handskr. *G 19: 1 a*), tryckt i Det Swenska Biblioteket, D. 4 (Sthm 1760), s. 131—134. Enligt Benzelius' egenhändiga påskrift på Rudbecks brev mottog han det i Frankfurt a. M. den 8 mars 1699 och besvarade det från Utrecht den 1 juni s. å.

Högst intimt, men på oss i viss mån främmande verkar Rudbecks tio gånger i brevet använda tilltal »Högtärade Käre Swåger» till den 45 år yngre Eric Benzelius. Enligt K. F. Söderwall, Ordbok öfver svenska medeltids-språket, Bd 2: 1 (Lund 1891—1900), s. 560 s. v. s v a g h e r användes emellertid ordet *svåger* i äldre tider för att beteckna tre olika genom giftermål framkallade släktskapsgrader: svärfar, svåger (i nutida bemärkelse) och svärson; i detta fall är ordet taget *honoris causa* i den tredje betydelsen. I avslutningen av sitt på latin avfattade brev hade Benzelius framfört hälsningar till Rudbecks kära maka, som han benämner

Redan innan Benzelius mottagit Rudbecks brev, vilket nådde honom två månader försenat först den 8 mars 1699 i Frankfurt a. M.[1], hade han från Jena den 23 december 1698 skrivit ett brev till Leibniz, på vilket han i sin tur den 13 mars 1699 i Frankfurt a. M. erhöll svar daterat den 14 februari s. å.[2] Leibniz tackar däri för det mottagna brevet av den 23 december 1698 och talar om att han från J. G. Sparwenfeldt[3] fått brev med underrättelse, att 3:e delen av Atlantican utkommit. I ett senare brev till Benzelius av den $\frac{17}{27}$ augusti 1699[4] nämner Leibniz, att Rudbecks 3:e del ännu icke kommit honom till handa, och säger sig under hänvisning till sin för Benzelius bekanta åsikt om några Rudbecks meningar gärna vilja förlåta dem, som drivna av sin fosterlandskärlek blanda fantasier med verkligheten, och det så mycket hellre, som vi ofta hava dessa fantasier att tacka för framsteg, därigenom att forskarna i sin iver att försvara vissa sina förutfattade besynnerliga meningar göra en väldig tillrustning av ovanlig lärdom, ungefär så som vi i kemien hava guldmakeriets gäckade förhoppningar att tacka för otaliga för medicinen och varjehanda tekniska färdigheter nyttiga rön[5]. Detta Leibniz' klarsynta uttalande (år 1699) jävas icke av lärdomshistorien.

»dilectissimam Conjugem, amitam ('faster', *honoris causa*) meam honoratissimam», sonen Olof Rudbeck d. y. och Rudbecks måg Göding. H. FORSSELL, Erik Benzelius den yngre. Minnesteckning för Svenska Akademien (Sthm 1883. — Även i Svenska Akademiens handlingar ifrån år 1796, D. 58, under titeln: Minne af erkebiskopen doktor Erik Benzelius den yngre), s. 61 not * har till förklaring av det av Olaus Rudbeck i detta sammanhang brukade tilltalsordet »svåger» (som han även använder i brevet den 28 mars 1700), anfört, att Eric Benzelius' köttsliga moster Catharina Odhelia († 1685) var gift med Olaus Rudbecks brorson lektorn i Västerås Johannes Rudbeck († 1679). Forssell har emellertid icke observerat, att Eric Benzelius i sitt brev den 1 sept. 1698 *par courtoisie*, föranledd av hans föräldrars intima vänskapsförbindelse med familjen Rudbeck, kallar Olaus Rudbecks maka Vendela Lohrman för »faster» (*amita*); det är till detta tilltal, som Rudbecks »svåger» är en motsvarighet. Vad Forssell vidare anfört om den nyssnämnde Johannes Rudbecks yngsta halvsyster Margareta Magdalena Rudbeckia (f. 1671), som 1689—1710 var gift med assessorn Gustaf Adolf Transehe von Roseneck, är därför, i den mån det är riktigt, utan betydelse för den föreliggande frågan.

[1] Tillsammans med morbrodern Eric Odhelius' brev av den 18 januari 1699 (original och fotostatkopia som förut, tryckt a. a., D. 4, s. 134—136).

[2] Original och fotostatkopia som förut, tryckt a. a., D. 4, s. 279 f.

[3] Om J. G. Sparwenfeldts ställning till Atlantican se C. V. JACOBOWSKY, J. G. Sparwenfeld. Bidrag till en biografi. Akad. avh., Upps. (Sthm 1932), s. 89—99.

[4] Original och fotostatkopia som förut, tryckt a. a., D. 4, s. 281—285.

[5] »Sed ignosco illis qvi patriæ amore stimulati, imaginaria qvædam solidioribus admiscent; idqve eo facio libentius, qvod sæpe imaginariis illis meliora debemus, dum viri docti studio miras qvasdam suas præconceptas sententias tuendi insignem eruditionis non vulgaris apparatum instruunt; fere ut in Chemicis vanæ Chrysopoeias spei innumera experimenta ad rem medicam variasqve artes utilia debentur.»

Det var med fullt skäl, som Rudbeck till bemötande av Leibniz', genom Eric Benzelius meddelade avvikande mening om de nordiska folkens vandringar hänvisade till sin framställning i 3:e delen, vilken just i så hög grad sysselsätter sig med »våra Schyters» vandringar och vilken han låter klinga ut i ett citat ur Photii Bibliotheca[1], som i Rudbecks försvenskning (s. 749) lyder: Schytarna de komma intet allenast bewäpnade utföre Donau Strömen (genom Tyskland) eller Tanai Strömen (genom Ryssland) utan de fälas öfwer hela Werlden ok alla Haaf. Samma citat hade han i latinsk dräkt satt som motto å titelbladet[2]: *Non venit Scytha telo vectus per Istrum aut Tanaim, sed in universam Terram & Mare.*

Den latinska formen av citatet härrör från den av Schott utgivna översättningen; den grekiska texten lyder: οὐδὲ ὑπὲρ Ἴστρον αὐτὸν καὶ Τάναιν, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν ἦλθεν ὁ Σκύθης ὑπὲρ τοῦ βέλους ὀχούμενος.[3] Den Schottska översättningens allmänt erkända brister[4] visa sig även här: ὑπὲρ Ἴστρον αὐτὸν

[1] Beläggställets form »Photii Biblioth. pag. 396» hänvisar till sagda sida av den av ANDREAS SCHOTT utgivna latinska översättningen Photii Bibliotheca sive lectorum à Photio librorum Recensio, Censura atque Excerpta (Aug. Vindel. 1606, fol.). Att Olaus Rudbeck studerat och citerar de grekiska auktorerna i latinsk översättning sker i full överensstämmelse med skick och bruk bland de lärde utanför de egentliga filologernas krets, och till filologerna hörde icke Rudbeck. Detta åt de latinska översättningarna givna företrädet framför de grekiska originalen var en sed, som, härstammande från den romerska antiken, över renässansen hade fortplantat sig långt fram i tiden, enligt en fransk filolog (A. DAIN i Mémorial des études latines, Paris 1943, s. 151) ända till framkomsten vid mitten av 1800-talet av den franske förläggaren A. FIRMIN-DIDOTS dubbelspråkiga editioner. Det av Rudbeck studerade exemplaret av Schotts latinska Photiosöversättning tillhörde Universitetsbiblioteket i Uppsala och finnes kvar i dess samlingar ännu. Med sina sotfläckar bär det vittne om att endast med knapp nöd ha överlevt brandkatastrofen i Uppsala år 1702. Enligt sin vana har Rudbeck studerat exemplaret med blystift i hand och genom täta förstrykningar hela boken igenom lämnat bevis för sin omfattande läsning; citatet å pag. 396 är vederbörligen förstruket och till yttermera visso är bladet av honom vikt med hundöron, som alltjämt lämnats orörda. Bland Olaus Rudbecks sons, professor Olof Rudbeck d. y:s, böcker, som försåldes enligt tryckt katalog på auktion i Stockholm 1741 (angående bokauktionskatalogens titel se min Efterskrift till Atl. II, s. 705 not 3), funnos förvisso många, som tillhört fadern. Under nr 250 fol. är där förtecknad Schotts Photiosupplaga Paris 1611. Om detta exemplars öde och härkomst är emellertid intet känt.

[2] Av typografiska skäl har mottot i denna edition måst flyttas till titelbladets baksida.

[3] Så lyder texten redan i editio princeps 1567 av de av H. STEPHANUS i Paris utgivna utdragen ur Polemonis, Himerii & aliorum quorundam declamationes, varibland just förekommer här ifrågavarande utdrag ur Photios. Samma textgestaltning av stället föreligger i de följande editionerna av D. HOESCHEL (1601), G. WERNSDORF (1790, omtryckt av F. DÜBNER, Paris 1849) och I. BEKKER (1824—25, omtryckt av J. P. MIGNE, Paris 1860).

[4] Felöversättningarna äro så många och svåra, att man rent av ansett sig kunna tillskriva Schotts unge medhjälpare PH. SVEVEZELIUS själva översättningsarbetet; se härom E. MARTINI

καὶ Τάναιν översättes med *per Istrum vel Tanain* i stället för *trans Istrum et Tanaim*, 'på andra sidan om (över) Ister och Tanais'. Detta fel övertages av Rudbeck (»utföre Donau Strömen eller Tanai Strömen»), som tillägger ett ur egen fatabur och översätter det latinska *telo vectus*, som riktigt återger det grekiska ὑπὲρ τοῦ βέλους ὀχούμενος, med »beväpnad» i stället för »färdandes på pilen (spjutet)». Rudbeck har här uppenbarligen förgätit, att denna skytiska sagogestalt, som färdades omkring överallt i hela världen ridande på Apollons pil, är den Abaris[1], om vilken han i det föregående så ofta berättat (Del 1, s. 245, 262; 2, s. 516; 3, s. 54, 165, 367 ff.). Vid citeringen av Photios har Rudbeck icke uppmärksammat, att den åsyftade passagen ingår i ett av Photios gjort utdrag ur ett av den grekiske retorn Himerios (300-talet e. Kr.) hållet tal.

Om Olaus Rudbeck hade bekymmer med finansieringen av Atlanticans tryckning, beredde honom den svenska textens översättning till latin ävenledes ett visst bryderi. För översättningen av de bägge första delarna hade han haft tillgång till sin vän och kollega professor Andreas Norcopensis' (adlad Nordenhielm) utmärkta skicklighet[2], men denna stod icke till förfogande för verkets fortsättning. Då ingenstädes finnas antecknade några autentiska uttalanden av Rudbeck angående den

---

i Abhandlungen d. k. Sächsischen Gesellschaft d. Wiss., Phil.-hist. Kl., Bd 28: 6 (Leipzig 1911), s. 120.

[1] Om Abarislegendens uppkomst och utveckling se E. BETHES framställning i Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearb. Hrsg. von G. WISSOWA, Bd 1 (Stuttgart 1894), sp. 16 f. Om Abarislegenden hos Johannes Bureus, Georg Stiernhielm och Olaus Rudbeck se J. NORDSTRÖM, De yverbornes ö (i Rudbecks-studier. Festskrift vid Uppsala universitets minnesfest . . ., Upps. 1930, även utg. som Upplands fornminnesförenings tidskrift, 44: Bil.), s. 291 ff., 303 ff. och 331 f.

[2] Se härom min Efterskrift till Atl. II, s. 696. — I min Efterskrift till Atl. I, s. 567 not 1 hade jag fäst uppmärksamheten på att det en gång i Linköpings stiftsbibliotek förvarade exemplaret av J. SCHEFFERUS' Suecia Literata, vari ERIC BENZELIUS antecknat, att Andreas Norcopensis till latin översatt 1:a delen av Atlantican, försvunnit från stiftsbiblioteket, och tillagt: »Huruvida det ifrågavarande exemplaret finnes bevarat i någon offentlig eller enskild samling är okänt.» Det i Uppsala universitets bibliotek förvarade (sign. *U 240*) tunna lilla häftet, vari C. G. Warmholtz på sin tid excerperat Benzelius' annotationer, tryckte jag sedan med kommentar i Linköpings biblioteks handlingar. N. F., Bd 3, Linköping 1940—1941, s. 1—53. Kort därefter utbjöds Benzelius' exemplar till salu i en antikvariatskatalog från firman Björck & Börjesson i Stockholm (Katalog n:o 350. Trehundrafemtio rariteter av olika slag, Sthm 1941, nr 286). Då stiftsbibliotekarien i Linköping omedelbart vände sig till firman för att till biblioteket återköpa dess egendom, erhöll han till svar, att boken redan sålts till en namngiven författare, publicist och boksamlare. En av stiftsbibliotekarien hos köparen omedelbart gjord hemställan att till stiftsbiblioteket överlåta boken till inköpspris avslogs av denne, som sedan i tidningen Nya Dagligt Allehanda 1944: nr 52 ($^{23}/_{2}$) s. 19 sp. 2, offentligen angav sina skäl.

anlitade nye översättaren, har man varit hänvisad till osäkra andra- eller tredjehandsuppgifter eller rena gissningar.

Anmärkas bör, att i Rudbecks ekonomiska tablåer över de kostnader, som Atlantican dragit, finnes icke något översättningshonorar upptaget. Så länge Andreas Norcopensis av personlig vänskap åtog sig arbetet, kunde något sådant icke komma ifråga. Att finna en ersättare för Andreas Norcopensis var emellertid icke lätt, även om anspråk på en elegant och korrekt språkform, sådan som den Andreas Norcopensis presterat, icke längre kunde uppställas. Det är därför redan a priori sannolikt, att Rudbeck måste söka översättarhjälp i kretsen av i det nordiska forntidssvärmeriet indragna äldre eller yngre studenter, vilka kunde tänkas vara villiga att påtaga sig mödan för sakens egen skull (eller i förhoppning att därmed möjligen kunna meritera sig för stipendier).

I sin på Uppsala universitets bekostnad tryckta bibliotekshistoria[1] uppger O. Celsius d. y. (dock utan att anföra något beläggställe), att Rudbeck säger sig för Atlanticans översättande till latin ha använt Petter Salans skicklighet. Denna Celsius' uppgift accepterades av C. G. Warmholtz[2], som dock begränsar den att gälla delarna 2 ff. En ytterligare inskränkning av Petter Salans översättningsverksamhet gjorde G. E. Klemming[3], som låter den gälla endast delarna 3 f. A. Grape, som ägnat bröderna Salan och deras handskriftssamling en värdefull studie[4], har där samlat de viktigaste tillgängliga uppgifter om brödraklöverbladet Salan, Olaus Rudbecks systerdottersöner, särskilt den äldste Jonas (1664—1706) och den yngste Petter (1670—1697), uttalar den misstanken, att uppgiften om Petters andel i översättningsarbetet beror på en förväxling med någon av bröderna, närmast Jonas.

Det är i själva verket ganska naturligt, att utanför den trånga kretsen av de i saken invigde ett obestyrkt rykte skulle vara i svang, att Olaus Rudbecks systerdottersöner bröderna Salan varit de, som till latin översatt Atlantican. Deras nära förbindelse med sin »morbror» (*avunculus*) var ju känd även genom deras tryckta arbeten. Den äldste av dem, den ovan (s. 753) redan omtalade Jonas Salan[5] hade för Rudbecks år 1696 utgivna foliouppplaga av J. Reenhielms isländska edition 1680 av Thorstens Viikings-sons Saga verkställt den latinska översättningen av texten. Då han emellertid samma år anträdde en utrikes studieresa, som varade till 1699, kan han av denna anledning åtminstone icke vara översättare till den senare hälften av 3:e delen. Den yngste brodern Petter var blott 27 år gammal, då han 1697 avled. Under

[1] O. O. Celsius, Bibliothecæ Upsaliensis historia (Ups. 1745), s. 116.
[2] C. G. Warmholtz, Bibliotheca historica Sveo-Gothica, Del 3 (Sthm 1787), s. 6.
[3] [G. E. Klemming], Anteckningar om Rudbecks Atland (Sthm 1863, 8:o), s. 8.
[4] Se Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen (NTBB), Årg. 1 (1914), s. 207 ff.
[5] Se A. Nelson, NTBB, Årg. 35 (1948), s. 14 not 1 och där anförd litteratur.

sin korta levnad var han dessförinnan alltför upptagen av dels egna studier och dels tjänstgöring i Stockholm för att samtidigt ha kunnat ägna sig åt ett maktpåliggande och tidsödande översättningsarbete. Av de återstående bröderna, Johannes och Nicolaus, kan den förre, som tidigt ingick på ämbetsmannabanan och till sist blev politie borgmästare i Stockholm, uteslutas. Större möjlighet föreligger däremot att i Nicolaus se den sökte översättaren.

Nicolaus Salan, som var född 1667, hade under Olaus Rudbecks måg A. Gödings presidium år 1691 disputerat »De gladio Scythico», ventilerat sin gradualdisputation 1694 och blivit magister s. å. Efter teologiska studier prästvigdes han 1696 och blev v. pastor i Munktorp[1] och till sist 1702 rektor i Köping, † 1716. Att bröderna Salan voro väl underkunniga om det under 1690-talet pågående arbetet på 3:e delen av Atlantican framgår av flera omständigheter och direkta uttalanden. Så t. ex. skriver Jonas Salan i ett brev[2] från Berlin den 7 september 1696 till brodern Petter (s. 186), att han för den lärde Ez. Spanheim i Berlin omtalat, att 3:e delen nu vore under arbete (»Tomum nunc tertium parari»), och i ett brev[3] från London den 6 oktober 1698 till Olaus Rudbeck (s. 322 f.), att han i Oxford för Hickes' medarbetare E. Thwaites, Fellow of Queen's College, omtalat, att planer vore före att till 3:e delen av Atlantican foga ett omtryck av L. Halpaps runmanuskript[4] (»illud [ɔ: Runicum istud Manuscriptum a Dn. Halpap quondam editum] recudi tertioque Tuo Tomo adfigi»).

Av bröderna Salan finnes Petter några gånger omtalad i Atlanticans text. Å s. 55 talar Rudbeck om »Cand. Petri Salani notis[5] till (Egils Saga cap. 8)»; i den la-

---

[1] Under sin vistelse i Uppsala har tydligen Nicolaus Salan icke kunnat översätta hela 3:e delen av Atlantican. Han måste tänkas ha fullbordat översättningen — utan tillgång till behövlig litteratur — i Munktorp. För Rudbeck har således för denna del av verket upprepats samma svårighet, som han tio år tidigare hade med översättningen av 2:a delen, då Andreas Norcopensis 1686 avflyttade till Stockholm och där avslutade sitt arbete; se min Efterskrift till Atl. II, s. 696.

[2] Tryckt i Den Swenska Mercurius, Årg. 3 (1757/58), s. 184—187.

[3] Tryckt i a. a., s. 315—323.

[4] Om studenten Lucas Halpaps beryktade handskriftsförfalskning se den sammanfattande framställningen hos H. Schück, Kgl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Dess förhistoria och historia, 3 (Sthm 1933), s. 109—114 och 4 (Sthm 1935), s. 142 f. — Olaus Rudbeck åberopar verkligen Halpaps runmanuskript å s. 368 av 3:e delen, men något omtryck av aktstycket är icke bifogat till volymen.

[5] Härmed avses Fostbrödernas, Eigles och Asmunds Saga. Af Gamla Göthiskan Uttolkad, och Med nödige anmärkningar förklarad, Af Petter Salan (Ups. 1693). Ett graverat extra titelblad i barockromantik och med latinsk text har Petter Salan att tacka sin broder, som signerat kopparstycket: *Nicol. Sal. fecit.* — Om denna edition med översättning och kommentar har en tillintetgörande dom fällts av Arne Magnusson i brev till Torfæus den 6 augusti 1698; se A. Magnusson, Brevveksling . . . Udg. af Kr. Kålund (Kbhvn 1916), s. 237.

tinska översättningen utbroderas dessa ord på följande sätt: »in eruditis suis ad hanc historiam notis felicissimi ingenii Candidatus Dn. Petrus Salanus refert». Ett annat liknande exempel möter å s. 74. Där omtalas »... en artigh Sten i Jäder wid Arboga ... af P. Salano afritat», vilket på latin återges så: »quale ante biennium non procul Arbogia in parœcia Jäder invenit delineatumque nobis exhibuit pulchri ingenii Juvenis Dn. Petrus Salanus». Förutom de lovprisande epiteten tillägger här översättaren två fakta, som icke äro anförda i den svenska texten, nämligen att det var Petter Salan, som fann stenen (icke blott avritade den), och att detta skedde »för två år sedan». Då det är helt osannolikt, att Petter skulle ha lovprisat sig själv, måste antagas, att översättningen härrör från en honom närstående[1], mycket vänskapligt sinnad person, som dessutom kunnat tillägga ett par i Rudbecks originaltext icke förekommande betydelsefulla detaljer. En skenbart oviktig, men i detta sammanhang anmärkningsvärd avvikelse i den latinska översättningen från den Rudbeckska texten uppträder å s. 86. Rudbeck nämner där bland sina sagesmän angående gyllentalet å runstavarna även »Dn. Pet. och Nicolao Salanis», vilket i den latinska översättningen återges med »Dnn. Nicolai & Petri Salanorum» — med en av anciennitetsskäl föranledd omkastad ordningsföljd av de bägge brödernas namn. Den slutsatsen ligger nära, att Nicolaus, den äldre brodern, är översättaren, som visserligen gärna lovprisar Petter, den yngre brodern, men icke vill avstå från sitt försteg i ålder.

En viss bekräftelse av vår slutsats, att Nicolaus Salan till latin översatt 3:e delen av Atlantican, kan man finna i en uppgift[2], som förekommer i C. R. Berchs otryckta korta levnadsteckning över Olaus Rudbeck. Berch säger där sig ha hört av trovärdiga personer, att Rudbeck fått sina »Antiquitets-Arbeten» (d. v. s. Atlantican) översatta till latin först av O. Verelius († 1682) och sedan av Nils och Petter Salan. Här möter i den upptecknade muntliga traditionen för första gången Nicolaus Salans namn. Av de tre här nämnda är han den ende, som kan komma ifråga. Detta är sanningskärnan av ryktena om Salanernas andel i tillkomsten av Atlanticans latinska språkdräkt.

Den av Nicolaus Salan gjorda latinska översättningen av Atlanticans 3:e del kan icke ställas i jämbredd med de bägge första delarnas latinska översättning, som verk-

[1] Länge levde traditionen om det goda förhållandet mellan bröderna Salan. Se J. F. Munccktell, Westerås Stifts Herdaminne, Del 3 (Ups. 1846), s. 437 i Nicolaus Salans biografi.

[2] Uppgiften har först uppmärksammats av Rudbecksforskaren och -ättlingen frih. R. C G. Rudbeck († 1915); se Grape, a. a., s. 211 not 3. En av S. L. Gahm år 1781 efter Berchs original gjord avskrift finnes i Uppsala universitets biblioteks handskrift *X 208* (uppgiften läses å bl. 89^v).

ställts av den utmärkte latinaren professor Andreas Norcopensis. Att till elegant latin från svenskan överflytta Olaus Rudbecks ofta underfundiga, ibland ganska vårdslöst formulerade meningar var ingen lätt uppgift, som därtill också krävde en nära förtrogenhet med de av Rudbeck i riklig mån anförda antika auktorerna, i den 3:e delen dessutom särskilt ofta den isländska litteraturen. I de bägge första hänseendena nådde Nicolaus Salan icke upp till Andreas Norcopensis, och även hans kunskaper i och om den isländska litteraturen lämnade åtskilligt övrigt att önska.

Nicolaus Salans latinska diktion är otymplig och föga uttrycksfull; ej sällan behöver man rent av kasta en blick på den svenska texten för att få ett begrepp om vad den latinska texten åsyftar att betyda.

Till Olaus Rudbecks svagaste sida hör hans egen mycket bristfälliga filologiska utrustning och — vad värre är — att han icke[1] fäster den minsta vikt vid denna för hans bevisföring mången gång ödesdigra brist. Rudbecks kunskaper i grekiska voro icke stora. Han gör sig därför på områden, där sådan kunskap är av nöden, understundom skyldig till fatala misstag. Ett särskilt flagrant exempel må anföras. Till stöd för sitt påstående, att det av honom antagna svenska ordet »Okkietuna» med betydelsen skepptuna, skeppshamn har från Sverige kommit till grekerna, anför Rudbeck s. 287 f., att Svid. part. 2. pag. 363[2] »efter Gräkernas uttalande kallar Skiepzhamn ὀξυ-τονος, som är wår Oxetuna och Okietuna». I den grekiska texten står emellertid: Οὐρούς. ὀξυτόνως. τὰ νεώρια, som av Æmilius Portus översättes till latin: Οὐρούς. Oxytonè, Naualia. Rudbeck påstår nu, att *Oxytone* eller ὀξυτόνως (av honom skrivet ὀξυ-τονος) enligt Suidas betyder 'skeppshamn', *navalia*, medan det i själva verket är οὐρούς[3], ὀξυτόνως (= *oxytone*, 'med ultimabetoning'), som har denna betydelse. Salan, som har tryckfel i paginasiffran, har uppenbarligen icke kontrollerat belägget hos den citerade auktorn, utan i sin översättning slaviskt följt Rudbecks svenska text, förmodligen utan att förstå den.

---

[1] Redan i företalet till 1:a delen av Atlantican (s. 5) säger Rudbeck: ». . . emedan iag nu många åhr det språket (ɔ: Latin) så wäl som andra ringa cultiverat hafwer, altid högre werderandes att bekoma om många saker en noga och wis kunskap, än länge bry sit hufwud med de Grammatiske curiositeter». Rudbeck vägrade att erkänna, att all på texters tolkning vilande »noga och wis kunskap» är absolut beroende av säker grammatisk förtrogenhet med språken.

[2] Den åsyftade och av Rudbeck i ett i Uppsala universitets bibliotek förvarat exemplar (sign. *C 2*) använda editionen med grekisk text och latinsk översättning är Σουίδας. Svidas, nunc primum integer Latinitate donatus . . . opera et studio Æmilii Porti . . . (Genevæ 1630, fol.).

[3] Οὐρούς är ack. pl. av οὐρός (citat från Hom. Il. 2 v. 153 hos H. G. Liddell & R. Scott, A Greek-English Lexicon. A new ed. by H. S. Jones, Vol. 2, Oxford 1932—1940, s. 1274), som genom sin betoning på sista stavelsen skiljer sig från (det hos Suidas också upptagna) ordet οὖρος med betoning på första stavelsen, vilket ord har helt andra betydelser.

För övrigt kan man säga, att Salan — liksom tidigare Andreas Norcopensis — åsyftat att hos de av Rudbeck anförda auktorerna uppsöka de av Rudbeck på svenska återgivna citaten och sedan för sin latinska översättning använda den latinska originaltexten eller — då det gäller en grekisk författare — den av Rudbeck begagnade latinska översättningen av ifrågavarande auktor. En konfrontation av Rudbecks svenska text med dess latinska förlaga ger icke sällan ett ganska nedslående resultat. Ett exempel må anföras. Å s. 211 citerar Rudbeck ett ställe hos »Arrianus Rer. Indic. p. 539»[1], där det talas om indernas av linne gjorda kläder, på följande sätt: »Hwilket slagz Linne är hwijtare än något annat af Linne: och om det något swartachtigt är, giöra dhe det hwijtare än annat Linne.» Den latinska översättningen, som Salan hämtat från den åberopade editionen lyder: »et hoc quidem, linum aut reliquis omnibus linis candidius est, aut nigri ipsi cum sint, faciunt, ut candidius id quam est, esse videatur». Denna latinska översättning återger fullständigt riktigt den grekiska texten, men Rudbecks svenska översättning åter alls icke[2] den latinska versionen.

Vid citeringen av sina källskrifter anför Rudbeck i regel icke, vilken edition han använt. Det är således ett undantag, när han å s. 364 anger, att han åberopar den edition av »Adamum Bremensem som utgången är Anno 1595. i Leiden af Erpoldo Lindenbruch»; samma edition har han, av paginasiffran att döma, använt s. 343 utan att där ange utgivarens namn, ort eller år.[3] Rudbecks som regel mycket onöjaktiga citeringssätt har esomoftast berett hans översättare Salan (särskilt om denne icke haft tillgång till alla behövliga böcker) olösliga svårigheter, vilka han därför måst kringgå på det ena eller andra sättet. Ett belysande exempel må anföras. Å s. 596 skriver Rudbeck: »Från Hesiodo willia wij komma till Pindarum som lefde An. Mund. 3400 hwilken Olymp. G. fol. 301. 357. här indragen pag. 500 [= s. 502] kallar wåra Hamaizor och Gorgoner 'de yttersta Nordeska landzändars Inwånare'.»

---

[1] Den åsyftade editionen är Arriani de expedit. Alex. Magni Historiarum Libri VII. Ejusdem Indica. NIC. BLANCARDUS rec. (Amstelodami 1668), med parallell grekisk text och latinsk översättning av B. VULCANIUS. Något exemplar av denna edition förvärvade Uppsala universitets bibliotek först genom C. F. af Wingårds donation 1851, vadan Rudbeck bör ha studerat texten i annat eget eller lånat exemplar. Ett sådant finnes också upptaget såsom nr 115 bland oktaverna å s. 56 av bokauktionskatalogen över sonen professor Olof Rudbeck d. y:s bibliotek, som innehöll en mängd efter fadern ärvda böcker.

[2] Särskilt talrika och bjärt i ögonen fallande äro sådana av Rudbeck begångna översättningsfel, som äro föranledda av hans propagandistiska ställningstagande. Det är möjligt, att även de ytterst bero av Rudbecks bristande respekt för vad han kallar »Grammatiske curiositeter».

[3] Det nu i Uppsala universitets bibliotek förefintliga exemplaret har kommit dit med J. H. Lidéns donation 1787. Rudbeck använde emellertid även J. J. MADERUS' edition (Helmst. 1670) i det exemplar, som ännu finnes i universitetsbiblioteket (sign. *50: 244*).

I sin översättning utelämnar Salan de anförda Pindariska beläggställena, därför att han ej kunnat identifiera dem med de å s. 502 f. åberopade Pindarosställena. Salan har känt till och använt den av Rudbeck å s. 502 f. åsyftade Pindaroseditionen (i Poetae Græci[1] veteres tragici, comici, lyrici, epigrammatarii, Coloniæ Allobrogum 1614, Tom. 2, s. 1—93), men han synes icke ha haft klart för sig, att Rudbeck samtidigt[2] använt och citerat även en annan Pindarosedition, Pindari lyricorum principis, ... Ὀλυμπιονῖκαι, Πυθιονῖκαι, Νεμεονῖκαι, Ἰσθμιονῖκαι ... opera Erasmi Schmidii Delitiani ([Witebergæ] 1616)[3]; han ansåg därför lämpligast att i översättningen (p. 604) helt utelämna de av Rudbeck angivna beläggställena[4].

Nicolaus Salans kännedom om den isländska litteraturen rörde sig inom trånga gränser. Då en av Olaus Rudbeck citerad isländsk saga uppträder i en genom tryckfel förvanskad form, återfinner man samma orimlighet i Salans latinska översättning. Ett drastiskt exempel möter å s. 310. Där citerar Rudbeck »Thorfin Kalsefins Saga, indragen i Rhenhielms Notis til Thorstens Saga pag. 28». På det angivna stället[5] åberopar emellertid Reenhielm »Thorfins Kallsefnis (med ett mindre tryck-

[1] Att Rudbeck använt detta stora, med latinska översättningar försedda folioverk av de grekiska skalderna framgår av den av C. Annerstedt i hans Upsala universitetsbiblioteks historia intill år 1702 (K. Vitterhets-, historie- och antiqvitets-akademiens handlingar, N. F., 12: 2, Sthm 1894), s. 107 ff., tryckta förteckningen över Rudbecks vid hans frånfälle innehavda, men i sterbhuset saknade boklån; verket anges (s. 108) tillhöra de saknade. Först med den Brinckmannska donationen 1848 erhöll Uppsala universitets bibliotek ett nytt exemplar av det förlorade verket. Med kännedom om de egendomliga dupletteringsprinciper, som voro rådande i universitetsbiblioteket vid tiden för de Brinckmannska böckernas införlivande med universitetsbibliotekets samlingar, kan man emellertid befara, att det av Rudbeck använda exemplaret, om det då funnits i universitetsbiblioteket, löpt den största risk att utmönstras.

[2] Rudbeck kan t. o. m., utan att varsko läsaren, i en och samma argumenteringsföljd, citera efter bägge Pindaroseditionerna; så sker å s. 503, där hans »pag. 357» hänför sig just till Schmids edition och där han bort fortsätta med att citera Pindarostexten i Poetae Græci, såsom sker några rader ovanför. Enligt den sistnämnda editionen skulle han låtit sin citering lyda: Pyth. Ode 10. v. 70, som också Salan gör, som berömvärt nog funnit det åsyftade stället i samma ode i den honom tillgängliga editionen i Poetae Græci.

[3] Hos Annerstedt, a. a., s. 104 är denna edition upptagen i förteckningen över de av Rudbeck från universitetsbiblioteket lånade och av sterbhuset återlämnade böckerna. Det ifrågavarande exemplaret, som enligt en egenhändig anteckning å titelbladet tidigare tillhört *Stephanus Joh. f. Hafniensis* (om denne och hans bibliotek se O. Walde, NTBB, Årg. 4, 1917, s. 29 ff.) och alltjämt finnes i universitetsbiblioteket, är inbundet i helt skinnband med rik guldpressning och guldsnitt och bär M. G. De la Gardies vapen å främre pärmens yttersida. Detta lyxband har räddat exemplaret från att bli utmönstrat, men i stället (!) har å främre pärmens innersida klistrats ett exlibris, som tagits ur ett dupletterat Brinckmannskt exemplar.

[4] Efter rättelse av de skriv- och tryckfel, som insmugit sig, borde Rudbecks Pindaroscitat (s. 596) ha lytt så som föreslagits i de textkritiska anmärkningarna i denna Efterskrift s. 768.

[5] Thorstens Viikings-sons Saga på Gammal Göthska Af ett Åldrigt Manuscripto afskrefwen

fel[1] i st. f. *Karlsefnis*) Saga». Då man hos översättaren (p. 301) återser Rudbecks i flerdubbel måtto felaktiga »Thorfin Kalsefins Saga» under den latinska formen »Thorfin Kalsefins Hist.», kan man därav bedöma vidden av översättarens kunskaper om det isländska språket och litteraturen. Innan J. Peringskiöld 1697 i Stockholm utgav första bandet av »Heims Kringla eller Snorre Sturlusons Nordländske Konunga-Sagor» med svensk översättning av islänningen Gudmund Olofsson, kände Rudbeck Snorre Sturlassons Norska konungasagor dels genom »Snorre Sturlesøns Norske Kongers Chronica. Vdsat paa Danske, aff Peder Claussøn» (Kbhvn 1633) och dels genom »Norlandz Chrönika och Beskriffning» (Wijsingzborg 1670) med svensk översättning av islänningen J. Rugman; bägge dessa verk äro av Rudbeck använda och citerade, det förra som »Snor. pag.» och det senare som »Kungz sagor., K. Sagor., Kong Sagorna pag.». Salan har synbarligen underlåtit att uppsöka de av Rudbeck anförda beläggställena, ty där Rudbeck — som icke sällan händer — har tryckfel i paginasiffran, återfinnes samma tryckfel även i Salans latinska text. Å s. 383 t. ex. citerar Rudbeck »K. Sagorna pag. 448» (vilken sidhänvisning är ett tryckfel i st. f. den riktiga 418, som av mig insatts i texten); den latinska översättningen (p. 373) har »Histor: Reg: pag. 448». Å s. 384 citerar Rudbeck »Kong Sagorna pag. 554»; även här föreligger ett tryckfel i sidhänvisningen, som av mig rättats till 454. Salan har med ett eget tryckfel »Hist. Reg. p. 854». På detta ställe föreligga således i den svenska och den latinska texten olika uppgifter, som bägge äro oriktiga. Det kan också förekomma, att medan Rudbeck har en riktig sidhänvisning, den Salanska översättningen har en oriktig. Så är t. ex. fallet å s. 424, där Rudbeck citerar »K. Sagorna pag. 88», medan Salan med tryckfel översätter (p. 419) »Hist. Regum p. 85». Salan gör sig också understundom skyldig till direkta bibliografiska onöjaktigheter i sin översättning. Då Rudbeck t. ex. å s. 518 talar om »den lärda Salmasius i sin Epistel om manfolckens och Qwinfolckens hår pag. 592», översätter Salan detta (p. 516): »eruditissimus ille Salmasius in Epistula de capillis virorum pariter ac feminarum pag. 592», oaktat Salmasius' original, vars text han i sin översättning eljest följer, har till titel: Epistola . . . de cæsarie virorum et mulierum coma (Lugd. Bat. 1644). Än värre är emellertid, när han p. 311 [= s. 321] talar om »Vitheni Archit: Naval.» såsom motsvarighet till Rudbecks »Withens Skiepzbyggerij». Någon författare med namnet »Vithenus», som skulle ha utgivit ett ar-

---

och uthsatt på wårt nu wanlige språk sampt medh några nödige anteckningar förbettrad af JACOBO J. REENHIELM (Ups. 1680): Notæ, s. 28.

[1] Ett utökat tryckfel, *Kallefnis*, möter (å s. 54) i den av Rudbeck år 1696 (se RUDBECK, Bref, s. 356) utgivna foliouppIagan av Reenhielms med latinska noter försedda edition av Thorstens Viikings-sons Saga med en då av Jonas Salan verkställd latinsk översättning (se A. NELSON, NTBB, Årg. 35, 1948, s. 14 not 1).

bete om skeppsbyggeri, finnes icke. »Withens» hos Rudbeck är på grund av sättarens förväxling av *h* och *ſ* i Rudbecks manuskript uppkommet tryckfel i st. f. Witsens. Den av Rudbeck åsyftade författaren är holländaren Nicolaus Witsen, som i Amsterdam 1671 utgav ett större arbete med titel »Aeloude en hedendaegsche Scheeps-bow en Bestier». Å andra sidan kan det dock hända, att Salan i sin översättning korrigerar ett författarnamn, som är förvanskat i Rudbecks svenska text. Så t. ex. uppträder p. 32 [= s. 44] Rudbecks »Pindi Reisebuch» hos Salan som »Pinti Resebok».[1]

Rudbecks svenska stil är ledig och obesvärad, ordfyndig och expressiv. Den närmar sig ofta talspråket, men kan å andra sidan ibland, beroende på det behandlade ämnet, vara torr och katalogartad. Den älskar ej sällan att ikläda sig arkaiserande ordformer. Även i 3:e delen av Atlantican förekomma jämte *äro* i 3 pl. pres. ind. formerna *äre* (t. ex. s. 189 r. 14, 208 r. 36) och *ära* (t. ex. s. 189 r. 26, 203 r. 35, 258 r. 11, 307 r. 3, 515 r. 11, 678 r. 30). Dialektala och ur skriftspråket för länge sedan försvunna ord förekomma understundom. Endast ett exempel må här anföras. Å s. 540 talar Rudbeck om ett grekiskt ord (Rudbeck åsyftar κηφήν, 'drönare'), som »betyder . . . på Gräkiska ett slagz Bijn eller Miömös». Ordet *miömös* är tydligen pluralformen av *mjödmus*, 'humla'.[2] Detta ord försvann ur skriftspråket för 200 år sedan; det yngsta kända litteraturbelägget är från år 1736.

Rudbecks levande intresse för folkliga seder och bruk är allestädes närvarande i hans verk; folklorister och etnologer kunna också i dem finna många belysande drag från äldre tider bevarade åt eftervärlden. Rudbeck skydde icke mödan att genom förfrågningar hos samtida samla upplysningar om gamla sedvänjor sådana de ännu alltjämt voro gängse. Här må ett dylikt fall anföras, där till Rudbeck ingångna svar ännu finnas bevarade. Sedan Rudbeck redan i 2:a delen av Atlantican (s. 43) efter Peter Claussøn[3] omtalat sjömansdopet i Östersjön (»Glisisiön»), upptog han denna sed till behandling i 3:e delen (s. 269, 270, 272 och 673). Han har där ur reseskildringslitteraturen samlat exempel (Goeteeris, 1619; Ogier, 1656) på denna seds tillämpning utanför Kullen[4] vid infarten genom Öresund in i Östersjön. I en

---

[1] Härmed åsyftas den år 1671 i Amsterdam tryckta tyska översättningen »Wunderliche Reisen durch Asien» av portugisen FERNAM MENDEZ PINTO; detta arbete finnes i två exemplar i O. Rudbeck d. y:s bokkatalog 1741 (nr 114 och 158 bland kvarterna).

[2] Se Svenska Akademiens Ordbok, Bd 17 (Lund 1945) s. v. mjödmus.

[3] PEDER CLAUSSØN, Norriges oc Omliggende Øers sandfærdige Bescriffelse (Kbhvn 1632). — Sidhänvisningarna i den svenska texten till 102 och i den latinska översättningen till 101 äro bägge tryckfel.

[4] Att med sundet mellan »Hercules' stoder» eller, enligt Rudbecks terminologi »Herculis stabbar» menades inloppet i Öresund förbi Kullen var en älsklingstanke hos Rudbeck, vilken

Skoklostersamlingen i Riksarkivet tillhörig handskrift[1], som innehåller det mesta, som överhuvud bevarats av Rudbecks förarbeten och utkast till Atlanticaverket, finnas även tre svarsbrev angående en av Rudbeck år 1686 gjord rundfråga i denna sak. Från N. Hiller (möjligen avses rektor Nils H. i Stockholm, † 1687) finnas två brev av den 30 mars och den 15 april 1686. Denne nämner tre platser, där sjömansdopet tillämpas ej blott på »nys vthflugne båtzmän», utan även på andra passagerare, nämligen först »vthi det farwatnet, som kallas Categatt», utanför »ett berg på Skåniske sijdan, wid nampn Kollen», och vidare i »det faarwatn, som heeter Franske Bogt, mitt för ett berg wid den öen, then Siöfarande kalla Keyser vnd Keyserinn», och till sist utanför »en liten öö, wid pass 10. mijler ifrån Lisbon vthi Spanske siöen, samme öö kallas Barls». Det tredje brevet av den 9 april 1686 är från Rudbecks son Olof Rudbeck d. y., som haft faderns uppdrag att under en vistelse i Stockholm göra efterforskningar i saken. Som resultat kunde Olof Rudbeck meddela fadern, att han träffat två tyska sjökaptener, som enstämmigt uppgåvo, att sjömansdopet alltjämt försigginge på två ställen, de enda som de kände till, nämligen vid Kullen i Öresund och vid Röda Kon i skärgården vid Landsort.[2]

Vid utgivningen av denna 3:e del av Olaus Rudbecks svenska originaltext har jag följt samma principer, som gällt för verkets föregående delar och vilka jag sammanfört i min Efterskrift till Atl. II, s. 697. Av olika skäl, vilka äro angivna på det anförda stället, har jag understundum ansett mig nödsakad att avvika från originaltextens lydelse. Sådana avvikelser har jag redovisat i nedanstående förteckning. I förteckningen äro sid- och radtalen i denna edition anmärkta. Den här tryckta texten är åtföljd av], varefter följer originaltextens läsning, i vissa fall med särskild motivering, varför denna förkastats.

13 27 1799.] 1699. **14** 29 låtit] låtit låtit **14** 33 Atlant.] Alant. **17** 13 lijkheet] lijhet **19** 38 Λ] λ **20** 31 186] 86 **21** 38 femtedehl] *bilden är i den här gjorda reproduktionen ytterligare för-*

han utförligt utvecklar bl. a. i Atl. I, s. 145—150 och II, s. 102—122. — Om den verkliga innebörden av sagotraditionerna om »Hercules' stoder» se R. Hennig, Wandlungen der Bedeutung des Namens »Säulen des Herakles» (Zeitschrift für Namenforschung, Bd 17, Berlin 1941—42, s. 1—15).

[1] Skoklostersaml., nr 65 fol., RA. — Om denna handskrift se min Efterskrift till facsimileeditionen av planschbandet, s. 8 noterna 4 och 8 och min Efterskrift till Atl. II, s. 705 f.

[2] Olof Rudbecks egna ord lyda: »Sedan jag förfrågat mig hos en och annan om döpningen som skulle skie wid nordkap och i Östersiön, men derpå intet fådt något sufficente swar, så war Hr. Rådman så godh och följde mig i tisdagz uth på skiepzbron, der wij träffade twenne tyska skiepare, hwilcka wiste det i sanning berätta, att den ännu tenteras, enkannerligen på twenne orter, det de med en mun bejakade, nembl. widh Kolln 4 mijhl ifrån Sundet åth Danmark, och det andra stället wijdh röda Koon i skiären straxt wijdh Landzort. Och flera orter sade de sig intet wara kunnige, på hwilcka [man] sådana ceremonier skulle hafwa för händer.»

minskad **24** 16 Fig. 16.] Fig. 6. **34** Fig. 18.] Fig. 16. **37** 14 den] dem **37** 18 Giötiskt] Giötist **37** 35 5.] γ. **42** 10 i den] i den i **42** 33 Atl.] Attl. **44** 1 *om Pinto se ovan s. 764* **44** 17 hafwandes] hawfwandes **44** 26 den] dem Atl.] Athl. **48** 31 536] 556 **49** 30 Tab. 27 = Tab. 29 *se Efterskriften till facsimileeditionen av Planschbandet* (*Upps. 1938*), *s. 6* **50** 30 Amphytryoniades] Amphytrytryoniades **52** 4 Segerstenar] Segersternar **55** 1 Runstafwar] Runstaf är **56** 34 Pythonis] Pyhitons **69** 6 fig.] fol. **69** 15 cap.] fol. **70** 27 Ofner] Osner **71** 5 inthet *har i originaltexten utfallit framför det följande* inthet **71** 9 cap. 32.] cap. 30. **75** 35 Kimmers näs] Kimmeis näs **78** 13 Bookstäfwerna] Boostäfwerna **82** 1 p. 56] p. 58 **83** 33 Hwar] Hwad **83** 35 Skrifter] Skifter **84** 37 cap. 37.] cap. 38. **84** 38 T. I.] T. 2 **92** 32 sitt] sitt sitt **93** 10 [7.] *tillagt efter den lat. övers.* **93** 28 cap. 8.] cap. 7. **94** 16 som] om **95** 3 pag. 97] pag. 80 **95** 36 Julebock] Juhebock **98** 11 afflår] afslår **98** 15 ett] ett ett **101** 3 Gabriel] Gabrriel **101** 30 486, 341] 986, 511 **102** 33 pag. 628] pag. 728 **104** 25 Ägyptier] Ägytier **105** 12 Begeri] Bergeri **107** 9 pag. 51] pag. 5 **107** 38 Rangius] Kangius **118** 19 273] 233 **118** 38 sive] Siv. **119** 2 819. 207] 619. 202 712] 819 **119** 33 Wintersäd] Winteräd **122** 5 MDCLXIII *torde vara tryckfel för* MDCXCII (*J. G. Sparwenfeldt besökte Solothurn i början av februari 1692*) **123** 5 Werves] Werres **123** 7 Ryggen] Rygggen **124** 4 Jungfrun] Jugfrun **127** 2 lijknelser] ijknelser **128** 6 Himmelska] Himmeska **128** 15 part.] pag. **129** 16 och] och och **129** 30 Stiernors] Stiernos **130** 15 Geminus] Gerninus **130** 17 Liungeld] Liugeld **130** 28 Swalorna] Swalarna **132** 3 namn] namnn **132** 28 pag. 192] pag. 292 **135** 27 Tantus] Taurus **136** 29 f. är wijst af Atl. Tom. I. pag. 541. Tom. II. pag. 452] 451. 459. är wijst af Atl. Tom. I. pag. Tom. II. pag. 254. **137** 2 LXVI] XXVI **137** 6 f. Tom. II. pag. 361. 366. Tom. III. pag. 74.] Tom. II. pag. Tom. III. pag. **137** 18 Feniæ] Fenriæ **140** 24 Regementz] Regemetz **140** 32 Daonus] Danous **141** 11 280] 289 **141** 42 1651.] 1695. **144** 36 tidh] didh **145** 11 wändt] wändr **146** 20 p. 2] 2. **147** 38 2340] 3340 **148** 27 Lill. Gyraldo] Lill-Syraldo **149** 25 287.] 187. **149** 31 fatoekliga] fatocklisa **150** 4 Welamader] Nelamader **153** 6 eller] ller **153** 33 effterrättelse] effterrälse **155** 13 Ygdrasill] Ygdrahill **155** 15 trenne] twenne **158** 3 468.] 408. **159** 19 Gibson] Gisbon **164** 35 den *möjligen tryckfel för* de **165** 23 Iliad.] Illiad. **170** 10 Werlden] Welden **171** 3 wårt] wår **171** 27 komna] komma **173** 1 un] án **173** 24 pag.] cap. **174** 13 cap. 5] cap. 1 **175** 13 Nordan] Ngrdan **176** 27 585] 58 **177** 3 Magogrs-öö] Mogogrs-öö **177** 10 Vagenar] Vagenor. **178** 12 den] den den **180** IV] VI (*jfr s. 220 r. 2* Fig. 3. 4.) **187** *Bilden av »Meleager och det Calydoniska vildsvinet» har erhållit Fig.-beteckningen* A, *som saknas i orig. Fig.-beteckningen på bilden av »Neptunus» har ändrats från* D *till* B **192** 26 om] om om **194** 6 v. 787.] v. 7. 87. **194** 20 Magogz] Mgogz **201** 1 Magogs] Magos **201** 20 Tranorna] Trarnorna **205** 19 utföre] utföra **206** 3 afslagit] aslagit **206** 26 1652] 1665 **207** 15 cap. 27.] cap. 7. **208** 16 Tranorna] Tranor- **210** 12 Herculs] Hercul **215** 16 M.] L. **217** 27 än] är **218** 4 351.] 35. **218** 25 pag. 208] pag. 108 **218** 32 pag. 209] pag. 109 **220** 21 420] 270 **223** 22 449.] 459. **223** 24 135] 298 **225** 24 456] 256 **225** 31 part.] pag. **225** 36 brinnande] brinnade **232** 28 Atlant.] Alant. **232** 31 igen] ingen **233** 3 DCXCIV] DCXIV **236** 36 Atlant.] Alant. **239** 10 p. 175] p. 176 **240** 20 dem] den **243** 34 den] de **246** 19 102] 202 **247** 21 pag. 250] 241 **247** 29 dundrande] dundrandande **250** 32 och] och och **251** 12 gambla] glambla **254** 15 Tom. I. p.] Tom. **255** 34 her] herr **256** 31 128] 178 **261** *pagineringssiffran* 250] 150 **263** *pagineringssiffran* 252] 176 **264** *pagineringssiffran* 253] 169 **267** 22 Lactantius Placidus *här som eljest oriktigt benämnd* Placidius **267** 22 Fab.] Tab. **267** 35 Tom. II.] Tom. I **267** 36 243, 380 *tillagda efter den lat. övers.* **269** 15 p. 296] p. 227 **273** 29 21.] 23. **276** 6 Tom. II.] Tom. I. **279** 28 kallatz] kallat **281** 18 de] de de **283** 26 Υ. v. 213] γ. v. 203 **284** 5 bortfört] borfört **284** 21 276] 295 **287** 17 Fig. G.] Fig. E. **287** 38 part. 2. pag.] pag. 2. och

289 20 Biremis] Bimeris **289** 22 pag. 253] pag. 251 **292** 2 upfostra] upfosta **294** 33 Æthicus] Æthius **295** 16 Runst. 25.] Runst. pag. 25. **295** 17 Runs. 21.] Rus. 21. **295** 28 Heffwe (*enligt den lat. övers.*)] Heffoc einradum (*enligt den lat. övers.*)] eruradum **296** 24 Bocc. part.] Bocc. pag. **296** 37 Pterelæ] Pterclæ **296** 38 Amphitryon] Amphitrron **298** 16 Georg.] Geog. **299** 9 utolckning] utolkckning **299** 22 546] 440 **300** 35 Heppior] Heppion **301** 2 Δ. vers. 230.] KE. vers. 215. **301** 11 v. 103.] v. 95. **301** 15 λϛ.] λο. **301** 31 p. 276] p. 376 **305** 35 12.] 22 **308** 36 *om denna* Tab. VI (*bör vara* Tab. V) *se Förteckningen i facsimileeditionen av Planschbandet, s. 1* **310** 32 Thorfin Kalsefins Saga (*så även i den lat. övers.*) *avser* Thorfins saga Karlsefnis **312** 15 Marinier] Marinen **312** 21 permagi] per magi Hayos] Hoyos Bachreb] Machreb **321** 12 Witsens] Withens **324** 28 Litsle] Lusle (Luhle *lat. övers.*) **326** 16 Ascebole (*så även i den lat. övers.*) *tryckfel?* **326** 18 Bachemor (*så även i den lat. övers.*) *tryckfel för* Dannemora? **326** 24 Tros (Fors *lat. övers.*) *torde avse* Trögds *härad* **327** 34 Räth] Råth **328** 17 XII] XXII **333** 27 IV. cap. IV. p. 122.] XIV. p. 122. cap. IV. **335** 4 Oderbornio] Oderbomio **335** 13 Landwärdzman] *på det anförda stället,* Kongz sagor. [= *Norlandz Chrönika, Wijsingzborg 1670*] pag. 245, *står* Landwärndz-Man **337** 27 cap. 1.] cap. **339** 12 Macedoniers] Macedoiers **340** 2 Caspiske] Capiske **340** 4 pag. 383] pag. 283 **340** 33 man] man man **342** 23 pag. 27, 28 (*som i den lat. övers.*)] pag. 14, 22, 28 **342** 32 p. 62] p. 60 **342** 36 pag. 597] pag. 591 **343** 7 Domitianus] Domrianus **343** 15 p. 620.] p. 202. **343** 18 pag. 623] pag. 625 **343** 22 Ammonius (*så även i den lat. övers.*)] Aimoinus **343** 23 p. 132.] p. 133 **343** 28 pag. 1. 11.] pag. 2, 7. *lat. övers., efter den lat. texten i Excerpta de legationibus ex Dexippo etc. Interpr. C. Cantoclaro* (*Paris 1609*) [*ex. i aukt.-kat. 1741 nr 276 8:o*] **344** 3 pag. 651.] pag. 652. **345** 26 lib. I.] lib. **346** 26 Abbas] Albas **348** 17 Ähretyttel] Ähetyttel **350** 24 myckenhet] mynckenhet **351** 12 cap. 6 (*som i den lat. övers.*)] i sin **353** 28 cap. 27.] cap. 17. **355** 18 Citim, Chitim (*som i den lat. övers.*)] Chitim, Chitim **356** 20 574] 474 **356** 26 703] 727 **358** 1 pag. 28] pag. 30 **359** 3 stora] styra **359** 17 pag. 470] pag. 170 **359** 23 cap. 115.] cap. 95. **360** 35 136.] 156. **361** 17 som] om **362** 4 des] des des **362** 21 II.] VI. **366** 24 Tolf Krympings saga (Toleph Krymping *i den lat. övers.*) *ej verifierbar* **367** 8 huru] hrru **367** 19 Diogenis] Diogines **367** 36 22. . . 559] 12. . . 129 **369** 18 v. 5.] v. 7. **369** 26 Lib. III.] *tillägg av utg.* **374** 3 pag. 363, 483 *och* pag. 61 *omställda enligt lat. övers.* **375** 3 Sniö] Siö **377** 24 pag. 42.] pag. 45. **378** 37—38 Forsette, Baldurs] Niord Baldurs *och* Freis, Niords] Forsette Freis **379** 31 Gudinnorna] Gudinnona **379** 33 Affel = *isl.* afl, *m., ässja* **381** 22 Tzetzes] Tretzes **382** 21 fol. 49.] fol. 59. **383** 3 pag. 418.] pag. 448. **384** 9 pag. 454.] pag. 554. **384** 24 pag. 203.] pag. 123. **384** 38 LL. 3. 4. 9.] LL. 3. 49. **390** 5 part.] pag. **390** 6 pag. 231.] part. 231. **392** 25 Saturnalia] Satunalia **392** 32 Hymnum, Faustum (*som i den lat. övers.*)] Hymaum, Farista **393** 10 pag. 434] pag. 334 **393** 33 part.] pag. **394** 4 wara] war **394** 23 sees *här tillagt* **394** 33 486.] 456. **398** 32 Philosophi] Philopsophi **400** 12 112, 113, och 115] 12, 13, och 15 **400** 32 Gården (*eller* Trägården)] Trården **401** 5 Embeten] Embetem **407** 4 Rådemannen] Rådemännen Æacus] Æoce **407** 33 sluten] fluten **408** 11 Munvettor] Meinvettor **409** 31 liufliga] lufliga **410** 11 afkommo] afkomno **410** 36 hemma] hemna **416** 14 Æthicus] Æthius **417** 16 högdz] gögdz **417** 38 275] 273 **418** 34 Atlant.] Atant. **420** 22 Carlwagnen] Carlwagen **424** 30 Svidas part. 1. pag. 1180] Svidas pag. **427** 6 Bergzklintar] Hergzklintar kallade] kalla **427** 9 Kalp] Kalf **428** 34 560] 566 **430** 16 Æneidos] Æneidon **434** 14 Rhademan] Rhademen **435** 9 ett annat] ett att annat **437** 27 512] 112 **437** 29 514] 114 **441** 17 765] 675 **444** 13 Europa] Europæ **447** 4 finnes] finnnes **447** 20 Halicarn.] Halican. **447** 26 bundna] bunda **449** 9 war] hwar **453** 5 Geographiske] Gographiske **454** 11 223. 367] 227. 707 **457** 12 464. (*som i den lat. övers.*)] 557. **459** 38 165] 465 **461** 18 Æneid.] Ænod.

462 14 Jungfru] Junfru **463** 28 Aquitania] Aquitatania **464** 8 455] 453 **464** 11 pag. 12, & 387.] pag. 22, & 331 **464** 24 Konung] Konug **465** 38 Thore-bo] Tho-rebo **468** 22 Luc. 1.] Luc. **469** 14 373] 304 **470** 3 och] och och **470** 29 Jungfru] Jungfrurna **472** 12 Isid.] Isidor. **472** 34 Middagzli-] Middaglli- **473** 6 Middagzlinien] Middagzlininien **477** 5 186] 125 **480** 17 Giötherna] Giöteherna **481** 21 inkommit] ininkommit **483** 18 [110] *tillagt efter den lat. övers.* **483** 36 Indo-Scythien] Indo-Scythen **485** 18 16 (*som i den lat. övers.*)] 26 **485** 34 105] 165 **486** 5 114 (*som i den lat. övers.*)] 124 **486** 36 476] 467 **489** 4 hammar] hamnar **495** 29 Scheff.] Sheff. **501** 10 *I st. f.* högdz graden *borde stå* middagzlin. **505** 13 257.] 252. **507** 28 Lappon.] Lapppn. **513** 34 swartbruna] swarbruna **515** 23 529] 129 **518** 31 Tab. 13.] Tab. 3. **518** 34 III.] II. **518** 35 53 ... 64] *bör vara* 55 ... 67 **521** 30 Diodorus] Dodorus **521** 32 Atlant.] Atlat. **522** 18 i] in **522** 20 emedan de] emedan i **523** 27 hafwer] hafwerr **528** 7 det] det det **534** 22 behåldne] bebehåldne **535** 6 Lon.] Lom. **535** 13 Lon.] lon. **539** 27 Meleager] Melager **539** 30 pag. 198] pag. 29 **540** 2 Miömös] *härom se Efterskriften, s. 764* **541** 18 grad.] gad. **542** 13 Ptolom.] Ptolm. **543** 28 Mästedelen] Mästelen **545** 30 Att.] Ath. **551** 5 *vid pagineringen hava siffrorna* 554 *och* 555 *överhoppats* **554** 14 Civitas] Cvitas **555** 31 Ört] Ort **559** 38 under] uder **561** 16 i] ii **565** 17 Cypresser] Cyrresser **566** 21 359] 539 **568** 27 kunna] kunnna **570** 34 några] pågra **575** 10 500] 503 **578** 35 530] 130 **580** 30 Maure-landet] Maure-lan-det **586** 12 Finnarna] Finnarnarna **588** 20 529] 528 **589** 18 Hiettinna] Hettinna förskräckelig] föskräckelig **589** 20 stego] stege **589** 26 Bergzklinten] Betgzklinten **590** 30 Beskrifwes] Beskifwes **594** 37 60 *tillagt efter den lat. övers.* **595** 10 Cerauniske] Ceraniske **596** 37 G. *torde vara tryckfel för* Od. *före* 357. *saknas* Pyth. f. 355; *se härom Efterskriften, s. 761 f.* **599** 29 se] *möjligen tryckfel för* de **600** 31 Tom. III.] Tom. II. (Tom. I *lat. övers.*) **601** 9 Cointus *avser* Qvintus Smyrnæus **602** 36 484] 512 **604** 4 utföre] utöre **605** 34 Kong] Konug **606** 21 Thorborg] Thorbog **609** 23 Hamaizornas] Hamaizornars **610** 8 pag. 21] pag. 12 **610** 34 Fisera *troligen tryckfel för* Frisera **613** 38 T.] Tab. **617** 2 351] 531 **618** 37 290] 209 **623** 14 747] 476 **623** 28 512] 612 **627** 7 genom] genom genom **627** 31 Försicktighet] Försisktighet **629** 37 Bookstaf] Boostaf **630** 1 winna] winnna **630** 27 Wildiur] Wikdiur **631** 34 Hustrurna] Husttturna **632** 36 när] nä **634** 30 och] och och **634** 35 546] 246 **636** 7 619] 119 **638** 33 Mæotiska] Mæotika **642** 16 manligheet] manlgheet **642** 32 bort] bott, *som troligen är tryckfel* **643** 17 Grekerna] Grekarna **645** 28 indragne] indrage **651** 3 Mantuna] Manhina **652** 29 befästa] befäste **656** 23 235] 535 **656** 32 upfostras] upforstras **659** 29 *efter* Nonn. v. *är tillagt* 102. l. Θ **661** 2 *efter* pag. *är tillagt* 27. 583 = s. 23, 365. **667** 8 beskrifwes] beskriskrifwes **670** 25 302.] 302. 302. **671** 29 flera] fllera **673** 5 Åar] Åår (*jfr s. 505 r. 33* Åar) **675** 5 513] 51, **675** 35 Joh. Mag.] Ol. Mag **679** 3 pag. 19] pag. 12 **686** 17 603] 663 **689** 4 eller] ller **689** 35 wändepunckt] wundepunckt **690** 26 Philistide] Philistile **691** 36 397] 897 **692** 26 reste] este **698** 38 61 och 64 högdzgr. *bör vara* 61 och 64 middagzlin. (gr. long. *lat. övers.*) **702** 30 Bellephoron *bör vara* Bellerophon (*såsom i lat. övers.*) **703** 4 Skiepp] Siepp **705** 27 XV.] V. **707** 15 b. 323] b. 150 **707** 25 wollust] wellust **707** 34 Potamoi] Patamoi **707** 38 Tempestas] Tempepestas **708** 5 c. 278. 292.] cap. 278. 293. **708** 8 c. 27.] cap. 27. **708** 29 c. 631] cap. 631. **709** 37 a. 808.] d. 808. **709** 42 b. 401.] 401. **710** 10 Ololyzein] Ololyczin **710** 18 forstander] forstandē **710** 26 a. 494. b. 140.] b. 140. 466. **713** 22 Angulosum] Angulolosum **714** 27 c. 222.] c. 63. **714** 29 c. 228.] c. 216. **715** 22 734.] 733 **716** 4 a. 468.] a. 89. **717** 13 a. 747.] a. 742. **717** 18 a. 241] a. **717** 46 Litera *har kommit i oriktig kolumn* **717** 52 c. 545] c. **718** 6 c. 288.] c. 289. **718** 56 773.] 723. **719** 36 Språkz] Ssprākz **721** 2 Tom. II.] Tom. I. **724** 21 Skiepzhamnar] Skiepzhammar **726** 19 454.] 451. **726** 35 Procop.] Pocop. **727** 1 pag. 160.] pag. 198 **727** 11 Konungz] Konugz **727** 33 p. 291] p. 552 **729** 38 cap. 17]

cap. 18 Geogr.] Gegr. **731** 15 Skalderna] Skalderderna **733** 13 443] 441 **733** 24 467. 462] 687. 139. **735** 5 kommo] koma mo **735** 37 pag.] cap. **736** 21 vers.] pag. **737** 18 Anonymo] Anynomo **737** 30 pag.] prg. **738** 3 61] 6 **738** 32 pag. 531] pag. 5. 31 **739** 19 mina] mi- **740** 10 176] 179 B] D **740** 12 750] 500 **744** 7 326] 290 **746** 22 plundrandes] plundrades **746** 35 detta] dettla **747** 6 ff. *citaten ur Messenius' först år 1704 av J. Peringskiöld tryckta Scondia illustrata hänföra sig till den avskrift av* »*Tom. X.*» (= *Tom. XIII av den tryckta editionen*), *som Rudbeck enligt uppgift i sitt den 20 sept. 1698 till Kanslikollegium avgivna yttrande* (*tryckt i Bref etc., s. 361 ff.*) »*för många åhr sedan*» *skaffade sig;* »*Not: LXXXC.*» (»*not. 90*» *i den lat. övers.*) *har ej kunnat identifieras* **748** 27 förfärliga] föfärliga **749** 20 begynte] begynte begynte — (**518** 37, **627** 21, **692** 25 D] *bör vara* B).

Härnedan följer en förteckning över de i 3:e delen förekommande illustrationerna. Så vitt det varit mig möjligt, har jag angivit, vad illustrationerna betyda, varifrån Rudbeck hämtat dem och — inom [ ] — var han omnämner dem i sitt verk. Angående principerna för reproduktionen av illustrationerna hänvisar jag till vad jag anfört i min Efterskrift till Atl. II, s. 701.

S. 25 Tabellarisk översikt över de puniska, grekiska, Ulphilanska, hebreiska, skandiska och latinska alfabeten, efter O. Verelius, Manuductio compendiosa ad runographiam . . . (Ups. 1675), s. 69, med tillägg av de puniska (»aff Bocharto ok Scaligero»), hebreiska och latinska alfabeten, [s. 16 ff., 42, 49, 80, 133]. S. 26 Fig. 1 Bronsurna funnen år 1689 i en ättebacke vid Gränby mellan Vaksala och Uppsala [s. 21]; Fig. 2 Runsten i Uppsala domkyrka under en pelare i koromgången (Bautil nr 414, Run-urkunder nr 101), efter J. Schefferus, Upsalia (1666), s. 197 (vilken bild i sin tur tryckts med samma träsnittsstock, som använts för J. Bureus, Monumenta Sveo-Gothica hactenus exsculpta, u. å. [1624], nr 21, 2:a uppl., u. å., nr 21, 3:e uppl. »Monumenta lapidum aliquot runicorum», 1664, nr 1 och Verelius, Manuductio, s. 43), [s. 23 f.]; Fig. 3 Runsten i Haga socken, Skråmsta, Uppl., samma bild även som Fig. 126 i 2:a uppl. av Planschbandet, (Bautil nr 329, Run-urkunder nr 18), efter Monumenta lapidum etc. nr 101, [s. 24]. S. 27 Fig. 4 Runsten i Bälinge socken, Lövsta, Uppl. (Bautil nr 477, Run-urkunder nr 141), efter Monumenta lapidum etc. nr 2, [s. 43]; Fig. 5 Runsten i Fröslunda socken, Hamra, Uppl. (Run-urkunder nr 745), efter Monumenta lapidum etc. nr 27, [s. 24]; Fig. 8 Runristad järnring i Forsa kyrka, Hälsingl. (Run-urkunder nr 1952), efter Monumenta lapidum etc. nr 42, [s. 82]. S. 28 Fig. 6 Runsten i Vårfrukyrka socken, Ristingsbro, Uppl. (Run-urkunder nr 724); detta träsnitt avviker i flera detaljer och i skalan från den kopparplåtsgravyr, som finnes i Rudbecks samling av Bureus' runstensavbildningar (U. U. B. Rar. 10: 283 nr 157), [s. 24, 40]. S. 29 Fig. 7 Runstensavbildning (ej i Bautil) [synes icke vara omnämnd i Atlanticaverket]; Fig. 9 Runsten i Sala landsförsamlings kyrka, Västmanl., samma bild även som Fig. 127 i 2:a uppl. av Planschbandet, (Bautil nr 1083, Run-urkunder nr 1014), efter Monumenta lapidum etc.

nr 8, [s. 24]; Fig. 10 Två med halsar och stjärtar sammanflätade drakar symboliserande ett omedvetet inbördes brödradråp, varom berättas i Olaus Magnus, Historia de gentium septentrionalium variis condicionibus etc. lib. I, cap. 31, ed. Basil. 1567, s. 41 f. med bild, [s. 24]. S. 30 Fig. 11 Runristning i Hilleshögs socken, Runeberget, Uppl. (Bautil nr 291, Run-urkunder nr 2009), efter Monumenta lapidum etc. nr 4, [s. 24]; Fig. 12 Runsten i Funbo socken, Karlberga, Uppl. (Bautil nr 541, Run-urkunder nr 310), efter Monumenta lapidum etc. nr 13, [s. 24]; Fig. 13 Budkavle med runtom inristade tecken [s. 41, 72, 436]. S. 31—32 Fig. 14—15 Runristat gravmonument å Botkyrka kyrkogård, Södermanl., nu i Statens Historiska Museum (Bautil nr 933, Run-urkunder nr 1629), efter Monumenta lapidum etc. nr 40, [s. 279, 679]. S. 33 Fig. 16 Runsten i Balingsta socken, Måsta, Uppl. (Bautil nr 363 2, Run-urkunder nr 90), efter Monumenta lapidum etc. nr 26, [s. 24]; Fig. 17 Runsten i Läby socken, Västerby, Uppl. (Bautil nr 25, Run-urkunder nr 115), efter Monumenta lapidum nr 25, [icke omnämnd]. S. 34 Fig. 18 Runsten i Vassunda socken, Ala, Uppl. (Bautil nr 324, Run-urkunder nr 21), efter Monumenta lapidum etc. nr 9, [s. 24]; Fig. 19 Runristad gravsten i Älvsborg, Västergötl., nu i Göteborgs Museum (Run-urkunder nr 1647), efter Monumenta lapidum nr 39, [icke omnämnd]; Fig. 20 Runsten i Arnö socken, Oknön, Uppl. (Bautil nr 593, Run-urkunder nr 711); träsnitt efter kopparplåtsgravyren i U. U. B. Rar. 10: 283 nr 96, [s. 24, 40, 82]. S. 35 Fig. 21 Sköldbuckla av brons, funnen i Rättvik i Dalarne [s. 81 f., 292, 610, 678, 740]; Fig. 22 Runristning (med bilder ur Sigurdssagan) på en klippa i Härads socken, Göksten, Södermanl. (Run-urkunder nr 966) [s. 69, 82]. S. 36 Fig. 23 Runristning (med bilder ur Sigurdssagan) på Ramsundsberget i Jäders socken, Södermanl. (Run-urkunder nr 984) [s. 69, 82]. S. 59 Fig. A Sten funnen i Jäder vid Arboga, Västmanl. och avritad av P. Salan [s. 74]. S. 60 Fig. B Fyra med runtecken försedda hästbilder, av vilka två äro vingade och två bära var sin ryttare, av okänd härkomst, [icke omnämnda]; Fig. A Runristad gravsten å Tuna sockens kyrkogård, Hälsingl. (Run-urkunder nr 1067), efter Monumenta lapidum etc. nr 48, [s. 78]; Fig. B Ålskinn med runtecken funnet 1693 i Lekery socken i Småland av prof. S. Skunks son [s. 74]; Fig. D Två korsbilder (från runstenar) [s. 82]. S. 61 Fig. C Mithra-bild, efter L. Begerus, Spicilegium antiqvitatis (Colon. Brand. 1692), s. 99 och L. Augustinus, Gemmae et sculpturae antiquae depictae . . . in Latin. vers. ab J. Gronovio, P. 1 (Amst. 1685), pl. 1 efter företalet, [s. 106—119]; Fig. A Mithra-bild, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 2 efter företalet, [s. 106—117]. S. 62 Fig. B Runsten i Skånela socken, Solna bro, Uppl. (Bautil 41, Run-urkunder nr 485); träsnitt efter kopparplåtsgravyren i U. U. B. Rar. 10: 283 nr 126 [s. 70 f.]; Fig. C Mithra-bild, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 3 efter företalet, [s. 106—121]; Fig. D »Ett stycke mig för många år sedan af

en Flaka wist» [s. 71]. S. 63 Fig. A Mithra-bild, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 33, [s. 106—117]; Fig. B Mithra-bild, efter L. Begerus, a. a., s. 97, [s. 106—119]. S. 64 Fig. C Mynt av misstänkt äkthet med bild av Atilius Cimber (enligt Suetonius, Caes. 82 Cimber Tullius), en av de sammansvurne vid C. Julius Caesars mord, efter C. Svetonii Tranquilli Opera. Ed. C. Patinus (Basileæ 1675), s. 56, [s. 80]; Fig. D Snidad sten med Djurkretsens Lejon (Rättrådigheten) över Skorpionen (Bedrägligheten), efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 173, [s. 105]; Fig. A Snidad sten med bilder av Hygia, Telesphorus och Aesculapius, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 12, [s. 204, 220]; Fig. B Snidad sten med Medusahuvud, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 72, [s. 600]; Fig. C Snidad Minervabild med Medusahuvud på pansaret, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 1, [s. 80, 678]. S. 65 Fig. D Snidad Minervabild med Medusahuvud på pansaret, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 69, [s. 80, 678]; Fig. E Snidad Minervabild med Medusahuvud på pansaret, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 2, [s. 80, 678]; Fig. F Mynt från Chios med bild av den kretensiska labyrinten, efter L. Begerus, a. a., s. 12, [icke omnämnd]; Fig. B Snidad sten med bild av Orpheus och den trehövdade Cerberus, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 8, [s. 248]; Fig. C Snidad sten med bild av Hercules och Amor, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 6, [icke omnämnd]. S. 66 Fig. A Snidad sten med bild av Hercules och den trehövdade Cerberus, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 5, [s. 518]. Fig. D Snidad sten med bild av Mercurius färdandes på en bagge, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 11, [icke omnämnd]; Fig. E Bild av en stork (den egyptiska Ibisfågeln) med en orm i näbben [s. 77, t. IV p. 68]; Fig. F Bild av ett egyptiskt heligt bord, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 38, [icke omnämnd]. S. 67 Fig. A Marmorrelief föreställande Medea, efter L. Begerus, a. a., s. 130, [icke omnämnd]; Fig. B Marmorrelief föreställande Jason bortförande det gyllene skinnet, efter L. Begerus, a. a., s. 120, [s. 518; här kallad Atin]. S. 68 Fig. A Förgylld sköldbuckla funnen i Hälsingland och skänkt till Rudbeck av ärkebiskop Svebilius [s. 81, 82]; Fig. B Runsten i Ålands socken, Österby, Uppl. (Run-urkunder nr 82), träsnitt efter kopparplåtsgravyren i U. U. B. Rar. 10: 283 nr 186, [s. 78]; Fig. C Snidad sten med bild av en skorpion hållande en stjärna (solen) i sina klor, efter L. Begerus, a. a., s. 54, [s. 105]; Fig. D Snidad sten med bild av Semeles tempel, efter L. Begerus, a. a., s. 48, [icke omnämnd]; Fig. E Runsten i Vallentuna socken, Berga drakahäll, Uppl. (Run-urkunder nr 463), träsnitt efter kopparplåtsgravyren i U. U. B. Rar. 10: 283 nr 149, [icke omnämnd]. S. 109 Fig. pag. 97 1 Staty föreställande Hercules med valfisken, efter L. Begerus, a. a., s. 159, [s. 95]; Fig. pag. 97 2 Den ena, i Rudbecks ägo befintliga, hälften av ett bronssvärd funnet vid Göteborg (den andra hälften i »Konungens gambla Archivo») [s. 156]; Fig. pag. 98 1 Runsten i Källby socken, Källbyås, Västergötl. (se Run-urkunder nr 1340, där det uppges, att stenen

blivit förstörd och en annan (nr 1341) år 1669 ditförd och uppställd; den gamla stenen har sedermera återfunnits och uppställts å sin forna plats enligt Sveriges runinskrifter, Band 5: H. 1. Planscher, Sthm 1940, pl. 45; i varje fall uppges i Bautil nr 932, att stenen »står på ena vägen midt emot N:o 935 [= Run-urkunder nr 1340], som följer, och kallas de bägge Käleby häller»; båda träsnitten — i Atlantica III och i Bautil — återgå tydligen var för sig på en och samma avritning, i Bautil signerad PT, varmed tydligen åsyftas Petrus Törnewall, som i egenskap av ritare åtföljde Johan Hadorph på dennes antikvariska resor till västra och södra Sverige; om denne Törnewalls verksamhet se min Efterskrift till facsimileupplagan av Planschbandet, s. 6—8, [s. 738]; Fig. pag. 98 2 Del av ett i »Konungens gambla Archivo» förvarat bronssvärd (toppen av fästet är avbildad s. 110 nr 10) [s. 156]. S. 110 Fig. Fig. 1—5 Några myntbilder, varibland två romerska, [icke omnämnda]; Fig. 6 Ett kejsar Hadrianus' silvermynt med pågjuten ring funnet i en år 1689 i Gamla Uppsala uppgrävd urna [s. 342]; Fig. 7 Bild av konung Attila; se E. Babelon, Revue numismatique, 1914, s. 297—328, [s. 518]; Fig. 8—9 Myntbilder [icke omnämnda]; Fig. 10 Toppen av fästet till det bronssvärd, som är avbildat s. 109 Fig. pag. 98 2, [s. 156]. S. 111 Fig. 1—22 Myntbilder [icke omnämnda]; Fig. 23 Spjutspets [icke omnämnd]. S. 112 Fig. 1—27 Myntbilder [icke omnämnda]. S. 113 Fig. 1 Medalj med bild av Attila (ex. i Upps. Univ. Myntkab.); se R. Münsterberg, Num. Zeitschr., 1910, s. 62 ff., [s. 246]; Fig. 2—4 Myntbilder [icke omnämnda]; Fig. 5 h. Grekiskt mynt med bild av en idrottsman med krans och palm, efter A. Morellius, Specimen uniuersae rei nummariae antiquae (Lips. 1695), pl. 12; Fig. 5 v. Grekiskt mynt med bild av Pluto bortrövande Proserpina, efter A. Morellius, a. a., pl. 17, [s. 313]; Fig. 6 Bild av den Efesiska Diana [icke omnämnd]. S. 114 Fig. 3 Bild av en krampa (krökt järnspik), möjligen brandfynd (jfr Fig. 78 A i Planschbandet), [icke omnämnd]; Fig. 4—9 Varjehanda myntbilder [icke omnämnda]. S. 115 Fig. 1—3 Bilder av spjut- eller pilspetsar [icke omnämnda]; Fig. 4 »Ett gammalt Runemynt mig meddelt af Inspectoren Rommel, hwarest en AIRIKER Gaute Kongz beläte står afmålat med ett klöfwerblad af 3 Blad och 3 Wärjor», [s. 471]. S. 179 Fig. A Bild av en kines, efter J. Nieuhof, Het Gezantschap der Neêrlandtsche Oost-Indische Compagnie, aan den Grooten Tartarischen Chan, Den tegenwoordigen Keizer van China (Amsterdam 1665), Algemeene Beschryving van 't Ryk China, s. 58, [s. 178, 517]; Fig. B Bild av en grönländare, efter A. Olearius, Aussführliche Beschreibung der Kundbaren Reyse nach Muscow und Persien (Schlesswig 1663), s. 172, [s. 204, 216, 573]; Fig. C Bild av en samojed, efter A. Olearius, a. a., s. 160, [s. 204, 216, 577]. S. 180 Fig. D Bild av en skidlöpare liggande i skuggan av sina skidor [s. 577]; Fig. III och VI Bilder av lappar med karpusen dragen över huvudet [s. 220]. S. 181 Fig. 1 Karta över norra polarområdet [s. 188]. S. 182 Fig. A Sni-

dad sten med bild av en Nereid, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 17, [icke omnämnd]; Fig. B Snidad sten med bild av Varginnan med Romulus och Remus, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 181, [icke omnämnd]; Fig. D (Æ) Bild av ett svenskt kompanis uppställning till fältslag [s. 240, 282 f.]. S. 183 Fig. B Bild av en centaur [s. 239]; Fig. C—CC Snidade stenar med symboliska bilder [icke omnämnda]; Fig. D Kolchiskt mynt med bild av Minerva och solsymboler (lejon och stjärna), efter L. Begerus, a. a., s. 15, [icke omnämnd]; Fig. E Snidad sten med av Europa och Jupiter i en tjurs gestalt, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 185, [s. 285, 313]. S. 184 Fig. A Snidad sten med bild av Alexander den store, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 34, [icke omnämnd]; Fig. Æ Snidad sten med bild av Alexander den store, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 33, [s. 246]; Fig. A Snidade stenar med bilder av Serapis och Isis, efter L. Pignorius, Mensa Isiaca (Amstelodami 1669), s. 3, [icke omnämnda]; Fig. B Snidad sten med bild av en tvåhövdad Mercurius mellan två genier, efter L. Pignorius, a. a., s. 92 fig. 10, [s. 242, 246]; Fig. C Snidad sten med bild av Anubis hållande i ena handen en stav och i den andra ett svärd, efter L. Pignorius, a. a., s. 87 fig. 6, [s. 242, 246]; Fig. D Snidad sten med bild av Mars, efter L. Pignorius, a. a., s. 92 fig. 7, [s. 247]; Fig. E Snidad sten med bild av Mars, efter L. Pignorius, a. a., s. 92 fig. 5, [s. 247]; Fig. F Snidad sten med bild av Neptunus, efter L. Begerus, a. a., s. 46, [icke omnämnd]. S. 185 Fig. G Snidad sten med bild av trehövdad Mars [s. 242]; Fig. H Snidad sten med bild av Abraxas, efter L. Pignorius, a. a., s. 92 fig. 6, [s. 246; samma bild även i Planschbandet, Tab. 10 Fig. 53]; Fig. I Snidad sten med bild av Mars' tupp, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 200, [icke omnämnd]; Fig. K Bilder av pälsmössor [icke omnämnda]; Fig. L Vapenbilder [icke omnämnda; samma bilder även i Planschbandet, Tab. 40 Fig. 145]; Fig. A Snidad sten med bild av ett tigerspann kört av en amorin, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 179, [icke omnämnd]; Fig. B Snidad sten med bild av Leda och svanen, efter L. Augustinus, a. a., P. 2, pl. 19, [s. 409]. S. 186 Fig. C Bild av en lek? [icke omnämnd]; Fig. A Bild av Starkotter och tre andra kämpar rygg mot rygg stridande mot en anfallande övermakt [s. 239, 518]; Fig. B Ett med åror framdrivet krigsskepp [s. 239]. S. 187 Fig. C Snidad sten med bild av en räv i vagn dragen av två tuppar, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 202, [icke omnämnd]; Fig. A Snidad sten med bild av Meleager och det Calydoniska vildsvinet, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 13, [icke omnämnd]; Fig. B Bild av Neptunus [s. 518, 627, 692, 740]; Fig. C Snidad sten med bild av Mercurius och hans tupp, efter L. Augustinus, a. a., P. 1, pl. 199, [icke omnämnd]; Fig. D Bild av en »Konung eller Huushåldzman med Menniskiohufwud på Oxekropp» [s. 239]; Fig. G »Æges Hielm», efter avritning av islänningen J. Rugman; om det isländska trolldomstecknet »ægishjálmr», 'skräckhjälm' och dess former se N. Lindqvist, En is-

ländsk svartkonstbok . . . (Upps. 1921), s. 7, 28 f., 46—51, 64 f., 76 f. [s. 287, 292, 678]. S. 260 Fig. A Bild av Kullen i Skåne, efter A. Goeteeris, Iovrnael der Legatie ghedaen inde Iaren 1615. ende 1616. by de Edele, Gestrenge, Hoochgheleerde Heeren; Heer Reynhout van Brederode etc. (s'Graven-Hage 1619), s. 4, [s. 270]; Fig. B Antikt mynt med bild av tvärstockförsett ankare, efter J. Schefferus, De militia navali veterum (Ubsaliæ 1654), s. 149, [s. 313]; Fig. C Antikt mynt med bild av ankare och delfin, efter J. Schefferus, a. a., s. 149, [s. 309]; Fig. D Antikt mynt med bild av ett bemannat krigsskepp, efter J. Schefferus, a. a., s. 133, [s. 299]; Fig. E, F, G Snidade stenar med bilder av krigsskepp, efter J. Schefferus, a. a., s. 130, [s. 304, 521]. S. 261 Bilder av svenska fanor, efter S:t Eriks tavla i Uppsala domkyrka, [s. 247]. S. 262 Fig. 1 Skematisk bild av solens refraktion vid Torneå [s. 277 f.]; Fig. 2 Bild av Ulvablotskällan vid Ulva kvarn i Bälinge socken, Uppl. [s. 308]. S. 263 Fig. Æ Skematisk ritning till ett tänkt antikt skepp med tio rader roddarsäten snett över varandra, utvisande den praktiska omöjligheten av en sådan roddinrättning med så långa åror (om den rätta lösningen av det grekiska trier- och det romerska triremproblemet se A. M. Alexanderson, Den grekiska trieren, Lund 1914, s. 13—47), [s. 290]; Fig. bb och cc Hängsmycke(n) av oviss härkomst och innebörd [icke omnämnd(a)]; Fig. dd Bild av armborst med brandpil [s. 293]. S. 264 Fig. A Skematisk ritning till en »Femtiugsessa», skepp i den nordiska forntiden med 100 roddarsäten, [s. 289]; Fig. B Teckenprydd (skrifttecken?) sköld, skiva eller skål [icke omnämnd]. S. 265 Bilder på altarskåpet i kyrkan i Gamla Uppsala, avtecknade och beskrivna hos J. Peringskiöld, Monumenta Sveo-Gothica. Lib. I. Uplandia. P. 1: Thiundia (Sthm 1710), s. 185 ff., [icke omnämnda]. S. 266 Fig. A Symbolisk bild av Sveriges strid med fienden [icke omnämnd]; Fig. B Teckenprydd (skrifttecken ?) sked [icke omnämnd]; Fig. å pag. [255] Teckenprydd (skrifttecken ?) kniv [icke omnämnd]. S. 320 Fig. visande, hur en båt bäres på axlarna, efter Olaus Magnus, a. a., s. 466, [s. 318]. S. 383 Ett 13-bladigt asklöv [s. 382]. S. 385 Bild av en tolvrumspung från Rättvik [s. 385]. S. 438 Kvist av al [s. 436]. S. 529 Fig. G »Conterfey» av Thorgny Lagman [s. 515]; Fig. DEF »Carpus» och sobelkrage [s. 588, 740]; Fig. HIKL Skidlöpare i skinndräkt [s. 574, 575, 578, 590]; Fig. NOPR Skördeman klädd i halmhatt och renskinnsbyxor [s. 572, 590, 740]. S. 530 Fig. A Rysk mansdräkt, efter A. Olearius, a. a., s. 181, [s. 378]; Fig. B Estländsk kvinnodräkt, efter A. Olearius, a. a., planschen mellan s. 100/101, [s. 378]; Fig. C Amsterdamsk kvinnodräkt [s. 378]; Fig. DFG Bild av en stötbock eller murbräcka [s. 654]. S. 531 Fig. H Krigare med rendjursskinn och -horn, efter Ph. Cluverius, Germania antiqua (Lugd. Bat. 1616), Lib. I, pl. III till s. 360, [s. 589, 738]; Fig. M Mynt med bild av Juno Sospita med bockskinn och -horn; se F. Sweertius, Deorum Dearumque capita (i Gronovii Th. G. A., 7), Fig. 18, [s. 589, 738].

S. 532 Fig. A Kvist av ett barrträd, Pinus ossiculis duris, foliis longis (som »intet kan wäxa här i Swerige»), [s. 565]; Fig. B Kvist av Pinus Sylv. montana altera [s. 565]; Fig. C Kvist av Pinaster conis erectis [s. 565]; Fig. D Kvist av Pinus maritima major [s. 565]; Fig. F Kvist av idegran [s. 566]. S. 533 Fig. E Kvist av »wår tall» [s. 565]; Fig. G Kvist av Abies alba [s. 565 f.]; Fig. H Kvist av »wår gran» [s. 566]; Fig. I Kvist och kotte av Cypress [s. 565 f.]. S. 611 Fig. A—B Smyrnamynt, efter P. Petitus, De Amazonibus (Lut. Paris. 1685), s. 162, [s. 610, 613, 614, 617, 636]; Fig. C Smyrnamynt, efter P. Petitus, a. a., s. 135, [s. 610]; Fig. D—E Smyrnamynt, efter P. Petitus, a. a., s. 161, [s. 610, 614]; Fig. F, I Ephesosmynt, efter P. Petitus, a. a., s. 231, [s. 610, 621, 622]; Fig. G Amazonernas Drottning, efter P. Petitus, a. a., s. 164, [s. 601, 610]; Fig. H, K Mylasamynt med Augustus' porträtt å den ena sidan och dubbelyxa förbunden med treudd å den andra, efter P. Petitus, a. a., s. 168, 282, [s. 613, 618]; Fig. L, N Demetriasmynt, efter P. Petitus, a. a., s. 283, [s. 613, 617]; Fig. M, O Hierapolismynt, efter P. Petitus, a. a., s. 252, 284, [s. 610, 613, 636]; Fig. P Bild av figurprydd lerlampa, efter P. Petitus, a. a., s. 189, [s. 600, 609, 610, 613, 636]; Fig. Q, R Bilder av ögat [s. 602]; Fig. S Thyateiramynt, efter P. Petitus, a. a., s. 241, [s. 610, 614, 636]; Fig. T Myrinamynt, efter P. Petitus, a. a., s. 257, [s. 613]; Fig. V Smyrnamynt, efter P. Petitus, a. a., s. 235, [s. 614]; Fig. X Herakleiamynt, efter P. Petitus, a. a., s. 135, [s. 613, 636, 630]. S. 612 Fig. A, B, C, D, E Bilder av fyra stridsyxor och ett svärd [s. 610, 740]; Fig. F Bild av hårflätning på nordisk kvinna [s. 600, 610]; Fig. G, H, I Bilder av vapensköldar [s. 609, 738, 740]; Fig. K Romersk sköld, efter P. Petitus, a. a., s. 175, [s. 609]; Fig. L Amazonsköld, efter P. Petitus, a. a., s. 180, [s. 609].

Originaltrycket av 3:e delen av Atlantican avslutas med ett ovan s. 752 redan omnämnt 56 sidor starkt fyrspaltigt register, vilket i likhet med det register till verkets bägge första delar, som åtföljde 2:a delen, företrädesvis hänför sig till den latinska översättningen och därför likaledes uteslutits i denna edition av enbart den svenska texten. Den 4:e och sista delen, som är under arbete, kommer att innehålla ett gemensamt register till hela verket.

Uppsala den 15 december 1947.

Axel Nelson.

INNEHÅLL.

Subskribenter å Bibliofilupplagan

av

OLAUS RUDBECKS ATLANTICA.

1. GUSTAF RUDBECK, friherre, slottsarkivarie, Stockholm.
2. GUSTAF BERNSTRÖM, apotekare, Göteborg.
5. EJNAR RODLING, civilingenjör, Stockholm.
6. GUSTAF BRUN, lasarettsläkare, Gävle.
7. FOLKE DAHL, bibliotekarie, Göteborg.
8. BURE HOLMBÄCK, direktör, Luleå.
9. GUSTAF A. HALLDÉN, förste provinsialläkare, Vänersborg.
10. EMIL HULTMARK, fil. dr, Stockholm.
11. LUDVIG STAVENOW, professor emer., Uppsala.
12. K. GRANBERG, doktor, Västerås.
13. THORILD DAHLGREN, fil. dr, Malmö.
14. JOHAN NORDSTRÖM, professor, Uppsala.
16. C. G. BJÖRKANDER, konsul, Visby.
17. ESTER TENGBOM, borgmästarinna, Karlshamn.
18. GUNNAR HÄVERMARK, byråchef, Stockholm.
19. ELIS ANDERSSON, fil. lic., Göteborg.
20. SELIM KARLEBO, ingenjör, Stockholm.
21. HELGE B. WULFF, överläkare, Malmö.
22. GUSTAF SÖDERLUND, professor, Stockholm.
23. H. H. VON SCHWERIN, friherre, fil. dr, Skarhult.
24. SIXTEN WINQUIST, apotekare, Piteå.
25. N. V. E. NORDENMARK, professor, Stockholm.
26. ERIK HUGOSON, disponent, Nacka.
27. ÅKE BELFRAGE, bankdirektör, Mölnlycke.
28. KURT NORBÄCK, provinsialläkare, Gällivare.
29. J. E. SACHS, f. d. generalkonsul, Stockholm.
30. EUGÈNE VON ROSEN, greve Örbyhus.

32. Jonas Kallander, provinsialläkare, Kalix.
33. Gerda Boëthius, professor, Mora.
34. Edvard Schön, överingenjör, Hälsingborg.
35. Carl Nylander, civilingenjör, Nynäshamn.
36. H. G. Turitz, direktör, Göteborg.
37. Carl Ellwyn, överläkare, Katrineholm.
38. Ivar Morssing, advokat, Stocksund.
39. G. Ernmark, direktör, Stockholm.
40. A. F. Nilsson, civilingenjör, Sundsvall.
41. Holger Forssblad, doktor, Enköping.
42. C. Gust. Andersson, direktör, Eskilstuna.
43. Herbert Tigerschiöld, förste bibliotekarie, Göteborg.
44. G. Nobel, direktör, Paris.
45. P. A. K:son Posse, greve, Bergqvara, Räppe.
46. Joël Svedberg, v. krigsdomare, Uppsala.
47. G. Richard Hedmark, byråföreståndare, Gävle.
48. T. O. Söderberg, generalkonsul, Göteborg.
49. Tore Anshelm, komminister, Hällbybrunn.
50. Ragnar Söderquist, fil. dr, Skutskär.
51. S. von Stapelmohr, överläkare, Norrköping.
52. G. E. Hjelmér, apotekare, Skellefteå.
53. Nils Nilsson, provinsialläkare, Skinnskatteberg.
54. Georg Fogelgren, överläkare, Rånäs.
55. Axel R. Bergman, arkitekt, Djursholm.
56. Carl Gustaf Sundberg, lasarettsläkare, Södertälje.
57. Otto Pettersson, provinsialläkare, Julita.
59. Ernst Bergenfeldt, lasarettsläkare, Västerås.
60. Leif Ekblom, provinsialläkare, Öjebyn.
61. Albert Grönberg, lasarettsläkare, Vänersborg.
62. Lennart Hartmann, fil. lic., Nockeby.
63. Fred. Been, direktör, Linköping.
65. Axel Carlanders sterbhus, Göteborg.
66. Signe Wikström, tandläkare, Uppsala.
67. Hjalmar Jepsson, ingenjör, Malmö.
68. Göran Z. Hæggström, disponent, Uppsala.
69. Axel Andersson, kammarskrivare, Stockholm.
70. Evelyn Stiernstam Holm, fru, Margretelund, Uddevalla.
71. Ivan Syk, med. dr, Äppelviken.
73. Owe Naglo, doktor, Stockholm.

74. R. O. Söderberg, generalkonsul, Stockholm.
75. Bertel Hallberg, borgmästare, Linköping.
76. Gustav Olin, hovrättsråd, Stockholm.
77. Nyköpings Stadsbibliotek, Nyköping.
78. A.-B. C. E. Fritzes K. Hovbokhandel, Stockholm.
79. A.-B. Lundequistska Bokhandeln, Uppsala.
83. Per Pehrsson, teol. dr, Göteborg.
85. Carin Pihl, docent, Äppelviken.
86. Sigurd Pira, landsfiskal, Tranås.
87. Harry Neumüller, doktor, Stockholm.
88. Richard Ekström, provinsialläkare, Degerfors.
89. Ruth Worm-Gustafsson, fru, Uddevalla.
90. Kungliga Biblioteket, Stockholm.
91. Göteborgs Stadsbibliotek, Göteborg.
92. Ax. Ax:son Johnson, generalkonsul, Stockholm.
93. John Kaarle, provinsialläkare, Bredbyn.
94. Torsten G:son Hafström, med. dr, Stockholm.
95. E. Brattström, överläkare, Hälsingborg.
98. Otto Lundquist, doktor, Stockholm.
99. Aron Ohlson, fabrikör, Göteborg.

Subskribenter å Bibliofilupplagan

av

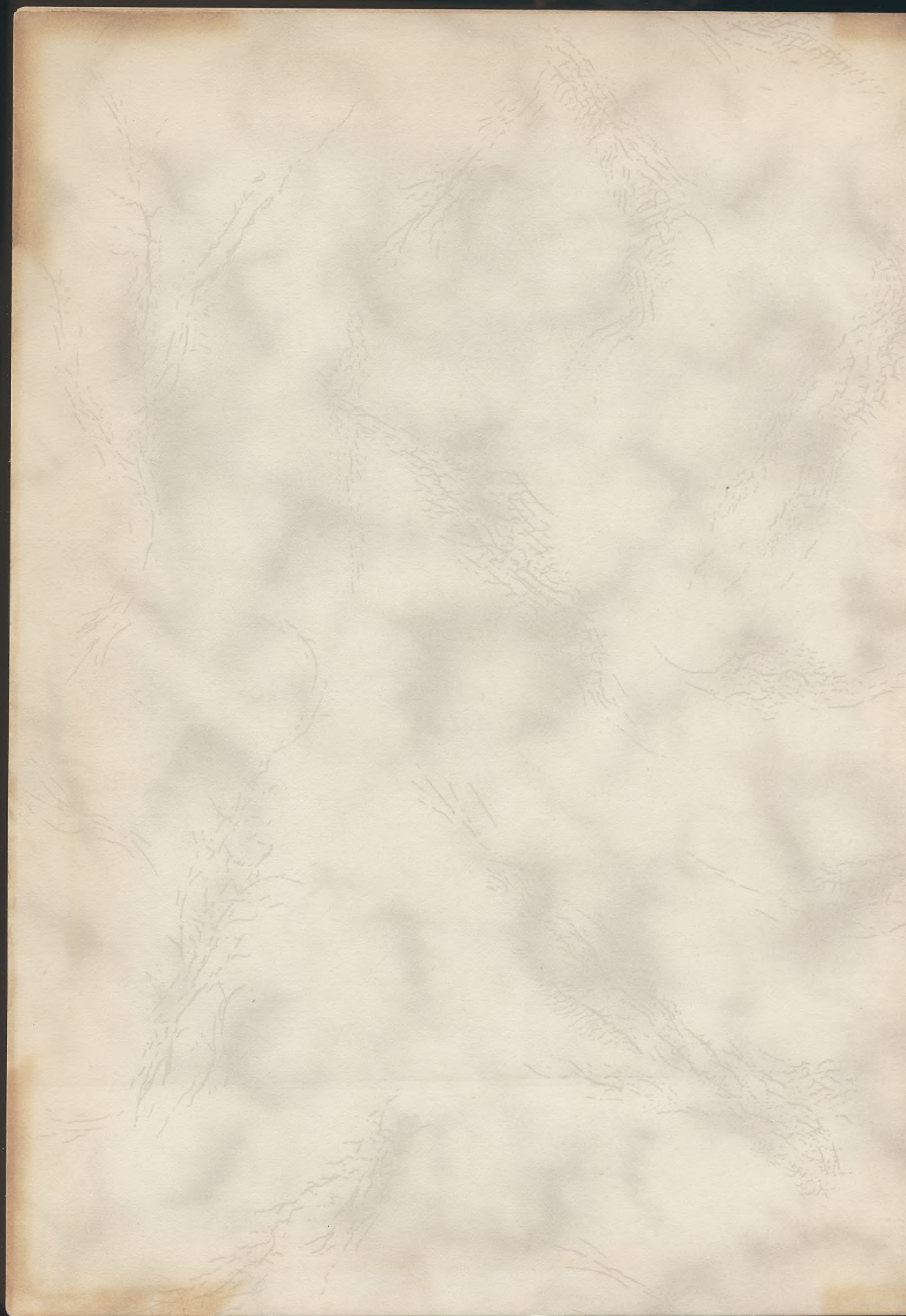
OLAUS RUDBECKS ATLANTICA.

1. Gustaf Rudbeck, friherre, slottsarkivarie, Stockholm.
2. Gustaf Bernström, apotekare, Göteborg.
5. Ejnar Rodling, civilingenjör, Stockholm.
6. Gustaf Brun, lasarettsläkare, Gävle.
7. Folke Dahl, bibliotekarie, Göteborg.
8. Bure Holmbäck, direktör, Luleå.
9. Gustaf A. Halldén, förste provinsialläkare, Vänersborg.
10. Emil Hultmark, fil. dr, Stockholm.
11. Ludvig Stavenow, professor emer., Uppsala.
12. K. Granberg, doktor, Västerås.
13. Thorild Dahlgren, fil. dr, Malmö.
14. Johan Nordström, professor, Uppsala.
16. C. G. Björkander, konsul, Visby.
17. Ester Tengbom, borgmästarinna, Karlshamn.
18. Gunnar Hävermark, byråchef, Stockholm.
19. Elis Andersson, fil. lic., Göteborg.
20. Selim Karlebo, ingenjör, Stockholm.
21. Helge B. Wulff, överläkare, Malmö.
22. Gustaf Söderlund, professor, Stockholm.
23. H. H. von Schwerin, friherre, fil. dr, Skarhult.
24. Sixten Winquist, apotekare, Piteå.
25. N. V. E. Nordenmark, professor, Stockholm.
26. Erik Hugoson, disponent, Nacka.
27. Åke Belfrage, bankdirektör, Mölnlycke.
28. Kurt Norbäck, provinsialläkare, Gällivare.
29. J. E. Sachs, f. d. generalkonsul, Stockholm.
30. Eugène von Rosen, greve Örbyhus.

32. Jonas Kallander, provinsialläkare, Kalix.
33. Gerda Boëthius, professor, Mora.
34. Edvard Schön, överingenjör, Hälsingborg.
35. Carl Nylander, civilingenjör, Nynäshamn.
36. H. G. Turitz, direktör, Göteborg.
37. Carl Ellwyn, överläkare, Katrineholm.
38. Ivar Morssing, advokat, Stocksund.
39. G. Ernmark, direktör, Stockholm.
40. A. F. Nilsson, civilingenjör, Sundsvall.
41. Holger Forssblad, doktor, Enköping.
42. C. Gust. Andersson, direktör, Eskilstuna.
43. Herbert Tigerschiöld, förste bibliotekarie, Göteborg.
44. G. Nobel, direktör, Paris.
45. P. A. K:son Posse, greve, Bergqvara, Räppe.
46. Joël Svedberg, v. krigsdomare, Uppsala.
47. G. Richard Hedmark, byråföreståndare, Gävle.
48. T. O. Söderberg, generalkonsul, Göteborg.
49. Tore Anshelm, komminister, Hällbybrunn.
50. Ragnar Söderquist, fil. dr, Skutskär.
51. S. von Stapelmohr, överläkare, Norrköping.
52. G. E. Hjelmér, apotekare, Skellefteå.
53. Nils Nilsson, provinsialläkare, Skinnskatteberg.
54. Georg Fogelgren, överläkare, Rånäs.
55. Axel R. Bergman, arkitekt, Djursholm.
56. Carl Gustaf Sundberg, lasarettsläkare, Södertälje.
57. Otto Pettersson, provinsialläkare, Julita.
59. Ernst Bergenfeldt, lasarettsläkare, Västerås.
60. Leif Ekblom, provinsialläkare, Öjebyn.
61. Albert Grönberg, lasarettsläkare, Vänersborg.
62. Lennart Hartmann, fil. lic., Nockeby.
63. Fred. Been, direktör, Linköping.
65. Axel Carlanders sterbhus, Göteborg.
66. Signe Wikström, tandläkare, Uppsala.
67. Hjalmar Jepsson, ingenjör, Malmö.
68. Göran Z. Hæggström, disponent, Uppsala.
69. Axel Andersson, kammarskrivare, Stockholm.
70. Evelyn Stiernstam Holm, fru, Margretelund, Uddevalla.
71. Ivan Syk, med. dr, Äppelviken.
73. Owe Naglo, doktor, Stockholm.

74. R. O. Söderberg, generalkonsul, Stockholm.
75. Bertel Hallberg, borgmästare, Linköping.
76. Gustav Olin, hovrättsråd, Stockholm.
77. Nyköpings Stadsbibliotek, Nyköping.
78. A.-B. C. E. Fritzes K. Hovbokhandel, Stockholm.
79. A.-B. Lundequistska Bokhandeln, Uppsala.
83. Per Pehrsson, teol. dr, Göteborg.
85. Carin Pihl, docent, Äppelviken.
86. Sigurd Pira, landsfiskal, Tranås.
87. Harry Neumüller, doktor, Stockholm.
88. Richard Ekström, provinsialläkare, Degerfors.
89. Ruth Worm-Gustafsson, fru, Uddevalla.
90. Kungliga Biblioteket, Stockholm.
91. Göteborgs Stadsbibliotek, Göteborg.
92. Ax. Ax:son Johnson, generalkonsul, Stockholm.
93. John Kaarle, provinsialläkare, Bredbyn.
94. Torsten G:son Hafström, med. dr, Stockholm.
95. E. Brattström, överläkare, Hälsingborg.
98. Otto Lundquist, doktor, Stockholm.
99. Aron Ohlson, fabrikör, Göteborg.

Ifads 22/2-49
32 pear ahimi

23.50

